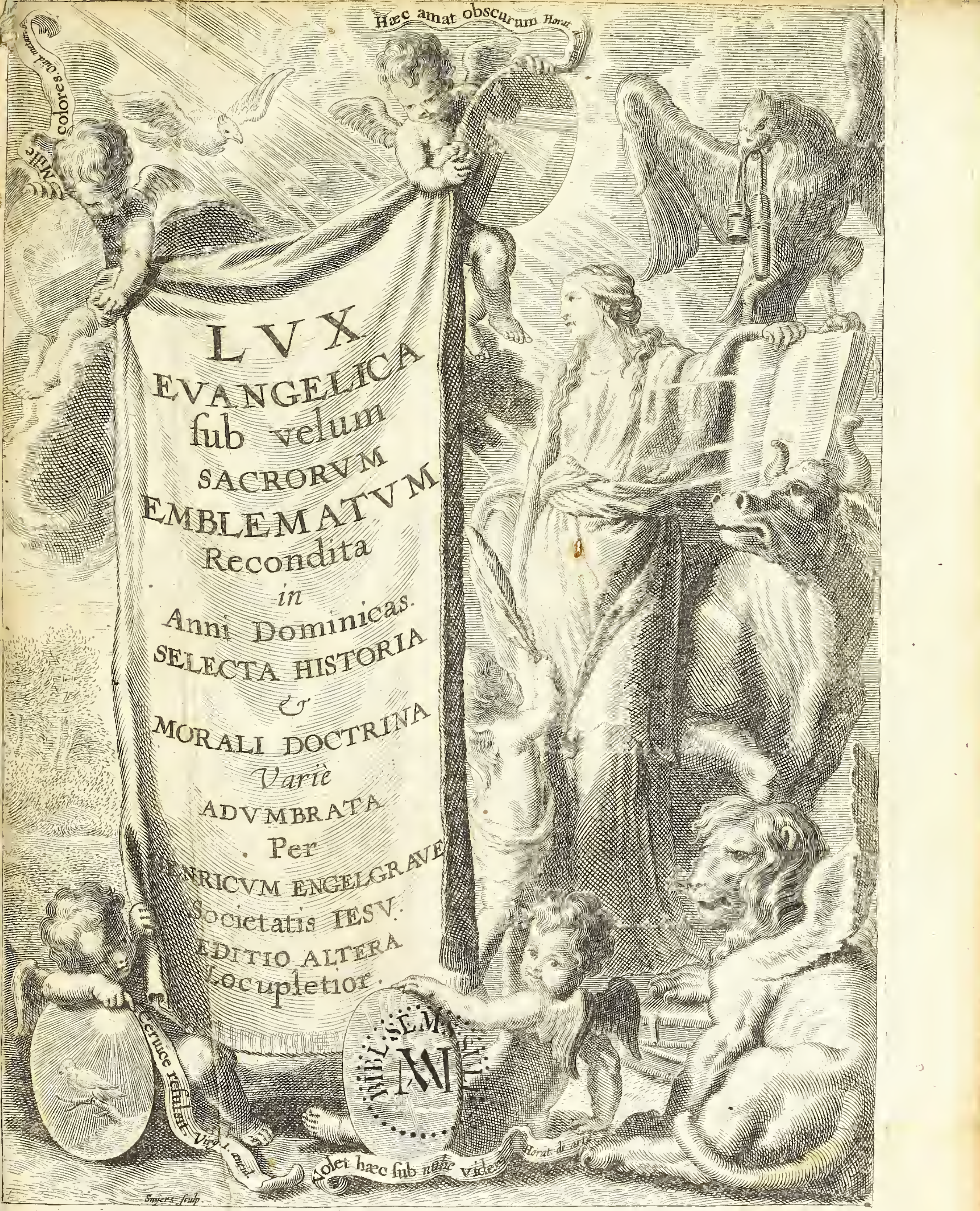
I
24

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/luxevangelicasub00enge_0

2|3

ANTVERPIÆ,

Apud Viduam et Hæredes Ioannis Cnobbari. M.DC.LI.

PERILLVSTRI

A C

GENEROSO DOMINO

D. GVILIELMO

DE BLASERE

EQVITI AVRATO,

TOPARCHÆ DE HELLIBVS, CAESTERE, &c.

VETERIS ARCIS GANDAVENSIS

CAPITANEO,

ALDENARDENSIS TERRITORII ET URBIS

PRÆTORI

ET

ARCIS GVBERNATORI,

REGIS CATHOLICI AD RENOVANDOS

FLANDRIÆ MAGISTRATVS

LEGATO.

PERILLVSTRIS DOMINE,

IPSE in hunc fœtum meum injurius eſſem, ſi in lucem prodeunti alium patronum adſciſcerem quàm Te, cujus, jam tum cùm conciperetur, favorē eſt expertus. Hinc ut liberè pronuntiē, prius per manus quàm vagetur, vel vagitu ſuo amica veſtra manu ſuſcipi, & duci poſtulat. Tuo potiſſimùm judicio fretus in publicum ſeſe dat. Quia auribus Tuis placuit, oculos omnium audet ſubire. Pietati quidem Tuæ, non dictioni meæ dediſti, quod Gandavi, cùm quæ typis nunc evulgo, voce explicarē, meus, quoad licuit, auditor fueris: non mei audiēdi, ſed Dei matris in ſuo ſodalitio colendæ ſtudio, ægrè abeſſe ſuſtinuiſti. Quando tamē, quæ dicebam grata Tibi accidere teſtatus es, arrogantiæ notam non vereor, ſi, poſt judicium Tuum, aliquid publicæ approbationis exſpectare auſim. Cui prudentia Tua, & in diſcernendo vis, ac mentis acies, eam ſpem non faciat? Non alia in civilibus politiciſque, alia in piis

ſacriſ-

ſacriſque rebus Tibi perſpicacia eſt, aut in illis potiùs, quàm in his dijudicãdis vales. Sic obis utraſque, ut, cùm in illis totus verſere, ſimul in his totus ſis; ſic patriæ res, & curæ publicæ Te ſibi vendicant, ut non minus pietas occupet. Si mea me fefellit opinio (neq; aliquid rebus, quas adferebam, ſed benignitati Tuæ totum tribuere debeo, quod dicentem non invitus audieris) favebis errori, in quem me induxiſti. Cujus humanitatis fuit, qualiacumque dicerem, libenter audire, ejuſdem erit nunc typis edita, in tutelã Suam recipere. Taceo quid operi meo lucis, à nominis Tui ſplendore ſperem. Laudare Te nõ poſſum, quin in modeſtiã tuam peccẽ. Res præclariſſimas geris, Regi patriæque quàm fidelem opem, tam utilem operã præſtas, & earũ luce contentus, umbram, hoc eſt, gloriam non quæris. Commendabilis eſſe, non commendari vis, mereri laudem, non adipiſci. Attingámne quid ordinis mei causâ Tibi debeam? quod alteri exprobrare vitia, hoc, Tua Tibi commemorare beneficia, eſt. Pro grati animi officio, hoſtimenti loco, amico

ſilen-

ſilentium indicis. In hoc magno Conſtantino haud minor, qui laudes ſuas cùm audire nollet, non fuit qui recenſere auderet. Igitur, & hac Tibi acceptiſſimâ, mihi facillimâ gratiarum actione utar, ſilebo. Novi beneficii loco permittes, ut ſim, maneamque,

Euſeb. de vita Conſtant. l. 4. c. 48.

Perilluſtris Dominationis Veſtræ

Infimus Servus

HENRICVS ENGELGRAVE

S. I.

AD LECTOREM.

I*DEM mihi votum quod Philoſopho Romano fuit,*
Non delectent verba mea; ſed proſint. Oratio ſit *Seneca epiſt. 75.*
talis, ut res potiùs, quàm ſe oſtendat. Non quæ-
rit æger medicum eloquentem, ſed ſanantem:
ſed ſi ita comperit ut idem ille qui ſanare poteſt,
comptè de his quæ facienda ſunt, diſſerat, boni
conſulet; non tamen erit quare gratuletur ſibi, quod inciderit in
medicum etiam diſertum. Hoc enim tale eſt, quale ſi peritus gu-
bernator, etiam formoſus eſt. Quid aures meas ſcalpis? quid ob-
lectas? aliud agitur. Vrendus ſum, ad hoc adhibitus es. Curare de-
bes morbum veterem, gravem, publicum. Circa verba occupatus
es. *Sequar monentis conſilium, utinam aſſequar conſulentis monitum. quapro-*
pter ne actum agam, medicum agam, non grammaticū. Quid enim aliud quàm
ineptire eſt, bracteatam ſectari eloquentiam, ſermonumq; illecebras quaſdam,
veluti ſirenes affectare; ubi pravi comprimendi ſunt affectus. Illa Philoſopho-
rum auribus ancillans eloquentia, roſtris quàm ſacris cathedris aptior eſt: ſi
non tam delectationis captandæ avarus, quàm ſalutis conſequendæ avidus es,
habes quod aves. Folia ne legas, verba neglige, fructum collige, hos legere, in-
telligere eſt. Aureè Chryſologus: Verborum floſculos non quæramus: *Chryſol. ſerm. 18.*
qui maturitatis fructum quærit, deſpicit amœna camporum. *Hoc*
demum ad guſtum æternæ beatitatis ſapere eſt. Interim hîc præguſta, non
falſas eloquentiæ delicias, ſed quantæ ſit ingenuæ veritatis, omnium mentibus
expetenda ſuavitas: uti egregiè monet Princeps veritatis Doctor Auguſti-
nus: Bonorum ingeniorum inſignis eſt indoles, in verbis verum *Aug. lib. 4.*
quærere, non verba: quid enim prodeſt clavis aurea, ſi aperire *de doct. Chriſt.*
quod volumus non poteſt? aut quid obeſt lignea, ſi hoc poteſt?
quando nihil quærimus, niſi patere quod clauſum eſt.

Nuda veritas, & inveſtis, hoc ſolis habet, dum innubis eſt; verbis rem
veſtire, lucem nube involvere eſt. Quàm proſperè perſpicaci ingenii ſplendore
D. Proſper ita diſcuſſit: De accuratione dictionis elucubratę nō ſat- *D. Proſper l. 3. de vita*
ago, nec mihi pudori eſt, ſi diſputatio mea, quæ fortè probatur *contempl.*
in rebus, aliquos verborum inanium ſectatores, horrore incom-

ptæ

ptæ orationis offendat, etenim cùm ſententiarum vivacitatem ſermo ex induſtria cultus enervet, quis nō judicet me affectationem compoſitionis debuiſſe contemnere, etiam ſi eam potuiſſem, veluti dicendi peritus implere. Quapropter ea mihi viſa eſt compoſitio ſatis ornata, quæ conceptionem animi, cum neceſſaria quadam perſpicuitate proferret, non quæ illecebris aurium deſerviret; nam & prudentibus viris non placent phalerata, ſed fortia, quando non res pro verbis, ſed pro rebus numerandis verba ſunt inſtituta. *Quare in hac luce meridiana toti caligant, qui me hîc oratorem, aut ſacrum Eccleſiaſten de altiori loco diſſerentem expectent. De plano ago:* Non ſum eloquens ab heri & nudiuſtertius. *Conciones non inſcribo, quòd ſciam neminem quemquam repertum eſſe, qui obſonium pro palato cujuſque condire valeat, quod ſupremi dumtaxat eſt conditoris, qui hoc filijs ſuis in deſerto condivit.*

Exod. 4.

Plura itaque cùm ad ſeligendū, quàm ad dicendum lector requirat, quandoque non pauca congeſſi; quædam etiam pro ſale inſperſi feſtivâ magis, quàm ut plena manu è ſuggeſtu ſpargantur. Denique Pythagoræ præceptum ſectatus ſum: ne multis pauca, ſed paucis multa complectere.

Ejuſmodi enim libros vulgus deſiderat, & Hieronymus commendat: Quidquid, *inquit*, in ſcripturis divinis mirabiliter fulget, quidquid in præceptis moralibus copioſum eſt, totum in parvo corpore adunatum lector deſiderat, paupertatis neceſsitate.

Hieron. præf. ad Comitem.

EMBLEMA I.
IN STRENAM.

Annos æternos in mente habui. Pſalm. 67.

ANNVLVS ANNVS.

Annulus Æternitatis, non tam manu, quàm mente volvendus, in annulari horologio effingitur.

§. I. *Annulus Æternitatis apprehendi poteſt, comprehendi non poteſt.*
§. II. *Curſus vitæ noſtræ ad annulum æternitatis dirigendus.*
§ III. *Præ annulo Æternitatis omnia humana, ut vana ac momentanea deſpiciuntur.*
§. IV. *Annulus Æternitatis contra omne lethale virus, præſens amuletum.*

Annos æternos in mente habui. Pſal. 67.

P in l. 17 in proem.

PLINIVS ille, qui præ cæteris naturas rerum pleniùs ac planiùs ſeptem & triginta libris complexus eſt, originem annuli deducit à Prometheo, qui dum catenâ ferreâ caucaſo alligatus eſſet, Jupiter captivos ſuos reviſens, Prometheum ſupplicem, ac multis rogantem ſolvit, & libertati reſtituit, hoc pacto: ut è catenâ, annulum ferreum digito inſertum, cui è caucaſo pro adamante, fruſtillum inerat, perpetuò geſtaret, eumque quoties adſpiceret, toties æternæ captivitatis ſibi debitæ, ac libertatis reſtitutæ recordaretur. Mortales omnes, nedum natos, æterno exilio damnatos, aliquando Deus miſericordiarum, oriens ex alto viſitavit, ac è graviſſimo ſtygii tyranni jugo, in novæ libertatis ſtatum revocavit, ut rectè magnus Gregorius, ſedentibus in tenebris & in umbra mortis. *iſte jam apparüit, qui electos ſuos adſcribit in æternitate*; beatæ nempe illius *æternitatis candidatos* conſtituens, ut Tertullianus loquitur, hac tamen lege, ut ſemper, non tam manu, quàm mente annulum circumferamus, qui annos æternos, non obſcuro Ægyptiorum hieroglyphico, ſed manifeſto Chriſtianorum ſymbolo, aſſiduo volvendos commoneret.

Greg. hom. 8. in Evang.

Lib. 2. de Reſurr. carn.

Etenim ut anno cum annulo vocis, ita & veritatis non exiguam affinitatem eſſe, vel ex nominis ethymo Varro omnium facilè acutiſſimus, & ſine ulla dubitatione doctiſſimus, (ut loquitur Auguſtinus) declarat, dum ait: *Vt parvuli circuli annuli ſic magni dicebantur anni.* Quod ipſum confirmat S. Iſidorus: *Annus*, inquit, *dictus quia mēſibus in ſe recurrentibus volvitur, unde & annulus, quaſi annuus, id eſt, circulus, quod in ſe redeat.* Hinc Græci vocant ἐνιαυτὸν, velut redeuntem in ſeipſum; quibus concinit Poëta:

S. Auguſt. de civit. l. 6. cap. 2.

S. Iſidor. l. 5. origib. c. 36.

Virg. 2. Georgicor.

In ſe ſua per veſtigia volvitur annus.

Vbi deſinit, illic in ſe rurſum revolvitur: & ſic ſemper itur, & reditur in orbem: quod ſapienter Sapiens expreſſit Eccleſiaſtes 1. *Oritur ſol & occidit, & ad locum ſuum revertitur, ibiq; renaſcens gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem; luſtrans univerſa in circuitu: pergit ſpiritus & in circulos ſuos revertitur.* In dies ſol circulum conficit, ut in dies æternitatis recordemur: in annos ſingulos decurſo Zōdiaci ambitu, perfectum nobis annulum exhibet; octavus verò cælorum orbis, licèt quotidie primi mobilis raptu circumvolvatur, ſuo tamen motu teſtudineo, non niſi ſingulis triginta ſex millibus annorum, in orbem plenè circumgyratur: & hoc temporis ſpatium, *annum Platonicum*, *annum Magnum* appellarunt. O annum verè magnum 36. millium annorum! ſi hi in tormentis acerbiſſimis exigendi, ô annum clamabunt miſeri inferi *æternum*! ô annulū omni fine & termino carentem! ubi enim hic annus magnus revolutus fuerit, rurſus alter orietur, & ſic annus in morem annuli.

Volvitur & volvetur in omne volubilis ævum.

Hunc vobis annulum nobiles, plebei, opulenti, inopes, conjugati, cœlibes, juvenes, virgines (omnes enim ut video nunc annulis ducimini) hunc, inquam, annulum æternitatis, ad quam tenditis, quam intenditis, in ſtrenam, *in monumentum & pignus amoris* ÆTERNI, nunquam annulandi, quē cum IESU veſtro inire debetis, conſecro, confero, & annulari digito inſero, ut non tam digitos, quàm corda coronet; *Annulos* enim, inquit S. Iſidorus, *primùm homines geſtare cœperunt, quarto à pollice digito, quòd vena quædam uſque ad cor pertingat.* Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, qui caudam implexam ore tenentes, annulum ſignant, & annum ſignificant *æternum*: in hoc circuitu prudenter ambulantes & noviſſima providentes; quo verò, *annos æternos* perpetuò in mente habeatis, annuli æterni naturam, vires ac pretium expendamus.

Virgil. l. 5. Æneid.

Iſid. l. 9. orig. c. 32.

§. I. *An-*

§. I.

Annulus æternitatis apprehendi poteſt, comprehendi non poteſt.

DE hac ſi quæris quanta ſit? Reſpondeo, ſi numero, aut menſurâ comprehendi poſſet, extra terminum non eſſet, atque adeò nõ eſſet æternitas. Metire ergo illam, ſi lubet, iterum & ſæpius: poſt decem annorum Myriades, poſt centies millena millia miryadum, necdum finis, necdum medium, nihil dum de principio ęternitatis diminutum eſt, nullis dialecticis argumentis, nec Arithmeticis numeris, nec Geometricis dimenſionibus mẽſurari, vel ulla ſui parte poteſt *æternitas*: expendi poteſt, comprehendi non poteſt. Ita ſenſit Hipponenſis Antiſtes (qui inter magiſtros optimos à Cęleſtino Papâ habitus eſt) dum ait: *nec putes quia verbis finitis finitur æternitas. Æternitas in verbo quatuor ſyllabis conſtat, in ſe ſine fine eſt.* Ut tamen quoquo modo poſſumus, illam aſſequamur, Doctoris Angelici veſtigiis inſiſtamus, qui ſic ait: *Sicut in cognitionem ſimplicium oportet nos venire, per compoſita: ita in cognitionem æternitatis, oportet nos venire per tempus.* Adi itaque & audi æternitatis contemplatorem, qui annos ęternos in hoc annulo continuò volvendos deſcribit:

Aug. in pſ. 145. in fine.

S. Thom. 1. part. q. 10. art. 1.

Hic qui recurrit orbis
Dic annus annulusve?
Eſt annulus per annos
Currens novos per annos
Menſes, dies, & horas.
Qui carior ſit auro,
Qui rarior ſmaragdo,
O ſiquid eſt ſaluti,
Omnes & hunc per annos,
Menſes, dies & horas
Circumferant tenaci
Dextrâ ſimul ſiniſtrâ;
Vtraque & aure geſtent
Et ventilent in aurem.
Malim tamen perenni
Cor ambiat coronâ
Et corde tum revolvant:
Quos hic revolvet annos,
Menſes, dies, & horas.
Innexa ſecla ſeclis,
Bis, ter, quaterq; mille,
Et mille, mille, mille,
Ter millies quaterque
Et millies, & adde
Sex millies & ultra
Volvit redux tot orbes,
Tot annulus revolvet
Menſes, dies & horas.
Atque orbium tot orbes,
Totq; orbitas fugacis
Solis, rotaſq; Lunæ;
Dum ſera meta ſiſtet,
Æternitatis unum,
Stabit perenne punctum.

Hæc Doctiſſimi Sasbodi, juxta ac religioſiſſimi viri pia commẽtatio: ô quis par eſſe poterit æternitati? ô æternitas quàm longum crucias! ô æternitas quàm raró verſaris in mentibus hominum! iterum dico, quàm raró verſaris in mentibus noſtris, ęternitas! O æternitas! cogito mille annos, cogito millies mille annos, cogito tot annorũ millia, quot ſunt momenta in tempore, à mundo condito uſque ad ejus cõſummationem: & de æternitate nihil adhuc habeo. O æternitas! quis poterit æternitati par eſſe in tormentis? volo dicere, & neſcio dicere. Quamdiu Deus erit Deus, tamdiu durabunt lamenta. Quamdiu iſtud erit? non eſt effari. Cogitari poteſt, explicari non poteſt. Unde magnus Gregorius: *Cùm homo de æternitate diſſerit, cæcus de luce loquitur.* Et ut olim Simonides Hieroni Regi Siculo reſpondit, quo plus de Deo cogitaret, hoc plus cogitandum occurrere; ita de æternitate ſentiendum eſt. Sic non intelligendo, ęternitatem optimè intellexit Aug. dum ait: *Quid appendis cum infinito quantumcumque finitum? decem millia annorum, decies centena millia, ſi dicendum eſt millia millium, quæ finem habent, cum æternitate comparari non poſſunt.*

Greg. l. 27. mor. c. 26.

Auguſt. in Pſal. 36. conc. 2.

Quid ergo eſt æternitas? quàm longa quàm diuturna? quàm immenſa? cogita mille cubos mille millionũ annorũ, hoc eſt, millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies millena

millia annorum. Cogita, inquã, tot annos in flammis tranſigendos, & necdum momentum deceſſit de æternitate: *numerus annorum ejus*, inquit Job, *inæſtimabilis*. Ea ſupereſt ęternitas gaudiorum beatis, & tormentorum damnatis: ô Jeſu parce! ô Jeſu dirige, in hoc bivio tam diſparis æternitatis.

Iob 36.

Archimedis tempore nonnulli arbitrabãtur numerum arenarum infinitum eſſe.

Numeroq; carentis arenæ

Menſorem, ridebant, cùm manifeſtò demõſtret Clavius 52. characteres arithmeticos excedere numerum arenarum, quę univerſum hoc, ad concavum firmamenti oppleret; tametſi arenulæ tam exiguæ forent, ut decem millia, unum granum dũtaxat, papaveris, magnitudine adęquarent. Nunc ſi lubet, omnia folia arborum convertantur in folia chartæ, inſuper extende *cælum ſicut pellem* pergamenam, omnes pennę volucrum aptentur in calamos, totum mare in atramentum, omnes cæleſtes intelligentiæ velociter ſcribentes, arithmeticis numeris hæc omnia explerint; (innumeros numeros eſſe facultas omnis humana & angelica facilè conceſſerit;) quos tamen Deus pares vel impares novit. Nunc tot mundos conditos contemplare, omneſque illos hoc univerſo, tantò capaciores, quantum unitas ab hoc innumerabili numero exceditur: atque illos mundos rurſum ſolo cumulo arenarum oppletos; tum verò, ex tot tantiſque tam immenſis arenarum montibus, ſingulis mille millionibus annorum aviculam quampiã, unam arenulã roſtro decerpere & auferre, quot myriades millionum labentur, quàm pugillum arenæ ex hoc cumulo ſuſtulerit: & certum eſt tantos montes & colles, non modò minuendos, ſed & penitus delendos eſſe; & his omnibus ſublatis, quid tandem ſolatii? quid ſpei damnatis affulgebit? quãtum provecti in itineribus æternitatis? quàm propè à termino ęternitatis? Eheu attendite mortales, poſt hæc tam longa, tam diuturna, tam immenſa, tam immania tormenta, nil de æternitate imminutum, nil de tormentis immutatum: nam ut rectè

Horat. l. 1. ode 28.
Clavius in Spheram ca. 1. ſub finem.
Pſal. 103.

Nazianz. *æternitas nec tẽpus, nec temporis pars ulla eſt.* Tantũque abeſt ut poſt hęc tempora, futurus ſit tormẽtorum modus & finis, ut tunc dici poſſit; jam primùm incipit æternitas, tota eſt & ſupereſt æternitas.

Nazian. orat. 38. in nat. Chriſti.

Eſt qui hos tam ingentes arenæ montes è ferro aut chalybe conſtare concipit, & ſingulis centuriis annorum, aviculam caudâ ſuâ leviter affricare: quot milliones annorum, & millionũ revolutiones lapſuros credis, quàm ferreæ moles, & montes illi chalybei, detriti fuerint? quos tamẽ in ęternitate tota, indubitatum eſt minuendos ac conterendos eſſe: juxta illud Prophetæ, *Contriti ſunt montes ſæculi, incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus.* Tũc ęternitas damnatorum tam integra, ut puncto temporis, quoad inferna deſcenderũt; *Ardebunt miſeri in igne æterno in æternum,* inquit Bernardus. Cujus ferrea pectora hæc cogitatio non emolliat? contemplare apertis cęli cataractis, & ruptis fontibus abyſſi (ut in diluvio contigit) totum univerſum aquis ſubmerſum; ad hunc verò tam immenſum Oceanum poſt annos mille dumtaxat, muſca ad bibendum advolet: quantum arbitraris tenuiſſimo ſiphunculo hauſtura eſt muſca in vices ſingulas? quando verò exhauſtura hoc tam immane aquarũ pelagus? cùm tamen finitum ſit, aliquando finem habiturum eſt. *Verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabant.* Solatio maximo damnatis foret Seraphici Bonaventuræ contemplatio: quæ eſt, ſi quiſpiam damnatorum ita ploraret, ut ſingulis centenis annis non niſi unam lacrymulam funderet; hę autem guttulæ tot annorum centuriis aſſervarentur, ut demum mare aliquod æquarent: Eheu quot annorum milliones erunt revolvendi, dum vel rivulus, ne dicã Oceanus, fiat? & tamen tunc verè dici poterit: jam primũ incipit æternitas. Sed fiat hoc iterum, & ſępius, alius fluvius ſeu mare ex his tã raris & amaris guttulis colligatur, rurſus eo tempore exacto verè dici poterit, jam primùm incipit æternitas. Caino jam poſt 5. millia annorũ, quos ille tranſegit in loco tormentorum, tam integer ſupereſt annorum luctuoſorum

Habacuc. 3.
Bernard. lib. med. c. 4.
Pſal. 31.
Bonavent. de inferno cap. 49.

ctuoſorũ numerus, ac ſi hoc die in igneum illud ergaſtulum deſcendiſſet. Fleverit hic infelix Cain aliquando amariſſimum lacrymarum mare, nihil ſpei affulgebit, æquè remotus à portu beatæ illius æternitatis. Hęc deſperatio tormentorum omnium graviſſimum, aſſiduo voluptatis momẽtaneæ ſectatores vivaci recordatione conficiet: poſt tot annorum ſpatia, quaſi nihil de pœnis acciſum ſit, rurſus ab initio tormenta ſubeunda ſine fine, ſine modo, ſine termino in æternum. Hîc quandoque in tædio, in corporis animique conflictatione, in carcere, in cruciatu æternitatem nobis fingimus; eſt qui menſes, qui annos complures lecto affixus contabeſcit, heu quamdiu? heu æternitas, non ſemel ingeminat: & eheu ignorat quid ſit æternitas! O breves nimiùm æternitates! eſt qui tetro carcere, obſcuro antro ad decem, ad viginti annos continetur, centenos ille cõputat, noctem illam tam longam non ſemel æternam clamat; ſed ignorat quid ſit æternitas. Breves nimiùm æternitates! Æternitatẽ in ſpecu ſubterraneâ ſe emenſum exiſtimabat Pecchius Ciſalpinus vir magnanimus, qui cùm iter faceret, à viro illuſtri, cujus odium incurrerat, delatus in inſidias & captus, inſtar felis in ſaccum conjicitur, atque ita in hoſtis ſui caſtrum deportatur: hîc in altum fœdumque antrum dejectus Pecchius, unico è fidioribus famulis conſcio, eique cura ab arcis domino cõmiſſa in dies fruſtillo panis & pauxillo aquæ captivum aleret, ut ſic vivendo diu mori poſſet. Interim Pecchius totis urbibus oppidiſque quæritur, nuſquam reperitur ipſe, ſed jumentum quo uſus eſt, ſanguine nonnihil aſperſũ: quocirca, cædis ſuſpicione factâ, ſedulò in homicidam indagatum: reperti ſunt duo, quibuſcum aliquando rixatus ſciebatur. Miſeri tormentorum ſævitie adacti, Pecchium à ſe occiſum faſſi ſunt, reclamante conſcientiâ. Sceleris damnati, alter gladio, alter laqueo addicitur; ita inſontes ducti & trucidati ſunt. Interea in longâ illâ nocte captivus animam trahit, eaque moriendi ratione, novemdecim omnino annos tranſegit, quibus veſtem non poſuit, ſed totus computruit. O carcerem! ô cloacam! ô ſuſpiria! ô tormenta! ô noctem æternam! ô miſeram æternitatem! Jam filii velut mortuo parenti parentarant; interierat jam totus etiam in memoriâ propinquorum Pecchius. Annis igitur jam novemdecim in hoc tetro ac diro antro exactis, arcis dominus captivi domini capitalis hoſtis obiit, dilapſus famulus; quid nunc miſero fiet? ſucceſſor hæres ut caſtrum in ampliorem nitorem inſtauraret, & acceſſionem ædibus faceret, hinc illinc muros dejici juſſit: ventum eſt ad hanc ipſam ſubterraneam ſpecum, quam nulla janua, ſed foramen dumtaxat, idque anguſtum aperiebat. Hîc exaudiri gemitus, hîc ex alto pectore ſonare ſuſpiria; conterriti primùm, mox reſumptis animis antrum laxatur, & ecce homo inſtar ſtygiæ umbræ apparuit, in globum quaſi convolutus, à vertice ad umbilicum defluentibus capillis, unguibus ferarum in morem, horrendus: obſtupuêre operæ ad hoc ſpectaculum, undique velut ad Faunum aliquem, Satyrumve, aut ſimile ſylvarum monſtrum cõcurritur: prudentiores qui affluxerant, ſuasêre hominem non ſtatim aëri exponendum, ne viſus aut vitę uſum ſubitâ mutatione perderet. Sic paulatim ad auram liberiorem educitur. Hîc plurimæ quæſtiones velut ab inferis redivivo propoſitæ, quis, quâ domo, quâ gente, unde illuc venerit, quando, quamdiu illic detruſus, quantum temporis in hac teterrimâ ſpecu traduxerit? quid reſpõſi hic expectatis? nec dies, nec menſes, nec annos hic inire potuit, ſe vivum in alium orbem, in regionem æternitatis, ereptum ſæculo ſine menſura temporis, illic ſeſe latitaſſe arbitrabatur. Sed ô vanam æternitatis umbram! ô captivitatem, ſi cum inferorum conferatur, glorioſam! ô levem, ô brevem æternitatem!

Majolus cõtingentia colloq 4. Drex. gymnaſium patientiæ p. 2. c. 2. §. 3.

Etenim ut ait Auguſtinus: *Omnis res quæ finem habet, brevis eſt*: decem annorum morbus brevis eſt, quia finem habet; viginti, triginta annorum captivitas brevis eſt, quia finem habet; at apud inferos vinctos

Auguſt. in Pſal. 60.

vinctos reperies qui jam quinque millia annorum in illo igneo & candenti ergaſtulo tranſegerunt, nec ullus finis eſt. O ſi vel unum ex his contueri daretur, qui tot ſæcula captivus apud inferos exegit, qui hîc in divitiis, in deliciis, byſſo & purpurâ, heu quantum mutatus ab illo!

Cap. 9. pag. 86. P. Hermannus Hugo de prima ſcribendi origine, ſcribit captivum quemdam in longo carceris pœdore tamdiu detentum, ut quo miſerias ſuas manifeſtiores faceret, cùm inſtrumenta deeſſent ſcribendi, ungue ſuo, qui in immenſum excreverat, in cuſpidem aptato, & in crenam fiſſo, atramentum ex ſaliva & carbone temperato, epiſtolam ſcripſiſſe ad ſuos. O ſi ex illo inferorum carcere quiſpiam de iis, quos vivos jam à revolutis tot annorum millibus tartarus abſumpſit, quidpiam ad nos litterarum dare contingeret, pro calamo ad manus ungues eſſent, nec carbones deeſſent, quos lachrymis temperatos, in atramentum converterent: & quid eheu hi exararent? quàm ô terribilem! ô for„midabilem æternitatem! væ nobis, & „æternum væ! væ quod nati ſimus, nec „denaſci poſſumus: morte æternâ vivi„mus, deficimus, & ſubſiſtimus; mors „enim noſtra eſt ſine morte, defectus ſi„ne defectu, finis ſine fine, & eheu! huc „nos duxit momentaneum, quod dele„ctat, in æternum quod cruciat. Signen„tur hæ litteræ annulo æternitatis, pro ſi„gillo anguis caudam rodens; hoc lem„mate adjecto: NVNQVAM ET SEMPER; „*quia quidquid æternum eſt, ſemper eſt.* (* Auguſt. in Pſal. 2.)

Hæc legimus, hæc intelligimus, hæc credimus, & ridemus! amabo vos, iſtæc exclamatio Amandi ſemper inhæreat: *O væ æternum nunquam finem habiturum! ô finis ſine fine, mors gravior omni morte! ſemper mori & non poſſe unquam emori.* (Horolog. ſapientiæ.) Semper uri, & non comburi! indubitatum eſt: *Ignis eorum non extinguetur.* (Iſa. cap. ult.) Iſa. cap. ult. & Apocalypticus ille Angelus: *Deſiderabunt mori, & mors fugiet ab eis,* (Apoc. c. 9.) idque in æternum: ſed quid eſt hoc in æternum? quid eſt æternitas? ô æternitas, inquit Auguſtinus, magnum bonum eſſet, ſi poſſemus intelligere (Aug. in pſal. 60.) quid eſt æternitas? ideò *quidquis vis dicis de æternitate; quia quidquid dixeris minus dicis, ſed ideo neceſſe eſt aliquid dicas, ut ſit unde cogites, quod non poteſt dici.* Quis mihi ergo dicet, quid ſit illa tam longa, tam immenſa, quæ omnes manet æternitas? eſt circulus in ſe recurrens, cujus centrum ſemper, circumferentia numquam. Quid eſt æternitas? eſt annulus ſine termino, qui nullâ ſui parte deſinit, ſed in ſe ſemper revolvitur. Quid eſt æternitas? eſt annus jugiter in ſe reuolutus, qui ibi oritur ubi moritur. Quid eſt æternitas? eſt oceanus, cujus altitudo nullâ bolide inveſtigari poteſt. Quid eſt æternitas? eſt ſpatium immenſum, quod nullo oculo pervadi, nullo curſore confici poteſt. Quid eſt æternitas? eſt labyrinthus ſe gyris & ſpiris intorquens, qui ſemel ingreſſos circumducit, & circumagit. Quid eſt æternitas? eſt ævum ævorum quod non interit, ſed eodem modo ſemper ſe habet.

Quid tandem eſt æternitas? neſcio quidem, & dum omnia dixi, nihil dixi: id unum ſcio æternum eſſe, quod ſolus Deus ſua immenſitate complectitur, quod tamdiu erit, quamdiu Deus erit. Deus ęternus: tamdiu beati in æternis gaudiis, tamdiu damnati in æternis tormentis. Sed hoc tādiu, quamdiu? quis explicet? lucem fors afferet Africanum ſidus: *In æternum erit ipſum diu, & ideò verè diu erit.* (Aug. in pſ. 145.) Sed rurſus quæro, hoc æternum diu, quamdiu, an nullo tempore menſurari poteſt? quid ni, Theologorum principem Aquinatem, cujus, ipſo Chriſto teſtāte vicario*, quot pronuntiata, tot oracula, conſulamus. (* Garaſſus doct. curi. pag. 106. Deaponte in Sapient. to. 2. pag. 89.) *Si motus cæli ſemper duraret, tempus non menſuraret ipſum (æternum) ſecundum ſuam totam durationem, cùm infinitum non ſit menſurabile.* (S. Thom. 1. p. q. 10. a. 4.) Hoc infinitum, hoc æternum excedit omnem mortalium, imò & cęleſtium capacitatē. Silet hîc reſolutus Durandus, hæret venerabilis inceptor Occamus, ſtupet ſpeculator Vincētius, hallucinatur irrefragabilis Hallēſis, cæcutit illuminatus Majero, obmuteſcit authenticus Gregorius, hebeſcit acies ſubtilis Scoti, Seraphici Bonaventuræ, incomparabiles Auguſtini, angelici imò divini

vini Aquinates, unam æternitatem omnium non modò hominum, ſed & Angelorum captum infinito intervallo excedere ultrò profitentur, cùm ne Deus ipſe, in ea terminum, aut ultimum ſuppliciorum diem, qui in ęterno reperire non eſt, valeat intueri.

§. II.

Curſus vitæ noſtræ ad annulum Æternitatis dirigendus.

INter varia ludorum genera, is inter potentes aulæ dynaſtas uſitatiſſimus haſtiludio ad annulum contendere, in quo ipſi reges quandoque ſe victores maximè gloriati ſunt. Omnes hîc in ſtadio currimus, ad unum annulum beatæ æternitatis omnes contendimus; qui eum attigerit, is verè victor, gloriâ æternâ dignus cēſetur; ad hūc omnes collimare ac collineare debemus, illud Bern. penitiùs attendentes: *Non tranſeunt opera noſtra, ut videntur, ſed temporalia quæque, veluti æternitatis ſemina jaciuntur.* Stupebit inſipiens cùm ex hoc modico ſemine, copioſam viderit exurgere meſſem, ſeu bonam, ſeu malam, pro qualitate ſementium.

Bern. ſerm. 15. ad Cler.

Senſerat hoc Zeuxes inter primi ævi pictores laudatiſſimus, qui operi ſuo moroſiùs & diutiùs, quàm artifici tam eximio cōveniret, immorari dicebatur; cumque interrogaretur, cur tam exactè quaquaverſum omnia, tamque lento penicillo effingeret? reſpondit; *Diu pingo, quia æternitati pingo.* quidquid & nos operis facimus, ſic ad æternitatem ſpectat, ut quivis dicere poſſit: Æternitati ſcribo, lego, canto, oro, laboro; quidquid facio, quidquid etiam cogito; ęternitati cogito, quidquid dico, omnia mea opera ęternitati dico, *dico opera mea Regi* æterno. Quòd ſi hęc noſtrorum laborum meta eſt, non ergo volante aut oſcitante, ſed attentâ pingamus mente & manu; ut perfectè elaborata opera in æternitatem tranſmittamus. Nobiliſſimus Poëta Græcus Euripedes apud Alceſtidē aliquando queſtus eſt, quòd ingenti niſu ſummoque tridui labore, non niſi tres verſus ſcribere potuiſſet; Alceſtides contrà gloriatus ſeſe uno die facillimè centum verſus fundere: ad quem Euripides, intimum animi ſui ſenſum exponens, hoc, inquit, neſcias velim: *Verſus tuos in triduum tantùm, meos in ævum duraturos.* Hoc aſſiduè cuique noſtrûm cogitādum, quidquid hac die, hac horâ fecero, id non triduo ſolùm, ſed in ævum, in omnem ęternitatem durabit. Hanc ęternitatis orbitam calcavit & nobis inculcavit magnus Gregorius, dum ait: *Vigilanti curâ per cūcta opera intētio nobis noſtra penſanda eſt, ut nihil tēporale, in his quæ agit, affectet, ſed totā ſe in ſodalitatem æternitatis figat;* intentio in annulum ęternitatis dirigenda eſt; non eſt temporale & mortale quod inſtat: minima opera æternę mercedis, & gradus glorię nunquam finiendæ capacia ſunt. Æterno pretio vel leve penſum compenſari ex S. Hugone diſces, qui expendens illud Prov. 31. *Digiti ejus apprehenderunt fuſum, hoc eſt*, inquit, *rectitudinem intentionis, per quam electi, omnia opera quaſi fila in orbem æternitatis retorquent.* In omnibus ergo operibus tuis prę cellens eſto, ora, ſtude, certa, labora, uni Deo, uni cælo, uni æternitati; omnia certè eò mittenda ſunt, vel ad ſuppliciū, vel ad præmium. Repeto millies, repetēda millies, ſemel cogitatum, dictum, factumque, ęternum eſt. quare *animus nullo modo ſanus exiſtimandus eſt, qui non temporalibus æterna præponit: neque enim in tempore utiliter vivitur, niſi ad comparandum meritum, quo in æternitate vivatur. Ad illam ergo vitam, quâ cum Deo, & de Deo vivitur, cætera quæ utiliter & decenter optantur, ſine dubio referenda ſunt.* Hæc utinam omni momento, omni horâ, ante omne opus ſedulò cogitemus; ut quemadmodum annulus Caroli V. in quo pro adamante horologium circumferebat, quâque horâ dominum admonebat, ita & nos æternitatis annulus; quæque hora dum ſonat, ante mentis oculos induceret, illud cum B. Thereſa in horas ſingulas recogitando, jam unâ horâ vicinior patriæ, vicinior æternitati. Hæc ſi quis recolat, in unam omnia diriget æterni-

Greg. lib. 11. in Iob.

Proverb. 31.

Aug. Epiſt. 121. ad Probam.

nita-

nitatem. In quo documento eſſe poterit Iſmenias Thebanus, vir ſapiens; qui legationem patriæ causâ, ad Perſarum regem ſuſcepit: hunc tribunus militum Tritrauſtes, ex officio ad regem deducturus, unum, inquit, ô Thebane, hîc ex lege Perſarum obſervandum eſt, ut qui in conſpectum regis venerit, non priùs ſermonem cum eo conferat, quàm eum adoraverit; Iſmenias; duc, inquit, regi me ſiſte; cumque jam eò ventum eſſet, annulum legatus, quem geſtabat, digito detractum, clam abjecit ad regios pedes, & mox procumbens, velut adoraret, illud animo ſecum verſabat: *Non tibi, ſed annulo*; quem iterum ſuſtulit, velut adorationis munere perfunctus. Plurima ſunt non negamus, gravia perpeſſu, quæ tamen facilè, & ſuaviter perferamus, ſi hunc ipſum æternitatis annulum aſſiduò aſpexerimus, illud animo identidem verſantes: *Non tibi, ſed annulo.* Eſt venia danda inimico, arduum & difficile; at æternitatis annulum oro adſpicias, & dicas: *Non tibi, ſed annulo*, id eſt, non in tuam, inimice, ſed in æternitatis gratiam hoc facio; eſt injuria gravis concoquenda, acerbus quidem bolus, ſed condias eum, & dicas: *Non tibi, ſed annulo.* Vigiliæ, jejunia, rigores carnem macerant, dic alacri animo: *Non tibi, ſed annulo.* Dolor, paupertas, fames, morbi eveniũt, perfer, & obdura, *non tibi, ſed annulo.* In omnibus adverſis, dic cẽties, millies, *non tibi, ſed annulo.*

Ælian. l. 11. variar. hiſt. cap. 21.

§. III.

Præ annulo æternitatis, omnia humana, ut vana, & momentanea deſpiciuntur.

Cornel. in Exod. c. 2. v. 11.

Refert auctor hiſtor. Scholaſt. & alii in Exodum, cùm Moyſes duxiſſet in uxorem Tharbim, filiam regis Æthiopię, jamque in patriam ſuam redire ſtatuiſſet, uxorem omnimodo conatam reditum præpedire: cujus affectui ac blandimentis ut Moyſes ſe exſolveret ac ſubduceret, duos annulos feciſſe fertur gemmis inſertis, tantæ virtutis, ut alter memoriæ, alter oblivionis vim conferret; illum verò oblivionis dediſſe uxori, ne ſui recordaretur, alterum memoriæ, ſibi reſervaſſe, ne patria umquam excideret.

In Iob c. 11. pag. 5. c. 13.

Duos conſimiles annulos Juſtinianus mentibus noſtris inſerit, dũ refert, ex Philoſophis unum aliquem rogatum in extremis, ut pręclarum aliquod documentũ ac ſalutare monitum, monumenti loco poſteris relinqueret, qui cũ loqui nõ poſſet, calamo arrepto expreſſiſſe duos circulos, ſeu duo magna O O, variis à morte, ſuper his characteribus altercantibus, uno affirmãte mortem eſſe omnium oblivionem, ac illud ſignificare voluiſſe, alio aliud aſſerente, quidam rem acu tetigit: Ego, inquit, exiſtimem per duplex O O illum ſignificare voluiſſe, corpus jam ſuum curſum & circulum confeciſſe, & ex cinere in cinerem redire, animam in cælum, unde originem ducit, circulum auſpicari, quem nunquam conficiet. Ex his nónne prior circulus, aut annulus, omnia humana contemnere, omnium oblivisci? alter cæleſtis patriæ, & æternæ beatitudinis nunquam non recordari perſuadebit? exemplo Iſraëlitarũ, qui jam Ieroſolymâ exules, quo patria nunquã excideret, ſanctæ civitatis typũ in annulis expreſſerunt, ad quod alludens Propheta ait: *Si oblitus fuero tui Ieruſalem, oblivioni detur dextera mea.* Ita & vaniſſimos mundi ſectatores, ubi breviſſimum vitę noſtrę circulũ & immenſum æternitatis annulum volvere cœperunt, & parentum, & propinquorum, & divitiarum, & deliciarum omnium obliti, uni beatæ æternitati aſſiduâ meditatione intenderunt. *Pſal. 136.*

Vita S. Pachomii c. 29.

Talis fuit ille Theodorus annis adoleſcẽs, ſed certè judicio ſenex, chriſtianis ortus parẽtibus, de quo juvat acuratiſſimũ ęternitatis ſcriptorẽ P. Drexeliũ audire. Hic die toti Ægypto feſtâ, cùm in ampliſſimâ parentum domo riſus, cachinni, tripudia perſonarent, cùm geniales menſę ad epulas invitarẽt, ipſe clauſo ſed caſto ingemiſcens vulnere ſecum ipſe ſic expoſtulare cœpit: Infelix Theodore, & quod inde tibi lucrũ ſi mundum lucreris univerſũ, multa habes, & quamdiu habebis? abundas, epularis, tripudias, & quamdiu hęc omnia? ecquid autem? delicias has retineam, perdã ęternas? dic

Tom. 1. pag. 23.

dic Theodore, num hoc Chriſtianæ legis eſt, in terra ſibi cælum effingere, & per delicias ad delicias tranſire velle? aut ego me valde fallo, aut Chriſtus per ſpinas eundum dixit. Abrumpe & brevibus gaudiis præfer æterna. dixit & madentibus oculis in penetralem domum ſe recipiens, ibique ſe aſternens precari cœpit: Deus æterne, cor meum tibi patet, meus ad te orator, meus eſt gemitus, hoc unum & *præ omnibus unum* deprecor, ne me mori ſinas morte æternâ; dum hæc orat intervenit Mater, & rubicundulos madiduloſque oculos curioſa obſervatrix ſtatim advertit: unde, inquit, hic mœror mi fili? & quæ hæc tua ſolitudo hoc die? jam menſa te vocat, tu unus deſideraris. Cui Theodorus; quæſo te, Mater, inquit, meam à menſâ abſentiam honeſto purga nomine: nauſeanti ſtomacho cibum aut potum obtrudere, nec ipſa tu ſuaſeris. ita clementi dolo, matrem à ſe removit, ipſe ſolus cum ſolo Deo, cæteris, epulātibus penitiùs, in æternitatis adyta ingreſſus, & quis, inquit, hactenus fui, aut potiùs quis deinceps eſſe volo, ſi quidem æternitatis regno nolim excidere? age Theodore viam quam Chriſtus ſanguinolentis veſtigiis ſignavit inſiſte: animum quem à natura flexilem habes, contra parentes & propinquos alioſque mollem adverſarios, Chriſtus infractum reddet. At revera durum eſt in has ſeſe anguſtias redigere, & quemdam quaſi carcerem, è quo mortuus efferendus, ingredi; at ubi inferorum carceres æterna morte ac nocte clauſos attēderis, ubi poſt breves tenebras lucem æternam propoſueris, quid moleſtum accidere poterit? adeò æternitatis annulum hic menti infixerat, ut parentibus, deliciis omnibus, jam longum imò breve vale, pro vita dixerit, & omnia humana faſtidiens in Pachomii diſciplinam, ſe nudum tradiderit; adeò verum illud Bernardi: *Æternis inhianti faſtidio ſunt tranſitoria.* (*Bern. epiſt. 111.*) Eadem æternitatis cogitatio Rolandum virum nobilem omnes mundi delicias faſtidire coëgit: hic enim dum feſto die epulis, luſibus, ac ſaltibus traducto, veſperi ad mentem rediret, *Hem*, ait, *ubi nunc feſtum quod egimus?* ubi totius diei lætitia? ubi omnia? ut hic dies, ſic reliqua tranſcurret vita, nihilque ſupererit, niſi longa & infelix æternitas; hoc adeò illi inſedit, ut poſtero die ad familiam S. Dominici, quaſi ad Beatę ęternitatis portum, animum fluctuantem, appulerit. (*Platus de bono Status Rel. lib. 3. cap. 38.*) De iſtiuſmodi veriſſimè Gregorius: *Viri Sancti præſentis vitæ dies nihil eſſe conſpiciunt, dum illuminatæ mentis oculos in conſiderationem æternitatis defigunt.* (*Lib. 8. mor. c. 20.*) in unam ęternitatem ſi quis vel ſemel attentos mentis oculos defixerit, omnes opes, honores, voluptates ut momentaneas ac fluxas contemnet ac deſpiciet. lucem ſi lubet ab ethnico mutuare. Tullius Tuſcul. 3. *Sapienti nihil poteſt videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiuſq́; mundi nota ſit magnitudo.*

Carthago, Athenæ, Corynthus, Thebæ, Troia, Babylon, vaſtæ urbes, nunc vana nomina; & quò nunc cecidit Hieroſolyma? olim Apoſtolorum unus Chriſto Magiſtro ſtructuram Hieroſolymęi Templi demonſtrans, magiſter, ait, aſpice quales lapides? qualis ſtructura? reſpondit Chriſtus: *Non relinquetur lapis ſuper lapidem.*

Romæ pęne idem quod Hieroſolymis accidit, nunc vetus Roma quæritur, & in ſe tumulata dici poteſt: hîc fuit; Theatra, Mauſolea, miracula omnia vix cadaveris ſui reliquias reliquerunt, *cumq́; perierit quod factum eſt, ubi erit amator temporis qui perdidit æternitatem?* (*Aug. ſerm. 245. de temp.*) vulgi voces ſunt, iſta ſtructura æterna eſt, hoc monumentum immortale; Sed heu ubi nunc ſaxea hæc æternitas? audi hîc Juſtum Lipſium ad Albertum Archiducem inclamantem: *heu res mortalium vel maximorum parvæ! heu validiſſimorum inſtabiles! imò omnia illa ſomnium, umbra, nihil, ſi cum æternitate comparentur.* (*Lipſ. in dedicat. de magnitudine Rom.*) Inter urbes orbis maximas Gandavum annumerari ſolet, hanc referente Strada, (*Strad. anno 1568.*) dum Carolo V. Imp. Albanus dixiſſet, ob rebellionem meritam eſſe funditus everti: offenſus immiti cenſurâ Cæſar, juſſit illum in turrim conſcendere, ac tum rogavit: *Combien de cuir pour faire un tel Gand?* hoc tamen Gandavum, in quo ędes ſupra quinque & triginta millia, civiū

qui armis bellíſque gerendis ad octoginta millia cenſeantur, ut Sanderus, Meyerus aliquando tamen domuum & dominorum acerba cinis erit. Veriſſimum illud Lactantii, *mortalia ſunt opera mortalium.* Miratus ſum, inquit Cornelius à Lapide, Romæ me nullum veſtigium Palatii Cæſaris, Auguſti, Tiberii, nullam domum, monumentum Scipionum conſpicere, imò nullum ex hiſce aliiſque gentilium familiis, vel nominis tenus ſupereſſe; periit omnis memoria eorum. Sic aurea domus Neronis, Diocletianæ Thermæ, Antoniana balnea, Severi ſeptizonium, coloſſęum Julii, Amphiteatrum Pompei, vix ſui veſtigium & nomen in libris reliquerunt.

Cornel. in cap. 24. Iſai.

Nunc Roma Roma quæritur in media.
Roma Roma ſepulta jacet.

Aug. in Pſal. 102.

Hæc Auguſtinus ruminanda proponit dum ait: *Totus ſplendor generis humani, honores, poteſtates, divitiæ, typhi, minæ, livores, flos fæni eſt, floret illa domus, & magna domus, floret illa familia, & quàm multis floret? & quàm multis annis vivunt? multi anni tibi; breve tempus Deo in comparatione longorum, & longè viventium ſæculorum.* Hæc ſecum reputent, qui ampliſſimas familias alunt, altiſſima palatia incolunt, latiùs quàm lætiùs habitant, omnia hæc in cineres, cum Dominis redigenda. Unum illud ſolatio eſſe ex Apoſtolo poteſt: quòd *habemus domum non manu factam, æternam in cælis.* Sunt qui æternitatem in immortalitate nominis collocarunt: ſed ô vanam! ô inſanam æternitatem, in membranis, in chartis, in libris relinquere, ex quibus tot amplæ bibliothecæ luculentiſſimo incendio & ſibi apud inferos æternum pabulum ſuppeditarunt; qui verò per præclara facta in memoria hominum fuerunt, quid ex ea ſecum ad inferos, inter tormenta ſolatii tulerunt? eheu ſapientiâ ac prudentiâ orbis oraculum audieris, titulis & dignitatibus caput orbis adoratus fueris, ſi in ęternum perieris, quid proderit? honores certè ut fluxos & vanos ducere, docet Eccleſiæ liber Ritualis in inauguratione Epiſcoporum, qui hæc illis verba recitanda admonet: *Annos æternos in mente habe.* quòd quòtenacius inhæreret, Iacobus Blaſius, ordinis S. Franciſci Namurcenſis Epiſcopus, pro ſymbolo ſibi ſumpſit: *Vrget æternum.* & Guilielmus à Bergis ex illuſtriſſima Grimbergorum, familia tertius Antuerp. Epiſcopus, Gregorio XIII. à cubiculis, demum Archiepiſcopus Cameracenſis, hoc ſymbolum ſibi delegit: *A momento æternitas.* Cogitate hęc ô mortales, & antequam æterni ſitis, ſive in gaudiis, ſive in tormentis, æternitatem prævidete. Omnia tranſeunt; ſola reſtat, nec tranſibit æternitas. Aptâ ſimilitudine rẽ expreſſit Leonardus Leſſius: *Tempus,* inquit, *& temporalia omnia, ſunt ſicut flumen quoddam: æternitas ſicut rupes firmiſſima, ſub quâ flumen raptim tranſit.* Sola æternitas in motu immota manet; quare nec cor humanum umquam in fluxis mundi bonis conquieſcet, niſi uni ſtabili inhæreat æternitati. Quod ſcitè expreſſit S. Auguſtinus: *Vanum eſt cor hominis, quis tenebit illud, & affiget ut paulùlum ſtet, & capiat ſplendorem ſemper ſtantis æternitatis?* in hac, mente immotâ, defixus, velut marpeſia cautes, celeberrimus ille cancellarius Anglię Thomas Morus, omnia humana, ut fluxa & tranſitoria deſpexit: ad hunc cùm Aloyſia cariſſima uxor cum liberis captivum viſeret, oraretque obnixè ne bona omnia, famam, vitam, quibus multis adhuc annis frui poterat, ſubitò præſcideret, ſæpiuſque hanc vitæ diuturnitatem inculcando, finem dicendi non faceret; ipſe tacendi dedit, hæc paucis percunctatus: & quamdiu mea Aloyſia, inquit Morus, frui hac vitâ potero? tum illa, totis viginti annis mi Vir, ſi Deus voluerit. Vis ergo, ait Morus, ęternitatem viginti annis commutem? næ tu imperita es mercatrix ô Aloyſia, *& quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es.* nam ſi annorũ aliquot millia diceres, aliquid tu quidem diceres, ſed tamen ad æternitatem quid eſſent? velut umbra, velut ſomnium quod pertranſiit. Sic enim raciocinatur Chryſoſtomus: *Si quis intra centum annos unâ tantùm nocte ſuave lætumque ſomnium vidiſſet, centenis verò annis ob id puniretur, an ſomnium hoc appetendum eſſet; quod autem eſt ſomnium ad centum annos, hoc eſt præſens vita, ad futuram,*

2. Cor. 5.

Leſſ. de Perfect. divin. lib. 4. c. 3.

Vide 15. Tollenaer in Ecc. pag. 781.

Stapleton in vita.

Iob 2.

Chriſt. ho. 20. ad pop.

ram, imò infinito minus: & quod eſt gutta ad pelagus, hoc anni mille adfuturam æternitatem. Et alibi hoc confirmans. *Tempori,* ait, *infinito quid conferes? quid ſunt decem millia annorum, cùm ſæcula cogitas infinita? nónne quantum eſt ſtillicidium minimum, abyſſo comparatum?* Quare ſi via impiorum hîc proſperetur, ſi potentes, ſi prædivites, ſi florentes videris, non te affligant, nam *iſti florent felicitate ſæculi, florent ad tempus, pereunt in æternum.* Elige an amare temporalia, & perire cum tempore, an amare Chriſtum & in æternum vivere? Attenta mente hoc ſecum expendit Margareta Auſtriaca Philippi III. Uxor, quæ paucis ante extremum morbum diebus, inambulans regia porticu, vidit piam tabulam appenſam, in qua anguſtæ ſcalæ in cælum erectæ: per quas genio tutelari duce quoſdam conſcendere vidit; infernè verò per latos gradus turmatim alios, tenentes tympanum & cytharam, ad Tartarum proruentes. hîc regina in lachrymas profuſa, dum à matronâ comite rogaretur, Reſpondit, ô ſoror! in hoc ancipiti bivio collocata ſum, dubia prorſus, ubi animus è corpore, exceſſerit, an hac, an illac? quod iter arrepturus. Anceps hæret integerrima princeps, & nos ad hæc itinera æternitatis ſecuri properamus, cùm ſummi utrimque momenti ſint, quæ Chriſtiano hîc in deliberationem veniunt. utrimque æternitas eſt, ſed altera æternùm miſera, altera æternùm beata; à te pendet utram elegeris, *Alterutrū è duobus eligamus,* clamat Bernardus, *aut ſemper cruciari cum impiis, aut perpetualiter lætari cum Sanctis; bonum ſi quidem & malum, vita & mors ante nos ſunt poſita.* Hæc ita tenaciter B. Cæſario Arelatenſi præſuli inhæſerunt, ut non interdiu modò, ſed & noctu in ſomnis non ſemel exclamare auditus ſit, Duo ſunt, nihil eſt medium, duo ſunt, aut in cælum aſcenditur, aut in internum deſcenditur. Voluptas brevis, pœna æterna; momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat, quam brevem, ſed non levem gravis Magiſter Chriſtus, P. Chriſtophorum Carum Societatis noſtræ, lectionem docuit, dicens hæc pauca aſſiduo ſecum animo volveret: *ô æternum! ô momentaneum! ô longum! ô breve!* elige, ſemel malè elegiſſe, ſemel periiſſe, æternum eſt.

Hom. 28. in Epiſt. ad Hebr. 1.

Auguſt. cit. Novarin. riſus Sardon. c. 25.

Bourcheſius trutina ætern. c. 6.

Bern. l. de anima c. 3.

Nieremb. different. l. 3. c. 13. §. 2.

§. IV.

Annulus æternitatis contra omne lethale virus peccati, præſens amuletum.

SUnt qui Amethyſtos, alioſque pretioſos lapillos in annulis circumferunt, è quibus arcano naturæ prodigio, uni gemma ſudare incipit, vicinum venenum certò perſentiſcunt: unde poëta:

Annule qui peſtem fœdumque arcere venenum,
Pectore, qui philtri crederis eſſe loco.

Hanc virtutem longè potentiſſimam in ſe continet annulus æternitatis, modò gemmam huic annulo aptam inſerueris, ab Eminentiſſimo Cardinale Baronio poſteris traditam; hic in annulo calvariam ſculpi juſſerat, inſinuans à morte pendere æternitatem, quam ſemper in oculis, ſemper in animo defixam habebat; cui hoc illuſtriſſimi Cameracenſis ſymbolum quadrat: *A momento æternitas.* Quiſquis hanc gemmam annulo inſertam, animo impreſſam circumfert, ipſius ilico ſudare, conturbari, venenum omne vicinum, ac prope imminens, à corde & animo repellet. quòd præclarè obſervavit Leſſius, qui de æternitate tractans, ſic ait: *Hæc cogitatio quotidie nobis animo verſanda, quia nulla ad omnes tentationes vincendas, ac pericula peccatorum cavenda potentior, nulla efficacior.* Dum Carolus Quintus ex Italia per Gallias in Belgium properaret, jamque Pariſios ingrederetur, contigit Franciſci primi filium, Carolum nomine, lectiſſimum juvenem, Aureliæ ducem, inopinatò inſilire in tergum Caroli, equo inſidentis, & inclamare: *Cæſar teneo te captivum;* quo Cæſar non parum commotus, benignè ſubridens principem complexus eſt, ſicque uno vecti equo, in chorum Franciſcarum matronarum, & magnatum venerunt:

P. Rho exempla virt. pag. 559.

Leſſ. de perf. divin. l. 4. c. 4.

Surius comment. rerum in orbe geſt. pag. 391.

nerunt: ubi Carolus obiter ſalutatâ Leonorâ ſorore ſuâ, Franciſci conjuge, prolixum miſcuit ſermonem cum Eſtampia, inſigni heroina, quę apud Franciſcum perquam gratioſa; nec deſunt qui putent eam regi conſuluiſſe, ut Cęſarem in Galliis captivum detineret, ut ut ſit, Carolus rem ſubodoratus, non multò pòſt inter loquendum, conſultò ſibi annulum, in quo gemma ingentis pretii erat, è digito cum aqua defluere permiſit, quem cùm illa elevaſſet, & Cęſari præberet, noluit eum recipere, ſed cùm in amica manu eſſet, eum Eſtampiæ condonavit, atque ita evaſit. In te Princeps mundi, Domina caro, in perniciem tuam conſpirat; inter tot diſcrimina quot crimina verſaris; ſed annulum æternitatis in manus veſtras hodie dimittam; ſi Domina Eſtampia, id eſt, caro hunc gerat, non in digito, ſed in corde, ſalvus eris, incolumis evades, nec modò propinquum, ſed & intra viſcera virus admiſſum, hic annulus reſpuere coget, hominemque æternæ morti deſtinatum, æternæ ſaluti incolumem & innoxium reſtituet. *Sandai medicus Evan. l. 3. con. 5.* Hoc Alexander Pontifex in annulo ſuo, aliquando comprobavit, dum militi flagitioſo omnem animi medelam reſpuenti, annulum ſuum tradidit, ea lege geſtandum, ut quoties adſpiceret imminentis mortis, unde pendet æternitas recordaretur. Vix paucis diebus geſtarat, ſupplex ad Alexandri pedes ſe abjecit, & omni veneno ejecto, in novum hominem reformatus eſt; adeò præſens contra omne peccati virus, hic annulus Amuletum eſt. accedit hujus rei teſtis regius vates, qui illius annuli virtutem *Pſal. 79.* ſingularem expertus ait: *anticipaverunt vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non ſum locutus.* quid tibi ſomnum abrupit, quid quietem interturbavit beatiſſime Propheta? quæ hæc antelucana negotia, unde hic ſtupor, qui vocem adimit? unde hæc animi perturbatio? cauſam cognoſcite: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* hæc annorum, hæc annuli revolutio, Davidem adeò exterruit, ut quietem & vocem ademerit; cogitavit dies antiquos inſtar umbræ præteriiſſe, cùm regnis tot reges Iſraël interiiſſe, omneſque in domum æternitatis introiiſſe: ubi nulli exitus; eodem ſe tendere vivaci meditatione ruminabat, ſed de ancipiti bivio incertus, & trepidus exclamat: *Numquid in æternum projicet Deus*: numquid in æternum projiciet à facie, in quam deſiderant Angeli proſpicere? numquid in æternum projiciet in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & ſtridor dentium? en ut formidet, & ſudet, ut horreat æternitatem, ut divina judicia perhorreſcat, ne perpetuis in ſe pœnis Deus animadvertat. at quis ex hac æternitatis recordatione animi affectus & effectus? *dixi nunc cœpi.* ita momento prope, ſe ipſo factus eſt melior, & mutatus in virum alterum. Hæc magnus Hebræorum Rex, domi, militiæque curarum mole obrutus; modò non vacat iis, quæ inter carnis delicias, inter mundi illecebras aſſiduo verſantur, negotio æternitatis diem, horam, momentum dare; æternitatis meditationem Religioſos, Anachoretas decere, liberè profitentur; cùm hoc exercitium omnes concernat, nec ſolitariis aut infimis dumtaxat mortalibus, ſed ſummis etiam capitibus, & coronatis verticibus digniſſimum, dies noctéſque cum dubia æternitate occupari, ſi contra vitia fortes, ſi caritate ferventes, ſi de beatâ æternitate ſecuri eſſe voluerint. At ne amara videatur hæc aſſidua æternitatis recordatio, Sanctus Gregorius in illa verba Cant. 2. *Introduxit me* Rex *in cellam vinariam & ordinavit in me charitatem*, hæc docet: *quid per cellam vinariam congruentiùs quàm ipſam arcanam æternitatis contemplationem accipimus? & certè quicumque cogitationem hanc paulò altiùs in mentem demiſerit, gloriari poterit: ordinavit in me charitatem.* quam ſalubri pioque inſtituto quotidie ad omnium actionum initium nobis proponeremus annos æternos; præſertim cùm peccandi occaſio, cùm dæmonis ſuggeſtiones urgent, cùm lædendæ conſcientiæ in-

tiæ inſtat periculum. hoc unicum ſervandæ charitatis Amuletum. ô peccatores ſi charitatem in vobis ordinare velitis, hanc cellam ingrediamini, æternitatem cogitate, exemplo Davidico in viros perfectos mutabimini. Homo vanus & impius, cui Fulco nomen, cùm nocte quadam, inuſitata inſomnia non ferret, & de latere in latus ſe obvertens, nec ſomnum conciliare, nec quietem capere poſſet, tædio vigiliarum cogitare cœpit & quid præmii poſcis ut biennium aut triennium levi morbo, hiſce plumis affixus tranſigas? & certæ mortis morbus prodromus me aliquando occupabit, niſi morte repentinâ ſubitò obeam; at quid inde? corpus putreſcet ſub terrâ; quid autem & quò anima? Chriſtus certè in ignem æternum, ob unicam lethalem noxam, vel animo admiſſam pronuntiavit. ah qualis ibi lectus erit damnatorum? quotannis illic jacebunt? mille & iterum mille annis, non in plumis, ſed in flammis miſerè torquebuntur. Tormenti genus fuerit Ezechieli 390. diebus in uno latere quieſcere; at quis in ſtrato ferreo candenti, in ardoribus ſempiternis, mille millium annorum millibus jacere poterit? his cogitationibus ita inſomnis eſt factus, ut omnibus carnis illecebris, mundi deliciis valedixerit, & ſacræ Ciſterſienſium familiæ ſe addicens, reliquum æternitati vixerit. Hic plures imitatores haberet, & omnes cum eo de ſanctitate certarent, ſi in eandem æternitatis conſiderationem deſcenderent: *quis enim,* ut rectè Richardus Victorinus argumentatur, *quis*, inquam, *tam inſenſatæ, tamq́ obſtinatæ mentis homo uſpiam poterit inveniri, qui non expaveſcat, & omnino abhorreat, tranſitoria carnis blandimenta tormentis æternis mercari? ſi diligenter aſpiciat indeſinenterque attendat, quàm ſint modica, ſeu etiam momentanea iſta omnia carnis oblectamenta, quæ pertranſeunt; & quàm ſint immania, quamque atrocia tormenta illa æterna, quæ finem non habent, nec habere poſſunt.* Hæc cogitatio tot hominum millia & inter hæc tot impios, tot mundi ac Veneris procos, in ſolitudines egit; in monaſteria, in ſacros carceres compegit, à vita molli ac voluptuaria ad ſeveram rigidamque coëgit. Hæc æternitatis cogitatio mundum calcare, omnia terrena faſtidire coëgit. Teſtis B. Thereſa fœcunda Religioſæ ſobolis mater ac magiſtra, quæ puellari adhuc ætate, cum Roderico fratre & ipſo puero, primordia futuræ ſanctitatis ab æternitate inchoavit: cùm enim ſacrorum libellorum magiſterio comperiſſent, tormenta inferorum æterna eſſe, identidem inter ſe ſuper magnitudine hujus argumenti diſſeruêre, repetentes intimo animi ſenſu illud, *æternum, æternum, æternum.* & poſſent nominari homines religioſi complures, qui adhuc vivunt, & fatentur, ex hac unâ æternitatis conſideratione, totum hunc mundum deſipere, & inſipere cœpiſſe, hac unicâ cogitatione omnes labores, omnes auſteritates, quantumvis magnas, leves ac breves videri. Quod dilucidè Auguſtinus teſtatur: *Quæ quiſque patitur in hac vita, in comparatione æterni ignis, non parva; ſed nulla ſunt;* hoc motivo uſus Olympius, de quo refert Joannes Moſchus: Singularis patientiæ ſenem in cœnobio Geraſimi ad Jordanem, quaſcumque moleſtias patientiſſimè tuliſſe; intuitu æternorum: cumque eum de via, neſcio quis, religioſus hoſpes conveniſſet, nec ſine admiratione objeciſſet, & quomodo tandem, mi Olympi, in hac cavea, in tanto æſtu, inter cyniphes & muſcarum examina durare potes? ſubjecit Olympius: Fili, inquit, hæc levia ſunt, ſi cum æternis conferantur, illa tolero ut cruciatus illos intolerabiles & æternos evadam, cyniphes patior ut vermē effugiam immortalem: hos æſtus perferre facile eſt, qui ignem æternum conſiderat. ô Olymphi! hoc brevi dicto olympum nobis aperis. Hæc ſi ſecum plures cogitarent, plures de auſteritate, plures de beatâ æternitate cum eo contenderent nihil durū, nihil arduum, nihil religioſo moleſtum appareret.

Conſimili brevi ſed nervoſa concione Seraphicus Franciſcus tirones ſuos ſub-

Marginal notes: *Benedictus Renatus lib. 5. magni ordinis.* — *Ezech. c. 14.* — *Richar. Vict. de Statu interioris hominis, Hom. 3. c. 3.* — *Aug. ſerm. 109. de tempore.* — *Cap. 141.*

pondere fatiſcentes confirmavit: *Fratres magna promiſimus, ſed majora promiſſa ſunt nobis: modica hîc voluptas, ſed poſtea pœna immenſa; modicus hic labor, ſed poſtea gloria æterna.* Frater magna promiſimus dum paupertatem tam arctam profeſſi, qui in ſeculo opibus affluebant; caſtitatem angelicam, quæ in aſſiduâ & graviſſimâ cum carne & dæmone luctâ ſervatur: obedientiam tam promptam & ſub tam gravi cenſura ſervandam; tamen, ut monet Hieronymus, *nullus labor durus, nullum tempus longum debet videri, quo gloria æternitatis acquiritur.*

Quare concludo cum collactaneo *Chriſti* Bernardo, & opto millies, & millies, vel ſemel etiam, æternitas toties ingeminata menti inhereat: *utinam*, inquit ſuaviſſimus Doctor, *utinam ſaperent, ſaperent utinam, utinam*, & quorſum de nobis Bernarde ſapientia? *ut æternitatis imago reformetur in nobis, videlicet ut præſentia moderemur, præterita per intelligentiam dijudicemus, noviſſima provideamus ad cautelam.*

Bernar. ſerm. de SS. Apoſt. Petro & Paulo.

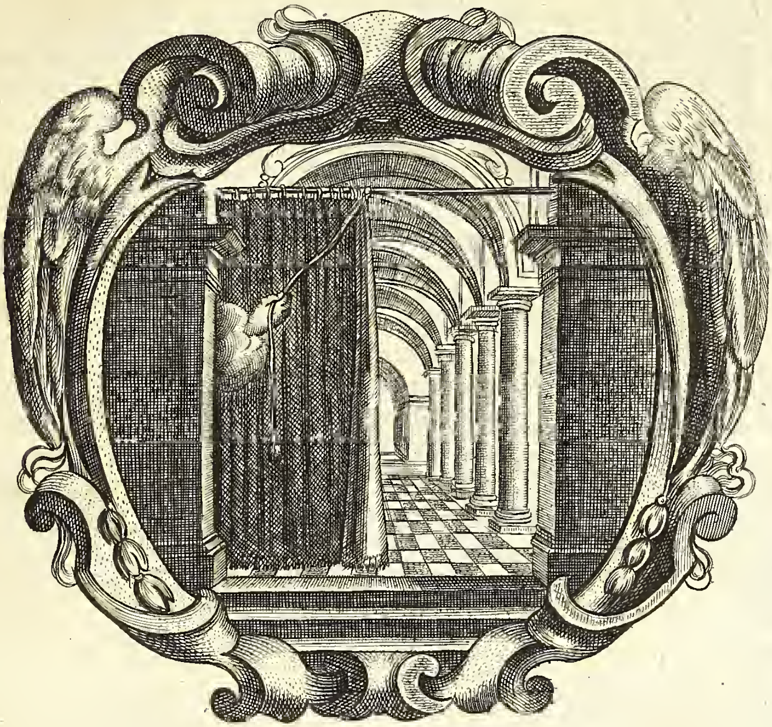
Infauſtum illud mortis preſagium impio Adriano Imp. fuit annulum è digito decidiſſe; mortis ęternę ſignum certiſſimum, annulum ęternitatis non manu ſed mente excidiſſe; aliter ſapuit Iuſtus ille Lipſius qui hunc annulum ut fidam beatę æternitatis arrham ad extremum ſpiritum aſſervavit, ut hęc ejus noviſſima verba conteſtantur, quibus ita Deiparam compellat: ô Mater Dei adſis famulo tuo cum tota ęternitate decertanti, nec me deſeras in iſtâ horâ, à quâ pendet ęterna animæ meæ ſalus. Memento & mei in illo momento momenti maximi, à quo pendet tam diſpar æternitas. Hęc nos ſemper & ubique ſolicitos teneat, illudque melliflui Doctoris pro aculeo animis infixum hæreat: *Nulla ſatis magna ſecuritas, ubi periclitatur æternitas.*

Ælian. de Adrian. Imp.

EM-

EMBLEMA II.

Tunc videbunt. Luc. 21.

ADYTIS CORTINA RECLVSIS. *Virg. 3. Æneid.*

DOMINICA I. ADVENTVS.

De Iudicio, in quo oſtenditur ſummum tormentum fore, manifeſtationem occultorum ſcelerum, per cortinam, in die revelationis aperiendam.

§. I. *Tormentum gehennâ gravius, Revelatio occultorum ſcelerum in judicio.*
§. II. *Illuminabit abſcondita tenebrarum.* 1. Cor. 4.
§. III. *Simulatæ juſtitiæ, ac perſonatæ virtutes detegentur.*
§. IV. *Orbi quoque innoteſcent, occultiſſima opera juſtorum.*

Tunc videbunt. Luc. 21.

PICTORUM & fictorũ mos eſt, ſi picturam aut ſtatuam in templis ſuper arã, vel ad extremos ædium parietes propalam depingãt, aut cælo fingãt, ſub rudi ſipario deliteſcere, ne adſtantium oculi opus infectum præmaturè cenſeant; at opere confecto cortinam removent, ac omnium oculis ſpectandum, ac cenſurandum proponunt. *Cortina*, teſte Servio, ſic dicta, quòd *cor teneat* quaſi abſconditum; hac aliquando diductâ, *omnia nuda & aperta erunt*, & ut rectè Baſilius; *quæ prius corpore, quaſi veſte contecti, minimè habere putabamur, ea nudata ſe omnium oculis ingerent*: etenim inquit, *mẽs noſtra velut pictor eſt, in animâ, velut in tabula, cogitationes, prout vult, format: & ſicut pictor quod in obſcuro pinxit, poſtea in medium profert, & diducto velo ſpectandum proponit, ita poſt vitæ exitum corpore, velut velo amoto, ea quæ à ſe in animâ, ceu tabula, pictã ſunt in occulto, in lucem prodibunt; tunc videre erit animæ tabulam variâ hiſtoriâ refertam, & omnibus in ſpectaculum propoſitam.* Hactenus magnus Baſilius, qui ſic concludit: *Si igitur ex divinis litteris hiſtoriæ & virtutes conſpectæ fuerint, laude dignus judicabitur; ſi verò turpes & indecoræ picturæ, turpibus hiſtoriis & monſtroſâ ſpecie apparuerint, quanto, Deus bone, pudore ac confuſione, pictor dignus judicabitur.* Quis dignè valeat explicare, qui pudor, quæ confuſio, quanta abominatio futura ſit, dũ non modò per rimam, ut Ezechiel exhibet abominationes, ubi mulieres cũ ſuo Adonide, ſacerdotes cum dorſo ad altare ſpectantur, ſed quando *adytis cortinâ recluſis õnia pateſcẽt?* & *in fine hominis denudatio ejus.*

Ad Heb. 4. Baſil. lib. de vera virg.

§. I.

Tormentum gehennâ gravius, revelatio occultorum ſcelerum in judicio.

EST qui quæſtionem hanc ænigmaticã, ſeu paradoxum proponit: quandonam futurũ ſit, ut dãnati nolint egredi inferno, & beati nolint manere in cęlo? noſtis quãdo? hoc fore aſſerunt in die judicii: tunc enim beati geſtient cum duce ſuo prodire in campũ, & ſe exhibere *in magna conſtantia adverſus eos qui ſe anguſtia verunt.* tũ ut judices ſint tyrannorum ac ſceleratorum, qui ſe perſecuti ſunt, tũ ut ſuaviſſimam illã vocẽ audiant, *venite benedicti*, & publicũ meritorum acroama, ac coronã recipiant, qui hîc in antris & ſpeluncis terrę latuerũt; deniq; ut corpori ſuo virtutũ conſorti jungantur, in eoq; dotes & accidẽtalem gloriam adipiſcantur; dãnati verò perhorreſcent egredi inferno, ne vultum iratũ fulminantis judicis intueantur, ne ſententiã illã horrendã omni æternitate nunquam revocandã ſtabiliri, & ad illud *Venite* luctuoſã illã Echonẽ audiant, *ite* maledicti in ignẽ ęternũ *ô lamentabilis Echo! quid poteſt terribilius cogitari*, inquit Auguſtin. *quàm ite? & quid delectabilius, quàm venire?* SICUT ILLA VOX DESIDERABILIS EST VENITE, ITA METUENDA ET VALDE TERRIBILIS EST ITE; *duæ ſunt voces, quarum nil horribilius unâ, & nil jucundius alterâ*; ſed amabò vos, quid in hoc judicio maximè formidandũ, quid in toto hoc apparatu terribiliſſimum fore cenſetis? *dies iræ, dies illa, erit dies illa magna, & amara valde: ſol obſcurabitur & luna nõ dabit lumẽ ſuum. Dies tenebrarum & caliginis, & ante faciẽ ejus ignis vorans.* an haſce tenebras damnati maximè perhorreſcent? *ſtellæ cadẽt de cælo & virtutes cælorum cõmovebuntur.* num hanc elementorum confuſionem, orbis univerſi incendium, mare bulliens, ut ſpectaculum maximè horrendũ formidabunt? an vultum judicis? an ſententiam æternæ damnationis? aliud omnibus his terribilius erit tormentum, ipſo inferno gravius, ob quod igneo ſuo ergaſtulo egredi detrectent, & cũ Propheta clament, *quis mihi hoc tribuat ut in inferno protegas me?* unde Guerricus Abbas: *à facie tua domine quò fugient, niſi in tenebras exteriores, in illud chaos, & abyſſum ignis & caliginis? tunc enim dicent montibus cadite ſuper nos, & colles operite nos. Levius æſtimantes abſorberi voragine*

Sap. 5.

Aug. ſerm. 38. de temp.

Idem ſerm. 38. de SS.

Sophon. c. 1. Matth. 24. Ioel. c. 2.

Iob c. 24.

Guerric. ſerm. 4. de S. Bened.

ragine inferni, quam ſuſtinere faciem Dei irati. tormentum hoc magnus Baſilius commemorat: *Supplicium omnium graviſſimum eſt, opprobrium illud & confuſio ſempiterna,* hoc ſiquidem graviſſimum tormentum quod ipsâ gehennâ Job gravius ducebat, coram toto mundo occultiſſima ſcelera *nuda & aperta* proponi, & oratione 23. de judicio Baſil. idem confirmat; *gravior quàm tenebræ, quàm ignis æternus erit ille pudor.* Horrendum quidem illud quod adfert Hieron. *Iudicaturo Domino lugubre mundus immugiet, tribus ad tribus pectora ferient, potentiſſimi quondam reges nudo latere palpitabunt*; ſed horribilius longè ſpectaculum erit, cùm incipiet *mugire adytis cortinâ recluſis*. Seraphicus Doctor Bonaventura refert nocte mediâ à monachis conſpectum currum igneum, cum globo candenti per ambitum, dormitorium, refectorium, chorum, totumque monaſterium devectum, & ita luce ſuâ omnia colluſtraſſe, ut quiſque perſpiceret, quid alter ageret, quid cogitaret, immò intimos ſenſus pervaderet: & ut Bonaventura ait: *Ex virtute mirandi luminis, alterius alteri conſcientia nuda fuit*; ut verò poſtliminio S. Franciſcus ad eos viſit, ac palam varios de iis arguit, quæ jam cuique manifeſta erant, innotuit ſanctum Patrem in ſpecie globi candentis ſuorum corda luſtraſſe. Quòd ſi hoc in conſeſſu, talis lux derepente affulgeret, ut alter alteri cõſpicuus fieret, an hîc neminem adulterum, neminem injuſto ære oppreſſum, nullum heterodoxum, neminem quemquam ſibi capitalem hoſtem intueretur?

Baſil. in Pſal. 30. — *Baſil. cit.* — *Hieron. ad Heliodor.* — *Virg. 3. Æneid.* — *Bonavent. in vita S. Frãciſci cap. 4.*

Aliud haud abſimile D. Anſelmo acciдiſſe legimus, qui ſub initium ſtudiorum, dum noctu ſacros Prophetas volveret, ſubiit animum hæſitatio: quî fieri potuerit, Deum ſacris illis vatibus revelaſſe, & quaſi ob oculos poſuiſſe res non exiſtentes, & quę poſt multa ſęcula futura eſſent; dum ecce ea lucis claritas affulſit, ut in cellâ ſuâ, inter quatuor parietes concluſus, perſpexerit dilucidè, quid toto monaſterio quiſque religioſus ageret: hunc campanile trahere, illum conſurgere ad matutinum, alterum in ſtoreâ ſe vertere, ſacriſtam lampades accendere, alium ſocordem & ſomnolentum ad chorum pergere, idque longè diſtinctiùs quàm ſi in meridie coram adſtitiſſet; quod & de S. Benedicto Gregorius aſſeruit: *Omnis mundus velut ſub uno ſolis radio collectus, ante oculos eius adductus eſt.* At in die illo

Greg. l. 2. dial. c. 36.

§. II.

Illuminabit abſcondita tenebrarum. 1. Cor. 4.

Dies ille *revelationis juſti judicij Dei* dum *lux ſolis erit ſeptempliciter,* in momẽto, in ictu oculi, cortinâ remotâ, manifeſtabũtur omnia, quę ab orbe condito, quę à primo die, & horâ, quâ homo ratione uti cœperit, egerit, dixerit, cogitarit, iuxta illud Pſalm. *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, & ſeculum in illuminatione vultus tui,* quò ſpectat illud Bern. *Quadam vi divinâ fiet, ut cuique ſua opera bona vel mala in memoriã revocentur, & mentis intuitu mirâ celeritate cernantur:* quid in adoleſcentiâ, quid in juventute egerit, quid à parentibus, ab aliis ſurripuerit, quid in ſtudiis Duaci, Lovanii, Pariſiis abligurierit, quò cum ſociis iverit, quæ colloquia inſtituerit, quoties famæ viri probi, religioſi detraxerit, quoties ſcelera jactarit, *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cõſilia cordiũ,* quę deſideria, quæ adulteria, quid foris in pratis, in ſilvis, an non *peccare noſter novit in ſylvis amor?* Quid in lucis, quæ tunc lucis ſatis habebũt? quid domi in caveis, in ſolariis, quid in clauſis cubiculis, in cellis, in angulis, in antris, in tenebris, clauſis cortinis ſceleris peractum ſit, *manifeſtari oportet ante tribunal judicis.* Si vel uni Franciſco, uni Anſelmo, vel levem ſocordiam religioſi manifeſtari erubuerint, quid erit toti orbi manifeſtum fieri? lubet huc aureum flumen derivare Chryſoſtomi: *Si noſtrûm cujuſquam occultum crimen hoc ipſo die in medium delatum, huic conſeſſui innoteſceret, nónne fieret, ut ille interire ac terram dehiſcere, quàm tot ſui peccati teſtes habere mallet?* ecquis hic conſeſſus ad omnem populum urbis? ſi coram eo in foro adulterium tuum, indutus albâ veſte mani-

Ad Rom. 2. — *Iſa. 30.* — *Pſal. 89.* — *Bernard. in Manuali.* — *1. Cor. 4.* — *Seneca in Hippol.* — *2. Cor. 5.* — *Hom. 5. in ep. ad Rom.*

manifeſtare deberes? quid erit in die revelationis, in conſpectu omnium hominum occultiſſima flagitia, quæ nunc uni confiteri erubeſcis, in illo conſpicuo orbis Theatro in valle Ioſaphat manifeſtanda fore? *Quid tunc nobis miſeris fiet*, quærit Chryſoſtomus, *cùm omnia orbi univerſo palam facta, in tam aperto támque illuſtri theatro denudata omnium oculis ſubiicientur*? Si hîc viro honeſto palam eam notam inurerem, illum iſtic loci ſpurium alere aut nothum, *nónne fieret, ut ille interire mallet*? & tamen in die revelationis nothi notiſſimi erunt; ſi de puellâ nobili, quid ſub obſcuro veſpere cum proco verborum ac baſiorum miſcuerit, exponeretur, *nónne fieret ut illa interire mallet*? Si è proſtibulo talis adoleſcens, talis conjugatus protraheretur pleno die, *nónne fieret, ut ille interire mallet*? Hujuſcemodi percunctatur Cyrillus: *Quid facies in judicio, ubi ſecretò fornicantes in publico producet omni carni*? & quidquid clauſis cubiculi foribus, ſceleris admiſſum eſt. Inter Lolhardi errores noviſſimus eſt, Deũ neſcire, aut non punire mala, quæ ſub terrâ fierent; unde & fornicabantur promiſcuè in locis ſubterraneis, ut refert Spondanus. Omnes illi impuri Lolhardi ſectatores, è criptis ſubterraneis adducet Deus in lucem omni populo; inſuper in hac materiâ peccati omnes circumſtantiæ ſimul innoteſcent, ut notat Baſilius, *non enim confuſè, ſed ſingula per partes, velut in picturâ cernentur*, quomodo ad patrandum quis adulterium rem adornarit, quo inceſſu, quo habitu, quo corporis ſitu alienam uxorem pellexerit, caſtam columbam ſeduxerit: videbitur jactus oculorum impudentiſſimæ fœminæ in Ioſeph, aſſidua moleſtia, preces, munera, technæ, lacrymę, fuga Ioſephi, horror peccati, pallium, *velut in picturâ*; aliter quàm res Confeſſario manifeſtetur, coram quo omiſſis circumſtantiis aggravantibus, honeſtis terminis, verbo unico fornicatus decies, puellam decepi, cum aliena plus minùs vicies rem habui; ſed quæ verba cum illa habuerit, quomodo induxerit, quem modum, locum, tempus præſcripſerit, non exponit

Chryſ. ibid.

Spondan. an. 1315. tom. I. p. 541.

Baſil. lib. de verâ virg.

P. Gauda dicere ſolitus erat, unum foramen, aut rimam eſſe, per quam videre liceat, quid in orbe agatur, eamque rimam eſſe cancellos confeſſionalis; at longè manifeſtiùs in die illo revelationis, ubi meritò illud Hieremiæ uſurpabit: *Confuſus ſum & erubui*. Iſa. 13. *Viſitabo ſuper orbis mala, facies combuſtæ eorum*, heb. *rubentes* præ pudore, & uti Eccleſia canit: *Culpâ rubet vultus meus*, exclamat hîc S. Anſelmus lib. ſimilit. *Latere erit impoſſibile, apparere intolerabile*. Quis pudor ora ſubit, quę confuſio reorum animos perturbat, dum fatale theatrum mortis conſcendunt? patenti foro, omnibus conſpicui? dum illas voces audiunt; ecce illic proditor, falſarius, ille qui adulterinam monetam cudit, ecce ille fur, ille ſacrilegus, ille homicida; ſi quis ingenuâ indole, nobili genere, in religioſo habitu, hæc ſibi dici audiat, *Deus bone, nónne fieret ut ille interire mallet*? ubi verò illa *magni cortina theatri* aperietur, & dicetur, iſte mercator, qui exiguo tempore tantas diuitias conquiſivit, ecce per quas fraudes & dolos, per adulterinas merces, quomodo imperitis impoſuerit, ecce quam vſuram exercuerit, aliena bona invaſerit; in officinâ ubi ulna pollice brevior, libra ſcrupo gravior, menſura juſto minor proferetur; ecce iſte ſartor, quantum ſibi ex teniis aureis, ex byſſo, holoſerico reſervarit, integra vexilla ex centonibus dęmon illic ventilabit; ecce ibi omnis maſſa, quam minutis particulis piſtores conflarunt; ecce ille ſutor quot paria calceorum feſtis & Dominicis; ecce iſte aduocatus, conſiliarius, quam ſententiam tulerit, quas lites protraxerit; intentiones, deſideria, cogitationes intimæ patebunt. Hîc reis in cataſtam productis, præconis voce ea flagitia ſolùm proclamantur, quę publica, ac paſſim nota ſunt; ipſa facinora ſolùm in hoc foro plectuntur, quæ ſæpe longè plura & atrociora animo voluerunt: hîc conſilia cordium manifeſtabit, in die illâ illuminabit abſcondita; uti ſolis radiis deteguntur ſordes in angulis, feræ in ſylvis.

Ierem. 31.

Apocal. 4. *Coram eo mare vitreum ſimile*

cryſtallo.

cryſtallo. Nil adeò declarat profunditatem cordis āc mare; quis poterit bolide fundum maris inveſtigare? quis omnes ſyrtes & voragines cognoſcere? quis cordis humani intimos ſinus, quis ſubdolas fraudes, quis ſimulatas amicitias? quis fictas deuotiones? hinc Pſal. 103. dicitur: *Hoc mare magnum & ſpatioſum manibus, illic reptilia, quorum non eſt numerus, animalia puſilla cum magnis.* Ecce figuram cordis humani; quot monſtra peccatorum, quot deſideria laſciva, quot ſenſus & conſenſus pravi? ſed quærit Deus à Iob cap. 38. *Numquid ingreſſus es profunda maris, & in noviſſimis abyſſi deambulaſti?* quaſi rem impoſſibilem, hoc profundum ſcrutari: idem de corde ſentit Ieremias cap. 17. *Pravum eſt cor hominis & inſcrutabile, & quis cognoſcet illud? ego Dominus ſcrutans renes & corda*, cui profundum cordis, erit in die illa, *quaſi mare vitreum ſimile cryſtallo*: qui ad ſolem, vitrum, aut lucidiſſimam cryſtallum contemplatur, in ea quid non tranſparet? minutiſſimi nævi & atomi notantur: ô domini, quiſque nunc in ſe deſcendat, in cordis fundo quid non comperiet? intelligere hæc non potes, legere potes: Doctore S. Hieron. *Formidabiles libri aperientur, in quibus ſcripta ſunt opera noſtra, & actus, & verba, & quæcunque egimus in hac vitâ: nec ſolùm actus, ſed & cogitationes, & intentiones cordis. Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur*, & ne lumen lectori deſit, dicit & docet Apoſtolus: *Vniuſcujuſque opus manifeſtum erit, quia in igne revelabitur.* Vbi aptiſſimam ſimilitudinem adducit B. Thomas à Villâ-novâ: Sicut in papyro ſcripta quibuſdam ſuccis malorum medicorum, non apparent characteres litterarum, ſed ad ignem poſiti, tota apparet ſcriptura, ſic in illo igne omnia monſtrabuntur abſcondita tenebrarum, & manifeſtabuntur conſilia cordium, quæ modò oblitterata. Hoc veritus Auguſtinus, ita de ſe loquitur: *Ecce coram tot millibus populorũ nudabuntur omnes iniquitates meæ, tot agminibus Angelorum patebunt univerſa ſcelera mea: non ſolùm actuum, ſed etiã cogitationũ; tot judicibus inops adſtabo, quot me præceſſerunt in opere bono, tot arguẽtibus confundar, quot mihi præbuerunt benè vivendi exempla, tot convincar teſtibus, quot me monuerunt proficuis ſermonibus.*

Apoc. 4. — *Hieron. in cap. 7. Danielis.* — *1. Cor. 3.* — *Thomas à Villa-nova conc. 1. in nativ. Virg.* — *Aug. in medit. c. 4.*

Tunc demum falſæ ſyngraphę, falſa juramenta patebunt. Rudolphus electus Romanorum Imperator inter refractarios principio regiminis habuit Othocarum regem Bohemiæ, qui renuit Rudolpho ſubeſſe, inque ejus verba jurare; quem paulò antè in ſuo ſervitio ac aulâ palatinum habuerat; res prælio dirimenda erat, jamque in campo vtrimque acies diſpoſitæ, cùm formidanti Othocaro injecta melior mens; petiit per legatos ab Imperatore hoc ſibi dari, ut ſub tentorio, quaſi poſt cortinas, coram principibus, clam juramentum præſtaret, quod in utriuſque exercitus conſpectu pudor vetabat: acceptat Imperator, ſtatimque tentorium excitari jubet ingenioſæ fraudi opportunum: nam cùm ante Rudolphum Auguſtali ſubnixum ſolio Othocarus genu poſito, fidem præſtaret, adducto artificioſè funiculo, quatuor tentorii latera ita extemplò conciderunt, ut exercitus uterque ingeniculantem Imperatori regem cerneret, acclamantibus Germanis, frendentibus & dolum tacitè execrantibus Bohemis; præſertim verò is pudor animam uſſit, illuſi turpiter Othocari; ut iuſto bello ſtatuerit ignominiam vindicare; ſed conſilio infelici tum à ſuis, tũ à fortunâ deſertus, in cõflictu cecidit: habent hîc quod metuant qui virtutẽ erubeſcunt, qui in ſcelere lucem oderunt, qui nunc ſub latibulis, & papilionibus, tentoriis, tectis, fornicibus fornicantur; detegentur, cùm repentè à quatuor orbis angulis, ſipario diducto, in conſpectu utriuſque exercitus beatorum ac damnatorum in campo Ioſaphat omnia manifeſta erunt: & eheu *quantorum* (magno teſte Hieronymo) *ſperata pudicitia in die judicii dehoneſtabitur.*

Vide Spondanum an. Chriſti 1277. tom. 1. pag. 364. — *Hieron. ad Fabiolam de veſtitu Sacerdotum.*

 §. 3. Simu-

§. III.
Simulatæ juſtitiæ ac perſonatæ virtutes detegentur.

DAvid Pſalm. 74. *cùm accepero tempus ego juſtitias judicabo.* Lorin. hîc: *Si juſtitias judicabit Deus, quantò magis injurias? quid faciet de injuſtis judiciis, qui ipſas quoque juſtitias judicabit?* quot nunc innocentes, quia tenuioris fortunæ, quia deſtituti atlante, causâ cadunt, aut ad iniquum contractum coguntur, in annos differuntur, omnia deperdunt? dum alii muneribus, favoribus, promiſſis, potentioribus fulti, lites etiam injuſtas lucrantur. Quot iniquæ ſententiæ in ſæculares, in Eccleſiaſticos! Quid *faciet in iſto die de injuſtis judiciis, qui ipſas quoque juſtitias judicabit?* quàm alia erunt judicia Dei, alia hominum? quàm multi ad illud ſupremum tribunal litem, cum omnibus expenſis lucrabuntur; quibus hîc abjudicata cauſa, iſtic rurſus ventilabitur, reuiſio inſtituetur, partes audientur, & ut ait Lorinus ad illud: *Iuſtitias judicabo*, id eſt, *vindicabo paſſos injuriam, decernam penes quos ſit juſtitia.*

Lib.4.Ep.9. Cyprianus ad Florentium criticum & obtrectatorem: *Habes tu litteras meas, & ego tuas; in die judicii ante tribunal Chriſti utraque recitabuntur*, & decernet penes quos ſit juſtitia.

Cornel. in cap.5. Sap. Stabunt juſti. Edmundus Campianus, generoſus iſte Chriſti pugil, in foro Londinenſi, jam extremo ſupplicio afficiendus, ſic Reginam Elizabetham alloquitur: *Veniet Elizabetha dies ille, ille dies, qui tibi liquidò demonſtrabit, utri te dilexerint, Societas Ieſu, an progenies Lutheri*; eluceſcet aliquando ille dies, qui liquidò demonſtrabit viros illos, qui hîc calumniis impetuntur, depinguntur ut helluones, ut Euclliones, ut ſuperbi, ambitioſi, eſſe viros integros, tẽperantes, non lucri temporalis, ſed æterni cupidos, animarum non pecuniarum zelo exteras terras petere, vitam exponere, animam ponere, omnia perferre; viros ſpiritu Dei ferventes, nũquam graviori ſcelere commaculatos: veniet aliquando ille dies, quo viri illi, qui modò probi, juſti, temperantes, in pauperes munifici æſtimantur, detractâ larvâ, ambitioſi, ſubdoli, libidinoſi, ebrioſi probabuntur; qui hîc boni, catholici, templa, conciones frequentantes, pernicioſi, hæretici apparebunt. Qui nunc benigno vultu humaniſſimis verbis, maximis promiſſis ſe amicos integerrimos profeſſi, quàm malignè de abſente locuti, quid contra eos moliti, quid animo foverint manifeſtabitur.

Fertur Nero Senatores Romanos, ſeveros illos Catones rogaſſe ut in ſui gratiam populo ludum facerent, & ſaltum hiſtrionicum, in foro Romano inter ſe agerent; quod cùm ſubterfugerent, ut alienum à dignitate ſuâ, urſit dixitque, ſi id eos puderet, omnes larvati coram populo choreas ducerent; cùm excutere non poſſent, habitu maximè ridiculo, quo minùs innoteſcerent, & ſaltus quàm poſſent leviſſimos efformando, larvati in ſcenam poſilierunt. dum ecce quos poſt cortinas ſepoſuerat, ſatellites prodeũt, qui cuique larvam detrahant, ac omni populo ludibrio faciant; quo ita pudore ſuffuſi fuerunt, ut ſuffecerit ad vitam non paucis auferendam. Xiphilinus Dio Caſſius in Nerone.

Erit aliquando ille dies, quo larvâ illâ probitatis, ſinceritatis, ſanctitatis detractâ, omnes fraudes ac nequitiæ patefient: *Mens enim humana*, teſte Tullio, *multis ſimulationum tegitur involucris, & quaſi velis quibuſdam obtenditur cujuſque natura: frons, oculi, vultus, perſæpe mentiuntur*; at tunc velo amoto, omnis hypocriſis detegetur: tunc quæ hîc maximè piæ ac ferventes, quæ hîc ſanctæ habebantur, in dies 3. 4. miſſas, alternis aut ſingulis diebus ad communionem, cum lacrymis in maxillâ, de divinis diſertiſſimæ; cognoſcentur ab aliquo ſuperbiæ dæmone obſeſſæ fuiſſe. Hæc ſenſu etiã exponit Lorin. illud: Ego ivstitias ivdicabo, *quod ad illos ſpectare ait, qui aliorũ nũc opinione ac ſuo etiã falſo judicio, mundi videtur ſibi, & iniquitatẽ fuco cõtegunt juſtitiæ.* Veniet dies ille, quo orbi innoteſcet, quis princeps Franciæ feſtis ſolemnioribus ſe in adyta

adyta monaſterii abdebat, quaſi animum illic generali exomologeſi expiaturus, ſibi ac Deo meliùs vacans, cùm interim hoc otium nanciſceretur, ut clancularias litteras ad regni proditores cautiùs deſtinaret; tunc Iupiter Diptheram Diogenis inſpiciet, qui auſterus & humanorum contemptor eſſe videbatur, & à morte in perâ ejus, duæ teſſeræ ac effigies amaſiæ reperta eſt.

Veniet dies ille, quo tot in habitu ſancto, exterminantes facies ſuas, qui temperantes & abſtemii videbantur, quaſi ſacerdotes Bel, lautè & cautè epulantes, potitantes innoteſcent: de his Gregorius: *Sunt qui videntur habere jejunium Pauli, vigilias Petri, ſed in finem denudatio operum.* Tunc orbi univerſo ſpectandus erit vir Religioſus (familiam premo) Antonius Picenus, qui dolosâ pietatis imagine pleroſque mortalium oculos præſtrinxit: adeò ut poſt quadraginta dierum, quam ſimulabat, inediam, cæleſtes genios haud ſecus quàm Redemptori, cibos ei miniſtraſſe ambitioſo rerum ſanctimoniæ fuco in vulgus ſpargeretur, cùm interea ingentem cereum, cui clam intrita phaſianorum, caporum, & ſimilium gulæ illecebrarum, ad manum haberet: uti & craſſum ac rotundum cingulum infarſerat, unde vitam furtim tolerabat. *Tunc videbunt*, non per rimam (ut Propheta loquitur) ſed carnis hujus pariete deſtructo, & cordis velo ſemoto, abominationes quæ in ſacris ædibus perpetrantur.

Æneas Syl. in Europ. Tylingen. paradiſ. pag. 140.

Quot tunc paſtores ovium ſub pelle ovina, lupi apparebunt? & qui quaſi Seraphini charitate divinâ ardere videbantur, carnalitate ac libidinis flammis ſe fœdè, ac innocentes agnos commaculaſſe deprehendentur? Nunc quidem peccata ſacerdotum tegenda, at tunc ad confuſionem ſummam, omnia manifeſtabuntur. Bern. ſer. 55. in Cant. expendens illa verba: SCRVTABITVR IERVSALEM, *ut ſæcularium manifeſta ſunt opera præcedentia ad judiciũ, & non egent ſcrutinio ſed ſupplicio; mea autem qui videor monachus & Hieroſolymita, peccata certè occulta ſunt, nomine & habitu monachi adumbrata, & idcirco neceſſe erit ſubtili ea inveſtigari diſcuſſione, & quaſi admotis lucernis de tenebris in lucem prodi.* Hæc de ſe S. Bernardus, quid de ſe perverſi religioſi? quot reperire eſt, ſtatuis ſanctorum, aut parietibus pretioſè conveſtitis conſimiles? qui ſi ornatu nudentur, putridus truncus, araneæ, & ſordes apparent: de nocte quædam miro fulgore lucere videntur, & interdiu lignum putridum fuiſſe deprehenditur; in campis, in ſylvis, obſcurâ nocte lucidiſſimæ gemmæ quandoque apparent, ubi manu attollis, ad lucem adſpicis, noctilucæ, viles vermes ſunt. Haud aliter vt Bernardus ait: *Sæpè ſordet in conſpectu iudicis, quod in oculis fulget operantis. Iuſtitias judicabo*, & appoſitè Propheta ſubdit: *Liquefacta eſt terra & omnes qui habitant in eâ.* Quæ verba eleganti ſimilitudine exponit idem Lorinus ibidem: *Sub nive*, inquit, *latere ſordidæ res poſſunt, hæ res apparent, cùm illæ liqueſcunt; ſimiliter exiſtunt aliæ pulchræ, elegantes, quæ decerni prius nequibant.* tum ſubdit: *Egregium futuri judicii ſymbolum, quando juſtitiæ ſol Chriſtus, radiis præſentiæ atque ſententiæ ſuæ, cuncta opera hominum in apertum producet.* Fimetum in hyeme nive tectum, cãdidum apparet; at ubi ſole nix liquefacta, omnes ſordes manifeſtantur: ſimiliter exiſtunt aliæ pulchræ, amœniſſimæ areolæ, hortorum viridia, ſepta opere topiario, exerunt ſe aprici flores, anemones, &c.

Bern. Serm. 55. in Cant.
Ezech. 8.
Pſal. 74.

Aliam ſimilitudinem proponit Chriſtus ab arbore ficus, quæ Vere novo florere incipit; in hyeme arbores frugiferas ac ſylveſtres dignoſcere vix datur, ſed in æſtate *à fructibus eorum cognoſcetis eos.* In hieme qui agrum conſpexerit, quid producturus ſit ignorat, an triticum, an panicum, an ſteriles avenas & urticas. Verùm ut Poëta canit:

Matt. 24.
Matt. 7.

> *Quidquid ſub Terrâ eſt, in apricum proferet ætas.*

Horat. l. 1. ep. 6.

§. IV.

Orbi quoque innoteſcent occultiſsima opera juſtorum.

TVnc manifeſtabuntur omnia opera occultiſſima juſtorum, ardentia deſideria martyrii, affectus piiſſimi, actus interni fidei, ſpei, charitatis, religionis, ſubmiſſionis, reſignationis, *tunc laus erit unicuique à Deo*. Chryſ. hom. 6. in Matt. de Magdalena: *Capillis capitis &c. hæc quidem extrinſecus cuncta fiebant, ea verò quæ in ſecreto mentis agitabat, multò erant ignitiora, multóq; majora: quæ tantùm Deus ipſe cernebat.* Plurima nos latent de geſtis ſanctorum, quæ ſoli Deo nota & in diem revelationis reſervata.

1. Cor. 4.

Tunc innoteſcet quid in illâ ecſtaſi 8. dierum mens S. Ignatii commenta ſit: quid Thereſa in raptu ſeraphico: quid in monte Arverniæ Seraphicus Franciſcus, per quadraginta dies Chriſto confixus cogitarit: tunc apparebunt omnes victoriæ Virginũ, & *tunc laus erit unicuique à Deo*.

1. Cor. 4.

Tunc innoteſcent jejunia, orationes, lacrymæ, cilicia, flagella, omnes auſteritates, quas religioſę animæ clauſis cellis, quas teſte lunâ Anachoretæ in antris, in ſpeluncis, in criptis terræ exantlarunt; Quid Paulus ille dux aſceticus ſupra ſexaginta annos ſpeluncâ tectus, nemini viſus, noctes & dies, Deo teſte, egerit; quid Antonius, quid Onuphrius, qui à juventute ſpreto regno, per 60. annos in ſolitudine ab omnium oculis remotus vixit. Quid * Alexandra 12. annos thalamum in tumulum commutando egerit; tunc innoteſcet quot mortuos noctu Tobias ſepeliverit, quot arcanæ eleëmoſynæ non ab vno Nicolao donatæ fuerint.

* Rader. de SS. clauſis.

Tunc apparebit orbi univerſo S. Eliſabetham Hungariæ regis filiam in recondito horti angulo, caput ſcabioſi mendici laviſſe.

S. Hedwigim Duciſſam Poloniæ, pretioſum ſtratum in cubiculo habuiſſe, ſed in durâ ſemper recubuiſſe.

Tunc apparebit qui nunc videntur mollibus ac pretioſis indui, hirſuto cilicio cinctos fuiſſe; tunc apparebit ſancta Clara adhuc puella ſæcularis, ſub damaſcenâ cyclade; Borgias adhuc Dux Gandiæ, ſub holoſerico thorace cilicium geſtaſſe: tunc toti mundo apparebit * Andream Oviedum ter quotidie in ſe flagellis ſæviiſſe, P. Ægidium Gonſales cilicium è tribulis ſibi aptaſſe, quod à morte cruentum repertum eſt: fortiſſimum Chriſti martyrem Alphonſum de Caſtro quadrageſimalem eſuriem toto anno ſervaſſe; illic adferetur ſaxum, quo P. Ioannes Ruiz pro cervicali utebatur. (Qui hîc plura deſiderat Nierembergii aſcetica conſulat.)

* Nieremb. aſcetica pag. 86.

Tunc apparebit quid Deipara 63. annis, quid Chriſtus 30. in vitâ privatâ egerit, quid in nocte illâ extremæ lanienæ perpeſſus ſit, de quâ non injuriâ Hieronymus aſſeverat: *Chriſtum ultimâ nocte talia paſſum, ut in die judicii omnium integra notitia reſervata ſit.*

Quæ cùm ita ſint, meritò quiſque illud Bernardi uſurpare poteſt: *Væ mihi miſero! cùm venerit dies illa, & aperti fuerint libri, in quibus omnes mei actus, & cogitationes, Domino præſente recitabuntur: tunc demiſſo capite præ confuſione malæ conſcientiæ, ſtabo trepidus, & anxius, cùm dicetur de me: Ecce homo & opera ejus.*

Bernard. in med. c. 2.

O mercator, qui nunc appares vir probus, in pauperes profuſus, væ tibi cùm dicetur: *Ecce homo & opera ejus.* Ecce homo ob uſuras, & iniquos contractus damnatus. Conſultiſſime, ampliſſime domine, qui hîc frequenter in templis, in concione: *Ecce homo & opera ejus*; quia pauperes oppreſſit, lites protraxit, munera admiſit, damnatus; nobiliſſime Domine, frequens in uſu ſacramentorum, non potator, non ſcortator, *ecce homo & opera ejus*, ob punctum honoris, ob injuriam illatam, quam animo fovit, damnatus. Talis religioſus, talis concionator, *ecce homo & opera ejus.*

EMBLE-

EMBLEMA III.

Quid exiſtis in deſertum videre arundinem? Matth. XI.

CONSTANS IN LEVITATE SVA. *Ovid. l. 5. Triſt. el. 8.*

DOMINICA II. ADVENTVS.

De Inconſtantiâ humanâ, quæ per arundinem à ſapientiâ æternâ figuratur; unde tu illud Inconſtantiæ ſymbolum ne commune dixeris.

§. I. *Arundines in fide inſtabiles.*
§. II. *Virga, Iuſtitiæ arundinea.*
§. III. *Fidere amicitiæ humanæ, eſt niti baculo arundineo.*
§. IV. *Quàm aptè Poëtæ finxerint puellam in arundinem converſam.*
§. V. *Vacua & inanis arundo eſt.*

DOMINICA II. ADVENTVS

Quid exiſtis in deſertum videre arundinem vento agitatam? Matt. 11.

COMPERTUM eſt quemadmodum Iudæi Chriſto illuſerint, quàm indignè tractarint, quot injurias, quot opprobria, contumelias, diras, Sapientiæ æternæ, Veritati primæ impegerint: pro ſtulto & phanatico exploſerint; inter quæ non infimum ignominiæ, & irriſionis genus fuit; dum rex gloriæ ſpinis coronatus, pro regali ſceptro, arundinem manu excepit.

Profectò, ut Deus erat, ac futura, & nos omnes, ut præſentia ſpectabat, indubiè ingemuit, complures futuros huic arundini inani, fragili, & inſtabili perquam ſimillimos. Tum ſiquidem ſpectabat quãtum injuriarum ſibi inferendum eſſet, per inconſtantiam ac inſtabilitatem mortalium, qui nunquam in eodem ſtatu permanent, omni vento, adverſo, ſecundo, circumferuntur arundinum inſtar; ad quas ſpectandas non longè excurrendum, non in Ægyptum, non in deſertum ſecedendum; arundines in aulis principum, arundines in foro, arundines in curiâ, arundines in monaſteriis, arundines in privatis familiis, inanes, vacuæ, variæ, inſtabiles, fragiles, innumeræ reperiuntur. Quod vobis hodie demonſtrandum ſuſcepi.

§. I.

Arundines in fide inſtabiles.

Æſop. fab. 143.

OLim inter arundinem & olivam contentio fuit, de viribus ac robore; arundo certè, ut ſe manifeſto graciliorem ac debiliorẽ videret, cum olivâ vel denſâ etiã quercu, certare non dubitabat, induſtriç ſuç confiſa: quâ ad omnem ventum ſe inclinare, caput demittere, & in omnes partes flectere norat; dum contrà oliva, adverſis ventis obniti, caput altiùs attollere, ne quidquam de rectitudine dimittere, eligens potiùs frangi quàm flecti, iuxta illud Senecæ: *Flecti non poteſt, frangi poteſt.* *Seneca Thyeſt.* & vel caſu ſuo coronam juſtitiæ & conſtantiæ, arundini præripere. Facilè perſpicere eſt, quàm raræ ejuſmodi olivæ, & robora: quàm multæ arundines reperiantur, quàm multi in aulis principum, ad levem favoris favonium, caput inclinent; adverſo timoris, aut ſpei flatu impetiti, à rectitudine & ſtatu mentis deflectant; ad quamlibet auram mobiles, calida & frigida, eodem ore proflent, ſi quem hominem, aut etiam integrã religioſam familiam, regi charam perſpexerint: laudare, deprædicare, extollere, ſi regem aut primatem, ejuſmodi homines parvi facere videant, & ipſi contemptim de illis, laceſſere, aſpernari; nil niſi placita loqui norunt, aſſiduò prurientes auribus: quos Pierius lib. 5. docet, arundines in fiſtulas cõvertere. Talis arundo non erat Ioannes, qui non norat, humani favoris auram capere, & blanda auribus inſuſurrare, aut à rectitudine mentis ullis turbinibus dimoveri; ſed inſtar roboris perſtabat, frangi malens, quàm flecti; nec etiam capite diminuto, locus coronæ defuit, conſtantiam cadendo firmam, ut arundines ſtabilem inconſtantiam, ſtando teſtantur. Gregorius hom. 6. in Matt. *Arundo vento agitata, non erat Ioannes: quem à ſtatus rectitudine, nulla rerum varietas inflectebat.*

At quot arundines in Angliâ, Hollandiâ, in toto Belgio repertæ ſunt? quæ ubi adverſitatis & perſecutionis turbo afflarit, ubi aut de bonis, aut de patriâ excedendum, aut à fide & religione recedendum,

dum, ubi vel vita periclitatur, vel anima: malunt flecti, malunt tempori ſervire, caput ſubdere, quàm conſtantiam ſuam, contra omnes impetus comprobare. Sub Henrico Octavo qui 376. monaſteria deſtruxit, religioſi utriuſque ſexus, ſupra decem millia, ad ſæculum redierunt; quot religioſi voto caſtitatis adſtricti in vocatione ſuâ immobiles videbantur; ubi adverſitatis turbo invaluerit, agitantur, & ubi erat impetus ſpiritus, illic feruntur & ventis verba, & vela moniales dederũt. Tales arundines vidit Trajectum, ubi dum civitas ſub rege Catholico erat, nonnulli ſe Catholicos ſimulabãt, ſacramenta frequentabant, at ubi Regi erepta, ne urbe, & officio excedere cogerentur, fidẽ mutarunt; tales Bredę, tales Sylvę-ducis. Auctor operis imperfecti, qui putatur Chryſoſtomus, ait: *Homo carnalis, fatuus in fide, levis in ſenſu, arundo eſt.* ſi talis turbo in hanc urbẽ deſæviret, quot arundines reperirentur, ſi aut palã officio, dignitate aut vitâ ipsâ privandi, aut à religione decedendum, quàm pauci cũ Thoma Moro, & Henrico Polo, ſe quercos prębeerent: quàm multi politici ſe accommodarent tempori, in omni fide ſe ſalvari poſſe. Fuit miniſter quidã Catholicus, intimus Theodorico Ariano, hic ut Regi gratificaretur, Arianus factus eſt; quod ut Rex cognovit, capite plecti juſſit, dicens: ſi Deo fidem nõ ſervaſti, quomodo mihi, qui homo ſum, eam ſervabis? Quin Conſtantius, Imperator quo animos ſuorum exploratos haberet, finxit ſe idolis immolare velle, ac iis cultum adhibere: pœnam ac privationẽ omnis dignitatis iis interminãdo, qui Chriſto repudiato, ad ſuperſtitionẽ ſuam nõ accederent; ubi is perſecutionis notus ſpirare cœpit, ecce omnes, qui antea in fide nutarant, & inſtar arundinum omni vento mobiles erant, ilicò ſe idolorum cultui devoverunt, ceteris Chriſtianis roborum inſtar in fide perſiſtentibus; quod ut Imperator cognovit, omnes has arundines, hos in fide inſtabiles, è regno ſuo removit. *Talis arundo vento agitata nõ erat Ioannes, quem à ſtatus ſui rectitudine, nulla rerũ varietas inflectebat*; arundo non erat, ſed quercus: quam nec adverſa, nec proſpera, à ſtatus ſui rectitudine, nulla varietas deflectebat, paucis eius illuſtre eius elogium complexus B. Guerricus ſerm. 4. in nativ. S. Ioan. *Cedrus paradiſi*, inquit, *columna cœli, gloria generis humani, miraculum mundi, virtute & merito vltra menſuram hominum, conditione citra naturam angelorum. Non eſt arundo vento agitata, ſed palma fortior omni procellâ, quam nullus turbo quatiat; aut certè cypreſſus in monte Sion æternùm plantata, alius ſcilicet quàm vt ventorum rabiẽ timeat.* Semper animus rectus & erectus in Deum: Iudæi eum ut Prophetam, ut Angelum, ut Meſſiam colebant ac venerabantur; nil hiſce blandis favoniis, à rectitudine deflectit. Ioannes conjicitur in carcerem, ut læſæ majeſtatis reus. Vincîtur, miſerè torquetur: Ioannes non erat arundo, ingens turbo exoritur, olli ſanguineus, ſupra caput adſtitit imber, qui excidium illi minetur, Ioannes non erat arundo *flecti non poteſt, frangi poteſt.*

Bzovius to. 20. pag. 27.

V. Lobb. Dom. 2. advent. quaeſt. 7.

Baronius an. 493.

Mariana de rege l. 2. c. 3.

Greg. cit.

§. II.

Virga Iuſtitiæ arundinea.

QUot in foro, quot in curiâ arundines: quot conſultiſſimi, expertiſſimi, ampliſſimi Domini arundinum inſtar, à rectitudine mentis & juſtitiæ inflectunt! qui profectò, mihi ſcitè per arundinem piſcatoris, adumbrari videntur, quâ piſces capi ſolent, ut Ovid. ait:

Tremulâ, dum captat arundine piſces. *Ovid. 8. Metam.*

Hæc arundo gracilis, & mobilis, minimo piſciculo ſe inclinat, & à rectitudine deflectit. Quibus jam officia deſignantur? quorum lites expediuntur? quibus adjudicantur? Video talem competitorem eſſe ſtolidum. Iuvenem perverſæ vitæ, hæreticum, omnino ineptum; uxori miſit monile, argenteã lancem, muręnulas; quid hic aget? quot ſunt, qui arundinis inſtar, ad hęc ſe inclinant, & à rectitudine deflectunt, jã per annos lis hæſit, teſtamentum talis viduæ, hominis plebei, honeſti civis, exhauritur, ad ſummam penuriam redigitur; pars interim aſſiduò urget delationem, appendens munera, & inclinat ſe, ſed hæc alio. Refert Cauſſinus in ſymbolis, quemdam ſuæ fidei commiſſum aurum, in cavâ arundine, quâ

V. Dom. 1. Quadrag. Cauſſin. lib. 12. Cap. XI.

pro ſcipione utebatur, abdidiſſe: ad judicem vocatus, arundinem, in qua erat aurũ, tantiſper creditori committit, donec ſublatis manibus juraſſet, ſe depoſitum reddidiſſe; mox arundiné, cum pecuniâ recipit. en quis arundinis uſus; ut furtivum aurum recondatur; huic arundini conſimiles videri poſſunt, qui ſe auro, & injuſto pretio oppleri ſinunt, idque etiam perjurio adhibito, legitimo Domino ſuffurâtur. Facit huc quod refert Euſebius Nierembergius: Turcas, Græcos, Armenos, Arabes, Perſas, Judæos, Ægyptios avium pennis in ſcribendo uti non conſueviſſe, ſed arundine, quã in calamum ſcriptorium adaptant; unde olim Perſius: *inque manus chartæ, nodoſáque venit arundo*. nec injuria calamus apud Latinos, pro arundine uſurpatur: cùm in litteris efformandis, inſtabilitas arundinis, non oblitteranda, graphicè deſcribatur. In inſtrumentis publicis, in cauſis privatis, in codicillis, textum, contextum, ſtylum pro favoris favonio commutant: quàm pauci cum Pilato dicunt, *quod ſcripſi, ſcripſi*; Si ſententiam revocaris, hunc torquem, hoc monile uxori: quis reſpõdeat, *quod ſcripſi, ſcripſi*. Non eris amicus Cæſaris, excides gratiâ potentis, quis perſiſtat: *Quod ſcripſi, ſcripſi*; privaberis officio, *quod ſcripſi, ſcripſi*.

Nieremb. hiſt. nat. pag. 459.

Sat. 3.

Quoties accidit, talem nepotem, talem filiam heredem in teſtaméto ſcribi, tali religioni ſummã tot florenorum, tot pia legata illis pauperibus delegari, & paulò pòſt, ob verbum aſperius, ob ſiniſtram quampiam ſuſpicionem, teſtamentum laceratur, eodem calamo, novum conſcribitur, novi hæredes, omnia pervertuntur, & teſtamentum novum veteri adverſatur.

Quot epiſtolæ amatoriæ, benevolentię, favoris, & obſequij pleniſſimę, uno tempore miſſæ ſunt, & paulò pòſt, vel quòd filium, vel fratrem ab amico illo non adeò benevolè acceptum, vel quòd operam ſuã in perdifficili quodam negotio denegarit; eodem calamo, quàm amaræ, quàm virulentæ litteræ exarantur? nónne calami hi arũdinei, leves, inſtabiles? Quis ergò neget illud Gregorij ex Vaticano, oraculũ, *Arundini mox ut aura contigerit, in partem alteram inflectit.* Habet & Redemptor hunc calamum in manu ſua, vt ſcribat contra te amaritudines, qui hîc calamo doloſo vſus es, & Chriſtum in iuſto ac innocente bonis, fama, ac vita proſcripſiſti. Appoſitè Carthuſianæ familiæ Religioſiſſimus doctor: *Arundo, ſiue calamus, eſt inſtrumentum ſcribendi, & idcirco ſecundùm Hieronymum Chriſtus calamum in manu tenere voluit, vt ſacrilegium Iudæorum ſcriberet, & oſtenderet ſe illum eſſe, qui electos ſuos ſcriberet in libro vitæ.* Falſarios verò æternæ adſcriberet damnationi.

Greg. cit.

Ludolph. de vita Chriſt.

§. III.

Fidere amicitiæ humanæ, eſt niti baculo arundineo.

Amabo vos, nónne ejuſmodi amici arundini perquam ſimillimi ſunt, qui minimo infortunij, injuriæ, imò vanæ ſuſpicionis vento moventur, mutantur? Scitè Petrus abbas Cellenſis: *Neſcit veræ amicitiæ naturam, qui in amore imitatur arundinẽ vento agitatam ſine profundâ radice, amicitia accidens eſt, non ſubſtantia.* Accidens eſt quod nunc adeſt, nunc abeſt: Minimâ alteratione, calore, frigore, rarefactione aut condẽſatione, accidentia mutantur; ita & amicitiæ arundine fragiliores, levi verbo, contemptu, ex ſola imaginatione, quia non invitatus, excluſus à comœdiâ, in viâ non ſalutatus, non ſatis honeſto loco in menſâ, quod ex oblivione, & imprudentiâ accidit; tales *in amore imitantur arundinem.* Quę priùs velut in fiſtulas aptatæ, ſuaviſſimè auribus admodulantur arundines, continuò in tela converſæ, vulnera infligunt, ac *hæret lateri lætalis arundo.* Quidquid damni, quidquid ignominiæ inferre poſſunt plenis buccis, velut arundines, quæ Midam infamarunt, effutiũt, de quo Ovid. in Met. quæ tonſor arcanam in ſcrobem clam elocutus fuerat, poſt annum, *Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus Cœpit, dominique coërcuit aures.* Et tamẽ iſtiuſmodi amicitiis homines cõfidunt, ejuſmodi amicis nituntur. In paucis gratioſi apud virum principem, potentem, cui ſe ac ſua omnia committunt, ſi ipſi aut filij ad dignitatem evehendi, hoc homine, hujus commẽdatione quaſi.

Lib. 5. Epiſt. 21.

Virg. 4. Æn.

quaſi baculo ac ſcipione nituntur, muneribus ſibi devinciunt. Interim dum ad rem venitur, dum officium conferendum, promiſſis onerat aures, manus vacuas prætendit, datur alteri, & confiſus es baculo, ſed arundineo confracto. Iſai. 36. Sennacherib Ægyptiorum inconſtantiã arguens, dicit: *Ecce confidis ſuper baculum arundineũ confractum illum, ſuper Ægyptum.* Si tu ſuper fratrẽ tuum, ſuper ſororem tuam, ſuper virum illum inniteris, *cõfidis ſuper baculum arundineũ confractum iſtum*; ſubducet ſe, & corrues. Spondet quidem opem & operam, omne obſequium condicit, interim dum aliquo ſuo incõmodo, aut damno, opera impendenda, ſubducit ſe, excuſat ſe; habes avunculũ, aut amicum aliquẽ divitem Euclionem, quẽ multis annis fovere, in omnibus favere ſolebas; addicit mercedem, ſemel offendis, & lautam hereditatem, quã tibi millies addixerat, alteri adſcribit: *Confiſus es ſuper baculum arundineum.* Carolus VII. in Regno ſuo ſingularem quendam amicum virũ bellicoſum habebat, quo in omnibus, velut baculo, nitebatur, quòd fidelitatem ſuam variè comprobaſſet: petiit ergo Rex quodam die familiariter, quid eſſet in mundo, quod illius cum rege amicitiam infringere poſſet? reſpondit illi intrepidè, *un affront Sire*, unum dedecus. Hoc rogo, inquit, ne inuras, quia novi fragilitatem meam. Nónne Rex confiſus ſuper baculum arundineum? ſed ne arundineto excedamus, quot hâc noſtrâ tempeſtate huic arundini ſimiles? quot reperiuntur, qui verbis byſſynis, qui promiſſis aureis, longè plura ſpondent, quàm rogaveris? tu, illis fidis, & niteris. Noſti illum hominem, te vanâ ſpe lactare, opes emungere, & ſucco omni expreſſo, velut è citrio conari te peſſumdare, & nil niſi verba dare? Pharao quid non dixerat, quoties promiſerat libertatem Iſraëlitis? & quoties mutarat? Ezech. c. 29. *Pro eo quòd fuiſti baculus arũdineus domui Iſrael, ecce ego adducam ſuper te gladiũ.* Quare maledictus homo, qui confidis in homine. Apparent baculi, apparent ſolidi ſcipiones & inanes, ac fragiles arundines ſunt, in his tamen omnem opem, ſpem omnem paſſim homines reponunt.

Barrij ſolitude pag. 295.

§. IV.

Quàm aptè Poëtæ finxerint puellam in arundinem converſam.

PAn, Deus paſtorum, inter Nayades Syringem Nympham adamavit, quam dum inſequitur, illa in arundinetum converſa eſt, reperitque, dum brachia injicit, nil niſi inanes arundines ſe complecti, ut Ovid. lib. 1. Metam.

Panaque dum prenſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ, calamos tenuiſſe paluſtres:
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos,
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti.

Quot inanes ac vacuas arũdines, moderni adoleſcentuli indies inſequuntur, dum vanas ac vagas comptas ac ceruſſatas puellas, arundinum ſimillimas depereunt? ut jure meritò Poëtę finxerint, puellam in arundinem converſam. Quid enim hodiernâ die in pullâ ſtabile? omnia membra totius corporis, oculi, manus, pedes, digiti, labia, lingua, oculi, arundinis inſtar aſſiduò jactãtur; caput vertumni inſtar, quod vel audire pudor eſt, in templo circumgyratur: quis enim hîc ſalutationes puellæ intrantis, ſocij advenientis, oculorum & mentis evagationes, aſſequatur? olim circa aras & delubra Deorum, arundineta conſita legimus ut Poëta teſtatur:

Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis. *Ovid. Metam. lib. 6.*
at ejuſmodi arundines, mirum eſt, veri Dei aras cingere, & cęleſti igne non deflagrare. Sed pergo porrò, inſtabilitatem arundineam, ex vario corporis habitu, oſtendere aggredior. Curioſè quidam obſervat optimam connexionem, celebris illius dicti, à magiſtro noſtro Chriſto prolati: *Quid exiſtis in deſertum videre arundinem vento agitatam? Sed quid exiſtis videre hominem mollibus veſtitum?* Quid indumentum, quid veſtes molles ad arundinem? profectò, ſi quis advertat, quanta in indumentis varietas, quanta in veſtibus inſtabilitas: nemo quiſquam mirabitur, ſi inſtabilitati arundinis conferatur.

feratur. Quot modi, quot formæ, quot genera veſtium; nunc adſtrictæ, nunc laxæ, nunc breves, nunc longæ: quot ſtriæ, quot teniæ, quot figuræ pileorum, calceorum, capillamenti, barbæ? Tertullianus, lib. de pallio c.3. comparat pavoni: *Multicolor, & diſcolor, & verſicolor: Numquàm ipſa, ſemper alia; & ſi ſemper ipſa, quando alia: toties denique mutanda, quoties movenda.* Jta varium & mutabile ſemper fœmina; nullus pavo tam varius, tam multicolor, & diſcolor, & verſicolor, quàm modernę puellæ ſunt, & juvenes. Pavo, teſte Plinio, quotannis cũ foliis
L.10. c.20. arborum caudam & pennas ponit, quæ vere novo renovantur, hæ non quotannis ſed quot menſibus, hebdomadis, diebus novas plumas, novos modos, novas ve-
Plut. in convivio 7. ſap. ſtes induunt: diceres corpora eorum inſtar lunæ mutari, quæ cùm à Latona matre ſibi veſtem aptari petiiſſet, nullus ſartor repertus eſt, qui congruentem faceret, quòd indies, & in horas mutaretur. Qui Apologus ſcitè inconſtantiã puellarum expreſſit, quibus ſemper nova forma placet, nec ullus ſartor veſtem aptarit, niſi quam indies, prout fæmina, quæ nunquam in eodẽ ſtatu permanet, mutarit, variarit. Atque peritiſſimi ſartores, ſutores, qui indies quid novi, pro mobilitate genij, ac mutabilitate ingenij, ſuppeditent; lubet in tabula rem clariùs oculis ſubjicere: Iuſſerat ſibi Turcarum
Puteani Comus pag. 137. Imperator omnem gentium habitum veſtitumque depingi, pictor ubi Hiſpanos colari modico, thorace fulto; Helvetos laxis femoralibus, Polonos tunicis pelliceis; Hibernos ſtragulâ, alios alio ſibi proprio habitu expreſſiſſet, ubi ad Germanum ventum eſt, hominem interulâ tectum ſtatuit, & juxta, varij generis ac coloris pannos, cùm forcipe appingit; hanc picturam ſuam interpretari juſſus, hi, inquit, Poloni ſunt, iſti Helveti, illi Hiſpani, ubi ad hominem illum inveſtem devenit, hîc, inquit, Germanus eſt, certâ veſtis formâ, pingi nõ poteſt, cùm in dies variet. At modò hi mores ex Germania, è Galliis, in Belgium commigrarunt, ubi

Tot modò ſunt mores, quot habet natura colores.

Pſalmiſta ait, puellas circumornatas, *ut ſimilitudo Templi*; vix videas in Templis Pſal. 314. toties ornamenta mutari, quoties illarum veſtimenta. Nec ullum colorem induunt, abſque manifeſto vanitatis argumento: Etenim, proprietates obſerva, quid quoque deſignent:

Blanche.	*Innocence.*
Bleu.	*Fidelité.*
Colombin.	*Amitié.*
Iaune.	*Plaiſir.*
Rouge.	*Vengeance.*
Iſabelle.	*Libertin.*
Incarnat.	*Amour.*
Verd.	*Eſperance.*
Tané.	*Regret.*
Gris.	*Travail.*
Verdemer.	*Perſeverance.*
Feuille-mort.	*Eſperance perdue, &c.*

Ex his nunc pallam coloris candidi, innocentiæ, & virginitatis geſtant ſymbolum; dum animo Æthiopiſſam, lenam, ac Helenam referunt. Nunc Cyanei, cæleſtis conſuetudinis æmulam; ceterùm, hæ *curvæ in in terris animæ, & cæleſtium inanes* vagantur. Nunc purpurei Martyrum; ſed Diaboli. Nunc Janthini, fidelitatis; ſed cum perfido. Nunc praſini, conſtantiæ; ſed in levitate. Nunc flammei, flammarum, quibus cùm divite ſemper arſuræ, indicem.

Sic modò ſunt mores.

Collaria quoque cum luna mutantur, & hac frequentiùs quot menſibus innovãtur: non tot columbarum & pavonum colla, adverſo ſole colores referunt, quot collaria formas induunt. Iam rotunda, jam cornuta, jam ſimplicia, jam triplicia, jam lota, jam illota; jam tenuia, jam craſſa, jam promiſſa, jam contracta; jam candente ferro, jam aſſerculis; jam chartis, jam ſtriis arundineis erecta, implexa, inflexa. Nunc mantilia, nunc faſcias, nunc ſtrophiola, nunc oram interulæ reflectunt. Indies alię atque aliæ formæ. Brevi uſu, tanto molimine, ut Drex. tom. 1. fœmina hoc ævo fuerit, nummorũ quàm pag. 418. virtutum ditior, quæ eo vanitatis & luxus proceſſerit: ut in unicum collare lavãdum, explicandum, & ad certam formam componendum, centũ quinquaginta florenos expenderit. O Mores! præſtaret profectò laqueum

laqueum collo geſtarent hujuſmodi, quæ egenorum fauces, hoc vano colli ornatu, præfocant; utinam Chryſoſtomum audiāt intonantem: *Quot pauperum ventres poterant inde paſci! & quot corpora nudè agentia, poterant contegi! ex his quæ à ſolo collo, & humeris pendent: nullius alterius gratiâ, quàm in damnum, & nocumentum animæ.* Cauſſinus in aulâ ſanctâ: puellam Pariſienſem, mundo ſpectabilem, mentis oculis proponit ante tribunal judicis conſiſtentem cum collari, quod valebat cenſu annuo honeſtæ familiæ: & in quo expoliendo, artifices manus, tres omnino annos inſumpſerant.

Chryſoſt. hom. 37. in c. 15. Gen.

Cauſſin. to. 4 pag. 95.

Mitto in juvenibus modos, qui cùm toti in puellas abierint, non minùs varios. Horum vel ſolum capitis tegumen attendite: jam pileus faſtigiatus, jam depreſſus, jam acuminatus, jam planus: jam brevi, jam margine largo. Jam fungi inſtar, capite ſe totos tegunt, jam Turci in morem totum diem admittunt. Iam retro, jam ad latus inflexus. Iam cinerei, jam candicantis, jam muſtelini, jam cervini coloris. Hic pileum geſtat è pilo canis Pontici, tribus nixum pilis; ſexcenties jam mutatum, in formas omnes. Quare iis optimè congrueret informis ille mimi ſeu Ardelionis pileus, qui omnem formam induit.

Si è pileis ad pilos fæminarum, ad barbā virorum deſcendamus, non claudicabit illa ſimilitudo viridis Arūdinis, à Claudiano adducta: *Vertice luxuriat crinalis arundo.* Quot hîc ſtylos, quot calamos, quot calamiſtros: quot pigmenta, quot figmenta crinium? & ut Servator dixerit, neminem poſſe unum pilum nigrum, album facere; jam neſcio quo diabolico præſtigio, pectine plumbeo, aliiſque pigmentis, omnes colores inducunt. Quot cirros, quot circulos cincinnis inducunt, ut concinnæ ſint! & ut Hortenſius ob plicam in veſte turbatam, dicam alteri indixit; ita & hæ ob pilum vento turbatum, in Deum inſurgunt. Moris quondam fuit caput in luctu, pulvere aſpergere: nunc in luxu eſt; toto vertice pulvere conſperſæ ſunt. Quæ utinam moris Eccleſiæ recordarentur, quia in pulverē revertentur. Aut illud Auguſtini animo volverent, quia vertex ille in flammas erumpet: *Crines tuos inficis malo præſagio futurorum; capillos jam tibi flammeos auſpicaris.*

Aug. doct. Chriſt. l. 4. c. 21.

Quid de pallis & palliis dicam? nunc viri pallia geſtant ad imos talos; nunc ad umbilicum, hiſtrionum in morem. Modò pallium ſimplex, modò fultum, modò alatum: jurares veſpertilionis exuvias eſſe. Nunc uno humero, nunc brachio implexū, nunc non geſtant, ſed à famulo geſtatur. Palliorum copiam quis explicet? ad profectionem alia, ad convivium alia; ad conſilium alia; alia feſtis, alia feriis; Lucullo ſimiles, qui Prætori in ſpectaculo exornando, centum petenti, ducenta obtulit. Sunt qui aſſerant, tot habuiſſe, quot dies in anno.

Rem miram audi, & planè monſtrum pretioſæ vanitatis: Fuit anno 1518. princeps ſacri ordinis, qui talarem tunicam habuit ſuffultam plumis, quas pellio è carduelium ſeu acanthidum capitellis, opere prorſus incredibili confecit. Heu quot centuriis, quot millibus avicularum, ad unam hanc togam convolandum erat! nimirum ut unicus homo ad inſanam varietatem veſtiretur, tot avium turmæ & vitâ, & veſtibus erant ſpoliandæ: Sed ne arundineto excedamus, de his aliquando erit uberior dicendi locus. Nos hactenus arundinis inſtabilitatem expendimus. Accedit arundinē eſſe materiam facilè combuſtibilem, ut ubi adoleſcens petulantem geſtum, laſcivum oculum, verbum obſcœnū in conſortium puellarum projicit, dici poſſit illud Sapientis, quòd hęc ſint, *ſicut ſcintillæ in arundineto.* Quæ facilè ignem excitabunt, & arundinem incendent.

Drex. tom. 1. p. 427.

Sap. 3.

Quid, quòd puella reperta ſit, quæ quò faciliùs flammas ſuas ſpargeret, litteras incenſorias arundini incluſit; juvat hæc ex nobili auctore hîc transferre.

D. A. Burgundia veritas c. 37.

Leon Aretin.

Sigiſmunda filia Tancredi, Principis Salernitani, in arundine (commodo excitandis ignibus inſtrumento) amatorias litteras cuidam Palatino, humili loco nato, Guiſcardi nomine, miſit: is his acceptis, ſimulque viâ ſubminiſtratâ, per eas prorſus exarſit; ſed turpem cùm Amaſio conſuetudinem pater detexit. Obtruncat juvenem,

& exſectum pæne adhuc ſpiranti cor, in aureâ phialâ, filiæ mittit; at illa quaſi munere læta, ſapiēter, inquit, cor aureū, pater, aureo tumulo donaſti. Et mox in lacrymas ſoluta, velut unionibus cor perpluebat. Interim venenum haurit, & cor cordi apponens, unum moribūda patrem rogat, ut eodem tumulo condatur. De ſimili arundine, dici poteſt illud Maronis:

———— *arſit arundo,*

5. Æneid. *Signavitque viam flammis* ————

Et eheu æternis pabulum ſubminiſtravit, utinam ſola.

§. V.

Vacua & inanis arundo eſt.

VLtima arundinis proprietas eſt, quòd vacua ſit, extus vireat, intus areſcat; extus ſolida & robuſtâ, intus medullâ & robore deſtituta. S. Gregorius *arundinetum vitam ſæcularium*, appellat, *qui more arundinum, per temporalem gloriā foris, quaſi ad alta proficiūt, ſed intus à ſolidâ veritate inaneſcunt.* (Greg. 33. moral. c. 3.) In Braſiliâ, & Pernanbuco arundines ſunt, quæ intus ſaccharo & dulci liquore repletæ, ut Virgilius ſignificaſſe videtur; 4. Georgicorum:

Mellaque arundineis inferre canalibus.

Sed hujuſmodi in hiſce partibus non reperiuntur. Fuit qui hoc audierat; ſaccharum in arundine creſcere, ad Schaldim ſedens, ſingulas arundines infregit, ſed nil niſi magnum inane reperit. Multi extus probi, temperātes, prudentes, Catones apparent, ſed intus medullâ ac robore virtutis deſtituti ſunt, quales omnes politici, medullâ virtutis, & fructu veritatis vacui: hos ſcitè depingit S. Hilarius in Matth. c. 11. *In arundine, homo talis oſtenditur: de gloriâ ſæculi, vitæ ſuæ inanitate ſpecioſus; ipſe autem fructu veritatis vacuus, exterior placens, & nullus interior.*

De arundine Indicâ refert Etefias, tantâ eſſe craſſitudine, ut viri duo, porrectiſſimis brachiis vix cōplecti poſſint: altitudo quanta mali in navi, decies mille homines conſimilis arundo fert, ſed intus vacua, & emedullata; quot homines videmus ut arbores, ut robora, ut quercus, ut malos navium? & arundines ſunt, intus vacui ſoliditate virtutis, vani, inanes. Quot religioſi, viri Eccleſiaſtici qui extus veſte ſanctâ, ſed intus inanes? quot robuſto ac valido corpore, ſibi immortales videntur? & ſubito morbo, levi calore febris, ignem concipiunt, corruunt, & cadendo fragilitatem ſuam teſtantur. Mitto hîc ne longior ſim, arundines ad ripas fluviorum paſſim ſpectari, ut notavit Amb. Lucæ 7. *Arundines*, inquit, *fluvios amant: & nos labentia mundi caducaque delectant:* Et quia ut ſacræ paginæ loquuntur: *Moveri ſolet arundo in aquâ*, radicem in luto, in limo defixam habet: hinc quid mirum, ſi ſubſiſtere nequeat? *Infixus ſum in limo profundi*, inquit David, *& non eſt ſubſtātia.* (3. Reg. 14. Pſal. 68.) Tales omnes ebrioſi & luxurioſi; qui ut centies, ſexcenties ad confeſſionem deflectant, emendationem ſpondeant; minimo vento in alteram partem inclināt, ut rectè S. Hilarius obſervat: *Ad omnem ventorum motum*, id eſt, *immundorum ſpirituum flatum vagantes.* (Barrad. tom. 2. pag. 562. Cap. 11. in Matth.) Denique, ut Plinius refert, arundo Indica, bifariè ſecta, navis vicem ſubit, ut ſic fluitare pergat, nec inſtabilitatem in aquis, unde nata, deperdat. (Plin. l. 16. c. 36.) Sed ſi lubet, hanc arundineam navim, quæ inconſtantiæ humanæ vivum ſymbolum eſt, ſacrarum ſcripturarum teſtimonio ſtabiliamus. Diſertè more ſuo celeberrimus divini verbi præco Hieronymus Baptiſta de Lanuzâ, ſuper Mauſoleo, quod Simon Patri ac fratribus exædificaſſe legitur, verborum flumine velificatur: (Lanuza hom. 37. n. 73.) Quo porrò conſilio naves ſuper columnas collocavit? res adeò inter ſe, toto elemento diſſitas, contraria adeò inconſtantiæ, & conſtantiæ ſymbola, *Simon vir conſilij*, copulavit? (1. Machab. c. 13. v. 29.) niſi ut omnibus declararet, fratres ſuos navigij in morem, variis hîc adverſitatis, ac bellorum turbinibus jactatos, nihilominus Deo nixos, veluti columnas perſtitiſſe. Ut apud Lanuza, Serrarium, alioſque interpretes legere eſt.

Unum dumtaxat ſupereſt; ut homo, omni arundine mobilior: omni arundine inanior: omni arundine fragilior ſit: excogitatum tamen eſſe, quomodo columnâ ſtabilior, ſcipione ſolidior, clavâ robuſtior exiſtere

exiſtere queat; ſi nempe hæc arundo, in manum ejus tranſcribatur, quæ mobilia confirmat: infirma conſolidat: fragilia corroborat. Homo nixus mundi inconſtantiâ, fretus opum copiâ, fultus honoris aurâ: nihil habet ſtabile, præter inſtabilitatẽ, ſed deſultoriâ levitate, inter inſtabiles ventos, proſperos & adverſos, fluctuat: & arundinis inſtar, teſte Ambroſio, *vel odio dirigitur, vel gratiâ inflectitur, vel aliorum mendacio depravatur.* *Amb. in Pſal. 118. ſerm. 20.*

At verò ſi illa arundo conſiſtat in manu Chriſti, tum enim verò homo ille, ad quaſcumque turbas & turbines inconcuſſus ſtabit. Vnde infirmitatis ſuæ velut conſcius ſolidiſſimæ virtutis Religioſus Ludolphus, ludibrium illud Chriſti contemplatus: *dederunt arundinem in dextera eius.* Hoc ſibi nobiſque documentum tradit: quod nos attendere debemus, nos ex nobis eſſe infirmos ac fragiles, ac omni bono vacuos, niſi dextera Dei nos manu teneat; ſicut arundo in ſe habet vacuitatem & imbecillitatem, ſed manu Chriſti apprehenſa firmatur vt dicit Hilarius in c. 27. Matthei. Idcirco ergo dominus noſter arundinem in dextera tenere voluit, vt per hoc oſtẽderet ſe nos fragiles, vacuos & infirmos manu tenere, & omnibus bonis implere. In hac potenti Dei manu, plus virtutis arundo habitura eſt, quàm baculus in manu Eliæ, quàm virga in manu Moyſis, quã gladius in manu Gedeonis, quàm mandibula in manu Sampſonis, quàm clava in manu Herculis. Quia *in manu tuâ virtus & potentia, & non eſt, qui* (quantumvis fragilem arundinem) *de manu, tuâ, poſſit eruere.* *1. Paral. 29. Deut. 32.*

EMBLE-

EMBLEMA IV.

Tu quis es? Ioan. 1.

OLIM TRVNCVS ERAM. *Horat. l. 1. Sat. 8.*

DOMINICA III. ADVENTVS.

Præſtantiſſimam ſcientiam eſſe *Cognitionem ſui* : quâ homines ad dignitatem evecti, recordentur, qui fuerint: exprimitur per truncum informem, in ſtatuam effictum.

§. I. Qui ſui cognitione neglectâ, inutili ac futuli ſcientiæ ſeſe dediderunt.

§. II. Cognitio ſui, ut ſcientia longè præſtantiſsima præ ceteris commendatur.

§. III. Compertum eſt, qui è vili emerſerunt, nec ſe, nec ſuos agnoſcere.

§. IV. Exempla eorum, qui ſuæ ſortis ac conditionis memores, illud γνῶθι σεαυτὸν *obſervarunt.*

DOMINICA III. ADVENTUS.

Tu quis es? Ioan. 1.

PRiscis Græciæ Philoſophis nihil antiquius, nihil ſolemnius eſſe ſolebat, illo pronunciato: γνῶθι σεαυτὸν, noſce teipſum, quod ut omnium oculis perſpicuum eſſet, templo Delphico aureis literis, nunquam obliterandum, inſcribi placuit. Divinum certè effatum, Chriſtiano digniſſimum legi, ac intelligi, & alto pectore infigi; ut rectè monet Aquinas vates:

Iuven. ſat. 11. *E cælo deſcendit γνῶθι σεαυτὸν:*
Figendum & memori tractandum pectore.

Hæc enim ſcientia longè omnium utiliſſima ac pulcherrima eſt. Audi quid ſanctus Clemens lib. 3. pædag. dicat: *Eſt,* inquit, *omnium diſciplinarum pulcherrima, ac maxima, ſeipſum noſſe.* Hanc unam ſcire, nihil ignorare eſt; ſe neſcire, nihil ſcire eſt. Vnde Hugo de S. Victore: *Melior eſt ſcientia ſi teipſum cognoſcas, quàm ſi te neglecto curſum ſiderum, vires herbarum, complexiones hominum, naturas animalium, cæleſtium terreſtriumq; omnium cognitionem habeas: multi enim multa ſciunt, & ſeipſos neſciunt, cùm tamen ſumma philoſophia ſit, ſui cognitio.* (Hugo de S. Victore lib. de clauſtro animæ.)

§. I.

Qui ſui cognitione neglectâ, inutili ac futili ſcientiæ, ſeſe dediderunt.

THales Mileſius, teſte Laërtio, cuidam percunctanti, quid rerum omnium difficillimum foret, *Seipſum*, inquit, *noſſe.* Ab hac ſcientiâ ipſe toto cælo aberravit, dum ſupra ſe raptus, revolutiones cælorum & curſus planetarum ſpeculando, in foſſam proruit; unde à vetulâ ſibi exprobrari audiit: Fruſtra altitudinem cæli eum contemplari, qui altitudinem putei, qui ante pedes, ignorat. Ecquid enim juvat ſolerter indagare maculas ſolis, & nō videre maculas animi? quid juvat obſervare eclipſes, ac defectus lunæ, & negligere defectus proprios?

Quid juvat cognoſcere quot gradus ſol ſit ſupra horizontem, & non videre quot gradus fecerit in perfectione? attendere influentias planetarum, & non excipere influentias gratiarum? Alii toti ſunt ut amplitudinem terræ metiantur, quot milliaria diſtet Roma Hieroſolymis, Antverpia Conſtantinopoli; & ignorant quàm longè peccator diſtet à Deo. Dionyſidorus peritus Geometra in epiſtolâ, quam in ſepulchro ejus repererunt, deſcribit ſe ad centrum terræ deveniſſe, eſſeque eò ſpatium quadraginta duo millia ſtadiorum, unde conficiunt in ambitu, terram complecti ducenta quinquaginta quinque millia ſtadiorum. Eratoſtenes verò ex indubitatâ ratione umbrarum, demonſtrauit menſuram univerſæ terræ eſſe trecenties quindecies centena millia paſſuum. In hos Geometras, quos vulgus æſtimat, ſic inſurgit Auguſt: *Scientiam terreſtrium, cæleſtiumq; rerum magni æſtimare ſolet genus humanum, in quo profectò meliores ſunt, qui huic ſcientiæ præponunt noſſe ſe ipſos, laudabiliorq; eſt animus, cui nota eſt infirmitas humana, quàm qui eâ non reſpectâ, vias ſiderum ſcrutatur.* (Auguſt. lib. 4. de Trinit. in proœmio.) Cælum & terram ingenio complecti volunt, & exilitatem ac vilitatem ſuam non capiunt. Archimedes in pulvere lineas ducebat, nec *recordatus eſt, quia pulvis ſumus*, ſeque (Pſal. 102.) ultimam lineam ducere. Ejuſmodi ut fatuos perſtringit Seneca: *Fatuum*, inquit, (Senec. lib de liberalibus ſtudiis ſub initium.) *eſt, ſtudere diviſionibus terrarum, & ſe neſcire metiri.* Et alibi: *Metiri me Geometres docet latifundia, potiùs doceat, quomodo metiar quantum homini ſit ſatis. Quid mihi prodeſt ſcire agellum in partes dividere, ſi neſcio cum* (Seneca ep. 88.)

Ibid. fratre dividere? ac tandem exclamat: *O egregiam artem! Scis rotunda metiri, in quadratum redigis quamcunque acceperis formam: intervalla ſiderum dicis: nihil eſt quod in menſuram tuam non cadat. Si artifex es, metire hominis animum, dic quàm magnus ſit, dic quàm puſillus ſit. Scis quæ recta ſit linea: quid tibi prodeſt, ſi quid in vita rectum ſit, ignoras?* Idemque ſentiendum de iis, qui tonum unum in numeris muſicis abſonum carpunt, & ſecum ac cum ſuis diſcordant, Sen.ep.88. unde ſubdit: *Stultumq́ eſt vacare concordiæ muſicorum, & non habere concordiam cum proximo, vel cum ſeipſo. Doces me,* inquit, *quomodo inter ſe acutæ & graves voces conſonent, fac potiùs quomodo animus ſecum meus conſonet.* Multi norũt virtutes herbarum, morborum callent alexipharmaca, & vitiorũ ignorãt antidota. Vires herbarũ ille pro- 3.Reg.4. bè norat, *qui diſputavit ſuper lignis à cedro, quæ eſt in Libano, uſque ad hyſſopum, quæ egreditur de pariete: & diſſeruit de jumentis & volucribus, & reptilibus, & piſcibus.* Hic ſapientiſſimus mortalium, qui omnia norat, ſeipſum & quid ſibi conduceret igno- Eccli.7. rabat, ut de ſeipſo fatetur dicens: *Quid neceſſe eſt homini majora ſe quærere, cùm ignoret quid conducat ſibi in vitâ ſuâ?* & cùm Sap. 5. omnia ſciret, palam confeſſus eſt: *Viam autem Domini ignoravi,* cumque omni ſciẽtiâ ſuâ longiſſimè aberravit.

Dolendum hoc magis, complures reperiri qui poſthabitâ ſalutari ſui cognitione, inſanientis ſapientiæ ſtudioſi ac magiſtri, inutili ac futili labore conſumuntur, de quibus non inſcitè Martialis:

Lib.2. ep. 95.
Turpe eſt difficiles habere nugas:
Et ſtultus labor eſt ineptiarum.

Sen.ep.88. Horum integram claſſem Romanus Philoſophus inducit: „ Didymus ille Grammaticus, qui ab aſſiduitate laboris χαλκέντερος, id eſt, ferreis viſceribus, dictus „eſt, quatuor millia librorum ſcripſiſſe dicitur. Miſer ſi tam multa ſupervacanea „tantùm legiſſet. In his libris de patriâ „Homeri quæritur, in his de Æneæ matre verâ: in his libidinoſior Anacreon „an ebrioſior vixerit? in his an Sappho „publica fuerit? & alia quæ erant dediſcenda ſi ſciret. Conſimile ſtudiũ Tiberii Imperatoris Romani fuit, de quo Suetonius, has quæſtiones eum ſciſcitari conſuetum: Quæ mater Hecubæ? quod Achilli nomen inter filias Chironis? quid Sirenes cantare conſueſſent? Quorumdam ſtudium fuit ſcire, quem remigum numerum Vlyſſes habuerit? priórne ſcripta ſit Ilias, an odyſſea? dexteróne an ſiniſtro pede Æneas exſcenderit? utrum prius fuerit ovum an gallina? de quo ſeptem Sapientes fusè apud Plutarchum; Plut. in conviv.7.Sap. quid inter ſtillam & guttam interſit; reperire & invenire, quantum differant apud Naſonem:

——— *& non inventa reperta eſt.* Metam. l.1.

Socratem quis occupari credat ut ſaltum Ariſtophan. publicis, pede ceræ impreſſo metiri queat? nubes act.1. quaſi Philoſopho dignum ſit, operoſo ſcen.2. ſtudio conſectari, ter millies quadrageſies quinies hunc ſaltu uno, molem corporis excedere. Quid, quòd & hujus ævi viri, ceterùm docti, his annumerari poſſint, qui operosè perveſtigant, ſi chimera eſſet homo, cui ſcientiæ ſeſe traderet? inter quos profeſſor ille accenſendus eſt, qui ut Drexelius commemo- Drexel.Rhetor.l.1.c.10. rat, quæſtiones Theologicas nihili faciebat; ſed ſi modales incidiſſent, *ubi abſolutum*, aut *reſpectivum*, quaſi Solimannum Sen.de brev. debellaſſet, ita inſurgebat. *De illis nemo du-* vitæ cap.13. *bitabit,* inquit Seneca, *quin operosè nihil agant, qui in litterarum inutilium ſtudiis detinentur, quæ jam apud Romanos quoque magna manus eſt. Græcorum iſte morbus fuit, quærere quem numerum remigum Vlyſſes habuerit?* &c. Hæc ille. Et ſubdit: *Quàm inſanum ſit, quæ-* Epiſt.88. *rere, utrum major ætate fuerit Homerus, an Heſiodus? an minor Hecuba fuerit quàm Helena? Vlyſſes ubi erraverit? & eheu,* inquit, *non efficimus ne nos ſemper erremus.* Hanc vanam ac inſanam ſcientiam in ſe deplorat Auguſtinus, ſui ac ſalutis ſuæ oblitus: *Tenere co-* Auguſt. l.1. confeſſ.c.13. *gebar,* inquit, *Æneæ neſcio cujus errores, oblitus errorum meorum, & plorare Didonem mortuam, quia ſe occidit ob amorem; cùm interea meipſum in his à te morientem Deus meus, vita mea, ſiccis oculis ferrem miſerrimus.* Fatuum eſt noſſe, quot annos erraverit Æneas,

& non

& non attendere quot annos in terram longinquam aberraverit à patre, à patriâ. P. Scottus in theſauris ſelectorum exemplorum, refert de nobili Florentino, qui mille florenos collegerat, ut Europam luſtraret: quod conſilium dum cognato ſuo viro prudenti exponit, reſpondit is potiùs in ſui cognitionem, diligentiam talem impenderet: ſalutem enim majorem adferre, ſi domi norit vitia, quã extra patriam, ſi multorum hominum mores luſtraret & urbes.

Verbo didici 29. sent. 1.

Huc ſpectat quod vir apprimè eruditus Iuriſconſultiſſimus, & toto imperio Romano celeberrimus uſurpare ſolebat. Nos Germani (liceat dicere) prudenter, ſed periculosè fatui, filios noſtros in regiones exteras amandamus, ingenti ſumptu, & ſæpe cum jacturâ pudicitiæ; ſæpe etiam vitæ, ut diverſarum nationum idiomata condiſcant. Qui inde, ubi redierint, linguam patriam & vernaculam ignorant, cum Deo loqui, & ſe intelligere neſciunt. Hiſce omnibus meritò præfert Hipponenſis Præſul, quemdam virum, Probum nomine & re: *Hic*, inquit, *præpoſuit ſcire infirmitatem ſuam magis, quàm ſcire mundi mœnia, fundamenta terræ, & faſtigia cælorum.* Quid enim prodeſt curioſa ſectari, abſtruſa naturæ invenire, & ſeipſum perdere? Doctor Angelicus in opuſculis, unum aliquem Philoſophum inducit, qui è vitro alvearia fieri curarat, cum quibus in deſertum ſeceſſit, ac illic per 30. annos moratus eſt, ut diſceret quemadmodum apes mella conficiant, & favos ſtruant, ſed alveariis cerâ obductis, fine ſuo fruſtratus fuit; cui hoc epiphonema magnus Doctor ſubnectit: *Quantò melius hoc tempus, in cognitione ſui impendiſſet?* Huic curioſorum hominum generi aptè reſponderi poſſet, quod olim Auguſtinus Afro, curiosè percunctanti: *Quid ante mundi creationem Deus feciſſet?* Reſpondit ſanctus Præſul: *Curioſis parabat infernum*, quod utinam non plures experientiâ comprobaſſent.

Drex. Rhet. lib. 1. cap. 1.

Aug. l. 4. de Trinit. in Proœm.

Sanchez Royaume de Dieu l. 5. cap. 4. §. 1. in fine.

Beyerlinc. apophtheg. ſacra pag. 187.

Ariſtoteles ille princeps Philoſophorũ, de quo Lucretius agens, dixit: Genus humanum ingenio ſuperavit. Averroës ejus interpres ait, quòd natura in Ariſtotele extremum potentiæ ſuæ exhauſerit. Ammonius in vitâ Ariſtotelis, aſſerit eum præ nimiâ ſubtilitate, pro dæmone habitum. Hic vir, hic eſt; qui cum omni ſuâ ſcientiâ, dum æſtum Euripi, motuſque ejus capere non poſſet, ſeipſum perdidit, dicens: *Ariſtoteles non capit Euripum, Euripus capiat Ariſtotelem.* Idem exitus Plinii fuit, qui cùm Veſuvii flammas non caperet ſe in eas præcipitem egit. Nónne in illos rectè cadit illud Bernardi, quo Abaliardum ſolertem ac ſubtilem Hæreticum perſtringit: Aballiardus nihil neſcit omnium quæ in cælo & in terrâ præter ſeipſum. *Nihil eſt*, inquit, *quod lateat eum, ſive in profundum inferni, ſive in excelſum ſuprà. Ambulans in magnis & mirabilibus ſuper ſe. Melius illi erat, ſi juxta titulum libri* (quem inſcripſit, ſcito teipſum) *ſeipſum cognoſceret & ſaperet ad ſobrietatem.*

Bernard. ad Innoc. Epiſt. 191. & 192.

§. II.

Cognitio ſui, ut ſcientia longè præſtantiſsima, præ cæteris commendatur.

VArii variis ſe dant ſcientiis, Arithmeticæ, Muſicæ, Philoſophicæ, Medicinæ, Juri, Praxi; ſed ſcientiâ ac praxi noſcendi ſeipſum, perpauci occupantur, de quâ tamen Doctor mellifluus: *Multæ ſcientiæ hominum, ſed nulla melior eſt illâ quâ cognoſcit homo ſeipſum: beatus homo, qui ſe poteſt cognoſcere.* Miramur & indignamur nugis ſeria poſtponi, & ſcientiam omnium pulcherrimam ac utiliſſimam, quæ in ſui cognitione conſiſtit, ludicris poſthaberi, quaſi verò non plures hujuſmodi malè feriati homines reperiantur. Studia veſtra attendite, & videbitis quàm pauci huic ſcientiæ ſeſe dediderunt, quàm pauci aſſecuti ſunt illud, *noſce teipſum*; quod ſuis temporibus divinus Plato notabat: *In foro vix decimum quemque eſſe, qui ſeipſum norit.* Perſius ne unum reperit. Hoc enim queritur:

Bernar. de inter. domo cap. 28.

Vt in ſe nemo tentat deſcendere, nemo!
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Nemo quiſquam percunctatur ſeipſum, *tu quis es?* nemo ſeipſum intuetur; oculis, inquit magnus Baſilius, perquam ſimiles ſumus, *Qui cætera omnia vident, ſeipſos non vident.* Tales Iudæi erant, qui non ſe, ſed Joannem interrogabant: *tu quis es?* ita paſſim quæritur, cujus is conditionis ſit, quî ad tale officium emerſerit? quâ capacitate ſit? & interim *tu quis es?* ille quàm doctus, quàm dives, illa filia unde tam lautum matrimonium, unde illi filio tam opiparum patrimonium? in tali familiâ quid agatur, quæ œconomia, quî vir cum uxore, cum liberis, cum ſervis? & qui hæc inquiris, *tu quis es? Vt in ſe nemo tentat deſcendere, nemo.* Veriſſimè Seneca: *Hoc nos peſſimos facit, quod nemo vitam ſuam reſpicit*: cùm tamen hæc ſcientia longè præſtantiſſima, mortales optimos, imò beatos reddat. Bernardum audiamus ſic aſſerentem: *Scio neminem abſque cogitatione ſui ſalvari, de quâ nimirum mater ſalutis humilitas oritur, & timor Domini.*

Baſil. hom. 9. Hexam.

Epiſt. 83.

Bern. ſerm. 37. in Cant.

Quod ſacris litteris & SS. PP. teſtimoniis plenius comprobabo. Eccleſiaſticus cap. 51. quæſivit ſapientiam, ut de ſe fatetur: *Cùm adhuc junior eſſem, quæſivi ſapientiam:* poſtulabat eam vir ſanctus IESVS filius Sirach: *Animam meam*, inquit, *direxi ad eam, & in agnitione inveni eam.* Quid eſt hoc? niſi in *cognitione ſui* invenit eam, ut rectè Ianſenius. Quærebam ſapientiam extra me, ut Philoſophi naturas rerum, Aſtrologi motus cælorum, Coſmographi terras & provincias luſtrando; reflexi oculos in me, quis fuerim, quis ſum, quis futurus ſum? unde corpus? quò anima? & hæc vera ſcientia, quam Bernardus inculcat: *Iſta tria in mente habeas: quid fuiſti, quid es, quid eris?*

Eccli. 51.

Bernard. in form. honeſt. vitæ.

Confirmat doctrinam hanc Sponſus in Canticis: ardet Sponſa intelligere ubi paſcat beatas animas in meridie gloriæ; quam ſic coarguit: *Si ignoras te, ô pulcherrima mulierum, egredere & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hædos.* Hæc verba obſcura ait Auguſtinus. Verùm de ignorantiâ ſui loqui cenſet Ambroſ. Hieron. Greg. Bern. & S. Thomas, qui ſenſum horum verborum volunt deſumi ex eo, quòd Sponſa rem arcanam petat noſſe à Sponſo: quæ oves prædeſtinatæ? ubi eas paſcat? quas aureolas decernat? hinc eam commonet, ne ſupra ſe ſapiat, ſed ſeipſam conſideret. Vide, inquit Auguſtinus, *quomodo comminetur* Sponſus, quàm blandè illa: Annuntia mihi quem diligit anima mea, ubi paſcat, ubi cubet? ille verò ſeveriſſimè: niſi cognoveris temetipſam, ô pulchra inter mulieres, exi. Si te non cognoris, exitura es in veſtigiis brutalibus appetituum, & paſces hœdos, non oves. Si te ignoras egredere. *Dura increpatio*, inquit Bernardus, *hoc quippè verbum, ſervi & ancillæ audire ſolent, à valdè iraſcentibus Dominis; exi hinc, egredere è domo.* Recipis ancillam in domum tuam, filiam bubulci aut lanionis, incultam, ignaram, agreſtem: inſtruis, excolis, mores induit civiles, rerum peritiam acquirit, fit pediſſequa, fit à cubiculis, adminiſtrat familiam; tandem ſeipſam non ampliùs dignoſcit, inſoleſcit, fit incorrigibilis, contumax, ut nec Dominam, nec Dominum revereatur. Quid fit? quid dicitur? quia ignoras te, exi, egredere è domo. Ignoras te quomodo huc intraris, ſeminuda, inculta, omnibus deſtituta, vade & noſce teipſam.

Cant. c. 1.

Aug. ſe. 50. de verb. Dom.

Ambroſ. in Pſalm 118. ſerm. 2.
Hier. Epiſt. 22. ad Euſtoc.
Greg. in c. 1. Cant. & 16. mor. cap. 21. & l. 30. c. 12.
Ber. ſer. 34. in Cant.
D. Thomas in c. 1. Cant.
Auguſt. lib. de Paſtorib. cap. 15. 10. 9.

§. III.

Compertum eſt, qui è vili emerſerunt, nec ſe, nec ſuos agnoſcere:

Iuxta tritum illud:

Als niet kompt tot iet /
Dan kent iet / ſy ſelve niet.

Conſpexerat Alexander Farneſius nanum tenuioris fortunæ, quem ob informem corporis formam, ut ſingularem, in aulam adlegit. Ad hunc, ubi non multò pòſt, ſolatii causâ, pater pauperculus viſeret; negavit ſe patrem noſſe; quod ut Princeps reſciit flagris benè exceptum veteri lacernâ indutum dimittens, ſe ac ſuos

Bonaert. in Eccleſ. c. 41. verſ. 25.

ſuos noſſe præclarè edocuit. Hic nanus quia è cauſâ in aulam adſcitus, in honoris apice, ut videbatur, conſtitutus, opibus velut baſi fultus, ſe nanū ignorabat, ignarus nanum etiam in monte, non majorem ſeipſo fore: ut quidam aptè expreſſit, dum nano in ſublimi alpium, hoc lemma ſubſcripſit: *non ideo eſt major*. Nihil tamen familiarius iis, qui è vili ſtirpe ad alta aſſurgunt, quàm ut ſeipſos neſciant, ne ſemel interrogent: *tu quis es?* qui adeò ſuperbè incedis, quis pater, quis avus tuus? *tu quis es?* dum ruſticus nobilem, ſervus dominum, ancilla heram induunt, dedignantur, vicinum mechanicum, amicos pauperes, imò propinquos ac domeſticos ſuos ſalutare. Depingit eos vivè S. Innocentius: *Præſumit ſe meliorem, quia crevit in ſuperiorē: priores dedignatur amicos, notos ignorat, heſternos, comites contemnit antiquos, vultum avertit, viſum attollit.* Quod nititur illo Pſalmiſtæ: *homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis.* Ecquid homini in honore, cum jumento commune eſt? reſponſo ſervit Bucephalus Alexandri, qui Plinio, ac Curtio ſuffragantibus, eo faſtu & arrogantiâ fuiſſe perhibetur, ut impexus, incomptus, regioque ornatu deſtitutus, quemvis ſeſſorem admitteret; phaleratus verò, & ornatus, ita ſuperbiret, ut præter Alexandrum, neminem admitteret: adeò etiam in bruto animante, honores mores immutarāt. Tales & illi, qui privati, ac tenues, ad omnia ſe aliis ſubmittunt, ad publicos honores provecti, omnibus ſuperbè dominantur, imò & parentes ſuos excutiunt, & erubeſcunt.

Innocent. l. 2 de contemp. ſeculi c. 30.

Pſal. 48.

Fuit filius Carbonarii, quem pater multis expenſis, utpotè generoſæ indolis, ac ſummæ ſpei, in ſtudiis aluerat. Hic in aulâ educatus Rege mortuo, ut ingenio & gratiâ valebat, in Regem delectus eſt. Hoc, ubi pater reſciit, ut erat fuligine tinctus, exultabundus & gratulabundus ad aulam contendit, Regis affatum petit; at filius ſe patrem non noſſe ſimulat ad quem pater non me noſti fili? cui ille hoc ſtolidum reſponſum dedit; *quî ego te noverim? qui meipſum vix noſco.* In ejuſmodi filios ut inſanos meritò Seneca debacchatur: *parentes*, inquit, *non amare impietas, non agnoſcere inſania eſt*; verius & ſeverius Auguſtinus: *Caninum eſt parentes non agnoſcere:* & quem ille veteatur aut revereatur qui parentum nomen dedidiſcit? noſtis hujus deteſtandi faſtus cauſam? Conſulem Romanum, ſed ſanctum audite: *Iam ſcio*, inquit Boëtius, *morbi tui aliam vel maximam cauſam, quid ipſe ſis, noſſe deſiſti.* Hæc una elationis cauſa, quòd non attendis, qui ſis, & qui fueris. Arbor ſylveſtris, dum ſurculo inſerto nobiles fructus producit,

Bonaert. cit.

Aug. tom. 10. fragm. 2. de decalog. Præc. 4.

Boët. l. 1. de conſol. proſa 6.

Miraturq́; novas frondes, & non ſua poma: Truncum tamen originis ſuæ indicem, hinc illinc labruſcis germinantem continet, unde innoteſcit quid ſit, fueritve. Si plerique truncum & originem ſuam, qui hîc ſe circumſpiciunt, attenderent, non rarò ſe è robore ſectos, patre lanione, avo fullone progenitos deſpicerent. Memorabilis eſt Stropha, quam Joannes Teutonicus retundendæ quorundam jactantiæ, magis ingenioſè, quàm religioſè excogitavit. Nam ut Delrio, Joannes Teutonicus tametſi obſcuris parentibus & illegitimo thoro genitus eſſet, quia tamen ſingularis eruditionis titulo inclaruit, Halberſtadienſem Canonicatum, ſolis nobilibus concedi ſolitum, accepit. Sed collegæ eum duplici nomine contempſerunt, ut ignobilem, & nothum; itaque volabant paſſim ſarcaſmi; quos ut retunderet, collegas illos invitat ad convivium, interque reliquos menſæ ſales ac lepores, injicit mentionem acroamatis magici, & quærit, num ſuos ſinguli parentes coram intueri cupiant?

Virg. 2. Georg.

Delrio diſq. mag. lib. 2. quæſt. 30. ſect. 2.

Ubi ſentit ſingulos ardere videndi deſiderio, elicit malo carmine umbras deformes, coci, ſtabularii, Morionis, quorum facies illi in paternis ædibus ſe aliquando conſpexiſſe fatebantur. Suum quoque patrem exhibuit habitu Sacerdotis, pingui aqualiculo. Dimiſſis larvis, *Eja*, inquit, *dicite fide bonâ, eccujus patrem nobiliorem judicatis?* Sed illi perterriti, & pudore ſuffuſi, quando ex infimæ ſortis hominibus ſe prognatos intellexerunt, vitio adulterantium

tium matrum, ſuam quiſque domum tepetivêre, nec ultra Ioanni vitium ſanguinis exprobravêre. Ita olim de nobilitate gloriantes compeſcuit Satyricus:

Iuven. Sat.8.

Majorum primus, quiſquis fuit ille, tuorum,
Aut paſtor fuit, aut illud quod dicere nolo.

,,Audet & Plato, neminem Regum non ,,aliquando è ſervis, ſervorum neminem ,,non aliquando è Regibus prognatum, aſſetere. Et ſanè (prudentiſſimi ,,viri monitum eſt) nimiam in majorum ,,ſeriem diſquiſitionem, non ſuaſero. Fors, ,,ubi curioſiùs ſcrutatus omnia fueris, ali,,quem in cruce, vel ſecuri reperies. Sed demus, ut ab illuſtriſſimâ Croyorum proſapiâ progenitus ſis, ut noris quâ origine natus; Cæleſtinos prope Lovanium adi, illic Dux Arſchotanus docebit, ſe lineam parente colono, & matre ruſticâ, ab Adamo nempè & Evâ ducere, unde vulgò jactatur:

Scriban. polit. Chriſt. lib.1. cap.9.

Als Adam ſpitten/ en Eva ſpan /
Waer was doen den Edelman?

§. IV.

Exempla eorum, qui ſuæ ſortis & conditionis memores, illud γνῶθι σεαυτὸν *obſervarunt.*

WIllegiſus ille, quem patre rhedario natum, Ottho III. ſubitò primum inter Electores Archiepiſcopum Moguntinum adlegerat, in veteris fortunæ ſuæ memoriam, rotam (quæ exinde Archiepiſcopatui Moguntino ſemper inſigne fuit) & in muſæo, & ubique ſibi propoſitam voluit, cum hâc Epigraphe: *qui ſis, fueriſq; memento.* Sic Deum illum apud Poëtas imitatus, qui è trunco & informi ligno, in Deum effictus, de ſe fatetur:

Horat. l.1. Sat.

Olim truncus eram, ficulnus inutile lignum.

Norunt hoc vel ipſi Barbari hoc plurimum conducere, ut in officio contineantur, quemadmodum litteræ Indicæ 1599. teſtantur, quæ ſic habent: referunt oculati teſtes quemdam ibi Regem Mogor ex Tamburlani nepotibus imperare, cui ſolenne eſt, quemque etiam viliſſimum ob heroica facta, ad dignitates & fortunas provehere; quos tamen ut contineat, recordatione priſtinæ vilitatis, ſancivit, ut pro inſignibus cuique præferantur inſtrumenta ſui opificii; fabro malleus, ſattori forfex, ſutori, ſubula, &c.

Iuſtinianus in Tob. de remed. ſuperb. c. 11.

Si hac ætate, quiſque qui ſe nobilem deprædicat, pro gentilitiâ teſſerâ inſtrumentum patris, aut avi geſtare cogeretur, quot ulnam aut forficem, quot ex parentibus ſcribis, advocatis, ſyndicis calamum depictum haberent? quod tamen præſtātiſſimi duces ac dynaſtæ non erubuerunt. Agatocles Siciliæ Rex ſemper teſtaceis vaſis utebatur, ne ſe filium figuli obliviſceretur. Lechas Rex Poloniæ, ab aratro ad regnum evectus, veſtes ruſticas in palatio ſuſpenſas ſemper in oculis habebat, ne conditio animo excideret. Alter Rex Poloniæ Primiſlaus, dum à ſtiva ad ſolium vocatus eſſet; Sculponeas, ac perones aſſervari juſſit, ne unquam ruſticum exueret. Quin hac tempeſtate nō pauci reperti, qui virtute propriâ ad magna contenderunt, qui vel eo, gloriati ſunt, ſe non ex fumoſis magis, quàm famoſis majorum imaginibus, ſed ſuis clarè factis emerſiſſe; talis excellentiſſimus ductor exercitus Becquius; talis Joannes de Wert, talis Ægidius de Haſe; qui meritò illud Marii uſurpare poſſunt: *malle ſe nobilitatem parere, quàm acceptam dedecorare.* Quare nemo nō laudi vertit Ægidio de Haſe, dum quondam Gandavum ingreſſus, extemplo matrem adiit, quam reperit in rubra ſubucula liba pannica coquentem: curavit illi novas veſtes, & rhedæ impoſitam per urbem circumvexit. Inde quæſivit trullam ſuam, omneſque cæmentarios ad convivium invitavit. utque eos addecet, cereviſiâ ac bubulâ excepit; at poſtero die rurſus invitatos, more nobilium lautiſſimè habuit, eoſque percunctatus eſt, num animos haberent militiam ſequendi, per quam ad ſimiles honores evehi poſſent. Benè Chry,,ſoſtomus monet: *Melius eſt ut in te glorien,,tur parentes, quàm ut tu in parentibus glorie,,ris.* Et in eamdem ſententiā alius: *Satius ,,eſt me meis rebus florere, quàm majorū quam ,,opinione*

Æneas Sylv. de reb. Bohem.

Scriban. polit. Chriſt. lib.1. cap.10.

„*opinione niti, & ita vivere, ut ego ſim poſte-* „*ris meis nobilitatis initium, & virtutis ex-* „*emplum* Patricius Socrates non fuit marmorario genitus. Cleanthes rigando hortulo locavit manum; Platonem non accepit nobilem Philoſophia, ſed fecit: incunabula Tulli Hoſtilii aggreſte tugurium accepit. Tarquinium Priſcum mercator genuit: Servius Tullius à ſervo imperium tenuit, protulitque in imperio conditionis ſuæ nomen. Ex taberna macellaria ad conſulatum Varro conſcendit. Plebeiæ fuerunt Deciorum animæ. Septies Roma conſulem ab aratro Marium vidit. In volumen excreſcam, ſi è plebe, è fæce Imperatores receſſere voluero, qui hos requirat, politicum Scribanii conſulat; & ex hoc facilè colliget, nobilitatem priſcam à virtute bellicâ, non generis claritate, originem ducere. Ea propter nemo erubeſcat, propriâ ſe, non alienâ virtute, ex umbrâ in ſolem prodire: ſuâ, non parentum prudentiâ, in ſenatorum ſubſellia conſcendiſſe: patre Iro progenitum, ſuâ ſe induſtriâ, ac Dei imprimis beneficio, opes Crœſi accumulaſſe. Ingenuè non ita pridem id faſſum (fido teſte) mendicum accepi: is ubi Antverpiæ ſtipe ac fortunâ aſpirante, mercator effectus, ingentes ſibi divitias comparaſſet, opulentos mercatores menſæ adhibuit, ſplendidè excepit: poſtquam bellaria illata, amyſtidem ſupra ſuam ſanitatem inſtituit, è ligneâ ſcutellâ, omnibus propinans, dicens hanc eſſe ſcutellam, quâ porrectâ ad fores templi, ſæpiùs ſtipem rogarat, ex quâ toties frigidam hauſerat; nunc ſe Deo grates referre de proſperâ ſibi fortunâ conceſſâ. Ejuſmodi omnes hoc illuſtriores, quod ultrò cum Sixto V. Pont. profiteantur ſe illuſtri domo natos, quæ ſolis radiis pervia erat, aut cum Benedicto XI. (qui ex ſupremo Eccleſiæ vertice, matrem in vili ac obſoleto habitu ſpectabilem eſſe voluit) non erubeſcant paupertatem complecti ut matrem. Quo fructum illum longè utiliſſimum conſequuntur, ut in altiſſimâ fortunâ non altum ſapiant; ſed uſquequaque, animi demiſſionem, vultus modeſtiam, & vitæ comitatem circumferant. Quod probè noviſſe refert Magiſter Avila, virum à prudentiâ, divitiis, & proſapiâ illuſtrem in paucis, qui pauperculam duxit è ruſticâ casâ & tuguriolo petitâ, non cæco amoris impetu, ſed deſtinato conſilio, ut uxorem haberet, cui non ſolùm ſuus in vultu decor, ſed & in animo virtus & inſignis demiſſio eſſet; quam ut ſervaret ſeros in annos, curavit veſtem illius, qua primùm uſa ſuo in rure, veſtem, inquam, ruſticanam, vilem, pannoſam, detritam, eo loco appendi, unde ferè continuò incurreret in oculos, moneretque primæ ſortis ac conditionis: ne ſcilicet in ſericâ togâ, in purpurâ, in auro ſuperbiret, priſtinæ paupertatis immemor; ſed potiùs in altiſſimâ fortunâ ſeipſam noſcens, humiles ſervaret animos, marito obſequentes. Quot etiamnum arrogantes, faſtuoſæ, contumaces, pervicaces in ſplendido veſtiũ apparatu, in auratis rhedis matronæ ſuperbiunt, quę ubi ex imâ plebis fæce, vel formâ vel fortunâ emerſêre, propinquos, parẽtes, majores ſuos vel in tabulâ, moribus antiquis depictos, ut alienos aſpernantur, execrantur. Has mariti, veteri indutas lacernulâ, utinam ſe ac ſuos cum rubore noſcere doceant, aut ſi malint à modeſtiſſimo juvene ſapere, nec ſe efferre condiſcant. Præ ceteris illuſtre, ſacræ paginæ in Joſepho, tradunt teſtimonium: hic Primas in aulâ Pharaonis, cùm fratres ſuos hoſpitio excepiſſet, eos monet, ut coram Rege ſe paſtores profiterentur; imò ipſe in purpurâ, ſic eos compellare non dedignatur: *Fratres mei venerunt ad me, & ſunt viri paſtores oviũ.* Licet eodem loco dicatur: *deteſtãtur Ægyptii omnes paſtores.* Ex quibus omnibus ut hanc utiliſſimam cognitionis propriæ ſcientiam, in pauca contraham, hanc brevem D. Bernardi ad ſororem ſuam, theoriam accipite: *Orans quidam ſanctus* (de Auguſtino loquitur) *Deus,* inquit, *noverim me, nouerim te, brevis oratio ſed fidelis: hæc eſt enim vera philoſophia, & utraque cognitio prorſus neceſſaria ad ſalutem.* Noverim te fontem gratiarum, noverim me cloacam miſeriarum, noverim te abyſſum omnis.

Epiſt. 52. part. 2.

Gen. 46.

Bern. ſerm. ad ſororem.

omnis.

omnis bonitatis , noverim me abyſſum, omnis malitiæ. Noverim hoc ſacro Chriſti adventantis tempore te magnum Deū, infantem in cunis parvulum: noverim me viliſſimum mancipium , elatum ſupra me ſupra te. Hanc totos viginti annos Paulæ Romanę piam commentationē fuiſſe cōperies: quæ ut Hieronymus teſtatur: *Bethlehem ingreſſa & in ſpecum Salvatoris introiens, poſtquam vidit ſacrum virginis diverſorium, & ſtabulum in quo agnovit bos poſſeſſorem ſuum & aſinus præſepe Domini ſui*, extemplò hoc mentem ſubiit : noverim te maximum in hoc minimo tugurio. Subdit enim Hieronymus: *Me audiente jurabat cernere ſe oculis fidei infantem pannis involutum , vagientem in præſepe Dominum.* Et quem mundus non cognovit , Paula agnovit. Tum in ſe mentis oculos reflectens, divitias, faſtum, mundum omnem ſuum intuita: *Ego miſera*, inquit, *atque peccatrix, digna ſum judicata deoſculari præſepe, in quo Dominus parvulus vagiit? orare in ſpeluncâ, in qua virgo puerpera Dominū fudit infantem? hac requies mea, quia Domini patria eſt, hîc habitabo quoniam Salvator elegit eam.* Quò factum ut Paula ubi cognovit, ſummum imum, maximum minimum effectum, illa *Gracchorum ſtirps, Soboles ſcipionum, Martiæ Papiriæ, Matris Africani vera & germana progenies, Româ prætulerit Bethlehem, omnes ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſerit, minimaq; fuerit inter omnes, pauperem Dominum pauper ſpiritu ſequeretur.* Hoc ſe, hoc Deum noſſe eſt, hæc qui novit, in uno , eoque æterno verbo , omnia novit.

Hieron. Ep. 27. ad Euſt. de Epit. Paulæ.

EM-

EMBLEMA V.

Aſpera in vias planas. Luc. 3.

ARDVA PRIMA VIA EST. *Metam.l.2.*

DOMINICA IV. ADVENTVS.

Vias Chriſto venturo planandas, purgandas & exornandas. Vt (quemadmodum Ambroſius ſerm. 65. monet,) *ſuperveniens Dominus nil offendat in nobis.* Ad quod conducet primum, ſerrâ Pœnitentiæ, aquâ lachrymarum ſupernè adſtillãte, aſpera æquare.

§. I. *Aſpera in vias planas æquanda.*

§. II. *Regi venturo viæ mundandæ, juxta illud:* Intelligam in viâ immaculatâ, quando venies ad me. *Pſalm.* 100.

§. III. *Vario ſplendore, ac ornatu viæ inſtruendæ: quia* viæ ejus, viæ pulchræ. *Proverb.* 3.

Aſpera in vias planas. Luc. 3.

CUm Romæ in viam ſe daret Conſul, præibant armati faſcibus ſatellites, ac præcones, qui altâ voce ingeminabant illud: *Date viam Conſuli, Quirites, date viam Conſuli.* E cæleſti capitolio deſcendit magni conſilii Angelus, Deus homo; mortales vias ingreditur, præcedit divini verbi præco: *Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.* (*Luc. 3.*) Hanc vocẽ etiamnũ per deſerta hujus mundi, Eccleſia inſonat, ut obſervat Aug. hom 3. de S. Ioan. *Non tantũ iſto tẽpore clamavit Ioãnes, quo Phariſæis annuntians Dominum Salvatorem, dixit, parate viam Domini; ſed & hodie clamat in nobis, & vocis ſuæ tonitruo, deſerta noſtrorum concutit peccatorum.*

Quare via Domino vẽturo ſternenda, 1. aſpera in vias planas ęquãdo, excelſa montiũ ac ſuperbię juga evertẽdo, rupes pertinacię, ac ſcopulos ſcãdali ſecãdo, ſilvas peccatorũ radicitus extirpãdo, atque adeò per ſaxa, per ſylvas, *rectas* faciendo *ſemitas* ejus: quia ut *Oſeas c.* 14. ait: *Rectæ viæ Domini, & juſti ambulabunt in eis.* 2. Via ſtrata, omni limo ac fimo expurganda, *Via* enim Domini *immaculata.* 3. Vario virtutum ſplendore, ac vivis imaginibus exornanda.

§. I.

Aſpera in vias planas æquanda.

XErxes, teſte Iuſtino, dum Græciam invadere tẽtaret, aliquot millia hominũ cũ malleis ac ſecuribus præmittebat, ut viã ſternerẽt, exercitui profecturo. Alii mõtes evertebãt, valles cõplebant, rupes ſecabãt, ſylvas exſcindebãt, fluvios opplebant, aut aliò denique dirivabant. Non Gręcia, non Latiũ, ſed magni regis nobiliſſimum Emporiũ, civitas Bethlemica nobis petẽda eſt: (*2. Metam.*) *Ardua prima via eſt*: primũ peccatori ſaxa & rupes perrũpenda, ſylvæ vitiorũ exſcindẽdę, ebrietatis rivi, ac lacus luxurię opplenda. (*Virg. 1. Geor.*) *Haud facilẽ eſſe viã voluit Deus.* Sed viã pœnitẽtiæ, ſudoris ac laboris. Expertus Pſaltes loquitur: *Propter verba labiorũ tuorũ, ego cuſtodivi vias duras*, (*Pſalm. 16.*) hoc eſt, interprete Hugone Cardin. *Vias pœnitẽtiæ.* Hãnibal ille Romanorũ terror, excelſo animo Dux, per altiſſima Alpiũ juga, per immiſtas prope nubibus nives, per cęlo minãtia ſaxa ac rupes, cũ exercitu maximo in Italiã, velut in alterũ terrarum orbẽm, ſibi viã ſtravit: & antequã cũ hoſte congrederetur, naturã vicit aceto, exeſas rupes ſecuribus, ac vi ſũmâ ſecãdo. *Invia virtuti nulla eſt via.* (*Ovid. lib. 2. de Ponto el. 2.*) Ut non immeritò fulmini aſſimiletur, quod Sagũtino, ut ait Florus, incẽdio conflatũ, ſaxa ac rupes rupit. Unde Juvenalis Satyra 10.

Expende Hannibalem ———
——— *Pyrenneum*
Tranſilit: oppoſuit natura Alpemq; nivemq;:
Diduxit ſcopulos, & montes rupit aceto.

Fateor nõ minoris moliminis eſſe ſuperbis excelſas mẽtes, quàm mõtes deprimere; at ubi ſũmus, imus factus eſt: quis ſe erigere audeat? non minus arduũ avaris fuerit, aureos montes, in pauperũ vẽtres, quã Alpes in humiles valles dimittere. Difficilius cor ſaxeũ, prece pauperũ emolliri, quàm ſcopulos; quod tamẽ hodierno die, ferrâ pœnitẽtię findi, inſuper non aceto, ſed amariſſimis lacrymis colliqueſcere: cumuli injuſtarũ merciũ, dominis reſtitui, & æquati deberẽt. Hoc eſt, quod divinus Præco monet, facere *Aſpera in vias planas.* Ejuſmodi vias Peruani duas regi ſuo ſtraverũt, quas Nierẽbergius, jure regias appellat, (*Nieremb. Hiſtoria naturæ p. 140.*) à Guſco uſq; ad Quitum: unã per planitiẽ, alteram per mõtana, quæ ad 25. pedes latæ, protẽdũtur per quingentas leucas: ut Huayna Rex Peruanus iter inſtiturus, per illas incederet. Incredibilis laboris operâ, adæquatis profundis vallibus, editiſſimis humiliatis rupibus. Has in animo Deus vias requirit, dũ dicit: *Erunt prava in directa, & aſpera in vias planas.* (*Luc. 3.*) Ambulãt peccatores vias difficiles, quãdiu per pręrupta vitiorũ, per doloſos anfractus, per excelſa ſuperbiæ juga vagantur, quãdiu Hannibalem & Xerxẽ nõ ęmulantur, mõtes & alpes ęquãdo. In

do. In via laſsátur iniquitatis, & vias Domini rectas, planas, ac pulchras declinát, totóque cælo aberrát. Duas vias nimium quátū diſpares, aſſignat Ambroſ.

Ambr. in Pſalm. 1.

Vna, inquit, *juſtorū, altera peccatorū. Vna æquitatis, iniquitatis altera, juſtorū via anguſtior eſt, iniquorū latior, una ſobrietatis anguſtior, hæc ebrietatis laxior, ut poßit capere fluctuantes: hic libertas eſt cupiditatū, illic ſervitutis injuria; hîc conviviū, illic jejuniū; hîc intēperantia gaudiorū, illic perſeverantia lachrymarū: hîc ſaltatio, illic oratio; hîc cantus dulces, hîc graves gemitus*, de hac re unicè ſolicitus Innocentius PP. IV. pro Symbolo ſibi ſumpſit: *Notas fac mihi Domine vias vitæ*. Pſal. 15. In bivio enim cū Hercule conſtitutis, quam viam ingredi juvat, non facilè decernere eſt, niſi diſpares ejus exitus attēderitis. De his viæ ducem periſſimum ſequimini Hieron.

Spondan. to. 1. p. 207.

Hier. ep. 4. ad Celantiam.

Vide quanta ſit inter has vias ſeparatio, quantūq; diſcrimen: illa ad mortem, hæc tendit ad vitam; illa celebratur & teritur à multis; hæc vix invenitur à paucis: illa enim vitiis per conſuetudinem, quaſi declivior ac mollior, & velut quibuſdam amœna floribus voluptatū, facilè ad ſe rapit cōmeantium multitudinē; hæc verò inſueto calle virtutū, triſtior, atq; horridior, ab his tantū eligitur, quibus non tam delectatio itineris cordi eſt, quàm utilitas manſionis.

Seneca de vita beata cap. 1.

Sed pauci inveniunt eam, Turba omnis latam ac ſpatioſam viam ingreditur, & ut Romanus Philoſoph. obſervat: *Pecorum ritu ſequimur antecedentium gregem, pergentes non quà eundum eſt, ſed quà itur.* Ut veriſſimam experientia comprobet epigraphen illam, collegio Sabaudiæ Lovanii inſcriptam: *Chacun ſuive Savoye*. Perpauci, qui illud Horatii uſurpare queant.

Horat. l. 1. Sat. 6.

Ibam fortè viâ ſacrâ, ſicut meus eſt mos.

Perpauci morē habent indies viâ ſacrâ, ut divinis interſint, incedere. Feſtis & Dominicis ad verbū Dei audiendū: ad animum exomologeſi expiandum, ſacrâ ſinaxi reficiendū: illamq; per plateas dilatam, in ſupplicatione comitandum: hâc qui incedere conſuevit, illi verè competit illud Poëtæ:

Ibam fortè viâ ſacrâ, ſicut meus eſt mos.

Ab hac ſacra via nec pluvia, nec nix, nec hyems, nec nulla tempeſtas facit declinare, aut deviare: Alexand. Rex Macedo interiorē Perſidē penetraturus, pervenerat ad viam perpetuis obſitam nivibus, quas frigoris vis gelu aſtrinxerat, locorūq; ſquallor & ſolitudines, fatigatum militē deterrebant: Ipſe Rex equo deſiliit, *Negata tētat iter via*. Primuſq; dolabra per glaciem ſibi viam fecit: pedeſq; per nivem, ac concretā glaciem, exercitū duxit. O mortales, qui in lubricis mūdi bonis toties corruiſtis, & prope ad inferos decidiſtis! ſortē noſtrā deplorat Ierem.

Curt. l. 5. cap. 14.

Horat. l. 3. Od. 2.

Lubricaverunt veſtigia noſtra, in itinere platearū noſtrarū. Unde in illud Pſal. 34. *Fiat via eorū tenebræ & lubricum*, exclamat Hipponenſ. Præſul: *Horrenda via! tenebras ſolùm quis non horreat? lubricum ſolum quis nō caveat? in tenebris & lubrico, quò is, & ubi pedem figis? Sunt iſta mala, magnæ pœnæ hominū. Tenebræ, eſt ignorantia, lubricum, eſt luxuria.*

Thren. 4.

Hæc via, Tartarei quæ fert Acherontis ad undas.

Virgil. 6. Æneid.

Quare tu Domine per hæc fluxa, per caduca, per ludrica mūdi bona: *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, ut nō moveantur veſtigia*; dirige in viā rectā. Hoc SS. Domini Leonis X. votum fuit, qui illud ſibi pſaltis in Symbolū delegit: *Perfice greſſos meos in ſemitis tuis*. Pſal. 16. A ſemita enim vitæ declinaſſe, æternū erraſſe eſt. Paucis ergo, hanc viā nobis dux noſter Chriſtus aſſignat, non diu quærēda, impreſſa reliquit veſtigia ſanguine notavit: *Hac itur*. Ut hęc veſtigia ſequamur, ſtimulo eſſe poterit, quod Clemēs Alexandrinus obſervavit, ad illa verba cæleſtis ſponſi:

Pſal. 16.

Spond tom. 1. p. 339. an. 1272.

Clemens Alexand. in c. 7. Cant.

Quā pulchri ſunt greſſus tui, in calceamētis filia principis: olim nēpe puellas ſubter calceos ſeu cothurnos ſuos, aureos clavos geſtare ſolitas, quibus verba amatoria ſcitè inſculpta: quæ à deambulātibus arenæ impreſſa, ſtudioſè ab amaſiis, veſtigia premētibus, legebantur. Non verba at efficaciſſima amoris teſtimonia, nobis ſanguinea amātiſſimi IESV deſignāt veſtigia. ne hæc legere pigeat, præclari Doctoris peroratio impellat: In *Pſal.* 36.

Aug. in Pſal. 36.

A Domino greſſus hominis dirigētur, & viā ejus volet. Ipſe eſt, inquit Chriſtianus, qui nō aſpernatur viam Chriſti, ſed vult viā Chriſti ſequi, per paßiones ipſius: noli per aliā viā velle ire, quàm per illā, quâ ipſe ivit; dura videtur, ſed ipſa eſt tuta via: alia fortè delicias habet, ſed latronibus plena eſt. Hęc

Virg. 6. Æneid. eſt, VIA PRIMA SALVTIS. Altera eſt.

§. II.

Vt regi venturo, omnes viæ mundentur. Iuxta illud: *Intelligam in via immaculata, quando venies ad me.* Pſal. 100.

OMnes ſordes tollantur, cloacæ expurgentur: ut antiquitus Origenes *Hom.* 21. obſervavit in illa verba, PARATE VIAM DOMINI: *in corde noſtro via præparãda eſt Domino: magnũ eſt cor hominis, & ſpatioſum; ſi fuerit mundũ.* Abener Rex Indiarum, nato ſibi venuſto ac eleganti filio Ioſaphato, ad quadraginta Aſtrologos & Ariolos cõvocari juſſit, qui horoſcopum infantis indagarent, ac futura prædicerent. Dum omnes proſpera præſagirent, unus qui ceteris eruditione precellebat: quantũ, inquit, ex ſiderum curſu aſſequi poſſum, ô Rex, filius tuus ampliore ac potentiore regno potietur, atque ipſam Chriſtianorum Religionem, quã adeò inſectaris, amplectetur. Quo vaticinio rex perculſus, palatium novum filio exſtrui juſſit, ac cavit ne cui ad eum primis annis acceſſus pateret: Pædagogos illi ac ephœbos ætate florente, formâque venuſtâ conſtituit; quibus mandavit, ut nihil eorum, quæ in vita moleſta ſunt, in oculos incurreret; non morbum, non ſenectutẽ, non mortẽ, aut aliud quippiam, quod animo ejus officere poſſet, aſpiceret; ſed in omnibus deliciis ac cupediis educaretur. At regius puer, ubi adolevit, & Æthiopum ac Perſarum more ritè inſtructus eſſet,auratũ carcerem aulam & auguſtum palatium animo anguſtum exiſtimavit. Quare quid extra aulam ageretur, ſcire animus fuit. Quod ut parẽs reſciit, animadvertẽs puerũ ſe conficere, & contabeſcere, idq; unũ in votis, liberè exſpatiari liceret, voluit rex omnes vias cõparari, per quas filius proceſſurus erat. Omnes luſcos, claudos, morbidos, capulares ſenes à viis arceri, ne quid morbidum aut horridum offenderet; inſuper omnem viam precioſiſſimè cõveſtiri ac adornari: undiſque concentus muſicus eum proſequeretur choreæ ac ſaltus inſtituerentur, tum per tranſennam, varia ſpectacula exhiberentur.

Damaſc. hiſt. Barlaã. & Ioſaphat. c. 3. §. 5.

Lætitia, ludiſq; viæ, plauſuſq; fremebant. Virg. 8. Æneid.

Sed omni tamen induſtriâ, non ita cautum fuit, quin leproſum, & alterum oculis orbatum conſpexerit, qui ad veritatem, duces fuêre.

Optarat Pater Cæleſtis, rex regum, & dominus dominantium, ne quid filio viam univerſæ carnis ingreſſuro, ferale aut fatale occurreret. Ideò præmiſerat præconem ſuum, ut viam pararet, ne quid Principem pacis perturbaret. Ambroſius ſerm. 65. *Parare jubemur viam Domini, ut ſuperveniens Dominus, non offendat in nobis.* Omnes cæcos, claudos, paralyticos, leproſos, id eſt, omnes morbos animæ longè arceri à conſpectu ſuo vult. Quamobrem appoſitè Eccleſia Dominicâ 2. Adventus, quo viam meliùs Meſſiæ venturo appares, indicat omne genus morborum curatum eſſe; *Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur; ut ſuperveniens Dominus non offendat.* Quod quo efficacius fiat, longiùs, ſed non ſecus viam digrediar. Pachini Baptiſmum ſuſceperat vir primarius, in agro Pantinſi oppidi natus, quod tridui itinere à regia diſtat: huic omne ſolatium erat, precioſam Evangelii gemmam repeperiſſe; ſed & cives ſuos ejuſdem volens reddere participes, duos ſecum è ſociis in patriam duxit, quorum unus ſcribit: iter omne tricenum leucarum, arte manuque paratum eſſe; utrimque arborum æquo intervallo diſtantium, ordinibus conſitum Iuxta illud: Iarricus de rebus Indicis tom. 3. l. 2. c. 53.

Indulge ordinibus, nec ſecius omnis in unguem
Arboribus poſitis, ſecto via limite quadret. Virg. 2. Georgic.

Quæ iter præſertim æſtate umbroſum, amœnumque reddebant, ad centum hæ leucas extenduntur: iter hoc latiſſimum ab omni nobilitate rhedis, equis, ſellis geſtatoriis frequentatur, ut mirandam rem magis eſſe dicat, quàm deſcribendam. Ejuſmodi viæ, poſitis recto ordine arboribus, incredibile quantum oculos & animos gratiſſimo proſpectu oblectent, ſic tamen ut ſi vel unus truncus exorbitet, aut citra lineam exerret, omnis ordo ac decor pereat, qui totus in rectitudine conſiſtit; unde Papyrius, cùm aliquando cum prætore Præneſtino obambularet, & ejuſmodi fortè

Chryſol. Anſol p. 1. c. 2. ſect. 1. di fortè rectæ ſemitæ inſiſteret, lictorem juſſit expedire ſecurim: expalluit prętor expedita ſecuri; adeſdum lictor, inquit, excide radicem hanc, quæ nobis ambulantibus incommodo eſt. Expendat quiſque penes ſe, an vias adeò rectas fecerit, ut nihil Chriſtus per illas ſibi occurrens, offendiculi inventurus ſit. Omnes bacchi ac Veneris ſpurcitias, & jugi carnis abſtinentia, velut ſcopis emundet, ut diviniſſimum infantem candidiſſimo cordis ſinu valeat reclinare.

Invitis. Ita Eliſabeth regina Luſitaniæ, S. Cunegundis, S. Elzearius, S. Ludovicus Rex Gal. Adventum totum jejunabant.

Hedwigis verò Poloniæ duciſſa in pane & aqua. B. Catharina Adornii V. regis Neapolitani filia, & conjugata, viginti tres Adventus ſola ſanctiſſimâ Euchariſtiâ victitavit, quod à Chriſto illi commendatum. S. Radegundis regina Franciæ non ſolùm adventum jejunabat, ſed prævidebat in quem diem v. g. lunæ vel Martis, Nativitas Chriſti eo anno incideret, eumque toto anno ut feſtum ſingulis hebdomadis celebrabat, orationi, eleëmoſinis, aliiſque bonis operibus intenta; atque ita a 1590. die Mercurii, in quem Natalis Domini incidebat, obiit, nempe ut cælo naſceretur. Ioannes Berckmans Societatis Ieſu, ſolebat quotidie ad alia pietatis officia, nonies dicere flexis genibus: *Beata viſcera Mariæ Virginis quæ portaverunt æterni Patris Filium.* ad honorem 9. menſium quibus Chriſtus fuit in utero. Ita & multi hoc ſacro adventus tempore, pararunt viam Domini: indies audiendo verbũ Dei, ut verbũ incarnatũ dignè ſuſcipere queāt, vias ſuas ad ſacras ædes rectâ direxerunt: Religioſi, nec non alii integerrimi viri jejuniis ac eleëmoſinis, excipiendo hoſpiti ſe compararunt; ceſſant connubia, convivia, comeſſationes: viæ mundæ, viæ pulchræ, floribus ſtratæ; at quis inficiabitur ad illas vias quandoque ſepulchrum aut cadaver fœtidum reconditi flagitii deliteſcere; quemadmodum Lipſius deſcribens amplitudinem urbis Romanę orbis dominæ, ejuſque magnifica & ſtupenda opera,

Lipſius de Magnitud. Rom. l. 3. c. 10.

cenſet ac recenſet inter præſtantiſſima, amplitudines viarũ, munitiones: è quibus facilè princeps Appia juxta illud Poëtæ:

Appia longarum teritur regina viarum.

Hanc Appius Romanorum Cenſor ante annos nongentos ſtruxerat, & à ſe nomen indiderat. Longitudinem ejus quinque dierum ſpatio, teſte Procopio, vir expeditus vixdum poſſit emetiri. Ab urbe Româ Capuam pertinet: eâ latitudine, ut duo currus, ex adverſo obvii, liberè queāt pervadere, & commeare; & eſt ſanè hæc via præter ceteras ſpectabilis, ſi quidem Appius ex aliâ & longinquâ tunc, ut reor, regione, exciſos lapides, & hos quidem ſilicios ac ſuopte ingenio duriſſimos, in hanc viam vehendos curavit: quos planos deinde, leves & quadratos inciſione factos, junxit, & in ordinem locavit: metalli nihil, vel alterius cæmenti inſerendo, ſunt tamen ita connexi, ut ſpeciem viſentibus præbeant, non arte conjunctos ſed naturâ congenitos eſſe: & quamvis tot jam ſæculis atterantur aſſiduis plauſtris jumentiſque, non tamen ſerie ſuâ vel minimum dimoventur, neque franguntur; imò ne lævorem amittunt. De hac viâ, ipſe Lipſius, qui mira ac miranda viderat, ingenuè fatetur: *Stupor me habet, cùm vel unam Appiam conſidero.* Habes viam & ornatum: ſed pręcipuum quod in viâ notandum, & quod maximè ad rem noſtram facit, hactenus tranſgreſſi ſumus: *Præcipuum*, inquit, *hoc fuit, quòd monumenta & ſepulchra ad viam aſſita, & latus utrumque prætexebant, libertorum, ſervorum, ſcortorum, ſuperba monumenta; mirari, dolere, illudere, & deteſtari occaſio erat.* Deteſtemur & nos animorum ſecus viam funera, *ne quid ſuperveniens Dominus offendat.* Via per quam recèns elatũ funus, contaminata cenſebatur, & ſuperſtitioſè declinabatur, ut tradit Eunapius: *Clamavit*, inquit, *per aliam viam eamus, hac eſt funus deductum. Et cum dicto aliam ingreſſus eſt, quæ purior videbatur.* Hæc attentiùs ſecum quiſque diſpiciat, num hâc de cauſâ Dominus longè à ſe declinet. *Novarini Schediaſm. pagina 116.*

§. III.

Via Chriſto venturo, vario ornatu, ac ſplendore inſtruenda.

Laur. Surius commentar. rerum in orbe geſt. anno 1500.

SPecioſus juxta ac pretioſus triumphus fuit, quem anno 1500. ampliſſima Reſpub. Gandenſis Domino ſuo Carolo, V. Romanorum Imperatori recèns nato adornavit. Sub id tempus, ut via in ædem S. Joannis ſterneretur, quâ Cæſareus puer ad baptiſmalem lympham deferendus, erecta Porticus, è palatio ad ipſam ſummam ædem, opere mirabili ac ſumptu incredibili: in longitudine habens pedes ter mille quingentos: in latitudine ſeptem: totidemque in altum porrecta. Collucebant in hâc egregiâ ac regiâ viâ, bis mille, & centum faces, cui illud aptè Maronis præfixero:

Virg. 11. Æneid.

——— *Lucet via longo*
Ordine flammarum. ———

Viſebantur quadraginta arcus verè Triũphales, ingentium portarum inſtar, è quibus tres cæteris auguſtiores erant, & una quidem ſapientiæ, altera juſtitiæ, tertia paci ac concordiæ, inſcribebatur. Fuit & via altera ſublimis, ſtupendo opere, in aëre penſilis; quæ magnanimum Carolum *nequidquam terrenæ facis habentem*, in cælum eveheret. E faſtidio ædis D. Nicolai ad apicem turris capitolinæ: ſuper vertices domorum, funes protenſi, quibus tabulæ compactæ, & concinnatæ præcelſam porticum, funalibus quaquà collucentem ſtravêre, ut ne Baptiſmo tingendus, vel terram contingerent, qui luſtrandum geſtabant. Mitto hîc in adventum Chriſti, pro facibus tot ſcintillantes ſtellas, noctem in diem vertiſſe, & fulgore ſuo, venturo pacis Principi præluxiſſe. Quid quod Hiſtoriographus Hiſpanus commemorat, eâ nocte viſam in Hiſpaniâ nubem, quę luce ſuâ meridiem vincebat. Parum hoc, exorti Romæ tres Soles, qui ſacræ Triados Solem, aſpectabili longè pulchriorem, portenderent. Sed hæc Phænomena Superis relinquo. Nos ſpectat, ut quot in Carolinâ porticu faces, tot in Chriſtiano pectore ardentia flagrent deſideria; *Porrò quoniam in viâ ſumus, nec via iſta locorum eſt, ſed affectuum*, tales in nobis flagrantiſſimos affectus excitemus, quales in corde ſuo diſpoſuit Seraphicus Franciſcus, & Catharina illa Bononienſis, qui hâc nocte natali, divinum Pumilionem habere hoſpitem meruerunt. Quales ardentiſſimi amoris faces Chriſto nato præluxerunt B. Angela de Fulgino & B. Margareta à Caſtello, in quarum corculo, ſereniſſimus hic infans arcanâ cælaturâ ſculptus erat. In nobis nil tale ideò cælum ſculpit, quia ſaxea heu nimis corda geſtamus: quia cordi noſtro Adonidem, impreſſum habemus. Sacrilegum Ariani Imperatoris factum deteſtamur, qui ut ſtabuli Bethlemitici religionem tolleret, in eo ſtatuam Adonidis erexit; *Vt in ſpecu* (inquit Hieronymus ad Paulinum) *ubi Chriſtus parvulus vagiiſſet, Veneris Amaſius plangeretur.* Idem interim ſectantur, in quorum cordibus, infamis hic Adonis recumbit: quid mirum ſi divinũ hunc cupidinem exturbent. Sed in viam redeo: alia luminaria virtutum ſunt, quæ viam ſternunt & illuminant: fingunt Poëtæ *viam lacteam* in cælo, per quam heroes aſcenderunt; *Hac iter eſt ſuperis.* Hæc via innumeris ſtellis luciđiſſima, *Lacteâ nomen habet, candore notabilis ipſo.* Conſimiles virtutum ſtellę viam lacteam ſanctiſſimo Patriarchæ Benedicto, ſtravêre: qui ubi è vivis exceſſit, viderunt duo Religioſi, viam amplam, & rectam innumeris ſtellis fulgentem: tum vocem hanc de cælo delapſam excepêre: *Hæc eſt via, quâ dilectus Domino Benedictus aſcendit in cælum*: hâc nobis iter in cælum eſt, hâc homo ad Deum, & Deus ad homines libens deſcendit, ſed ut humanâ viâ inſiſtamus, aliũ viarum apparatum Brugenſes Principi ſuo adornarunt; rem ſic narrat Haræus an. Dom. 1429. Philippus XXXVII. Brabantiæ Princeps, ducturus erat Elizabetham Joannis Regis Luſitaniæ filiam, ea ſub natalem Domini, Sluſam appulit, adducta à fratre ſuo, & legatis ex Flandriâ miſſis. His celebrandis nuptiis, novas ædes Philippus Brugis in regiâ exædificârat: ſed apparatum viarum attendite; quibus ex-

Ovid. l. 1. Metaph.

Lucas de Tuy Lobb. de nativit.

Aug. de doct. Chriſt. l. 1. cap. 17.

Ovid. lib. 1.

bus exornandis omnes omnium nationum mercatores, qui tum iſtic degebant, certare, omnes vincere videbantur. Ante regiam exſtructus Leo lapideus, qui anteriori pede, è triplici ungue optimum Rhenanum largiter fundebat. Intra regiam juxta Sacellum; cervus lapideus anteriori pede rubellum omnibus propinabat; monocetos in grandi aulâ ſpectabilis apparebat, cujus ex pedibus roſacea, abluendis manibus ſcaturiebat: varia ſimul vina mutatis vicibus, ut Hippocraticum, Malviſeam, Romaneam, Muſcadelam, aliaque exquiſita ſuo ex cornu, plenâ copiâ ſitientibus effundebat. Quo in genere non minus celebrari ſolet, quod Carolo VI. Galliarum Regi, regnum ſuum ingreſſuro, prodigâ munificentiâ Franci adornarunt: dum non unum modò fontem, ex vino Cretico obviis ſalire fecerunt: ſed in omnibus platearum diverticulis, ac compitis, lautiſſima convivia cuilibet appetenti, exquiſitiſſimis ferculis diſpoſuerunt. Hęc miramur, quaſi non majora Pater æternus in adventum magni Dei prodigia, prodigus effudiſſet, dum in ſpeluncâ Bethlemitica fontem uberrimum fecit ſcaturire uſque ad Bedæ tempora. Dum in Ægypto fons balſami erupit, cujus odore caperetur omnis ætas poſterorum. Dum teſte Oroſio, Romæ trans Tiberim fons olei promanavit. Ita cælum, ita ſolum ita uniuerſum præluſit, & vias adornavit hoſpiti venturo, ut & nos animos ei præparemus, in quibus quærit diverſorium. Quod quo decentius, quo dignius efficiamus, non aliâ nobis viâ inſiſtendum eſt, quàm quâ filius Dei, in terras ad homines viſere dignatus eſt, tua, inquam, beatiſſima Maria, quo parvulum natum excipere valeamus, veſtigia ſectando: neſcio enim quo auſpicatiſſimo nominis anagrammatiſmo *Maria Ieſu, mira es via.* Quid enim? an non illa eſt, quæ *initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen.* Heb. 10. id eſt, carnem ſuam; filium nempè, quem carne velavit, ſive per carnem ſuam, id eſt externum hominem ſuum, in quo tot ac tanta benè vivendi nobis exempla monſtravit, ut de eâ, quod olim de ſapientiâ, ſcriptura expreſſit, dicere liceat: *Deduxit eos in viâ mirabili.* Quod tunc fieri videmus, cùm per maternarum virtutum veſtigia, non degener proles incedit: ubi illas hîc dumtaxat ſectabimur, quas parvulo jam in mundum venturo, Virgo Mater in corde diſpoſuit: quæ non humanâ ſed divinâ nobis manifeſtatione innotuêre; ſic enim S. Birgitta cælitùs edocta teſtatur: cũ Virgo Maria caſtiſſimo ſuo Sponſo Joſepho comitata, nuſquam diverſorium inveniret, in ſpeluncam, ſeu deſertum ſtabulum conceſſit, & ut nox erat, excutit Joſeph ad candelam in proximo accendendam, Virgo autem poſitis calceamentis, & albo pallio & velo capitis, produxit pãniculos laneos & lineos mundiſſimos, tum tota in ecſtaſim rapta eſt. Quis hîc non mille cereos hoſpiti venturo in corde accendat? quis non cum Virgine totus in ecſtaſim raptus hæreat? quis non calceamenta terrenorum affectuum exuat. Etenim ſi domus S. Annæ, in quâ Virgo Maria nata eſt, tantam etiamnum munditiam ab hâc integerrimâ Virgine vel nudi parietes aſſervarunt, ut experimento compertum ſit, neminem niſi Virginem, eam inhabitare poſſe, quis in antrũ illud Bethlemiticum quovis ſcelere pollutus impunè pedem inferre præſumat? quis dilectum noſtrum candidum, mundiſſimis pannis à Virgine involutum, immundo corde excipere non vereatur. Quin potiùs te ô *Maria Ieſu*, quæ *mira es via*, ſecuti, viam lacteam in animo paremus. Quo fiet ut mellifluo duce Doctore, ſuaviſſimum infantem & hoſpitem habere & complecti valeamus. Si nempè, ut Maria fecit, *Sequamur Domine te, per te, ad te: quia tu es via, veritas & vita; via in exemplo, veritas in promiſſo, vita in præmio.*

Barry p.4. cap.6. pract. 3. pag. 345.

Salmeron in Prolog. to.3. tract.33. pag.287.

Sap. 10.

Revel. S. Brigittæ l.7. c.21.

Quareſm. in Elucid. terra ſanctæ l.4. cap.12.

Nierenb. Hiſtor. nat.

Bern. ſerm. 2. de aſcen.

EMBLE-

EMBLEMA VI.

Puer autem creſcebat. Luc. 1.

CRESCET ADHUC.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS.

Semper in virtute & gratiâ creſcendum; non modò ut glandes in robora, pueri in virum pefectum, ſed celerrimè ut Sol creſcit uſque ad perfectam diem.

§. I. Quomodo Chriſtus creviſſe dicitur ſapientiâ & gratiâ.

§. II. Mortales creſcere volunt in perituris & fluxis bonis. Creſcendum magis in æternis & cæleſtibus.

§. III. Creſcendum in virtute ut Sol uſque ad perfectam diem.

§. IV. Humana omnia habent terminum magnitudinis, at homo juſtus, nullum habet terminum perfectionis.

§. V. Deipara, aliiq; Sancti, qui ſemper in virtute & gratia creverint.

DOMI-

DOMINICA
Infra octavam Nativitatis.

Puer autem creſcebat. Luc. 2.

PETRUS LOMBARDUS, Pariſienſis Antiſtes, quem, ut Sixtus Senenſis teſtatur, omnes Theologorum ſcholæ, ſingulari quadam venerationis excellentiâ, *Magiſtrum ſententiarum* appellant, & in quo unico omnium doctorum ingenia deſudarunt: docet primo inſtanti, quo in utero D.Thom. in 3.d.3.q.5. Ariſt. de anima c.9. Virginis Verbum caro factum eſt, eas corporis humani anguſtias ſubjiſſe, ut non modò apiculæ exiguitatem, quod de humano fœtu Macrobius, aut etiam formicæ, ut Ariſtoteles tradit, ſuperarit; ſed eo ſe exinaniviſſe, ut aciem prope humanam effugeret: dicens; Magiſt. ſent. l.3.d.3. *Membrorum illius Dominici corporis diſtinctio, in ipſo momento conceptionis, & unionis, Dei & hominis, adeò tenuis erat & parva, ut humano viſui vix poſſet ſubjici;* Divinum tamen illum Pumilionem eodem momento, membris omnibus ad unguem expolitum, animam ad omnes operationes, eâ ſapientiâ ac ſcientiâ, quâ præcelluit vir triginta trium annorum, Auguſt. li. 13 de Trin. c.9. præditam exſtitiſſe aſſeveravit. Unde ab Auguſtino perfectus homo vel tum appellatur: *Mox*, inquit, *ut verbum venit in uterum, ſervata veritate propriæ naturæ, factum eſt caro, &* PERFECTUS HOMO. Ierem. 31. Quod docuit Ieremias, dum dixit: *Fœmina circumdabit virum:* Bernar. ho. 2 ſuper miſſus. Quæ ſic exponit Bernardus. *Virum autem dixerim fuiſſe Ieſum, non ſolùm cùm jam diceretur vir propheta, potens opere & ſermone; ſed etiam cùm tenera adhuc infantis membra, Dei mater blando vel foveret* Ioan. 1. *in gremio, vel geſtaret in utero.* Joannes quoque eum *plenum gratiæ & veritatis* fuiſſe aſſerit. Ex quibus ſic concludit S. Thomas: D.Tho. p. 3. q.7.a.12. *Nihil poteſt eſſe, aut intelligi majus, quàm quod aliquis ſit unigenitus à patre; ergo etiam non poteſt eſſe, vel intelligi major gratia, quàm illa, quâ Chriſtus fuit plenus*, primo inſtanti conceptionis, ut diſertè tradit in quæſt. diſput. quæſt. 29. de gratia Chriſti art. 8. in corp.

§. I.

Quomodo ergo creviſſe dicitur ſapientiâ, & gratiâ?

CUm ea non minor fuerit Infantis quàm viri; naſcentis quàm morietis? Ad quæſtionem propoſitam, diſtinguunt Theologi triplicem in puero Jeſu ſapientiam: una eſt, *Divina*, cui accedere nihil unquam potuit, diſcedere omnino nihil; altera eſt *Infuſa* atque ingenita, jam inde à primo conceptionis momento, & huic quoque nulla facta eſt acceſſio. Poſtrema eſt *Experimentalis*, & illa lapſu temporis aucta; puer enim majora in annos, in menſes, in dies, latentis ſapientiæ dabat argumenta: *Non aſſumens ſapientiam, ſed paulatim illam denudans*, inquit Theophylactus. Eum prope in morem, quo Zeuxis, aut Apelles unus aliquis tabulam à ſe affabrè elaboratam, non ilico nudaret vniverſam, ſed ſenſim per partes ſenſui ſubjiceret. Quam ſimilitudinem ſpectaſſe videtur Gregorius Nazianzenus: *Servator noſter*, inquit, *proficiebat quemadmodum ætate,* Greg. Naz. Orat. in Baſil. *ſic etiam ſapientiâ & gratiâ: non quod incrementum aliquod ſuſciperet (quid enim ex perfectis ab initio perfectius fuit?) Sed quia hæc, nempe ſapientia & gratia, paulatim hominibus detegebatur.* Quod igitur de ſapientiâ & gratiâ Lucas Evangeliſta ſcribit, *Non ſecundùm quod erat, ſed ſecundùm quod apparebat*, ut B. Bern. loquitur, *intelligendum eſt.*

Eminētiſſimus Cardinalis Bellarminus Bellarm. Con. 15. Dom. 1. poſt Epipha. rē perſpicuâ ſimilitudine oculis ſubjiciet: Nónne ſol, inquit, in ortu ſplendidus atq; ardens, ſenſim ſplendidior atq; ardentior, in meridie ſplendidiſſimus juxtà ac ardentiſſimus

tiſſimus nobis eſſe videtur? & tamen quis noſtrûm adeo in cæleſtibus peregrinus, qui neſciat ſolem, non alium in ortu & proceſſu, atque in meridie, ſed eundem in ſe ſemper citra lucis, aut caloris incrementum, æquè coruſcum permanere? haud aliter lux mundi, & *ſol juſtitiæ Chriſtus Deus noſter*, qui ſemper Sapientiæ ſplendore conſpicuus, & charitatis flammâ præfervidus, tamen in utero Virginis radios quoſdam, veluti primam exorientis auroræ lucem diffudit, quæ paucos quidem, ut Virginem matrem, Joſephum, Zachariam, Elizabetham, & Joannem perſtrinxit; jam Chriſto nato, ceu orto ſole, claritas Dei circumfulſit paſtores, & divinæ lucis radij uſque in Perſidem penetrarunt, hinc ambulabant
Iſaiæ c. 60. *gentes in lumine ejus, & reges in ſplendore ortus ipſius.* Vix dum ſuper Horizontem ſol ſeſe extulerat, extemplo cæcutientes ac caligantes ſenum oculos, inſolito ſuæ lucis fulgore colluſtravit, ut oculatus teſtis excla-
Luc. 2. marit: *Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum in pace; quia viderunt oculi mei ſalutare tuum: lumen ad revelationem gentium*, quod creſcebat uſque ad perfectā diem; neque enim curſum ſuum ſol ſiſtere conſuevit, altiùs conſcendit, templorum adyta luſtravit, doctorum mentes, quaſi ſplendor firmamēti, ſapientiæ ſuæ claritate illuminavit. Mox ubi verbi prædicatione orbem peragrando, gelidiſſima pectora diſſolvit, luce meridiana clarius, mortalium
Ioan. 7. errores confutavit: *Ecce populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam.* Ac tandē in divini caloris apice, in amoris auge, ſol elevatus ſtetit, in Zenith noſtro ſublimis hęſit, atque ita hic ſplendor patris, nullo ſui in ſe lucis incremento, mortalium oculis ſeſe paulatim manifeſtando, detexit: qui ſenſus Cyrilli illius Alexandrini fuit qui l. 1. in Joannem ſic ait, *ſi plena eſt gloria ejus gratiæ & veritatis, quomodo ſapientiâ, ætate & gratiâ profeciſſe apud Lucam ſcribitur? aut quid accidere poteſt ad plenum, ultra quod nihil eſt? ſed non ut verbum, aut ut Deus profeciſſe intelligitur, verùm quia magis eum indies homines admirabantur, illorum potiùs de Ieſu opinio, quàm illius perfecta creſcebat gratia, ut magis in diem agnoſcentes, magis illum procedere & gratiâ creſcere arbitrarentur.*

Id autem dum feciſti candor lucis ęternæ & lumen indeficiens, deviis mortalibus facem præluxiſti, ut & ipſi, ſicuti ætate & annis, itâ ſapientiâ & gratiâ creſcerēt, quod quàm optimè fieri queat expendamus.

§. II.

Mortales omnes creſcere volunt in perituris & fluxis mundi bonis, creſcendum magis in æternis ac cæleſtibus.

Doctor mellifluus ſic ſuos hortatur: *Moveat nos, ipſum quoque ſæcularis cupiditatis exemplum: quem enim ambitioſum videmus, aliquando contentum adeptis dignitatibus, ad alias non anhelare? & pudeat certè, ſpiritualium bonorum nos minus cupidos inveniri!* Hoc & nos monitos cupit, attentè nobiſcum expendamus quò famæ laudiſque cupido mortales agitet, ut poſſint Bernar. Epi. 341.

Creſcere, & in titulos ſurgere ritè novos.

Quantum Tyrones in ludo litterario deſudant, ut ex imis, è mediaſtinis, ad prima ſubſellia emergant? è claſſe in claſſem gradum faciant? è roſtris Tullianis in lyceum Philoſophorum, inde in Juſtiniani dicaſtirium, aut denique in adyta Theologiæ penetrent? & in his quis non tam doctrinâ quàm denominatione mera extrinſeca efferſertur ac variis titulis excreſcere geſtit, ut Baccalaureatus, fiſci, licentiatus, ac doctoratus laureâ inſigniatur. Ut doctiſſimus Dominus, tum eruditiſſimus, tandem eximius Dominus ac magiſter noſter indigetetur. Nec hoc ſatis, omnes ſibi ſymbolum Caroli V. uſurpaſſe videtur: *Plus ultra.* Tum primum Eccleſiaſticis dignitatibus, Decanatibus, Præpoſituris, Abbatiis, Epiſcopatibus, Cardinalitiæ imò Pōtificię dignitati inhiare. Unde Tertullianus in Scorp. Chriſtianos monet, ut nitantur aſcendere exemplo ambitioſorum: *Quorum terrena officia, in gradu æſtuant*, hoc eſt, nō poſſunt ullo aliquo in gradu conquieſcere, in foro, in curia conſultiſſimus ſatagit ut ampliſſimus conſiliarius, inde ut præſes evadat, à conſilio Scorpiace cap. 6.

Flandriæ in Mechlinienſe, inde in conſilium ſecretum ſeſe penetrare. In militia quid gregarius miles per tot diſcrimina rerum ſpectat, niſi ut Signifer, Tribunus, Centurio, Capitaneus, Chiliarcha, Generalis Præfectus exercitus conſtituatur? ſemper plus ultra creſcere geſtiunt. Hannibal (ut canit ille.)

Iam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit:
Actum, inquit, *nihil eſt, ni Pœno milite portas*
Frangimus, & media vexillum pono ſuburra.

Inter aulicos quis nobilitate, aut avito ſtemmate contentus? quis non ſtudet novis titulis, equitis Aurati, Baronis, Comitis, Marchionis, Magnatis Hiſpaniæ, Regis, Imperatoris, contendere, & ſemper plus ultra conſcendere? Quæ dum recolimus, *pudeat certè ſpiritualium bonorum nos minus cupidos inveniri.* *Bernard. cit.*

Pudor eſſet ſtudioſum poſt ſexennium etiamnum in rudimentis deſidere, ſemper inter infimos deliteſcere, iſque meritò opificio, aut ſtivæ à parentibus applicaretur: Nam ut Joannes abbas apud Caſſianũ ait: Miſerrimum *eſt, cujuſlibet artis & ſtudij diſciplinam quemque profiteri, & ad perfectionem ejus minimè pervenire.*

Sic qui in ſchola Chriſti, in virtute & ſui perfectione non creſcit, jure tamquam tali magiſtro indignus exterminatur: ut rectè Bernardus: *Diſcipulus proficiens gloria eſt magiſtri*; contra verò: quiſquis *in ſcholâ Chriſti non proficit, ejus indignus eſt magiſterio.* Diſcipulus enim ſic dictus eſt, quaſi ſemper *diſci-plus* ab eo debeat. Quod in honoribus, idem & divitiis uſuvenit. *Bernard. Epiſt. 341.*

Creſcit amor nummi, quantũ ipſa pecunia creſcit. *Iuvenal. ſat. 14.*

Compello vos, quem, quantumvis opulentum, aliquando exclamare audiſtis; *Ohe jam ſatis eſt*, ſatis mercium, ſatis ſupellectilis, ſatis fundi, ſatis jugerum, ſatis auri & argenti, ſatis Cymeliorum?

Sis pecore & multa dives tellure licebit. *Horat. Epod. 15.*

Plura congerere, cenſus augere, fundos extendere, opes cumulare, omni genere divitiarum in immenſum excreſcere omni ſolertiâ adniteris: utinam tam ſeduli, tam ſolertes ſimus, ut cæleſtes divitias numquam perituras conquiramus. Hoc incrementum virtutum Chryſoſtomus in nobis requirit: *Quemadmodum in pecuniis*, inquit, *qui duos lucratus eſt aureos, proclivis eſt ad decem, & ad viginti colligendos, congregandoſque; ſic uſuvenit in virtute, qui fecerit bonum opus, officiumque præſtiterit, ſtimulationem aliquam aut exhortationem ad agendum ſumit, ut alia quoque benefacta aggrediatur*; & quẽadmodum avarus numquam dicit ſufficit, ita & ſitiens juſtitiam, *numquam arbitratur ſe comprehendiſſe.* Quod proſequitur Bernardus: *Numquam dicit ſatis eſt, ſed ſemper eſurit ſititque juſtitiam: ita ut ſi ſemper viveret, ſemper quantum in ſe eſt, iuſtior eſſe contenderet: nam ſemper de bono in melius proficere, totis viribus conatur.* *Chryſoſt. orat. 4. adverſus Iudæos.* *Bernard. Epiſt. 243. ad Abbatem Garinum.*

§. III.

Creſcendum in virtute, non modò ut flores, & fructus in hortis, ut infans in virum perfectum; ſed ut ſol, uſque ad perfectam diem.

VBi Virgineus ille ſponſus, qui paſcitur inter lilia, caſtam ſponſam ſuam, à ſingulis corporis membris collaudaſſet, tandem ipſam toto corpore & animo pulchram, placuit horto concluſo ſimillimam deprædicare: *Hortus concluſus ſoror mea ſponſa.* Ut quid nõ amœniſſimo prato, aut vernantibus paſcuis eam comparavit? cauſam ex ipſo etymo S. Iſidorus aperire videtur: *Hortus*, inquit, *dictus ab Ortu, quòd ibi ſemper aliquid oriatur*; In horto ne momentum, quo non aliquid de novo excreſcat, ut vel ſic *creſcere in virtutibus* doceat; in pratis, paſcuis ſemper una; in hortis ſemper alia, atque alia facies rerum ſuccreſcentium, ſeſe exhibet: Vere primo hyacinthi candidi, lutei, anemones, ranunculi, violæ; his tulipæ, frittilaria, illis Roſæ, hemerocalles; tum lilia, Caryophilli, calendulæ, heliotropia ſuccedunt, qui vario ſuo ſchemate, ac odoratiſſimâ animâ, quam alij ex aliis pro naturæ ſuæ ratione exſpirant, ſtupendâ ſuâ varietate, quot flores oculis, tot virtutum ſymbola, vel taciti mẽtibus noſtris ingerere videntur: Ecquis enim non in violis animi demiſſionem, in hyacinthis cæleſtium contemplationem, in tulipis caritatem auream, circumdatam varietate; in liliis pudicitiæ *Cant. 4.* *S. Iſidor. l. 17. cap. 10.* *1. Mach. 9.*

citiæ candorem; in roſis verecundiæ ruborem, aliaſque in aliis virtutes legere, & novo ſemper incremento in animo proferre, obtutu ſolo non commovetur? quod verè creſcere eſt, & juxtâ Prophetam: *Ire de virtute in virtutem.* Hortatur nos cæleſtis hujus horti colonus, ut quemadmodum bulbo in ſpicam, in calicem, in florem, excreſcat, attentiùs in liliis conſideremus: *Pſal. 83.*

Conſiderate lilia quomodo creſcunt. *Luc. 12.*

Conſiderate alios quoque flores, fructus, frutices, quomodo creſcunt, gemma in pampinum, glans in quercum; conſiderate arbores, ut è tenui calamo excreverint, atque ubi adoleverint, primùm frondes, denique flores, tandem fructus protrudere; & hos primùm teneros ac tenues, clementiâ ſolis ac ſoli paulatim excoqui, ad perfectionem perduci: Palma ſingulis menſibus, ſingulos ramos adjicit, unde olim menſes in ejus ramis numerabantur teſte Pierio, & poſt ætatis ſæculum fructificare incipit. Hę plantæ, hæ frutices documento ſunt, ut in fructu bonorum operum creſcamus, juxta illud Apoſtoli: *In omni opere bono fructificantes, & creſcentes*; qui creſcendi modus ut laudandus ſit, tardior tamen eſſe videtur, uti in pueris, qui ut maximè creſcere geſtiant, qui ſtaturâ puſilli ſunt, nec unum cereum S. Creſcentio accendant, longo tamē annorum tractu, vix cubitum ſtaturæ adjecerint, & multis luſtris opus eſt, priuſquam in virum perfectum excreverint; in ædificiis inſtruendis, quātæ molis ac moræ? Sunt qui aſſerant amplas civitates Anchialum & Tarſum, unâ die cœptas, perfectaſque eſſe. Vaſtiſſima Terrarum loca momento temporis, ſaxorum oppleri multitudine, foſſis deſcribi, mœnibus cingi, ornari portis & plateis diſtingui, tectis & ædificiis locupletari, quaſi ad cantum lyræ coagmentari; adhuc perniciori manu ædificium ſpirituale aſſurgere, & in cælum excreſcere debet. Accedit quòd hæc omnia videamus *creſcere ſuper terram*; at ſummus ille rerum conditor, non in terris, ſed in cælis, idque ocyſſimè nos creſcere, & in via virtutis progredi, ardentiſſimè deſiderat: dum hác, quam ipſe ſpectavit creſcendi rationem, deſignat: *Juſtorum autem ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque ad perfectam diem.* Hic creſcendi modus perfectiſſimus, ac perniciſſimus eſt: ſic creſcendum docet Caſſiodorus: *non eſt nobis creſcendi hic ordo qui multis eſt, paulatim provehi, mediocris probatur eſſe virtutis*: Hoc Caſſiodorus de honorato & viro Patricio, quātò magis Religioſi non paulatim, ſed ſtatim, celerrimè creſcere debent uſque ad perfectā diem. Mediocris diſtantia ſolis à centro mundi, ſecundùm Tychonem continet 1180. ſemidiametros terræ. Quare ſi ſemidiametrum terræ ſtatuamus conficere milliaria horaria 1214. quâ minorem nullus aſtronomorum poſuit: mediocris diſtantia ſolis, qualē nempe habet circa æquinoctia, milliaria complectetur horaria 1396100. id eſt, unū millionem, trecenta nonaginta ſex millia, & centum. His poſitis ſequentia deducuntur: Sol circa æquinoctia conficit unâ horâ 508800. id eſt, quingenta octo millia, & octingēta milliaria Belgica, ſeu leucas, quarum ſingulę horam unam exigunt. Sol ergò cum decem lineis, ſeu quod idem, decem horis receſſit, 5. milliones, octingenta, octoginta millia milliaria Belgica currendo cōfecit: celeritatem ejus quiſque vel oculo metiri poterit, experimento ex Bellarmino adducto, qui volens aliquando curioſè cognoſcere quanto temporis ſpatio ſol totus, qui ex communi Aſtronomorum ſententiâ 166. major terrâ eſt, occumberet in Mari, cæpi, inquit, ad initium occaſus ejus, legere Pſalmum *Miſerere*, & vix totum bis legeram, cùm jam ſol totus occubuiſſet; ergò neceſſe eſt, inquit, ſolem eo breviſſimo tēpore percurrere ſpatium multò magis quā ſeptem millia milliariorum, quot continet diameter terræ, quam diameter ſolis longè excedit; quis curſum ejus, pennis aſſequatur? unius minuti ſpatio conficit 8480. milliaria Belgica: O homo! ubi à ſomno tibi redditus, ubi ſoporem excuſſiſti, vides aſſurgentem *auroram*, id eſt, *auream horam*, quæ te admonet, non in terris ſed in cælis progreſſum facere, non tardè ſed celerrimè in hoc virtutis ſtadio decurrere: *Quaſi enim per quandam diem ſanctus incedere eſt mente, ire* *ſemper*

Marginalia: *Pierius l. 90 Hierogl.* — *Ad Coloſſ. 1.* — *Imago 1. ſeculi. pag. 919.* — *Gen. 26.* — *Proverb. 4.* — *Bellarm. de aſcenſione mentis in Deum gradu 7. c. 2.*

Hom. 3. in Ezech.

ſemper ad meliora, inquit, Gregorius, uſque dum, perfectam beatitatis meridiem attingat, ſecundùm illud vaticinium Regis: *Ibunt de virtute in virtutem, donec videbitur Deus deorum in Sion.*

Pſal. 83.

Quemadmodum ivit S. Furſeus, qui in quodam mentis exceſſu audivit de ſe, ſuique ſimilibus, hoc ipſo verſiculo gratulantes angelos: unde non exiſtimandum eſt hominem, hîc ad eam perfectionis meridiem pertingere poſſe, ut altiùs creſcere nequeat, ſed ut Gregorius ait: *Vos autem uſque ad perfectum diem creſcite, ut quouſque patria æterna videatur, bonorum hîc operum augmenta dilatentur.*

Greg. lib. 7. regiſt. Epiſt. 125. ad Claud.

§. IV.

Humana omnia habent terminum magnitudinis; at homo juſtus nullum habet terminum perfectionis.

OMnia ad perfectionem tendunt & creſcere ex naturâ ſuâ ſatagunt, quæ ab imperfecto incipit, & paulatim magiſque creſcit, donec perfectionis ſuæ apicem cõſequatur; quercus creſcit in annũ centeſimum, & hic terminus eſto; cervus quotannis unum ramum cornu ſuo adjicit, ſed nõ ſine termino, unde ejus ætas dignoſcitur. Ariaga de termino accretionis & augmentationis differens, docet homines creſcere uſque ad annũ 25. quia ut homo creſcat requiritur ut oſſa & nervi molles ſint, qui tunc obduruere; nec primi parentes, qui ad 900. annos vixerunt, ſemper ſine termino creverunt: poteſt quidem homo poſt annum 25. creſcere in craſſitie, quia caro ratione nutrimenti, augetur, nõ tamen ſine termino, nec enim poteſt homo magnitudinem turris, aut mus molem Elephanti adæquare. Confirmat Ariſtoteles: *Neq; ſtirpes, neque animantia, aut horum partes, quantacumque magnitudinis eſſe poſſunt.* Inſtar omnium autem hæc magni Thomæ ſententia, hic ſenſus eſt: *Si loquamur de quãtitate naturali; ſic poteſt eſſe repugnãtia ex parte formæ, cui debetur determinata quantitas,* unde Philoſophus dicit quòd *omnium naturâ conſtantium eſt terminus, & ratio magnitudinis & augmẽti.* At terminus virtutis, terminus perfectionis in hac vitâ, nulli poſitus eſt. Juſtis ſemper plus ultra progrediendum, & ut cum Poëta loquar:

Pierius li. 7. Ariaga Philoſophia pag. 531. n. 60.

Ariſt. 4. Phyſ. text. 36

D. Thom. 3. p. q. 7. a. 12. ad 1.

Ariſt. lib. 2. de anima textu 41.

His ego nec metas rerum, nec tempora pono.

Virg. l. 1. Æneid.

Quia numquam juſtus arbitratur ſe comprehendiſſe, ſemper plus ultra adnititur, ut ſit perfectus, ſicut pater cæleſtis perfectus eſt, quẽ terminum nemo attingere poteſt. Errarunt ergo Stoici, ut eſt apud Ciceronẽ & Laërtiũ, dum aſſeruerunt virtutem non poſſe creſcere & fieri majorem, & cum illis Seneca, dicens in hac vitâ poſſe hominem ita pervenire ad ſummum virtutis, ut *non ſit incremento locus;* ſed utinam hi ſoli iſtic ſtetiſſent. Error hic quoque fuit Joviniani, aſſerentis neminem unum aliquem creſcere poſſe juſtitiâ ac virtute, uti neque à vitio, cælo judice, decreſcere atque deficere.

Cicero lib. 5. de fin. & Parad. 3.

Manavit ea hæreſis ex alio infami placito, quòd & virtutes pares, & vitia omnia paria jactitarent, quod ipſum diu ante cenſuerũt Stoici; his affine fuit Lutheri dogma, qui & ipſe pernegavit mortales creſcere poſſe in juſtitiâ, eò quòd illa nõ eſſet intrinſeca atque inhærens, ſed extrinſeca, & quaſi aſcititia: putà, imputatio juſtitiæ, quæ in juſtis omnibus par fuit, atque ęqualis. Contra hos ſtetit ſtabitque in ævum omne, recepta cælo terriſque veritas, Chriſtianum juſtitiâ, gratiâ, charitate, cæteriſque virtutibus creſcere poſſe, imò & debere, niſi & à ſe & à Chriſto ſuo deficere velit, atque degenerare. Si lubet Beguardos; & Beginas hîc audiamus, quorum inter ceteros, referente Spondano, hic error fuit: aſſerebant hominem in hac vitâ talem gradum perfectionis aſſequi, ut ampliùs proficere in gratiâ non poſſit; alioqui ſi ſemper creſceret, poſſe Chriſto perfectiorem fieri. Addebant qui qui eum gradum adeptus eſſet, poſſe liberè corpori concedere quidquid placet, nec ad ullum præceptũ Eccleſiæ, aut humanæ poteſtatis teneri, quia ubi ſpiritus, ibi libertas.

Spondan. an. 1311. hom. 1. pag. 523.

Contra ſimiles, doctorem gentium inducit doctor ſubtilis Auguſt. in Pſal. 69. *Quantumcumque hîc profecerimus nemo dicat: ſufficit, juſtus ſum: qui dixerit, remanſit in vitâ; non novit pervenire: ubi dixit ſufficit, ibi hæſit: attendite Apoſtolum, cui non ſufficit; fratres,* in-

Philipp. 3.

 quit,

1. Cor. 8. quit, *ego me non arbitror apprehendiſſe. Et rurſum dicit: qui putat ſe ſcire, nondum ſcit quemadmodum eum oporteat ſcire: unum autem quæ retro ſunt oblitus, in ea quæ ante ſunt extentus, ſecundùm intentionem ſequor ad palmam ſupernæ gloriæ.* Jam olim Iſaac ille orbis delitiæ & riſus: *Ibat proficiens atque ſuccreſcens donec magnus vehementer effectus eſt.* Gen. 16.

Jacob Patriarcha diſſimilem prorſus benedictionem duobus filiis moriens impertiit. Rubeno primogenituram obtulit, Geneſ. 49. dixitque *nō creſcas.* Joſepho, *Filius accreſcens. Ioſeph filius accreſcens, & decorus aſpectu.* Quid ſibi volunt duo illi fratres? primus, filios Chriſti degeneres deſignat, qui extra ſolem gratiæ in nocte ignorantiæ verſantur, ac proinde meritò ſibi quiſque eorum, illud in teſſeram aſſumit: *Non creſcas*: At Filij Chriſti, cujus Joſephus typus fuit, ſemper accreſcunt in gratiâ & virtute, uti magiſter eorum. Ac proinde quam Religioſi viri & fœminę obligationem habeant, & quomodo ſub peccato mortali teneantur ad perfectionem tendere, nervosè deducit Nierenbergius noſter in doctrinis aſceticis. *l.* 1. *doct.* 4. *c.* 29. 30. 32. 34. 36. quem conſule. Lancicius *in opuſc. ſpirit. pag.* 762.

§. V.

Deipara, aliique ſancti, quî ſemper in gratiâ, & virtute creverint.

PErpetui profectus exemplar, quod in magnis Dei ſervis ſemper viguit, ſcala Jacob cælos pertingens denotabat: quâ Nyſſ. orat. 5. de beat. Gregorius Nyſſe. & S. Bernardus, ajunt vitam cum virtute conjunctam effingi atque efformari. Atque hoc eſt, *aſcenſiones in corde ſuo diſponere,* ut ait David, & de profe- Bern. Epiſt. 254. ctûs gradibus explicat S. Bernard. hoc eſt, ire *de virtute in virtutem.* Hoc eſt, *juſtum juſtificari adhuc & ſanctum ſanctificari adhuc.* Ut 2. Petri 1. monet S. Petrus; hoc eſt cum Paulo *transformari à claritate in claritatem.* Hoc eſt, *creſcere in illo per omnia qui eſt caput Chriſtus.* Hoc eſt, *fructificare & creſcere in opere bono.* Hoc eſt, *in anteriora ſeu priora ſe extendere.* Hoc eſt, *renovari de die in diem.* Hoc eſt, *abundare charitatem magis ac magis, & probare potiora.* Hoc eſt, *currere ut comprehendamus.* Quod ponderans Sanctus Bernardus: *Ipſe,* inquit, *hominis, ſæculique auctor, quamdiu cum hominibus converſatus eſt, numquid ſtetit? & quidem teſte ſcripturâ: Pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes; pertranſiit ergo ſicut non infructuosè, itâ non remiſſè, non pigrè, non lento gradu; ſed quemadmodum de eo ſcriptum eſt: Exultavit ut gigas ad currendam viam; porrò currentem non apprehendit, qui & ipſe pariter non currit. Et quid prodeſt Chriſtum ſequi, ſi non contingat conſequi? ideò Paulus ajebat: ſic currite, ut comprehendatis.*

Talis erat Zeno laudatus à Theodoreto, qui ut ipſe ſcribit: *Semper Dei aſcenſus, in corde diſponebat.* In hiſt. Relig. 12. ſect. 1. Talis & S. Iacobus ab eodem laudatus, *qui in divinis rebus* quotidie, *creſcebat.* Talis S Fulgentius, *qui parum putās omne quod faciebat, de die in diem, melior fieri geſtiebat.* Talis fuit S. Pachomius, *qui plurimorum patrum conſiderans inſtituta, dabat ſemper operam, cum proprio fratre ad majora virtutis augmenta conſurgere.* Sed maximè hac in re excelluit S. Ignatius, de quo teſtis juratus in ejus vita narrat, Ribadin. in vita. *quòd præſentem diem cum heſterno conferens, & cum profectu profectum; longiùs ſe quotidie progreſſum, & ardentioribus in dies inflammatum ſtudiis reperiebat.* Ita non tātùm proficiebat quotidie, ſed agnoſcebat ſe profeciſſe eò præclariùs, quò rariùs: nam ut Bernardus teſtatur: Bern. Epiſt. 2. ad Rich. abb. *Rariſſima avis in terris, qui de gradu, quem in religione ſemel attigerit, modicum perparū per aſcendit.* Ignatium, inter alios quamplurimos Societatis noſtræ homines, P. Petrus Faber imitatus eſt, qui ut Lib 2. ejus vita c. 11. de eo Orlandinus: *Studebat nullū omnino diē ducere, ſine inſigni aliquâ progreſſione virtutis.*

Quod ut omnibus virtutum ſtudioſis, tum vel maximè noſtrę Societatis hominibus curandum eſt, quibus hæc à fundatore impreſſa regula: *Vt curent ſemper* (ſeu ut eſt in Hiſpanico) *Adelantè,* hoc eſt, ulteriùs vel in dies magis ac magis, in viâ divini ſervitij progreſſum facere. In quo omnium longè magiſtram Mariam cum filio ſuo, uti ætate ſic gratiâ uſque ad perfectam diem creviſſe videas. Rupertus lib. 6. in Canticis Suares de vita Chriſt. q. 37. diſp. 18. ſect. 181. dicit Virginem Mariam, *in ſuâ primâ ſanctificatione fuiſſe ut auroram, in filij conceptione ut lunam, in morte ut ſolem*: Quia ſemper in

gratiâ

gratiâ crevit, uſque ad perfectam meridiem gloriæ: & ſub hac metaphorâ *Auroræ*, optimè eandem doctrinam expoſuit S. Bonaventura *in ſpeculo Mariæ c.9. & 11.*

Quo poſito ſic pergit Suarez noſter: dico ergo B. Virginem per omnes ac ſingulos actus humanos totius vitæ augmentum charitatis, gratiæ, & gloriæ meruiſſe, quia multos habuit non modò malos, ſed ne indeliberatos; ſecundò ſemper correſpondebat divinæ gratiæ vocanti, & tantum cooperata eſt, quantum menſura gratiæ poterat. Ex qua multiplicatione quantus cumulus gratiarum excreverit, diſertus orator Tullianâ facundiâ commemorat; non infimorum vel doctrina vel ſanctimonia hominum ſententia eſt, omnium ſanctorum Patrum, martyrum omnium, ſanctorum hominum ac angelorum, non dico exeuntis de vita Virginis, ſed intrantis, majorem gratiam exſtitiſſe. Finge nunc igitur animo quiſquis es, velut temporis puncta non amplius centum, ac puncto primo accedere tibi cogita aureum dumtaxat, in ſingula deinde puncta duplicandum: hoc modo ut duos conſequare aureos puncto ſecundo, ac tertio aureos quatuor; quarto aureos octo, atque ita geminato ſemper nummûm aureorum numero, ad punctum uſque centeſimum, quãtas tibi opes obventuras credis horæ unius intervallo? quantas? multò, inquam, plus quàm auri argentiq; ſit toto orbe terrarũ.

R. P. Libens orat. in aſſump. B. V.

Miratur hîc veſtrûm aliquis? nemo ut opinor, qui audiverit aliquando quomodo ætate noſtra Duaci Anno 1608. vice præſidi caſtri Bullonienſis, Ruſticanus homo verſutus in paucis, generoſum equum vendiderit, nullo alio pretio, quàm ut frumenti grana ſibi numerarẽtur toties duplicata, quot in ferratis equi ſoleis clavi eſſent, erantque triginta duo. Res ita fit: primo clavo granum unicum datur; ſecundo grana duo; quatuor tertio; quarto grana octo; quinto ſexdecim; & ſic deinceps ad uſque clavum trigeſimum ſecundum; numeris paulò majoribus impleta eſt infima quædam menſura granis numeratis, quæ pluribus vicibus repleret duodecimam partem modij magni, quem vix homines ſex robuſti ferre poſſint. Numerus trigeſimus ſecundus & ultimus erat: *Duo millia centum quadraginta ſeptem milliones, quadraginta octo tria millia, ſexcenta quadraginta octo grana*: Quæ in menſura Duacena, conficiunt *quadringinta triginta millia ducentas octoginta quinque cupas quas vocant*, quarum quatuor conficiunt unam raſeriam, quæ hominem ſufficienter onerat. Raſeriæ verò ex his conflantur *mille ducentæ triginta novem.* Quæ totidem ducatis facilè æſtimantur; equum carò vendidit, in quem mille ducentos triginta novem ducatos perſolvit, atque hoc ingens ex numeris duobus & triginta conduplicatis exſurgit incrementum. Quid ſi Arithmeticos numeros 100. quid ſi 200. ea proportione conduplices, quam innumerabilem ſummam confecturum arbitraris? ex hoc collige, ad rem noſtram quod certâ Matheſios ſupputatione cõſtet, Mariam ducentis tantùm Caritatis actibus, poſtquam facta eſt Mater Dei, multiplicando ſingulos, meritam fuiſſe plures gradus gratiæ, quàm eſſe poſſint, in mille quingentis nonagintà ſex millionibus mundorum, & aliis nongentis & triginta octo millibus, & quadraginta quatuor mundis, æquè magnis, ac hic mundus eſt, ſi eſſent pleni granis ſinapios, à centro terræ uſque ad concavum firmamenti, computando unumquodque granum pro decem millibus Angelorum, vel Sanctorum, cum tot gradibus gratiæ, quot habuerunt, cùm eis viſio beatifica donaretur. Quæ doctè & dilucidè diducta iam reperi apud P. Nierenb Libello de amore erga B. Virg. c.18.

Schema duplicata unitatis trigeſies bis.

1
2
4
8
16
32
64
128
256
512
1024
2048
4096
8192
16384
32768
65536
131072
262144
524288
1048576
2097152
4194304
8388608
16777216
33554432
67108864
134217728
268435456
536870912
1073741824
2147483648

Quod cùm ita ſit, jam intelligi poteſt opinor quanta fuerit Mariæ morientis gratia, cùm fuerit tanta naſcentis: nam in puncta temporis ſingula, quoad vixit (vixit autẽ annos 72.) etiam quod Suarez & alij ſapientes volunt dormiens, ſuam illam bene merendo duplicavit gratiam. Planè ut de frumenti granis jam à me dictum eſt, cujus tam admirabilis quæſtus, certiſſimam Theologi rationem intelligunt, quòd amarit Deum, ſine interruptione, actibus ſemper elicitis, ut ipſorum more loquar, ex pleni-

plenitudine habitus charitatis. Deus immortalis quid eſt hoc, quod dixi, gratiam Virginis primam majorem fuiſſe omnium ultimâ gratiâ ? & per tot annos in momenta ſingula, quæ ſunt in unius horæ ſpatio propemodum infinita, cumulatam illam altero tanto ſemper incremento: quod profectò non modò eſt creſcere *in mille millia* , ſed mille millionum millia.

Unius Virginis ſectatores plures reperti ſunt, qui ſic indies gratias conduplicari, virtutes augeri & in immenſum meritorum cumulum excreſcere fecerunt: inter quos è Societate noſtra, Franciſcus Suares, cui potiori jure illud competit, quod Auguſtinus Varroni adſcripſit: *Vir undequaque doctiſſimus, qui tam multa legit, ut aliquid ei ſcribere vacaſſe miremur: tam multa ſcripſit, quàm multa vix quemquam legere potuiſſe credamus.* Hoc tamen de eo luculentius exſtat teſtimonium, quòd ita mente in Deum intentus, ut in dies ſingulos, præter prolixas preces, ad centenos actus amoris Dei elicuiſſe comprobetur. Quos ſi per omnes totius vitę annos conduplicaris, bibliothecam conflaris exarando. In eadem claſſe non infimo loco cenſendus Petrus Didacus Martinez, qui præter decem horas orationis, in dies ſingulos eliciebat cum ſummâ diligentiâ ad calculum, quatuor mille actus amoris Dei, idque quotidie; nunc eum ad annos Virginis 72. ſupervixiſſe ponamus, habet annus dies 365. per illas autem ſi 4000. conduplicentur, qualem ſummam confectura ſint, lectori computandum relinquo. Par ſtudium fuit Mariæ Ogniacenſis, quæ flectebat millies & centies uno die genua, quot millia in annos ſingulos?

Aug. de civit. l. 6. c. 2.

In vita. P. Tylingem paradis.

Nierem. de adoratione l. 2. c. 2.

B. Ioanna obſervarat per annum in officio divino ſe cum aliis monialibus in choro facere quinquagies millies ducentas inclinationes majores; novemdecim millia; quadringentas, viginti quatuor minores, quæ conficiunt ſexaginta novem millia, octingentos, & viginti quatuor actus religionis. Anima noſtra infinitorum graduum gratiæ & perfectionis capax eſt, ſine menſurâ, ſine termino ſemper creſcere poteſt, plus ultra provehi poteſt, & creſcere in mille millia. Hoc agamus & ut cum Bernardo concludam: *Ibi Chriſtiane fige tu curſus profectuſque metam, ibi Chriſtus poſuit ſuam.*

Barrij Philagie pag. 490.

EM-

EMBLEMA VII.

Dolentes quærebamus te. Luc. 2.

TORMENTI GENVS. 8. *Æneid.*

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM.

Pœnam damni, quæ ſummi boni jactura eſt, animus corporis exuviis ſolutus, quovis ſupplicio acerbiorem in ſe experitur. Cujus rei ſymbolum, vide ſis falconem, qui jam liberâ oculorum acie, quò acriori impetu in prædam fertur, eò graviori violentiâ vinculis attinetur.

§. I. *Animæ corpore ſolutæ, quàm grave accidat, ad breve tempus, complexu ſponſi arceri.*

§. II. *Sanctis adhuc in corpore degentibus, quàm grave non poſſe diſſolvi.*

§. III. *Tormenti genus graviſſimum conſpectu Dei æternùm privari.*

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM.

Dolentes quærebamus te. Lucæ 2.

VArij varia ſe amiſiſſe dolent, ut ſi quemque veſtrûm compellem, quid potiſſimũ amiſſum doleat, ad quid quærendũ feſtinet? alter prolem, alter rei domeſticæ jacturam conqueretur; hic litem, ille officium, iſte prædium, alius uxorem ſe perdidiſſe grauiſſimè indolebit. *Auguſtin. in Pſal. 117.* In hos Auguſtinus exclamat: *Heu neſcit flere, neſcit, inquam, flere, qui flenda committit.* Heu! nemo quiſquam eſt inter nos, qui cum Pſalte ingeminare poſſit, ſe die ac nocte, ob ſummũ bonum amiſſum ingemiſcere. *Iudic. 18.* Unus nobis Michas idololatra ruborem incutiat: cùm nonnulli milites de ſtirpe Dan, ingreſſi domum ejus, vi abſtuliſſent Deos ejus aureos, ita concitatus fuit, ut è veſtigio eos inſequeretur, plorans ac vociferans: illi verò, cùm Micham magnis clamoribus inſequi viderent, dixerunt ad eũ, quid tibi vis! cur clamas? qui reſpondit: *Deos meos, quos mihi feci, tuliſtis, & ſacerdotẽ, & omnia quæ habeo, & dicitis quid tibi eſt?* nihil ex omni ſupellectili attigerant, non pecunias, non alias divitias quibus affluebat, & clamat: *Deos meos tuliſtis, & omnia quæ habeo.* Quia omnia pro nihilo ducebat, ubi deunculos ſuos amiſerat; quibus deperditis ſe omnia perdidiſſe, ſe mortalium infortunatiſſimũ ducebat: etenim ut rectè Aug. *Vide Kearn. Dom. infra oct. Epiph.* *Qui te Domine habet beatus eſt, licèt reliqua non habeat, & ſi reliqua omnia habeat, & te nõ habet, beatus non eſt.* Si ergo reliqua omnia amiſeris, ſed Deum poſſideas, nihil amiſiſti: Niet met alle / quia omnia in te habes, dum eum habes, qui in ſe omnia habet. *Exod. 33.* Unde ipſe Moyſi: *Oſtendam omne bonum tibi.* Et Seraphicus Frãciſcus omnibus deſtitutus, hoc aſſiduò uſurpabat: *Deus meus & omnia;* quem ſi amiſeris, omne bonum amiſiſti. Quodvis damnũ, hoc majus, quo plus bonorum eripit. Grave damnum incurrere mulctam 10000. florenorum, perdere litem centum millium aureorum, in mari jacturam mercium facere, ſed longè omnium graviſſimum omne bonum perdere. Chryſoſt. *Si illi qui ſolis lucem conſpicari nequeunt, omni morte miſeriorem vitam degũt; quid eos perpeti credendum eſt, qui luce vultus Domini privantur?* Siquidem cæcitatis damnum in viſu tantũ eſt, ſed tantò id gravius quãtò ſol iſte, quàm hic, longè præſtantior. Quid faciem divinam adipiſcentibus beatius, aut non adipiſcentibus infelicius? Si enim patriâ quis expulſus, & qui hæreditatem amiſerit plangendus eſt, qui Deo privatur, quomodo plangendus erit? Tobias queritur cæcitatem ſuam: *Quale mihi gaudium erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video.* *Tobiæ c. 5.* Queritur lumen ſolis ſibi ereptum, quod muſcis cõmune eſt, nec ullum gaudiũ ſibi eſſe ducit, dum illo caret: ô anima! quid erit lumine gloriæ in æternum privari? quid erit carere candore illo lucis æternæ? Mellifluũ doctorem audite: *Ego multò durius tormentum eſſe aſſero, quàm gehenna eſt, non aſſecutum eſſe tantam gloriam, & illinc elapſum eſſe. Nec opinor tãto dolore lugendũ de malis gehennæ, quàm caſum deplorare, quod cœlo,* (quod vultu Dei) *excidimus, qui eſt cruciatus omnium graviſſimus:* *Bern. Epiſt. 5. ad Theod.* Quod pluribus comprobare aggredior.

§. I.

Animæ, corpore ſolutæ, quàm grave accidat ad breve tempus complexu ſponſi arceri.

VIdiſtis quandoque aucupem in campos egreſſum, accipitrem aut falconem

nem manu geſtantem, qui quamdiu ſcorteo pileolo tectos habet oculos, pleno die, ſudo cœlo, nox illi intempeſta eſt, nec picas, nec ardeas inſectari ardet; at ubi amotis tenebris, detracto hoc pileolo prędam, conſpicatur, jam geſtit, jam ardet, jam alas explicat, totus fertur in prędam. Dum interim Domino renitente ac retinente, omni niſu vincula diſrumpere ſatagit, *tormẽti genus eſt*, & nimis heu *graue eſt, non poſſe potiri.* Dum in orbe hoc agimus, lumine orbati ſumus, animus corpori immerſus, oculos heu craſſo nimiùm cucullo obligatos habet: *Vivit hîc anima,* ait Ambroſ. *operta mortis involucro.* Quid mirũ ſi homo carnalis, non exardeſcat in ſpiritualia quę non percipit? at ubi animus corporis exuviis depoſitis, cucullo per mortem detracto, in immenſo illo æternitatis campo conſtitutus, liberè circumſpexerit, tantâ vi in conditorem ſuum rapietur, ut inter ſupplicia omnia, hoc ei futurum ſit ſummum maximumque, *non poſſe potiri*, & à conditoris aſpectu vel brevi morulâ diſtineri.

Amb. ſer. 22 in Pſal. 116.

Anima Deo dilecta, gratiâ decorata, corporis mole libera ſummo impetu in dilectum rapitur, & hoc violentiùs retinetur. Sagitta nervo emiſſa celeri pennâ, alite velociùs per aëra volat. Saxum ingens ex alto decidens, quanto impetu ad centrum fertur? globus tormento bellico excuſſus, quãtâ pernicitate jactatur, ut juxta quorumdã obſervationem, quoque momento ad tria milliaria conficiat; his autem, ſi quis validum obicem in medio curſu objecerit, nónne ſagittam confringi, lapidem comminui, glandem contundi neceſſe erit? his omnibus inanimatis, longè major in anima impetus eſt, quo in Deum ſuum rapitur, quem ubi ſibi, ſuoque quaſi complexu eripi videt, non poteſt nõ graviſſimè cruciari. Gilbertus Abbas in illud Cant. 3. *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea*, ſic ait: *Nemo quod ardenter quærit, non anxiè caret; tantoque cumulatiore anguſtia, ſi vicina ſpe jamque apprehenſura fraudatur.*

Tympij alecd onia c. 10.

Gen. 43. cùm Jacob miſiſſet filios ſuos in terram Ægypti ut emerent frumentum, & remiſſi juxta præceptum Joſeph, adduxiſſent Benjamin: *Attollẽs autẽ Ioſeph oculos, vidit Benjamin fratrem ſuum uterinum, & ait: Iſte eſt frater veſter parvulus, de quo dixeratis mihi?* Illis affirmantibus hunc eſſe Benjaminum, ſubitò, inquit ſcriptura: *Commota fuerunt viſcera ejus*, ſuper fratre ſuo: 70. vertunt: *Torquebantur viſcera ejus:* Joſeph fratrẽ ſuum dilectiſſimum intuitus, acerbiſſimè torquetur, intimis viſceribus cõmovetur: quid hoc? an cruciat dũ præſens eſt quod amat? Ambroſium audite: *Torquebantur viſcera ejus, quia complectẽdi eum quem deſiderabat, libertas differebatur.* Torquebatur quòd liberè complecti non poſſet, in quem tanto deſiderio æſtuabat. Majeſtas principis, amorem fraternum occultabat, & ſub hoc cinere ignis amoris magis æſtuabat, *tantoque cumulatiore anguſtiâ, quò vicina ſpe, jamque apprehenſura fraudabatur.*

Amb. lib. de Ioſeph. c. 10.

Tyrannis hęc amoris eſt, & amans martyr eſt, dum amato prope eſt nec potiri poteſt. MARIA Deo gravida, ſed non gravata, per montana conſcendit, ut ad cognatam ſuam viſeret, & ecce in mutuo cõplexu, *exultavit infans in utero* Eliſabeth; Joannes geſtire, exilire cœpit præ gaudio, adhuc in utero, & quia conditorem ſuum præſentem ſentiebat, Martyrij genus illi erat, uteri carcere concludi, nec poſſe potiri, & foris deoſculari.

Luc. 1.

Hic aurei Chryſoſtomi ſenſus eſt: *Tamquam invictã cuſtodiam*, inquit, *quatiebat matricem, in clauſtra naturæ inſultabat calcibus, & clauſis labiis, vociferabatur figuris, talia matri dicens: iniquè facis ô mater quæ tardas Prophetã, geſtas in utero præcurſorem Chriſti Regis, Martyrẽ ſtringis.* Procurrere, præcurrere geſtiebat Joannes, hoc calce inculcabat matri ſe liberũ dimitteret, graviſſimè ſe hoc ergaſtulo cruciari: *Martyrẽ*, inquit, *ſtringis.* Quid illũ Martyrem reddebat in utero? niſi quia præſens præſente potiri non poterat dilecto, *tantoque cumulatiore anguſtiâ æſtuabat.* Ardentiſſimâ ſiti torquebatur dives ille Epulo, qui ut Lazarum in ſinu Abrahę conſpexit, ilico exclamat: *Mitte Lazarum, ut intingat extremũ digiti in aqua.* Solerter ut ſolet Chryſologus advertit, *ut intingat in aqua, & non deferat aquam.* Petit linguã refrigerari,

Chryſoſt. apud Metaph. & apud Surium in vita.

Chryſol. ſerm. 122.

non tamen petit aquam adferri. *Ergo juxta te eſt aqua, & ſi juxta te eſt, quare de proximo non ſumis? quare? quia vinctæ ſunt manus.* Heu ferreis vinculis hic accipiter conſtrictus eſt! heu Tantalus hic captat aquas in aquis, *tãtoque cumulatiore anguſtiâ æſtuabat.* Narciſſus (ſi vera eſt fabula Vatum) formoſum pumilionem in liquido ſpeculo ſpeculabatur, amore ejus ex aquis totus in flammas abibat. Cauſam noſtis amoris, intolerabilis ardoris? quid maximè illum cruciat, ut vivere mors ſit? attendite:

Ovid. Met. l. 2. fab. 6.

Quoque magis doleam, nec nos mare ſeparat ingens
Nec via, nec montes, nec clauſis mœnia portis,
Exiguâ prohibemur aquâ.

Hoc maximè dolet, re tam vicinâ, nõ poſſe potiri. Sunt quos exigua aqua, non Oceanus vitiorum, ſed levis culpa, dividit à complexu ſpecioſi pumilionis præ filiis hominũ; *Exiguâ prohibemur aquâ*; arcentur fideles animę, ob exiguas lacrymas ex nimio affectu in funere parentum fuſas, *exiguâ prohibemur aquâ*; exigua eleëmoſyna, hauſtus aquæ frigidæ, tenuis cereviſiæ, ex inordinato affectu divitiarum, negatus pauperi, *exiguâ prohibemur aquâ.*

Leſſ. de perf. l. 13. c. 17.

Leſſius de perfectionibus divinis, dilucidè more ſuo: ſi aliquis jam à Rege adoptatus, in ipſo puncto quo aditurus eſt regni poſſeſſionem, ob aliquã culpam ejiceretur in exilium, donec eam culpam eluiſſet; quantũ inde conciperet dolorem? quantũ ingemiſceret, ſe culpam illam admiſiſſe? ita animæ juſtorum cùm ſe à gloriâ paratâ, eo momento, quo conferenda erat, vident repelli, & in teterrimum exilium ablegari, incredibili ſauciantur dolore. Rem hiſtorica relatio pleniùs demonſtrabit, quam Famianus noſter, *fama ſuper æthera notus* ſic exponit:

Strada de Bello Belg. l. 10. a. 1578.

Carolus V. morti vicinus, accito ad ſe Philippo II. Hiſpaniæ Rege, detegit Ioannem Auſtriacum filium ſuum, quem ſortis & originis ſuæ ignarum, clam etiam Philippo Fratre, ali juſſerat; declarat eumdẽ Ioanni ac Philippo patrem eſſe; proinde advocaret apud ſe puerum, haberetque nõ minus curâ & caritate filium, quàm ſanguine Germanum fratrem. Sed Philippus Rex duos adhuc annos ab Cæſaris obitu exſpectavit; quo interim Carolus filius, Hiſpaniæ Princeps adoleſceret. Tum fratrem agniturus Valli-ſoleto ad Spinę cœnobium venandi gratiâ, magno nobilium comitatu proficiſcitur: ad eum locum jubet, è Villagarſiâ occurrere cum venatorum grege Aloyſium Quiſciadam (qui Ioannem educarat) ſecumq; Ioannem trahere. Aloyſius inſtructa venatione, equum ſuperbè phaleratum inſcendit ipſe, Joannem vulgari jumento inſidentem poſt ſe ducit, venatorum globo immiſtum. Cumque ad Toroſum montem acceſſiſſet (quem circa locũ venari proſpectabat regium comitatum) ex equo repente deſilit, idemque ut faciat Ioanni ſignificat. Paret ille: ſimul Aloyſius ante eum provolutus in genua, *porrigat*, inquit, *oſculandam mihi manum Celſitudo tua. Novi quid habeat veneratio hæc mea, mox à Rege qui te accerſit intelliges: nunc equũ inſtratũ tibi hoc ornatu ſcande.* Reſtitit ad ea puer, ſubitâ novitate attonitus, tradidit tamen manũ, atque equum ſcandit, ſuſpenſis admiratione qui aderant, & tamquam in ſcena, quem exitum ea cataſtrophe, habitura eſſet, intentis. Cùm ecce in conſpectum venit Philippus Rex, cum venatorũ equitatu: ilico Ioannes ad pedes, pręeunte Aloyſio ſe dimittit, Regemq; in id officij decorè cõpoſitus, de genu veneratur. Tũ Rex manu puerũ attollens, nũ ſatis teneat quo patre ſit genitus blandè interrogat; cumque reſponſi dubius hęreret, quod illũ, quẽ patris habuerat loco, amiſiſſe ſe jã videret, (nẽpe Aloyſiũ) Rex equo depoſitus: *Macte, inquit, animo puer, pranobilis viri filius es tu; Carol. V. Imperator, qui cælo degit, vtriuſque noſtrũ pater eſt.* In quę verba puerum fraternè cõplexus, in equum repoſuit, juſſitque illi famulos accedere; utq; ſanguinis Auſtriaci ac Cęſaris prolẽ addecet, ſervire. Feſto interim venatorum clamore perſonantibus latè campis, ac lęto imprimis procerũ plauſu, diem illũ fauſtum Regi, fauſtũ novo Regis fratri certatim effuſeque gratulantium. Rexque ipſe ſolitus eſt dicere: nunquam ſe jucundiorẽ venãdo prędam, quàm eo die retuliſſe domũ: ac agnitus Ioannes Auſtriacus, educari

cœptus

cœptus eſt in aula cum Carolo Hiſpaniæ Principe. Hactenus rei ſeriem. Sed quæro modò, dum Ioannes in aulam properat, dū omnium plauſu Imperatoris tanti filius, Regis Hiſpaniarum frater conſalutatur, ſi ipſo momento in limine aulæ ſe ſubitò arceri, aditu prohiberi, in exilium mitti contingeret, quo animo funeſtam hac cataſtrophem ferret? quàm grave illi eſſet tantæ gloriæ obicem opponi. *Vicina ſpe, jamque apprehenſura fraudari.*

Dum in hoc orbe expoſiti, peregrinamur à Domino, hæreditatem ad quam adoptati, quâ ſimus origine nati, Chriſtum fratrē ignoramus; quid mirum ſi nil magni & excelſi cogitemus? Joan. c. 3. *Chariſſimi nunc filij ſumus, & nondum apparuit quid erimus*, nos filij excelſi omnes; hæredes regni, cohæredes Chriſti, regno nati, ſed ab infantia expoſiti longè à patria, longè à cœleſti aula, *nondum apparuit quid erimus*: at ubi rapiemur obviam Chriſto, ubi anima audiet: *Ego ſum frater veſter*, ubi dignitatem ſuam cognoverit, vbi jam pedem in regiū illud palatium inferre, coronam regni ſibi paratam apprehendere voluerit, tum derepente ſi palatij valvas occludi, Regis aſpectu arceri, in exilium ſe abripi conſpexerit, hoc damnum maximum, *hic cruciatus*, ut ait Bernardus, *omnium graviſſimus.*

§. II.

Sanctis adhuc in corpore degentibus, quàm grave non poſſe diſſolvi, & frui viſione Dei.

ETenim ſi homo homini quandoq; tato amoris glutine cōjungitur, ut mater Filij, ſponſus ſpōſę, conjux conjugis, amicus amici abſentiam non ſine acerrimo animi ſenſu ferre queat, quid erit ſponſam illam Chriſti à ſponſo ſuo, à ſummo illo bono ſeparari? *Qui eſt cruciatus omnium graviſſimus.* Rutilia Cottam *filium ſecuta eſt in exilium, & vſque eò fuit indulgentiâ conſtrictâ, ut mallet exilium pati, quàm deſiderium.* (*Seneca ad Helvi. ca. 16*) Ovidius ex Urbe, orbis domina, ad barbaros relegatus, non tam queritur cœli illius inclementiam, ſoli ſterilitatem, frigoris acerbitatem, Scytharum inter quos verſabatur barbariem, quàm urbis Romanæ, & in hac Cæſaris deſtitui præſentiâ. Hinc queritur:

Ergo omnis populus poterit ſpectare triumphos, (*Ovid. l. 4. Triſt. el. 2.*)
Cumque ducum titulis oppida capta ſuis?
Hos ſuper in curru Cæſar victore veheris:
Purpureus populi ritè per ora tui.

Sed ne videamur dumtaxat Ethnicorū hiſtorias, aut doctas fabulas ſecuti, ſacros codices cōſulamus. Act. 30. dum Paulus valediceret præcipuis antiquę Eccleſię Epheſinæ, & diceret: *Nunc ecce ego ſcio quia ampliùs non videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſivi prædicans regnum Dei.* Quo dicto, inquit ſacer textus: *Magnus autē fletus factus eſt omniū, & procumbentes ſuper collū Pauli, oſculabantur eum.* Omnes flevêre & viri in lachrymas ubertim prorupêre. Quid cauſę? *Dolētes maximè in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciē ejus non eſſent viſuri.* Paulus quidem multa illis prędixerat digniſſima lacrymis; ſed hoc præ cæteris cruciabat: *Quia faciē ejus non eſſent viſuri.* Aureè hîc Chryſ. *Dixerat, ingreſſuri ſunt lupi rapaces, dixerat mundus ſum à ſanguine omnium. Hæc utraq; terribilia, & ad contriſtandū ſufficientia. Maximè autē hoc omnium dolebant, quòd vltra eum viſuri non eſſent, qui eſt cruciatus omniū graviſſimus.* Addit Arator hic omnē populū effuſū fuiſſe in littus, abeunte Paulo: —— *Longeque per undas*
Obtutu comitante ſequi meruêre carinam.
Additur in pelagus oculis via raptaque fluviis
Puppis adhuc nota eſt, & mulcet imagine mētes:
Affectuque animi creſcit menſura videndi.

Si ita flent ſe avelli à facie Pauli, hominis bicubitalis, quid erit avelli à facie in quam deſiderant Angeli proſpicere, in qua eſt ſplendor paternæ gloriæ, & theſauri relucent bonitatis ejus. Plus dico, ſi animæ ſanctę, charitate ferventes, adhuc corpori immerſæ, adeò moleſtè abſentiam ſponſi ſui tulerint, ut vitam omni morte acerbiorem duxerint; ut ecſtaſes, deliquia, ingētemque amoris tyrannidem paſſæ ſint, cùm tamen tam parū per phantaſmata pulchritudinem ſponſi attigerint; quid erit ubi non in ænigmate, non oculis carneis, ſed cucullo depoſito, ſubſtantias ſpirituales clarè cognoſcere, facie ad faciem capaces intueri, nec dabitur poſſe potiri.

S. Anſelmus Deum ignorabat, & totus (*Anſ. in proſol. cap. 1.*)

Deum ſpirabat, hunc unum ſuſpirabat: *Dic nunc totum cor meũ, dic nunc Deo; quæro vultũ tuum, vultum tuum Domine requiro*, & tamen ſubdit: *Nunquã te vidi Domine Deus meus, non novi faciẽ tuam. Tu feciſti me & refeciſti me, & omnia mea bona tu mihi cõtuliſti, & nondũ novi te.* Aug. certè ut alter Paulus cupiebat diſſolvi & eſſe cum Chriſto, ac proinde omni morte acerbiorem vitã ducebat: *Quare, inquit, faciem tuam avertis gaudiũ meũ per quod gaudeo? ubi es abſconditus pulcher quẽ deſidero? odorem tuũ haurio, vivo & gaudeo, te autẽ non video, vocem tuã audio & reviviſco, ſed cur faciem tuam abſcondis? fortè dicis: non videbit me homo, & vivet? eja Domine moriar ut te videã, videã ut hîc moriar: nolo vivere, volo mori, diſſolui cupio & eſſe cum Chriſto, mori deſidero ut videam Chriſtum, vivere renuo ut vivam cum Chriſto.* Noſtis cauſam cur Deipara IESUM duodennem ita plorârit & quæſierit? non quòd vereretur ne fame periret, aut quid incommodi pateretur, ſed ſolã abſentiam ferre nequibat. Bern. *Tantùm ſubtractus vel ad modicũ, ineffabiles præſentiæ ejus delicias querebatur: tam enim dulcis eſt Dominus IESVS guſtantibus eũ, tam ſpecioſus ad videndũ, tam ſuavis ad amplectendũ, ut brevis ejus abſentia, materia doloris maxima ſit.* B. Catharina Genuenſis tãto deſiderio æſtuabat in regione vivorum cõplecti ſponſum, ut quoties officio defunctorũ intereſſet, nunquam graviùs indignaretur, quàm ſibi non parentari ac juſta perſolvi, quę ſummo jure ſibi debita arbitrabatur.

Aug. ſolil. cap. 1.

Bern. hom. infra oct. Epiph.

Mater Tereſa divino jaculo ſaucia, ad horas ſingulas exclamabat: eja age. jam unâ horâ propinquior es dilecto, quo in ęternũ frueris. Raymundus Lullus ab amore inſano ad divinum traductus, ita in Deum exarſit, ut dùm mundũ hunc ſolummodo ut exiliũ à cœleſti illâ patriâ, à dilecto ſuo IESu longè diſſitum mente volveret, ilico deliquium pateretur.

Cauſſin, court S. Tom. 4. trac. 1. ſect. 13.

Sed longè hoc exſuperat quod refert P. de Ponte in vita P. Alvarez c. 17. Joannem Baptiſtã Sanchez Societatis noſtræ, tanto deſiderio flagraſſe videndi Deũ, ut ſi quis illi affirmaſſet in veſperum eſſe victurũ; eo die prę amoris magnitudine mortuus cõciderct. Quæ omnia ut indubitata cõprobat Bern. dũ *horribilius ac pœnalius æſtimat ad tẽpus tolerare gehennam, quàm eum qui ſemel guſtavit, quàm ſuavis ſit Dominus, ab eo recedere.* Ita animæ quę vel ſemel vnicam ſtillam cæleſtis dulcedinis deguſtârunt: quid putas dixiſſent, inquit Auguſt. ſi magnam illã multitudinem dulcedinis divinitatis tuæ guſtaſſent, quam abſcondiſti timentibus te.

Bern. ſerm. 35. in Cant.

Aug. ſoliloq. c. 22.

§. III.

Tormenti genus graviſſimum, conſpectu Dei, in quo omne bonum eſt, in æternum privari.

QUæ cùm ita ſint, ſi amicus ab amico tanto ſenſu avellitur, ſi animæ in hoc exilio ita exardeſcant in ſponſum, quẽ obſcurè admodum in imagine contemplãtur, & tamen cruciatum ſummum ducunt, à ſummo bono vel exiguo tempore ſejungi, quid erit in æternum ad tenebras demandari! quid erit in æternum ſole illo divinitatis carere? quid erit in æternũ omni bono privari? quis adeò lapideo corde exclamat S. Ephrem: *Quis ſortem illã damnatorum non defleat? quando à facie creatoris perpetuò excluſi, ab ipſo & Angelis & electis omnibus ſeparabuntur.* Quàm gravatè quandoq; hominibus accidit à facie Principis aut Regis arceri: *Quis ſortem illam damnatorum non defleat quando à facie creatoris perpetuò excluſi, &c.*

Anno 1525. quarto menſe Papiam obſederat Franciſcus Galliarum Rex. Obſidio ſoluta, ipſe captus Genuâ in Hiſpaniam ad Carolum V. adductus. At Carolus eum in conſpectum venire noluit, quod animum Franciſci ita dejecit, ut febri correptus ſit, quæ ei fatalis videbatur, niſi eum Cæſar conſpectu ſuo blandè ſolatus, ac propediẽ ſe dimiſſurum ſponderet.

Spondan. to. 9. a. 1525. Maffejus, de geſtis Caroli.

Dum Comes Henricus à Bergis Silvâducis perditâ, Bruxellis Iſabellã Infantem accederet, illa velo texit faciem ſuam, quo ita cõſternatus, ut exitum reperire nequierit, quâ intrarat. Narrat Raphaël Columba Dominicanus Philippum II. duos Magnates (Grandes vocãt) à ſe dimiſiſſe, ac prohibuiſſe ne in conſpectum ſuum venire præſume-

Drexel. tribun. l. 2. c. 9.

præſumerēt, quod indecentiùs ſe in divino officio geſſiſſent; quod ita illos perculit, ut unus mente captus totus inſanierit: alter præ mœrore contabuerit. Jtáne verò tam grave eſt non poſſe potiri vultu Caroli, nō poſſe Iſabellam intueri, arceri conſpectu Philippi? *Quis ſortem illam damnatorum non defleat! quando à facie creatoris*, quodque omnium graviſſimum, *perpetuò excludētur*: perpetuò! in æternum! ut fideles animæ acerrimè torqueantur ſe conſpectu Dei privari; ſolatia tamē habent dolorum, mirabiliter in ſpe conſtitutæ, ad tempus tātùm privantur. Sed perpetuò? in æternum! quādiu Deus erit Deus, *& quis ſortem illam damnatorum non defleat*. Abſalon ob cædem Amnonis fratris exul, intercedente Thecuite, dixit David ad Jaab, ut rediret Abſalon in domum ſuam, ubi omnia habebat, ſed faciem Regis non videret, idque ad biennium; quod adeò affligebat Abſalonem, ut dixerit: *Quare veni de Geſſur, melius mihi erat ibi eſſe, obſecro ergo ut videā faciem Regis: quòd ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat me.* O anima! ad biennium privari vultu Regis tā grave Abſaloni eſt, ut patriā, propinquos, divitias, vitā, omnia pro nihilo ducat, ſi faciē patris nequit intueri. *Quis ſortē illā damnatorū non fleat?* Matth. 14. poſt miraculum 5. panum ſtatim *compulit* Jesus diſcipulos aſcendere in naviculam, & præcedere eos trans fretum, donec dimitteret turbas: Et Lucę 5. iterum volens transfretare *rogavit* (Petrum) *à terra reducere puſillum.* Quare primò utitur imperiō *compulit*, hîc precibus *rogavit*? quia in 1. caſu mittit illos ſine ſe, debebant illum deſerere, quod illis durū, nec iviſſent niſi compulſi. In 2. caſu ipſe comitabatur. *Per quod patet*, ut Dionyſius Carthuſianus ait, *quòd nec ad horam libenter ſeparabantur à tam dulci & potenti Magiſtro: quod erit tota æternitate?*

2. Reg. c. 14.

Dum Chriſtus eſſet captivus in domo Caiphæ, Joannes cum illo intrarat, Petro excluſo & pulſante ut intromitteretur, Joannes rogat ancillam vt aperiat: *Exivit diſcipulus alius qui erat notus Pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum*: Quare ipſemet non aperit Petro? acutè Chryſoſt. *Chriſtum ſpectabat, ideo dixit mulieri, vt eū introduceret.* Nec momento viſionem perdere volebat; quid tota æternitate? & quid videbant Apoſtoli, quid ſpectabat Ioannes in Chriſto? faciem pallidam, lividam ſputis, oculos natantes lachrymis, totum corpus ſudorę ſanguineo perfuſum; quid erit non biennio, non horâ, non momento, ſed tota æternitate privari facie illâ lucidiſſimâ, omni nube detersâ? omni bono excludi? Chryſoſtomum audite: *Sunt quidam inſipientes qui ſibi ſufficere arbitrantur ſi à ſenſibilibus inferni ſuppliciis eruātur, ego autem omni pœnâ gravius reor, à vultu Dei repelli. Imò ſi mille gehennas mihi proponas, non tantùm hoc reputo neque abhorreo, ſicut à glorioſâ illius ſocietatis jucunditate repelli, exoſum fieri creatori, & eius aſpectu indignum æſtimari.* Quo cùm nihil efficacius dici poſſit, concludo, & dico: grave eſt in æternum pati rabidam famem ut canes, grave eſt rodi à verme qui non moritur, grave audire ſtridorem dentium, grave ad æternas tenebras ablegari, grave in ſtagnū ignis & ſulphuris immergi, grave in ignem æternum præcipitari; ſed longè graviſſimū, quod mille gehennas ſuperat, ſeparari à conſpectu Dei, nec in æternum poſſe potiri. Notat id probè S. Bruno qui exclamat: *Addantur tormenta tormentis, & pœna pœnis, ſæviant ſæviùs ſæviſſimi miniſtri, creſcant crudeliſſima flagellorū genera, & Deo non privemur, qui eſt cruciatus*, ut ait Bern. *omnium graviſſimus.*

Ioan. 18.

S. Bruno ſer. de judic.

E M-

EMBLEMA VIII.

Cùm inebriati fuerint. Ioan. 2.

CRESCERET IN VENTREM CVCVMIS. *Geor. 4.*

DOMINICA SECVNDA POST EPIPHANIAM.

De ebrietate, quæ potiſsimùm incurritur per infames ritus bibendi, ſuper ſanitatem. Exponitur per cucumeres & melopepones laciniis appoſitis, quæ guttâ jugiter manente, eos humectent.

§. I. *Quot hauſtus, moderni pro more habeant.*

§. II. *Ritus bibendi ſuper ſanitatem, minimè ſanus corpori, & animæ.*

§. III. *Ab hoc infami ritu bibendi hæreſim ortam eſſe, liquidò demonſtratur.*

§. IV. *An & quale peccatum ſit, cogere ad æquales hauſtus.*

DOMINICA SECVNDA.

POST EPIPHANIAM.

Cùm inebrietati fuerint. Ioan. 2.

MORIS eſt in hortis, ut pepones ac melopepones incredibiliter turgeſcant & excreſcant, ſi aqua deſuper, aut vaſculo appoſito, Siphonis inſtar, per laciniam guttatim ſtillet; idem in cucumere uſu venit, qui in ventrem excreſcat, ſi irriguum non deſit, ut rectè poëta:

Creſceret in ventrem cucumis.

Virg. 4. Georg. Ejuſmodi cucumeres, pepones, ac melopepones, tam facilè mille, quàm unum compererim, qui aſſiduo ſtillicidio creſcunt in ventrem, domini abdomini ſervientes. Unum è millibus adduxiſſe ſufficiat, Georgium Buchananum excucullatum Monachum: *Garaſſus doctrine curieuſe l.6. ſect.13.* Qui ubi vitam omnem Pariſiis ac Burdigali, in univerſitate iniquitatum tranſegiſſet, inter omnes coëtaneos ſuos proficiebat, ſtudens maximè calicibus epotandis; jam magiſter in artibus, ſub finem vitæ vocatus in Scotiam, ut filium Sereniſſimi Regis magnæ Britanniæ (ſcilicet ſus Minervam) inſtrueret: ubi plus indulgens genio & ingenio, hydropi conflictari cœpit, jamque hic totus in ventrem creſcebat, nulli niſi ſibi dolori, quod vulgo audiret, non *aqua intercute*, ſed *vino intercute* laborare. Nec hic ei aqua, vel vinum hæſit; aſſiduo ſe ingurgitans, ne quidquam monentibus amicis, tam potenter potando, ſe hominem extinguere: conſilium hac ſuper re medicorum haberi voluit, qui unanimiter decreverunt, ſi ſibi temperare vellet, ad ſexennium poſſe vitam producere. ecquid, inquit ille, ſi ſtrenuè potitare pergam! Reſpondent poſt duas treſve hebdomadas funus fore, tum ille ſubſumpſit: *Recipe* veſtrum vos recipite, potiones veſtras potitate, mavelim ego per tres hebdomadas ſtrenuè bibere, quàm per ſexennium medicè miſerè vivere: & extemplò juſſit adferri vaſculum generoſi vini, ſtatuens non prius mori, quàm fundum cerneret; & quis credat cùm amplius bibere non poſſet, vaſculo ad cervical poſito, inſtar peponis per laciniam in os aſſiduo ſtillicidia derivata, ad moribundum refocillandum; dumque inter calicem ſupremaque labra mors natitaret, optabat totus vaſi immergi, ut apud Epigonum rana, quæ in vas vini delapſa coaxabat, Φέυ τίνες ὕδωρ πιόυσι μανίην σά φρονα μαινόμενοι. Sub id tempus miniſtri qui ad eum viſerant, orationem Dominicã illi præcinebant, & ad ſubſequendum voce hortabantur: ad quos ille, non aliam quàm iſtam Propertii ſe noſſe dictitabât:

Cynthia prima ſuis miſerum, me cepit ocellis, *Propert. l.1.*
Contactum nullis ante cupidinibus. *Eleg. 1.*

Atque in hac triſti atque infami elegiâ, purpuream vomit ille animam. *Garaſſus l.2. ſect.15.* Ejuſdem farinæ homo Sebaſtianus Caſtalion, miniſter ſibi optimè miniſtrare ſolitus, qui inter pocula ſcripturis abuti, ac ad quemlibet hauſtum interrogare: *Tu quis es?* Ubi guſtarat, ſi tenue vinum eſſet, reſpondebat, *Ego ſum, qui ſum.* Quia nil commovebatur, ſin verò generoſum: *Hic eſt filius Dei,* aiebat: claudebat potationem, *Per omnia pocula poculorum.* Alter capacioris ventriculi quàm cerebri, ubi in tabernâ vitrum cereviſiæ ac alterum vini depictum vidit, hoc ſacrum lemma ſubnotavit: *Meliora ſunt opera Dei, quàm hominum*, quibus ille peſſimè ad ebrietatem abutebatur. Meripepones.

Fuit qui in Balenam, belluam marinam capaciſſimam converti exoptabat, modò mare Creticum in merum creticum, aut in Eurypum vini, (ut olim ſub Heliogabalo) converteretur; ſcilicet id unum in votis, ut talis Eurypus, aut Eridanus, noctes atque dies influat in os ejus. Hujuſmodi belluam ſpectandam proponit Flavianus Epiſcopus, qui refert de peſſimo Imperatore Bonoſo, adeò vinoſum ac bono vino addictum fuiſſe, ut hoc paſſim ipſe jactitaret, (quod olim Biberius mero) ſe natum ad bibendum non ad vivendum, hos Plautus anſeres & anates compellat, quibus guttur ſemper liquidum, & vixdum aquâ exeunt, arent ſtatim. Ariditatem hanc probè caverat * Stratonicus cytharœdus, qui cùm per diem omnem in popinis, dormiturus ſemper poculum adferri jubebat; *Non quod ſitiam*, inquit, *ſed ne ſitiam*. Quin & * Syracuſis repertus tam diu bibere, donec coopertâ terrâ fœtum ederent ova. Nónne hi jure cum Diogene in vaſe commorari poſſent? qui idcirco hanc ſibi cellam vinariam delegerat, ut in ea plangeret vacuum repertum, aut ſaltem odore vini, quod redolebat, ſe reficeret. Sic

Canis à corio nunquam abſterrebitur uncto.

Vel certè ut anus illa apud Ariſtophanem, ſepulchrum ſibi eligerent in cavea, infra dolium, ut ſic oſſa arida, quaſi in via, *Guttâ jugiter manante*, recondi poſſint, hoc brevi Epitaphio adſcripto.

Il eſt mort pour les trais-paſſés.

In quibus id meritò execratur Baſilius, capacitatem potandi, fortitudini duci, potentes ad bibendum, athletas dici: *Nam qui plus hauſerit meri*, inquit, *is præ cæteris laudatur, is victoriam refert*. Noſtis quæ hæc laus ſit? Quibuſdam Philippum laudantibus quòd facundus, quòd formoſus, quòd vini capax eſſet, ſcitè Demoſthenes hoc audiens reſpondit: prima laus Sophiſtarum eſt, ſecunda fœminarum, tertia ſpongiæ. Et diſertè Seneca, *quæ gloria eſt capere multum? cũ ſuperſtes toti convivio fueris, vinceris à dolio*. Interim corruptiſſimos mores deplorat Amb. *Nota grandis ſi quis ſe excuſet, ſi quis forte temperandum vinum putet*. Hic cerebellum gallinaceum audit ab iis, qui capacitatem ſe habere jactant capitis illius gigantis, de quo Philoſtratus in Heroicis: Caput hoc ſupra ſeptuaginta duas pintas vini cepiſſe; iſtiuſmodi bibones parum expendunt illud oris aurei oraculum: *Vini largior uſus, infinitorum eſt cauſa malorum*. Quæ mala omnia ex infami ritu bibendi ſuper ſanitatem, quo ventres in cucumeres diſtenduntur, profluere oſtẽdemus, & ne ebrioſorum more, quaſi gubernatores amiſſo clavo fluctuemus, ebrietatis fontes, id eſt, hauſtus ſuper ſanitatem, eorumque infames rivos ac ritus inſectabimur.

Epid. Enſ. lib. 2. — *Plin. l. 10. cap. 54. Garaſſus Doct. Curieuſe lib. 28. ſer. 5.* — *Horat l. 2. Sat. 5.* — *Baſil. de Ebriet.* — *Epulum Gaſp. Ens p. 103.* — *Senec. lib. 12. Epiſt. 1.* — *Amb. l. de Elia c. 13.* — *Chryſoſt. hom. 10. in Geneſ.*

§. I.

Quot hauſtus moderni pro more habeant.

A. Sclepiadis medici pronuntiatum eſt: Super menſam primũ hauſtum eſſe neceſſitatis, ſecundum voluptatis, tertium ebrietatis. Profuſior Suidas, ſapiẽti tres vini calices permittit: primum valetudinis, ſecundum voluptatis, tertium ſomni, hinc inquit Matineſius, qui de bibendi ritu liquidiſſimè ſcripſit, laudabilis illa conſuetudo, quam, inquit, ipſemet meis oculis in aulis Principum uſurpavi, nobilium pueris tres dumtaxat vini cyathos porrigi, ſic ut cenſuram incurreret, qui hanc menſuram excederet; quin & viris Eccleſiaſticis in Concilio Laodicenſi cautum, ut ter tantummodo bibant: nec mirum cùm Apuleius *Sapientiſſimi illud dictum eſſe aſſerat: Primum craterem ad ſitim pertinere, ſecundum ad hilaritatem, ad voluptatem tertium, quartum ad inſaniam*; & quidem teſte Seneca. *Voluntariam.*

Seriò apud Athenæum comicus: primum hauſtum conſecrat ſanitati, ſecundum amori, tertium ſomno, quartum injuriæ, quintum rixis, ſextum furori ac pugnæ. Hic quartum hauſtum tradit injuriæ, quòd corpori, quòd famæ, quòd animæ, quòd Deo injurius, quòd omnium malorum cauſſa, quis credat? cùm jam, ô tempora! ô mores! niſi quater, quater, & decies quater reſpondeas, hoſpiti injurius ſis, & amicitiæ

pag. 128. — *Lib. 3. Florid.* — *Senec. Epiſt. 83.* — *Athen. l. 2. dig.*

Aug. Serm. 231. de Tempore. citiæ jura violes: *Et per inimicam amicitiam*, inquit Auguſt. *adjurare homines non erubeſcunt, ut potum amplius accipiant quàm oportet.*

Iuven. Sat. 13.
Bibunt cyathos numero totidem quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ita olim Martialis frequentiùs ſuper ſanitatem bibi ſolitum ait:

Mart. l. 10.
Nevia ſex cyathis, ſeptem Iuſtina bibatur,
Quinque Lycas, Lyde quatuor, Yda tribus.

Quid, quòd communis Romanorum mos eſſet, decies ſuper menſam bibere, unde In ſticho. Plautus: *Vide quot cyathos bibimus, tot quot digiti tibi ſunt in manu*, & addit: *tibi propino decem, affunde tu tibi inde ſi ſapis.* Juſtus Lipſius in legibus convivalibus: *Decem cyathi ſumma potio ſunto.* Martialis vult Sextilianum egregium bibonem, bibere fæcem, ſi ultra decem cyathos exſiccet.

V. Raderum in Mart. l. 1. Ep. 25.
A caupone tibi fæx laletana petatur,
Si pluſquam decies Sextiliane bibis.

Auguſtus, teſte Suetonio, duodecim cyathos bibiſſe narratur; & modò ſunt qui ejus illuſtre exemplum ſequuntur, qui duodecim ſcyphos, (ô probrum!) in honorem duodecim Apoſtolorum, Boruſſorum more ebibant. Nec hoc ſatis, Ovidium audi lib. 3. Faſtorum, faſtis digniſſimum.

——— *Annoſq; precantur*
Quot ſumũt cyathos, ad numerumq; bibũt.
Inveniens illic, qui Neſtoris ebibat annos,
Quæ ſit per calices, facta Sibylla ſuis.

Qui tercentenos calices unâ cœnâ exſiccant, nónne hi brevî numerum undecim millium adæquarent? ne autem copia obruere videatur, Amb. de Elia c. 13. *Primò*, inquit Amb. *minoribus poculis, quaſi velitari pugna præluditur; verùm hæc nõ eſt ſobrietatis ſpecies, ſed diſciplina bibendi*, ut irritent ſitim. Tymp. Alcedon. c. 41. Fuit qui Organi in morem vitreas fiſtulas majores ac majores in menſa habebat, quę ſingulę ſingulos ſonos percuſſæ reddebant, *ut, re, mi, fa, ſol, la*; has hoc ordine fiſtulas exſufflabat, *Vt utiliter, re realiter, mi mirabiliter, fa faciliter, ſo ſolenniter, la lacrymabiliter*, ut vinum oculis ſtillaret; veris certè lacrymis digniſſimi, qui uſque eò ſe ingurgitant, & bibunt quaſi vinum iniquitatem ſuam. Has fiſtulas ſuo etiã tempore convivas exhilaraſſe damnat idem *Pontifex: *tamquam per fiſtulas, aut canales vina fundũtur, hos homines, an utres veriùs exiſtimaverim?* an pepones? qui toti in ventrem turgeſcunt. * Amb. l. 1. de Eliac. 17. Pro numero porrò fiſtularum, *ſonus epulantis*: Pſalm. 41. principio enim convivii ut quidam perversè luſit: *Nõ ſunt loquelæ*, ad ſecundos miſſus: *Cœperunt loqui*; poſtea *in omnem terram exivit ſonus eorum.* aut ut hæreticus obſervavit, ſub initium prandii: Garaſſus Doct. cur. pag. 202. *In principio non erat verbum*, ſub medium *exiit ſermo*, ſub finem *in omnem terram exivit ſonus eorum.* Meliora ſanè ſuper menſam documenta tradit Tympius, Tymp. Alcedon. c. 32. ſenes ac viri docti, ſint *vocales*: fœminæ ac juvenes, *ſemivocales*: ut interroganti reſpondeant; pueri & virgines: *Mutæ*, ſed ad hanc menſuram fiſtulæ, nullæ mutæ, ſed omnes ſunt *vocales, liquidæ & conſonantes*, quidlibet effutiunt, in ſe & ſuos, in ſacros & profanos, in Deum & divos, & ut fiſtulæ meliùs ſonent, innumeros bibendi titulos importunè congerunt. *Quid referam ſacramenta*, inquit Ambroſius, Ambroſ. de Elia c. 17. *quæ violare nefas arbitrantur: bibamus, inquiunt, pro ſalute Imperatorum, & qui non biberit ſit reus in devotione: videtur enim non amare Imperatorem, qui pro ſalute ejus non biberit. O pia devotionis obſequium!* Quot calices pro ſalute Regis Hiſpaniarum? an ideò ſaniorem, aut magis incolumem arbitramini? Quot calices ad ſanitatem Principis Cardinalis? an ideò longiùs vitam produxit? pergit porrò Ambroſius: *Bibamus pro ſalute exercituũ, procomitum virtute.* Quot hauſtus ad ſalutem Sereniſſimi Ducis Lotharingi, Amalphi, Baronis Becquii, ad felicẽ ſucceſſum exercitus? hæc in animos influere, hoc irriguo, victoriarum lauros excreſcere putatis? tandem etiam bibamus *pro filiorum ſalute*, ad ſalutem filiæ deſponſæ, vel novæ nuptæ, ad ſalutem filii religioſi, ad ſalutem ſororis, generi, avi, atavi; quot hauſtus jam ſuper pacem? mille titulos excogitant, ut bibant, ad ſanitatem, & morbum & mortem bibunt: hoc eſſe ſanitatem bibere:

Perſius Satyr. 3.
Non ſani eſt hominis, non ſanus juret Oreſtes.

Bibunt capitis dolores, bibunt apoplexiam, bibunt lippitudinẽ oculorum, bibunt podagram, bibũt mortem corporis ac animę, *non eſt in potã vera ſalute ſalus.* Quod ſeverè commo-

Lib. de Elia c.14. commonet Amb. *Vocatis ut amicos, dimittitis ut inimicos, quantò melius in terram tua vina fudiſſes? Quid te delectant damna ſine gratia? rogans ad jucunditatem, cogis ad mortem.*

§. II.

Ritus bibendi ſuper ſanitatem, minimè ſanus corpori ac animæ.

VIdi in quodam celebri convivio argenteas cymbas purpureis velis, quibus inſcriptum legebatur: *Vaert wel*, hæ vino plenæ exhauriendæ erant ad ſanitatem, *Vaert wel*, nec attendunt ſimul involvi, *Vaert naer de hel*, hæc cymba Charontis eſt: fingunt Poëtæ Herculem ſcypho pro navigio uſum fuiſſe, ut ſtyga tranaret; heu nimis verè ſcypho utentes, ad inferna trajiciunt.

Quid quòd pietate impia ingluviem ſuam palliare ſtudent, dum non modò ad ſalutem vivorũ, ſed etiam mortuorum ſuas animas mergunt; quos ſic perſtringit ſan-
Amb. cit. c.17. ctiſſimus Antiſtes: *Hæc vota ad Deum pervenire judicant, ſicut illi qui calices ad ſepulchra Martyrum deferunt, atque illic in veſperam bibunt, & aliter ſe exaudiri poſſe non credunt. O ſtultitiam hominum! qui ebrietatem ſacrificium putant, qui æſtimant illos ebrietate placari, qui jejunio paſſiones ſuſtinere didicerunt*, ſic olim ſuper corpora martyrum; at hac tempeſtate non minus ſobriè exorbitant in exequiis, ſuper funera defunctorum. Potitant ad ſalutem animæ defunctæ, & faciliùs decem aut viginti animæ horum convivarum ad inferos per ebrietatem deſcendunt, quàm unam animam è purgatorio potando liberent; laudant benignitatem, benevolentiam, munificentiam hominis demortui, quâ ſuis ſemper optimè eſſe voluit, atque extremo ſpiritu hoc inculcaſſe: exequiæ honeſtæ inſtituerentur, ne quis amicorum excluderetur, nihil deeſſet, ſic
Ioan. 13. *cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Hîc omnium plauſus & approbatio, hîc denuo ad ſalutem tam liberalis viri liberaliores hauſtus funduntur. Dicuntur ejuſmodi homines pro patrono colere S. Hermelandum, de quo Surius 25. Martii conſulendus. Ut hi virum bonum laudant, quo ſe liberaliùs invitent, & omnem difficultatem domus mortuariæ cantharo diluunt; cùm tamen unum *De profundis* à ſobrio dictum, plus proderit animæ, quàm omnes illi calices epoti ad ſalutem: & à fortiori, *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis*; ſi expenſæ in Eccl. 3. exequias factæ, pauperibus erogarentur, ignem piacularem multò potentiùs hac ratione, quàm vino extinguerent. *O infelicitas generis humani* (exclamat Auguſtinus) Aug. ſerm. de temp. 13. *quàm multi inveniuntur qui ebrioſos & luxurioſos ampliùs quàm oportet cogunt bibere, & ante oſtium pauperibus petentibus, vel unum calicem diſſimulant dare; nec attendunt quia illud quod luxurioſis videntur ingerere, Chriſtus in pauperibus deberet accipere, qui dixit, quod feciſtis uni ex minimis fratribus meis, mihi feciſtis.* Profectò mos barbarus videtur, vix parens aut maritus ex oculis ſublatus, terræ mandatus, à funere ad epulas, ad pocula reditur; ſaniora ad ſanitatem Origenes ſuadet. *Quia in perpetuum vivunt hi qui moriuntur, celebramus nimirum, religioſos cum Sacerdotibus* Orig. in Iob lib.3. *convocantes, adhuc egenos & pauperes, pupillos & viduas ſaturantes, ut fiat feſtivitas noſtra in memoriam requiei defunctis animabus, quarum memoriam celebramus.* Alludit eodem Chryſoſt. *Cur poſt mortem tuorum, pauperes vocas? cur Presbyteros, ut pro eo velint orare* v. Maton. pag.10. *obſecras? non ignoro te reſponſurum, ut defunctus requiem adipiſcatur, ut & propitium judicem inveniat.* Et ut quid tu convivas, potatores, helluones, ebrioſos convocas? credo *ut defunctus requiem adipiſcatur, ut & propitium judicem inveniat.* Credite bibones.

§. III.

Ab hoc infami ritu bibendi hæreſim ortam eſſe, liquidò demonſtratur.

ALterum eſt quòd in hoc bibendi ritu non ſemel religio & fides orthodoxa periclitetur, & in vino naufragetur. Unde illud Eccli.19. *Vinum & mulieres, apoſtatare*

ſtatare faciunt. Quoties accidit in Angliâ, Germaniâ, aliiſq; terris hæreſi infectis propinēt ſuper menſam ad incolumitatem reformatę Religionis, ad ſalutem Patriarchę ſui Lutheri, Calvini? quid hîc agant presbyteri qui detegi metuūt? Quid tepidi Catholici, qui riſum & ſcommata veriti? accidit in Angliâ ut P. Perſonius pranderet in aulâ, ubi omnis nobilitas accumbebat, genialis hauſtus in orbem ire debebat, *Ad ſanitatem Reginæ Eliſabethæ ut caput Eccleſiæ.* Quid hîc ageret Perſonius? nolle reſpondere, ſe manifeſtare, ac certo exitio ſubjicere erat, hauſtu reſpondere, fidem exuere erat dum ecce, *caſúſve Deuſve* dederit, vitro per manus ambulante, cerdo quidam detritos calceos venales proclamat. Audiit hunc Perſonius, nam atrium plateam ſpectabat, & ut lepido erat ingenio, hominem in aulam invocat; ſuſpenſis avidè convivis, interrogat: quot paria calceorum uno die conficere poſſet? hic, ſtrenuâ operâ & omni induſtriâ, tria paria; ad quem Perſonius, manu aureis plenâ protenſâ, hos, inquit, depono, me duodecim paria intra horam facturum, cerdone hærente nec habente quod deponeret, convivas compellat, quorum nonnulli cum eo decertant; curat Perſonius adferri duodecim paria ocrearum, & cultro arrepto, ſuperiore parte reciſâ, calceos exhibuit: quo ludo conſpecto omnis turba in riſum, in plauſum effunditur, & hauſtus ad ſanitatem reginę excidit. Non leve tamen cuipiam hîc periculum immineret, ut aut hæreſim imbiberet, aut ſanguinem funderet.

Virg. l. 9. Æneid.

Et ubi quæſo *Geuſii* nati & baptizati niſi in convivio ebrioſorum compotantium? rem omnem acuratè ex arcanis epiſtolis compertam, Strada complexus eſt. Anno 1566. excepit Brederodius in Culemburgianis ędibus conjuratos peramplo ſanè convivio, ſed infauſto vel ipſis parietibus, hoc poſtea nomine ſolo æquatis: fuêre convivæ circiter trecenti: narravit hic inter alia Brederodius Culemburgio, atque Bergenſi, quid ipſe aliique pridie audierant, qui propriùs ad Gubernatricem Margaretam acceſſerant, nempe à Carolo Comite Barlamontio univerſam illam nobilium virorum coronam voce Gallicâ *Geuſios* contemptim appellatos, quaſi nihil ei à mendicis ac nebulonibus pertimeſcendum; placet tamen nomen illud facere factioni proprium, atque ex eo petere inſignia firmatæ conſpirationis, itaque compotantes (& aderat fortè illac præteriens Comes Hoohſtratanus) invitare ſeſe peralacriter, & Gheuſios invicem compellare, tum univerſi ſumptis majoribus poculis, Gheuſio nomini ſalutique fauſtè ac feliciter comprecari, *vivāt Gheuſii*, plauſu ingenti ſtrepituque conclamare: denique Brederodius ſub finem convivii, manticâ quæ fortè domi reperta eſt, ad collum more emendicantium ſuſpenſâ, ligneoque poculo vini pleno, manu elato, convivis ſimul omnibus propinat, agitque gratias quòd ſe ad eum diem tantâ animorum conſenſione comitati eſſent, eoque ſperare conſervaturos idem propoſitum, pollicitus ſe pro ea ſocietate ac ſingulis ſociorum, mortem libentiſſimè ſubiturum eſſe; ad ea verba magis clamoribus ingeminatum *vivant Geuſii*: inde Brederodius vino prægultato, cyathum ac manticam propè aſſidenti tradit, à quo in alios atque alios poculo illo atque ſacculo circumlatis, cùm ſinguli reſalutato Brederodio inter bibendum, pro ſociorum ſalute caput devoviſſet ſuum, à menſâ conſurrexêre, ac Brederodio ligneum vaſculum & manticam (nam ad illum redierant) parieti affigentem, ſequuntur ceteri exemplum, & ſuum quique clavum parieti pangentes, ex uno in alium locum inſignia illa tranſmovent, deridiculis ſanè cæremoniis initiati. Quo tempore ſupervenientibus à Mansfeldii domo, ubi pranſi erant, Orangio, Egmontio atque Hornano, repotatio reſtituta eſt: reditur ad pocula, hoſpitibuſque bibentibus, eadem pro Gheuſiis vota permagnis acclamationibus renovata; adduntaliqui convivas jam madidos ſeſe vino indecorè perfudiſſe, mente nimirum de ſtatu jam versâ, nec hoc ſatis; ſtatuunt privatos extra parietes Gheuſium nomen efferre: ergo per dies inſequentes tota urbe

Strada de bello Belgic. an. 1566.

apparent conjurati, veſtibus è panno cineracei coloris induti. Alii ligneas lagunculas, ſcutellaſque (quæ pauperum ſupellex eſſe ſolet) pileis affigunt, plerique nummum primo exſculptum è cera vel è ligno, poſtea ex auro argentoque, inſtar bullæ ſuſpendunt è collo, in cujus altera parte Philippi regis effigies hoc lemmate, ſed gallicè conſcripto: *Fideles Regi.* In alterâ, mantica duorum complexu manuum intercepta, circumque legebatur: *Vſque ad manticam, juſques à la beſace.* Poſtremò barbas raſitare incipiunt, relictis in ſuperiore tantùm labro, Turcarum in morem, productis utrimque alis, credo ut vilem mendicantium ſpeciem, ferocitate oris attollerent, ſeque ſimul ſupplices, ſimul metuendos oſtenderent. Atque hæc origo nominis Gheuſii fuit, hîc primum fides naufragari, Religio ac viri Eccleſiaſtici ludibrio haberi cœpti. Vereri ac revereri neminem potator novit: *Ebrietas* enim, ut D. Thom. ait, ſic dicta, *quaſi extra briam, ſans bride,* ſine fræno rationis, ut notat Leſſius & manifeſtè liquet in ſympoſio illo anno 1565. Cameraci habito, dum apud Warluſeum arcis præfectum cœnarent Archiepiſcopus urbis, Egmundanus, ceterique honeſtiſſimi ordinis homines complures, agunt ſocii Egmundani multis atque immanibus cyathis Archiepiſcopum obruere: inde incaleſcente cœna, pileũ cum Archiepiſcopi galero commutarunt, atque unà cum cyatho per convivas ex ordine tranſmittunt: non fert eam indignitatem Maximilianus à Meloduno Vice-comes Gandavenſis, Atrebati Præfectus: ſurgenſque è menſâ, delatum ad ſe ex ordine galerum, Archiepiſcopo reſtituit. Aſt cibis ſublatis poſtulat vaſtum aliquod poculum certus quis conviva, ac Archiepiſcopo propinat, reſpondet illuſtriſſimus paruiſſe ſe cõvivarum voluntati dum cœnaretur, cœnâ peractâ non eſſe ſe ampliùs bibiturum; urget alter, negat conſtanter Archiepiſcopus: ibi tum excandeſcens recuſatus, ſat te, inquit, novimus, & ingentem pelvim arreptam, quæ manibus abluendis ad manum erat, conjicere Archiepiſcopo in caput parabat, ni Egmundanus pelvim avertiſſet, ſic tamen ut conviva ille, pugno in frontem Archiepiſcopi eliſo, pileum de capite deturbarit; Archiepiſcopus cùm ſe armis tueri nequiret, Egmondanum inclamat, qui ingẽtem vultu mœrorem præ ſe ferens quid facere oporteat invenire ſe negat, diſcedit itaque Archiepiſcopus Vicecomite, Nortcarmioque eum deducentibus, ſcripturumq; ſe res eas regi palam aſſeverabat.

Leſſius de jure lib. 4. cap. 3. dub. 3.

Haræus to. 3. pag. 32. an. 1565.

Nónne veriſſimum hîc illud Hieronymi comprobatur: *Videas alios pocula in tela vertẽtes, ſcyphum in faciem jacere convivæ,* nulla habita ratione perſonæ, dignitatis, religionis, obſervantiæ, quæ omnia inter pocula exuuntur. Nunc cui mirũ videbitur, ſi hæretici, ſi Gheuſii inter pocula vino baptizati, ebrietatẽ profiteantur, nec ebrietatẽ peccatum reputent? Sic enim lego apud * Prateolũ, hæreticos natos ab Elpidio & Agape Trivenefica muliere, ebrietatem nec malum nec ullum peccatum dictitaſſe; in quos cadit illud Hieronymi: *Si quando volũt feſtivè ac lepidè bibere, ubi ſe mero ingurgitaverint, ebrietati ſacrilegium cumulantes ajunt: Abſit ut ego me à Chriſti ſanguine abſtineam,* ut ego ebrius eundem non bibam, quia mala non eſt ebrietas. *Ecquam pallentem viderint aut triſtem, miſeram hanc, & Manicheam vocant, & conſequenter tali propoſito ſobrietas hæreſis eſt*; verè hæreſis maxima, ſobrietatem hæreſim ducere. In quam ne noſtrates Miniſtri Gheuſii incurrant, credo illos adeò ſtudere calicibus epotandis, à fundatore ſuo Luthero probè edoctos. Neſtorem ferunt illum Homericum, poculum tantæ magnitudinis habuiſſe, ut validus iuvenis vix ambabus manibus geſtaret, ipſe verò unâ amyſtide exſiccabat. Hanc fabulam Lutherus in hiſtoriam vertit nimis quàm veram: inſtituit domi ſuæ Lutherus convivium ad quod profeſſores Univerſitatis præcipuos invitavit, atque inter hos Iſlebium; abſoluto prandio cùm omnes hilariores fuiſſent, Lutherus vitrum capaciſſimum, cujus idea exſtat, ſibi porrigi juſſit, quod tribus circulis diſtinctum erat: ex hoc convivis ordine propinat, cumque ad Iſlebium veniſſet, Lutherus vitri

Hieron. in c. 1. Epiſt. ad Titum.

** Lib. de vitâ & ſecta hæret. cap. de Agapetis a. 395.*

Hieron. de Cuſto Virg. ad Euſt.

Matheneſius pa. 76.

cus vitri myſterium ei expoſuit, dicens: M. Iſlebi hoc tibi vino plenum propino, ad primum circulum decem præcepta continet, ad ſecundum, ſymbolum Apoſtolorum; ad tertium, orationem Dominicam, & porrò ad fundum uſque quod reliquum eſt in Catecheſi. His dictis Lutherus vitrum magno ſpiritu evacuavit; ac denuò impletum Iſlebio tradit, ut reſpondeat, qui decalogum totum uſque ad primum circulum exhauſit, impoſſibile ſibi dictitans ut infra circulum biberet; itaque vitrum depoſuit, quod ſine horrore deinceps intueri non potuit. Tum Lutherus, ſciebam, inquit, jam ante, quòd decalogum potare poſſet M. Iſlebius, at ſymbolum Fidei, orationem Dominicam, & quæ prętereà Catechiſmo continentur, nequaquam exhaurire valeret: quia antinomiam hanc ipſe quoque contra Lutherum inſtituit, ut decalogus ex Eccleſiâ ad curiam deferretur. Huic convivio interfuit Spangenbergius apoſtata monachus, qui hoc memorabile factum deſcripſit in codice bibliorum, quod Lutherani menſalium colloquiorum tomo, poſtmodùm inſeruerunt, titulo *Mirabilis hiſtoria*. At nónne meritò miniſtri ſatanæ, miniſtros Eccleſiæ confunderent, & Catholicis ruborem incuterent, ſi reperire eſt, qui Lutheri calicem ad fundum exhauriat, dum per ebietatem non unum ſæpè præceptum tranſgreditur: nam ut Auguſtinus, *Ebrietas flagitiorum omnium mater eſt*, quod vel Ethnicus luce fidei privatus vidit: *Omne vitium*, inquit Seneca, *ebrietas incendit ac dirigit*. Qui potu tenetur, quis ſymbolum, quis orationem Dominicam, tenet? quis vel apicem Catechiſmi? omnem rationem & orationem potus haurit: quare ſi dignitati, ſi honori, ſi integritati cautum velint, monet Hieronymus Eccleſiaſticos, convivia ac ſympoſia devitare: *Facilè enim contemnitur*, inquit, *clericus, qui ſæpè vocatus ad prandium, non recuſat; neſcio enim quomodo etiam ipſi qui invitant ut venias, cùm acceſſeris viliorem te reputant.* Rem aptiſſimo Apologo exponit Vincentius Ferrar. Gallinas conſpecto pavone attonitas ſtetiſſe, at ubi viderunt pavonem ſubmiſſâ caudâ vaſculo opportunè conſpecto, in eſcam, & in potum ferri, ilicò quaſi ad avem conſortem & concolorem advolant, & quam ante ſuſpexerant, nunc præ nimiâ familiaritate contemnunt; ita, inquit, quandoque in convivio plures fœminæ ac puellæ conſederunt, intrat vir Eccleſiaſticus habitu venerando, conticuêre omnes; at ubi in eſcam, in frequentes hauſtus profuſum, ad omnium ſanitatem reſpondere promptum viderint, qui anteà venerationi erat, jam contemptui & riſui eſt. Hæc obiter. Sed nunquid in Catholicorum conviviis exemplo Lutheri, ſub finem menſæ ingens cantharus evacuandus propinatur! Non diffitetur Ambroſius: *Primò*, inquit, videmus, *minoribus poculis velut velitari pugnæ, præluditur: deinde procedente potu longiùs, contentiones diverſæ & magna certamina, quis bibendo præcellat; nota gravis ſi quis ſe excuſat, & hæc donec ad menſas perveniatur ſecundas; at ubi conſummatæ fuerint epulæ, & putet jam eſſe ſurgendum: tunc de integro potum inſtaurant ſuum, & cùm conſummaverint, tunc inchoare ſe dicunt* (titulo pio ad lucrandas *indulgentias Bonifacii* poſt gratias) *tunc deferuntur Phialæ, tunc maximi crateres, quaſi inſtrumenta bellorum*. Hoc leve tormentum ingenio admovent. *Non poculi ſed profluvii genus eſſe* videtur, quò ſpectat illud Horatii.

Poſt hæc ludus erat cupâ potare magiſtra.

Et ſuo tempore hos perditiſſimos mores damnat Auguſtinus: *Iam tranſacto convivio, expletâ ſiti, cùm ampliùs bibere non poſſint nec debeant, tunc quaſi novelli, quaſi & ipſa hora ſupervenerint, diverſis nominibus incipiunt bibere.*

Extremum illud malorum eſt, vi cogere ad potandum, graviſſimis etiam minis adhibitis, de quo Baſilius: *De ebrietate per ambitionem contendunt, cuius auctorem legis diabolum habet, victoriæ verò præmiū peccatum.* Quod quale peccatum ſit, & quando hoc ritu bibendi ſuper ſanitatem peccetur, placet paucis è Theologorum placitis aſtruere.

§. IV.

Aug. ſerm. 231. & 232. de temp. Chryſolog. ſerm 26. Sen. Ep. 83. Hier. Epiſt. ad Nepotian. Amb. de Eliâ c. 13. Amb. c. 17. Horat. l. 2. Sat. 2. Aug. ſerm. 232. Hom. in ebrioſos.

§. IV.

An & quale peccatum ſit, cogere ad æquales hauſtus.

LEſſius de Juſtitiâ lib. 4. cap. 3. dub. 4. quærit utrùm peccatum ſit provocare ad æquales calices, & an fas reſpondere? Reſpondet provocationem illam eſſe peccatum mortiferum, ſi eam facias animo te vel alium inebriandi. 2. Si advertas, aut facilè advertere poſſis, inde in te vel altero ebrietatem ſecuturam, etiamſi non eo animo facias. Probat ex Auguſtino, *Majora pocula providentur, certâ bibendi lege contenditur, qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine.* Et infrà adfert eorum excuſationem. *Miſerabiliter ſe excuſare conantur dicentes: ingratum habeo amicum meum, ſi quoties illum ad convivium vocavero, potum ei quantum voluerit non dedero.* quam ſic refutat: *Et non ſit tibi amicus, qui te Deo vult facere inimicum, qui & tuus & ſuus eſt inimicus.* Et in fine ſermonis: *Quicumque ad bibendum pronus fuerit, vel in convivio ſuo alios adjurare vel cogere voluerit, & pro ſe & pro illis in die judicii reus erit.* Quærit ulteriùs Leſſius: ſi grande malum, ſi ipſam mortem minentur, ut reſpondeas, an teipſum inebriare aut periculo ebrietatis exponere poſſis? *Reſp.* videtur ſanè id eſſe illicitum, quia ob nullam cauſam fas eſt facere peccatum, atqui ſe inebriare eſt peccatum, ergò. Confirmatur ex mente Auguſtini ſerm. 232. *Solent ebrioſi ita ſe excuſare, ut dicant, perſona potens me coëgit, ut ampliùs bibam, & in convivio Regis non potui aliud facere; ad excuſandas excuſationes in peccatis, iſta prætendimus, & quod implere nolumus, nō potuiſſe nos dicimus, nolle in culpâ eſt noſtrâ, & nō poſſe prætēditur: etiamſi ad hæc veniretur aut bibas, aut morieris; melius erat ut caro tua ſobria occideretur quàm per ebrietatem anima moreretur.*

(Serm. 232. de temp.)

Hoc barbarum aut Scythicum, teſte Laërtio: aut bibe, inquiunt, aut hunc cantharum quantus eſt, in caput impingam tuum; dicterium hoc impudens adeò indignè tulit Empedocles, ut poſtridiè coacto concilio, & invitatorem & ſympoſiarcham reos egerit, damnandoſque curarit; adeò etiam Ethnicis hæc importuna potandi neceſſitudo diſplicuit.

(Matenſi. pag. 90.)

Apud Perſas lege ſancitum erat, ne quis alterum ad bibendum incitaret: in convivio Aſſueri, *Nec erat qui cogeret ad bibendum,* quo textu nequiter quidam abuſus dixit, fuiſſe in convivio Pincernam, NEC nomine, qui cogeret ad bibendum. Adeò in rem ſuam perversè Cotylones illi ſacram paginam vertunt. Quin & Principes Catholici hunc barbarum, imò diabolicum potandi ritum publico edicto extinguere conati ſunt. Anno 1500. ſub Maximiliano, mandatum Electoribus Principibus, Comitibus, Nobilibus, ac Magiſtratibus Reip. tam ſtatus Eccleſiaſtici quàm civilis, neminem ad bibendum cogi poſſe, aut in certamen venire. Idem ſeverè inſtauravit in comitiis Auguſtanis Carolus V. Imperator: ſed quod potiſſimùm in animis noſtris locum habere deberet, eſt illud Origenis: *Audiſtis edictum Regis æterni, lamentabilem finem ebrietatis vel crapulæ didiciſtis.* Ille legem ſanxit, & tranſgreſſo ignem æternum minatur, nec commovebimur? Pro epilogo paucas praxes ſubnecto, quibus mente & corpore ſano ſuper ſanitatem bibere, nimiam verò potandi importunitatem honeſtè excutere poterimus: exſtat illud Alphonſi magni apophtegma, amicitiam tribus ſervari: pileo, folio chartæ, & vitro; pileo perhumaniter ſalutando, folio chartæ amico literas miſſitando: vitro denique hauſtum bonum propinando, ſed hic moderatus ſit oportet. Hauſtus amicitiæ in orbem eat, idemque calix per omnes tranſeat, uti olim Alexandrum feciſſe memorat Arrianus, qui pace inter Perſas & Macedonas initâ, convivium inſtituit, in quo craterem ſuum in orbem ire voluit, in concordiam utriuſque imperii; biberunt autem ex illo cratere omnes convivæ, qui erant ſupra nouem millia, aut potiùs delibarunt. Ad frequentes verò hauſtus excutiendos:

(Lib. Æſter. — Maten. pag. 84. — Hom. 7. in Levit.)

Sunt qui ſub finem menſæ ut coronidem imponant, dicunt hunc cyathum D. Georgio vel patrono tutelari propino, &

hoc

hoc finem bibendi faciamus. 2. Aliud exemplum habes in eruditiſſimo Glareano, quem cùm hoſpes liberaliùs invitaret, & liberiùs incitaret, canem fortè ſaturum in triclinio ſtertentem conſpicatus, ſic impudentem moleſtiam retorſit: num iſto cane inſipientiorem me vultis? hic prius allatrabat, inſiliebat, nunc exemptâ fame ſitique, quietus eſt; ego verò ſatur non deſiſtam? Quò ſpectat illud ingenioſi & ingenui adoleſcentis, qui cùm à Principe quodam ad largiùs potandum urgeretur, reſpondit: veniam peto clementiſſime Princeps: *A beſtia parum abſum, vultne clementia tua, totum me beſtiam fieri?* Profectò is ut Ariſtot. ait: *Decies millies beſtiâ deterior eſſet.*

Ariſt. l. 10. Eth.

3. Reſpondeat illis quod laudatus à Plutarcho Oreon cuidam: *Satius eſt me tuas nunc inimicitias ſubire, quàm valdè poſtea gemere.*

4. Ubi periculum quis ſibi imminere ſentit, ne ratio ſede ſua deturbetur, dum caput levius, dum lingua parum blæſa, dum

Iuven. Sat. 6.

——— *Iam vertigine tectum*
Ambulat & geminis exurgit menſa lucernis.

Pluſquam tempus eſt ut deſiſtat; hac cautelâ adhibitâ, quam alter ſibi, qui in cubiculo 12. Imperatores velut modimperatores depictos habebat, quos ubi ille præ vertigine capitis, inambulare credebat, ohe, inquit, jam ſatis eſt, ohe Labelle, Imperatores modimperatores ambulare occipiunt, nec quid ultra delibabat. Vinum lene tormentum in arcem conſcendit & gubernatorem expugnat, quin & cereviſia, ut lepidè Poëta:

Vnde ſuum ducat quæris cerviſia nomen:
Quod cerebrum viſat ſæpè Sabelle tuum.

Ne & tuum cerebrum viſat tempori provideas.

5. Potiùs vitrum, quaſi inadvertenter, cum Diogene invertas & effundas: hic enim cum in convivio, vini copiâ obrueretur, & calice effuſo indignantibus aliis reſpondit, ſi vinum hoc omne biberem, non tam vinum quàm me ipſum perderem, aut aquâ diluat, ut ille; qui malebat vinum corrumpere, quàm ſalutem corporis & animæ.

6. Patrem Eleutherium imitentur, qui omnia vitra apud ſe detinebat, ac tandem aſſurgens dixit, unum *Pater* & *Ave* plus ad ſanitatem conferet. 2. ſi cras Paſcha eſſet, nolletis me ſic diſponere, indies mihi Paſcha eſt, quia in dies ſacrifico.

Novi, qui ingens fruſtum ſecalicei panis, alteri obtruſit dicens: Ede tu hoc ad ſanitatem meam, ego bibam ad tuam, tu hoc non potes, nec ego illud.

7. Alterum divinum planè de vino moderando monitum præſcribit S. Climacus gradu 14. ſuæ Scalæ: *ubi* inquit *poculum bibiturus ſumpſeris, aceti & fellis Domini tui numquam obliviſceris, & omnino vel moderatè bibes, vel ingemiſces* (ad temulentiam aliorum) *vel certè humilior inde & modeſtior evades.* Plura cuique pius animus ſuppeditabit.

EMBLEMA IX.

Si vis. Matth. VIII.

VOLVISSE SAT EST. *Tibull. lib. 2. Eleg. 10.*

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM.

Omne bonum & malum, præmium & pœnam à *voluntate* eſſe, cùm Deus habeat voluntatem pro facto, ut in ſacrificio Abrahami oſtenditur.

§. I. *Vtrùm actus exterior aliquid ſuperaddat bonitatis vel malitiæ, ſupra actum interiorem.*

§. II. *Oſtenditur malitiam omnem ex ſolâ voluntate ſpectari.*

§. III. *Omne bonum ac meritum, in ſolâ voluntate ſitum eſſe.*

§. IV. *An ſolâ voluntate quis Martyr habendus?*

§. V. *Quomodo voluntas ferri poſſit in impoſſibilia, & per conſimiles actus mereri.*

DOMI-

Si vis. Matth. 8.

[*Annales Prædic. 1.p.l.3. cap.37.*] THeologorum Corypheus & Doctorum Sol Aquinas, ubi ingenii ac eruditionis radios uſquequaq; diffundere occepiſſet, germana ejus ſoror famâ perceptâ, & ſanctiori deſiderio accenſa, fratrem magiſtrum convenit, ut ab eo quid lucis in negotio ſalutis mutuaretur; hanc igitur illi quæſtionem movit, non abſimilē ei, quam quondam legiſperitus à Chriſto ſciſcitatus eſt: [*Luc.10.*] *Magiſter quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* Quæſivit hanc præcelſam & præcellentem ſcientiam ſibi tradi, quâ certò ſalutem ſuam conſequi valeret;

[*Ovid. Faſt. lib.1.*] *Quæſierat multis, non multis ille moratus,*

Summam hoc diverbio cōplexus eſt Thomas: *Si vis*, non inediâ marcerandum corpus, non orationi vacandum, non in ſolitudinem ſecedendum, non opes in egenos profundendas, non frequentem S. Exomologeſeos & Synaxeos uſum, non longa præcepta tradit, ſed hoc paucis, *Si vis*. [*Chryſoſtom. hom.24. in Epiſt. ad Heb.*] Aureè Chryſoſtomus: *Sufficit* VELLE *& confecta ſunt omnia. Si* enim *ipſe velis* ſalvaberis, *ſi velis* proficies, *Si vis perfectus eſſe*, eris. [*Matth.13.*] Quod perſpicuè ſatis Gentilis Seneca vidit, quærit ille: [*Seneca Ep.18.*] *Quid tibi opus eſt ut ſis bonus?* Et reſpondet verbo unico: *velle*, quod omnes poſſunt. Edocuit hoc ab incunabilis [*Luc.2.*] per præcentores Angelos, Antonomaſticos Magiſter noſter, dum edixit: *Pax hominibus bonæ voluntatis*, [*Auguſt. in in Pſal.125.*] ubi ſubtilis Doctor Auguſtinus obſeruat, non dictum pax Regibus, quid enim facerent populares? non nobilibus, quid enim facerent agreſtes? non divitibus, quid enim facerēt inopes? non benè valentibus, quid enim facerent infirmi? non jejunantibus, quid enim facerent imbecilles? non dantibus eleëmoſynas, quid enim facerent mendici? *Numquid autem dixerunt Angeli*, inquit, *Pax divitibus hominibus in terrâ? ſed pax in terrâ hominibus bonæ voluntatis*, quæ eſt in poteſtate omnium. [*Aug. l.1. de lib. arbitr. cap.28.*] Unde concludit, *Vides igitur in noſtrâ voluntate eſſe poſitum, ut hoc fruamur tanto & tam vero bono: quid enim tam in voluntate quàm ipſa voluntas eſt?* Quæ ita in dominio noſtro eſt, ut nec proſpera nec adverſa; nec homines, nec dæmones, nec Angeli, auferre aut præpedire poſſint, nec [*Ad Rom.8.*] ipſe Deus velit, Ut rectè Doctor Gentiū: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* cruciatus nulli, nullæ infeſtationes dæmonum, nulla Tyrannorum tormenta, nihil niſi unum quod reticuit, nempè niſi ipſe velis. unde Bernardus: [*Bern. lib. de Conſcient.*] *Cùm tot & tanta dixiſſet Paulus, unam ſcilicet propriam voluntatem reticuit, quæ ſalvationis & damnationis cauſa eſt.* Nullæ inſidiæ malignorum ſpirituum, non concupiſcentiæ fomes non ſociorum illicia non habitus inveteratus, voluntati vim inferre poſſunt; contrà verò ſi velle deſit, nullæ cōmonitiones, nullæ comminationes, nulla exempla, nulla moderatorum ſolertia à ſcelere revocabunt; ſic ut omne bonum ac omne malum, omne præmium ac pœna, ſalus & perditio à ſolâ voluntate pendeat. Ubi primò ſuccurrit illa quæſtio D. Thomæ inter Theologos agitata, 1.2.q.20.a.4.

§. I.

[*D. Thomas 1.2.q.20. art.4.*] *Utrùm actus interior aliquid addat bonitatis vel malitiæ, ſupra actum interiorem.*

COmmunis Theologorum doctrina eſt, actus externos nullam in ſe habere formalem bonitatem vel malitiam, nec ullam actibus internis ſuperaddere; ſed nos omnem bonitatem vel malitiam, & conſequenter meritum vel demeritum habere ex ſolo voluntario libero, quod externis actibus imperatis non competit; adeò ut qui ●udam voluntatem habuit effectu fruſtratam, & alter qui voluntatem opere complevit, æquè graviter deliquerint, Deo pares pœnas daturi ſint, ita D. Thomas, Cajet. Medina, Valent. Vaſq. & ex PP. Auguſtinus D. Gregorius, Hugo Vict. apud Fagundez. [*Tom. 2. præcept.9. cap.8.*] Ex quo hæc conſectaria ſunt: Actum externum poſſe eſſe in uno peccaminoſum, in altero meritorium. Verbi Gratiâ, dat quis eleëmoſynam ex pecuniâ alienâ quam putat pro-

priam; actus externus adulterii erat, quo Jacob cognouit Liam, ſed citra peccatum, quia voluntas ferebatur ut in ſuam. Externus actus furti ejuſdem rationis eſt in eo, qui accipit rem alienam, quam exiſtimat ſuã & qui auferret rem propriam, quam putaret alienam.

Eſt qui intendit jaculari feram & occidit amicum, eſt qui intendit occidere inimicum,& occidit filium aut feram. Sic quis vera dicendo mentiri poteſt, & falſa dicendo non mentiri. In his ubi voluntas mali eſt illic peccatum eſt. Ubi voluntas deeſt, etſi actus externus, v g furtum aut homicidiũ ſecutũ ſit, nihil peccatũeſt. Vt paragrapho proximo oſtẽdere aggredior.

In confeſſione tamen actus externi exprimendi, ex conſenſu Eccleſiæ, quia unũ complexum morale conſtituunt; ſecũdò, quia per actus externos meliùs judicium format confeſſarius, de ſtatu pœnitentis: v. g. actum internum fuiſſe efficacem. Tertiò, ratione actionis externæ, peccata quædam reſervata, iiſque cenſuræ & excommunicatio annexa eſt. Quartò, ſæpè admixtum ſcandalum. Quintò, infertur damnum ex quo naſcitur obligatio reſtitutionis. Nunc

§. II.

Oſtenditur malitiam omnem ex ſolâ voluntate ſpectari.

QUæſitum eſt quandoque quo flagitii genere plures æternum incurrant exitium? Caroli Scribani hoc judicium fuit: è centum mortalibus ad quinquaginta ob luxuriam; ob ſuperbiam verò, ex centum, ad ſeptuaginta; ſed ob injuſtitiã, defectu reſtitutionis, è centum facilè nonaginta æternùm perire.

S Remigius unam libidinem orbis incendium ratus dicere non dubitavit: *Demptis parvulis, ex adultis propter carnis vitium pauci ſalvantur.* Drex. Nicet. l. 2. c. 12.

Religioſus Orator Alberto I. Imp. à Concionibus, perſpectâ aulicorum licentiâ, hoc quaſi oraculum è ſuggeſtu liberè pronuntiavit: neminem quemquam aulicorum ſalvari, niſi qui fonte Baptiſmatis luſtratus, in cunis vagiens innoxium ſpiritum exhalaſſet. Æneas Syl. lib. 3. com. in Pan.

Refert S. Antoninus cauſſidicos gregatim, ut porcos in haram, ad inferos proruere. Maximam autem hominũ turbam hæreſeos ac idololatriæ virus afflaſſe, nemini dubium eſſe poteſt; nunc verò ſi unum malum eſſe aſſeverem, adeò potens ac latè patens, ut non modò omnes homines, ſed & cacodæmones ad inferos præcipitarit, & quo ſublato, omnia ſcelera, omnes hæreſes tollantur, mortales omnes æternis ſuppliciis eruantur, imò & inferorum carcer deſtruatur, illudque tollere in poteſtate, imò hoc malum peſſimum voluntatem eſſe, indubiè miraberis; Bernardum audi: *Quid odit aut punit Deus, præter propriam voluntatem? ceſſet voluntas propria, & infernus non erit; in quem enim ille ignis deſæviet, niſi in propriam voluntatem?* Nec mirum, cùm omne peccatum, & omne malum ab unâ voluntate ſit, ut habeat commune axioma, à magno Auguſtino conceptum, à Theologis receptum: *Vſque adeò peccatum voluntarium eſt malum, ut nullo modo ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium, & hoc quidem*, inquit, *manifeſtum adeò, ut nulla hîc Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba diſſentiat.* Eſt qui invincibiliter ignorans eo die jejunium in præcepto eſſe, carne veſcitur; fuit quæ in ſomno oppreſſit infantem, in neutro peccatum: quia neutri voluntarium eſt. Ita Richardus Vict. *Quidquid homo agat bonum eſſe non poteſt, niſi ex bonâ voluntate procedat, quidquid ex bonâ voluntate fit, malum eſſe non poteſt; ſine bonâ voluntate omnino ſalvari non poteſt; cum bonâ voluntate, omninò perire non potes.* Contra verò ſolâ voluntate ſcelus concepiſſe, non minùs peccatum, quàm opere feciſſe eſt. Chronich. Min. to. 2. lib. 10. c. 32. Bernard. ſerm. 3. de Reſurrectione. Aug lib. de verâ Relig. cap 14. Rich. Vict. part. 1. Beniamin. cap. 65.

Adrianus Imperator: *In maleficiis voluntas ſpectatur non exitus.* Et apud Deum, ut docet D. Hieronymus, *Nocuit, qui nocere diſpoſuit*, Mutii Scævolæ dextera erravit in Porſenâ; Saulis dum haſtam vibrat in Davide. In Senatu quis profert ſententiam iniquam, irrito effectu, quòd plurium ſuffragia, pro æquo ſtent; ab his peccatum æquè, ac ſi opere ſcelus compleſſent; Hieron. Ep. 14. ad Celant.

ſent: quia *voluiſſe ſat eſt.* S. Odo in vitâ Geraldi Comitis: *Verum eſt illud vulgare proverbium, quia voluntas pro opere computatur*, unde & ille, *qui fratrem odit, homicida eſſe perhibetur*: Hæc & plura complexus eſt, qui dixit: *Si poteſtas non datur, vacat manus ab hominis interfectione, numquid ideo mundum eſt cor à ſcelere homicidii? aut ſi rem ſurripere alienam non quiſquis vult, poteſt; numquid ideo in ipſa voluntate fur non eſt? aut ſi caſta eſt, quam vult adulterare non caſtus, ideo eam non eſt in corde mœchatus? aut ſi meretrix non inveniatur in fornice, ideo qui eam quærit, non fornicatur in mente? aut ſi cupienti per mendacium lædere proximum, tempus vel locus deſit, ideo falſum teſtimonium non ore interiore jam dixit?* Duplici homicidio rea fuit mulier, quæ marito duplici veneno, vitam ſervavit, de quâ Auſonius.

Tibul l. 2, & 10.

Aug. de contin. c. 2.

Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum:
Miſcuit argenti lethalia pondera vivi,
Cogeret ut celerem, vis geminata necem.
Quàm pia cura Deum! prodeſt crudelior uxor:
Et cùm fata volunt, bina venena juvant.

Qui ſtricto mucrone Ignatium imperivit, qui gládem in Carolum Borromæum exploſit, qui veneno pedes crucifixi tinxit, quos Pius V. quovis veſpere exoſculari ſolitus, ejuſmodi facinoroſi homines in ſupremâ cæli curiâ experti ſunt nudam voluntatem pro opere computari. Secus ac judex humanus, qui de voluntate non judicat, quam ignorat. Theſim confirmat illud Matthæi cap. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Quæ ſic exponit irrefragabilis Doctor Auguſtinus: *Si cui non contingat facultas concubandi cum conjuge alienâ, planum tamen aliquo modo ſit id eum cupere, & ſi poteſtas detur, facturum eſſe; non minùs reus eſt, quàm ſi in ipſo facto deprehenderetur.* Ita Biblis inceſtum ſolo animo foverat, & tamen ut factum Poëta decantat:

Aug. lib. 1. de lib. arbr. cap. 3.

Juvenalis Sat. 13.

Has patitur pœnas peccandi ſola voluntas:
Nam ſcelus intra ſe, tacitũ qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.

Mitto hîc, quod multis familiare eſt, qui, voluntate ſolâ, Dei clementiâ, inefficaci, bruta, homines, filios, uxores, Religioſos, diris devovent.

Si ergò omne malum à voluntate eſt, ſi ſolùm voluiſſe, peccaſſe, ſi ſolùm voluiſſe periſſe, eſt, conſequens eſt neminem perire, niſi velit, neminem damnari & in æternum torqueri, niſi velit; quæ quibuſdam phreneſis videri poſſet, qualis olim puellas Milleſias invaſit, quæ ubi poterant, ſe è trabe ſublimes dabãt, aut laqueo præfocabant: cauſſam rogatæ, non aliam dabant quam *volo mori, volo mori.* Ita mortem animæ neſcio quâ inſaniâ, peccator omnis vult. Quippè qui voluptatem vult illicitam, lucrum injuſtum, potum vult cui ebrietas annexa is poculum vult, cui venenum & mors admixta eſt. Quin & quotidie videre eſt homines adeò perverſæ voluntatis, ut licet præſens exitium videant, nolint tamen reſilire; exemplum illuſtre adfert S. Ambroſ. l. 4. in Luc. c. 4. de Theotimo, qui cùm gravi oculorum incommodo laboraret, & perditè amaret uxorem, interdicto ſibi à medico, uſu conjugali, ſi oculos ſervare vellet, temperare ſibi nequiit; ſed cupiditatis impotens exclamavit: *Vale amicum lumen.* Ita peccator omnis mavult perdere lumen gloriæ, mitti in tenebras exteriores, ſalutem perdere, & perire, quàm cupiditates frænare. Quare quod deridiculo medicus corporis ſciſcitari videtur, ab homine calculo, podagrâ, aliòve diuturno malò divexato, ut à paralytico 38. annorum Chriſtus, *vis ſanus fieri?* ea quæſtio in morbis animæ, vim panaces obtinet: ſi enim velit, ſanus eſt. Medicus ex pulſu arteriæ, optimè vim mali dignoſcit, & cæleſtis medicus ex pulſu voluntatis, quæ duplici motu, *nolo* & *volo* prædita: tunc benè ſe habet ſalus animæ, dum prior ille motus *volo,* in Deum & virtutem fertur. *volo* Deum, volo virtutem, volo perfectionem, volo ſalutem animæ meæ, & corporis; at peſſimè dum *nolo*, pulſu prævalet: nolo iſtam dimittere, nolo reſtitutionem facere, nolo conſortium devitare. Sic ut ſalus noſtra in volũtate noſtrâ poſita ſit, nec quiſquã ita depoſitus, quin ſi velit, extemplo è quovis

morbo animæ reſipiſcat cum Deo in gratiam redeat. Ut gratiā Principis quis ſibi cōciliet, apud eum auctoritate præpolleat, haud quaquam in poteſtate ejus eſt; at quantumvis quis hoſtis Deo capitalis ſit, ubi voluerit amicus, filius, & hęres fier. Luculentum hujus rei Auguſtinus inducit teſtimoniū, duorum nobiliū, qui dum Imperator Treveris, Circenſiū ſpectaculo teneretur, deambulātes inciderunt in quandam caſam anachoretæ, ubi unus eorum cùm quędam ex vita S. Antonij delibaſſet ad ſociū ait: *Dic, quæſo te, omnibus iſtis laboribus noſtris, quò ambimus pervenire? majorne eſſe poterit ſpes noſtra in palatio, quàm vt amici Imperatoris ſimus? & ibi quid non fragile, plenūq́ periculis? & per quot pericula pervenitur ad grādium periculū? & quamdiu iſtud erit? amicus autem Dei* SI VOLUERO, *ecce nunc fio.* Et ut voluit fecit, ita & tu peccator, hoſtis Dei, mācipium diaboli, pabulū inferni, ſi vis amicus Dei fieri, ecce jam es, ſi vis à morbis animæ ſanari, (nam ut ait Gregor. *Febris tua libido eſt, febris tua avaritia eſt*) *ſi vis ſanus fieri*, jam ſanus, jam ſalvus es. Vis mandata Dei ſervare, jam omnis lex completa eſt, *tantummodo velle ſufficit*, inquit Chryſoſt. *& totum quod jubetur impletum eſt.* Sed hactenus omne malum à ſolâ voluntate eſſe, nunc.

Aug. l. 8. conf. c. 8.

Chryſoſt. hom. 17. in Matt.

§. III.

Omne bonum ac meritum in ſola voluntate ſitum eſſe oſtendemus.

GEn. 22. bona voluntas pro facto eſt, & Abram de facto à Deo compenſatur: *Quia feciſti hanc rem, & non peperciſti filio tuo unigenito, propter me; benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cæli:* ubi Hieronymus: *Vnicum*, inquit, *filium voluntate jugulavit:* & uberiùs Chryſoſtomus. *Conſidera Domini miſericordiā, non peperciſti, inquit, filio tuo; attamen unum ipſum reducit; nō eventum conſidera, ſed voluntatem; quantū enim ad voluntatem attinet, cruentaverat dexteram Patriarcha, & per cervicem pueri miſerat gladium, perfectumq́ obtulerat ſacrificium: & ne mercedem* operi promiſſam defuiſſe credas, ſubdit; *Ego enim voluntatem coronare ſoleo, & propter mentem præmia præſto.*

Hieron. Epiſt. ad Iulian.

Chryſoſt. hom. 47. in Geneſ.

David Rex fervens habebat deſiderium exædificandi templum Domino, quod licet per Salomonem exſtructum eſt, volūtatē tamen Davidis nōn minori Deus beneficio cumulavit, ut Regum c. 7. videre eſt. Et confirmat Hieronymus: *Voluntas quæritur, quæ etiamſi effectum nō habuerit, tamē præmium non amittit.* Ardet quis amore in pauperes cōmiſeratione tactus, ſolebat quotannis cētena profundere, nunc ad tenuiorem fortunam redactus, vix opes alēdæ familiæ ſuppetunt, hinc ſolam offert voluntatem; in ejuſmodi rectè cadit illud Gregorii: *ante oculos Dei numquam eſt vacua manus à munere, ſi fuerit arca cordis repleta bonâ voluntate: nihil enim Deo offertur ditius bona voluntate.* Patet in vidua, quæ duo minuta gazophylacio impoſuit, quam Dominus præ ceteris collaudavit; ex quo Ambroſius: *Diſcant omnes munerum ſuorum valorem metiri, non ex quātitate doni, ſed ex quantitate voluntatis & affectu:* non enim reſpicit Deus munus, ſed voluntatem, & affectum dantis, non quantum ſed ex quanto.

Hieron. in cap. 11.

Greg. hom. 5. in Euan.

Unde præclarè Hugo Vict. *Poſſumus eſſe voluntate pares, qui facultate ſumus impares. Multum dedit Zachæus qui dives erat, & multū habebat; vidua illa, quæ duo minuta immiſit, parum habuit; tamen tantum dedit, quantum Zachæus. Minores facultates ferebat, ſed parem voluntatem habebat: ſi attendas quæ dederunt, diverſa invenies, ſi unde dederint paria invenies:* cui conſonat illud Poëtæ:

Hugo Vict. lib. 2. de Sacram. cap. 6. pag. 14.

Si deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas,
Hac ego contentos, auguror eſſe Deos.

Ovid. l. 3. de pont. Ec. 4.

Quid Apoſtoli, quæſo, contulerāt, quo regnum cælorum, quo ſuper ſedes, & ſuper pulvinaria, ut dicitur, ſedere meruerant? jactant ſe ac ſi officium illud multis millibus ſibi comparaſſent, dicentes: *Ecce nos reliquimus omnia.* Hieronymus hic: *Grandis fiducia ait, Petrus piſcator erat, dives non fuerat, cibos manu & arte quærebat, & tamē loquitur confidenter: reliquimus omnia.* Petrus retia, funes, lembum, & curtam ſupellectilē dimiſit, & præſidenter loquitur, ac ſi opes Crœſi, fundos Metelli deſeruiſſet. Bern. *multum deſeruit, qui voluntatem habendi dereliquit*

Bern. Tract. in hac verba.

liquit: à ſequentibus Chriſtum tanta dereliƈta ſunt, quanta à non ſequentibus deſiderari potuerunt. Omnia dimiſit, qui nihil vult: quapropter eam à Domino mercedē accipere meruit, ac ſi uniuerſum mundum reliquiſſet, quem libens ſperneret ſi haberet, hinc Auguſt. *Petrus non ſolùm dimiſit quidquid habebat, ſed etiam quidquid habere cupiebat. Quis autē pauper nō turgeſcit in ſpe ſeculi huius? quis non quotidiè cupit augere quod habet? iſta cupiditas præciſa eſt prorſus, totum mundum dimiſit Petrus, & totum mundum Petrus accepit.*

Aug. in Pſal. 103. Con. 3.

Ex his quidam inferunt ſi *voluiſſe ſat* eſt, quem vis facilè adæquare poſſe quēvis divorum in cęlis; quis enim, inquiunt, non velit lacrymas Petri, zelū Pauli, caſtimoniam Joannis, imò colleƈtim omnes omniū virtutes? poſſunt velle infinitos nummos in pauperes profundere, infinitos homines Chriſto lucrari, tormenta omnium martyrum ſubire, ac propterea præmium ſupra omnes conſequi infinitum. Ad quod facilis reſpōſio eſt: quidquid haƈtenus diƈtum eſt, de voluntate efficaci intelligi, de qua Bernardus, *Quid planius, quàm quòd voluntas pro facto reputetur, ubi factum excludit neceßitas:* Quare ſi voluntas dādi mille aureos, tam efficax eſſet, quàm dum ſequitur effeƈtus, idem meritum haberet; ſed hoc rarò contingit, qui enim dicūt ſe eam voluntatem habere dādi mille, vix ſe privant pauculis teruncijs, & qui vellent martyrium, non ferunt verbum injurioſum, qui peſtem & Indias pro ſalute proximi ſpirant, vix apud ægrum pernoƈtant. Quæ non voluntas ſed velleitas, & ſimplex quędam complacentia eſt. Oportet nos ſimiles eſſe Marco Bruto, de quo Auguſtinus jaƈtare ſolitus: *Magni refert quid ille velit; quidquid enim vult, valde vult.* Fateor in magnis ſanƈtis, ut in Deipara, uti & in peſſimis, ejuſmodi aƈtus efficaces voluntatis reperiri poſſe. Ut in Caligula, qui omni populo Romano unam cervicē optabat, quam uno iƈtu demeteret; & in dæmonibus, voluntas omnes mortales perdendi eſt, non tamen aƈtus infinitæ erit bonitatis aut malitiæ, licet tenderet in objeƈtum infinitum, quia non poſſunt tam diſtinƈtè apprehendi, & conſequenter nec intendi infinita: nec creſcit aƈtus ille confuſus eâ intentione, quæ æquivaleat, extenſioni diſtinƈtorum aƈtuum ſingulorum; ut ſi unus tantum mereretur laborando uno die, quantū alter infinitis diebus, deberet uno die intenſione, & acceleratione infinitâ, tantum poſſe, quantum alter extenſione infinitâ. Non poſſum quin hîc paucis perſtringam eos, qui dicunt ſe velle amico opitulari, ſed facultatem non ſuppetere; orphani & pupilli cauſſam tueri, ſed tempus deeſſe; affinem tenuioris fortunæ promovere, ſed in poteſtate non eſſe; libens operam elocare velle, ſed vires non ſufficere. Et ſexcenta alia, quos ſeverè Sapiens coarguit Prov. 24. *Si dixeris vires non ſuppetunt, qui inſpector eſt cordis ipſe intelligit* te verba dare, te imponere, te nihil minus velle quàm quod lingua loquitur; qui ut hominibus, certè Deo non imponunt, *qui inſpector eſt cordis.* Venerat ad Baſilium muliercula, litteras ab eo poſtulans, quibus à veƈtigalium ſolutione redderetur immunis, quas cum ad Satrapam regionis detuliſſet, ille iis viſis reſpondit, ſe id facere non poſſe, ne quidem in Baſilii, cui multum debebat, gratiam: quod ut Baſilio renuntiatum eſt, hoc unum objecit: *Si voluntas prompta fuit, & defuit facultas, tolerabile eſt; ſi autem potuiſti & noluiſti, Chriſtus te redigat in ordinem inopum, ut ubi volueris non poſſis, quod factum eſt.* Potuitque illud Hannibalis uſurpare, qui cùm Romam oppugnare vellet, bis denſiſſimo imbre coaƈtus recedere, dixiſſe fertur:

Bern. Ep. 77.

Sur in vitâ

Cùm potui nolui, quando volui non potui.

§. IV

An ſolâ voluntate quis Martyr habendus ſit.

VIƈtor Uticenſis teſtatur Armogaſtē mandato Theodorici filii Genſerici obtruncandum, poſt multos cruciatus, à Iucundo Arriano morti ſubduƈtum eſſe, ne martyr haberetur. Quod & aliis compluribus factitatū eſt; ſed reƈtè docet Auguſtinus ejuſmodi pati *Martyrium in habitu animi, non in ipſa paſsionis experientiâ*; congeſtis aliquot exemplis rem manifeſtat Cyprianus;

Lib. 1. perſecut.

l. de bono coniug. c. 22. de S. Virginitate c. 45.

Cipri. Epiſt. 58. prianus; *Non in tribus pueris minor fuit martyrii dignitas, quia morte fruſtrata, de camino ignis incolumes exierunt, aut non conſummatus Daniel extitit in laudibus.* Eadem exempla adhibuerat Tertul. ſic exclamans de tribus pueris: *O Martyriū & ſine paſsione perfectum!* Tertull. c. I. Scorp.

Præclarè quoq; in eandem ſententiam S. Auguſtinus Joannē cum pueris Babylonicis comparavit: *Nō quia Ioanni Apoſtolo paſsio defuit, ideo paſsioni animus præparatus deeſſe potuit; quemadmodum tres pueri arſuri miſsi ſunt, non victuri: negabimus eos martyres, quia flāma eos urere non potuit? interroga, ignes paſsi non ſunt, interroga voluntatem, coronati ſunt.* Similiter & Martyr Ioannes fuit dū venenum innoxius hauſit, dum Tyrannus oleum & operam luſit. Ejuſmodi *voluntate, non actu Martyres exſtitêre,* qui inter feras illæſi, prunas ut roſas calcarunt, tormenta Tyrannorum incolumes evaſêre, qui non tormentis, ſed ut cum Cypriano loquar, quibus tormenta defuerunt, quos Eccleſia, purpuratorum albo martyrum meritò adſcribit, ut pleniùs videre eſt apud Theophilum Raynaud. Aug. ſer. 106. de diverſis. Laur. Iuſt. ſerm. de Innoc. De Martyrio perpeſſem p. 2. c. I. num. 9.

Secluſâ autem omni vi externâ, ut ſola voluntate ſtrictè martyres non dicantur, par tamen illis meritum ex ſola voluntate competere poſſe PP. ac DD. ſententiæ ſuffragantur, quod de S. Felice Epiſcopus Nolanus ſenſit:

Cæleſtem nactus ſine ſanguine martyr honorē:
Nam confeſſor obit, pœnas non ſponte luctatus, S. Paulinus Natali 3.
Acceptante Deo fidam pro ſanguine, mentem.
Martyrium ſine cæde placet: paſſura voluntas
Sufficit, & ſumma eſt meriti teſtatio voti.

Idem judicium Iuſtiniani Veneti, qui de Martino ait: *Martyrum exſtitit conſors, cujus animam licèt gladius perſecutoris non abſtulit, palmam tamen martyrii non amiſit,* par meritū nactus, aut fortaſsè ſuperius, quàm ſanguine, ſola voluntate ſępius martyr. Quod è Theologis cōfirmat Vaſquez 1. 2. *q.* 76. *n.* 12. dum docet, qui mortem pro Chriſto æquè perfectè deſiderat, atque is qui reipſa mortem excipit, tantumdem præmii reportaturum: *Neque enim,* inquit Cyprianus, (agens de iis qui mortui in carcere) *virtus eorum, aut honor minor eſt, quo minus* Epiſt. 37. *ipſi quoque inter beatos martyres aggregentur; quod in illis eſt, toleraverunt quidquid tolerare parati, & prompti fuerunt; qui ſe tormentis & morti ſub oculis Dei obtulit, paſſus eſt quidquid pati voluit.*

Quare ardens & efficax martyrii deſiderium, quod in multis confeſſoribus eluxit, meritum martyribus haud inferius peperit, cùm apud Deum tanta paſſi cenſeantur, quanta pati voluerunt. Sic Patriarcham Ignatium, Franciſcum Xaverium, aliumque Aſſiſiatem, alioſque innumeros, meritò martyribus pares fuiſſe Chryſoſtomi evincit auctoritas, qui identidem hoc ſuis inculcavit: *Sæpenumero dixi vobis, martyrem facere non mortem tantùm, ſed animi quoque propoſitum: non enim eventu ſolo, ſed etiam voluntate martyrii corona comparatur:* Et paulò pòſt ſubdit: *Paulus adfert martyrii definitionem, cùm ita dicit; quotidiè morior, quomodo quotidie moreris? quî fieri poteſt, ut uno corpore ſexcentas mortes excipias? propoſito nimirum animi,* inquit, *quodq; ad mortem ſim paratus.* Chryſoſt. orat. de S. Euſtac. hiſt.

Ubi hoc obſervatu dignum, ſolâ voluntate quempiam ſæpius martyrem eſſe poſſe, atque adeò longè meritis exſuperare eum, qui unâ morte martyrii aureolam conſecutus eſt, qualis exſtitit Maria Ragia, quæ optabat amore dilecti ſui Ieſu, quot horis membratim conſcindi, & ſic omnibus membris mutila, in proprio ſāguine naufragari, ac denuo in portum voluntatis reduci, ac eadem tormenta renaſci, ad ſupremi judicii diem. Votum quidem ſupra naturam, non ſupra meritum. Quod Plato de amore inſano, hoc Doctor Seraphicus de divino ſapuit, dum dixit: *Quod fieri non poteſt, hoc facere vult amor.* De facto hoc ipſum S. Bonaventura comprobavit, dum tot acerbiſſimas mortes ſubire optavit, quot unquam homines fuerunt, vel erunt, ut vel ſic pro omnium mortaliū ſceleribus, ſatisfacere poſſet; vides quò voluntas evolet, & ubi opus moraliter, aut etiam abſolutè impoſſibile, illic voluntas meritum ac præmium ſibi comparare valet. Ex quo manifeſtò compertum eſt, Deum ſolam voluntatem ſpectare; voluntatem Barry ſolitudo die 10. diſſertatio 2. pag. 525.

luntatem ſpectare, voluiſſe, feciſſe, ac ſat eſſe.

§. V.

Quomodo voluntas ferri poſsit in impoſsibilia, & per conſimiles actus mereri.

ARiſtoteles 3. Ethicorum c. 2. docet: *Voluntatem eſſe impoſsibilium, ut immortalitatis*, quam ille impoſſibilem ducebat. Nec dubium eſt, quin volũtas velit impoſſibile, intentione efficaci, non abſolutè, ſed ex parte ſua; ita inquit Leſſius, poſſum velle ut parens non ſit mortuus, ut nunquam peccaverim, & ſeriò pœnitẽs efficaciter intendit deſtructionẽ peccati, etiã quoad eſſe præteritum, quæ ex ſuppoſitione, impoſſibilia. Imò tendit & in abſolutè impoſſibilia, ut quidam impii optant, & volunt Deum non eſſe, quo impunè peccẽt, teſte Bernardo: *Ipſum, quantum in ipſa eſt, Deum perimit voluntas propria: omninò enim vellet Deum peccata ſua aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut ea neſcire; vult ergo, eum non eſſe Deũ, quæ quantum in ipſa eſt, vult eum, aut impotẽtem, aut injuſtum, aut inſipientem.* Crudelis planè & omnino execranda malitia, quâ Dei potentiam, juſtitiam, ſapientiam, perire deſiderat. Ita omnes damnati efficaciter ex parte ſua deſtructionem Dei, & ſui volunt. Conſimili modo juxta Scotũ, Gabrielem, alioſque Doctores, peccatum primi Angeli fuit, quo appetiverit eſſe æqualis Deo, ſecundùm ſubſtantiam: quæ ſententia, inquit Leſſius, eſt valde probabilis.

Leſſius opus poſthumum q. 13. de Electione a. 5.

Bern. ſerm. 3. de Reſur.

Lucifero oppono lumen Eccleſiæ Auguſtinum, qui in amore ecſtatico, ita voluntate in ſummam bonitatem exarſit, ut exclamarit: ſi tu Deus eſſes Auguſtinus, & ego Auguſtinus eſſem Deus, vellem ego Deus fieri Auguſtinus, quo tu fieres & eſſes Deus.

Pennequin amour divin part. 1. pag. 132.

Quò ſpectat illud Birgittæ ad Deiparam ſibi apparentem: ſic amo te Maria, ut malim me Birgittam numquam natam, imò damnatam, quàm ut Maria filia Joachim, non fuerit mater Dei.

Velle aliquid quod impoſſibile eſt paſſim inſanum dicitur; & tamẽ Paulus optat anathema eſſe à Chriſto pro fratribus, quod Bernardus expendens ait: *Vis audire inſaniam, ecce illam, optabam anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. Inſania eſt pro Chriſto velle anathema eſſe à Chriſto. Vis aliam? Moyſes, ſi non dimittis, dele me de libro vitæ.* Inſanum eſt ardentiſſimo actu charitatis à Deo velle ſeparari.

Mater Thereſa optabat uſque ad diem judicii pœnas purgatorii perferre, modò vel ſic unam animam lucrifaceret.

S. Catharina Senenſis optabat collocari ſuper os inferni, ut eum ſic aliis occluderet, etſi omnium in ſe ſupplicia ſuſcipere deberet. Ejuſdem animi fuit Catharina illa Bononienſis, quàm verò flagranti volũtate, anima Chriſti ac Deiparæ fuerit, quis valeat enarrare? Ejuſmodi ardentiſſima deſideria ex parte ſuâ efficacia, Deo non minus grata fuêre, quàm ſi abſolutè effectum ſortita.

Quare & nos ea in nobis excitemus, & cũ Apoſtolo magna & ardua audeamus. 1. Cor. 2. *In quo quis audet, in inſipiẽtia dico audeo & ego.* Nemo umquã ſanctorũ locutus præfidentiùs. Audet ille quidquid voluit aliquis umquam ſanctorum; an tu Paule ſtupendum illud Abrahami ſacrificium æmularis, quidquid in orbe tibi carũ Deo immolando? an Jobo te conſtantiâ parem confidis? equuleos, ungulas, ſartagines, quidquid umquam martyres perpreſſi ſũt, tu unus intrepidus excipias? quidquid inediæ & auſteritatis per ævum priſci illi Anachoretæ exantlarunt, ſubire non reformidas? idem & nos velimus, ſi ſalvi, ſi beati eſſe volumus. *Si & tu volueris Apoſtolorum virtutem aſſequi, nihil te prohibebit: Sola enim voluntas ac ferventiſsimus virtutum amor ſibi ſufficiet.* Richardus Victorinus exponens illud Pſalmi: *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis:* expendit illud, *volet nimis; nimis*, inquit, *quia etſi plus poſſe ſuo, non tamen plus velle ſuo.*

Chryſoſt. hom. 47. in Matth.

Ita B. Borgias dicebat, volo me dimittere & abiicere pluſquam ullus hominũ fecerit. Simus & nos viri deſideriorum, cùm teſte Bloſio, *Deus non minus ſancto deſiderio lætatur, quàm ſi tota anima amore & devotione liqueſiat.* Ita Auguſtinus deſiderabat

Pennequin p.1.pag.165 bat cum S. Gertrude omnem carnis ſubſtantiam in ceram, oſſa & medullam in elichnium, animam in flammam converti, ut inſtar candelæ, in uſum amantis conſumi, & liqueſcere poſſet. Ejuſmodi in ſe quiſque ardentia excitet deſideria, volet cum Xaverio, totas Indias Deo lucrari; volet cum Ignatio affectum propinquorum domare, qui literas ſuorum obſignatas igne abſumpſit. Volet cum Aloyſio accuratam regularum obſervantiam, qui ne folium chartæ, nec acum citra facultatem uſurpaſſet. Volet cum Berchmãno ne minimam regulam tranſgredi, atque ita fiet, ut qui ſic in mandatis ejus volet, ut deducat eum in *portum voluntatis*, ad quem anhelans exclamat Auguſtinus: *O bona voluntas per quam ad Dei ſimilitudinem reformamur! & ei ſimiles efficimur. Ita amabilis eſt Deo bona voluntas, ut ipſe in corde habitare non velit, in quo bona voluntas non fuerit, bona voluntas illius ſummæ Majeſtatis Trinitatem ad ſe inclinat; ſapientia namque ad cognitionem veritatis illam illuminat, Charitas ad deſiderium bonitatis inflammat, paternitas in ea cuſtodit quod creavit ne pereat.* Quod quid eſt aliud, quàm cælum ſibi hîc in terris, & regnum Dei in animis ſtruere? dum nempè fit voluntas ejus, *Sicut in cælo & in terrâ.* Ubi ſcitè Chryſoſtomus: *Iubet hîc degentes, converſationem cum cæli habitatoribus habere communem, & antequam ſuperna illa præſtetur habitatio, cœlum quodammodo vult fieri in terrâ, alioſq; nobis Angelos terram monſtrare.* *Auguſtin. manu. c.25.* *Matth.6.*

Sed querentur complures illud regnum perpaucis, imò vix ulli hîc in terris obtingere ut fiat voluntas Dei in terris ſicut in cælis: nimis enim diſpares ſumus, illi in patriâ beatiſſimi Spiritus, & nos in hac valle meri abſynthii feraciſſimâ miſerrimi exules. Superis illis omnia ad votũ fluunt, nec eſt quidquam quod iis poteſt diſplicere; è contra verò nobis cælo extorribus, vix quidquam eſt, quod omninò arrideat: innumera ſunt quæ quotidiè ſtomachum moveant. Iucũdiſſimum illic, ſimul & facillimum divinæ voluntati ſe attemperare, ubi nil adverſi vehicat. Hîc mille nos moleſtiæ infeſtant. Sicut ergo non æqualiter cantant ſaturi, & famelici, nec æqualiter ſaltant illi poſt lautas epulas, & hi poſt longas inedias, ita nec nos æquali cum beatis promptitudine precari poſſumus: *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terrâ: id eſt*, ut Doctor Angelicus exponit: *Sicut Angeli faciunt voluntatem in cælo, ſic nos terreni faciamus in terrâ.* *S. Thom. in cap.6. Matth.*

Quis hæc aſſequatur? Angeli in cælo omnes Dei voluntates, *hilariter, promptè, integrè, conſtanter, amanter*, exequuntur; Angeli in cælo ſemper mentis aciem in Deũ intendunt, ut nutus ejus obſeruẽt, & quàm promptiſſimè exequantur. Hæc tamen, ô Chriſtiani, etiam in voluntate ac poteſtate noſtra eſſe optimè docet Carthaginienſis Antiſtes: *Chriſtus*, inquit, *orare nos docuit: fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terrâ, idq; non ut Deus faciat quod vult, ſed ut nos facere poſſimus, quod Deus vult.* Id enim verò potuiſſe perhibetur, de quo divinum illud exſtat elogium: *Inveni David filium Ieſſe, virum ſecundùm cor meum,* QUI FACIET OMNES VOLUNTATES MEAS. *Cyprian de habit. Virg. cap.23.* *Act. 13.*

Hoc regnum Dei intra ſe clauſerat B. Mechtildis, quę, Chriſto intra cor cõcluſo, volũtatis ſuæ clavẽ conſignarat, in dies trecenties ſexageſies quinquies iterando: *Fiat volũtas tua ſicut in cælo & in terrâ.* Angelis etiamnum in terris conſimilis vixit Catharina virgo Senenſis, quæ in corde ſuo fabricarat cubiculum ex tabulis voluntatis divinæ concameratum, in eoque quaſi in cælo jucundiſſimè & ſanctiſſimè aſſiduò habitabat, ut nihil cogitaret, loqueretur aut ageret niſi quod ex voluntate Dei eſſe crederet; audierat enim à Deo: *Crede filia Deum tuum magis poſſe ſcire & velle bonum tuum quàm tu.* *Cornel. in c.6. Matth.*

Deniq; omnes voluntates Dei ad amuſſim ſpectaſſe cenſendus eſt ille, qui de ſe ipſe teſtatur: *Tunc dixi, ecce venio, in capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam Deus voluntatem tuam.* Quod profectò nihil aliud eſt, quàm in terris cęlum ſtruere, & regnum Dei intra ſe habere. Quod qui amabit, ſtudeat omnes voluntates Dei facere ſicut in cælo & in terrâ. *Ad Heb. 10.*

EMBLEMA X.

Quid timidi eſtis? Matth. VIII.

SIC NOS IN LVCE TIMEMVS. *Lucret. l.2.*

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

Vanum omnem timorem mittendum: ut ne vanè conturbetur omnis homo, pueri in morem, ad ſui umbram trepidantis.

§. I. *Panicus timor in caſtris pernicioſiſsimus.*

§. II. *Rumores vani, terrores veros incuſſerunt.*

§. III. *Dæmon vanâ ſpecie rigoris, à virtute, & Religione deterret.*

§. IV. *Vaniſsimus metus eorum, qui omnia in tenebris metuunt.*

Quid timidi eſtis. Matth. 8.

AGRICOLÆ & hortulani, ut paſſeres aliaſque volucres arceant à frugibus & fructibus, è ſtramine aut centonibus, larvam ſeu terriculamentum exponunt: quod ideò illis terrori eſt, ac ſi ſatelles armatus excubaret. Hæc nos ridemus, vel maximè ridendi, qui ipſis paſſeribus, ac pueris, quos ſui umbra territat, meticuloſiores ſumus, & ut Propheta ait: *Vanè conturbatur omnis homo.* Caſſandrum exanimavit timor Alexandri effictì in ſtatua; imaginatio eſt quæ torquet, non imago: iſta ſolùm eget pharmaco, & ſatis remedii eſt, ſi non ſit. Appoſitè Seneca: *Exterrebunt te non tantùm pericula, ſed ſuſpiciones: vanis ſemper agitaberis.* Arctemonem infelicem fecit, ſtulta inanium periculorum formido, qui veritus ne fortè cælum rueret, nunquam in publicum prodibat, niſi famuli, quocumque incederet, ſcutum ſupra caput geſtarent, ne quid ex alto, improviſò feriret. Scitè eos deſcribit Satyricus:

Pſal. 38.

Sen. Epiſt. 104.

Iuven. Sat. 13.

Hi ſunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent.
Quum tonat, exanimes primo quoque murmure cæli.

Ex horum numero fuit Caligula, de quo Suetonius: ad minima tonitrua, & fulgura connivere, caput obvolvere; ad majora verò proripere ſe è ſtrato, ſub lectumque condere ſolebat. Ubi profectò tutò ac benè latuit. *Quemadmodum*, inquit Seneca, *aves etiam inanis fundæ ſonus territat, ita iſti non ad ictum tantùm exagitantur, ſed ad crepitum.* Quin & hâc tempeſtate complures, etiam viros, adeò meticuloſos reperire eſt, ut ad inanem tonitruum crepitum concidant, ad fulgura exanimentur: apti ſcilicet, qui aperto campo, inter bellicoſum tormentorum tornitrua, & fulgura conſiſtant.

Sueton. cap. 50. 51.

Sen. Epiſt. 74.

Mirandum magis, ad Eclipſes, ad defectum Solis & Lunæ, Indos adeò conterritos fuiſſe, ac ſi de orbis excidio, tum ageretur: donec tandem à noſtris edocti, non eſſe niſi umbram terræ, aut corpus lunæ interpoſitum, ac tali die, tali horâ certò & neceſſariò Eclipſes futuras, prędicerent. Sic olim ferunt gubernatorem navis, in quâ Pericles, Dux Athenienſium vehebatur, viſâ Solis Eclipſi, repentè quaſi exanimem concidiſſe, ſed hunc metum ei ademit Pericles, oculos ejus pallio obvolvens ſuo, addensque eodem modo Solis deliquium accidiſſe, Lunæ obductu. Sic aliqui exorto timore, quaſi amiſſo gubernaculo rationis, manus dant, & impotes mentis feruntur: nam ut rectè Varro, metus ſic dictus eſt, quaſi *motus mentis*, quod hominem à mente & rectâ ratione dimoveat. Ita nobilis Anglus, ad conſpectum felis obriguiſſe: alius Princeps ad præſentiam muris concidiſſe legitur, de quo illud extat:

Men ſeydt ons van een Prins / die noyt gheweldt ontſagh /
Maer vã een kleyne muys/als doodt ter aerden lagh.

I. C. Schat der gheſon-theydt. *Pag.* 232.

Quare ne in vanum conturbetur omnis homo, ſed ut omnem timorem mittamus, hortatur nos Chriſtus, dum diſcipulos tempeſtate jactatos coarguit: *Quid timidi eſtis?* qui vehetis maris Dominum ac domitorem. Nos integros, tutoſque lugemus; adeò ingenioſi malorum inventores nobis ſumus, & periti fabri calamitatum. Ipſa opinio pericula creat, & metum: qui ex præcelſis deſpiciunt ſpeculis, deficiunt viribus, ut collabantur in præceps, nemine impellente, niſi cogitatione ſuâ: ipsâ opinione periclitantur. Quidam effuſum humanum ſanguinem ſpectantes, aut vulnera, concidunt animo; cùm ipſi vulnerati ſint compotes. In hos cadit illud Philoſophi: *Plura ſunt quæ nos terrent, quàm quæ premunt: & ſæpiùs opinione, quàm re laboramus. Quædam magis torquent quàm debeant, quædam antè torquent quàm debeant, quædam torquent cùm omninò non debeant.*

Seneca Epiſt. 13. *ad Luc.*

Cui

Cui panico timori, ut occurramus, paucis ejus naturam, ac incommoda proponemus.

§. I.

Panicus timor in caſtris perniciosiſſimus.

FErtur Pan, Higino teſte, concham tortilem inveniſſe, eaque perſonans, Titanas Jovem oppugnantes, novæ tubæ ſono, in fugam vertiſſe: atque inde timorem panicum dictum eſſe.

Hic timor panicus ſæpè tota caſtra turbavit, integros exercitus in fugam egit, munitiſſimas civitates evertit. Timor panicus videri poſſet ille Madianitarum, dum comploſis lagenis, & luce ilico in nocte conſpectâ, ac ſimul vociferatione Hebræorum territi, in fugam acti, ac mutuâ cæde conciderunt, ut disertè Iud. 7. *Omnia itaque caſtra turbata ſunt, & vociferantes, ululanteſq; fugerunt, & mutuâ ſe cæde trucidabant.* Sed his, vis divina ſe immiscuiſſe cenſenda eſt; naturali ſtratagemate ſe Hannibal hoſtium globis expedivit. Q. Fabius exercitum Hannibalis undique cinxerat, quo diſcrimini Hannibal ſe eripuit, timorem panicum Romanis incutiendo: duo millia boum, quæ ex præda circumducebat, nocte adduci jubet: & cujuſque cornibus ſarmentorum faſciculum alligari, atque incendi; boves his flammis incitati, per alta juga curſu evadunt, quos inſtructus ſuo ordine Punicus miles ponè ſequebatur. Romani, qui in præſidio montium erant, novitate rei perterriti, ex opportunis locis diſceſſere: & Fabius Punicam fraudem metuens, ſuos intra vallum continuit. Sicque Hannibal incolumis, cum omni exercitu evaſit. Quæ res manè cùm diluxiſſet, omnibus ludibrio ac riſui fuit: nec parum de Fabii Maximi laude decerpſit. Sic olim Seneca: *Multa per noctem habita terrori, dies vertit in riſum.* Gallici annales teſtantur, cùm Belgæ nocte quadam ſubluſtri, lunæ lumine vidiſſent arundinetum vento agitatum, putaverunt exercitum eſſe Ludovici XI. qui ex inſidiis, ipſos trucidare vellet; ſed auroга exurgente, omnes in riſum

Plut. Franc. Patr. l. 5. de Rege tit. 4.

Sen. Epiſt. 105.

Pellegrini in c. 1. Matt. parad. 10. pag. 53.

effuſi ſunt. In conſimiles certè cadit illud Levit. 26. *Terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium.* Ferdinandus Aragonius Rex Neap. Canuſium verſus exercitum movens, exploratores præmiſit, qui agmen cervorum per noctem conſpicati, Nicolaum Picininum, cum Joanne Andegavenſi, qui regnum affectabat, in armis ſtare crediderunt; Ferdinandus ſe tanto hoſti imparem ratus, exercitum inde dimovit. Quid Indos multitudine innumerabiles, ad conſpectum fœminæ, in fugam vertit? cauſam hanc aſſignat Salianus: dum Semiramis ex Bactriana in Indiam movit, non elephantos, ſed lignea ſimulachra elephantorum, virgultis & ſtramine referta, in campum eduxit; his verò larvis elephantorum, turbatis Indorum equis, impreſſione opportunè factâ, Indos in fugam egit. Ejuſmodi propheta explodit, & riſui exponit dicens: *Trepidaverunt timore ubi non erat timor.* Conſimiles timoris argues tu Drance, dum tu interim,

Pontan. l. 2. bell. Neap.

Salian Annal. à mundo 2090.

Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram;

Iuven. Sat. 10.

Dum vel minimo ſub noctem ſtrepitu nuper exaudito, argento & auro tuo metuens, toto tremuerunt oſſa pavore. Quid te Thraſonem, quid te militem glorioſum, timidũ facit, niſi quod honori, quod exiſtimationi quemque tuæ inſidiari arbitraris? *Vmbras montium vides, quaſi capita hominum:* qui famam obſcurare, & ſe ſupra te efferre videntur; cùm tu tibi umbram jacias, quæ terrori ſit. Hi non inſcitè Elephanto conferri queunt, qui totas arces armatis inſtructas, in hoſtium cuneos defert: inter tubas & tympana, inter tela & faces, interpidus: ad grunnitum ſuis, ad conſpectum muris, & quod magis mirere, ad ſui umbram cohorreſcit, ac terga vertit. Videas, qui nec tubam noviſſimã, nec inferorum faces, nec agmina dæmonum; ſed umbram infamiæ, levem injuriam, ab exiguo maſculo, velut muſculo illatam, cane pejus & angue perhorreſcunt. Qui umbratici homines, *ſæpiùs opinione, quàm re laborant.* Sed pergo porrò: quid ... non modò agmen boum, cer-

Iud. c. 9.

vorum, vimineorum Elephantum, validos ſæpè in fugam convertit, dum terror hic vanus animos occupavit: nec modò ſonitus folii, aut arundines motæ, ſed & nubes volantes, ac pluvis concitatus ingentes exercitus fudit. *Sic vertimus terga*, inquit Seneca, *quemadmodum illi, quos pulvis motus, fugâ pecorum, exuit caſtris.* Hujus rei luculentum extat teſtimonium: dum anno 1536. Carolus V. & Franciſcus Galliarũ Rex, hortatu Pauli III. ad Niceam, in colloquium venturi crederentur, & de pace ineundâ utrimque legationes mitterentur: in ipſo portu Villa franciæ, ubi Cæſariana claſſis ſtabat, accidit ut nonnulli ſub meridiem palabundi, in altiſſima alpium juga conſcenderent; & ecce, denſam nubem conſpiciunt. Plerique adventantis Turcici exercitus, id ſignum ſuſpicati, rem omnem detulerunt: ac continuo tumultu ac trepidatione ortâ, tandem compertum eſt, ab agricolâ nubem pulveris excitatam, cùm in areâ fabas excerneret, atque ita trepidatio in riſum verſa; ſic ut ipſorum Principum intellectâ præproperâ credulitate, pudor mentes confunderet, & jocoſis ſermonibus inanis metus ventilaretur. Sap. 17. timor ac formido Ægyptiorum deſcribitur: *Spiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum ramos avium ſonus ſuavis, aut vis aquæ decurrentium, aut reſonans de altiſſimis montibus echo, deficientes faciebant præ timore.* O timidos! ô trepidos Ægyptios! qui ad ſuavis auræ ſibilos, ad lene murmur aquæ, ad concinnum avium cantum, cui arguta reſpondet echo, velut ad tonitrua, aut tormentorum fragores, præ timore defecerunt. Simile quid noſtris temporibus accidiſſe, per vanos rumores, non minus mirandum eſt.

Sen. Epiſt. 13. ad Lucil.

Iovius lib. 17. Hiſt.

§. II.

Rumores vani, terrores veros incuſſerunt.

Anno 1565. Strada de bello Belg. pag. 397.

Dum Albanus cum copiis ſuis eſſet in Tranſiſelania, Daventriæ expectans ab exploratoribus, an pontes ſuſtinendis tormentorum oneribus pares forent: hi non multùm provecti, tympanorum ſtrepitu exaudito, mox & vexillis quatuor inſpectis, ilicò ad Albanum redeunt; adventare hoſtem, inque proximo eſſe, referentes. Is etſi ægrè adducebatur ut crederet, quia tamen à ſpeculatoribus diverſæ, uti aſſolet, nationis, id aſſeverabatur: properè tribunos præfectoſque admonet pugnæ, aciem inſtruit: ſimul alios qui propiùs obſervent hoſtium numerum, & vires, immittit; quibus inde digreſſis, in conſpectum veniunt 4 vexilla, prælata totidem curribus, velo ac fronde intectis, in quibus nova nupta magno agreſtium circumludentium comitatu, in vicinum pagum, belli ſecura vehebatur. Enim verò ad exercitum relata non magis derediculo fuit exploratoribus, quàm ludo, ea ruſticorum inter arma ſimplicitas: verſoque proinde in hilaritatem repentino illo pugnæ apparatu, prætериens ante aciem ſponſa, feſto ſcloporum plauſu conſalutata eſt. Manſitque facti memoria in Wallonicâ militiâ, ut ſi exploratores meticuloſiùs è vano rumore reditum ad ſuos feſtinarent, num ſponſam viderint, militari joco interrogentur. Hæc Strada.

Libro Numerorum c. 13. exploratores terræ promiſſionis homines timidi, redierunt *ad filios Iſraël, dicentes: terra quam luſtravimus devorat habitatores ſuos: populus, quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt. Ibi vidimus monſtra quædam filiorum* Enac, *de genere giganteo: quibus comparati, quaſi locuſtæ videbamur.* Lorinus hîc verſ. 33. dicit: mentiti ſunt exploratores, ſic abſolutè aſſerendo, quòd terra devoraret habitatores ſuos, uti & in eâ nimis hyperbolycâ comparatione Hebræorum, cum locuſtis; & tamen hi ficti, hi falſi rumores, quid non trepidationis, quid non murmurationis in caſtris Iſraëlitarum concitarunt? rumores hominem conturbant, inquietant, curas & angores incutiunt, & ſæpè ſæpiùs, ut Seneca ait, *Nos aliqua fabula ſine auctore ſparſa, conterruit.* Quot hâc miſerâ bellorum tempeſtate falſi rumores, fabulæ inanes ſparſæ? talem locum interceptum, illum deditum: *Maxima de nihilo naſcitur hiſtoria.* Jam ſpargitur te certo causâ caſurum; jam

Sen. Epiſt. 13.

Propert. l. 2. El. 1.

Sen. ibid. jam filium in conflictu occubuiſſe, &c. Soletur nos gentilis Philoſophus: *Illud tibi præcipio, ne ſis bis miſer ante tempus; cùm illa quæ velut imminentia expaviſti, fortaſſe numquam ventura ſint, certè nondum venerint.* Cùm Cn. Pompeius in comitiis ædilitiis Plut. in Pomp. ſacrificaturus, hoſtię reſpergeretur ſanguine, & infectas cruore veſtes domum remitteret: Julia ejus uxor, cruentas veſtes intuita, ſuſpicata Pompeium trucidatum, præ timore è veſtigio expiravit. Quare hoc documentum ab Ethnico acceptet Chriſtianus: Sen. Ep. 24. *Illud ante omnia memento, demere rebus tumultum, ac videre quid in quâque re ſit: ſcies nihil eſſe in iis terribile, niſi ipſum timorem.* Et adfert exemplum à pueris, qui larvis terrentur: *Quod vides accidere in pueris*, inquit, *hoc nobis quoque majuſculis pueris, evenit; illi quos amant, quibus conſueverunt, cum quibus ludunt, ſi perſonatos vident, expaveſcunt. Non hominibus tantùm, ſed & rebus perſona demenda eſt, & reddenda facies ſua.* Porrò matribus id quotidiano in uſu perfamiliare eſt, quę ubi horribili larvæ obtentu pueros abs ſe deterruerint, eâdem demùm obversâ inanem metum oſtentāt, ac perſonam reddunt, qui à fletu mox pueri arrident. Huc facit quod Lorin. in cap. 13. Num. verſ. 33. docet, aliud genus timidorum eſſe, quos Iſraëlitis illis vanè „conturbatis confert, dicens: Applicari „quoque commodè poſſunt hæc eadem „ad timidiores, puſillanimitateque ſpiri„tus agitatos: quibus in viâ Domini, & in „legis divinæ obſervatione, cuncta vi„dentur quaſi monſtra, & inſuperabilia, „larvæ horrendæ.

§. III.

Dæmon vanâ ſpecie rigoris, & auſteritatis, à virtute & religione deterret.

DOmos Religioſorum, ac Monialiũ, ut carceres ſibi imaginantur: ipſa loci facies, & primus aſpectus quiddam triſte, emortuum, & ferale ſenſibus repræſentat: concluſas illic teneras ac nobiles filias, inediâ exhauſtas, quaſi monſtra intuentur: ipſum Chriſtum, ut phantaſma, vel ut alii vertunt, ut ſpectrum reformidant: ipſas virtutes, humilitatem, abnegationem ſui, mortificationem, ut furias adverſantur. Rem hiſtoricâ relatione colluſtrabo: narrat Dion lib. 42. dum Salonitani ab Octavio Auguſto obſeſſi eſſent, hoc ſtratagemate ſe liberaſſe: noctu atris veſtibus induerunt urbis matronas, promiſſo capillitio, facie turpatâ, terribiles larvas aſſumentes, manibus faces geſtantes, ex urbe ſummo ſilentio in hoſtium caſtra contenderunt: eas ponè ſequebantur armati. Ergo has conſpicati vigiles, dæmonum aut furiarum catervam æſtimantes, fugam capeſſunt: illi interim undique incendia ſpargunt, armati alios mactant, ipſe Octavius in fugam agitur. Ita adoleſcentes in religionis arcem, in monaſteria quæ paſſim paradiſi vocitantur, admitti peroptantes, diabolus velut inanibus ſpectris fugat, & objicit quaſi monſtra quædam de filiis Enac: emittit ſiquidem è religione humilitatem, paupertatem, caſtitatem, pallidam & marcidam ſui afflictionem; pulcherrimas in ſe virgines, ſed auſtero habitu, & deformes variis larvis potiſſimùm vulgi opinionibus, ut quaſi furiæ videantur; ipſe dæmon hanc catervam ſequitur, territi tirones, inferni incolas ac monſtra quædã arbitrati, fugiunt, capiuntur, mancipia dæmonis redduntur.

Religio, inquit Bernardus, paradiſus, inhabitantes Angeli; & tamen quoties accidit, ut velut cuſtodes ſepulchri, dum hos Angelos, & Angelas vident, nimio auſteritatis horrore concepto, terreantur: *factiq; ſunt velut mortui.* Vident punctiones, ſed non unctiones. Magdalenam ſequantur, aliaſque mulieres, quæ nullis difficultatibus, nec mole lapidis terrentur; ita multæ teneræ ac nobiles filiæ Chriſtum ſponſum quærentes, nullas difficultates reformidant. Nos expaleſcimus, & lapidem nobis magnum fingimus, quem in progreſſu revolutum videremus. Chriſtianè Seneca: *Non quia difficilia ſunt non audemus, ſed quia non audemus, difficilia ſunt.* Platus de ſtatu Relig. lib. 3. c. 16. Similis tremor apprehendit Andream

Spinolam,

Spinolam, priùs Societati noſtræ quàm nomen daret: is enim cum provectiori jam ætate, nempè ut ipſemet humili quodam joco de ſe queri ſolebat, triginta & octo an. habens in infirmitate, de ſecluſo relinquendo deliberaret, atque in partem contrariam tum valetudinis imbecillitas, tum deliciarum conſuetudo, familiæ nobilitas, dignitas, quam in Eccleſiâ gerebat amplitudo, denique diſciplinæ difficultas, & multæ aliæ rationes quaſi agmine facto ad terrorem ei ſeſe offerrent: repentè Dei bonitas, hunc Prophetæ verſiculum ejus menti objecit: *Ponet pedes meos quaſi cervorum*, ad ardua quæque & difficilia ſuperanda. Quo tanquam lumine quodam oborto, ita illuſtratus eſt, ut quemadmodum ipſe narrabat, omnes iſtæ timidæ ac diffidentes cogitationes, momento evanuerint, iſque animo penitus obfirmato ac conſtanti adverſus illa omnia incommoda permanſerit: & quidem brevî, cum Auguſtino expertus eſt, quàm ſuave ſubitò factum ſit, à ſuavitatibus & deliciis mundanis abſtinere: nam cùm anteà adhuc ſecularis, quoties noſtrorum menſæ intereſſet, quod amicitiæ causâ nonnumquam faciebat, multa faſtidire ſoleret, utpotè delicatioribus epulis, argenteæ ſupellectili, & exquiſitæ cuidam munditiæ aſſuetus, idem deinde Societatem noſtram jam ingreſſus, cùm primùm ad communem menſam venit, omnia ei viſa ſunt longè alia, quàm priùs viderentur: mantilia nitidiſſima, patinæ atque orbes, quaſi ex argento; ipſe verò locus, totus optimo odore fragrans: ita ut nihil apud ſe dubitârit, quin illa omnia præter noſtrum morem, parata eſſent Rectoris juſſu, ad ſuam videlicet infirmitatem, extraordinariis ejuſmodi deliciis relevandam. Itaque & tum de hoc cum Rectore queſtus eſt ſeriò: & poſteà ſuum hunc errorem ſæpiùs ipſemet, amicis familiariter narravit.

Pſal. 17.

Bellarminus in Pſalm. 90. exponens illud Davidis: *Non timebis à timore nocturno*, ſic ait: Illos initio converſionis ut plurimùm occupat timor nocturnus, hoc eſt, metus quidam, atque horror laborum, difficultatum, anguſtiarum; quas in viâ Domini eſſe, ſibi perſuaſerunt: & quamquam ægrorum more medicamentum virtutis ſalutare non ignorant, abhorrent tamen, quod amarius illis videatur; ſic Auguſtinus de ſeipſo fatetur: *Punctum temporis quo aliud futurus eram, quantò propius admovebatur, tantò ampliorem incutiebat horrorem: retinebant me nugæ nugarum*; & vanum fuiſſe timorem ex eo collige, quòd expertus dicat: *Quàm ſuave mihi ſubitò factum eſt, à ſuavitatibus nugarum abſtinere! & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat.* Alii religionem ut cruentam Martis palęſtram, in mentis acie efformant, in quam velut in arenam progreſſis, animus parandus eſt ad tentationem; quâ denuntiatione ita terrentur, quaſi inter aſſidua prælia vivendum ſemper eſſet: itaque ſatius eſſe putant pugnam declinare, quàm hoſtem irritando, ultrò ſe periculis obiicere. Quæ fusè Platus noſter. Alios timor invaſit, ne voluntas, quæ initio fervere videtur, lapſu temporis intepeſcat, retrò aſpiciant, rurſumque à ſæculo cum notâ familiæ, parentum ac propinquorum indignatione, reſorbeantur. Hæc multorum infelices ac infames exitus confirmare. Quem timorem non nocturnum modò, ſed tartareum, egregiè D. Gregorius his verbis convincit: *Multos ſæpè videmus, vitam quidem ſanctæ converſationis appetere, ſed ne hanc aſſequi valeant, modò irruentes caſus, modò futura adverſa formidare; qui incerta mala, dum quaſi cauti proſpiciunt, in peccatorum ſuorum vinculis incauti detinentur; multa enim ante oculos ponunt, quæ ſi eis in converſatione eveniant, ſubſiſtere ſe non poſſe formidant: de quibus benè Salomon ait: Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: nam cùm viam Dei appetunt, eos veluti ſpinæ obſtantium ſepium, ſic formidinum ſuarum oppoſitæ ſuſpiciones pungunt.*

Aug. lib. 8. Conf. c. 11.

Platus l. 3. cap. 18.

Platus l. 3. cap. 32.

Greg. l. 30. Moral. c. 12.

Denique ut hunc timorem nocturnũ diſcutiant, diem illum ſibi ante oculos ſtatuant, quo quidquid hîc durum, quidquid aſperum, quidquid difficile, quidquid horridum viſu fuerit, diſſipabitur, quando,

Bern. in Cant. ſerm. 33.

do, *primordia noſtræ converſionis* (ut Bernardus loquitur) *primus exagitat timor, quem intrantibus ſtatim horror vitæ ingerit arctioris, & inſueta auſteritas diſciplinæ : is timor nocturnus* in clarâ luce fugabitur, & intuitu præmiorum, vanus ac nullus fuiſſe manifeſtò cernetur; nunc verò, inquit, quoniam abſcondita ſunt ab oculis noſtris, & nox eſt, *tentamur à timore nocturno, & pro bonis quæ non videmus, formidamus, quæ impræſentiarum ſunt adverſa tolerare.* Alius timor nocturnus omninò puerilis eſt, de quo Lucret. l. 2.

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ſic nos in luce timemus;
Interdum nihil quæ ſunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant.

§. IV.

Vaniſſimus metus eorum, qui omnia in tenebris & nocte metuunt.

Sen. epiſt. 100.

IN hunc Poëtam, hanc notam fecit Philoſophus : *Falſum eſt Lucreti, non timemus in luce, omnia nobis fecimus tenebras: nihil videmus, nec quid noceat, nec quid expediat.* Ipſas tenebras timemus. Sunt, quod mireris, viri martem ſpirantes, pleno die medias acies perrumpentes, hoſti terribiles, non indecoro pulvere ſordidi, qui noctu ad minimum ſtrepitũ pallent, noctu apud cadaver propinqui, imò vel propriæ uxoris excubare, cœmeterium tranſire, graviſſimè reformidant : Piſandro timidiores, qui verebatur, ne animæ ſuæ occurreret. Vide hîc Strenam de nomine JESV, ubi de 3. procis inani timore, à puella fugatis, quorum unus ſe mortuũ ſimulavit, ſecundus Angelum, tertius dæmonem, quò amœnum lectorem remitto. Nos de his Chryſoſtomi judicium audiamus: *Pueri*, inquit, *larvas timent, ignem non timent; ſic nos timemus mortem* (mortuum) *quæ eſt larva, contemptu digna, peccatum non timemus*, quod verè eſt timendum. Hoc, nec quidquam aliud timebat Macarius, cui cùm in viâ diverſorium deeſſet, nocte concubiâ, cœmeterium adiit, ut ſomnum caperet, quoque molliùs cubaret, cadaver illic inſepultum trahens, ac cervici ſupponens, pro pulvino uſus eſt; teterrimi dæmones, hanc hominis præſidentiam indignati, cadaver agitare cœperunt, at ille intrepidus idipſum contundebat, dicens: ſurge & vade, ſi vales. Ad quas intrepidi voces, cacodæmones territi aufugerunt: adeò illud Sapientis comprobatum eſt: *Timenti Dominum, non occurrent mala*, ſed fugiunt ab eo. Verùm ut hoc tolerandum ſit, quod natura cadavera abhorrere videatur, quis eos non timiditatis arguat, qui ne ſoli ſolarium conſcendere, caveam petere, hortum intempeſtâ nocte inambulare, nec prece, nec pretio adduci queant? non ſoli in cubiculo, vix ſoli in ſtrato dormire audent, veluti pueri trepidantes; in quo illuſtri documento P. Alvarez fuit, qui inviſens Mariam Diatiã, quâ B. Mater Thereſa perquam familiariter, & aſſiduâ ſociâ utebatur, conſpexit in angulo cellulæ ejus, præter lectũ ejus, aliud parvum ſtratum: quærit cui lectulus ille ſerviat? confeſſa ingenuè metum ſuum, dixit, ubi ſemel malè à dæmone excepta fuiſſet, poſthac timuiſſe ſemper, nec auſam in cellâ ſolam pernoctare, ideoque ſe puellulã aliquam ſecum ſumpſiſſe. Quod acriter reprehendit P. Balthazar: poſt tot divinæ bonitatis teſtimonia, poſt tot æternæ providentiæ ſigna, quâ ligat tartareos ſpiritus, tã exiguam eſſe fiduciam, ac fidem, de præſentia & auxilio Dei. Quo ſi deſtituatur, quid infans opitulabitur? quare è cellâ nõ priùs diſceſſit, quàm lectum hunc tolli, ac ejici vidit: hoc ſacrũ illi monitum pro ſcuto objiciens: *Qui timet Dominum nihil trepidabit.* Eccli. 34. documento hic Chriſtianis Clearchus Lacedæmoniorum dux eſſe poterit, qui hoc egregium apophtegma ſuis identidem inculcando, militarem diſciplinam continebat : *à militibus imperatorem potiùs, quàm hoſtẽ metui debere.* Ita non inimicus humani generis diabolus pertimeſcendus, ſed imperator noſter Chriſtus. Expendant timidiſſimi lepores ſanctos anachoretas ſecuros, ac ſolitarios, inter luſtra ferarum, inter dæmonum infeſtationes, & inferorum ſpectra. S. Xaverium deſerta ac ſolitaria templa noctu adiiſſe, ut ſoli Deo vacaret; S. Dacium Archiepiſcopum Mediolanenſem (auctor eſt Gregorius) dum

P. Poiters in ſtrena pag. 68.

Chryſoſt. hom. 5. ad pop.

Roſweyd. vitæ PP. pag. 585.

Eccli. 38.

Vita P. Alvareze. 10.

Valer. Max. l. 2. c. 2.

Greg. lib. 3. dial. cap. 4. Bollandus 14. Ian.

Conſtantinopoli Corinthum profectus, nuſquam aptum ſibi hoſpitium comperiſſet, ad ædes divertiſſe per plures annos malignis ſpiritibus, & dæmonum luſionibus infeſtas: evenit quippè intempeſtâ nocte, viro ſancto cõquieſcenti, hi nocturni lemures emergerent: extemplò latratus canum, ſibilos ſerpentum, rugitus leonum, aliorumq; animalium inconditos tumultus cierent: experrectus ad has dæmonum vociferationes venerandus antiſtes, omnes ſecurus irriſit: & miſeros vos, inquit, qui altiſſimo ſimiles eſſe contendiſtis, ſed ut video, jumentis comparati eſtis. Vel exemplo veſtro edoctus ſum, non altùm ſapere, ſed Deum timere. Hâc animi præſentiâ ilico omnes abeſſe juſſit. Tandem omnem animis terrorem facilè excuſſerit Bernardus, qui ſerm. 13. in Pſal. 90. de leone infernali, *Mugire poteſt, ſævire non poteſt; rugiat quantum vult, tantùm ne fugiat ovis Chriſti. Non ſumus beſtiæ, ut nos proſternat vacuus ille rugitus. Vera beſtia, verè rationis expers, qui tam puſillanimis eſt, ut ſolo terrore cadat: qui ſolâ futuri exaggeratione laboris victus, ante conflictum non ictu, ſed tubâ proſternitur.*

P. Perduccim d'une bonne mort. cap. 19.

Hic Leo terrere poteſt, nocere non poteſt. Nero primates regni, familiares ſuos, ſic quandoque terruit: Leones cicures alebat, quibus dentes excuſſi, ac unges reſecti. Hos inopinatò caveâ immiſſos, in aulicos ſuos cõcitabat; ilicò clamor, trepidatio, & plurima mortis imago, ſuperos ac inferos implorabant. Donec tandem ſe metu exanimatos, à feris illæſos, ac innocuos videntes, cum leonibus luſerunt tanquam cum agnis. Sunt qui dæmonem ut gigantem, ac alterum Goliath reformidant, ſed à puero Davide proſternendum. Alanus Copus in dial. l. 3. c. 13. Subierunt inquit, quidam vaſtam quandam ſpecum, & penitiùs introgreſſi, gigantem immenſâ magnitudine, telumque, inſtar trunci arboris, manu tenentem, viderunt: conſternati, & præ metu propè exanimati, præcipites aufugerunt in proximam villam. Quo rumore paſſim diſſipato, tota vicinia armata ad ſpecũ concurrit, eamque ingreditur, propiuſque jam armis confiſa, accedere eſt auſa; diu verò fixis oculis, nec ſine horrore gigantem intuiti cum voce motuque omni eum carere viderũt, audaciores inde facti, propiùs accedunt & tandem attingunt; corpus verò contactum, in pulverem diſſolvitur. Creditur fuiſſe unus, ex famoſis illis ac antiquis Siciliæ gigantibus, ante multos annos demortuus. Timebant Siculi gigantem, vivus illis videbatur, ac formâ terribilis: dum ecce digito uno corruit, & in cineres redigitur. Infernalem illum Goliath nos formidamus, quem ſi Deo fiſi, armis juſtitię aggrediamur, vel ſolo contactu evaneſcet. Sic in energumenis ſępè compertum eſt, innocentes puerulos ad nutum ſuum dæmonem loqui, tacere, conquieſcere, imò apud Japones recenter etiam in fugam vertiſſe. Pilos aliquot ex barbâ S. Vincentii Ferrerii, illum Leonem infernalem domuiſſe, in orcum ablegaſſe. Denique ſic vivamus, ut nihil timeamus niſi ſolum peccatum. Hoc olim Olympiadem docuit Chryſoſtomus, una res gravis, & formidanda eſt olympias, nempè peccatum: reliqua omnia fabulæ. Quod ſuo exemplo comprobavit: etenim cùm Eudoxia ei graves minas intentaret, quòd iniquis ejus conſiliis ſe opponeret, reſponderunt legati, *Fruſtrà ô Regina illum hominẽ terres, nihil ille timet niſi peccatum.* Talis fuit S. Ambroſ. de quo teſtatur magnus Theodoſius referẽte Theodoreto: *Theodoret. lib. 5. hiſt. cap. 18.* *Novi*, inquit Imperator, *conſtantiam Ambroſii; & quòd nullo regiæ majeſtatis* TERRORE *divinam legem tranſgredietur.*

Talis non ita pridem in Societate noſtrâ exſtitit vir primæ nobilitatis, ſed illuſtrioris virtutis Antonius de Padillâ, qui in ſupremo mortis agone cùm anxius Deũ judicẽ formidaret, ſciſcitanti cuidam, Iſne timor inde oriretur quòd lethalis alicujus criminis conſcientia teneretur? *Ieſu bone*, exclamat, *quod hoc monſtri*, Religioſus & lethale crimen! qui poſſunt unâ conſiſtere? hic verè tanquam à facie colubri abhorrebat peccatum. Ad hũc timorem ſuaviter & fortiter inuitat Auguſtinus: *fera ſævit, Deum time; ſerpens inſidiatur, Deum time; homo te odit, Deum time, diabolus te impugnat, Deum time,*

P. Alegambe in biblioth. Script. Societatis.

Barrad. tom. 4. l. 8. cap. 6.

Aug. in pſal. 32. con. 2.

time: tota enim creatura ſub illo eſt, quem iuberis timere.

Ejuſmodi quippè uti & fortiſſimi omnes Chriſti Athletæ non timuerunt eos, qui occidunt corpus, ſed ſolum peccatum, quod poteſt & corpus & animam perdere in gehennam. Quem locum cùm luculenter ſacri interpretes, Doctores, & inter hos Auguſtinus exponat, ſuperſedeo, rem ipſe in hiſtoriâ oculis ſubjicio. Eam ſic enarrat Hermannus Hugo de militiâ Equeſtri lib.3.c.1. Cohortis unius dux (nomen teneo & conſultò taceo) antemiſſus unà cum Præfectis aliis duobus, portã urbis cujuſdã tormento effractam invadere, cùm unus altérve anguſto foramine ingredi juſſus ab excubitoribus intra portã interimeretur, ipſe ſibi lethalis culpæ conſcius, perfractæ portæ conſpectu, non ſecùs ac ac tartareæ januæ horrore perculſus aditũ tentare extimuit. Affirmant ſi intraſſet, urbem futuram fuiſſe in noſtrâ poteſtate. Ergò metu reſtitit, reſtitêre & ceteri, reque infectã domum rediêre. Hominem ad ſe evocatum, ignaviæq; convictum belli Imperator ſecuri ſubjecit. Ille priuſquam ſupplicium cervice exciperet, pronuntiavit ingemiſcens ſe cùm urbis porta invadenda ſibi eſſet, admonitũ ſubitò ſceleris, quo nondum animum expiarat, eoque metu adeò territum fuiſſe, ut nec famam, nec vitam manu carnificis auferendam adeò exhorruerit, quàm flagitium illud animo obverſans, quod graviſſimis iiſque æternis inferorum flammis animam addiceret. Edoctus, ut opinor, probè ab Anſelmis, Edmundis, Ludovicis: ſi hinc peccati horrorem, illinc inferni dolorem cernerent, vivos ſe in barathrum præcipites daturos, quo hoc immaniſſimum peccati ſpectrum effugere valerent.

Bonaert. in cap. 21. Eccl. v. 1.

Concludo ſingulari documento: vir integerrimus, & exploratâ ſanctimoniâ notus, interrogabatur, quid in orbe rerum omnium maximè timeret? nil ſanè, ajebat, nihil timeo; at illi certatim quæſtionibus urgebant virum: non times lanienam cordis, angores conſcientiæ, mortem non times? non penitùs ait; non times diabolum? tam parum, atque canem mortuum; non times inferorum ſupplicium? Neutiquam; non mundum, non inſidias, non tyrannos, tormenta non times? nil eorum timeo; Deum ſaltem timebis? Deum, inquit, amo, non timeo. Dic tandem, quid ergò times? nihil ſub Sole, nihil ſupra Solem, nihil in orbe hoc univerſo:

Drex. to. 2. pag. 636.

——— Si fractus illabatur orbis
Impavidum ferient ruinæ. *Horat.*

Et dicti rationem cœpit reddere: egeſtatem, inediam, nuditatem, famem, ſitim, talia non timeo, quia mala eſſe non poſſunt, niſi malis; nam & filius Dei pauper fuit, ſitivit, eſurivit, nudus exſpiravit. Morbos & dolores non timeo, hæc enim ſobrium faciunt animum, & vel nolentem compellunt ire ad Deum: Dei filius in doloribus fuit; infamiam, maledicta non timeo, quia ad ſalubrem modeſtiam deprimunt: nec enim magis contemni aut irrideri poſſum, quàm Dei filius. Mortem non timeo, quia aditus ad vitam: omnes amici Dei, Mater Dei, Dei filius mortuus fuit. Diabolum non timeo, quia canis ligatus, & quò magis me vexat, hoc arctiùs Deum meum complector. Infernum non timeo, quia tantùm pro diabolis, & inimicis Dei; ergo Deum amo, Dei amicus eſſe volo, & ſtudeo. Hinc nec Deum timeo, quia in orbe toto fideliorem amicum non habeo. Ita nec inferos, nec mortem timeo; & tamen ſubdit, valdè timeo. Quid ergò times? nihil, id eſt, peccatum: hoc ſupra modum timeo; hoc timendo, nihil timebimus. Cui accinit S. Paulinus:

——— Non metuendi
Cauſa, timere Deum: quem quiſquis non timet unum,
Omnia jure timet. ——— *S. Paulin. natali 8.*

EMBLEMA XI.

Ad comburendum. Matth. 13.

CORPUS, *Anagramma.* PORCUS.

DOMINICA QVINTA.

POST EPIPHANIAM.

De tormentis inferni, quæ anima in corpore, inſtrumento peccati, & ſordidiſsimo porco patietur. Hæc paucis ex illo Chryſoſtomi complectemur.

§. *I.* Nec oculus vidit.

§. *II.* Nec auris audivit.

§. *III.* Nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus odientibus ſe. *Chryſoſt. lib. de reparat. lapſi.*

§. *IV.* *Horum tormentorum conſiderationem utiliſsimam eſſe.*

DOMI-

DOMINICA QVINTA POST EPIPHANIAM.

Ad comburendum. Matt. XIII.

Gal. libell. de Anat. Geſnerus de quad. pagina 873. v. 60.

GAleni hoc pronuntiatum eſt: *Bruta quædam (ut Simia) hominem partibus externis referunt, internis verò nullum animal homini tam ſimile quàm porcus,* ſecundùm compoſitionem, numerum ac ſymmetriam omnium partium: *quamobrem*, inquit, *anatomiam in eo inſtituimus,* ut apto prorſus anagrammatiſmo, *corpus porcus* dicatur. Nec modò Phyſicam hanc ut re, ſic nomine *corpus & porcus*, ſimilitudinem habet, ſed vel proximè moribus & vitâ peccatoris corpus, adeò porcū refert, ut quaſi Circes epoto poculo omnino in porcum degeneraſſe videatur.

Orig. hom. in Pſal. 37.

Origenem audiamus: *Porcis*, inquit, *ſimiles dicuntur ij, qui peccatorū fœtoribus delectantur, ſicut porci qui fœtorem omnem tamquam odorem ſuaviſſimum expetunt.* Ut non injuriâ homines ventri, ac veneri, omnique vitiorum cœno immerſi, vulgari paræmia:

Horat. l. 1. epiſt. 4.

Epicuri de grege porci indigetentur.

Ecquid cauſſæ fuiſſe exiſtimatis, quòd dęmones in porcos ire poſtularint, & quòd Chriſtus dæmones exaudierit? Matt. 8. *Dæmones autem rogabant eum dicentes, ſi ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum, & ait illis, ite.* Ad primum ſic Divus Thomas reſpondet: *in porcos mitti petierunt, quia nullum animal eſt immundius porco, unde & porcus dictus quaſi ſpurcus, eò quòd in ſpurcitiis delectetur.* Ita Doctor Angelicus.

Matt. 8. v. 31.

D. Thomas in caten.

Auguſt. hic.

Ad ſecundum, hoc Auguſtini reſponſum eſt: *Dimiſit Dominus dæmones ire in porcos, ut oſtendat diabolum in eis dominari, qui vitam porcorum gerunt*, quò ſpectat illud Euthymii: *Dæmones ingrediuntur porcos, eos videlicet, qui irrationabiliter converſantur, & in cœno voluptatum volutantur.*

Matth. 8.

Sed quid tandē miſeris illis porcis actum eſt? Ecce, ait Evangeliſta, *impetu abiit totus grex per præceps in mare*; At quò evaſerint, ubi eos conſpexerit Sebaſtianus Barradius, luculentus teſtis exponet: hic vir hic eſt qui conſilio prophetico vivus ad inferos deſcēdit, ne ut ait Bernardus, eò mortuus deſcenderet: ita enim quodam die inferna meditatus eſt, ut ni mentem ab inferis revocaſſet, præ horrore mortuus concidiſſet, inde igitur ut feliciter emerſit, hæc poſteris tradidit: *En tibi porcorum finem, in mare, in abyſſum, in profundum illud Tartari pelagus, magno impetu viri libidinoſi cæteriq; ſcelerati feruntur, tandemq; in amariſſimum illum omnium calamitatum Oceanum præcipitantur.* Et ut eorum apud inferos lanienam oculis ſubjiciat, *Horum*, inquit, *porcorum finis eſt non cælum ſed macellū, id eſt, Tartarus*, Hoc tandem pro paræneſi ſubjungit: cùm *paſtores demerſos viderunt ſues, fugerunt*, ut ait Evangeliſta. *Si fidei oculis tot ſues* (erant duo millia) *in tartaro videmus demerſos, porcinos quæſo fugiamus mores.* Idem ſuadet Lactantius: *interdixit Iudæis Deus ne porcinâ carne uterentur*, id eſt, ut ille interpretatur, *ne vitam porcorum imitarentur, qui ad ſolam mortem nutriuntur,* & quidem ęternam, ad comburendum, igne inextinguibili; quemadmodum damnati non ſemel ſe exhibuerunt in ſpeciem porci truculenter toſti, ac terribiliter torti. Solent noſtri carnem quam fumo indurare voluerint, copioſo ſale inſpergere: in inferno, ignis pro ſale, & fumus aſcendit ſemper; quare cùm animalis homo, non percipiat ea, quæ ſunt ſpiritus, velle voluptuoſo, aut temulento ſpiritales Paradiſi delicias proponere, ubi omnes erunt ſicut Angeli Dei, eſſet hoc, lilia & roſas, ante porcos projicere

Recueil des hommes illuſtres. Barrad. tom. 2. lib. 5. c. 18.

Ita Corn. hic.

Lactantius l. 4. de Relig. cap. 17.

velle cæleſtis illius Jeruſalem ſplendorem, homini ſordido enarrare, quomodo *platea civitatis aurum mundum ſit*; & *duodecim portæ duodecim margaritæ*, cùm non niſi præſentibus capiatur, eſſet margaritas ante porcos abjicere. Homo igitur ſenſibilibus immerſus, cùm ſenſu maximè ducatur: pœnam ſenſus, quâ dæmones ac damnatorum animæ apud inferos cruciantur, evidenter ex D. Thomæ & Auguſtini doctrinâ perſpiciat: qui ut igne corporeo ſpiritus torqueri comprobent, illos corporibus alligarunt: *Sunt* enim *quædam ſua etiam dæmonibus corpora, ſicut doctis hominibus viſum eſt.* ait Auguſtinus.

D. Thom. lib. 4. contra Gentes cap. 90.

Aug. lib. 21. de civit. cap. 10.

In quibus corporibus quàm horrendè torqueantur, videre erit in barbarâ illâ lanienâ, quam tyranni ac carnifices corporibus humanis, per exquiſita ſupplicia intulerũt. Quæ quò perſpicaciùs ſub ſenſum cadant, ſtatui illud Apoſtoli ad ſenſum noſtrũ traducere: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum*, quæ in rem noſtram ſic vertit Chryſoſt. *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus offendentibus ſe, qui eſt ſtatus*, inquit, *omnium malorum aggregatione peſſimus.* Hic ſenſus Originis fuit, de quo illud: *Ubi benè nemo meliùs.* Ipſum audite: *Sicut porrò de bonis juſtorum in cor hominis non aſcenderunt quæ Deus præparavit diligentibus eum, ita & peccatoribus præparavit ob fornicationem, ob adulterium, quæ in cor hominis non aſcenderunt.* Hoc ergò ordine inferorum tormenta rudi carbone adumbrabo.

1. Cor. 2.

Chryſoſt. lib. de reparat. lapſi.

Orig. hom. 18. in Ierem.

§. I.

Nec oculus vidit quæ præparavit Deus odientibus ſe.

QUid non ſpectavit ſub Nerone, Diocletiano, Decio, Valeriano, aliiſque diaboli adminiſtris & inauditæ crudelitatis inventoribus Roma? Quid non vidit ſub Maximino Alexandria, ſub Henrico & Elizabethâ Anglia? ſub Taicoſamâ Japonia, quid non conſpexit? Quæ omnia ne umbra ſunt eorum quæ ſceleratі apud inferos perpetiuntur. *Pone*, inquit Chryſoſtomus, *ignem, ferrum, & beſtias, & ſi quid his difficilius: attamen nec umbra quidem ſunt ad illa tormenta.*

Chryſoſt. hom. 49. ad popul. Antioch.

Rem miram optimâ fide V. Beda commemorat ævo ſuo contigiſſe: fuit in provinciâ Nordan paterfamilias Drithelmus nomine, hic vi morbi ad extrema redactus, totâ nocte jacuit in mortuum. Ubi diluxit ad ſe rediens, omnibus attonitis, vitam ſibi conceſſam ait; ſed longè aliâ ratione ducendam, ſi quidem extemplò, ſeſe in prolixas preces abjecit, mox facultates omnes in conjugem, liberos & egenos diſpertiens, omnibus mundi curis exutus, ſatis rigore vitæ loquebatur, quàm horrenda in orbe altero vidiſſet, Rex Alfridus vir literatiſſimus, ſtudioſè, ac crebrò illum audiit de thermis ſtigiis narrantem, quæ ille in cœnobii angulo noctu ac interdiu, animo volvens, mirabiles auſteritatis effectus in ſe exercebat, hoc unum commiſerantibus reponens: *Acerbiora vidi.* Quidquid aliis horridum & immane videbatur, hoc unum ingeminabat, *acerbiora vidi.* Jacobus nobilis Perſa, ab Iſdegerde Rege juſſus novem horarum carnificinâ, membratim à capite ad imos talos conſcidi, ſingulis commiſſuris, & articulis ſeorſim diſſectis; immane tormentum. Sed inferorum ſpectator dicet: *Acerbiora vidi.*

Quintinus Romanæ nobilitatis, vir Senatorii ordinis, inaudita pertulit ſupplicia: nam poſtquam bullienti oleo, pice, adipe perfuſus, latera facibus aduſtus, totum corpus catenis cæſus; ori ejus ſinapi, calx, & acetum infuſum, ipſe deinde binis ferreis ſudibus à vertice ad crura transfixus, omnes digiti inter ungues clavis terebrati ſunt: hæc tam atrocia viri nobiles, ad horrorem ſpectantium ſubjerunt, ſed ô nobiliſſimi Domini, ô potentes ſæculi *atrociora vidi*, ubi *potentes potenter tormenta patientur.* Martina nobilis virgo quatuor palis affixa, fuſtibus & flagris cæſa, ungulis laniata, beſtiis objecta, demùm ad flammas damnata.

Sap. 6.

Chriſtina pro Chriſto, ferventi oleo peruncta,

uncta, dum tyrannus oleum & operam ludit, pice perfundit, tenaciùs Chriſto adhæret; ſerpentes immiſſi, linguâ evulſâ, ubera reſecta, quibus virgo non eget. Tandem ſagittis confixa, quarum pennis in cælum evolavit, quid ad hæc ô teneræ virgines? exhorruiſtis? *acerbiora vidi.*

Emmeramo Ratiſponenſi Pontifici poſt digitos præciſos, oculos effoſſos, nares ac aures reciſas, manus etiam ac pedes truncati, dein lingua præciſa eſt. Auguſtodunenſis Præſul Leodegarius, oculis orbatus primum martyrẽ ſe vidit, nudipes per teſtas, & aſpera ſaxorum fragmina juſſus ambulare, labiis & linguâ mulctatus, tandem ſecurus poſt hæc, ſecuri caput ſubjecit. Marcus Arethuſus Epiſcopus, lanceolis undequaque compunctus, melle oblitus in junceam ſportam impoſitus, apum, veſparum, ac culicum morſibus, in lanienam datus, ſed ô excelſos Eccleſiæ præſules, *acerbiora vidi.*

Curt. lib. 6. cap. 12. Tandem ut curſim cætera cum Curtio attingamus: *Ignis*, inquit, *ſuppliciorum ultimum eſt*, quo ſi quid atrocius inveniri potuiſſet, ingenioſa crudelitas, in Laurentium excogitaſſet, qui toto corpore lacero, ore ſaxis obruto; candenti craticulæ impoſitus eſt. Exercuiſſet in Petrum Marcellini ſocium, qui flagellis conciſus, ubi in vulnera hiantia, acetum cum ſale infuſum fuit, lento igne aſſatus eſt: tentaſſet barbara ſævities in Carolum Spinolam, qui igne eminus ac lentè admoto, tres horas vivus ambuſtus eſt; unum adinvenit Anglia, dum ſuper nudos ventres, vivos glires obverſis pelvibus detentos, inſtructis ignibus per viſcera dentibus ac unguibus effugiũ quærere coëgit. Sed longè *acerbiora vidi.* Ignis non extinguetur, nec vermis eorum moritur. Quid ad hæc ô viri Religioſi, Eccleſiaſtici? *acerbiora vidi* longè, longè *acerbiora.* Hieronymus qui hæc attentè contemplatus eſt, exclamat: *In uno igne, omnia ſupplicia ſentiunt in inferno peccatores*; quidquid per candentes craticulas, laminas, ignitas forcipes, ſartagines, liquata metalla, aliáve tormentorum genera, vel ſcelerati, vel ſancti ab orbe condito pœnarum ſubjerunt, id omne in uno igne apud inferos peccator in ſe unus experitur. Plus dico, omnia hæc noſtra, ignes noſtri, quantumvis luculenti, picti ſunt ſi cum igne infernali conferantur. Tartarei ignis ardor, inquit Anſel. *Sic iſtum materialem ignem vincit, ut iſte, pictum ignem.* Horreſcit animus intuẽs fluvios liquati metalli, dum cãpanæ aut machinæ bellicæ funduntur; igneus ille fluvius, pictus eſt ad ſtagna inferorum. S. Franciſcus ad ſolum conſpectum ferri candentis, totus quandoque contremuit. Climacus dicit ſe vidiſſe cocum dono lacrymarum præditum, qui hoc ſe conſecutum dictitabat, quòd videns hunc ignem, recordatione flammæ æternæ, ſe omni quiete indignũ judicaret. O ſi nos quoties huic noſtro igni aſſidemus, eum ut pictũ, ad veros illos & vivos inferorum rogos conſideremus, quomodo non cum S. Furſeo gelidiſſimâ hyeme, etiam medias inter nives, vel nuda hujus ignis recordatio, largum ſudorem exprimeret. Quantum animi fervorem, quantam lethalis noxæ formidinem ingeneraret? etenim ſi hic ignis noſter pictus, tantæ virtutis ſit, ut nemo quiſquam articulũ ardenti cereo, per horæ quadrantẽ, quocumq; propoſito lucro aut voluptate, admovere ſuſtineat quem non commovebit ligatis manibus & pedibus mitti in ignem æternum? juvat ſcire quid hîc Auguſt. ſentiat: *Non erit*, inquit, *iſte ignis ſicut focus tuus; quò tamen ſi manum tuam mittere cogaris, facies quidquid voluerit, qui hoc minatur: ſi tibi dicat, ſcribe contra caput patris tui, ſcribe contra capita filiorum tuorum, nam ſi non feceris manũ tuam mittam in focum tuum, facies ne ardeat manus tua.* Ex quo ſic tandem concludit: *Minatur ergò inimicus, tam leve malum, & facis malum; minatur Deus æternum malum, & non facis bonum. Unde piget, niſi quia non credis? ſed ſi non credis, jam judicatus es, & experieris miſer quod non credis; prima veritas te arſurum igne æterno pronuntiat.*

Hieron. in Pammac. — *Barrad. to. 3. pag. 618.* — *V. Speranſis punct. 148.* — *In vitâ 16. Ian.* — *Auguſt. in Pſalm. 49.*

Lutherus certè non credidit, dum Sibyllæ Duciſſæ Saxoniæ, quæ in comitatu habebat complures ſpecioſas puellas, dixit, ſi tales in inferno eſſent, libenter ſe cum illis, eò deſcenſurum. Deſcendit hic infamis *V. Perard. in feſto S. Ignatii.*

famis

famis Paris & multas illic formoſas Helenas reperit :

Prop.l.2. & 21. *Sunt apud infernos, tot millia formoſarum.* Sed eheu! quas nunc voces daret? ô veneri,ac formę proci! ô porci ventri,& abdomini nati, de quibus Propheta ait : Pſal.72. *Prodit quaſi ex adipe iniquitas eorum.* Conſentit Cyprianus : Cyp.ſerm. de Aſcen. *Mortales miſeri vivent inter incendia,in propria adipe frixæ libidines bullient, & inter ſartagines flammeas,miſerabilia corpora cremabuntur.* Illic porci illi Troiani, omni genere vitiorum farti, Tartareo incendio horrendum in modum, ſine fine torrebuntur, Sand.Purg. pag.48. *Acuminato infixi* palo,inquit Sandæus, *inſtar nefrendis*, qui aſſatur ad vitales flammas, in æternum rotari pergent. Spectaculum ejuſmodi vidit, & ingemuit Flandria : Delrio diſq. mag.lib.3. p.1. q.7. ſec.2. cùm tres impuri Ganeones, cùm ſcortis ſuis, altum ſtertentes, ſub noctem effractis portis viderunt Cacodæmonem trucis viri ſpecie intrantem, habitu venatorio, & cum eo duos parvos cocos. Unus eorum lecto extractus, veru infigitur, & luculento igne exſtructo, ſpectantibus ſociis probè aſſatur, & ne viſum inane putes, manè collegam ſuum reperêre omninò aſſatum; ſcio locũ, inquit Delrio, & ordinem,ſed utrumque ſilentio involvo. Compellos vos ,ſi ob noctem in flagitio traductam; poſtridie quis veſtrûm in foro ſic lentè aſſandus eſſet, an ſcelus ille anhelaret? & eheu! hæc in æternum peccatores manent ob momentaneam voluptatem. Inculcavit id olim ſuis Chryſoſtomus : Chryſoſt.l. de reparat. lapſi. *Quod momentaneæ & leve delectationis noſtræ æternum ignis ac tormentorum pondus operatur in vobis.*

Chryſoſt. hom.48. de ira. Alterum prorſus ferale ſpectaculum quale *nec oculus vidit*,proponit idem Chryſoſtomus, nec velim exiſtimemus ut hîc fieri ſolet, & in futurâ vitâ contingere, ut ſcilicet ſolatium aliquod ferat ſocios habere miſeriæ : dic enim, quæſo, ſi quis damnatus ignibus, filium unà intueatur, odoremque ex ipſius carne aſcendentem hauriat naribus, nónne motietur? Quo pacto pater filium, in eâdem damnatione poſitum videns, ſolatium capiet? Hoc tormenti genus Phocas in Mauritium, Adrianus in Euſtachium adinvenerunt, dum ante ora parentum, complexu in medio ſua viſcera, liberos ſuos crudeliſſimè torqueri viderunt. Alexander Hircani filius Dux Iudæorum, uno die octingentos in crucem ſuſtolli juſſit, & in meridie ante ora parentum uxores ac liberos ſæviſſimè trucidari; Ægeſippus. at aliud longè immanius ſpectaculum, numquam finiendum, apud inferos obverſabitur. Ubi ut Greg. ait: Greg.l.9. mo. in 106. ubi nullus ordo. *Ignis & ad conſolationem non lucet, & tamen ut magis torqueat, ad aliquid lucet: nam ſequaces quoque ſuos ſecum in tormento reprobi, flammâ illuſtrante, viſuri ſunt, quorum amore deliquerunt.*

Pater videbit filium,cui ut divitem hæreditatem relinqueret, à juſtitia deflexit; avunculus nepotem, quem ineptum in dignitatem extulit, & ita perditè amavit, ut cum multis perdiderit. Illic videbunt juvenes quas hîc tantopere deperierunt filias,jam furias,Medeas ac Meduſas mõſtra teterrima,ijſdem ſuppliciis deputata.

O oculi qui modò tot horas ante ſpeculum contemplamini, illic ſpecula uſtoria, quæ faciant oculos flammas & faces ejaculari. O oculi, qui tot laſcivos conſpectus, in ſpecioſas formas, in fœdas tabulas, obſcœnos libros jactatis; quæ ſpectra, quàm horribiles viſu formæ occurrent? ô noctem æternam! oculus qui hîc lucem fugit, *uſque in æternum non videbit lumen.* Pſal 48. O fera ſpectra! ô monſtra horrenda! S. Bernardus in Pſal. 90. Refert quendam conſpecto dæmone ita fuiſſe territum, ut clamore omnes excitarit, & toto die quaſi Phreneticus fuerit. Eòdem ſpectat, quod Antonius commemorat, quendam Fratrem Dominicanum viſo dæmone dixiſſe, ociùs ſe præcipitaturum in fornacem accenſam, quo tale tam horribile ſpectrum effugeret. Cùm tamen certum ſit, ab humanis oculis non poſſe fœditatem naturæ ejus perſpici, & hanc umbram eſſe fœditatis quam in ſe habet, ut Catharina Senenſis aliquando docuit, *Quod homo præ horrore mortuus concideret ſi vel deformitatem unius dæmonis intueri poſſet.* Bloſius monil. Spirit. c.14. Cui cùm Deus puncto

temporis

temporis diabolum in ſua ſpecie exhibuiſſet, ubi ſibi reddita, dixit malle ſe per prunas ardentes nudis pedibus ambulare uſque ad ſupremum judicii diem, quàm formam adeò terrificam rurſus intueri. Quid erit tot millia millium cacodæmonum ſemper oculis obſervati? O oculi hîc flete, ne in hunc locum tormentorum veniatis, *Vbi erit fletus*, numquam finiendus; poſtquam mare Atlanticum lachrymis æquarint, nihildum ſceleris expiarint magno teſte Bonaventurâ. Et eheu, indubiè, ut ſingulis millenis annis unam lachrymam fundant aliquando diluvium aquarum effuderint, verumtamen ad Deum non approximabunt.

Bonav. de inferno c. 14.

§. II.

Nec auris audivit.

PLura certè ſuppliciorum genera fidâ relatione auribus accepimus, quàm oculis conſpexerimus. Quàm tragicas hiſtorias quandoque narrari audivimus. Quã truculentos latronum eventus majores & patres noſtri annuntiaverunt nobis, tinniunt ambæ aures ad ferales cataſtrophes, quas judicum tribunalia, in latrones, parricidas, ſacrilegos, regum ac principum ſicarios decreverunt. Mercurius Gallicus latâ ſatis famâ evulgavit inauditum hactenus ſupplicium anno 1610. 27. Maij in Raviliac exercitum. Interemerat hic cultro in pectus adacto Henricum IV. Regem Chriſtianiſſimum; quare hanc in eum Senatuſconſultum ſententiam pronuntiavit: Præmiſſa coram primaria Eccleſiæ Parienſis porta traductione ſupplici ac ſtigmatica, in plateam ſupplicio deſtinatam ducatur, ibique in tabulato forcipibus candentibus, pectus, brachia, femora, ac ſura illi inurantur, manus dextera parricidii cultrum tenẽs, igne ſulphureo concremetur, in partes forcipibus inuſtas plumbum liquefactum, oleum fervens, reſina accenſa, ceraque ſimul cum ſulphure liquato injiciantur: quibus peractis, corpus ejus à quatuor equis diſtrahatur, membra cum corpore igne conſumantur. *Horreſco referens.* Hæc ſi tibi ob verbum famæ, aut pudicitiæ noxium, ob oculum liberiorem, ob hauſtum liberaliorem, ob petulantem manum, ob fœdam cogitationem vel momento admiſſam ſubeunda forent, quàm ſtudioſè hæc mala, quibus noxa lethalis ſubeſt, declinares? perverſam hanc inconſiderantiam deplorat Hipponenſis Præſul: *Quàm lugenda*, inquit, *perverſitas; ut animam quam Chriſtus ſuo Sanguine redemit, luxurioſus quiſque propter unius momenti delectationem diabolo vendat? verè nimiùm plangenda & miſeranda conditio, ubi citò præterit quod delectat, & manet ſine fine quod cruciat.*

Aug. ſerm. 250. de Temp.

Audivimus, ut cum Chryſoſtomo loquar, *Quòd crimínoſos trahunt, quomodo ligant, quomodo faces tormentis admovent; ſed hæc omnia*, inquit ille, *ludrica & riſus ſunt, ad illa ſupplicia*, inaudita inferorum. Anno 1584. Baltazar Gerard Burgundus 27. annorum juvenis, Guilielmum Naſſavium Orangii Principem tumultuum Belgicorum choragum, ſclopo occidit. Hanc cædem etſi inſtinctu divino, ut aſſerebat peractam, exquiſitis tormẽtis luit. Primùm equuleo eductus, utroque manuum pollice ſuſpenditur, centum plumbi libras pollicibus pedum alligantes addidêre pendenti flagra ac virgas, ut toto corpore affatim ſanguis deflueret. Depoſito, ſub digitorum unguibus, longas profundiſſimè acus infigunt, utriuſque brachii axillis anſerina ova toſta ſuppoſita, tum brachia compreſſa donec exuſtis axillis ſanguis copioſè diffluerct. *Et hæc omnia ludrica ſunt, & riſus*, ad ea quæ te manent, ô peccator; audi porrò & contremiſce. Die inſequenti crines ei omnes è corpore tolli jubent, dicentes magicis eum artibus ſibi inſenſibilitatem inducere, deinde foco luculento eum admovent, novis calceis aruinâ probè infectis indutum: corio contracto pedes unà cum calceis in globum verſi; tandem ad ſupplicium rapitur 14. Iulii, palo alligatur; tum manus, quâ Orangium trajecerat

Chryſoſt. hom. 49. ad pop. Ant.

Haræus tomo 3. pag. 364.

N lami-

laminis cadentibus, quibus liba cancellata coqui ſolent, imponitur, quam carnifex cum oſſibus ac nervis ita abſumpſit, ut nidor prope forum compleret: tum brachia, femora, crura, tergum, ſcapuli, ac pectus ignitis minoribus forcipibus miſerè excarnificata. Hinc bombardâ, quâ Orangium trajecerat, caput ejus validè percuſſum; denique poſt tot tormentorum genera juvenem majori ſcamno imponunt; ac ventre, cultro quo porci jugulantur, ſenſim aperto, cor raptum, eductumque in faciem conjecerunt, inteſtina igne combuſſerunt, in quatuor partes corpus ſectum, quatuor portis urbis Delphenſis, ubi hæc tragœdia peracta, ſuſpenderunt, caput præpilatæ haſtæ infixerũt; ſed eheu, alia longè atrociora peccatorem manent, qui ipſum filium Dei truculenta rurſus cæde in crucem agit; aliam ille in torturam conjiciendus, ubi carnifices nũquam laſſantur, ubi cruciatus nunquam minuuntur; veriſſimũ illud Tertulliani: *peccator traditur diabolo, quaſi carnifici in pœnam.* Sed quàm dirè hic carnifex torqueat, nequit explicari. Audimus concionatores de hiſce pœnis quaſi Apologos, aut poëtarum figmenta narrantes, ut ſomnia hæc omnia reputamus. Audimus homines in duello occiſos, in hæreſi, in flagitio, morte repẽtinâ obrutos, ridemus quaſi nil infortunii accidiſſet; in hos inſurgit Hieronym. *An putamus fratres quòd jocando Prophetæ prædicent, ridendo loquantur Apoſtoli, Chriſtus infantiliter comminetur; joci non ſunt ubi ſupplicia intercedunt, ſi jocando paſſi ſunt, credantur & jocando locuti.* Fuit qui quoties audiret illa alta nomina Platonis, Ariſtotelis, Julii Cæſaris; Catonis, Ciceronis, alto pectore ingemiſcebat; ſuccurrebat ſi quidem illud: laudantur ubi non ſunt, cruciantur ubi ſunt.

Tert. de Fuga.

Hieron. ad Pammac.

Sed nec auris audivit horribiles gemitus, lamenta, ejulatus, vociferationes, rugitus quos damnati inter flammas eructant; quò ſpectat illud ſtratagema, quod Megarenſes ab Antipatro obſeſſi excogitarunt: dum porcos pice oblitos, & ſetis incenſis in Macedones immiſerunt, qui incondito ſuo grunnitu, quaſi furiæ, hoſtem ilico diſſiparunt: aliam profectò ſymphoniam noctes atque dies apud inferos tot porcorum millia, mutuis auribus inſonabunt; cùm hîc vel una nocte canem latrãtem, infantem audire vociferantem, potiſſimùm homini morbido, non levi tormento ſit. Loquuntur etiamnum horti Neronis feralem illam muſicam, quam Chriſtiani ſuffixi palis, & lento igne uſtulati, imo pectore producebant. At quis memoret queſtus, lamenta, blaſphemias, execrationes, diras, quibus tot millia damnatorum igneum illud ergaſtulum complebunt? illic laſciva cantica, verba ſpurca, in æternum Væ conuertentur, illic filius execrabitur, & mille maledictis proſcindet patrem, uxor maritum, frater ſororem, pater filium, amaſius ſcortum. Illic jactabuntur horrendæ blaſphemiæ in benigniſſimum redemptorem, fontem omnis bonitatis. *Quis creddidit auditui noſtro?* Quorum ferrea pectora hæ voces non lancinant! *Quid metuet*, inquit Bernardus, *ſi quis ad iſta non trepidat, non expaveſcit, non timore concutitur.* O ſi vel unam vocem ex hoc carcere erumpentem audire poſſetis, me tacente, hæc ſola ſat diſerta foret. Hoc ſaltem quod poteſtis, moneo, ut aurem cordis huic loco tormentorum quandoque applicare velitis & derepentè eas blandis hujus maris ſirenibus occludetis.

Caſius de Mineralib. l.3.c.7.ſec. 20.

Ierem. 53.

Bernard. de Compunct. cordis c. 20.

§. III.

Nec in cor hominis aſcendit quæ præparavit Deus odientibus ſe.

HÆc Auguſtini ſana doctrina: *Sicut nullum gaudium rerum temporalium, ex aliqua parte ſimile poteſt inveniri vitæ æternæ, quam ſancti accepturi ſunt, ita nullus cruciatus pœnarum tẽporalium poteſt ſempiternis iniquorum ignibus comparari, aut par excogitari.* Quid non pœnarum ac cruciatuum mens humana valet excogitare? omnia hactenus viſa & audita tormentorum genera, intellectus in unum aliquem accumulare poteſt,

Auguſt. de Catech. rud. c. 24.

poteſt, omnia omnium Martyrum ac flagitiorum ſupplicia uni dumtaxat intentari; quæ nemo vi humana carnificum infligere, nemo perpeti valeret; animus cogitatione complecti poteſt. Concipere eſt tantam fuiſſe dolorum Chriſti acerbitatem (quorum vel recordatione ſanguinem ſudarit) ut omnium Martyrum longè ſuperarit, & tamen, ut Suarez, cum communi Theologorũ p.3.q.46.a.6. non tam gravia fuêre tormenta, ac ignis infernalis. Et illos ipſos acerbiſſimos Chriſti cruciatus cogitatione intendere, & extendere valemus; at quantumvis omnium hominum intellectus vires ſuas intendat, ac contendat; numquam vel minimum inferorum tormentum aſſequetur: *Intende animo*, inquit S. Iſiodorus, *quaſcumque ſæculi pœnas, quoſcumque tormentorum dolores, quaſcumque dolorum acerbitates, compara hoc totum gehennæ, & leve eſt omne quod pateris.*

Iſid. in Syn. cap. 1.

Quid non morborum corpus mortale exagitat? quàm acerba, quàm acuta podagræ, calculi, aliorumque morborum mala: quàm longæ noctes, quanta medicorum carnificina! Leſſius graviſſimis calculi doloribus divexatus, exclamare ſolitus: O peccatores, ſi Deus hîc in uno membro ita torqueat, quid in inferno erit? ubi nec membrum, nec nervus, nec muſculus ſine cruciatu erit. Intende animo quidquid intellectus Doctoris Angelici de hiſce pœnis excogitavit. *Sicut propter perfectam Sanctorum beatitudinem nihil erit in beatis quod non ſit gaudii materia, ita nihil in damnatis, quod non ſit eis materia & cauſa triſtitiæ, nec aliquid quod ad triſtitiam pertinere poterit deerit, ut ſit eorum miſeria conſummata.* Hic dolorem intercipit ſomnus vel deliquia, leniunt amicorum colloquia, refocillant alia ſolatia, ut rectè Seneca: *Magnos cruciatus habet morbus, ſed hos tolerabiles intervalla faciunt.* Quæ heu apud inferos nulla ſunt, numquam dolor remittit, nunquam ſenſus hebeſcit. Commune hîc pronuntiatum eſt, nullum violentum perpetuum, & quò quid violentius affligit, eò citiùs ſenſum & vitam adimit. Quod diſertè teſtatur Romanus Philoſophus: *Hoc ſolatium*, inquit, *vaſti doloris eſt, quod neceſſe eſt, deſinas illum ſentire ſi nimis ſenſeris: nemo poteſt valdè dolere, & diu. Sic nos amantiſſima noſtri natura diſpoſuit, ut dolorem aut tolerabilem, aut brevem faceret: brevis morbus ac præceps alterutrum faciet, aut extinguetur, aut extinguet.* Hæc, precor, animo expendite: *Nemo poteſt valdè dolere, & diu.* In inferno, *valdè, & diu.* Ubi ignis numquam extinguitur, tortores numquam laſſantur, anima non moritur, ſed torquetur *valdè, & diu*; & quamdiu? Bernardum attendite: *Sic ignis ibi conſumit, ut ſemper reſervet, ſic tormenta aguntur, ut ſemper renoventur: ardebunt miſeri in igne æterno, in æternum.* In æternum? quid eſt hoc? quamdiu eſt illud æternum? cogito tres horas lento igne hominem aſſari, tres dies, tres annos, vivum in flammis vociferari, centum millia millium annorum, & eheu his tranſactis, quamdiu? in æternum? in æternum uri & non comburi. Quærit & piè queritur Iſaias: *Quis igitur ex vobis habitare poterit cum igne devorante, & cum ardoribus ſempiternis?* Quis ex vobis, Nobiliſſimi, Ampliſſimi Domini, qui hîc epulamini quotidiè ſplendidè, qui hîc pretioſè induti, enutriti in deliciis, in lectis eburneis; quis ex vobis quieſcere poterit in lecto ferreo candenti, in quo Salianus Epulonem deſcribit, hoc brevi lemmate adjecto: *Semper mori, & non perire.*

S. Thom. quodl. 8. q. 7. a. 16. ad 2.

Senec. epiſt. 78.

Senec. epiſt. 78.

Bern. lib. Med. c. 4.

Iſa. c. 33.

Salian. de Timore Dei lib. 9. c. 1.

Quis ex vobis conſultiſſimi, clariſſimi Domini, Advocati, Medici, qui hîc adeò podagræ, calculi dolores perhorreſcitis, quis ex vobis habitare poterit cum igne devorante? Quis ex vobis ô teneri adoleſcentes, ô molles filiæ, qui hîc adeò cilicia, flagella, jejunia, vel ignis ſcintillam, vel puncturam acus reformidatis, quomodo habitare poteritis cum igne devorante? hîc vel noctem unam in molli ſtrato inſomnem ducere, tormenti genus reputatur. S. Ludvvina hominem perditũ ad frugem redegit, qui dum conſilio illius ad expiationem ſcelerum, noctem unam ſupinus in plumis dormire non poſſet, expedit quomodo in flammis volutari

poſſet in æternum, ita dum ad alium proſtitutæ nequitiæ religioſus viſeret ac diſcederet hoc aculeo relicto: decubiturus expenderet quo lecto, quibus ſtragulis, quo cubili apud inferos uterentur, ita hic unâ nocte inhorruit, ut mane ad religionem convolarit. Ex quo manifeſto concludo,

Valadier Advent. Sabb. 2. hebd.

§. IV.

Horum tormentorum conſiderationem ſaluberrimam eſſe.

INvitat ad hanc & benè & feliciter precatur Propheta, dicens: *Deſcendant in infernum viventes, ne videlicet,* ut Bernardus ait, *deſcendant morientes.* Deſcendit Thereſa, quæ ex hoc igne, in divinum prorſus exarſit: deſcendit Borgias, deſcendit Hieronymus, deſcendit Bernardus, qui ſic exclamat: *Regio gehennalis, regio dura; extimeſcenda, terra afflictionis & miſeriarum: totus tremo atque horreo ad memoriam regionis iſtius, & concuſſa ſunt omnia oſſa mea.* Deſcendit & Job, de quo Hugo Cardinalis: *Prodigium ſanctitatis timet.* Et nos ſtuppæ ac ſtipulæ, inter mille occaſiones, inter delicias non formidamus.

Pſalm. 54.

Bernard. ad fratres in monte de vitâ ſolit.

Bern. ſerm. de S. Nicolao.

Hugo Card. in cap. 10.

Tyranni olim quandoque piceâ ac ſulphureâ veſte reos induebant, ut nocturnis in tenebris, tamquam faces aut Pharos, tranſeuntibus iter, navigantibus portum oſtenderent, unde Juvenalis:

Iuven. Sat. 10.

—— *Tæda lucebis in illa,*
Quâ ſtantes ardent, & fixo gutture fumant.

O ſi vel unus ex inferis in conſpectum veniret, is profectò omnibus portum ſalutis in hac ſpiſsâ ſcelerum caligine oſtenderet. Si mercator inter hiatum terræ, ſtagnum liquati auri, in eoque uſurarios fluitantes cerneret; & eheu! tot mercatores damnati, an de fraude cogitares, an ſic fluxis inhiaret, ut æterna negligeret? ſi legiſperitus in muſæo ſuo hominem in togâ igneâ deprehenderet (& eheu tot legiſperiti damnati) quàm acuratè hic lites & cauſas expenderet. Si medicus in lecto non calidâ febri, ſed in medio flammarum æſtuantem cerneret, (& eheu tot medici damnati) quàm ſubitò ille medicus ſeipſum curaret: ſi Conſiliarius, ſi Senator in ſellâ igneâ, virum conſularem intueretur (& eheu tot damnati) ut ille Baro in Anglia, qui moribundus ſex conſiliarios in togâ igneâ conſpexit, quàm puras à muneribus manus, quàm incorruptam juſtitiam ſervarent. Si religioſis ferale ſpectaculum objiceretur quod aliquando Neapoli in triclinio exhibitum, non ambitio nec crapula ullum duceret ad tartara. Ex omni claſſe hominum tot damnati, tot æternis ignibus addicti, in æternum. Feriat illud Bellarmini: Si vel unus mortaliũ, vel unus ex hoc cœtu certò damnandus eſſet, meritò ſibi quiſque maximè timeret. Hæcne leviter dimiſſa per aures, abeant in auras, inferorum incendia aſſiduò ſint mentis oculis ſubjecta fidelibus; nemo adeò ferus ac ferreus erit, qui ad has flammas, non miteſcere poſſit. Cùm gentem barbaram Hybernorum, & pluſquam hyberno frigore obrigeſcentem, dictione quantumvis fervidâ, nequidquam emollire valeret Patricius, hoc prodigium patravit: campum qui ei pro ſuggeſtu erat, derepentè ſubſidere, & immani hiatu patere fecit.

Padag. Chriſt. c. 8. §. 6. apparition d'enfer.

Salian. de timore Dei lib. 8. c. 38.

Bellarmin. de inferno.

Hinc exaudiri gemitus, & ſæva ſonare
Verbera: tum ſtridor ferri, tractæq; catenæ.

Virg. 6. Æneid.

Flammarum vortices eructare videbant, & hiſce ignibus ferrei animi molleſcere cœperunt, & ad meliorem frugem converti. *Convertantur peccatores in infernum.* ait Pſaltes. Quid hoc? an in inferno quis à ſcelere reſipiſcat? ad Deum convertatur? Euthymius non negat: convertantur, inquit, à præſenti vitâ, & illic ſub terram deferantur (cogitatione nimirum) ubi dicuntur eſſe pœnarum loca. Hæc cogitatio eſt, quæ mirabiles morum viciſſitudines, ac animorum converſiones effecit. Hæc inferi recordatio complevit religioſa clauſtra monachis, deſerta anachoretis, ad ardua quæque, & quantumvis aſpera adegit. Audite Hieronymum: *O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus, & in illâ vaſtâ ſolitudine, quæ exuſta Solis ardoribus, &c. quotidie lachrymæ, quotidie gemitus, ſcorpionum tantùm ſocius & ferarum.* Quorſum hæc

Pſalm. 9.

Hieron. ad Euſt.

tam

tam auſtera? cauſam ſubjungit: *Ego ob gehennæ metum tali me carcere damnaveram.* Quid tot nobiles ac prædivites adoleſcentes ac puellas intra quatuor parietes in religioſis clauſtris ſe vivos tumulare compellit; niſi gehennæ metus? quid omnia quantumvis aſpera, levia reddit ac lenia, niſi gehennæ metus? Sincerus Doctor Thomas ille Campenſis: *Ibi erit una hora gravior in pœnâ, quàm hîc centum anni in amariſſimâ pœnitentiâ.* (*Lib. 1. cap. 24.*) Quod antiquorum Patrum oraculo confirmo & concludo: (*In vitis Patrum lib. 3.*) Quidam fratres inviſentes ſenem monachum in maxima auſteritate viventem, rogarunt quomodo rigorem illum perferre poſſet? quibus ille: omnis labor totius temporis quo in hac ſolitudine vixi, nondum unius horæ tormentorum æternorum ſpatium adęquat. Hæc totâ die meditatio tua ſit; ſemper hoc ſtagnum ſulphuris, hunc locum tormentorum animo volvas, ubi miſeri inferi in faſciculos colligantur, avari cum avaris, invidi cum invidis, blaſphemi cum blaſphemis, adulteri cum adulteris, ad comburendum igne inextinguibili. Aut ſi lubet contemplare eos ut lateres in fornaci compactos. Fuit qui in meditatione ignem concepit, dum eos ut haleces in vaſis, ſic igne medio in baratro compactos mentis oculis propoſuit, ex illo Marci: *Ignis non extinguitur: omnis enim igne ſalietur.* (*Marc. 9.*) Ubi ut Maldonatus, aliique interpretes obſervant, igneus hic ſal ut ſemper urat incorruptos obſervabit, juxta illud Prophetæ: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos.* (*Pſalm. 58.*) Dictum, inquit Innocentius, hoc eſt, à ſimilitudine jumentorum, quæ non radicitus evellunt herbas, ſed ſummitates tantummodò carpunt, ut iterum herbæ renaſcantur ad paſtum: ſic & impii quaſi morte paſti reviviſcent ad mortem, ut æternaliter moriantur. (*Innocent. de contempt. mundi lib. 3.*) Quæ cùm vivaciſſimo ſenſu expenderet Bernardus, attonito ſimilis exclamavit: *Ut paveo gehennam! contremiſco, à dentibus beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam: horreo vermem rodentem & ignem torrentem; fumum & vaporem, & ſulphur, ſpiritum procellarum. Quis dabit capiti meo, aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut præveniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium.* (*Bernard. ſerm. 16. in Cant.*) Hæc ſanctiſſimus Archimandrita nos vivos meditari docuit, ne mortui eò deſcendamus; *Nemo enim eorum*, ut aureus Orator ait, *qui gehennam ob oculos habent, in gehennam incidet.* (*Chryſoſt. hom. 2. in c. 2. ad Theſſ.*)

EMBLEMA XII.

Minimum eſt quidem omnibus ſeminibus. Matt. XIII.

IN MINIMO VIS MAXIMA.

DOMINICA SEXTA
POST EPIPHANIAM.

Malitiam peccati venialis, ejuſque vires ad ſubruendas animas, in grano pulveris nitrici, quod eſt minimum omnibus ſeminibus contemplari.

§. I. *Minima culpa venialis excedit omne malum pœnæ & aliud quodvis malum.*

§. II. *Nox venialis, quæ minima putatur, quantam pœnarum vim inferat.*

§. III. *Quàm horrendè in Purgatorio expietur.*

§. IV. *Probatur ex cauſis naturalibus, plura venialia ad mortem diſponere.*

Minimum

Minimum quidem eſt omnibus ſeminibus. Matth. 13.

IN minimo Sinapeos grano, vim maximam latere, teſtatur Plinius, qui virtutem ejus ſic paucis complectitur: *Granum ſinapis*, inquit, *acre & mordax, lachrymas ciet.* Quò ſpectat illud Plauti:

Teritur ſinapis ſcelerata, cum illis qui terunt:
Priuſquam triverint, oculi ut exſtillent, facit.

Et olim à vetuſto Poeta: *Triſte ſinapi.* Nec non, *Fletum factura ſinapis* dicitur. Ennius.

Aliam virtutem Doctor Eccleſiaſticus, Auguſtinus obſervat ſerm. 2. de S. Laur. *Granum ſinapis dum teritur, accenditur, & ubi teri cœpit, acrimoniam exhibet; cibum flammei ſaporis exhalat, & tanto caloris fervore ſuccenditur, ut mirum ſit, in tam frivolis, tantum ignem fuiſſe concluſum.* Ecquis non obſtupeſcat, in minimo grano pulveris nitrici tantum ignem, tantam vim deliteſcere, ut arces integras, & urbes quantumvis munitas evertat? ſi enim unum granum incenſum teſte Snellio, peritiſſimo mathemathico, ſpatium occupet, centies vigeſies quinies millies majus ſeipſo, non incenſo, ubi maſſa pulveris compreſſa fuerit, quo illud tam ingens ſpatium inveniat, ſummâ vi ſibi viam faciat neceſſe eſt, *ut mirum ſit in tam frivolis tantum ignem fuiſſe concluſum.* Quod admirans Spondanus, non dubitavit hunc pulverem tartareum, è ſulphureo ac tormentario cerebro Bertholdi Nigri anno ſalutis 1380. in perniciem generis humani natum, & fatum, inventori periclitandum, ac orbi proſcribendum conſcribere. At longè potiori jure è ſulphureo nigerrimi Cacodæmonis ingenio jam ab orbe condito adinventum verè tartareũ juxta ac tormentarium, noxæ venialis pulverem, deteſtandum quidem, at teſtandum eſt, irrefragabili teſte Auguſt. qui lib. de nat. & gratiâ c. 38. docet hunc tormentarium delicti venialis pulverem, juſtiſſimum Abel corripuiſſe: *Abel*, inquit, *quamvis meritò juſtus appellatus eſt, paulò immoderatiùs aliquando riſit, vel animi remiſſione jocatus eſt, vel vidit aliquid ad concupiſcendum, vel aliquando immoderatiùs poma decerpſit, vel pluſculo cibo crudior fuit, vel cùm oraret cogitavit aliquid unde ejus in aliud evocaretur intẽtio, & quoties illa & ſimilia ſurrepſerint.* Hæc grana venialium ut minima videantur, incendii non levis cauſa ſunt. Et omnem vim ſinapeos nimium quantum antecellunt. Etenim quis reputet minimum delictũ veniale, adeò acre & mordax eſſe, ut omne robur virtutis corrodat, tantam acrimoniam in ſe habere, ut ſanctiſſimis viris, ubi non dente ſed mente conteri cœptum eſt, amariſſimas lacrymas expreſſerit: quod ut alios omittam, magnus Hieronymus de B. Paulâ Romanâ commemorat, eam tot lacrymis minimam noxam venialẽ expiaſſe, *Vt illam graviſſimorum criminũ crederes ream.* Sic Bernardus ſe acum nõ accepiſſe, ſed deſideraſſe, deploravit. Euſebius apud Theodoretum 40. annis unam evagationem mentis graviſſimè luxit. Complures ſunt, quibus minimum peccatum, verbum acerbius, mollior offenſa, riſus levior, copioſior cæuala, aſpectus incautior, negotium ſolutius curatum, temporis exiguum diſpendiũ, cogitatio tardiùs expugnata, ſanctioris operis licèt non imperati neglectus, aliaq; ejuſmodi piacula minora, oculatis Dei ſervis, uberrimas lacrymas, imò & ſanguinẽ copioſè elicuerunt. Comprobat idipſum Salvianus ex eo quòd fideles oculis comparentur, eoſque ut pupillam Deus diligat: quis autem neſcit oculum vel minimo pulviſculo turbari, & in lacrymas effundi: hinc ſanctus Doctor: *Perfectæ & ſinceriſſimæ ſanctitatis, volens cultores ſuos facere Salvator, juſſit ab iis cautiſſimè etiã minima vitari, ſcilicet ut quàm* PURA EST PUPILLA OCULI, *tam pura eſſet Chriſtiani hominis vita:* cui hoc proverbii loco eſſe voluit: *Serva legem meam, ut pupillam oculi tui.* Accedit & minimum peccatum, tantum in ſe calorem continere, ut in annos complures ardere faciat, quod veritus vir vitę integerrimæ,

Epiſt. ad Euſtoc.

Apud Theodoret. cap. 4.

Salvian. lib. 3. de Prov.

Proverb. 7.

mæ, in Sacerdotali dignitate conſtitutus. ubi S. Ludwinam convenit, forte fortuna in cubili ſaccum granis ſinapis oppletum conſpexit, tum ad beatam decumbentem converſus, ingenuè faſſus eſt, optare ſe tot annos in Purgatorio, quot illis grana ſinapeos, numero innumerabili cōtinebantur, ut vel ſic expiatus in cælum evolaret. Imò verò eam vim peccatorū venialiū eſſe, ut ubi in maſſam excreverint, æquare poſſint pœnā ignis, propter peccatū mortale perferendā, perinde uti pœna peccati venialis, in inferno ęterna eſt, quę ipſius S. Thom. 1. 2. *q.* 87. *a.* 5. & in ſcholis Theologorū recepta doctrina eſt. An autem & quomodo ęternū excitet incendiū, poſtea diſcutiemus, ubi in minimo vim maximam oſtendero.

Horrenda tonitrua, triſulca fulmina, levis ciebit exhalatio; totas urbes ac regiones terrę motu levis aër terrę viſceribus eluctās ſuccutiet; graviſſimas mari tempeſtates levis cōcitabit ventus. Quid febres, quid colicam, pleuritidē, calculū, apoplexiam, niſi flatus, arenula, ſpiritus vitalis interceptus, res minima vel guttula creat? ſic podagram appoſitè Frāci *La goutte* nuncupāt. Mortes ex pilo, ex acino, ex acu, ex ſpina compertæ ſunt. Maxima à minimis vinci, Leo docet, qui vel Galli cantū timet, Elephantus murem horret, unde Amb. *Non amplius miror Elephantum, quia procerus eſt, quàm murem qui terribilis Elephanto eſt formidabilis Tauris, Elephantus, murem timet,* quia mortem adfert, ſcorpius præter tenuem aculeum, nil quidquam armorum circumfert, & levi morſu mortem inducit: ita auctore Plinio, Crabronū ictus, non ſine febri ſunt, & tradūt nonnulli ter novenis hujus animalis punctis hominem interfici. Addit & Poëta:

Amb. l. 6. hexam c. 6.

Plin. l. 11. cap. 21.

Ovid. de remed. l. 2.

Parva necat morſu ſpatioſum vipera Taurum,
A cane non magno, ſæpe tenetur aper.

Torpedo ingentem Nyoparonem in medio curſu ſufflaminat; vis maxima ſit, quæ molarem in aëre ſiſtat, majori impetu animus in centrū, in Deum fertur, & minima noxa hîc remoram injicit: Parva ſera, aut peſſulus totum oſtium occludit, & arcet à dilecto. S. Richardus in illud Cant. cap. 5. *Peſſulum oſtii mei aperui,* per peſſulum peccata venialia intelligit: *Negligentias,* inquit, *caverit, quæ offenſam ejus provocare potuerunt: in locutione ſcilicet inutili, vel cogitatione, in commodo corporali, vel libertate vaga, quæ per peſſulum, id eſt, ſeram intelligi poſſunt: ſera enim cùm parva ſit, & anguſta, latitudinē tamen oſtii concludit.* Quod quò melius innoteſcat, in minimo veniali, quantum mali lateat videamus.

§. I.

Minimum veniale longè excedere omne malum pœnæ, & aliud quodvis malum.

HOc cōmunis illa Theologorum maximè vincit. *Minimū malum culpæ, toto ordine ſuperare omne malum pœnæ.* Cùm injuria porrò creſcat ex dignitate offenſi, & vilitate offendentis, fit, ut minima injuria facta Deo major ſit, quàm omnis, quantumvis magna, facta homini digniſſimo. Imperatori aut Pontifici, perſonas tantas unà & parentes crudeliſſimè trucidando; quæ injuria reſpectu hominum, quibus infertur, longè inferior erit, quàm minimum veniale, reſpectu Dei. Probè id notat mellifluus Bernardus: *Singuli illiciti motus animi mei, ſunt quædam in te Deus* CONVICIA, *ut puta iracundiæ in motus manſuetudinē tuam, invidiæ in charitatem, turpitudinis in caſtitatem, & innumera his ſimilia, quæ de cœnoſo lacu pruriētis pectoris mei, etiam nunc inceſſanter ebulliunt, inundantes & impingentes in ſerenitatem præfulgentis vultus tui.* Ex quo conſequens eſt, ſi poteſtas optioque daretur, aut venialem noxam (verbum otioſum, mendaciumve officioſum) admittendi, quæ in Deum convitia ſunt, aut in æternum omnia inferorū ſupplicia perpetiendi, omnibuſq; cęli deliciis carendi, ex rectæ rationis dictamine poſterius præeligendum eſſe: quod judiciū maximè ſanum fuiſſe reperio in homine moribundo P. Hieron. S. Iacobi, Soc. noſtrę, qui ſub extremum halitum identidem exclamabat: *Malo adire infernū, quàm admittere culpam venialem.* Hic ſenſus & conſenſus eſt omnium, qui rectiſſimo judicio pollēt, cælitum: qui de facto omni gloriâ, quâ perfruuntur, ſe privari, ſummaque cum alacritate ad inferos ſe præcipitari paterentur, quàm vel minimum veniale in ſe admitterent,

Bernard. Ep. 42. ad Henric. Archiep. Senonenſem

Nierenb. a[…] cet. pag. 16

rent,

rent; & etiamnum quis neget in minimo Hier. Epiſt. 14. ad Celant. vim maximam malitię delitescere? *An poſsimus* (ut cum Hieronymo loquar) *leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur?* & prudenter ſubdit: *Eſtque ille prudentiſſimus, qui non tam conſiderat quãtitatem imperii, quàm imperantis cogitat dignitatẽ.* Gerſon de vita ſolit. lect. 1. Unde veriſſimè Cãcellarius ille Pariſienſis Gerſon: *Potiùs toleranda eſſet omnis mors pœnalis* (tormenta omnium Martyrum) *& annihilatio* (omniũ non modò hominum, ſed & Angelorum) *quàm committenda eſſet, quãtumlibet parva offenſa in Deum.* Libet in hanc rẽ adferre quæ divino Spiritu ab Euſebio Nierembergio concepta, & digniſſima ut aureo Charactere (qualem olim calamus D. Hildeberti exaravit) conſcribantur. Ex Nieremb. cit. hoc igitur uno, noxæ venialis malitiã pleniùs intelliges.

Grave malum, morbi mortalibus creant, at minimum veniale omne virus, omne malum cruciatuum, tantũ excedit, quantum incorporeum corporeo (quæ duo nihil habent commune) præſtare ſcimus, & antecellere; etenim ſi morbi omnes, ab ullis unquam aut medicis cogniti, aut ægris tolerati in unum conflentur, nondum æquales erũt minimo peccato veniali. Quis unus par ſit calculi, dentium, iſchiadis, podagræ & cancri acerbiſſimis doloribus tolerandis? At quî exiſtimandum eſt intolerabilius malum, miſeriamq; majorem, unicũ ſolum eſſe peccatũ; quod veniale appellamus: & ubi cura, ubi ſtudium ad hoc evitãdum, ad hoc expurgandum, quod in tot morbis adhiberemus. Effectus, ſi lubet, conſideremus unius venialis, ut animę morbus eſt, & hos infinitè periculoſiores, quàm ſunt difficillimi corporis morbi, cõperiemus: nam peccatum veniale cancer eſt animę, ſenſim ſine ſenſu virtutem depaſcens atque debilitãs, uſque dum eandem perimat, faciendo ut in mortalem culpã prolabatur; lepra eſt, animã defœdans, illamque ab oculo, & Aug. de SS. ſerm. 41. & lib. 50. hom. 50. c. 3. oſculo cęleſtis ſponſi avertens: de quo extat illud Auguſtini teſtimonium: *Venialia, noſtrum decus exterminant; & animam inquinant, eamque velut quibuſdam puſtulis, & quaſi horrendã ſcabie replentia deformem faciunt, ut eam ad complexus illius ſpõſi cæleſtis, aut vix, aut cum grandi confuſione, venire permittant:* porrò quàm fœtentem reddat animam quævis noxa venialis, P. Ludovico de V. Lancid. opuſc. ſpirit. opuſc. 6. c. 10. & 14. Ponte aliquando Deus oſtendit viſione quâdam admirabili, quâ Deus nares occluſiſſe perhibetur, ne fœtorem peccatorum venialium perciperet; quin & ipſe Philippus Nerius fœtorem hunc in quibuſdã filiis ſuis ſpiritualibus manifeſtè deprehendit. In vita. Inſuper paralyſis eſt, motum omnem pium ad virtutum opera impediens; hydropiſis eſt, terrenarum rerum ſitim, ac deſideria accendens; Cardialgia eſt, affectus turbans; podagra eſt, quæ in viâ perfectionis progredi vetat; Aſthma eſt, quod ad cęlum adſpirare non ſinit; ſurditas eſt, divinas inſpirationes audire prohibens; cæcitas eſt, quę veritates æternas intueri nõ permittit; Phtiſis eſt, ac tabes, virtutem omnem enervans penituſque extinguens; denique ſicut corporis morbus, mortis eſt prodromus: ita in veniali deterius nihil, diligentiuſq; cavendum, quàm quod animam ad mortem, hoc eſt, ad peccatum mortale, ut infrà videbimus, præparet ac diſponat. Nunc amabo vos, quale ſpectrũ, quàm miſerabile ſpectaculum de ſe præbeat, quemcumque tot ſimul incommodis contigerit conflictari? plus dico, quale monſtrum ſit; hominem videre cum capite aſini, aſpidis, bubonis, aut bufonis? execrabilius longè verbum lęſivum charitatis, aut cogitatio otioſa: quidquid uſpiam fœdum, ac horrificum invenitur, unicę venialis noxę fœditatem nullo modo exęquat; ſi una gutta olei in regiâ purpurâ, ita eam dedecorat, ut eam deinceps induere detractet; ſi unum corporis lineamentum diſtortum, hominem adeò deformem reddat, quis veniale non horreat, quod omnẽ fœditatem ac deformitatem in ſe contineat? inſignis ſanè inſania eſt, veſtẽ ex animalium pellibus, vermiumve excrementis diligentiùs quàm animam ad Dei imaginem conditam, à fœdiſſimâ maculâ aſſervare; quid de regina ſentiremus, quę cyclade ex candido holoſerico, auro ac gemmis diſtinctâ, in ſordibus ac luto primùm

volutaretur, quàm ad ſponſi conſpectū, aut complexum accederet? aliter ſpōſa Chriſti fœdatur minimâ noxâ veniali: ſi quis cæno ac ſtercore fœdaret pixidem, ubi ſervatur corpus Chriſti, an parvam irreverentiam putaremus? Eccur parvo ducimus, longè fœdiori ſpurcitiâ, urnam ſancti Spiritus, animam inficere? nec enim ulla comparatio eſt; cæni cum peccato, nec pixidis metallicæ cum anima immortali: Quid ad hæc ô Chriſtiane? necdum ad fœditatem ejus perhorreſcis? necdum malitiam ejus deteſtaris? necdum eligimus omne incommodum, omnem cruciatum ſubire, omnium rerum creatarum jacturam facere, quàm vel leviſſimum peccatum, quod tantam in ſe mali vim continet, in animum admittere? quod quò altiùs inhæreat: hoc supremū motivum ſit: ſi B. Virgini ſub crucem dilectiſſimi filii, ſanguineas lachrymas ut S. Germanus loquitur, fundenti, daretur optio: num Chriſtum omnibus opprobriis, & cruciatibus eripi, & regnantem videre in cælis vellet, ſimulque mille mundos nullo damnato, ſalvari; aut in unicum veniale conſentire, potiùs prędoptaſſet denuo videre filium crucifigi (ſi citra culpam fieret) ac longè graviora pati, imò ſi liceret propriâ manu clavos transfigere, & ſecum ſuum dilectum prę filiis hominum amantiſſima mater morte crudeliſſimâ trucidare, ut olim Abraham Iſaacum ſuum, quàm minimam noxam admittere; denique an non ſummo ſolatio fuiſſet virgini, & redemptori noſtro, ſi quis ea charitate exarſiſſet, ut dum ad mortem pergeret, ſuis ipſe humeris crucem Chriſti ſubjiſſet, ſe illi ſubſtituiſſet, ut in eadem pro Domino ſuo mortem obiret, & omnes cruciatus pateretur; hoc tamen indubitatum eſt, majus ſolatiū tali filio, ac matri fore, ut vel minimum veniale evitares, quàm nobiliſſimos illos actus Charitatis exercere: computa jam parum ſit, quod præponderat tanto obſequio, nobiliſſimis virtutum actibus, imò vel gratiæ & ſanctitati omnium hominum & angelorum. Hęc precor memori tu mēte repone. Sed erunt fortè, quos plus ingens malum pœnæ, quàm culpæ terreat.

Revel. Brigittæ. S. Germ. apud Mallonium in Chr. ſtigm. c. 13.

§. II.

Noxa venialis, quæ minima putatur, quantam pœnarum vim inferat.

Miramur & indignamur quandoque homines in levia ſuorum delicta, uſque adeò ſeverè animadvertiſſe.

Jonathas quòd parum mellis guſtando, jejunium violaſſet à parente capitis damnatus eſt, *guſtans*, inquit, *guſtavi in ſummitate virgæ, quæ erat in manu meâ, paululum mellis, & ecce morior.* *1. Reg. 14.*

Manlius Torquatus filium victorem, de hoſtibus triumphantem ſecuri percuti juſſit, quòd contra edictum ſuum pugnaſſet. Galenus Româ redux, comitem itineris habuit Gortynenſem civem, cujus ſervus dum quid ſupellectilis ſecum aſportare caſu ſe oblitum diceret; ita Dominus excanduit, ut gladium unà cum vagina arreptū binis ictibus lethalibus, in caput ſervi impegerit, levem oblivionem tam gravi pœnâ compenſans. *Nieremb. de arte. volunt. l. 3. c. 18.*

Calidè factū videri poſſet & illud Wenceſlai Regis, qui capū minus bene aſſum, ſibi apponi non ferens, cocum capi inſtar, veru affixum, ad ignem torreri juſſit. Otho Antonius Montis Ferrati Comes atq; Urbinatium princeps puerum, quem in cubili miniſterio aſſumpſerat, reſinato linteo atque ſulphure perfuſo involutum vivum, in candelæ morem combuſſit, quòd horâ, quam ei prędixerat, ſe non excitaſſet. Fulg. l. 9. c. 2. utque hoc à conglobatis confirmemus, Pollio, unum è famulis ob calicem vitreum confractum, non vulgari morte, murænis objici juſſit devorandum, ut Seneca refert, tanti neglectim hiſce Dominis ſervire fuit. *Florimond. Remond. l. 4. orig. hæret. c. 3. n. 3.* *Sen. l. de ira c. 40.*

Bajazethes Turcarum Imperator tria poma deperibat, quę ut primitias exiguum arbuſculum manu ſuâ plātatum, produxerat; unum à licentiori Ephebo decerptum tam graviter tulit, ut cùm tres ad iſtam ſemitam deambulantes cōperiſſet, & omnes à ſe *Pennequin amour divin p. 3.*

à ſe factum pernegarent, omnes tres vivos ſecari ac ventres aperiri juſſit, quo de veritate conſtaret, & ni pomum in ſtomacho prioris repertum fuiſſet, pari pœnâ in cęteros ſęvitum fuiſſet; non quòd pomum ſanguine aut vitâ hominis cōſtet, ſed affectus & voluntas principis æſtimanda eſt, cui vile mancipium, ingluviem ſuam præferendo, non leviter deliquiſſe cenſendum eſt. Quod in Deo potiſſimum locum habet. Inter homines quidem hæc Manliana imperia, barbara, Turcica, Tyrannica cenſeri poſſent; ſed heu! mirari deſines, ubi lōgè atrociora ob bolum die jejunii, ob levē inobedientiam filii in parentes, ſubditi in ſuperiorem, ob parvam incuria, m oblivionem leviter culpabilem, ob affectum quēvis inordinatum, aliàve minimam venialem noxam, graviſſimos morbos, mortes, flāmas illas piaculares, in annos plurimos à judice ęquiſſimo, juxta ac clementiſſimo ac benigniſſimo parente, in animas ſibi prædilectas, charitate fervidas, regni cohæredes infligi comprobaro.

Graviſſimum hujus vitæ ſupplicium capitale cenſetur: hoc à mitiſſimo vindice Deo, non ſemel pro veniali culpa maximis Dei amicis, ac ſervis fideliſſimis inflictum fuiſſe legimus.

Nónne Moyſes & Aaron ob levem inobedientiæ culpam, terrâ promiſſionis lacte & melle manāte excluſi, ac morte puniti ſunt? idque ob culpam venialem ut Baſil. Auguſtin. Anaſtaſius, Nicenus, Abul. Bonfrerius & alii apud Tirinum teſtantur; quod admirās Baſilius exclamat: *Cùm videro Moyſem illum Dei ſervum, illum, inquam, magnum, qui tali ac tanto à Deo dignatus eſt honore,* (qui tot mirabilium patrator, qui cum Deo loquebatur, ſicut amicus loqui ſolet ad amicum) *propter hoc ſolum non intraturū in terram promiſſionis; cùm videro ergo eum rogantem & non impetrātem, cùm videro nullam propter tot rectè & præclarè geſta veniam aſſecutum, ob illud breve verbum, revera video quidem Dei, ut dixit Apoſtolus, ſeveritatem,* &c.

Nieremb. Aſce. pa. 299. Ita & exigua in obediendo reluctantia, Prophetæ illius qui miſſus ad Jeroboam, morte punita eſt, ubi occurrit caſus, quem homo ſocietatis incurrit P. Chriſtophorus Ortizius vir Apoſtolicus, ſuperior Reſidētiæ deſignatus, dum non promptè obedit, fulmine ictus interiit: manifeſtavit tamen Dominus gloriam ſervi ſui multis prodigiis. Et quiſquam noſtrûm levem inobedientiam parvi pendat, & adhuc poſthac oculatus eſſe volet ne cæcè obediat?

Nihil vulgarius quàm mendacium officioſum aut lucroſum, nullum peccatum ducere, cùm Ananias & Saphira derepente mortui corruerint, ob mendacium veniale, ut Auguſt. Hieron. Damian. Dionyſ. Carth. Salmeron, ac plures alii aſſeverant.

In Templis minimām evagationem oculō vel animō, ſacerdotes ad aram neglēctim ſacra tractare, in minimis reponāt, dū Oza arcam jam labentē non debita ſatis religione ſuſtentans, ſubitâ morte plexus eſt. Uxor Loth, quòd ſemel caput muliebri curioſitate aperto cāpo obverterit, inaudito illo ac tremendo ſupplicio, quod ad uſque noſtra ſęcula perſiſtit, punita dicitur, cùm & ille & illa venialiter dūtaxat deliquiſſe perhibeantur, quos duos Chryſoſtomus inducit, ut levium peccatorum pericula confirmet. *Chryſoſt. in Gal. c. 1. de leviū peccat. peric.*

Nec prætermittendus hic eſt, quem Dominus lib. Numerorum c. 15. lapidibus obrui juſſit, quòd in ſabbatho ligna colligeret, de quo Iſidor. Peluſiota: *Etſi ob exiguū peccatum, ſaxis tamen eum obrui juſſit, qui die ſabbati ligna collegerat.* Quid modò in familiis familiarius, quàm feſtis ac Dominicis domum everrere, barbam tondere, ancillas, quibus per hebdomadam ne momentum otii indulgetur, tùm veſtes reſarcire? norint hi Franciſcam Romanam ob exiguum temporis inutiliter deperditum, ab Angelo validam alapā excepiſſe; ſi modò puellis, quæ tot horas ad cryſtallum, tantum temporis vanis ſermonibus terunt, modò alapæ impingerentur, heu quot lividis ac rubicundis genis notarentur. *S. Iſidor. Peluſ. l. 1. Epiſt. 181.*

Quid quòd levem curioſitatem, aut vanitatem aliquot millia morte luerūt; teſtis eſt clades illa, à divinâ manu illata exercitui regio, dum intra paucas unius diei ho-

ras, ad ſeptuaginta millia virorum peſte extincta ſunt. Hæc dum auditis, quid flagitii Davidem admiſiſſe arbitramini? an in alteram Bethſabeã oculos conjecit, an novum adulterium, alterum homicidiũ perpetravit? minimè gentium. David curioſitate ductus, exercitum luſtravit, populũ cenſuit; in quo plures venialiter ſolùm peccaſſe tradunt: longior ſim, ſi diuturnos morbos, graviſſimos cruciatus enumerem, quos vel leviſſimâ de culpâ incurrerunt. Noſtis ob parvam murmurationem, ſororem Moyſis leprâ percuſſam. Lazarum mendicum, famelicum, inſtar Jobi ulcere peſſimo ob leves defectus adeò percuſſum, ut Chryſoſtomus diſertè docet. Denique ſocius S. Vincentii Ferrerii dum curioſitati Regis Arragoniæ obſequitur, admittendo illum ad videndum cubiculum Vincentii precantis, mirâ luce conſpicuum, ſeptem annos continuâ febri divexatus fuit.

Chryſoſt. to. 3. de Lazaro.

Magis fortaſſe terreat nos Moyſes abbas, qui ob reprehenſionem unius ſermonis, quem diſputans paulò duriùs protulit, quadam ſcilicet opinione præventus, diro confeſtim eſt traditus dæmoni. De altero ſanctiſſimo monacho refert Severus Sulpitius, qui cùm energumenos infeſtis geniis liberaret, dum undique ad eum concurritur aliquam glotiolæ vanitatem veritus, maluit ipſe corpus à dæmone poſſideri, quã animam leviſſimo nævo inquinari. Nec mirum, cùm certum & exploratum ſit longè præſtare ut omnes ex orco dæmones corpus inſideãt, quàm vel minimo peccato anima occupetur. Et hæ omnes pœnæ longè infra culpam ſunt, cùm vel mille mortes potiùs ſubeundę forent, quàm vel leviſſimum veniale admittere: ut prima veritas aliquando B. Henricum Suſonem edocuit, dicens: *Crede mihi, ſi quis exploratum haberet, quanta luenda ſit pœna ob minimam, quæ invito Deo ſumitur, naturæ oblectationem, priuſquam venialem perpetraret culpam, potiùs quotidie ſibi caput amputari, ac novam inferri mortem ſineret.* Quod nemini dubium eſſe poteſt. Nec hoc ſatis.

Caſſian. coll. 7. c. 27. Sulp. Dial. 1 c. 14.

Nieremb. c. ſ. cet. p 168. c. 23. de rupibus.

§. III.

Minimum veniale quàm horrendè in purgatorio igne expietur.

IN altero orbe multò ſe Deus ſeveriorem exhibet, ne minimæ culpæ indulgendo, aut impunitam relinquendo, ut Bernardus ait, *nullum bonum apud Deum eſſe irremuneratum, nec aliquod malum impunitum, & ſicut capillum de capite, ita nec momentum de tempore periturum.* Legis conſultorum dictum eſt: *De modico non curat prætor.* At Deus prętor & præſes æquiſſimus, vel verbum otioſum, vel cogitationes ſingulas, omnes ictus oculorum expendet. Unde Auguſtinus: *Iniquitas hominis parva magnaque ſit, puniatur neceſſe eſt, aut ab ipſo pœnitente, aut à Deo vindicante.* Sed heu! quàm diſpari pœnâ, ubi minima pœna, ut doctè Suares cum communi, excedit omnẽ hujus vitæ, *& gravior erit ille ignis quàm quidquid poteſt homo pati in hac vita.* An ergo minimum illud malum dicendum eſt, quod cruciatus adeò acerbos, ignem tam luculentum homini ſuccendit? num parvum quis duceret, ſi videret unâ horâ teneram puellam in fornace ardenti vivam uſtulari, idque juſſu dilectiſſimi ſponſi? aut is Tyrannus ac rabidus audiret, aut culpa mirum in modum diſplicere crederetur. Multorũ animæ piacularibus flammis graviſſimè torrebantur, quorum corpora apud nos divinis prodigiis clarebant: S. Severinus quòd horarias preces ob negotiorum molem, mane ſimul omnes perſolviſſet (attendant hęc clerici) ignis ardore intolerabili diffluebat.

Bern. decla. ſuper Ecce nos.

L. Seio ff. de in integ. reſt.

Auguſt. in Pſal. 50.

Auguſt. in Pſal. 37.

Damian. l. 2. Epiſt. 15.

Hugo de S. Victore à morte ſacerdoti cuidam apparuit; & quia dum viverem, inquit, accipere renui diſciplinam, vix ullus dæmonum in inferno remanſit, qui non mihi ictum validum impegerit, ad purgatorium tranſeunti. S. Vincentius teſtatur fuiſſe quempiam ad purgatorium damnatum anno integro ob unicam venialem noxã. Heroldus ex religioſiſſimâ S. Dominici familiâ de cœnobita memorat, eũ ob ſuam in explendis pœnitentiis negligentiã uſque ad diem Judicii purgatorio adjudicatum fuiſſe, alii ob leves jocos, ob delectationem in cantu, ob curioſum ſtudium,

ob ni-

ob nimiã ſolicitudinẽ temporaliũ graviſſimas purgatorii pœnas ſubiêre. Quę dũ animo volvo, aut Deus in juſtiſſimus & atrociſſimus Tyrãnus ſit, aut culpa venialis terribile, ac teterrimum malũ ſit oportet. O Domine Jeſu amator hominũ, ô benigniſſime redemptor! quid eſt quod ita crudeliter crucias quos amas? ô clemẽtiſſime pater, quomodo poteſt dici levis culpa venialis pro qua non decet ut cõpatiaris, ſed ipſe tã horrendũ torqueas dilectiſſimos filios tuos, quos tantopere adamaſti & tibi addictiſſimo amore adſtrictos vides. O amãtiſſime ſponſe quid ita deſeris dilectas ſpõſas, quæ carnem & mundũ triũpharũt, & in his ipſis flãmis, in amorem tuũ exardeſcũt? ô ſi vel Ethnicus vel peſſimus hęreticus qui piaculares hos ignes ridet, vel unã animã ſic cruciari cerneret, & hãc filiã ſupremi judicis audiret, quàm immane illud malũ diceret, ob quod in propria viſcera parẽs tã horrendũ ſæviret, ſeverus idemq; verus pater cæleſtis hoc Catharinã virginẽ Senenſẽ monitum voluit: *omnes pœnas quas anima ſuſtinet, vel ſuſtinere poteſt in præsẽti ſæculo, nullo modo condignas eſſe ad culpã etiam minimã puniendã; quoniam offẽſa quæ mihi fit, qui ſum bonũ infinitum, procul dubio ſatisfactionem exigit infinitam.* Adeò ut graviſſimi Auctores veriſſimè aſſeverẽt, ſi omniũ Angelorum & beatiſſimę virginis, omniũque Sanctorũ merita, atque omnis Martyrum ſanguis ſimul colligatur, nullo modo ſufficere ad minimã noxã venialem, V. G. unius verbi otioſi expurgãdam, niſi accedat valor & pretium infinitum paſſionis ac ſanguinis Chriſti: ubi ruminandum occurrit ſi ad ſanandam levem puſtulam in manu vel fronte, opus eſſet unguento unius regni pretio comparando; quis negaret grave malum eſſe & omni poſſibili conatu vitandũ: quale ergo malũ, quod Chriſti ſanguinẽ, cujus vel gutta infiniti pretii eſt, tã pretioſũ remediũ exigit ad ſui curationem: Profectò qui hæc ſcimus & credimus, quid nos de gravitate rei ſentiemus. Hactenus ſummam mali vim vel in uno veniali oſtendimus; nunc quàm plura ejuſmodi minuta ſimul vim habeant, & uti granum ſinapis in arborem, ita & veniale in mortale (quod extremum malorum eſt) excreſcere poſſit, videamus.

Dial. 3.

[.] Lancid. [o]puſc. ſpirit. [.] 6 c. 21. [p]ag. 197.

§. IV.

Probatur ex cauſis naturalibus plura venialia, etſi minima, ad mortale diſponere.

Tiberio Cæſari in deliciis Draco erat, quẽ de more manu ſua ipſe enutriebat; hunc cum à formicis conſumptum accepiſſet, ab oraculo monitus eſt vim multitudinis caveret, Nam — Suet. in Tiber. c. 72.

Quæ non poſſũt ſingula, plura necant. Idem Aug. pronuntiatũ eſt de minutis peccatis: *Quotidiana ſunt iſta quæ dico, ſed tamẽ peccata ſunt, & non ſunt levia, quia plura, quia verò quotidiana & plurima, timenda eſt ruina multitudinis, etſi non magnitudinis.* Hoc potiſſimùm videre fuit in plagis Ægyptiorum, quos *locuſtarum & muſcarũ occiderũt morſus.* — Ovid. de remed. l. 2. Aug. de 10. chordis c. 11. Sap. 16.

De Philiſtinis aiunt ſacrę paginæ: *Ebullierũt villæ & agri, & nati ſunt mures, & facta eſt confuſio mortis magnæ in civitate.* Sic Ælianus refert agreſtes mures, quoſdam populos Italiâ expuliſſe, & ex Gyaro Cycladum inſulâ, à muribus incolas fugatos. — 1. Reg. 5.

Narrat ex Var. Plin. l. 8. c. 19. à cuniculis ſuffoſſum in Hiſpania oppidum, à Talpis in Theſſalia, à ranis civitatem in Galliâ, & à locuſtis in Africâ:

Addit Zonaras ex Herodoto, Senacherib, coactum fuiſſe ſolvere obſidionem Pelucii, quòd mures una nocte arcus cæteraque Aſſyriorum arma corroſiſſent.

Stupendũ magis quod Chryſ. ait: *Per culices, ac mures, integros barbarorum exercitus,* quin & à veſpis, aut apibus, à tam exili milite, nõ portento divino, ſed ut causâ naturali fugatos. Ubi non prætereundũ ſtratagema quod narrat Boter. Dum jã Luſitani in Africã irruiſſent, & munitiſſimã urbem cinxiſſent, jãque expugnare decreviſſẽt, incolæ copiã alveariũm incẽderunt, atque ita in hoſtes, qui ſub mœnibus erãt, dejecerũt: quibus aptũ turmis undique glomerantibus, ita divexati ſunt, ut tãquã amentes furere, fugere ac urbem deſerere coacti ſint. De ejuſmodi his minutis animalculis verè cũ Propheta queri poſſũ: *Circumdederũt me ſicut apes.* Et ſubtilis Doctor Aug. naturam — Lib. 9. polit. c. 20. Pſalm. 17. Li. de decem Chord. c. 12.

venialiũ in his perſpiciens ſic ſuos affatur: *Attẽdite fratres mei minuta sũt, nõ ſunt magna, nõ eſt beſtia ſicut Leo, ut uno morſu guttur frãgat, ſed beſtiæ plerũque minutæ multæ necãt, ſi proijcitur quis in locũ publicũ plenũ, nũquid nõ moritur?* Antiochus, Herodes, Maximilianus, Hunnericus nónne vermibus ac pediculis cõſumpti ſunt? ſinguli minutũ morsũ auferunt, & mortẽ inferunt. Plures leves plagę tandẽ mortalẽ inducũt. S. Caſſianus Martyr puerorũ, quos inſtituerat, ſtilis, ad mortẽ cõpunctus eſt. Iacobus de Vitriaco ſtatũ Aſſaſinorum tractãs, & ex eo Spõdanus tradit illos, ſelectos pueros locis ſecretis ac delitioſis enutriiſſe, & diverſis idiomatum generibus diligẽter imbuiſſe, quos poſtea provectos in varias provincias cũ cultellis mitterent, ad quoſcumque magnates occidẽdos (in inferioris enim conditionis homines machinari dedignabãtur) tã Saracenos quàm Chriſtianos; tanto antẽ potẽtibus terrori extitiſſe, ut vel pretio ab eo ſe redimerent, vel catervâ ſatellitũ cum mortis nihilominus ſuſpicione munire ſe habuerint. Horum parvulorum ingens agmẽ contra magnates, ac in virtute pręcellentes Cacodæmon inſtituit, & ex membris noſtris vollellos ac cultellos, ad interiorem hominem conficiendum, ſuppeditat.

Spondan. an. 1231. pag. 143. tom. 1.

Origenẽ audite, *anima,* inquit, *quoties peccat toties vulneratur. O ſi poſſemus per unumquodque peccatũ videre, quomodo homo noſter interior aſſiduè vulneretur! vulneratur per linguã anima, vulneratur & per cogitationes, & per cõcupiſcentias malas. Quas ſi omnia videre poſſemus, & vulneratæ animæ cicatrices, certum eſt quòd uſque ad mortẽ reſiſteremus adversũ peccatũ.* Sicut ergo multa minuta vulnera diſponũt ad mortẽ corporis, *ita multa peccata venialia diſpoſitivè causãt mortale*; ut Doctor Angelicus. *Sagittæ parvulorũ,* inquit David, *factæ ſunt plagæ eorum*, ut in Aſſaſinorum parvulis patuit, multitudine terrori erant, & magnatibus mortem intentabant.

Orig. hom. 8. in Numer.

D. Tho. 1. 2. q. 88. a. 4. ad 1.

Pſal. 63.

Arena res parva eſt, ſed plures cõgeſtæ in molem, in montem conſurgunt. Ladiſlaus Hungariæ Rex, cùm Cracoviã Polonorũ Regiã tertium jam menſem obſideret, magnã; egeſtas utrimque ingrueret, intẽpeſtâ nocte Regis edicto, quiſque miles ocreã galeãve, effoſsâ terrâ completã, ante urbis mænia cõferre jubetur, ex quo cùm ingens mons aſſurrexiſſet, curavit totum montẽ farina adſpergi. Quẽ ut illuſcẽte die, ante muros arcis, oppidani conſpiciunt; rati ſolidum cumulum frumenti, hoſtium commeatibus invidẽtes, ſe cum arce dedidêre. Hoc ad rẽ noſtrã facit, exiguum quid arenæ à pluribus aggeſtæ in talem molẽ aſſurrexiſſe, quis credat? plures arenæ, effreni mari pro muro ſunt, & ingẽtem navẽ arena obruit; idem deminutis noxis Auguſt. ſenſit, *minuta videntur, ſed multa ſunt, præcaviſti magna jã non facis adulteriũ, non fornicaris, non furaris, projeciſti molẽ, vide ne arenâ obruaris*; Hæ diaboli technæ ſunt, quibus religioſos, ac integrę vitę viros circumvenit, qui cùm ad graviora flagitia expalleſcant, per minuta ſẽſim obruere tentat, & in infernum præcipitat. Sic Tereſa locum ſibi in inferno paratũ cõſpexit, ad quem deveniſſet, niſi à ſagaciori confeſſario inſtituta, venialia declinare cœpiſſet. Regius vates minutas ſuas noxas capillis cõparat. Pſalm. 39. *Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei. Quis,* inquit Aug. *numerat capillos capitis ſui? multò minus peccata quæ excedunt numerũ capillorũ: minuta videntur, ſed multa sũt.* Et heu! quot illuc per minuta devoluti ſunt, & indies mortẽ animæ incurrunt? multi crines quaſi in funẽ torti, Abſaloni laqueo fuêre; Romanę & Carthaginẽſes matronæ, quãdoque cùm funes deficerẽt, capillos raſerunt, qui valuerunt ad machinas bellicas permovendas, & tenuiſſima licia in rudẽtes nauticos excreſcunt; ita timendum eſt, ne plura venialia tandẽ in mortale deſinãt: in aggere, dat rima ruinã. *Quàm minutæ ſunt guttæ pluviæ, nõne flumina implent?* Quis credat mediocrẽ pluviã quæ quadrãtis horæ ſpatio per Belgium decidit, ſi collecta foret, implere poſſe alveum fluvii alicujus, qui latus ſit 100 pedes, profundus 30. lõgus verò 114. milliaria Belgica. Pluviam verò delapſam per Belgium horæ ſpatio, collectim excreſcere in fluvium ejuſdẽ latitudinis & profunditatis, ſed lõgum 456. milliaria Belgica, ut ex hoc facilè colliges:

Bonfinius li. 4. dec. 2.

In Pſal. 3[illegible]

Aug. in Pſal. 39.

Aug. l. in de cant. in c. 2.

tectum

tectũ quodvis ponatur declive, cujus baſis horizõtis ſit quadratum 30. pedũ,implere pluviâ mediocri per canales derivatâ,unius quadrantis ſpatio,cubum unũ pedalẽ,quod fieri quotidie nemo negabit,cũ imber mediocris decidit. Habet Belgiũ quà lõgiſſimum eſt, 88 leucas horæ itineris,quà mediã habet latitudinem 56 ergo Belgium cõplectitur 4928. id eſt, quater mille, nõgẽtas,viginti octo leucas quadratas;ſed una leuca ſeu milliare horariũ quadratũ cõtinet 15625000. id eſt, cẽtum quinquaginta ſex milliones ducenta quinquaginta millia pedũ quadratorũ,ergo quater mille, nõgentæ viginti octo leucæ quadratæ, cõtinebunt 770000000000. id eſt, ſeptingẽta ſeptuaginta millia millionum pedum quadratorũ.Cùm ergo nõgẽti pedes quadrati,qui cõtinentur in baſi horizõtali triginta pedũ in quadro,unius quadrãtis ſpatio dẽt unum cubum pedalẽ aquę, dabunt ſeptingẽta, & ſeptuaginta millia millionũ pedum quadratorum quos Belgium complectitur,unius quadrãtis ſpatio,ex mediocri pluvia,pedes aquæ cubicos:855555555. id eſt, octingentos quinquaginta quinque milliones,quingenta quinquaginta quinq; millia, & quingentos quinquaginta quinque,quæ aqua collecta repleret alveũ 114. milliarium Belg. ut ſuprà dictum eſt. Jam

vid.l. 1.de med. *Flumina magna vides parvis de fontibus orta.* Immo de guttis collectis, ubi naves hauriantur.

Ex quibus omnibus hæc cum Theologis deduco quoties objecta peccatorũ venialium uniri poſſunt,& mortaliter unum efficere;poterit per plura venialia ad mortale perveniri. Ut Vaſques,Bonacina, Sanches, Suares apud Caſtropalao de peccatis t. 2. d.2.punct. 10.ſect.1.& 2. Qui ait exẽplum clarum eſſe in ebrietate,quæ pluribus hauſtibus inducitur,& animã mergit;ſic comedentẽ ſæpius die jejunii, violare mortaliter pręceptum, ubi ad notabilem quãtitatem pervenerit,ſi intẽperãter comedat, & ultima comeſtione agnoſcat ſibi notabile dãnum inferri,peccat mortaliter. 3. eodẽ feſto ſæpius parũ laborando 4. in officio divino partẽ in matutino,aliam in laudibus, alterã in parvis horis omittẽdo. Itẽ minutis furtis,tandẽ ad notabilẽ ſummã perveniendo;in quo rei cẽſentur,qui in officinis utuntur ulnâ pollice breviori, mẽſurâ minori,pondere aut librâ aliquot ſcrupi graviori,qui ut paſſim fit,ſi intentionẽ habeãt per partes quãtitatẽ notabilẽ accipiẽdi,per ſingulos actus,etiam minutiſſimos; peccãt mortaliter, ut cũ cõmuni doctorũ,Leſſius de jure c.12.dub.7.Quod cavetur illo proverbio c. 10. *Statera doloſa abominatio eſt apud Deũ*,& Deut.25.plura qui volet Theologos cõſulat. Uno poſito,manũ de tabula tollo, quod meritò omnibus iis terrorẽ incutiat,qui venialia nihil curãt, ſed cũ Deo agunt,quẽadmodũ filius, qui ſecũ ſtatuit, non ita irritabo parentẽ cõmoveboque ut me propterea domo exturbet, aut teſtamẽto expũgãt;minores tamen offenſas, ut animo meo obſequar,non evitabo. Hi cũ ſic cõſtituti sũt,ut quodvis veniale paſſim admittãt, nullũ declinare ſtudeant,tremẽdam,ſed ſanã Theologorũ doctrinam audiant,quã Sanchez in pręcept.l.1.c.5.n.4. docet. Propoſitũ cõmittendi omnia venialia, etſi contemptus formalis abſit, eſſe peccatũ mortale, juxta illud Aug. *Minuta plura ſi negligamus,occidũt*: quia continet apertiſſimũ peccãdi mortaliter periculũ; in quo omnes ii verſantur qui nullũ veniale minimo incõmodo declinãt,& quodvis data occaſione admittunt. Quod Dion.Carth. ex Aug. mente cõfirmat. *Qui,inquit, ad vitandũ peccata venialia nõ exſtat ſollicitus, nequaquã diu eſſe ſine peccatis mortalibus poteſt*, & ſubdit quod meritò Religioſos viros, ad accuratã legũ obſervantiã compellat:quãvis multa cõtineantur in regulis & ſtatutis religioſorũ, ad quæ nõ tenentur de neceſſitate pręcepti,ita ut ſtatim mortaliter peccẽt,ut eſt obſervatio ſilẽtii, nõ ſurgere alacriter ad matutinas,otioſitates nõ evitare, inutiliter hinc indè decurrere, atq; ſimilia: *Verũtamẽ cõſuetudo excedendi ſeu aſſiduitas delinquendi in iſtis,& non curare nec emẽdare, nõ poteſt à mortali excuſari peccato,imò tota vita eorum eſt quaſi quoddam peccare continuum*, hęc doctoris Chartuſiani ſevera ſed & vera cenſura eſt, quæ dum dixi omnia dixi.

Aug. epiſt. 108. ad Seleuciam.

Dionyſ. Carth. de refor. clauſt. art. 6.

EMBLE-

EMBLEMA XIII.

Redde illis mercedem. Matth. 10.

PRETIVM NON VILE LABORVM.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Minima opera juſtorum, quàm ampliſſimâ mercede Deus compenſet, vel inde colligas: minori laboris impendio cęleſte regnum (quod aptè margaritis confertur) acquiri, quàm urinatores in mari ſibi uniones comparent.

§. I. *Quæ hîc pili ſunt, apud Deum permagno æſtimari.*

§. II. *Maximum parvæ operæ pretium, ex illo Iobi probatur:* Tu quidem greſſus meos dinumeraſti. *Iob* 14.

§. III. *Quanti Deus filum, vel fuſum ducat.*

§. *IV.* Quod in præſenti momentaneum eſt, & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. 2. *Cor.* 4.

§. *V. Qui oratione brevi, aut verſiculo levi, imò vel verbo ingens Minerval retulerunt.*

§. *VI. Regnum cælorum hauſtu frigidæ, venale eſt.*

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Redde illis Mercedem. *Matth.* 10.

PLINIVS ubi gemmarum pretium appendit, hanc earum virtutem expendit: *Margaritis cæli ſocietas major, quàm maris.* Quin & regnũ cælorum Margaritæ conferri compertum eſt; ſed hoc complures quærunt, & queruntur, difficilius reperiri: *Homo urinator*, inquit Chryſoſtomus, *nullã aliam ob cauſſam ſeipſum in profundum maris dimittit, quàm propter margaritas.* Caput dimiſiſſe, & vel unicum unionem reperiſſe, *pretium non vile laborum eſt.* Tam parvo ut ſtent margaritæ, minoris certè conſtat regnum cælorum, quod non oceano, ſed hauſtu frigidæ, imò hilo ac pilo vænale eſt.

Cit. Lobbet. Dom. 3. Adv. q. 1. p. 94.

§. I.

Quæ hic pili ſunt, apud Deum permagno æſtimari.

Sales prax. ſpir t. art. 3. c. 35. Cant. 4.

FRanciſcus de Sales Epiſcopus Genevẽſis, ut alios mittam, in illa verba ſponſi: *Vulneraſti cor meũ ſoror mea ſponſa, in uno oculorũ tuorũ, in uno crine colli tui*, oculum mentis intendẽs; miratur, ac rimatur, utquid tã diſſita, ac diſparata aptentur, aut comparentur; ad uſus quippe humanos, nullum, inquit, membrũ oculo aptius à naturâ conceſſum eſt, nullum præſtantius: Plinius oculum corporis pretioſiſſimam partem pronuntiavit, qui ad ſtellas firmamenti, quod à ſuperficie terræ diſtat milliaria Belgica ſeu horaria 17360986. id eſt, 17. milliones, triginta ſexaginta millia, nongenta octoginta ſex, momento ſi volet, evolet. Pythagoras li. 11. oculos, *ſolis januas* appellavit. Inter Chriſtianos Doctores Chryſoſtomus, oculum, membrum quoddã, ait, *ſpecioſiſſimum.* Huic aureo ſtylo æquãdus D. Chryſologus ſer. 129 *oculus eſt animæ feneſtra, ſpeculũ mentis, lumẽ corporis, membrorum dux.* Philo verò libro de mundi opificio: *Quod mens in animo eſt, id oculus in corpore*, nec ullam cuipiam rem oculo cariorem eſſe, indubitatum eſt.

Econtra quid crine vilius, qui horrorem homini ac ſtomachum movet? quid pilo abjectius? cùm res pili, juxta ac nihili eodẽ recidant? utrumque tamen in rem noſtram appoſitè Franciſcus de Sales, magiſter aſceticus exponit: in uno oculorum, & in uno crine, ſe ſaucium clamat, *ut oſtenderet*, inquit, *nõ tantùm ſibi grata eſſe opera magna juſtorum, ſed etiam minima, ac infima.* Inauditum fortè illud, quàm Neroni chara audiit, Poppeia matrona Romana, quæ non ſolùm oculorum acie, ac formæ venuſtate, Imperatorem ſauciavit; verùm flavis ſuis crinibus, animum Neronis, ceterà ferocem, adeò in amorẽ ſui pellexit, ut ſingulos pilos numerarit, cuique pilo ſingulare nomen indiderit, ac de ſingulis eorum, verſum unũ condiderit: inſuper illi pectinem aureum donavit, ſi vel pilus capiti excideret, curabat auro inſeri, & in Templo, ad caput Iunonis imponi. Ad meliorem calculum capilli noſtri revocantur, majori in pretio eos habet Imperator noſter, apud quem, *veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt.* Quid capilli & capitis pili, niſi ut ait Cyrillus, & Damaſcenus, minutiſſimas actiones, cogitationes juſtorum deſignant? quas Deus exactè obſervat, & præmiat. Crates quidẽ Laurentij, lapides Stephani, leones Ignatij, exquiſita martyrum tormenta, Vigiliæ & chamauliæ anachoretarum commendantur; ſed & exiguæ corporis afflictiones, odonalgra, aut digiti reduvia, leves injuriæ quotidianæ moleſtiæ, apud cæleſtem ſponſum in numero, ac pretio ſunt. Virgo illa

Guevarra horologium Principis in dedicat.

Mat. 10.

Sales cit.

Senenſis, non minus Chriſtum rapit, dum coquinam exercuit, ollas exterſit, atque alia abjectiſſima operis domeſtici officia, quæ homines pili aut mancipi faciunt, exercuit, quàm dum ſublimi ecſtaſi in cælum rapta, intento cōtemplationis oculo defixa hæreret. Sic Pellegrinus noſter advertit, ut Chriſtus Phariſæi audaciam retunderet, eundem arguit, quòd pedibus aquam non dederit, neque terſerit capillis, quod à Magdalena præſtitum, extollit: ubi hoc dubij movet, cur aquæ ſolùm, & capillorum fecerit mentionem Chriſtus, non verò alabaſtrum unguenti pretioſi attulerit? quia aquâ & capillis, hoc eſt, rebus viliſſimis repræſentantur ea, quibus Dei gratiam poſſimus emereri; qui in pœnitente caliſſimos oculorum fontes, pretioſum unguentum 300 denariorum deprædicat, is capillos non vili pendit, quibus pedes terſit. Et hoc tantillum obſequium præbuiſſe tanti eſt, ut Hieronymus Lanuza unum pilum Magdalenæ, quem aſſervat, præ omnibus regnis mundi, ſe æſtimare liberè pronuntiet; nec eo loco aut pretio habet, quo apud Deum eſt: etenim ut cum Theologorum ſcholâ, ſubtilis Vaſques 1.2.q.76.c.4.n.18. definit: *In homine juſto omnia etiā minima opera eſſe meritoria vitæ æternæ.* Hinc nemini mirum videbitur, ſi crines ſtellis conferri, in ſtellas converti inaudierit, aut apud Veronenſem Poëtam legerit, comam Berenicis, inter aſtra relatam, in cælum laudibus extolli. Quo, & inter viros alas barbæ ſuæ, quas Chriſti cauſâ in ſæculo ſibi ipſe præſcidit Franciſcus Godojus refendas confidit.

Pelleg. c. 5. in Matt. par. 12.

Catull. eleg. 67.

Vita P. Alvarez c. 20. §. 1.

Nemo flocci pendet floccos crinium, quibus Æſther loca omnia, in quibus antea lætari conſueverat, complevit, *quia capillus de capite veſtro non peribit*, ô Æſther! ſed verticem veſtrum tot ſtellis gloriæ cingent, quot corde contrito, amore populi tui, crines capiti evulſeris. Adeò apud Deum nihil pili eſt; minima maximâ mercede compenſat; id ſuos docet cælitus edoctus Franciſcus, minimum gradum gratiæ, gloriæ, qui operi quantumvis exili reſpondet, pluris eſſe toto univerſo, etſi omnis terra in aurum, omnes lapides in gemmas, occeanus totus in Balſamum converteretur. Quod vobis paucis comprobare aggredior.

Eſter. c. 14.

Luc. 21.

§. II.

Maximum parvæ operæ pretium, ex illo Iobi probatur: Tu quidem greſſus meos dinumeraſti.

Iob. c. 14.

EGregium, imò regium eſt, non modò munificentiâ, non vinci, ſed modicum quid opis, aut operæ ſibi, ſuiſque præſtitam, largè remunerari: hac munificâ juxta ac mirificâ indole Carolus V. cudi juſſit prægrandes nummos aureos, unâ quidem facie ſuam, ſuæque ſponſæ Iſabellæ effigiem exprimentes; alterâ autem cæſarea inſignia, pretio quadraginta millium ducatorum. Illud munus univerſum, Cæſar Marcihioni de Villareal, benevolus obtulit, propter ea quòd Regis præfatam conjugem, honoris cauſſâ, Hiſpalim uſq; comitatus: ita numeratæ ſunt illi bis mille ingentes partes aureæ quarum ſingulæ 20. ducatis æſtimatæ, atq; adeò ad ſumma quadraginta millia ducatos reportavit. *Pretium non vile laborum.* Tanti fuit vel tantillo labore Regiam ſponſam comitatu ſuo cohoneſtare.

Sed quantula eſt iſthæc Caroli munificentia, ſi cum divinâ numinis conferatur? nam ut Leſſ. ait; *abſolutè dicendum eſt in Deo propriè eſſe liberalitatem, & quidem maximā; cùm propenſiſſimus ſit ad erogandū & quidem copioſè, & merè gratis,* infinito homines intervallo ſuperans. Non terræ reginā ſed cæli Regem exiguo viarū tractu, comitatus Rudolphus Haſpurgi comes: dum cæleſtis medicus, ad ægrum ferebatur mox efferendum ſub nube latere ſolem non latebat Rudolphum, adoraturus ſolem orientem toti Auſtriadum genti, deſcendit ex equo, & jā inde velut ex æquo certavit, hinc divina benignitas, hinc Auſtriaca pietas: & cæli ſecutus Dominum, aſſequitur terræ Dominium. Quô levi religionis officio, ut rectè Spondanus, non aliquot aureos Imperiales, *ſed totum Imperiū ſibi, poſteriſque ad hunc uſque diem acquiſivit.* Hæc nemo quiſquam mirabitur,

Leſſ. de iuſt. l. 2. c. 47. dub. 8.

bitur, qui attenderit, non modò itinera, ſed ſingulos itinerantis greſſus, à Deo ſupputari, teſtante Propheta: *Tu quidem greſſus meos dinumeraſti.* Veſtigiũ quoque inveſtigat, obſervat, & mercedi reſervat. Hoc cælitus edoctus decrepitus eremi incola, quo ſitim faciliùs levaret, ſedem migrare & propter fontem cellam conſtruere cogitarat: dũ ſe pone ſequentem, & paſſus omnes in digitos mittentẽ, advertit, & cælo hunc miſsũ audit, ut paſſus omnes & ſingulos ad calculum revocet, quo ampliſſima præmia pro ſingulis decernãtur. Ad hęc, ô mi Deus! exclamat Eremicola, quæ tua hæc bonitas, in me ſervulum viliſſimum? egóne impatiens, ego deſes ille, tanto tibi vendam pretio veſtigia vel ſingula? ignoſce ô mi conditor, tuguriolum meum magis in poſterum à fõte diſtabit: atque ut verbis manum adderet, dimidio inſuper milliari, à fonte remotum, denuo excitavit, ut ita plus paſſuum numeraret Angelus, plus præmiorum redderet Deus. Indignabundus hîc pius doctor exclamat: *Pro modicâ prabenda lõgâ via curritur, pro cæleſti gloria vix pes à terra levatur.* Quiſquis es, ô homo, munificum beneficiorum largitorem, fidum amanuenſem habes, qui greſſus dinumerat, geſtus obſervat, cogitationes ſingulas, actiones minutiſſimas in numerato habet. Precaris? voces ſupputat; ſtipem erogas? Teruncios ad rationem revocat; bolos quibus genium fraudas, cõgerit; legis, ſcribis? apices denotat: momenta vitæ quæ Deo vivis, ponderat; quorsũ hęc? niſi ut nihilum boni operis prætereat, cui non mercede *magna nimis reſpondeat.*

Iob 14.

Thomas a Kempis,

Etenim ſi ut Doctor Angelicus 2. 2. q. 117. a. 6. ex mente Philoſophi *Hominis liberalis eſt ſuperabundare in datione,* quãtò magis id erit Dei? quod ipſe D. Thomas comprobavit, dum ſummum operæ pretiũ, omnium bonorũ auctorem, in mercedem reportavit.

Dederit Auguſtus Imperator, teſte Macrobio, ob pilã, ſuper captum omnium ſtrenuè percuſſam, centum H.S. id eſt, bis mille quingentis ducatis, percuſſorem mactarit. Ventiletur Henrici IV. haud fortè inferior, in alterum benevolentia, quem dum Rex pilâ ludentem à valido ictu commendaſſet: altero, cui regia comitas perſpecta erat, reponente. *Si vous plait, c'eſt coup ſera d'un Abbé,* hominem extemplo abbatem creavit. Stupet Ambroſius Regem Herodem olim ob levem ſaltum petulantis puellæ dimimidium regni ſui obtuliſſe *Vide, quemadmodum ſæculares ipſi de ſæcularibus ſuis judicent poteſtatibus, ut pro ſaltatione etiam regna donentur.* Tanti Herodem ſaltum, tanti Henricus Rex & Auguſtus Imperator pilã; ſed pluris Deus, vel pilum facit, ut audiſtis; & majori pretio opus momentaneum, ac levius jactu pilę, qui in momento exerceri nequit, compenſat: nunc, ne contextum reſcindamus, aut longiùs recedamus, quanti filum faciat videamus.

L. 3. de virg.

§. III.

Quanti Deus filum, vel fuſum ducat.

PRoverb. 31. quærit Salomon mulierem fortem, non Penteſileam, aut aliam quãpiam Amazonum, quæ *manum ſuam miſit ad fortia;* ſed & *cujus digita appehenderunt fuſum.* At quid fortitudini cum fuſo? quid capulo cum colo? quid telæ cum telis commune eſt? & tamẽ in his armis mulier fortis dignoſcenda eſt; quis inveniet? inter fortiſſimos Chriſtus Athletas palmã ac primipilũ Stephanus reportavit: eſt qui mulierem fortem adinvenit, quæ palmam haud diſparem meruit: fertur enim Elizabetha Andreæ Hungari Regis filia, cùm per ſummam injuriam regno ac ditione pulſa, lanam & linum operando, ſibi aliiſque pauperculis victum & amictum, ingenti animi fortitudine quæreret, vidiſſe cælos apertos, ac Jeſum ſtantem, inſuper & loquentem audivit: *Si tu vis eſſe mecum, ego ero tecum, & à te nullatenus ſeparabor.* Doctor mellifluus viraginem invenit, viris cataphractis, in lino ac lanâ multò fortiorem. ſerm. 2. ſuper miſſus: *Quam verò aliam requirebat mulierem Salomon, cùm dicebat. mulierem fortem quis inveniet?* quàm Virginem Mariam? hæc ut disertè Suarez, aliique, non modó per ardentiſſimos Charitatis actus, aliarumque heroicarum virtutem exercitium, ſed & filum ac fuſum ducendo, invictiſſimos Chriſti pugi-

V. Cornel. c. 31. prov.

les merito ſuperavit. O mulierem fortem! lubet cum Bernardo exclamare, *procul & de ultimis finibus pretium*; *hoc eſt*, inquit, *non vile, non parvum, non mediocre, non denique de terrâ, ſed de cælo.* Nullum enim in univerſo terrarum orbe pretium eſt, quod unicum leve filum, Virginis manu ductum, valeat cōpenſare; mitto apud mortales, hujus Virginis fuſum, tanto in pretio eſſe, ut Pulcheria Imperatrix *Virgini deductrici* inclytum

Sandei artifex.tit.textor. Templum à fundamentis eduxerit, in eoq; fuſum Dei parentis ſupplex repoſuerit; ut tradit *lib.*15.*c.*14. Nicephorus. Sic & in oppido Huenſi Glomus fili, quem textrix Maria, inter alios ſanctarum manuum labores diduxerit; & alter apud Herpipolenſes in veneratione eſt; ſed apud Virginis filium, hæc longè majori in veneratione, & pretio ſunt. Ruſtica ex vico Montagnano, filum tenuiſſimum, quod rudi pollice ſubtiliter duxerat, in glomum convolutū, Bertæ Henrici IV. Imperatoris conjugi, in munus obtulit; Imperatrix in mercedem tantū terræ Ruſticæ elargita eſt, quantū filo protenſo metiri poſſet: atque ita paupercula, inopinatò ex inopi opulentiſſima evaſit, ita ut ab eâ patriciorum Patavinorum familia, (qui de Montagno dicti ſunt) clariſſima, ex hoc fuſo profluxerit. Aliter Deus etiam in fuſum profuſus, ſi in ejus gratiam ducatur, ipſiq; dicetur; norat id probè Ioanna princeps Portugalliæ, cujus ut præclariſſimas virtutes prætercam, ubi formæ ac virginitatis florem intra Religionis ſepta tutò collocaſſet; inter alia religioſæ demiſſionis obſequia, cilicia & flagella diræ ſeveritatis attexere, mirâ arte ſibi aliiſque elaborabat, ad eam normā quæ in ſe ſæpe ſæpius ferociùs ſævire experta fuerat: quin & per intervalla ad colum ſedere, & filum ducere ſtudebat, atque ut ſcires, cui penſum perſolueret, in eo corio, quo colus obligatur, ſponſi ſui aureum monitum, cui aſſiduò intendebat, inſcribi fecit: *Diſcite à me quia mitis ſū & humilis corde.* At quo pretio hoc penſum dignè compenſetur, diſces ex Hugone, qui expendens illud: *Digiti ejus apprehenderunt fuſum*: *hoc eſt*, inquit, *rectitudinē intentionis, per quā electi omnia opera, quaſi fila in orbē æternitatis retorquent.* Orbem hunc inferiorem eſſe ducens, qui merito reſpondeat; quid quòd quandoque, ut oſtenderet Deus quantum menti ſibi nenti, præmium in cælis maneat, grato prodigio in terris declaravit, dum S. Libariæ Virginis colus ſubitò frondere, ac florere, ſtamina flores amœniſſimos germinare cœperunt, teſtes florum, quos in cœlis immarceſſibiles ſibi meritò compararet. Si tanti apud Deum eſt fila ducere, non puellares ac muliebres manus, ſed & viriles lanam ac linum ducere non erubeſcent. Hanc artem D. Damianus non erubuit in purpura, quid opuſcul.15. c.1. in illud Prouerb.31 *Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti eius apprehenderūt fuſum*, verbo & exēplo fratrem hortatur: *quia videlicet huius vitæ idoneus executor ſic ſe per maiora opera ex deſiderij fervore dilatat, vt etiam cauſas, quæ ſunt minimæ, non relinquat.* Accedit Cardinali fervens ſacri Antiſtitis Franciſci de Sales adhortatio: *Applica tu*, inquit, *manum ad fortia.* Proximo pro neceſſitudine Chriſtiana etiam cum vitæ periculo ſuccurrēdo, pro injuriis hoſtimenti loco, gratias hoſti referendo. Frequenti ſacramentorum vſu animas è piacularibus flammis vindicando, &c. Tum ſubdit: *ſed & digiti etiam teneant fuſum.* Leves corporis afflictiones, parvas ſui abnegationes, ac dimiſſiones, per diem ſæpius ſectando. Quod, ne fuſior ſim, eſt vitæ fila aurea ducere, tota æternitate, ut evincitur ex illo Pauli, immenſo gloriæ pondere compenſanda.

Bern. Scard. l.3.hiſt.pat. Beyerlinck theatrum tit. gratitudo, ob filum.

Vaſconcellus pag.247.

Cornel. hic.

Roſſvey.8. Oct. vitæ virg.

Cit. Sales.

§. IV.

Quod in præſenti momētaneum eſt, & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. Cor. 4.

HOc diſertè more ſuo PP. Prædicatorum celeberrimus prædicator Hieronymus Baptiſta Lanuza, Theologiæ Doctor eximius & ſacris infulis meritò inſignitus, pro cōcione univerſo Regno Hiſpaniæ propoſuit, eum eſſe valorem boni operis etiam minimi, ut totius univerſi, omniumque

Lanuza t.2 p.2.§.12.n.164.

niumque creaturarum, etiam producibilium, longo intervallo pretium excedat; ad quod comprobandum inducit doctorem Angelicum in illud Apoſtoli 2. Cor. 4. ſingulos apices expendentem: non enim potuit Apoſtolus, quantum exiſtimo, inquit, elegantiùs explicare parvitatem operis, & magnitudinem valoris. Poteſtne eſſe opus magis parvum, quàm quod fuerit momentaneũ, illudque leue, quod nec in ſe grave, nec niſi per momentum durat? poteſtne autem major eſſe valor, quàm qui operatur in nobis, quod eſt ſupra modum, id eſt, ut divus Thomas exponit, *ſupra omnem menſuram*, aut ut Anſelmus, *ſupra omnem comprehenſionem* humanæ mentis? deinde quid majus eſſe poteſt, quàm æternum gloriæ pondus, id eſt, immenſum & infinitum gloriæ pretium? Pondus, inquit, D. Thomas pro re pretioſa ponitur, *nam pretioſa ſolùm ponderari conſueverunt.* Et id totũ pro momentaneâ, ac levi tribulatione, quàm tanti valoris eſſe concludit, ut ſi pro ea rependerentur univerſa orbis regna, & quidquid in eis eſt glorię, honoris, ſplendoris, valoris, ac divitiarum, non ſufficienter valor iſtius operis perſolveretur; omnia enim creata finita ſunt, illud autem quod opus tale meretur, eſt ſupra modum, & æternum gloriæ pondus ac præmium. Ex quo, ut ille docet, rectè ſequitur, Deum per ſuam infinitam potentiam, & infinitas divitias, ſolum poſſe hujuſmodi minimi boni operis valorem compenſare. Ecce verò quanti momenti, momentaneum tribulationis operetur. Audiendus in hac claſſe, magiſter virtutũ Ludovicus Bloſius, qui arbitratur eũ, qui propter *Deum ſenſualitati, voluptatique propriæ etiam in rebus minimis reluctatur, ac ſe mortificat, rem ipſi Deo magis gratam facere, quàm ſi multos mortuos ad vitam revocaret.*

Anſel. in c.4. 2. ad Cor.

Vid. Nigro. de cura mi- nim. part. 6.

Sed parum hoc, vel leviſſimæ ſenſualitati repreſſæ, poteſtatem ſanctos ad vivos revocandi, gratiam patrandi miracula conferri, aliam mercedem adnectit: duo unà idem pratum aut viridarium ingrediuntur, hic florem carpit, alter amore Dei manum continet. *Hic*, inquit Bloſius, *propter Deum dimittendo florem, tantũ præ decerpente obtineret meritum, quanta eſt diſtantia cæli à terrâ.* Collaudata fuit abhinc paucis annis ut ab oculato teſte accepi, Gubernatoris noſtri, Caſtello Rodriguez, mirifica in ruſticum puerum indulgentia: fortè à Virgine Lakenſi reduci, innocuus opilio lacera lacernula, encarpium fragorum quę ad prærupta viarum legerat, ingenuo candore obtulit; quo levi munuſculo, tantam gratiam apud Gubernatorẽ inivit, ut à vertice, talos ad imos, puerum honeſtè conveſtiri curarit. *Nunc*, ut Auguſtinus ait, *videndum ac differendum eſt quantum Deus donat*, ſi florem, fragum, ſi pomum, ſi morſum vel minimũ nobis ſubtractum, illi conſecremus, veſtitu deaurato circumdata varietate, nos ſupremus rerum omnium gubernator ſuperinduet ex alto. Norat hoc celeberrimus Theologus, Thomas Sanchez, qui in libello rationum ſuarum ſpiritualium, hęc ſibi ſtatuit ac nobis: *Foliũ arboris in horto nõ contingã, non decutiã vel unum perſicum. Filum unum abſq; facultate aut tribuã, aut accipiam numquã.* Ejuſmodi levium mortificationũ faſciculum dilecto ſuo porrigebat Barnardus, qui idem ſtudiũ ſuis inculabat, dicens: *Diabolus porrigit pomum & ſurripit paradiſum.* Et Chriſtus contra petit pomum, & porrigit paradiſum. Carolus Rex Galliarum ſuper cœnã fruſtũ pomi in acie cultri ori filij ſui natu maximi admovit, dicens: hunc bolum fili, manu parentis accipe; quo officiosè renitente, & accipere recuſante, Carolus eundem bolum filio ſecundùm genito porrexit, qui mali partem avidè ſurripuit; & eccum hac levi de cauſſa parens eum Regem Galliarum declaravit. Ultimò genitus hoc edoctus, non ſegnius, alteram partem pomi à parente oblatam accepit, quem Regem Lotharingiæ fecit; hinc Francis pervulgata parœmia: *Serò os aperuiſti.* Deus porrigit pomum & fructus decuſſos ad pedes projicit, & recuſanti porrigit, avidè inhianti eripit Paradiſum. Pretioſus fuerit bolus, quo hîc fratri regnum præripuit. Sed aliud pretiũ manet, qui vel unũ bolũ Dei cauſsâ ſibi præripitum: hic os aperiendo, nos quòd facilius clauſũ tenẽdo, regnũ lucramur ęternũ; hæc ut reipſa ſectemur, documẽto eſt, Beatus

Anno 1646.

Aug. l. 10. de civit. c. 2.

Nigron. de cura Min. part. 2. arg. 7

Bern. de 1. gradu ſuperbiæ.

Ioan. Perlus in ſpudopedia.

Beyerlinck theatr. tit. præmium pag. 596.

Tract. de vita ſpirit. c. 8.

tus Vincentius, qui ſic ait. *Nota quòd mos Deo gratus eſt, aliquid de Potagio ſuo pauperi ſemper in ſcutella dimittere.* Et poſt pauca. *Si eſt tibi cibus inſipidus ex defectu ſalis, vel aliâ quacumq; causâ, noli apponere ſal, nec aliud cõdimẽtũ, propter Chriſtum felle & aceto potatũ, & ſenſualitati reſiſte. Similiter quæcũq; ſalſamenta, quæ ad nihilũ valent, niſi ad gulæ excitamentũ, dimittere occultè potes; quandocunque aliquem bolum gratum tibi circa finem apponi contigerit, illum dimitte propter Deum.* Hoc qui fecerit, *obtineret meritum, quanta eſt diſtantia cæli à terra.* Quin & impræſentiarum ut idem Vincentius aſſeruit, *parabit illi in dulcedine Deus cibum conſolationis*: Vti accidit, referente Paladio, dum Abbas Hellen mellis deſiderio captus, favos de rupe pendere conſpexiſſet, continuit ſe dicens, *recede à me intẽperans cupiditas:* Poſt inediam triũ hebdomadarum incidens in *fructus dejectos*, ſeipſum vincens, non attigit; his partis victoriis excitatus à ſomno per Angelum, reperit ſeſe prope fontem, quem tenerrimæ ac ſapidiſſimę herbę cingebant, unde potus paſtuſq; affirmavit: *Nihil umquam ſibi fuiſſe jucundius.* Adeò pro mellis aliquot guttis, fontem lacte & melle manantem repperit, & victori Deus herbam porrexit. Alium ſi lubet, conſimilem florem è prato ſpirituali legamus; ubi diſcipulus magiſtrum grandævum, noctu ad ſe pluribus exhortari ſolitum, ſomno preſſum, excitare detrectat, ſenex per ſomnium, regale ſolium conſpexit, ex cujus tholo ſeptem pretioſiſſimæ coronæ, quas dein intellexit ſeptem victoriis deſignatas, quas juvenis ea nocte reportarat, ſepties ſibi obnitendo, ne ſenem excitaret. Nónne ex his omnibus liquidò ac manifeſtè comprobatur illud Pauli? *Momentaneum ac leve tribulationis, ſupra modum*, &c.

Hiſt. lau. l. 55.

Hinc quidem è priſcis aſcetis amicè conmonitus, ne ſe continenter affligeret, ſenſum animi ſui expoſuit: ſi ſancti in cælo dolore quopiam confici poſſent, ex eo fore, quòd jacturam tanti præmij ac mercedis, quam levi opere conſequi poterant, neglexiſſent. Cui non obſimile quod refert Bloſius de Virgine Mechtilde: quæ identidem à Chriſto ſponſo, cui ſe totam dicarat, unà cum cætu cælitum ad ſe viſenti, audivit: Divos piè queri, ac ſancta æmulatione incẽdi, felices ac ter beatos mortales eſſe, qui hîc levi opere, brevis morbi ac aliâ corporis afflictatione, ad immenſum gloriæ pondus, ingentem cumulum addere poſſunt; ut ſi quis noſtrûm id attentè expenderet, quantũ vel uno die meritorum cumulum acquirere poſſet, quàm mox experrectus, geſtiret auroram illuxiſſe, quâ numquam perituras divitias comparare poſſet. Talis exſtitit Thomas ille Sanchez, qui hæc ſibi præſcripſit: *Vita mea quotidiana atq; univerſa ſimilis eſſe debet negotiationi ſpirituali, nec nõ mercatori ad omne lucrum intento.* Producit Leſſius in theatrum mimum, qui promiſerat ſe proximis ludis dicturum, quid quiſque vellet: cumque ad condictam diem ingens hominum copia confluxiſſet, omniumque mira eſſet exſpectatio, edixit: *Omnes vultis vili emere; & carò vẽdere.* Hoc ut plures pervelint perpaucis cõtingit; niſi merces in eas terras conferant: ubi raritas pretium facit.

Barry ſol. pag. 475.

Leſſ. de ſum. bono l. 1. c. 2. Vid. Aug. l. 13. de Trinit. c. 3. & 4.

Quiſquilias quiſpiã, teſtea & vitrea crepundia apud Indos auro ac gemmis non ſemel premutavit; ita minimæ afflictiones, ac moleſtię, punctura acus, evulſus pilus, gutta ſanguinis, imò vel ſudoris, apud cælicolas immenſo pretio ſunt. Ejuſmodi cõmercium primo Deus cum homine inivit, ut S. Leo teſtatur: *Venit in hunc mũdũ dives & miſericors negotiator cæli, & cõmutatione mirabili inivit cõmerciũ ſalutare, noſtra accipiens, ſua tribuens.* Hoc ſalutari cõmercio merces ſuas diſtraxit, Seraphicus Franciſcus, quem cùm aſperrimâ hyeme Germanus frater offendiſſet, & hominẽ ſub Jove frigido, ſeminudũ & frigore prope enectũ cõſpicatus, deridiculo ab eo quæri juſſit, ſudoris guttã ſibi venderet. Franciſcus qui pretium ejus probè norat, dic, inquit, fratri, omnes ſudoris mei guttas liberaliori Domino, & quidem carò me vendidiſſe.

Serm. 3. de Paſſione.

Nunc & parvi ducas cum Borgia lapillos calceis, qui in altero orbe in adamantes permutandi ſunt, imponere, oculum cũ eodem claudere, ne falconem prædæ inhiantẽ videas. Nunc & rideas doctiſſimum ac integerrimũ virũ Thomã Sanchez altero ſem-

Alargambe in bibl.

per

Rodriq. de mortifica. tract.1.l.13. per pede ſuſpenſo accubuiſſe. Micas quis abjiciat, quas in S.Odonis manu, abbas in margaritas converſas vidit, cùm iſtiuſmodi omnes magnus ille pater-familias extollat dicens: *Qui ſupra pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te cõſtituam.* Et ut Aug.l.4.de doctrina Chriſti ca.18. *In minimo fidelẽ eſſe, maximũ eſt.* Si quis hîc plura deſideret, conſulat ſolitudinis Barry diſſertationem matutinã p.387. & Nigronium noſtrum de cura minimorum. Hactenus illud Apoſtoli proſecuti ſumus, momentaneũ ac leve tribulationis, & mortificationis, immenſũ gloriæ pondus operari; ſed hoc momentaneum fortaſſe alicui diuturnũ, ac illud leve, ſibi grave quiſquã ducet, ut ſimus *ſemper mortificationem Ieſu in corpore noſtro circumferentes.* His adhuc meliori pretio, regnum cælorum vænale propono.

Matth.25.

2.Cor.4.

§ V.

Qui oratione brevi, aut verſiculo levi imò vel verbo, ingens minerval retulerunt.

NEmo quiſquam inficiabitur auream fuiſſe Iſocratis orationem, pro qua viginti talentis, ſeu mille ducentis Philippeis, profuſâ manu donatus eſt.

Domitianus Cæſar, conſueto teſte Suetonio, oratori centum H. S.id eſt, duo millia quingentos Philippeos in minerval appendit: deſierit Midas inaurare, quæ hic dare; at ne noſtra tranſeamus, fuit non ita pridem Pariſiis aſſentator, qui (alludens ad inſignia urbis Pariſienſis, quæ navim referunt, & ad marchionem d'Ancre) cùm hanc brevem encomiaſticam ad Richelium habuiſſet:

Navire ne crains pas: ton pilot eſt un Dieu
Iamais ton ancre fut en un ſi Riche-lieu.

Ducentos aureos retulit. Brevis ſermo ſed pretioſus, & hæc in vanos & profanos oratores, in ſacros Deus in immenſum profuſior. Curtium certè brevitate ſtyli ſuperarat, qui hanc ſuccinctam ad magiſtrum encomiaſticam habuit: *Tu es filius Dei vivi.* Hujus levis operæ pretium quæris? eò evectus eſt dignitatis ac poteſtatis, ut in terris non haberet ſuperiorem. Paucis ille, è funeſtis roſtris latro perorat: *Domine memento mei, cùm veneris in regnũ tuũ.* Dixit & è patibulo in ſoliũ effertur, regnum cujus non erit finis adeptus. Ecquis legatus magis Laconicè dixit, quàm cæleſtis ad cælorũ reginã? hanc tamen ſi quis oratiunculam vel ſemel, etiam vagus legat, *in pretium mundus, non ſatis unus erit.* Velim alta mente repoſtum, quod in hanc rem adfert Paulus Barry: monialem fuiſſe, ait, læthali morbo correptam, quæ per ſeptem ſupremos vitæ dies variis doloribus convulſionibus, & anguſtiis adeò conflictata eſt, ut vel ſpectantibus commiſerationis lacrymas exciret; ubi è vivis exceſſit, præſentiã ſuã declaravit ſuperiori, & de ſalute ſuâ nõ modò certiorem fecit, ſed & edocuit tantam Deum operibus juſtorum, etiã minutiſſimis mercedem conferre, ut ſi copia fieret, ad vivos redeundi, id unicum in votis eſſet; atque hoc indubitatũ habeas, quòd libens omnes dolores, ac corporis animique cruciatus, quos extremis vitæ diebus acerbiſſimos perpeſſa ſũ, denuo ſubirem, hac ſolum ſpe, ut vel tantillũ ex iis omnibus gratiæ ac gloriæ reciperem, quantum quis conſequitur vel unicã dumtaxat ſalutationem Angelicã, etiam cum mentis evagatione recitando. Quis nunc pretium & præmium æſtimare valeat eorum, qui indies integram cæli Reginæ, & animo attento corollam pertexunt? in quo ſtudio mariano idem auctor, hominem Societatis prorſus eximiũ ſe noviſſe cõmemorat, qui tribus ſupremis vitæ ſuæ annis cæcitate percuſſus, recitavit ſupra triginta duo millia roſariorũ: ſolemne illi erat indies trigeſies penſũ illud marianũ perſolvere. Mortuus Avignione anno 1628. qualẽ verò hic theſaurum in alio orbe repererit, ſcrutetur ille, qui tribus annis ad quindecies centena millia ſalutationum Deiparæ cenſuerit.

Matth.16.

Luc.23.

Barr. l'année Saincte part.4.§.4. 1. die Nov. feſto omnium SS.

Ibid. Barry part.4.l.1. devot.3. pag.72.

Mitto nunc Mæcenatis in Poëtas, & potiſſimùm in Maronem liberalitatem, in quem ob paucos verſiculos ad ſex millia ſeſtertia effudit.

Pierre Meſſie part. 3.c.3.

Fuit cũ corã Livia, librũ ſuũ ſextũ recitaret, in quo, ubi ſub finẽ Marcellos induxit.

Aſpice ut inſignis ſpoliis Marcellus opimis
Ingreditur. Et juniorem compellans.
Heu miſerãde puer, ſi qua fata aſpera rũpas
Tu Marcellus eris.

Livia exanimis corruit; vixdum ſibi reddita adnumeravit Virgilio in ſingulos verſus, quos alienata non audierat, ut eoſdem repeteret, decies ſeſtertia: cumque verſus 21. ſupereſſent, retulit pro iis, quinque millia ducatorum. Nolim hîc extollere Lyſandri Regis liberalitatem, qui Antiochi Poëtę ſibi paucis verſibus gratulantis, galerum, auro opplevit.

Beſſarion Cardinalis cùm in Bacchanalibus à Ioanne Antonio Căpano, (qui poſtea Aretinus Epiſcopus) ſub perſona larvati ephebi latinis verſibus ad lyram decantatis laudatus eſſet, lyriſtæ tot aureos, quot verſus donavit.

Volater. l. 17. antroph. Prætereo Oppianum, qui cùm M. Antonio Imperatori poëma de piſcibus dedicaſſet, in quemlibet verſum aureum accepit, unde carmina aurea dicta ſunt.

Beyerlinck theat. litt. P. pag. 96. Recentiora non attingo, Theodulphum Aurelianenſem Epiſcopum, captivum hoc unico verſu:

Gloria, laus, & honor, tibi ſit Rex Chriſte, redemptor.

Libertate & vitâ donatum eſſe.

Scio plus pretij ac mercedis, complures vel uno verſiculo Regij vatis conſecutos, & ipſum cacodæmonem cęlũ emere potuiſſe, hoc uno hemiſtichio: *Miſerere mei Deus.* Sed hæc omnia libens prætereo, & verbo abſolvo: mirum in modum luſio in verbo quandoque placuit, & nominis omen fortunas ampliſſimas ſæpe donavit. Ita memini me audiſſe nomen generoſiſſimi illius ducis *Laberlot* unũ aliquem felici anagrāmatiſmo ſic vertiſſe, *Laberlot* anagrāma *Bellator.* Atq; hoc ſolo verbo reperto, decem aureos retuliſſe.

Sparſerat fame Mauritium ad Neoportũ occubuiſſe, ubi Hagã comitis reverſus, fuit qui ſic illum compellavit: *Mauritus* Anag. *Mars vivit*, & cõfeſtim invẽtorẽ aureo torque ſibi devinxit. Hæc omnia ut maxima ſint munificentiæ teſtimonia, minuta videbũtur, ſi cũ iis quę dicturus ſum cõferantur.

David ſummi Regis hoſtis capitaliſſimus, turpi adulterio ac infando homicidio ad æternos rogos damnandus, verbo unico delictorum veniam, numinis gratiam, opes verò hîc ampliſſimas, inſuper & ipſum Regnum cælorum adeptus eſt. *En*, inquit Amb. *quantum tres ſyllabæ valeant Pec-ca-vi.* An aliquid levius reperiri poteſt, quo regnum cælorũ comparetur? S. Gregorio ſupremam Deus contulit dignitatem, eumdemque multis ſpiritualibus gratiis ob unicam eleẽmoſynam locupletavit. Ita Deus Telonarium, quòd unicum panem, quamvis indignabundus & invitus, in pauperem projeciſſet, tanto favore dignatus eſt, tantamq; gratiã ei impertivit, ut homo ſceleſtus cæleſtis evaſerit. Deprędicetur nunc Ludovici XI. liberalitas, qui ingentem rapam ſibi oblatam ubi hominem lautè curaſſet, mille florenis donatum dimiſit, aſt ut tu noveris, quia Regi noſtro teſte Eccleſiaſte, *minimum pro magno placeat:*

Amb. l. 2. de pænit.
Nierenb. vit divi. C. XI
Eccli. cap. 29.

§. VI.

Regnum cælorum hauſtu frigidæ vænale eſt.

MAtth. 10. *Quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis, calicem aquæ frigidæ, tãtum in nomine diſcipuli amen dico vobis, non perdet mercedem ſuã.* Expendunt Patres exiguitatem ac vilitatem rei, cui mercedem promittit: Chryſoſtomus, vel ut alij, auctor operis imperf. Hom. 26. in Matth. *Frigidam aquam dicit, ut ne calefaciendo, laborem impẽdat;* imò nec ſumptus. Hieron. *Ne in calidâ, paupertatis, ex penuriâ lignorum* (aut lebetis) *occaſio quæreretur.* Qui frigidam dederit etiam uni ex minimis, & nomine diſcipuli, non perdet mercedem; ſed qualem, quantã? totum Regnum cælorum, in ſacoma appenditur. Aug. hom. 13. *Regnũ cælorum vænale eſt: pretium ejus calicem aquæ frigidæ eſſe voluit.* Nónne ſcitè ut Feſtus, ait, *aqua* dicitur *à qua* omne bonum profluit. Quis nunc miretur ſi Artaxerxes Sinetã hominem agreſtem pro fontanâ, cavâ manu oblatâ, mille daricis cum aureâ phialâ locupletarit. *Ælianus.*

Exſupra illud fortè, quod refert Ioſephus (quem Hieronymus Livium Græcum appellat) Cajum Imperatorẽ juſſiſſe Agrippam purpuratum palam comprehendi, & in vincula conjici: cumq; æſtus eſſet vehementior & ſiti arderet incredibili, è carcere conſpi-

Ioſeph. lib. 18 antiq. c. 8.
Hier. Epiſt 22.

conſpicatur quendam è Caii ſervis, nomine Thaumaſtum, qui fontanam Domino ferebat, hominem amicè compellat, ut hauſtum frigidæ ſibi porrigat, quem ut alter præſtitit, addidit: ubi fortuna ſe vinculis exemiſſet, ſe gratiam relaturum. Reſpondit eventus, mortuo Caio hic è carcere in ſolium aſcendit. Atque ut comprobaret

Quàm benè apud memores veteris ſtat gratia facti, (Virg. 4. Æneid.)

Thaumaſtum acciri jubet, & primatem regni ſui conſtituit. Ita in ſupremo illo die, ubi Imp. noſter ſederit in ſede Majeſtatis ſuæ, in regnum, benedicti illi aſcribentur, qui ſitienti hîc Imperatori noſtro, in perſonâ captivi & egeni, hauſtum frigidæ non denegarint. Minima ergò dare ne moremur monet Chryſoſt. (Chryſoſt. hom. 44. in Gen.) *Deus non poſtulat à nobis quod pretioſum ſit aut ſumptuoſum, ſed panē, ſed tectum*, ſed micam, ſed hauſtum frigidæ, & hæc minima, mercede magnâ nimis compenſat, pro hauſtu aquæ opulentiſſimum regnum rependit. Fidem vobis adſtruam ex Nicephoro & Baronio: (Niceph. l. 15. cap. 15. Baron. an. Chriſti 458) cùm Leo nondum divino nutu imperiali dignitate exornatus, privatus degeret, in hominem cœcum totâ viâ errantem incidit; cujus vicem miſeratus, ſe ducem cœco præbuit; jamque itinere aliquantò confecto, cœcus hîc ardentiſſimâ ſiti plurimùm conficiebatur: itaque apud Leonem valdè inſtitit, ab eoque crebriùs contendit, ut viæ laborem in umbrâ quâpiam aliquantum ſolaretur, & ſitim ſuam hauſtu frigidæ levare dignaretur. Ille igitur miſericordiâ in pauperem motus denſam ſylvam omnem perluſtravit, & ſi quis aquæ humor ibi ſcateret, ſcrutatus eſt, dum tandem poſt longam defatigationem in profundiori foſsâ turbidam aquam reperit, eaque hominis cœci ſitim reſtinxit. Vultis hujus turbidæ aquę, hujus & miſerrimi potus pretium agnoſcere? imperio orbis maximo hauſtus ille væniit, & cœco lucem reſtituit. Extemplò enim vox cælitùs audita eſt, quæ *de nomine Leonem compellavit, & imperialem dignitatem primo quoque tempore ei adventuram certò denuntiavit.* Mortuo igitur Marciano (inquit Nicephorus) communi Senatus calculo Leo Tribunitius, Imperator Romanorum ſalutatus eſt, & à Patriarchâ Anatolio diademate coronatus. Veriſſimè Chryſologus, profuſam Numinis munificentiam collaudans, fragmento panis vendit regnum, hauſtu frigidæ vendit paradiſum, quis excuſare poterit non ementem? Regnum non terrenum, Palatium non manu factum, quemadmodum Leoni contulit, ſed regnum æternum adpromiſit.

Quin Deus ardet & ſiti ſua munera profundere, plus erogare quàm nos rogare ſatagit, ultrò à Samaritanâ frigidam petit: *Mulier da mihi bibere.* Auguſtinus in Joan. *Petit Chriſtus bibere, & promittit bibere; eget quaſi accepturus, & affluit tamquàm ſatiaturus*: petit hauſtum frigidæ, ut det fontem aquæ vivæ, ſalientem in vitam æternam. Pro calice aquæ frigidæ, torrente voluptatis potabit eos. Rebecca pretioſiſſima cimelia, ampliſſimas & opulentiſſimas nuptias, vel ſolo hauſtu frigidæ adiit. Gen. 24. *Puella cui ego dixero, inclina hydriam tuam ut bibam, & illa reſponderit bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipſa eſt quam præparaſti ſervo tuo Iſaac, & per hoc intelligam, quod feceris miſericordiam cum Domino meo.* At ſponſæ Chriſti æternas nuptias, regni hæreditatem Deus decernet, dum dicet: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete Regnum*, ſitivi enim & dediſtis mihi bibere. Pro calice aquæ frigidæ qui apud homines nihilo æſtimatur, in cælorum Regnum illos adſcribit, ut veriſſimè cum Prophetâ concludere poſſim: *Pro nihilo ſalvos facies illos.* (Pſal. 55.)

Q EMBLE-

EMBLEMA XIV.

Audientes verbum retinent. Luc. VIII.

MICAT AVRIBVS. 3. Georg.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Inauribus confertur verbum Dei, quod copiâ concionatorum viluit.
Vbi agitur, omne carum quod rarum. Vnde, *ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis.* 1. Reg. 3.

§. I. *In pretio verbum Dei habendum, non ſecus ac pretioſiſſima inauris.*

§. II. *Quemadmodum non margaritum, ſed vitrum, quædam pro inauribus geſtant: ita & quidam potiùs fucum verborum, quàm rei veritatem appendunt.*

§. III. *Vt gemmis & inauribus, ita & Verbo Dei raritas pretium facit.*

DOMI-

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Audientes verbum retinent. Luc. 8.

NON deerit qui magni fecerit Cleopatræ Reginæ Ægypti magnificentiam: quæ Antonio in Ciliciam eunti, regium inſtruxit convivium; cujus aulicum omne inſtrumentum aureum erat, gemmis etiam conſertum ſingulari opificio. Mitto parietes purpureis aureiſque peripetaſmatis inumbratos, ſuffitus ac pretioſos fumos, aliaque ornamenta. Duodecim ad hunc modum tricliniis conſtratis, excepit Romanum Principem cum ſuis. Ibi Antonio apparatus ſplendorem cum ſtupore mirante, renidens Cleopatra, omnia ſe illi dono dare reſpondit; adeoque in diem poſterum cœnam ei condixit, ad quam dum poſtridiè convenit, heſternus apparatus præ eo deſpicabilis videbatur; ac itidem peracto convivio, omnia illi condonavit: dum interim gloriatur hæc apud Antonium, mediocres illos ſumptus fuiſſe, cogitare ſe aliquid ſplendidius, atque velle centies ſeſtertium unum in ferculum expendere: quod cùm meritò incredibile Antonio videretur, & fieri poſſe negaret, ſponſione utrimque factâ, experiri placuit. Venitur in convivium, quod Regina de induſtriâ quotidianum eſſe voluit, ſine exquiſitiſſimo apparatu. Hic mirari Antonius, illudere etiam deinde, atque victor præmium ſponſionis expoſtulare: ad ſecundam illa menſam expectare jubet, quæ cùm illata eſſet, & intenti omnium in Reginam eſſent oculi, illa vultu ad hilaritatem compoſito, ſola, inquit, Antoni volo, centies ſeſtertium uno bolo cœnare. Duos maximos uniones pretio inæſtimabili ex auribus appenſos geſtabat, quos Plinius *Maximè ſingulare & vere unicum naturæ opus* appellat: tum pateram cum generoſo aceto poſcit, expectantibus omnibus quid factura eſſet, alterum ex auribus detractum unionem merſit, & liquefactum abſorbuit, ac victrix in ſponſione evaſit: cùm nihil toto orbe pretioſius inaure illâ reperiri potuiſſet, quæ centies ſeſtertium, hoc eſt, teſte Budæo, ducenta quinquaginta millia aureorum pendebat. Ex quo, in rem noſtram expendite: quanti pretii ſit, fueritque apud varias gentes *inauris, quæ micat auribus*: ut ſæpè integra patrimonia, ac regna appenderit: *Video uniones*, inquit Seneca, *non ſingulos ſingulis auribus comparatos: jam enim exercitatæ aures oneri ferendo ſunt, junguntur inter ſe, & inſuper alii binis ſuperponuntur; non ſatis muliebris inſania viros ſubjecerat niſi binæ ac ternæ patrimonia auribus ſingulis perpendiſſent.* Et de vitâ beatâ quærit: *Quare uxor tua locupletis domus cenſum auribus gerit*, dum ut ait Satyricus:

Plin. lib. 9. cap. 35.

3. Georg.

Seneca l. 7. de benef. cap. 9.

Sen. de vitâ beatâ c. 17.

Auribus extentis grandes dimiſit elenchos.

Scitè inauris pretium, ævi noſtri ocellus, appendit:

Gemmat ab aure lapis: miror, nil mollius imâ
Auriculâ, & forti vulnere ſaxa gerit.
Quin gerit & fundos, quid? prædia tota vel una
Aure gerit mulier; major Athlante vir eſt.

Sed ne Poëtis nos plura affingamus, ſanctorum Patrum de inauribus ſenſum requiramus: ſtupet Hieronymus epiſtolâ ad Demetriadem non neminem *ſuſpendere ex auribus patrimonia.* Demiratur ævi ſui luxum Cyprianus, quod *de aurium cicatricibus & cavernis pretioſa grana dependeant, gravia etſi non ſuo pondere, at quantitate.*

Hieron. ad Demetr.

His accedit acris de inaurium pretio Tertulliani cenſura: *Saltus & inſulas tenera cervix fert; graciles aurium cutes kalendarium* expen-

Tertull. de habitu muliebri.

expendunt. Videtis, ut opinor, quanto in pretio inaures fuerint, & quanti quiſque veſtrûm, eas æſtimet. At longè præſtantiores, multò pretioſiores, hodiernâ die auribus veſtris appendam, quæ omne earum pretiũ longè exſuperent, digniſſimas quas

Virg. Ecl. 3. ——— *referatis ad aures.*

Divina illa verè & Phœbi tripode digna vox, quâ olim Athenienſes oraculum monuiſſe narrat Atticæ facundiæ facilè Princeps Dion Chryſoſtomus: cùm enim ſedulò quærerent, quâ ratione optimis legibus & inſtitutis firmarent civitatem? fertur numen reſpondiſſe: beatam fore Rempublicam, ſi liberorum auribus, quod omnium pretioſiſſimum eſt, appenderent; at illi puerorum auriculas pertundebant, auro & gẽmis onerabant, hoc rati, inaures rerum omnium naturâ pretioſiſſimas eſſe. At toto cælo ab ore oraculi aberrarunt; inaures myſticas, ſalutaria monita, virtutum præcepta appendi volebat. Has certè divinum oraculũ poſtulabat. Has omnium veſtrûm auribus, non puerorum modò aut puellarum, ſed & virorum inſerendas eſſe ſacræ litteræ proclamant. Geneſ. 24. donat Eliezer Rebeccæ, *Inaures aureas, appendentes ſiclos duos.* Ubi Auguſt. *Inauribus aureis, ſignificantur verba divina.* Et uberiùs ſerm. 75. de tempore: *Quomodo Rebecca non inaures habere potuit, nec annullos in manibus, niſi Iſaac per ſervum ſuum tranſmitteret; ita Eccleſia nec verba divina in auribus, nec opera ſancta habere potuiſſet in manibus, niſi hæc illi Chriſtus per ſuam gratiã & per ſuos Apoſtolos* (divini verbi præcones) *contuliſſet.* Nec myſterio caret inaures, ſiclos duos appendiſſe: ſcio apud Græcos, puellas utrâque aure inaures geſtaſſe, pueros verò in dexterâ dumtaxat, ut S. Iſidorus obſervat: *Inaures ab aurium foraminibus nuncupatæ, quibus pretioſa genera lapidum dependuntur. Harum uſus in Græciâ puellæ utrâque aure, pueri autem dexterâ gerebant.* Sed appoſitè Hugo Carenſis, qui hanc queſtionem movet: *Inauris aurea,* inquit, *eſt doctrina Catholica, quæ in aure percipitur; ſed cùm unica ſit doctrina Catholica, cur ei duas oſtendit inaures? quia duobus,* ut ait Hugo Cardinalis doctrina conſiſtit: *in eruditione fidei, & in inſtructione morum Vel in detractione mali, & in ædificatione boni.* Uel ut ait Rupertus: *Quia in duobus præceptis lex pendet & Propheta.* Quę duo per ſacros Eccleſiaſtes veſtris auribus aptè inſeruntur.

Dion ad Alexand. Orat. 32.

Lib. 10. cap. 31.

§. I.

In pretio verbum Dei habendum, non ſecus ac pretioſiſſima inauris.

Meritò nobis ruborem incutit primorum Chriſtianorum fervor, & ſitis audiendi verbum Dei, ut rectè dici poſſit: *Sermo Domini erat pretioſus in diebus illis.* Patet ex illo Lucæ: *Turbæ requirebant eum, & detinebant eum, ne diſcederet ab eis.* Et iterum: *Cùm turbæ irruerent in Ieſum, ut audirent verbum Domini.* Marcus verò: *Convenit,* inquit, *iterum turba, ita ut non poſſent neque panem manducare,* & aliàs ſæpè, relictis ædibus ac ſedibus cum omni familiâ, illum etiã jejuni per triduum ſecuti ſunt.

1. Reg. 3. *Luc. 4.* *Luc. 5.* *Marc. 3.*

Obſervatione dignum eſt quod S. Paſchaſius movet in illa verba: *Conſtituerunt ei triginta argenteos.* Quærit ut quid 30. quem in finem? & reſpondet animum Judæ vendentis, & Judæorum ementium Chriſtum, fuiſſe, ut quemque annum, quo vixerat, uſque ad tres ultimos prædicationis uno argenteo æſtimarent: *Tot argenteis, inquit, emitur, quot annis peregrinatus eſt in hoc mũdo.* Tres verò poſtremos prædicationis annos, nullo ſatis digno pretio, vel ipſe Judas & Judæi valebant æſtimare. Idem pretium ac valor fuit, per quemcumque Dei verbum populo exponeretur.

Matth. 26. *Ita Nyſſ. ſerm. Dom. 3. quadr. diſc. 8.*

Actorum 17. ubi Paulus & Silas veniſſent Bœotiam, *Nobiliores ſuſceperunt verbum cum omni aviditate.* Sic ut quemadmodum ad ſpectacula modò confertim populus cõfluit, ſeſe premunt ut intereſſe poſſint, ita hi ut verbum Dei exciperent. Chryſoſtomo ad populum verba facturo, theatra & ſpectacula dimittebantur, ſecumque mutuò certabant, uter prior ad audiendum conveniſſet. Nunc verò ad ſpectacula, ad hiſtrionem aliquem, deſerta concione, concurſatur. Leviter hic B. Nili flumina decurrere ſinamus, qui ſermone de S. Joanne ſic ait: *In ſolitudine verſabatur, & ciuitates ipſæ*

cum

eum hominibus ad eum confluebant (nec de plebe tantùm) *qui ſericis veſtibus induebantur, ad zonæ pelliceæ ſpectaculum concurrebant: ſub dio manere non recuſabant, qui auratas domos incolebant; ſuper arenam cubabant, qui in lectis, gemmis diſtinctis cubare conſueuerant.* Olim civitas effundebatur in deſertum, ut Joannem audiret, nunc verò concionatores in urbibus, in templis ſunt clamantes velut in deſerto, ab omnibus deſtituti, & ut plurimum, ſemen quod eſt verbum Dei, ſuper lapides cadit. Quod quàm indignum, ex hoc prodigio collige, quod cùm homines deeſſent, ipſa ſaxa Venerabilem Bedã quaſi aurita auſcultarunt, nam dum ſigno Crucis dictionem finiret, ſaxa reſponderunt: *Amen Venerabilis Presbyter*, unde poſthac ſemper Venerabilis audivit. *Vellem tamen ſcire* cum magno Auguſtino, *qui hîc ita verbum Dei cõtemnitis, ſi ab illa hora quâ verbum Dei prædicari cœperit, ſemper pretioſiſſimas gemmas & inaures, vel annulos aureos erogare vellemus, utrũ ſtare vel accipere vellent filiæ noſtræ? ſine ulla dubitatione. Nos verò quia ornamenta corporalia offerre nec poſſumus nec debemus, ideò non libenter audimur*: & ornamenta animi præ his jam longè viluerunt. Ubi nunc concurſus ille quem quondam habuit Vincentius ex antiquâ Ferreriorum familiâ, qui ad octoginta millia auditorum dixit, campo pro templo, clivo pro ſuggeſtu uſus? at modò conciones Vincentii vel Tullius ipſe diſſerat, heu quotam auditorum partem coget? quis nunc ſub dio ardente ſole, imò densâ in pluviâ continenter, ſacrum Oratorem audiat, ut Antonius de Padua à ſuis auditus eſt? Ubi nunc ea attentio & reverentia, quâ olim Gregorius Nazianzenus per plures horas, diſſeruit, ut nullus murmur, nulla tuſſis, nullus ſcreatus, ne muſſitare quiſquam, niſi fortè erumpens quandoque gemitus audiretur, ut ipſe de ſe fatetur. *Orat.* 12. *q.* 2.

Raderus in virid. de SS. Cæcis.

Aug. hom. 6. ex 50.

Judicum 3. Aod qui venerat ut occideret Eglon Regem Moabitarum, dixit ad eum ſedentem in throno: *Verbum Dei habeo ad te*; *qui ſtatim ſurrexit de throno*, licet eſſet *craſſus nimis*. Quærit Abulenſis ut quid aſſurrexerit? & dicit: *In reverentiam Verbi, ut non audiret illud ſedendo.* Non minorem venerationem verbo Dei habuit Conſtantinus Imp. qui Euſebium Cæſarienſem concionantẽ, ſtans audire volebat, dicens: *Debere à ſtantibus Verbum Dei audiri, ut animo altiùs inſideret.* Hoc ſi ſomnolenti Auditores modò ſpectarent, non tot nictarent & altùm obdormiſcerent, aut quod longè deterius eſt, otioſis fabulis dicentem obtunderent: hoc olim queſtus Auguſt. *Ubi Verbum Dei cœperit recitari, quaſi in lectulis ſuis ita jacere volunt: atque utinam vel jacerent tantummodò, & tacentes Verbum Dei ſitienti corde ſuſciperent, non etiam ſe ita otioſis fabulis occuparent, ut quod prædicatur nec ipſi audiant, nec alios audire permittant*, cùm potiùs attẽta mente, arrectiſque auribus adſtare & excipere oporteat. Uti præclarè exemplo ſuo nos edocuit Guilielmus Sirletus Cardinalis: qui vel levem animi evagationem, graviſſimè in ſe vindicavit. Etenim cùm fortè concionatorem audienti, amiſſi argentei recordatio importuna recurreret animo, reſtitiſti tu quidem, tunc atque obluctatus es; verùm cùm templo egreſſus loculos recuperaſſes, indignans moleſtam eorum tibi cogitationem fuiſſe, illudque increpans, vindicabo ego & magno meo bono: ſexaginta, quot erant, aureos ad ſancti Spiritus noſocomium detuliſti, atq; ægrotis donaſti. Nacta fama vir magne & Vaticanâ dignus purpurâ, qui argenti aurique virus, egregiam verteris in theriacam. Jam non modò, aures ſed & animus alto ſomno oppreſſus occluditur; quamvis tot exemplis edocti ſimus, ne particula Verbi Dei in terrã caderet, aut animo evaganti elaberetur. Quod quàm ſedulò ſpectandum ſit, ex hoc luculento Auguſtini diſces teſtimonio: *Quid vobis plus eſſe videtur, Verbum Dei, an corpus Chriſti, ſi verum vultis reſpondere, hoc utique dicere debetis, quod non ſit minus Dei verbum, quàm corpus Chriſti, & ideò quanta ſolicitudine obſervamus, quando nobis Chriſti corpus miniſtratur ut nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat: tanta ſolicitudine obſervemus, ne Verbum Domini, quod nobis erogatur, de corde noſtro pereat.* Et meritò ambæ aures tinniunt ad cauſam quam

anone Aſtolico de nſecratio. diſt. 1. Eu b. Cæſar. l. de vita onſt.

Aug. cit.

Rho exempla virtutum de Religione l. 3. c. 12. p. 382.

Aug. h. 50. hom. 26.

ſubjungit: *Quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit quàm ille qui corpus Chriſti in terram cadere negligentiâ ſuâ permiſerit.* Laudat Paulus Theſſalonicenſes: *Cùm*, inquit, *accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non ut verbum hominum, ſed ſicut eſt verè, verbum Dei.* Incredibile quantâ reverentiâ verba principum ac magnatum paſſim excipiantur, & quo in pretio habeantur. Quid ni verbum Dei? Rex Tartarorum volebat verba ſua de genu accipi à Duce Moſcovitarum, quem ea conditione in fidem receperat, ut mandata Tartari, tantus Dux genu flexo audiret, quin & in Belgio reperti, qui non niſi de genu ſuos audire ſolebant. Ut hoc perperam; at hoc juxta prudentiam, ut verbis legati eadem fides, quæ verbis regis adhibeatur: ut Rex Hiſpaniarum aliquando coram, nunc per literas ad ſuos, ita Deus olim cum hominibus converſatus eſt: nunc per ſacras literas, & legatos ſuos; ut appoſitè Chryſoſt. Deus ab initio per ſeipſum hominibus loquebatur: *Sic enim ad Adam venit, ſic Cain increpavit, ſic cum Noë locutus eſt, ſic apud Abram hoſpitatus eſt & ſuam erga illos* (homines) *amicitiam innovare volens, quaſi abſentibus literas miſit, conciliaturus ſibi univerſam hominum naturam; & has quidem literas dedit Deus, attulit autem Moyſes* tanquam bajulus. Sed utinam eum honorem ac venerationem ſacris litteris habeamus, quam homines Regiis exhibere ſolent.

1. ad Theſſ. 2.

Piſe tom. 1. p. 192.

Chryſoſt. hom. 2. in Gen.

Anno Domini 1596. ut referunt annales Societatis: Potentiſſimus ille Rex Chinenſis, litteras deſtinavit ad Tayquoſama Imperatorem Japoniæ, qui 66. regnis prædominabatur. Hiſce litteris tantum honoris ac reverentiæ exhibitum, ut purpureâ Regis ſellâ incluſæ, à quatuor equis regio more deferrentur: ſtipabant has non ſecus, ac ipſum Regem copiæ aulicorum ac primatum regni, ut nemo quiſquam comitatum ac pompam hanc intuitus dubitaret, quin Rex ipſe deduceretur; nec minori plauſu ac honoris exhibitione litteræ exceptæ à Iaponenſibus, quàm ſi ipſum regem excepiſſent. Quid nos Chriſtiani? cùm ut Auguſt. ait: *De illa civitate unde peregrinamur, litteræ nobis venerunt, ipſæ ſunt Scripturæ quæ nos hortantur ut bene vivamus.* Has litteras quadriga illa ignea Ezechielis in has oras invexit. Has ſtiparunt tot purpurati Martyres, tot Confeſſores ac Virgines. Eccur non eo in pretio, quo regiæ habeantur? Greg. l. 4. Epiſt. 84. *Quid eſt ſcriptura ſacra, niſi quædam epiſtola omnipotentis Dei ad creaturam ſuam?*

Perard. in Sexag.

Aug. in Pſ. 90. ſerm. 2.

Chryſoſtomus verò quàm jure excandeſcat decernite: *Itáne*, inquit, *ſi à Rege quiſpiam miſſus veniat, omnes attenditis; à Deo autem venit atque ex ipſis cælis loquitur Propheta, & nemo eſt qui attendat. Aut non creditis quæ dicuntur hîc, à Deo ſint? epiſtolæ illæ ſunt à Deo miſſæ.* Et qui hoc compertum haberet, Deũ ſibi per ſacrum Eccleſiaſten loqui, non multùm attenderet facundiam dicentis, aut ſi verbum hominis, Dei verbum, epiſtolam omnipotentis ad ſe deſtinatam crederet, an non attentiſſimè exciperet?

Chryſoſt. hom. 3. in c. 2. Theſſ.

B. Franciſca à Jeſu Diſcalceata, tantâ voluptate conciones excipiebat, ut quomodocumque dicerent, ſuſpenſa penderet ab ore, & quo fructum uberiorem verba in animo redderent, ea lacrymarum imbre perpluebat. Mirantibus virginibus, quibus homines ineptos non ſemel audire graviſſimum erat, ſolerter reſpondit: peregrini exuleſque qui litteras aut nuntios de patriâ, cognatis, atque amicis audiunt, parum admodum de eleganti eorum elocutione aut litterarum ſtylo curant, dummodò gratiſſimam habeant narrationem, quid ni ergo quicumque peregrinamur à Domino, etiã minus diſertè de eo narrantes libentiſſimis auribus ac animis hauriamus? norat illa in divino præcone non advertendum quàm concinnè geſtiat, quod Mimorum eſt, quã diſertè dicat, quod Tullianum magis quàm Chriſtianum eſt, ſed quàm aptè ipſam veritatem ac quàm ſolidam doctrinam proponat. Ita Patrem Laynes virum tantum dixiſſe ferunt, nullâ perſonæ ratione habitâ, ſe ex cujuſvis fraterculi concione ſemper doctiorem decedere.

Rho exempl. pag. 383.

Nigron in Reg. 2.

§. II. *Quem-*

§. II.

Quemadmodum non margaritum ſed vitrum, quædam pro inauribus geſtant, ita & quidam potiùs fucum verborum, quàm rei veritatem appendunt.

NUnc eò ſæcula delapſa ut meritò illud Hieron. uſurpare poſſim: *Tanti vitrum, quanti margaritum.* Dum pluris phalerata verba, ac evanidam dictionem, quàm ſolidam doctrinam ſectamur; & nil niſi quiſquilias ac nugas auribus inſeri adoptamus, quod quàm ab intelligentibus viris alienum ſit, D. Proſper diſertè tradit, dicens: *Prudentibus viris non placent phalerata, ſed fortia: quando non res pro verbis, ſed pro rebus enumerandis verba ſunt inſtituta;* Uti & jure meritiſſimò è prudentium albo expungeretur, qui frondes præ fructibus legeret. Aureè Chryſologus: *Verborum floſculos non quæremus: qui maturitatis fructum quærit, deſpicit amœna camporum.* Sed de hoc uberiùs præfatus ſum.

Hieron. Ep. ad Latam, & ad Demetriad.

D. Proſper lib. 3. de vitâ contemp. cap. ult.

Chryſolog. ſerm. 18.

Arguit & alios Auguſtinus qui magis attendunt perſonam dicentis, quis, cujas, cujus conditionis, ac probitatis, quàm doctrinam quam tradit. Certè ne vitam in flagitiis ac pravis dogmatis tranſactam, ſed ipſum verbum Dei attenderent, ſic ſuos hortatur. *Ego quid ſum,* inquit, *niſi cophinus ſeminatoris? ille in me ponere dignatus eſt, quæ vobis ſpargo: nolite attendere ad vilitatem cophini, ſed ad claritatem ſeminis, & poteſtatem ſeminatoris.* Quis paſſim advertit, quis bajulus, an potator, an ſcortator? quin potiùs quid litteris contineatur attendit? Panis quem corvus tulit Eliæ & Antonio in deſerto, non minùs ſapidus erat quàm ille quem Angelus Eliæ aliiſque exhibuit. Corvum me dicite, ſed candidiſſimo verbo Dei vos paſcentem. Cotem me expertem ſecandi, aſinum ac fungum concionatorem reputare; per aſinam tamen Deum vaticinatum, è mandibulâ aſini fontem, ex ore Leonis mortui favum mellis colligi poſſe indubitatum eſt. Quin & Petrus Damianus addit: *Utrumque juxta proprietatem ſapuit, unde ſumptum fuerit non magnoperè diſcrevit.*

Aug. hom. 6. ex 50.

Ulmus infructifera ſæpè portat vitim, ait Origenes, & fuit qui apto emblemate expreſſit concionatorem torpentem ac frigentem poſſe auditores incendere, dum ſpeculo cauſtico hoc lemma ſubjecit:

Pariunt quoque frigida flammas.

Similia paſſim obvia ſunt, dum in familiis veſtris, & in compitis, fontes ac limpidiſſimas aquas in antiliis per ora leonum ac ſerpentum ſcaturire cernitis. Quin & deformes artifices venuſtas effigies effingunt, ut Apelles ſpecie Therſites, ſpecioſam Helenam; & ſcelerati ac heterodoxi ſculptores, affabrè crucifixum efformant. Ecquis minoris facit lumen funalis, quo veſperi domum deducitur, etſi ephœbus illud portans, non videat quò vadat? imò in manibus cæci non minus illuminat, hoc enim ſenſu Damianus ait: *Ut ita loquar in manu cæci poſitum eſt lumen, non quod ille conſpicere, ſed quod aliis miniſtraret.* Ex quibus omnibus rectè quiſque conficiet, nec dicentis facundiam, nec oratoris mores ac vitam, ſed doctrinam ſpectandam eſſe, juxta illud: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: omnia ergò quæcumque dixerint vobis ſervate & facite: ſecundùm opera verò eorum nolite facere.*

Petr. Damian opuſc. 6. cap. 10.

Matth. 23.

Margareta conjux Ludovici XI. tranſiens atrium quoddam, conſpexit ſupra ſcamnum, Alanum virum perquam eruditum, ac oratorem diſertum altùm dormientem, acceſſit Regina ac dormientem exoſculata eſt: cuidam id miranti ac dicenti quid hominem tam deformem (ut erat) oſcularetur? Reſpondit, non hominem, ſed os illud aureum exoſculor, è quo tot flumina ſalutaris doctrinæ ac mortalis prudentiæ profluxerunt. Multùm hæc oratori ſuo tribuit, at longè plus Catharina Senenſis divini verbi præconibus, dum eorum non ora, ſed veſtigia, citra ullam perſonæ obſervationem, exoſculari conſuêrat, & dicentis verba non ſecùs ac pretioſiſſimos uniones auribus & cordi inſerebat: *Qui enim*, ut Auguſtinus loquitur, *verbum Dei libenter audit, in aures animæ*

Loys Garon, cent. 2. §. 27.

Aug. hom. 26. ex 50. tom. 10.

animæ de patriâ paradiſi tranſmiſſas, ſe ſuſcepiſſe non dubitet.

§. III.

Vt gemmis, & inauribus, ita & verbo Dei, raritas pretium facit.

CAuſam noſtis cur verbum Dei tanta aviditate exceptum ? cur tanta frequentia ad primos Oratores confluxerit ? cur ſermo Domini tam pretioſus fuerit illis diebus? S. Iſidorum audite: *Pretioſi lapides, ideò quòd rari ſint : omne enim quod rarum eſt, magnum & pretioſum vocatur; ſicut & in Samuelis volumine legitur : & ſermo Domini pretioſus erat in Iſraël, hoc eſt rarus.* Ea propter antiqui monachi ad plura ſtadia non ſine gravi moleſtiâ, Dominica die ad urbes confluebant, ſacram doctrinam audituri ; quod Theodoretus, de Zenone ſene agẽs, teſtatur dicens : cùm autem tales virtutis poſſideret opus, tanquam qui in extrema eſſet inopia, ad Dei Eccleſiam die Dominico veniebat, ut cum populo divinos audiret ſermones. Teſtes Catholici in Anglia, Dania : teſtes Neophyti in Japonia, China, Peraquaria : ubi quia operarii pauci, quia ſermo Domini rarus eſt, ſuper aurum & lapidem pretioſum carus eſt. Ad 6. 7. milliaria concurritur : nocturnâ quiete poſthabitâ, per tecta, per latibula convenitur, cum ſummo diſcrimine fortunarum, & quibuſdam in locis etiam vitæ. Ubi valet illud Gregorii de Neophytis Eccleſiæ, adeò pretioſum tum temporis fuiſſe verbum Dei : *Vt etiam pro prædicatione vita daretur.* Nunc verò ô tempora ! ô mores ! ſermo Domini ut ex ore dicentis tanquam fluvius aureus, aut argẽteus profluat, præ copia velut lutum platearum conculcatur : *Facit namque faſtidium copia,* inquit Livius, *& frigidiùs amamus ſemper ea, quibus ubi lubet potiri fas eſt.* Veritatem ab hoſte fidei condiſcite : cùm Saracenus quidam Florentiam veniſſet, ac ibidem loci, novitate ductus, ſacræ concioni interfuiſſet ; in uberes lachrymas ſolutus eſt : cauſam rogatus? Saracenorum, inquit, defleo calamitatem & Chriſtianorũ oſcitantiam, ac ingratitudinem : Etenim ſi hæc prædicatio facta fuiſſet Damaſci ad cœtum centum millium, auſim ſpondere ſupra octoginta ſex millia ab errore convertenda. Ita prima veritas; ſi hæc in Tyro & Sidone, ſi hæ conciones in Anglia, in Japonia, qui omnes in ſupremo die ſocordiam ac ignaviam noſtram arguent; ſed fit nunc, ut Hieronymus per modum parœmiæ obſervat : *Pretioſum omne eſſe quod rarum eſt.* Quod exemplis Romanus Philoſophus confirmat : *Ita compoſiti ſumus, ut nos quotidiana, etiamſi admiratione digna ſunt, tranſeant; contra minimarum quoque rerum, ſi inſolita prodierint, ſpectaculum dulce fiat : hic itaque cœtus aſtrorum, quibus immenſi corporis pulchritudo diſtinguitur, populum non convocat; at cùm aliquid ex more mutatum eſt, omnis vultus in cælo eſt. Sol ſpectatorem, niſi cùm deficit, non habet. Nemo obſervat lunam, niſi laborantem, hac tamen non annotamus, quamdiu ordo ſervatur; ſi quid turbatum eſt, aut præter conſuetudinem ſpectamus, interrogamus, oſtendimus.* Ut Eccleſiæ Doctores, & ſacri Eccleſiaſtes, qui ad doctrinam erudiunt multos, à Daniele ſtellis firmamenti conferantur, fit tamen ut pauci eorum fulgore multùm capiantur, ac delectentur: ubi per 6. 7. annos in eodem loco dixit, ut Chryſoſtomus ſit, viliſcere incipit. At ſi nova ſtella, ſi aliundè Antverpia, Bruxellis, ex Francia, ex Hiſpania advolarit, novitate ducti, quaſi ad novum aſtrum accurrunt. Iſta novitas, Demoſthenem Græcorum Principem ſeduxit : hic dum ſe conferret ad ſcholam Platonis, conſpexit in foro Athenienſi, hominum turbam novum philoſophũ Calliſtratem avidè auſcultantem, ad quem populus, novitatis prurigine, confertim accurrerat. Accedit auditque illum & Demoſthenes, & garrulitate ejus captus, poſthac Platonem faſtidiit, qui tamen ſcientiâ ac doctrinæ ſoliditate hunc longè præcellebat. Ita paſſim vulgus novitate ducitur, & ſeducitur, nec ſapiunt quid virtutem ſapiat.

Quid admirabilius in orbe lucidiſſimo illo cæli oculo? de quo Sapiens Eccli. 43. *Vas admirabile, opus excelſi*; Nemo tamen dignatus

S. Iſid. lib. 16. orig. c. 6.

Egron. in Reg. 2. n. 4.

V. Nyſſ. ſer. Dom. 3. Adv. diſc. 1.

Bernardini de Buſto par. 1. Roſar. ſerm. 3.

Epiſt. 7. ad Demetr.

Seneca l. 7. nat. quæſt. c. 1.

Guevarra in horologio principis.

dignatur caput attollere ut ſpectet, quia indies ſpectabilis. Si quoque luſtro, aut ſeculo ſe ſemel duntaxat exhiberet, quē non exciret? quo non excurrerent vt viderent. Chriſtus ille concionatorū Phœbus, ſapientia Patris, facundia verbi; quem ut ſemel iterumque adierant, exclamant: *Non ſic locutus eſt homo ſicut hic homo*; at ubi frequentiùs ad eos dixit, Sol ille nil admirationis ultrà habuit; imò fervore ſuo quoſdam ira accendit, aliis doctrinę ſuæ radiis tenebras offudit, unde c. 8. *Nónne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes*? nec hoc ſatis: *Tulerunt ergò lapides ut jacerent in eum.*

Ioan.7.

Paulus vas admirabile, vas electum, quem primò ut Angelum cælo delapſum admirabantur, tot diris ac tormentis poſteà inſectati ſunt. Ita ſoles, tantùm abeſt ut aſpiciant, ut oculis & orbe eliminatos velint, Eclipſis, ignis fatuus, cometa aliquis, aut etiam vana exhalatio jam plures excitat, quàm tot ſcintillantes ſtellæ. An non ignes fatuos eos Eccleſiaſtes dixeris, qui à veritate auditum avertunt, & ad fabulas convertuntur? Hi attentum habent auditorem, qui ad ſolidā doctrinam oſcitare, ac obdormiſcere conſuevit. Quid, quòd ipſa concio ſomnum conciliare perhibeatur: cuidam enim percunctanti ab ancillâ an herus eſſet domi? reſpondit, ad concionem iviſſe, ut tentaret ſi aliquantum ſomni captare poſſet. Expertus id olim Demoſthenes, de umbrâ aſini ſermonem exorſus omnibus ilicò ſomnum diſcuſſit. An non fatuos ignes, eos oratores dixeris, qui ut Roſcii ac Comœdi è ſuggeſtu geſtiunt, & ſi cachinnos auditorio moverint egregium ſe plauſum retuliſſe putant? vir criticus & admodum literatus, non ita pridem judicium de tribus Concionatoribus rogatus: iſte, inquit, totus aulicus eſt, alter Comœdus, at tertius, inquit, pro rei dignitate verbū Dei tractat. Denique an non ad Eclipſes & igneas exhalationes concurritur, dum ad eos qui defectus aliorum, cœtus ac collegia carpere, ſugillare ſolent, popularis turba accedit? Hoc acre dicendi genus, quia rarum eſt, multis orexim movet, qui talem conſuetudinem non habent, deſeruntur. Sed de his erit alibi ſuus dicendi locus, nos filium proſequamur, nil niſi rarum in pretio eſſe. Martialis lib. 4. Epig. 22. excuſans multitudinem Epigrammatum ſic ait.

Rara juvant: primis ſic Major gratia pomis,
Hibernæ pretium, ſic meruêre roſæ.

Nam ut primi fructus rariores, ita & cariores.

Vt roſa delectat, metitur quæ pollice primo.

Lib.10. Epig.77.

Sæculo quinto poſt an. milleſimum, dum illud Eraſmi opprobrium in Religioſos jactaretur: monacho indoctior; unum aliquem Latinum Oratorem audiri, oraculi inſtar habebatur. Hinc præcoci ingenio Franciſcus Strada totam univerſitatem Lovanienſem excivit; nunc præ copiâ literæ obliteratæ videntur. Ita primus in omni arte ſummus fuit, quia novus & rarus. Cæteri artifices etiam ſuperiores dein ſecuti viluerunt; hic Auguſtini ſenſus eſt, qui ubi varia artis, naturæ, imò & divinæ virtutis ſupra naturam miracula enumeraſſet, ſubjungit: hæc omnia *aſſiduitate viluerunt*, ſic quinque millia in deſerto refecta miramur, & quotannis unum granum proferre centuplum, & frumentum quod uni alendo ſufficeret, ſeminatum, mille ſuſtentare, non obſtupeſcimus: quia *aſſiduitas experiendi, paulatim ſubtrahit admirationis incitamentam*. Quid utilius aquâ? ſed quia commune elementum eſt, quid eâ vilius? *Aquam ſanè optimam* dicit Pindarus, *ſed nihil eâ vilius propter copiam*. Quid in ſe habet pretii glacies, aqua concreta? hæc tamen in canicularibus auro immergitur, & Regibus in deliciis eſt. Quis vulgarem florem regium munus duceret, niſi intempeſtivus ſit. Ex Ægypto roſæ hybernæ mitti Romam ſolebant, quæ tempore verno illic abundabant: unde Poëta:

V. Aug. l.21. de civit. c.4. & tract.24. in Ioannem

Auguſt. de civit. cit.

Vt nova dona tibi Cæſar Nilotica tellus
Miſerat, hibernas ambitioſa roſas.

Mart. l.6. Epig.56.

Quin teſte Plinio Romæ tandem artem aſſecuti, eas ad hyemem in vigore ſervandi, unde Domitiano, velut Deo adulatur, ad cujus nutum natura vertat vices:

Plin. lib.21. cap.4.

R *Dat*

Mart. l. 13. Epig. ult. *Dat feſtinatas Cæſar tibi bruma coronas:*

Quondam veris erant, nunc tua facta roſa eſt.

Si unica in orbe, in urbero ſa, quanti fiet? ſi nigra aut cerulea tulipa, quis ei condignum pretium ponat? libros ſuos Martialis, quo ſummo in pretio ſint, ſic commendat, ut dum unum legunt, illum dumtaxat unicum exſtare autument.

Tu quoque de noſtris releges quæcumque libellis,

Eſſe puta ſolum: ſic tibi pluris ero.

Ita pervelim, ſi quam concionem audis, illam haberi unicam, ad te unicum hunc Dei præconem dirigi arbitreris, atque adeò dicentium turba faſtidio non erit. Scio receptum illud D. Hieronymi ad Evagrium: Hieron. Epiſt. 85. omne quod rarum eſt plus appetitur: *Putegium apud Indos pipere pretioſius eſt; diaconos paucitas honorabiles; presbyteros turba contemptibiles facit.* Concionatores, turba mirum in modum contemptibiles facit. Ultrò obtruduntur conciones, videtur gratia fieri dicenti ſi audiatur. Quid ni merces ultroneæ vileſcant! hanc ob rem Paulus ubi Antiochiam venit, ſabbatho conſedit in ſynagogâ cum ſuis, donec rogaretur ut diceret: Act. 3. *Miſerunt principes Synagogæ ad eos dicentes: viri fratres; ſi quis eſt in vobis ſermo ad plebem, dicite.* Lorin. hîc: *Nunc invitatur Paulus, non ſe ingerit; ſic merces, ut dicitur, non ultroneas venditurus, utiliùs exponit.* Quid ergò agendum ſtudioſè quærit Hieron. *Prædicatio ſi rara eſt non ſufficit, ſi aſſidua viléſcit.* Si concio paululum protrahatur, concionator deſeritur, templo quaſi columbario exitur. Non ita pridem dum in ſacello, quod ut ſummum ducentos capiebat, quidam verba faceret, dixit ſe ſupra tria millia auditorum habuiſſe: obiicienti hæc hyperbolicè affirmari; reſpondit tot adfuiſſe, ſed per tranſennam: via enim illic ducebat ad locum ſuburbanum, quò turmatim properantes, ex curioſitate ſacrum Eccleſiaſtem paucis ſalutabant: in ejuſmodi homines olim concilium Carthaginenſe IV. gravem cenſuram interminavit: *Sacerdote verbum in Eccleſia faciente, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur.* Quot hac tempeſtate hanc excommunicationem incurrerent.

Unum tamen prudenter Nazian. ſacros Oratores monitum cupit, uti nec ferculis ſtomachum, ita nec verbis animum opplendum eſſe. Quare alludens ad illud Pauli: *Lac vobis potum dedi, non eſcam.* Et ad Heb. 5. *Facti eſtis, quibus lacte opus eſt:* docet ſermonem Domini cibo per ſimilem eſſe, 1. Cor. 3. qui modicus, avidè appetitur, ſapit ac nutrit; immodicus obruit, ac nauſeam parit. In quo omnibus concionatoribus hoc ſummi Doctoris præſcribo documentum, ne in tantâ Oratorum frequentiâ faſtidio ſint, brevitati ſtudeant; ipſum D. Thom. in illud Pauli: *Perpaucis ſcripſi vobis,* audite: *Sermones,* inquit, *breves, valdè accepti ſunt.* Quod hoc arguto probat dilemmate: *Quia ſi ſunt boni, avidiùs audiuntur; ſi verò mali, parum gravant.* Ad Heb. 13. Audivi in Oratorem diſertum, ſed nimis copioſum ac prolixum jactari: ut hic homo aureum torrentem funderet, obrueret tamen ſuâ copiâ colligentem.

Tandem ut concludam, quod auditores ſpectati unam horam per hebomadam ſacræ concioni impendere, quis nimium duxerit? quis ideò verbum Dei contemptui habuerit, quòd uno die pluribus in locis proponatur? an ideò minori in veneratione corpus Chriſti habendum eſt, quòd pluribus in templis exponatur, à pluribus Sacerdotibus conſecretur? Deipara etſi 30. annis domi Chriſtum habuiſſet concionatorem, tamen foras exit, comitabatur illum in campos, in vicos. Nemo dicentem audiit: hæc ſibi ſæpiùs decantata, commodum domi, & in umbrâ exauditum, ſed ſemper illi pretioſus erat ſermo Domini, quæ ſervabat omnia verba, domi foriſque audita in corde ſuo.

EM-

EMBLEMA XV.

Illudetur & flagellabitur. Luc. XVIII.

DULCES LATEBROSO IN PUNICE NIDI. 5. *Æneid.*

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Dum mundus bacchanalibus vacat, & cacodæmon accipitris inſtar circumvolitat; animam Chriſtus invitat, ad vulnera ſua: *Veni columba mea in foraminibus petræ.* Cant. 2.

§. I. *In foraminibus petræ paſſerem ac columbam tutos ab accipitre.*

§. II. *In foraminibus petræ, columbam dulces nidos reperire: paſci ac omnibus deliciis affluere.*

§. III. *Nil Deo acceptius, quàm jugi meditatione mentem hîc nidificare.*

§. IV. *Praxes quibus quis vulneribus Chriſti ſemper queat inhærere.*

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Illudetur & flagellabitur. Luc. XVIII.

Apophthegmata Manutii l.7.n.335.

CONSILIUM quondam Chalcedonum celebratum, etiamnum celeberrimũ, fuit; qui dum ſemel curiam in campo, ſub tegmine fagi inſtituiſſent, fortè fortuna paſſerculus, tantum non infortunium incurrit: inſectabatur accipiter paſſerem, & ut judices obſervabant, jam jam unguibus ales miſſellum prenſurus videbatur; cùm derepente, quò ſe prædæ ſubduceret, in ſinum Xenocratis delapſus, perfugium quæſivit: qui paſſerem texit, ac protexit.

§. I.

In foraminibus petræ paſſerem, ac columbam tutos ab accipitre.

Matt.10. MVltis paſſeribus meliores eſtis vos: Dum hiſce lupercalium diebus, anima veſtra ſicut paſſer à ſtygio illo accipitre infeſtatur quò confugiet, niſi in pectus, in ſinum cordis clementiſſimi JEsu? qui, *Chryſol. ſerm.108.* ut inquit Chryſologus, ultro *dilatat viſcera, pectus porrigit, offert ſinum, gremium pandit*, ut protegat ac defendat; tutò *illic paſſeres nidificabunt.* *Pſal.103.* In vaſta illa eremi ſolitudine Hieronymus, *ſicut paſſer ſolitarius in tecto*, *Pſal.101.* circumvolitantem ſe videns accipitrem ilico ad hanc petram confugit, ſic enim de ſe fatetur: *Oſorius in feſto S. Thomæ.* cùm moleſtis carnis tentationibus urgerer, nec uſquam remedium invenirem, ad vulnera Chriſti confugi, & ecce, non præſentem modò medelam, ſed Angelicam expertus ſum puritatem. Vos verò in denſiſſimâ luxuriantis mundi ſilvâ, unguibus ac roſtro hærentes non formiditatis? aſylum non circumſpicitis? heu quot innocui paſſeres, quot candidæ columbæ, quot caſtæ animæ, hoc triduo in prædam cedunt, & miſerè dilaniantur! hinc ſuam tam ſollicitè ſponſus, nunc potiſſimùm, quaſi ad locum refugii invitat ſponſam: *Veni columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ*; *Cant.2.* hìc à carnivoro vulture ac rapaci accipitre unicum aſylum, ac refugium invenies; hìc ſecura & intrepida inhiantem ridebis accipitrẽ: *In his enim latebris*, inquit Bernard. *ſe columba tutatur, & circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem; in his paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum*, ubi reponat pullos ſuos. *Bern. ſerm. 6. in Cant.* Olim ſpe devorarat hic milvus ſpõſam Chriſti Catharinam, virginem illam Senenſem, jamque ut poëta canit:

Conſequitur pennis ſublimẽ in nube columbã,
Comprenſamque tenet: *Virg.9.*

Eò quippè jam devenerat, ut ſe ungues ejus effugere poſſe formidaret, dum hanc ſibi vocem ſponſi audire viſa eſt: *Veni columba mea in foraminibus petræ.* Eò toto animi niſu, ac mentis impetu ſe recepit, & infamis prædo in fugã actus eſt. Lubet hoc in gratiam virginis, Doctoris Angelici ſtabilire ſuffragio: *In vulneribus*, inquit, *S. Thom. opuſc. 60. human. Chriſti art.19.* *Chriſti Eccleſia* (& omnis fidelis anima) *ſedet & nidificat, cùm in paſſione Domini ſpem ſalutis ſuæ ponit: & per hoc ab inſidiis accipitris, id eſt, diaboli, ſe tutandam confidit.*

Refert Euſebius Nierembergius in hiſtoria naturæ, Pſittacum hanc brevem litaniam edoctum: *Sancte Thoma, ora pro nobis*; *Niéremb. pag. 39.* hic correptus à Milvõ, ubi de ſe conclamatum vidit, pro opportunitate periculi clamavit: *S. Thoma ora pro nobis*; res mira, unguibus ales projecit prædam incolumem, & ipſe raptor exanimis corruit; ita ubi anima Chriſtum, ubi amorem ſuum crucifixum inclamarit, *diabolus malitiâ nocendi avidus, dum irruit ruit, dum capit capitur*, ut S. Leo atteſtatur. *S. Leo ſer 9. de Paſſne.*

Sola-

Solatium quandoque miſeri à concavis & exeſis rupibus quæſierũt,apud eas queſtus ſuos ingeminando. Sic Ariadna Theſeum ſuum quærens, vanè & inſanè queſta eſt:ut Pelignus vates canit:

——— toto clamanti pectore Theſeu,
Reddebant nomen, concava ſaxa,tuum.
Et quoties ego te, toties locus ipſe vocabat,
Ipſe locus miſeræ,ferre volebat opem.

Ovid. epiſt. 10.

Ad ſacram rupem clamanti, ex maceriâ ſanctiſſimi corporis Chriſti, per quinque vulnera , pentaphona reſpondebit echo amanti:

O quanto melius,clamãti pectore Jesu,
Hæc reddent Jesum , concava ſaxa tuum !
O amor! ô Jesu! quoties *clamatur*,*amatur:*
Hic tua, morte ſuâ,crimina *demit*,*emit*.
Quò fugiam ? accipiter petit hinc , & *tangit*, *& angit*;
Non miſeris amor ? *non miſer eris*, ait.
Ergóne perfugium , rupes dabit *aſpera*? *ſpera*.
An ſatis hîc tutum, me fore *reris*? *eris*.
Eia columba , petram ſimul *introeamus*: *eamus*.
Ardet in hoc, pernox mens *vigilare*, *lare*.
Perdius,& pernox,tecũ volo *vivere vere*?
Jesus amor, nunquom *corde recedat*, *edat*.
Ad petram hanc,quoties milvum *timeatis*, *eatis*.
Omnibus hæc præbet, dulce *levamen. amen.*

Vbi enim, quærit Bernardus, *tuta firmitas infirmis , ſecuritas , & requies, niſi in vulneribus Salvatoris? tantò illic ſecurior habito , quantò ille potentior eſt ad ſalvandum.* Et quaſi noſtra orgia Bacchi deſcribens, ſubdit; *fremit mundus,premit corpus,diabolus inſidiatur , non cado:fundatus enim ſum ſupra firmam petram.*

Bern. ſerm. 6. in Cant.

Quis eſt hic,qui hoc tempore tam lubrico aſſeveret , *non cado* , niſi ad petram confugerit? ſicut autem in diebus Noë , erant comedentes,& bibentes, nubentes,& nuptui tradentes,ita hiſce Bacchi diebus , in hoc vaſto, non aquarum,ſed vini & ſcelerum diluvio , paucæ animæ ſalvæ fiunt, quæ in arca concluſæ ſunt: quam arcam Guerricus Abbas appoſitè Corpus Chriſti;ejuſq; apertũ latus , arcæ feneſtram indicat,dicens: *Vulnus in latere Chriſti,quid eſt, niſi oſtium in latere arcæ, ſalvandis à facie diluvii?* Ab hac arcâ longiùs avolarat Auguſtinus, ſeipſum voce ſua, *cras, cras* , corvum confeſſus, volutabatur in carne,& ſanguine. Ubi tandem, niſi ad arcam convolando,ſalvus factus eſt? Ipſum audite : *Cùm me pulſat aliqua turpis cogitatio , recurro ad vulnera Chriſti:cùm me premit caro mea,recordatione vulnerũ Domini mei , reſurgo: cùm diabolus mihi parat inſidias,fugio ad viſcera miſericordiæ Domini mei,& recedit à me. Si ardor libidinis moveat mẽbra mea,recordatione vulnerum Domini noſtri filii Dei extinguitur.* Et tãdem cõcludit hoc epiphonemate: *In omnibus adverſitatibus non inveni tam efficax remedium,quàm vulnera Chriſti; in illis dormio ſecurus, & requieſco* (in hac arca) *interpidus.* Et paulò pòſt.: *Nullum tam potens eſt , tam efficax contra ardorem libidinis medicamentum, quàm mors redemptoris mei.* Hic :

Matth. 24.

Guarric. Dom. Palm. & Aug. tract. in Ioan. c. 120.

Aug. in manual. c. 21. & 22.

Quantum mutatus ab illo!
En corvo quoque rarior albo.

Iuvenal. Sat. 7.

Hugonis de S. Victore idem conſilium eſt l. 3. de Anima c. 23. *Quoties*, inquit, *te ſentis turpibus cogitationibus pulſari , & ad illicitam delectationem affici , toties pone ante mentis oculos, quomodo Chriſtus in cruce ſuffixus eſt pro te. Redẽptor tuus moritur pro te, & tu neſcis cujuſmodi ſordida cogitatione ſordidaris in mẽte.* I. Nunc (ita enim te Deus è cruce alloquitur,) fruêre tuis libidinibus,ego hîc ſũmis cruciatibus pro te conficiar: tu oculos obſcœnis rebus paſces,ego in morte natãtes oculos lachrymis obruam. Tu aures cantilenis,verbiſque turbibus oblecta,ego interim blaſphemias injuriaſq; atroces libens audiam:tu te ciborum cupediis,caliceque meretricis Babylonicæ ingurgita , ego ſitiam,ego felle & aceto potabor. Tu pedes, manus , corpus totum immerge in tuarum turpitudinum cœno, ego pedes manuſque infami trunco ſuffigar, ego totum corpus diris plagis pungi , lacerari , proſcindi, pro te interim ſinam. Tu cinge caput roſis, unguentis difflue ; ego ſpinas

capite geram, ego totus ſanguine madebo: cor tibi cupidines tuæ vulnerent, mihi Judæorum haſtile latus aperiet, ut per patentem cordis feneſtram videas quàm ingratos homines amem: denique tu deliciis ac vitiis ſaturare, ego pro te exquiſitiſſimis tormẽtis & opprobriis ſatiabor. Cujus tam ſaxeum pectus eſt, quod hæ Chriſti pendentis voces non commoveãt? quid dicis ad hęc, ô homo! an non illud Bernardi: *Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati* *Bern. in form. honeſtæ vitæ.* *operam dabo?* Hac cogitatione, tam potẽti, quiſquis ſe armarit, hoſtem exarmarit, omneſque ejus inſultus, etiam toto exercitu irruentis facilè ſuperarit. Quod ſi lubet, ex ipſo Origene haurite & audite: *Certum namque eſt, quia ubi mors Chriſti circum-* *Orig. l. 6. in c. 6. ad Rom.* *fertur, non poteſt regnare peccatum: eſt enim tãta vis crucis Chriſti, ut ſi ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita ut in ipſam mortem Chriſti intentis oculis mentis aſpiciatur, nulla concupiſcentia, nulla libido, nullus furor, nulla ſuperare poſſit invidia, ſed cõtinuò ad ejus præſentiam, totus ille, quem ſupra enumeravimus, peccati & carnis fugatur exercitus.* Hactenus Origenes, nec alia princeps militiæ Chriſtianæ ſuis arma aſſignat: *Chriſto paſſo* *1. Petri 4.* *in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Ubi D. Thomas obſeruat Chriſtũ, inſtar equitis cataphracti fuiſſe in cruce: *Nota* inquit, *quomodo Dominus armatus fuit in cruce: habuit enim in capite quaſi galeã, non de auro vel argento, ſed de ſpinis. Habuit loricã non de ære vel ferro, ſed carnem immaculatam, de virgine ſumptam. Habuit in manibus non lanceam, vel gladium, ſed magnos clavos manibus affixos: in pedibus quaſi calcaria clavos infixos; pro equo verò habuit ipſam crucem.* Hanc panopliam, & vos induite, his armis armamini, quia ut idem S. Thomas addit: *Memoria Dominicæ Paſsionis, contra inſultus & tentationes diaboli munit & roborat.* Thren. 3. *Dabo eis ſcutum cordis, laborem tuum,* mortẽ, & vul- *l. 4. revel. c. 74.* nera tua. His armis imbecillis fæmina Birgitta munita, ita ſtygium hoſtem compeſcuit; ut ſe vinctũ ac victum proclamarit. Hæc arma, hunc clypeum cuidam juveni licentiori deeſſe, diſertè eadẽ virgo ſignificavit, dicens: fili adhuc tibi deficit clypeus, id eſt; conſideratio amaræ paſſionis Domini, qui debet eſſe in ſiniſtro brachio, juxta cor, ut quoties delectat animũ voluptas carnis, toties conſiderentur livores Domini. His armis etiãnum imbellis juvenis Edmundus, tartareum milvum cõtrivit, à quo illud veritatis expreſſit; nullis *In vita.* armis potentius quàm Paſſionis Domini ſe ſuperari: quis jam miretur, quod Boſius narrat; olim columbas in cruce depingi *Boſius de cruce l. 6. c. 9.* ſolitas, (ut adhuc Romæ in Eccleſia S. Clemẽtis videre eſt) quòd in cruce ſponſa ac columba Chriſti, ab omni hoſte ſecura ſit. Unde Franciſcus Sales: in tẽtationibus ad crucẽ recurre, & coronã ejus ſpineam accipe, ut cor tuum muniat, & circum- *Sales praxi Spirit. part. 3. c. 21.* vallet, ne iſtæ vulpeculæ accedãt. Unde & Eccleſia hîc ab hoſte protegẽda exclamat:

Intra vulnera tua abſconde me,
Ne permittas me ſeparari à te:
Ab hoſte maligno defende me.

§. II.

In foraminibus petræ columbãm dulces nidos reperire, paſci, ac omnibus deliciis affluere.

INter opulenta regum faſtigia, citra faſtidium, luſtrari juvat, illuſtrem illam *Majol. canicu. l. 1. c. 23. mirabilium.* regis Chinenſis regiam: in qua præter exquiſita artis & magnificentiæ monumẽta, conſpiciuntur ad novẽ & ſeptuaginta capaciſſima atria, quæque ut operis varietate ſpecioſa, ita rerum antiquitate maximè pretioſa; præ cæteris tamen, quatuor longè auguſtiora videntur: quorum primum ſolido aurichalco, eleganti opere elaboratum; alterum puro argento conſtructum; Tertium puro auro inductum; quartum his omnibus præſtantius, totum gemmis ac unionibus diſtinctum. Quibus ſi quintum Magni Cham, auro vermiculato cõveſtitum, columnis aureis fultum, quodque theſauros ingentes recondit, addideris, orbis miracula mirari deſines.

Quinis his ut anguſtiora ſint, augu- *Bern. ſerm. 61. in Cant.* ſtiora certè conclavia (quorum teſte Bernardo: *Clavis reſerans; clavus penetrans*) divinus

vinus amor ſtupendo opere cælavit, quia nempè vulnera Redemptoris, quorum primum Joannes deſcribit: *Pedes ejus ſimiles aurichalco;* Alterum argenteum, Eccli. 40. *Argentum conſtitutio pedum ejus.* Tertium conclave aureum, opere tornatili; Cant. 5. *Manus ejus tornatiles aureæ.* Et ne gemmeum, deſi deretur, en *plenæ hyacinthis.* Quintum verò longè opulentiſſimũ *venter* (vertunt alii pectus aut latus) *diſtinctus Sapphiris*, ubi aſſervatur theſaurus ac margarita pretioſiſſima cordis Domini noſtri Jesu. Bernardum audite: *Bonus theſaurus, bona margarita cor tuum, bone* Jesu, *quam foſſo agro tui corporis inveniemus. Quis hanc margaritam abiiciat? quin potiùs dabo omnia, omnes cogitationes, & affectus mentis commutabo, & comparabo illam mihi, jactans omnem cogitationem in cor Domini mei* Jesu. in hoc cubile adeò pretioſè conveſtitum, noſtis quando cæleſtis rex ſponſam ſuam induxerit? Ambroſium interrogate ſerm. 2. in Pſal. 118. *Quando autem introduxerit eam in cubiculum ſuum, paſſionis tempus, lateris compunctio, ſanguinis effuſio declarat.* Ubi ut benè Salazar, per cubiculum, planè corpus Chriſti intelligit: ſubdit enim idem Amb. *Cubiculum Eccleſiæ,* (& caſtæ ſponſæ) *corpus eſt Chriſti*, ubi ſponſam omni ſuavitate & dulcedine replet.

Apoc. c. 1. — [Cant.] 5. — [Be]rn. ſerm. de Paſſ. c. 3.

Perilluſtris familiæ adoleſcens Luthgardim virginem in ſponſam ardebat, complures ſcintillas in illibatam mentem conjecerat, quibus intepeſcente ſpiritu, non parum illa ſe ſenſerat inflammari; adfuit extemplo alter ſponſus, ſed ſanguinis, pectus ſuum, & in eo cor ſaucium oſtendit, hæc paucis profatus: *Blanditias inepti amoris, poſthac, vide ne requiras. Hîc jugiter contemplare quid diligas, & quam ob rem diligas: hîc ego totius puritatis delicias, tibi polliceor obtinendas.* Ad hæc:

Illa velut crimen, tædas exoſa jugales.

Deinceps extra has delicias, nil ſponſa Chriſti quæſivit; humana omnia uſque adeò illa jam faſtidire, ut præter crucifixi, nullos ſciret amores; præſertim ubi ab ejuſdem vulneris nectare ebria, eam ſuavitatem imbiberat, ut oris ejus ſaliva, omni ſaccharo dulciorem ſaporem retineret. Hæc qui legit, & intelligit, id eſt, ut S. Thomas ait, intus legit, omnem mundi dulcedinem facilè reſpuet: qui ſemel guſtavit, quàm ſuavis ſit Dominus, & mel de petrâ cum Bernardo delibavit, facilè ciſternas ſæculi nauſeabit. Ipſum melleum Doctorem audite: *Ego fidenter quod ex me mihi deeſt, uſurpo ex vulneribus Domini; quoniam miſericordiâ affluunt, nec deſunt foramina, per quæ affluant. Foderunt manus ejus & pedes, latúſque lanceâ perforarunt, per has rimas licet mihi ſugere mel de petrâ, oleumq́ de ſaxo duriſſimo, id eſt, guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus.* Hæc Bernardus, totus poſthac mellifluus. Clamet nunc mundus

[...] vitâ 16. [...] [Ber]n. ſerm. 6. in Cant.

Bern ſerm. 6. in Cant.

Vina diem celebrent. ———

Nunc eſt bibendum, nunc pede libero
Pulſanda tellus. ———

Tibul. l. 2. — Horat.

Nunc pocula Libero libanda Deo, nunc cupitis amplexibus, nunc cupediis, tripudiis & deliciis diffluant mortales. Vobis hæc omnia puriori fonte depromam: Catharina illa Senenſis, hiſce Bacchanalium diebus, cùm ſervi, juxta ac Domini, ventri & abdomini ſerviunt, fortè ſe in penitius conclave virgo abdiderat: & ecce ſpecioſus præ filiis hominum, matre Virgine, & aliis cælitibus paranymphis ſtipatus, Pſalte regio ſuaviſſimè admodulante, eam ſibi in ſponſam annulo in digitum inſerto, adoptavit; inde lateri labia admovens:

——— *Purpureo bibit ore nectar.* Horat. 3. carm. ode 3.

Quid alias Chriſti ſponſas, Coletas, Ludwinas, Hedwiges, Mechtildes, Gertrudes, Elizabethas commemorem? quæ in hanc cellam vinariam inductæ, muſtum generoſiſſimum, vinum illud divinum antonomaſticè *lachrymam Chriſti* potarunt. Sic præclaram re ac nomine Claram, ut ait Surius, *Lachryma Chriſti vehementer inebriabat.* Hoc muſto ebrius ſalivam nobis movet ſuaviſſimus Bernardus: *In his* (cellis) *multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, perfectioq́ virtutum. Ibo ad illa ſic referta cellaria, atque ad admonitionem Prophetæ, relinquam civitates, & habitabo in petrâ; idcircò audio, columba mea in foraminibus petræ, quod in* Bern. ſerm. 6. in Can.

Chri-

Chriſti vulneribus totâ devotione verſetur. Omnis qui ſitit, qui turbidas mundi venas ſectatur, & ut Poëta ait:

Mart. lib. 1. *Qui bibit immundam, cum cane, pronus aquam,*

Iſa. 12. Huc veniat: huc omnes accurrite; ex hâc petrâ, *haurietis aquas in gaudio, de fontibus Salvatoris.* Nec eſt qui aquas his Bacchi feſtis faſtidiat: noſtis aquas cynnamomi, aquas cæleſtes, aquas vitæ, omni vino præſtantiores ex variis aromatibus & ſaccharo, frequenti decoctione eliquatas, in cellis pharmacopolæ aſſervari; ejuſmodi teſte Bernardo cæleſtis Sponſus propinat: Bern. cap. 6. de Paſſione. *Super omnia*, inquit, *te mihi amabilem reddit, ô bone Ieſu! calix quem bibiſti. Calix eheu nimium amarus, myrrhâ & felle conditus; ſed dulcem illum fecit, præſtantiſſimum ſeptimæ decoctionis, hoc eſt, infiniti amoris ſaccharum.*

Virgil. 4. Æneid. Et ne hiſce nuptiis, nuptiarum Deus deſit, Dius amor *hîc hymenæus erit.* Quem ut prodeuntem videatis, juvat audire quo prodigio, Sanctius Garſias Rex in lucem prodiit, de quo ferunt Hiſtorici, Roderic. Toletan. lib. 5. de rebus Hiſp. matre ejus gravidâ, Mauros armatâ manu urbem invaſiſſe, atque unâ Reginam lanceâ perfodiſſe, prole intactâ, quæ per hiantem plagam manum exerens, in lucem protracta eſt. Redemptor noſter gravido parturiebat pectore cæleſtem cupidinem, Ioan. 19. dum ecce unus *lanceâ latus ejus aperuit.* Quod ſubtiliter ſcrutatur Auguſtinus dicens: Aug. tract. 120. in Ioan. cap. 20. *Vigilanti verbo Evangeliſta uſus eſt, ut non diceret; latus ejus percuſſit, aut vulneravit, aut quid aliud, ſed aperuit, ut illic quodammodo vitæ oſtium panderetur*, quo amor in lucem prodiret, ſed totus ſaucius, & cruentus, ut illum olim viderat, qui dicebat: Bern. ſerm. de Paſſione cap. 3. *Propterea vulneratum eſt cor Chriſti, ut per vulnus viſibile, vulnus amoris inviſibile videremus.* Pervigil his amor in oſtiis propè oſtiatim amores emendicat, & vel invitos amare cogit; hic novus hymenæus complures animos ſauciavit, & igneo jaculo ad illibatas nuptias mentes inflammavit. Fuit in regno Neapolitano puella nobilis:

Pinenquin amour divin p. 2. c. 6. Virg. 7. Æn.

Iam matura viro, jam plenis nubilis annis:
Multi illam magno è Latio, totaq; petebant
Auſoniâ, petit ante alios pulcherrimus omnes
Egregia forma juvenis.

Jamque in unum amicis convocatis, ut nuptui traderetur, illa ſe paululum turbæ ſubduxit, & ante crucifixum proſtrata, hæc ſecum attentiùs expendit: tu amor mi, redemptor animæ meæ, tu JESU, ait, pro me tam dirè cruciaris, ego voluptati operam dabo? tu vulneribus & ſpinis conciſus; ego auro & gemmis gravis! nimis heu diſſimilis tui ſum, amantiſſime JESU. Nec diu cunctata prominentes cincinnos ſibi præſcindens, illis pedes Domini concinnè illigavit. Sic progreſſa in medio amicorum cœtu, matrem alloquitur: non multis nec longè ſponſum ſibi quærendum, prope adeſſe; Chriſtum oſtentans; illi, inquit, meos amores, & virginitatem dicavi. Ad hæc omnibus attonitis, nequidquam monentibus ac minantibus amicis, candidiſſima columba accipitri erepta, in foramina petræ evolavit, & in arcano illo conclavi lateris Chriſti conquievit. Hoc ſi filiæ, ſi & filii huius ſæculi paucis ſecum mente volverent, derepentè omnes mundi delicias faſtidirent. Unus aliquis è primatibus regni P. Petrum Fabrum Madriti convenit, ab eoque formulas quaſdam precandi & puncta piè ruminanda, ſibi aſſignari depoſcebat; cui ille; hæc tecum quandoque perpende: Pennequin ibid. *Chriſtus in ſummâ inopiâ, ego in opulentiâ. Chriſtus in fame & ſiti, ego in exquiſitis epulis. Chriſtus nudus, & ego pretiosè conveſtitus. Chriſtus in doloribus, & ego in deliciis.* Hiſce inſtructus abit; nec multò pòſt, dum ad lautiſſimum convivium adhibitus, cupedias & luxum admiratus: unum è quatuor punctis animum ſubiit, quo ita compunctus fuit, ut in uberrimas lachrymas effuſus, menſâ aſſurgere, convivas deſerere, ad ſolitudinem ſe recipere coactus ſit, ubi privato dolori liberiùs fræna laxavit. Hujuſmodi telo ſaucia Elizabetha Regis Hungariæ filia, ubi amorem ſuum nudum in cruce ſuffixum vidit, in mundo ſuo muliebri ingenuè erubuit: mihi, inquit, caput gemmis, tibi ſentibus riget. Ego pulvinaria calco, tu locum capiti circumſpicis, & eheu non invenis.

Scilicet

Scilicet ipſa geram, ſaturatas murice veſtes,
Et meus hoc pendet ſanguine pictus amor.

Purpura, rectiùs me ſanguis ſponſi pinget. Ite gemmæ, nobiliores ſub cruce veros rubri maris uniones, legam, hoc cariores, quòd divino rore cõcreti. Tollite pulvillos, crux Chriſti erit lectulus, & extẽplo omnem pedibus mundum calcans, pedes mũdo extulit, & intra cavernam vulnerum Chriſti conceſſit, atque hoc:

3. Æneid. *Dulces latebroſo in punice nidos*

reperit, ibiq; mundi curis ſoluta, requievit. Invitat & vos Seraphicus Bonaventura, qui nocturnis diurniſq; comeſſationibus, ac tripudiis laſſati eſtis, ut hîc tandem conquieſcere velitis. *O amantiſsima vulnera Domini noſtri* Jesu *Chriſti!* exclamat S. Doctor. *O cæcitas filiorum Adæ qui per hæc vulnera, in Chriſtum neſcimus introire! ſupra ſuas vires laborant in vanum, & aperta ſunt oſtia ad quietem.* O filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, ut quid potando, jocando, ſaltando defatigamini? miſeret certè veſtri Redemptorem noſtrum, qui vos invitat ad quietem. Ubi choreas præterire nequeo, quibus hiſce diebus cæleſtis ſponſus ſe inſeruit.

Barry Année Sainte. part. 1. c. 7. Anna de S. Bartholomæo, quæ in bulla mundum luſit, ubi adolevit, florem ętatis Chriſto cõſecravit. hiſce tamẽ antecineralibus feriis, non potuit, quin matris imperio urgente, choreas frequentaret. Vbi dum à chorago primæ nobilitatis, in tripudium conſalutata, oculos fortè cũ animo ſuſtulit, & ecce, in ictu oculi, exhibuit ſe dilectus omninò cruentus, hoc unum piè queſtus: pergeret ſe dare vanitati, dum ille in tormentis; importunam hanc muſicam, ſuo luctui. Diſparuit ille, & illa hoc telo ſaucia, ocyor Euro, generoſo ſaltu mundo ac chorago ſpreto, ad Chriſtum ſponſum confugit. Diſce & tu, ait Scriptor

Lanſperg. hom. 54. de Paſſ. „Aſceticus, habitare in hoc vulnere latebris: ſi enim amica, aut ſponſa eſt anima „tua, ubi ſuavior illi thalamus dormiendi, „quàm in hoc vulnere? ſi columba es, ibi „locus eſt tibi ad nidificandum aptior? ſi „paſſer eſſe decreviſti, nuſquã tibi magis „conveniens erit locus, ubi abſtractam ac „ſolitariam vitam agas, quàm in corde „Chriſti. Si turtur es, & caſtis variiſque „gemitibus ad Deum ſuſpiras, hic locus „requietionis erit. Hunc ſibi locum quietis, à turbis ſemotum, Elzearius Comes delegerat, illic conjugi Delphinæ ſe habitare dictitabat, in hac cavernâ non ſemel auditus pios gemitus fundere, non ſemel, ut illud Maronis ad ſacra traducam,

Ingemuêre cava, ſonitumq́; dedêre cavernæ. l. 2. Æneid.

Illic Seraphicus Franciſcus confixus degebat, quin & Xaverio in mediis Indiis

Requies ea certa laborum fuit; oppido Virg. 3. Æneid. feſſus ad vulnera ſervatoris, ad Chriſti dolores meditãdos recurrebat. Uti & Thaumathurgus ille Joſephus Anchieta, qui ita totus in crucifixum abierat, ut dormiens per inſomnia, inſtrumẽta & paſſionis Dominicæ myſteria loqueretur. Norant hi quo è laboribus, laſſis perfugium, ac ſolatium reperiretur. Etenim ut rectè Bern. *Ad* Bern. c. 3. de Paſſ. *hoc perforatum eſt latus tuum, ut nobis pateſiat introitus; ad hoc vulneratum eſt cor tuum, ut in illo ab exterioribus perturbationibus abſoluti habitare poſſimus. O quàm bonũ, & quàm jucundum, habitare in corde hoc.* Dicamus & nos; bonum eſt nos hîc eſſe, faciamus hîc tria tabernacula, memoriæ unum, tam ingentis amoris monumenta recolendo; intellectui alterum, appretiando & expendendo; voluntati tertium, ferventiſſimè tantum amorem diligẽdo. Ad hæc tabernacula figendum, varia nobis loca D. Bonav. aſſignat: *Bonum eſt nos hîc eſſe*, inquit, Bonav. in ſtim. part. 3. c. 1. *faciamus hîc tria tabernacula, unum in pedibus, unum in manibus, aliud continuum in latere. Ibi volo quieſcere, & vigilare. Ibi loquar ad cor ejus, hîc erit requies mea in ſæculum ſæculi.* Iſthic loquar ad cor ejus ad cor amoris fontem, ardoris fornacem, & dices:

Cordis mei cor dilectum,
In te meum fer affectum:
Nullum modum das amori,
Mille mortes optas mori,
Flamma deſiderii.

Hoc quippè dilectiſſimi Jeſu, primo inſtanti conceptionis corculum tanto dolore & angore oppletum fuit, quantum in horto pertulit, dum toto corpore ſangui-

guineus ſudor erupit; niſi forte in utero major extiterit, quòd illic concluſus detineretur: cognitio enim in Chriſto, & apprehenſio omnium opprobriorum ac cruciatuum, æquè viva fuit in hoc corculo, adhuc intra viſcera virginis cõcluſo, quàm dum noctem illam decretoriam in domo Caiphæ tranſegit, aut in cruce pependit, qui deinde dolor continuus fuit per omnem vitam, ut maximum ac perpetuum miraculum fuerit, vita Jesu. *Vnde non dubitaverim affirmare,* ait Leſſius, *hunc dolorem ſufficientiſsimum fuiſſe ad vitam Domino millies eripiendam,* quin & mille mortes; imò tot mortes quot mortales obire ardentiſſimum illud cor millies cæleſtem patrem efflagitarit. Ad cor illud, inflammato corde quantâ poteſt voce Auguſtinus contendit: *Dilexiſti me Domine pluſquam te, quia mori voluiſti pro me.* Imò verò ita amaſti me, exclamat Doctor Aquinas, & quemque hominum, *quaſi quilibet homo eſſet Dei Deus. In tantum me diligis Deus meus,* ait Bonaventura, *ut te odiſſe videaris. Cùm poſſet gutta, redemit unda,* inquit Ber. ſerm. 22. in Cant. Et poſt hæc omnia, unum illud queritur Hieronymus: *Solus homo non compatitur, pro quo Deus patitur.* Hoc Jacoponus non ferebat, qui lupercalibus diebus ante crucem proſtratus, mortalium licentiam, ac infamem petulantiam animo volvens, in has voces erumpere, non ſemel auditus eſt: *Amor non amatur, amor non amatur.* Thereſa verò ad imaginem crucifixi: ô amor, ô amor! non amplius peccatum, non amplius. Eodem ſpectat illud Guilielmi Pariſienſis, viri doctrinâ & ſanctitate conſpicui, qui miratus mortales Deo, amore ſuo ſpreto, vanitati ſe dare, tantamque bonitatem non amari, exclamat: *Quis ad hoc Diabolicum terrificum miraculum non obſtupeſcat?* quis non excandeſcat? quis non cum Iacopono totus colliqueſcat? * *Quis illud cor tam vulneratum non diligat? quis tam amantem non redamet?* Quis in hoc corde requieſcere & jugi meditatione habitare non expetat? cùm nihil Deo gratius, nihil ab homine præſtantius præſtari poſſit, quàm aſſiduò volvere, quanta pro nobis pertulit Deus homo.

Nieren. de Adorat. l. 2. c. 5.

Leſsius de perf. l. 12. c. 17. p. 313.

Aug ſolil. c. 13.
S. Thom. opuſc. de Sacram.
V. Binet. amour. divin c. 8.

Guil. Pariſienſis de Rhetorica div. c. 5.

** Bern de Paſſ c. 3.*

§. III.

Nil Deo acceptius quàm jugi meditatione mentem hîc nidificare.

Refert Xenophon Cyrum Regẽ Perſarum ex Tigrane rege Armeniæ, cum juge ſua capto, aliquando quæſiiſſe: quid pro uxoris ſuæ redemptione in litrum offerret? cui confeſtim Tigranes: integrum ait regnum, ô Rex! ſi haberem; quod cùm ſors abſtulerit, libens ſanguinem, & vitam dico. Hoc reſponſo, mirificè captus Cyrus, ambos libertati, & regiæ dignitati reſtituit. Jamq; ſolo ac ſolio redditus Tigranes, perquam familiariter uxorem ſciſcitatus eſt, ecquid de Cyri prudẽtiâ, deque regiâ ejus munificentiâ videretur? num omnem aulæ apparatum probè obſervaſſet? cui illa; ex quo tecum, inquit, in vinculis fui, ita me devinctam habuiſti, ut numquam oculos, aut mentem in alium defixerim quàm in eum, qui me, & ſãguinis & vitæ impendio, redimere comparatus erat. Hinc toto ex te corde Tigranes,

Toto animo, tota pendebam perdita mente.

Hæc ſi maritus tam fortiter feciſſet, quàm dixit, an ejus umquã conjux oblViſci potuiſſet? & quî fieri poteſt, ut nos redẽptoris noſtri, non aſſiduo recordemur? cùm hoc ſibi tanti amoris hoſtimentum dumtaxat requirat, ne unquam animo, beneficia ejus in nos collata, eradantur: ut ſi pati cum illo non poſſimus, ſaltem piâ mẽtis meditatione compati velimus. Præclarum certè Ethymõ meditationibus excogitavit Auguſtinus, dum dixit: *Meditatio nil eſt aliud, quàm mentis ditatio.* Quæ ditatio mentis, potiſſimùm fit per meditationem Paſſionis Domini, quâ cæleſtis gratiæ, ac ſalutis æternæ bonis, animus locupletatur: nam, ut idem Aug. ait: *Nihil tam ſalutiferum nobis eſt, quàm cogitare quanta pro nobis pertulit Deus & homo.* Quod luculentis vobis teſtimoniis cõprobabo. Dum S. Joãnes Evangeliſta ſummè arderet videre Deiparam, jam cælo glorioſam, illa ſe exhibuit, benè longum ſermonem cum

Xenophon. l. 3. de inſtit. Cyr.

Catul. eleg. 65.

Aug. tom. ſpeculum peccatoris cap. 4.

Aug. ſerm. 23. ad fra. in Erem.

Lobbetius Dom. 2. Quad. quæſt 5.

illo de cruciatibus Chriſti texens, quos ipſa in monte Calvariæ cordi impreſſiſſet, dixitque Joanni, filium ejus Jeſum has tres prærogativas cōceſſiſſe ei, qui jugiter paſſionem Domini recoleret: 1. ut antequam è vivis excederet, ferventiſſimæ contritionis actum omnium peccatorum illi cælitus impetraret. 2. Deiparā ei in extremo agone, præſidio futuram. 3. Filium matri tranſcripſiſſe omne jus, quidvis pro illo impetrandi. Qui hoc præſidio munitus, quid huic abeſſe, quid obeſſe poſſe arbitraris? hujus tantæ prærogativæ cauſam aſſignat Bonaventura, quòd meditatio Paſſionis Domini, ad omnem virtutem, & perfectionem deducat rectiſſimè: *Si vis*, inquit, *ô homo, de virtute in virtutem, de gratia in gratiam, de bono in melius proficere: quotidie, quantâ potes devotione, mediteris Dominicam Paſſionem: nihil enim in anima ita operatur univerſalem ſanctificationē, ſicut meditatio Paſſionis Chriſti.* Suſpiciunt ſæculares, viros Religioſos, priſcos illos anachoretas, ac diffindunt ſe eò ſanctitatis poſſe pertingere; quid ſi ſuperiores, citra omnes has auſteritates evadere poſſe oſtendero? Magiſtrum habetis Albertum Magnum, Magni illius Thomæ Aquinatis eruditione, & virtute maximum, cujus hæc ſana, ac ſancta doctrina eſt: *Simplex recordatio vel meditatio Paſſionis Chriſti, plus valet, quàm ſi quis per annū jejunaret in pane, & aqua, qualibet ſextâ feriâ: vel diſciplinaret ſe qualibet hebdomadâ per annum, uſque ad effuſionem ſanguinis: vel quotidie legeret pſalterium.* Fatebor equidem acceptas Deo eſſe orationes, flagella, jejunia, peregrinationes, aliaſque corporis afflictiones: ſed nihil ita Chriſtum rapit, ac attenta crucis ſuæ contemplatio. Hoc Franciſco Aſſiſiati, ſolicito, quid amori ſuo crucifixo gratiſſimum præſtare poſſet, oſtenſum eſt; dum ſacro codice tertiùm aperto, ſemper in paſſionem Domini incidit, quod & anachoretæ cuidam revelatum, Ludolphus teſtatur. Accedit quòd quibuſdam non ſit ea corporis firmitas, ut Compoſtellam aut in terram Sanctam, peregrinationem inſtituere queant: iis commodiorem longè praxim

V. Speranſa de Paſsione pag. 296.

Albert. M. tract. de miſſa.

ſuppeditat Auguſtinus: *Magis meretur, vel unam ſolam lachrymam emittens, ob memoriam Paſſionis Chriſti quàm ſi uſque ad terram promiſſionis peregrinaretur.* Unde quidam ad extrema deductus, ut vidit coram judice, ſcelera prævalere, exclamavit: ſi non ſufficiunt merita operum quæ feci, addantur devotiones, quas in contemplanda Chriſti Paſſione, ac vulnerum ejus, impendi; ac ſibi redditus, dixit; jam benè; feliciterque extremum emiſit ſpiritum.

V. Bernardi de Buſto ſerm. 15. feria 6. Paraſceves.

Quid, quòd vel ſola recordatione paſſionis, homo renaſci, & quaſi fonte baptiſmatis, ab omni culpâ, ac reatu expiari dicatur, ut D. Cyprianus loquitur: *Vide*, inquit, *quomodo his qui Chriſti commemorant paſſionem, inter ſacra officia, quaſi per quoſdam canales, de interioribus fontibus egrediantur torrentes. Anima hîc ſe fletibus abluit & lachrymis ſe baptizat.* & ne de rei veritate addubites, en alterum, qui ejuſmodi piam commentationem, baptiſmo ſanguinis, hoc eſt, ipſi martyrio conferre non dubitavit: hujus teſtimonii piiſſimus auctor Ludolphus à Saxonia, qui refert, divinitus cuipiam revelatum eſſe, *Si quis dolores* (Chriſti) *revolvendo lachrymas ex compaſſione effuderit, tanti ponderis ac momēti apud Deum fore, ac ſi Martyr inter ſupplicia ea profunderet.* Adeò ut prædeſtinationis hæc teſſera ſit certiſſima, ſuffragante Leone magno, Chriſti ſuffraganeo, dum dicit: *Certa atque ſecura eſt exſpectatio promiſſæ beatitudinis; ubi eſt participatio Dominicæ Paſſionis.* Stimulo nobis ſit quod Gertrudem Chriſtus edocuit: *filia* inquit, *qui cum devotione me crucifixum aſpicit in vita; ergo illum benigno oculo aſpiciam in morte.* fructum tunc uberem Religioſus Ciſtercienſis legit, qui ſolitus orare per agoniam Chriſti, ut in hora mortis illi adeſſet, Chriſtus adfuit & ſine purgatorio in cælum evocavit. Unde præclarè ex Doctore gentium, concludit Gregorius: *Compatere ergo Salvatori noſtro* Jesu, *memoriam paſſionis, & vulnerum ejus in corde tuo habendo: certiſſimè confidens, quòd ejus conſolationis, in futuro ſocius efficieris. Vnde Apoſtolus, ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Quam ſpem certiſſimam Anna à S. Bartholo-

Cyprian. ſerm. de Cœna Dom.

Ludolph. c. 59. de paſſione.

S. Leo ſerm. 9. de Quad.

Greg. l. 6. mor. c. 6.

Invita.

mæo Socia S. Thereſiæ conſecuta eſt quæ à teneris addicta Chriſti doloribus, ad cujus imaginem tenerrimè flebat, intellexit à Deo, Si quis quotidie vel ſemel de Chriſti paſſione, ejuſque in nos amore cogitarit vel parumper, idipſum ad ſalutem, imò ad multam miſericordiam impetrandam ſufficere. Hoc & tu fac, ut vivas in æternum.

§. IV.

Praxes, quibus quis vulneribus Chriſti ſemper queat inhærere.

HÆc ne exciderent, in faſciculum Bernardus inſtrumenta cruciatuum Chriſti colligarat, quem aſſiduo in pectore, in corde geſtabat. Serm. 43. in Cant. *Nemo tollet eum à me, inter ubera mea commorabitur.* Æneas Silvius, poſteà Pius II. narrat quòd Pacchorus juvenis, cuidam Lucretiæ miſerit faſciculum florum, cui ſchedam amatoriam inſeruerat? huic, quid aliud inſcriptum arbitramini, quàm illud? *Cogita tu de me, & ego de te.* Alium faſciculum, ſed myrrhæ, cæleſtis ſponſus ſuis miſſitare conſuevit. *Hinc & vos,* (ô filiæ quæ encarpium, aut faſciculum florum, ad ubera geſtare conſueviſtis) *tam dilectum faſciculum colligite vobis, hunc medullis inſerite cordis, ut vobis inter ubera commoretur.* Hac brevi ſchedâ inſertâ: Recogitate eum qui talia ac tanta pro vobis paſſus eſt; Claram illam de Monte Falco imitantes, quæ ita hunc faſciculum cordi appreſſerat, ut omnia ſponſi patientis inſignia impreſſerit. Alium nunc morem habent modernæ filiæ, ut non modò in cubili, aliquot horas ad ſpeculum ſe contemplentur, ſed & ſpecillum circumferant, ut ubi, ubi ſunt, illud intueantur. Aliud profectò ſpeculum proponit S. Drogo Hoſtienſis: *Feciſti de corpore tuo* (bone Jesu) *ſpeculū animæ meæ;* quod utinam puellæ circumferant, & ſe identidem in eo ſpeculentur. Venerandus Præſul Rodeſindus Epiſcopus Conimbricenſis, pro gentilitiâ teſſerâ, geſtabat Chriſtum in crucem ſuffixum: ad cujus dexteram ſpeculum, ad levam circinus depictus erat: ut hoc dolores Chriſti metiri, in illo fœditatem ſuam, & quàm Redemptori ſuo diſſimilis, contemplari poſſet; etenim ut Laurentius Juſtin. ait: Chriſtus *nobis & meritum patientibus, & patiendi ſpeculum factus eſt.* Hoc ſpeculum nunquam non ante oculos habendum, *erit vita tua quaſi pendens ante te.* Quod ſi ſæpius contempleris, incredibile quàm cultos mores, & amores, quàm eleganter animum conformabis. Diſce hoc ab Hipolyto Galatino Florentino: habebat is, in viciniâ, proſtitutæ pudicitiæ fœminam, quam ingenioſo commento aggreſſus eſt. Tabellam, in qua Chriſtus Dominus ſpinis evinctus tempora multoque fluens ſanguine eleganter erat depictus, ſpeculi in morem adornarat, ſuſpenditque ad feneſtram, ut vanæ fœminæ aſſolent. Tum ſe ad illud identidem, veluti ad ſpeculum corporis contemplabatur. Id conſpicata proſtituta, mirari & viri vulgo ſancti, & gravis, levitatem pluſquam muliebrem irridere; tum Hippolytus vultu ad dolorem pietatemque compoſito, novi generis ſpeculo, procacem in mulierem obverſo, illius oculos everberavit, animumque improviſo ſpectaculo attonitum ita perculit, ut mox impetrata ab Hippolyto imagine, ſæculi transfuga in pudicitiæ caſtra ſe contulerit. Nulla unquam fœmina ſe feliciùs vidit in cryſtallo, quàm hæc, quę ſordes ſuas in Chriſto Deo fœdiſſimè conſperſo, contemplata eſt. Hoc ſpeculum, Tertullianus etiam viris conſulendum proponit, dum ſic quemque compellat: *O vane quid ſpeculum conſulis? mores tuos intuere, conſcientiam tuam inſpice, in Chriſtum crucifixum oculos coniice: hoc tibi ſpeculum & opifex ſplendor ſit, in hoc non falſam levitatem, ſed cruenta tubera & alta vulnera conſidera.* Ub tibi contingat, quod S. Gertrudi à Deo revelatum eſt: quoties quis intimo devotionis affectu Chriſti è cruce pendentis imaginem contemplatur, toties Chriſtum amico intuitu, & ut Bernardus ait, *oculo amoroſo*, viciſſim illum contueri ac reſpicere. Ubi illud conſiderandum,

Pierre Meſſie l. 1. c. 37.

Bern. ibid.

Drog. Hoſt. de paſſ.

Didacus Mart. in hiſt. S. Iacobi 2. c. 13.

Laurent. Iuſtin. in ligno vitæ c. 2.

Deut. 28.

P. Rho exempla virtutum p. 33.

Tertull. de virg.

derandum, quemadmodum inter amantes fieri conſuevit, & ſe intuentes in mutuis oculis imagines efformentur, juxta illud Aſterii Epiſcopi Amaſeæ: *mutuo ſe aſpicientes, mutua ſibi fiunt ſpecula.* Ita qui Chriſtum geſtat in oculis, eundem aſſiduò Chriſtus in oculis, in corde geſtet, ut pupillam oculi diligat, fatendum eſt: Ad quod conferret ejuſmodi tabulam in cubili, in oratorio ſibi ſpeculi in morem ante oculos ponere, ut ſit, *vita tua quaſi pendens ante te.* Hæc pręceteris in deliciis, in oculis ſit; uti fuiſſe credo civi illi Monacenſi: introduxit hic in ædes ſuas amicorum optimum, eique diverſa pictorũ artificia monſtrans: en, ajebat, hoc Lucæ Leydenſis penicillum, hoc Alberti Dureti artificium eſt: Hoc à manu Pauli Veroneſi venit; en etiam colores Michaëlis Angeli artificis præſtantiſſimi; non infimus horum, ſi non etiam Anteſignanus Chriſtophorus Schwarts hanc ille tabulam pinxit: Hos verò luſus coloribus expreſſit Raphael Urbinas, neſcio an non pictorum ſummus: Iſta è Recentioribus princeps tabula Rubeni eſt: Hæc omnia mihi contra aurum chara. Sed ſcire forſitan velis, quæ harum picturarum omnium mihi maximè ſit amori. Quod olim aſtu exploravit Phryne noti nominis mulier: cùm enim poſſe percuperet, quod inter Phidiæ opera pulcherrimum eſſet; ſubornavit ſervum; qui ſubitò advolans nuntiaret Phidiæ officinam ab igni correptã, & bonam operum partem jam periiſſe. Exanimatus Phidias foras exilivit &: Actum eſt, inquit, de meis laboribus ſi Satyro & Cupidini flammæ non pepercerint. Tum Phryne illum optimè ſperare juſſit, nil triſte accidiſſe: liquere jam ipſius artificis confeſſione quod pulcherrimum operum ſuorum judicaret. Tu forſitã amicorum amantiſſime idem quæſieris de his pictorum artificiis, quo ego minimè omnium velim carere, & oculis auferri. Candidiſſimè fatebor quod ſentio: hęc quidem omnia venuſta, exquiſitæ artis, & magni, non nego, pretii, nec cum gemmis mihi permutanda: tu verò poſt viſa hæc omnia, hunc Chriſti ſpinis coronati vultum conſidera. Hæc una imago præ ceteris omnibus meum ſibi amorem vendicat, nullo mihi pretio venalis eſt. Auream Cęſarũ fortunã præ hac Domini Jeſu effigie minùs æſtimem. Hoc civis Monacenſis civi ſuo candidè faſſus, artificium ſibi multò chariſſimum propoſuit ſpectandum, in quo indies plura & plura artis divinæ lineamenta occurrebant miranda, cujus unius tabulæ viſu oculus ejus ſatiari nequibat. Demum ut concludam, moris eſt horologia auro & argento inſerta circumferre, eaque prope in horas ſollicitè contemplari: iis longè præſtãtius; ſanguinolentis exaratum notis, Bernardus Horologium ob oculos ponit, dum ſic quemque adhortatur: *depinge tibi quaſi ante oculos Dominum in cruce pendentem, & nunc pro clavis, nunc pro lancea ſuſpirabis, & gratias ages: nec ad horam patieris avelli amara illa omnia, quæ pro te pertulit: ſemper in memoria retinens, & aßidua meditatione revolvens*; ut cantes cum propheta: *tota die meditatio mea eſt.* Quare quoties horæ ſignum inſonuerit, dicamus cum Ignatio martyre: *Hâc horâ amor meus crucifixus eſt*, mortuus eſt. Hoc lemmate ſubjecto:

—— *Nos flendo ducimus horas.*

Idque exemplo redemptoris noſtri; quem quis ambigat quin horologium hoc, horis ſingulis attentiùs inſpexerit & expenderit: hâc horâ à Juda fraudulenter traducendus ſum, illâ à Petro turpiter negandus. Iſtâ tam dirè flagellandus, atque ita per omnes horas ſpeculando cruciabatur filius Dei Ieſus, juxta vaticinium Zachariæ cap. 14. *& erit dies una quæ nota eſt Domino*..

Pintus Ramires in Cant. p. 118.

Deut. 28.

Drexelius Gazophylacium l. 1. c. 1. §. 1.

Pauſanias in Asticis.

Bern. ſerm. 43. in Cant.

Pſal. 118.

6. Æneid.

EMBLEMA XVI.

Tibi dabo. Matth. IV.

IMITANTVR HAMOS DONA. Mart.l.4.Epig.56.

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

De corruptelâ munerum, quibus vriga juſtitiæ inſtar arundinis piſcatoriæ à rectitudine ad prædam ſe inclinat.

§. I. *Auri vi, arces & urbes quantumvis munitas everti.*

§. II. *Arcem pudicitiæ auro expugnari.*

§. III. *Virgam juſtitiæ auri pondere à rectitudine deflectere.*

§. IV. Dona excœcant oculos judicum. *Eccl.* 10.

§. V. *Munerum corruptela graviter punita.*

§. VI. *Quinam judices incorrupti, ſerviq; fideles Deo ac Regi extiterint.*

DOMI-

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

Tibi dabo. Math. 4.

CORAM Dario olim ea quæſtio ventilata fuit, quid in orbe eſſet fortiſſimũ, hic vinum, quod à vi dictum, robuſtiſſimos Duces, ſolo allidit; alter Regem cuncta ſupercilio moventem; tertius mulierem, quæ Holofernem, & Sampſonem ſtravit, fortiſſimam deprædicabat, ſed ſuper omnia vicit veritas, & *fortior præ omnibus* habita eſt, ut Eſdras teſtatur. Quod expendens ille Gregorius à Patriâ Nazianzenus, ab eruditione Theologus, aliud adinvenit, quod & ipſam veritatem victricem vincit, dum his omnibus fortius aurum, longè quid potentius, potentum munera aſſeverat :

Lib. 3. c. 3.

Vinum aſſerebat quiſpiam, omnia vincere;
Ad fœminam alter, tertius palmam dabat
Vero: dediſſem aſt robur ego quàm maximum
Auro, arbitratu cuncta quod vertit ſuo.

Greg. Nazianzen. in carm. de vitâ ſuâ.

Hoc probè norat improbus veterator ille, qui inter tres arietes, unum fortiſſimum aureo vellere admovit, dicens: HÆC OMNIA TIBI DABO. Illud diabolicum *tibi dabo*, omnia ſacra & humana violavit.

Quid urbes & arces expugnavit? *tibi dabo.*
Quid carceres & poſtes ferreos perfregit? *tibi dabo.*
Quid ſceleratos homicidas & perditos duelliſtas abſolvit? *tibi dabo.*
Quid judicia pervertit? *tibi dabo.*
Quid tribunalia evertit? *tibi dabo.*
Quid perjuria conflavit? *tibi dabo.*
Quid pudicitiæ vim intulit? *tibi dabo.*
Quid juſtitiam? quid animam, quid ipſum juſtitiæ auctorem Chriſtum vendidit? *tibi dabo.*

Adeò ut veriſſimum ſit illud Tullii: *Nihil eſſe tam ſanctum, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecuniâ poßit;* patetque verò illud verius Poëtæ:

In Verrem.

——— *Nil eſſe potentius auro.*

Ovid. lib. 3. Eleg. 7.

§. I.

Auri vi, arces & urbes quantumvis munitas expugnari.

PHilippus Macedo oraculum Apollinis conſuluit, quo marte vel arte univerſam Græciam ſibi ſubderet, arces expugnaret, fortiſſimas gentes ſubjugaret: atque hoc paucis reſponſi tulit:

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου καὶ πάντα νικήσεις

id eſt: *Haſtis pugna argentatis, atque omnia vinces.*

Nec fefellit eventus, nam ut Plutarchus ait, totam Græciam auro ſibi Philippus vectigalem fecit, conſtatque inter omnes, illum plures urbes auro, quàm ferro expugnaſſe. Hinc à Juvenale dicitur:

——— *Callidus emptor Olynthi.*

Olynthum enim Laſthenes auro corruptus, illi tradit. Fortè accidit in arduâ expeditione, milites regi retuliſſe arcem expugnatu impoſſibilẽ eſſe, rupem arduam & inacceſſam: quæſivit ab eis Philippus, num eæ anguſtiæ, ut ne aſinus auro onuſtus ſeſe penetrare poſſet? quibus annuentibus, ſubjecit, nullam arcem inexpugnabilem eſſe, in quam ille aſcendere poſſet, & ut via non eſſet, certè vi faceret: nam ut Poëta canit:

Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo. ———

Horat. l. 3. Ode. 16.

Comperi inter emblemata Viſcheri, acinacem ex nummis aureis, à capulo in acumen deſinentibus cum hâc Epig.

Potentius ictu fulmineo.

Nihil enim auro impervium, omnia rumpit, omnia ſternit, omnia ſubruit: atque utinam experientia non comprobaſſet, aurifodinas, minas auri, plures urbes turritas, & arces munitas ſubruiſſe, quàm fodinæ ſeu cuniculi pulveris nitrati:

Poeder meynen ſiet-men ſpringhen /
Goude meynen konnen d'winghen ;
Ja wat t'poeder niet en kan /
Doet het goudt aen menigh man.

——— *diffidit urbium*
Portas vir Macedo, & ſubruit æmulos
Reges muneribus ———

Perſarum Reges non alio ariete, quàm aureo vellere fulgido, Græcos Aſia expulerunt, corruptis eorum Ducibus Lyſandro & Ageſilao. Notum illud Jugurthæ apud Salluſtium: *Venalem urbem, ſi emptorem inveniret.* Cujuſmodi emptorem non unum in Hiſpaniâ, Germaniâ, Galliâ, Angliâ, ſubſcribente Scribanio repereris; itaque illud modò Regum ſtudium eſt, hoc mercatu ſibi regiones integras adiicere. Laudat ab eo Comminæus Regem ſuum Ludovicum XI. qui ut Eduardi Regis Angliæ familiares auro ſibi obſtrictos haberet, quotannis in illos facilè ad ſexdecim millia coronatorum profundebat: inſuper dabat intimis conſiliariis luculentiſſima dona: unus Havartus intra biennium præter penſionem conſuetam, accepit ad viginti quatuor millia coronatorum; addit verò unum Haſtingiũ ægrè adduci potuiſſe; quem tandem majori vi auri, adeò ſibi devinxit, ut dum ingentem ſummam aureorum, qui cataphractis equitibus ſignantur, (vulgò ridders) exclamarit: *Captivum me tenes, quis enim valet tot armatis reſiſtere?* Ludovicum hunc Regem Galliarum, æmulatus eſt Matthæus Magnus Vicecomes, de quo hæc Jovius in ejus vitâ: plura ſe tectis conſiliis, & occultâ largitione, quàm vi & cruentâ manu confeciſſe, plura denique auro quàm ferro feliciter ſe expugnaſſe dicebat. Eodem bellandi genere uſus eſt Coſmus

Comminæus lib. 8.

Medices Florentinus, cujus occultæ largitionis ſumptus, aliquot Myriadum ſummam exceſſiſſe, ſcribit idem Paulus Jovius. Sed parum hoc argenteis haſtis cominus decertari: quin & eminus, & in diſtans ſclopis aureis; regna longè diſſita, ſcrutinia mille ſeris occluſa, exploſioni patent. Narrat Scribanius non defuiſſe in Regibus unum, qui ſupra quadraginta millia aureorum per legatum, uni ex ſcriptoribus Regis obtulerit, quo conſilium Domini aperiret; & ne longiùs abeam, quis non exiſtimet hâc bellorum tempeſtate plures Duces belli, aureis ſclopis (vulgò piſtolen) quàm ferreis cecidiſſe? Facit hîc quod in conflictu Floriacenſi accidiſſe ferunt: ubi dum plumbeæ glandes, & ferreæ pilæ deficerent, machinam bellicam pataconibus onuſtam fuiſſe, qui potentiùs aureo imbre, vim viris, clade non vulgari intulerunt; ita ſub Guſtavo Rege Sweciæ, machina bellica auro & argento onuſta reperta eſt. Ecquis huic tam potenti tormento reſiſtat? plures jam aureis illis ſclopis cadunt, quàm ferreis: ut rectè quidam vernaculè:

Lib. 3. Elog. in ejus vita

Scriban. in Polit. lib. cap. 126.

Mars Germano-Suecicus.

Wanneer 'tpiſtol wordt afgebrant /
Helpt met ghewelt den man van kant;
Maer 'tgout piſtol / doet meer gewelt /
Als dit wordt op de borſt ghestelt,

Aliam pugnandi eminus rationem Macrobius adinvenit, dum crumenam *fundam* vocitare non dubitavit. Burſam quoque pro *fundâ* ſumi, teſtatur Bonaventura in vitâ S. Franciſci cap. 7. *Invenit* inquit, *in viâ burſam, quam uſitato vocabulo, fundam appellavit*; in promptu cauſa eſt, quòd non unus Goliath, hâc fundâ cadat, atque ita opes dilapidare, jam artis & induſtriæ eſt tantæ, ut etiam longè diſſitos primates, intimos regni dynaſtas, de fide, de integritate, de juſtitiâ deturbet. In quo genere uti nihil luculentius, ita nec luctuoſius, quàm quod Strada an. 1566 enarrat, Margaretam Belgii gubernatricem graviſſimè queſtam, ea quæ ad Regem arcanè ipſa ſcripſerat ut in epiſtolâ Egmontii dilertè omnia reperiſſe; proptereà

Macrob. lib. 2.

ſpterea cum Rege expoſtulat, quòd ab ejus aulâ, hæc in Belgium ſecreta perferrentur: *Sibi conſtare multa litterarum exemplaria, aliqua etiam Autographa, quæ ad Regem miſerat, in manus Belgarum procerum deveniſſe. Quantâ cum pernicie negotiorum, quantâ cum jacturâ regiæ dignitatis! orare proinde Regem, ut videat impoſterum, quæ ſcribantur ad ſe litteræ, aut igne corrumpantur, aut per explorata fidei adminiſtros, clam cæteris aſſerventur.* Et tamen compertum habeo, inquit Strada, poſt hæc gloriatum eſſe Orangium, apud Chriſtophorū Aſſonvillium, nullum prodire è Regis ore verbum, ſeu privatè, ſeu publicè, quin ad ejus aures in Belgium fideliter afferatur; hanc porrò intimam ſcientiam magnâ quidem ſibi pecuniæ ſummâ comparari, ſed nuſquam æra fructuoſiùs dilapidari. Ac tandem hoc Epiphonema ſubjungit; *Ecquid uſquam inacceſſum pecuniæ imperviumq; fuerit, quando prudẽtis adeò, circumſpectiq; Regis aula, à privatis hominibus emi potuit?* Qui Regi à cubiculis, aliique intimi primates, clave aureâ donantur, quâ in Regis conclave, ſe penetrare dum lubet, licet: aurum non modò atria Regum, ſed & arcana omnia ſcrutinia ſcrutatur. Jam vetus eſt malum arcem Capitolinam non armis ferreis, ſed armillis aureis à puellâ Gallis proditam; ſed hoc dolendum, quod docendum eſt:

§. II.

Arcem pudicitiæ auro expugnari.

Audiſtis nil adeò munitum, quod munera non perrumpant, nil adeò ferreum, nec obarmatum, quò aurum non penetret; ita nullam pudicitiæ arcem eſſe, vel cœlo eductam, vel Oceano natitantem comperietis, in quam, ſi modò munera immitti poſſint, arcana vi æneam turrim diſrumpere, concluſæ cor rumpere & corrumpere valebunt:

Ovidius. *Omnia vincit amor, ſed amorẽ munera vincunt.*

Nimium quàm hæc
——— *vera eſt fabula vatum:*
Incluſam Danaen turris ahenea,
Robuſtæq; fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ, munierant, ſatis
Nocturnis ab adulteris. Horat. l. 3. Ode 16.

Cùm Jupiter per impluvium, *Converſo in pretium Deo*, in aureum imbrem mutatus, puellam violavit. Ita & modò mos eſt, ut ait S. Petrus Damianus, *Habens pugillum aureum, frangit murum ferreum.* Lib. 1. Ep. 21. Frivolum mihi quidem viſum eſt, ſed documento eſſe poterit, quod quidam pro concione: nomen illud *Cupido* ſic dici, quaſi quod *Cupis-do.* Hoc eſſe fortiſſimum telum amãtum; ſi puella oculos in annulum proci conjecerit, ille ilicò, ſi *cupis-do.* Si in nundinis ſe tales inaures vidiſſe memoret, ille verò, ſi *cupis-do*; ſi quidquid illa cupit det, jam fortiſſimo cupidinis telo, illam ſauciavit. Nam

Quod facit auratum eſt, & cuſpide fulget acutâ. Ovid. 1. Metamorphoſis.

Non una jam Danaë, non una Eriphyle repetitur, cujus monile, ſatis nos monet muneribus pudicitiam, & ut Eccleſiaſtes, animam venalem eſſe:

Accipiens dona, fœmina nulla bona.

Dum juvenis aliquis David, *rufus, & pulcher adſpectu, decoráque facie* fundam ſuam rotare, & in ſinum virginis aliquot gemmas, lapillos pretioſos dilapidare incipit, ſi gigantem ſtravit, quomodo puella non corruet? nimis hoc receptum eſt: 1. Reg. 16.

Muneribus quivis mercatur amicam. Propert. l. 2. Eleg. 16.

Pythagoras dicebat aurum igne, viros fœminis, fœminas auro probari. Suis coloribus rem depingit Juſtinianus in Tobiam, ſicut ſuem inſerto naribus circulo, trahere facile eſt, ita mulierem pulchram, ſed fatuam oblato monili aureo. Cap. 6. verſ. 13. Quò ſpectat illud, quod referunt, tria D. D. D. homini exitio eſſe: Dæmonem, Dominam, Denarium. Ac primum uti ultimo, ad obtinendum medium, Dæmonem adhibere denarium, ad inducendam Dominam. Nam

——— *Auro conciliatur amor,*
Aurum lex ſequitur: mox ſine lege, pudor. Lib. 2. de arte.

Hîc etiam *imitantur hamos dona*, & dum mulier eſcam amat, adhamat. Martial. l. 4. Epiſt. 56. Unam in exemplum cæterarum adduxiſſe ſufficiat,

ciat, quò pateat, neque cælitùs honeſta munera deforè, ſi hæc turpiter recipere detrectarit.

Salianus de amore Dei lib. 6. c. 18. Mercator quidam naufragium paſſus, cùm omnibus hauſtis, ſalvus Aſcalonem appuliſſet, à creditoribus in carcerem conjectus, & bonis omnibus ita exutus fuit, ut ne uxoris veſtibus parceretur; at mulier viro victum precario quærebat, cui cùm ægrè panem ſuppeditare poſſet, ſedebat in carcere gemens cum viro ſuo: contigit autem hominem prædivitem ad captivos viſere. Qui visâ mulieris pauperculæ perquam liberali facie, eam ad flagitiū invitat, ſpondens ſe omnia mariti debita, ſi annuerit, diſſoluturum; illa autem (norat, quàm

Ovid. Oenone. *Turpiter ingenuum munera corpus emunt.*)

Negat itaque ex Apoſtolo ſe corporis ſui habere poteſtatem, ſed virum, qui cùm pudorem uxoris ſuæ, divitiis, ac libertati antetuliſſet, retulit illa facinus viro non placere; quæ cùm latro, qui eodem carcere detinebatur audiſſet, conjugis continentiam admiratus, cùm propediem ad ſupplicium raptandus eſſet, ſe continere non potuit, quin locum indicaret, ubi ingentem pecuniæ vim obrutam reperiāt. Mulier noctu locum adit, loculos abſtulit, quibus omne æs alienum mariti expunxit, & utrique hilariter vixerunt de reliquo. Hactenus auri vires in ſubruendis urbibus, in pudicitiæ arce expugnandâ ſpectavimus. Tandem ipſam veritatem, quæ omnia vincit, vincere poſſe oſtendamus.

§. III.

Virgam juſtitiæ auri pondere à rectitudine deflectere.

In omni paſſim curiâ rectam virgam cernere eſt juſtitiæ, cujus vigorem ſupremus judex in ſummo rigore ſitum eſſe, apertè innuit, dicens: *Reges eos in virgâ ferreâ.* *Pſalm. 2.* Id eſt, ut Auguſtinus exponit, *in inflexibili juſtitia.* Virgæ ferreæ is rigor eſt, ut ſi appenderis crumenam pecuniæ, ſi lancem argenteam, ſi pateram auream, non declinet à recto, ſed inflexibilis perſiſtat; *hæc virga directionis*, viri juſti mentem regit, & manum dirigit, cujus animus ſemper rectus & erectus, non ad dona depreſſus: nullis ille movetur muneribus,

——— *Carum nec reſpicit aurum.* *Virg. Ceiris.*

Si quis eſt hic & laudabimus eum, *qui poſt aurum non abiit?* Quis eſt hic qui illud Jobi mordicus tenuit: *nec multitudo donorum inclinet te.* *Iob 36.* Iſaiâ teſtante ac deteſtante: *omnes diligunt munera.* Judices, legiſperiti, linguam auro vænalem habent, advolant Medici quàm ſeduli, quoties, quantocyùs, *Iſa. cap. 1.* ubi laurum jathron perſolvitur, (ut quidam non inficeiè:

Ordonner medicos, ægros or-donner oportet.)

Quin & ſacri judices fortaſſis reperiantur, qui illud Chriſti: *quidquid ſolveritis*, in ſuum lucrum vertant; & quæ olim de filiis Samuelis (querela:) *Declinaverunt poſt avaritiam, acceperunt munera, & perverterunt judicium*, Ea nunc vim habent, dùm prope omnes *declinaverunt* à rectitudine juſtitiæ, fidelitatis, veritatis,

Auro pulſa fides, auro venalia jura. *Tibull. l. 3. el. 12.*

(Jura vernaculè dicuntur **rechten** / id eſt,) *recta*; ſed heu jura modò, quàm curva, quod verſu ænigmatico quidam clarè expreſſit:

Mutnegra cum murvâ, faciunt rectiſſima curva.

Quòd ſi retrogradè mutnegra & murva legeris, aurum & argentū collegeris, quæ reddunt rectiſſima curva, juxta vulgare:

Het geldt dat ſtom is / maeckt recht dat crom is.

Appoſito emblemate id oculis mentis ſubjicere placuit, quo regula juris, piſcatoris virgæ confertur; cui ſi parva præda aut exiguus piſciculus adhæſerit, parum aut nihil de rectitudine deflectit; at ſi ingens mullus, aut aſellus, *ſe pondere prodit*, flexibilem & curvam. *Virgil. 2. Georg.* À rectitudine juſtitiæ quis quandoque non declinat, ſi munus exiguum appendatur, ſi par perdicum, ſi gallus gallinaceus; at ſi ovis, ſi crumena benè farta, ſi præpinguis bos, hic judex velut procumbit humi bos; *virga directionis* quantæ ſit inflectionis ac declinationis, *ſe pondere prodit.*

Olim recepta Parœmia: *bovem in linguâ, in fau-*

in faucibus habet, in eos qui linguam vænalem habebant, à nummis qui effigie bovis ſignari conſuerant: ſunt qui ovem in lingua habent, lancem in gutture, ſunt & qui torque aureâ linguam reſtrictam habent, ſunt qui guttur auro oppletum habent, ut Demoſthenes, qui non anginâ, ſed argentanginâ laborabat. Quid mirum ſi muti ut boves, ut piſces, ſi elingues? lingua hamo aureo perforata eſt:

* Mart. l. 4. Epiſt. 56. * *Imitantur hamos dona.* ———

Et alibi idem Poëta:

* Lib. 6. Epiſt. 44. **Munera magna quidē miſit, ſed miſit in hamo:*
Et piſcatorem piſcis amare poteſt?

Eccli. 20. Hoc Sapiens deplorat: *Dona excœcant oculos judicum, & quaſi mutus in ore, avertit correptiones eorum.* Refert Dionyſius cujuſdam judicis iniquum dicterium: cùm quidam pridiè cauſæ dicendæ judici bovem miſiſſet, adverſarius eo cognito conjugi pinguem vaccam miſit, conjux itaque maritum in ſuas partes traxit. Ventum ad judicium, cùm judex inciperet loqui ad favorem ejus, qui vaccam miſerat, alter admirans clamavit: *bos loquere.* Reſpondit judex: bos loqui non poteſt, quia vacca non ſinit. Vacca illum bove magis mutum reddiderat. Ab hâc corruptelâ puras manus ſervabat æquiſſimus judex Samuel, qui ſic ad univerſum Iſraël, integritatem ſuam liberè confeſſus eſt: 1. Reg. 12. *Loquimini de me coram Domino, utrùm bovem cujuſquam tulerim; ſi de manu cujuſquam munus accepi, & contemnam illud hodiè, reſtituamq; vobis.* Clariſſimi, conſultiſſimi, ampliſſimi Domini, quàm paucorum hæ voces ſunt? Quàm pauci integerrimum illud factum Pecchii Cancellarii Brabantiæ æmulantur? ad quem dum laniones Mechlinienſes, quorum lis jam dirimenda erat, præpinguem bovem miſerant; ut eum ad poſtes domus ſuæ alligatum conſpexit, famulos nequidquam percunctatur; dum tandem ex uxore intelligit Mechliniâ huc actum, ac dono donatum, è veſtigio ille funem incidere, bovem abigi, ac amoliri jubet, cumque nullus Dominus reperiretur, bos per diem palabundus, tandem à Cerdone privato mactatus, & ſervatus eſt. Hic Pecchius rexit in *virgâ ferreâ*, in *inflexibili juſtitiâ*, quam nec bos à recto declinare potuit.

Audet tamen Salazar in Proverbia aſſerere, eam vim adhiberi poſſe, ut virgam juſtitiæ etiam ferream inclinet, ac animum ferreum ab æquo & recto deflectat, dum munera magneti conferre non dubitavit, quæ non minùs judicum animos, quantumvis rigidos ac ferreos, quàm magnes ferrum in quam collibitum partem trahunt. Adducit eo prodigii inſtar, Auguſtino viſum fuiſſe, dum quis ſubter menſam magnetem manu teneret, arcana vi ferrum veloci curſu deſuper ferri cœpiſſe, ſcilicet Salazar in Cap. 17. Prov. verſ. 8.

Cuncta trahunt ad ſe magnates aurea: ſicut
Ad ſe magnetes, ferrea cuncta trahunt.

Sanè, inquit, cùm videris judicis arbitrium in hanc & illam partem flecti, & ſecundùm omnes alicujus cauſæ motus, & diſcrimina, uni ſententiæ etiam injuſtæ adhærere, nec ullis rationibus ab eâ divelli poſſe; tunc equidem ſuſpicari licet, manum aliquam latere, quæ munere oblato, tamquam magnete, clanculum impellat, & in quamcumque vult ſententiam flectat.

Ita & Scribanius in politicis: munus quandoque latenter in manu conjugis, aut filiæ immiſſum, vi magneticâ in virum vires exerit. *Etenim*, inquit, *ſi uxoris nocturnæ preces auro gravidæ, magis etiam ſi aurum fallacibus lotum lachrymis, Quæ vel ſolæ,* FERREA *virorum pectora mollire conſueverunt: quid non auxiliaribus his copiis poterunt?* manifeſtò patebit: Scribanius polit. Chriſt. l. 1. c. 9.

——— *Nil eſſe potentius auro.*

Quid quòd dona, eò mortalia pectora cogunt, ut declinent à fidelitate, Deo Reipublicæ ac Regi debita, qui ideò juſta ſtipendia perſolvit, ut ſacramento facto nullum munus, nec per ſe, nec per ſuos acceptent. Unde Auguſtinus: *Quicumque ſtipendia ſibi publicè decreta conſequitur, ſi ampliùs quærit, tamquam calumniator, & concuſſor, Ioannis ſententiâ condemnatur.* Et Lucæ 3. *Eſtote contenti ſtipendiis veſtris, neminem concutiatis: Iuſtum ſtipendium enim* Serm. 19. de verb. Dom.

 à le-

à lege ſtatutum (ut Rebellus de obligationibus Juſtitiæ docet) *habet ſe ſicut pretium frumenti, lege taxatum, quam tranſgredi injuſtum eſt, & ad reſtitutionem tenetur*, uti de re aliena: talem olim cenſuram in Judæos Iſaias tulit: *Principes tui infideles, ſocii furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones.*

Part. 2. l. 18. quæſt. 20.

Iſa. c. 1.

Edmundus Epiſcopus Cantuarienſis hoc identidem in vita jactare auditus eſt: *prendere & pendêre, non niſi una inter ſe littera diſcrepant.* Significare volens ut Novarinus ait, admodum propinquũ eſſe ſuſpendio, qui præter fas munera accipit. Quod Diogenes ille Cynicus ſarcaſmo taxavit, dicẽs: Magnos fures, parvum deducere ad patibulum. Accedit quoſdã ad perjuria, & falſa teſtimonia, ad adulterinas ſyngraphas, muneribus corruptos, declinare: Matt. 28. *Pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes: quia Diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum*: ad copioſam pecuniam acquirendam Ferdinandus dicere ſolitus, *duo parum, & duo multum requiri, multum cupiditatis & multum induſtriæ: parum verecundiæ & parum conſcientiæ.*

Novarini adagia n. 992.

Gaſp. Ens Epid. lib. 3. pag. 535.

Nierenbergii ſacra ſtromata in hoc genere, *habent memorabile quod ſit.* Civis quidam Pariẽſis, dum Præpoſito cuidam vineam ſuam vendere nollet, quòd bona eſſent hereditaria, contingit paulò pòſt, mortuo cive, Præpoſitum hoc aſtu uſum fuiſſe: duos ſcabinos pecuniâ corruptos, noctu ſecum ducit ad ſepulchrum, terrâ egeſtâ, ſummam pecuniæ cadaveri in manus dedit, quam pro vineâ olim obtulerat; ac tum ad ſcabinos converſus: Vos, inquit, (Domini ſcabini) teſtes eſtis, quòd ille talem ſummam pro vineâ à me acceperit, quam ille manu tenet, nec contradicit? dicentibus illis, teſtes ſumus, pecuniam recepit, ac mane iis teſtibus adhibitis, vineam ſibi vindicavit. Sed Deus qui olim per Moyſen edixit: *Maledictus qui accipit munera*, non ſivit impunè; quare uxor defuncti, aſſeverans nil ſimile ſubeſſe, pecuniam nec ſe, nec maritum umquam vidiſſe, recurrit ad Philippum regem Galliarum; ille negotium committit quibuſdam, qui auditis teſtibus, Præpoſito vineam adjudicarunt; hîc illa deſperabunda ad regẽ convolat, de injuriâ expoſtulat. Rex, ut prudentiâ valebat, teſtes citari juſſit; ac quemque ſeorſum examinat; primum interrogat, nũm calleat orationem Dominicam; quam ipſum recitare jubet. Hoc in vicinum cubiculum dimiſſo, alterum ſeriò aggreditur, dicens ſocium ita veritatem confeſſum eſſe, quantæ ſunt veritatis verba S. Scripturæ; quòd ſi ab eo diſſentiat, actũ eſſe. Hic in genua provolutus, totã rem expoſuit; rex vineam viduæ reſtituit, & Præpoſitum vivum ſepeliri juſſit, ut qui mortuum effoderat, vivus defodetetur. Si hodierna die ſic in perjuros, muneribus corruptos adverteretur, quot vivos tumulari contingeret? quot judices oculos impoſterum ſervarent, qui nunc aureo ſtylo expunguntur, juxta illud Sapientis:

Catull. eleg. 63. Nieremb. Strom. 5. cap. 24.

Deut. 27.

§. IV.

Dona excæcant oculos judicum. Eccli. 20.

Bernardus Pipini frater, Caroli M. Nepos, conjurationis reus, impetravit ne ſibi, quemadmodum cæteris, oculi ſtylo ferreo eruerentur; ſed aureâ pelvi, ſolis radiis oppoſitâ, in eamque continenter fixam oculorum aciem intendens, ad fulgorem auri omnino excæcatus eſt. Quot hodierna die cæcos videre eſt, quibus auri fulgor, pelvis aut patera aurea, torques aurea, maſſa aurea, juſtitiæ ſoli oppoſita, ita oculos mentis expunxit, ut nec quid juſtum ſit videant, nec quid rectum percipiant, nec quid æquum decernant: quam miſeram orbitatem, ut Deus orbe pelleret, plus vice ſimplici ingeminat: *Non accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubvertunt verba juſtorum.* Deuter. 16. *Munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba juſtorum.* Libet hîc ob oculos ponere tria genera cæcorum; ſunt qui ſcipione aut baculo greſſus dirigunt. 2. Sunt quos puer aut nepotulus manu ducit. 3. Sunt qui canem ducem ſequuntur. Primi ſunt, qui ut dignitatis pedum geſtent, rationis limites perfringunt, vel qui Atlante, ſeu Chriſtophoro

Pontani Bellaria part. 2. c. 27. mira.

Exod. 23.

phoro fulti, ad dignitates emergunt. 2. Sunt præſules & magnates, qui affectu cæco natorum aut nepotum ducuntur. 3. Sunt cauſſidici qui in curia latrant, & vili lucello excæcati, ducuntur à cane, id eſt, pecuniâ, (quæ vulgò *den hont* vocitatur; credo quòd aureâ offâ ſibi objectâ, fiant atque canes muti, nō valentes latrare) Quis nunc juſtitiam non perverſâ ratione cœcam dixerit? & hi cœci lites decernunt, hi cœci ſententiam ferunt, cœci Remp. regunt, cœci exercitus ducunt.

Quot cœca judicia, quot cœci ictus, & cōflictus, dum judices, duces, auro excœcati. Quî fit impunè graſſari crimina? non eſt qui plectat, non eſt qui animadvertat, non eſt qui cernat. Narrat Scribanius (in politico) paucis annis in uno regno ſepties mille cædes duello factas, nec enormitatem oculos judicum incurriſſe, quos munera excæcarant: ſubdit enim tres auri milliones, in judices profuſos, ad impetrandas duellorum condonationes. Unde ille nobilis, in civem tenuem, litem tam iniquam vicit? Judex auro excæcatus, æquum & iniquum ſit non ſpectat, non videt; neſciunt avari judices, quòd quantum auri in crumenam, tantum ſceleris in animum admittant. Nam ut Caſſiodorus *cùm vendunt aliena crimina, ſua faciunt eſſe peccata.* Quî fit cauſam prælati tam citò expeditam? *pretio tollitur ipſa mora.* Non ſpectatur jus eorum, quorum lites ad decēnium ſuppreſſæ, *qui caret argento, fruſtra utitur argumento.* Feſtivum eſt quod mulier practicavit, ad litem accelerandam: intellexerat ungendas eſſe judici manus; Lecythum itaque oleo plenum adducens, hominem convenit, & cœpit ungere manus ejus; myſteriū aſſecutus judex, cœci more unctionem permiſit, ſed tandem ulnas aliquot panni, monet ut adferat ad manus detergendas: quod cùm feciſſet, & cauſſam obtinuiſſet, *unctionis nullam, ſed terſionis magnam vim eſſe prædicavit.* (Quî fit illum acceſſum ad Principem, judicis aurem habere? fit ut ait Raynaudus:

Audito nummo, quaſi viſo principe ſummo,
Diſſiliunt valvæ, nihil auditur niſi ſalve.

[Margin: ...polit. lib. ...c. 41. — ...ſ. lib. 6. ...t. 21. — ...pert. l. 3. ...13. — ...orp. Ens. — ...us ...p. 34.]

Curia pauperibus clauſa. Proverb. 18. *Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes ſpatium ejus facit.* Quî fit hunc aſinum coronatum in ſubſellia erepſiſſe? in pulvinis ſedere? cauſſam noſtis?

In pretio pretium nunc eſt dat cenſus honores? Ovid. Faſt. lib. 1.

Invehitur Beatus Petrus Damianus in Epiſcopum Parmenſem non vi, ſed pecuniâ negotiantem Romæ, ubi tum omnia venalia, ut ait Satyricus: *omnia Romæ cum pretio.* Nunc ubique gentium, per munera munia dantur, & ut recentior Poëta: Damian l. 1. epiſt. 21. Iuven. ſat. 3.

Divitias & opes hon *lingua Hebræa vocavit:*
Gallica gens aurum or, *indeq; venit* honor.

Aptus & ineptus, probus & improbus, ſe & ſuos perdat non ſpectatur à cœcis; ſed in hos verè ac ſeverè animadvertit judex oculatus Alexander Severus.

§. V.

Munerum corruptela graviter punita.

IMperator hic præcipuum odium in judices iniquos ac ſordidos exercuit, ut ſi quem iſtiuſmodi judicē nactus eſſet, oculum erueret. Turinum aſſeclam ſuum, qui favorem principis vendiderat, fumo quem ex ſtipulis ligniſque humidis fieri juſſerat, necavit, clamante præcone: *fumo punitur, qui fumum vendidit.* Et jure (longè meritiſſimo) ejuſmodi judices hujus lucis uſurâ, per cæcitatem oculorum privantur, qui lucem rationis auro erui permiſerunt. Sed nihil hoc in genere illuſtrius, quàm quod Nauclerus de S. Annone Archiepiſcopo Colonienſi narrat. An. 1275. contigit judices alti Concilii Colonienſis in pauperculam iniquam ferre ſententiam; mulier Sigembergam venit apud Archiepiſcopū, queſtus de injuriâ à ſenatoribus illatâ: præſul illos cum judiciariis libellis ad ſe venire jubet, rogat cur injuſtè judicaſſent? cauſâ cognitâ, mandat omnibus oculos erui, uni verò cujus filium præſul è fonte ſuſceperat, tantùm unum erui permittit, qui alios ſex reduceret domum, quoque eius rei memoria ad poſteros veniret, juſſit ſuper ædes horum judicum, ingens caput lapi- Epitome Turſelini a. 124.

deum ſine oculis collocari. Quorum capitum, inquit auctor, dum hæc ſcribo, adhuc Coloniæ ſuperſunt reliquiæ: ſi omnibus oculi corporis eruerentur, qui oculos mentis ſibi effodi auro paſſi ſunt, quàm ingens turba cœcorum, oculos noſtros incurreret.

Cambyſes Rex Perſarum aliud tormenti genus præſidi Silamni intulit, qui pecuniâ corruptus injuſtam ſententiam tulerat: cutem ei detrahi, ac ſellam judicis, eâ conveſtiri juſſit, filioque in locum patris trucidati ſuffecto, dixit: vide, ut patris exemplo edoctus, rectè ſentias; quod ne excideret, fatali iſti tribunali hos duos verſus ſubſcribi curavit:

Sit tibi lucerna pellis, ſedeſq; paterna,
A manibus reſeces munus, ab aure preces.

(Plura qui volet, Mendoſam adeat in lib. Reg. tom. 2. pag. 560. hoc notaſſe ſufficiat; non modò apud homines, ſed & apud Deum, *maledictus qui accipit munera.* Omneſque illi corrupti judices apud ſupremum illum judicem æternæ cœcitati reſervantur: illic cujuſque corrupti

Deut. 27. verſ. 25.

Iudicis, æterna damnantur lumina nocte.

Ovid. 3. Metamor.

Illic non in ære, ſed in cute, non in uno oculo, ſed in toto corpore, & animo pœnas pendent. Nec quiſquam pœnæ mirabitur gravitatem, qui culpæ rimabitur enormitatem. Ipſum Doctorem Angelicum audiamus: *Multi hodiè ſcelus Iudæ, velut immane ac nefarium exhorrent, nec tamen cavent; nam pro muneribus, charitatis, & veritatis jura ſpernunt: Deum, qui eſt charitas & veritas, ſpernunt.*

D. Thom. hic in Caten.

Angelico conſentit Doctor melleus: *Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clavos, lanceam, crucem, & mortem in fornace avaritiæ conflant, & profligant in acquiſitione turpis quæſtus; hoc tantùm differenter à Iudâ; ille horum emolumentum denariorum numero compenſavit: illi feraciori ingluvie lucrorum, pecunias exigunt infinitas.*

Bernard. in Cant. V. Speranſa de Paſſione punct. 1.

Quæ cùm ita ſint, libet exclamare cum M. Gregorio: *Quis non erubeſcat dicere, quid mihi dabis ut tibi juſtitiam faciam? nónne ſimile eſt, ac ſi dicatur, quid vultis mihi dare, ut abnegem? officium perdam, ut Deum vendam?* Quo quid efficacius dici poſſit, non reperio: etenim ut vetus Origenes: *Omnes qui pro temporalibus rebus juſtitiam deſerunt, Deum qui eſt juſtitia, vendunt.* O Judas! ô proditores! famam, vitam, cælum, Deum, omnia vendunt: iis verò qui nullis muneribus, vel auri pondere à rectitudine juſtitiæ deflectunt, vitam æternam Deus adpromiſit. Proverb. 15. *Qui odit munera vivet*, & apud Deum & homines in honore erit, ut Jſaias teſtatur c. 33. *Qui excutit manus ab omni munere, iſte in excelſis habitabit.* Iſte ſervus fidelis ſuper pauca, ſupra multa in regno cælorum conſtituetur.

Lib. 12. Mor.

§. VI.

Quinam judices incorrupti, ſerviq; fideles Deo, ac Regi exſtiterint.

Divus Cyrillus (ubi morali Apologo de Simiâ, muneribus libertatem vendi oſtendiſſet: utpotè quam veſte & favo mellis donatam, hiſtrio adeò devinxerat, ut eam catenâ adſtrictam ſibi mancipari; „tandē ſubdit: Magnis laudibus celebra„ti ſunt, qui magnorum maxima, maximæ „libertatis amore, munera contempſerunt. „Quantis enim gloriæ titulis effertur ille „Diogenes, quòd calcatis regiis opibus, per „medias Alexandri Macedonis gazas, cor„poris cultu pauper, ſed virtute opulentus „inceſſit? Quantis laudationibus, morum „cultor Socrates attollitur, cùm Archelai „Regis ſatis magnis petebatur honorandus „muneribus? & reſpondit nolle ſe ad eum „venire, à quo acciperet beneficia, cùm „reddere illi paria non poſſet. Quantis ſi„militer præconiis exornatur Fabricius, „virtute ditiſſimus, dum munus ſibi viro „pauperi, à Pyrrho oblatum renuit: magis „eligens honeſtate civis liberi, quàm mu„neribus empti Regis gloriatione potiri. „Quâ profectò in re multò magis emicuit, „dum Rex admiratus ſpectabilem virum, „ſuper Solem erexit, dicens: *Ille eſt Fabri„cius, qui difficiliùs ab honeſtate, quàm Sol à „rectitudine curſus ſui averti poteſt.*

Cyrilli apologi mor. l. 3. apol. 1.

His potiori jure accenſendi, qui difficiliùs à juſtitiâ, quàm Sol à rectitudine curſus ſui deflexerunt. In quo planè excelſus,

imò

imò eminentiſſimus fuit, Martinus Cardinalis, D. Bernardo familiaris, cujus hoc de ipſo exſtat Elogium: Is inquit, Cardinalis presbyter functus aliquando legatione in Daciâ, tam pauper remeavit, ut pæne expenſis, & equis deficientibus, vix perveniret Florentiam; ibi Epiſcopus donavit ei equum, quo Piſas uſque, ubi eramus tunc, provectus eſt: poſtridiè credo, ſecutus Epiſcopus (erat enim ei cauſſa cum adverſario, & agendi erat dies) cœpit requirere ſuffragia amicorum, cùmque per ſingulos ſollicitaretur, ventum eſt ad Martinum. Fiducia erat major in illo, qui non poſſet immemor eſſe recentis beneficii: tum Martinus, decepiſti me, inquit, neſciebam tibi imminere negotium; tolle equum tuum, ecce in ſtabulo eſt, & eâdē horâ reſignavit illi. Quid dicis mi Eugeni? Quærit Bernardus, nónne alterius ſæculi res eſt, rediiſſe legatum de terrâ auri, ſine auro? tranſiſſe per terram argenti, & argentum neſciſſe? donum inſuper quod poterat eſſe ſuſpectum, ilicò rejeciſſe? nónne hic verè *in excelſis habitabit*? monitionem excepit Eugenius: cui dum quiſpiam, priuſquam cauſſam ſuam exponeret, marcam auri conſtanter offerret, *nondum*, ait, *ingreſſus es domum, & jam corrumpere vis dominum*? Ita Gaufredum Epiſcopum Carnotenſem, idem Bernardus deprædicat: quòd cùm legatione fungeretur, ita manus ab omni munere excuſſerit, ut ne piſcem oblatum, ne ſcutellas ligneas iis adhæreſcere permiſerit: *quomodo argenteas recepiſſet*, inquit Bernardus, qui ligneas refutavit?

ern. l. 4. consid.

Excelluit hâc laude quoque S. Elzearius, Comes, qui cum gratiâ apud Robertum Regem Galliæ, & Carolum ejus filium valeret, quò eam captarent, plurima ad eum munera deferebantur; quæ omnia ille conſtanter repudiavit. Accidit quandoque vim auri, nec exiguam purpurei panni copiam oblatam, dum rejeciſſet, ita ad Deum in oratione precari auditus eſt: *Domine tu debes mihi centum auri uncias, & duos pannos purpureos.* Et quis ambigat, Scripturâ teſtante, ſervum hunc fidelem longè ampliſſimam mercedem, & cælorum regnum accepiſſe? Inter Philoſophos ſapientiſſimus Seneca, exponit præclarum illud reſponſum Cæſari datum à Demetrio: amplum miſerat donarium Imperator Demetrio, quod ubi primùm is inſpexit, deſpexit magnanimo contemptu, *Si tentare*, inquiens, *me Cæſar conſtituerat, toto illi fui experiendus imperio.*

Lib. 7. de benef. c. 11.

Ita Chriſtianus judex ſentiat, cui ut ſervo fideli, totum regnum cælorum ſervatum eſt; quidquid illi defertur, in promptu ſit: toto ac tanto, fides mea expugnanda eſt imperio. Et hæc fidelitas *Mori* fuit, cujus memoria nulla temporis longinquitate mori poterit: huic dum duæ lagenæ argēteæ miſſæ eſſent, utraſque generoſo vino oppletas remiſit, dicique juſſit, ſi vinum ſaperet, quamdiu in caveâ eſſet, ad votum ejus fluere. Poterat hic ſervus fidelis cum Elzeario Deum precari, hæc dona argentea apud te depoſita, inter plurima alia donaria aſſervari; quæ quoties quàm conſtanter Cancellarius, & caput Regni Angliæ (ut illum Carolus V. meritò compellabat) rejecerit, ex eo collige, quod à puero in curiâ verſatus, ad annos 50. annuum cenſum, vix ad ſeptuaginta aureos auxerit. Unus è multis ſervus fidelis, qui audire mereatur: *Supra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.*

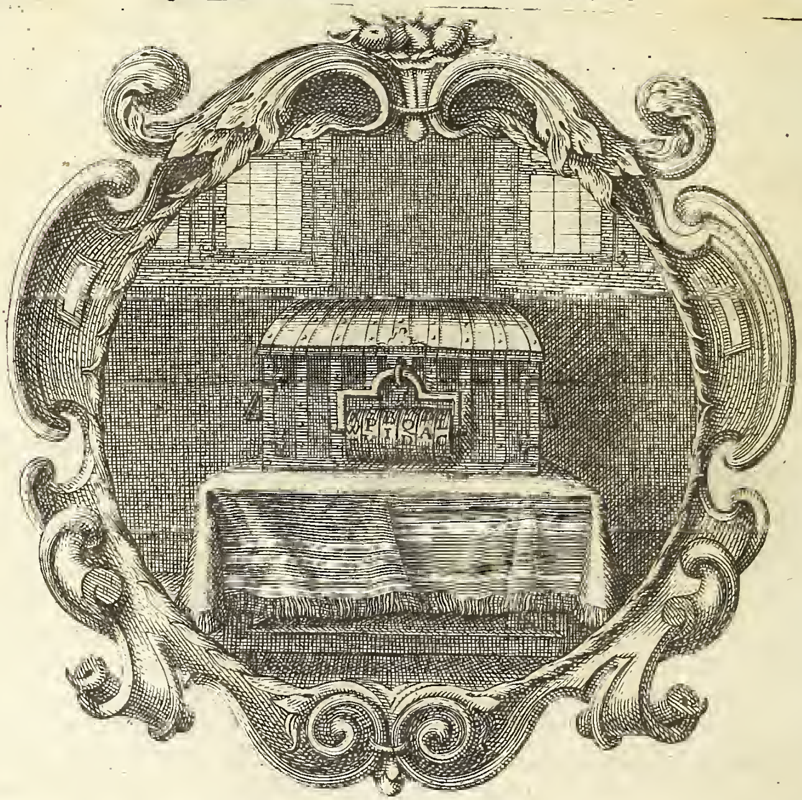
Stapleton, in vitâ.

Matth. 25.

EM-

EMBLEMA XVII.

Nemini dixeritis. Matth. XVII.

PANDIT SECRETA LOQUENDO.

DOMINICA SECVNDA QVADRAGESIMÆ.

De ſecreto ſervando: ne arcana alto pectore premenda, lingua ſeræ inſtar rotatilis, ullo unquam verbo divulget.

§. I. *Sub quo peccato lex naturæ, & jura obligent ſervari ſecretum.*
§. II. *Qui taciturnitate celebres, & tenaces ſecretorum exſtiterint.*
§. III. *An ſecretum naturæ, cum vitæ diſpendio, celandum ſit.*
§. IV. *Quàm viro indignum, ſecretum mulieri pandere, vel etiam amico.*
§. V. *Quod incommodum privatis familiis, etiam Religioſis, ex ſecreti revelatione accidat.*

DOMI-

DOMINICA SECVNDA QVADRAGESIMÆ.

Nemini dixeritis. Matth. XVII.

HEPHESTION, quo Alexander ut altero ſe, neceſſario utebatur, fortè fortuna aderat, dum literæ quæ occultas ſimultates & calumnias in Antipatrum continebant, ad Alexandrum ab Olympiade matre ſubmiſſæ ſunt: quas Hepheſtioni pro veteri neceſſitudine, non potuit nō communicare; ſed hac cautelâ: annulum digito detractum Hepheſtionis ori, quaſi ſigillū impreſſum, admovit, dicens: *Hæc ſile, nemini dixeris.* Haud aliter Servator noſter hodierna die, dum tribus ſuis prędilectis diſcipulis, cortinâ remotâ arcana quæ non licet homini loqui, revelaſſet, quaſi ora ſigillans ſubjecit: *Nemini dixeritis.* Henricus Cardinalis, idemque Rex Luſitaniæ, tres illos Chriſto à ſecretis in Thaboream rupē eductos, contemplatus, eorumque taciturnitatem admiratus, exclamat: *Magna ac laudabilis Apoſtolorum taciturnitas, quòd hæc tam magnifica, quæ in vulgus ſparſa, & Redemptori, & ipſis magnum nomen exiſtimationemque conciliaſſent, ſecreta ſervare maluerint; unde apparet,* inquit, *quàm rectè tres hi aſſumpti fuerint,* qui commiſſa ſibi ſecreta conſtanter ſervarunt, arcano clauſa ſigillo. Tum ſubdit: *Debent & principes ejuſmodi ſibi deligere, qui his apoſtolis aſſimilentur: cum quibus quantumvis magni momenti negotia & ſecreta communicare audeant & de agendis tutò conſultare.*

Nierenberg. Theopolit. part.2.l.2. c.8.

§. I.

Sub quo peccato lex naturæ, & jura obligent ſecretum ſervari.

S.Thom.2.2 q.70.a.1.ad 2.

LEx naturę, ut præclarè Doctor Angelicus, ſigillū, ori admovit, quo arcana in pectoris arcâ, quaſi in firmiſſimâ arce ſervari, ac conſignari præcepit. Lex humana eandē ſtabilivit, *L. unica c. de famoſ. Libell. & cap. ſi quis q.1.* lex divina ne arcana patefieri queāt, omni clave ſubductâ, inſolubilem ſeram ori affixit, ut latè probat Sotus memb.1. q.2. V. Sanchez conſilia. Quare faceſſet illud gentilis Philoſophi: *Nulla lex jubet amicorum ſecreta non eloqui.*

Sanchez part.2.pag. 237.
Senec.l.5.de benef.c.21.

Leges humanæ & divinæ ſigillant ora eorum qui à conſiliis, à conclavibus, à clavibus, à cubiculis, à calamis, ab auribus, à ſecretis omnibus ſunt: alioſque omnes adſtringunt, quos auxilij aut conſilij causâ conſulimus: quin & privatum quemlibet, qui vel ſecretum ab amico excepit, vel propriâ ſcientiâ acquiſivit. Citra grande periculum, eorum neminem ſecretum reſignare poſſe, apud Theologos in confeſſo eſt. Thomę Sanchez, Antonini, Soti, Sylveſtri, Navarri, Cajet. & Lugo, aliorumq́, hęc recepta eſt: *Secretū alienum temere & ſine cauſa detegere, eſt peccatum mortale ex genere ſuo,* niſi parvitas materiæ excuſet. Et dilucidè Amicus noſter; quodcumque ſecretum ſi„ve noſtræ fidei commiſſum, ſive propriâ „ſcientiâ comparatum, de malo gravi, ſine „cauſa revelare, ſemper eſt mortale: & ad „reſtitutionem damni inde ſecuti (ſive in „fama ſive in fortunis) obligans, idque ob „injuriam gravem, quæ proximo infertur. Unde illud cantatur:

Sanchez cit.
Amicus de jure diſp.37 ſect.8.n.105

Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus,
At contra, gravis eſt culpa, tacenda loqui.

Quam culpam & injuriam ut naturæ in Reipublicæ repugnantem, etiam Ethnici graviſſimè ulti ſunt. Perſæ, qui ſilentium ut numen obſervabant, capitali pœnâ ſecretum evulgare interminabantur. Hoc à natura edocti ſumus, arbores, quarum radices

Ammian. l. 12.

nudæ ſunt, citò areſcere ac perire: is quoque neſcit vivere, qui neſcit tegere.

Diod. Sicul. l. 2. c. 2.

Ægyptij linguam radicitus, ei evellebant qui arcana evulgando, eam protendiſſet. Apud Romanos, ejuſmodi vivi exurebantur.

Paulus l. ſi quis ff. de pœnis. Gaufredus l. 6. de regim. princ.

In Weſtphalia etiamnum conſuetudo eſt, ſi adjuratus revelat ſecretum, ſuſpendio fauces præfocari. Aliud excogitavit Imp. Octavianus, qui Thrallum quemdam, eapropter ad crurifragium damnavit. Mitto alios qui non injuria uſque eò ſeverè in cōſimiles animadverterunt, quod probè noſſent, hoc acriùs plectendos, qui concredita ſibi evulgarant, quò majora damna ex eorum manifeſtatione timebātur: *Et ego ſanè,* inquit Scribanius, *veterum Perſarum more, ſilentium in iis, qui à conſiliis principum ſunt, vitæ periculo ſanciendum putarem: nec ullum probrum, linguâ gravius in illis plectendum.* Prudentis viri, cenſura gravis; at graviſſima de cauſa. Quot Reipub. ſeditiones, civium cędes, privatarum ędium tumultus, Religioſarum familiarum ſcandala, ab hac una ſcaturigine, velut ab Ætna aliquo, aut Veſuvio, arcano ſinu eructante, cōcitata ſunt? quot regna perdidit, quot regiones prodidit, quantos exercitus in ultimum diſcrimē protervę linguæ crimen adduxit? ut meritò dici poſſit, ſubſcribente Scribanio, *proditorem ſecretorum, regnorum proditorem eſſe.* Et quanta regna & exercitus ſtetiſſent, ſi lingua ſtetiſſet! credidit militiæ dux, amico rem tacendam; credidit alteri duci, & hoſtibus ludibrio jacuit, & ſpe ampla ſua excidit, fortunis, honoribus! quanta ſæculo noſtro non reparanda damna, quæ ante ſcirent hoſtes, quàm ptimi exercitus ductores! vix cogitata produntur, ſanè necdum decreta: incocta, cruda, & in primam deliberationem quandoque vocata, denuntiantur hoſti: vix cœpta, vix concepta. Et quiſquam mirabitur ſtratagemara, technas militares, expeditiones in Bredam, Sluſam, Vliſſingam, aliaque munitiora loca felici eventu caruiſſe? imò in proprium caput cuſa fuiſſe? quantūvis peritus in ludo chartarum, ſi colluſor vel obiter obliquo oculo chartas ejus luſtrarit, ludibrio erit. Deterior

In polit. Chriſt. part. 2. c. 16.

ſanè Regum principumque ac curiæ conditio eſt, quibus nihil arcanum hoſti eſt, quorum inimicis omnes ſcrinij chartæ patent. Ut ſuprà dictum eſt.

V. Dom. 1. Quad. qui auro corrupti ſecreta vulgarunt.

§. II.

Qui taciturnitate celebres, & tenaces ſecretorum exſtiterint.

ARcani tenacitatem, ut Imperatori maximè neceſſariam, & ſummè cōmendatam, meritò extollit in Alexandro Severo Lampridius: *Sub hoc,* inquit, *tacebantur ſecreta bellorum.* Illud Romanorum columen Metellus ſenex, militiæ peritiſſimus, tanti æſtimavit ſecreta poſſe contegere, ut interrogatus quid in ſequentem diem juberet? dixerit: *Si tunicâ conſiliorum meorū eſſet conſcia, detractam in ignem mitterem.* Secutus eſt Petrus Rex Aragoniæ, qui dum Siciliam potenti claſſe occupare cogitaſſet, à Martino IV. pontifice rogatus, quò omnis ille bellicus apparatus ſpectaret? reſpondit: *Comburam intimam tunicam, ſi conſiliorum meorum gnaram eſſe ſciam.* Vox principe digna, qui norat anguſti pectoris eſſe, ſuſcepta conſilia tegere non poſſe, & *res magnas ſuſtineri ab eo non poſſe, cui tacere grave eſt.*

Plut. in Apoph.

Mariana de Regel. 2. c. 11.

Q. Curt. 4.

Vidimus tamen & corruptiſſimis moribus noſtris, qui certare cum Metello, cùm Tarquinio Romanis, veteribuſque Perſis poſſet, Ambroſium Spinolā Marchionem, regiorum exercituum ſupremum ductorem, tam tenacem ſibi commiſſorum conſiliorum fuiſſe, ut antè animam, quàm concredita aut concepta excuteres. Nemo audivit ab hoc ſilenda, nemo ſperavit. Nimirum creverat ſub Magno Alberto principe: in quo cùm omnia maxima, tum conſiliorum ac peragendarum rerum ſilentium tam altum, ut antè fundum maris, quàm hujus mentis arcana erueres. Semel illi aliquid crediſſe, ęternum erat. Tam fidâ vigilantique cuſtodiâ, ut nec orbis univerſi arma, nec regnorum, qua orbis patet ſolertia, elicere concredita poſſet, aut cogitata eruere: ante facta videbas, quàm cogitata crederes. Ita imperare linguę potuit, ut nullum

Scrib. cit.

lum ei unquã verbum exciderit, quod veniam mereretur. ô verè virum perfectum, qui non peccavit in lingua!

Præclarum hoc magnorum virorum ſilentium; ſed hoc rarum, non modò privatum unum aliquem principem aut belli ducem, at univerſum ſenatum, omne conſilium (quod Feſtus à *Con*, id eſt, ſimul & *Sileo* dictum vult) apud majores noſtros inviolabili fide, arcana celaſſe: à quo celebrantur Romana incunabula, ut teſtis Maximus Valerius: *Arcana conſilia PP. Conſcriptorum multis ſæculis nemo ſenator evulgavit.* Digniſſimi omnes qui imperarent. Addit idem auctor: *Cùm nõ unum, ſed neminem audiſſe crederes, quod tam multorum auribus fuerat cõmiſſum.* O viros! ô alta pectora! quibus meritò concedat & conticeſcat Chriſtianus. Equo Troiano hunc ſenatum cõſimilem dixero, in quo tot viris conſciis & concluſis, nemo in caſtris ſuorum, nemo hoſtium ſcire, niſi urbe capta potuit. Illuſtratur illud ab eodem: *Cùm Aſiæ Rex Eumenes urbis noſtræ amantiſſimus, bellum à Perſe adverſus populum Romanum comparari, ſenatui nuntiaſſet, non antè ſciri potuit, quid aut ille locutus eſſet, aut Patres reſpondiſſent, quàm captũ Perſen cognitũ eſt:* Nunquam enim taciturnitatem optimum ac tutiſſimum adminiſtrandarum rerum vinculum labefactari volebant. Quis jam ritum Romanorum barbarum duxerit, quo Conſus Conſiliorum Deus, apud eos ſub terrâ in circo colebatur: ut quoniam ſuo numine regere conſilia credebatur, ex loci conditione intelligeretur, occulta ea eſſe, pectore clauſa debere, quæ in conſiliis agebantur: ſilentium ſervare docti, ſupra omnes Pythagoricos & Harpocraticos. A Romanis ſenatus Venetus hanc virtutẽ mutuatus eſt: cùm enim Carmagnolus militię dux, pecuniâ corruptus, exercitum hoſti prodidiſſet: ſenatus ubi aliquid ſuboluit, & patrum nonnulli hominem ſtatim evocandum, & puniendum putarent; pluribus rem in tempus opportunius differendum placuit, quòd viderent, illum facilè poſſe effugere. Octo mẽſes tranſacti, cùm Carmagnolus omnia tuta ac tecta ratus, Venetias venit; comprehenditur, cõvictus ſupplicio afficitur. Stupendum in tanto ſenatorum numero quorum aliqui Carmagnolum affinitate contingebãt, neminem verbum feciſſe. Fidum & altum erat Reip. Venetę pectus, ſilentiique ſerâ munitum. Quod Alphonſus ille magnus ſpectavit, dum ad fores Curiæ aram Jovi Poſitorio exſtrui decrevit: ad quã ſenatores ſub ingreſſum privatos affectus ponerent; ſub egreſſum verò privatos ſermones in concilio habitos, recondererent, quos ita mordicus celabant, ut vis nulla eruere valeret. Ubi indagandum occurrit:

L. 2. c. 2.

Petrus Bembus in hiſt. Veneta l. 4.

Nierenb. Theopolio part. 2. l. 2. c. 8.

§. III.

An ſecretum naturæ cum vitæ diſpendio celandum ſit?

AFfirmativè vel ſanguine ſuo ſubſcribit Romanus Philoſophus: *Fides ſanctiſſimum humani pectoris bonum eſt, nullâ neceſſitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Vre,* inquit, *cede, occide, non prodã; ſed quò magis ſecreta quæret dolor, hoc illâ altiùs condam.* Fortiter dictum; ſed & à multis fortiter factum: à Pompeio imprimis, qui dum legationis officio fungeretur, à Gentio Rege interceptus, cùm ſenatus conſilia prodere juberetur, ardenti lucernæ admotum digitum cremandum præbuit, quo Regi ſpem omnem, tormentis quidquam ex ſe cognoſcendi, excuſſit. Fortiter etiam Zeno Philoſophus, qui cùm ad aperienda cõſilia torqueretur, Neatcho tyranno quaſi ſecretò indicanda haberet, aurem morſu corripuit, nec antè dimiſit quàm & ipſe vitâ & ille corporis parte privaretur: adeò tenax arcanorum fuit, quæ ſecum abſtulit. Fortius etiam Anarchus, qui ne proderet tacenda, dentibus præciſam linguam in Nicocreontem Cypriorum tyrannum exſpuit. Par illi Theodorus, quem nulla verbera, fidiculæ, laminæ ad prodenda commiſſa adducere potuerunt. Hi omnes fortiter mori, quàm muliebriter commiſſa ſibi arcana prodere, maluerunt: quod non modò Romanum, ſed & Chriſtianum eſſe, doctorum evincit auctoritas: ſi placet paucis Theologorum placita ſuper hac re, audiamus. Apud quos

Senec. Ep. 88

Val. Max. l. 3. c. 3.

Sánchez conſilia part. 2. l. 6. c. 6. dub. 1. &c.

quidem indubitatum eſt, quemvis privatum ad evitandum grave incommodum aut detrimentum, poſſe ſibi commiſſum ſecretum particularis perſonæ manifeſtare: quia nullus cenſetur cum tãto ſuo aut ſuorum onere talia ſecreta ſibi cõcredita acceptare (niſi pacto aut fide obſtricta teneatur) etenim ut nec depoſita pecuniarum cum tanto ſuo incommodo quis ſervare tenetur, ita nec depoſita verborum.

Hoc tamen 2. in aperto eſt: quemvis cum vitæ ſuæ diſpendio teneri ſervare ſecretum, ex cujus manifeſtatione grave regi, Reipub. exercitui aut communitati incommodum ſequeretur; quia bonum publicum prævalet privato, & membrum pro corpore exponendum eſt. Ex quo infert Nav. militem bello captum à Mauris, quibuſvis tormentis crucietur, non poſſe ſui exercitus ſecreta pandere, ſi ad ejus incolumitatem neceſſaria eſſent.

Diſp. 37. ſec. 8. n. 104. Infert 2. Amicus de Jure & juſtitia, non poſſe Religioſum ſecretũ revelare, quod in gravem religionis ſuæ infamiam redundaret, ob quæcumque tormenta aut mortem vitandam. Ex quo ſexcenta alia conſectaria Theologo facile colligere eſt.

Sed qui hujus quæſtionis præcipuus ſcopus eſt: norint perſonæ publicæ, ſine ullo explicito promiſſo, ſolâ officij ſui ratione, ſe ita arctè ad ſecretum teneri, ut non modò illud revelando peccent læthaliter, verùm adeò tenaciter ſervandum eſſe, ut nec tormentis aut ipſius mortis interminatione, arcanum ſibi gravis momenti commiſſum, manifeſtare queant, cujuſmodi eſſe perhibentur Conſiliarij militiæ & fori, Magiſtratus, judices, advocati, medici publici, Notarij, ſcribæ, obſtetrices, Theologi, alijq; qui conſilij aut ſubſidij causâ conveniuntur. Ita Cardinalis Lugo de jure & juſtitia, Sanchez, & alij, qui omnes tradunt potiùs ſpiritum iis, quàm arcanum exprimendum eſſe. Quod illuſtris Philoſophi, concludo

Epidorpid. Enſl. 10. c. 10. Beyerlinck tit. filius. exemplo: quidã Secundus nomine Athenienſis, cùm in domo matris habitaret ignotus, & ab illa ad inceſtum urgeretur: ille matrem caſtè complexus, filium ſe eſſe aperuit; quo inopinatò adeò conſternata fuit, ut derepente mortua cõciderit. Hujus tam funeſti obitus, Secundus ut pœnas ſumeret perpetuum ſibi ſilentium indixit. Quod dum pertinaciter ſervaret, accidit Adrianũ Imp. Athenas divertere, qui Philoſophum intuitus, comiter eum ſalutavit; at ille obmutuit. Tum Adrianus loquere Philoſophe, & aliquid ediſſeras. Cùm totus obmuteſceret, indignabundus Imperator è veſtigio eum per carnificem duci imperat, hoc clam carnifici inſuſurrans: ſi hũc in via ad loquendum induxeris, velim eum capite minuas; at ſi elinguis permanſerit, illum mihi incolumem reduces. Hic carnifex ſtudio rem aggreditur, ut loquelam extorqueat, ut quid tacens, inquit, moreris? vitam verbo cùm emere poſſis. Sed ille vitã contemnens, tacitus collum ſecuri præbuit. Pertinax ejus ſilentium miratus carnifex, hominem Adriano ſtitit, dicens; Secundum tacuiſſe uſque ad mortem. Hunc Secundum ad mortem arcana tegentem omnes Chriſtiani, imprimis qui publico aures præbent, æmulari debent; nulli quantumvis amico, ne dum uxori, aut ulli fœminæ, arcana committendo.

§. IV.

Quàm viro indignum, mulieri ſecretum pandere vel etiam amico.

AUdiſtis perſonas publicas, nullis pœnis ne mortis metu; privatum verò quemlibet, citra peccatum mortale, ſecreta prodere non poſſe: & incidere poteſt, hominem reperiri, qui ita aliquem amicũ habeat, ut arcana fidat? fateor juxta vulgarẽ: amicorum omnia communia eſſe, ſed iis ſecluſis, quæ lex naturæ vulgari vetat. Quod probè norat Philippides Regi Lyſimacho perquam familiaris, ad quem dum liberè Lyſimachus: *Quid tibi vis impertiã rerũ mearum? quodcumque voles*, inquit, *modò ne arcani quidquam.* Idipſum ſpectarunt duo ſanctiſſimi fratres inter ſe conjunctiſſimi, quibus omnia, præter ea quæ ſecreta eſſe debebant, communia erant: ſic enim D. Ambro- *Bryſon. li.*

ſius

ſius in obitu Satyri germani ſui: *Cùm omnia nobis noſtra eſſent communia, individuus ſpiritus, individuus affectus; ſolùm tamen commune non erat ſecretum amicorum, ut fidem ſervaremus.* Undè graviſſimè fallitur, qui intimam amicitiam ſtare non poſſe, niſi alter alteri intima arcana prodat, & tertio fidem frangat arbitratur; hic doctorem maximum, Auguſtinum audiat, qui leges amicitię omnes complexus, ſic ſtatuit: *Secretorum revelatione inter amicos, nihil turpius*: Quam enim hic de te fidelitatis opinionem habiturus eſt, qui graviſſimum ſecretum ſibi à te prodi audierit? quî tibi ille ſua fidat, quem videat aliena amici celare non poſſe? advertet facilè veriſſimū illud Sapientis: *Qui ambulat fraudulenter revelat arcana, qui autem fidelis eſt animi, celat amici commiſſum.* Quare illud monitum Hieronymi ſectemur: *Si quis voluerit tuis miſceri amicitiis, & hunc videris prioris amici pandentem ſecreta; hunc veluti perfidum cave.* Quod & Venuſinus Vates monet.

Aug. lib. de amicitia c. 3. — *Prov. 12.*

——— Commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt, hūc tu Romane caveto.

Horat. l. 1. Sat. 4.

Prudenter non fidat ſua, amici ſecreta prodenti; prodet & tua: Etenim *qui denudat arcana amici, fidem perdidit*, ut ait Eccleſiaſt. nec ſat eſt, ſi ab eo cui commiſſum prodis, juramento fidem extorqueas: nam ut rectè Seneca, habet unuſquiſque aliquem, cui tantum credit quantum ipſi creditum eſt, & hic rurſus jurato rem pandet, fitque hunc prope in morem: ſervus veſtem ab hero ſibi donatam, ilico alteri amico donavit: ab hero ea propter graviter correptus, quid ait me veſtem ſervare vis, cùm nec tu illam ſervare potueris? haud aliter:

Eccli. 27.

Alium ſilere quod voles, prius ſile.

Senec. Hypol.

Qui arcę clavem habet, omnia arcana pandit: quis credat & ſeras eſſe, quarum clavis verbum eſt, hoc qui tenet ut Emblema indicat, arcæ omnia arcana pandit. Quare non amiciſſimo ſibi, non matri, non parenti, non ſuperiori hanc clavem credat: in nullius denique etiam maximi viri ſinum fidemque deponat: ſacroſanctum enim cuique eſſe debet, quidquid ſilendum, premendumque officij ratio, & fides poſtulat.

Sed quis hoc ferat mulieri virilē pectus totum recludi? quis non graviter in omnē prudentiā eum peccare dixerit, qui tacenda illi ſexui commiſit? cujus prærogativa eſt, numquam, nuſquam ſilere: vulgari amat, & ut videri, ſic audiri, quod voluptatis ſuæ adeoque & libertatis magnam partem putet, ſi quid concreditum ſibi ingenitâ quadam libertate in amicę profundat ſinū. Mulieres porrò ſecreti legibus non teneri vidētur, atque adeò ut lege, ſic linguâ ſolutæ cenſeri debent. Vulgari rem vis? mulieri committe. Quò ſanctius, eò citatius profundet, cùm nubium more, rariſſimæ ſint, quę pluviam ſuam teneant; ut non aberraverit qui fæmineū os, & pectus, cribro aſſimilaverit, aut exterebratæ navi ac dolio. Sibi quippe ipſæ perſuadent, elegantiæ genus quoddam eſſe plurimum effundere, minimum continere, ut in camelo gibbum, in Alpinis ſtrumam, in Elephanto promuſcidem, in Æthiope prominentia labra:

Scrib. polit. l. 1. c. 4.

In Meroe natis, majorem infante mamillam;

ita in muliere majorē corpore linguā, meritò offerri exiſtimant. Hinc nulla certior evulgandi ratio, quàm vel unius mulieris fidei, rem committere: maximè ſi ſecretum pactus fueris; quò enim ſanctiùs ſpoponderit, hoc avidiùs vulgare properabit, imò provolabit. Si quid ad canis vel felis caudam alligetur, quantâ inquietudine, currunt, ſaliunt, furunt, nec ullo loco conſiſtunt, dum excuſſerint; itē mulier, ſervitutis quoddam genus eſſe putat, non poſſe proloqui: nec quieſcit, donec excuſſerit. Cui & illud Socratis accommodari poteſt: faciliùs ignitum carbonem ore retineri, quàm ſecretum pectori concludi. Quemadmodū ingenioſo aſtu, pontifex Joannes XXII. edocuit, dum Abbatiſſam quandam ſibi moleſtiorem, ut confeſſiones ſuarum excipere poſſet, ſic compeſcuit:

Iacq. Olivier licentier malice des femmes p. 86.

Rem in diem ſequentem decidendam diſtulit, interim pixidem illi in manus dedit, quā clauſam aſſervari ſanctiſſimè pręcepit, at illa ut muliebre genus ſagax eſt, nō quieſcebat, niſi pixidem luſtraſſet, quam dum ſola aperit, avicula, vel ut alij, muſca concluſa, avolat. Poſtliminio ut ad ſuā ſan-

ctitatem viſit, de pixide rogata, curioſitatē confeſſa, hoc dilemmate convicta eſt: quæ ne pixidem ad diē clauſam aſſervare, quomodo arcana confeſſionis, per omnem vitam ſervare poſſet. Opportunè quatuor adferuntur quę abſcondi nequeunt: Palma in clivo, Stramen in calceo, fuſus in ſacco, & arcanum in muliere, de qua Seneca ait: *Fæmina id ſolum tacere poteſt, quod neſcit.* Quę cùm ita ſint, quis jure accuſet hîc mulierē? ſi ſilere ipſe non potuit, cur ſecretum à muliere ſperet? id fuit, quod è tribus Cato ille Cenſorius olim queſtus eſt, qui ut Plutarchus refert: Primùm plorabat, quòd iter feciſſet mari, cùm terra potuiſſet, 2. quòd diem non condito teſtamento tranſegiſſet. 3. quòd ſecretum fœminæ commiſiſſet, à quâ ſecreti nil ſperandum eſt. Ad inſtitutum noſtrum ſalubriter monet Propheta: *Ab ea quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui*: Neſcio enim quomodo his moribus, aut nocturnæ uxorum blanditiæ, aut preces, etiam lachrymæ, à viris occulta extorquent, & illos ludibrio faciunt: ut Dalila, ſuper menſam Sampſonem, dum occultum ænigma multis precibus ac lacrymis à marito extortum, ſuis revelavit.

Mich. 2.

Multos cæcus amor, cogit ſecreta fateri.

Virg. epig. de Venere & Baccho.

Nec una, nec levis, per unam fœminæ linguam, excitata eſt tragœdia.

Plut. de gar. rul.

Cōmiſerat Cæſar ſecretum Fulvio; quod cùm ille uxori communicaſſet, illa alteri, ac tandem ad Auguſtam, inde ad Auguſtum deveniſſet; Fulvius horum inſcius, mane Auguſtum de more ſalutaturus accedit, dicēs: Ave Cæſar; at Auguſtus, elato ſupercilio, *vale Fuvil, vale.* Quo dicto agnovit actū eſſe de vita, de fama ſua, quam lingua unica, & ipſi, & uxori eripuit. Major certè, & omni poſterorum memoria celebranda, in puero Papyrio prudentia. Mos ſenatoribus Romæ fuit, inquit Gellius, in curiam prætextatis filiis (qui nimirum exceſſerant XII. ætatis annum ut notat Polybius) introire. Contigit autem ſuper negotio non levis momēti, deliberationem ſæpius inſtitui ac protendi: Mater Papyrij pueri, qui cum parēte ſuo in curia fuerat, ſedulò percunctata eſt filium, quidnam in ſenatu Patres egiſſent, Puer reſpondit tacendum eſſe, neque id dici licere; mulier fit audiendi cupidior: ſecretum rei, & ſilentium pueri, animum ejus ad inquirendū everberat. Quærit igitur compreſſiùs, violentiuſque. Tum puer, matre urgente, lepidi atque feſtivi commenti conſilium capit: actum in ſenatu dixit: *Nū videretur utilius, exque re Repub. eſſe: unuſne ut duas uxores haberet, an ut una apud duos nupta eſſet!* Hoc illa ut audivit, animus compavet, domo trepidans egreditur, ad cæteras matronas ſenſim peruenit. Ad ſenatum poſtridie matrum-familias catervę lachrymantes atque obſecrantes, ne quid ſimile in deliberationem veniret, orant. Senatores acceſſuri curiam, quæ illa mulierum intemperies, & quid ſibi poſtulatio illa vellet, mirabantur. Puer Papyrius in medium curiæ progreſſus, quid mater audire inſtitiſſet, quid ipſe matri impoſuiſſet, denarrat. Senatus fidem atque ingenium pueri exoſculatur: conſultum facit, uti poſthac pueri cum parentibus in curiam ne introeant, niſi ille unus Papyrius. Atque puero poſtea cognomentum honoris gratiâ decreto inditum, *prætextatus*, ob tacendi, loquendique in ætate prætextata prudentiam. In quo prudens illud conſilium Plutarchi comprobatum videas: qui fidem fœminæ, non ſecus ac vas aut poculum quodpiam explorari jubet, in quod, priuſquam vinum, aut alium pretioſum liquorem infuderis, num vas ſincerum ſit, aquâ explorare aſſoles; ita, inquit, quædam figmenta aut commenta fœminę committi poſſunt, quæ ſi non ſervent, rimarum plenæ liquidò comprobantur. Hac arte & aſtu, exemplo Papyri, virum ſenatorium uſum fuiſſe & uxori impoſuiſſe cōperio: dum à ſacerdotibus ait ad curiam relatum: alaudam viſam eſſe volantem cū galeâ aureâ, & haſtâ: de eo oſtento unà cum auguribus deliberamus, bonine, an mali aliquid portendat: tu verò tace. Hæc locutus in forum proceſſit. At mulier ancillam arripiens, cum gemitu rem omnem exponere. Illa herili famulo. Inde in viciniam, urbem omnem peruadere. Ut apud Plutarchum fuſiùs legere eſt.

Lib. 1. noct. Att. c. 23.

§. V. *Quod*

§. V.

Quod incommodum privatis familiis, etiam Religioſis, ex ſecreti revelatione accidat.

PRoverb. 25. *Secretum extraneo ne reveles:* Quo ancillæ, ac famuli, filij, ac domeſtici omnes monentur, ne, quę intra privatos parietes fiunt, evulgent. Incommodum hinc graviſſimum oriri natum, tangit Tullius: *Ad forenſem famam* (bonā vel malā) *fere ſermonem omnem à domeſticis auctoribus manare.* ut ex hiſtoriâ quæ teſtis temporum & lux veritatis eſſe perhibetur, pleniùs innoteſcet. Principi olim Hiſpano erat filius adultus, linguę maledicę ac perverſę, quâ multorum odia in ſe concitarat. Eam ob rem tandem pater filio perpetuum ſilentium indixit. Paruit ille, ac aliquando accidit, ut dum Regio in convivio parenti filius miniſtraret in ſilentio, à convivis pro elingui haberetur. Quod ubi regina, mulier ſalax inaudiit, eum ſibi à parente Ephœbum depopoſcit. Qui cùm ei à cubiculis & arcanis eſſet, omnis impudicitiæ teſtis exſtitit. Jam biennium apud reginam egerat, dum ad menſam parente adhibito, rogatur de filio, caſúne an naturâ filius mutus evaſiſſet? neutrum ille reſpondit in cauſa eſſe; ſed juſſu ſuo, ob maledicentiam ſilere. Voluit Rex ut parēs loquendi facultatē faceret; cui hic repugnare, innuens quid ſcandali ab ore contumaci proferendum eſſe, tandem Regis juſſu, filio loquendi facultatem præbet. Filius ut primum fari licuit, edixit Regi: uxorem habes, quâ nunquā aliqua proſtituta meretrix impudētior aut ſalacior exſtitit. Confuſus Rex prohibuit plura proloqui. Sed jā paucis ſatis arcanorum evulgarat. Quę ac quanta domeſtica flagitia zelotypiæ, diſſidia, jurgia in vulgus emanarent, etiam de iis qui moderatiſſimi habentur, niſi illud ſacrum ſilentium pediſſequarum ac famulorum ora conſtringeret, quibus laxatis, quàm ingens famæ ac pacis domeſticę exitium eſt. Quare & hoc ſalutare Patribusfam. documentum eſt, nil dicant, nil agant, domeſticis famulis, aut etiam liberis præſentibus, quod occultum & ſecretum eſſe oportet. Per puerum nō ſemel parens in diſcrimen vocatus eſt: ut ſingularis tragœdia convincit, quam Herodianus enarrat: dum Commodus Imp. præcipuam ſuam pellicem Marciam, atque unà Lætum & Electum, ſuis cupiditatibus obniti animadverteret, in pugillaribus horum triū nomina conſcripſit: eorum bona in milites ac gladiatores, ut eos ſibi devinciret diſtribuenda, ac luce poſtera capite plectendos manu ſua conſignarat. Pugillares hos dum in balneis ageret, in cubili ſuper lectum relictos, infans quicum ludere ac dormire conſueverat, fortè infortuniò reperit, eiſque arreptis ludibundus foras proceſſit. Marcia puerum conſpicata & complexa, libellum manu aufert, verita ne quid rerum graviorum, puer inſcius deperderet. Agnita dein Cōmodi manu, & legendi cupidine adlecta, mortis ſententiam in ſe ac duos alios intelligit, quibus illa illico rem omnem manifeſtat, perimerent Commodum, aut periret; qui abſque mora eum veneno tollendum ſtatuunt, quod ei Marcia miſcuit, ſolita ei poculū porrigere. Atque ita per puerū arcana prodentē, Imperator interiit. Alius error in privatis familiis nec levis eſt: domeſticos quandoque prurigine quadam duci auſcultandi ea, quæ arcano committi ſciunt; in quo non ſemel graviſſimè peccatum, & ut paucis abſolvam, quàm gravi pœnâ in eos animadvertendum ſit, ex Rege Toletano documentum accipite: In hujus aulam, cùm Alphonſus Caſtellæ Rex clanculum ſeſe inſinuaſſet, ac fraudulenter in ſenatum poſt periſtromata ſeſe occultaſſet, ubi Regi Toletano innotuit, Alphoſo iſtic ut dormienti reperto, liquatū plumbum in manus infundi juſſit, ut ſomnum ſimulantē excitaret. Alius fertur famulum ad fores atrij deprehenſum, quid herus intus cum Domina ageret, auſcultantem, terebrata aure ad oſtij poſtes clavo adacto affixiſſe. Nunc verò ut concludam Religioſos arctiſſimè teneri ſecreta Ordinis ſar-

[left margin:] *c. Epiſt. petit. ſul.* — *orgius iennus officio risfam. c. 21.*

[right margin:] *Garinei l. 2. c. 12. comp. hiſt.* — *Aphoriſmi polit. Chokier pag. 184.*

ta

ta ac tecta conſervare, natura, ratio, leges, ac cenſuræ graviſſimæ commonſtrant. Ut enim externorum primæ objectioni occurramus, mala nō ſunt, quę intra religioſa clauſtra contingunt, arcano tamen ſancto egent: v.g. referat quis matri, filium ſe flagellis in cænaculo verberaſſe, ad victoriam contra Turcas: mater non ædificabitur, ſed valetudini filij timens, ſuperiores ut ſeveriores arguet.

Qui concionatorem publicè reprehenſum externis diceret, imminuet ejus famã, & ſiniſtram opinionem eis indet. Etiam indifferentia ſi evulgentur, ſiniſtrè accipiuntur. Si relaxationem animi, aut liberaliorẽ menſam inaudierint, ut helluones contẽnent. Hinc inter ſuos rectè cavit Bonav. *Secreta ordinis quantumcumque religioſo vel familiari non revelabit.* Nam & religioſus religioſo vel ſcandalum, vel ut plurimum murmurationem concitabit. Ea propter Petrus Damianus ſermone de vitio linguę, monachos commonet, ut ſicut cellæ clavem ſecum deferunt, ſic & linguæ clavem portent, & peſſulum obdant: *Portate,* inquit, *fratres clavem cellulæ: portate & clavem linguæ. Opponitis peſſulum oſtio, adhibete retinacula ſalubriter ori veſtro,* potiſſimùm contra multum perſcrutãtes, ac omnia callidè indagantes, ut rectè monet Satyricus:

Damian. l. l. 6. Epiſt. 27

Percunctatorem fugito, nam garrulus idem eſt:
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.

Horat. l. 1. ep. 2. ad Loll.

Quare, inquit: *prudẽs ſub clave ſilenti celat arcanum*, illudque arctiſſimè quod ex culpa admiſſa, famam fratris aut totius ordinis læderet, quod caput revelationis graviſſimum eſt, ſive peccata in genere ſive in ſpecie, ſive nominatis, ſive tacitis iis, qui peccarũt referantur. Sive dicantur puniti peccantes, ſive emendati vita ſanctiore: quia quocumq; modo hæc efferantur ad extraneos, in ordinis totius dedecus & infamiã talis manifeſtatio redundat. Lætor, inquit Nigronius, vehemẽter, in præſentia minus hoc monitum eſſe neceſſarium noſtris; quando gravia hæc antevertuntur per dimiſſionem ab ordine; quia tamen ut ſapienter Bonaventura docuit: non ea laudibilis eſt Religio, in qua nullus peccãs reperiatur, quia nulla hujuſmodi eſſe poteſt: ſed in qua nullus impunè peccare ſinatur, & peccandi aditus ſtudioſè præcludatur, ideo hæc cautela meritò adhibenda eſt. Etenim ab inductione probat D. Auguſtinus nullã in hoc mundo exſtare poſſe congregationem mortalium, quæ planè ſit immunis à culpa: Unde ſic ſuos ſolatur: *Quantumlibet vigilet diſciplina domus meæ, homo ſum, & inter homines vivo: nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior ſit, quàm arca Noe, ubi tamen inter octo homines, reprobus unus inventus eſt, aut melior ſit, quàm domus Abrahæ, ubi dictum eſt: Ejice ancillam & filium ejus. Aut melior ſit quàm domus Iſaac, cui de duobus geminis dictum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui. Aut melior ſit quàm domus ipſius Iacob, ubi lectum patris filius inceſtavit. Aut melior ſit quàm domus ipſius David, cujus filius cũ ſorore concubuit, cujus alter filius contra patris tam ſanctam manſuetudinem rebellavit. Aut melior quàm cohabitatio Pauli Apoſtoli, qui tametſi inter omnes bonos habitaret, non diceret, quod ſuperius commemoravi: foris pugnæ, intus timores; nec diceret cũ de ſanctitate & fide* Timothei *loqueretur: neminem habeo, qui germanè de vobis ſolicitus ſit, omnes enim ſua quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Aut melior quã cohabitatio ipſius Domini Chriſti, in qua undecim boni, perfidum & furem Iudã toleraverunt. Aut melior ſit poſtremò quàm cælũ, unde Angeli ceciderunt.* Quare cùm quid humanitus accidere videmus, nobis propiùs incũbit veſte Religioſa defectus Religioſorum tegere, quàm Theodoſio purpurâ ſuâ vitia ſacerdotum occultare. Plura qui volet luculentum hac de re tractatum inveniet Patris Nigronij in Reg. 38. communium. Hoc unũ Sapientis mihi dixiſſe ſufficiat: *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam,* Cuſtodit famam ſuam, ac ſuorum.

Nigron. in reg. 38. comm. n. 4.

Bonav. l. d ſex alis c. 3

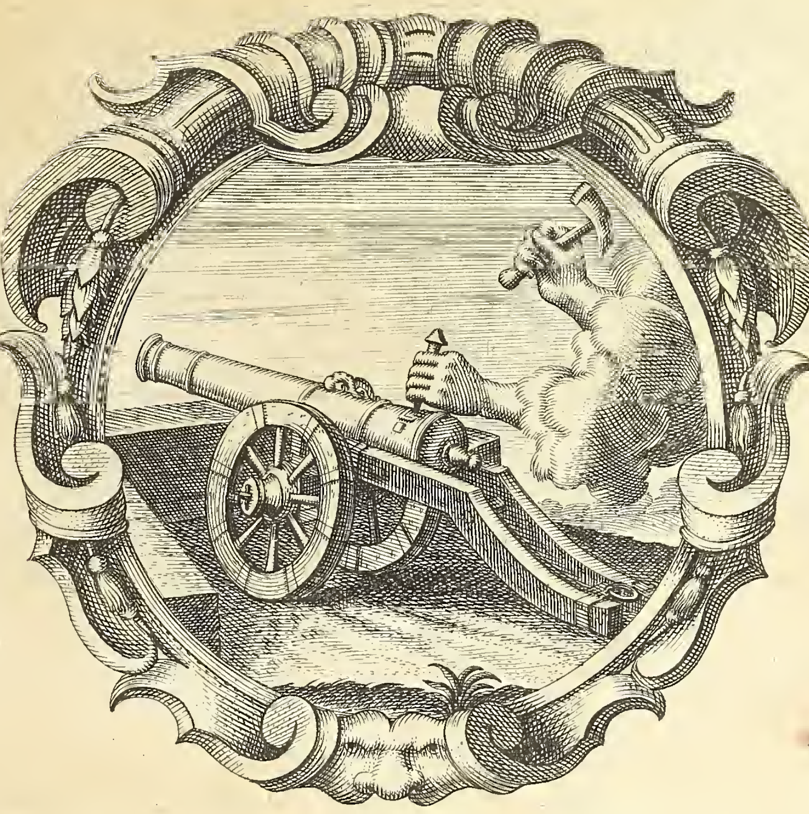
Aug. epiſt. 137. ad cle & pop. Hipp.

Prov. 13

EMBLE-

EMBLEMA XVIII.

Et illud erat mutum. Luc. 11.

ORA REPRESSIT. Ovid. 6. Metam.

DOMINICA TERTIA QVADRAGESIMÆ.

De dæmone muto, qui in confeſsione facit homines obmuteſcere; dum pudore *obſtructum eſt os* Pſal. 61. haud ſecùs quàm machina bellica clavo obturata.

§. I. D*æmon reddit verecundiam pœnitenti quam abſtulit delinquenti.*

§. II. *Quemadmodum vitia corporis, ita & animæ manifeſtanda ſunt.*

§. III. *Exempla eorum, qui peccati virus occultantes, malè perierunt.*

§. IV. *In foro externo crimen fateri fatale eſt, in hoc ſaluti & honori.*

§. V. *Ad pudorem ſuperandum, ſigillum confeſsionis arctiſsimū comprobatur.*

Et illud erat mutum. Luc. 11.

FERTUR unus aliquis Energumenus, horrendùm divexatus fuiſſe à tribus infeſtis ſpiritib. qui multis adacti, aliquando nomen ſuum confeſſi ſunt; ac primus quidem vocabatur *claudens cor*: ne verbum Dei, quod quandoque per aures illabitur, altiùs in cor deſcendat; alter *claudens burſâ*: ne quid in pauperes erogetur; tertius horum nequiſſimus, *claudens os*: Quidquid enim avaritiâ, quidquid neglectu, vel etiam contemptu Dei, alióve ſcelere admittitur, aperto ore in exomologeſi expurgatur; *at ubi obſtructum eſt os*, nequit homo ſe exonerare: quemadmodum in machinâ bellicâ accidere videmus, quæ ut ſolida ac ſyncera appareat, ſi conclavata, ſi *obſtructum eſt os*, per quod ſuccendi conſuevit, nec glandem emittere, nec hoſtem arcere, nec ſuos defendere, denique ad nihilum valet ultrà, niſi ut in fornacem ignis redigatur, & confundatur. Si obſtructum eſt os peccatoris, numquam glandem vindictæ expellere animus, numquam ſulphureum pulverem intimis viſceribus abditum, in auras explodere; nec hoſtem arcere, nec ſe defendere valebit; ſi quid pōderis animum gravat, vel in juventute admiſſum, vel in matrimonio contractum, vel in ſacris perpetratum,

Pſalm. 62.

——— *Manet altâ mente repoſtum.*

Virg. lib. 1. Æneid.

Nullâ vi excuti, aut exonerari poteſt.

Ejuſmodi machinę matronam Francicam, Principem Fœminam conſimilem dixero; nomini parcitur, ne cuipiam ejus familiæ, etiamnum ſuperſtiti, nota inuratur: hæc ubi complures annos, non tam malitiâ, quàm ignorantiâ utcumq; craſsâ, in tenebris hæreſeos cæcutiiſſet, Deo ſic diſponente, hanc aptiſſimam opportunitatem nacta eſt, ut in conſuetudinem viri perquam eruditi de Societate noſtrâ inciderit; qui (ut loquela hominem manifeſtum facit) facilè cognovit, illam in rebus fidei caligare, & longè ab orthodoxâ aberrare: quare omnem induſtriam advocat, quo eam in viam reducat, tum ab errore revocet; quod tam felicibus auſpiciis inſtitutum, ut illam in omnibus docibilem ac ductilem habuerit, ſeque non ſecùs, quàm ſi Angelum cælo delapſum, oracula fundentem, audiret. Opiniones ergò ſuas execrari, rationes patris, ut primæ veritatis, avidè complecti: nihil adeò queri, quàm tantum temporis diligendo vanitatem, & quærendo mendacium in ſpiſſis ignorantiæ tenebris verſatam fuiſſe; quid multis? comparata eſt publicum ſacramentum dicere, & in album Eccleſiæ conſcribi. Hactenus ex animi ſententiâ, at ubi proximè diſponenda ad Sacramentum pœnitentiæ, propediem ſuſcipiendū, & arcanum illud myſterium auricularis confeſſionis illius auribus inſonaret, quidquid umquam ſceleris vel ſolo cogitatu per omnem retrò vitam admiſſum, uni alicui manifeſtandum eſſe; ad hæc quaſi fulmine icta, vox faucibus hæret, *obſtructum eſt os*: impalleſcere, frontem rugare, tremere, totis oſſibus commoveri, hoc tandem profata: ſi æternos cruciatus aliâ ratione, quàm omnes actiones, ac intimos animi ſenſus, mihi ac ſoli Deo perſpectos, homini aperiendo, effugere non detur, tacens illuc deſcendam: & hoc dicto, Euro ocyus ſe è conſpectu patris proripuit, nec ultrà comparuit. Si ulla, hæc certè à dæmonio muto conclavata, pudore ac verecundiâ *obſtructum eſt os*: Hoc clavo dæmon utitur ad obſtruenda ora multorum. Habet hoc pudor, ut viros etiam infantes reddat; quot eloquentes oratores, pudor extemplò elingues fecit? ſic coram Philippo Demoſthenes, coram Antonio Herodes Atticus; coram Severo Heraclitus Lycius, & ne noſtra negligamus, Bruxellis orator ad Carolum V. dicturus, ad Imperatoriam purpuram ita erubuit, ut tribus verbis exorſus: *Alexander ille Magnus: vox*

P. Perduccius uchement de l'ame pag. 363.

Boſquier. to. 1. pag. 18.

faucibus

faucibus hæſerit: ad quem Carolus ut comis erat, video, Alexandro me conferre volebas. Quin & hoc ævo non-nemo coram præſule, vel principe, coram purpurato patre vel pontifice, aliove honeſto conſeſſu, ingenuo pudore ita ſuffuſus fuit, ut piſce magis mutus, ac infans è ſuggeſtu deſcenderit. Ita jure merito quempiá ſuppuderet, ſi ut primis eccleſiæ temporibus, in publico conſeſſu, primis ac imis præſentibus, quaſi ex roſtris ſua ſcelera proclamare cogeretur, at nunc in angulo eccleſiæ, aut ſi lubet in intimo domus tuæ receſſu, aut in locis, in lucis luce omni carentibus, uni homini, ignoto, nec viſo, nec ampliùs viſendo, aut videndo, voce ſubmiſsâ, vel etiam nudâ chartâ loquente, exponere non audere, hunc enim verò à dæmonio muto potenter poſſeſſum eſſe, nemo quiſquá ſanæ mētis inficiabitur.

§. I.

Dæmon reddit verecundiam pœnitenti quam abſtulit delinquenti.

Chryſoſt. proœm. in Iſa. AUreè more ac ore ſuo Chryſoſtomus: *Cùm noſſet Satanas, quia peccatum verecundiam habet, pœnitentia fiduciam, ordinem reprobus permutavit, & invertit: deditque verecundiam pœnitentiæ, fiduciam verò peccato.* Quod ipſum ut in ceteris mendax, tamen in hoc uno verax, & agnovit & clarè cacodæmon confeſſus eſt: dum unus aliquis de SS. patribus, cui mentis oculus *Caſſian. Coll. 2. c. 11.* aliis perſpicacior, dæmonem vidit obambulantem ſedulò confeſſariorum ſedilia, cumque ex eo quęſiſſet, quid rerum ageret, quid moliretur importunâ huc illuc curſitatione? Reſpondit: ego pœnitentibus reddo, quod eripui; rogatus ecquid hoc eſſet? adjecit, *peccantibus pudorem abſtuli, hunc pœnitentibus reſtituo.* Quod æquâ lance, dum expendit Chryſoſtomus, exclamat: *O te miſerum! cùm effectus es peccator non erubeſcebas, quando juſtus efficeris, primum pudet.* Pigeat pudeatque illius diei, quo peccavit Adam, ſeque ipſe erubeſcens in ſilvas, in latebras in ſilentio ſeſe abdidit. Gen. 3. *Timui eò quòd nudus eſſem, & abſcondi me. O te miſerum! cùm effectus es peccator non erubeſcebas*, non Deum, ſed ſerpentem fugere, manum ſubducere, tunc te abſcondere debueras, non ubi ad confeſſionem ultra quæſitus. Expendit hoc B. Thomas à Villa-nova. *Miſer qui proſtratus in terram confiteri debuerat peccatum ſuum, & dicere: Domine miſerere mei, ſe potiùs cum muliere excuſavit: unde propter impœnitentiam, cum poſteritate damnatur.* Et concludit, *ecce quantum obfuit mundo, nolle confiteri.* Malum decerpere, ad mali colorem erubeſcere, decerptum fateri debuerat erubeſcere fraterno ſanguine Cain; benigno judici ſanguinolentas manus protendere, erubeſcere non debuerat. *Dom. 3. quadr.*

Erubeſcere certè debuerat homo plebejus, vili lacernâ indutus, inter honeſtos convivas conſidere; at impudentiam ſuam confiteri, erubeſcere non debuerat; at *ille obmutuit. Tunc ait rex miniſtris, ligatis manibus & pedibus, &c. Tunc* B. Gualfridus, *non ubi ille, ſine nuptiali veſte introivit, ſed poſtquam admonitus ſiluit, interrogatus noluit confiteri*; erubeſcere debueras ô homo, ſine veſte nuptiali, ad ſacram menſam accedere; ſed non obmuteſcere, & erubeſcere illud confiteri. Valet hîc apophthegma Philoſophi ad perditum adoleſcentem: offenderat Socrates adoleſcentem in veſtibulo proſtibuli, egredientem, qui eo conſpecto, poſt oſtium ſe abdidit, ac per rimam exploravit dum Socrates tranſiſſet: qui ubi ganionem ſe ſubſequentem vidit, manu comprehenſum, hoc paucis in aurem inſuſurravit: *Amice mi, hunc locum intrare, erubeſcere debueras, non exire.* Fontem contrahere debueras ô filia ad primos laſcivos ſermones, colorem ducere ad petulantem juvenis manum; reſpicere ô marite, dum limen nocturnum transgrederis, & tu vir Dei nomen ac veſtem tuam erubeſcere debueras. Domum contagioſam intrare, non exire, ad hoſtem transfugere, non verò ad Dominum, ad regem benignè invitantem redire, erubeſcere debes. *Plut.*

Vincentius Samoſutus Palatinus ab Vladiſlao rege Poloniæ, præfecturâ ſuâ privatus, adeò hoc dedecore exacerbatus eſt, *Ioan. Hubert in hiſt. Polonic. ann. 1331.*

eſt, ut ad hoſtes defecerit, multaſque clades Vladiſlao intulerit; quo factum, ut rex Vincentium ad reditum ſolicitarit. Hic ſuam pertæſus perfidiam, fidem regis tentaturus, omnibus inſciis ſolum regem convenit, & pronus anteactæ vitæ perfidiam ingenuè confeſſus, ſpondet ſe cum lectâ militum manu, tantam ſtragem hoſti illaturum, ut injuriam regi, ac Regno partam, abundè compenſaturus ſit. Vladiſlaus Palatinũ ſupplicem comiter excepit, & priſtino honori reſtituit. Quoties nos à rege, à Deo noſtro defecimus, & ad caſtra dæmonis confugimus? Deus urget ad reditum, clam conſcientiâ reclamante, & palam per nuntios verbi Dei, *redi, redi, prævaricator ad cor.* Si quis clanculum, Deum in perſonâ confeſſarii convenerit, illi ſoli crimen expoſuerit, in gratiam redit, & priſtinæ dignitati reſtituitur; & redire erubeſcimus. *Ierem. 3.*

Deplorat hos Auguſtinus: *ſunt multi quos peccare non pudet, pœnitentiam agere pudet*: vulnera animæ non formidamus, & ſanari erubeſcimus; unde exclamat: *O incredibilis inſania! de vulnere ipſo non erubeſcit, de ligaturâ vulneris erubeſcit*; cùm tamen, ut Eccl. 6. Sapiens docet: *vincula ejus, alligatura ſalutis.* Quo, inquit Palacius, *fit alluſio ad nexum, quo Chirurgus membrum ſaucium obligat.* Fertur Trajanus Imp. poſt Decebalum Dacorum regem prælio victum, cùm vulneribus ligamina deeſſent, ſuam purpuram in tenues lacinias conciſam, vulneribus militum obligandis adhibuiſſe: Alexander proprio diademate Lyſimachi ſaucii vulnus obligaſſe. Quis ad ejuſcemodi alligaturam, quæ non modò ſaluti, ſed & honori eſt, erubeſcat? at longè pretioſiùs redemptor vulnera noſtra obligavit, dum anima quantumvis ſaucia, à confeſſario vitâ cocci neâ pretioſo ſanguinis oſtro tinctâ devincitur, diademate meritorum Chriſti redimitur, ut neceſſariò anima poſt lapſum pœnitens pulchrior, ſanctior, ac Deo gratior ſit, quàm fuerit juſta, antequam peccaret: præterquam enim, ut cum D. Thoma communiter Theologi, quòd per confeſſionem reviviſcât omnia merita vitę præteritæ, inſuper accedit gratia, per Sacramentum pœnitentiæ collata, ut rectè docet Cardin. de Lugo *de pœnitentiâ diſp. 12. ſect. 1. & 2.* Et quis adhuc de ſimili ligatura erubeſcat? *O incredibilis inſania!* interire ægrum malle, quàm vulnus, aut ulcus Chriſto medico obligandum præbere.

Aug. in Pſal. 50.

Baron. an. no. 103.

§. II.

Quemadmodum vitia corporis, ita & animæ manifeſtanda ſunt.

CArolus Valeſius, regis Philippi primogenitus, deperibat Clementiam filiam Caroli II. Siciliæ regis, ſed quia Carolus claudicabat, timuit princeps ne fortè in prolem claudicatio derivata eſſet, & ementito greſſu, Clementia vitium ſimularet; quare ubi de nuptiis conventum fuit, ea clauſula appoſita eſt, ut virgo Coxendicis commiſſuram pateretur inſpici: nefas enim fore, reginam Franciæ claudicare; & voluit, ut Martialis ait, *Caſar. No. ſtrodam in hiſt. provincia anno 1285. Piſe tom. 1. pag. 226*

Simpliciter pateat vitium: fortaſſe puſillum
Quod tegitur, majus creditur eſſe malum. *Mart. lib. 3 epig. 42.*

Erubuit virgo ad hunc nuntium, ſed ubi reſcivit hac nuditate apertâ regnum Galliarum parari, exclamat, parata ſum examen ſubire, dummodo regno potiar, accepitque regem in ſponſum, cujus diademate texit pudorẽ. Et nos pro regno cælorum, vitium animæ detegere erubeſcemus? Non ſic longè omnium celeberrimus confeſſor Auguſtinus in Pſal. 31 de ſe ipſo fatetur: *non operui, ſed aperui ut operires; non celavi ut tegeres: nam quando homo detegit, Deus tegit; cùm homo celat, Deus nudat; cùm homo agnoſcit, Deus ignoſcit.*

Immanes ac feroces belluæ medicum quærunt, uti Leo ille apud Plinium, qui pedi ſpinam intriverat, & alter apud Senecam; homo hoc non facit? Fecit compunctus David Pſal. 31. *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.* Quod autem medico vulnus oſtenderit, ex hoc patet: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Dixi confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti iniquitatem peccati mei.* Ejuſcemodi qui *Plin. lib. 8. c. 18.*

Cypri. lib. de zelo & livore. qui vulnera aut morbum manifeſtat, curationem facilem eſſe oſtendit Cyprianus: *Facilis cura eſt, ubi plaga perſpicua eſt, & citò ad ſanitatem medela ſubveniente perducitur vulnus, quod videtur*, & S. Nilus: *levatur anima ægritudine, cum narratione eorum quæ moleſta ſunt, velut eximatur animi ægritudo, non ſecus ac nubes aliqua, à qua diſtillat gutta pluviæ.* Carolus Rex Navarræ ut Carolum V. Galliarum Regem è medio tolleret, cibos ejus veneno miſceri fecit, quo ilico correptus decumbere cœpit: re delata ad Carolum IV. Imperatorem, Regis avunculũ, Medicum ſuum peritiſſimum ad nepotẽ ſuum curriculo deſtinavit, ſi fortè mederi poſſet; qui perſpectâ veneni naturâ, novaculâ crudum vulnus brachio inflixit, ſenſu vivaciſſimo: ut dum eò dolor, ſpiritus animales advocat, unà etiam virus attraheret: & ne plaga umquam coaleſceret, glande impoſita cavebat; factumque ut omnis noxius humor, hac viâ patulâ ſeſe exoneraret, quo beneficio ſalutem ac ſanitatem acquiſivit. *…ſe tom. 2. …g 2. hiſt. Gallica in Carolo V.* Dum genio indulges, & libidini vacas, dæmon virus propinat, quod longè lateque ſerpens, pervadit animam. Occurrit Eccleſia, os aperiens, ut virus omne effundas. Ita nonnullis pleuritide, aut alio morbo laborantibus, ubi medico malum perſpectum, vena aperitur, morbus curatur. Qui concretum vindictæ ſanguinem viſceribus fovet, qui noxiis animæ humoribus laborat, ei phlebotomia neceſſaria eſt. Noſti quà malum profluere debeat? *Os juſti, vena vitæ*: hâc apertâ liberatur æger de *Sãguinibus*: uti enim in quibuſdam morbis apertio venæ, unicum remedium eſt, ita & in hac venâ vitæ, omnis ſpes ſalutis eſt. S. Iſidorus l. 1. c. 12. *confeſſio ſanat, confeſſio juſtificat. Confeſſio peccatis veniam donat; omnis ſpes in confeſſione conſiſtit.*

Similiter ſi ulcus, ſi apoſthema Medico exhibeas, aperto omne pus ac virus profluet. At contrà ſi morbus & ulcus tegitur.

——— *Alitur vitium, vivitque tegendo.* *…eorg.*

hoc expertus ſerò, ſed ſeriò deplorat David, poſtquam ad novem menſes, graviſſimum illud vulnus homicidii, & ulcus adulterii animo foviſſet: *Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea.* *Pſal. 32.* Figuram Innocentius ſumptam docet, ex plagâ, quæ medico celata, non curatur, ſed incrudeſcit, intumeſcit, pus generat, & oſſa arrodit ac labefacit. Iſid. l. 2. cap. 24. *Quid tacuiſſe ſe pœnitet, niſi confeſſionem peccatorum?* Hinc putredo in oſſibus, quia ut rectè D. Hieronymus: *quod ignorat medicina, non ſanat.* *Hieronym. in Pſal. 37.*

Filia honeſta cancrum in pectore, aut alium morbum occultum habet, erubeſcit medico aperire, manibus Chirugi committere: paleſcit, tabeſcit, ſerpit malum & ut Lucretius ait:

Vlcus enim viveſcit, & inveteraſcit alendo. *Lucret. l. 4.*

hinc tormenta, hinc tormina, hinc dolores parturientis, ut eos deſcribit Oſeas 13. *abſconditum peccatum ejus, dolores parturientis venient ei.*

Puella quæ ſuâ culpâ corruptelam paſſa eſt, ubi dies nóxve partus advenit, quibus conficitur cruciatibus, quos patitur æſtus cogitationum, quibus dolorum ſpinis, ac morſibus laceratur? jam dedecus familiæ, jam nota inuſta proprio nomini, jam matris lamenta, jam patris iræ minæque, jam fratrum propinquorumque convicia, jam denique cum omni ſuo comitatu, pudor & ignominia ante oculos verſatur, & ipſo partu, duriùs angit; qui puellæ illi pudor dolorque, is etiam eſt peccatori; quid enim aliud peccatum, quàm fœtus ex flagitio ſuſceptus, & in animę formatus utero? Qui ubi in auras emitti, & in aures confeſſarii deponi debet, ita peccatoris animum ſtimulat, ut dolores parturientis experiatur. Hoſce etiam viri, quis credat, experti ſunt: annis abhinc non multis, vir locuples ac potens, facinus quoddam admiſerat, quod confeſſarii auribus committere, morte ac damnatione pejus ducebat; agitabat tamen mens hominem, & conſcientia ad virus evomendum extimulabat: inaudierat fortè è ſuggeſtu Antuerpię, neminem teneri ea peccata confiteri, quæ memoriâ exciderant; hinc nihil non molitus, ut fœtum illum conceptum, expelleret memoriâ. Ivit per varia

voluptatum genera, ſcelera ſceleribus cumulans, vel ut antiquum illud obrueret, vel ut novo ſcelere concepto, quaſi clavum clavo pelleret. Sed fruſtrà omnia; abit in exteras regiones, quaſi ſeipſum, & onus ſuum eſſet relicturus in Belgio, ſed *Cœlū non animū mutāt, qui trans mare currunt.* Igitur animum fluctuantem ad ſtudia appellit, quæ totum hominem petunt: ut ſunt Matemathicæ, Aſtrologicæ, & his affines diſciplinæ; ſed & fruſtrà. Audit tandem peccata contritione deleri, & ad bona opera tamquam ad ſacram anchoram, pro felici portu confugit: dormit in cinere & ſilicio, multa in pauperes erogat; ſed animus vel ſic magis indies aggravatur. Quid agat? jam dolores ac ſtimulos ferre non ſuſtinens, non aliò quàm fœdæ mortis interitu, vitam finire decernit. Itaque rhedam conſcendit, domum, quam funeſtæ tragœdiæ locum deſignarat, repetit. Occurrit de viâ è noſtris Patribus unus aliquis, quem ex rhedâ conſpicatus, rogat ut currum conſcenderet, vincitque recuſantem importunitate: Pater de Deo diviniſque rebus ſermonem injecit, & ut fortè tempeſtas erat, de conſcientiæ ſecuritate, de bono confeſſionis inter cætera, verba fecit. Tetigit hominis ulcus, qui ſtomachabundus, quid ais? inquit, unde me noſti? cui pater, numquam, inquit, te vidi, ſed nos de more, ejuſmodi ſermones miſcere ſolemus; at ſi quâ in re, ope meâ eges, præſto ſum. Juveris, inquit ille, ſed quid ſi confiteri renuam; ratus pater cedendum tempori, pio dolo hominem capit, ſpondetque ſe miſsâ confeſſione remedium allaturum; arripit ille conditionem, ad acerba quæque ſe obiicit. Pater cùm domum appuliſſet, jubet epulum inſtrui, & ſe hilaritati daret, quâ maximè egebat nocte illâ decretoriâ; poſtridie quædam puncta meditationis dedit, ad excitandam in Deum fiduciam: tum examen conſcientiæ, non ut confiteatur, ſed ut in memoriam reducat, & de ſingulis doleat. Tum denique in vicinam ſylvam educit, rogatque num benè conſcientiam diſcuſſerit, & ne quid fortè præteriiſſet, quærit ex illo quædam, per atrocia quæque delabitur, tandem illud-ipſum, quod angebat, attingit; ubi perturbatur miſer, & illud, illud, inquit, eſt triſte, infandum mõſtrum quod eloqui non audeo; tum pater, jam, inquit, confeſſus es, neque pluribus opus, niſi ut cætera prodas, fecit & onere illo levatus animus conquievit. Quot hodiernâ die ita gravidos ac gravatos reperire eſt, de quibus Propheta: *Tremor apprehendit eos, ibi dolores ut parturientis.* Offert ſe obſtetricem benigna Mater Eccleſia, ut in angulo templi onus deponas; quod ſi renuas, *dolores parturientis ſupervenient tibi*, ut clamare compulſus, furibundo patri in lanienam cedas; quemadmodum non ita pridem opulentæ filiæ accidit, quam mater pallidam, deficientem, debilem conſpicata, ſolam convenit, ex eâ conquirit, num quid lateat? videre ſe ſigna quædam: in ſinum matris confidenter deponeret, honori ejus, patre inſcio, ſe conſulturam. Negare & pernegare, interim hora partus advenit, & inexperta dolores, vociferari, accurrere famuli, parens ſtricto enſe matrem cum prole transfigere. Quantò ſatiùs & tutiùs rem omnem matri aperuiſſet, ita peccator confiteri detrectans, Deum vindicem, ad ultionem provocat: Ambr. in illud Pſal. 31. *Quoniam tacui inveteraverunt oſſa mea dum clamarem totâ die: Clamare & tacere,* inquit, *inter ſe repugnant; quomodo ergo poterit fieri ut aliquis clamet, & taceat?* Quia dum tacet peccatum commiſſum, hoc gravior, inquit Ambroſius, impœnitentia, quæ inter peccata in cælum clamantia, tacendo clamat, & vindictam Dei, non ſecùs ac clamor Sodomorum laceſſit: nam ut rectè Bernardus, *Pejus eſt confiteri nolle, quàm legem contemnere; pejus eſt Dei offenſam non ſatisfactione placare, quàm peccando Dei bonitatem offendere.* His certus eſt interitus, quia clauſit *ſuper eos puteus os ſuum.*

Horat. l. 1. Epiſt. 11.

Pſal. 46.

Bern. ſerm. de confeſſ.

§. III

Exempla eorum, qui peccati virus occultantes, malè perierunt.

Tom. 4. de Chriſtian. perfect. tr. 5. cap. 7.

Pius juxta ac eruditus auctor Ludovicus de Ponte Confeſſarios inſtruens, inter

inter motiva ad dæmonium mutum expellendum, varia exempla ad horrorem inducit. Inter cætera, matronam quandam fuiſſe commemorat, in pauperes omninò profuſam, cui nec maritus concedebat, ſed & ipſe pater pauperum paſſim audiebat; at illa, inſtigante dæmone, cum famulo conſueverat, & prolem enixa interfecit, idque iteratò; hoc tamen liberaliùs ſua in pauperes erogabat, quaſi verò hîc l cum haberet illud Daniëlis, *Peccata tua Eleemoſynis redime*. Et ſicut aqua extinguit ignẽ, ita eleëmoſyna extinguit peccatum. Quod Hæretici perperam admittunt, ut eventus edocuit: ubi enim crimen ſuum ad tumulum, & ad inferos deduxiſſet, filius ejus religioſus ferventes preces, ac pœnitentias Deo offerens, matrem conſpexit inter duos tartareos dracones, qui horrendè pectus, totumque corpus dilaniabant, dixitque filio, ſe æternis pœnis mancipatam, quod reticuiſſet in confeſſione adulteria, quæ commiſiſſet, nec quidquam eleëmoſynas profeciſſe, quia, inquit, *nullum bonum proficit, ubi virtus confeſſionis deficit*. Dæmon hîc, ut quotidiana experientia docet, cuſtodem carceris imitatur: parum ille curat, ſi captivus ludat, bibat, cantet, modò oſtium probè obſeratum ſit ne evadat: ita & cuſtos ſtygis, ac miſeræ animæ; illam & templa frequentare, orare, & conciones audire, & eleëmoſynas dare, imò & epulari è mensâ Domini; modò oſtium oris clauſum maneat, nec ſcelus foras prodeat.

ap. 4.

Aliud refertur de quâdam moniali quæ quòd reticuiſſet peccatum carnale, ſolâ cogitatione admiſſum, in æternum damnata fuit. Fuit quæ ſe exhibuit filiæ, in ſpecie porci, ſe damnatam dictitans, ob peccatum in confeſſione ſuppreſſum. Recentius hoc, quod refert Lobbetius ex hiſtoriâ Indicâ, anno Chriſti 1590. in urbe Itatâ, ſita in Indiâ Orientali, puella fuit Chriſtianis ſacris imbuta, cui nomen Catharina: hæc victa carnis illecebris, in ſecretiore conclavi, remotis arbitris, non alio teſte quàm conſcientia, fœdæ libidini ſeſe dedebat. Ne porrò magis dederet, eam tetigit vindex Dei manus, & lethalem morbum immiſit, futurum opportunum, ſi modò voluiſſet, monitorem. Ægrotáti adfuit Sacerdos è Societate Jesu, eamque officii ſui admonuit, ut confeſſione ſacrâ, maculas animæ elueret: paruit illa, & novies eſt confeſſa; at leviora tantùm peccata, ſemper enim pudore velut os obſtructum habens, noxam illam propudioſam alto ſilentio preſſit: ubi è cubiculo Pater abſceſſit, ancillis inter colloquia ac familiares jocos enarrat, refertque objectum ſibi, dum confiteretur hinc ſtygii Æthiopis monentis ac minantis, ne ſcelus quoddam in lucem ederet; inde Divæ Magdalenæ ſpeciem, hortantis ad integram confeſſionem. Quæ dum audiunt ancillæ, patrem ilicò revocant, audita exponunt. Hic ſedulò ægram rogat, obteſtatur per quidquid ſacrum eſt, ut liberè explicet, quidquid animam gravare poſſet, eandem paucas poſt horas è cubiculo, in domum æternitatis, è lecto ad ſolium judicis evocandam; ni pareat, jactam eſſe ſalutis aleam; mirum dictu, ſed verum tamen, ſurdæ canit, & operã perdit; adeò miſellam animalum occupaverat mutus dæmon. Morbo igitur mortique cedit, & ſuam illam noxam, & infandum ſcelus ad ſtygem defert, æternamque noctem. Verùm Dei erga ſuperſtites miſeratio, voluit, Catharinam rurſus in auras, lucemque invitam venire, ſeſeque uni ex ancillis ſiſtere, ſed horribili ſpecie, inter circumſtantes flammas, ac voraces rogos, qui illi erant quaſi pro cyclade; in quâ dum gemit, hæc ad exemplum cautelamque multorum addidit: æternis illis ignibus addictam ſe, quòd leviores in confeſſione edixiſſet, celaſſet autem culpas graviores, invitam quidem ac reluctantem illud effari, cogi tamen à Deo, ut ſuo unius malo ſapiant multi. Videtis parum eſſe leviores noxas in ſacrâ exomologeſi exponere, imò & graviores, ſi vel unica læthalis noxa reticeatur, nullum peccatum remittitur; ſed inſuper graviſſimum ſacrilegium inducitur: quod ad oculum conſpexit ille, qui è fœminæ confitentis ore,

rm. | conf. | et. Dom, | uad q. 2.

Tom. 4. | Chriſti | erfect. | 5. cap.

ad ſingula ſcelera tetrum bufonem exire vidit, ac ſub finem omnes agmine facto redire, in os intrare, & ingentem ceteris grandiorem ſubſequi, ut apud eundem P. Ponte videre eſt. Et quoniam impoſſibile eſt, deteſtari unum peccatum, verbi gratiâ homicidium, & dolere ut eſt offenſa Dei, jus ejus violat, amicitiam tollit; & non deteſtari ac dolere de altero, verbi gratiâ, adulterio, quod eidem objecto formali ſubeſt, uti nec uni articulo fidei credere & diſcredere alteri, qui ſubſtat eidem revelationi & iiſdem notis credibilitatis: ita nec unum ſine altero remittitur, ut S. Thomas: *nullum peccatum remittitur, niſi quis juſtificetur*: nemo enim ſimul juſtus & peccator eſt. Hinc Chriſtus quando ex obſeſſis dæmones ejecit, ſemper omnes ſimul expulit. Quare & confeſſio Judæ ſacrilega, nulla fuit, quia non integra: dum dixit, *peccavi tradens ſanguinem juſtum.* Quia ut advertit Ambroſius: *non omnia confeſſus eſt*, tacuit corpus Chriſti à ſe ſacrilegè ſumptum, tacuit furta & fraudes ſuas. Facit hîc quod in vitâ S. Sebaſtiani legimus, de Chromatio urbis præfecto, qui podagræ doloribus vexatus audiit à Sebaſtiano, ſi idola ſua omnia confringeret, ſanitatem recuperaturum: obtulit ergo 200. idola Sebaſtiano confringenda, nec tamen convaluit, collegit Sebaſtianus adhuc idolum aliquod ab eo reconditum eſſe, addens, niſi & illud proderet, non reſtituendum ſanitati: digito itaque intento oſtendit cubiculum, vitreo opere affabrè factum, in quo ſtellarum erat diſciplina, ipſique præ ceteris chara, ex qua divinabat de futuris, pretio 200. auripondo ſibi comparata, quâ confractâ, de repente convaluit. Pari modo ni tu omnia idola ſcelerum tuorum, quæ in conclavi cordis geris, confringenda tradas confeſſario, non percipies ſanitatem. Sed hic dæmonis aſtus eſt, ut quemadmodum rei, in torturâ facilè minora furta produnt, modò capitale facinus Judicem celare queāt, ita accidit ut ubi templum peccator ingreditur, quaſi ſacro horrore perculſus, confeſſionalia ut divinę juſtitiæ tribunalia intuens, apud ſe tacitus ſentiat, *terribilis eſt locus ille*; fitque dum ſeſe conſcientiâ ſtimulante in ſedem confeſſionis, quaſi in equuleum conjicit, ubi deinde fœdum illud monſtrum exponi debet; tum verò lingua titubat, vox hæret, nutant oculi, rubeſcunt genæ, colliduntur genua, totiſque artubus ſudor anxiæ mentis indicium linquitur, *tremor apprehēdit eos, ibi dolores ut parturientis:* ad quos pellendos,

S. Thom. in ſuppl. q. 2. art. 3.

Surius 20. Ian.

§. IV.

In foro externo crimen fateri fatale eſt, in hoc ſaluti & honori.

AUguſt. in Pſal. 66. *Confiteantur tibi populi omnes, lætentur & exultent gentes*; ſic ait: *Ille qui plagis in tormentis, ſi victus dolore fuerit, profert ad mortem vocē ſuam, nuſquam ergo lætus, nuſquam exultans. Antequam confiteatur exarat ungula, cùm confeſſus fuerit, damnat carnifex.* At judex cæleſtis *ad hoc exigit confeſſionem, ut liberet humilem.*

Subſcribit Caſſiodorus in Pſalm. 74. *confitebimur tibi Deus, confitebimur. Mortem*, inquit, *plerumque generat, vel ſemel terreno judici crimina confiteri*; *Deo autem frequentata confeſſio, non parturit periculum, ſed ſalutem* In foro externo ut canit Poëta:

Non eſt confeſſi cauſſa tuenda rei.

In foro Eccleſiæ,

Non eſt confeſſo culpa luenda reo.

Illic crimen fateri diſcrimen ſummum eſt. Hîc crimen fateri, delere eſt, nec modò ſaluti, ſed & honori eſt. Addit Chryſoſtomus: *in mundanis & forenſibus judiciis poſt accuſationem, & criminum confeſſionem, reſtat mors: apud divinum autem tribunal, poſt accuſationem & confeſſionem criminum, datur corona.* Chryſ. h. in c. 47.

Per confeſſionem, non modò quantumvis ſceleratus abſolvitur, ſed à morte ad vitam, à patibulo ad ſolium, à laqueo ad coronam, hęres regni cęleſtis adoptatur: & latronem in exemplum adducens: *Ecce, ait, quantum præſtitit confeſſio, ut ſine dilatione introduci latro mereretur in paradiſum.* Ita Deus nos latrones, adulteros, homicidas, deicidas, unicâ confeſſione, non modò culpâ abſolvit, ſed in filios, ac hæredes regni ſui tranſcribit: ſi cui reo apud

terrenum judicem ſua crimina confitenti, abſque ullo alio diſpendio, venia ac libertas concederetur, quis non fateri mallet, quàm ea per tormenta extorqueri, & tandem ad mortem damnari? & quis non damnatorum, ſi modò igneo ſuo carcere exire poſſet, non toti mundo ſcelera ſua evulgari vellet? fertur Dux d'Oſſouna Vice-rex Neopolitanus, amœno vir ingenio, quâdam die conſcendiſſe Triremes, ac fæcem hominum contemplatus, quemque percunctatus, quid deliquiſſent quòd ad Triremes damnati eſſent? ſinguli ſe operosè excuſare, innocentiam ſuam multis perjuriis conteſtari: cùm in unum aliquem tandem incidit, qui ingenuè confeſſus eſt, à prima juventute ſe hominem nullius frugis fuiſſe, à parentibus profugum, vitam furtis ac rapinâ ſuſtentaſſe. Quod ut Dux audiit, è veſtigio, de Triremi eum exſcendere juſſit: tu unus nequam in hoc tam honeſto proborum virorum conſortio, facilè alios corrumperes; atque hoc lepido dicto, hominem confitentem, libertate donavit: non ſecùs ſtygius ille pyrata omnes illos in Triremi ſuâ, ſtygem trajecturos detinet, præter eos, qui ſcelera ſua Duci ac Regi noſtro confitentur qui non modò in libertatem filiorum Dei, ſed ampliſſimis inſuper gratiæ donis ac muneribus, & regno, ut dictum eſt, donantur. Quod ſolidè confirmat Caſſiodorus: *Mira compenſatio, ſtupenda viciſſitudo! Domino ſuo proprio maledicere, & ab eodem præmia ſalutis accipere! quis non incitaretur ei ad præmium confiteri, cui non poſſis negare quod feceris?* ad præmium confeſſus eſt prudenter impudens, latro inſignis Crocotta, de quo hæc apud Reibadineram, in Principe Chriſtiano me legiſſe memini: Octavius Imperator publicâ præconis voce, decies millia ſeſtertiûm promiſit ſe ei daturum, qui ſibi Crocottam latrociniis inſignem, & latronum ducem adduxiſſet: hoc ubi reſciit Crocotta Imperatorem adiit, ſe Crocottam eſſe dicens, inque ejus poteſtatem ſe tradens, petiit ſibi pretium dari, quod tradenti Crocottam promiſiſſet. Fecit Imperator, aurum dedit, & in ſuam fidem conciliatum admiſit. Idem habes de Themiſtocle, qui ſe Xerxi ſiſtens, ducenta talenta retulit. Peccatori Deus graviſſimè minatur, pretium ingens addicit, ſi ſiſtendo ſe reum confiteatur. Tandem ſi nec pretio immenſo ſibi propoſito, pudorem ſuperare, nec ora reſerare queat, ratio evincat, & arctiſſimũ ſigillum, quo ſacerdotis os ſignatur, quaſi ſtatuæ elingui confiteri ſuadeat.

[Caſſiod. in Pſal. 118.] *[...]* *[Ribadinera in Principe ...2. c. 15.]* *[Plutarch.]*

§. V.

Sigillum confeſsionis arctiſsimum.

Secretum naturale cum gravi meo incommodo ſervare non teneor, cùm non cenſeor ad hoc me obligaſſe; litteras reſignare ob bonum publicum, quandoque ob privatum licitum eſt. At ſigillum confeſſionis tam arctum, tam firmum eſt, ut ob nullum unquam privatum vel publicum incommodum, ullo umquam caſu liceat revelare. Gregorius Papa C. *Sacerdos & C. utriuſque ſexus. Nec verbo, nec ſigno, nec alio modo.* Quid ſi confeſſarius à zelotypo rogetur an ab uxore tale flagitium, & ut vicarius Chriſti clàm non audierit? citra mendacium & perjurium reſpondẽdum, *non*; quia reſpondet ut homo. Imò Bonaventura & Alenſis, ajunt illum mentiri, ſi diceret ſe ſcire, & habere ſcientiam vulgandam, quæ ſoli Deo reſervata eſt. Vnde nec forum externum ſcientiâ ex cõfeſſione hauſtâ, ullo modo uti poteſt, ut præclarè docet hiſtoria, quam refert D. Petrus de S. Romualdo. *Chronologici & hiſtorici ad annum.* 15 9.

[V Coninck. hic dub. 2. num. 29. Lugo diſp. 23. n. 104.] *[Part. 3. theſauri.]*

Certus quidam Confeſſarius in Eccleſiâ Toloſanâ morte turpiſſima damnatus eſt, in hunc modum. Civitatis illius civis emerat à quodam caupone 5. aut 6. vini dolia; paulò pòſt ad eundem viſit, ut curet ea in ædes ſuas devehi, antea tamen prælibat, cenſetque non eſſe idem vinum, quod priùs ſelegerat: Unde cauponi ſuccenſet, qui civi cùm crudius reſponderet, à verbis deventum eſt ad verbera; hunc qui fortè ad manum erat, caupo malleũ ferreum adeo validè in civis caput impegit, ut mortuus ilico conciderit: Atque eo in ipſa cavea ſepulto ad domeſticos

ſuos, vultu planè ſereno revertitur. Complures obierant menſes, dum inſtans ſolēnitas Paſchalis hominem commonet, ut animum confeſſione expiet, & manus à ſanguine innoxias reddat, præcepto obtemperat, ſeque apud ſacerdotem de homicidio, adiectis omnibus circumſtantiis planè ac plenè accuſat. Pœnitentiam acceptat, & ritè abſolutus, ſibi ac Deo reſtituitur. Dum ecce ſacerdos hic, exiguo tēporis intervallo, unum aliquem ex civis demortui filiis conſpicit, cui per tranſennā ſubindicat, animæ parentis memor eſſet, illum jam pridem vivis ereptū. Avida hæc aure & animo bibit filius, atque unà una jure jurando ſacerdotem obteſtatur, exponat quis parentem ſuſtulerit. Quod detrectat arcano ſe confeſſionis ſigillo teneri affirmans. Interim non acquieſcit filius, ſed die proximo inſequenti rurſus Confeſſarium convenit, eique crumenam nummis fartam obtulit, quibus animū illius expugnavit, omnemque, prout peracta eſt, tragœdiam enarrantem audivit. Hic ilico rem ad judicem deferre, condictis teſtibus cauponis ædes ac caveam interiorem luſtrari poſtulat, cadaver deprehenditur, caupo tenetur parlamento ſiſtitur, homicidium à ſe perpetratum ultro fatetur, ſeque ipſe reum mortis condēnat, ſic tamen ut palam omnibus liberè conteſtatur neminem niſi ſolum Deum & confeſſarium ſceleris ſui conſcium eſſe. Hac proteſtatione facta conſilium urget ut filius edicat quâ viâ in cognitionē homicidę devenerit; qui dum tergiverſatur, in carcerem conjicitur, ubi confeſſarium tandem incuſat: comprehenditur & hic, negatque à ſe crimen manifeſtatum: graviora veritus fingit nudo gladio filium ſibi jugulum petiiſſe, ut parricidam exponeret, adeoque metu qui cadit in virum conſtantem, adactum fuiſſe, quæ circumſtantia negotium nonnihil ſuſpendit, donec tandem res tota innotuit, atque hæc juſtiſſima in eum Iudicum ſententia decreta eſt, confeſſarius hic laqueo pręfocatus exureretur; caupo verò quaſi omnis flagitii, de quo via ordinaria nil cōſtabat, immunis; domum ſuam liber dimiſſus eſt. Juſtum certè & dignum hoc parlamento judicium. Accedit non ejuſmodi dumtaxat peccatum mortale, ſed vel leviſſimum veniale ſine graviſſimâ culpâ & pœnâ manifeſtare non licere. Contra ac hæreticorum miniſtellus quidam, de quo Sandæus: cùm orationem funebrē in exequiis viri honorati haberet, fuiſſe quidē virum bonum dixit, cujus juſta perſolvebantur: ſe tamen tantùm in cōfeſſionibus audiviſſe, ut non ſemel ſuſpendium meruerit. Plura in eandem materiam abſurda Gretſerus, Scererus, aliique in hâc palæſtrâ exercitatiſſimi congerunt, unum aut alterum delibaſſe ſufficiat. Nō multum effluxit temporis, quod capitaneus adjudicare debuerit ſuſpendio militem ob furta, aut vim, quam exercuerat in ruſticos & colonos, quæ cùm miles pernegaret, nec jure cum ipſo procedi poſſet; acceſſit quidam Prædicans, miſeriq; hujus confeſſionē excepit: qui re probè intellectâ, extemplò ad capitaneum concurrit, dicens: Domine hunc militem tutò & ſecurè potes ſuſpendio adjudicare, non enim hoc dumtaxat facinus, ſed & aliud longè enormius, eum reum facit. Quam hiſtoriam, inquit Pater Scererus, ex ore capitanei excepi. Quis tali ſigillo non reformidet arcana committere? ibidem & aliud in re ſimili commemorat: non longè Viennâ, vidua quædam Prædicanti in confeſſione aperuit, quod poſt obitum mariti à liberorum pædagogo domeſtico imprægnata fuiſſet, quem tamen jam in maritum duxiſſet: Prædicās hæc intelligens, rem totam ilicò Dominis fundi expoſuit, qui quàm primùm miſeram è domo, & fundo exigunt, & extrudunt, nec id ſatis Prædicanti, ſed ipſam confeſſionem mulieris coram frequenti concione deblaterat. Quid mirum ſi confeſſionem auricularem illic oderint, ubi Prædicantes arcana prædicant, & quidvis effutiunt, ut lagunculę plenæ muſto, quæ ſpiraculo carent? Aliter in Eccleſiâ, ubi hoc ſigillum irrefragabile, ac inviolabile, ne pro totius regni jactura fragendum eſt, nec ob ullum incommodum, etiam

Sand. medicus Evang. l 2. comm. 14.

Gretſerus in Panegirico Miſenico cap. 14. Scererus conc. 1. Dom. 1. poſt. Paſcha.

V. P Scererum Dom. 3. Quadr. c. 3.

ſpirituale, quantumvis magnum. Quod ſi ſponſus confiteatur paſtori cognatam ſuam eſſe, quam ducere ſtatuit, tenetur eos paſtor conjungere, etſi matrimonium nullum ſit. Quid ſi ſacerdotio initiandus ſe fœminam, vel ipſi Epiſcopo confiteatur; tenetur fœminam conſecrare, aut ſi ad aliam dignitatem promovendus, non poteſt ex hâc ſcientiâ ei ſuum ſuffragium denegare. Ita communiter Doctores. Addit Lugo, etſi ſciat ex confeſſione ſuum confeſſarium non eſſe ſacerdotem, teneri illum frequentare. Omnes tamen fornicationes in ejuſmodi matrimonio, omnes ſacrilegæ conſecrationes, omnes abſolutiones in ejuſmodi ſacerdote, minus malum cenſenda ſunt, quàm ſigilli, vel in minimo reſignatio, & ut rectè Bonacina cum Suare, Reginaldo &c. ſi in ullo caſu certè & in altero aliquot facilè par neceſſitas reperiretur. Hinc multò minùs ob bonum temporale infringere liceret: confitetur, verbi gratiâ, famulus hero canonico, ſe 4. libras ex arcâ furatum. Nequit ob hæc famulum dimittere; hæc enim ex confeſſione gravis reprehenſio eſt. Quid ſi urbem prodendam? nec hoc invito confitente, ad totius urbis incolumitatem, pretori aut gubernatori indicare licet. Quid ſi nocte inſequenti ſacerdoti mortem intentatam, aut jam celebraturo, vino preſentiſſimum venenum admixtum in confeſſione revelet? non poſſet aut ædes deſerere, aut ſacrum omittere, cum ſuſpicione revelandæ confeſſionis. Sed tenetur vinum illud ſumere, ad ædes ſe transferre, etiam in ſtatu peccati mortalis ubi etiam confiteri non poſſet, excitatâ contritione & Deo ſe commendando. Ita docet Scotus, Diana, & alii: ſuper hâc re exagitavit Henricus IV. Galliarũ Rex patrem Coton, qui ei à confeſſionibus erat, & quo utebatur plurimum: hunc comiter, ſed perplexè ſatis percunctatus eſt, quid acturus eſſet, ſi quis ei confiteretur ſe Regem occidere, cum ſuis decreviſſe? ad quæ Cotonus: pro viribus diſſuadere, ac impedire ſatagerem: quid ſi, inquit Rex, monenti & ſuadenti non obtemperaret? tum, inquit, ſaltem præſto & preſens eſſe vellem flagitio. Quid ſubſumpſit Rex mihi inter ſicas exiſtenti inde præſidii eſſet? me, ait Cotonus, medium obiicerem, & per pectus hoc meum, ſica priùs tranſiret. Hæc amabilis evaſio, Regem in complexum Cotonis compulit, hoc brevi elogio adjecto: *bien trouvé*. Prudenter dictum, & fortiter ab omnibus confeſſariis probandum. Sed hæ rationes humanæ: quæ ſi non moveant, divinæ & veritatis æternæ vim inferant, aliquando adfore diem, quo omnia nuda & aperta, quæ hîc æterno ſilentio involvenda, confiteri erubeſcimus. Teſtem invoco non Africani modò, ſed & totius orbis lumen Auguſtinum, qui ſic ſecum ratiocinabatur: *Ecce coram tot millibus populorum nudabuntur omnes iniquitates meæ.* Hanc rationem primò, ex quatuor iis quæ confeſſionem retardãt, opponit Damianus: ,,Quantum colligere poſſum, inquit, quatuor præcipuè occurrunt, quæ impediãt confeſſionẽ: pudor, timor, ſpes & deſperatio. Nihil fortius ad expugnandã gratiam Dei, quàm pudor humanus, quia dum erubeſcimus confiteri, quæ commiſimus, Deũ minùs, quàm homines reveremur; hæc eſt confuſio, adducens peccatum. Opponamus ergò ei conſiderationem rationis, reverentiam intuentis Dei, comparationẽ majoris confuſionis: ut enim confiteamur, ratio movet; Deus cogit, qui videt; & ſi confundimur hîc dicere, quid erit in illâ magnâ confuſione, ubi omnia patebũt? Cùm eò veneris infelix homuncio, quò te flectes? quas latebras quæres? quibus os tuum, os impudens, frontem effrontem tenebris vallabis? nónne tunc incipies dicere montibus: *Cadite ſuper nos, & collibus, operite nos!* Hoc onus ſi velis, nunc excutere vales. Aperi os tuum, & attrahes ſpiritum vitæ æternæ Hæc via cõmunis ad Deum, fons tam juſtis, quàm peccatoribus patens, qui criminũ abundantiam, abũdantiori liquore detergit Primã reddit innocentiæ ſtolam, & fugitivuum filium in paternos reduxit amplexus. Et hoc fonte felices Apoſtoli lachrymæ profluxerunt; in hoc peccatricis fœminæ dæmonia ſunt ſubmerſa; per hunc adulter & homicida David, ſpiritu principali legitur confirmatus, in hoc felix ille voluntatus eſt latro, qui brevi ponte crucis de patibulo ad regnum, de ſupplicio in paradiſũ tranſlatus eſt; conſummatus in brevi, explevit tempora multa Denique ut cum eodem eminentiſſimo Cardinale concludam:,, cõfeſſionis bonum quantum vel quale ſit, non eſt noſtræ tenuitatis laudibus efferendum, cùm præclara Patrum ingenia multis eam inſignierint documentis.

Lugo diſp.23 num.105.

Bonacina tom.1. pag.254.

Aug. medit. cap.4.

Damian. ſerm.58. in feſto S. Andreæ ſerm.2.

Luc.23.

B.P.Damian.ſerm. 69. in dedic. Eccleſ. ſerm.1.

EMBLEMA XIX.

Cùm ſublevaſſet ergò oculos. Ioan. VI.

IACTV QVALIS IACTVRA VEL VNO.

DOMINICA QVARTA

QVADRAGESIMÆ.

De cuſtodiâ oculorum, quorum vel unico jactu, ſæpè fit jactura animæ: Confertur cum jactu aleæ, quo non pauci bonorum, ac vitæ jacturam fecêre.

§. I. *Iactus aleæ & oculorum confertur.*

§. II. *Iactus hujus jactura exponitur illo Ieremiæ:* Oculus meus deprædatus eſt animam meam. *Thren. 3.*

§. III. *Oculorum jactus in templis pernicioſiſſimus.*

§. IV. *De jactu oculorum, in obſcœnas tabulas.*

§. V. *Exempla eorum, qui à jactu oculorum, ſibi temperarunt.*

§. VI. *Feliciſſimus jactus, quo oculi abiiciuntur.*

DOMI-

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ.

Cùm ſublevaſſet ergò oculos. Ioan. 6.

SI magno teſte Gregorio: *Omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio*, nemo quiſquam jure demirabitur, adeò ſolerter ab Evangeliſtis obſervatum, quoties & quando, & non niſi gravi de cauſâ Chriſtus oculos ſuſtulerit. Luc. 6. Sublimem illam ac ſubtilem Theoriam diſcipulis ſuis in monte traditurus: *Elevatis oculis in diſcipulos, docebat illos.* Marci 7. ut ſurdum & mutum ſanaret: *Suſpiciens in cælum ingemuit, & ait illi: Ephpheta, id eſt, adaperire.* Suſtulit quoque oculos in Zachæum, de quo Luc. 19. *Suſpiciens Ieſus vidit illum, & dixit ad illum: Zachæe feſtinans deſcende.* Quin Joannes, qui Chriſtum non modò in pectore, ſed & in oculis gerebat, benignum ejus obtutum tertiò obſervavit. Primò quidē *cùm ſublevaſſet ergò oculos Ieſus*, & turbam illam quinque millium virorum intuitus, quos quinque panibus ſaturavit. (an. 6.) Alterum prodigium in mortuo patraturus, venit ad monumentum; tulerunt lapidem; *Ieſus autem elevatis in cælum oculis*, ad patrem ſuum, tandem clamavit: *Lazare veni foras.* (an. 11.) Ac poſtremò ſuis valedicturus in ultimâ cœna: *Sublevatis oculis in cælum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum.* (an. 17.) Noſtis ut quid hæc æternæ veritatis nuntii, ac præcones, tam diſertè expreſſerunt, tam ſignanter annotarūt, quoties oculos Chriſtus ſuſtulerit? ut diſcamus, inquit Ven. Beda, *Quòd non ſolitus ſit, huc illuc vagari oculis*, cui perſpectum erat plus oculis, quàm pedibus cadere: (da hic.) fortiſſimos, ſapientiſſimos, hîc corruiſſe: urbes, imò orbem univerſum, jactu oculorum, jacturam feciſſe.

§. I.

Iactus aleæ & oculorum confertur.

CLemens Alexand. jactum oculorum, non inſcitè confert jactui teſſeræ, ſeu alearum, dum ait: *Teſſeram virtutis ferunt oculi.* Uulgò enim tam de his, quàm de illis jactatur **ooghen worpen**; & jactus veneris in aleis, & oculis notiſſimus eſt, nec levior in jactu oculorum, quàm alearum jactura eſt. (*Pontan. Bellar. part. 1. mirab. c. 70.*) Nero in ſingulos jactus aleæ 400. HS. id eſt, decem millia Philippeorum dilapidabat; fuit qui horæ ſpatio, jactu aleæ ſexdecim aureorum millia deperderet: (*Paſchaſius lib. 1. de aleâ.*) facilis jactura, ſed non levis momenti. In hunc ludum, Eva cum ſerpente deſcendit: *Vidit igitur mulier quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrū oculis, aſpectúque delectabile.* (*Gen. 3.*) Atque uno jactu oculorum, perdidit paradiſum, omnium virtutum, gratiæ, vitæ, orbis univerſi jacturam fecit; unde ſic eam interpellat Bernardus: (*Bernar. de gradib. humil.*) *Quid tuam mortem tam intentè intueris; quid illo tam crebrò vagantia lumina jacis?* non ſemel in caſtris transfugæ ſub patibulo, aleâ ſortem jecêre, ſed eheu! duo oculi, jactus fatalis, quo bonorum omnium, ac vitæ, non pauci jacturam fecêre. Sub mali ligno parentes noſtri ſortem jecerunt, & mortem ſubierunt. Ab hoc nos ludo deterrere conatur Gregor. dicens: *Hinc ergò penſandum eſt, quanto debeamus moderamine erga illicita viſum reſtinguere nos, qui mortaliter vivimus: ſi & mater viventium, per oculos ad mortem venit.* (*Gregor. lib. 21. Moral. cap. 2.*) Dum nihilo minus quàm jacturam vitæ, etiam æternæ in hoc jactu formidamus, ludimus, & parenti noſtro colludimus, ut Religioſus juxta ac ingenioſus Poëta Hermannus Hugo cecinit:

Cùm vita & mortis non felix alea jacta eſt
Colluſor proavi dilapidantis eram.

Pia deſid. lib. 3. emb. 38. Plut. in Artax. Rex Artaxerxes olim luſit cum nobili fœminâ Peryſali in caput & vitam Meſabatis Eunuchi; & uno aleæ jactu hominem excarnificandum tradidit. Luſit David cum Bethſabeâ, & uno oculorum jactu, caput Uriæ, & vitam animæ ſuæ perdidit. Libet hîc cum B. Valerio Epiſcopo hom. 16. exclamare: *O veloces jactus oculorum*: vis ſcire quàm veloces? Aug. ſerm. 250. de tempore. Auguſtinum adi, & audi: *David ille ſanctiſſimus, in mille paſſibus, mulierem nudatã vidit, & ſtatim homicidium fecit, & adulterium.* Quid agis invictiſſime, ſanctiſſime Horat. l. 2. carm. Ode 1. Propheta? *Periculoſæ plenum opus aleæ tractas*; non quando urſum & leonem dilaceraſti; *Periculoſæ plenum opus aleæ tractas*, non quando cum gigante decertaſti; ſed *periculoſæ plenum opus aleæ tractaſti*, ubi oculos in fœminam convertiſti: ſic illum oculis in Bethſabeam ludentem, nõ pecunias, non regnum, ſed vitam animæ tam levi jactu dilapidantem, perſtringit Ambroſ. lib. de Tobiâ c. 11. Ambroſius: *Fit ludus de periculo, & de ludo periculum; vitæ igitur hanc aleam rectiùs dixerim, quàm pecuniæ: ſub momento fertur, quod valeat in æternum.*

Potentiſſimus militiæ Dux Holofernes, cum muliere Aſſyriâ luſit, & uno jactu oculorum, urbem quam in manu habebat, & libertatem, & vitam amiſit: *Captus eſt*, ut ferunt Sacræ Paginæ, *in ſuis* Judith c. 10. *oculis Holofernes. Vitæ igitur hanc aleam* rectiùs dixerim cum Ambroſio, *quàm pecuniæ.*

Sunt qui aleæ luſu libertatem exponunt, ſed plures qui jactu oculorum. Barcinone ex publico propoſita pecunia, eâ Paſchaſius lib. 1. de aleâ. lege, ut aleatorum qui vinceret, eam tolleret, & qui amitteret libertate perditâ ad triremes damnaretur. Repentè numerus mancipiorum ingens repertus eſt.

Sampſon ille Nazaræus divino prodigio in lucem editus, qui luſit cum leonibus tanquam cum agnis. Tandem cum Judicum cap. 14. fœminâ luſit, & infelici jactu, oculos in eam conjecit: *Vidi*, inquit, *mulierem in* cap. 16. *Thamnatha & placuit oculis meis. Dixitque ad illum Dalila, ecce illuſiſti mihi*, ſed & ipſe hoc ludo illuſus, & captus eſt; & oculis ac libertate amiſsâ, ut viliſſimum mancipium: *Duxerunt Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere, molere fecerunt.* Notum eſt illud Plinii lib. 8. cap. 16. ſub Claudio Imperatore paſtorem Getulum, leonem ſuperaſſe ſago oculis objecto, & ſub Alexandro in leonem Lyſimachum prævaluiſſe: idem de Sampſone ſanctus Amb. apol. 2. David. cap. 3. Ambroſius confirmat: *Sampſon validus & fortis leonem ſuffocavit; ſed amorem ſuum ſuffocare non potuit: vincula ſolvit hoſtium, ſed ſuarum non ſolvit nexus cupiditatum.* Celebris divini verbi prædicator, docet *ludum aleæ eſſe velut rete, quo capiantur animæ.* Quid mirum homines oculis capi, qui in ſe retia tegunt, & uno jactu quandoque plures capiunt? *Ipſi nobis oculi retia ſunt*, inquit Amb. lib. de pœnit. cap. 14. Ambroſius, *& ideò ſcriptum eſt, ne capiaris oculis tuis.* Et infrà: *Multa retia tenduntur à diabolo, multa retia ſunt, oculus meretricis laqueus amatoris eſt.* Enimverò ſi organum oculi rectè expenderis, à formâ retis, tunicam retiformem invenies. Sic ſe captum, & irretitum canit infamis ille:

Propert. l. 1. Eleg. 1.
Cynthia prima ſuis miſerum me cepit ocellis,
Contactum nullis, ante cupidinibus.

At parum hoc eum, qui ſe ultrò in laqueos inſerit, irretiri. Sed robuſtiſſimos, integerrimos, vel uno jactu, oculis capi ac tantam jacturã facere, hoc enimverò periculoſæ plenum opus aleæ eſſe manifeſtò convincit. Nec eſt quod juvenes & cœlibes dumtaxat, verùm & conjugati ſibi temperent, à Sampſone & Davide edocti.

Fateor equidem accidere poſſe ejuſmodi nihil quemquam ab humanâ puellæ formâ humani quandoque pati; at ſi ſæpiùs ac liberiùs in eam, oculum conjecerit, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Fuit qui luſu aleæ ſecundò fæliciter ſuſpendium evaſit; at tertius jactus fatalis I. C. ſchat der ghe- ſonthept, cap. 9. fuit. Idem in jactu oculorum confirmat Chryſoſtomus hom 17. in illud Matthæi: *Quid viderit mulierem, &c. ſemel quidem*, inquit, *& ſecundò, & tertiò ſic videns, poſſit fortaſſe animum continere; ſi verò frequenter*

quenter id feceris, fornacémque iſtam horrendam ſponte ſuccendas, profectò capieris: neque enim extra naturam, aleamque humanam conſiſtis. Paulatim ſcintilla illabitur, & in incendium erumpit: Hi

——*ludi quoque ſemina præbent*
Nequitiæ, dicit Ovidius, & ſcintillas ſuppeditant.)

Quis neget periculoſę plenũ opus aleę, tractare eum, qui inter cuniculos ſubterraneos, pulvere nitrico inſtructos verſatur? Salvianus lib. 3. de providentiâ, oculos appellat, *naturales quoſdam animi cuniculos*: nam ut ignis; cuniculo ſubterraneo applicitus, non ſtatim excitat incendiũ, ſed ſerpit exiguo pabulo nutritus, donec in amplam materiam dilapſus, arces in ſublime ejaculatur: ita hîc per oculos, cogitationes aliæ ex aliis, donec in cor, in fornacem concupiſcentiæ elapſæ, arcẽ pudicitiæ evertant: (quemadmodũ ſcitè de Alipio Auguſtinus: *ſpectavit, clamavit, exarſit*: **Eenen oronck eenen lonck / een vonck / de mijne ſpronck.**) Non leve quippe in hoc ludo oculorum periculũ eſt, ſi liberè ac temerè jactentur. Aquei ſunt, ignem cõcipiũt, juxta illud: ἐρᾶν ab ὁρᾶν, inferũtque amoris faces, cordis incendium; quas ut reſtingueret, providit optima rerũ parens natura; ardentibus remediũ lachrymas. Unde Hieronymus c. 1. ad Titũ ſollicitè admonet etiam viros religioſos, ut *abſtineant à jactu oculi.*

Aug. l. 6. conf. c. 8.

§. II.

Jactus hujus jactura exponitur illo Ieremiæ: Oculus meus deprædatus eſt animam meam. *Thren. c. 3.*

EST qui cenſeat ſatius eſſe in prædones, quàm in luſores incidere; nec injuriâ, cùm jactus aleæ non ſecus ac oculorum, hominem nudet. ut Poëta canit:

Quem damnoſa Venus, quę præceps alea nudat. Horat. lib. 1. epiſt. 18.

Hactenus audiſtis qui uno jactu, multorum millium jacturam fecerunt; majorẽ certè qui omnium virtutum, gratiæ, & ſalutis æternæ, de quo Gregorius lib. 21. moral. c. 2. *Oculus*, ait, *meus deprædatus eſt animã meam: concupiſcendo viſibilia, inviſibilia, virtutes amiſit.* Sunt qui 30. 40. aut 80. totos annos in omni auſteritate vixerũt, in omni ſanctitate, virtutũ ac meritorũ cumulum congregarunt; quæ omnia, uno jactu oculorum miſerè perdiderunt; de quorũ caſu ait Auguſtinus, nõ magis ſuſpicabar, quàm Hieronymi vel Ambroſii: ut meritò quis dixerit, tribus potiſſimùm virum probum probari; *poculis, loculis, & oculis*; quod accuratè obſervat Celada noſter in Judith: *oculorum*, inquit, *nictatio, teſſera ludus eſt: quo virtutis opes, & cœli gazas, veloci oculorum jactu amittit, incautus adſpectus.* pag. 32. Præclarè Bernardus, virtutum Theſauro ſpoliari timens, ad conſpectum fœminæ exclamat: *latrones, latrones*; quod quò manifeſtius fiat, aleam ac teſſerã reſumo, & à Bernardo Bernardinũ adlego: „Didici, inquit, ille à fide digno relatore, quẽdam, dùm cetera amiſiſſet in ludo, luſiſſe „& perdiſſe dentes, atque ſibi extrahi, „cum patientiâ ſuſtinuiſſe; alium quo„que bis in ludo luſiſſe, & perdidiſſe uxo„rem; at verò quis ignorat oculos diriſſimè homine prædari? per quos non modò dentes, ſed & non ſemel uxorẽ amiſerunt. Bernardus in illud Gen. 34. *Ut videret mulieres regionis illius*, ſic ait: *O Dina quid neceſſe eſt ut videas mulieres alienigenas? qua neceſſitate, qua utilitate? an ſolâ curioſitate?* & paulò pòſt: *quis crederet tunc illam curioſam otioſitatem, vel otioſam curioſitatem, fore poſt ſic non otioſam; ſed tibi, tuis, hoſtibuſque, tam periculoſam?* Sed hæc jactura graviſſima, quam nemo prædonum intulit: *oculus meus deprædatus eſt animam meã.* Quod exponens Antonius Paduanus: *Latrunculi ſunt*, inquit, *oculi qui furantur animam*: fieri enim aſſolet, ubi fures ac latrones in caſtrum aut amplas ædes ſe penetrare nequeunt, parvum latrunculum per crates, & cancellos immittãt, qui poſtibus amotis, oſtio aperto illos admittat. Quò ſpectãt illa verſio Hieronymi ex Hebræo: *latrunculus latrocinabitur.* rem aptè expreſſit qui cecinit:

Bernardin. ſerm. 42.

Thren. 3.

Dom. 2. Quadrag.

I.C. Hebat der gheſontheyt pag. 190.

Het oogh / alleen het oogh can ganſch den menſch ontluſten:
Het is een open deur / een inganck van de luſten.
Die ſonder goet beleyt/die venſters open doet/
Crijght lichter als hy meynt/ een dief in ſijn ghemoet.

Porrò qui flagitiũ ipſis inferis horribilius ducebant, per oculum lapſi ſunt; quos infernalis latro, nec ſuperbia, nec gula, nec ira, nec libido ulla ſpoliare poterat, per hanc rimã exiguum latrunculum immiſit, qui fores aperiat, & totam animæ domũ ſpoliandam tradat. Ea propter omni pretioſa virtutum ſupellectile ſpoliari timens opulentiſſimus Iob, prudenter cavit, ne hàc latrones irreperent: *pepigi*, inquit, *fœdus cum oculis*, quaſi pacto inito, ne umquam hoſti pateant: Etenim ſi vir (Iob) veluti inſidianti morti feneſtras corporis claudit, jure nos monendo Gregorius ſubdit; *comprimendi ſunt oculi, quaſi quidam raptores ad culpam*; qui innocentiſſimos agnos faſcinant & velut ſcrupo in flumen conjecto, labyrinthum tentationũ inducunt, illudq́; Maronis de his dici poteſt, (Greg. l. 21. mor. c. 2.)

Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos. (Virg. Eclog. 3.)

Exemplum in ingẽs eſt, illud juvenis Anachoretæ, qui cum Abbate ſuo urbem adiens, ubi mulieres vidit; cujuſmodi eæ res eſſent ſollicitè ab Abbate quæſivit? cui Abbas anſeres eſſe reſpondit. Reverſus puer in clauſtrum inceſſanter flere cepit; ad quem Abbas; quid vis fili mi? at ille: volo Anſerem pater mi, quam in civitate vidi; quâ petitione Abbas conſternatus, ad ſuos hæc paucis habuit, oculos diligẽter clauderent, cùm etiam innocens, qui virtutem ignis ignorat, per oculos inardeſcat. Nunc ad alteram oculorum jacturam veniamus. (Raynaudi oculus myſt. pag. 118.)

III.

Oculorũ jactus in Templis, pernicioſiſſimus.

INter jactus talorum peſſimus ac pernicioſiſſimus eſt canis, ut ille queritur:

Semper damnoſi ſubſiluêre canes. (Propert. l. 4.)

at inter omnes jactus oculorũ is nequiſſimus eſt, qui canes refert, meritò è templis & locis ſacris elimandus, juxta illud: *foris canes, venefici, impudici,* foris ſalaces juvenes, qui, ut ait Ambroſius *l. 3. de virg.* docti ſunt in templo *ludere oculis, rotare cervicem,* etiam inter ſacra myſteria; quod ſanè deplorat Bernardus, *plus tribuunt oculo, quàm oraculo*, dum jactum oculorum, Dei comminantis oraculo anteponunt. (Bern ſerm. 28. in Cant.)

Hoc malum ſuo quoque tempore invaluiſſe luget orator aureus: *Multi*, inquit, *ad formas mulierum adſpiciendas, ad adoleſcentulorum pulchritudinem curioſiùs intuendã, in eccleſiam veniunt.* Tum aſſurgit: *non miraris quomodo undique fulmina non deferuntur? quomodo cuncta funditus non evertuntur? hæc enim non fulminibus ſolùm, ſed etiam gehẽnæ ſupplicio digniſſima ſunt.* Pergit porrò, & percunctatur: *Quid facis homo, mulieris ſpeciẽ curioſiùs in eccleſiâ perſcrutaris, nec horreſcis tantâ Dei templũ afficiens contumeliâ! proſtibulum tibi videtur eccleſia, & foro ignobilior. Nã in foro erubeſcis, etiã times, ne quis te videat mulierem ſectari; in eccleſiâ verò Dei, cùm ipſe Deus te alloquatur, & ab iſtis deterreat: eo ipſo tempore maximè, fornicatione & adulterio uteris, quo tibi magnâ voce intonatur ut ab his fugias, nec horreſcis, nec ſtupes.* Hactenus Chryſoſtomus, quem utinã audirent impudorati noſtri adoleſcentes, qui per *veloces jactus oculorum*, quos in Sabiniano reprehendebat Hieronymus, in ipſo Dei ſacrario deprædantur animas, & concepto in mente adulterio, inceſtu, ſacrilegio, crudeliſſimè trucidant; Domum orationis convertentes in ſpelucam latronum. Nec miraris quî cœlum ſilet, quî fulmina cõtinet? etenim ſi olim vendentes & ementes, & mẽſas nummelariorum everterit, quid hæc lentus ſpectet ſcelera? non flagello armatus omnes ad inferos deturbet? Hoc in gemitu colũbæ piè queritur purpuratus pater: *Quis tolerandum putet, quòd non deſunt, qui in ipsâ ſacrâ æde, dum tremẽda myſteria celebrantur, vel dum ſacra concio habetur ad populum, laqueos oculis quærunt, & juxta Dei ſententiam, oculis ac corde mœchantur.* (Chryſt. hom. 24. in Matthæum.) (Hieronym. ep. 48.) (Bellar. l. 2. c. 12.)

Compello vos, qui ad templi limina, vel

vel poſt columnas, ingredientes obſervatis, *quid ſtatis adſpicientes?* non in cælum, ſed in cænum? dorſo ad altare, vultu ac animo in mulierem meretricem converſo. *O abominationem horrendam!* ait Chryſoſtomus, *in Templo oculos non ſervare, ad mulierem convertere.* In promptu fortè hoc reſponſi illis eſſet, quod memini quendam dediſſe apud Baldeſanum *l. 3. de ſtimulis virtutum*: cùm nuper, inquit, viro illuſtri in Templo adſtaret alter, non inferioris dignitatis, ingreſſa eſt puella genere & formâ nobilis: oculos hic (ut plerumque jam faciunt) ilico in eam defixit, quod cùm alteri diſplicuiſſe, adverteret, hoc Davidis verſiculo ſe purgavit: *Delectaſti me Domine in factura tua*; ad quem alter, perge porrò, & apud eundem invenies: *Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc.* Attonitus ille inopinato ac dextero reſponſo, obmutuit. Oculis Virgines pupillas inhabitare natura voluit, potiſſimùm in templis, ubi Virginis matris, aliarumque caſtæ imagines, ſimilitudiné ſui in oculis, ac animo amant; juxta illud Iſidori Peluſiotæ l. 5. Epiſt. 46. *Non corpus modò intactum purumque, ſed & oculorum jactus* (*unde & κόρας*, id eſt, *puellas appellamus pupillas*) *Virgines ſeu caſtas decet eſſe*; ſed vitio mortalium fit, ut meretrices inhabitent. Quod quàm indignum ſit ex Ambroſio diſcite: *Turpes lenonum meretricumq; perſonæ à conſpectu vel judicis, vel Imperatoris arcebantur, ne turpiſſimorum viſus offenderet vultus Regii claritatem.* Quantò magis impudici illi adoleſcentes, formæ lenones, ac animæ latrones ab aris, à Chriſti Judicis ac Imperatoris conſpectu arcendi, hoc vel maximè quòd ut Cyprianus fatetur: *Eſſe ſe non putant oculis parricidas.* Requirendus hîc magni illius præſulis zelus, qui clericum ſuum ilico ab altari amovit, quod animadvertiſſet eum, in ſanctuario petulanter oculos in fæminam conjeciſſe. Si multi modò forent Chryſoſtomi, quàm plurimi de clero, Deique ſorte ac hæreditate, vel amandarentur ad ſæculi ſortes, vel vigili ſtarent oculorum cuſtodia, & illud *ludere oculis*, ut Ambroſius ait, templis exularet.

Beyerlinck apopht. ſacra tit. oculus.

Pſal. 91.

Ambr. in Pſ. 118.

Cyprian. l. 2. Epiſt. 2.

Metaph. in vita Chryſ.

Germanicus Druſi frater, ex Agrippinâ varios liberos ſuſceperat; ſed prædilectum filium ſuum acerbo telo inopina mors confixit; hoc tamen ſolatii fuit Liviæ: puer morte ſublatus, habitu cupidinis, in æde Veneris Capitolinæ dicatus fuit, quam quoties Auguſtus adiret, toties oculis & baſio libabat. Utinam hoc tempore non eſſent ejuſmodi, qui non Jeſum ac Mariam, ſed cupidinem ac Venerem aſſiduò in oculis ac animo haberent; non tot in obſcœnas tabulas oculis vagantes, animæ naufragium incurrerent.

§. IV.

De jactu oculorum in obſcœnas tabulas.

EX Ordine Seraphico divini verbi præco diſertiſſimus Thomas Illyricus, octo omnino horas in chartas pictas, in aleas, in tabulas luſorias, pro concione invectus eſt, ut auctoritate publicâ ii ludi prohibiti, officinæ ubi ejuſmodi inſtrumenta proponi ſolita clauſæ, communi ære opifices ſuſtentati fuerint. Altiori voce intonandum in pictorias, quàm luſorias tabulas, majori hîc jactura oculorum, quàm illic nummorum. Eo vocis ſono dicendum aut ſtylo ſcribendum, ut ejuſmodi tabulæ, è magnatum ædibus, privatis officinis, publicis civitatibus edicantur & proſcribantur. Quanta enim vel in nuda hac oſtentatione vis inſit ad nequitiam, affatim docet vel unus nebulo apud Terentium: de quo Auguſtinus; *Flagitioſus adoleſcens ſpectabat fabulam pictam in pariete, ubi inerat pictura hæc: Iovem quo pacto Danaem miſiſſe ajunt in gremium quondam aureum imbrem, atque ab hac tantâ auctoritate adhibet patrocinium turpitudini ſuæ, cùm in ea ſe jactat imitari Deum.* Valet hîc quoque vatis impuri teſtimonium.

Sapiens fruct. l. 4. in fine. v. annales Min.

Aug. l. 2. de civ. c. 7.

Quæ manus obſcœnas depinxit prima tabella;
Et poſuit caſtâ, Turpia viſa, domo:
Ille puellarum ingenuos corrupit ocellos,
Nequitiæque ſuæ, noluit eſſe rudes.

Propert. l. 2. Eleg. 6.

Nam qui innocui, qui rudes, qui non norunt litteraturam, conſpectâ tabulâ, com-

pendio ſcelus diſcunt; *Quod enim legentibus ſcriptura*, inquit Gregorius, *hoc idiotis præſtat pictura cernentibus, & adulterium diſcitur, dum videtur.*

Georg. l. 9. ep. 9. ad Sirenum epiſc. Cyprian. l. 1. ep. 2.

Hinc prudenter Ariſtoteles l. 7. polit. cap. ult. Magiſtratum inſtituens, jubet: prohibeant ut ne imagines ſtatuæve ejuſmodi uſpiam locentur, neve cui aliquando civium fas ſit, eas intueri. Cùm hoc ſit, teſte Gregorio illo Nyſſeno, *fornicari oculis* in picturis: quæ vel mutæ vel mortuæ, mores & amores vivos referunt, atque ab ipſo Ectypo, non rarò ducunt ad prototypon. De quo exſtat non inficeta hiſtoria. Nobilis quidam ad ſpecioſæ mulieris ædes miſerat pictorem, ut formam ejus delinearet; importunè ſupervenit maritus, qui irâ ſuccenſus, pictorem è veſtigio domo exturbat, dicens nimis pronum eſſe, ut poſt copiam ſeu Ectypon, ipſius etiam originalis, & prototypi cupiditas nobilem incenderet, atque uxor ſui quoque copiam faceret, addens, ſua etiam tela telam habere, quæ cupidinis tela, in corda jaciant. Appoſitè Chryſologus: *Formant adulteria in ſimulachris, fornicationes imaginibus mandant, titulant inceſta picturis; in tapetibus cupidines, qui tela vibrent*; Imò Narciſſi in aquis inardeſcunt, & accendunt. Hoc efficacius quò elegantiùs expreſſi. Eſt in familia principe, Romæ conclave, in quo à Michaële Angelo diabolicè 12. Jovis adulteria ad vivum depicta; eadem videre eſt prope Lovanium in domo ſuburbana. Qui hoc in excuſationem adducunt, ſibi ea ſervire, conjugatos nihil pictis aut fictis commoveri; quaſi verò nemo quiſquam ex Ephebis, è pediſſequis, è liberis, è poſteris in hæcumquam oculos conjecturus eſſet, credite, vel jactus unus *faſcinat agnos.*

Greg. Nyſſ. hom. 3. in Eccl.

Epidorp. Gaſp. Ensl. 2. pag. 307.

Chryſolog. ſer. 155.

Boteri pol. lib. 1. c. 6.

Refert Joſephus, rerum Judaicarum ſcriptor illuſtris, Pilatum olim nocte intempeſtâ opertas Cæſaris imagines Hieroſolymam intuliſſe, imò & in Templum, & in ſacra adyta, ſacras aras extuliſſe credit Divus Hieronymus. Ubi toto triduo jactari cœpit ea fama & increbeſcere, illatas à Pilato Cæſaris imagines: primùm alto ſtupore mœroreque defixit, tum deinde in querelas, in lamenta excivit, tum denique ad tumultum & apertam ſeditionem vertit: undique enim accurrere, affluere, advolare Judæi, Pilati ædes cingere, & omnia clamoribus, querelíſque complere. Ad extremum unà voce, uno ſenſu rogare, obteſtari, ut eæ imagines illò ilico tollerentur; cumque id renuiſſet Pilatus, votorum ſuorum tenaces Judæi; velut evicti fractique immenſo doloris pondere, omnes proni in terram corruêre; eodemque veſtigio totis quinque diebus, & noctibus hæsêre. Diſplicuêre Pilato tenaces animi, & in ſuſcepto propoſito, nimium ut videbatur, obfirmati. A quo ut revocaret, ad verba minas, & ferrum addidit. Itaque ſtatutâ die concionem evocat, quaſi ad eam verba habiturus; ſed tacente Judice, ſonant arma, & horrendùm intonant: dato quippe ſigno, expediti milites evolant in confertum populum, enſem nudant, totique in vulnera ac cædes imminere videntur; quibus oculis, quâ fronte, quo animo Judæos credis, & ferrum cervicibus incumbens, & mortem obviam excepiſſe? oculis certè irretortis, fronte exporrectâ, animo interrito: vix enim armorum fulgor oculos percuſſerat, cùm omnes vitæ, ſanguiniſque prodigi, in ferrum accidere, in genua prolabi, cervicem ultro nudare, aptare in vulnus, & ferrum, mortemque votis omnibus haurire. Terruit ea res perculitque inimici Judicis animum, & magno religionis ſenſu commovit; cui ut pareret, imagines omnes Cæſaris, procul juſſit amoveri.

Joſephus l. 2. de bell. c. 8.

Hæc dum audis, dum legis Chriſtiane, quæ te Judæorum invadit opinio? quæ exiſtimatio pietatis? aliquid fortaſſe detractum primæ libertati, aliquid legi ac religioni fuiſſet, ſi imago una aut altera Cæſaris, Hieroſolymis exponeretur. Et tu non Cæſaris, ſed Jovis adulteria, Veneris, Biblidis, Paſiphaes, aliorumque ſcortorum, (ſic enim omnes iſtas proſtitutas in Tabulis appello) non modò non ædibus, ac urbibus ablegatis, ſed in abacis ac archivis, quaſi in aris ſpectandas, & adorandas deas exaltatis. Optimè hoc cavit inter ſuos Carolus Borromæus, dum in ſynodo quadam

hæc

hæc laudabiliter ſtatuit: *Amoveri curabit paterfamilias quæcumque domi ſuæ ſunt, Chriſtianæ familiæ inſtituto indigna, quæque Dei oculos offendunt; imagines obſcœnas & turpes incendat.* Quàm pauci patresfamilias, hæc in ſe, quæ lex æterna in omnes ſanxit, Muſæa, conclavia, atria luſtrent, quid luſtrandum, quid flammis purgandum, oculis occurrat. Diſputabatur Compluti à doctoribus, de impudicarum tabularum corruptelâ: quibus elegantiæ atque artis obtentu depravari mores, ingenteſque animis clades inferri, non ſine habentium flagitio, ſatis conſtare videbatur. Malè pleriſque diſſimulatum periculum. Ubi de eo conſtitit, domi diutiùs habere noluit matrona quædam, pudicitiæ quàm opum ditior; vidua hæc erat, habebatque relictas ſibi à viro tabulas, artis elegantiâ commendatiſſimas, & pretii ingentis: ſed iſta his nihil impedita, ne aut pretio diſtractæ, aut amicis dono datæ, alienis domibus ignem inferrent, flammis abolevit. Arsêre eo incendio aliquot nummorum millia, ſed quovis pretio bene conſtat pudicitia. Alterum eodem ſtylo & auctore ſubnecto: cænabat cum proceribus Matthias Hovius Epiſcopus Mechlinienſis, apud unum illorum, qui cænationem multa pretioſâ veſte tabuliſque elegantiſſimæ artis adornarat; reliquas inter, unam laudabant convivæ, cui plurimum quidem ab arte laudis, ſed tantum ab argumento, ipſaque artificis impudentiâ, ineſſet obſcœnitas, ut Hovius ſine multo gemitu eam & conſpici & laudari ferre non poſſet; ergo ad ædium dominam converſus, quantâ potuit contentione egit, ut fœdam illam tabulam flammis aboleret: ſe pretium quantumvis magnum, de ſuo repræſentaturum; paruit monenti Epiſcopo hoſpes, laudabilior niſi pretium accepiſſet: quaſi verò non ipſa ſibi pretium virtus. Sint Ariſtidis, ſint Pauſaniæ, aut etiam Nicophanis infames labores; quo magis inſignes, hoc magis in ignes præcipitandi ſunt. Fecit hoc ſingulari poſteris relicto exemplo vir nobilis, urbis Gandenſis, tum Proprætor, D. Ægidius Vander Meere: qui ubi in nundinis annuis officinam ſatis copioſè inſtructam ejuſmodi fœdis tabulis conſpexit, pretium licitatus, omnes ad ædes ſuas deferri curavit, omneſque Vulcano conſecravit; hanc gratiam faciens quod in pretium Dominum non appenderit. O ignem luculentum! & factum ex igne clariſſimum! hanc laudem qui æmulantur, factum imitetur, ut à flamma famam mutuetur. Hoc vel privatus poteſt, nec uſquam majori emolumento pecunias expenderint Mariani, in quos id potiſſimùm incumbit. Stimulo eſſe poterit unus ex ſodalibus parthenicis Ingolſtadii, cujus in hoc malo abolendo virtus fuit ſingularis: compererat hic clam per urbem venire, à neſcio quo propola, obſcœnas imagines, quæ oculos honeſtos, ſeque ipſæ erubeſcerent. Conſtituit eas adoleſcens tollere: abiit, coemptaſque ad unam omnes, ne quos aſpectu urerent, flammis combuſſit, teſtatus ſe nihil neque lucro majori emiſſe, neque diſpendio minori perdidiſſe.

P. Rho exempla p. 755.

Annuæ 1614.

Alteram ſi lubet praxim, vel ipſi Eccleſiaſtici ac Religioſi à Bellarmino Cardinale hauriant. Principem virum adiens, nudas in aulâ imagines cùm offendiſſet, monendum ſibi duxit, ut famæ ſuæ, ac periculo inviſentium conſuleret: itaque inter prima ſalutationis officia, habere ſe dixit pauperes aliquot nudos, quos ejus vellet commendatos eſſe liberalitati; eoque omnia prolixè pollicenti, leviter arridens Robertus, jube igitur nudas illas imagines veſtiri, quæ mihi jam vicinâ ab hyeme algere, ac tremere videntur. Valuit monentis lenitas, & hos nudos veſtiendo, opus certè maximæ miſericordiæ effecit. Item & vos, ubi nudam tabulam adſpexeritis, veſtes pro frigore emendicate, ex auræ tempeſtate opportunitatem captate, ne æternis flammis Dominum, & infamis artis ſpectatores involvāt. Tales etenim picturæ, crede mihi, pejores ſunt colloquiis laſcivis, ſpectaculiſque obſcœnis. Dictio dicta perit, avolant leviſſimè viſa, turpitudo picta manet, & non ſemel ſpectaculo eſt. Ut damnum vix quiſpiam ſatis æſtimet, quod ab impuris hiſce ſimulachris infertur, tam illorum auctori, quàm ſpectatori, Teſtis irrefragabilis S. Proſper,

P. Rho exempla p. 157.

S. Proſper l. 4. dimidium temporis c. 6

 puellam

puellam in balneis,dum fortè Veneris tabulam attentiùs contemplatur, à dæmone correptam, adeò miſerè divexatam, ut ad 60. dies nihil refectionis admittere valeret.

Horrendum magis quod refert Serrarius in Tobiā c.6.de milite, qui in tabernâ picturam fœdam conſpicatus, eam emit à caupone,quam dum tollere vellet,diabolus eum ad terram alliſit, atque ita corpore ac animo miſerandum interiit;heu quot apud Inferos illud ingeminant:*ut vidi,ut perii*,qui oculis ludere conſueverant.Tandē expert̄.

Si tibi culpa jocus, ſit tibi pœna focus.

Et ne hîc vindicem Dei manum lentam arbitreris,plura congero:vir Religioſæ ſanctitatis in perilluſtris Domini porticum turbam cacodæmonum confertim intrantem conſpexit, ac ibidem loci nudæ cuidam tabulæ illi appenſæ,incenſum offerre. A quibus inſuper extorſit: plures libidinis flammis ab hac una tabula incendi, quàm illi omnibus ſuis infeſtationibus,aut phantaſmatis inflammare poſſent. Quo vir Religioſus conterritus, Domino rei viſæ ſeriem exponit, ac graviter commonet, picturam hanc flammis aboleret. Quam viſionem cùm ille luſioni aut ſomnio adſcriberet, poſtridie ab his inferorum geniis horrendum in modum diſcerptus ante imaginem,idolum ſuum,repertus eſt.Plura nec minus enormia idem auctor commemorat. Adeò nemo impunè vel aſpicit vel conficit hæc libidinis irritamenta. Ut de pictoribus ipſis refert Drexelius, narraſſe ſibi nuper celeberrimum chalcographum, & pæne catalogum texuiſſe eorum tantùm pictorum,atque ſculptorum,qui artificioſè quidem, ſed inverecundè pinxerant, aut ſculpſerant: qui omnes ad incitas redacti, aut præmaturâ morte ſublati, perierunt,& cum tabulis ſuis,miſerè naufragium incurrerunt. Noſtis ad quas ſyrtes, & ſcopulos? audi religioſum vatem.

Hortigas flamma æterna p.205.

Drex. Nicetas l.1.c.6. §. 2.

O oculi ſcopuli, potius ſyrteſque vocandi,
Heu! quibus alliſæ tot periêre rates.

Herm. Hugo in piis deſid. l.2. Emb.20

Quare ut tibi conſulas, & ne uno jactu in conſimilem tabulam, animæ jacturam facias,ſi tollere non poſſis,ubi ea loca tranſis, atria ingrederis, ubi illæ fæditates exhibentur, averte oculos, citò tranſvola, memor illius verſiculi ad Veneris ſimulachrum:

Quid facies,facies Veneris, cùm veneris ante?
Non ſedeas, ſed eas, ne pereas per eas.

Spectacula, ne longior ſim,hîc non ſpecto. Qui volet hæc, videat Tertullianum, Marianam, Chreſolium, alioſque integros de hac fœditate tractatus.

§. V.

Exempla eorum, qui à jactu oculorum ſibi temperarunt.

Iactatur illud Ducis Gandiæ Franciſci Borgiæ pronuntiatum: jactu aleæ quatuor res deperdi: *Tempus, pecuniam, virtutem, & animam.* Eadem vel levi jactu oculorum. Quare ut nonnulli ab omni jactu talorum, ita & alii ſtudioſiùs, ab omni jactu oculorum ſibi temperarunt. In quo ludo declinando, quis credat, etiam gentiles Chriſtianos vincere potuiſſe? Alexander Magnus,dum Darium vicit,major dum ſe, ubi Darii uxorem, filias, ſorores, formâ omnes præcellentes & captivas in conſpectum venire vetuit, ne qui viros vicerat à fœminis vinceretur.

Magno Alexandro non minor Scipio, qui expugnatâ Chartagine, Virginis formâ eximiâ florem, Floro teſte, ne oculis delibavit. Sic nec Cyrus Pantheam,nec Auguſtus Cleopatram, in conſpectum admiſit. Sophoclem impenſiùs prætereuntis pueri formam commendantem, Pericles coarguit, dicens: Prætoris non ſolùm manus à lucro, ſed & oculos à laſcivo jactu, continentes eſſe debere.Norant hi nihil adeò,ac pupillam oculi ſervandam, quæ facillimè læditur, ac vitiatur. Drogo Hoſtienſis in uno jactu aleæ, ſexdecim vitia enumerat. Antoninus tot eſſe credit, quot puncta. Chavaſſius de vera prudentia: tot putat committi peccata, quot ſunt elementa grammatices.Ut A. avaritia B.Blaſphemia. C.Contumelia.D.Deſperatio E.Execratio F. Fraus. G. Garrulitas. H. Homicidium.

Gellius l.6. c. 8. Val. Max. 4. c. 3.

Chavaſſ. l. 4. c. 8.

I. Ira.

I. Ira. L. Livor. M. Mendacium. N. Nugacitas. O. Odium. P. Perjurium. Q. Querimonia. R. Rancor. S. Simulatio. T. Turpiloquium. V. Uſura. At in uno jactu oculorum, non pauciora reperire eſt; ex hoc enim Adulterium, Baſia, ſeu beſtialitas. Curioſitas. Delectatio moroſa. Evagatio mentis. Fornicatio. Garrulitas. Homicidium. Inceſtus. Luxuria ſeu Laſcivia. Mollities. Nugacitas. Oſcula. Pollutio. Querimonia. Raptus. Stuprum. Veneficium. Zelotypia.
celi. 31. Ut veriſſimè Sapiens: *Nequius oculo quid creatum eſt?* Ecce crimine in uno tot mala reperiuntur. Dixerit Galenus medicorum princeps, in uno oculo centum, & duodecim morbos obſervari; plura vitiorum quàm morborum genera ſpirituales medici obſervarunt. Chryſolog. Ser. 139. Dei eſt quod oculus in orbem ſit apertus, *arctatur anguſtiſſimus in pupillam, membrorum dux ſit nō introitus vitiorum.* Sed quid vitia & morbos enumerare juvat? *Aſcendit mors per feneſtras,* imò plures morbos animæ, quàm Galenus morbos corporis comperio; ut non injuriâ, tam ſtudioſè, multi oculos aſſervarint, Job: *Pepigi fœdus cum oculis meis.* Quæ accuratè expendens Chryſoſtomus: *Quis non miretur,* inquit, *magnum virum* (Job) *qui diabolum ſuperavit, & omnia ſtratagemata ſubvertit; mulieris vultum non audere intueri? ut noverimus, quàm neceſſaria nobis in illis rebus ſit circumſpectio, quantumlibet pii & religioſi ſumus.* Quin religioſos imprimis clauſos oculos decere, præclarè verbis & exemplo docuit Petrus de Alcantara, qui ignorabat ex quâ materiâ, calce, aut lapide ſtaret cella, quam aſſiduò incolebat; quæ forma ſacelli, in quam ſæpiùs ad orationem conveniebat. Arborem prægrandem in medio impluvio non vidit per annos quatuor. Hanc exercitationem adeò homine religioſo dignam cenſebat, ut Tironibus aſſiduò occineret, oculos dejicerent; & ſi quem minus cæcum videret, illi ſuis ipſe digitis oculos, ut defunctis moris eſt, claudere conſuerat; rectè, nam ſi mortuos profitemur, quodnam monſtrum eſt, oculis latè patentibus vivere? ſic & magnus Patriarcha noſter Ignatius, ſuos in regulis modeſtiæ inſtituit. Quas quàm Religioſiſſimè quidam ſervarint hic dicendi locus eſt.

[Margin notes: Galen. in Introd. — Job c. 21. — Chryſoſt. ſer. contin. Joſephi. — Rho exem. pag. 765.]

Miraculo potiùs, quàm virtuti ſimile eſt, Xaverium barbaras inter gentes, numquam ſine arbitris fœminam allocutum, nullam umquam intuitum. Quid mirum ſi mulieri confitenti, quòd virum licentiùs aſpexiſſet, terribilis intonaret, meritam eſſe ob eam rem, ne à Deo umquam reſpiceretur. Non minus fortè mirandum, magis certè imitandum illud Balthaſaris Alvarez; Intererat hic publico judicio, in quo à ſacris quæſitoribus hæretici pronuntiantur, & puniuntur; illum ſortitus erat in ſubſelliis locum, ut nec judices, nec reos interfuſâ fœminarum multitudine, illis inviſis minimè poſſet intueri. Ergò oculos avertit, prolatâque Deiparæ imagine, in eamque ad ſeptem integras horas, quibus Judicium tenuit, oculos conſtanter defixit; perfectiſſimo continentiæ uſus exemplari, Virgine, quæ nec in angelum oculos conjecit; quem cùm audiſſet, *turbata in ſermone ejus.* Quærit Theophylactus, cur non dicitur: *Cùm vidiſſet turbata eſt in viſione ejus?* niſi quòd oculos etiam à cæleſti genio continuerit. Virginem hanc fœminam ſemel conſpexit Alphonſus Roderiguez, omnem humanam ita deſpexit, ut per 40. annos Majoricani collegii Janitorem agens, fœminam aſpexerit numquam. Hos quis neget non hominum, ſed in terris degere more angelorum, qui apud Iſaiam oculos velare prohibentur? num hîc ex iſtis ſpectandum propono Aloyſium, aulæ Ephebum: Imperatricem, quam tres annos quotidie adibat, numquam adſpexit. Quid dico Auguſtam? ne matris vultum umquam intueri ſuſtinuit. Unde Angeli nomen meruit: ut terra cælum dici potuiſſet, ſi plures Aloyſios habuiſſet. Sed ne noſtra tantùm delibemus, jam & exteros videamus, qui clauſis oculis in hac virtutis arenâ, mentis Andabatæ oculatiſſimi ſpectari meruerint. Quos inter meritiſſimò primus cenſendus eſt, Purpuratus ſenator Carolus Borromæus, qui Mediolani habitavit ad forū Curioſitatis promontorium ampliſſimum; eâ tamen oculorum continentiâ, ut in illud ne oculum

[Margin notes: P. Rho pag. 759. — Rho p. 760. — Luc. 1. — Rho ibid. — Iſa. 6.]

conjecerit. Philippo Nerio nobiliſſima genere ac formâ matrona, triginta totos annos in peccatorum arcanâ expiatione uſa, ſæpius etiam ad colloquium admiſſa, ſanctè teſtata eſt: numquam ſe à Philippo viſam eſſe animadvertiſſe. Quid mirum ſi in eo oculorum lux fuerit ſupra naturam adeò admirabilis, ut eam imitari peniculo ars nulla poſſet? extat & laudatiſſimum ejuſdem dictum: *Cùm palpebras nondum clauſerit mors, poſſe illam adhuc intrare.*

Nec minus hæc virtus in fœmina ſpectabilis enituit. Maria Eſcobar triginta per annos Ludovicum Pontanum habuit à ſecretâ confeſſione, rerum ſuarum arbitrum: nec umquam viri os, quod veluti divinum oraculum venerabatur, intuita eſt. Documento fæminis, imò & confeſſariis pernecеſſario; ubi enim quaſi cum homine agunt, quid mirum ſi aliquid patiuntur humani? quod confirmat Cornelius in illud Proverbiorum: *Ne capiaris nutibus illius.* Audivi, inquit, in Belgio matronam ſapientem, & ſanctam, monentem confeſſarios etiam religioſos & ſanctos, ut caverent ſibi ab aſpectu & colloquiis fœminarum pœnitentium, quia inquiebat, adeò illices ſunt oculi earum, ut ſi in virum quempiam illos defigant, illum planè irretiant; addebat: certa ſum non eſſe virum adeò gravem & conſtantem, cui ſi fixè eum reciprocè per quadrantem intuita fuero, non perſuaſerim quidquid voluero. Hoc audiens non videas, Iſidoro teſte, *oculum* rectè ab *occulo* dictum eſſe? quod *oculi* maximè *occuli* debeant, ne per feneſtras has, mors ingrediatur. Nec eſt quod conjugati hîc minus ſibi timeant, & monachorum ac contemplantium id eſſe, propè clauſis oculis vivere; Propheta Job ad omnes clamat: *Qui inclinaverit oculos, ipſe ſalvabitur.* Quare ne ſalutem in diſcrimen vocaret, oculos inclinavit. Hujus monitu aſpectum fœminæ, ſancto fœdere declinavit Ferdinandus II. Imperat. qui ſi matronæ in ſecretiori conclavi audiendæ eſſent, Auguſtam adeſſe jubebat; interim oculorum ita potens, ut alicujus formam aliquando contemplatum negent. Declinavit & Carolus V. qui quamdiu Auguſta vixit, tantâ egit pudicitiâ: ut ne facili oculorum jactu, fœminas formâ præcellentes poſſet intueri, obvias feneſtras ſibi duceret eſſe claudendas, juxta illud Ambroſij: *Claude hanc feneſtram, cùm videris alienæ mulieris pulchritudinem, ne mors poſſit intrare.* Feneſtras ut quiſque claudat, in promptu habet palpebras: has januas clauſiſſe, oculos & mentem ſervaſſe eſt. Concludo, ſi Ludovici incorruptum oculum, mentis oculis ſubjecero: occurrerat fortè Ludovico Regina ſalacior fœmina, quam dum commodè declinare nequiret, pro clypeo clauſum oculum objecit. Magnum integritatis indicium: poſt 400. enim annos à morte, oculus vividus, ac inſtar adamantis lucidus repertus eſt, ſemper in oculis habendus. Sed de his hactenus qui oculos ſervarunt. Quid ſi illos præcelluiſſe dixerim, qui abjecerint? juxta conſilium magiſtri noſtri; *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te.*

Prov. 6. — *Iob 22.* — *P. Rho exempl. virt. pag. 748.* — *p. 753.* — *Amb. in 118. Oct. 5.* — *Cantipr. l. 2. Apu c. 30, &* — *Matth. 5.*

§. VI.

Feliciſſimus jactus, quo oculi abjiciuntur.

Refert Franciſcus Sales D. Ludovicum Galliæ Regem, ægrum conſurrexiſſe è ſtrato, & fritillos ac talos fratris ſui Comitis, per feneſtram in mare præcipitaſſe. Complures alii reperti ſunt, qui aleas exoſi, eas à ſe & ædibus ejecerunt. Qui jactus, ut quidam, ait feliciſſimus eſt: quamvis & ille laudabilior, quo quidam, ut pudicitiam ſervarent, oculos abs ſe abjecerunt. Mitto hîc Homerum, & duos Platonis diſcipulos, Appuleium & Hermetem, qui ne à virtutis ſtudio avocarentur, oculos ſibi eruerunt. Prætereo Democritum, qui teſte Tertulliano, ſeipſum excæcavit, *quòd mulieres, ſine concupiſcentiâ, aſpicere non poſſet.* Unum hîc, alterúmve Chriſtianæ fortitudinis teſtimonium adduxiſſe ſufficiat: elucet hîc D. Dominici alumna Lucia, quæ facinus ſupra ſexus conditionem forte, auſa eſt: ſollicitata frequenter à viro

Sales Pra. Spirit. p. 3. c. 32. — *Tertull. Apolog. contra gent.* — *Raderus SS. Cae c. 3. §. 1*

nobili

nobili ad mutuos amores; tandem quid eſt, inquit, quod in me tantopere ames! lumina, inquit tua, *oculique tui, quibus ignea cedunt ſidera.* Irata ſibi ipſi intacta Virgo, itáne? ego meis oculis lædo mortalium animos, & perdo? ſequor conſilium magiſtri mei, *ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te.* Expunxit ergò utrumque, & oculos emiſſitios tranſmiſit amaſio: qui quatuor oculis, à Luciâ tantùm lucis accepit, ut oculos ſuos vanitati clauſerit, panderit veritati, & mundo ſpreto, ſua ac ſe in familiam S. Dominici aſſervanda tradiderit. Idem factitatum lego à nobiliſſima filia Scotiæ, Triduana nomine, quæ *ſideribus ſimiles oculos*, cùm litteris inſano proco deſtinavit.

Ovid, Ep. 19

Ovid. 5, Mem.

His annumeranda S. Birgitta, quæ oculos procerum ut Virgo effugeret, id lachrymis à Deo imperavit, ut oculi fœdum effluerent. Sed ſic Chriſti oculis virgo placuit, & cor vulneravit; à quo illud conſecuta ut quibus ipſa careb[a]t, lumina aliis reſtitueret. Norant hi mundo oculos, & vanitati claudere, ut cælo ac æternitati aperirēt: Etenim non pauci, ſi oculis caruiſſent, æternam lucem conſpexiſſent, qui oculati ad æternas tenebras amandati. Decentiùs hi cæci fuiſſent, ut de quapiam Martialis:

Mart. l. 16.

Eſſet cæca decentior Philenis.

Petrus Abbas Clarevallenſis, cùm morbo alterum oculum perdidiſſet, jocando ſolebat dicere: unum ſe de ſuis hoſtibus evaſiſſe, ſed ſe plus à reſiduo, quàm à perdito formidare. Quod fortè S. Audomarum impulit, cùm amiſſos ſenio oculos ad D. Vedaſti tumulum recepiſſet, ut facti pœnitens, cùm non videret an ex re animi eſſet videre, precatus eſt Deum iterum eriperet, ſi nocere lumen, eripuit, & in cælum abituro duces Angelos miſit, ubi ille cæcus nunc videt Deum. Væ igitur hîc nimium ocularis, qui uno jactu lucem æternam, viſionem illam beatificam, in quâ omne bonum amittunt! *Væ cæcis oculis* (mentis) exclamat Auguſtinus, *qui te non vident, ſol illuminans cælum & terram! væ caligantibus oculis, qui te videre non poſſunt!* (nocte æterna damnati.) *Væ avertentibus oculos, ut non videant veritatem! væ non avertentibus oculos, ut videant vanitatem!* Si Theologi tradant oculos beatorum in cælis nobiliſſima objecta habituros: ſi omne pulchrum, oculis beatorum etiam corporeis exhibendum ſit, quid huic ſpectaculo tam divino, terræ cloacas anteponimus? Dicamus cum Bernardo: *Vtinam nihil umquam vidiſſet oculus meus ſi illâ (quod avertat Deus) fruſtrandus eſt viſione.*

Aug. ſolil. cap. 4.

Sermone 2. de verb. Iſa.

EM-

EMBLEMA XX.

Si dixero quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis mendax. Ioan. 10.

SONO DISCORDIA SIGNAT. 2. *Æneid.*

DOMINICA PASSIONIS.

De Mendacio. Quàm pauci veritatem, quàm multi ſectentur mendacium, horologio perverſo conſimiles, quod aliter ſonat quàm ſignat.

§. I. *Omne mendacium peccatum, nec ullo caſu licitum eſſe.*
§. II. *Qui mori maluerint, quàm mentiri.*
§. III. Mendacium ſine honore. *Eccleſiaſt.* 20. *& vitium maximè infame potiſſimùm in viro principe.*
§. IV. *Mendacium quàm graviter punitum, quia odibile* Deo *& hominibus.*
§. V *Qui omni vita numquam mentitus ſit, quis eſt hic & laudabimus eum.*

DOMI-

DOMINICA PASSIONIS.

Si dixero, quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis mendax. Ioan. 8.

VERITATIS Aſſertores, *mentiri* dictum volunt, quaſi *contra mentem ire.* S. Thomas mendacium idem eſſe aſſerit; quod *contra mentem dicere.* S. Auguſtinus mendaces coarguit dicens: *Non aliud pectus tegat, aliud lingua proferat.* Cui conſonat illud Chryſoſtomi: *Ne alia quidem dicamus, alia ſentiamus, hoc enim eſt mendacium.* Quod quò manifeſtius fiat (ut unus aliquis veriſſimè dixerit, *mendacium facilius fingi, quàm pingi poſſe*) oculis tamen veſtris, quoquo modo, in rudi ſchemate conſpiciendum proponam. Vidiſtis quādoque, horologiū quodpiam perturbatum, aliud ſignare, aliud ſonare: ſonat quintam, dum ſignat primam, *non ſonat ut ſignat.* Homines horologiis ſimiles eſſe, Seneca dictitavit, quorum quota pars aliud mente, aliud ore deſignat? aliud linguâ ſonat, aliud ratio ſignat: *Signatum eſt ſuper nos, lumen vultus tui Domine*; id eſt, ut rectè Bellarminus, ex Auguſtino, aliiſque, indidit Deus homini lumen rationis, quod ſignat, & dictat, quid agendum, quid dicendum; ſed ſæpè ſæpiùs, *non ſonat ut ſignat.* Mens ſignat, tantam ſummam deberi; ſed quia chirographum amiſſum, lingua negat. Mens dictat puerum ſeductum à ſocio in popinam, veritus verbera, lingua negat. Ratio dictat merces tanto coemptas, ut lucrum faciat, lingua amplificat:

——— *Ora ſono, diſcordia ſignant.*

Non eſt concordia cordis, & oris; cùm tamen, teſte Plinio, ita à naturâ comparatum ſit, ut lingua nervū alterum cum cerebro, alterum cum corde connexum habeat, quo ab intellectu, qui in capite reſidet ita dirigatur, ut cum corde cōcordet. Quam concordiam cordis, & oris, veteres per pomum Perſicum adumbrarunt, de quo Poëta:

Per folium linguæ, fert poma ſimilima cordi.

Sed hunc veritatis fructum, quàm pauci legāt, ex illo vaticinio facilè colliges: *Ego dixi in exceſſu mentis meæ: omnis homo mendax.* Solus Chriſtus verax eſt, quem dum Pilatus interrogat: *quid eſt veritas?* etiam veritate tacente, ad illa verba: *quid eſt veritas.* aptum anagramma reſpondet: *Eſt vir qui adeſt.* Cæteri omnes mendaces, ut ad ſenſum Prophetæ aptè Lycoſthenes: *Sicut nō eſt piſcis ſine ſpinis, ſic nec homo ſine mendaciis.* Optimus ille, qui minimis urgetur. Quare ut huic communi malo occurramus, quàm illud deteſtandum, ac fugiendum ſit, paucis exponamus.

D. Thomas 2. 2. q. 110. — Auguſt. de verb. Domini ſerm. 29. — Chryſoſt. hom. 19. in epiſt. ad Heb. — Pſal. 4. — Plin. lib. 11. cap. 37. — Pſal. 30.

§. I.

Omne mendacium, peccatum: nec ullo caſu licitum; comprobatur.

MEndacium omne à Scholaſticis rectè dividitur in jocoſum, officioſum, & pernicioſum. Nullum tamen adeò leve, quod peccatum non ſit. Auguſtin. in Pſal. 5. priora duo attingens, ait: *Duo ſunt omninò genera mendaciorum, in quibus non magna culpa eſt, ſed non ſunt tamen omninò ſine culpâ, cùm aut jocamur, aut ut proximo proſimus mentimur.* Et alibi: *omne mendacium peccatum eſt.* Bernardus: *Nullum juſtum mendacium; omne mendacium, in omnibus peccatū eſt.* Quod vel inter Ethnicos Ariſtoteles, ut rationi repugnans damnavit, dicens: *Omne mendacium per ſe pravum & fugiendum eſſe.*

Auguſt. in Pſal. 139. — Bern. lib de grat. & lib. arbitrio. — Ariſtoteles lib. 4. Ethic.

Ac primum quidem, quod leviſſimum videtur, jocoſum eſt: quod animi cauſâ, & animo oblectandi, profertur. In quo quotuſquiſque ſe peccare exiſtimet, aut hoc ſibi ſcrupulo, aut religioni ducat? cùm nihil frequentius, quàm temporis fallendi cauſâ, alia ex aliis contexere; cujuſmodi hîc pauca induco: cùm duo faceti homines grandia loqui vellent, dixit unus ſe in quâdam regione vidiſſe braſſi-

cam, quæ 1500. equites tegeret. Tum alter: & ego vidi ahenũ, in quo fabricando 100. f b.i laborabãt, nec pulſus unius mallei, ab altero ob diſtantiam percipi poterat. Rogatus quid cum tam vaſto lebete facere vellent? reſpondit; braſſicam veſtram coquere.

Pariſiis tres ambiebant officium carnificis, conferendum illi qui ex tribus morti deſtinatis dexterrimè caput demeteret. Primus duo fila, collo rei obligata diſſecat. Alter ſuum ſtantem ita percutit, ut caput ſeciſum in collo hæſerit. Tertius ſuaſit ſuo ut ſeſe proriperet, dum in turbam populi ſe ingerit, ſecurim in cervicem ejus eminus collimat, & caput amputat.

Sic fuiſſe aſſeverant, qui leporem currentem tondêret; alterum qui currẽti equo ſoleam affigeret. Tertium, qui ita dexterè in densâ pluviâ digladiabatur, ut ne ſtilla in caput decideret. Quid plura? Scribendi finis non ſit, recens poëta canit:

Nunquid in octavo, mendacia plurima vulgus
Edat an in quarto, quæris an in folio?
In decimo ſexto mentitos plurima ſeclo
Suſpicor hiſtoricos qualibet in folio.

Minus interim attenti quod feſtivum mendacium, ſit verum peccatum. Et tamẽ quid magis obvium? ridendo, jocãdo hyemali veſpere, fallendo tempori, ſexcenta nectunt ejuſmodi; in quo ſeipſos fallunt ac turpiter decipiunt, ut veriſſimè Auguſtinus lib. de mendacio: *Quisquis eſſe aliquod genus mendacii, quod non ſit peccatum putaverit, decipiet ſeipſum turpiter.* Jocoſum certè illud cenſeri poſſet, quod Religioſus quidam cum D. Thoma iter faciẽs, joco protulit: cùm enim dixiſſet: en boves volantes, jamque Thomas ſuſpexiſſet, riſit frater Doctoris ſimplicẽ credulitatem. At Thomas ſevero ſupercilio fratrem coarguit, dicens: *Faciliùs ô frater, credendum boves volare, quàm religioſum mentiri.* Cap. ult.

Ita dictum joco, ſanctus Doctor ſeriò excepit; utpotè ſibi religioni ducens, religioſum joco peccare. Imò uſque ideo hoc indignũ ducebat, ut 2.2. quæſt. 110. art. 4. ad 5. docere non dubitarit, quoſdam dicere: *Quod perfectis viris omne mẽdacium eſt peccatum mortale.* Quam Doctor Aquinas de Religioſis, hanc optimã de omnibus Chriſtianis Divus Anſelmus opinionem imbiberat: ut firmiter crederet, quidquid illi diceretur. Cùmque viri illius candori, quidam fucum facerent, & manifeſtò imponerent, monitus eorum dictis fidem nõ haberet, quæſivit: *Nunquid non Chriſtiani ſunt? quomodo ergo mentiri poſſunt?* quomodo Chriſtiani mẽtiri poſſint, mercatores, propolas, cauponas interroga, qui ni mẽtiantur, nil lucri facient, nullas merces diſtrahent, fame illis pereundum erit. Quin receptum illud apud Juriſtas: *Petitur injuſtum, ut accipiatur juſtum.* Sed hoc ipſum ô viri! frigidiſſimũ mendaciũ eſt, merces vix ullas extrudi poſſe, niſi mẽdacio veſtitas. Surius in vitâ 2. April.

Vetus ac fide dignus Scriptor commemorat duos cives Colonienſes ob mendacium ac perjurium, à ſuo Curione acriùs reprehenſos, horũ alteri. Domine, inquit, mercaturam facturus, & mentiri ſciat neceſſe eſt, & jurare, hæc noſtra eſt Rhetorica. At, inquit Curio, id lege divinâ prohibitum eſt. Et obſecro te, conſilium ſequere: aliquanto tempore ſine mendaciis, pretium mercibus ſtatuito, & lucrum ex voto reſpondebit. Promittunt, & annum integrum experiuntur. Sed res retrò prolapſa auferri, emptores diffluere, lucrum ceſſare, ingens damnum emergere cœpit. Anno exacto ſortem ſuam apud Curionẽ queruntur, qui eos ad conſtantiam in alterum annum animat, fore ut diteſcerent. Rurſus addicunt, promiſſis ſteterunt, quod ubi in vulgus increbuit, mirè ab omnibus frequentari cœperunt, ac brevi ingentes divitias ſibi comparârunt, atq; illa merces fuit non velle mendaciis diteſcere. Quia multò faciliores eſſent emptores, ſi candidè pretium indicari ſcirent, & hos quiſque libens frequentaret, quos ſinceros ſciret, ac probaret, adeò non utile eſt mendacium, nec quovis emolumento, etiam totius univerſi propoſito, proferendum. Hoc irrefragabile magni Auguſtini teſtimonium eſt: *Non licet mentiri pro ullius boni cauſa, nec pro ullius ſalute æterna, nec pro toto mundo.* Quid ſi mendacio litem lucrari poſſim decem S. Cæſarius l. 1. mirac. cap. 37.

decem millium aureorum, quæ mihi jure debentur, num mentiri non liceat? non. Narrat Xiphilinus Liviam Augusti imperatoris conjugem, Numerio Attico viginti quinque millia coronatorum promiſiſſe, modò diceret viſum à ſe Auguſtum Cęſarem à morte in cœlum conſcendiſſe. Nũ illi mentiri non liceat? non. Quid ſi mendacio urbem obſeſſam gubernator liberare queat, ſi confingat poſt triduum ſuppetias adfore. Quid ſi mendacio innocentem morti eripere queam, num mentiri non liceat? non. Etenim quod intrinſecè malum eſt, nullo caſu licitum eſſe, Doctoris gentium axioma evincit: *Non ſunt facienda mala, ut veniant bona*: ut ſi ullo pretio, aut caſu, mendacium licitum foret, omnem convictum humanum tolleret, ac rempub. funditus everteret; cùm hoc unum ſemper dubitari poſſet, an mentiri licitum ſit. Et hanc rationem doctores allegant, non tãtum mali ex innocentis morte, reipſa accidere poſſe, quantum inferretur, ſi ullo caſu mentiri licitum eſſet. Quodque intrinſecè malum eſt nullo fine honeſtari poteſt. Virginitatis dos, ut maximi facienda, nunquam tamen mendacio ſervanda eſt. Submiſſio ſeu humilitas virtutum mater, & tamẽ ne minimo mendacio cuſtodienda eſt: *ſi humilitatis causâ mentiris*, inquit Auguſt. *mentiendo efficeris, quod evitaras*, & hoc non ex tripode; ſed è cathedra Petri protulit oraculum Innocentius pontifex: *non mentiendum, pro alterius vita ſervanda, multò minus pro triobolari negotio*, ut jam paſſim fit: & error communis eſt mẽdacium officioſum, ad turbas domeſticas avertendum, ad grave incommodũ amoliendum, mendacium, ut ajunt, ad majus bonum, licitum & minimè peccaminoſũ ducere. Sic Stratocles mentiri ſibi fas eſſe ducebat, ut ſuos oblectaret: ſuperatis quippe pugnâ navali Athenienſibus ſumma celeritate Lauro redimitus Athenas, quaſi triumphabundus, ingreditur: & fauſtum victorię nuntium, ipſe evulgavit. Undiq; publicos plauſus, ac ſigna lætitię, ob ſtragem hoſti illatã decernit. Dum biduo pòſt, omnem triumphum in luctũ, verus nuntius cladis vertit. Quo populus graviſſimè concitatus, in Stratoclem mendacẽ exarſit, ad quos ille: Quid, inquit, viri Athenienſes vobis mali attuli? ut duos dies ſaltem gauderetis eo mendacio effeci. Plures indies hunc imitati, ut malos rumores leniant, bonos falsò affingunt, & ut Pauli Æmilii obſonator, ex uno apro ſexcenta diverſa fercula paraſſe dicitur, ita hi ſubinde unicum dictum, ſexcentis mendaciis farcire ac condire dicuntur.

Innoc. 3. Epiſt. decret. tit. de uſuris.

Fulgoſus l. 4. c. 18.

Plato in hoc certè non divinus, quòd mendacio non ſecus ac Helleboro in gravibus malis uti licere aſſerebat: ac medicis quandoque id concedendum, ne ægrum prorſus deiiciant. Sed doctorẽ Chriſtianum audite, in hac palæſtra exercitaſſimum: *Si quis*, inquit Auguſt. *ad te confugiat qui mendacio tuo poſſit morte liberari, non es mentiturus? Si aliquis ægrotus interroget, quod ei ſcire non expedit, qui etiam poſſit, te non reſpondente, graviùs affligi: audebiſne aut verum dicere in perniciem hominis, aut ſilere potiùs, quàm honeſto & miſericordi mendacio valetudini ejus opitulari?* verbi gratiâ, gravi morbo periclitatur ægrotus, qui certò extinguetur, ſi ei unicus filius mortuus nuntietur: is quærit à te an vivat? quidquid aliud dixeris præter unum è tribus: aut mortuus eſt, aut vivit, aut neſcio, nihil aliud credit quàm mortuum; ex illis autem duo falſa ſunt, vivit & neſcio. Quid hîc agat chara uxor? chariſſimi conjugis mortem acceleret? vivum in veritate interimat? nónne hîc ſaltem locus erit officioſo mendacio? audiſtis proponentem, nunc ſeverè pro veritate pronuntiantem attẽdite: *quomodo non perniciosiſſimè dicitur, ut alter corporaliter vivat, debere alterum ſpiritualiter mori?* infallibile primæ veritatis pronunciatum eſt: *Os quod mentitur; occidit animam.* Hinc tot millia Martyrum mori maluerunt, quàm, vitâ corporis ſervatâ, animam mendacio perimere; qui probè norant, quia *incomparabiliter pulchrior eſt veritas Chriſtianorum, quàm Helena Græcorum: pro illa enim fortiùs Martyres noſtri, contra hanc Sodomam; quàm pro illa, mille heroes adverſus Trojam dimicarunt.*

Aug. l. de mend. l. 6.

Aug epiſt. [illegible]

§. I I.

Qui mori maluerint, quàm mentiri.

Amb. in Pſal. 118. Generoſum pugilem, ac veteranum militẽ inducit Ambroſius Iſaiam, de quo ſic ait: *Fertur ei in carcere poſito, Diabolũ dixiſſe: dic quia non à Domino locutus es, quæ dixiſti, & omnium in te mentes affectuſque mutabo, ut qui indignantur injuriam, abſolutionem conferant. Sed ille gratius judicavit, pro veritate ſupplicium.* Quin & una omnium Martyrum vox fuit, quæ Luciani; *Mentiri non eſt meum.* *Sur. 27. Apr.* Refert Metaphraſt. apud Surium de Anthimo Nicomedienſi Epiſcopo, qui ſæviente Maximiano à 20. ſatellitibus ad necem quæſitus, ipſos ſatellites hoſpitio excepit, ac liberaliter habuit, dixitque ſe brevî Anthimum in eorum conſpectum producturum. Dum tandem in medio cõvivii apparatu exurgens, ſeipſum manifeſtavit, ſe eſſe quem quærerent. Hîc illi attoniti, & benevolentiâ tam munifici hoſpitis delibuti, unà ſpoponderunt paratos ſe imperatori imponere, Anthimum diu quæſitum, nuſquam repertum eſſe; at ille graviſſimè hoc cavit, aſſerens fas non eſſe Chriſtiano, pro vita cujuſquam mentiri; itaq; ultro ſe captivũ illis adjunxit, & mori maluit, quàm mendacio vitam ſervare.

Hieronym. epiſt. 49. de muliere ſepties icta. Alterum hujus rei præclarum exſtat teſtimonium, apud D. Hieronymum: Vercellæ in Lõbardia, vir Zelotypus accuſavit uxorem de adulterio, juvenem compegit in antrum aliquod horribile, & ſimul uxorem alio curat detineri, donec ante judicem adducti, juvenis torturæ impatiẽs, confeſſus eſt ſe feciſſe, quod non fecerat, & illam innocentem accuſat. At illa poſt omnes cruciatus conſtans, ſuſpiciẽs in cœlum exclamat: *Tu teſtis es Domine Ieſu; cui occultum nihil eſt, non ideò me negare velle ne peream, ſed ideò mentiri nolle, ne peccem; at tu miſer homo* (ad adoleſcentem converſa) *ſi interire feſtinas, cur duos interimis innocentes? equidem & ipſa cupio mori, ſed non quaſi adultera, innocentiam meam mecum feram.* Duplicantur tormenta & judex carnifici minatur extrema, ni ab imbelli ſcelus exprimat. Crines ligantur ad ſtipitem, & eculeo impoſita, ignis pedibus ſupponitur, latera ferro ſcinduntur, ſolvuntur mẽbrorũ cõpages, una vox eſt: *cede, ure, lacera, non feci, veniet dies qua hoc crimen diligenter diſcutiat.* Jam tortor ſuſpirabat, nec erat vulneri locus, corpus quod laniaret carnifex, ipſe horrebat, ſolum animum judicis explere nequibat, qui in has voces erupit: Quid miramini ſi torqueri malit, quàm mori? adulterium certè ab uno committi non poteſt: & eſſe credibilius reor noxiam negare, quàm innocentem confiteri; itaque utrumque damnat, uterque ducitur: *miſerrimi juvenis caput uno ictu amputatum eſt.* Ut ad fœminã pervenit, illa ut altera Suſanna, flectit genua, & nolens oculos obvelari, cœlum teſtem innocentiæ invocat, itaque valido ictu percuſſa, paucas guttas ſanguinis, per lactea colla diffudit. Repetit ictum carnifex, ſed velut rupẽ feriret, enſis reſilit. Ergo exurgit in iras; & thoracem exutus quo expeditiùs ſæviret, tertiũ eam ferit, & aurum, quod fortè carnifici excidit, potiùs quàm ferrum illa timens, ſecura carnifici dedit, dicẽs: en tibi ex humero aurum ruit; illa rubet, ille pallet, cùm tertiò fruſtrà feriiſſet, jam tentabat ferrum jugulo immergere, dum ecce ad capulum gladius reflectitur. Novus igitur enſis, novus tortor adhibetur. Tertiò rurſus percuſſa, iterumq; tandem ſemi-animis proſternitur ſine ulla læſione. Ad tumultum tamen ſedandum, corpori terra ingeritur, convolvitur in veſtes, ut mortua ſepelitur. Accidit autem eâdem nocte, alteram fœminam ſepeliri, proiicitur hæc avibus feriſque voranda. Dum ilico ad ſe redit, & apertis oculis blandè ſubridens: ô bone Jeſu! ſpes cordis mei, tibi vivo, & poſthac vivam. Quo ſpectaculo adſtantes attoniti, veritique ne rurſus in manus tyranni incideret, inciſis capillis, habitu virilli, cœnobiticam vitam, quietè ac ſanctè ducere permiſerunt. Mori ſcivit hæc virago, mentiri neſciit. Ex quo concludo cum Hipponenſi Præſule: *Si nec ipſa vita proponenda eſt veritati; quid obiici poteſt propter quod mentiendum eſſe contendant, qui aliquando putant oportere mentiri?* *Binet conſolatio ægrorum c. 10. poſt max. Auguſt. in Pſal. 139.*

Sed

Sed miſſis etiam motivis divinis,ut politiæ,ac honori cujuſque cõſulamus:certè, nulla major nota, ex vulgi opinione inuri poſſe videtur: quàm ut quis mendax audiat,nam ut Eccleſiaſticus ait:

§. III.

Ecli.c.20. Mendacium ſine honore, *& vitium maximè infame: potiſsimùm in viro principe.*

CUjus verba, divinis eò ſimiliora eſſe debent,quò propiùs ad Deum,Principes dignitate & imperio accedunt. Scribanius in politico ſuo Chriſtiano,acuto,ut par eſt ſtylo,hoc vitium inſectatur; & viro principe, ut maximè indignum cõteſtatur. Ac primùm,ſic Plinium inducit loquentẽ: *Cùm mendaces homines aut inopia, aut timor faciat, magnitudinem fortunæ ſuæ Imperator ignorat,qui mẽtitur.* De omni ſuperiore hæc dicta arbitrare. Et planè ignavæ mentis eſt mentiri. Ut non aberraverit, qui dixerit, vilis & muliebris pectoris eſſe mẽtiri. Scio, inquit, familiare Principum aulis mendacium eſſe: divites in illis reſponſiones, & verba propè ſingula, tanquàm utero gravida mentiuntur partum,ne fide. Vento, nõ prole diſtenduntur.Extollunt verbis,factis præcipites agunt:ore locupletes, reliqua inopes. Ut jam fortiter venuſteque mentiri,aulâ dignum cenſeatur; & niſi ſine rubore mentiri ſcias,parum civilis habearis: jamque ille comiſſimus cenſeatur,qui pluribus benè conſutis mendaciis, dictionem veſtit;ille ruſticus, qui nullo exornare verba mendacio didicit. Quò rapimur? quaſi nobilis non ſit, qui mentiri neſciat. An hi etiam ſpiritum veritatis mendacem volũt, dum per Sapientem edixit: *Non decet Principem,labium mentiens.* Prov. 27. Quare Alphonſus Rex Aragon.dicebat ſimplex verbum Principum, tantum valere ad fidem debere, quantum privatorum hominum juramentum.Idem Baſilius Imperator ſpectavit,optimè his filium imbuens:Maximi pendito,fili,veracem te eſſe in ſermone debere, & veraces in conſuetudinem admittere:ita enim firmus & conſtans, in omnibus dictis,factiſq; æſtimaberis. O viri nobiles,ô aulici,quibus honor & nominis fama curæ ac cordi eſt,fidem ſervate: verbis res reſpondeat, neminem mendacio circumvenite. Laudem hanc Plinius Trajano tribuit,ut quæ vellet,velle;quæ nollet,nolle,ſcirent omnes. Juramento ad fidem non eget, qui nunquam mendax repertus eſt. Hanc famam ſibi Carolus V. comparavit, ut dum quid affirmare vellet, fide viri nobilis aſtrueret;atque hanc aſſertionem omni ſacramento firmiorem eſſe habendam. Veriſſimè quidem Eccleſiaſticus: *Opprobriũ nequam in homine mendacium*; at longè nequiſſimum, in primate, quod Ptolomæum Regem Ægypti, unus aliquis è 70. interpretibus præclarè docuit: rogatus enim, quâ ratione,Rex optimè veritatem in omnibus ſectari poſſet? hoc reſponſi tulit: *Si primùm ſtatueris magnum dedecus eſſe hominibus mentiri;multò verò magis Regibus: qui cùm habeant poteſtatem agendi quæ velint, cur mentiantur, non habent.* Quis non ſummum dedecus exiſtimarit hominem inter homines omnem fidem amiſiſſe? omnia verba pro mendaciis exſibilari. Quis avidè doctrinã magiſtri mendacis excipiat? quo fructu præco verbi Dei,ſuggeſtum conſcendet, ſi mendax habeatur? quis fidẽ miniſtro prædicanti habeat, cujus vel nomen, *miniſter* apto anagrãmate *mẽtiris* ſonat?quâ auctoritate præſul, vel princeps aget inter ſuos, qui mentiri conſuevit. Ariſtoteles rogatus, quid lucri faceret mendax? hoc unum reſpondit,*Vt cùm vera dixerit,nemo credat*:quia ſemper falſitatis ſuſpectus: *Cretenſes ſemper mendaces*, quia ſemel iſto nomine laborarunt. Et *à mendace,quid verum dicetur*?juret, perjuret, nemo fidem adhibet, fitque ut olim Carbone pollicente quidpiam,etiam juramento addito,Publius Romanus viciſſim juravit, ſe illi non crediturum. Quod idem confirmat D.Hieronymus, ad Julianum diaconum,ſcribens:*Antiquus ſermo eſt, mendaces faciunt,ut nec vera dicentibus credatur;hoc lucrum mendaces conſequuntur; ut nec cùm vera dixerint,fidem inveniant*;quantumvis mille juramentis ſanciant. Hoc ſuo malo quondam didicit,quidam *Planus* nomine, è

Margin notes (left): criban. olit.l.1. ap.6. — mormit. dict. & 7. Al- nſ. m.58. — arti ad. 18. .7.

Margin notes (right): *Scrib.cit.* — *Eccli. c. 20.* — *Ariſtæus de 70.interp. Fabri auct. p.419.* — *Ad Timoth. cap.1.* — *Eccli. 34.* — *Pont. Attica bell. part.2. Sal. cap.57.* — *Hieron. epiſt.34.*

ne è dolis & mendaciis planè conſutus: hic ſæpiùs in publico, quaſi fracto crure corruens, tranſeuntium opem implorabat: quibus deinde, ut deceptis, illudebat. Tandem qui hactenus joco caſu crus ſibi ſeriò fregit; tum ille auxiliares manus implorare, & per omnes Deos opem poſtulare: at obvii reſpondêre; *tollat te, qui te non novit.* Hoc lucratus fuerat, ut per mille Deos obteſtanti, fides non haberetur. Quæ quàm gravis nota, homini potiſſimùm ingenuo ſit, paucis Chryſoſtomus docet: *Mala eſt macula in homine mendacium*; quam ne inureret gloriæ ſuæ Salomon, hæc ad Dominum: *Duo rogavi te, ne deneges, antequam moriar: vanitatem & verba mendacii longè fac à me.* Hoc ſcilicet timebat, ne evaneſceret in cogitationibus ſuis, & ne mendax à ſuis haberetur. Ubi hoc maximè mirandum & obſervandum occurrit, cùm mendaciis plena ſint omnia, audire nolumus quod facimus; de quo Hieronymus Ruffinum commonuit: *Obſecro te, ut qui mendacii alterum criminaris, deſinas ipſe mentiri.* Erubeſcimus, cùm ſimus, mendaces dici; & nomen ut ſummum probrum ferro vindicamus. Facere non pudet, dici pudet. Et cùm glorietmur, ſi alicujus candori & ſimplicitati mẽdaciis illuſimus, ad vindictam decurrimus, ſi quis, quo gloriamur, *mentiri* nos dicat. Laus nimirum à mendacio, vindicta à verbo eſt. Hoc unum *mentiris*, quot diſſidia, quot alapas, quot vulnera, quot duella, quot cædes concitavit. Audiat qui aleator, potator, ſcortator, omnia facilè concoquat; at verbum hoc *mentiris*, ſi nobilis ſit, neceſſe eſt ferro vindicet, & cùm audire nolint mendaces, lingua eos manifeſtos facit. Anno 1609. in Anglia ludebat filius Baronis Warthonis, cum Joanne Stuarto, Angliæ Regis cognato: cui cùm fortè per ludum, illud leve verbum *mentiris*, ab altero objectum eſſet; è veſtigio Wartheno colaphum impegit: quo velut duelli ſigno dato, propè Londinum concurrunt, & ambo mutuis vulneribus confecti, eodem tumulo, juſſu Regis conditi ſunt. Hunc exitum florentiſſimorum juvenum, hoc unũ *mentiris*, dedit. Ita verbum ferro vindicamus, quorum rebus gloriamur: bis ſtolidi, factis, & vindictâ.

Chryſoſt. in Pſal. 14.

Proverb. 30.

Hieron. 23. Apolog.

Hiſt. Eman. de Metere lib. 29. hiſt. Belg. Fabri auct. in Sexag. them. 5.

§. IV.

Mendacium quàm graviter punitum: quia reddit odibiles Deo, & hominibus.

Perſis & Indis magni criminis inſtar eſt *mentiri*: horum enim lege cavetur, qui clientem circumvenit, jamque tertiùm abuſus mendacio fuiſſet, illi omni vitâ ſilentium indiceretur, omnique magiſtratu aut honore indignus cenſeretur. Artaxerxes verò adeò mendacem oderat, ut linguam ejus triplici clavo transfigi juberet. Quas pœnas etiam ſcelere impares judicabit, qui Demonſthenem audierit: *Hic non minori ſupplicio dignum cenſebat verba pervertentem, quàm nummos adulterantem.* Ab hoc Philoſopho ſtetit Claudius Imperat r, qui ſi Spartiano credimus, ut intellexit quendam Pamphilum obiiſſe, de quo conſtabat quod in vitâ nunquam verum dixiſſet: juſſit cadaver ejus inhumatum, beſtiis vorandum obiici; uxorem & liberos urbe exulare, bona omnia fiſco addici, domum funditùs everti; ut homo mendax totus interiret.

D. Leon. ii Eccleſ. c. 4. num. 114

Quid quòd multi regno exciderint, quod alii mendacio occupare ſtuduerunt: Trajanus Imperator filio Regis Thraciæ, reddere decreverat regnum, ob perduellionem patri ereptum; at cùm ſemel adoleſcens diceret ſe è ſchola reverſum, quem in horto fructus carpentem viderat, indignatus imperator; mendacem, ut imperio indignum, rejecit, dicens: *non dicet Romam veritatis matrem, filium habere mendacem*: atque ita ad alios, jus regni tranſlatum eſt. Sed hæc ne fortè barbara reputemus, ex aulâ ſanctâ Raderus noſter, hiſtoriam inſerit: ex quo duces, quã ægrè S. Imperator in conjuge ſua mendacium tulerit, quàm ſeverè vindicarit. Theodoſio Juniori, in trium Regum feſtivitate, ad ædem ſacram procedenti, tenuioris fortunæ homo, pomum inuſitatæ magnitudinis, dono dedit. Pro quo, cùm imperator 150. aureos ruſtico

eo profudiſſet pomum Eudoxiæ dedit: illa Paulino, viro ob eruditionem, & virtutem, ſibi perquam charo. Paulinus, verò ut imperatoris gratiam captaret, hoc pomum in affectus ſui teſſeram, ei offerri curat. Quod ubi Theodoſius conſpexit, primum mirari, tum indignari, ac peſſimè de fide conjugis ſuſpicari: tum propere uxorem accerſens, pomum quod ei tradiderat, repetit. Eudoxia rei omnis ignara, juveniliter, & ut putabat officioſè mentitur, ſe illud jam comediſſe: verebatur ſcilicet ne ſi Paulinum nominaſſet, imperator ſiniſtra ſuſpicaretur. Secundùm rogata, conſtanter affirmat ſe comediſſe, nec perjurium ſubterfugit. Tum illi ſuccenſeri, ut par erat, Theodoſius: & conjugem mendacii convincens, pomum proferri jubet. Nec ſatis, de amore occulto, & improbo ſuſpicatus, Paulinum occidi imperat; Eudoxiam abdicat & relegat: nam ſuſpicionem antea conceptam valde mendacium auxerat; en florentiſſimi conjugii immane diſſidium, en innocentiſſimi viri lamẽtabile homicidium, en levis mendacii grave ſupplicium. Quod nemo mirabitur, qui adverterit, quàm graviter Deus in mendaces animadvertat. Quod vel ex eo patet: *perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* Pſal. 5. Sunt qui primos parentes ut & prolẽ Cainam, mẽdacium perdidiſſe aſſeverent. Hoc in comperto eſt, Ananiam & Saphiram rogatos, num tanti agrum vendidiſſent? cùm falſum allegaſſent, illico mortuos corruiſſe: cauſam tam repentinæ mortis requiris? Auguſtinum audi: *Nonnullis videtur nimis ſevera fuiſſe iſta correctio, ut propter pecuniam de re ſua ſubtractam moreretur. Non hoc Apoſtolus propter avaritiam fecit, ſed mendacium punivit:* perdit omnes qui loquuntur mendacium.

Mendiculi duo, quod Nicephorus cõmemorat, tam à centonibus, quàm centenis mendaciis conſuti, Epiphanium Antiſtitem in via obſervant, & ut ſtipem extorquerent largiorem, illorum alter officioſè ſe mortuum ſimulavit; cumque Epiphanius illac tranſiret, alter non ſine fictis lacrymis, querebatur nil ſepeliendo ſocio ſuppetere. Epiphanius vultu ſevero, Deus, inquit, ſit illi propitius; atque unà pecuniam ploranti elargitus, tu inquit, funus hoc curã, hic ſocius tuus non reſurget. Alter ubi præſul abierat, ſocium monere, trudere, trahere, vociferari, ſed ſurdo canere, & mortuo. Actutum hìc Epiphanium cõſequi, ſeriò lamentari, mendacium fateri. At Epiphanius, hæc paucis reponere: Deus non irridetur, tu mortuum ſepeli, & juſta perſolve: quia perdit Deus omnes qui loquuntur mendacium.

Fornerus in illa verba: *Ecce enim veritatem dilexiſti:* curioſè obſervat, Chriſtum redemptorem ex omni genere peccatorũ, quoſdam ſelegiſſe, & ad meliorem frugem reduxiſſe; nullum tamen mendacem, ad veritatem converſum: ex ſuperbis & perſecutoribus Eccleſiæ, elegit Paulum; ex avaris & uſurariis Matthæum; ex fornicantibus Magdalenam; ex adulteris Chananæam, ex latronibus Diſmam; ex idololatris Centurionem; ſed mendacem nullũ elegit: quia Chriſto repugnat, *qui eſt via, veritas, & vita:* & hic verè eſt, de quo Propheta: *Ecce enim veritatem dilexiſti.*

§. V.

Qui omni vita nunquam mentitus ſit. Quis eſt hic & laudabimus eum.

Apud veteres, veritas tanto in honore fuit, ut Suetonio teſte, Auguſtus devicto Antonio & Cleopatra, ex Ægypto ſecum in triumphum duxerit ſacerdotem 60. annorum, quo illi conſtabat quòd nũquam in vita ſua mentitus fuiſſet. Hunc cùm in triumphum quaſi Deum pro rariſſimo ſpectaculo circumduxiſſet, per Senatus-conſultum edici juſſit, ut hic ex ſervo liber redderetur, & crearetur ſummus pontifex: utque ei in capitolio inter Heroas, ſtatua erigeretur. Quin & inter ethnicos annumerandus Epaminõdas, qui ne joco quidem unquam mentiri auditus eſt.

Ruffinus Aquileienſis commemorat, ſanctiſſimum anachoretam Arnulphum, hanc vitæ clauſulam appoſuiſſe: morituro aderant, Syrus, Iſaias, Paulus, qui dum

rogarent

rogarent ſui memoriam ſalutari documẽto relinqueret, dixit: nihil magnum me feciſſe memini, in eo tamen ſolicitus laboravi, *ne ullum proferrem mendacium.* ô virum verè magnum! Hanc etiam laudem aſſecutus eſt Abbas Benus, de quo illud breve exſtat elogium: *nunquam iratus*, *nunquam mentitus.* Hac laude excelluit Ferdinandus princeps Luſitaniæ, de quo Spondanus habet, quod *nunquam mentitus ſit.* Alexander de Oliva jurabat ſe ab eo die, quo puer admodum, Auguſtini habitum induerat, nunquam contra veritatem locutum; inſuper duo ſibi hominum genera, odio eſſe, qui rempublicam, ac prudentiam proderent: mendaces, ac ſecretorum prodigos; quorum primi ſuam, ſecundi fidem prodant alienam. Paſchalis Baylonius, è paſtorum mapalibus in D. Franciſci familiam adlectus, ita primam innocentiam indemnem ſervavit; ut ne leviſſimum mendacium unquam ori exciderit. Complures alios ex hac claſſe adducit inſignis pietate & eruditione vir Nicolaus Lancicius in opuſculis ſpiritualibus & verè divinis.

Spondan. tom. 2. pag. 348. an. Chri. 1437. P. Rho exempla virt. pag. 481. V. opuſc. 3. n. 33. pag. 190.

At ne domeſtica deeſſe videantur: P. Vincentius Regius, & Gaſpar Sanchius Sacræ Scripturæ commentatores, nunquam in vita mentiti ſunt; adeò non mirum in adita veræ ſapientiæ ſe penetraſſe. Dum Cardinali Bellarmino narraretur, non conſtare Berckmannum unquam in vita mentitum, innocenter ſubjecit: nec ego ullius per omnem vitam mendacii mihi conſcius ſum. Idem de viro candidiſſimæ vitæ, Ægidio de Coninck teſtari poſſum, ingenuè eum faſſum eſſe, nullius unquam à ſe prolati mendacii meminiſſe. Sed hoc illuſtre & veritatis teſtimonium hactenus inauditum. Ludovicus Medina è prima Abulenſium nobilitate, Italiâ Hiſpaniaque omni luſtratâ, ac novo in orbe magnis rebus geſtis, annum agens ſupra quadrageſimum, locum quieti Societatem delegit, in qua ſe tyronem geſſit, quandoque ſine tunica propalam prodeundo, in foro raphanos vendendo, jumenta in mercatum agendo. Quæ omnia in eo viro ut ſumma fuerint, hoc tamen Deus præcellere voluit veritatis indicio, quòd demortui linguam poſt 12. annos, omni corpore corrupto, rubicundam, ac vegetam ſervarit, de quo conſtabat nunquam totâ vitâ prudenter ac ſcienter mendacium protuliſſe: non magis mirum hominis mortui incorruptam vigere linguam, quàm viri nunquam tam longa ætate, tamque diuturnâ militiâ, fuiſſe mendacio temeratam. His omnibus potiore jure quàm olim Beroſo apud Athenienſes ſtatua erigenda, cui aurea lingua inſerta, aut certè ne ab Horologio abeamus, iis omnibus ut omnibus ut Anaſtaſius Leoni 4. campanam cum malleo aureo dedicemus.

P. Rho. Lancicius de profect. virt. cap. 1. num. 45. In vita c. 1. Coninck Trinita. Incar. in præfat. Hiſt. So tom. 2. l Plin. lib cap. 36. Novarin Scediaſm. l. 1. n. 13

EMBLE-

EMBLEMA XXI.

Benedictus qui venit. Matth. xxi.

HVC REFER EXITVM. Horat. l. 3. Ode 4.

DOMINICA PALMARVM.

Gaudia mundi plus fellis quàm mellis habere, ac tandem in luctum recidere.
Vivum hujus ſymbolum habes in bove coronato, qui ad victimam ducitur. Vbi duo illa Salomonis Proverbia exponuntur.

§. I. *Riſus dolore miſcebitur.* Proverb. 14.
§. II. *Extrema gaudii luctus occupat.* Ibid.

DOMINICA PALMARVM.

Benedictus qui venit. Matth. xxi.

Serm. 1. Dom. Palm.

DIvus Bernardus in concione, quam habuit die Palmarum, hãc iniicit quæſtionem: cur Salvator optimus *proceſſionem habere voluerit, qui mox futuram noverat paſſionem?* Huic interrogationi, ut faciat ſatis, varias affert rationes: quas inter, hæc prima: *ut amarior eſſet paſſio, quam proceſſio præceſſiſſet: ab eodem enim populo, in eodem loco, & ipſo tempore, paucißimis diebus interpoſitis, primò cum tanto triumpho ſuſceptus; poſteà crucifixus eſt*. Hæc ubi pio ſtylo notavit S. Doctor, tunc altiore cothurno inſurgens, exclamat: *O quàm dißimile eſt, tolle, tolle, crucifige eum; &, benedictus qui venit in nomine Domini, hoſanna in excelſis. Quàm dißimile, Rex Iſrael, &, non habemus Regem niſi Cæſarem. Quàm dißimiles rami virentes, & crux? flores & ſpinæ!* Unde hæc tam luctuoſa rerum facies, tam repentina cataſtrophe? hujus tam tragicæ viciſſitudinis cauſam, in rem noſtram, idem Bernardus paucis complexus eſt: *Vt videat*, inquit, *ſæcularis anima, videat & intelligat, quoniam* EXTREMA GAUDII LUCTUS OCCUPAT; *hic nimirum eſt tranſitoriæ finis lætitiæ, hic fructus gloriæ temporalis*: ecquis enim non videat, utinam & intelligat: omnem mundi dulcedinem, & liquidiſſimum mel, tandem in amaritudinem, & meriſſimum fel converti? luxum in luctũ, plauſum in planctum, ac deniq; triũphum omnem, in feralem pompam, funeſtamq; tragœdiam recidere? Hujus rei typum, Paulus Æmilius in triumphum induxit, dum teſte Plutarcho, viginti ſupra centum pręingues ac benè ſaginatos boves, auratis cornibus, mitris & coronis redimitos, concrepantibus tubis ac tympanis in pompã, ſed funebrem; in lętitiã alienam, ſed in propriam lanienã produxit. Ita mundi voluptas ſuos oſtentat, ſpectandos circumfert, & ut ſacro in Proverbio eſt: adoleſcens voluptoſus: *Statim eam ſequitur, quaſi bos ductus ad victimam*. Eheu victimam ſempiternam, nil miſerantis orci. *Proverb. 7.* *Vt ergò diſceremus in nullâ lætitiâ hujus* (tam infidelis) *ſæculi habere fiduciam*, primò omnes mundi delicias, plus fellis quàm mellis tegere; tum etiam ut omnia ad votum fluant, in fine fæcem acerbam, & extrema gaudii in luctum deſinere, oſtendemus. *Bern. cit.*

§. I.

Riſus dolore miſcebitur. Prov. 14.

ILlud Sapientis divinus Plato, apologo expreſſit: Voluptas, inquit, & dolor, apud Jovem ſe conviciis acriter laceſſebant; quos cùm Jupiter inter ſe conciliare nequidquam niteretur, utroſque tandem catenâ adamantinâ ideò colligavit, ut quantumvis odiis diſſiderent, alter ab altera diſcedere nequiret. Quò factum, ut qui unam in ædes induxerit, alterum hoſpitem habeat neceſſe ſit. Ut venuſtè Venuſinus vates cecinit: *Plato in Phœdro.*

——— dolor & voluptas
Invicem cedunt. Brevior voluptas.

Expertus id olim Salomon, inter Reges potentiſſimus, inter mortales feliciſſimus, divitiis, carnis lenociniis, omniquе voluptatum genere diffluens, non ita hæc in aulam & animum induxit, ut dolorem, tædium, afflictionem ſecluſerit; ſed ut ipſe fatetur: *Vidi cuncta quæ fiunt ſub ſole, & ecce univerſa vanitas & afflictio ſpiritus.* *Eccleſ. 1.*

Conſimiles, ævo proximè elapſo, voces fuêre Caroli fortunatiſſimi Imperatoris, & orbis domitoris; hîc cùm Bruxellis regiones omnes, ac regnum uniuerſum in Philippum filium transferret, coram toto Senatu non ſine lachrymis teſtatus eſt, ſe

toto

toto vitæ decurſu, quantumvis proſpero, ne ad unum quidem horæ quadrantem, puram meramque habuiſſe lætitiam; ſed ſemper curis, angoribus & doloribus, velut voluptatum ac victoriarum umbris, anxium ac divexatum fuiſſe. I nunc, & beatos hîc in terris reputa, qui hîc in honore, & veneratione ſunt, qui hîc pretioſè induuntur & epulantur quotidiè ſplendidè, veri Damocles. Qualem ſe dictabat etiam Theodoſius, qui cùm ad monachum divertiſſet, frugali menſâ ejus mirificè delectatus, in has voces erupit: vos fælices! in veritate dico, in aulâ natus & educatus ſum, ſed numquam ſine ſolicitudine cibum capio.

Ovid. Metam l. 7.

Vſque adeò, nulla eſt ſincera voluptas:
Solicitúmque aliquid, lætis intervenit.

In ejuſmodi hominibus, ut alio ſenſu, notat Bernardus, videmus *unctiones*, ſed non *punctiones*. Videmus extus venuſtatem pomi, ſed intus vermem rodentem non videmus. Frangimus hîc dentes noſtros, ut dulcem nucleum eſſe valeamus, & nil niſi ſordes ac putridum vermem reportamus. Sub vernantibus pampinis, acutas Mænadum haſtas latere non agnoſcimus. Sub voluptate corporis, animi aculeos; ſub divitiis & fortunis veras ſpinas & ſentes perſentiſci non credimus. Edocuit hoc ſeriò, hiſtrio quidam Ratiſponæ, dum illic Matthias Imperator cum conjuge ac totâ aulâ degeret; quos hoc ludicro ſpectaculo placuit obleſtare: in atrio aulæ Cæſareæ hic Morio theatrum erexit, in perticis veſtes varias, pannoſque ſuſpendit, in abacis vaſa aurea, argentea, torques, gemmas, & quidquid apud Palatinos in pretio eſt, longâ ſerie collocavit; dixiſſes eum mundo, mundum oſtenre voluiſſe. His ita comparatis, omnis ordinis ac dignitatis homines, & ut fit, ubi magna corpora, illic & umbræ; inſuper & plebs omnis, ciſtris ac fiſtulis cõvocantur: cùm longè plures cupiditas evocaſſet. Omnia tecta obſidebantur, ſumma expectatio: prodit tandem Morio, ut Rex tragicus, urnam fortunæ manu quatiens, levique pretio, ad ingentia lucra ſpectatores animat. Hic ergò quiſque primus in theatrum conſcendere, & manum urnæ inſerere: quâ ilicò reductâ, omnes cum rubore, & compuncti decedebant; errorem enimverò quiſque ſuum tegebat, ne inſuper ludibrio eſſet. Poſuerat hîc Sycophanta in urnâ vivum Echinum, qui acriter ſuos vultures pungebat: quis enim curas, ſolicitudines, anxietates calamo aut linguâ exprimat, quibus miſeri mortales lucro inhiantes die noctuque excruciantur? nec leviores voluptatis aculei ſunt; primùm quidem blandâ titillatione ſenſum proritat, ac deinde relinquitur aculeus, qui mentem pungat & lancinet: ut enim non minùs doctè, quàm piè Romanus Conſul, Philoſophus, & Martyr, Severinus Boëtius:

[Lebetner vermis conſcientia. pag. 276.]

Lib. 3. Metro 7.

Habet omnis hoc voluptas,
Stimulos agit furentes:
Apiúmque par volantum,
Vbi grata mella fudit,
Fugit; & nimis tenaci,
Fugit icta corda morſu.

Fuit qui hoc ipſum ſcito emblemate expreſſit: puellum unum aliquem ponit, manum alveari inſerentem, ut mella debet: quem interim apum examina, mille aculeis miſerè configunt, hoc brevi lemmate ſubjecto:

——— *nocet emptâ dolore voluptas.* Horat. Ep. 3.

Extrema quidem labra mundus melle oblinit, ſed intus mille ſentibus configit, & amaritudine viſcera complet, quia ut rectè Juvenalis:

——— *plus aloës quàm mellis habet.* Iuven. Sat. 6.

Succurrit hîc illud Euſebii Emiſſeni: *Mel eſt quod aſcendit in labia, fel eſt quod deſcendit in viſcera.* Ita matres os poculi oblinere, aut abſynthium ſaccharo inſpergere, & amariores potiones pueris propinare ſolent, ut diſertè Lucretius:

Hom. 3. Epiph.

Ac veluti pueris, abſynthia tetra medentes,
Cùm dare conatur, priùs oras pocula circum
Contingunt, mellis dulci flavóque liquore;
Vt puerorum ætas improvida ludificetur,
Labrorum tenus; intereà perpotet amarum
Abſynthii laticem.

Hoc mundi ac voluptatis artificium eſſe,

purpuratus vates Cardinalis Barberinus, dein Urbanus PP. VIII. cecinit, ode ad Joannem Strozzam:

Cornel. in c. 14. Prov.

Riſus dolore miſcebitur.

In rebus humanis, vel ipſa
Miſcet amaritiem voluptas.

Unde ſapientes dixêre, Deum duplex habere dolium: unum mellis, & alterum fellis, atque hæc ita permiſcere, ut ex utroque cuique ſuum craterem propinet. Appello Prophetæ regii fidem & vaticinium: *Calix in manu Domini, vini meri plenus miſto, & inclinavit ex hoc in hoc.* Ut ſicut in muſicâ ſoni graves acutis temperantur, ſic Deus proſpera adverſis, læta triſtibus aſſiduò permiſcet. Quod & experientiâ comprobatum eſt:

Pſalm. 74.

Vbi uber, ibi tuber:
Vbi mel, ibi fel.

Et ut Poëta canit.

——— medio de fonte leporum,
Surgit amari aliquid, quod in ipſis floribus angat.

Lucret. l. 4.

Imò ipſa dulcedo in amaritudinem vertitur, atteſtante Galeno medicorum principe: *Dulcia*, inquit, *ſe in bilem vertunt*; occulto quidem naturæ genio, ſed documento aperto, omnem quæ à voluptate petitur dulcedinem, citò deficere in amaritudinem. Et tamen homines ſicut piſces marini, ſalſis delectantur aquis. Hujus maris non inexpertem Doctorem magnum Auguſtinum audite: *O infelicitas generis humani! amarus eſt mundus, & diligitur; putas ſi dulcis eſſet quomodo amaretur? turbatur & tamen amatur: quid ſi tranquillus eſſet? flores mundi quomodo colligeres, qui à ſpinis non revocas manum?* Quis iſte mentium humanarum furor? tantus quippè in iis quæ fucatâ alliciunt dulcedine, amaror eſt, ut eo vel primis, quod ajunt, labris deguſtato, fugere & averſari oporteret. Inſaniam hominum in bruto animanti palpandam dedit Princeps imperii: hic ut urſo, quem habebat, ludum faceret, appoſuit illi patinam melle, ſed præcalido ac ferventi plenam. Itaque fera, ut avidiſſimè in hunc cibum fertur, lingẽdo ſæpè ſæpiùs linguam, & fauces aduſſit, neque tamen ſibi temperare, aut valuit, aut voluit, ſed inter continua murmura & ejulatus, ingluvie ſtimulante, urſus furore irâque plenus, mel omne abſumpſit. Quoties voluptatis, divitiarum, honorum ſectatores, digitos & ora aduſſerunt? per quot dolores, terrores, pericula emunt brevem voluptatem? quoties in aulis Principum illuſi, ſcommatis impetiti, invidorum cavillis laceſſiti? *Facies combuſtæ eorum* præ pudore. Tamen urſo brutaliores non deſiſtunt, ſed ut obſervat Seneca: *Mala ſua, quod malorum eſt vltimum, amant.* Ex his unus aliquis ſub ingreſſum in aulam, rogatus cur canis, ut ſolebat non ampliùs herum intus comitaretur, ſed ad fores palatii remaneret, Domino reſpondente, quod ſemel ingreſſus penitiùs, flagris peſſimè exceptus fuiſſet, aſſumpſit alter: ne tu cane tuo ſtolidior videre, qui toties in aulâ malè exceptus, necdum eam deſeris!

Galen. lib. de Euchymiâ & Cacochimiâ.

Aug. ſerm. 3. de temp.

Zechetner vermis conſcientiæ pag. 134.

Iſai. c. 13.

Seneca Ep. 39.

Quod ſi hujus tam amabilis inſaniæ, ratio quæratur, ea in comperto eſt, & quidem è ſacris litteris: *Species decepit te*, bracteatus fulgor oculos faſcinavit. Non ſe continet hîc Hipponenſis Præſul, quin exclamet: *O munde immũde, teneri vis periens! quid faceres ſi permaneres? quem non deciperes dulcis, ſi amarus* ALIMENTA MENTIRIS? catapotia ſeu pillulas inauratas ſuis porrigit, quæ pretioſa alimenta mentiuntur, & abſorpta faciunt amaricare ventrem. Vanus auri fulgor & falſa ſpecies, verum dolorem & amaritiem viſceribus ingerit, ut alibi luculentiùs teſtatur, dicens: *Proſpera hujus mundi aſperitatem habent veram, jucunditatem falſam; certum dolorem, incertam voluptatem; durum laborem, timidam quietem; rem plenam miſeriæ, ſpem beatitudinis* INANEM. Inanes ſunt omnes pixides mundi, etſi aureis titulis inſcriptæ. Indies videre eſt apud dulciarios, uni pixidi inſcribi tragemata, alteri electuaria, tertiæ bellaria: ubi aperueris, magnum inane reperitur.

Daniel. 13.

Auguſtinus de ſymb ad Cat. lib. 3.

Auguſtinus Epiſt. 36.

Jupiter quò mortales ſibi arctiùs obſtringeret; in terras miſerat venuſtam formâ dominam, pretioſè conveſtitam, innumeris gratiis præditam, quam homines

Ovidius 2. Faſt.

mines *voluptam* indigetarunt, & ut Poëta eam depingit:

Forma placet, niveúſque color, flavique capilli.

Quo factum, ut omnes ejus gratiam prenſare, in partes ſuas trahere, ac ſibi devincire prece ac pretio ſatagerent:

Ovidius 4. Metam.

Multorúmque fuit ſpes invidioſa procorum.

Jamque Jove neglecto,

Virg. 4. Eneid.

——— *adytis ariſque relictis,*

hanc unam thure ac victimis, ut deam venerabantur. Quod ubi Jupiter advertit, irâ ſuccenſus, conſilium iniit, quo mortalium proterviam juſtâ animadverſione contereret: Vulcanus fulmina cudere, Neptunus omnem Oceanum in terras effundere, Pluto abyſſos laxare parabant; dum mitius ac melius ſupplicium Mercurius ſuggeſſit: aſtu quopiam nudam è medio hominum voluptam ſurripiendam, ſubteróque ejus exuviis, & fucatâ ſpecie Angeronam inſerendam. Hâc curâ Mercurio demandatâ, in terras ille delabitur, mediamque inter tripudiantium choros *voluptam* ſuſtollere nititur, quam aliis atque aliis hinc illinc arripientibus, & pro virili obnitentibus voluptam omni choragio exuit, atque omni mundo muliebri *Angerona* ſuppoſitâ, cum volupta avolavit. Intereà cæci ac ſtolidi mortales, ſpecie exteriore decepti, unam voluptam ſectari, hanc ſe ſolidam ac veram jam prenſare rati, heu nihil præter fictam larvam, & verum luctum in ædes, in animum ſe induxiſſe ſerò deprehendunt. Voluptas apparet:

Ovid. 2. de Fastibus.

Blanda quidem vultu, ſed qua non tetrior ulla
Interius, fucata genas & amica doloſis
Illecebris ———

Nemo novit niſi expertus, ſub holoſerico matronarum ſyrmate, ſub Damaſcenâ cyclade, quantum anguſtiarum; ſub honoratâ Senatorum togâ quantum invidiæ ac curarum, ſub Principum ac Pontificum purpurâ, quantum ponderis ac moleſtiarum lateat.

Plura hoc exemplo ... pag. 59.

Exemplum ingens fuit Philippus II. qui moribundus filium ſuum Philippum III. acciri juſſit, rejectâque ſtragulâ veſte, pectus regiarum curarum olim nobile hoſpitium, ebullientibus confertim vermibus horridum oſtendens ait: Vide Princeps quò tandem recidant utriuſque ſolis deliciæ, quid ſub auguſtâ purpurâ vermium deliteſcat. At ſi cujuſque pectus altiùs introſpicere daretur, alios illic vermes, qui animum amariſſimo morſu corrodant, conſpicere licet. Honorum titulos tibi proponit mundus, & illos auidâ aure menteque bibis, nimirum ut doctè D. Cypr. *Ambitionis ſalſugo bibulam animam occupat*. Pulchrè ambitionis ſalſugo, quia in eo plus eſt ſalis quàm ſacchari; plus crucis & oneris, quàm commodi & honoris. Quem in terris mortales beatiſſimum appellant, & proni venerantur ſummum Pontificem, nónne is propè ſemper mortem à latere, aut intra dentes habet? unde anxietates papales, quis hoc metro quondam expoſuit:

Cur tibi crux triplex Gregori, tripléxque corona eſt?
Anne ſuam ſequitur, quæque corona crucem?

Sed in hoc genere nihil illuſtrius, quàm Sanctiſſimi Patris Urbani VII. teſtimonium, qui quotiesamiculum è ſubtili telâ ſuperindueret, alto pectore ingeminabat: *Quis crederet ſub tam levi ſindone, tantum ponderis deliteſcere*. Recens eſt illud Cardinalis de Lugo, qui ad purpuram ita expalluit, ut ad primum nuntium deliquium paſſus ſit, dumque primum fari potuit, quaſi ad inferorum flammas damnatus, in has voces erupit: *Miſeremini mei, miſeremini mei, quia manus Domini tetigit me*. Probè ſi quidem hi norant, illud Senecæ: *Eſt inter onus & honorem non tam alluſio vocis, quàm rei ipſius expreſſa veritas; honor quippè ex onere venit, aut potiùs ex honore onus*, ut ſcitè S. Iſidorus; cui ferendo, omnes ſuccubuerunt, & multi in præceps acti ſunt. Denique quis crederet, intra quadrigas & auratas rhedas, tot creditorum cavillos, plebeiorum calumnias, æmulorum machinationes unà devehi? quis crederet intra mercatorum arcas, intra nummorum ſaccos, tot angores, ſolicitudines, vigilias, cõmiſceri? quod

Arriag. 1. 2. tom. 1. in dedicatoria.

Seneca c. 2. de brevit. vitæ.

S. Iſid. l. 1. cap. 23.

vel gentilis vidit, dum dixit: *Majore tormento pecuniæ poſſidetur, quàm quæritur.* Sen. Ep. 115.

Sigiſmundo Imp. ex Hungariâ delata quadraginta millia aureorum: de quibus dum ſedulò cogitat, concubiâ nocte ſomnum excutit ex oculis, & quietem ex animo. Ubi luci redditus, continuò conſiliarios evocat, & fortiſſimos quoſque militiæ duces; ad quos apertâ arcâ, nummos digito monſtrans: *ecce*, inquit, *crudeliſſimos hoſtes, ac tortores acerrimos, à quibus nulla mihi data requies.* Ite & inter vos æqua ſorte dividite. Illis cum gratâ ſarcinâ decedentibus, ſubjunxit: *receſſit à me tortor, qui me flagellavit, ſecuriùs modò quieſcam.* Non leve quippe torturæ genus eſt, flagitioſos per inſomnia divexare: *divitiæ ſunt tortore acerbiores*, nuſquam nec unquam animùm quieſcere ſinunt. Sed ſtultus non intelligit hæc: *Suſpirat ille in convivio, vigilat in pluma, nec intelligit miſer pretioſa eſſe ſupplicia.* Die noctuque curæ cerebrum perturbāt, & caput inquietè corrodunt.

Æneas Syl. l. 4. comm. in Alphon. — Chryſoſt. in pſal. 48. — Cyprian. l. 2. ep. 2.

Reperit aliquando Carolus V. inter deambulandum calvariam humanam, quam dum pede proterit, advertit mures in ea nidificare, & adjecit: credere ſe hunc hominem in vivis nidos murium in cerebro aluiſſe, qui etiam à morte eum non deſerunt. O ſi calvarias magnatum introſpicere contingeret, quàm inquietè illic mures dies noctéſque, inter epulas & delicias, corrodere cerneres! His tamen tam fucatis bonis homines inhiare pergunt, & ut canes Æſopici umbram pro corpore ſectantur ſpecie exteriori decepti & allecti, tricaſque non priùs vident, quàm ſe implexos ſerò advertunt. Quod ſecunda mente calamoq; oculis ſubjecit, nobilis ſcriptor Areſius Epiſcopus, qui hortum Labyrintheum, mille ſpiris & meandris fallaci amœnitate involutum proponit; ad quem facilis aditus, ſed nulli exitus patet, cum hac epigraphe: *ſpecies decepit te.* Mundus hic Labyrinthus eſt, & quod olim poëta:

Poirters larva mundi p. 212.

Non labyrinthus erat, ſed labor intus erat.

Hoc enimverò conteſtabitur, qui hunc labyrinthum penitiùs ingreſſus, ambulat vias difficiles, tortuoſas, quarum finis interitus eſt. Et unde hoc? *ſpecies decepit te.* Hunc ſpecies honoris, illum ſpecies auri & argenti, iſtum ſpecies puellæ decipit & inducit in labyrinthum miſeriarum, ubi ſe perdit, & ſæpe nullus niſi ſola morte exitus pateſcit; unde ſapienter Sapiens: *Eſt via quæ videtur homini juſta, noviſſima autem ejus, deducunt ad mortem.* Prov. 5.

Dan. 13.

In aula Franciſci I. Gallorum regis fuit Morio, *Stulti ſapiens imitator,* qui rege cum ſuis è conſilio bellico, egreſſo: Subriſit cauſamque rogatus reſpondit: temperare ſibi à riſu non poſſe, quod inaudiſſet adeò eos ſolerter egiſſe quemadmodum in Italiæ fines penetrare, neminem autem expēdiſſe, quomodo regredi & exire poſſent. Optimè animadverſū, nam tūc ajunt Frāciſcum in manus veniſſe, nec reditum in Franciā reperiſſe; quod quidam ſymbolo limacis telo trajecti expreſſit adjecto lemmate: *neſcit reverti.* Ovid. Faſt. l. 2.

Hoc non morionis, ſed & ad mores principis philoſophorum pronuntiatum eſt: voluptatem fauſtos aditus, infelices exitus habere, ac proinde, ejuſdem Ariſtotelis utiliſſimum præceptum eſt, *ut voluptates abeuntes conſideremus.* Tunc non amicam frontem, ſed horridam & venenatam caudam contuebimur, quod à barbaris diſcere non erubeſcimus: ajunt enim Scythæ virginem apud ſe natam, cujus forma cingulo tenus fœminam, infernè viperam repræſentaret. Cum hac Jovem congreſſum Scythen genuiſſe. Fabula eſt doctumque commentum, vel ſi mavis, voluptatis imago quædam eſt, veris coloribus adumbrata: cujus caput atque introitus, virginem referat pulcherrimam, & amabili ſpecie renidentem; finis autem in viperam & draconem horribilem deſinat. Cum hac ſtygius & luxurians more ſuo Jupiter ſi commiſceatur, non Scythen, ſed immane quoddam monſtrum ſceluſque progignet: quis enim alius à voluptate partus exiſtat? Val. Max. l. 7. c. 2. n. 8

§. 2.

§. II.

Prov.14. *Extrema gaudii luctus occupat.*

APud Perſas dies feſtus eſt, quo non diuturnum ſed diurnum dominãdi & regnandi tempus conceditur (ſaccorũ ipſi ludum appellant) accipiunt unum aliquem de captivis, jam morti deſtinatum, collocantque in regio throno, ac veſtibus regalibus induunt, ſinuntque eum deliciari ac pergræcari pro libitu, & nemo illum vetat quidquam facere, quæ velit: poſt hæc autem exutum, virgiſque cæſum ſuſpendũt. Cujus rei, quærit Dio Chryſoſtomus, putas hoc eſſe ſignum? & quam ob rem id fieri apud Perſas? nónne ideò, inquit, quòd ſæpenumero ſtulti homines & pravitatem, & poteſtatem, & nomen adipiſcuntur; deinde aliquanto tẽpore ſuperbè viventes, turpiſſimè atque ocyſſimè perduntur proinde tunc, quem hominem tollunt è vinculis, ſimile vero eſt fatuum quidem, bonum ſaccum, & rei inexpertum gaudere, & ſemet propter ea quæ fiũt, beatum deprædicare. Qui triumphum tunc viderit, homini invideret, donec ad occaſum venit, quando omnis pompa in luctũ recidit, & qui totum diem ſe epulis ac deliciis opplevit, ſub veſperam victima immolatur.

Dio Chryſoſt. orat. 4. de regno.

Ejuſmodi ludum inſolentem mundus ludere pertinax conſuevit, & ſuos in pompam educit, quorum finis ſine honore, & *extrema gaudii, luctus occupat.* Ejuſmodi unum aliquem huc inducere placuit, fuit qui in principe urbe Italiæ, in Bacchanalibus populo ludum fecit, ubi ipſe primarias partes egit: currum adornavit planum & apertum, purpureis velis, & clavis aureis fulgentem:

Chryſolog. Apolog. part.1.c.12. ſ.12.

Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.

Ovid. Met. l.

InſanusPhaëton hunc inſcenderat, ſedens in throno qui non inferior Salomonico. Ubi ille ſpectandus, *totus & argento contextus totus & auro* capite radiato vetuſtis fabulis, neſcio cujus fictitii dii nomen, ſibi uſurparat. Ad pedes illius eleganti formâ & cultu adoleſcentes, tanquam genios alterius orbis collocarat, qui ſuaviſſimè & voce & fidibus modulabantur. Sequebantur deinde multi ſervi honorati, juvenes lectiſſimi: currumq; 4. equi Neopolitani, purpureis ſagulis inſtrati, trahebant; quod ſpectaculum omnem civitatem excivit. Donec domum delatus, ubi ad opiparum convivium, omnes hujus comœdiæ ſocios adhibuit. Multi applaudebant, plures illudebant. Vir prudens, inquit, Chreſolius noſter, mecum agens, ſtultum ac phanaticum pronuntiare non dubitavit. Videte quid evenerit: pecuniæ magnam vim mutuam acceperat, creditores ut luxum illũ viderunt, ſibi metuentes, omnia repetunt, in hominẽ irruunt. Ille oppreſſus ære alieno, ſpoliatus, egens in carcerem coniicitur, ubi paulò pòſt extremum diem, præ dolore obiit: hic finis ſine honore.

Tull. el. 2.

Victimã fortè requiris, quę aureis vinculis ad immolandũ deducta ſit? Etenim

Semper inaurato taurus cadit hoſtia cornu. Tibul. l. 4. eleg. 1.

Etiam memoriam hominum non effugiũt plures Crœſi, qui verè experti ſunt, quòd extrema gaudii & divitiarum luctus occupat. Quàm multi potentes ac opulenti mercatores, veriſſimi Plutones, quorum filiæ ut Proſerpinæ, aureo curru rapiuntur. Sed *in exitu negotiationum*, ut propheta loquitur, ſæpè maxima lucra, in turpiſſima damna convertuntur: & ſecundo die nuptiarum, ut non ſemel accidit, declaratur parens ſponſi aut ſponſæ, ſummo dedecore, foro ceſſiſſe. Aut certè à funere mariti, miſeræ viduæ ac pupillis, ea debita in hæreditatem conſcribuntur, quibus omnibus divenditis, ſolvendo non ſunt. Eſt qui apta ſimilitudine ejuſmodi mercatorum fortunas exponit: vides filiam è glomere filum ſericum, aut aureum, in opus phrygium deducere: quo devoluto, tandem exiguã ſchedam reperit, ſyngraphen quandoque millium aureorum; ; ita qui hîc mollia & aurea ſtamina duxiſſe viſi ſunt, ſub finem ad incitas redacti, nil niſi graviſſimorum debitorum cumulum, in ſchedis & ſyngraphis, hæredibus relinquunt. Atque hîc

Ezech. c. 27.

divitum

divitum miſerrimus exitus eſt.

Sen. Ep. 51. Invitat nunc præceptor gentilis, ut voluptuarios contēplemur, hoc etiam Chriſtianos commonens: *Voluptates præcipuè exturba, & inviſiſſimas habe, latronum more, quos philetas Ægyptii vocant; in hoc nos amplectuntur, ut ſtrangulent.* Uti & ſimiæ faciunt. Exempla vis eorum qui in complexu exſpirarunt, & ubi extrema gaudii, in funus deſierunt? hiſtoriæ conſimiles tragicæ tribus tomis conſcriptæ, paſſim in oculis, & manibus ſunt. Unam alteramve delibaſſe ſufficiat.

Chalcondylas lib. 5. Sabellicus lib. 9. Ladiſlaus Rex Neopolitanus Florentiam obſederat, jamque adeò premebat, ut propediē dedenda; unam tamen puellam deperiens, promiſit infamis Paris ſe ſoluturum obſidionem, ſi hæc Helena ſibi traderetur. Annuunt captivi, puella quamvis reluctabunda, omni mundo muliebri adornatur: ſed magis reluctante patre, qui ut medicus erat, ſudarium filiæ dedit ſingularis fragrantiæ, ſed & præſentis præſtigii, quo primâ nocte veneno per utriuſque corpus ſe inſinuante, ambo extincti ſunt. Unde quidam

I. C. Trouw-rinck. pag. 124.

Te midden indē brādt/en inde vuijle luſt/
Soo is hun hey ghelijck / het leven uyt-gheblußt/
——— Hier lagh het jeudigh paer/
En uyt het vrolijck bedt/ſoo rees/een draeve baer.

Ita thalamus in tumulum extēplò converſus eſt. Attila terror orbis & flagellū Dei, diſruptis viſceribus, inter delicias nuptiarum, infelicem animam exſpuit. Hoc felleum ac venenatū poculum mundus cauponis more propinat, qui *primò bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc quod deterius eſt.* *Ioan. 2.* Tunc uvam fellis, & merum venenum propinat: *uva ejus uva fellis, & botri amariſſimi.* *Deut. 32.* Fel draconum, & venenū aſpidum inſanabile. Hinc monet Sapiens: *Ne intuearis vinum quando flaveſcit: quando ſplenduerit in vitro color ejus, ingreditur blandè, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber & ſicut regulus venena diffundet.* *Proverb. 23.*

Richardi Victorini hæc brevis, ſed efficax ſententia eſt; in illa verba Sapientis: *Omnia flumina intrant in mare; quid eſt igitur flumina intrare in mare, niſi omnem delectationem carnalem terminari in amaritudine? omne ergo flumen mare intrat, quia extrema gaudii luctus occupat.* *Eccli 1.* *Rich. Vict. p. 1. tract. de ſtatu in hom. c. 10.* Hæc quò leniùs in aures & animum admittantur, ſic recens Poëta modulatus eſt:

Principium dulce eſt, ſed finis amoris amarus,
Læta venire Venus, triſtis abire ſolet.
Flumina quæſitū ſic in mare dulcia currunt,
Poſtquā guſtarunt æquora, amara fluunt.

Ut ut ſit, quantumvis humanæ vitæ flumina leniter ac dulciter fluant, omnia in *mare mortuum* decurrunt. Ita facilem vitæ curſū & amœnum collem Mauritius Princeps Auriacus triverat, ſed ad extrema deductus arduū iter perhorreſcens, alto pectore ingeminabat: Scherpen-heuvel! Scherpen-heuvel! ô Collem aſperum, ô Collem aſperum! heterodoxus Prædicans, qui illi aderat ſciſcitatus, quid eâ tam inconditâ vociferatione vellet? ô, inquit, Montem aſperum! ô iter arduum! quod brevi tranſire compellor: quàm autem hîc exitus amarus ſit, homini pacem habenti nemo ſatis valeat explicare. *Tylingen. parad. pag. 337.* Hoc unum dico, quiſquis hujus fluxæ voluptatis exitum mente aſſequitur, facilè eam nauſeabit. Anachoretam ferunt mirè delectatum ſuavitate rivuli, in quem inciderat; aviditate ductus longiùs proſequitur, ut aliquando originem aſſequatur: reperitque demùm fœtidum putridúmve cadaver, è cujus ore, hîc melleus fluvius promanabat; quo viſo, aquas omnes nauſeabat.

Proſequamur nunc, ſi lubet, curſum hominis voluptuoſi, finem inveſtigate: quid aliud quàm fœdum ac putens ſcortum comperiatis? quo viſo quondam Angliæ Dux Boukingamius, voluptates ſuas exoſus eſt.

Divus Baſilius divinè his duabus vocibus totum complexus eſt: *Nuptiarum tragœdia;* *Baſil. opuſc. de Virg.* ut enim in hâc, primus actus læta omnia exhibet, atque amantia; at ultimus horrida: ſic & in nuptiis, vixdum cytharœdi pedem è limine, fletus in domo eſt: Een krijterken achter de deur. Amor qui primus in ſcenam venit, ſenſim

ſim ſe ſubducit, ac deinde ejus locum occupant perſonæ tragicæ, odia, rixæ, diſſenſiones, zelotypiæ, aliaque ejuſmodi monſtra, quæ ferales faciant nuptias. Accedũt jacturæ bonorum, liberorum, charæ conjugis. Imò ipſis ludis mors intervenit, & funeſtam *Nuptiarum tragœdiam* excitat. Celebrantur etiãnum ore omnium funeſtæ nuptiæ, in quibus Carolus VI. Rex Galliarum cum ſuis larvatus ſubintrans & choreas ducens, face pellibus quibus inſutus erat, à duce Aurelianenſi propiùs admotâ, ignem cum ſuis concepit: è quibus quatuor miſerè uſtulati periêre, Rege vix ſervato, uxoris Biturigis veſte caudatâ fluxaque, quâ involuto flãmma ſopita eſt. Cõſimili fato in Germania tres comites in ipſo ætatis flore, dum faunos induti peregrinis choreis Eberhardum conſanguineũ ſuum antecineralibus feriis oblectare geſtiunt, Ephœbi fortè è manu funali delapſo, omnes tres miſerè conflagrarunt, *vertiturq; lætitia*, inquit auctor, *in miſerabilẽ ejulatũ*. Ita:

Majolus in canicul. colloq.7. ſummum bonum pag.794.

Gaudia principum noſtri ſunt ſæpe *doloris.*

Ovid.7. Metam.

Omitto alias de hoc argumento hiſtorias, quibus libri & veterum annales pleni ſũt. Hoc recentius & fortè inauditum. Ex ore eorum qui tragœdiæ interfuêre, ita Religioſus ſcriptor commemorat: Pariſiis abhinc annos duodecim regali luxu nuptiæ inſtruebantur, quas perſonati hiſtriones eleganti tripudio exhilarare, & adornare ſe velle ſimulabant. Admiſſi, mirè convivas omnes, & inter illos quàm maximè ſponſum oblectarunt, qui cum ludo peracto, non ſemel eos, ut larvâ poſitâ accũberent, officioſè invitaſſet, decretum ſibi eſſe dixerunt, palam ſe toti conſenſui nũquam manifeſtaturos; ut tamen ejus perhumanæ petitioni ſatisfacerent, ad conclave ab aliis ſecretum deduceret, illic ſoli ſponſo perſonâ poſitâ, ſe veros vultus exhibituros; ubi dum lautè cum ſolo ſpõſo epulati eſſent, denuo ad convivas, tripudium mortuale auſpicati, gratiſſimò omnium ſpectaculo, regreſſi ſunt. Tandẽ ut ſæpius ierant & redierant, omnes ſe omnino ſubducunt, relicto ſuper pavimento, ut putabatur ſocio larvato, qui mortui partes egerat: hunc jam cæteris dilapſis; dũ convivæ commonent, trudunt, vellunt, ut aſſurgere vellet, ad hæc omnia immoto, larvam detrahunt: & ô ludum inſolentẽ! ô ferales nuptias! ecce ſponſus, verum funus exhibetur, compertumq; à lavernionibus, ob ſponſam ſibi præreptam; aut impari traditam, mappâ ſtrangulatum fuiſſe, nunquam tamen auctor ſceleris cognoſci potuit. Quid ad hæc auditores? uno die ſponſam nuptam, viduam! ita derepente nuptialem thalamum, in funeſtum tumulum recidere! ejuſmodi ut paulò diutiùs ludi protrahantur: indies in orbe ſcena luditur, quæ hoc feralius clauditur, quòd frequentius extrema gaudii luctus æternus, & cruciatus nunquam finiendus occupare perhibeatur. Dum mors cortinam claudit, in alterum orbem cataſtrophen apud inferos peragendam deducit. Hoc Bernardus alta voce intonat, ſerm. 41 in Pſal. 33. *Mors peccatorum peſſima: mala eſt in amiſſione mundi, quia non poſſunt ſine dolore ſeparari ab eo quem diligunt: pejor in diſſolutione carnis* (ſicut dens totus carni inſertus, violentè extrahitur) *peſſima in tormentis inferni.* Quare fingamus vitæ curſum omnem, ſecundo flumine & flamine, ſine fluctu ſine luctu decurrere, in portu certè miſerrimũ naufragium, ac funeſtum exitum Propheta vaticinatur: *Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad ſonitum organi, ducunt* (alii legunt, deducunt ad finem vitæ) *in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* Quod pro rei dignitate gravi ſtylo Tertullianus notavit: *Vis eſt*, inquit, *iſta navigiis, cùm longè à Caphareis ſaxis, nullis deturbata turbinibus, nullis quaſſata decumanis fluctibus, adulante flatu, labente curſu, lætante comitatu, inteſtino repẽte perculſu, cum tota ſecuritate deſidunt. Non ſecus naufragia ſunt vitæ etiam trãquillæ mortis eventus. Nihilo refert integram abire corporis navem, an diſſipatam, dum animæ navigatio evertatur.* Ut Epuloni accidit cui tantum tormentorum in æternitate, quãtum deliciarum hoc in momento, ſubeundum eſt.

P. Mathias Pauli Prior. Ord. S. Aug. De poorte des Hemels. *fol.509.*

Tertull. li. de anima c.52.

EMBLEMA XXII.

Non eſt hîc. Marc. 16.

Rurſus VENIENT AD POCVLA. *Virg. Ecl. 8.*

DOMINICA RESVRRECTIONIS.

DE RECIDIVA, quam ii omnes incurrunt, qui quidem reſurgunt, ſed non quemadmodum Chriſtus, cui mors ultra non dominabitur; at illi repetunt tumulum & thalamum libidinis, redeunt ad pocula: avium in morem, quæ in poculis nidificant, à quibus abactæ ilico revertuntur, * *ſolitioſque reviſere nidos* gaudent.

* Georg. 1.

§. I. *Multi reſurgunt cum Chriſto: ſed non quemadmodum Chriſtus.*

§. II. *Idipſum appoſito Emblemate exprimitur.*

§. III. *Recidiva nimio plus noxia in morbis animæ, quàm corporis.*

§. IV. *Recidivam peccatorum paſſi, quàm horrendè puniti.*

DOMI-

DOMINICA RESVRRECTIONIS

Surrexit, non eſt hîc. Marc. XVI.

Conſen. polit.l.10. c.21.

XERXES ille potentiſſimus Perſarum Imperator inſignem adeò exercitum in campum eduxit, ut Juſtino teſte, trecenta ſeptuaginta millia, juxta alios quingentas myriadas, id eſt, quinquagies centena millia militum ſub ſignis habuerit. Quid mirum ſi integra flumina epotarint:

——— *credimus altos*

Defeciſſe amnes, epotaq; flumina Medo.

Hieron.Ep. ad Heliod.

Hanc florentiſſimam Aſiæ juventutem in potentiſſimo campo Abydos prope Helleſpontum luſtravit: *Cumque de ſublimi loco infinitam hominum multitudinem, & innumerabilem vidiſſet exercitum* (verba ſunt Hieronymi) *fleſſe dicitur quòd poſt centum annos, nullus eorum, quos tunc cernebat, ſuperfuturus eſſet.* & ſubdit: *O ſi poſſemus in talem aſcendere ſpeculam.* Hoc unum in votis eſſet ſpeculari, quàm ingentem fidelium exercitum Eccleſia, hodiernâ die luſtravit: qui omnes vegeti ac validi cæleſti annonâ refecti, tãquam leones ignem ſpirantes, ſub ſigno crucis militantes, perpetuum dixerunt Sacramentum. Formoſum enim verò ſpectaculum, ſed vel hoc ipſo lachrymis deflendum, dum recogito non poſt 100. annos, ſed poſt 100. menſes, poſt 100 hebdomadas, poſt, 100. dies, imò tres aut quatuor, ex tanto juſtorum numero, complures fore, etiam ex hîc ſtantibus, qui in flagitium lapſi, denuò guſtabunt mortem.

§. I.

Multi reſurgunt cum Chriſto ſed non quemadmodum Chriſtus.

Cyp. ſerm. de Reſurreſt.

CYprianus hoc expendens ait: *Reſurrexit Lazarus & alii nonnulli ad imperium Chriſti, & aliquo tempore, beneficio vitæ uſi, iterum ad funera redierunt; ſed Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur.* Complures ejuſcemodi reperire eſt, qui ſemel in anno, idque circa feſtum Paſchæ S. Synaxim frequentant, concioni interſunt: nemo quiſquam in popinis, in proſtibulis, in cõſuetis diverſoriis verſatur; quiſquis hæc frequentare ſolebat: *Surrexit, non eſt hîc.* Die inſequenti paululum de feruore remittit, poſtridie longiùs evagatur, mœnia obambulat &c. 1. die eſt Gloria Patri: 2. & Filio, 3. & Spiritui Sancto; ait ubi feſta tranſierint: Sicut erat in principio, & nũc, & ſemper. 1. die in familiis altiſſima pax. 2. ſi quod verbum aſperius, ſupportantes invicem cum charitate. 3. breve litigium, levis velitatio, ſed poſtea, iterum ſicut in principio. 1. die tam ſpirituales, ubique colloquia & ſermones de divinis; at paulò poſt, ad perjuria, ad verba laſciva, ſicut erat in principio. Non ſecus ac Hannonis aves, quę magno molimine has paucas voces edoctæ: τρεὸς ἐςιν ἄννων, ubi ad ſylvas, ad ſuas ſorores rediêre, non hannonẽ, ſed vox ſua quemque ſonat, quæque rurſus more ac ore ſuo obſtrepebat; ita multi in Paſchate: Deus meus crucifixus eſt; Ieſus Deus cordis mei. At ubi rurſus itur in antiquam ſylvam, ubi ad ſuos ſodales, aves concolores rediêre, ebrius iterum: Deus meus Bacchus eſt: dives: Deus meus Plutus eſt. Iracundus: Deus meus Mars eſt. Fornicator & immundus: Dea mea Venus eſt, &c. Vox ſua quemque ſonat, hunc mendacem, hunc ſalacem. Sicut erat in principio. Hi anhelant ad Paſcha, recogitantes ollas carnium, ut ad genium & ingenium redire queãt; de quibus amarè mellifluus Doctor queritur: *Amatores ſæculi anhalant ad Paſcha: ad diem reſurrectionis, ut liberiùs ſe dent voluptati.* *Prô dolor*

Ælian.l.4. variar. hiſt.

Bern ſerm. de Reſurr.

 peccandi

peccandi tempus, terminus recidendi facta eſt Reſurrectio Salvatoris, ex hoc nempe comeſſationes &c. quaſi verò ad hac ſurrexit Chriſtus, & non ad juſtificationem.

1. Reg.26. Sublatus fuit Sauli ſcyphus & lancea, & ilico pœnitentiâ ductus exclamat: *Peccavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eò quòd pretioſa fuerit anima mea in oculis tuis hodie; apparet enim quòd ſtultè egerim, & ignoraverim multa nimis.* Abſtulit Deus per has 40. eſuriales ferias ſcyphum crapulæ & ebrietatis; Surripit ſæpè arma & inſtrumenta nequitiæ, quibus eum impetimus, aufert corpori robur, ejuſque vires debilitat, morbos ac alias afflictiones immittit, ut exclamare compellat cum Saule: *Peccavi.* Sed ubi ad ſe reverſi, rurſus in Dominum ſuum inſurgunt. S. Baſil. in illa verba: *Adducite mihi pſaltem:* Ecce, inquit, ut ad ſe rediit haſtam vibrat ut Davidem interimat, *Quaſi ad mentem ſobriam ideò ſe recepiſſet, ut iterum ſæviret:* conſimiles Poëta ſcitè depingit. *Baſil. Orat. 15.*

Ovid. de Pont. l. 1. eleg. 6.

Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris arma capit,
Nil ſibi cū Pelagi dicit fore naufragus undis,
Et ducit remos, quâ modo navit aqua.

Dum arca portaretur per alveum Jordanis, ſteterunt aquæ, & ſtiterunt curſum ſuum; at ubi arca tranſierat, aquæ in locum ſuum reverſæ, ſolitum curſum tenuerunt, tendentes in mare mortuum. Multi in hebdomade ceſſant aliquantiſper à curſu conſueto, quia tunc per eos tranſit arca Euchariſtica, aut imago Paſſionis Chriſti, at poſt hæc, ſicut erat in principio.

§. II.

Appoſito emblemate rem oculis ſubiicere placuit.

Vidiſtis quandoque paſſerem nidificantem in poculo, ſtrepitū excitato, aut lapide projecto, evolat, avolat, ut nūquam rediturus; ſed mox ad arborem vicinam, tandem ad tectum, denique ad antiquum nidum revertitur, *Solitoſq; reviſere nidos* gaudet. Quod Oſeas cap. 9. innuit dicens: *Ephraim ſicut avis avolavit;* ita peccator paululum avolat, ſed citò revolat, potator ad poculum, ſcortator ad nidum ſuum, columba ad columbarium. Et ut Iſaias ait: *Sicut avis fugiens, & pulli de nido avolantes.* quin & ludus puerorum hic nobis documento ſit, avicula tenui vinculo cruculæ alligata, quandoque avolat, & quaſi libera cælum petit, ſed ad ſibilum pueri, ad ſonitum nolę, ilico revolat, & ad ſolitam crucē revertitur. Hoc ludo homini illudit cacodæmon, quem laqueo peccatorum ac pravę conſuetudinis adſtrictum habet: quandoque, quaſi ejus jugo excuſſo, longiùs avolare ſinit, in cælum conſcendere videtur; at ubi tinnitus nummorum, aut poculorum clangor, aut ſibilus lenocinantis pueri aut puellæ exauditur, prōptè revolat, & ad miſerandā redit ſervitutem. Quod ſpectaculum ut ludicrum ſit, magno illi Cantuarienſium Præſuli propè lachrymas expreſſit: quadā „enim vice conſpexi t puerū cum avicula „in via ludentem, quæ pedem filo anne„xum habēs, ſæpè, cum laxiùs ire permit„tebatur, fugā ſibi conſulere cupiens, avo„lare nitebatur; at puer filum manu te„nens, retrahens aviculam ad ſe uſq; deii„ciebat. Hoc ingens gaudium, pulchrum„que ſpectaculum puero præſtabat. Factū „eſt hoc ſemel & iterum, factum frequen„tiùs. Quod pater benignus aſpiciēs avi„culæ condoluit, & ut rupto filo libertati „redderetur præcepit: & ecce filum rum„pitur, aviſque avolat, puer plorat, pater „exultat, & vocatis qui aderant ait: ſimili „conſideratione jocatur diabolus cum ho„minibus multis modis, quos irretitos ſuis „laqueis, pro ſua voluntate in diverſa vi„tiorum impedimēta pertrahit: ſunt enim „quidam, ut verbi gratiâ dicam, avaritiæ „ſeu luxuriæ, & ſimilium flammis ſuccen„ſi, & ex malā conſuetudine addicti; his „contingit aliquando ut ſua facta conſi„derent, fleant, ſeque amodò à talibus „ceſſaturos, ore promittant, more avis „ſe liberos avolare autumant, ſed quia

Virg. l. 1. Georg. — *Iſa. c. 16.* — *Anſel. l Simil. c 189.*

„pravo uſu irretiti ab hoſte tenentur, nolentes in eadem vitia deiiciuntur, fitque „hoc ſæpius, nec omnimodè liberantur, „niſi magno conatu & gratiâ Dei, funis „rumpatur pravæ conſuetudinis. Ita David peccatorum vincula diſrupit, cum gaudio exclamans: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium, laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.* Ita Auguſtinus vult & non vult: avolat & revolat, peccati vinculo conſtrictus: *Suſpirabam,* inquit, *ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat & conſtrinxerat me,* donec tandem expeditus, *rupiſti*, inquit, *Domine vincula mea*, nec ultra ſe laqueis diaboli implicavit.

Pſal. 123.

Aug. l. 8. *Conf. c.* 5.

Id ipſum Chryſoſt. exemplo brutorum animantium nobis inculcat: *Avicula* inquit, *ſemel capta laqueo mox elapſa, cervus in rete decidens & effugiens, iiſdem iterum difficilè capientur; nam cuique ſit experientia cautelæ magiſtra. Nos ſæpius iiſdem capti in eadem cadimus.* Sic ille. Quin etiam ut refert Clemens Alex. l. 1. ſtrom. Aliqui piſces reperiuntur ut ſcauri, è quorum ſpecie, ſiquis hamo captus, fortè evaſerit, eo die nullus prorſus conſimilis piſcis illo loco invenietur. Quaſi cæteri unius periculo docti deliteſcant. *Nos*, verò, *ſæpius iiſdem capti, in eadem cadimus.* Homo rationis compos, rurſus in eadem peccati vincula, in eaſdem ſtygii aucupis pedicas ac retia incidit. Quibus omnibus ait S. Petrus, *Contigit illud veri Proverbii: canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti*, quæ utilitas utrique? incaſſum fera caſſes fugerit, ſi rurſus in eaſdem inciderit? quid prodeſt lepori latuiſſe, ſi ſe denuo prodat, & præda fiat? Sic Auguſt. *Inanis eſt pœnitentia quam ſequens culpa coinquinat, & nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata.* Certè ſponſæ parum videtur vitioſum habitum exuiſſe, ſi rurſus induat. Cant. 5. *Expoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illâ; lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* in quæ verba S. Bernard. *Si dixerit mihi* Jesus *dimittuntur tibi peccata tua, niſi ego peccare deſiero, quid proderit, exui tunicam meam, ſi & erit ſine dubio recidenti quàm jacenti deterius.*

Chryſoſt. hom. 15. *ad* ...

2. Pet. 2.

Aug. diſt. 3. *de pœnit.*

Bern. ſerm. 3 *in Cant.*

§. III.

Recidiva nimio plus noxia in morbis animæ, quàm corporis.

SI placet id è medicorum placitis eruamus, apud quos compertum eſt recidivam periculoſiſſimam eſſe, vulnus iteratum tardiùs ſanari, ejuſdem oſſis conſolidati confractionem difficulter curari, atque adeò *erit ſine dubio recidenti, quàm jacenti deterius.* Teſtantur id paſſim SS. Patres, medici ſpirituales, qui hanc recidivã ad animum traduxerunt: D. Eligius Noviomenſis Epiſc. *Si alicui crus frangatur aut manus, cum labore ſolet ad priſtinum revocari officium: Si verò ſecundò aut tertiò, eodem loco membra frangantur; poteſt intelligere charitas veſtra, cum quantis doloribus & cruciatibus vulnera ipſa curanda ſunt. Et tamen poſt longos & multos labores, vix erit unquam ut ad priſtinum ſtatum membra ipſa valeant revocari. Similis ratio in animarum fracturis exiſtimanda eſt.* Quam doctrinam Cyrillus Alex. illuſtrat ex verbis Chriſti ad fæminã in adulterio deprehenſam, & ab ipſo Chriſto abſolutam: *Vade & jam amplius noli peccare*: Quorſum enim hoc conſilium ſpectabat, niſi ut deteriorem lapſum præcaveret? *Nam incaſſum*, inquit Cyrill. *ſumitur medicina, ſi poſt inſtauratam ſanitatem, per vitæ incontinentiam, qui convaluit in priſtinum incidit morbum.* Quin imò relapſus in ægritudinẽ periculoſior eſſe ſolet, & exitio propior, quàm prior ille languor; & quos prima valetudo adverſa non extinxit, ſæpiùs iterata, poſt redditam incolumitatem, ægrotatio ſuſtulit è vita. Haud ſecus fruſtra pœnitentiæ medicamentum ſumitur, ſi poſt eam peractam ad preteritæ vitæ ſordes reditur: hæc enim ſecunda, admodum periculoſa eſt animę febricitatio. Dilucidè id expreſſit Chriſtus ad languidum probaticæ piſcinæ: *Ecce*, inquit, *ſanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Incaſſum ſe reus, marte vel arte è car-

Hic fusè Mendoſa l. 1 *Reg. c.* 5. *n.* VI. XXVI.

D. Elig. hom. 15.

Cyrill. l. 5. *in Ioann. cap.* 17. *Ioan.* 8.

Ioan. 5.

cere proripuit, ſi iterum in manus incidat, niſi ut arctiori ergaſtulo cōcluſus, gravioribus vinculis adſtrictus, majori cautela aſſervetur, uti de ſpiritu immundo Matth. refert, qui reverſus, ducit ſecum ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, *& fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Si ſemel è captivitate dæmonis elapſus, iterum redierit, arctiùs cuſtodiet, omnes occaſiones elabendi ſuccidet, pudorem ad confitendū, faſtidium ad communicandum, contemptum verbi Dei inducet, aut aliò auditum avertet. Qui verò duplici ſtigmate inſignis, ruiſus in manus incidit, de capite actum eſſe novit. Nos tot infames animæ notas inuſſimus, quot ſcelera perpetravimus; toties elapſi, toties relapſi, vindicem Dei manum non formidamus. Profectò verò illud longè eſt veriſſimum: *Periculis*

Matt.12.

Offerre ſeſe nemo tam crebris poteſt.

Sen. in Her. fur.

Semel, iterumque miſericordiæ locus eſt, ſed,

Senec. ibid.

Quem ſæpè tranſit caſus, aliquando invenit: Sampſon ſemel, iterum, tertiò, amore Dalilæ captus, eidem illuſit, ſed tandem ipſe deceptus & verè captus, omnibus ludibrio fuit, & receſſit ab eo Dominus. Idem Pharaoni accidit.

Henricus II. Galliarum Rex volens ſecundo die nuptiarum, inter ſororem Margaretam & Emmanuelem Sabaudiæ Ducem, haſtiludio iterū decertare, quia pridie plauſum & palmam retulerat, nequidquam diſſuadente uxore, dixit: *Adhuc ſemel, & non amplius.* Veriſſimè dixit, quia haſtâ in oculo læſus, oculus cum vita extinctus eſt. *Periculis*

Offerre ſeſe nemo tam crebris poteſt.

Garſias tom. 1. pag. 512.

Quidam leonem cicuraverat, cujus ori caput ſuum ſæpè inſeruerat, at ſemel dum in magna hominum frequentia id facit, Leo caput dentibus preſſit, & præmomordit. *Periculis*

Offerre ſeſe nemo tam crebris poteſt.

Dux Albanus quemvis ex confœderatis Batavis captivum, ilico ſuſpendebat; ſemel dum plures ſimul in manus veniſſent, juſſit inter ſe ſortes mitterent, ut ex omnibus duo, ſuſpendio pœnas penderent. Inter hos Anglus felici jactu ſe omni metu liberarat; quidam verò Hiſpanus, hoc periculoſæ plenum opus aleæ, nimium quantum reformidabat; quare Anglum exiguâ pecuniæ ſummâ induxit, pro ſe rurſus aleam ſubiret; fecit ſemel, iterumque pro alio, ſed dum toties periculum facit, parvo impendio ſuſpēdium ſibi emit. *Periculis*

I. C. Scat. derghesſen heyt c. 9.

Offerre ſeſe nemo tam crebris poteſt.

Ita Deus qui toties peccatori pepercit, dum ſe ſæpius exponit, incautum interimit, & inopinâ morte in eum animadvertit. Pineda in c. 22. Job, expendēs illa verba quæ Chriſtus paralytico dixit: *Iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*, curioſè inveſtigat, quid ei deterius accidere potuiſſet quàm 38. annis in infirmitate jacere, & reſpondet: *Quid ei deterius contingeret, quàm ſubito & inopinato ſupplicio affici, cùm minus expectatur, non dato triginta annorum, vel plurium ſpatio,* juxta illud Pſal. 54. *Doloſi non dimidiabunt dies ſuos.* Et dum præſumunt ut prius, de miſericordia Dei, judicem experiuntur, quem antea patrem habuerunt. Qui magis doloſi, quàm qui toties in confeſſione ſe dolere aſſerunt, peccata ſe deteſtari teſtantur, mox in eadem relabūtur? ſimiles profectò Semei de quo 3. Reg. 2. dicitur: Semei poſt peccatum ſuum impetratâ à Salomone veniâ, habitare permiſſus eſt in Jeruſalem, hac lege tamen, ut civitate non egrederetur; quam conditionem, Semei libenter acceptavit dicens: *Bonus ſermo, ſicut locutus eſt Dominus meus rex, ſic faciet ſervus tuus.* Sed poſt tres annos inſequitur Semei ſervos fugitivos, & civitate egreditur, & ilico coram Salomone obtruncatur. Quiſque noſtrûm in S. Exomologeſi non perfidū dixit Sacramentum, addixit ſe deinceps non egreſſurum limites juſtitiæ, & mandatorum Dei, & hoc pacto veniam à Deo peccatorum impetravit. Sed heu quàm pauci, vix tres expectant dies (quid annos dicam) & mox egrediuntur præſcriptum ſibi limitem, limen amaſiæ rurſus terunt, quo juſtas trangreſſoris pœnas, ac vindicem Dei manum incurrunt. Quod ſapien-

Eccli.26. ſapienter Sapiens monet, qui ſic Deum loquentem inducit: *In duobus contriſtatum eſt cor meum, & in tertio iracundia mihi venit: vir bellator deficiens per inopiam, vir ſenſatus contemptus, & qui tranſgreditur à juſtitiâ ad peccatum: Deus paravit eum ad romphæam.*

§. I V.

Recidivam peccatorum ſæpius paſſi, quàm horrendè puniti ſint.

TEſtis mihi erit magnus ille Doctor Durandus Epiſcopus, *in rationali de feriis rogationum l. 6. c.* 102. ubi refert Romanos tempore S. Gregorii M. tam ſævâ peſte mulctatos fuiſſe, ut paſſim homines vel ſolâ ſternutatione aut oſcitatione in plateis mortui conciderent. Ad quod malum tollendum, ſupplicatio à S. Gregorio inſtituta, magno omnium pietatis ſenſu; cauſam verò hujus tam communis cladis, non aliam Durãdus fuiſſe affirmat, quàm quòd poſt peractam in paſchate pœnitentiam, mox ad vetera flagitia, ad fornicationes, & comeſſationes conſuetas rediiſſent. Ideò *Deus paravit eos ad romphæam.*

Sed hoc parum, morte ſubitaneâ corporis, ejuſcemodi homines puniri; quin & æternâ morte animæ digni ſunt, qui toties Deo illuſerunt, nam ut Sanchez, Dionyſ. Carth. &c. *Deus paravit eum ad romphæam*, id eſt, *ad ſupplicium æternum.* Exemplis res manifeſta erit: Bonavẽtura in vita S. Franciſci, c. 2. de Canonico quodam commemorat: exegerat ille vitam in luxu, libidine, aliiſque ſcelerum monſtris infamẽ; quam ut mutaret in melius, Dei nutu ac miſeratione immiſſus eſt ei gravis morbus, velut opportunus monitor, cui acceſſit & Sanctus Franciſcus, qui ægro jacentique, pia monita ac pręcepta ſalutis ingeſſit, ac dein etiam ſigno crucis ſanitati priſtinæ reddidit, ſeriò inculcans illud, ne cælum jam paratum ad vindictam, ſuis flagitiis ad nova flagella laceſſeret. Audiit ille bene ſuadentem, & aliquamdiu paruit; at deinde & ſui & monitoris oblitus, ad priora ſcelera, vomitumq́; rediit. Non tulit Deus inſolentem animum, nec antecedentẽ ſceleſtum deſeruit pede pœna claudo, ſed gravi ruina oppreſſit: cùm enim fortè fortuna in ædibus cujuſdam Canonici cœnaret, derepentè tota domus ſtructura, moleque corruente, ſolus ipſe è convivis eâ ruinâ tactus oppreſſus, exſtinctus, atque ſepultus eſt; alios non attigit quidem univerſæ domus ſtrages, quia non attigerat culpa, nec recidiva peccatorum, quam unam petebat vindex Deus. Sed hoc obſoletum & antiquioris eſt memoriæ; alia accipe recentiora.

Circa feſta Paſchalia Thomam Cantipratanum cum ſuo paſtore convenit homo, unus aliquis, ut à peccatis ſolveretur, maximè verò à molitie, quâ ſeſe fœdè polluere ſolitus. Thomas pro officii ſui ratione, primò difficultatem movere, dein etiam negare abſolutionem, vel ex eo tantùm, quòd in eadem peccata ſæpius recidiſſet: denique victus & Paſtoris & pœnitentis opportunis, importuniſque precibus, eam concedere. Quâ acceptâ lætus ad ſuos ille rediit; ſed mox (quæ ejus miſeria fuit ac deteſtabilis inconſtantia) in eadem crimina relabi, ipſoque, quod mireris ac lugeas, ſecundo paſchatis feſto, iterum ſeſe eâdem libidine fœdare cœpit, ac ilico pœnam ſentit, tot peccatis parem: & iterum iterumq́ue ac ſæpius ingeminans illa verba: *Vindicta Dei ſuper me, vindicta Dei ſuper me*, infelicem animam exſpuit & dæmoni dedit, futuram in ęternis flammis victimã nil miſerantis orci. Nónne hos omnes paravit Deus ad romphæam? Conſimile in re diſſimili refert Delrio: Argentorati 10. hæretici comprehenſi, per luſtrationem candentis ferri, hæreſeos convicti, ad incendium damnati ſunt; dum ducerentur Nobilis quidam uni eorum dixit: miſer damnatus es, age vel nunc pœnitentiam, ne ex hoc igne in æternum. Fecit, converſus hæreſim palam ejuravit, & ilico manus ambuſta ſanatur, quo miraculo liber dimiſſus ad uxorem redit, quæ, ut altera Eva, virum graviſſimè increpuit, quòd à fide Lutherana majorum ſuorum deſciviſſet; & ecce virum ſeducit, qui ut errorem

Cantip. l. 2. apum c. 30. §. 9.

Diſquiſ. magic. l. 4. c. 4. q. 4. ſect. 3.

rem reſumpſit, protinus & manum ipſius & uxoris, cæleſtis ignis adeò ambuſſit, ut cùm domi vociferari non auderent, in ſylvas profugi, tanquam lupi vlularent. Proditi in civitatem ducti, ſimulque in ignem nondum planè extinctum, conjecti ſunt.

Hanc ſeveriſſimam vindicis Dei manū nemo quiſquam mirabitur, qui peccatoris ingratitudinem & recidivæ gravitatem attento animo expenderit: illud enim eſt Theologorū ac SS. Patrum de hoc peccato judicium, ut illud longè omnium graviſſimum & prope irremiſſibile pronūtiare non dubitaverint. Joannes Medina Theologus non vulgaris de pœnit. t. 1. q. 9. recidivam tam grave peccatum eſſe aſſerit, ut ſua malitia ob ingratitudinem exæquet hoc unum, omnia peccata ante remiſſa, juxta illud Petri: *Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum converti.* Sententiam ſuam confirmat exemplo ſervi illius nequam, cui Dominus omne debitum dimiſerat, ubi tamen, iterum peccavit in conſervum, totum debitum quod dimiſerat, rurſus exegit. *2. Pet. 2.*

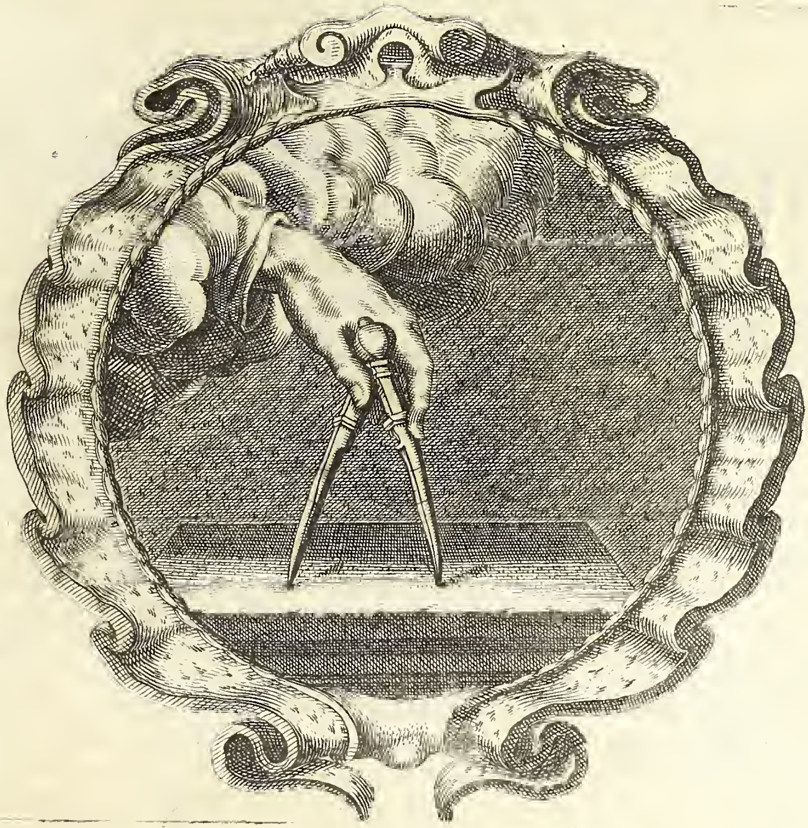
Chryſoſt. de lapſu primi hominis: *Cogita* GRAVIOREM CULPAM *eſſe poſt veniam, renovatum vulnus pejus dolere poſt curam: moleſtius hominem ſordidari poſt gratiam.* Vultis ſcire quàm gravis hæc culpa ſit, ipſum doctorem gentium audite: *Impoſſibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus S. &c. prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiā.* Quòd ſi impoſſibile, *audis*, inquit Bern. *recidere quàm incidere eſſe deterius.* Id ipſum expendens vir ſanctitate ac doctrinâ conſpicuus, diſertè docuit: „ſciendum quòd „tantum damnum incurrit recidivans, ut „ſi omnes homines flerent ſanguineas lacrymas, inſuper etſi omnia animalia exiſtentia & omnis creatura, non tamen „ſufficienter deflerent damnum quod incurrit recidiuans ob unum peccatum „mortale: imò non eſſet ſibi tam damnabile ſi centum mille dæmonia in ſe haberet, ſi rotari, ſi ſuſpendi, ſi comburi vel „ſubmergi deberet, quoniam damna iſta „omnia finita ſunt & tranſitoria, hoc verò infinitum. V. Canonherium Medicum de Recidiva fusè in 2. Hippoc. aph. §. 12. *Ad Heb. 6.* *Bern. ſe. 54. in C* *Ioannes Heroltiu ſerm. 52.*

Quæ cùm ita ſint, concludo, & illud Hieronymi ad extremum inculco: *Egeſſiſti aceſcentes & morbidos cibos, relevaſti æſtuantem ſtomachum, quid vis rurſum ingerere, quod tibi noxium fuit? canis reverſus ad vomitum, & ſus lota ad volutabrum luti.* Egeſſiſtis per ſalutarem pœnitentiam, aceſcentes & morbidos hujus ſæculi cibos, relevaſtis æſtuantem ſtomachum à ſiliquis porcorum, quibus cum filio prodigo rabidam famem explere voluiſtis, quid rurſus eaſdem vultis ingerere, velut ſues reverti ad volutabrum luti? quid rurſus ô aves Ephraim, non habentes cor, redire ad pocula, ſolitoſque reviſere nidos. Hæc pro aculeo melliflui doctoris ſententia altè inhęreat animo: *Timeas quidem pro acceptâ gratiâ, amplius pro amiſſâ, longè plus pro recuperatâ.* Ne te Deus paret ad romphæam. *Hier. Ep. ad Furi*

EMBLE-

EMBLEMA XXIII.

Stetit in medio. Ioan. xx.

MEDIO STANS PERFICIT ORBEM.

DOMINICA PRIMA POST PASCHA.

Omnibus in medio ſtandum: velut centrum in medio circuli; omni affectu ſepoſito, ut *non ſit diſtantia perſonarum.* Deut. 1.

§. I. *Magiſtro ſtandum in medio diſcipulorum.*
§. II. *Præſes, prætor, omniſque judex reſideat in medio doctorum.*
§. III. *Prælato ac ſuperiori omni Eccleſiaſtico ſemper in medio ſtandum.*
§. IV. *Paterfam. conſiſtat in medio domeſticorum.*

DOMINICA PRIMA POST PASCHA.

Stetit in medio. Ioann. 20.

IN *medium* vobis proferam myſterium animadverſione dignum, Chriſtum *mediatorẽ* noſtrũ naſcentem, diſcentẽ, docentem, ſtantem, ſedentem, ambulantem, miniſtrantem, reſurgentem, judicantem, nuſquam, ac nunquam non, in *medio* repertum fuiſſe, ut manifeſtè ſacræ paginæ teſtantur.

Naſcens inter duo animalia, Habacuc 3. *in medio duorum animalium cognoſceris* ut 70. exponunt. 2. Lucæ 2. invenerunt eum ſedentem in *medio doctorum*. 3. quandoque concionans aut docens turbas Ioan. c. 1. *medius autem veſtrûm ſtetit*. 4. in ultima cæna Luc. 22. ego *in medio veſtrûm ſum ſicut qui miniſtrat*. 5. Medius inter duos latrones Ioan. 19. *crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Ieſum*. Et ut David vaticinatur: *operatus eſt ſalutem in medio terræ*. Unde meritò nomen *mediatoris* ſibi vindicavit; quod & redivivus ſibi reſervavit, inter Deum & homines interpellans. 6. poſt reſurrectionem: *ſtetit in medio diſcipulorum*. Addit Gualfridus & *medium* fore in judicio: amat, inquit, *medium mediator* Dei & hominum, qui in *medio* doctorum inventus eſt, *medius* ſtetit ad baptiſmum, *medius* pependit in cruce, reſurgens quoque ſtetit in *medio* diſcipulorum, *medius* etiam ad judicium veniens, ſegregabit agnos ab hœdis.

Pſal. 83.

Ioan. 20.

V. Nyſſeni ſerm. Dom. 1. paſchæ. diſc. 3.

Quo ſignificare voluit omnes in *medio* conſiſtere debere: Magiſtrum in *medio* animalium ſeu diſcipulorum, Præſidem ac judicem in *medio* doctorum, prælatum ac ſuperiorem in *medio* ſacerdotum & ſubditorum, Concionatorem in *medio* auditorum. Patremfam. in *medio* domeſticorum: omnes exemplo mediatoris noſtri, qui *medius* inter bonos & malos, inter juſtos & injuſtos; patri ſuo omnes reconcilians, in omnibus æquè uni ac alteri conſulendo, æquè unum ac alterum fovendo, æquè omnibus favendo; *Rex Iupiter omnibus idem*. Sic liberis omnibus æquè vicinus parens ſit, uti centrum circumferentiæ, in quo non modò urbis, ſed orbis perfectio ſita eſt; ſicut circinus *medio ſtans, perficit orbem*. Quod Iſaias teſtatur, dum ſanctæ civitati ſic applaudit? *Exulta & lauda Sion, quia magnus in medio tui Iſrael*: Ubi S. Remigius: *qui eſt in medio, æqualiter à circumſtantibus videtur; & quia Deus communis eſt omnibus, rectè in medio poſitus dicitur*, uti circinus *medio ſtans perficit orbem*: & quamvis Ariſtoteles aſſerat: *in unaquaque re medium invenire difficile eſt: ut circuli medium deprehendere non cujuſlibet, ſed ſcientis ſolummodo* eſt; tamen, cùm à Magiſtro noſtro Chriſto repertum, ac demonſtratum ſit, non difficile erit illud vobis huc in medium proferre, ac primum quidem ut ab elementis primis ordiamur.

Virg. l. 10 Æneid.

Iſa. c. 12.

l. 2. Ethi c. 9.

§. I.

Magiſtro ſtandum eſt in medio diſcipulorum.

AUt potiùs in medio animalium Job 21. *Egrediuntur quaſi greges parvuli eorum*, unde Serlogus noſter exponens illud Cant. 1. *Paſce hœdos circa tabernacula paſtorum*, non incongruè per hœdos petulcos, petulantem illam rudemque puerorum ætatem intelligit, quæ juxta taberna-

cula

cula paſtorum, hoc eſt, excellentiam Magiſtrorum paſcenda, ut Beda confirmat, qui per hœdos, petulantes auditores intelligit. Unde rectè præceptores parvulorum, *Ovium pecoriſq; Magiſtri* appellari poſſunt, ut fusè Serlogus. Quin & Auguſtinus de bardis ac ſtupidis dixit: *Numquid non bos vel aſinus, numquid vel equus vel mulus, quibus non eſt intellectus.*

irg. Eccl. 1. erlogus om. 2. veſt. ter. 9. ſect. 4 lug. ſerm. 8 ad fratres in Erem.

Tamen in medio animaliũ cognoſceris, num plus tribuat uni quàm alteri, pauperibus ac tenuioribus neglectis, formoſulos, decorè quaſi ex ovo prodierint veſtitos, divites, nobiles in oculis gerat, ſeorſim eos excolat, audiat, audiatur. Impunè quid vis audeant, & inter hos adhuc unus aut alter *gallinæ filius albæ*. Alii vilioris conditionis, *pulli nati infelicibus ovis.* Cùm tamen jure naturæ egentiori, plus ſubſidii & auxilii, plus opis ac operæ debeatur: nam ut nobiles ac divites in ludo hoc litterario in turba lateant, facilè ſuis fortunis emergent; ſecùs ac pauperes, quibus eruditio, ſacra anchora eſt, ex quâ omnis ſpes, & res eorum dependet. Quare non levis peccati, magiſter reus damnaretur, qui altiora ſubſellia & primas palmas in ditiores immeritos effūderet, pauperioribus emeritis denegaret; imò ſuffuratur, cùm præmia ſint publicum doctrinæ teſtimonium, ex quo & Magnatum gratia, & eorum promotio, lauta beneficia ac ſtipendia non rarò dependeant: quique ad altiores diſciplinas, quandoque ad infulas nati erant, dum ſe negligi vident, ſe & animum prorſus abjiciunt. Quid quod experientiâ magiſtrâ compertum ſit, ſæpè ſub ſordido palliolo latere excellens ingenium, judicium acre, ac indolem præclaram; contra verò Narciſſos, comptos, criſpos, lacteos, delicias parentum; ſtupidos, obtuſos, fungos, imò & perverſos ac intractabiles eſſe. In putri vagina ſæpè chalibeus enſis reconditur, & contra ferrugineus ac plumbeus in gemmeâ, ut rectè Seneca: *gladius bonus, non cui deauratus eſt baltheus, aut vagina gemmis diſtincta, ſed cui ad ſecandum acies ſubtilis.* In eum igitur intueatur Magiſtrum, qui hodie *ſtetit in medio diſcipulorum*, de quo Sap. 6. *Puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter eſt illi cura de omnibus.* Non quòd omnibus idem ac æquale onus imponendum, ſed pro capacitate cujuſque, quemque curet: quod Beatus Franciſcus Borgia prudenter notaſſe fertur: non unâ omnes regulâ metiendos eſſe, ſed milites imitando, qui pro fiſtulæ captu, machinam bellicam onerant; ita Magiſtri ingenia diſcipulorum pro capacitate occupent. Denique hanc æqualitatem in omnibus Societas univerſa, ac auctor noſter Ignatius in ſuis Scholaſticis ſtudioſè requirit: hinc Regula 47. Magiſtrorum: *Familiarem non ſe uni magis quàm alteri oſtendat.* Et 50. *Contemnat neminem, pauperum ſtudiis æquè ac divitum bene proſpiciat, profectumque uniuſcujuſque è ſuis Scholaſticis ſpeciatim procuret.* Hinc de ratione præmiandorum ſeveriſſimæ leges ac vigilantia ſumma ſuperiorum, ne qua fraus aut favor irrepat; ut illud verbum *faveo, favor, fautor*, uti non ſine numine divum, nuſquam in ſacris litteris reperitur, ita & inter noſtros obliteretur, & juxta Apoſtol. non nominetur in nobis.

uven. ſat. 3. uven. ibid. m. ep. 76. Ribad. in vita.

§. II.

Præſes, Prætor, omniſq; judex reſidat in medio Doctorum.

NOn reſpiciat perſonam hominum; eâdem ulnâ & ſericum & pannum; eodem modio & triticum & panicum metiatur, æquâ juſtitiæ lance omnia expendat, quæ nunquam niſi *in medio* ſeu æquilibrio conquieſcat. Virtutem hanc extollit Arnobius: *magnarum eſt mentium*, inquit, *pari pendere cunctos lance, & individuas cunctu benevolentias exhibere.* Illa Reſp. inconcuſſa, ubi hæc æquitas viret ac viget, teſte Prophetâ: *Deus in medio ejus, non commovebitur*; ubi acutè more ſuo Auguſtinus: *Quid eſt ergò Deus in medio ejus? hoc ſignificat*, inquit, *quòd æquus eſt omnibus Deus & perſonas non accipiat.* Quod appoſitâ ſimilitudine illuſtrat: *Quomodo enim illud quod* IN MEDIO *eſt, paria habet ſpatia ad omnes fines, ita Deus dicitur æqualiter omnibus conſulens*, ut Mathematici docent, lineas ductas à puncto

Arnob. l. 6. adv. gentes. Pſalm. 45.

ad circumferentiam, eſſe æquales: ita Chriſtus ubique, & utrobique in *medio*, verbis, factis, doctrinâ, miraculis, æquè omnes reſpiciebat, inopes æquè ac locupletes, doctos ac indoctos, infirmos ac validos, juſtos ac injuſtos, ipſis Judæis teſtantibus: *Non accipis perſonam hominis*. In quæ verba Bernardus illud Pſalmiſtæ adducit: *Suſcepimus miſericordiam tuam* IN MEDIO *templi*. Et ait: IN MEDIO *templi miſericordia eſt, non in angulo* (uti lignum vitæ *in medio* paradiſi) *aut in diverſorio, quia non eſt acceptio perſonarum apud Dominum. In communi poſita eſt. Offertur omnibus, & nemo illius expers, niſi qui renuit*. Judices conſimiles eſſe debent ſtatuis Sanctorum, quæ in medio templi ſolemniter collocatæ, omnem ſplendorem & exiſtimationem ducunt ex eo, quòd turbæ languentium, pauperum ac infirmorum eos ſtipent, quod ſemicinctia, fulcra, & alia anathemata ex iis dependeant. Ita Conſiliariis ac Conſulibus gratulandum, ſi ædes ipſorum pauperes ac languentes obſideant, & eorum januæ, portis urbium conſimiles ſint, quę æquè Paganos ac Urbanos; æquè currus fœno onuſtos, ac quadrigas admittunt; hi digni ſunt quibus ut ſtatuis Sanctorum, in medio templi luminaria accendantur. Quòd olim factum reperio: Theodoricum Regem Rom. adibat Juvenalis vidua, querens litem ſuam in plures annos produci, quæ paucis diebus dirimi poſſet. Rex patronos cauſæ ad ſe vocat, eis commendat propediem hujus viduæ negotium expediant. Dictum, factum, die inſequenti ex voto viduæ litem diremerunt, illique cauſa adjudicata eſt. Quo facto eos ad ſe acceſſit Theodoricus, qui rati ſe pro munere à Rege vocari, rogantur quid tam citò cauſam viduæ expediviſſent? reſpondent Regis commendatione id factum. Tum Rex: & quando vobis id muneris contuli, an non omnium negotia, & potiſſimùm viduarum ac pupillorum commendavi? ac è veſtigio utrique caput amputari juſſit, quod adeò obſtupuit Iuvenalis, ut *in medio templi*, Regi precanti velut Deo aut divo cereum accenderit.

Luc. 20. *Serm. 1. de purif.* *Pſalm. 47.* *Cauſin. Court S. liu. 3. de la juſtice*

Scire vultis, ô judices, legiſperiti, advocati, medici, conſiliarii, prætores, præſides, ſcire vultis an in medio conſiſtatis? expendite, an omnes lineæ, quas ducitis, ſint æquales. An lites pauperis non longiùs producantur, quàm divitis. Quod cautum videtur fuiſſe Iſraëlitis Deuter. 1. *Nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis perſonam cujuſque, quia judicium Domini eſt*. Nulla erit diſtantia, ſed omnes lineæ æquales. Fateor magnam eſſe judicum auctoritatem, magnam primatum potentiam & propè divinam: quia, ut vicarii Dei, *judicium Domini* exercent; ſed meminerint quod Propheta monet, & comminatur: IN MEDIO *autem Deos dijudicat*, id eſt, ipſos judices & juſtitias judicabit. In Galliis moris eſt, ut crucifixus in medio curiæ judicialis ſtatuatur, qui eos dijudicet, an non adjudicent cauſam uni, à quo munera aut munia præſtolantur; non me ſed virum magnum & expertum audite. „Quanta „exurgunt judicum commenta! quàm in„genioſus amor & avaritia eſt: hic affini„tate aut ſanguine junctus, ille veteri aut „novâ amicitiâ, ille magnis ſponſionibus, „magis etiam ſi donis; illi ſæcularibus „aut Eccleſiaſticis dignitatibus fulgent, „quorum manibus purpura filio, aut ma„ritus filiæ ſperari poſſunt; ille magnorum „ſuffultus litteris venit, armatus, imò ca„taphractus. Quid quod muliebres non „dico formæ, ſed accendant preces & „doctæ mentiri lachrymæ, doctæ fallere, „etiam conjugis nocturnæ, validiuſque „nocturni favonii maritalia carbaſa, om„ni Euro, nothoque impellunt. Etiam „ab ancilla & filia itur in dominam & „matrem, inde in maritum, & quod gra„vius eſt, conjugi non paruiſſe, non a„maſſe eſt. Aliam judicandi normam judex noſter præſcribit, Ioan. 5. *Ego ſicut audio, ſic judico*, ſecundum allegata & probata, quæ ſic exponit Bernardus: *Non ſicut odi, non ſicut amo, non ſicut timeo, ſed ſicut audio ſic judico*. Ille mihi injuriam intulit, jam talionis pœnâ ſolvet *non ſicut odi*. Hic

Pſal. 81. *Scribanius Polit. c. 9.* *Bern. de grad. humil.*

Hic me promovit, hic meus gener aut ſocer eſt, *Non ſicut amo*. Eccl. 37. *noli conſiliari cum ſocero & à zelantibus te abſconde.* Hic mihi multùm obeſſe poteſt. *Non ſicut timeo*, aurea eſt ſententia Caroli V. Imp. quemadmodum ſol *in medio* aſtrorũ conſiſtens, tam egenis quàm divitibus, æquali modo ac menſurâ lumen diſpenſat, ſic Principum ac judicum eſt, ſine ullo perſonarum reſpectu, ſubditorum cauſas examinare, & æquali juſtitiæ lance appendere. Confirmat Arnob. l. 6. contra Gentes: *Magnarum eſt mentium pari pẽdere cunctos lãce, & individuas cunctis exhibere benevolẽtias.* Non uni propinquo aut affini ambas aures præbere, ſed & alteram parti reſervare.

Vernacula vox **oozdeelen** / ſic dicta, quaſi **oozen deelen** / prout rationes utrimque auditę evincunt, non ut uni auri amicus inſuſurrat, ſed omni affectu ſepoſito: laudandus in hoc verè magnus Alexander, à quo dum Olympia mater necem innocentis extorquere vellet, idque per labores novem menſium, ac partus dolores obſecraret: aliam, inquit, mater mercedem pete, hominis ſalus nullo pretio compenſatur. Eodem ſpectat quod Crantzius narrat: dum Canutus Vandalorum Imperator deprehenſos in Merica latrones, capite damnaſſet, unus reorum è turbâ exclamat, eſſe ſe de cognatione Canuti; jure ſanguinis ſe impunitatem & vitam depoſcere. Quo audito Rex: cognato, inquit, noſtro ut honoratior ſit, ſublimiorem crucem parate. *Non ſicut amo ſic judico.*

Exſtat illud magni Alphonſi Aragoniæ Regis dictum: ſi vixiſſet tempore Romanorum, ſe erecturum fuiſſe templum Iovi poſitorio, in quo priuſquam in ſenatum Patres Conſcripti venirent, odium, amorem, ac privatos affectus deponerent. Quod ratum habuit florentiſſima Reſp. Veneta, ubi laudabilis ille mos inolevit, ut priuſquam Senatores Curiæ pedem inferant, ad Sancti Marci templum ſe conferant, ubi privatas inimicitias & ſimultates, ſi quas conceperint, deponant: ne ſicut ament, aut oderint, judicent. Quod ſi hîc obſervarent, continuò pauperum querimoniæ, judicum vitia, ac populi convicia ceſſarent. Refert Fornerus Epiſcopus Hebronenſis, de cive quodam Romano, qui dum ſententiâ Iulii Cæſaris iracundiâ commoti, præfervidè damnatus eſſet, liberè exclamavit: *Appello.* Quò inquiebat Cæſar? an ignoras me eſſe ſupremum Imperii caput? *Appello*, inquit, *à Cæſare irato, ad Cæſarem placatum.* O quoties hîc appellandum eſſet à judice irato, ad judicem placatum! à judice perturbato, ad judicem ſedatum! à judice corrupto, ad incorruptum! eſt advocatus qui habuit rixas cum uxore, cum filiis, petit ruſticus acceſſum ut de causâ ſuâ quid reſciat, Non vacat. Quot diras in hoc caput, longum iter remetiens. Fecit judex jacturam bonorum, mali rumores allati ſunt. Ludimagiſtro quidpiam non ex voto ſucceſſit: hoc in pueros, in clientes redundat. Cæſar à cive edoctus, innocenti vitam dare, poſteris apud Saluſtium hoc monumentum reliquit: *Qui de rebus conſultant dubiis, ab odio, amicitiâ, irâ, miſericordiâ oportere eſſe vacuos.* Amici & hoſtis perſona exuenda eſt, dum judicis aſſumitur; cum Iunio Bruto, Caſſio, M. Scauro, A. Fulvio, patris etiam & filii. In quo illuſtre & illud Zeleuci Regis Locrenſium, qui legem ſanciverat, ut adulteris oculi eruerentur, dum ecce filius amore cæco in legem impingit. Quid hîc agat Rex? ne à medio diſcedat, unum oculum filio, alterum ſibi erui voluit, inter juſtitiam & pietatem medius conſiſtens. Quàm multi hîc judices affectu in unam partem inflecterent, quas non rationes ac probabilitates excogitarent, qui experientiâ teſte veriſſimum illud Anacharſis comprobant: *Leges aranearum telis ſimillimas eſſe, quæ muſcas detinẽt, ſed majores aves tranſmittant.* Parvuli fures ac latrunculi luunt ſupplicia majorum.

Conc. 44. in Miſerere.

Quidquid delirant Reges plectuntur Achivi. Sed ut exteros ſileam, hoc quaſi domeſticum eſt: Ioſeramnus Liderici primogenitus, præclarâ indole juvenis, fortè cum ſociis propter arcis pontem Inſulis ludebat,

Horat. l. 1. Epiſt 2. Buſelinus in Annal. Fland. ann. 955. p. 675.

bat, dum à muliere tranſeunte, omnes fructus quos in calatho venales habebat emit, jubens hanc exſpectare, donec ex arce nummos adferret; interea fructus in ſuos diſpartit, reliquos ad matris pediſſequas in aulam detulit: inde ad colloquia, ad jocos delapſus, pecuniæ & mulieris oblitus fuit. Hæret mulier pecuniam exſpectans, quâ famem ſuam ac liberorum in ſummâ rerum egeſtate, quæ tunc graſſabatur, ſoletur. Exſpectat in ſerum veſperum; dum nemo ex arce prodit, illuſum ſibi rata, domum divertit, & utrumque filiolum inediâ extinctum reperit. Quod ut parens reſcivit, Tornacum ſe contulit, ubi Joreſamni cauſam tacito nomine Senatoribus exponit, qui juvenem capitis damnarunt. Neque cunctatus eſt Lidericus, ſed ſingulari juſtitiæ exemplo, filium Inſulis capite truncari juſſit. *Non ſicut amo ſic judico.*

Si uſquam, hîc certè caſum pro amico judices reperiſſent; hîc auctores adduci poterant, qui factum extenuarent, reum abſolverent, cùm ejuſmodi jam plura probabilia jactentur, nulla ſit fœditas, quæ non habeat patronum, maximè ubi affectus interpres accidit. Plutarchus in hoc reprehendit Themiſtoclem, quòd cuidam aſſerenti optimè illum præfuturum Reipublicæ, ſi ſe omnibus æqualem præberet, Reſponderit: Abſit ut ego tali inſideam ſolio, unde non plus ad amicos, quàm ad exteros proveniat; hinc ubi ad clavum Reip. ſedit, quia affectu, non ratione agebatur, has indignas viro & judice voces emiſit: *Meam uxorem puer meus regit uxor regit me., ego Athenas, ergò puer regit Athenas.*

Virgi. lib. 4. Æneid. *Egregiam verò laudem, & ſpolia ampla tuliſti,*
Túque, púerque tuus.

Et ô præclaram Remp. ubi Rex puer eſt, ubi fœmina judicat.

§. III.

Quod in foro civili, idem in Eccleſiaſtico locum habet.

QUod conſulibus ac urbis prætoribus hoc concionatoribus, & divini verbi præconibus religioſũ eſſe debet, *ut in medio* conſiſtant, nec reſpiciant perſonam hominum, Auditores nobiles, literatos, divites ſectando; ad forenſes, plebeios, moniales imparati accedant, ut quidam qui bis de die dicturus, illis, inquit, nempe monialibus, furfures dedi, vobis auditores puram ſimilaginem reſervavi. Chriſtus in pagis, in urbibus (*medius autem veſtrûm ſtetit*) ubique gentium æquè ferventer exhortatus eſt. Quid eſt quod pleroſq; concionatores facit chartis impalleſcere? quid illis animos addit, quid ad ſtudia impellit, niſi frequens ac florens auditorium? *Excitat auditor ſtudium*, non zelus, nõ Ovid. l. 4. Pont. Elei. 2.
pretium, quod in omnibus æquale eſt, animarum. Ad rudes, ad ruſticos quidlibet effutiunt, infrà & ſuprà captum, has viles animas dicunt & ducunt. Ita etiam languent in urbibus ſi pauciores, ſi ſemen in petram, ſi *rari nantes in gurgite vaſto.* At ubi *aquæ multæ, populi multi*, tunc ſecundo Virg. lib. Æneid.
flumine & flamine natant. Quaſi unam animam lucrari, non eſſet operæ & eloquentiæ pretium. Cicero *de claris Orator.* refert de Antimacho celebri Poëta, quem dum recitantem omnes auditores deſererent præter unum Platonem, legam, inquit, Plato enim mihi unus inſtar eſt omnium. Alter ubi Scotum præſentem vidit, Annal. M
animosè peroravit, exclamans: auditorium habemus. Ita dum una anima adeſt, ut Joan. 4. Chriſtus ad Samaritanam, & medium ſe dedit inter duos Diſcipulos in Emmaus, juxta illud: *Ubi duo vel tres congre-* Matth. 1
gati ſunt in nomine meo, illic ſum IN MEDIO *eorum.* Sed ut ad rem. Alterũ eſt, nulli parcant, nulli adulentur, nullum vereantur aut revereantur à ſcelere, celebri doctrinâ, ſed cum grano ſalis, deterrere. Chriſtus Luc. 4. concionabatur ad confertã multitudinem è naviculâ: *Sedens docebat de naviculâ turbas.* Noſtis cur hâc cathedrâ uſus ſit, cur non in littore, in campo ſteterit? Appoſitè Chryſoſt. *Volens diligenter congre-* Chryſoſt. apud Tho. in caten.
gare ſpectaculum, ut nemo remaneret poſt tergum, ſed omnes facie ad faciem cerneret, aſcendit Iac. Nyſ
in navim, ut concionatores inſtrueret, inquit Nyſſenus, dum ad varios variæ con- ſerm. D 22. poſt Pent.
ditio-

ditionis homines dicunt, omnibus eandem faciem exhibere, & liberè quemque reprehendere, Moyſes, Deuteron. cap. 32. eoſdem illos inſtruit, dicens: *Audite cœli quæ loquor, audiat terra verba oris mei, concreſcat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quaſi imber ſuper herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.* Pluvia palatia juxta ac mapalia irrigat, pluit ſuper juſtos & injuſtos: omnibus fontes ac flumina patent. Hier. in illud Apoſt. ad Gal. 6. *Operemur bonū ad omnes. Fons,* inquit, *bonitatis omnibus patet, ſervus & liber, plebejus & rex, dives & pauper, ex eo ſimiliter bibunt. Lucerna cùm accenſa fuerit in domo, omnibus lucet æqualiter.* Quin & aliam ſimilitudinē Oleaſter eruit ex illo Deuteronomii: *concreſcat ut pluvia doctrina mea.* In Hebræo, inquit, haberi *pilum* pro *pluvia, & ſicut pili ſuper herbam.* Quę verſio liquidè in concionatorem cadit; ſolent enim, ut Nyſſenus obſervat, ex pilis aſperſoria fieri, quibus in Eccleſia populus benedictâ aſpergitur. Noſtis autē tam divites quàm pauperes, tam cives quàm magnates, eodem aſperſorio luſtrari, & ut ad fontem revertamur. Cant. 5. Sponſa dilectum ſuum fonti comparat: *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* Guilielmus Cardin. quærit cur dicatur *quæ fluunt impetu?* idque ſignificare aſſerit, *ſine perſonarū acceptione aut delectu.* Torrens ex alto defluens, & ſaxa, & herbas, & colles, & ſepes, omnia ſternit & æquat. Hæc concionatoribus ac confeſſariis apta. Nunc è publico nos intus in domum recipiamus, ac primo in ſacras ædes pedem inferamus Unde in Religioſis familiis quandoque æmulationes, odia, ſimultates, partes, & ſtudia diverſa? niſi quia *ſuperior aut Prælatus non conſiſtit* in medio, non æqualiter omnia diſpenſat, exemplo Chriſti, de quo Luc. 22. *ego in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat:* quod uni affectu propinquior plus indulgeat, quàm alteri. De quo vir gravis, & auctor egregius, ſeverè ſuperiores commonet: „cavendum ne uni familiarior ſit quàm alteri: cùm privatæ hæ neceſſitudines, „reliquorum à ſuperiore animos avertant, „murmurationibus cauſam præbeant, ſuſpicionibus demum repleant, diffidentiam ingenerent, diſciplinam in familiaribus hiſce laxent. Fit enim ut omnia „amico concedenda ſint, ne alienis arcana cum ſuperioris rubore prodat. D. Bonavent. *Licet meliores in affectu præferendi ſint minoribus, in actu tamen exhibitionis exterioris, taliter ſe gerat ad omnes, ut nullus ſe ab eo contemni, propter alios ſuſpicetur.* Habuit quidem ſervator noſter diſcipulum ſibi dilectum Joannem, Lazarum, Martham, Mariam prædilexit. S. Petrus unicè amavit S. Marcum & S. Petronillam ſpiritualem ejus filiam, ut ait Baron. S. Paulus Timotheum & Theclam. S. Greg. Naz. Baſilium, ut dicat unam animam eſſe in duobus corporibus. Ambroſius Monicam, Chryſoſtomus Olympiadem, Hieronymus Paulam ut fusè Franciſcus de Sales, qui & ſuas chariſſimas filias habuit; ſed hi omnes affectum ita temperabant, ut alii non viderentur contemni, Chriſtus ita dilexit Joannem, ut diſcipuli inter ſe ambigerent quis eorum eſſet major, & Chriſto carior. Ut enim Joannem ſingulariter dilexerit, ubi munera & dignitates conferendæ erant, Petrum qui ſe negarat præfecit. Hieronymus: *Magiſter bonus qui occaſionē jurgii debuerat auferre diſcipulis, ſi in adoleſcentem contuliſſet, quem dilexerat, cauſam præbere videretur invidiæ.*

Luc. 22. | *Gilib. Pent.* | *Liban. ſuper. relig. l. c. 2.* | *De ſex alis c. 6.* | *Praxi ſpirit. part. 3. c. 19.* | *l. 1. contra Iovin.*

Quin & ſuperior omnibus æqualiter proſpicere debet, exemplo magni illius patris-familias: qui cùm ſublevaſſet oculos, multitudinem contemplatus, dixit ad Philippum: *Vnde ememus panes ut manducent hi?* Hi, non hi divites, hi nobiles, hi amici, ſed hi omnes. Utinam hæc virtus ad quoſdam ævi noſtri prælatos dimanaſſet, non fieret quod Paulus queritur: *alius quidem eſurit, alius ebrius eſt:* alius favoribus & muneribus cumulatus, alius abjectus & inviſus. Danielis 1. prudenter Oeconomus: *Timeo ego dominum meum regem, qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores, præ cæteris adoleſcentibus coævis veſtris, condemnabitis caput meum regi.*

Ioan. 6.

O quàm timendum Prælatis, cæleſtis regis Oeconomis, ne dum hos lautè & cautè,

cautè, illos parcè & paucis alunt, aliquod diſcrimen in ſubditorum vultu appareat: quare ſeverè plectendi ab eo Rege, qui omnibus ęqualiter vult proſpici, & ęqualiter in omnes animadverti. Optimè rex Ninive ſuo regno proſpexit, auferens omnes fortunarum inæqualitates Jonæ 3. *operiantur ſaccis homines*: nullum eximit aulicorum aut amicorum, nullum in vultibus diſcrimen apparere vult; D. Ephrem: *Vnus erat aſpectus omnium, & unus amictus, unus divitibus & pauperibus erat cibus, unus ex æquo erat potus dominis & ſervis.* Non ut apud quoſdam accidiſſe fertur, quibus dum pręlegeretur: omnes feria 4. & Sabbatho facient diſciplinam exceptis Patribus ac Magiſtris noſtris. Omnes feria 6. jejunabunt exceptis Patribus ac Magiſtris noſtris, omnes &c. ſubjecit alter: & omnes intrabunt cælum; exceptis Patribus ac Magiſtris noſtris. Stet ergo ſuperior in medio ſuorum ſubditorũ, omnes æqualiter complectendo, ægros ac hoſpites æqualiter fovendo, nulli ſingulariter favendo aut indulgendo, nullum habeat ſibi prę cęteris charum ac familiarem; *Vbi enim* (ut Scribanius ſcribit) *plus longè uni quàm reliquis tribui domeſtici ſenſerint, armantur concordibus ſtudiis, in unum omnes.* Nec hęc in Religionibus dumtaxat, ſed & in regnis videre eſt, familiares regnis ac regibus, ſibique exitio fuiſſe. Quod malum gravi oratione deplorat Salvianus: *ut pauci illuſtrentur, mundus avertitur, unius honor, orbis excidium eſt*; hanc enim rem, cum invidia ac odio omnium conjunctam eſſe, quis ambigat? cùm multis auferatur, quod uni tribuitur, ut Plutarchus ait. Quid quòd non per ſe, ſed per ſuos omnia agere videatur. *Nimirum quod in tragœdia ferè uſu venire ſolet hiſtrionibus* (verba ſunt Plutarchi) *ut qui nuncii perſonam gerunt vel miniſtri, pluris fiant, & primas partes agant: illius verè qui Diadema fert & ſceptrum, ne vox audiatur ulla loquentis: idem accidit ejuſcemodi regibus aut principibus; Majeſtas quidem imperii hærere apud Miniſtrum ſolet, regi aut principi urbium potentiâ nomen relinquitur.* Quod manifeſtè regum potentiam infringit, & impotentiam arguit: nec regnum ullum diuturnum erit, *neque princeps nimiâ unius auctâ potentiâ tutus vivet*, auctore Dione. Quid Sejanus non debuit Tiberio? quid verò non contra eum molitus eſt? Ageſilaus Lyſandrum ad regnum Spartanum evexerat, eoque familiariſſimè utebatur, & *omnibus aliis præferebat*, quod cùm Aſiatici animadverterent, omnes certatim ad eum ſpreto rege confluxêre, quod Lyſandro ruinæ rimam aperuit.

Polit. Chriſt. l. 1. c. 19.

l. 4. de provid.

Plut. in Lyſan.

Sed ut ad noſtra veniamus, qui non cavilli, qui non paſquilli in Hiſpania quòd præ cęteris unus dux Lermenſis ita regis animum occupaſſet, ut regem regere diceretur. Hos qui volet ejuſque fatalem exitum videat apud Petrum. Matthæi l. 2. narr. 2. Picarti decade 15. c. 9.

De Ancræo, aliiſque ſexcentis eadem tragœdia eſt, rectè igitur dictum à magno Philoſopho, ut Scribanius ait: *Communis cuſtodia principatus, neminem unum magnum facere, nemini uni plus favere.* Et hæc cuſtodia prælatorum eſt.

§. IV.

Denique: *Paterfam. in medio domeſticorum.*

VTi regius ille paterfamilias. *Perambulabam in innocentia cordis mei*, IN MEDIO *domus meæ.* Ubi Titelmannus: *In medio oportet ambulare, ut æquè propinquus, æquè expoſitus ſit omnibus, ut ex æquo omnibus, abſque perſonarum acceptione invigilet*: unum non arctiùs complectatur quàm alterum, unum non pretioſiùs induat, lautiùs, liberiùs, liberaliùs habeat quàm alterum. Sed in medio ſicut manus aut index in medio horologii, qui æqualiter omnes horas ſignat, omnibus æquè vicinus, æquè diu aſpicit. Sic erit pax & tranquillitas in familia, concordia fratrum & ſororum; ejuſmodi familiam Propheta deſignat dicens: *Filii tui ſicut novellæ olivarum* IN CIRCUITU *menſæ tuæ.* Si filii in circuitu, ſi ipſi circumferentia, parens centrum ac medium ſit, quid mirum ſi novellis olivarum, quæ Pacis ſymbola ſunt, conferantur: filii ſtent in cir-

Pſal. 100

Pſal. 127

in circuitu, unus non propinquior patri
quã alter, unus non ſedeat, altero ſtante.
Iob 29. Talis erit familia Iob adhuc florens: *Quan-
do erat omnipotens mecũ, & in circuitu meo pue-
ri mei, qui,* ut Nicetas ait, *in illum tanquam*
IN CENTRVM *oculorum animique aciem ha-
berent.* unde in familia Iacob diſſidium?
unde inter fratres diſcordia? unde in priva-
tis ædibus vulgare illud:
Ovid. l. 1. ——— *Fratrum quoque gratia rara.*
letam. Cauſam noſtis? Gen.37. *Iſrael autem dilige-
bat Ioſeph ſuper omnes filios.* 12. fratres, 12. ho-
ras exprimebant, ſed Iacob index & judex,
non omnes ęqualiter aſpexit & obumbra-
vit. *Fecitque ei tunicam polymitam;* & quid ſe-
quitur: *Videntes autem fratres ejus, quòd à pa-
tre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec
poterant ei quidquam pacificè loqui.* Imò & in
necem conſpirarunt, ac tunicam ſanguino-
lentam patri remiſerunt. Ubi Amb. expen-
dit quàm pater favore ſuo, filio obfuerit:
Plus, inquit, *acquiritur filio, cui fratrum amor
acquiritur, hæc ditior hæreditas filiorum, jungat
liberos* ÆQVALIS *gratia, quos junxit* ÆQVA-
LIS *natura.*

Quî fit ut fratres ac ſorores oderint in-
vicem, nihil pacificè loquantur? quia uni
veſtis polymita, filia una ornatior, hæc in-
aures, hæc cymelia accipit, hæc more mo-
doque novo, & mater non *habitare facit* Pſal. 67.
unius moris in domo, ſed moris modique di-
verſi. Hic filius aſſidet patri, cum illo cœ-
nat, impunè peccat, alter aſſiduo in oculos
incurrit. Hic lucus aut ſtrabo, monaſterio
deſtinatur, cùm morbidi ac defectuoſi,
plus externi affectus ac ſolicitudinis jure
ſuo depoſcant. Quare hos Toſtati parenti- Toſt. in c. 37.
bus impreſſum velim: *Pater, vel Dominus, vel* Gen.
*prælatus, qui è domo ſua invidiam propulſare
deſiderat, etiamſi aliquem ſpecialiùs & obnixiùs
diligat, nulli tamen ſpecialis amoris demonſtret
inſignia.* Quo fiet quod Sapiens aſſerit: *In* Eccli. 30.
medio domeſticorum in illo gloriabitur.

EMBLEMA XXIV.

Illas oportet me adducere. Ioan. 10.

ICTVS AMORIS. *Lucret. l. 5.*

DOMINICA SECVNDA POST PASCHA.

Per adverſa ad Deum compellimur, quemadmodum ovis errabunda per glebam à Paſtore revocatur.

§. I. *Paupertas ad Deum confugere cogit.*

§. II. *Deus per bella & temporum anguſtias, homines ad ſe redire compellit.*

§. III. *Ddem præſtat per infamiam juxta illud:* Imple facies eorum ignominiâ, & quærent nomen tuum Domine. *Pſal.* 82.

§. IV. *Morbos & mortem quaſi larvas immittit ut ad ſinum ſuum homo confugiat.*

Illas oportet me adducere. Ioan. x.

VERISSIMÈ Iſaias c. 53. *Omnes nos quaſi oves erravimus*, longè à Paſtore, longè à beatis illis paſcuis, ubi paſcit & cubat in meridie. Quid agat ut errantes reducat, ut revocet, ut compellat ad ſe? immittit tribulationes, tempeſtates, pauperiem, bella, terræmotus, confuſionem, morbos, & mortem quaſi ferales larvas, ut percuſſi, ut territi ad paſtorem animarum noſtrarum recurramus, quod diſertè docet ſummus ille paſtor Eccleſiæ Greg. in illa verba: COMPELLE INTRARE: *Mala*, inquit, *quæ nos hîc premunt, ad Deum nos ire compellunt.*

Iſa. 43. *Dicam Aquiloni affer mihi filios tuos de longinquo.* Quî fieri poteſt ut aquilo diſſipans nubes, filios afferat? nónne manifeſtum eſt: *Ab Aquilone pandetur omne malum?* & tamen ſponſa illum præ zephyro invocat & invitat: *Surge* aquilo, veni auſter. Ut quid turbines optat? & *fluent aromata virtutum* ait Beda. Fluent pluviæ lachrymarum, prævaricatores redibunt ad cor, redibunt ad paſtorem, qui ex longinquo fient vicini per tribulationes, per tempeſtates. Longiùs profugerat & aberrarat Ionas, & ecce Dei miniſtri venti, mare, cælum, cete, nautæ expediti, ut fugitivum reducãt, venter ille ceti videbatur ruina, inquit Hieron. & factus eſt carina, quæ fugitivum reduxit, & dixit: *Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, de ventre inferi clamavi, & exaudiſti vocem meam.* Iuxta illud Pſal. *Exaudivi te in abſcondito tempeſtatis.* Votum fecerat viſendi templum Hieroſ. *Verumtamen rurſus videbo templum ſanctum tuũ.* Vetus illud dictũ eſt: qui non novit orare, vadat ad mare, illic diſcet, ſi quis turbo exoritur, cælum precibus fatigare, divos omnes invocare, vota nũcupare, ad Deum confugere. Hoc dilucidè teſtantur, lampades ante aras divorũ. Hoc cereus ille inſtar turris Pariſienſis Deiparę acceſſus. Hoc anathemata aurea, argẽtea è tholo ſuſpẽſa, perpetua monumenta eorum qui ad Deum & divos recurrerunt. Matt. 14. præfidenter Petrus: *Domine ſi tu es, jube me venire ad te.* Sed nunquid placido ac pacato mari ad Chriſtũ properavit? *Videns ventum validum timuit, &, cùm cœpiſſet mergi clamavit dicens: Domine ſalvum me fac.* Amb. ſerm. 2. de SS. *S. Petrus*, ait, *dum fluctuat, dum mergitur, ſic pervenit ad Dominũ oſtendens nobis quòd non niſi per pericula properatur ad Chriſtum.*

Aptam ſimilitudinem inducit Plutarch. Themiſtocles, inquit, cũ ab Athenienſibus vituperaretur, quos ſæpiùs beneficiis, iiſque ingentibus cumularat, tranquillo animo gloriabatur ſe platanis eſſe perſimilem, ad quas tempeſtate ingruente confugiunt, ſed adveniente ſerenitate, illas prætereuntes vellicant atque diſcerpunt. Deus ab iis graviſſimè vapulat in quos plurima beneficia contulit, donec tempeſtas adverſitatis ingruat, quę ad Deum cõfugere, ſub umbra crucis requieſcere ſuadeat. Hinc S. Bern. *Feriendo clamat ut ad ſe redeam, ne mihi accidat quod Iſa. c. 3. ait: Percuſſi reverſi non ſunt ad ſe percutientem.*

§. I.

Paupertas ad Deum confugere cogit.

SUnt qui utuntur Deo pro ſago ſeu pallio itinerario quod dum ſerenum eſt, in angulo abjectum, contemptum: at dum proficiſcendũ contra pluviam & injurias aëris, ad illud recurritur. Dum nudi, dum omnibus bonis exuti, ad illud pallium confugimus. Luc. 15. Filius prodigus lõgiùs aberrârat à patria, profectus in regionẽ longinquã; ubi nudus & inops, omnibus ſpoliatus, recogitare cœpit pinguia paſcua. Eſt filius diſcolus, libertinus, excutiens jugum Patris, dicit, non ſerviã & aufugit. Quid agat bonus pater & paſtor, ſcribit amicis ne excipiant hoſpitio, repellãt, ſeverè corripiant ut ad ſe redeat, ſic viam obſidet ſpinis ut domũ recurrat, ubi Greg. *O tormenta miſericordiæ! cruciat & amat.* Percutit ut ad ſe pelliceat. Longiùs ab egregio illo grege in Claravalle, & à paſtore ſuo mellifluo aberrarat Ribaldus, quem cùm nulla ratione nec oratione B. Abbas in arrepto propoſito cõfirmare poſſet, abeunti cùm pauper & inops eſſet, in viaticũ ſummam 20. ſolido-

Marginalia: *...em. 1.* — *...nt. 4.* — *...2.* — *...l. 80* — *...e 2.* — *...ndaaus ... Christi ... 7. fol.* — *Bern. de modo bene vivendi ſerm. 43.* — *L. Anton. part. 2. de S. Bern §. 3.*

lidorum mutuavit, hac lege ut hanc eum cenſu annuo penderet. Spopōdi Ribaldus lætuſq; abiit. Cùm ecce in primo diverſorio, omnem pecuniam ludo deperdidit, quare plorans ad Bernardū rediit (qui hoc divino inſtinctu fecerat ut ad ſe rediret) neceſſitate cōpulſus per veterē neceſſitudinē obſecrat, ſe in ſuos admittat, cū deſit quod reddat, ſe in litrum ac pignus recipiat. Atque ita denuo in ovile receptus, qui pecuniā perdiderat, animam lucratus eſt. Sic cōminatur Deus iis, qui longiùs à ſe recedunt, nec volunt audire vocē ejus: *Mittā in vos egeſtatē.* Quot reperire eſt qui in divitiis omnibus vitiis dediti, ubi ad inopiā redacti, ad frugē redierunt? unus inſtar omnium Eulogius opificio lapicida, tenuioris fortunæ vir, non minori in Deum pietate quā in pauperes munificētiâ inſignis: quidquid enim labore manuum conquiſitū ſupra tenuem victum ſibi ſupererat, id omne lucellū in egenos diſtribuebat, & liberaliùs quādoq; in Danielē Anachoretā, qui pietate ejus permotus, Deum obnixè rogat, opulentiorem fortunā huic Eulogio concederet; certū ſe eſſe, qui in tenui fortuna in pauperes profuſus erat, liberaliſſimū fore ubi opibus abundaret. Sed cùm ex Angelo inaudiſſet non cōducere ſaluti ejus diteſcere, Daniel imprudenti zelo ſe vadē pro animo ejus ſtitit, ſed ſuo malo. Etenim Eulogius reperto theſauro, licētiori vitę ſe dare, in aulā Iuſtin. Imp. ſe inſinuare. Exercitus dux creatur. Hic tēpla ſpoliare, ebrietate ac ſcortis vitā terere. Dum nocte intēpeſta anachoreta, obſes ad tribunal Dei reus ſiſtitur, & Eulogius in proſtibulo ante oculos ejus cōſtituitur. Hic Daniel admirari, ingemiſcere, deprecari, deteſtari imprudētem zelū, quòd ſupra divinā illam prouidentiam ſapuerit. Interea Hyppatius & Pōpeius principes imperii, ad Imperatorē cōſpirant, illis ſe adjungit Eulogius; ſeditione excitatâ capitur Hyppatius, Eulogius omnibus exutus fugâ ſibi cōſulit, jamque profugus, tutū latibulum, veterem caſā ſubit & ad priſtinam pauperiem ac laborē pœnitens reverſus, ſalubriter percuſſus ad ſe & Deum rediit, à quo per divitias & delicias lōgiùs aberrarat. Aureè Chryſ. *Deus tribulationes irruere permittit ut ad ipſū frequentiùs cōfugiamus* ſicut oves ad paſtorem.

Malac. 2.

Cauſſin. Court S.

Quod aptâ ſimilitudine S. Vincētius expreſſit: Accidit eis, inquit, ut falconi, qui ,,cùm eſurit, ſtatim ad primam vocationē ,,Domini venit, ſed ſi habet ſtomachum ,,plenum, non curat venire. Ita rectè eſt de ,,hominibus mundi, pauperes ſtatim veniunt, hi nullū allegant impedimentum; ,,ſed divites dicunt anno venienti vadam, ,,vel in Quadrageſima ſequenti.

Hom. 10. in Matt.

Vinc. Dom. 2. poſt Trin. ſerm. 1.

David de ſe fatetur: *Erravi ſicut ovis quæ periit*; ſed quādo aberrare cœpit? dum David de caula in aulam vocatur, dum percuſſo Philiſtęo feſtivū illud acroama, auribus gratiùs quàm paſtoris fiſtula, inſonaret: *Percuſſit Saul mille & David decē millia.* Dum gener regis ſalutatur, dum deliciis diffluit, dum longiùs in Bethſabeā evagatur, meritò exclamat: *Erravi ſicut ovis quæ periit.* At ubi Deus eū triplici plaga percuſſit, ubi dilectum filium eripuit, ubi ante faciem perduellis Abſalonis profugus, quaſi pedo paſtorali percuſſus rediit, & cū gaudio exclamat: *Virga tua & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt*, id eſt, ut Lorin. exponit *admonent & advocāt me*; in Gręco enim eſt παρακαλεῖν, id eſt, Advocare teſte Euthymio. Hæc errabunda ovis in tribulatione nos ad Deum cōfugere docet. Pſal. 31. *Tu es refugiū meū à tribulatione, quæ circumdedit me, erue me à circūdantibus me.* Sunt qui in tribulatione refugiū habēt ad creaturas, ſed hi aberrare pergunt. Aug. exponens hæc, *Deus noſter refugiū & virtus, adjutor in tribulationibus*, ſic ait: *Sunt quædam refugia ubi non eſt virtus, quò quiſque cùm fugerit, magis infirmatur quàm confirmetur. Confugis v. g. ad aliquem in ſæculo magnum, ut facias tibi potentem amicum, refugium tibi videtur, (ô refugium ruinoſum) antea enim tantum cauſæ tuæ timebas, cùm verò ad talem refugeris, & de illo tibi timebis; multi enim cùm ad talia refugia confugiſſent, cadentibus illis ad quos confugerunt &c. non eſt refugium noſtrum tale.* Sed ubi ad illum confugeris, nihil tibi deerit in loco paſcuæ ubi te collocabit.

Pſal. 118.

1. Reg. 18.

Pſal. 22.

Pſal. 45.

§. II.

§. II.

Deus per bella & temporum anguſtias homines ad ſe redire compellit.

QUot ſunt qui in proſperis, tẽpore pacis, cæli, Dei & ſui memores; quos clades, cædes, tubæ bellicę ſalubriter ad Deum convocarũt? Iſa. 26. *Domine in anguſtia requiſierũt te.* Gloſ. interlin. percute eos Domine, quia niſi in anguſtia non requirẽt te. Patet id in Manaſſe, 2. Par. 33. qui ligatus catenis ferreis *poſtquã coanguſtatus eſt, oravit Dominũ Deum ſuum, & egit pœnitentiã valde coram Deo.* Ubi Amb. rectè obſervat: *Congruo correptus flagello cõvertitur ad Deum: in pœna conſtitutus agnoſcit, quẽ in regno antea poſitus non quæſivit.* Ejuſmodi luculentũ teſtimonium poſteris reliquit Wenceſlaus Rex Bohemię, qui ubi in hoſtium poteſtatem venit, in carcerẽ conjectus, rogatus eſt, *quid inter captivum & Regem intereſſet?* hic liberè vinctus reſpondit: nullũ eſſe diſcrimẽ, quàm quod *Rex de terrenis cogitaret, captivus de cæleſtibus, tunc videbã mihi,* inquit, *nunc Deo.* Ut non injuriâ Propheta exclamet: *Domine in anguſtia requiſierunt te.* Quid Clodovæũ Frácię Regem cum Germanis dimicantẽ ad ſanctum illud votum coegit, ſe Chriſtianum fore ſi bello ſuperior evaderet, niſi belli & cladis imminentis terror? *Promitto tibi,* inquit, *Chriſte, quem adorat Clotildis uxor mea, ſi me ex præſẽti periculo liberaveris, & deſperatam jã victoriam mihi dederis, ero numinis tui cultor & ſervus.* Victor baptizatus eſt, & totum regnum ad ovile Chriſti reductum. Huc facit quod refert Procopius: Gilimer Rex Vandalorum opum affluentiâ tumẽs, & felici rerum evẽtu furens, Romano inſultabat imperio, prodit in campum cum Belizario duce Rom. ruũt Vandali, irruũt, Romani, capitur Gilimer. Belizarius triũphali pompa urbem ingreditur, præferuntur capta ſpolia, præire jubẽtur captivi & inter hos ſupereminet ſeminudus victus & vinctus Gilimer, ſiſtitur in hyppodromo Iuſtiniano Imp. ac toti imperio. Quid Gilimer in hoc feſtivo triũpho? huc atq; illuc oculos circũfert, nil niſi Romanorũ felicitatẽ, victrices aquilas & ſe miſerię ſimulacrũ intuetur. Contemplatus ergò unde, quò devenerat, antiquam ſortem, pręſentẽ cladem, quantũ mutatus ab illo qui quondam fuerat, exclamat: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas.* Ubi amabo vos, illud Sapiẽtis hauſerat, niſi ab adverſâ fortunâ, niſi in carcere, in anguſtiis? illic ad ſe, ad Deum ſuum reverſus eſt. *Domine in anguſtia requiſierũt te, & in tribulatione ſua clamaverũt ad te.* quod aptiſſima ſimilitudine horologii Novarinus exponit: hoc enim queádmodum niſi gravi pondere urgeatur nullum ſonum edit, ſed prorſus inutile conquieſcit, ita homo niſi adverſitatũ pondere (quod paſſim *SWaricheyt* dicunt) opprimatur, voces ſuas in cælum non attollit.

Margin notes: *...mb. l. de ...m. c. 15.* — *...a. 26.* — *...havaſius prudent. 1. c. 9.* — *...2. de bello ...ndal.* — *Eccle. 1.* — *Iſa. 26.* — *Novarini electa S. tom. 5. l. 9. excurſ. 6.*

„Horologiũ, inquit, quod habet rotas ſuas „& neceſſariũ artificiũ, ſi illi pondera ſubtrahas, non progredietur, ſed ſtatim inordinatur: ſic homo eſt horologium, quod „confecit ſupernus ille artifex eximio quodam artificio, & in eo omnes neceſſarias „rotas humanę vitæ poſuit, quæ potentiæ, „ſenſuſque animę & corporis sũt. Hoc horologium cum ponderibus, maximo ordine procedit, cũ laboribus, tentationibus & velut pondere premitur; quibus „ſublatis, ſtatim quieſcit & inordinatur.

„Attendite Davidem, cum Saul per montes perſequeretur, quàm bonus & ordinatus incedebat; ablatis verò põderibus, „ablatis tribulationibus, videte quis fuerit?

„Cũ filii Iſraël fatigarentur in Ægypto, „clamabant ad Dominum, ita ut dixerit „Deus Moyſi: Vidi afflictionem populi „mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi, in deſerto tamen conſtituti, manna, „coturnicibus ſaturati, quid fecerint perpendite. quid plura? animadvertite quid „vobis ipſis in dies contingat, cùm vos calamitatis oppreſſos ſentitis, ilico clamatis „ad Dominum.

Supra ducentos annos Hebræi apud Ægyptios habitarunt ut rectè Pererius, toto hoc tempore nuſquam reperiuntur idolis ſerviiſſe, ſed mox Ægypto egreſſi, vitulum conflant & adorant, quid hoc? inter Ægyptia idola ab omni cultu idololorum abſtinent, ab idolis Ægypti remotiſſimi, idola venerantur. Cauſam

Viridarium l. 4. Probl. 14.

noſtis ? in Ægypto, inquit Mendoza noſter, miſeri vivebant & infelices afflicti plagis, oneribus preſſi, ad Deum ſuum confugiebant. Extra Ægyptum felices; de cœlo paſti, ab Angelo ducti, hoſtibus formidabiles, à Deo ſuo aberrarunt.

Collat. 3. c. 4.

Caſſianus tres modos tradit, quibus homines ad Deum vocantur. 1. Per inſpirationem internã. 2. Per exempla vel monitionem externam. 3. Per adverſa & tribulationes. Qui frequentiſſimus ac efficaciſſimus eſt, ita Arſenius Arcadii magiſter cùm mortem ſibi à diſcipulo intentatam fugeret, ad Chriſti caulam confugit, & declinando mortem corporis, vitam & quietem animæ adinvenit.

Conſimili de cauſa Princeps ille Eremi incola Paulus vt ſævitiam Decii & Valeriani declinaret, in ſpecum ſeſe abdidit, ubi ſolitudine delectatus velut in beatis paſcuis ævum traduxit. Adeò veriſſimum illud S. Macarii comprobatur: *Sæpe evenire ut Deus ærumnis & tribulationibus hominem exagitet, ut is qui nimiùm terrenis rebus animo inhæret, cùm omnia ſibi infeliciter ſuccedere videt, ita ſecum ratiocinari incipiat: quandoquidem non poſſum in mundo conſequi quæ volebam, ecce mundum relinquo & ad Deum pergo, ut ei uni ſerviam: & ita gratias deinceps agat de adverſa fortuna, quia ejus occaſione compulſus eſt ad Dei famulatum.* Idem docet S. Hieron. epiſt. 14. quâ Iulianum virum nobilem, multis calamitatibus recèns oppreſſum hortatur ad deſerendum ſæculum, dominum enim hiſce modis admonere, & ad ſe compellere. Ubi porrò nec paſtoris ſibilo, nec canis latratu ovis revertitur, pedo ac baculo utitur. Teſtor vos qui tempora pacis & induciarum, & belli ſeu tubarum vidiſtis: quando unquã ita ſacræ ædes confertæ, conciones ac Sacramenta ita frequentata quàm hac tempeſtate, hoc calamitoſo tempore, quàm in civitate obſeſſa, contagione infecta? cùm tempore pacis templa deſerta ſint, concionatores ad lapides dicant, populus in ſylvis, in ſaltibus degat.

Macar. hom. 32.

Similiter in nupero illo terræ motu, quot revertebantur tundentes pectora ſua! quot oves errantes è luto ac lecto exilientes reverſæ ſunt Antuerpiæ, Bruxellis, Lovanii? Summo mane templa plena, qui die feriato animos expiaturi confluxerant, juxta illud Oſeæ 6. *In tribulatione ſua manè conſurgent ad me. Dicent venite revertamur ad Dominum.* Dum Conſentia florentiſſima urbs Calabriæ terræ motu quateretur, cives omnibus deſertis in campum egreſſi, qui ex amœnitate paradiſus dicebatur, tunc verè paradiſus & paſcua veri paſtoris nil niſi preces & gemitus audiebantur, tota nocte cõfeſſiones uberrimis lachrymis defluentibus exceptæ, ſupplicationes flagellantium inſtitutæ, fæminæ paſſis capillis ſe cultris, clavis, ſpinis laniabant ut ſe tartarei lupi unguibus, quibus hæſerant, eriperent & paſtori redderentur, qui quidquid confractum ac contritum facilè conſolidavit. David ipſe ut vidimus converſum ſe in ærumna liberè confitetur, Pſal. 31. quod ſic exponit Bern. *Spina pœna eſt, ſpina falſus frater, ſpina vicinus eſt malus. Bene autem confixus eſt, qui converſus exinde eſt, bene pungeris ſi compungeris, multi cùm ſentiunt ſpinam corrigunt culpam, & talis dicere poteſt: converſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpinâ.* Spectat huc illud Oſeæ c. 2. *Sepiam viam tuam ſpinis ex quo intelligimus,* inquit Hieron. *quod providentiâ Dei, ſæpe nobis accidant mala, ne habeamus ea quæ cupimus, & variis calamitatibus hujus ſæculi ad Deum redire cogamur.* Atque hanc rationem reddit calamitatum omnium Guido Carthuſian. tom. 12. p. 2. Bibl. SS. PP. c. 14. dicẽs: *Ne inveniat ubi requieſcat pes mentis tuæ, ut ſaltem coacta, ô anima, redeas ad arcam ſicut columba Noë.* Ita ſe longiùs evagantem ſuaviter reductũm fatetur Auguſt. *Inhiabam,* inquit, *honoribus, lucris, conjugio, & tu irridebas. Patiebar in eis cupiditatibus amariſſimas difficultates, te propitio tantò magis, quantò minus ſinebat mihi dulceſcere, quod non eras tu. Quàm miſera erat! & ſenſum vulneris tu pungebas, ut relictis omnibus converteretur ad te.* Quin & alteram methodum Propheta excogitavit, oves perditas aut palabundas reducendi ad paſtores.

Recupitus Incendio Veſuviano pag. 118.

Bern. ſerm. 48. in Cant.

V. Pelleg. Parad. to. pag. 162

Aug. l. 6 Conf. c.

§. III.

§. III.

Imple, inquit, *facies eorum ignominiâ,& quærent nomen tuum Domine.*

Vnt homines elati, ſuperbi, oves aureo vellere turgentes, pretioſâ lanâ conveſtiti, gregem in valle contemnunt, ad ardua juga honorum conſcendunt, donec palam calumniis impetiti, alapâ ab æmulo percuſſi, aut quâvis aliâ injuriâ affecti; ſuis ludibrio eſſe cœperunt, & hac labe ſeu glebâ à paſtore turpiter notati, ad gregem in vallem deſcendunt. Quod ſingulari exemplo comprobat Platus: Erat, inquit Petrus Conſalvus, Epiſcopo Valentino nepos, à quo cùm opima beneficia adhuc adoleſcens conſecutus eſſet, illis ad inanem faſtum fruebatur. Hâc ut Deus errabundam ovem ad ſe reduceret, glebam luti injecit; dum enim quadam die in generoſo equo unà cum aliquot æqualibus, tota urbe huc illuc laſciveret, dum ſe cunctis ſpectabilem circumſpicit, omnibus inſpectantibus equo excuſſus, in cloacam ac profundum lutum corruit, è quo ut lutulentus emerſus à puerorum turba cum riſu ac ſcommate procaciter exploſus eſt, quare hoc indecoro pulvere ſordidus, pudore perfuſus, ſibique iratus ita ſecum ſtatuit: ſi ſic mundus cui hactenus ſervivi, ludit me, ludam & ego mundum; atque è veſtigio ad ovile Domini, ad familiam Dominici ſe recepit, ubi doctrinâ & ſanctitate conſpicuus vitam finiit. Veriſſimè ille exclamare poterat quod olim David: *Bonum mihi Domine, quia humiliaſti me.* David mille beneficiis à Deo cumulatus, ne ingratus moreretur, hoc præ cæteris deprędicat: *Bonum mihi Domine, quia humiliaſti me.* Non agit gratias quòd pedum ſceptro, pileum coronâ commutarit, quòd ab ovili in ſolium, à caulâ in aulam vocarit; quæ ut magna ſint, pluris æſtimat quod è rege Deus mendicum fecerit, qualis fuit fugiens Abſalonem. Majus beneficium reputat, dum comparatione ovis ad Nathan reductus eſt ad Dominum, dum clade centum octoginta millium virorum humiliatus ingemuit, & miſerè balavit, & percuſſus apud Dominum miſericordiam invenit: *Bonum mihi Domine, quia humiliaſti me.* Dixerit Joſeph ſuo Pharaoni: bonum mihi quia exaltaſti me: dixerit Ruth ſuo Bozio; bonum mihi quia ditaſti me; dixerit Æſter Aſſuero ſuo: bonum mihi quia coronaſti me; dixerit Mardochæus regi: bonum quia honoraſti me; dixerit Tobias Angelo: bonum quia illuminaſti me; dixerit Naaman Eliſeo: bonum mihi quia mundaſti me; dixerit claudus Petro: bonum mihi quia ſanaſti me; dixerit Lazarus Chriſto: bonum mihi quia reſuſcitaſti me: at Rex David inter ſūma beneficia hoc ſummè deprædicat: *Bonum mihi Domine, quia humiliaſti me.* Nam hoc longè magis è re, quàm ſi aureos montes contuliſſes, & cur? *Vt diſcam juſtificationes tuas*, ut ſervem mandata tua, ne ultra tranſgrediar ſepem prępceptorum tuorum quaſi errabunda ovicula. Non ſciverat ſe David peccaſſe, nec cogitabat de reditu, niſi percuſſus. Franciſcus I. Rex Franciæ à Carolo V. captus, primum templum quod intrat audivit à Clero cantari illud Pſalmi: *Priuſquam humiliarer ego deliqui*; quaſi ſibi dictum exclamavit: *Veriſſimè Domine.* Percuſſus ſapuit, & ad ſe, ad Deum ſuum rediit, qui in aula illud Davidici, ſibi non ſemel occini audierat, legerat, nec intellexerat.

Anno 1596. Arcadio imperāte prædixit Deus viro ſancto Conſtantinopolim (quæ quaſi altera Babylon faſtu turgebat) in cineres redigendām, utque hoc Epiſcopo aperiat, ſeverè edicit: mox Pręſul convocata concione, urbis excidium denūtiat, omnia illa ſuperba ędificia ſolo ęquanda. Et ecce tibi repente aliā urbis faciem, ignitis precibus ut Ninivitę ad luctum, ad ſaccum converſa: & ne fabula crederetur, ſub nocte omnibus rei eventum pręſtolantibus, ignea nubes illuxit, unde teterrimus ſulphuris odor exhalabat. Cuncti ad templa, ad Deum confugere, ut omnes non caperent: nónne *Bonum Domine quia humiliaſti me?* dum ſenſim nubes evanuit, jamq; parum reſpirabant, dum extemplo audita vox: *Migrate, migrate.* Exit igitur cum Imperatore omnis plebs, Epiſcopus cū Clero nullo omnino in urbe remanente; & vel præ-

[Margin notes: ...al. 82. | bono ſta. Relig. ...l. ad ſa... c. 38. | ... 118. | Pſal. 118. | P. Balingem de tribul. c. 3. ſect. 4.]

prępropera feſtinatione, vel quod planè de rebus ſuis deſperarent, nemo domum clauſit. Iam longè à mœnibus profecti, ſubinde tecta reſpiciebant, jamque tot millia hominũ cum parvulis, ad paſcua devenêre, ubi in unum locum, fundẽdis lacrymis congregata, factus eſt locus flentium, omnis luxus in luctum, plauſus in planctũ, cythara in luctum verſa. Cùm ecce fumum & ſcyntillas ex urbe abſiſtere vident; ſed timore res tantùm agebatur. Submiſſi primo mane, qui inquirerent, num urbs ſupereſſet, renuntiant omnia ſalva, quiſque tecta repetit, ſed alius quàm exierat, & quod mirandum patente domo nihil deperditum, nemo quidquam deſideravit, ita timor ad juſtitiam compulerat, animum ab omnibus perituris avocarat.

Auguſt. in Pſal. 55. *In ira populos confringet,* legit & intelligit: *in ira populos deduces,* & ſubdit: *Iraſceris & deducis, ſævis & ſalvas, terres & vocas, imples tribulationibus omnia, ut in tribulationibus poſiti omnes recurrãt ad te.*

§. IV.

Deus nos quaſi filios vagos, larvâ morborum ad ſinum ſuum compellit.

EXpende ſigillatim illud: *Terres & vocas.* Ubi pueri longiùs à domo aberrant, & redire detrectant, mater ut eos ad ſe compellat, larvâ illos terret, ut ſic ad ſe, ad ſinum ſuum confugiant. Eſt filia meliori formâ quàm famâ, cæleſtium inanis, ovis vaga aut potiùs lupa, quam ut bonus paſtor reducat, fidelem miniſtrum, morbum immittit, qui cancrum, gangrenam, aut variolas ut larvam indutus, animum terret ut ad Deum ſuum recurrrat. Chryſoſtomum audite: *Matrum plurimæ cùm nihil obſecrando proficere ſe viderint,* LARVAS *quaſdam horroriſq; figmenta parant, atque illos demum ad reditum impellunt, perſuadentque ad ſe iterum recurrere. Hoc autem non in ſolis pueris contingit, ſed etiam in nobis: quando enim malignus ille perterret nos atque perturbat, tunc frugi efficimur, tunc nos ipſos agnoſcimus, tunc ad Deum omnipotentem* RECURRIMUS. *L. 1. de prov.*

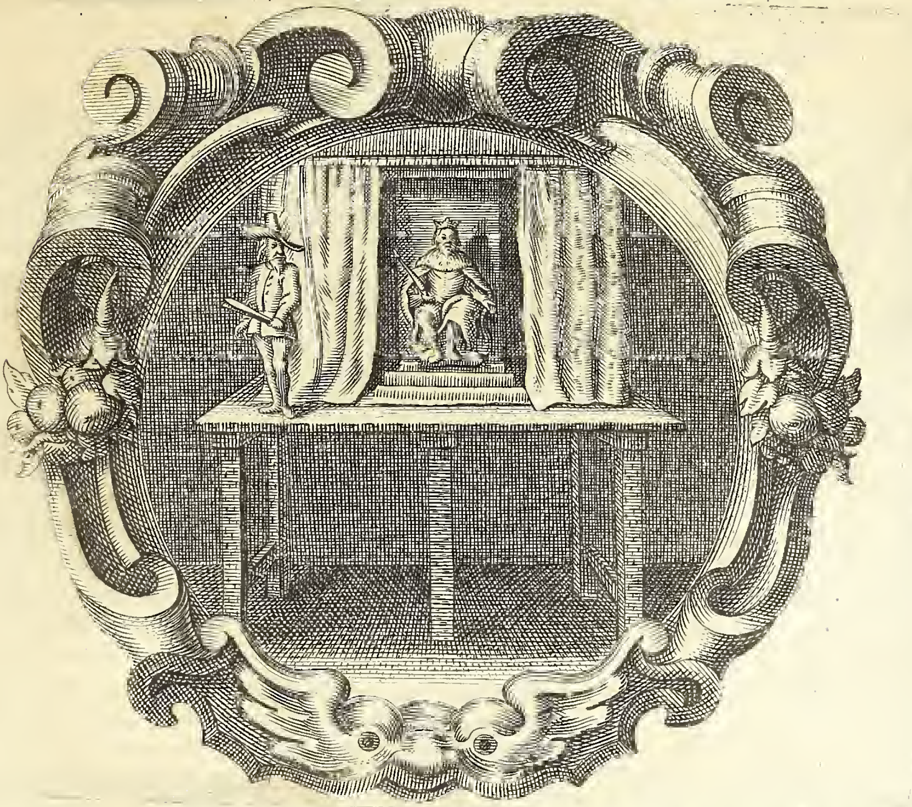
Ita B. Fracìſcus Borgia dux Gandię ferali larvâ mortuę Eliſabethæ ad Deum confugit. Ita Raymundus Lullus neſcio quo inſano æſtu abreptus, dum Dominam, quam perditè deperibat, eques in templum inſequitur illa obverſa, mamillam fœdo ulcere exeſam oſtẽdit, quâ larvâ territus ad Chriſtum confugit. Sed nil in hoc genere illuſtrius; quàm quod à Sophronio commemoratur: juvenem nobilem vitę licentioris cùm Virginem pretioſè veſtitam ſepulchro condi vidiſſet, victum cupiditate, auſum proxima nocte tumulum ſubire, eamque veſtimentis nudare; illam verò repente conſurrexiſſe, latronis manum tenuiſſe ac horrenda ſpecie & gravi comminatione hominem eò adduxiſſe, ut votum religionis cõceperit, ac ilico liber dimiſſus ab hac larva, è monumento ad monaſterium confugerit. Veriſſimè itaq; Greg. *Felix neceſſitas quæ ad Deum ire compellit, & mala quæ nos hîc premunt, ad Deum nos ire compellunt.* Mitto hîc nihil familiarius, quàm in morbis ad Deum, ad ſanctos recurrere, ut turba cæcorũ, claudorum, ut regulus &c. Mitto tot nobiles matronas ac viros patritios, qui prole aut conjuge ſublato ad Deum redierunt: *Cùm occideret eos, quærebant eum & revertebantur & diluculo veniebant ad eum.* Sic Melania, ſic Paula viro mortuo. v. Hieron. *Platus l. c. 36.* *In illa v… compel intrare.* *Pſal. 77*

Denique ut concludam: per adverſa non modò redire compellit, ſed & torpentem & tardè venientem incitat, inſtigat, & quaſi calcaria ſubdit ad currendum ut rectè obſervat B. Thomas Tolent. *Tribulationes calcaria ſunt,* inquit, *quæ faciunt nos currere ad Deum.* Quod exemplo ſuo Auguſt. confirmat: *Punctus tribulatione cœpi quærere refugiũ,* Niſi nos pungeret, niſi ſpinas infigeret, niſi calcaria admoveret, dormitaremus, obliviſceremur, divagaremus. Sic Paulus ubi calcaria, ubi ſtimulum ſenſit, ocyùs ad Deum recurrit. Et hoc calcar electis ſuis quandoque in via virtutis hærentibus Deus admovet ut Greg. teſtatur: *Electis ſuis ad ſe pergentibus, Dominus hujus mundi iter aſperum facit, ne dum quiſque præſentis vitæ requie quaſi amœnitate viæ paſcitur, magis eum diu pergere, quàm citiùs pervenire delectet.* *Serm. … Coſma* *Aug in 1… 93.* *Greg. l. mor. c.*

EMBLE-

EMBLEMA XXV.

Modicum & videbitis me. Ioan. XVI.

OSTENDENT TERRIS HUNC TANTUM FATA. Virg. Æneid. 6.

DOMINICA TERTIA POST PASCHA.

Vitam noſtram COMOEDIAM eſſe, in quâ omnia modicum ſunt. Hoc tantùm quiſque ſatagat, ut partes ſibi à Deo datas rectè agat.

§. I. *Omnes hîc velut in comœdiâ ad modicum parent.*
§. II. *Suas quiſque partes rectè ac ritè agere ſtudeat.*
§. III. *Peractâ ſcenâ, ut quiſque geſſerit & geſtierit plauſum ac palmam feret.*
§. IV. *Quinam benè partes ſuas egerint.*

DOMINICA TERTIA
POST PASCHA.

Modicum & videbitis me. Ioan. XVI.

CÆsar Auguſtus Romanorum Imperator, poſtquam 56. annos gubernaſſet Imperiũ, moribundus ad circumfuſam aulicorum turbam, hæc noviſſima verba habuit: *Nunquid bellè, in hoc communi vitæ theatro, partes meas egi?* Patre Octaviano conſiliario progenitus, ad Imperii gubernacula provectus ſum, *numquid bellè partes meas egi?* adoleſcens etiamnum, vix ſextum & decimum ætatis annum attigeram, & toti exercitui Romano præfectus ſum: *Nónne bellè partes meas egi?* nec dum Cæſari in funere patris, ſcenam omnem argenteam feci, auguſtiſſimum illud Marcelli theatrum exſtruxi: *nónne bellè partes meas egi?* quadrageſies ſepties Romanis ludos dedi, ex quibus vix ullus minoris quingenties aut millies HS. id eſt, ſupra tres milliones (ut Manutius ait) ſtetit; tria millia quingentas feras unis ludis mactans, mille ſtruthiones, mille cervos, mille apros ad delicias populi induxi: *nónne bellè partes meas egi?* bella civila varia geſſi, adverſus Brutum & Caſſium, Julii Cæſaris avunculi interfectores; in L. Antonium triumviri fratrem; adverſus Sextum Pompeium; noviſſimũ adverſus M. Antonium; ac libens in bello iſto Aſiatico 150. milliones expendi, ut de Antonio cum ſuâ Cleopatrâ triumpharem: *nónne bellè partes meas egi?* externa bella per me geſſi, Dalmaticum adhuc adoleſcens, & Antonio devicto Cantabricum, *nónne bellè partes meas egi?* domui auſpiciis meis Aquitaniam, Panoniam, Dalmatiam cum Illyrico omni, item Rhetiam & Vindelicos, & Salaſſos, gentes Alpinas coërcui, Dacorum incurſiones tribus eorum Ducibus cum magnâ copiâ cæſis, Germanoſque ultra Albim removi; alias item nationes ad obſequium redegi, ipſos Indos & Scythas aut vi aut clementiâ populo Romano confœderavi: *nónne bellè partes meas egi?* curules triumphos varios egi, Aſiaticum, Alexandrinum, &c. urbem lateritiã marmoream reddidi, triumphator orbis totius, paciſque inſtaurator 58. annos in hoc vaſtiſſimo orbis theatro, populo ſpectandus fui; ſed nunc cortina clauditur: *valete & plaudite.* Et reductis cortinis animam efflavit. Similia Auguſto, in mortis articulo jactaſſe ferunt Henricum VIII. Angliæ Regem, ſalubri documento poſteris relicto: *Vitam omnem mortalium comœdiam eſſe*, ubi quiſque ſuas partes agit, hic Crœſi, ille Codri, hic Catonis, ille Morionis, ſuffragante Chryſoſtomo: *Non eſt theatralibus ſcenis vita noſtra diſſimilis: nam ut iſtic, ille Imperatoris, hic judicis, & alter militis implet officium; ubi autem conſecuta nox fuerit, nec Imperator agnoſcitur, nec judex,* cortina clauditur, & perſona exuitur.

Sueton. Plutar. Lipſ.

Scotti adagia ſacr. pag 107.

Chryſoſt. Epeſt. 6.

Pineda in Eccl. actores ingredientes in hunc mundum & egredientes, ſunt homines: *Vnus enim introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus.* Perſonæ comicæ & tragicæ Imperatores, Reges, Principes, voluptuarii, epulones, divites, mercatores, egeni, mendici, viduæ, pupilli, domini, ſervi, milites, imbelles, pueri, ſenes, ſapientes, ſtulti, probi, improbi.

Cap. 1. v. 4.

§. I.

§. I.

Omnes, velut in comœdiâ, ad modicum parent.

Virg. Æneid SI quem potentem, divitem, nobilem voluptuoſum videris, *Oſtendunt terris hunc tantùm fata.* Omnes illud uſurpare Joan. 16. poſſunt: *modicum & videbitis me.* Philemonem Poëtam hîc ex Apuleio inducere placuit, qui cùm plaudente populo, conſcriptam à ſe comœdiam recitaret, imber derepente coortus, cœptam fabulam in ſequentem diem differre coëgit: poſtridie maxima hominum frequentia convenit, quod reliquum erat comœdiæ exceptura; cùm diu exſpectatus Philemon non compareret, miſſi ex promptioribus qui eum accirent, & ecce eum in lectulo mortuum offendunt; ſteterunt qui intraverant percuſſi, tam inopinatæ mortis prodigio, deinde regreſſi ad populum, renuntiavêre Philemonem Poëtam (verba ſunt Apulei l. 3. Florid.) qui exſpectaretur, quò in theatrum fictum argumentum finiret, jam domi veram fabulam conſummaſſe. Vetera hæc, hâc ætate ſic Anno 1636. etiam ſcenam claudimus: fuit abhinc paucis annis in convictu Hallenſi actor primarius, quem probè, utpote affinitate propinquum, novi; hic Hermenigildum acturus, ſarcophagum ſecum tulerat, in theatro fictè tumulandus: cum omni populo actorem præſtolante, hic ſeriò intus agebat, ſed animam, atque in eodem feretro, eodem veſpere mortuus requievit. Quàm multi indies inopinato fato fabula fiunt, quibus illud Horatii mors accinit:

l.2.Ep.2I *Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti*
Tempus abire tibi eſt.
Satis diu in ſago, in togâ, in purpurâ
Tempus abire tibi eſt.

Hiſtorias volve & miraberis, tam brevi temporis ſpatio, tot Pontifices orbi Urbem exhibuiſſe ſpectandos. Mitto eos qui annum, vix paucos menſes impleverunt; plures breviori tempore perſtiterunt, ut ſapienter illi ſenſerint, qui cum Sapiente *æſtimaverunt ludum eſſe vitam noſtram*, & Sap. 15. veriſſimam comœdiam: Pius III. dies viginti ſex, Damaſus ſecundus dies viginti tres; Marcellus ſecundus dies 22. Theodorus ſecundus dies viginti; Siſinius dies 20. Cæleſtinus IV. dies 17. Bonifacius VI. dies 15. Urbanus VII. dies 12. Leo XI. dies 6. Stephanus II. dies tres; nónne omnes hoc veriſſimum oſtentarunt: *modicum & videbitis me?* in hos actores, Bernardus monet, ut Eugenius oculos defigat: *Quantorum*, inquit, *in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis adſpexiſti? ipſi te prædeceſſores tui tuæ certiſſimæ deceſſionis admoneant, & MODICUM tempus dominationis eorum, paucitatem dierum nuntiet tibi.* Bern. ad Eugen. Nónne hi omnes diurno, non diuturno tempore perſonati fuêre Pontifices? nox ſecuta eſt, & perſona exuitur. Bonaert in Eccl. pag. 524. Feſtivum eſt quod refert Joannes Nider Dominicanus in *formicario lib. 2. cap. 3.* ubi narrat cujuſdam ſomnium ordinis ſui, qui ſomniarat ſe in Pontificem aſſumendum, jamque adeò ea phantaſia animo inſederat, ut cùm tempore Concilii Conſtanſienſis tres à ſummo Pontificatu eſſent depoſiti, de eo ſibi conferendo vix dubitaret: electo autem in eâdem ſynodo Martino V. ne omninò ſpe ſuâ excidiſſe ſe putaret, aut in rabiem ageretur, cùm Bacchanalia inſtarent, fratres Dominicani ludicrum ſpectaculum animi causâ exhibuerunt, Argumento ſumpto de Romano Pontifice, ac ejus curia; ad hoc variæ perſonæ delectæ; ſed Pontificis partes huic traditę, & ſic ſaltem perſonatus Pontifex apparuit, ſeriò ludicra egit; at ubi nox ſecuta, nullus Papa agnoſcitur. Quid omnes alii Pontifices aliud in orbis theatro peregerunt? quid omnes Reges? quid Imperatores? Eccl. 10. *Rex eſt hodie, & cras morietur.* Vitellius octo menſes regnavit, Tacitus ſex, Ottho & Æmilianus quatuor; Pertinax 3. Florianus 2. Philippus ad duos dies; nónne modicum? Caninius Rebulus in Fabii Maximi locum ſuffectus, cùm per unum diem conſul fuiſſet, Cicero lepidè dixit: Vigilantem ſanè habuimus conſulem, qui in conſulatu ſuo numquam ſomnum vidit. De Fabio Mario ait Trebellius: Uno die factus Impera-

tor, altero viſus regnare, tertio die occiſus eſt, nónne modicum? Vidiſtis quandoque in ſcenam dari, Beliſarios, Valerianos, Tamburlanos, Diogenes Romanos, auguſtâ formâ indutos, poſt horam verò ſubitâ cataſtrophe omnibus exui: iſtiuſmodi ludos Petrus Damianus Agneti Imperatrici ſpectandos proponit: *Galba*, inquit, *Romanorum Imperator quatuor tantùm menſibus imperavit, & in Romæ foro, gladio percuſſus occubuit. Nónne Vitellius interemptus eſt à Ducibus Veſpaſiani?* & poſt longam ſeriem ſic concludit: *Quis eſt enim cui ſe fortuna non transferat, & modò de adverſis in proſpera, modò de proſperis in adverſa,* SCENICÆ VARIETATE *convertat?* Ut omnium oculis ac animis perſpectum ſit, *oſtendunt terris hos tantùm fata.* Ad eum propè morē res fieri aſſolet, ut in trium Regū ſolenniis ſolenne eſt per familias Reges, cōſiliarios, pincernas, moriones ſorte educere, qui ubi nox advenit, perſonam exuunt, & *modicum* parēt, diurnum non diuturnū regnum eſt. Hîc quotannis novi Magiſtratus, novi Conſules, Commiſſarii, Duces exercitus, indies nova officia, novæ dignitates: curritur, cōcurritur, multum impenditur, nec modicum expenditur. Pet. Damian. c. 8. *Nunquid & mulieres ab hujus* SCENICÆ *vertiginis rotatu reperiuntur immunes? Cleopatra nempè magnificè toti dominabatur Ægypto, quod videlicet regnū centum millia villarum includere perhibetur*: Et dum ex Ægypto in Ciliciam ad Antonium pergeret, advecta eſt navi, undique laminis aureis inducta, remi argentei, qui ad fiſtulæ tibiæque modos, à ſpecioſiſſimis puellabus agitabantur; vela purpurea, rudentes ſerici erant; ipſa verò Regina, ſub tentorio aureo requieſcens, Deæ inſtar; ad quod ſpectaculum, ait Plutarchus, tota Cilicia effuſa eſt; at rogo vos, quo choragio viva ſepulchrum ſubiit, *Nunquid & mulieres ab hujus* SCENICÆ *vertiginis &c.* cōvivium adeò opulentè inſtruxerat, ut Antonio bolum dederit, qui teſte Adrichomio, venerat ducentis quinquaginta aureorum millibus: *ſed ſcenicæ vertiginis* rotatu, ab Auguſto debellati, bolum ſumpsêre, quo & ille & illa, ſibi vitam eripuêre; hæc qui ſpectat & oculis mentis attentiùs contemplatur, profectò non ſe efferet, quantumvis illuſtrem perſonam agat: quia *modicū oſtendunt terris hunc tantùm fata.* Nemo opibus ac regio cultu ſpectandus, iis ut propriis extolletur, ſed tamquam actor iis brevî ſpoliandus; Chryſoſt. *Noli gaudere in divitiis, quia iis ſpoliaberis ſicut actor ſcenâ peractâ.* Eſt filius lanionis, qui agit perſonā Regis aut Principis, indutus veſte filii gubernatoris, in hâc triumphat, ſed hâc ſpoliabitur ſcenâ peractâ. *Hoc mihi ipſi dico quoties aliquid perſtrinxerit oculos, quoties occurrerit domus ſplendida, cohors culta ſeruorum, lectica formoſis impoſita calonibus. Quid miraris? quid ſtupes? pompa eſt. Oſtenduntur illæ res, non poſſidentur, & dum placent, tranſeunt.* Hæc ſi cogites, non te efferes, hæc ſi judices ſacri, & profani attenderent, non tantum opulētis tribuerent, non adeò pauperes deſpicerēt, liberè magnates tanquam perſonatos, ſceleris arguerent. Elias quondā occurrebat impio Regi Achab, qui ſic prophetam aggreſſus: *Túne ille es qui conturbas Iſraël?* Elias reſpondit Regi imperturbato animo: *Non ego turbavi Iſrael, ſed tu, & domus patris tui.* Chryſoſtomus ſtupet hoc reſponſum Elię, & hanc tandem cauſam reddit: *Elias non ſpectabat diadema & exteriorem apparentiam, ſed animam ſordibus imbutam, ſquallentem, ſordidam, & contempſit eum: tamquam in ſcenâ, & non in veritate ſibi Regē cernere videbatur.* Quò ſpectat illud Senecę: *Omnium iſtorum perſonata felicitas eſt, contemnes illos ſi deſpoliaveris?* Quare nemo alteri invideat, nemo ſe miſerum dicat; ſed ſuâ ſorte contentus vivat, & perſonam quam Deus injunxit, benè agere ſatagat, ac præ Regibus & Magnatibus plauſum ac palmam feret.

Epiſt. 5. ad Agn. — *Plut. in Antonio.* — *Seneca Ep. 110.* — *3. Reg. 18* — *Chryſ. ho 8. ad pop.* — *Sen. Ep. 7*

§. II.

Suas quiſq; partes rectè, & ritè agere ſtudeat.

EPictetus in Enchiridio verè aureo, Chriſtiana axiomata plura complexus eſt, ac in rem noſtram ſic ait: *Actorem eſſe fabulæ talis, qualis magiſtro probata fuerit te memento, ſi brevis, brevis; ſi longa longæ. Si medicum agere te voluerit, fac eam quoque perſonam ingenioſè repræſentes; ita ſi claudum, ſi principem,*

Epict. c. 2.

principem, ſi plebeium: hoc enim tuum eſt datam perſonam benè effingere, eam autem eligere alterius. Incredibile eſt quot querelæ parentum ac puerorum, dum magiſter pro comœdiâ exhibendâ, partes diſtribuit: hic queritur ſe partem habere ruſtici, ille quòd nimis brevem, tres quatuórve lineas: fruſtraneos hîc parentes ſumptus allegant, altera mater indignatur filium ſemper morionem agere; cùm tamen partes aptiſſimè pro capacitate cujuſque diſtributæ. Detur filio viri conſularis, ſed balbo pars quadraginta & quinquaginta verſuum: ſtupido alicui ac bardo perſona Regis: nónne ſpectatores id indignum judicabunt? ſplendor omnis actionis evaneſcet, actoribus verò perpetuum dedecus accreſcet. Sed talem agat quiſque partem, qualis magiſtro probata fuerit. Ita agitur in hoc vaſtiſſimo orbis theatro, ſummus ille ac prudens magiſter Deus, cuique ſuas partes diſtribuit, hic mendici, alter Regis, hic militis, alter monachi, hic ægri, alius ſani partes agit, & hoc tantùm exigit, quiſque ut ſuas partes ſtrenuè agat. In partibus muſicis idem uſu venit: ſi baſſus velit ſuperiorem canere, diſcordia ſumma, ſed qualis magiſtro muſices probata fuerit; ſimiliter ſi religioſus velit eſſe conjugatus, & conjugata velit eſſe monialis, miles conſiliarius, hic dux exercitus: erit confuſio ſumma; ſed hoc obſervandum, ut ſi perſonam monachi acceperis, *fac eam perſonam ingenioſè repræſentes*; ſi medici, ſi advocati &c. mechanicus mane præmiſſâ oratione, omnem laborem ac ſudorem Chriſto conſecret; & ſtrenuè ad Chriſti gloriam deſudet. Medicus non gravetur noctu ægrotanti pauperi ſuccurrere, advocatus cauſas pupillorum & viduarum non protrahat, non negligat. Sic Zeno apud Laertium dicebat, bono hiſtrioni eſſe Sapientem perſimilem, quòd ſive Therſitæ, ſive Agamemnonis perſonã acceperit, utramque decenter exprimit, & imitatur: *Hoc enim tuum eſt, datam perſonam benè effingere;* eam autem dare alterius. Æger es? fac eam perſonam benè agas, hoc in ęgrorum ſcholâ Binet docet: cùm neſcio quis morbo correptus, quereretur ſe peſſimè habere, hoc illi reſponſum ſolatio fuit: amicè quiſque ægroti perſonam ac partes ſemel ſuſtinere debet, tibi jam in proſcenium veniendum eſt, tuas ergò præclarè agito, ſtant pro theatro Deus & Angeli; ſi acutus fuerit dolor, brevî peregeris perſonam, ſi remiſſior non adeò effœminatum te exhibeas, ut tantillo dolori ſuccumbas.

Sed quereris vitam brevem, in flore vitę te emori, alter filiũ ſibi in primâ ętate ereptum: ſi brevis pars obtigit, brevem ſed benè agat. Quod optimè expreſſit Seneca: *Quomodo fabula, ſic vita, non quamdiu, ſed quã benè acta ſit, refert: nihil ad rem pertinet, quo loco deſinas, quocumque voles deſine, tantùm bonam clauſulam impone.* Tantùm ſuas partes benè agat: quo fit ut ruſticus in comœdiâ ſæpè plauſum præ Rege referat, & Morio monarchã aut Menecratẽ aliquem exſuperet, ut rectè Gregorius: *In examine juſti judicis, mutat merita ordinum, qualitas actionũ.* *Seneca Ep. 77.* *V. Bellarm. conc. 38. in feſto S. Iacobi.*

Spectatores non attendunt utrùm quis gerat perſonam Pontificis, Imperatoris, legati, aut medici, ſed quàm benè. Et hinc fit ut in ruſtico qui benè partes ſuas agit, *mutet merita ordinum, qualitas actionum.* Jn hanc rẽ refert P. Paulus Barry de quodam coadjutore noſtro, qui eodem momento quo Philip. II. in Hiſpaniâ, Neapoli, è vivis exceſſit, ut poſt mortẽ declaravit, ſeque tantò altiùs evectum in cælis ſupra Philippum, quantò Philippus illo altior fuerat in terris: diverſas perſonas ac partes egerant, uterque benè, ſed cocus palmam tulerat. Ita in examine juſti judicis mutat merita ordinum, qualitas actionum. Ludovicus non ideò ſanctus fuit quia Regem egit Galliarum, Eduardus non ideò, quia Regem Angliæ, Chryſoſtomus non ideò, quia præſulem, Paulus quia Apoſtolum, ſed quia benè. S. Hieronymum audi: *Cernis quòd Epiſcopus, presbyter, diaconus, non ideò ſint beati quia Epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi, ſed ſi virtutes habeant nominum ſuorũ, & officiorum; alioqui ſi diaconus ſanctior Epiſcopo ſuo fuerit, non ex eo quòd inferiori gradu, apud Chriſtum deterior ſit.* *Barry ſolitud. pag. 329.* *Bellarm. ex.*

ſit. Ex quo præclarè deducit Cardin. Bellarminus: „ Judas Apoſtolus erat, hoc eſt, „Epiſcopus & Doctor, Stephanus Diaco- „nus, id eſt, miniſter & diſcipulus, exactâ „tamen comœdiâ, Judas *ex theatro* exploſus, in gehennæ incendium ruit, B. Ste- „phanus totius *comœdiæ* plauſibus exceptus, „ad cœlum cum honore ſublatus fuit, vidit „Jeſum ſtantem ſpectatorem, *ſpeculator* „*adſtat deſuper, qui nos diebus omnibus, actuſq́, „noſtros proſpicit.* Cauſſam hujus mutationis quærit Bellarminus, quare diſcipulus Magiſtrum, Diaconus epiſcopum præceſſerit? „Quia, inquit, Stephanus diſcipuli „perſonam egit benè, Judas autem perſo- „nam Apoſtoli egit malè. Itaque contin- „gere poteſt, & ſæpe, ni fallor, contingit, ut „Rex, & Pontifex, Juriſconſultus & Theo- „logus, æternis cruciatibus adjudicentur; „cocus verò, & regis mancipium, & alius „neſcio quis imperitus, & plebejus, æternis „præmiis affecti, beatis Angelorum agmi- „nibus aſſocientur; nec immeritò, cùm „ſublimes illi, perſonas ſuas non benè re- „præſentarint; alii autem ſuas licèt viles & „abjectas præclarè & eleganter geſſerint.

§. III.

Peractâ ſcenâ ut quiſque geſſerit & geſtierit, plauſum ac palmam feret.

VBi *magni cortina Theatri* clauſa fuerit ubi omnes mortales partes ſuas egerint, ubi Antichriſtus fatalem epilogum tragœdiæ impoſuerit, præconis voce ſpectantibus ſuperis ac inferis, ſua cuique prę- mia decernentur: uti hîc peractâ ſcenâ fieri aſſolet, & cum ſtupore omnium, qui ſtultũ aut Morionem egit, ad primam palmam evocatur, quando potentes ſeculi mirabuntur & clamabunt, eſt poſſibile? ô rerum viciſſitudinem! iſte famulus, ille mechanicus, ille qui ſtultus apud ſuos habebatur, ille ſimplex religioſus, primum præmium? quantum mutatus ab illo! ille villicus primus in aſcenſu! nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam. Optimè Tertullianus vallem Joſaphat in judicio

Tertull. l. de ſpectac. in fine.

comparat theatro, infernum caveæ, principes hujus mundi ludionibus, dæmones phanaticis furiis: *Superſunt,* inquit, *alia ſpectacula, ille ultimus & perpetuus judicij dies, ille nationibus inſperatus, ille deriſus &c. ô quæ tunc ſpectaculi latitudo! Quid admirer? quid rideam? ubi gaudeam, ubi exultem? ſpectans tot ac tantos reges, qui in cœlum recepti nuntiabantur, cum ipſo Iove & ipſis ſuis teſtibus, in imis tenebris congemiſcentes? item præſides, perſecutores Dominici nominis ſæverioribus quàm ipſi flammis ſævierunt, inſultãtibus cõtra à Chriſtianis, liqueſcentes: quos præterea ſapientes illos Philoſophos coram diſcipulis ſuis, unà conflagrantibus erubeſcentes &c. Tunc magis tragœdi audiendi, magis ſcilicet vocales in ſua propria calamitate. Tunc hiſtriones cognoſcendi, ſolutiores multò per ignem; tunc ſpectandus auriga in flammea rota, totus rubens.* In illo die *ſuperſunt alia ſpectacula*, ubi detractâ larvâ hypocritæ, id eſt, ut Auguſtinus exponit, hiſtriones & mimi, veri tragœdi apparebunt: qui in theatro hujus mundi apparebant hominibus jejunantes, & perſonam ſanctorum aſſumebant, ut D. Thomas ait. *Superſunt alia ſpectacula*, illic viri in veſte muliebri; illic reducta cortina tota ſcena patebit. Invehitur hîc Tertullianus, Chryſoſtomus, & Mariana noſter in ſpectacula, quòd in ſcena quandoque adulteria & ſtupra proponerentur, imò ſacrilegia: vel audire fœdum eſt, nedum ſpectare quod Mariana refert: „Scimus, inquit, ſuperioribus „annis in quadam horum hominum ſo- „cietate, à Judice, quod ex ipſius ore audi- „tum eſt, unam quampiam ex hoc grege „quę Magdalenę perſonam ſuſtinebat, de- „prehenſam turpi conſuetudine junctam „eſſe, cum eo hiſtrione qui Chriſtum Dei „filium, voce, geſtu, habitu repræſentabat. „Inſignem fœditatem atque eò majorem „quòd magno populi plauſu audiebantur. „Sępe ſpectatoribus excutiebãt lacrymas. „Hęc miramur & execramur. *Superſunt alia ſpectacula,* ſecretò fornicantes, ut Cyrillus ait, producet in apertum theatrum. *Superſunt alia ſpectacula*: comœdiam quam hîc hæretici Calviniani, Lutherani in comeſſationibus, in cubilibus, in verſutiis & aſtutiis

V. Lanuz. tract. 2 p. §. 1. n. 12

Mariana lib. de ſpect. cap. 8.

aſtutiis tranſegerint, in tragœdiam convertetur. Illic excucullatus Monachus, cũ ſua virgine ſpectabitur; *apparent*, inquit Pſalmiſta, *ut intereant in ſæculum ſæculi.*

Pſal. 91.

Michael Pineti decad. ſer. 9. c. 3.

Olim Auguſtæ Carolo quinto & Ferdinando fratre unà prandentibus, hæc ſuper mẽſam ab hæreticis comœdia exhibita eſt perſonis mutis; primum ſe infert larvatus habitu doctorali, cujus tergori inſcriptum nomen Joannis Capnionis ſive Reuchlini: portabat hic faſcem partim rectorum, partim curvorum lignorum, quibus diſſolutim projectis in medium atrium, receſſit. Hoc digreſſo, ſuccedebat alia perſona itidem larvata, nomen habens Eraſmi Roterodami, habitu ſibi convenienti: hic conabatur curva rectis ligna componere, quod cùm fruſtra multo labore conatur, tandem quaſſans caput, animo commoto inde receſſit; tum ſubintrat Monachus, Lutheri nomen præferens, ignem ac ardentes prunas adferens, quibus diſtorta illa ligna ſuccendit: videnſque luculentam flammam concepiſſe, ſe ſubduxit. Inde prodit quidam habitu Imperatorio, qui ubi flammam intuitus, ſtricto gladio vim à lignis avertere conabatur: at quo acriùs ligna fodicabat, & gladium ventilabat, hoc magis flamma invaleſcebat, itaque & ipſe, furibundo ſimilis receſſit. Tandem pontificali habitu papa ingreditur, titulo Leonis X. inſignis: conſternatus ad incendiũ, ut eminus conſpexit duas amphoras, unam aquæ, alteram olei, inadvertenter quo ignem ſopiat, unam arripit; & oleum affundens, flamma latiùs ſe diffudit. Qua actione innuebant actores, Joannem Reuchlinum Principem, artes & linguas, veterumque dogmata in Germaniam intuliſſe: ex illis alia recta, id eſt Orthodoxa, alia curva & diſtorta, minimè fidei analoga, & mera hominum ſomnia; huic ſucceſſiſſe, Eraſmum Roterodamum, qui ſtudiosè operam dedit ut recta diſtortis conciliaret fruſtra laboraſſe. Succeſſiſſe verò Martinum Lutherum, qui Orthodoxam doctrinam in cineres redigere conabatur, orbem Chriſtianum ſuis dogmatis incẽdens, quæ ut Imperator vi armata ac ferro exſtinguere fruſtra laboravit, Pontifex ſuis excommunicationibus eos territans, oleum camino affudit. Peractâ fabulâ indignantibus Auguſtis, comœdi diligenter conquiſiti, celeri fuga ſibi conſulnerant, ne tragœdi fierent. Ita in re ſeria nebulonibus ludere placuit, & Eccleſiæ Papiſtis ut vocant, & Papæ illudere. Reſtat ultima ſcena illis peragenda in orbis theatro, quo non effugient: *tunc magis tragœdi audiendi, magis ſcilicet vocales in ſua propria calamitate: tunc hiſtrionis cognoſcendi ſolutiores multò per ignem*: tunc hæ voces ſerò audientur: *quomodo erravimus à via veritatis! Superſunt alia ſpectacula.* Non ſemel purpuratus epulo, non ſemel Cleopatra cum ſuo Antonio in ſcenam data eſt, ſed in illo die, in ignea purpura, totus rubens ſpectandus erit. M. Antonius juſſit dici Alexandrinis, quod Antonius Romæ egiſſet *tragœdiam* per cædes & ſeditiones, ſed quòd Alexandriæ ageret comœdiam cum ſua Cleopatra in luxu & delitiis; verum ſcenica vertigine, luxus in luctum recidit, ut pleriſque accidit, qui hîc comœdiam, poſtea tragœdiam exhibituri ſunt, *ſequiturq́; æternum plangite.* In quos cadit illud aurei oris oraculum: *Præſens vita ludus eſt, futura non eſt ludrica.*

Tertullian. cit.

Chryſ. hom. 47. ad pop.

Rex quidam Perſarum, vel eo ſolùm titulo ſuum regnum regno Barbarorum præcellere dictitabat, quod Magnates apud Perſas habeant alta & longa nomina, & ut Tertullianus ait: *jugera nominum.* Spheudadates, Artaxerxes, Vavaranes, Omixindinas &c.

Garaſ. doct. curieuſe l. 7. ſect. 11.

Nomina ſunt ipſo pænè timenda ſono;

Barbaros autẽ habere parva nomina, verbi gratiâ, Caunus, Bythes, Davus, atque adeò ſuum regnum tragœdiam, quâ viliores perſonæ arcentur, Barbarorum regnũ comœdiam, & quaſi plebeiorum eſſe.

Idem, inquit, Garaſſus de inferno dici poſſet, illis tragœdiam agi, ubi omnia magna nomina Alexandri, Tamburlani, Sardanapali, Machiavelli, Quabacondoni, Diocletiani, Theſaurochryſonicochryſides. In cœlis verò ubi, S. Pierre, S. Paul, S. Luc, S. Jean, S. Jacq. *&c.* In quâ cæleſti comediâ, ut nos aliquando partes

noſtras

noſtras agamus, optimos actores imitandos hîc nobis proponamus.

§. IV.

Quinam bene partes ſuas egerint.

AUdi S. Proſpetum: *ſi ſpectandi voluptas eſt, habes aurigam* (non currum Medeæ conſcendentem) *ſpiritualem Chriſtum. Etiam qui curru igneo, uſque ad metas provectus eſt cœli, curruſque Pharaonis demerſos in mare.* Habes præclarum illum actorem, Paulum, qui ſpectaculum fuit Deo, Angelis, & hominibus, Hieronymus ad Gal. 4. *Mutabat*, inquit, *Paulus vocem ſuam, & in hiſtrionum ſimilitudinem factus: ſi quidem vt in theatrô, mundo, & Angelis, & hominibus, habitum in diverſas figuras vertebat, & voces.* Talis actor fuit ſanctus Joannes Baptiſta, de quo S. Nilus: *In ſolitudine verſabatur, & civitates ipſæ cum hominibus ad eum confluebãt, qui ſcenicis veſtibus induebantur, ad zonæ pelliceæ ſpectaculum concurrebant, ſub dio manere non recuſabant.* (Ut fit in inſigni comœdia) *nam videndi viri cupiditas, omnem ſenſum moleſtiæ abſtergebat, virtutumque ſpectaculum labores & incommoda leniebat.*

Talis actor fuit David 2. Reg. 6. *Viuit Dominus, quia ludam & vilior fiam pluſquam factus ſum*; dum ſaltat inſtar hiſtrionis ante arcam, uxori & aulicis ludibrio: in quem ludũ ſic ludit Bern. *Ludã*, inquit, *vt illudar, ac quaſi bonus Rex, non ad honorem ſed ad contemptum, bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, ſed angelis pulcherrimum ſpectaculum præbet.* Et paulò pòſt: *non eſt hic ludus puerilis, ſed qui cæleſtium ſpectatorum delectare poſſit aſpectum: hoc ludo & nos interim ludamus ut illudamur; confundamur, humiliemur.* Ita luſit Simon Salus, Jacoponus, aliiq́ue innumeri, quos Raderus de SS. Stultis commemorat; quibus Hieronymus Paulam Romanam adnumerat: *Novi*, inquit, *ſuſurronem quemdam (quod genus hominum pernicioſiſſimum eſt) quaſi benevolum nuntiaſſe, quod præ nimio feruore virtutum*, Paula *quibuſdam videretur inſana, & cerebrum illius dicerent confovendum. Cui illa reſpondit: Theatrum facti ſumus, mundo & angelis & hominibus: nos ſtulti propter Chriſtum.* Hęc Hieronymus. Conſimiles actores fuêre in purpureo theatro omnes Chriſti Martyres, de quorum anteſignano Petrus Damianus: *Ecce ſpectaculum ad quod aſpicit intentus operi ſuo Deus; ſurgit ipſe Rex filius regis, & lapidantium acies interrumpens, triumphatoris certamini aſſiſtit.* Pium certè ſpectaculum videri poſſet cujuſdam juvenis, qui dum Chriſti patientis perſonam in theatro ageret, in cruce ſeriò expiravit. Præbeamus & nos ſpectaculum dignum Deo, & ſi malè hactenus partes noſtras egimus, nondum ſerò; ab hiſtrione ſeriò motum & mentem excitare diſcamus: fuit is Polus Comœdus celeberrimus hiſtrio, qui Athenis in publico theatro Sophoclis electram acturus, perſonam lamentatricis fœminæ induit, plorantis ad urnam, in quâ fingeret oſſa recondita fratris ſui Oreſtis, hinc ut ſe, & ſpectatores ad fletum permoveret, filium prędilectum non ita pridem functum exhumari curavit, cumq́ue ejus oſſibus capsâ incluſis theatrum ingreditur, non jam fictis ſed veris lacrymis omnia complens. Haud aliter qui hactenus cum Polo per omnem vitam ſe Comœdos exhibuerunt, fictis lacrymis ſcelera luxerunt, Deum riſerunt ac luſerunt, nunc invitante Polo, electa anima electræ plangentis perſonam induat & ſe aut fratrem, id eſt, proximum peccato mortuum plangat: idq́ue ut veris lacrymis agat, unici filii Dei non arida oſſa, ſed laceros & ſanguineos artus ante oculos ponat: atque hac felici cataſtrophe, per planctum, cœlo plauſum dabit: nam ut olim Seneca: *nihil ad rem pertinet, quo loco deſinas, tantùm bonam clauſulam impone.*

Bern. Epiſt. 87.

Hieron. Epiſt. 27 Euſtoch.

Serm. de Stephano

Drex. Tribunal l. c. 3. § . 4.

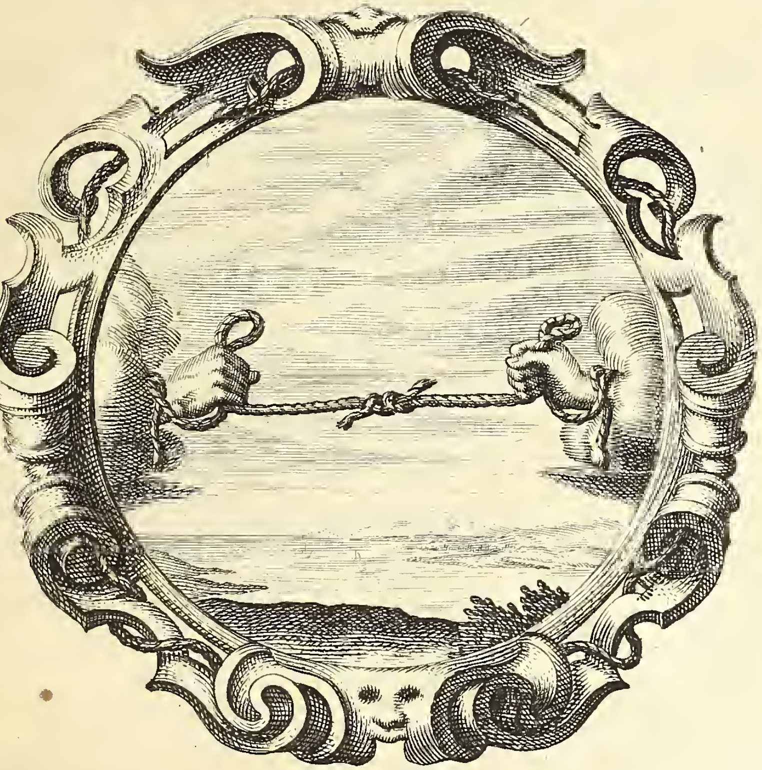
Mendoſa reg. c. 3. 8. ſect. 2.

Sen. Epiſt. 77.

EMBLE-

EMBLEMA XXVI.

Expedit vobis ut ego vadam. Ioan. 16.

ARCTIVS ABCEDENS.

DOMINICA QVARTA POST PASCHA.

Per infeſtationes & ariditates Deus quaſi abſens, nos arctiùs ſibi adſtringit, uti nodus tum maximè conſtringitur, quo inter ſe ſtringentes longiùs recedunt.

§. I. *Deus intimis amicis ſeſe quandoque ſubducit, ut ardentiùs ament.*
§. II. *Abſentia Chriſti confert ad majus meritum, & robur virtutum.*
§. III. *Fidelitas amantis, in abſentia Amati, maximè comprobatur.*

DOMINICA QVARTA POST PASCHA.

Expedit vobis ut ego vadam. Ioan. XVI.

DEMONSTRANT Aſtrologi ſolem hoc magis lunam colluſtrare, quò longiùs ab eadem recedit, juxta illud Poëtæ:

Ovid. Met. lib. 11.

Iam ſum tibi charior abſens.

Sol abſens lunæ charior, quòd ipſa inde clarior. Confirmat Apuleius, *Luna Solis æmula, noctis decus, quantò longiùs abit à ſole, tantò largiùs illuminatur, pari incremento itineris & luminis.* Haud aliter Sancti qui hîc ut ſtellæ ac lunæ fulſerunt, pari incremento luminis & amoris exarſerunt pro ratione itineris, quo Deus ab eis recedere & radios divinæ conſolationis longiùs cõtrahere videbatur.

Lib. de Deo Socratis.

§. I.

Deus intimis amicis ſeſe quandoque ſubducit, ut ardentiùs ament.

HOs internæ illuſtrationis ac conſolationis radios, divinus ille ſol per tres annos adeò ſubduxerat Seraphico Franciſco, ut teſtatus ſit, eâ deſolatione ac animi afflictione ſe excruciari, ut ſi ſaxa & rupes ejus deſolationis participes eſſe poſſent, diſrupta fuiſſent. Et in his omnibus Deum ardentiſſimè amabat nec unquam illi charior. *Iam ſum tibi charior abſens.*

V. Reconfort des Ames deſolées par Philippe Servius §. 3.

Angela de Fulgino tam longè à ſolaribus radiis divinæ illuſtrationis receſſerat, ut ſi omnes cælites ad ſe ſolandum deſcendiſſent, dolores ac angores minimè alleviare potuiſſent: pedem in inferno habere dictitabat. Et vel ſic dilecto abſenti erat *charior abſens.* Mater Thereſa 22. annos in tanta ariditate ac faſtidio tranſegit, ut ne ſermonem de divinis ferre, nedum intelligere potuerit, per 15. annos, ſine libello meditari nequiuerit, donec Chriſtus ad excelſiſſimum contemplationis gradum eam ſuſtollens, omnes libros proſcribi voluit, ſe ipſum contemplandum, legendum, ac diligendum proponens.

S. Eligius ita à divino illo ſole deſertus, ut exclamare non dubitarit quidquid ageret, de ſalute ſua conclamatum eſſe. Nec ideò deſiſtebat indeſinenter Deo ſervire.

Sacerdos vitæ integerrimę per 12. annos moleſtiſſimis cogitationibus & phantaſiis adeò divexatus, ut nec celebrare, nec ullas preces ad Deiparam fundere valeret. Perſiſtebat tamen omni illo tempore, incredibili conſtantiâ; donec poſt nubila phœbus rediret, & poſt 12. annorum conflictum, tãta dulcedine, tot ſuaviſſimis lachrymis perfundebatur, tantâ animi teneritudine in Dei matrem ferebatur, ut prę divina dulcedine totus colliqueſceret. Quin & Birgittæ divinitus conceſſum eſſe eo tempore quo ſacerdos hic faceret ad aram, cacodæmonem dejectis oculis, ligatum ad pedes ejus proſtratum cernere. Et hi omnes, quis credat, hoc arctiùs Deo ac divino amoris vinculo colligati fuêre, quo à ſe longiùs abire videbatur: ut in præfixo emblemate, amans ab amante longiùs recedens, arctiùs nodum conſtringit; ſubducitur oculis, ſed hoc ardentiùs vivit in corde. De Magdalena ingenioſè diſſerit Origenes: *Ieſus qui modò receßit à te, & quomodo! fortè neſcis an diligat te? olim te diligebat, olim à Phariſæo te defendebat. Olim quærebat te cùm non adeſſes, vocat te cùm abeſſes. Et ô dulciſsime Magiſter, quid poſt hæc peccavit in te? Dixiſti, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Sed quomodo*

Pennequin Amour divin part. 3. c. 3. pag. 39.

Orig. hom. 130. de Magd.

quomodo verum eſt, ſi tu es ablatus ab ea? niſi hoc ita intelligitur quòd licèt tu ſis ablatus ab oculis ejus, tamen non es ablatus à corde ejus.

Catharina Senenſis fœdis infeſtationibus miſerè divexata, ubi poſt hæc Chriſtus ſeſe in conſpectum dedit, amarè queritur ac quærit: Vt quid tanto tempore ſeſe ſubduxiſſet, ubi demum latuiſſet dilectus abſconditus? Reſpondit; in corde tuo filia. Idem magno Antonio reſponſum fuit, ac in intimis cordis viſceribus Deus ſic abſens aurum charitatis ac gemmas virtutũ, humilitatis, diffidentię de ſe, tolerantię generat, uti ſol intra terram & mare. Hinc amaritudinẽ animæ ſic mellifluus Doctor ſolatur: *Ne timeas, ô ſponſa, ne deſperes, ne exiſtimes te contemni, ſi paulıſper tibi ſubtrahat ſponſus faciem ſuam; omnia iſta cooperantur tibi in bonum, & de acceſſu & receſſu lucrum acquiris: tibi venit, tibi & recedit, venit ad cõſolationem, recedit ad cautelam; ne magnitudo revelationum extollat te, ne ſi ſemper apud te ſit ſponſus, incipias contemnere alios ſodales, & hanc continuam viſitationem non jam gratiæ adſcribere, ſed naturæ.* Ex quo liquet veriſſimum illud: *Expedit vobis ut ego vadam.* Probat id idem Doctor: *Dixerat enim ſancta anima quadam in abundantia ſua: non movebor in æternum; cùm ſubitò ſenſit à ſe averſam faciem verbi; ſeque non modò motam, ſed etiam conturbatam, & ſic in triſtitia didicit* non altum ſapere.

Bern. in ſcala clauſtralium col. 3.

Bern. Serm. 74. in Cant.

Quin & in ſe hanc cauſam fuiſſe ait Bern. quòd Dominus receſſiſſet à ſe: *Superbia*, inquit, *inventa eſt in me, & Dominus declinavit in ira à ſervo ſuo; hinc iſta ſterilitas animæ meæ, & devotionis inopia, quam patior, non compungi ad lachrymas queo, non ſapit pſalmus, non legere libet, non orare delectat: meditationes ſolitas non invenio. Vbi eſt illa inebriatio ſpiritus? ubi mentis ſerenitas, & gaudium, & pax in ſpiritu?* O anima quæ ſe à Deo deſertam queritur, in ſe ipſa deſcendat, & hanc fortè cauſam reperiet. Convenit in eo B. Laurent. Juſtinianus: *Ad reprimendam hominis audaciam ſapientiſſimè interdum ſe ſubtrahit ſapientia, non odiendo, non contemnendo, ſed amando: quis enim niſi quandoque, relictus ſibi, propriam agnoſceret fragilitatem? continuis ſucceſſibus occaſionem parat elationis*, atque ideò hîc modicum nos deſerit, ne in peccatum prolapſi, in æternum deſeramur. Quod optimè expendit Greg. *Omnipotens Deus eos, quos in æternum diligit, aliquando ad tempus relinquit, unde ſcriptum eſt: ad punctum in modico dereliqui te & in miſerationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abſcondi faciem meam parumper à te, & in miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui. Hinc pſalmiſta deprecabatur: non me derelinquas uſquequaque; derelinqui igitur ſe, ſed ad modicum poſſe utiliter noverat, qui ne uſquequaque relinqueretur petebat.*

Bern. Serm. 54. in Cant.

Lib. de Monaſt. diſcip. c. 18.

Greg. l. 20. mor. c. 15.

Hinc omnem elationem animi ac ſenſualitatem exoſa B. Catharina Genuenſis (cujus vitæ lectio magni fiebat à B. Aloyſio) affirmare non dubitavit: *Sanè guſtus ille ſpiritualis, magis quàm diabolus cavendus eſt, quandoquidem ubi adhæret, morbum generat incurabilem, homine ignorante.* Quem non incurrit, qui hoc guſtu caret, & cui hæc mellis dulcedo ſubtrahitur, ne morbum, vermes ac faſtidium generet. *Temperanter*, inquit Laur. Juſtin. *ſpiritualis eſt ſumenda dulcedo, ne ex immoderato guſtu faſtidium generet. Hoc Sapiens inſinuans, inquit: mel inveniſti, comede quod ſufficit, ne cogaris evomere.* Quò ſpectat illud Bern. *Vulgare proverbium eſt, quod nimia familiaritas parit contemptum; recedit ergo, ne fortè nimis aſſiduus contemnatur, & abſens magis deſideretur, deſideratus avidiùs quæratur, diu quæſitus tandem gratiùs inveniatur.* Et hic alter fructus abſentiæ Chriſti ut ardentiùs deſideretur juxta illud Poëtæ:

Lancicius de Aridit. c. 6. num. 35.

Laur. Juſtin. c. 6. de Interiori conflictu.

Prov. 25.

Bern. in ſcala clauſt. col. 3.

V. Bern. Serm. 74. in Cant.

Semper in abſentes felicior æſtus amantes.

Tibull. l. 2. eleg. 33.

quid cauſæ fuiſſe exiſtimatis cur IESVS duodennis ſe parentibus ſubduxerit, quos ex abſentia ſua adeò cruciandos præſentiebat? niſi ut quibuſdam lachrymis aſperſum luculentius amoris incendium exurgeret? *Amor magis ſentitur cùm eum prodit indigentia*, inquiebat olim Auguſt. ad inſtar ignis, qui parum frigidâ affuſâ magis exardeſcit. *Supra modum*, inquit Richardus Victor. *imò ſupra naturam ignis convaleſcit in aquâ: quia amoris incendium magis exæſtuat ex alterutra contradictione, quàm invaleſcere poſſet ex mutua pace.*

V. Lobbel. Do. inf. oct. Epiph. q. 2.

Aug. l. 10. de Trinit.

Rich. Vict. de 4. grad. viol. chari.

Gg 2 Non

Propert. l. 1. Eleg. 11. *Non nihil aſperſis gaudet amor lachrymis & creſcit.*

In Pſal. 118. Cum Richardo convenit D. Amb. *Quò magis laſſatur affectus, eò magis amor creſcit, & quò diutius abeſt qui deſideratur, eò exſpectantis deſideria majori quadā vi amoris igneſcunt.* Mitto illud Horatii:

Horat. l. 3. ode. 14.
——— *Virtutem incolumem odimus,*
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Illudque Ciceronis de patria: cujus dulcedinem *non tam fruendo quàm carendo didicit.* E quibus alia argumenta facilè ſuppetunt.

§. II.

Abſentia Chriſti confert ad majus meritum & robur virtutum.

3. FRuctus abſentiæ Chriſti eſt majus meritum. Qua de re exſtat præclarum monitum & exemplum in libello quodam B. Catharinæ Bononienſis: quæ cùm variè impugnata fuiſſet, infeſtata blaſphemiis, tentationibus infidelitatis circa præſentiam Chriſti in Euchariſtia, nullis eas lachrymis aut precibus depellere valebat; (P. Servius cit.) potiſſimùm autem infeſtabatur, ſub tempus communionis, donec Deus illi revelavit, *Quòd majus meritum eſt animæ ſi communicet, cum ſupra dictis impugnationibus, ferendo patienter tempeſtatem ſpiritus, quàm illa quæ his expedita, communicat cum multa dulcedine & ſuavitate.*

Si enim alias corporis afflictiones æquo animo ferre, magni meriti eſt, illas animi quæ his longè graviores ſunt patienter tolerare nónne ſummi exiſtimandum eſt. B. Catharina Bononienſis in libello à ſe Deo inſpirante cōſcripto: *Non eſt dolor acerbior illo, quem patitur anima, ob ſenſibilis amoris abſentiam*, imò fuit qui martyrio conferre non dubitavit: is fuit P. Alvarez, vir ſuo ævo ſanctiſſimus, qui ſic ſecum ſtatuebat: (V. Lanc. de Arid. c. 5. n. 29.) *Inquietudinem quamcumque in oratione mihi occurrentem* (puta abs te non cauſatam) *martyrium reputabo, & ut talem fortiter ſuſtinebo*, ſuſtinuitque per 16. annos B. Clara (t. 4. in fine.) de Monte Falco per annos 11. continuos variè exagitata à dæmonibus, & privata cæleſtibus deliciis. B. Catharina Bononienſis per annos 5. valde deſolata fuit, & dæmonis illuſionibus divexata. Videtur Deus noſter cum dilectis ſuis quandoque in arenam deſcendere, ubi non armorum ſed amorum animoſa contentio, uti accidit luctando cum Jacob, de quo Rupertus: (Rupert. in Gen. l. 8. c. 6) *Famoſa lucta & totius ore Eccleſiæ, per orbem celebrata, quâ homo cum Deo luctatus eſt.*

Haud abſimilis hujus certaminis imago (ſi fas ſit humana divinis comparare) in Aluilda puella regia elucet, quæ ubi ſponſi, quem deperibat, patre ſe interponente, expetitis nuptiis frui nequiret, virum mentitur, ac myoparonem conſcendens, mari aufugit. Fortè fortuna, hoſtilem hæc navim conſpicata, ut ducem agebat, arma expediri jubet, confligitur, & eccū Aluildæ caſſis excutitur; agnoſcit hoſtis ſponſam: & ilico Martis tela, in amoris convertit, mutuos ruunt in complexus, (Saxo. l. 7.) & debitam ſibi fidem exſolvunt. Sic anima ubi à Deo variis adverſitatum telis impetitur, eum quaſi hoſtem ſub infeſtis armis deliteſcentem perhorreſcit & illud Propheticum exclamat: *Quare poſuiſti me contrarium tibi*? (Iob 7.) Dum ubi paululum ventis jactata, poſt brevem conflictum, ex hoſte ſponsū ſeſe exhibet, obvium in amplexum ruit, caſtamque ſponſam cæleſtibus complet deliciis. Hujus certaminis non inexpertes puellas complures reperio, quas inter occurrit.

B. Angela de Fulgino, quæ inſidiis dæmonis per biennium impetita, acerrimè animo conflictata eſt: ut & B. Maria Magdalena de Pazzis, primū per annos 5. deinde per alios quindecim cōtinuos ab inferis & ſuperis quodammodo impugnari videbatur, quæ omnia patienter tolerando, quantum meritorum ac gratiarum cumulum compararunt, ex divinis revelationibus ac favoribus hiſce ſponſis ſuis impenſis manifeſtū eſt. De quo exſtat illud Gertrudis, quæ à Domino quaſi ſpreta, intellexit quòd vicinitas nimia quandoque impediat, ne amantes ſe mutuo videant, ut in amplexu fieri conſuevit. Ex quo intel-

lexit

lexit ſponſi ſubtractione, gratiæ meritum quandoque multũ augeri. Quid, quod vel ex eo plurimum meruerint, quod hoc ſit Deum verè & ſincerè diligere, propter ſe, non propter conſolationes, & hic eſt

Lanc. de Arid. c. 6.

4. Fructus abſentiæ Chriſti: ut ſerviant expenſis propriis, ſicut milites honorarii non ob ſtipendiũ aut panem victalitium: uti olim Deus Birgittæ & S. Gertrudi revelavit, dicens: *Vellem electis meis perſuaſum eſſet, quòd eorum bona exercitia placeant, quando ſerviunt expenſis propriis*, non ob ſtipendium conſolationum.

Drex. Rhet. cal l. 1. c. 9. §. 2.

Fuit conſtans Dei Amicus qui candidè faſſus eſt, ſe jam 40. annis Chriſto ſervire aſſidua oratione ſine ulla conſolatione interiori aut guſtu, hoc unum illi ſolatio eſſe, quòd propriis expenſis ſerviret. Et hoc eſt, quod S. Jgnatius ſuis inculcavit, Deo fideliter ſervirent ſive plures adſint viſitationes ſpirituales, ſive pauciores.

Reg. ſum. 22.

Lib. 1. hiſt. med. c. 6. Sainct. Iure tom. 3. perſeverance.

Camerarius refert de Petro Comite Sabaudiæ, qui ut Otthonem Imp. electum ſalutaret, in conſpectum venit media corporis parte holoſerico ac telâ aureâ pretioſiſſimè conveſtitus, ex altera parte totus cataphractus: hujus inſolentis habitus cauſam Imperatori expoſuit: unâ parte auro & gemmas pretiosè indutus, Regiæ ſuæ Majeſtati in pace ſerviret; arma verò quibus pars altera corporis munita erat, ut illis in bello ipſi militaret, & uſque ad ultimum ſpiritum decertaret. Ita nos in utrumque parati eſſe, nec in bello terga vertere imbelles debemus.

Antonia Romana magnæ ſanctitatis vidua à Sancto Philippo Nerio valde æſtimata, aptâ ſimilitudine animas in pace & animi tranquillitate, deliciis ac internis conſolationibus aſſuetas, catulis Melitenſibus domicellarum comparat, viros autem adverſis exercitatos venaticis canibus, dum dicit: Deum operariis ſuis converſioni animarum deditis non præbere „tot in oratione guſtus & conſolationes, „uti dat quibuſdam fœminis; & licèt illos „tanquam canes venaticos (qui capiendo „urſos & apros, id eſt, peccatores convertendo, veniunt quandoque pedibus „lutulentis) non admittat ad oſcula, ſicut „admittit parvulos catellos, pulchros, otioſos; tamen pluris facit illos Dominus, „quàm iſtas mulierculas, quibus ſe magis „communicat per ſpirituales guſtus & veluti quoſdam amplexus.

Lanc. de Aridit. c. 5. n. 28.

Declaravit hanc veritatem Chriſtus S. Gertrudi non abſimili ſimilitudine: Sicut, „inquit, Imperator aliquis præpotens nõ „ſolùm delectatur in palatio ſuo habere „puellas delicatas & ornatas, ſed etiam „ordinat, principes, duces, & milites, „alioſque diverſis operibus aptos miniſtros, quos ſingulos in palatio ſuo ſemper „habeat ad diverſa negotia paratos; ita „& ego non ſolùm delector in interioribus deliciis contemplativorum, ſed etiam „diverſis exercitiis utilium negotiorum, „quæ fiunt causâ mei honoris & amoris: „quia tales magis exercentur in charitate, „patiẽtiâ & humilitate. Ecquis Imperator Duces exercitus ac milites honorarios, qui nullo ſtipendio pro eo decertant, non præferat puellis honorariis, quæ in gynæceo reginæ aſſervantur? *Charitatem militis ad Imperatorem ſuum indicat bellum*, inquit S. Joannes Climacus, *Monachi verò charitas ad Deum maximè eo tempore quo adſtat orationi deprehenditur.* Theologus quidam, quid rerum omnium difficillimum rogatus? hæc 4. reſpondit: *Laborantis in partu, docentis in ludo, imperantis in bello, & orantis in templo*, aut in cubiculo, hic licèt hoſtium incurſiones mille obveniant non decedit è campo, non arma abjicit; ſed generosè decertat. S. Petrus in oratione raptus, vidit mappam refertam variis beſtiis, audit vocem, occide & manduca, nec quidquam ſuavius guſtavit. Tentationes, quæ in mappam mentis candidæ incidunt, occide, & fructum ſuaviſſimum reperies; & ejuſmodi orationes aridæ, uti pharmaca medicorum drooghen maximè virtutis, ac Deo ſæpe gratiſſimæ accidunt, ut docet * Binet de Amore divino, quem conſule. Unum hîc delibaſſe ſufficiat, quod Plinius & Majolus referunt. Olim fuiſſe peritiſſimos ſtatuarios, qui ſimul in una ſtatua deſudabant, hic domi ſuæ caput, alter

Grad. 28.

Oratio non deſerenda ob ariditatẽ aut tædia.

* Amour divin c. 24.

alter in officina ſua pedem, tertius brachiũ effinxit; ſed eo artificio, ut quęque pars parti congrueret, ac ſi uno cœlo ab uno artifice confecta eſſet, atque ita ex tot partibus, pulcherrima ſtatua efficta eſt. Ita oratio ac meditatio ſæpe longè præſtantior, quę per partes interrupta, & variis phãtaſmatis intercifa, quàm quæ ſine ulla interruptione abſoluitur. Nemo dicat, non poſſum orare, meditari, &c. ſi non potes cum Joanne ſublimia & divina contemplari, procide, inquit, Thomas à Kempis, cum Magdalena ad pedes Jeſu, & corde contrito & ſpiritu humiliato, pete tuorum veniam peccatorum. Si non vales cum Paulo ad 3. cælum evolare, mane cum eo apud Chriſtum, carnem cum vitiis & concupiſcentiis crucifigendo. Si non potes montes excelſos conſcendere cum cervis, id eſt, viris perfectis, ingredere petram cum herinaciis, ut ibi ſpinas peccatorum & terrenarum rerum exuas. Si non habes alas aquilæ volantis ad ſidera, habes pennas ſimplicis columbæ nidificantis in maceria, meditando paſſionem ſervatoris. Denique ut illud robur animi acquiramus, & in viros perfectos, ac robuſtos milites nos Deus efformet, lac nobis conſolationis ſubtrahit, & ſolidiori cibo aſſuefacit. Quam doctrinam B. Petrus Damianus Agneti Imperatrici tradidit dicens: *Ne turberis ſi qua te fortaſſis adverſitas feriat, ob id enim fit ut internus ille diſpoſitor ad hanc te dulcedinem trahat: nam & mater cùm ablactare vult filium, aliquando fel uberibus adhibet, ut dum aſpernatur ille quod abhorret, compellatur ad alimentum ſe transferre quod roboret.*

L. 7. Epiſt. 5. ad Imp.

V. interpretes de ablactatione Iſaac.

§. III.

Fidelitas amantis, in abſentia amati maximè comprobatur.

SUpereſt nunc 5. atque ultimus fructus abſentię Chriſti, ut dilectus experiatur, animæ, ſe abſente, fidelitatem. Audite & melleum ſermonem haurite: *Cave tibi ô ſponſa quando abſentat ſe ſponſus, non longè abibit, & ſi non vides eum, ipſe tamen videt te ſemper, plenus oculis ante & retro. Habet etiam circa te nuncios ſuos ſpiritus, quaſi ſagaciſſimos exploratores, ut videat quomodo abſente ſponſo converſeris, & accuſent te coram ipſo ſi aliqua ſigna laſciviæ & ſcurrilitatis in te deprehenderint. Zelotypus eſt ſponſus iſte, ſi fortè alium amatorem receperis, ſi aliis magis placere ſtudueris, ſtatim diſcedet à te & aliis adhærebit adoleſcẽtulis. Delicatus eſt ſponſus iſte, nobilis & dives eſt, ſpecioſus præ filiis hominum, & ideò non niſi ſpecioſam dignatur habere ſponſam. Si viderit in te maculam ſive rugam, ſtatim avertet oculos.* in abſentia ſua de fide ſponſæ, Zelotypus ſponſus maximè ſolicitus eſt.

Bern. Scala clauſt. col. 3.

Sapient. 14. *Creaturæ Dei in tentationem factæ ſunt animabus hominum.* Locus difficilis. Quomodo enim ſumma bonitas, qui vult omnes ſalvos fieri, feciſſet creaturas in laqueum? cùm Deus intentator malorum ſit, & neminem tentet? ſimilitudo rẽ exponet: facit Deus ſicut paterfam. volens explorare fidem filij ſeu ſervi, relinquit nummum in menſa, ciſtam vel cellãm vinariam apertam, ipſe ſe inde ſubducit, ut exploret an ſe abſente quid auferent. Deus ſubducit ſe in ſecretum cubiculum aulæ ſuæ, & relinquit omnes theſauros creaturarum apertos, non ut homo ſe offendat, iis abutendo, ſed ut exploret fidelitatem noſtram. Quam doctrinam confirmat Cardinalis Cajetanus in illa verba: *Palpebræ ejus interrogant filios hominũ.* Pſal. 10. *Metaphoricus*, inquit, *eſt ſermo ad ſimilitudinem hominis claudentis oculos, ut experiatur quid ſe non vidente, alij faciant.* *Apud Lippom. in calen.*

Fideles filij qui abſente patre dum extra oculos, dum in univerſitate, in exteras provincias profecti, ita ſe gerunt, ut in ædibus paternis. Si famuli & ancillæ abſente hero, vel hera ęquè ſeduli, æquè fidi, ij laudandi ſunt. Sic conjux ut caſta Penelope abſente conjuge, diſcipuli abſente magiſtro, religioſi abſente pręlato, amicus abſente amico, æquè ſtrenuè partes agat, ac ſi præſentes eſſent, hi ſe fideles oſtendunt. Quàm multi hero pręſente ſobrii ac ſobrię, quæ coram ſimulant ſe craſſiorem potum, nec vinum ferre poſſe, dum os poculi ab hero

hero fuligine tinctum, benè notatos in conſpectum dedit.

Chryſolog. Ser.83. Rem miram & prope inauditam narrat Sanctus Petrus Chryſologus, Apoſtolos qui præſente Magiſtro tam frugaliter cœnabant, tantâ reverentiâ coram agebant, impranſi non ſemel Dominum ſequebantur. Illo mortuo vix oculis ſublato, dum corpus vix in monumento poſitum, intra illud triduum, dum omnia elementa turbata, & petræ ſciſſæ, cœperunt epulari & ducere in bonis dies ſuos. *Terra tremit*, inquit Chryſologus, *turbatur tartarus, ſcinduntur ſaxa, monumenta diſſiliunt, ſol fugit, dies ſepelitur, fit nox totum, & ſoli diſcipuli alto ſigmate, choro uno, toto atrio deliciis ſæculi epulantur*, quid hoc, ait Chryſologus? Unde hæc diſſolutio, qui parati ad fundendum ſanguinem, ad bibendum vinum delapſi? ubi reſpondet: *Hos fratres reverſus ab inferis ſic Magiſter invenit.* Si hoc abſentia trium dierum, ſi hoc abſentia inter Apoſtolos, qui ante oculos tot terriculamenta ac prodigia mortis Chriſti, qui tot miracula viderant, tot conciones ex ipſo audierant, quid non in familia abſente hero, in ſcholis abſente Magiſtro, in Religione abſente ſuperiore timendum eſt, niſi omnino fidi ſint. Matt. 21. *Homo erat Paterfam. qui plantavit vineam & peregrè profectus eſt, & agricolæ apprehenſis ſervis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt.* Qualis hæc carnificina, qualis tragœdia? cauſam noſtis? *Peregrè profectus eſt.* Tum illi inter ſe conſpirare, murmurare, otiari, vereri dominum, ad ultimam deſperationem devenire. Nónne identidem de ſervo tali illud comici ingeminatur:

Neſcio quid me abſente turbatum eſt domi?

...tan. ...ic.bell. ...2.c.54. Vultis hujus prototypi ectypon videre: Majorcenſis civis locuples uxorem cum liberis & ſervo in villa reliquit, & ipſe *profectus eſt foras.* Hic ſervus à Domino malè habitus, illo abſente ultionem concepit, ac foribus obſeratis, herâ vinctâ, liberos ad domus tectum ſecum effert; reverſus herus indignatus foras clauſas, ſervo qui è ſublimi ſpectabat, minari, at ille unum filium è tecto præcipitat, & mox alterum. Pater hîc penè exanimatus, blandiùs eum affatus: at fruſtra, ni, inquit ſervus ille nequam, tibi nares præſcindas, & tertiũ præcipitem agam; quod cùm amore filii pater feciſſet, mox tertium unà cum uxore præcipitat, ac ſeipſum, ne pœnas daret, ſuſpendio liberavit. Quid non abſente Domino turbatum eſt domi? famuli quàm officioſi, quàm morigeri, dum coram Domino; ſed quid, dum inter alios famulos? de tenacitate domini, de ſalacitate dominæ. Quot ficti amici impræſentiarũ aurea verba, omnia laudare, ad omnia aptũ deprædicare, in abſentia, inane cerebrum, nullius judicii, malæ famæ, &c. Vis noſſe an alteri amicus ſis, inquire quid abſens de te ſentiat & dicat? Matt. 11. *Illis autem abeuntibus cœpit* Iesvs *dicere ad turbas de Ioanne.* Chryſoſt. *Quàm benè recedentibus diſcipulis, cœpit laudare Ioannem. Non ſicut quidam blandiores homines, qui libenter homines in facie laudant, aut quando vident amicos ejus fideles aut domeſticos, quos credunt, quia nuntiaturi ſunt illi quidquid audierint.* Sed fidi amici ſunt, qui non modò præſentes, ſed & abſentes collaudãt: dicitur Gen. 11. *Erat autem terra labii unius & ſermonum eorumdem.* Liran. *Eſt autem homo labii unius quando ſimiliter loquitur de proximo in præſentia & abſentia ejus, & linguæ diverſæ quando bona loquitur in præſentiâ proximi, & mala ipſo abſente.* Ideo & ſponſus ille cæleſtis longè abit & dicit, *Expedit vobis ut ego vadam*, ut fidem fidelis animæ explorem, quid dicat, quid me abſente agat. Quot peccata, quot adulteria, quot zelotypiæ ex abſentia conjugis?

V. Serlog. tom. 1. pag. 284.

Hic ludus amantis fuit: Matrona Pariſienſis deſerta ab amaſio ſuo Pantagrueli, miſit ei annulum cum falſa gemma, cui annulo inſcriptum Hebraicè Lamma Sabacthani. Conſuluit hic varios quid hoc ſignificaret, dum tandem ingenioſè quidam Pamugus nomine, ſic expoſuit: *Di amant faux*, Id eſt, dic falſus amator, *Pourquoy m'as tu laiſſée.* id eſt, Lamma Sabacthani, quare dereliquiſti me? quoties ejuſcemodi annulum cæleſtis ille ſponſus mittere poſſet ad olim ſponſas ſuas: *Di amant faux*; quare dereliquiſti me? in promptu

Tuningii Apophteg. Franc. pag. 54.

promptu cauſa; Prov. 7. *Fruamur cupitis amplexibus.* Quomodo audes hoc? *Non eſt enim vir in domo ſuâ, abiit viâ longiſſimâ.* Patheticam in hac re hiſtoriam accipite, quã refert Gramondus: non longè à civitate Montauban, caſtrum quoddam inhabitabat Nobilis Francus Reyneſius nomine, qui in uxorem duxerat Panatiam venuſtiſſimam fœminam. Et ecce quidam Paulinus vicecomes in eam exarſit, variis munuſculis eam ſibi devinxit, & quò tutior eſſet acceſſus, jam formâ hortulani, jam pictoris, jam aliâ in caſtrum ſeſe penetrabat, jamque Panatiam totam occupabat, quo amor ejus in conjugẽ Reyneſium omnino refrixit; qui rem ſubodoratus, omnem modum quæſivit, ut Paulinum in flagranti delicto deprehenderet. Interea Ephœbum unum Reyneſius pecuniâ corruperat, injuriâ à Domina pridem affectum, quare Dominum accedit, in genua provolutus veniam & vitam precatur, flagitium omne exponit, & ab hero vindictam flagitat. Iam planè edoctus Reyneſius ſimulat ſe peregrè negotij cauſâ proficiſci, uxor illi Crocodili lachrymis valedicit, quibus infames ignes tegat. Die inſequẽti adeſt Paulinus cum Germano Panatiæ, ejuſdem farinæ, jam ſine ullo metu, fruiturus cupitis amplexibus. Dies & veſper in epulas ac choreas, nox deteſtandæ libidini deſtinatur. Reyneſius qui ante diſceſſum omnia peſſula oſtiis amoverat, jam certus adulterum intus eſſe, armata militum manu, concubia nocte caſtrum invadit, penetrat ad cubile, ubi Paulinus cum cõjuge repertus, qui tumultu excitus, ſclopum arripit, in Reyneſium explodit, ſed ictu irrito; Paulinus verò variis vulneribus confoſſus occubuit, ante pedes Panatiæ. Frater dum per feneſtram fugam cogitat, à ſatellitibus inferrè ſuppoſitis haſtâ trajicitur. Iam nobiliſſima fera ſupererat, infamis mulier, quæ ſe ſubduxerat, & in interula, ſolo pudore tecta in latrinis latebat, protracta jam veras lachrymas dabat, ruit in amplexus conjugis, vim ac technas Paulini exaggerat, omnem fidem per ſacra ac profana ſpondet. Inſerit ſe medium ac pro matre intercedit filius; hic jam patrem exarmarat, dum ab Ephœbo ad vindictam tam indigni facinoris incitatus, uxorem obtruncat. Cadavera per triduum jacuêre inhumata. Hoc eſt frui cupitis amplexibus, dum vir in domo non eſt. S. Hugo Card. exponens hæc: *Non eſt vir in domo, abiit viâ longiſſimâ,* per virum accipit Chriſtum, qui non eſt in domo ſua, id eſt in mundo, viſibili ſpecie, abiit viâ longiſſimâ, puta in cælum, ſed væ cùm venerit exacturus rationem. Quid fecit hic paterfam. agricolis vineæ? malos malè perdet. Quid fecit hic paterfam. conjugi ſuæ? viro hoc abſente quid non in terris mortales agunt, & audent? quàm paucæ fidæ ac fideles animæ: unum & ſingulare fidelitatis exemplar propoſuiſſe ſufficiat. Bertulphus inter proceres Germanię nobilitate ac opibus præpollens, ut animo erat apprimè pio, in Palæſtinam cogitabat, veſtigia Chriſti veneraturus? jamque neceſſariis ad iter comparatis, adſcitiſque cõſilij ſociis, magna remora Ansberta uxor lectiſſima matrona interceſſit;

——— Sed nullis ille movetur
Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit.

Affirmat ſe voti reum, nec temerè aliquid decreviſſe, ſi avocare pergeret uxor, non marito, ſed cælo eam pugnaturam. Adhæc abſentiam ſpondet opinione breviorem fore, nec annum exceſſuram. Solvit ergo, & jam multum terris jactatur & alto, tandem Palæſtinâ potitus eſt. Hujus aſpectu quam voluptatem Bertulphus ceperit ſupervacuum ſit narrare, illum neque antrum Bethlemicum, nec Iordanis fluenta, quamvis annus ſpectaculo ſatiaſſent. Interea Ansberta quaſi virum extuliſſet, publico abſtinere, & mundo muliebri abjecto, quotidie lugebat. Sic anno prope revoluto adeſt ecce nuntius, & literę; reſpirat, ſed heu legit illum à barbaris captum, ſævique principis in poteſtatem veniſſe, aratro trahendo aut foſſis ducendis ſervilem in modum occupari, flagriſq; ſi qua ceſſet, identidem moneri, mucido pane ac frigidâ vitam tolerare. Spem libertatis unicam, ſi coram uxor lachrymis ac facundiâ potiùs quàm auro, ferocem principis animum ten-

Poiters Larva pag. 160.

Prov. 7. v. Corn. hic.

Biderman l. 2. acroa. 2.

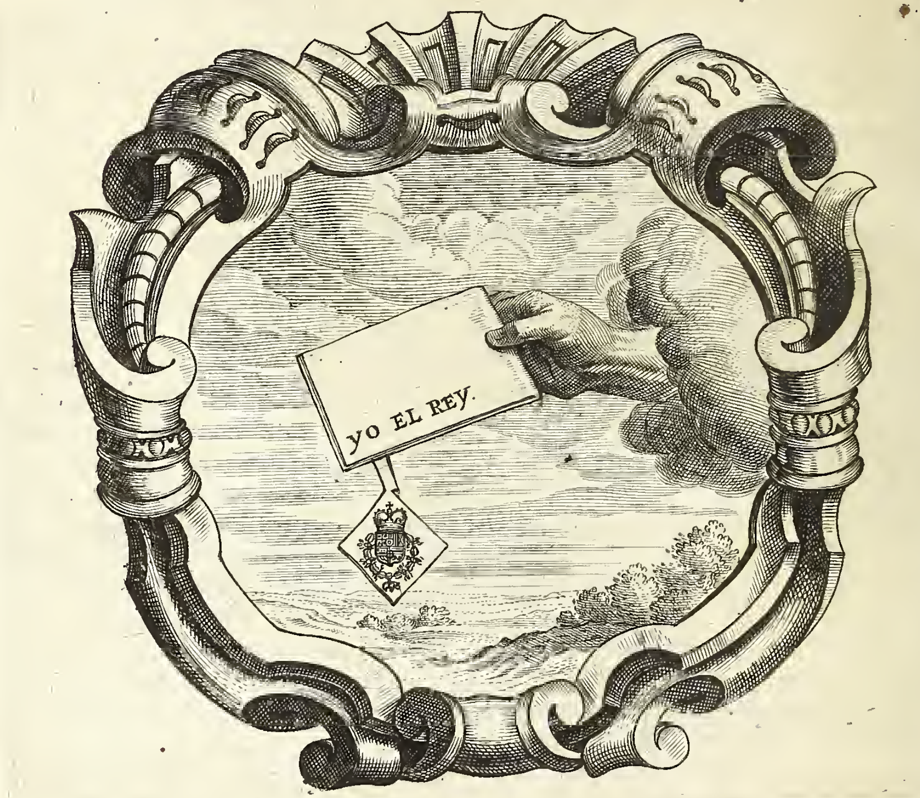
Virg. l. 4. Æneid.

tentaret. Hoc per quidquid jucundũ utrique in vita, ſe orare & obſecrare. Lectâ cum gemitu Epiſtolâ, amici, proceresſque ſententias rogantur. Nemo omnium fuit qui expeditionem ſuaderet, in terras barbaras fœminæ. Cæterùm ne & hanc fidem etiam abſenti deneget, ſimulat conſilium. Eo tempore Bertulphum nõ ergaſtuli magis ęrumna, quàm uxoris in horas expectatę deſiderium excruciabat; perlatę demum literæ, quibus de cõjugis adventu juſſus eſt deſperare, & jam triduum in querelis, non ſine ſtomacho duxerat, cùm in veſtibulo regiæ, fidicen peregrinus conſpicitur. Hic ſuaviſſimo concentu omnem viciniam, ac aulicos excire. Fuêre qui ad principem referrent; jubet adduci, cùm pulſare teſtudinem paulatim incepiſſet, ſenſit ilicò vultũ hominis ſerenari, quo factum ut cùm numeros modoſque doctè variaret, brevî hominem totum occuparit. Iam cœna vocabat & unà juvenem comitari, dapeſque concentu ſuo condire jubet. Epulis menſiſque remotis, Orpheum ſuum opiparè haberi vult. Dum per aliquot dies illic commoratur, vidit manè captivos ex ergaſtulis ad lapicidinas deduci, & inter hos Bertulphum, quem, cùm decimo poſt die tyrannus quidvis petendi audaciam faceret, liberum dimitti poſtulavit, & impetravit. Accitus ad tyrannum Bertulphus mortem præſagiebat & libertate donatur. Juvenem hunc redemptorem ſuum complectitur, in ſe immeritum ac ignotum tam benevolum, mille votis extollit. Ambo pariter patriam repetunt, jamque patrio ſolo vicini, ſimulat ſe fidicen in proximo pago quid negotij habere, propediem adfore. Interim Bertulphus ſummo civium ac nobilium plauſu excipitur, convivio exſtructo rationem itineris ſui exponit: at hoc maximè queritur, ab uxore ſe deſtitutum fuiſſe. Cùm repertus eſt qui eam auſus criminari, marito abſente vitam voluptuariã duxiſſe, plus ſex ſeptemve menſes domo abfuiſſe; jamque ille diras omnes in uxorem evomere vixdũ cœperat, dum nuntiatur fidicen adeſſe, cui ille aſſurgere & mille ſexcentis titulis patronum, parentem, ſoterem appellare, obſecrat ut nomen ac genus ſuum tandem aperiat; renidens facturum ſe ſpondet, ſi conjugem toties infidam coram ſiſteret, ſed nuſquam reperitur, & ecce galero rejecto, & colore quo ſibi perſonam fecerat, ſtrophio deterſo, momento ex peregrino fidicine Ansberta prodiit, quę fidicinem egerat. Qui hîc affectus in conjugem tam fidam!

O anima ſacris delitiis, conſpectu ſponſi deſtituta, abiit à te, in terram ſanctam, Solymis captivus detinetur; omnem mundum muliebrem abjice, lachrymis ac orationis citharâ revocandus eſt.

EMBLEMA XXVII.

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. 16.

QVODVIS PETE MVNVS. *Ovid. 2. Metam.*

DOMINICA QVINTA

POST PASCHA.

Oratio ad omnia efficax, ſi quid in Chriſti nomine petieris: uti purâ chartâ, Regis ſubſcriptâ nomine, poteſtas fit quidlibet impetrandi.

§. I. *Oratio ut omnipotens ſit, in nomine ejus facienda.*

§ II. *Ars oratoria forenſis potens eſt, ſed præpotentior cæleſtis ad quidlibet impetrandum.*

§. III. *Divini Oratores, qui impetrarunt, quidquid rogarunt.*

§. IV. *Quemadmodum pecuniæ, ita à fortiori, orationi obediunt omnia.*

§. V. *Quemadmodum pecunia nervus belli dicitur: ita & in bello omnes vires, victorias uni orationi deberi.*

DOMI-

DOMINICA QVINTA POS PASCHA.

Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. XVI.

Drex. Rhet. l. 1. c. 2. §. 4. CAROLVS Imperator, nomine Quintus, ſecundo numine primus, Chriſtianus Achilles, Europæus Alexander, cum Peruanam provinciam ſibi reconciliatam cuperet, nobilem illud Gaſcam huic negotio deſtinavit, eique complures chartas candidas, ſolo nomine ſuo ſignatas (vulgò chartas Blancas) dedit, eo conſilio, ut quiſquis privilegia, munera, aut munia quælibet poſtularet, ſi ea in chartâ virgine exaraſſet, jam impetraſſet. Hac tam liberâ & liberali indulgentiâ, rebelles animi in gratiam reducti, in gratitudinem redacti. Summus Imperator noſter Chriſtus, ingenioſam hanc artem ſuggeſſit, paginam puram regio nomine ſignatam nobis offerẽs:
Ioan. 16. *Amen, amen dico vobis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* En virginem chartam, nihil eſt quod rogando, quod orando impetrare non poſſitis.

In annalibus tam ſacris quàm profanis legere, intelligere & ſeligere eſt, promiſſiones perquam ſplendidas: 4. Reg 2. Elias ad Eliſæum: *Poſtula quod vis, ut faciam tibi antequam tollar à te.* Non inferior fuit illa
Eſther c. 5. Aſſueri: *Quid vis Eſther Regina, quæ eſt petitio tua? etiamſi dimidiam partem Regni petieris, dabitur tibi.*

Marci 6. Huic conſimilis illa Herodis ad Herodiadem: juravit illi, *Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.*

3. Reg. 3. At longè ampliſſima ſummi Regis ad Salomonem: *Poſtula quod vis, ut dem tibi.*

Sed hoc tantùm pro illo tempore, & illi ſoli, nunc omnibus, & ſemper, non dimidium ſed totum Regnum, & infra illud & ſupra illud, *Quidquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.*

E profanis Plutarchus & Thucitides, de Plut. in Themiſt.
Xerxe commemoravit, eum Themiſtocli ſi in Aſiam redire vellet adpromiſiſſe tres civitates: unam frumento, alteram vino, tertiam omnibus aliis neceſſariis opulentam. promiſſa ſplendida, cujuſmodi inter homines quotidiana ſunt, nec quidquam modernis aulicis antiquius, quàm omnia promittere, & nil præſtare. Quibus convenit illud Poëtæ:

Promiſſis dives quilibet eſſe poteſt.

Deus non modò promiſſis, ſed & ſolutione promptus eſt; & ſi cui placet, illud Antverpienſi Præſuli Maledero adſcriptum Anagramma, *Malo de re*, quàm de verbis, aut vanis promiſſis gaudere, is Deum fidejuſſorem habeat, qui & promittere & præſtare valet, quæ nemo dare. * Fuit olim Aulicus * Camus Dom. 5. poſt Paſcha.
Regi ſuo perquam charus, qui ſagittæ inſcripſerat: *Conſequitur quodcumque petit*, hoc uni & ſoli orationi (quæ ab Ambroſio ſa- Amb. Serm. 869.
gitta nuncupatur) emiſſa in nomine Salvatoris convenit: *Conſequitur quodcumque petit*: Hæc enim verba, inquit Chryſoſtomus: *Omnis qui petit accipit, ſolus Deus dicere potuit, qui ſolus omnipotens eſt*, qui ſolus præſtare poteſt. Quidlibet autem ut aſſequamur, in nomine ſuo petendum præcipit.

§. I.

Oratio ut omnipotens ſit, quomodo in nomine ejus facienda.

MAgna eſt vis nominis hujus. Sanctus Greg. hom. 27.
Gregorius ex ipſo IESV nomine quæ-

quæſtionem ſolvit. *Nomen Filii*, inquit, *Ieſus eſt, Ieſus autem Salvator, vel etiam ſalutaris dicitur; ille ergo in nomine Salvatoris petit, qui illud petit, quod ad vera ſalutem attinet*: Vel quidquid deſiderat, in eum finem poſtulat. Nam ut Auguſt, ait, *Non petitur in nomine Salvatoris, quidquid petitur contra rationem ſalutis.* *Aug tract. 102. in Ioan.*

Euthymius, *in nomine meo*, id eſt, ut mei, à Chriſto Chriſtiani. Ribera, *in nomine meo*, id eſt, velut à me miſſi. Cyrillus, *in nomine meo* petitur, quod per Chriſtum, velut mediatorem & collargitorem rogatur. *Cyril. l. 11. c. 7. in Ioan.*

Chryſoſt. *in nomine meo*, hoc eſt per me, meaque merita, quæ optima orandi, exorandi, & quidvis impetrandi ratio & oratio eſt, quam Eccleſia uſurpat, dum quidvis: *Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, poſtulare conſuevit.

Moloſſitæ (gens cæterùm inculta ac barbara) ſi quid à Rege ſuo ſupplices flagitaſſent, id enimverò per filium poſtulabant, eumque prenſabant ulnis, ſtringebant brachiis, & paternis ſiſtebant oculis, quem ſcilicet vel aſpectu ſolo, ceu elingui oratione ad ſubditorum vota preceſque flecteret.

Ita feciſſe quondam auditus Themiſtocles, à Regina probè edoctus: Athenis ille exulare juſſus, ad regem Admetum Orator venit, & filium quem manu prenſabat oſtendit, oravit hic & certè etiam peroravit; at longè efficaciùs in cæleſti curia, filius apud patrem perorat; quem ad ſupplicū vota, potenter inclinat: ſummus amor in filium, & ſumma in hominem filii merita, quibus negare nil omnino poteſt.

Porphyrius Gazæ Epiſcopus, pro eo quo erat in religionem zelo, ab Arcadio Imperatore petiit omnia idolorum fana ſolo æquari, repulſam paſſus libellum ſupplicem nomine Theodoſii Iunioris recèns nati ac fonte luſtrati obtulit, & votis potitus eſt. Apud Hebræos, nomina primorum Patriarcharum, vim quidvis impetrandi continere videbantur. Gen. 48. Filiolis Joſephi benè precatur Jacob dicens: *Angelus qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris iſtis, & invocetur ſuper eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum.* Ratus per ea quidvis impetrandum iri. *Raderus in Aula S.*

Ita deinde lapſis longè ſæculis per Davidis nomen optimi parentis, Salomon orare ſolitus: quòd, ſi Rabbinis credimus, tantæ virtutis fuit, ut cùm arcanâ vi Salomon templo arceretur, nec ullâ humanâ induſtriâ fores reſerari poſſent, ad ſolam invocationem nominis *David*, è veſtigio deſiliiſſe, ac cuique patefactum aditum fuiſſe.

Si tantum potuit Davidis nomen, ut ferreos poſtes pertuperit, adyta reſerarit, ſi hoc nomen pro clavi fuerit, quid valebit nomen Chriſti? quomodo non cælos reſerabit, & omnes theſauros cæleſtium gratiarum oratio tali nomine recludet? cùm Auguſtinus aſſerat: *Oratio juſti clavis eſt cæli?* *Serm. 226. de Temp.*

Alteram loci hujus expoſitionem planè moralem, ſacro Eccleſiaſti convenientem adfert Oſorius, quaſi illud, *in nomine meo*, idem ſit quod *in ſyngrapho meo*. Seu chartam porrigat, in qua nomen manu propria ſubſignatum; in quo Chriſtum ait, amantiſſimum parentem imitari, qui dum chariſſimum filium, in partes exteriores deſtinat, cùm omnia neceſſaria ad longinquum iter citra incommodum & periculum ſecum aſportare nequeat, quo illi univerſa ſuppetant, chirographa plura, in quamvis civitatem præſtat (quæ vulgo dicuntur librances) cedulas cambii, nomine ſuo ſignatas, quibus oſtenſis ei annumeretur quantum petierit, nec quidquam deſit. In hunc modum oratio nobis conceſſa, Chriſti nomine ſignata, ubi patri exhibita, in omni loco, in omni neceſſitate, quidquid petierimus, quaſi ex debito, & contractu cum filio inito perſolvet, nec quidquam deſiderari patietur. Noſtis quanta vis nominis Regii, Pontificii in bullis apoſtolicis, diplomatis, literis patentibus? hæc duo verba, *EL REY*. Quantæ virtutis? collatio dignitatum, Ducum, Comitum, Baronum, aliorumque officiorum tam in ſago quàm in Toga omnem vim ſuam habent, ex vi nominis hujus *El Rey*: *Oſor. Dom. 5. poſt Paſcha.*

in

in litteris Aſſertoriis vulgò paſportis, quantæ virtutis nomen Regis Galliarum, Belgii Archiducis, ſtatuum Hollandiæ? codicilli, pia legata, teſtamenti tabulæ millium, millium millionum, vim ſuam habent in ſyngrapho, ex nomine Teſtatoris propria manu tabulis ſubſcripto.

In cambiis, apochis, contractibus, emptione, venditione, ſponſalibus, ex ſolo nomine valor maximus eſt.

ryſologus m.25. Ex quibus illa inauranda Petri Chryſologi verba infero: *Si homo homini exiguæ chartæ obligatione conſtringitur, Deus,* ſuo ſanguine & nomine ſubſignavit, *& debitor non tenetur?*

216. p. Quidquid collibitum collibyſta ſyngrapho exhibito exhibebit, & ſi quid petieritis patrem in nomine talis filii denegabit? fidem habe fidejuſſori fideliſſimo:

n.15. *Quæcumque volueritis petetis, & fiet vobis.* Sed ne ſingulas partes orationis ſectando, volumina Tulliana aut Tertulliana conflaſſe

Dom. Paſ. videar, ſoli perorationi, quæ potentiſſimos animorum motus concitare ſolet, inſiſtam: & ut finis orationis eſt perſuadere dictione, ita apud Deum non modò orationem quidlibet impetrare, ſed quidvis Deo imperare poſſe, adeoque orationem omnipotentem demonſtrabo.

§. II.

Ars oratoria forenſis potens eſt, ſed præpotentior cæleſtis, ad quidlibet impetrandum.

Max. 3.c.9. Potentiam diſertæ orationis plurimum valere Valerius aſſerit; *Tamen ſub propriis exemplis,* inquit, *quo vires ejus teſtatiores fiant, recognoſci convenit.*

Regibus exactis plebs diſſidens à Patribus juxta ripam fluminis Avienis, in colle qui ſacer appellatur, armata conſedit: eratque non ſolùm deformis, ſed etiam miſerrimus Reip. ſtatus, à capite ejus cætera parte corporis peſtifera ſeditione diviſa, ac, ni Valerii diſerta ſubveniſſet oratio, ſpes tanti Imperii in ipſo pæne ortu ſuo corruiſſet: is namque populum nova & inſolita libertate temerè gaudentem, *Oratione ad meliora & ſaniora conſilia revocatum, ſenatui ſubjecit,* id eſt, *urbem urbi junxit:* Orationi ergo facundæ, ira, conſternatio & arma ceſſerunt.

Hæc etiam ſanguinis cupiditate furentes compeſcuit: miſſi enim à ſæviſſimis ducibus Mario & Cinna milites ad M. Antonium obtruncandum, oratione ejus extemporali obſtupefacti; deſtrictos jam & vibrantes gladios, cruore vacuos vaginis reddiderunt; quibus digreſſis Pub. Antonius (is enim ſolus in ambitu expers Antonianæ vocis ſteterat) crudele Imperium truculento miniſterio peregit. Quàm diſertum igitur eum fuiſſe putemus oratorem, quem ne hoſtium quidem quiſquam occidere ſuſtinuit, qui modò vocem ejus ad aures ſuas voluit admittere; ſed ut alios mittam, Oratorum Princeps Cicero, Romanam Curiam in quam collibuiſſet ſententiam pertraxit; inde Rex à quibuſdam dictus eſt, quod mentes Senatorum regeret; ut vel maximè in Q. Ligario patuit, in quem, ut Julius Cæſar ſententiam tulerit, Cicero peroravit, & abſolvit. Orationis vim quam pro ſe digeſſerat, ſed non dixerat, Milo ut legit, facilè intellexit; ſi hanc inquit, liberè, pro roſtris pronuntiare Tullio licuiſſet, non comederem modò Barbatos piſces. Inter Græcos Demoſthenes gloriari ſolitus, non difficile ſibi eſſe perorando cauſſam malam, ut vellet, bonam reddere. id vel ex eo colligas, quòd Athenienſes modò arma ſumebant, modò pacem cum Philippo Macedone componebant, modò bellum gerebant, prout Demoſthenes civium animos huc atque illuc oratione ſua flectebat. Ita Græcus hic orator pacem & bellum ferebat linguâ, alterutrum quod voluiſſet effuſurus. Eadem perorandi vi Piſiſtratus, Pericles aliique excelluêre, quos Mendoſa noſter in amœniſſimo viridario, appoſitè periтiſſimo iſti Cytharœdo Alexandri, aut Henrici Regis cognomento Boni, compoſuit: apud hunc, inquit, fuit quondam neſcio quis Cytharam pulſandi peri-

Mendoſa virid.l.6. Orat.9. n.127. De Thimot, Cytha. Alex. v. Marian. de Regis inſtit.l.2.c.7.

peritiſſimus, qui à Rege exoratus primùm fides graviter remiſſas fractâ & nutabundâ digitorum viciſſitudine percutiens, tam inuſitatæ ſeveritatis concentum elicuit, ut regi quendam veluti ſtuporem injecerit, lacrymas excuſſerit, totum vultum incredibili mœſtitiâ complerit. Subitò verò digitis celeriter incitatis, Nervis ad plauſum hilariter ac feſtivè commotis, molliores vegetioreſque ſonos in illius aures induxit, quibus rex tamquam illecebris incitatus, non modò hauſtum dolorem ſepelivit, verùm etiam maximo riſu exultabundus, in ſaltus geſtuſque erupit. Poſtremò choris ad vehementiores modos acriter pulſatis, neſcio quid horridum & incultum regis aures perculit, quod illius animum tantâ immanitate efferavit, ut rationis minimè compos, fremeret, deſæviret, magnam ſatellitum ſtragem ederet, majorem haud dubiè facturus, niſi congeſtæ undique à militibus pulvinarium moles furentem retardaſſent. Videtis unius Citharœdi poteſtatem, at in ea obſecro adumbratum viri juſti, apud Deum precantis imperium agnoſcite: Hieronymus certè de cæleſti oratione loquens ait: *Hæc eſt lyra noſtra, hæc cithara, in hac cantamus Domino.*

Hieron. in Pſal. 143.

Hæc omni citharœdo argutior, omni oratori facundior, ipſum Deum, in quas voluerit partes, potentiſſimè flectere, & arbitrio ſuo quaſi obedire compellit. Hoc ne temere, Salvianum induco ſic ſentientem: *Quòd ſcriptura ait, aures Domini in precibus ſemper eſſe juſtorum, non audientia tantum Dei, ſed quadam quaſi obedientia Dei deſignatur.*

Ecquis unquam ita judicem orationis lenociniis incantavit, ut quaſi vinculis conſtrictus, ab eodem ſe diſſolvi poſtularit. Hoc orationis faſcino Moyſen uſum fuiſſe legimus, dum velut faſciis quibuſdam omnipotentem ita colligavit; ut exclamarit: *Dimitte me.* Quod expendens Hieronymus: *Quando dicit dimitte me, oſtendit ſe teneri poſſe, ne faciat quod minatus eſt:* Dei enim potentiam ſervi preces impediebant.

Exod. 32. Hier. ep. 12. ad Gaudẽt.

Ea propter jure exclamat Gregorius ille Nazianz. *O ſacrum & divinum opus orationis!* Opus planè divinum quo homini poteſtas, quaſi omnipotentis quidlibet patrandi confertur: Ita Petrus Chryſologus oratione ſola Moyſen quaſi omnipotentem agnoſcit: *Per hanc*, inquit, (orationem) *Moyſes fit Deus, & ad triumphos ſuos militare ſibi omnia mandat elementa.* Quibus longè concedit omnis Tullii facundia.

Orat. 1. i Orat.

Chryſolog. Serm. 43.

Aër ceſſit dum intemperiem ejus preces non ſemel temperarunt. Elias pro libitu cælum aperire, & operire viſus eſt: *Iubet & clauditur cælum, orat poſtmodum & aperitur, ut Sanctorum meritum monſtraretur, non ſolùm in terris poſſe quod voluit, ſed & cæleſtibus poſſe impetrare quodcumque petierit.* Hæc Chryſoſtomus.

Chryſ. de Elia ſerm.

Neptunus non ſemel tumentes fluctus levi oratione placavit, quin tempeſtate ſæviente Jonam fluctuantem tempeſtivo hoſpitio excepit, de quo Nyſſen. *Oratio Ionæ cetum domum effecit.* Ob nauli penuriam cùm tranſvectionem nauta Franciſco de Paula denegaret, calcavit elementum, in famulatum ſubeunte natura. Molem terræ potentiùs quàm Archimedis machina non ſemel oratio concuſſit. Act. 4. Cùm oraſſent (Petrus & Joannes) motus eſt locus in quo erant congregati. orantibus media nocte Paulo & Sila: *Terræmotus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris.*

Act. 16.

Ignis verò agens fortiſſimum, quoties ad virginem ac Martyrum preces, aut ſubitò reſtinctus, aut altiori vi retentus ſit, tres illi pueri in medio fornacis innocui luſitantes, aliaque ſacrorum annalium teſtimonia ſatis loquuntur. Si hæc parva videantur, adjiciam majora: omnes morborum legiones orationi ſubjectas, mortuorum agmina orantis imperio ſuis tumulis ad vitam revocata ſacræ ac profanæ hiſtoriæ me tacente locupletè teſtantur. *An non omnipotens ergo*, quæris Bernardus, *cui omnia poſſibilia ſunt*? ſi omnipotens divinus orator, certè orationem, ex homine Deum quemdam facere convincemus: quod ingenioſus Poë-

Danielis c. 3.

tæ

ta Martialis diſertè inſinuat:

Qui fingit ſacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille Deos, qui rogat ille facit.

Facit vel ſe ipſum Deum, cum rogando & orando ſe omnipotentem experitur.

§. III.

Divini oratores, qui impetrarunt, quidquid rogarunt.

CHryſoſtomus l. 2. de orando Deo: *Age jam & illud exponamus vobis, quàm multis ſanctis datum deprecationis præſidio ſervare non ſolùm gentes ac civitatis, verùm etiam orbem univerſum; in mentione verò deprecationis, primus occurrit Paulus ille inſatiabilis Dei cuſtos, ille cuſtos orbis terrarum, qui per deprecationem & aſſiduam obſecrationem omnes gentes ſalvas fecit, ſemper illud dicens nobis, hujus rei gratiâ flecto genua mea ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

Talis erat oratio Beatorum Dominici & Franciſci, qui ne orbis rueret, alter Atlantem, alter ſe Herculem exhibuit. Hieronymus exponens illud: (*ob 9.*) SVB QVO CVRVANTVR QVI PORTANT ORBEM, *hi ſunt*, inquit, *qui per orationem curvantur, humeroſque periclitanti orbi ſubmittunt.* ſic Abraham portavit orbem, ſic Loth ſuis precibus provinciam, Moyſes univerſum populum.

Tales hodieque ſunt orationes amicorum Dei, qui vim Deo faciunt, quod petunt impetratum auferunt, volucribus, piſcibus, feris, aſtris, creatis omnibus, ipſi creatori vim gratam preces inferunt, & ſibi quaſi ad nutum & ad delicias, *tamquam ſervum emptitium*, ut ait Sanctus Thomas (*Thomas uſc. de tatitate 7.*) cogunt famulari. *Oculi Domini ſuper juſtos & aures ejus in preces eorum*, (*al. 33.*) ut audiat & exaudiat. Sic ipſis Thomæ Aquinati ægrotanti piſceſque appetenti, ibi ubi decumbebat, ignotos (recentes Haleces erant) eoſdem per miraculum ſubmittit: illud ipſum uſu venit è Societate noſtra viro Apoſtolico P. Petro Caniſio, quem itidem ægrum vehemens cupido inceſſerat carnibus certæ cujuſdam aviculæ veſcendi, qualis fruſtra alibi quærenda, per feneſtram in cubiculum advolavit, ſeque nullo negotio capiendam, tantùm non ultro obtulit, in quo vel hoc potentiam orãtis maximè manifeſtat, quod antequam peroret, deſiderium Deus audiviſſe videatur, juxta illud Iſaiæ: *Antequam clament exaudiam.* (*Iſa. 65.*)

Si gloriari potuit Hierophantus Themiſtoclis filius (*Plut. de liberis educ.*) quidquid voluiſſet, id populo quoque Atheniẽſi probari, ſuæ enim ſententię matrem ſuffragari, hujus Themiſtoclem, cujus omnes Athenienſes ratum haberent decretum; quanto meliori jure cæleſtis orator dixerit, conceſſam ſibi eſſe omnipotentiam divinam, & quidquid petierit, hoc omnes creaturas, cælites, Deum ipſum promptiſſimum præſtare. Quod de ſe aliquando confeſſus eſt B. Dominicus, (*In vita.*) vir cæterà oris modeſtiſſimi; auditus tamen eſt dicere, *Se nihil umquam à Deo petiiſſe, quod non impetraſſet.* Excepit has voces ſociorum aliquis, & continuò ſubjungens: mi pater, inquit, pete obſecro ut ille celeberrimus Doctor Conradus in tuam adſcribi velit familiam: cui Dominicus, difficile id quidem eſt, inquit, ſi autem id petam, futurum confido ut impetrem. Proximam noctem totam orando traduxit, ſequenti mane Doctor Conradus ad cœnobium venit, & à Dominico in Religioſam familiam admitti poſtulat. Adeò verum illud Auguſtini: *Sancti ad ſalutem per omnia exaudiuntur.* (*Aug. in epiſt. 1. Ioan. c. 3.*)

Bernardus ille mellis fluvius, complures genere, divitiis, eruditione præſtantes in ſuam familiam precibus adlexit. Inter ceteros Gaufridum de Perona, quem jam nutabundum, & ab aratro ſæculum reſpicientem, oratione per tranſennam fuſa, ita confirmavit, ut idem Gaufridus de parente ſuo, viro bene opulento, ſolicitus, Bernardum obnixè rogarit, patri ſuo emendatiorem vitam precibus ſuis impetrare ne gravaretur: cui Bernardus, ne malè metuas, ego illum probatum Monachum, in hac Claravalle meis manibus ſepeliam, utrumque fuiſſe veriſſimum, eventus docuit.

Non

Non minoris efficaciæ orationem dixero, quæ peccatori gratiam, & vel invito ſalutem contulit.

Talis Ebiſabethæ principis, quæ uni ſuorum aulicorum vehementiſſimum de noxis dolorem impetravit.

Pennequin amor divin part. 3. c. 28 Talis oratio B. Lutgardis quæ advertit venerabilem Jacobum de Vitriaco deperire religioſam quandam ægram; Deum potenter oravit: *Aut ſepara me à te, aut hominem pro quo te rogo ſana, etiam non volentem.* Et eodem momento alter reſipuit. Denique ut orationem in pauca contraham, de Anna Samuelis matre, hoc oris aurei oraculum eſt: *Orando omnia quæ voluit effecit.* *Chryſoſt. hom. 1.* Ut meritò orationis potentiam, quidam clariùs illuſtrantes, pecuniæ, cui obediunt omnia, comparare non dubitarint.

§. IV.

Quemadmodum pecuniæ, ita à fortiori, orationi obediunt omnia.

Tiraquellus *de nobilitate l. 3.* docet, Pecunias facultates appellari, quòd ad res omnes facultatem, adeoque facilitatem præbeant: nam quidquid in urbe carum, in orbe rarum, quidquid voluptati natum, voluntati gratum, id omne, inſuper:

Horat. li. 1. Epiſt. 6. *Et genus, & formam, regina pecunia donat.*

Forum omne circumſpice, quidquid humanis uſibus commodum & congruum, calcei, caligæ, pannus, panis, piſcis, lana, linum, id omne pecuniâ venale eſt.

Officinas ingredere, Nundinas contemplare, quidquid oculis delectabile, quidquid cupiditati acceptabile, id omne pecuniâ venale eſt. Ad Diverſorium diverte, quidquid deliciarum, quidquid cupediarum, quidquid palato acceptum, id omne, etiam ex ultimis finibus terræ, ad tinnitum, pecuniarum, ad tintinnabulum, quod in tabernis ad manum, advolat: Maſſica, Chia, Falerna, Moſella, Rubella, *quidvis nummis præſentibus opta*, veniet & eveniet vobis; vel ipſa veritate atteſtante: *Pecuniæ obediunt omnia.*

Nunc verò ſi orationem pecuniam oſtendero, nónne omnia ei obedire, quidvis precibus, non ſecus ac pretio comparari poſſe comprobaro? ubi occurrit imprimis illud Apulei, *non levi mercede emit, qui precatur, aut parvum pretium accepit qui rogatur.* *Apul. l. 3. florid.* Cicero in Verrem: *Emere*, ait, *malo, quàm rogare*, ac ſi rogatio majus quolibet pretio pretium eſſet; nec immeritò, cùm preces ingentis pretij loco ſint. Ut probat illud Gen. 4. ubi Eva: *Poſſedi hominem per Deum.* Ex Hebræo vertunt alij, *emi virum à Domino*; ſed quo pretio, ſcitè hic Oleaſter ad mentem noſtram, *fortè Dominum pro filio deprecata eſt, & precibus emit.*

Rem acu tetigit Oſorius, qui pecuniam habet, omnia habet, quæ illi neceſſaria ſunt: quia eâ datâ omnia emere poteſt. *Oſor. Dom. poſt Paſch.* *Ita*, inquit, *oratio eſt pecunia ſpiritualis*, quâ mediâ omnia acquirimus, quæ volumus: eſt enim illa inſtrumentum generale, quo omnia nobis acquirenda ſunt. Quare ſicut de pecunia Eccleſiaſticus ait: *Pecuniæ obediunt omnia*, ita eadem veritas de oratione: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis.*

Pecunia vinctos carcere exemit, judices corrupit, morti eripuit. Oratio Danielem ex lacu leonum, Petrum ex arctiſſimo carcere, ſic eductum ſcribit Chryſoſtomus. *Vis diſcere quanta ſit orationis in Eccleſia factæ potentia? vinctus erat Petrus multiſque catenis circumdatus*: ORATIO AUTEM FIEBAT SINE INTERMISSIONE, AB ECCLESIA AD DEUM PRO EO, *& ſtatim eum à carcere liberavit. Quid hac igitur ſit oratione potentius?* *Chryſ. hom. 29. ad popl. Act. 12.*

Pecunia & aurum, ut Poëta canit, omnia penetrat: *Potentius ictu fulmineo.* At longè potentior oratio, nubes fulmine ocyor penetrat, Saxa & rupes pervadit; talis Marci Aurelij Cæſaris Chriſtiana fulminatrix legio, non ſibi ſolùm largiſſimos imbres in ſiti, ſed in hoſtes fulmina, precando cœlo evocavit. Pecunia Chriſtum Judas vinciri fecit! Melius Moyſes oratione Deũ, ut clamarit *dimitte me.* Hæc omnia ut pecunia valeat longè tamen pluris valet oratio juſti. quis pecuniâ eloquentiam, quis ſapientiã ſibi emere poteſt? teſte Sapiente:

Quid

Proverb. 17. *Quid prodeſt ſtulto habere divitias, cùm ſapientiam emere non poſſit?* hanc autem precatione ſibi innumeri compararunt. Quis pecuniâ morbum pellere, quis vitã emere, quis cœlum claudere, & aperire, ſolem ſiſtere, retrogredi, montes movere, aliaque ſupra naturam portenta effecit? hæc omnia aliaque innumera, ex ſacris paginis ſolâ oratione complures veri Thaumaturgi patrarũt. Eliſei oratio ferrum natare jubet, oratio rapidiſſimĩ ſolis curſum adverſus Gaboanitas ſtitit, oratio umbram in horologio Achaz decem lineis retroëgit, oratio Sunamitidis filium ad vitam reduxit, oratio Saræ domum à dæmone liberavit, oratio centum & octoginta millia hominũ in Sennacherib caſtris exſtinxit. Plus dico oratio decies cẽtena millia Zaræ ducis interfecit, dum Aſa ſic apud Dominũ paucis precatur: 2. Par. 14. *Domine non eſt apud te ulla diſtantia utrũ in paucis auxilieris an in pluribus: adjuva nos Deus noſter, in te enim & IN NOMINE TUO habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinẽ.* Tantarum virium fuit hæc oratio, inquit, ſacer codex, ut Domino præliante tot centena millia prorſus cæſa & deleta ſint.

Virg. l. Æneid. *Ante diem clauſo componat veſper Olympo,* quàm ego potentiſſimos orationis effectus percenſeam. Unum hac tempeſtate adnotaſſe ſufficiat:

§. IV.

Quemadmodum pecunia nervus belli dicitur, ita & in bello omnes vires, victorias, ac triumphos, uni orationi deberi.

CHryſoſtomus Hom. 2. de orando Deo: *Quòd quis animi nervos preces appellaverit, mihi profectò verè dicere videatur: etenim ut corpus opinor nervorum beneficio conſtat, currit, ſtat, vivit, compactum eſt: iiſque inciſis omnes corporis numeri diſſolvuntur, ſic animi* (in bello) *per ſanctas preces & conglutinantur & conſtant, curſumque habet pietas facilem, ac ſecundum,* totumque belli corpus orationis nervis potiſſimùm conſolidatur.

Dixerit Aſdrubal de Hannibale, plures urbes Italiæ eum pecuniâ quàm armis expugnaſſe, & ejus ſolo defectu, non militum, Italiâ excedere coactum. Plures certè oratione urbes expugnatas, validiſſimas hoſtium acies fuſas, ex ſacris *ſcripturis,* inquit Cyrillus; Cyrill. Alex. l. 7. contra Iulian. *ſi quidem qui videre voluerit, poterit facilè.* Summus Hebræorum Sacerdos Jaddus, Alexandrum Macedonem precibus expugnavit. Baſilius Valentem imperatorem ſacrificiis terrefecit. Leo Põtifex Hunnorum regem, Dei flagellum Attilam, ſolâ oratione devicit.

Illius preces armatæ fuerint, neceſſe eſt, qui ſolus & inermis copioſiſſimum exercitum fugarit ac ſuperarit? fecit hoc clariſſimus Orientis Apoſtolus, mundi jubar, Societatis noſtræ columen. Franciſcus Xaverius: cùm enim innumera multitudo Barbarorum, quos Badegas vocant, effera, ſanguinaria, truculenta, belluis quàm hominibus propior, in Chriſtianos ſacro de fonte recèns ſuſceptos, inſiliret, omnes ſine dubio perditura: Xaverius prius numine multis cum precibus & lachrymis implorato, ſolus & inermis occurrit, & cædes ac minas anhelantem unico aſpectu & affatu ita terret, ut effuſior in fugam ſe convertat, quàm ad pugnam convolarat. Igitur non minùs per oratores, ut rectè ſubdit Mendoſa, Mendoſa l. 1. reg. c. 7. num. 7. quàm per bellatores, hoſtiles exercitus divinitus atteruntur.

Divus Auguſtinus de Theodoſio Juniore commemorat eum adverſus Eugenii Aug. l. 5. de civit. c. 26. Tyranni validiſſimum exercitum *magis orando quàm feriendo pugnaviſſe,* ſtupendo ſanè prodigio: *milites* porro *qui aderant, nobis retulerunt, extorta ſibi eſſe de manibus, quæcumque jaculabantur: cùm à Theodoſii partibus, in adverſarios vehemens ventus iret, & non ſolùm quæcumque in eos jaciebantur concitatiſſimè raperet; verùm etiam ipſorum tela in eorum corpora retorqueret.* Ad quem eventum alludens Ambroſius, & accomodans illud Davidis: *Gladius eorum intret in corda ipſorum,* Pſal. 36. *ſæpe,* inquit, *iacula in ipſos, qui ea jecerint, refunduntur. Quod etiam proximo accidit bello: ut ſubitò ventus oriretur, qui infidelibus excuteret ſcuta de manibus, ac tela omnium, atque miſſilia in peccatoris exercitum retorqueret.* Hoc

in pluribus aliis conſimilis eventus comprobavit; quis in illo celeberrimo conflictu dimicavit? in quo nemine è caſtris Honorii Imperatoris deſiderato, immo ne ſaucio, centena Gothorum millia, ut refert Auguſtinus, aut ut Oroſius ducenta millia ceciderunt, & cum liberis ſuis eorum Rex Rhadagaſius. Denique ut Cyrillus Alex. ait: *Quòd per omnipotentem Deum ſæpiſſime victa ſint fortes & inexpugnabiles hoſtium acies, ex ſacris ſcripturis, ſi quidem quis videre voluerit, poterit facilè. Nam divinus quidem Samuel, Iudæorum terram Philiſtinis bello depopulantibus, gravemque & moleſtum impetum facientibus, precibus ad Deum fuſis, grandinem de cœlo deſcendere fecit tam copioſam, & gravem & intolerabilem, ut pedeſtri exercitu, cum equitum alis cadente, abſque labore Iſraelitæ victores evaſerint, & pro his, qui Deum timebant, cœlum arma moverit.* Sed hæc omnia miſſa facio, & ad fontes remitto qui uberrimè ſcaturiunt, Mendoſam noſtrum *lib.1. reg.7. annot.28. ſec.3. & 4.* Ribadineram *de principe Chriſtiano lib.2.c.42.* Drexelii Rhet. cæleſtē. Qui pertractatè orationis vires, victorias partas recenſent. Unum ego hìc Carolum V. in quo cùm ſint omnia, præterire minimè poſſum, qui non tam pugnando quàm orando has hactenus inauditas victorias conſecutus eſt. Contra Ottomannicam lunam lunavit arcus, ſexcentas in eum Turcarum Chyliades Deus alliſit ut frangeret, bis conſpectu ſuo Solimannum ante Viennam, velut prænuntia fulminis luce, ſic perſtrinxit, ut nunc trecentis, nunc propè ſexcentis ſuorum millibus armatum, obſidionem ſolvere & fugere compulerit. Septuaginta bella Deo auſpice fortiter ſuſcepit, & feliciter confecit: cujus bellatrici manu relatæ manubriæ, fuerunt decies octingentæ urbes, & totidem naves ſpolia: caſtella ſupra centum millia, nunquam acie aut prælio victus: Plus ultra hunc orbem, in orbe novo metam fixit, ubi octodecim præliis totidem reges debellavit, è quibus Atabalida ultimus Cuſcorum regum, ſeptuaginta aureorum milliones intra dies 70. appenſurum ſe ſpoponderat, ſi libertare donaretur. At quid hunc Carolum Imperatorem invictiſſimum, tot urbium Triumphatorem, orbis domitorem effecit, niſi orationis panoplia? per omnem namque vitam divinæ rei quotidie interfuit, quotidie duarum horarum precibus, primùm mane Deo dicavit, preces inſuper canonicas indies recitavit: duas itidem horas orationi dabat à cœnâ; plerumque flexis genibus, ut multi, qui eum tam domi quàm militiæ, adeò prolixum in precibus adverterant, dicere ſoleret: *Carolus cum Deo ſæpius, quā cum hominibus loquitur.* In ſingulas bellorum expeditiones novas ſibi preces & componebat, & ſuaptè manu deſcribebat, quæ prolixitate Pſalmos pœnitentiales, ut minimum æquabant, quas priùs cenſendas dabat, approbatas quotidie vel in acie recitabat, adeò in illo valuit quod Auguſtinus de Theodoſio, *Magis orando quàm feriendo pugnavit.* Atque hinc illa in rebus gerendis felicitas, hinc tot bella tam feliciter geſta, hinc tam inſignes partæ victoriæ. Ut Galli eum Herculi, Carolo Magno Germani, Itali Davidi, Scipioni Africano Siculi, Alexandro Magno Hiſpani, Turcæ Julio Cæſari, Afri Hannibali æquipararint.

Aug. l.5. de civit. c.23. Oroſius l.7. c.37.

Cyrill. l.7. contra Iulian.

Scriban. polit. l.2. c.2.

Nunc Pyrrhus jactare deſinet plures urbes imperio ſuo additas oratione Cyneæ legati, quàm ſuis armis; orbem certè Carolus oratione potiùs quàm armis ſubjugavit. Hujus qui victorias, qui Lauros æmulantur, orandi ſtudium ſectentur, & non modò in bello, ſpiritus etiam nequitiæ triumphando Victores, ſed & quidquid petierint impetrando omnipotentes ſe fore confidant.

EMBLE-

EMBLEMA XXVIII.

Vt non ſcandalizemini. Ioan. XVI.

PATRVM VESTIGIA DVCVNT. *Iuven.Sat.*14.

DOMINICA SEXTA POST PASCHA.

De ſcandalo, quod ut D. Thomas docet, potiſſimùm conſiſtit in malo exemplo. Vivum ejus ſymbolum habes in cancro marino, qui parvulos ſuos de diſtorto ac enormi greſſu coarguens, rogatur à ſuis ut præiret, illis longè enormiùs incedens, peſſimo exemplo fuit.

§. I. *Filios inſiſtere veſtigiis parentum.*
§. II. Regis ad exemplum totus componitur orbis.
§. III. *Vis exempli, exemplis manifeſtatur.*
§. IV. *Quàm grave ſit peccatum ſcandali.*
§. V. *Pœna in eos, qui ſcandalizaverint unum de puſillis.*

DOMINICA SEXTA POST PASCHA.

Vt non ſcandalizemini. Ioan. 16.

INter celeberrima artis ac induſtriæ humanæ monumenta, illud vel momenti maximi, Dianæ Epheſinæ templum cõtemplandum occurrit: in quo opere, *Plin.l.36. c.14.* teſtante Plinio, ducentis viginti annis, univerſa Aſia opes ac operam impendit. Longitudo erat 315. pedum, latitudo 220. columnæ 127. à ſingulis regibus, ſexaginta pedum in altitudinem erectæ, *munificentiæ*, inquit, *vera admiratio*. Hæc auguſtiſſima moles tanto molimine exædificata, uno die, imò horâ, deſtructa ac in cineres redacta à perditiſſimo incendiario Heroſtrato, qui ſacrilegis hiſce flammis, nominis ſplendorem uſquequaque diffundendum, & hoc tam illuſtri facinore ſe orbi ſpectandum arbitrabatur; verùm fama ejus hac flammâ adeò denigrata eſt, ut publico edicto nomen ex omnibus annalibus ac libris eraſum & penitus obliteratum ſit. Monſtrum hoc hominis omnes execramur; quid ſi etiamnum buſtuarios ſupereſſe monſtraro, qui molem longè præſtantiſſimam ſacrilegis manibus demoliri ac funditus de-
1.Cor.3. ſtruere non verentur? qui templum non manu factum, ſed opus excelſi, *templum Dei ſanctum*, habitaculum Spiritus Sancti, animam, inquam, miraculum naturæ maxi-
Ibid. mũ, quæ ab Apoſtolo *Dei ædificatio* dicitur, incendunt, ac deſtruunt: dum ſcandalo ac pravo exemplo proximũ in ruinam indu-
D.Thom. 2.2.q.43. a.1. cunt. Diſertè doctor Angelicus: *Scandalum eſt dictum vel factum minus rectum, præbens proximo occaſionem ruinæ.* Hinc paſſim ſcripturę ac PP. exemplo bono proximum *ædificari*, ſcandalo *deſtrui*, ac in *ruinam* duci pronunciant. 1.Cor.4. *accepiſtis poteſtatem à Domino in* ÆDIFICATIONEM *aliorum*, *non in* DE- *V.etiam*
STRUCTIONEM. Et Lorin. in Acta c.9.℣.31. *Cornel. in l.*
,,Voces, inquit, ædificandi & ædificatio- *ad Theſſ. 5.*
,,nis, ſignificant quoddam incrementum ,,ex mutuis exemplis ceu lapidibus. Unde ,,dici ſolet quis loqui verbum ædificatio-
,,nis: *hominibus loquutus ad ædificationem*, aut *Rom. 15.*
,,dare bonam ædificationem, aut eſſe ho-,,mo ędificationis, ſeu ędificativus; & Apo-,,ſtolus 1.Cor.14. *omnia ad ædificationẽ fiant.* Ita è contra qui aliis ſcandalo eſt, aut malo
exemplo, illis eſt *in deſtructionem.* *2.Cor.13.*

Hinc ad Rom.14. commonet: *Noli propter eſcam deſtruere opus Dei.* Contingit autem, ut
D. Thomas ait, *aliquem diſponi ad ruinam* *D.Thom.*
ſpiritualem per dictum vel factum alterius, in *cit.*
quantum ſcilicet aliquis ſua admonitione, vel inductione, vel exemplo alterum trahit ad peccandum, & hoc propriè dicitur ſcandalum. Verbi gratiâ, ſuadet quis alteri contractum injuſtum, peccat ſcandalo. Alterum quis incitat ad vindictam, ad duellum, peccat ſcandalo. Alteri quis operam ſuam addicit in cauſa iniqua, peccat ſcandalo. Præſcribit quis, aut præbet pharmaca ad procurandũ abortum, peccat ſcandalo. Alterum quis urget frequenti hauſtu ad ebrietatem, peccat ſcandalo. Denique quandocumque proximo prębet occaſionem peccari, id eſt, ruinæ ſpiritualis. Sed ne hîc latiùs evagemur, in poſtrema illa ac primaria ſcandali ratione, quæ in exemplo conſtituitur, inſiſtemus, cùm in eo ad permovendum ac pervertendum vis ſit maxima, magno teſte
Gregorio: *Plus exempla quàm prædicamenta* *Gregorius*
ſuccendunt. *in dial.c.1.*

§. I. *Filios*

§. I.

Filios inſiſtere veſtigiis parentum.

APologus non infacetus exponit illud Aquinatis Poëtæ:

enalis 14. ——— *Patrum veſtigia ducunt:*

Cancer marinus numeroſam ſuam ſobolē in littore palabundam attentiùs contemplatus, advertit omnem progeniem inconcinnos ac diſtortos greſſus figere, & ceu variis omnes pedibus enormiter vacillare, increpuit, ac recto pede incedere juſſit: ſed liberi parentem liberè admonere, præire vellet, & recta veſtigia figeret, quibus ipſi inſiſterent; tum grandævus ſenex, ubi divaricato crure, longè inconcinniùs claudicavit, ſuis riſui fuit, patuitque ut ille ſuos majores, ita *patrem ſequitur ſua proles*, & ut vulgò dicitur:

't Kindt heeft het artje / naer ſijn vaertje.

——— *Patrum veſtigia ducunt.*

Theodoricus Rex Gothorum apud Caſſiodorum, cùm ad ſenatum, populumque Romanum ſcriberet: *Facilius eſt*, dicebat, *errare naturam, quàm diſſimilem ſui facere Rēpublicam*: faciliùs ac frequentiùs accidere hominem vegetum ac validum, gignere prolem morbidam ac imbecillem, virum ad unguem expolitum & omnibus membris abſolutum, prolē claudam, luſcam aut mutilam: Virum eruditum ac ingenioſum, filium ſtolidum aut ſtultum, quàm ut parens, potator aut ſcortator, habeat liberos pudicos ac temperantes; quàm ut uxor & maritus inter ſe palā liberiores, famulos & ancillas continentes, imò vel filias habeant, ut rectè obſervat S. Vincentius:

cent. n. inna- B.V. enalis .6.

Mater venalis docet ut ſit filia talis.
Scilicet, expectas ut tradat mater honeſtos,
Aut alios mores quàm quos habet.

Quàm ut in familiâ ubi aſſidua jurgia, diræ, execrationes, imprecationes, blaſphemiæ, pueri ac domeſtici verecundo ac honeſto ſermone ſint. Compertum hoc nimis:

Soo de oude ſongen / ſoo pepen de jongen.

Tradit Majoragius Luciniam maximè ſolertem ac ſolicitam eſſe ut pulli rectè modulentur, eoſque avidè auſcultare parentem, ut voces ejus quàm proximè imitentur; quo fit, inquit, ut juniores philomelæ captæ, minùs concinnè modulentur, quàm quæ diutiùs parentem magiſtram obſervarunt. Cujus inter homines utinam non exſtaret exemplum: in partibus Leodienſibus puer rogatus, quod nomen matri eſſet? *Charongne*, inquit, nec alio unquam nomine à patre nuncupari. rogatus quod nomen patri *dial*, inquit. quod fratri? *petit dial.* Quod nomen ipſi? *petit crapaut*. Nónne hi pulli crocitant ut à majoribus edocti ſunt? *Patrum veſtigia ducunt.* Parentes, præpoſiti, ac prælati omnes à Chriſto *lux mundi* nuncupantur, quia ſolis ac lunæ vices gerunt. Gen. 37. *Vidi per ſomnium quaſi ſolem & lunā & ſtellas undecim adorare me.* In omni familiâ ſol & luna parentes, in regno Principes. Si ſol in oppoſitione cum lunâ, terrâ aut nube interpoſitâ, uxor cum marito; derepentè eclipſis oritur, omnia ſublunaria in caligine ac turbis vertuntur. In Republicâ, ubi eclipſis inter Conſulem & Gubernatorem, inter Capitulum & Epiſcopum, inter Monachos & Prælatum, quid non in populo turbarum ac tumulus? Alphonſus de Principum vitâ diſſerens: ut heliotropium, inquit, ad ſolem, ita populares ad Principum mores convertuntur, imò.

Candelabrum myſt. Marchant tr. 8. prop. 3. lect. 12.

Beyerlinc, Apoph. pag. 507.

§. II.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

IDem à fortiori in Prælato Eccleſiaſtico locum habet, nam ut S. Iſidorus obſervat: *Pontifex* dictus eſt à *ponte faciendo*, quaſi ſit *via ſequentium*. Quod expreſſius Bernardus epiſt. 42. ad Henricum Archiepiſcopum: *Hoc enim agens, implebis non ſolùm pontificis officium, ſed & etymologiam nominis, pontem utique teipſum faciens inter Deum & proximum.* Vt ſis exemplo tuo quaſi *Via ſequentium.* Quin & veteres ut ſacerdotem exprimerent, pingebant venerabilem ſenem, unâ manu ſolém, alterâ horologium tenentem; quò innuere volebant per ſolem vitam ſacerdotis debere eſſe illuſtrem; per horologium omnium

Tympii ſpeculum magnum ſignū 78. de vitâ exemplari.

 nium

nium ſubditorum vitam ac mores, ex ejus directione pendere. Aut ſi mavis, ſuperiores ac parentes ſunt index horologii, horæ verò ſunt ipſi liberi, qui malè notant ac ſignant; quando horologium patris turbatum, quando illud malè ſonat, objurgat, pulſat ſine ratione. Sunt denique Prælati lux mundi, ut luceant non ſicut ignes fatui, qui, ut Delrio ait, pelliciunt in ſtagnorum fluminumque voragines ac præcipitia; ſed tamquam Pharos ad quam ſe navigantes dirigunt, & ad portum ſalutis tendunt. Libet hoc ſenſu ac conſenſu Prælatorum Eccleſiæ, qui Tridentino interfuêre, confirmare: Sic enim ſeſſ. 6. cap. 1. declaratur: *Integritas præcedentium, ſalus eſt ſubditorum*; & contrà, eorum perverſitas, vorago ac præcipitium eſt ſubditorum. Unde Eccl. 10. *Qualis rector eſt civitatis, tales & inhabitantes in eâ. Secundùm judicem populi, ſic & miniſtri ejus.* Quod experientiâ edoctus ac probè noſcens Carolus V. dicere ſolebat, ſe, quamcumque civitatem ingrederetur, quamprimùm in tria PPP. inquirere ac obſervare: an bonus *Paſtor*, *Prætor*, *Præceptor*. Quibus ſalvis ac ſanis, de corporis ac Reipublicę incolumitate nullus dubitabat. Et contrà ut Innocentius III. rectè ſenſit: *Si caput fuerit infirmum, totum corpus languidum erit. Qualis Rex, talis & ſacerdos.* Et qualis Rex, talis grex. Cui accinit Poëta:

Delrio diſq. mag. l. 2. quæſt. 10.

Bowart in Eccl. c. 10. verſ. 2.

Innoc ſerm. 1. in conſer- vos Pontifi- cis.

2. Reg. 21.

Horatius.

——— *falſa regula prima*
Omnia mendoſè fieri & diſtorta neceſſe eſt.

Henrico VIII. Angliæ, ubi à fide deſcivit, propè omnes Eccleſiaſtici ſubſcripſêre. Qualis Rex, talis grex. Aulam attendite ubi Rex adulter, Princeps, fornicator, nónne aula imò civitas univerſa proſtibulum erit?

Claud. Paneg. 1. de laud. Stilíconis.

V. Mendoſ. tom. 2. l. 1. Reg. cap. 6. n. 18. pag. 417.

Scilicet in vulgus manant exempla regentum.

Solon populares homines Principum umbras vocitabat: ut enim umbræ figuras corporis, ita hi Principum mores adumbrant, & corpore curvo fruſtrà labores rectam umbram jacere. Nec minùs eleganter alius appellat vulgus ſpeculum Principum: ut enim hoc ridenti arridet, flentem deflet, geſtientis geſtus refert, ita vulgus, Principum nutus, ac mores in ſe exprimit. Quid quod Philo Judæus lib. de Adam, Patriarcharum vitas & facta appellavit *leges & jura non ſcripta*, ſed viva: non minùs enim Reſpublica ad illorum exempla, quàm ad præcepta conformatur, ut rectè Claudian. cit.

——— *non ſic inflectere ſenſus*
Humanos edicta valent, ut vita regentis.

Nec concionatores, nec magiſtri in ſcholis, nec monitores, nec minæ tantùm in animis ſubditorum valent, quantum domeſtica ac externa exempla: *Nam ſegniùs irritant animum, &c.*

§. III.

Hanc vim exempli, exemplis, vobis manifeſtam reddam.

Æ Thiopes teſte Iſidoro Siculo, adeò ſuos Principes imitabantur, ut ſi quē haberent monoculum, alterum ſibi oculum eruerent: ſi quem claudum, alterū ſibi crus debilitarent, ne quâ in re ſuo principi diſſimiles viderentur. Hieron. Ep. ad Lętā refert de Alexandro, quòd aſſiduò contemplando claudicantem, didicerit claudicare; de hoc autē Alexandro & Alphonſo utroque magno fertur, illos ſolitos collum leviter contorquere, hunc à naturâ, alterum à conſuetudine: hoc ilicò imitari ſtuduerunt aulici, ut Regis amicus non eſſet, niſi qui obtorto collo incederet. Plutarchus de audiendis Poëtis: Platonici quidam, inquit, præceptoris incurvos humeros, & Ariſtotelis balbutiem imitabantur.

De Fab. antiquis cap.

Beyerlinc. feſto Epiph. §. 3.

Item in moribus: ſi Rex venationi, muſicæ, litteris deditus, ejuſmodi ſtudia in populo vigebunt. Sicut figulus ollam qualem vult fingit, ita populum Princeps. Cretenſes ſuorum Regum æmuli, venatione, & re nauticâ ſe exercebant. Spartani Reges armis ac militari otio vacabant, quorum diſciplinam univerſi juvenes ſectabantur. Aurelius Imperator volens philoſophica ſtudia in ſuâ Repupublicâ languentia iterum inſtaurare, primus ipſe, literariam ingreſſus palæſtram, quem

Mendoſa cit.

quem paſſim omnes ſecuti.

Ludovicus XI. literarum oſor filium hæc pauca latinè ſcire voluit: *Qui non novit diſſimulare, non novit regnare.* Et ilicò urbs Pariſienſis aſinis referta fuit, quos Franciſcus I. ſcientię amans eliminavit, factúmque ut nuſquam eâ ætate plures literati eſſent quàm in Galliâ.

lenaer cl. pag. 52. eyerlin. cit.

De Joſinâ Rege Scotorum memoriæ proditum eſt, cùm medicorum familiaritate mirificè caperetur, brevî totam nobilitatem huic ſe ſtudio dediſſe, ut aula omnes medicos non caperet.

Mitto Neronem Cytharœdos ac hiſtriones ſummâ benevolentiâ complecti ſolitum, ac proinde urbem ejuſmodi hominum fæce abundaſſe, unum è multis exempli causâ adduxiſſe ſufficiat. Deperiit Nero Poppeïam Matronam Rom. captus maximè flavis ejus crinibus qui electrum referebant, adeò ut de crinibus hiſce Imperator verſus pangeret ac decantaret; quin uſque cò inſaniit, ut ſingulos capillos numerans, ac cuique pilo ſingulare nomen, ac de quoque verſum unum ſeu canticum aliquod ediderit. Quo factum, ut cùm Cæſar tantoperè diligeret Poppeïam ob flavam ejus cæſariem, omnes filiæ Romanæ ſtuderent habere flavos crines, & praxes quærerent, ut colorem illum electri inducere poſſent. Quin & veſtes ejuſdem coloris geſtabant, ut Poppeïa, numiſmata ex electro; aves ex electro, omnia ex electro geſtabant, quia Neronem, hoc colore, mirificè delectari noverant: ſic ut brevî Romæ nil pretioſius electro reperiretur. Unde omnes mores, niſi à maximè immorigeris primatibus, ac Principibus?

orologe des rinces par on. Ant. evare in edicatione.

Nemo ſuos, hæc eſt aulæ natura potentum,
Sed Domini mores, Cæcilianus habet.

art. l. 9. piſt. 82. eyerlinc. fest. piph. §. 3.

Franciſcus Rex Franciæ, accepto vulnere, capillos, quo faciliùs curaretur, tonderi juſſerat: continuò omnes domeſtici, Principes, Magiſtratus, omnes ordines, capillos abradi curarunt, uſque adeò ut ſi quis magnatum veſtigiis inſiſtere, ac tonderi detrectaret, riſui eſſet. Affine eſt quod Famianus Strada refert: Carolum, cùm ad imperii coronam capeſſendam veniret in Italiam, minuendo capitis dolori, cæſariem depoſuiſſe: exemplo ab aulæ primoribus certatim recepto, ac more, qui per ea, retroque ſæcula tantoperè vigebat, alendæ comæ, imitatione unius, apud omnes abolito. Aliud non minùs illuſtre de Joanne Auſtriaco ſubjungit, qui quod ad lævam temporum partem, erectum naturâ capillum haberet, omnem à fronte crinem eò manu revocabat: quodque placeret illud porrectæ frontis additamentum (**een bosken**) inde uſum derivatum eſſe retorquendi, ſuſtinendique capillamenti, adeò ut qui eo ſuggeſtu capitis utuntur, vulgò geſtare Auſtriam alicubi dicantur. Dum mos in Belgium è Galliis profluxit, ut juvenes promiſſo cincinno, caudati paſſim incederent, multùm à concionatoribus laboratum, quin & à magiſtris circa juniores, ut caudam ponerent, ſed irrito conatu; venit Princeps Cardinalis, & nemo Bruxellis caudatus apparuit. Adeò verbis etiam divinis efficaciora exempla principum ac regum.

e bello elg. an. 529. pag. 2.

Abimelech ut refertur Judicum 9. Sichem fortiſſimam munitionem aggreſſurus, cùm diffideret vi ac armis expugnandam eſſe, ad ſtratagema converſus non marte ſed arte ſuperavit: hic primus excenſo equo, ſecuri arreptâ *præcidit arboris ramum impoſitúmque ferens humero, dixit ad ſocios: quod me vidiſtis facere, citò facite. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes ſequebantur ducem.* Atque ita ingenti ſtrue lignorum circum arcem accenſa, præſidium expugnarunt. Addit Abul. hocillum feciſſe ut promptiùs exequerentur ejus exemplum. Quoties fit aut in juſtâ expeditione, aut iniquâ direptione milites exemplo Ducis ſui vehementiſſimè incitari? pleni libri, plena exemplorum vetuſtas.

Alexander Macedo interiorem Perſidem penetraturus, pedes per nivem & concretam glaciem ingredi cœpit, primuſque Rex dolabrâ per glaciem iter fecit. Erubuerunt non ſequi primò amici, Curt. l. 5. cap. 14.

dein

dein copiarum Duces, tandem & milites exemplum Regis ſecuti. Quod ipſum viderent facere, alacriter fecerunt. Magno Alexandro non minor Carolus V. Imperator maximus, qui inauratis armis conſpicuus, generoſo equo primus, Albim trajecit; hunc equites Hungari ponè ſecuti, humeris tantummodò & pectore eminentes; & cum eis levis armaturæ equites, quibus ſingulis ſinguli milites ſclopetarii à tergo equi inſidentes adjuncti ſunt: ac omnes in ulteriorem ripam, Duce Carolo delati, nobiliſſimâ victoriâ potiti ſunt, quâ Carolus de Saxone captivo triumphavit.

Surius comment. rerum geſtarum pag. 404.

Exemplo ſuo Imperator clamabat: *Quod me vidiſtis facere, citò facite*, fecerunt etiã vel ſummo vitæ diſcrimine. Patuitque exemplo nil efficacius eſſe, ad omnia quantũvis ardua ſuperanda. Lucanus hîc nobis lucem affundet, qui ſic Catonem exemplo ſuo commilitones hortantem inducit:

Luc. l. 9.

——— Libyæ *primus arenas*
Ingrediar, primuſque gradus in pulvere ponã
Me calor ætherius feriat, mihi plena veneno
Recurrat ſerpens, fatóque pericula veſtra
Prætentate meo. Sitiat quicumque bibentem
Viderit, &c. ———

2. Reg. 23.

David ſitibundus oblatam ſibi aquam repudiavit, *ut ſuo exemplo*, inquit Angelomus, *totus exercitus diſceret ſitim tolerare.* Fruſtrà ſuperior ſuos ad temperantiam adhortatur, ſi ipſe ſibi indulgeat, *& ſitiat quicumque bibentem viderit.*

V. fusè Drex. tom. 2. pag. 219.

Sic Alexander, ſic Rudolphus I. Imperator in ſicca & exſucca ſolitudine exemplo ſuo totum exercitum ſitim tolerare docuerunt. Profectò ſi ſitientis exemplum tantum effecerit, ut priùs corpore quàm animo deficerent, quantò potentiùs bibentis exemplum quemque ad imitandum pellicere putatis? quod filii parentem, diſcipuli magiſtrum, Religioſi Prælatum, ſubditi ſuperiorem, aulici Regem facere vident, id ſibi omnes licitè faciendum putant.

Docuit hoc olim Hyeronymus Heliodorum: *In te omnium oculi diriguntur, domus tua & converſatio tua quaſi in ſpeculâ, magiſtra eſt publicæ diſciplinæ: quidquid feceris, id ſibi omnes faciendum putant.* In convivio ſi vir Eccleſiaſticus religioſæ familiæ detrahat, ſi vir Conſularis ſermones laſcivos proferat, ſi Primas aliquis ſanitatem bibendi inſtituat, omnes Præſentes facilè ſequaces habet. Ita ſi præſes in ſenatu, Prætor in curiâ iniquam ſententiam ferat, facilè alia animalia dicent amen.

Quod ſanè, quàm pernicioſum, non modò reipublicæ & regno, ſed potiſſimùm animæ ſit, nunc oſtendere aggredior.

§. IV.

Quàm grave ſit peccatum ſcandali.

Cicero libro tertio de legibus: *Pernicioſè merentur de Republicâ vitioſi Principes, qui non ſolùm vitia concipiunt ipſi, ſed & infundunt in civitatem: neque ſolùm obſunt quòd ipſi corrumpuntur, ſed etiam quòd corrumpunt, plúſque exemplo quàm peccato nocent:* quâ enim viâ liberiùs in populum exeunt vitia, quàm regiâ? eadem Platonis & Socratis gnoma eſt: *Principes magis exemplo peccare, quàm culpâ.*

Quid eſt quod David ſublato filio ex Bethſabee, quẽ vitâ ipſâ habebat chariorem, graviſſimè à Deo puniatur? an quòd adulterio, quòd homicidio vehementer Deum exacerbarit? minimè verò: hæc enim peccata unico verbo delevit: *Peccavi. En*, inquit Ambroſius, *quam tres ſyllabæ valeant pec-ca-vi.* Et ex ipſo Propheta Nathan audivit: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.*

Amb. l. 2. de pœnit. 2. Reg. 12.

Quid ergò ſupereſt ſceleris expiandum? *Quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi morte morietur.* Quod Salvianus accuratè expendens dicit: *Qui æternam pro offenſionibus ſuis pœnam per unam tantùm confeſſionem meruit evadere, hujus tamen criminis veniam nec per pœnitentiam patrocinantem potuit impetrare.*

Salvian. de provid.

Et

Et paulò pòſt: *Ex quo intelligi poteſt, quòd nullum majoris piaculi crimen eſt, quàm blaſphemandi cauſam gentibus dare.* Criminis verò hujus enormitatem, efficaciſſimo, ex aliorum damno, probat argumento: quia *multos ſecum præcipitat in mortem, & neceſſe erit, ut ſit pro tantis reus, quantos ſecum traxerit in reatum.* Eidem ſententiæ ſubſcribit Bern. *Principis error multos involvit, & tantis obeſt, quantis præeſt.* Unde communis Theologorum, Bonacinæ, Filliucii, Sanchez, in confeſſione explicandum quot exemplo ſeduxerit. Profectò qui pro his omnibus pereuntibus, unus pœnas perſolvere debet, *in pœnas non ſatis unus erit.* Veriſſimum illud Gregorii: *Scire debent qui præſunt, quòd tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos perditionis exempla tranſmittunt: quia pereuntium animarum ſanguis requiretur de manibus eorum.* Fuit qui ahenum orizâ plenum veneno miſcuit, & eleemoſynam ad moniales deſtinavit; tot mortibus dignus, quot obierunt. Eſt quis incentor in repub. ſeditionum, in Religione murmurationum; tot mortibus reus eſt. In curia qui fraude viam injuſtitiæ ſternit aliis; tot mortibus reus. Et Bernardus ejuſmodi hominem ipſo dæmone pejorem credit: *Utinã*, inquit, *ſoli impugnarent nos maligni ſpiritus cum ſuggeſtionibus ſuis, & nihil noceret homines pernicioſi* EXEMPLIS, *perſuaſionibus importunis atque aliis modis:* quia efficaciùs ac ſæpius ad peccandum prava hominum exempla, quàm dæmonum incitamenta perducunt, eoque efficacius, quò qui peccat major habetur, valet enim hîc illud D. Thomæ: *Peccatum tantò in aliqua perſona eſt gravius, quantò majorem obtinet locum.* Quod ore aureo confirmat Chryſoſt. *Vulgarium hominum delicta veluti in tenebris commiſſa, ſuos auctores ſolos perdunt, cæterùm hominis illuſtris & vulgò cogniti delictum commune, omnibus damnum affert.* Quod & gentilis Poëta expreſſit:

——— Velociùs & citiùs nos
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Dum ſubeant animos auctoribus.

Et hæc cauſa proſtitutæ nequitiæ poëtas, olim deos mœchos, adulteros & fures induxiſſe, ut ſi hæc divi, ac domini faciant, eorum exempla homines ſectari non erubeſcant. Præclarè Seneca: *Inde etiam Poëtarum furor, fabulis humanis errores alentium, quibus viſus eſt Iupiter voluptate Alcmenæ duplicaſſe noctem. Quid aliud eſt vitia incendere, quàm auctores illis inſcribere deos, & dare morbo,* EXEMPLO *dignitatis excuſatam licentiam.* Atque hinc Chriſtianos & vel maximè Eccleſiaſticos, de quibus Chriſtus dixit: *Dij eſtis, & filij excelſi omnes,* graviùs ſuo pravo exemplo peccare, dilucidè oſtendit Nigronius. Certè in illos meritò, cum gravi Eccleſiæ ſenſu, inſultant hæretici, & Ethnici ſic exprobrando, ut loquitur Salvianus: *Ubi eſt Catholica lex quam credunt? ubi ſunt pietatis & caſtitatis præcepta, quæ diſcunt? Evangelia legunt & impudici ſunt: Apoſtolos audiunt & inebriantur: Chriſtum ſequuntur, & rapiunt: vitam improbam agunt, & probam legem habere ſe dicunt.* Quid poteſt contumelioſius excogitari? ſed acutius telum iidem jacere videntur, apud eundem Salvianum: *Talis profectò,* inquiunt, *ſecta eſt, quales & ſectatores: hoc ſunt abſque dubio quod docentur. Apparet Prophetas quos habent impuritatem docere, & Apoſtolos quod legunt, nefaria ſenſiſſe. Et Evangelia quibus imbuuntur, hæc quæ ipſi faciunt, prædicare.* Utinam hîc ſiſterent, nec ulteriùs effunderentur. Sed prô dolor! in majores blaſphemias prolabuntur. In ipſum totius ſanctitatis fontem, Chriſtum Dominum Chriſtianorum ſcandala refundũtur: *Sancta,* inquiunt, *à Chriſtianis fierent, ſi Chriſtus ſancta docuiſſet. Æſtimari de cultoribus ſuis poteſt, ille qui colitur. Quomodo enim bonus Magiſter eſt, cujus tam malos videmus eſſe diſcipulos? vide Chriſtianos quid agant, & evidenter potes de ipſo ſcire quid doceat.* Ita Ethnici apud Salvianum, quorum atrociſſimas blaſphemias, quæ Religioſorum aures non perhorreſcant ac deteſtentur? ſed multo magis deteſtanda eorum opera, quæ pernicioſo ſuo exemplo, illos faciunt blaſphemare nomen Domini.

Epiſt. 127. *Bern. Serm. 1. in Septua.* *D. Thom. 2. 2. q. 100 a. 2. ad 7.* *Chryſoſt. l. 6. de Sacer.* *Iuven. Sat. 14.* *De brevitate vitæ c. 16.* *In aſcet. p. 391.* *Salvian. l. 4. de Provid.* *Vide Mendoſam l. 1. Reg. c. 2. an. 19. Ser. 3.*

§. V.

Pœnæ in eos qui ſcandalizaverint unum de puſillis.

DEnique pro rei gravitate, ſeveriſſimè Deus hæc peccata punivit. Nuſquam legitur Chriſtus Dominus cujuſquam peccatum per ſeipſum puniviſſe, præterquam vendentium in templo: qui, teſte Hieron. erant Principes Sacerdotum & legis Doctores; quod expendens Greg. *Neque*, inquit, *fruſtra per ſemetipſum Dominus Deus nummulariorum æs, & cathedras vendentium columbas evertit: nimirum ſignificans, quia per Magiſtros quidem vitam judicat plebium; ſed per ſemetipſum facta examinat Magiſtrorum.*

Greg. l. 25. mor. c. 14.

Matt. 18. *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis his, expedit ei ut ſuſpendatur molâ aſinariâ, &c.* Ubi Hieron. ſecundùm ritum patriæ Evangeliſtam hîc loqui, quia graviſſima crimina hoc ſupplicio apud Judæos plectebantur; & tamen addit: expedit ei, ut molâ deſcendant in profundum, ne cadavera ſupernatent, & vel conſpectu noſtro adhuc noceant. Tã grave eſt ſi qui paterfam. coram innocua filia licētiùs cum uxore agat, aut laſcivos ſermones effutiat, quãdoque etiam de induſtriâ, ſcintillas ſubminiſtret, ut à religione avertat. Bernard. ſerm. 2. de converſione S. Pauli: *Horrendum penitus ſacrilegium, quod & ipſum videtur excedere facinus, qui Domino Majeſtatis manus ſacrilegas intulerunt.* Horrendum facinus innocentem, integrum, omnis nequitiæ expertem puerum, ab Ephœbo corrumpi, laſciviæ ancillarum committi, *Expedit ei &c. cereus in vitium flecti puer*, ex eadem cera tam facilè dęmonculum quã Angelũ effinxeris.

Horrendum ſacrilegium, caſtiſſimam filiam, ſubinde Deo dicatam, nõ à paſtore ſed à lupo violari. Expedit ei &c. vel violatione ſilentii novitios ſcandalizare, à mortali non excuſari apud Nigron. cit. invenies. Quæ cùm ita ſint, nemo quiſquam mirabitur, atrociùs quandoque in eos qui parvulis ſcandalo fuêre, animadversũ fuiſſe. Petrus Rex Aragonię quo turbas ac ſeditionem regni ſedaret, decrevit inuſitato remedio in capita ſævire, ut vel ſic membra enervaret. Dum ſeditioſos ac turbulentos parentes liberis ſuis, ne eorum veſtigiis inſiſterent, in exemplum propoſuit. Ad hoc principes ſibi rebelles in palatium acciverat, deliberaturus cum iis, quî campana conflari poſſet, cujus ſonus toto Aragoniæ regno exaudiretur. Convocati proceres impudenter regis conſilium ſannis excipiebant. Sed Rex cujuſque ſenſum ſe explorare velle aſſeruit; ac ilico quemque in ſecretum conclave admiſſum, capite plecti, ac trunca cadavera in peripheriam, ad formam campanæ conſtitui juſſit. Supererat princeps à rege primus, qui cruento hoc ſpectaculo attonitus, rogatus fuit: Ecquid huic campanæ deeſſe ſibi videretur? Hic hærere, tergiverſari, juſſus dicere: Egregia, inquit eſt; hoc tandem ſubtimidè pronũtians, malleum, quo ſonet, deſiderari; ad quæ Rex appoſitè, tu illi malleus eris, ac è veſtigio & ille capite minutus, medius vicem mallei ſubiit. Mox interfectorum liberos Rex ingredi jubet, ad quos converſus: Cernitis, inquit, quod parentes veſtri pro meritis ſuis ſupplicium luerint; ſi eorum exitum reformidatis, facta quoque execramini. Quod & fecerunt; ac hujus campanæ ſonus, non modò Aragoniam, ſed & totam Hiſpaniam; utinam & orbem pervaderet; utinam in omnes parentes ac principes qui parvulis ſcandalo ſunt, pari ſupplicio animadverteretur, priuſquam ipſa etiam ſumma bonitas, longè atrociori ſupplicio in eos deſæviat.

Nigron. tract. aſcet. cit. x. n. 1; p. 302.

In annalib. Aragon. Bonaert. Eccl. c 5. v. 24. pag. 709

EMBLE-

EMBLEMA XXIX.

Nolite judicare. LUC. VI.

TEMERE EST VISVM. *Virg. 9. Æneid.*

DOMINICA PRIMA
POST PENTECOSTEN.

DE IVDICIO TEMERARIO: quo graviſſimè delinquitur; dum ex levibus indiciis perversè de proximo ſentimus; recta curva, ut baculum in aqua confractum, judicantes.

§. I. *Hoc judicio quàm graviter peccetur, & quàm malum illud fugiendum ſit.*
§. II. *Iudicia maximè temeraria de viris ſanctiſſimis quandoque habita.*
§. III. *Quemque paſſim pro affectu judicare, appoſito emblemate exponitur.*
§. IV. *Efficax SS. Patrum, ad judicium temerarium vitandum, paræneſis.*

DOMINICA PRIMA
POST PENTECOSTEN.

Nolite judicare & non judicabimini. LUC. VI.

LUDUS pueris perfamiliaris eſt, unum aliquem oculis ſtrophio obligatis inter ſocios Andabatarum in morem, palpando diſcurrere, ut ſi quem deprehendat, ſibi in ludum ſubſtituat; ſed cùm hæc præda à cæco indaganda ſit, ſæpè ſæpiùs dum hominem ſe prenſare autumat, in menſam impingit; dum ſocium quærit, ſedem aut ſpondam arripit. Quot hîc temerariæ conjecturæ? quot cœci ictus? & ut adhuc ſocium nactus ſit, rogatus quem eſſe autumet? ex capillitio, ex veſtitu, ex levibus indiciis, palpando judicat Petrum, & eſt Joannes, judicat fratrem, & eſt extraneus.

O cæcas hominum mentes, ô pectora cœca! Conſimili ludo non modò pueri & imbellis ętas ſe oblectat, ſed & fœminę & viri: hic ludus nimium quantum frequentatur ab iis etiam qui Critici, qui prudentes, qui ſcioli haberi volunt, ſed in hac re prorſus cœci ac temerarij ſunt: ſine fundamento, ex leuibus indiciis, temerè judicando Eccleſiaſticos juxta ac ſæculares, ex capillis, ex veſtitu; vident filiam criſpo capillitio, & à natura eſt, habitu ſupra ſtatum eleganti ac ſumptuoſo, & fortè jam hæc mundo illudit, & Religionem cogitat, aut parens te inſcio lautam hæreditatem adiit. Vides juvenem ſub veſperam ædes puellæ intrantem, mœchum judicas, in ſpondam impingis, in homine falleris, neptis iſtius iſtic habitat: rem colluſtrabit cæcum anachoretæ cujuſdam judicium: hic ſibi videre videbatur quendam è fratribus in ipſo actu fornicationis, quod flagitium ut graviſſimè deteſtabatur, in homines ut putabat irruit, vehementem in eos calcem impingens, & ecce duos manipulos colligatos eſſe conſpexit. Noſſe ergo vultis quàm hic luſus omnibus in uſu ſit, quot cœca judicia ferantur, quot Andabatæ reperiantur? Auguſtinum audite: *Maxima pars generis humani indiſcreto judicio ad reprehendēdum prompta & parata eſſe probatur, cùm tamen ita ſe velit ab aliis judicari, quomodo vult alios judicare.* Hinc ſtatim ab initio Cain malè judicat de Abel; Eſau de Jacob; fratres de Joſeph; Maria de Moyſe: Heli de Anna; Saül de Davide; Phariſæi de Chriſto & Joanne. *P.Tylingen paradis pag 180.* *Serm.102. de temp.*

§. I.

Qua in re quàm graviter peccetur, & quàm illud malum fugiendum ſit, paucis oſtendemus.

ANgelicus Doctor. 2.2.q.60.art.3. ſic docet; *cùm aliquis de his judicat quæ ſunt dubia vel occulta, propter aliquas leves conjecturas, dicitur judicium temerarum.* Cujus *primus gradus eſt ſuſpicionis, dum homo ex leuibus indiciis de bonitate alicujus dubitare incipit: & eſt veniale peccatum,* juxta illud 1.Cor.4. *Nolite ante tempus judicare.* *D.Thom. 2.2.q.60. ar.3 in corp.*

Secundus, *cùm aliquis pro certo malitiā alterius æſtimat ex levibus indiciis, & hoc ſi ſit de aliquo gravi, eſt peccatum mortale,* juxta communem Theologorum. Cauſam ſubdit D. Thomas cit. ad 2. *Hoc ipſo quòd aliquis malam opinionem habet de alio ſine cauſa ſufficiēti, indebitè contemnit ipſum, & ideò injuriatur ei.* Si enim peccat apud alterum famam proximi

ximi lædendo, quid ni apud ſemetipſum? ubi & illud maximè mirandum occurrit, nos tam pronos ac promptos eſſe ad judicandum & condemnandum alios in animo, in foro interno conſcientiæ; cùm tamen in foro externo tam lentè, tam difficulter ad judicandum & condemnandum procedatúr, tam operosè cauſæ utrimque expendantur, tam timidè ſententia de lite aliquot millium, de capite proferatur. Quinimò cujus flagitium manifeſtum eſt, eum libenter abſolvere & vitâ donare, patrata ſcelera ſi non excuſare, at extenuare in favorem rei, juxta leges Charitatis conamur. Ecquis noſtrûm poſſet reum flammis adjudicatum, in rogum propellere, quis è ſcalis deturbare? & tamen in tribunali mentis tam expediti, tam faciles ſumus ad condemnandum proximos etiam non cõvictos, ex levi ſuſpicione, ex falſa delatione, ex paſſione aut affectione animi, quo non ſemel ſententiam ferimus de bonis ipſorum injuſtè partis, de fortunis malè acquiſitis, de fama & nomine, de vita etiam animæ, imò flammis æternis adjudicamus, dignos eſſe in quos divina Iuſtitia animadvertat; occultũ & arcanum illud Dei judiciũ nobis uſurpantes, quod in foro externo prorſus illicitum, etiam erga maximè reos & flagitioſos quia judicium à legitimâ auctoritate procedere debet. Matt. 22. *Intravit autem Rex vt videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali*, quis credat hunc non conſpectum fuiſſe à famulis, quibus ea provincia demandata, ut convivas cogerent & pro cujuſque conditione collocarent? an mentem Regis ignorabant? minimè verò, ſed judicium illi reſervabant: ſic enim Paſchaſius l. 10. in Matt. *Quia malos in conſcientia intelligere non omniũ eſt, ideò hunc malum ſolus Deus terribilis & Rex magnus invenit*; hoc tamen judicium homo paſſim ſibi uſurpat, quod ſoli Deo cõpetit; in quo, ne judices humani poteſtatem habent; ſolus enim Deus ſcrutator eſt cordis, & ut rectè Paulus: *Qui me judicat Dominus eſt*, & ad Rom. 2. *Tu quis es qui judicas alienũ ſervum? Domino ſuo ſtat vel cadit.* Unde B. Climacus, *judicare eſt impudens direptio dignitatis divinæ.*

1. Cor. 4.
Clim. grad. 1.

Audiunt aliquem ſubitâ morte aut violentâ obiiſſe, ſtatim judicant hanc eſſe vindicem Dei manũ, ſe non dubitaſſe quin talis finis eos ſequeretur; cũ tales ſępe ſalvi, imò ſancti extiterint apud Deũ. Audire lubet quid in hoc genere Spondanus Apameenſis præſul, vir litteris apud Francos celeberrimus cõmemorat: Anno 1260. Cracoviæ in Polonia tres fratres Wenceſlaus presbyter, Wladiſlaus diaconus, Wiſlaus ſubdiaconus eodẽ die S. Dominici habitũ à ſancto Hyacintho ſuſceperũt, cumque in eo ſanctè vixiſſent, uno itẽ die, cùm Feria 5. majoris hebdomadę cõmunicaſſent, & antè altare proſtrati gratias Deo agerent, ſimul mortui reperti ſunt; & ecce perverſa hominũ judicia: cunctis, inquit, exiſtimãtibus id contigiſſe quod indignè cõmunicaſſent, terrâ profanâ ſepulti ſunt, donec eidẽ priori, tertiò apparentes beatitudinem demonſtrarũt; quo factum ut ſummo plauſu in ſacellũ relati ſint. Sic S. Ludovicus peſte obiit, S. Euſtachia Virgo Patavina totâ vitâ à dæmone poſſeſſa, cordi tamen à morte inſcriptum nomen Jesu apparuit. Simeon Stylites ne evaneſceret, à Deo impetravit ut fulmine percuſſus interiret. Subnectit hiſce Epiphonema Raderus, *itaque reprime judiciũ quando hic, ille, & quicumque alius atroci genere mortis ſublatus dicitur. Nullum mors facit impium, ſæpè ſcelerati pacatè obeunt, innocentes cũ ingenti tormẽto.* Ac primò quidem ut videre poſſitis quàm cœco modo, & quaſi divinatorio hæc judicia efformentur, ex eo ſacri proverbij colligere eſt: *In ſimilitudinẽ areoli & conjectoris, æſtimãt quod ignorant.* Tapetem aliquem involutũ aut complicatum vobis propono, amabo vos, divinate quę hîc perſona, quæ hiſtoria acu depicta. Hinc videbis partem acinacis, inde pedes equi: invertis, hinc loricâ; hic caput, inde brachia; iſtic purpureo colore magnam partẽ occupari conſpicies. Quid cenſetis? quid judicatis? indicia videtis. Judicant conflictum, aut cruentum prælium hîc exhiberi, tapete aperto apparet S. Martinus eques, qui partẽ rubræ chlamydis, gladio diviſam, pauperi porrigit. Tapes ille cor noſtrum eſt, quod multiplices & abditos receſſus habet, teſte

Spondan to. 1. a. 1272. pag. 343. Bzovius eodem anno.
In virid. SS.
Prov. 23.

De vita ſpirit.l.4.c.14.

Franciſco Sales: *Cor tuum aperi, omnes plicas demonſtra*, & qui avarus ac ſordidus judicatur, munificus Martinus apparebit. Ita

§. II.

Judicia maximè temeraria de viris ſanctiſſimis quandoque habita.

V.Hiſt.eleganter apud Lobb. de fort.p.252.

VIdet quis in florentiſſima S.Dominici familia juvenculas formâ venuſtas, ſolas cum ſolo in cellâ familiariùs agentes inter ſe, ilico ad ſuperiorem concurritur; quale de hoc homine judicium expectatis? ſacrilegus, fornicator judicatur, excommunicatur; divinâ providentiâ rapes hic apertus fuit, & S.Petrus Martyr apparet, quem cœlites Virgines Catharina & Agnes, unà cùm Virgine Matre inviſerant. Viderat quis ſub obſcuro veſpere ſolitariū monachum proſtibulum ingredientem; judicans illum libidinis explendæ causâ eò divertiſſe, monacho benè manè egredienti, quaſi infami mœcho, & Apoſtatæ alapā impegit: & ecce rem pando, S.Vitalis erat, qui fornices adibat, ut meretrices à turpi corporis quæſtu avocaret, & prece vel pretio, vel unius noctis continentiā paciſceretur, quam ille orando traducebat; quę res clariùs orbi innotuit dum percuſſorem ſuum à dæmone liberavit, unde & hæc appoſita in cellâ viri ſancti reperta eſt ſententia: *Viri Alexandrini nolite ante tempus judicare, quoad uſque veniat Dominus.* Ita Abrahamus anachoreta, ut apoſtata, ſpretâ eremo, militari ſago ad neptē ſuam, Paphnutius ad Thaidē meretricē divertit. Mitto alia, quæ copioſè congerit P.Tylingen *paradiſo volup. pag.*180. Quid vobis videtur de venuſtiſſima fœmina ad omnem elegantiam compoſita? poſt regias epulas ſola cum ſolo viro principe, per noctis ſilentia clauſo cubiculo degere? quid judicatis? mulierem fortaſſe laſcivam ad capiendas animas, aut ſcortum aliquod? cùm interim caſtiſſima Judith de Holoferne triumpharet. Prodit puella compta, criſpata, mundo muliebri ſplendidè adornata; mollē ac laſciuā Helenam arbitraris, & eſt S.Clara, quę adhuc mundo vacās, ſub pretioſis veſtibus ciliciū geſtabat, uti & B.Borgias. Viderât Anachoreta feſto die Eccleſiā ingreſſum Baſilium Epiſcopū, pontificalibus ſolenniter indutum; vanitatis ac ſuperbiæ illum apud ſe arguebat, & ecce vox audita: Plus voluptatis ipſum capere, felem quam in cella habebat demulcendo, quàm Baſilius in hoc ornatu. Phantaſia in cœlo leonem, ſcorpionē, variaq; ſpectra effinxit, cùm luciddiſſimę ſint conſtellationes. Ita & ſceleratiſſimos judicant eos, qui lucēt tamquam ſtellæ firmamenti. Vident Eccleſiaſticum præſulem aliquem facie rubicunda, benè pinguem; potatorem ac helluonem judicant, & eſt S. Caſſius Epiſcopus Narnienſis, de quo S.Greg. lib.3.dial.6.refert: cùm Totilas S.pręſulem ut ebrioſum judicaret ac deſpiceret, Deo permittente accidit, ut armiger Regis à maligno ſpiritu infeſtaretur, qui ad Caſſium adductus, ſigno crucis liberatus eſt. Et quoties accidit rubicundum vultum à calido hepate, aut aliâ naturali causâ incendi? ex quibus patet ſi in his, ubi tam manifeſta ſigna, tam certa indicia videbātur, error fuerit, & qui ſceleſtiſſimi, hominū judicio habebantur, ſanctiſſimi apud Deum fuerint, non facilè judicādum, illudque monitū Apoſtoli altè inculcandū: *Nolite ante tēpus judicare, donec veniat Dominus*; quādo libri conſcientiarū aperiētur, ex quibus legere & intelligere poterimus, quàm cœca, quàm erronea, quā temeraria judicia humana fuerint; tūc apparebit alia eſſe judicia Dei, alia hominū: atque illud veriſſimum Joannis 23. pōtificis fuiſſe judiciū, qui rogatus, quid longiſſimè abeſſet à veritate? reſpondit judicia vulgi. Confirmat doctrinam hanc Auguſtin. dicens ac docens: *Multa facta quæ hominibus improbanda, teſtimonio tuo (Domine) approbata ſunt, & multa laudata ab hominibus, te teſte damnātur, cùm ſæpè ſe aliter habeat ſpecies facti, & aliter facientis animus.* Si quis vidiſſet Abrahamum unigenito ſuo manus colligantem, ſtricto gladio armatum, nónne inſanum aut rabidum tyrannum, barbarum maximè facinus judicaſſet, & nullum unquam magis heroicū, aut Deo jucundius ſpectaculum fuit. Si quis perverſus vidiſſet Jacob

Surius in vita S.Ioan. Eleemoſ.13. Ianuarij.

Barryſol pag.318

Tympij ſ. ſignum 1

1.Cor.4.

Boteri polit. c.ult.

Aug.lib.3. conf.c.9.

oſculantem

.29. oſculantem Rachel ad puteum, Rebeccam acceptantem armillas & inaures ab Eleazaro, qui in patria illa peregrinus & incognitus, dubio procul ſiniſtra illi fuiſſet ſuborta ſuſpicio de caſtitatis periculo; ſed ſine ratione & fundamento : nam quando actionis alicujus ex ſe indifferentis temeraria ſuſpicio eſt, tum conſequentia oritur mala ait Sales. Quid? quòd non modò actiones indifferentes, ſed ſanctas pravo judicio detorqueant: qua de re jure queritur Sidonius Apollinaris: *Quis non erubeſcat, cùm videat ſordidari virtutum ſinceritatem criminatione vitiorum?* Si eligimus humilem, vocatur abjectus. Si proferimus erectum, ſuperbus cenſetur. Si minus inſtitutum, propter imperitiam creditur irridendus. Si aliquatenus doctum, propter ſcientiam clamatur inflatus. Si ſeverum, tamquã crudelis horretur. Si indulgentem, facilitate culpatur. Si quietum, pronuntiatur ignavus. Si abſtemium producimus, avarus accipitur. Si eũ qui prandendo paſcat, edacitatis arguitur. Si eum qui paſcendo jejunet, vanitatis (ut hypocrita) arguitur, hæc vulgi judicia ſcitè Sidonius depinxit, & indies videre eſt : ſi quis paterfamilias in ſuos animadvertat, obſervans diſciplinæ domeſticæ exiſtat, crudelis, tyrannus, leo audit, evertens domeſticos ſuos. Si quis animi ſedati, lenis & in ſuos benignus, talis animo imbelli ac puellari, bonus ſaccus, bonus Heli judicatur. Eſt quis in conſuetudine humana gratioſus, linguâ promptus; erga matronas officioſus ac perhumanus, hic de gente levi, hic laſcivire; ſi quis paucorum verborũ, homo apathos, frigidè & ſiccè cum fœminis agens, ille Stoicus, ſtupidus, mopſus audit.

…xis ſpir. c.28.

Epiſt.7.

Eſt quis bono ſtomacho ac obfirmatâ valetudine, qui ſuper menſam avidiùs veſcitur & liberaliùs bibit; is helluo eſt. Alius quiſpiam tenuis victus, ſtomacho affecto, paucis contentus, hinc illinc quædam delibans, is exquiſito palato, homo delitioſus, ſybarita habetur. Matth. 11. *Venit Ioannes neque bibens, neque manducãs, & dicunt dæmonium habet, venit Chriſtus manducans & bibens, & dicunt vorax eſt, & potator vini.* Quid huic critico hominum generi facias?

Si quis Religioſus pallidus, macilentus, vix oſſibus hȩrens, ſtatim amici: Nepos noſter aut filius, neceſſariò internis afflictionibus divexatur, exedit ſe, melius ipſi fuiſſet in ſæculo; cùm tamen ipſe cũ Paulo exultet in tribulatione, & Chriſto confixus ſit cruci, per ſpontaneam mortificationẽ. Alius monachus præpinguis & obeſus in publicum procedens, quæ non judicia objectivè movet? & hic gratia vocationis nixus, lætus in Domino, in omni rigore monaſtico exultat. Eſt qui breviter ſe expedit in cõfeſſione, is laxus, imparatus ſeu ex conſuetudine accedere æſtimatur. Si quis diu hæreat, Deus bone, ille ovis paſchalis, quàm gravia quàm multa habet enarranda, & ſunt ſcrupuli. S. Ignatius inter divinas epulas lachrymis colliqueſcere totus videbatur, quod homini impio ſuſpicionem injecit, conſceleratum eſſe Ignatium, qui tot lachrymis inter faciendum delicta elueret; adeò nihil tam ſanctũ, de quo perverſi non ſecius judicent. Idem Bern. judicium eſt: *Si pauper es, vilẽ & abjectum reputat; ſi dives, ambitioſum & avarum & cupidum; ſi affabilis, diſſolutum; ſi prædicator vel doctor, honoris & humani favoris quæſitorem. Si tacens, inutilem. Si jejunus, hypocritam. Si comedens, voratorem.*

Rho ex̃pla pag.258.

Ber. in ſent.

V. Corn. in Ierem. c.9. v.8.

§. III.

Quemque paßim pro affectu ſuo judicare, appoſito emblemate exponitur.

IN limpido fonte aut pellucido amne erectum baculum, aut regulam perfectè geometricam conſpicaris, curvã & confractam judicas; ſic videre tibi videre & *temere eſt viſum.* Species in aquâ refractæ te ludunt: quoties fit ut ex ſpeciebus externis, ex levibus indiciis, quæ in oculos incurrunt, de actu interno, de animo judicemus, ex iis quæ temerè viſa? notum illud Apellis: ne ſutor ultra crepidam. Nos de externis & ſenſui objectis tantùm, & in his frequenter fallimur, ſolus Deus intuetur cor. Ergo ne ultra crepidam, ne ſupra ea quæ foris patent judicare præſumamus. Vides opus, intentio latet, de qua quidam :

Virg. 9. Æneid.

Quidquid

Quidquid agant homines intentio judicat omnes.

Æſter 7. Vidit Aſſuerus Aman ſuper lectum reginę, judicavit eum reginæ vim inferre velle, qui ſupplex erat. 1. Reg. 1. Vidit Heli Sacerdos Annam labia moventem, conjecit temulentam eſſe, & ferventiſſimè orabat Dominum: ut & Judæi ſigna animi geſtientis in Act. 28. Apoſtolis videntes judicarunt ebrios, ſed cœleſti muſto.

Viderunt Melitenſes viperam adhærere manui Pauli, mox eum homicidam cenſuerunt, quem divina ultio perſequeretur, quam ubi citra læſionem excuſſit, Deum proclamarũt. Vidit S. Henricus Imperator è thalamo conjugis Cunegundis per triduum aliquem ſpecie militis egredientem, ſuſpicatus adulterũ, ſuſpectam habere conjugem cœpit, donec ſe deluſum à dæmone deprehendit. Venit quis ſeriùs in templum, judicas diu ſtertiſſe, *temere eſt viſum* Quid ſi in multam noctem lucubrationes extenderit: alius à concione matutina abit è templo, judicas eum ſacrum negligere, *temere eſt viſum*, quid ſi prius audierit, vel aliò ex devotione ſe conferat indulgentias lucraturus. Eſt quem videas omnes pauperes à ſe repellere, avarum ac tenacem judicas, quid ſi clam ad ædes privatas ad noſocomia, per manus privatas centena ſimul profundat, ut ſæpius accidit? in his omnibus quæ vidiſtis, *temere eſt viſum.*

Quòd baculus rectus in aquis curvus appareat, ex medio oritur, ad quod refringitur: ita rectè facta ſi in animum iracundum, libidinoſum, ebrioſum refringantur, omnia perverſa apparent, Homo laſcivus omnes alios hoc igne afflatos putat, ut Nero exiſtimabat neminem quemquam continentem reperiri. Qui ſunt qui Religioſos viros avaros judicant, qui nunquam terun- Seneca natur. quaſt. l. 1. c. 6. cium elargiuntur. Optimè Seneca, *Quidquid videtur per humorem, longè amplius vero eſt.* Expende illud per *humorem, humeur.* Aurelius pictor omnes imagines ad ſimilitu- Sales vita devota p. 1. cap. 1. dinem ſuæ Amaſiæ Lucretiæ efformabat; ita homo omnia ex humore ac genio ſuo p. 3. c. 28. judicat. Rem ſimilitudo elucidat: uti per vitrum rubrum, aut flavum proſpiciens, omnia judicat rubra aut aurea, ita D. Thom. 2. q. 60. pro affectione animi de aliis judicamus, nam ut S. Thomas: *Dum quis ex ſeipſo malus eſt, talis faciliter de aliis malum opinatur,* juxta illud Eccl. 10. *Stultus in via ambulans, cùm ipſe ſit inſipiens, omnes ſtultos æſtimat.* Cui congruit illud Naz. *An iis qui vertigine correpti ſunt, terra fixa & ſtabilis eſſe videtur?* minimè verò, ſed pro phantaſia ſua inverſa judicant: quod tam ſtultum, quàm ſi quis pro palato ſuo, de bonitate cibi judicet: quòd tu non veſcaris pernâ, non bibas Rhenanum, non ideò illa in ſe inſipida aut aſpernanda ſunt. Et quia talis concionator tibi non ſapit, an ideò indoctus, elinguis, conciones wappii judicandæ ſunt? & quis tamen hîc non liberè ſententiam dicit? fœminæ, imperitæ anus, inepti juvenes, innuptæque puellę ſuam liberè cenſuram proferunt. Sic & ſcriptores vapulant, quis ille ſtylus eſt? quid in eo ingenii? ille commentator mera rapſodia, de charta in papyrum; unde *qui animum ad ſcribendum applicat vel ad dicendum,* ait Hieron. *tot ſibi judices contra ſe aſſumit quot lectores* (quot Auditores) *quidam namque dicunt quòd profanus ſit,* alter quòd brevis & obſcurus, hic quòd verba & voces; ejuſmodi plura refert Hieronymus, quæ contra probatiſſimos auctores audierat judicia. *Tertullianus*, inquit, *creber eſt in ſententiis, ſed difficilis in loquendo. B. Cyprianus inſtar fontis puriſſimi, dulcis incedit, ſed cùm totus ſit in exhortatione virtutum, de ſcripturis divinis nihil diſſeruit.* Sic Socrates, ut profana miſceam, à Platone reprehenſus eſt, Plato ab Ariſtotele, Ariſtoteles ab Averroë: Cæcilius à Sulpitio: Lælius à Varro- Guevar. horol. princip in argumento n. ne: Ennius ab Horatio: Seneca ab A. Gellio: Eratoſthenes à Strabone: Theſſalus à Galeno: Hermagoras à Cicerone: Cicero à Saluſtio. Hi omnes ſuos momos habuerunt; & quid miri, ſi viri docti ab indoctis, ſancti ab impiis, tam graves cenſuras ſubeant? cùm increata Dei ſapientia hominum judicia ac cenſuram non evaſerit, & opera Dei quis auſus ſit erroris inſimulare. Alphonſus X. Rex Hiſpaniæ, eo temeritatis devenit, ut dixerit in mundo

creando

creando ſi opifici adfuiſſet, & ſe conſuluiſſet, multa ſe Deo diſſuaſurum fuiſſe, ac pleraque meliorem in modum condenda. Hoc ſuum eſſe judicium. Mitto momum, qui in fabricâ hominis, feneſtram requiſivit, quâ cor pateret. Fuit oris blaſphemi homo, qui ſic cenſuit: Deus cloacam capitis, id eſt, naſum mediâ facie collocavit; ſi ego vel architectus fuiſſem, vel architecto à conſiliis, unum duntaxat oculum fronti inſeruiſſem, unam aurem dextro lateri, ſiniſtro autem collocaſſem naſum. Ita paulatim Critici illi in blaſphemias, & in apertas hæreſes prolabuntur.

Drexel. lingua impregnans.

Hæc liberrima pro arbitrio, pro affectu cujuſque cenſurandi conſuetudo, frequenter in mortale præcipitat. Leſſius *de jure & juſtitia l. 2. c. 29. dub. 2. n. 21.* ſi ex pravo affectu, & advertens ſigna non eſſe ſufficientia, ſuſpicetur de proximo grave malum, id eſt, quod ſit illi magnæ infamiæ, eſt in ſe mortale, imò vel leve malum de quibuſdam ſuſpicari, lethale eſt, verbi gratiâ, virum ſanctum & valde Religioſum mentiri, virum primariæ nobilitatis eſſe ſpurium, Iudæum; De Medico vel Advocato, eſſe ignarum, imperitum, uti in detractione peccat mortaliter. Idem docet Lugo *de jure & juſtitia diſp. 14. ſect. 2. n. 23.* Sanchez ſelecta *diſp. 35. n. 10.* quia talis ſuſpicio procedit ex malitia, quâ quis vult ita ſuſpicari ut eum contemnat, quæ eſt gravis injuria. Sic Hæretici, & Politici ſolent malè judicare de viris probis, de Religioſis, eos eſſe impuros, avaros, quæſtus & honoris causâ omnia facere. Quid? quod S. Cyprianus hinc ſchiſmata & hæreſes excitatas commemorat, dum in Criticum qui Eccleſiaſticos adeò temerè ſugillabat, ſic calamum ſtringit; *an ad hoc frater chariſſime deponenda eſt Eccleſiæ Catholicæ dignitas & ſacerdotalis auctoritas ac poteſtas; ut judicare ſe velle dicant de Eccleſia, extra Eccleſiã conſtituti? de ſano ſaucii, de integro vulnerati, de ſtante lapſi; de judice rei, de ſacerdote ſacrilegi? quid ſupereſt niſi ut Eccleſia capitolio cedat?* & lib. 4. epiſt. 9. *unde enim ſchiſmata & hæreſes? niſi dum Epiſcopus* (& Religioſus) *ſuperba quorundam præſumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, ab indignis hominibus judicatur.* Hinc fit Religioſos adeò contemni, dum quod gravius eſt, ejuſmodi judicia hæreticis, à Catholicis ſuppeditantur. Si Religioſi zelum oſtendant, illos ambitioſos, omnia velle per ſe agere. Si deſiſtant, jam à primævo fervore deſciſcere, otiari, infirmos deſtituere. Si ad eos viſant, teſtamenta conquirere judicant; in quibus heu quoties mortaliter peccatur, & æternus reatus incurritur? horrendam vibrat hîc Chryſoſtomus ſententiam: *Si nullum nobis peccatum eſſet admiſſum, pro hoc ſolo* (de ejuſmodi agit judicio) *nos gehennæ tradi, ſatis abundéque ſufficeret: quippe quùm aliorum delictis ſeveri & amariſſimi judices reſidemus, noſtras autem trabes oculis noſtris infixas non cernimus; à quo vitio neque ſæculi hominẽ, neque Monachum ullum facilè invenies liberũ, quia ſpiritualis judicat omnia.*

Cyp. l. 3. ep. 9.

V. Nieremb. aſcetic. p. 197.

§. IV.

Efficax SS. Patrum ad judicium temerarium evitandum parænesis.

QVare ſi lethalem noxam, ſi tremendum Dei judicium, ſi gehennam effugere velimus, declinemus hoc temerarium judicium, monente ac minante Apoſtolo ad Rom. 2. *Propter quod inexcuſabilis es ô homo omnis qui judicas, in quo enim judicas alterum, te ipſum condemnas*; quod ſuis identidem B. Bernardus inculcat, & diſertè ſermone 56. in Cant. *Cave alienæ converſationis eſſe curioſus explorator, aut temerarius judex; etiam ſi perperam quid actum deprehendas, non ſic judices proximum, magis excuſa; excuſa intentionem ſi opus non potes puta ignorantiam, puta ſubreptionem, puta caſum; quòd ſi omnem diſſimulationem rei certitudo recuſat: ſuade nihilominus ipſe tibi, & dic: Vehemẽs nimis fuit tentatio. Quid de me feciſſet. ſi in mea fuiſſet poteſtate? dic cum Chriſto, qui in atroci Iudæorum ſcelere proclamavit; neſciunt quid faciunt.* Dic cum anachoreta, de quo idem Bernardus, cùm videret fratrem peccantem ſuſpirans dixit: *hei mihi! hodie ille, cras ego.*

Bern. ſerm. 2. de reſurrect.

Inhæreat illud altè D. Auguſtini de ſermone Domini in monte lib. 2. cap. 28.

L l Duo

Duo ſunt in quibus temerariū judicium cavere debemus : cùm incertum eſt quo animo quidque factum fuerit, vel cùm incertum ſit qualis futurus ſit, qui nunc vel bonus, vel malus apparet. Quod cùm ſemper incertum ſit, numquam judicandum eſt. Fieri enim poteſt, ut quem tu in flagranti delicto repertum adulterum judicas, talis fuerit; ſed in gratiam, etiam per actum internum redierit. Nec hæc longè quæſita: Phariſæus damnat Publicanum ut ſuperbum, ut raptorem, injuſtum, adulterum : & jam juſtus erat apud Deum. Simon damnabat judicio interno Chriſtum & Magdalenam, *hic ſi eſſet propheta, ſciret utique qua & qualis eſt mulier quæ tangit illum.* Luc. 6. Magdalenam ad Chriſtum perfricta fronte, libidine incenſam penetraſſe judicabat, & jam divino amore ſaucia advolarat. Alium profectò S Joannes Eleëmoſynarius ſeſe præbuit, qui in ſimili causâ condemnationis judicium planè exhorruit : juvenis impudicus virginem Deo ſacram ad flagitium flagitarat, & ſecum Alexandriam, cum totius urbis ſcandalo pellexerat : nemo non juvenem illum æternæ damnationis reum, ſceleſtum ac ſacrilegum appellabat; quod cùm vir ſanctus audiſſet, graviter reprehendit, dicens: Quis vos conſtituit judices? nolite ante tempus judicare : incertum enim an ad meliorem frugem Dei miſeratione non reducendus ſit, & fortè jam redierit; ſi quis in manu vel officina artificis ſtipitem informem conſpectum deſpiceret, ac flammis adjudicaret, quaſi ad nihil aliud aptum, certè judicium ejus ſæpè erroneum foret, cùm artifex illud lignum deſtinarit, ut ex eo elegantem ſtatuam efformet; ita nemo quiſquam alium contemnere, aut ut ineptum deſpicere debet, cùm Deus potens ſit ex lapidibus, filios Abrahæ efformare.

Denique ad omnia prava judicia declinandum, moveat nos illud Dorothei: Quēadmodum, inquit, qui bonæ complexionis & fortis ſtomachi eſt, cibos etiam duriores & crudiores in bonam ſubſtantiam convertit, & contra, qui affecto, alimenta bona in praxos humores; ita mali ſemper ſuſpicaces, optima in partem peſſimam detorquent, contrà ac homines ſinceri ac pii etiam peccata excuſant, ac omnia in meliorem partem retorquent. *Rodrig. fund. p. 1. t. 4. c. 11. &c.* Gen. 27. *Proſpiciens Abimelech Rex Palæſtinorum per feneſtram, vidit Iſaac jocantem cum Rebecca uxore ſua, & dixit : perſpicuum eſt quòd uxor tua ſit.* Laſcivus aliquis, juvenem cum puella laſcivum putaſſet. Sic Joſeph nihil ſiniſtri de virgine gravida cogitavit; ſentiamus & nos quod olim inter Ethnicos Euripides de ſcriptis Heracliti auctoris obſcuri; quæ ubi legit, ſic ait : *quæ intellexi præclara ſunt, opinor autem & quæ non intellexi.* Ita lectores de libris, auditores de concionatoribus, quiſque de proximo judicet: in quātum, ipſum novi, vir probus eſt, opinor autem & in aliis quæ me latent, prudenter procedere, rectè agere. Quo fiet ut ſeveriſſimum illud Dei judicium effugiamus, teſtante Luca : *nolite judicare & non judicabimini.* Luc. 6. Rem exemplo concludo. Refert Baronius ex vita S. Anaſtaſii, Monachum quemdam cùm in ſummo otio ac deſidiâ vitam traduxiſſet, in morte mirum in modum exultaſſe, quaſi de ſalute ſua ſecurum; *Baron. tom. anno. 599.* ad quem ſenior: frater, inquit, recordare tepiditatis & ſocordiæ tuæ, & peccata tua deteſtare priuſquam ad ſeverum illud judicium abripiaris; ad quem frater moribundus: fateor, inquit, me graviter Deum offendiſſe, qui per angelum ſuum hâc horâ chirographum mihi exhibuit, in quo omnia ſcelera mea exarata legi : quibus id unum reſpondi, graviter me quidem in vita deliquiſſe, ſed ex quo Monachus factus ſum, me neminem judicaſſe, & omnem injuriam illatam ultro remiſiſſe; ac proinde Domini Teſtimonium pro me ſtare : *Nolite judicare & non judicabimini, dimittite & dimittetur vobis;* quo dicto chirographum lacerarunt, & jam ſecurus morior, atque ita in pace obdormivit.

EMBLE-

EMBLEMA XXX.

Fecit cœnam. *Luc.XIV.*

HUIC PANIS SOLET ESSE VENENO.

DOMINICA SECVNDA POST PENTECOSTEN.

Eos qui indignè accedunt ad ſacram cœnam, judicium ſibi manducare, ac panem vitæ illis veneno eſſe, uti Accipitri, teſte Auguſtino, eſſe conſuevit. *Aug.lib.4. contra Manich.*

§.I. Nihil adeò ſanum, quod abutenti non cedat in venenum, nil tam ſacrum, quod ſuum non habeat ſacrilegium.

§.II. Quòd immane ſacrilegium, ſacram ſynaxim à ſcelerato ſumi.

§.III. Qui indignè accedunt, judicium ſibi manducant, & vindictam Dei accerſunt.

DOMINICA SECVNDA POST PENTECOSTEN.

Fecit cœnam. *Luc.* 14.

INTER ea quæ Parrhaſius poſteritati tranſcripſit artis ſuæ monumenta, illud minimè obliterandum, quo genium ſic expreſſit in tabulâ ut variis ſpectatoribus varius appareret: ridens, flens; blandus, torvus; mitis, ferox; puer, ſenex; prout hinc vel illinc, obliquis vel directis oculorum radiis, conſpiciebatur. Mirandum hoc; ſed admirationem in ſtuporem vertit miraculum, quod in pane Euchariſtico Vivero noſter exhibet: Santareti in Hiſpania, inquit, ſacra hoſtia videnda exponitur, in qua diverſis diverſimodè ſe Chriſtus ſpectandum proponit: aliis in cruce expanſis ulnis ſine menſurâ miſericordiæ, aliis in ſpecie juvenis ſpecioſi præ filiis hominum, nunc formâ judicis formidandus, nunc in reſurrectione glorioſus, quandoque totus ſanguineus ac rubicundus, quandoque in cunis totus candidus. Addit Nierembergius: in hoc collegio Madritenſi, duo ſunt fratres Luſitani, quorum unus hoſtiam intuitus, vidit fruſtum carnis candidiſſimæ, alter ſpinis Chriſtum redimitum ut à Pilato, *Ecce homo* exhibitus, ita variis varius juxta illud Poëtæ:

Vivero convivio divino appendix pag. 55.

Nieremb. hiſt. naturæ pag. 392.

Martial. l. 12 *ep.* 38.

Difficilis, facilis, jucundus, acerbus es idem.

Panes propoſitionis dicti ſunt panes facierum, quia duas facies habebant, non ſine myſterio: in Euchariſtia enim Chriſtus eſt vultu amabilis, & terribilis: amabilis juxta illud: *lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Illuminet vultum ſuum ſuper nos*; malis verò terribilis, juxta illud: *pones eos ut clibanum ignis in tẽpore vultus tui.* Et alibi: *vultus autem Domini ſuper facientes mala ut perdat*, &c, Quæ paucis complexus D. Thom. *Mors eſt malis, vita bonis, vide paris ſumptionis quàm ſit diſpar exitus.* Quare paucis probare aggredior.

Pſal. 20. *Pſal.* 66. *Pſal.* 20. *Pſal.* 33.

§. I.

Nil adeò ſanum ac ſanctũ, quod abutenti non cedat in venenum, nil tam ſacrum, ut ait Seneca, quod non habeat ſuum ſacrilegium.

APpoſitè Pelignus vates:

Nil prodeſt quod non lædere poſſit idem.
Igne quid utilius? ſi quis tamen urere tecta
Cœperit, audaces inſtruit igne manus.
Et latro, & cautus præcingitur enſe viator,
Ille ſed inſidias, hic ſibi portat opem.

Ovid. l. 2. *Triſt.*

Pſal. 77. *Eduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis.* Drogo Hoſtienſis: Quæ eſt nubes niſi ſanctiſſimum corpus tuum? in quo velatur nobis altitudo Dei, immenſitas majeſtatis tuæ, cujus calorum & ſplendorem mortalis infirmitas ſuſtinere non poſſet, niſi mediatrix nubes interpoſita, ſplendorem & ardorem temperaret. Sed hæc nubes in nocte peccatorum degentibus convertitur in columnam ignis, ut rectè Orig. advertit in illa verba Deut. 4. *Deus noſter ignis conſumens eſt*, quæ ſic vertit: *qui approximant mihi, approximant igni.* Et addit: ſi aurum & argentum, purgatur; ſi fœnum & ſtipula, comburitur. Beati igitur qui proximi ſunt, & ita proximi ſunt ut ignis eos illuminet, non adurat. Quò ſpectat illud Nyſſeni: Sicut lumen ſolis, oculis ſanos recreat, debiles offendit, ignis aurum purgat, ſtipulam abſumit; ſic Chriſtus malis in ruinam eſt, bonis in reſurrectionem. Aureè Chryſoſt. *Aquilas ſolis radius recreat, noctuas excæcat.* Etenim ut Maria Oigniacenſis aſſeruit, Chriſtus

V. Serlog. Tom. 2. *pag.* 433.

Chriſtus ſe non ſemel in Euchariſtia tanto ſplendore radiantem exhibuit, ut omnes ſolis radios luce ſuâ prorſus obſcuraret. Ad lucidiſſimos hujus ſolis radios tot bubones ac noctuæ hæreticorum caligarunt; unde Cyprian. de cœna Domini: *Veritas ab erroneis hominibus comprehendi non potuit: & cùm in ſole vellet figere oculos, vim luminis non ferens, cæcata eſt, non illuminata præſumptio, & aſpectui ejus lippitudo inhæſit.* Teſtis Hermogenes hæreticus ille multum cæcutiens, cùm in ſole Euchariſtico Chriſti corpus non cerneret; in ſole illud repoſitum dicebat. Sed pluribus propoſitum ſtabilire pergo: Nónne eodem ſolis calore linum & ceram albeſcere, vultus verò hominum nigreſcere, ceram ac glaciem liquefieri, lutum indurari videmus;

Theat. Beyerlinck lit. H. p. 20.

Virg. Ecl. 8.

Limus ut hic dureſcit, & hæc ut cera liqueſcit
Vno eodemque igni.———

Nónne iidem fluctus quibuſdam fuére in mortem, nempe exercitui Pharaonis, quibuſdam in vitam? Euſeb. Gallicanus: Creatura inſenſibilis elementi, factorem ſuum ſentiens, tranſeuntibus præbet viam &c. Sic & arca quibuſdam præſidio, quibuſdam exitio fuit. Ex eodem fonte bibunt homines & beſtiæ. Joannis 4. de puteo Jacob Samaritana ait: *filii ejus & pecora ejus bibebant ex eo.*

Idem cibus in cœnâ magnâ qui valentibus alimento eſt, confortat, & vegetat; ægris veneno eſt, atterit, & enecat. Idem de vino eſt, ut ait Auguſti. *vinum quod ſanus homo ad jucunditatem & conſortationem; febricitans accipit, ad majorem infirmitatem vel certè ad mortem*, eſtque oleum addere camino.

D. Thom. opuſc. 58. 18.

Botrum uno vecte duo viri portabant, ſed hic averſus, alter continuo aſpectu ſolabatur. Panis optimum hominis nutrimentum, in quo robur & vita hominis, quibuſdam venenum eſt, quis credat? Aldrovandus de animalibus aſſerit panem accipitri texicum eſſe, & Aug. l. 4. contra Manich. *panis hominem alit, accipitrem necat.* Nec mirum, panem alicui exitio eſſe, cùm Joſue dicat de pane cælitus conſpecto, *Non eſt hoc aliud, quàm gladius Gedeonis.* Et Bernard. *nec quemquam moveat quòd idem verbum dixerim & cibum & gladium quaſi impoſſibile & abſurdum.* Quod patheticâ hiſtoriâ confirmat D. Cypr. *ſerm. 5. de lapſis*, ubi de fæmina indignè communicante, ait: *non cibum ſed gladium ſibi ſumens, & velut quædam venena læthalia palpitans & trepidans concidit, & quæ fefellerat* hominem, Deum ſenſit ultorem.

Paulus de exemplis Chriſti agens, quibus alii ſcandizabantur, alii Deum laudabant, ſic ait: *aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitæ in vitam.* Vbi Chryſoſt. hom. 5. adducit, unguento, quod homines reficit ac confortat, ſues præfocari. Et Greg. Nyſſ. *Quomodo*, inquit, *idem unguentum ſi fuerit appoſitum ſcarabæo & columbæ, non idem efficit in utriſque; ſed columba per bonum unguenti halitum fit robuſtior, interit autem ſcarabæus; ita etiam magnus Paulus in divino illo ſuffitu &c.* Vti ex eodem odore, ſic ex eodem flore apis mella, aranea venena ſugit, non quòd res in ſe mala ſit, aut flos cibus hic venenum tegat, ſed optimum ſuccum aranea in venena tranſmutat: ita & peccator affecto ſtomacho ad hoc ſacrum epulum accedens, omnia in fel convertit, idque quia indignè præſumens accedere, *judicium ſibi manducat.* In quæ verba Auguſtinus *Non quòd res illa mala ſit, ſed quia malus, quod bonum eſt, malè accipit.* Petrus Damianus: nunquid buccella quam Iudæ Dominus porrexit bona fuit? ſed quod erat cauſa ſalutis, illi factum eſt materia condemnationis.

Nyſſ. hom. 3. in Cant.

Quid humano generi ſalubrius quàm ſanguis Chriſti? & tamen Iudæi, in ſuam perniciem exclamarunt: *ſanguis ejus ſuper nos.* Chryſoſt. hoc expendens, ait: *illis ad condemnationem, nobis ad juſtificationem; illis ad mortem, nobis verò ad vitam.* Et confirmat exemplo fornacis Babylonicæ: *Non eſt*, inquit, *ſanguis Chriſti deterior Babylonio igne, ille ſcilicet ſanctorum corpora in camino honorare, & Chaldæos comburere. Quantò magis ſanguis ille pretioſiſſimus ſcit perdere incredulos & ſalvare fideles?* Diadema regium capitis ornamentum aliquando

do Alexander adhibuit ut Liſimachi ſaucii militis vulnus obligaret; ſed Monima uxor Mithridaris, ne in Luculli poteſtatem veniret, diademate pro laqueo uſa eſt. Adeò nihil tam pretioſum, tam ſacrum, quod non fiat pernicioſum ac ſacrilegum. Nonne lampades quæ ardent ante aras Dei & divorum, venerabile lumen habent? ad hoc tamen fur noctu templum ingreſſus, omnia pretioſa abſtulit, ſubſidio lampadis uſus.

Garaſſus doct. curienſe l.5. lec. 29.

Quid majori in veneratione habendum quàm crux Chriſti, quàm lignum illud vitæ? fuit tamen qui per hoc mortem homini adferre ſtuduit. Dum crucifixi argenteum ſimulachrum, quod Pius V. indies exoſculari ſolitus, ad pedes præſentiſſimo veneno infecit. Quo certè caput Eccleſiæ abſtuliſſet, niſi crucifixus prodigio pedes retraxiſſet. Hinc meritò exclamat Philo Carpatius cap. 7. in Cant. ô rem miram? ô rem tremendam! *Hæc quæſo mecum diligenter ſacerdotes attendite; hæc fratres animadvertite, hæc timete ſemper, & cavete periculum: ea eſt enim rerum divinarum humanarumque natura, ut quæ pro ſua dignitate optima eſſe debent, eadem mutato ordine peſſima fiant.* Sacrilegium ingens eſt SS. Hoſtias vel calicem Domini veneno tingere, & pane vitæ, hoſti mortem inferre, fuêre qui hoc auſi ſunt. Henricus VII. Imp. dum die Aſſumptionis communicare vellet, abſente confeſſario ejus Epiſcopo Tridentino, alius vir Religioſus accitus (quem ſubornatum volunt à Florentinis) vt coram Imperatore celebraret: qui hoſtiam ei venenatam porrexit, & in loco exſpiravit. Ita Joannes Fontanus in vita Joannis XXII. & Genebrardus. Ita teſte Platina, Victor III. ubi calicem veneno infectum hauſit, extinctus eſt. Quæ ne altiùs repetamus, ipſum ſanctiſſimum corpus Domini, ſacrarium divinitatis hæretici mille injuriis proſcindunt, in lutum, in ſterquilinium, equis in pabulum abjiciunt, cultris ac ſtylis impetunt.

Lobbetij Quad. Dom. 2. q. 5.

Magi, venefici, inter arctiſſima fœdera, quæ cum dæmone ineunt, paſſim ſacras hoſtias admiſcent, omnes blaſphemias ac diras, in eas evomunt. Ad hæc inhorreſcimus, miramur & indignamur. Thenis corpus Chriſti equis in pabulum datum, quaſi leviora ſint, dum corpus Chriſti intra ſceleratam animam velut in cloacam, immundi peccatores præcipitant, ac indigniſſimè tractant. Matt. 7. *Nolite ſanctum dare canibus, neque mittatis margaritas ante porcos.* Canibus, id eſt, immundis peccatoribus, ait Doctor Angelicus.

§. II.

Quàm immane ſacrilegiũ S. Synaxim à ſcelerato ſumi:

QVAM Barbarum & immane fuiſſet ſi Herodes parvulum natum non occidere, ſed ſacratiſſimum corpuſculum cunis extractum, in ſterquilinium abjeciſſet. Quale ſacrilegium dum venefici S. hoſtiam in latrinas, in lutum immergunt. Ad hæc Auguſt. audite: *quàm temerarium, quamque nefariũ eſt cruentis manibus intemeratæ virginis tractare filium? quis auditus ſuſtinet aurum? quis oculus non confunderetur ad intuitum? cujus mens non raperetur in exceſſum, ubi mundi pretium mittitur in ſterquilinium?* & ne quis dubitet, quis tale quid audeat, ſubjungit: *non enim minus eſt deteſtabile in os pollutum, quàm in lutum mittere Dei filium.*

Cit. S. Tho. opuſc. 58. c. 18.

Criminis hujus gravitatem Doctor Aquinas ab hominis ingratitudine exaggerat: *Quæ enim,* inquit, *poteſt eſſe major* (ingratitudo) *quàm ſi quis habens Dominum, à quo accepiſſet quidquid boni haberet, & ipſum inſuper morte ſuâ de ſuſpendio liberaſſet, eundem dominum in ſtabulum immundiſſimum inimici ſui traditione duceret, & ibi conculcaret, rurſũ occideret? tantâ,* inquit, (verba ſunt tanti doctoris) *ingratitudine peccant, qui corpus Dominicũ ſumunt in peccato mortali.* Quò ſpectat illud pſalmi: *Conculcaverunt me amici mei:* Et ad Heb. 10. *quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcaverit & ſanguinem teſtamenti pollutũ duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit.* Amb. *Chriſtum ille conculcat, qui eo indignè participat.*

Inter graviſſima flagitia, quæ unquam non modò humanum, ſed & Diabolicum ingenium excogitavit, cenſetur peccatum

Iudæ & Iudæorum, qui crudeliſſimam mortem Dei filio intulerunt. Hoc ſi de indignè communicantibus graviſſimi Doctores aſſeverarint, nónne hoc temerarium facinus omnibus horrori eſſe debebit? Ac primum quidem ipſe doctor gentium: *Quicumque manducaverit vel biberit indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.* Hieron. reus erit violati corporis & ſanguinis Domini. Cyp. Domini corpus invadunt, vis infertur corpori & ſanguini Domini. Amb. qui indignè Chriſtum ſumit, idem eſt ac ſi interficiat. D. Thom. mortis Domini pœnas dabit; id eſt, ac ſi Chriſtum occiderit, punietur, ſecundùm illud: *rurſus crucifigentes filium Dei*; cujus omnia vulnera ad præſentiam homicidæ peccatoris renovantur. Sed diſertiſſimè Chryſoſtumus hom. 60. ad pop. *Conſidera quantum adverſus proditorem indignaris, & contra eos qui crucifixerunt, itaque conſidera ne tu quoque ſis reus corporis & ſanguinis Chriſti, illi ſanctiſſimum corpus jugularunt, tu verò pollutâ ſuſcipis animâ poſt tot beneficia.* Quaſi diceret, ſi indignè ſuſcepiſti, non minus tu, quàm illi, Chriſtum in crucem ſuſtuliſti: nam ſi illi qui baptiſmo abutuntur, graviſſimè peccant juxta illud: *rurſus crucifigentes*, &c. quid ni Chriſtum crucifigere dicantur, qui non ſolùm baptiſmum in quo Chriſti efficacia reperitur, ſed etiam Euchariſtiam, in qua Chriſti præſentia continetur, indignè tractant. Auguſt. in Pſal. 142. *Accepit buccellam Iudas, & introivit in eum Satanas: quàm multos Iudas Diabolus implet indignè accipientes buccellam ad judiciũ ſuum, qui enim manducat indignè, judicium ſibi manducat.* Noſtis qui, & quàm multi Iudæ? quot in pauperes crudeles animo avaro, quot in proximum iracundi, animo obſtinato, quot in potum effuſi ſine ullo vitandæ ebrietatis propoſito, quot in Venerem proclives, libidinis vinculo irretiti, hoc ſanctiſſimum corpus inſtar Iudæ præſumunt ſuſcipere, teſte Hieron. *Dic Sacerdos, dic Clerice, qualiter eiſdem labiis filium Dei oſcularis, quibus oſculatus es labia meretricis, cũ Iuda, oſculo filium hominis tradis.* Nemo qui fœtentem animam habet, cum viro honeſto propiùs agere, nedum oſculari auderet: Chryſoſt. hom. 3. in Epiſt. ad Eph. *Regem utique non audeas oſculari, ſi quidem os tuum oleat graviter: & regem cœlorum impudens oſcularis, animâ tuâ vitiis olente.* Tormenti genus, quod Mezentius adinvenit:

Mortua quin etiam jungebat corpora vivis.

Hoc fit, dum vividum illud corpus Chriſti, fœdiſſimo cadaveri putentis animæ conjungitur, ac mortuis quaſi membris traditur uniendum: Auguſt. *Magis peccant qui tradunt Chriſtum peccatoribus membris, quàm qui tradiderunt eũ crucifixoribus Iudæis.* Hinc Trident. Seſſ. 13. c. 17. tam ſolicitè omnes admonet dicens: Si non decet ad ſacras alias functiones quemquam accedere niſi ſanctè: certè quò magis ſanctitas & divinitas Euchariſtiæ Chriſtiano comperta eſt, eò diligentiùs cavere debet, ne in illam plenam formidinis Pauli ſententiam incidat: *Qui manducat & bibit indignè*, &c.

Perſæ ſellam Regis ſui tam eximio cultu venerantur, ut in ea quempiam alium ſedere capitale ſit. Hinc illud Alexandri regium dictum, quod refert Curtius: Sedebat Alexander & admoto igne refovebat artus; cùm fortè gregarius miles frigore prope enectus, & qui vix arma & ſeipſum ſuſtentabat, ad caſtra pervenit. Eo viſo Rex è ſellâ ſuâ quamprimum aſſurrexit, torpentemque militem, & vix mentis compotem, demptis armis in ſua ſede juſſit conſidere, ille diu nec ubi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus agnovit. Tandem recepto calore vitali ut regiam ſellam, regemque vidit, è veſtigio territus, exilivit, quem intuens Alexander, ecquid intelligis miles, inquit, quantò meliori ſorte quàm Perſæ ſub me rege vivatis? illis enim in regis ſella conſediſſe fatale eſt, tibi ſaluti fuit. Sed quantò nos ô ſuperi meliore conditione ſumus, quàm miles iſte! quantò ſub rege vivimus benigniore! non ſellam tantùm regiam occupamus, ipſius Regis gremio amantiſſimè fovemur. Hic thronus Salomonis eſt, ad quem ſi trepidi, jejuniis exhauſti, venerabundi accedimus, nobis ſaluti eſt, at ſi temerè, thronus hic leonculos ſuos habet, & velut Perſis exitialis erit. Et profectò quas pœnas tanto flagitio dignas datucus

Marginalia: *Velaſq. ad Philip. c. 2. v. 9 10. 11. v. 2. adn. 9. n. 18.* — *ad Heb. 6.* — *cit. à Suare. part. q. 66.* — *Virg. 8. Æneid.* — *V. aſſetica Nierenb. pag. 121.* — *Curt. l. 8. c. 9.*

daturus ſit attendite: Chryſoſt. exponens illud: *Iudicium ſibi manducat:* id eſt, damnationem. S. Tho. in opuſc. cit. ad judicium mortis ſe obligat. Suarez: ac ſi Chriſtum occideret, punietur. Philo Carpatius: *Licet*, inquit, *videre quoſdam ex hoc ſacratiſſimo convivio fieri quotidiè praviores, & ob id ſolū ad gehennam properare miſerrimos, quòd ad tale ac tantū, tamq; ineffabile & cæleſte conviviū, Angelorum choris optabile, immundo corde atq; ſordidato audacter accedere, & inſolentiſſimè devorare præſumunt.* De triplici morte quam indignè ſumens incurrit. *V. Mendoz.*

Suarez 3. part. quæſt. 66.

Cap. 7. in Cant.

Diſſimilis ſibi videtur in paſſione Chriſtus, ibi pro ſuis perſecutoribus orat: *Non enim ſciunt quid faciunt*, ibi abſolvit latronem, Iudæos excuſat. Hîc minatur, hîc reos corporis & ſanguinis ſui graviter judicat, & morte æternâ damnat. An non manifeſtò hinc concluditur, Chriſtianos graviùs Iudæis delinquere? quid? quod Iudas ſemel Chriſtum tradidit, Judæi ſemel illuſerunt, ſemel crucifixerunt; indignè verò ſumentes quotidiè eum produnt, quotidiè crucifigunt: ut verè Tertullianus exclamavit; *Prô ſcelus! ſemel Iudæi Chriſto manus intulerunt, illi quotidiè ejus corpus laceſſunt. O manus præcidendæ! viderint jam an per ſimilitudinem dictum ſit, ſi te manus tua ſcandalizat, amputa eam: quæ magis amputandæ, quàm in quibus Domini corpus ſcandalizatur?* ſic ille. Manus tuæ ſunt plenæ ſanguine pauperum, plenæ ſanguine vindictæ. Manus tuæ fœdo tactu commaculatæ, & hoc ſcelus Iudæi ſemel, tu toties. Habes domi ancillam, quæ eſt dextera manus tua, quòd in officinâ, in familiâ dexterrimè rem agat, affectui carnali illi junctus es, abſcinde eam. Amos 1. *ſuper tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quarto non convertam eum.* Rupert. per tria intelligit peccatum cordis, operis & omiſſionis, quæ remittuntur, in quorum figuram Chriſtus tres ſuſcitavit mortuos. Sed quartum, ait Rupertus, *hoc ſcelus diabolicum eſt.* Paſchaſius intelligit de peccato indignè communicantis: *Quis orabit pro eo qui in Dei injuriā ad ſanctificata, ad corpus & ſanguinem Chriſti indignus accedit? talis profectò nec Dei reverentur præſentiam, nec angelorum frequentiam.* Jmò tales ipſo dæmone pejores ſunt, ille enim Dominum ſuum reveretur, obedit, ut patet in energumenis. *Dicam*, inquit Chryſ. *aliquid terribilius: non tam grave eſt energumenos intus eſſe quā illos: dæmoniū enim patiente pejor eſt, qui poſtquā peccavit, accedit.*

Lib. 1. Reg. cap. 6. ann. 24 ſect. 3.

Tertull. lib. de Idolol. cap. 7.

Chryſ. hom. 60. ad popul.

§. III.

Qui indignè accedunt, judicium ſibi manducant & vindictam divinam in ſe accerſunt.

Hinc D. Thomas aſſerere non dubitavit: *Chriſtianis maximū eſt peccatum, & cauſa plagarum, quod corpus Salvatoris indignè ſuſcipiunt.* 1. Reg. 2. *Si peccaverit vir in virū placari poteſt ei Deus, ſi autem in Deum, quis orabit pro eo?* Gloſſa, quantò major gloria, tantò major offenſa, quaſi diceret Dominus, ait S. Thomas, parum iraſcor hominibus propter peccata, quæ committuntur in proximum, ſed maximè eò quòd peccant in Deum. Vnde cùm hoc peccatum maximum appellet, ſecundùm hoc pœnas & plagarum modum, Deum intentaſſe videmus. Mitto graviſſimas pœnas quas in lege veteri, figuras & umbras euchariſticas indignè tractantibus inflixit, quantò magis Chriſtiano verendum ne cum beſtiâ montem tangente lapidetur, vel cum Oza percutiatur, aut cum Bethſamitis arcam Domini non ſatis dignè excipientibus, à Domino occidatur? ſi quis irritam legem Moyſi fecerit, ſine ullâ miſeratione moritur, quantò deteriora ſupplicia meretur qui filium Dei conculcarit? Hæc ſupplicia, ait Divus Thomas, poſſunt dici triplices plagæ. 1. Multa damna ſpiritualium bonorum. 2. Sterilitas terræ ſive cariſtia temporalium. 3. Peſtes corporum & ſtrages hominum. David Pſ. 68. non levem plagam eis intentat, dicens: *Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum*; longum eſſet enarrare, quot pane Euchariſtico ſuffocati & velut ſtrangulati ſunt. S. Bernardus fratrem quendam ob ſecretam culpam à ſacris ſuſpenderat, hîc in magna ſolennitate notari timens, & ru-

Opuſc. cit.

Lib. 1. vitæ S. Bernard.

& ruborem non ſuſtinens, palàm cum aliis acceſſit. Quem Bernardus intuitus, cùm ſcelus occultum eſſet, repellere hominem noluit, ſed intimo corde orabat Deum, ut tantam præſumptionem in bonum ejus converteret. Dum ecce ſumptam hoſtiam homo deglutire nullo modo potuit: diu multumque nequidquam conatus, anxius & tremebundus, ore clauſam hoſtiam ſervabat. Donec expletâ horâ, S. Patrem ſeorſim traxit, ejuſque pedibus cum lachrymis advolutus, aperto ore hoſtiam oſtendit. Increpans autem eum abſolvit, & ſine difficultate recepit Dominica Sacramenta. Sed hoc ſingulare quod P. Gabriel de Vega, Rector Collegii Madritenſis poſteris reliquit:

Fuit Cordubæ homo familiæ ſatis illuſtris, qui dudum capitales inimicitias foverat, non ſine publico ſcandalo totius urbis. Hic ut in morbum læthalem incidit, noſtrum Sacerdotem advocat, ut animum ſacra exomologeſi expiet; ſed Confeſſarius illi negandam abſolutionem dixit, niſi palam cum inimico in gratiam rediret, cujus inveteratum odium jam omnibus notum erat. Annuit æger, alter advocatur, & inter complures teſtes, alter alteri veniam rogat, & injuriam omnem remittunt. Quo facto, ſacro epulo munitus fuit, eoque ſumpto exſpiravit, ac honorificè, ut decebat, ſepelitur. Quis hîc non exclamet: moriatur anima mea morte juſtorum: ſed alia ſunt judicia Dei, alia hominum. Nocte inſequenti poſtquam terræ mandatus, en tibi duo Ephœbi, pulſant portam Collegii Cordubenſis, facem manu geſtantes, rogant loqui confeſſario defuncti, habere ſe rem momenti illi communicandam. Adeſt confeſſarius quem face prælucente deducunt ad ſummum templum, ubi hic ſepultus. Dum ad fores templi ventum eſt, unus eorum claves Patri exhibet dicens, audacter aperiret, non eſſe quod timeret: hinc deducunt ad ſummam aram, & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca ſeu ciborium corporis Chriſti aſſervabatur, jubent ciborium ſecum deferat, illumque cum facibus deducunt ad ſepulchrum defuncti, quò ut pervenit, unus eorum dixit: Pater hic conditus eſt Dom. N. qui ut multis adſtantibus & teſtibus alteri ignoverit, quia tamen non ex animo, ſed in corde fovit iracundiam & ſic auſus eſt SS. corpus Domini ſumere, ceſſit illi in judicium & in æternam damnationem, maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet S. Hoſtiam, quam non valuit deglutire, ſed illi fuit in laqueum. Quo dicto, pede terram pulſant, & ecce cadaver arcanâ vi aſſurgit, aperit ſacrilegum os, & hoſtiam exhibet, quam Sacerdos in ciborium recondit. Tum rurſus pede terram pulſantes, & ſubitò corpus concidit in abyſſum inferni, nam tumulus poſtero die repertus eſt in ingentem foſſam concidiſſe & corpus nuſquam repertum eſt. His peractis patrem deducunt ad Collegium & ilico diſparent. Aliud longè terribilius de Udone Epiſcopo Magdeburgenſi, *Vide apud Delrio & S. Fulgoſum l. 9. c. 12.*

Concludo cum gentium Apoſtolo & exclamo: ô peccatores! *Chriſtus vobis nihil proderit.* O ſacrilegos! qui indignè de pane vitæ & ſanguine Chriſti participatis, judicium & mortem manducatis. Et ut olim, teſte Baronio, Theodorus Pontifex è calice conſecrato vivificum ſanguinem Chriſti in atramentum inſtillans, in Pirrhum Patriarcham Conſtantinopolitanum, excommunicationis ſententiam ſcripſit, haud aliter calix vitæ & ſanguis redemptionis pretium, mortis æternæ fit inſtrumentum. unde illud: *Quæ utilitas* (in carne) *quæ utilitas in Sanguine meo?*

Ad Gal. 5. *Baron. to. 8. an. 648.* *Pſal. 19.*

EMBLEMA XXXI.

Gaudium erit coram Angelis Dei, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. xv.

NON SUM QUI FUERAM. *Ovid. l.3. Triſt. eleg.*XI.

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN.

Fit perfecta peccatoris converſio, dum membra quæ fecit ſervire iniquitati & vanitati, facit ſervire juſtitiæ & veritati. Mutaturque in virum alterum, haud aliter quàm arbor ſilveſtris, in frugiferam.

§. I. Inſiliet in te ſpiritus Domini, & mutaberis in virum alterum. 1.*Reg.*10.

§. II. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ, in ſanctificationem. *Ad Rom.*6.

§. III. *Omne corporis ornamentum ad animum referendum, exemplo mulieris peccatricis.*

DO-

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN.

Gaudium erit coram Angelis Dei, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. xv.

AMASIS Ægyptiorum Rex, dum ſuis contemptui eſſet, quòd obſcuriori loco natus ad regium culmen erepſiſſet, hoc conſilii cœpit: ex aureo vaſe in quo pedes ablui, inque alios turpes uſus adhiberi ſolebat, Jovis ſimulachrum conflari, & medio urbis foro eminenter collocari juſſit, quod cùm omnibus Religioni ac venerationi eſſe animadvertit, hæc ad ſuos paucis verba habuit: Video vos omnes huic ſtatuæ honorem ac venerationem deferre, non reputantes, ad quos uſus antea ſervierit. Ita de me ſentite, non recogitantes, quis fuerim, ſed ad quem dignitatis gradum me fortuna evexerit. Quo tumultuantem populum ſedavit. Hæc ut aliò referamus, complures hodierna die reperire eſt, qui antea vaſa in contumeliam, dein à cœleſti illo artifice, igne charitatis expurgati, vaſa honoris, & divorum ſimulachris ſimillimi effecti ſunt. Hæc enim eſt perfecta converſio, dum in novum hominem transformamur, juxta illud vaticinium:

§. I.

eg. 10. *Inſiliet in te ſpiritus Domini, & mutaberis in virum alterum.*

INgenioſum magis, an lucroſum, humanæ induſtriæ inventum fuerit, non facilè dixero, quo ſilveſtris & infœcunda arbor, pabulum ignis, in frugiferam convertatur: ut quæ primùm nil præter folia, & luxuriantes ramos protrudebat, iis reciſis fœcundo ſurculo inſerto, ſapidiſſimos fructus colono refundat. Jam enim Oleaſter in Olivam converſus, omnem ſuccum, omnem ſubſtantiam, vigorem, virorem omnem, quem olim in ſilveſtres ramos, nunc in uberrimos fructus inſumit,

Miraturq; novas frondes, & non ſua poma. Virg. 2. Georg.

Ambroſius *l. 2. de pœnit. c.* 10. refert adoleſcentem poſt amores meretricios cœlitus admonitum, in deſertum ſeceſſiſſe, ut lachrymis ignes reſtingueret; dein occaſione aliqua urbem repetiiſſe, ac veteri amaſiæ occurriſſe, quæ ubi ſe inſalutata tranſeuntem ſatis demirari nequiret, accidit ut altera vice, cùm ſe ut ignotam præteriret, juvenem blandè compellarit. Ecquid, inquit, noſti me? ego ſum illa. Cui alter: ſed ego non ſum ille, quem tu putas; Non ſum ille, qui ſolebam. *Non ſum qui fueram*, ſed multum *mutatus ab illo.* (Ovid. l. 5. Triſt.) Jam enim inſilierat in eum ſpiritus Domini, & mutatus erat in virum alterum, uſurpare poterat quod olim Martianus, *antiquiſſimus* (Aug. Epiſt. 155.) Auguſtini (ut ipſe teſtatur) *amicus*: qui ad meliorem frugem converſus, *comicum de Terentio verſum, ſed tamen aptiſſimum & utiliſſimum* protulit: *nunc hic dies vitam aliam offert, alios mores poſtulat.* Aliæ jam illi cogitationes, aliæ aures, alii oculi, alia lingua, alii pedes, aliæ manus, alii mores, alii amores, totus alius. Chryſologus *ſerm.* 77. Mulierem peccatricem jam longè aliam depingit: *Venit Maria Magdalena & altera Maria: una venit nomine, quæ nunc alia legitur in diverſa perſona. Venit Maria & alia Maria. Venit enim non venerunt, & cùm dicit alia, in utraq; eandem myſticè deſignat affatu, ut aliã veniſſe ante fidem, aliam poſt fidem rediturã eſſe mõſtraret. Venit mulier, ſed redit Maria: Venit Maria & alia Maria.* Unde Chriſtus ad Simonẽ ait, vides hanc mulierem, quaſi diceret, ſi ean-

dem credis, falleris. Hanc perſonam alterã & eandem lex vetus novâ proſopopeiâ etjam urbibus dedit: edixerat Jonas veritatis præco: *Adhuc quadraginta dies & Ninive ſubvertetur*; Sed falſus vates multis audire potuiſſet, niſi Auguſtinum audiſſent, ſic ſentientem: *Ego puto impletum eſſe quod Propheta prædixerat. Reſpice quæ fuerit Ninive, & vide quia everſa eſt: everſa in malo, ædificata in bono. Sicut everſus Saulus perſecutor, ædificatur Paulus prædicator.* Unde jam alius exclamavit: *Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Chriſtus.* Tum ad Carthaginienſes convertendos hanc apoſtrophen habet idem Doctor: *Quis non diceret civitatem iſtam, in qua nunc ſumus, feliciter everſam, ſi omnes illi inſani nugis ſuis deſertis, ad Eccleſiam compuncto corde concurrerent? nónne diceremus, ubi eſt illa Carthago? quia non eſt, quod erat.*

Aug. in Pſal. 50.

Et alibi breviùs in eandem ſententiam: *Everſa Ninive quæ mala erat, & bona ædificata eſt quæ non erat: ſtantibus enim mœnibus atque domibus, everſa eſt civitas in perditis moribus*, hoc ſaluberrimum excidium evenit Antiochiæ, quæ ſub annum trecenteſimum nonageſimum ſextum regnante Arcadio, everſa eſt in perditis moribus, & perverſis amoribus: nam ut Auguſtinus loquitur; *Non faciunt malos mores, niſi mali amores*; edixerat & tunc Deus per virum Sanctum, urbem hanc inſtar Ninive ſubvertendam, *Cùm vellet Deus terrere civitatem, & terrendo emendare, terrendo convertere, terrendo mundare, terrendo mutare.* Subverſa fuit, id eſt, ut hic ait Tilmannus, ſurſum verſa, ad cœlum, ad ſuperos, ad Deum verſa, quæ eſt vera converſio.

Aug. l. 21. de civit. c. 24.

Aug. ad Macedon.

Aug. de excidio urbis, cap. 6.

Nec quiſquam veſtrûm huic opulentiſſimæ urbi malum imminere præſentit? in qua tantus in ſplendore veſtiũ luxus: tanta in exquiſitis epulis affluentia: tanta in quotidianis congreſſibus laſcivia, tanta in forenſibus negotiis perfidia, ut quod de Ninive olim ſubvertenda Deus prænuntiavit: *Quia aſcendit malitia ejus coram me*, idem nonnullis Belgii civitatibus timendum ſit, niſi pro muris cujuſque mores ſubvertantur, & in aliam faciem eadem hæc reſpublica convertatur. Scio fuiſſe qui ſilveſtri trunco, jam inſerto frutice, in apricam malum converſo, hoc lemma cortici inciderit: *Alter & idem*: Ita & hæc divitiis & vitiis florentiſſima civitas, ubi fructus pœnitentiæ proferre cœperit, eadem & altera erit. Quiſquis à licentiori vitâ ad frugem ſe receperit, ad ſe, ad Deum converſus fuerit, jure alter & idem, utpotè in virum alterum mutatus, nuncupandus erit. Ad quam maximè fructuoſam viciſſitudinem ne in diverſa abeamus, hoc unum requiro, ut conſilio Apoſtoli omnia membra ac inſtrumenta immunditiæ & nequitiæ, ſervire faciamus juſtitiæ ad ſanctificationem. In quo cùm vera peccatoris converſio ſita ſit, indubiè gaudium in cœlo ſuper eo Angelorùm exiſtet. Sed hoc aliò remittimus, ubi de fructibus pœnitentiæ, & pœnitentium lachrymis, quæ vinum Angelorum. Nos impræſentiarum ad unum hîc ſcopum præfixum collimabimus.

Jon. c. 1.

§. II.

Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ, in ſanctificationem. *Ad Rom. 6.*

TElephus Myſiæ Rex cum Græcos ad expeditionem Troianam proficiſcentes, præpedire niteretur, ne per fines ſuos iter facerent, ab Achille vulneratus eſt, cui plagæ cùm præſens nullum remedium inveniretur, oraculi reſponſum eſt, fore ut eâdem haſtâ, quâ ſaucius fuerat, ſanitati reſtitueretur. Gratiâ itaque cum Achille initâ, ab eo impetravit, ut ex haſta qua vulnus inflictum, rubiginem ſibi detergere liceret, ex qua malagma confectum ac vulneri appoſitum, medelæ fuit, ut de remedio amoris ille canit:

Diſcite ſanari, per quem didiciſtis amare: *Ovid. l. 1.*
Vna manus vobis vulnus, opemq́; tulit.
Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hoſti,
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Sic videmus ab igne læſos, manum uſtam igni applicare. A rabido cane ſaucios, ejuſdem pilis vulneri appoſitis ſanari. Ita quæ in ſe maximè noxia, auxilio & remedio

eſſe poſſunt, & omnia inſtrumenta vanitatis & nequitiæ, converti poſſunt in inſtrumenta pietatis & juſtitiæ. Quam do-
.Corn.hîc. ctrinam Apoſtoli accuratè expendens Origenes, facilem nobis methodum ſuggerit, quemadmodum inſtrumenta iniquitatis converti poſſint in inſtrumenta juſtitię. *Pudorem*, inquit, *hiſce verbis auditoribus incutit Apoſtolus, ut hoc ſaltem obſequii impendant juſtitiæ, quod priùs impenderunt iniquitati; quaſi dicat: currebant priùs pedes veſtri ad effundendum, nunc ad liberandum ſanguinem currant. Protendebantur manus priùs ut aliena diriperent, nunc protendantur ut propria largiantur. Circumſpiciebant prius oculi alienum ad concupiſcendum, nunc circumſpiciant pauperes ad miſerandum, & uniuſcujuſque membri miniſteriũ quod exhibuit vitiis, aptet virtutibus, & actum quem exhibuit immunditiæ, ad caſtitatem nunc, ſanctitatemq; convertat. Videtur hanc juſtitiam hîc pro omnibus virtutibus nominaſſe, ſicut è contrario iniquitatem pro omnibus vitiis propoſuiſſe.*

Pedes qui ad otioſas ambulationes, ad tabernas, ad proſtibula; nunc ad obeundas ſupplicationes, ad templa, ad conciones, ad ſacram ſynaxim. Manus quæ annulis & armillis aureis pretioſę, quandoque ad impudicos tactus protendebantur, nunc corollâ marianâ redimitæ pectus tondant, nunc flagello armatæ in corpus ſęviant. Os quod lautitiis, quod crapulæ, quod ebrietati indulſit; nunc inediæ, nunc jejunio, aſſiduæque temperantiæ conſueſcat. Ita oculi, ita aures, ita omnia corporis membra, à profanis & obſcœnis, ad divina, ad cæleſtia transferenda ſunt. In quo Valentinianum Imp. ſingulariter excelluiſſe narrat Ambro-
mb. de bitu Imp. ſius in funebri ejus panegyri: *Ferebatur primò ludis Circenſibus delectari: ſic illud abſterſit, ut ne ſolennibus quidem principũ natalibus, vel imperialis honoris gratiâ Circenſes putaret eſſe celebrandos. Aiebant aliqui ferarum eum venationibus occupari, atque ab actibus publicis intentionem ejus abduci. Omnes feras uno momento juſſit interfici. Iactabant invidi, quod præmaturè prandium peteret: cœpit ita frequentare jejunium, ut plerumque ipſe impranſus convivium ſolenne ſuis comitibus exhiberet. Scenicæ cujuſdam forma ac decore deperire Romæ adoleſcẽtes nobiles nunciabatur. Iuſſit eam ad comitatum venire; deductam tamen nunquam aut ſpectavit, aut vidit.* Hanc doctrinam paſſim illi obſervarunt, qui à perverſa vivendi conſuetudine, ad meliorem frugem redierunt, & flagitia exoſi, virtutem ſectati ſunt. Quo loco uberiùs Davidem ſcelus ſuum fleviſſe exiſtimatis? an in templo, an in ſecreto cubilis oratorio, an in arcano aliquo palatii angulo? hic certè aptus lachrymis, & privato dolori locus videri poſſet; ſed nullum aptiorem rex pœnitens adinvenit, quàm lectum ſuum, nuſquam profuſiùs fleviſſe dicitur, ut ipſe de ſe teſtatur *Pſal. 6. Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo.* Hieronymus vertit: *Natare faciam.* Alii apud Lorinum: *Imbrem lachrymarum fundam*; idque non ſemel, ſed per ſingulas noctes. Ut quid hoc? lectus ſomno aptior, quàm orationi: aptior quieti quàm fletui? cauſam exponit Caſſiodorus: Caſſiod.hic.
quia quotieſcumque David cubile ingrediebatur, quoties lectum cernebat, toties teſtem ſceleris, toties locum adulterii, toties inſtrumentum flagitii, quod illi ſervierat nequitiæ ad iniquitatem, intuebatur; hunc igitur lachrymis purgare, hunc reddere inſtrumentum animæ pœnitentis ad juſtificationem ſatagebat: *Et meritò quidem lectũ quẽ noctibus polluerat, lachrymis abluebat.*

Joannis 21. Chriſtus poſt reſurrectionem apparuit diſcipulis ſuis, cumque in littore pranſi eſſent. *Dicit Simoni Petro Ieſus: Simon Ioannis diligis me plus his? dicit ei etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, paſce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? ait illi, etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, paſce agnos meos. Dicit ei tertiò: Simon Ioannis amas me! contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, amas me? & dixit ei: Domine tu omnia noſti, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, paſce oves meas.* Ridicula videri poſſet quibuſdam hæc triplex interrogatio, aut puerilis, uti ludibunda mater ſæpiùs infantem rogat, num ſe amet, ubi amet? ut corculum monſtret. Sed myſterium arcanum hîc eruit Auguſtinus dicens: *S. Petrus trina negationi,* Aug. tract. 123. in Ioan.
trinam reddit confeſſionem; ne minus amori lingua ſerviret, quàm timori, ut lingua quæ

ſervierat iniquitati ad iniquitatem, ſerviret juſtitiæ in ſanctificationẽ. Stupendo id ſanè exemplo effecit mulier Japonenſis, quæ ad fidem Chriſtianam ſub annum 1621. converſa, quotidie Jeſu & Mariæ nomina toties, quoties nomen idoli, id eſt ad 14000. invocare conſuerat: ad hoc bene mane ab Angelo ſuo tutelari, uti ante à malo dæmone, excitari ſolebat. O lingua inſtrumentum nequitiæ! quoties hanc ſervire feciſtis vanis & otioſis fabulis, mendaciis, perjuriis, ſcurrulitatibus, detractionibus, calumniis! converti vultis ad Deum? facite illam ſervire juſtitiæ ad ſanctificationem: ſervire Dei laudibus, orationi, laudi proximi, Religioſorum, quorum famæ gravem notam non ſemel inuſſiſtis. Quis non miretur ænea tormenta hoſti erepta, quibus tot ferreæ pilæ in filios Eccleſiæ emiſſæ, eleganti metamorphoſi in Ducis ſtatuam commutata fuiſſe? id enim verò Ferdinandus Toletanus, Albæ dux anno 1571. effecit, dum ex machinis æneis hoſti in Friſia ademptis ſtatuam ſuam conflari juſſit, cum hoc lemmate; *Deo Patrum noſtrorum,* atque in baſi *Pietas* inſcripta legebatur. Stupendum magis os illud quod tot calumnias, tot diras in Chriſti ſervos quaſi ignitas pilas emiſit, de ſcelere confundi, & quaſi in ſtatuam ſancti commutari. Et ut ad alia veniamus, Bernardus lib. de Vita ſolitaria: *Audiat hoc dictum Pauli,* inquit, *hactenus amicum corporis ſui mancipium, animalis homo, qui jam incipit corpus ſubdere ſpiritui, ut delectationibus ſæculi ac carnis, tantum delectet eum de membris corporis ſui ſervire juſtitiæ in ſanctificationem, quantum prius delectabat, eum ſervire immunditiæ ad iniquitatem.* Ita magnus ille Indiarum Apoſtolus Xaverius, dum corpus cœpit ſubdere ſpiritui, pedes ſuos ad ſaliendum dexterrimos, quoſque petulanti agilitate ſæpè vibrarat, jam non modò nudos per ſaxa, per nives, per vepres, cruentavit, ſed & lumbos adeò conſtrinxit, ut funes ſine vitæ diſcrimine & abſque altiori virtute eximi nequiverint. Mancipium corporis ſui, multo abdomine gravis Dux Gandiæ audire poterat: qui ubi in Ignatii diſciplinam ſe dedit, mancipium illud adeò in ſervitutem redegit, eâ ciborum abſtinentiâ corpus extenuavit, ut vaſti ac projecti ventris, cui lunatâ ut aſſideret menſâ opus eſſet, poſtea inanis ac frigidi pellem, follis vacui in morem, complicare habuerit neceſſe. Itaque ſubdit hiſtoricus: *Alterum Franciſcum abſtinentia accepit, alterum reddidit.* Audiat hoc quiſquis cupediis & ſplendidis epulis aſſuetus, & crapulam ſuam, duce Borgia, inediâ domet, famem exſuccis & amaris herbis pellere ſtudeat, in quibus ille cæleſtem dulcedinem prægustabat.

Literæ Societ. Jeſu an. 1621. P. Suffren.

Haræus to. 1. an. 1571. pag. 116.

P. Rho exempla pag. 80

Ingenioſus amor eſt, & ut furor, ita & ille arma miniſtrat, vertitque terrena & carnalia, in cæleſtia & ſpiritualia. Ubi hoc in Aloyſio ſingulare, quod currenti ſtimulum addere poſſe videbatur: ipſa calcaria pio flagello adhibuit, & nudo tergori inflicta, largiſſimè ſæpiùs cruentavit. Quid mirum curſum tam citò confeciſſe, qui ſubditis continuò calcaribus ad metam feſtinabat, adeò etiam quæ in ſe profana, ad ſacros uſus converti poſſe edocuit Gonzaga, & inſtrumenta vanitatis, fieri poſſe pietatis.

Non abſimile eſt quod refertur de Illuſtriſſimo quodam Comite Hiſpano: choreæ ducebantur in domo Comitis de Lemos, omnia latè cantu, fidibus, ac nuptiali licentiâ perſonabant; quia tamen hæc ſtata erat ſe diverberandi Comiti dies, ſubiit animum non intermінere. Sed unde flagellum? diſſimulanter in abditum conclave ſecedit, torquem aureum è collo diripit, nudato tergo incutit. En

P. Rho exempla virtut. pag. 779.

——— *Hos quæſitum munus in uſus:*

Virg. 4. Æneid.

Ex quo aurum irritamentum malorum, ex quo torques honoris, ac vanitatis teſſera, in flagellum, in inſtrumentum juſtitiæ convertitur.

Idem Catharina Pœnitens Senenſis practicavit: ut enim Deo ſapere cœpit, & libidines averſari, aureis catenis in verbera evibratis, ac latè cruentatis, ſub novis his armis Deo militare incepit.

§. III.

§. III.

Omne corporis ornamentum ad cultum animæ referendum, exemplo mulieris peccatricis.

QUæ materia vanitati aptior quàm capillitium? quot hîc technæ, quot illecebræ, quot laquei? ut meritò cincinni **locken** vocentur, quia velut quædam illicia & retia ſunt, ad capiendas animas; his tamen multæ vel gentiles fortiter uſæ, non ad mollitiem, ſed ad animi robur oſtendendum: aliæ non ad vanitatem, ſed ad ſanctitatem Deo conſecrarunt. Laudantur
rus l.2. Carthaginienſes, quæ, teſte Floro, crines
5. ſuos in tormentorum vincula adverſus Romanos obtulerunt. Laudantur item Romanæ, quando Galli primò in urbem impetum fecerunt: quia ut refert Plutarchus, & Capitolinus, raſerunt comas, ut
idarium ex earum pretio viri militares machinas
ndoſa conflarent.
.299. Laudantur Luſitanæ apud Dienſem obſidionem, quæ maſculo robore prǽſtantes, ſuppetias militibus, crinibus ſuis attulerunt, vel eis læſorum vulnera obligantes, vel bellicos funes in barbarorum perniciem contorquentes. Laudantur denique Aquileienſes, tantam erga ſuos cives fidem ſervantes, ut deficientibus nervis, capillos reſecuerint, quibus chordæ necterentur in arcus flectendos, & ſagittas emittendas. Sed hæc profana fortitudinis exempla: plures omnino ſagittas, heroës animæ ad Deum converſæ, per capillos in eum emiſerunt. Ut ipſe de ſponsâ ſuâ conteſtatur:
m.4. *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa in uno crine.* Hanc laudem tot famâ & formâ præſtantes filiæ, in ſponſas Chriſti attonſæ meruerunt. Vultis illuſtriores? De civitate Se-
hoo exē. nenſi Virgo Paſitea, capillo quo ad ſæculi
pag.780 pompam ſeſe vanè oſtentarat, de trabe ſuſpendit, gravi ad pedes alligato pondere; aut pedibus de eadem trabe pendens ſublimis, capillis pondera innexuit, fumoque ex accensâ ſubtus paleâ, pro odoris fragrantiâ, excruciata eſt.

Quid? quod & viri, qui cæſariem, muliebrem in morem promiſerant, eandem converterunt ad Eccleſiaſticorum pedes extergendos: inter hos non vulgaris notæ excelluit Robertus Rex, de quo Heldegaldus in ejus vita, ſic ſcribit: Poſt menſam præparans ſe ad Dei ſervitutem, Rex hu- *Novar.nuptiales aquæ*
milis ponebat veſtimenta ſua, indutus ad *l.7.n.215.*
carnem cilicio, advocatoque clericorum collegio, centum ſexaginta & eo amplius numero, ad exemplum Domini eorum pedes lavans, capillis capitis ſui tergebat, & ad mandatum Domini ſingulos eorum duobus ſolidis remunerans, Clero præſente & diacono adſtante, qui lectionem legeret ſecundum Joannem, in cœna Domini dictam & factam, dimittebat. Sed nihil in hoc genere illuſtrius quàm quod de fœmina peccatrice commemoratur, quæ vanum omnem corporis ornatum, in divinum convertit. Audire libet Greg. hom. 33. de Magdalena. *Vnguentum quod pro odore ſuæ carnis turpiter ſibi adhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat: oculis terrena concupierat, ſed hoc jam per pœnitentiam conterens flebat* (aptè enim oculis natura lachrymas indidit, ut unde mors oriebatur, inde vita efflueret) *capillos ad compoſitionem vultus exhibuerat, ſed jam pedes capillis tergebat. Ore ſuperba* (laſciva) *dixerat; ſed pedes Domini deoſculans, hoc redemptoris veſtigia figebat.* Ex quibus omnibus ſanctiſſimus Pater concludit: *Quot ergo in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe invenit holocauſta, convertit ad virtutem, numerum vitiorum.*

Quiſquis hactenus cum Magdalena ſervire fecit membra iniquitati; quiſquis inani odorum fragrantia, fluxis florum odoramentis, ſenſuum illecebris nimium indulſit, nunc hoc ſpectet, ut Chriſti bonus odor fiat. Hunc ſpiravit Arſenius, qui à Theodoſio magno delectus liberis ſuis Honorio & Arcadio auguſtis, morum magiſter, aulam mutavit ſolitudine: ubi, qui vir! ſportis è palmæ folio texendis aulicas manus attrivit; porrò opus eſt, prius palmæ folia aquâ macerari, in qua tetrum odoris virus relinquunt, ideoque eam, tantum abeſt, ut effuderit, ut potiùs arctâ in

cellâ

cellâ penes ſe ſervarit. Ubi rogatur quid ita? reponit: ut corpus olim aulicis unguentis delibutum, & odoris illecebras hac mephiti & putido narium tormento expiem, & puriores cœli auras aliquando hauriam. Sic ſpiret, eò quiſquis aſpirat.

Si quis oculos in illicita conjecit, nunc ex iis fontes derivet lachrymarum. Si quis capillis animos hominum irretivit, nunc iis ſtringat pedes Chriſti. Si quis ore impura tot oſcula fixit, nunc illud plagis Domini exoſculandis affigat. Denique *quot in ſe* quiſque *habuit oblectamenta*, *tot de* ſe faciat *holocauſta*.

Chlodovæus dum baptiſmatis fonte luſtrandus eſſet, S. Remigius curavit ex una parte fontis, collocari imaginem crucifixi, Deiparæ ac ſanctorum, aliaque Eccleſiaſtico ritui vaſa ſacra adhiberi ſolita. Ex altera verò parte, idola, ſigna ſuperſtitionum, quibus fidem adhibuerat; tum converſus ad Regem dixit: *Incende quod adoraſti, adora quod incendiſti.* Tu adoraſti Jovem, Mercurium alioſque Deos, eos deſtrue & in ignem conjice. Chriſti in crucem ſuffixi, aliaſque ſanctorum imagines, deſtruxiſti, combuſſiſti, illas cole, iſtam adora. Fecit, atque omnia inſtrumenta nequitiæ, omnemque idolorum cultum in veram Religionem convertit, totque obtulit holocauſta, quod deſtruxit idola. Tu Plutum, tu Bacchum, tu Venerem veneraris & adoras: *Incende quod adoraſti*. Hoc Pelagiam, hoc Thaida factitaſſe legimus, dum quæſtu meretricio quidquid mundi muliebris, quidquid pretioſarum veſtium circumferebat, in forum palam congeſtum luculento rogo incendit; quotque habuit ornamenta vanitatis, tot obtulit holocauſta pietatis. Huc referri poſſunt, qui auro gemmiſque contextas pallas, damaſcenas cyclades, à corporis cultu ad divinum tranſtulerunt: quemadmodum Ludovicũ XIII. Franciæ Regem feciſſe legimus, qui cum Bearniam Galliarum Provinciam victor ingreſſus eſſet, à populo umbellâ auro gemmiſque pretiosè intextâ donatus, hanc piiſſimus Rex Euchariſtiæ hoſtiæ per urbem deferendæ triumphabundus conſecravit. Præ-

Theat. polit. Martiani pag. 80.

celluêre & hac pietate ævo noſtro Albertus & Iſabella Belgarum Principes, Ferdinandus Cardinalis, aliique, quorum Regiæ magnificentię ornamenta in Virginem Hallenſem collata, annales teſtantur: quibus jure meritiſſimo Piccolomineus Dux Amalphinus accenſendus, qui nuperrimè, inter auratos equites adſcitus; veſtem perquam ſplendidam ei dignitati congruam, matri miſericordiæ in æde Societatis tranſcripſit, in apparatum aræ concinnè adaptatam. Longum eſſet recenſere, quot nobiles genere & formâ filiæ, pretioſa corporis indumenta, mundo ſpreto, templis & aris in pia anathemata contulerunt, in quo unam præ cæteris excelluiſſe comperio: an. 1624. nobiliſſima matrona, non ſanguine tantùm & opibus, ſed & ingenio florens, novum veſtimenti genus invenit, tantæ concinnitatis & elegantiæ, ut omnium oculos, in ſui ſpectaculum raperet: mirabantur aliæ fœminæ non ſolùm veſtis pretium & artificium, ſed felicitatem ingenii, quæ hoc artificii excogitaſſet. Palla erat perquam ſpatioſa è purpurâ ſericâ: hanc acu pinxerunt ex auro tres phrygiones, qui annum & amplius huic veſti aſſiduam operam impenderant. Ad cycladem hanc ſeu pallam additus thorax, fœminæ habilis ex eodem purpureo ſerico, aureis filis pictus. Primò autem die quo hanc veſtem matrona illa induerat, obſervavit nimium in ſe oculos convolare, timuitque ne aliæ atque aliæ novi artificii curioſitate ductæ, imitari vellent. Itaque ne facere rogaretur, quod recuſare vix poſſet, hortante vehementer conſcientiâ, veſtem illam unico die ſpectatam, & ſemel exutam, nunquam induit ampliùs, ſed pio conſilio: *Quod ſuperbiæ fuerat inſtrumentum, religioſæ liberalitatis & eleemoſynæ ornamentum eſſe voluit*, & illum omnem mundum, Mariæ Magdalenæ in templo quodam obtulit & ſacravit. Porrò ex hac una tam pretioſa veſte, altari ſacrum frontale ſeu pallium, ſacerdoti indumentum, calici velum, libro miſſali tegumentum, ſanctiſſimæ Euchariſtiæ amiculum, confectum eſt.

Drexel. Triſmegiſt. l. 3. c. 10. §

Quamobrem ut in unum omnia conferam,

ram, & in una muliere peccatrice vos omnes convertam, aureum ejus converſionis elogium ex Chryſoſtomo audite, qui oratione de S. Philogonio, ſic in Magdalenæ laudes excurrit: Etenim per quæ deceperat homines, per eadem paravit remedia pœnitentiæ, per quæ convocarat oculos intemperantium, per hæc emiſit lachrymas. Per capillos arte compoſitos multos illexerat ad peccatum, per eoſdem, pedes abſterſit Jeſu. Unguento multos ineſcarat, per hoc pedes ejus unxit. Proinde & tu quibus rebus provocaſti Deum iratum, per has rurſum reddas propitium. *Provocaſti illum pecuniarum rapinâ; per eaſdem illum reconcilia: cumque & rapta reſtitueris illis, quos injuriâ affeceras, & alia inſuper addideris, dicito juxta Zachæum: reddo tibi quod rapui quadruplum. Provocaſti linguæ maledicentiâ, multis contumeliâ affectis, nunc puras emittas preces, benedicens maledicentibus, laudans vituperantes, gratias agens injuriam inferentibus. Hæc non egent multis diebus anniſque, ſed ſolo animi propoſito. Vnico die perficiuntur.* Ita regius pſaltes ſubitò mutatus in virum alterum: *Dixi, nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ excelſi.* Hoc animi propoſito fuit illud viduarum decus Paula, quæ irruente in ſe ſpiritu Domini, mutata eſt in aliam: *Turpanda*, inquit, *eſt facies quam contra Dei præceptum purpuriſſo, & ceruſsâ, & ſtibio ſæpè depinxit: affligendum eſt corpus, quod multis vacavit deliciis; longus riſus perpeti compenſandus eſt fletu; mollia linteamina, & ſerica, & pretioſa, aſperitate cilicij commutanda. Quæ viro & ſæculo placui, nunc Chriſto placere contendo.* Dixit & fecit. Vos verò Martyres mundi, mancipia diaboli, quæ per diem tot horas ad cryſtallum faciem expolire conſueviſtis, nunc eam, ad lividum Chriſti vultum & ſpinoſum verticem adaptate. Corpus ſplendidè enutritum, & in molli ſtrato laſciviens: nunc ediâ exhauſtum, & de ſtoreâ ſine plumis in cælum evolare condiſcat. Quæ viro, quæ ſponſo, quæ mundo heri placere ſtuduit, hodie cæleſti ſponſo placere contendat; in quo, ſi velit, Iuliam Auguſti filiam, longè antecellet. Hæc enim, cùm nimio luxu veſtium patris indignationem incurriſſet, eaque propter graviter increpita fuiſſet; poſtero die modeſto habitu in Auguſti conſpectum venit, qui habitum ſimplicem adeò alteri diſparem admiratus, mirificè eam collaudavit. At illa vanitatem priorem hoc dicto purgavit: Heri me viri oculis ornavi, hodie patris placere ſtudui. Ita quæ heri, quæ nudiuſtertius, quæ jam tot annis diabolo, mundo, carni, vos ornaſtis, hodie ad Chriſtum nudum converſæ, ei pœnitentium habitu placere contendite. Nec eſt quod quis hîc vilem lacernam aut ſaccum erubeſcat, quem David pœnitens cum purpura commutavit, ut tātò abjectiori habitu ſe homo Deo proſternat, quāto ſuperbiori cultu ſeſe efferendo, Deum, hemineſque deſpexit. Exemplo hactenus inuſitato eſſe poterit viri potentiſſimi Senatoris Veneti jam ſupplicis habitus. Ferrariam Veneti occuparant, cùm in eos Clemens V. fulmen jecit excommunicationis, ne eo arderet reſpublica Catholica, legatos mittunt Avenionē ad ſummum pontificem; à quo tamen nec auditi illi, nec admiſſi. Id ubi ex iis ſenſit ſenator unus, canina pelle ſe ipſe induit, abjecitque ſub menſam, atque ex ea de improviſo erupit, ſtupente qui aſſederat pontifice, qui ea demiſſione permotus, & vincula ſuſtulit excommunicationis & ſupplicem paternâ gratiâ ac donis oneravit. Haud aliter ubi quis vana ſui opinione turgidus, & ſuperbo veſtium luxu ſplendidus, ſeſe ad incultum habitum abjicit, & luctuoſis in ſordibus ad Domini pedes ſupplex obſoleſcit, tum demum eam, quam à Deo expoſcit veniam impetrat, & vindicis iram avertit; inſuper non Chananeę inſtar catellæ, eum menſæ ſuæ Regiæ micis dignatur, ſed ſplendidiſſimo ſacræ ſynaxeos epulo reficere, ac æternis ſecum cæli deliciis perfrui concedit.

Pſal. 76.

Hieron. in epit. Paulæ.

Lobbetius de cultu templ. pag. 193.

Hoc verè converti eſt ad Dominum Deum ſuum. Hoc eſt mutari in virum alterum. Hoc eſt Oleaſtrum in frugiferam olivam, Saulum in Paulum, vel ut Auguſtinus loquitur, lupum in ovem commutari. Hoc eſt Æthiopiſſam mutare pellem ſuam. Hoc eſt mulierem peccatricem, in Chriſti ſponſam adoptari. Quæ qualis

Nn & quanta

Amb. ad Virginem lapſam c. 8. & quanta ſit metamorphoſis, nunquam clariùs eluceſcet, quàm ex Ambroſio, contraria inter ſe componendo, qui ad Virginem lapſam ſic ait, *Vnde incipiam? quod primum, quod ultimum dicam? bona commemorem quæ perdidiſti, an mala defleam quæ inveniſti? eras virgo in paradiſo Dei, utique inter flores Eccleſiæ, eras ſponſa Chriſti, eras templum Dei, eras habitaculum Spiritus Sancti. Et cùm dico toties eras, neceſſe eſt ut toties ingemiſcas, quia non es quod fuiſti. Incedebas in Eccleſiâ tanquam columba illa, de qua ſcriptum eſt: Pennæ columbæ deargentatæ.* *Pſal. 67.* *Splendebas ut argentũ, fulgebas ut aurum, quando cum ſincerâ conſcientiâ procedebas. Eras tanquam ſtella in manu Domini, nullum ventum, nullas belli nebulas pertimeſcebas. Quæ eſt iſta ſubitanea converſio? quæ eſt iſta repentina mutatio? De Dei Virgine facta es corruptio ſatanæ, de habitaculo Spiritus Sancti, tugurium diaboli. Quæ incedebas ut columba, nunc lates in tenebris ſicut ſtellio: quæ fulgebas ut aurum propter virginitatis honorẽ, nunc vilior facta es luto platearum, ut etiam indignorum pedibus conculceris. Quæ fueras ſtella radians in manu Domini, veluti de alto ruens cælo, lumen tuum exſtinctũ eſt, & converſa es in carbonem.* Habes animam, meretricem Babylonicam, quæ à veritate ad vanitatem, à juſtitia ad peccatum, à fonte vitæ æternæ, ad ciſternas & cloacas mũdi, è cœlo, in omnium vitiorum cœnum miſerrimè prolapſa eſt: nunc ejus quàm ſtupenda, quàm præclara, quàm in cælum efferenda ſit converſio, attendite: unde incipiam? quod primum, quod ultimum dicam? mala commemorem quæ effugiſti, an bona deprædicem quæ inveniſti? Eras filia Babylonis miſera, utique cœno libidinis immerſa: eras cloaca ſordium, eras charybdis animarum, eras proſtibulum dæmonum. Eras teterrimi hoſtis mancipium. Et cùm toties dico eras, neceſſe eſt, ut toties Angelis congaudeas, quia non es quod fuiſti. Incedebas in hac torrida mundi Zona, tanquam Æthiopiſſa, quæ ut ſcriptum eſt, poteſt mutare pellem ſuam. Squallebas ut hara, fœtebas ut cloaca, quando cum cauteriſatâ conſcientiâ procedebas. Eras tanquam lupa inter oves Chriſti, quam oves & agni pertimeſcebant. Quæ eſt iſta ſubitanea converſio? quæ eſt iſta repentina mutatio? de meretrice ſatanæ, facta es ſponſa Chriſti, de tugurio dæmonis, habitaculum Spiritus Sancti. Quæ incedebas ut Æthiopiſſa, nunc dealbata es ſuper nivem. Quæ fueras vilior luto platearum, nunc fulges ut aurum propter charitatis ardorẽ. Quæ caliginoſos Erebi carceri deſtinata, nunc ut ſtella matutina fulges, & exſurgis è medio nebulæ. Quæ fueras pabulum ignis infernalis, facta es ſeraphin, cæleſtis amoris flammis exardeſcens. O ter quaterque beata illa anima, quæ de terris, partâ ab orco victoriâ, ad cælos auguſtum tranſmiſit triumphum! quæ ubi priſtinas humi voluptates deſpuit, mentis aciem in cęleſtium deliciarum contemplationem defigit. Quis modò ſupernę civitatis gaudia enarrare ſufficiat, exultantium Angelorũ feſtos choros explicare, communem ſanctorum omnium lætitiam, oculis auribuſque haurire, ipſius denique numinis, de oviculæ deperditæ, ſuis jam humeris ſubſidentis ſalute, gratulationem eloqui? excedit vires, omnem vim eloquentiæ humanæ tranſcendit. Itaque cum ſanctâ illâ animâ, præ admiratione, & inenarrabili gaudio exclamo: *Hæc mutatio dexteræ excelſi.*

EM-

EMBLEMA XXXII.

Nihil cepimus. Luc. v.

NIHIL OMNIBVS. *Virg.* 11. *Æneid.*

DOMINICA QVARTA POST PENTECOSTEN.

Humana omnia, opes, honores, voluptates ſapienter Sapiens NIHIL eſſe duxit. Quare qui hæc prece vel pretio ſectantur, iis paſsim, ut in ſortilegio, *nihil omnibus* obtingit.

§. I. Divitias nihil eſſe duxi. *Sap.* 7.

§. II. *Honores ac dignitates nihil eſſe.*

§ III. *Voluptates denique, ac omnia quæ in mundo ſunt, nihil eſſe.*

DOMINICA QVARTA. POST PENTECOSTEN.

Nihil cepimus. Luc. v.

PYTHAGORAS non inſcitè mundum ſortilegio comparavit; quo intuentiū oculis expoſito, quemque percūctare quid expetat? miles oculos in baltheum: puella in ſpeculum: Ebrioſus in capacem cyathum: laſcivus in nudam tabulam: avarus in torquem aureum: alius in alia ſe conjeciſſe fatebitur; eò pecunias deponunt, exponunt, & præter *nihil* in ſchedâ vacuâ, paſſim referunt. Hunc ſortis ludum ſtultis mortalibus mundus proponit, quorum nonnulli divitias, alii honores, alii voluptates avidiſſimè expetunt, quas vix è millibus unus attingit, plerumque NIHIL OMNIBVS obtingit, & quibus quid ſorte obtigit, ii verè *Lætantur in* NIHILO, cùm omnes mundi divitiæ nihil, dignitates nihil, deliciæ nihil, humana omnia nihil, ac nihili ducenda ſint, ut comprobare aggredior. Ac primum quidem de divitiis hoc Sapientis judicium eſt:

Virg. 11. Æneid
Amos c 6.

§. I.

Divitias nihil eſſe duxi. Sap. 7.

AMpliſſimum illud ſapientiſſimi Salomonis imperium Reginam Saba meritò excivit, & in ſtuporem adduxit: Ecquis enim non obſtupeſcat menſam regiam, in quam in dies fariņę coros ſexaginta (corus autem mille libras continebat) boves domeſticos duodecim, campeſtres viginti, arietes centum præter altilium ac ferarum, quæ venatione capiebantur, copiam immenſam, inſumebat. *Omnia quoque vaſa convivii regis erant aurea, & vaſa domus ſaltus libani ex auro puriſſimo.* Et omnes has *divitias*, inquit Salomon, NIHIL *eſſe duxi.* *Habuit quoque Salomon, quadraginta millia equorum in ſtabulis: & curruum equitumque duodecim millia*, ad ſeptingentas ſuas concubinas reginas devehendum, ait Cornelius, & hæc omnia NIHIL *eſſe* duxit. Tributum verò quod annuè regi pendebatur, *erat ſexcenta ſexaginta ſex talenta auri*, id eſt, undecies centena millia ducenta & octo ſcutorum Romanorum millia & ſeptingenta octoginta. *Tantamque copiam præbuit argenti in Ieruſalem, quaſi lapidum.* Unde ſubditur, *Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes reges terræ præ divitiis & gloriâ.* At ille tantam, tamque immenſam auri argentique copiam *nihil eſſe* duxit. Quiſquámne mortalium arcas auro & argento oppletas, ſaccos ducatis & pataconibus plenos, nihil eſſe ducat? nihili prorſus faciendos ſapientiſſimus rex denuò inculcat, dicens: *Eſt tibi* NIHIL *in ſacculo.* Quid? an non idem pecunias omnibus præpollere, & quodammodo imperare dixit Eccleſiaſtes 10. *Pecuniæ obediunt omnia*? an non hominis ſubſtantiam eas Evangeliſta pronuntiavit, quam prodigus à patre extorſit & concoxit vivendo luxurioſè? & quiſquam qui vel limen licęi trivit, ſubſtantiam accidens, imò, meriſſimum nihil affirmare non dubitabit? hujus quam paradoxam ducis, doctrinæ Magiſtrum, regium pſaltem auſculta: *Subſtantia mea*, inquit, *tanquam* NIHILVM *ante te.* Et qui in ſubſtantia divitiarum ſuarum ſpem ac fiduciam ponunt, ii, Iſaia atteſtante, *confidunt in* NIHILO.

Corn. in c. 1. v. 2. Eccleſ.
2. Par. 9.
Sap. 7.
2. Par. 9.
2. Par. 9.
v. Vitalpan. to. 2. p. 507.
2. Par. 9.
Eccl. 10.
Luc. 15.
Pſal. 38.
Iſa. 58.

Cauſam

Cauſam noſtis quare Salomon divitias nihil eſſe ducat? quia vidit NIHIL *permanere ſub ſole*, ſed omnia fluere. Unde Auguſtinus ad illud Pſalmi 61. *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Non immeritò*, inquit, *ipſa pecunia rotunda ſignatur, quia non ſtat*, ſed ſubitò è manibus effluit & evaneſcit, ipſique euciones cum divitiis ſuis, *Ad* NIHILUM *devenient tanquam aqua decurrens*, aut etiam ocyùs, ut alibi docet, *quemadmodum fumus deficient*. Prudenter quis omne aurum ſuum nihil eſſe duceret, ſi illud in fumos evaneſcere cerneret. Hujus rei teſtis hiſtoricus, qui rem penitiùs examinavit, è fumo nobis lucem oſtendet. Refert is Lugduni in Anglia numerari officinas ſupra ſeptem millia, in quibus ab aromatariis, apothecariis, tabernariis &c. tabacum venditur. Facit autem computum ut ſi quæque officina in ſingulos dies recipiat medium aureum, id eſt, 25. aſſes, quotidie expendentur in fumos ſeptem millia mediorum aureorum, ſumma verò octo millium ſeptingentorum & 50. florenorum. Annuè autem hæc excreſcet in unum & triginta vaſa auri, nonaginta tria millia, ſeptingentos quinquaginta florenos, quid per annos complures, quid per univerſam Angliam, quantumque auri in fumos, in nihilum evaneſcit? hæc miramur & omnes divitias unà cum ſupremo halitu oris, è manibus evaneſcere & in nihilum abire non cogitamus; quam tamen lectionem non ſemel filio ac nobis omnibus occinuit David: *Dormierunt omnes viri divitiarum, &* NIHIL *invenerũt in manibus ſuis.* Omnes, omnes nihil invenient. Olim quidem apud Ethnicos in more erat, ſepelire mortuos cum naulo in manu, quosdam cum annulis ac pretiosè conveſtitos; at modò ex tot millibus aureorum, ne teruncium invenient, omnes viri divitiarum in manibus ſuis. Qui cum Lucullo tot chlamydes poſſidet, quot dies in anno, quæ tot holoſericas cyclades, quot habet natura colores, inde NIHIL *ſecum auferet.*

[Margin: Aug. in prol. Pſal. 83. — Pſal. 57. — Pſal. 36. — ...e deglijckheyt van on... tijdt by ...arnabas ...Rijcke. — Pſal. 75. — Iob 27.]

Nil feret ad manes divitis umbra ſuos.

Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas,

Nudus ad infernos cogar adire lares.

[Margin: ...vid l. 5. ...riſt. el. 14.]

Idque omni dubio procul certiſſimum eſſe Paulus affirmat: NIHIL *enim intulimus in hunc mundum, haud dubium quod nec auferre quid poſſumus.* Nullis veterum aut recentiorum annalibus compertus eſt infans cum nummo in manu, aut monili è collo in lucem prodire, aut quidquam in mundum adferre: ita nihil auferre poterit. Confirmat idipſum Jobi teſtimonium: *Dives cùm dormierit* NIHIL *ſecum auferet, aperiet oculos ſuos & nihil inveniet*; mirandum ait Greg. *Cùm dormierit aperiet oculos &* NIHIL *inveniet: ad dormiendum oculos claudimus; ſed cùm corpus obdormiſcit in morte, anima evigilat in verâ cognitione, quia quales ſint res verè cognoſcet*, acuto mentis oculo humana omnia, fluxa, caduca ac merum nihil perſpiciendo. Ubi in exemplum divitem Evangelicum inducit: *Epulo mortuus aperuit oculos, & vidit Lazarum, quem nunquam antea videre voluerat.* Luc. 16. *Dum eſſet in tormentis vidit Lazarum. Sed* NIHIL *invenit in manu ſua ille dives.* Qui tot cantaris ac pateris ſe ingurgitare conſueverat, ne hauſtum frigidæ reperit: è tot cadis ac cellis muſto ſpumantibus, ne guttam aquæ, ex tot cupediis & exquiſitis ferculis, ne micam, *ſed* NIHIL *invenit in manu ſua ille dives.*

[Margin: 1. Timot. 7. — Iob 27. — Greg. l. 18. mor. c. 12.]

Compello vos divites ac potentes ſæculi, priuſquam:

In æternum claudantur lumina noctem.

Priuſquam obdormiatis in morte, ut evigiletis & oculos aperiatis: ut cum Salomone omnes has divitias nihil eſſe ducatis, illas ut nihilum deſpiciatis, & æternis inhiare velitis, tot illuſtrium virorum exemplo, qui divitiis ſi affluerent, cor non apposuerunt, ſed quemadmodum Iſaias ait: *Quaſi nihilum poſſederunt*, ut Deum, ac in Deo omnia poſſiderent, juxta illud Apoſtoli: NIHIL *habentes, & omnia poſſidentes.* **Niet met allen.** Inter quos meritò annumerandus intimus ille Dei amicus Moyſes, Num. 20. miſerat legatos ad regem Edom, ut per terram ejus tranſire liceret, teſtatus quòd de agris aut vineis ac univerſis divitiis ejus nihil delibaret; cujus continentiæ rationẽ reddit Philo Hebræus, & ſic Moy-

[Margin: Iſa. 63. — 1. Cor. 6. — Philo lib. quod Deus immortalis,]

V. Mend. ſuſè in lib. reg. t. 1. p. 561. ſem loquentem inducit: *Nam iſta*, inquit, *tibi chara, omninò nihil ſunt.* Quare

Horat. Epod. 4.

Sis pecore & multa dives tellure licebit.

Poſſideas Crœſi & Pygmalionis opes, omnia iſta tibi chara, *Omninò nihil ſunt.* Eſt qui apud Oſeam ſibi gratulatur, *Dives effectus ſum, inveni idolum mihi.* (*Cap. 8.*) Sed & ignorat ille quid Paulus ait: *Quia idolum nihil eſt.* (*1. Cor. 8.*) Moyſi regius pſaltes accenſendus, qui in tantis opibus plus vice ſimplici ſe pauperem ac nihil habentem proclamat: advertit hoc Baſilius in Pſal. 9. expendens illud: *Factus eſt Dominus refugium pauperi.* Ubi ſe pauperem deprædicat, cùm ſacer textus hoc de illo elogium conteſtetur: *Mortuus eſt David in ſenectute bona, plenus dierum, & divitiis & gloriâ.* (*1. Paral. 29.*) Tantis divitiis filio relictis, ut omnium hominum conceptus, teſte Vilalpando ſuperare videatur. (*Vilalp. to. 2. pag. 506.*) His tamen affluens: *Sæpiſſimè David pauperem ſe, & tenuē appellat; quamvis regiis circumflueret opibus ac divitiis. Vtpotè cui certo certius conſtaret omnia humana riſum, pulverem, NIHILQVE eſſe.* (*Baſil. in pſal. 9.*) Hoc ab illo edoctus ſapientiſſimus filius, ſacrum iſtud Proverbium evulgavit: *Eſt quaſi dives, cùm NIHIL habeat.* (*Prov. 13.*) Quod exponens S. Hugo Carenſis: *Eſt*, inquit, *quaſi dives, ſed non verè dives, quaſi tantùm divitias hujus mundi habet, cum HIHIL habeat.*

§. II.

Honores ac dignitates nihil eſſe.

Erit fortaſſe qui cum Sapiente divitias nihil, aut meras ſordes eſſe ducat, niſi honores ac dignitates acceſſerint. Hic principis dynaſtæ in aula Aſſueri ſenſus fuit, Æſtheris 5. *Expoſuit Aman magnitudinem divitiarum ſuarum & filiorum, & cùm hæc omnia habeam, NIHIL me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Iudæum ſedentem ante fores regias.*

At ſi uſquam locum habeat propoſitum emblema de ſortilegiis, in honore adipiſcendo quàm maximè valet. Si officium militare, forenſe, aulicum, Eccleſiaſticum vacet, mille millibus expoſitis concurrunt, & unus accipit bravium: quorum inſanum ambitum luſit ille, qui in tabula genium depinxit, unâ manu coronam, alterâ prolixam chartam, refertam innumeris Zero tenentem, cum hac epig. *Aut Cæſar, aut NIHIL*: alii eandem ſortem ſubeunt: aut prætor, aut nihil: aut præſes aut nihil: aut præſul aut nihil: ex his unus dumtaxat dignitatem obtinet, alii omnes laborantes nihil capiunt, *in vacuum currunt.* Et ut Poëta canit: (*v. Poiters. larvam pa 210.*) (*ad Gal. c. 1*)

——— Nihil omnibus actum
Tantorum impenſis operum; ac opum. (*Virg. l. 11. Æneid.*)

Nunc verò, ſi & eum qui prætoriam, ſenatoriam, patriciam aut Epiſcopalem dignitatem indeptus eſt, merum nihilum acquiſiviſſe demōſtraro, nónne omnes honores nauci, flocci, imò nihili faciendos eſſe fateamini neceſſe eſt. Ubi quis è plebe in ſedilia irrepſit, ubi in ſubſellia ſenatoria, aliumve honoris gradū emerſit, tum enimverò ſibi aliquid eſſe videtur; cùm tamen Apoſtolus eos graviſſimè doceat exerrare: ad Galatas 6. *Qui ſe exiſtimat aliquid eſſe cum NIHIL ſit, ipſe ſe ſeducit.* Ergo nihil eſt ſyndicum eſſe? nihil eſt, ærarium eſſe? nihil eſt, ſenatorem eſſe? nihil eſt conſulem eſſe? tutus ordo ſenatorius nihil eſt? noſtis receptam horum quatuor characterum S. P. Q. R. expoſitionem? fuit qui ſic interpretatus eſt: *Sabinorum, Populo, Quis, Reſiſtet?* aptè reſponſum iiſdem literis: *Senatus, Populus-Que, Romanus.* alter expoſuit: *Sancte Pater, Quare, Rides,* cui Papa retrogradè in paſquillo: *Rideo, Quia Papa Sum.* (*Tuningij apoph. pag. 81.*) Ven. Beda ſic vertit. *Stultus Populus, Quærit Romam;* Sed ad ſenſum noſtrum concinnè nobilis Francus has quatuor unciales literas S. P. Q. R. Italo Rempub. Romanam jactanti, dixit ſignificare: *Si Peu, Que, Rien:* Totus enim Senatus Romanus, & Hiſpanus, & Francicus, ejus judicio nihil erat, omneſque illos qui eò aſpirant, *Currere*, ut Paulus ait, *propter aliquid quod non ſit.* (*1. Cor. 19.*)

Idem de dignitate Equeſtri, patricia, ac regia ſentiendum eſt: ubi enim Chriſtus tot miranda patrarat prodigia, omniſque populus ad eum conflueret, & non ſemel regem facere decreviſſet, quanti

omnem

omnem hunc populi plauſum ac honorem ſibi exhibitum duxiſſe arbitramini? ipſum audite: *Gloria mea* NIHIL eſt. Quid ni potentiam ac dignitatem omnem monarchicam mortales nihil eſſe diſpiciant, & pro nihil deſpiciant.

[...]an. c. 8.

Omnem Regis Hiſpaniarum potentiam maturo judicio puer, nihil eſſe duxit: nam cùm Philippus II. venatum iviſſet, aſſumpto ſecum filio Philippo III. puer ut vidit derepente pluviam ingruere, parentem comiter rogavit, ut imperaret nubibus deſuper ne plueret: rege reſpondente hoc ſuperioris poteſtatis eſſe: ille his intellectis, qui de patris potentia plurimum inaudierat: quid, inquit, mi pater, tam parvam rem præſtare non potes? qui ſi majorem poſtulaſſem? *jam planè te nihil poſſe comperio.*

[...]ithrei exempla in fine [...]m. 3. §. 74.

Quod & ipſe, ubi patri in regnum ſucceſſit expertus, ac moribundus palam confeſſus eſt, dicens: NIHIL *confert regem eſſe niſi quod in morte cruciet fuiſſe.* Quotannis Philippe ſex ſupra viginti milliones auri percepiſſe, *nihil confert?* regnum uſque adeò amplum poſſediſſe, ut in ſola Hiſpania ſupra triginta millia oppidorum pagorumque numerentur, è quibus ſingulis ut pedites duos, equitem unum eduxeris, exercitum nullo ſumptu conflabis ſexaginta millium peditum, equitum verò triginta millium. Hic omnis tamque numeroſus exercitus *nihil confert?* Philippe è ſola Belgii parte quæ imperio tuo ſubeſt, oppida minimum centum & triginta ſunt; loca verò mœnibus viduata è quibus plurima cultu, potentiâ ac populi frequentiâ certare cum urbibus poſſint, ut parciſſimè dicam, inquit Scribanius, ad quinque millia: è quibus ſingulis ſi unum equitem, quatuor verò pedites eduxeris, conficies exercitum viginti millium, quingentorum & viginti peditum: Equitum verò duorum millium quingentorum & ſexaginta quinque. Sed eheu tot millia militum, tot potentiſſimos exercitus terrâ marique ſub ſignis numerare, *nihil confert?* Tot principes ac dynaſtas ad nutum habere, tot regna ac provincias, imò orbem ſubjugaſſe, *nihil confert?* nihil, nihil. Non adeò diſſimile illud Suetonii de Imperatore Romano, qui ſub vitæ epilogum in has voces prorupit: *Omnia fui, ſed nihil expedit.* Omnia fui ſed nihil ſum. Has Auguſti voces, ut curioſè Garaſſus noſter obſervat, in doctrina curioſa, ſi quis mortalium, ſibi uſurpare poterat Volſęus, qui è vili ſtirpe in aulam Henrici VIII. Angliæ Regis irrepens, 1. factus eſt à ſacellis, 2. ab Eleemoſynis regis, 3. Tornacenſis Epiſcopus. 4. Licolnienſis. 5. Dunetenſis. 6. Winthonienſis. 7. Eboracenſis Archiepiſcopus. 8. Cancellarius. 9. Cardinalis. 10. Legatus à Latere per totam Angliam. 11. Abbas multis locis locupletiſſimus. 12. Penſionarius Caroli V. Imperat. 13 Oeconomus Angliæ. 14. Ipſius Caroli Dominus. 15. Pluſquam ſummus pontifex in Anglia, ac tandem ſubdit. 16. mendicus. 17. reus læſæ majeſtatis. 18. NIHIL. nónne jure hic exclamare poterat: *Omnia fui, ſed nihil ſum.* Aureum hîc eloquentiæ torrentem Chryſoſtomi ore derivemus, qui ſic Eutropium Arcadii Cæſaris delicias, primum ſecundâ, exinde adverſâ fortunâ uſum ac deluſum alloquitur: *Vbi nunc inclytus ille conſulatus ſplendor? ubi illuſtres illi faſces! ubi applauſus illi & choreæ epulæq́ue & facti conventus? ubi coronæ & aulæa? ubi ſtrepitus urbis, & ille Circenſium ſpectatorum fauſtæ acclamationes, atque adulationes? omnia illa perierunt: procella vehemens folia dejecit, arborem ſpoliatam reddidit, jam radicitus vacillantem. Vbi nunc fucati illi amici? Vbi compotationes & cœnæ? ubi paraſitorum examen? ubi illi potentatus cultores, ad gratiam omnia dicere ac facere aſſueti?* OMNIA ILLA NIHIL. Quò honor Urbani? quò principis Ferdinādi? quò Spinolæ &c. *honores ejus in nihilum.* Hæc omnia paucis, ſed nervosè cōplexus eſt, qui celeberrimo totius Angliæ Cancellario Thomæ Moro hoc Epitaphium condidit: *Hic* NIHIL *eſt Mori*, de tanto viro quē Carolus V. Angliæ univerſæ caput dictitabat, *nihil eſt.* De homine illo, qui in ſentētiam ſuam univerſum Parlamentum non ſemel flexerat, *nihil eſt*, magni illius Thomæ Mori, *nihil eſt.* Omnia fuit. Sed *nihil eſt.* Ita Lector & hu-

[...]endoſa l. [...]reg. c. 2. in [...]ne.

[...]criban. po[...]l. 2. c. 42.

Lib. omnia nihil Iac. de Licht. p 208

Garaſſus doct. cur. l. 4. ſec. 7 p. 379.

Chryſoſt. tom. 5. ſerm. de Eutrop.

v. Lobb. vita & mors c. 1. §. 2. & fusè.

1. Mach. 1.

Velaſques in Philipp. c. 1. v. 24. c. 5.

&c humana omnia priuſquam fuerint, etiam dum ſunt, nihil eſſe lege. Quod olim ille probè intellexit, qui dixit: *Ego Eccleſiaſtes fui rex Iſrael in Ieruſalem* Quid illud *fui*? tempus præteritum ſignat, cujus in præſenti nihil eſt. Latini de mortuo, qui modò non eſt, dicunt, *vixit, fuit*. Oratores, dum nil amplius dicturi, hoc uno claudunt *dixi*. At Salomon poſt hoc effatum, rex permanſit uſque ad finem vitæ, ut quid ergo *fui* rex? Hugo de S. Victore, ex eo docet Salomonem perſpectâ mundi vanitate omnia humana pro nihilo deſpexiſſe, ac ſi non eſſent: *Fui, jam non ſum: quia etſi ſum, idipſum jam* NIHIL *eſſe agnoſco quod ſum.* O mentis oculos perſpicaces ac lynceos, qui dum omnia vident, nihil vident. Hoc ſplendidiſſimũ nihil, ut videret Sereniſſima Iſabella, in interiore aulæ receſſu hos verſus deſcriptos indies lectitare conſuerat:

Eccle. 1.

Hugo de S. Vict. hom. 5. Corn. hic.

Si mihi ſunt vires, & prædia magna: quid inde?
Auri ſint ſpecies, argenti maſſa: quid inde?
Si mihi ſint nati regis de ſtirpe: quid inde?
Longus ſervorum mihi ſerviat ordo: quid inde?
Et rota fortunæ me tollat ad aſtra: quid inde?
Si felix annis regnavero mille: quid inde?
Nã citò prætereũt hæc omnia. quod NIHIL *inde?*
Serviat ergo Deo omnis homo: quia ſic ſatis inde.

Lib. omnia nihil Iac. de Licht. p. 210.

Hactenus magnatum ac regum gloriam pro nihilo duximus, nunc ne quid de nihilo dicendum ſuperſit, non nihil de oratorum laureis, de Doctorum titulis, quique è roſtris aut altiſſimis cathedris ſe omnia ſcire jactant, nihil eos ſcire dicturi ſumus.

Paucis Seneca: *Academici novam induxerunt ſcientiam,* NIHIL *ſcire.* Unde concludit Romanus Philoſophus: *Tota rerum natura umbra eſt, aut inanis aut fallax. Non facilè dixerim utrum magis iraſcor illis, qui nos* NIHIL *ſcire voluerunt, an illis qui ne hoc quidem nobis reliquerunt.* NIHIL *ſcire.* Cui jure non ſuccenſendum ſed accenſendum. Atque utinam moderni Doctores ac Magiſtri noſtri cum magno Suare ſentiant, cui Collegium Conimbricenſe cultu quo potuit maximo, hoc Epitaphium poſuit.

Seneca epiſt. 88.

Franciſcus Suares Europæ atque adeò orbis univerſi Magiſter appellatus.
Ariſtoteles in naturalibus ſcientiis.
Thomas Angelicus in divinis.
Hieronymus in ſcriptione.
Ambroſius in cathedra.
Auguſtinus in polemicis.
Athanaſius in fidei explicatione.
Bernardus in melliflua pietate.
Gregorius in tractatione bibliorum ac verbo.
Oculus populi Chriſtiani,
Sed ſuo ſolius judicio,
NIHIL.

Alegambe Bibliothec. ſcrip. Soc. Ieſu tit. Fran. Su.

Ita Doctor ille eximius, ut illum Paulus V. non ſemel compellavit, ſenſit, ita ſapuit, ſe nihil ſcire; nos doctrinam noſtram aliquid eſſe arbitrabimur? Non eſt qui ſapiat ſupra Paulum, ille tamen Doctor Gentium de ſe fatetur: *Non enim judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum & hunc crucifixum.* Corn. hîc: *Ita me geſſi inter vos quaſi* NIHIL *ſcirem.* Paulus cujus doctrinam vel Ethnici adeò ſuſpexerũt, ut teſte Chryſoſtomo dubitarint an divino Platoni preferendus eſſet, hic tamen judicavit ſe nihil ſcire. Paulus raptus in tertium cælum ea edoctus quæ non licet homini loqui, nihil ſe ſcire arbitratur. Paulus quem, ut Origenes loquitur, ob ſublimem ſapientiam nonnulli ſpiritum veritatis crediderunt, quem D. Dionyſius oculatus teſtis communem omnium ſolem ac ſapientiæ abyſſum, Chryſoſtomus mare ſapientiæ, puriſſimum & profundiſſimum pronuntiavit, ſe nihil ſcire, ſe abyſſum nihil profitetur. Hæc quiſquis ſciolus audit: æmuletur, ac ſcire ſuum nihil judicet: ne inani ſapientiâ elatus illud 1. ad Timoth. 4. audiat, *Superbus eſt, nihil ſciens.* Sed optandum ut quiſque cum Paulo nihil ſapiat, niſi Chriſtum & hunc crucifixum, quod multum, imò omnia ſapuiſſe eſt: *Vera* enimvero *ſapientia eſt, ſcire hæc duo: Deum eſſe omnia, & ſe* NIHIL.

Alegambe ibid.

1. Cor. 2.

Chryſoſt. hom. 3. in ad Cor. V. Corn. præm. de prærog. S. Pauli c. 3.

B. Laur. Iuſt. in c. 9 vita.

§. III. Vo-

§. III.

Voluptas denique, ac omnia quæ in mundo ſunt, nihil ſunt.

INter Reges potentiſſimus, inter potentes ſapientiſſimus Salomon, cui nihil nec divitiarum, nec honoris, nec voluptatis abfuiſſe conſtat, cui ut cætera taceam 700. uxores quaſi reginæ, 300. concubinæ erant, exclamat: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas, & vidi* NIHIL *permanere ſub ſole*, Syrus *inanitas inanitatum*. Unde vernaculè **Ydelheydt der ydelheydt ende al ydelheydt**. Videntur mundi voluptates plenæ ſaccharo ac liquidiſſimâ dulcedine, & omnia vanitas ac inanitas ſunt. In hoc mundus ſaccharopœos imitatur, qui ante officinas ſuas proponunt varias capſas, quibus aureis literis: iſtic, dactyli, illic panis ſaccharites, alteri ſpiræ, iſti ſcriblita, illi mattya, ſcitamenta, tragemata, bellaria, ac genus omne cupediarum inſcribitur. At ſi aperueris, inanes pixides apparent, quibus aptiùs illud Poëtæ inſcriberetur:

Perſius Sat. I. ——— *quantum eſt in rebus inane!*

Quod utinam non ſuo malo comprobaſſent ii, de quibus hæc circumfertur tragœdia in libello qui inſcribitur: *Veritas genuina* NIHIL. Pariſiis tres non gregariæ conditionis viri per compita, ſeu otio ſeu negotio, intempeſta nocte vagabantur, cùm de longinquo mulierem cernunt, cui puer facem præferebat. Vultus velo tegebatur, ſub velo larva, accedunt, quærunt ut ſit blandiùs; unde & quò tam ſerò per tenebras! illa cauſata cœnam, in eâ immodicã amicorum invitationem, reſpondet inſalutato hoſpite, nec non marito ibidem moras trahente, ſe domum redire. Illi latus utrumque claudunt, offerunt comitatum, fidem præſtituri, quam maritus negabat. Admittitur, confabulantur, jocantur. Intereà viam emenſi ſtant pro foribus, quas puer clave in id præparatâ aperit, ingrediuntur domum magnifica ſupellectile inſtructam: invitantur ad ſeſſionem, ſedent; & ipſa aſſidet. Dein puer cum vino adeſt: quo propinato, velum unà cum larvâ removeri per famulum à facie imperat, & elegãtis formę puella apparet. Ardere omnes: quiſq; potiri: etiã unus pudicitiã tẽtare. Ad hęc illa quaſi erubeſcere & ſtupere, tãdẽ nõ refugere, & admittere. Fruũtur fructum, ſed omnibus mox acerbum. Quid expectas amice lector? numquid maritum illos deprehendere cum famulis, lædere, occidere? an promotorem qui adulteros ad vincula promoveat? nihil ſimile; at dæmonica illa, ut nihilo ſe litaſſe cognoſcerent, & vel deductâ larvâ perſonam delituiſſe, ſub ipsâ veſte (horreſco referens) putridũ ac tabe fluens cadaver. Mox puella, ædes, famulus diſparent: Duobus fractæ cervices, tertius confeſſioni ac nuntio ſuperſtes, qui in deſerto ac immundo civitatis angulo, ſub auroram inter aliorum cadavera ſemivivus repertus eſt. Ubi hoc tãdem epiphonema ſubjungit: *Velut ſomnium ſurgentium Domine, in civitate tuâ imaginem ipſorum ad nihilum rediges*. In ejuſmodi Veneris procos meritò Propheta intonat: *Væ illis qui lætantur in nihilo*. Qui per peccatum, quod teſte Auguſtino nihil eſt, nihili fiunt, & aptiſſimè **deughenieten** nuncupantur. Hanc nomẽclaturam B. Damianus ad Deſid. Abb. iis indidit: *Tunc*, inquit, *cùm videbãtur eſſe impii, ad nihilum potiùs pertinebant quàm ad verum eſſe: qui enim ab illo recedit qui verè eſt*, juxta illud Exod. 3. *Ego ſum qui ſum, neceſſe eſt ut non ſit, quia ad nihilum tendit*. Sed hæc aliò. Quare ubi Salomon expertus omnes mundi voluptates dicit: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*; alii legunt: *nihilũ nihil & omnia nihil*. O ſi Salomoni liceret ad vitam redire, quam vitam inſtitueret, quid mortalibus inclamaret? utique illud S. Salvii à morte ad vitam revocati, apud Greg. Turon. lib. 7. hiſt. cap. 1. *Audite filii Adæ, & intelligite quia* NIHIL *eſt quod cernitis in hoc mundo, ſed omnia vanitas. Omnia ergò ut vana contemnite, ut veram gloriam Dei mereamini adipiſci in cælo*. Hoc in denſiſſimâ errorum caligine acutum Ethnici viderũt: *Nauſiphaes*, teſte Senecâ ait, *ex his quæ videntur eſſe nihil magis eſſe quàm non eſſe. Parmenides*

Fran de Licht. c. 5.

Pſal. 72.

Amos c. 6.

Aug. tract. 1. in c. 1. Ioan. nihil fiunt homines, cùm peccant.

Sen. Ep. 88.

menides ait ex his quæ videntur, nihil eſſe univerſum. Zeno Eleates, qui omnia negotia de negotio dejecit: ait NIHIL *eſſe.* Unde ingenioſus Poëta luſit:

Omnia de NIHILO *qui fecit, is omnia ſolus:*
Quod Deus ex nihilo fecit, id omne NIHIL.

Quod primæ veritatis ſtabilitur teſtimonio, dum Chriſtus Joannis 16. ad Diſcipulos ſuos dicit: *Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Et ſubdit: *Vſque modò non petiſtis quidquam.* Quod etiamnum in nobis locum habet, quamvis Lutherus in hæc verba impudentem blaſphemiam evomat, dicens: neceſſe eſt Chriſtum eſſe ſummè mendacem, quia multi multa petunt, & non impetrant. Uſque modò non petiſtis quidquam, verum non eſt cùm multi multa ac varia petiiſſent: Matt. 20. *Acceßit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis adorans & petens aliquid ab eo: Dic ut ſedeant hi duo filii mei &c.* Et tamen audiunt, *uſque modò non petiſtis quidquam.* Matth. 15. *Accedentes diſcipuli ejus rogabant illum,* pro filiâ Chananeæ, quæ à dæmonio vexabatur. Luc. 4. *Rogavit illum* pro ſocru Simonis, quæ tenebatur febribus. Et quiſque veſtrûm tot precibus, tot votis, tot anathematis Deum rogavit, hic divitias, ille officium, alter ſanitatem, alius pacem. Eſt qui litem, qui bellum, qui peſtem à ſe amoliri precatur, & poſt hæc omnia: *Vſque modò non petiſtis quidquam.* Luthero abundè facient ſatis duo ſummi Doctores Eccleſiæ, Auguſtinus & Divus Thomas. Auguſtinus in Joan. tract. 102. *Hoc quod ait, ſi quid, non quidlibet intelligitur, ſed aliquid quod in beatæ vitæ comparatione non ſit nihil.* Sanctus Thomas verò in cap. 16. Joannis: *Vſque modò non petiſtis quidquam* ſic exponit: *Quoniam in comparatione rei quam petere debuiſtis, pro* NIHILO *habendum eſt, quod petiſtis.* Sunt quibus numeroſa proles eſt, negotia ceſſant, rara commercia, parum lucri, multum detrimenti, quid petunt, divitias, aurea ſæcula. *Vſque modò non petiſtis quidquam.* Quis cum Philippo rogavit: *Domine oſtende nobis patrem & ſufficit nobis.* Quis cum Nicodemo *petiit corpus Ieſu?* Quis cum Davide, *unam petii &c.* alii morbo conflictantur, petunt pro ſe, pro ſuis, corporis infirmitate liberari. Hi uſque modò nihil petierunt, ille multùm petit qui illud Sancti Fulgentii Epiſcopi Africani petit, qui dum fuſtibus ab Arianis cæſus, exilia & perſecutiones paſſus, tandem ad ſeptuaginta dies graviſſimis doloribus divexatus, hoc ſolùm petiit: *Domine da mihi hîc patientiam, ibi indulgentiam.*

Ioan. 14. Matth. 21.

Multi hiſce turbulentis temporibus ardenter inducias aut pacem cum hoſte poſtularunt, & uſque modò nihil rogarunt. Quis Deum efflagitavit ne Sacramenta conculcarentur, ne heterodoxa doctrina irreperet, ne refrigeſceret charitas multorum, ne lupi in ovile Chriſti irruerent.

Qui vanam hactenus ſcientiam petiſtis, uſque modò nihil petiſtis. Nunc cum Auguſtino petite: *Domine noverim me, noverim te:* ut cum Seraphico Franciſco exclamare valeatis: *Quis ego ſum Domine? quis tu? ego abyſſus vanitatis, ignorantiæ, malitiæ &* NIHILI: *tu abyſſus veritatis, ſapientiæ, bonitatis, & rerum omnium, Deus ergò meus & omnia.* *Conr. in Eccleſ. c. 102.* Qui hîc longitudinem dierum, & paucos miſeræ vitæ adiicere petiſtis, uſque modò nihil petiſtis: quia *pro nihilo habentur eorum anni.* Et ut Job ait: *Nihil enim ſunt dies mei.* *Iob 7.* Quod eleganter Joannes Dux Cliviæ expreſſit, qui in teſſeram gentilitiam aſſumpſit lilium cum hâc Epigraphe, *Hodie, cras nihil.* *Typotii ſymb.* Talis eſt vita hominis, qui ut flos egreditur & conteritur. Unde Petronius: *Heu, heu, nos miſeros quàm totus homuncio* NIL *eſt.* Nunc ergò cum Legiſperito petite: *Domine, quid faciendo, vitam æternam poßidebo?* *Luc. 10.* Nunc ergò, ô filii hominum, ut quid diligitis vanitatem? ut quid tanto labore ac ſolicitudine nihil quæritis? Chryſoſtomus commiſeratione tactus, ſic quemque veſtrûm compellat? *Quid tanto ſtudio quod* NIHIL *eſt, quæris? quid labores pro* NIHILO *ſuſtines? at ſplendidißima officia conſpicis, eorũque te fallit aſpectus: in cælum protinus ſuſtolle oculos, animadvertes formicarum iſta eſſe & culicum opera.* *Novarini riſus ſard. cap. 19.* Vidit hoc ocellus Belgii JUSTUS LIPSIUS, cujus vel ex nominis omine: PIUS STILI uſus eſt, *Anagramma.* hîc de magnitudine Romanâ acturus, ſic ſereniſſimum

Alber-

Lipſius d magn. Rōc.

…ortum alloquitur: *Heu res mortalium vel maximorum parvæ! heu validiſſimorum inſtabiles, imò omnia illa ſomnium, umbra,* NIHIL, *ſi cum æterno & æternitate comparentur.* Quare graviſſimi Doctoris vobis inſideat ſententia: *Deteſtandi eritis, ſi* NIHIL *ametis; amate, ſed quid ametis, videte.* Divitias æternas, gloriam æternam, annos æternos, bonum æternum, in quo ſunt omnia amate, & nolite per Deum immortalem terram illam fluentem lacte & melle, Jeruſalem illam cæleſtem, terram illam deſiderabilē *pro nihilo* habere, ſed omnia hæc inferiora, ac omnia mundi bona pro nihilo ducatis, illudque celeberrimi Lipſii ſepulchro inſcriptum, quod ſibi ſuiſque poſteris monumentum condidit, maneat altâ mente repoſtum:

Auguſt. in Pſalm. 21.

Pſalm. 105.

Humana cuncta fumus, umbra, vanitas,
Et ſcenæ imago, verbo ut abſolvam, NIHIL.

Quare cùm omnia humana merum nihil ſint, *Dignus planè eſt morte, qui tibi Domine Ieſu recuſat vivere, & mortuus eſt: qui tibi non ſapit, deſipit: & qui curat eſſe niſi propter ſe, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Propter temetipſum Deus feciſti omnia, & qui vult eſſe ſibi non tibi, nihil incipit eſſe inter omnia.* Supereſt itaque ut ad eum recurramus, in quo ſunt omnia, à quo defeciſſe, in nihilum recidiſſe eſt. Quod pluribus ſanctiſſimus Auguſtinus exaggerat.

Bern. ſerm. 20. in cant.

Confitear ergò, confitear tibi Pater, Domine cæli & terræ miſeriam meam, ut me venire liceat ad miſericordiam tuam. Miſer quippè factus ſum, & ad nihilum redactus ſum, & neſcivi: quia tu es veritas, & ego non eram tecum. Vulneraverunt me iniquitates meæ, & non dolui: quia tu es vita, & ego non eram tecum. Ad nihilum duxerunt me, quia tu es verbum, & ego non eram tecum, per quem facta ſunt omnia, ſine quo factum eſt nihil: & ideò ſine te factus ſum nihil, quia eſt nihil quod ad nihilum ducit. Omnia per ipſum facta, quæcumque facta ſunt. Et qualia facta ſunt? vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona. Quare bona ſunt? quia omnia per verbum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil, quia nihil bonum ſine ſummo bono eſt, ſed malum eſt, ubi non eſt illud bonum, quod utique nihil eſt: quia nihil aliud eſt malum, quàm privatio boni: ſicut nihil aliud eſt cæcitas, quā privatio luminis. Malū itaque nihil eſt: quia ſine verbo factum eſt, ſine quo factum eſt nihil. Malum igitur nihil eſt, quia factum non eſt. Sed qualiter malum eſt, ſi factum non eſt? quia malum privatio boni eſt, per quod factum bonum eſt. Eſſe ergò ſine verbo, malum eſt: quod eſſe non eſt, quia ſine ipſo nihil eſt. Separari autem à verbo, per quod omnia facta ſunt, nihil aliud eſt quàm deficere, & à facto tranſire in defectū, quia ſine ipſo eſt nihil. Væ mihi miſero ut quid hoc non cognoſcebam, quia te deſerens nihil fiebam? ſed quid hoc quæro? ſi nihil eram, quomodo cognoſcere volebam? ſcimus quia nihil, nihil eſt. Si ergò nihil fui, cùm ſine te fui, quaſi nihil fui, & velut idolum, quod nihil eſt.

Aug. Solil. c. 5. quid ſit nihil. ſeri.

EMBLEMA XXXIII.

Gehennæ ignis. Matth. v.

COMPESCVIT IGNIBVS IGNES. 2. *Metam.*

DOMINICA QVINTA POST PENTECOSTEN.

Viva recordatio ignis infernalis, præſens remedium ad reſtinguendum ignem libidinis: quemadmodum in caminum incenſum bombarda exploſa ignem extinguit.

§. I. *Ignis libidinis urbes & orbem depopulatur.*

§. II. *Præſentiſsimum remedium, ignes ignibus reſtinguere.*

§. III. *Exempla eorum, qui vel ſola recordatione ignis infernalis, libidinem vicerunt.*

DOMI-

DOMINICA QVINTA POST PENTECOSTEN.

Reus erit gehennæ ignis. Matth. 5.

NERO, narrante Tacito, tertiam urbis partem incēdit, ut ſpeciem incendii Trojani inſtauraret; ad hoc excelſam turris ſpeculam conſcendit, teſtudinem pulſans, ne morientium, inter crepitantes flammas, ejulatus, ferum animum flecterent. Patriam incendit, ut extingueret: urbs illi nimiùm anguſta videbatur vt auguſtam domum conderet, de qua Mart.

Roma domus fiet. ———

Tenuit hoc incendium ad ſex dies, abſumpſit tertiam partem urbis Romanæ, invaſit pueros, puellas, juvenes, ſenes.

Ovid. l. 1. Triſt. eleg. 3. *Hæc facies Trojæ cùm caperetur erat.*

§. I.

Ignis libidinis urbes & orbem depopulatur.

ALiud profectò incendium longè luculentius vobis proponam, quod non urbem dumtaxat, ſed integras regiones, regna, orbem univerſum occupavit: Gen. 6. *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam.* Ignis libidinis omnem ætatem corripuit, omnē ſexum corrupit. Quid Sodomam & Gomorrham, quid Pentapolim, locum deliciarum & quaſi terreſtrem paradiſum, in Gregor. l. 4. mor. c. 10. cineres redegit? rationem aſſignat Gregorius: *Deus deſtruxit Pentapolim;* IGNE *punitus fuit* ARDOR *libidinis.* His accenſeri poſſet Carthago, quæ ab Hipponenſi Præſule Aug. l. 3. conf. c. 1. SARTAGO *flagitioſorum amorum* indigetatur. Regiones integras, tertiam orbis partem Salvianus deflagraſſe queritur: Salvian. lib. 7. de provid. *Quis neſcit*, inquit, *Africam totam obſcœnis libidinū* TÆDIS *ſemper* ARSISSE? *non ut terram ac ſedem hominum, ſed ut* ÆTNAM *putes impudicarum fuiſſe* FLAMMARUM. Demum totius orbis vaſtiſſimum fuiſſe incendium neceſſe eſt, quod omnia flumina, nec totus oceanus reſtinguere potuit: cœlum ipſum cataractas ſuſtollere debuit, quo ignis ille libidinis, ut Albertus M. ſentit, qui totum orbem incenderat, deleretur. Sic enim prima veritas palam conteſtatur: *Finis univerſæ carnis venit coram me;* cauſam noſtis? *omnis quippe caro corruperat viam ſuam.* Gen. 6. Quid? quod hoc incendium, rubro pretioſi ſanguinis ſui mari, Chriſtus extinguere voluit: non enim myſterio vacat, Redemptorem noſtrum, ut totum mundū ſalvum faceret, die Veneris in crucem ſuffixum fuiſſe, ut præclarè Chriſtianus Poëta canit:

Luce obiit veneris; veneris fle turba: videtur
Cauſſa Dei paſſi, non minima eſſe Venus. Novarrini Schediaſm. pag. 116.

Ecquid cauſæ arbitramini aliquando:

——— *adfore tempus*
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli Ovid. 3. metam.
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret?

Hæc mundi machina conflagrabit & in cineres redigetur, libidine pabulum ſubminiſtrante: ut diſertè Auguſt. *ſignificatum eſt in fine ſeculi per ignem judicandos eſſe carnales.* Auguſt. de civit. lib. 16. c. 14. *luxuria* enim ut ex nominis etymo patet, meritò *luxurens* appellatur: quo luxuriæ igne Chriſtina mirabilis in ſpiritu, univerſum orbem aduſtum vidit, jamque Deum vindicem rurſus ignem & ſulphur pluere decreviſſe, ni ſuis precibus & V. Corn. in c. 38. Gen. corporis afflictationibus, hanc igneā nubem virgo amoviſſet. Orbem univerſum! Itáne verò? ergo nullus ab hac flammâ immunis? nec viri nec fœminæ, nec pueri, nec ſenes, nec cælibes, nec conjugati? Hâc ſuper re Doctorem Angelicum audiamus;

S. Thomas in 1. Ioan. cap. 5.

qui exponens illud Joannis: *Mundus totus in maligno poſitus eſt*, ſic ait: *Totus mundus in maligno, id eſt*, IN MALO IGNE *poſitus eſt*, nempè luxuriæ, ut & Liran. affirmat.

Horribile dictu eſt quod S. Remigius Epiſcopus Rhemenſis pronuntiavit: *Demptis parvulis, ex adultis propter carnis vitium pauci ſalvantur.* Confirmat P. Jeremias Drexelius: Memini, inquit, & horreo, quod à præceptore meo audivi: *Si 100. juvenes damnentur, è centenis illis, 99. ob vitium carnis damnari.* Quod fortaſsè non adeò mirum videretur, ſi liceret, ut Hieronymus ait, in iſtam ſpeculam conſcendere & quaquà patet, terrarum orbem luſtrari: occurrerent hîc vel in unâ Neapoli meretricum quadraginta millia aliquando numerata: Romæ olim quinque millia, quarum omnium nomina, quis credat, in album redigebantur duæ erant ditiſſimæ ac præcipuæ. Numerare longum eſſet, quot ſcorta alat potentiſſima orbis Reſpublica Veneta, de quâ hîc verſus in theatro Beyerlinck decantatur:

Drexel. Nicetas l. 2. cap. 12.

Beyerlinck theat. m. pag. 432.

Vrbe cur in Venetâ ſcortorum millia tot ſunt?
In promptu cauſa eſt: eſt Venus orta mari.

Dictis fidem potenter adſtruit Hieronymus Capivaccius medicus Patavinus, qui libro de lue venerea cap. 2. narrat ſe ex curatione luis Gallicæ, pluſquam octodecim millia coronatorum lucratum. Quis nunc miretur Turcorum Soldanum quinque millia ſtipendiariorum alere conſueviſſe pecuniâ ex meretricum commercio collecta? nolim his epiſtolam antiquam S. Uldarici ad Nicolaum I. ut authenticam attexere, in quâ refertur tempore D. Gregorii in ejuſdem piſcinâ ex occultis fornicationibus, infantum ſuffocatorum capita, ad ſex millia, à piſcatoribus comperta fuiſſe; hoc dico quod in aperto eſt, non Auguſti ſolùm tempore Veſtales & ſacra adyta hoc igne conflagraſſe. Has tetras tamque exitiales flammas varii variè ſopire, ſuffocare, reſtringuere conati ſunt. Aliqui lilium caſtitatis illęſum ſervarunt in ſpinis, ut Benedictus: alii in lecto roſarum, ut martyr Nicetas, qui linguā in petulantis ſcorti faciem exſpuit.

Pont. Attica Bellarm. p. 1. c. 4.

Spond. tom. 1. an. 1260.

V. Vaſques de Sacram. diſ. 249. cap. 7. n. 72. Bellarm. Marchin. de Sacram. Ordinis pag. 217.

Alii inter nives, candorem ſervarunt, ut Seraphicus Franciſcus. Bernardus in glacie: hos æmulata Sanctia Carillo, quæ ſe ſentientis libidinis flammis violentiùs uri, hyeme ſummâ, nocte frigidâ, in cupam quæ pluvialibus plena, pęne glaciarat, nuda inſiluit.

P. Rho pag. 735. Exempla virtut.

Alii inediâ, corporis afflictione & ſanguinis imbre, hunc ardorem reſtinxerunt: ita Dominicus ille ferreâ loricâ munitus, intra unam quadrageſimam ſingulis diebus ad quadraginta quinque millia verberum ſibi infligebat. Inter ungues puncturis & aculeis compunctus Joannes Bonus ſervavit. E ſexu fragili, puella fuit, quam dum juvenis ob formæ venuſtatem ardĕter deperiret, dixit ſe feciſſe votum quadraginta diebus in pane & aquâ jejunandi, quo ſe primò exſolvere volebat; neç conſenſuram niſi ille, ut amorem ſuum comprobaret, ſecum eandem inediam toleraret. Sed exiguo tempore ita debilitatus fuit, ut magis cogitaret de morte, quàm de amore: norat credo illa cōſilium Hieron. ad Furiam Epiſt. 10. *Quòd ardentes diaboli ſagittæ jejuniorum & vigiliarum rigore reſtringuendæ ſint.*

Lilium Marian. part. præſid. 5.

Cauſin. tom. 4. de l'amour ſenſuel. ſect. 9.

Alia ut has flammas fugeret, ad mortuorum cineres confugit, refert enim Caſſianus: puellam Alexandrinam duodecim annos in ſepulchro latuiſſe ut libidinem reſtingueret. Sic Guido presbyter Nivellenſis, dum mortuam adhuc arderet, noctu ſepulchrum adiit, & inter vermes ac putidas carnes ſe volutans, victor evaſit. Veriſſimum illud Gregorii expertus: *caro dum concupiſcitur, penſetur quid ſit exanimis, intelligetur quid ametur.* Libidini quidem furioſa vis ineſt, quæ ipſam etiam rationem calcat, ſed effrænes hi impetus coërceri poſſunt, præſertim ſi frænum libido pati maturè diſcat. Eam ob cauſam in eremo Scythica, vir religioſiſſimus libidinis impetum ſic repreſſit: Sæpiùs ei recurſabat fœminę olim non ignotæ forma. Hanc ille memoriam, has & cogitationes è pectore penitùs elimandas cenſuit. Diu laboravit, animosè certavit, & non uno tantùm ariete fregit, nec tamen aliud ſibi videba-

Caſſian. de ſpiritu fornicat. c. 23.

Cantip. l. 2. cap. 3. n. 31.

Greg. l. 18. mor.

Lib. Sent. Patrum §. 10.

Drexelii rogus c. 5. §. 2.

videbatur, quàm ne victus eſſet. Submiſit interim divina providentia hominem ex Ægypto, qui mentione temerè injectâ, fœminam illam formâ præſtantem fato conceſſiſſe narrabat. Excepit dictum hoc athleta Chriſti, & in rem ſuam ſuper eo deliberans, id demùm reperit conſilii, tugurium ſuum ſuperis committit, & ad defunctæ fœminæ ſepulchrum properat. Hîc ille fœdum cupidinem triumphaturus, rem ſic aggreditur. Noctu à tumulo ſaxũ amolitur, terram egerit, & ad cadaver penetrat. Ubi ſeipſum affatus: En, inquit, theſaurum tuum, en tuas delicias: quin aufers rem tibi chariſſimam? Pars certè de hoc auro, quod effodiſti, aſportanda erit. Dixit & fecit, furtoque religioſiſſimo partem mortualis velaminis, ſanie ac tabo benè ſaturatam abſtulit. Regreſſus in caſam ſuam, benè olentem hanc prædam ſub ipſos oculos poſuit aſſiduè aſpiciendam. Hîc ſeipſum iterato ſcommate laceſſens: En, inquit, habes quod appetiſti; fruere, ſatiare. Exple oculos, paſce nares, imò totus hic naſus fias: cogita hoc eſſe ſtrophium à charâ tibi fœminâ miſſum: quin ori, ac naribus propiùs admoves tam pretioſum ac fragrans munuſculum: ita generoſus hîc athleta tamdiu fœtore ſe cruciavit, dum ſordidas cogitationes victor ab omni animo extirparet. Ita libido quantumvis potens & furibunda, ceſſit fœtori. Alii quod mireris, in ſterquilinio hanc gemmam ſervarunt. Claudius Aquaviva Ducis Atrii filius, à quâdam morbum ſimulante, libidinis febri verè æſtuante, adſcitus, dum ſe expedire nequiret, in vas excrementorium manum immittit, totam faciem ſordibus inducit; quâ larvâ illam terruit; uti & Manaræum feciſſe leges in Patre Rho, in Nierembergii aſceticis, aliiſque. Quæ omnia ut efficacia antidota ſint, longè tamen præſtantius ac præſentius alii remedium excogitarunt, qui hunc ardorem libidinis, alio ardore, luxuriæ flammas aliis flammis reſtinxerunt, illud placitum Paracelſi obſervantes: *Similia ſimilibus curantur*: uſtionem igne curari, Eryſipelam, quæ inflammatio quædam eſt, calidâ aquâ, quâ pori aperiantur extingui, juxta illud Poëtæ:

[Margin: …empla …tutum Rho …44. — …remb. …et. …376.]

——— *compeſcuit ignibus ignes.* *Ovid. 2. Metam.*

Quin & ratione naturali Phyſici docent, & experientiâ compertum eſt, caminum incenſum, bombardâ in illum exploſâ derepentè extingui. Caminus è luto exſtructus corpus noſtrum eſt, fomite ac fuligine plenum, quo fit ut facilè libidinis flammis incendatur. *Omnes adulterantes quaſi clibanus ſuccenſus à coquente*, nempè dæmone. *Oſeæ c. 7.*

§. II.

Præſentiſſimum remedium: ignes ignibus exſtinguere.

AC primum quidem ardorem ardore pellere, quidam feliciter tentarunt. Philippus II. cum pompa ſuâ fortè urbem obequitans, vidit è feneſtrâ Matronam formæ perquam venuſtæ, intectis uberibus proſpectantem. Nec ſubitus Regis ardor, clàm fuit aulico, qui mulierem dein adit, ad aulam invitat; illa cui caſtitas cum formâ certabat, quid in ſe Regi carum interrogat? ubi pectoris nives & mammarum ebur audiit arriſiſſe, hîc ego, inquit, comptâ mox adero, & ſubitò bullienti aquâ ubera perfundens, totum pectus miſerè uſtulavit, atque ita in aulam progreſſa, nudato pectore, canis deglubiti, aut leproſæ inſtar ſeſe exhibuit, paucis leonem increpans: hæccine tam fœda ſpecies Regis oculos icit? Perierunt nives, & his frigidior jam ſtrupi conciliator. Quin & in Ethnicis vel pueris, hic ardor ſervandæ integritatis illuxit: Democles adoleſcens Atticus, cui à formâ, vulgò formoſi cognomen erat; hic à Demetrio, qui tum Athenis laſciviebat, in balneis deprehenſus, non niſi in morte effugium videns, hanc elegit, reſeratoque aheni operculo, in aquam ferventem ſe demerſit & extinxit. Illuſtre fatum & forte factum, quod adoleſcentes noſtros ſi imitari pigeat, admirari delectet. Sed parum hoc ardorem ferventibus undis attemperare, & febrium calorem calentibus balneis curari; at ignem igni cedere, ſopiri, &

[Margin: *P. Rho exempla pag. 736.* — *Lipſii exempla Polit. cap. 16.*]

ri, & compeſci, portenti loco habendum eſt. Docuit id primò, fœdos illos ignes graviſſimè adverſatus virgineus Doctor Aquinas, qui ſcortum libidine inflammatum, in cubile immiſſum, titione ardenti ex rogo arrepto profligavit. Fuit quæ à Regis libidine ſibi periculum imminere ſentiens, faciem cujus formâ Regem captum ſciebat, titione candenti variè aduſſit, omnemque pulchritudinem obliteravit, ut Regis flammas reſtingueret.

P. Rho Pag. 736.

Ab Angelico Doctore, hoc etiamnum adoleſcens, quidni hauſit Antonius Caraffa, dein Cardinalis? impuri nebulones puellam comptam ornatamque in Antonii cubiculum adhuc dormientis, mane immittunt, multis oneratam promiſſis, ſi pelliceret ad amplexus. Hic ad primum aſpectum exiliens, ad oſtium accurrit, quod fraude concluſum reperit: nequidquam famulos inclamat; quid agat? caminum habebat, in quo pridiè veſperi luculentum ignem excitarat: ergò ad illum accurrit, batilloque uſus, ardentium adhuc prunarum grandine, cum nube cinerum, inſtantis mulieris os, crines, ſinum complet, ac ſemiuſtulatam egregiè fugat, atque ita *compeſcuit ignibus ignes*. Hæc ignea, furor æterneus arma miniſtrat. Furentis & urentis hæc arma fuêre, quibus uſus in ſe Laurentius Fuccinenſis Capucinus; qui cùm Forolivii ardentiſſimi Concionatoris partes ſuſtineret, lenones aliquot, quorum libidinis faces, dicendi ardore non ſemel perdere conatus, ſcortum adornant, quod multâ jam nocte virum ſtudiis intentum aggreditur: at Laurentius ubi flammam apud ſe ſenſit, tanquam aliud agens digitum lucernæ conſtanter admovit, donec caro difflueret. Satiùs ducens digitum perdere, quàm vel levi ſcintillâ caſtitatem amburi. Idem jam pridem factitarat è priſcis aſcetis unus aliquis, qui ubi fœminam in cellam ſuam ſe penetrantem vidit, omnes digitos ad candelam combuſſit, periculum faciens, an ignes æternos tolerare poſſet. I nunc & unum Scævolam admirare: legitur enim in actis S. Brigidæ inter puellas ejus fuiſſe

Pag. 740.

P. Rho P. 739.

quandam, viri cujuſdam amore captam, in quem incautè oculos conjecerat; qui illius itidem impuro æſtuabat amore, jamque pollicita erat ſe certo tempore ad illum viſuram: itaque ubi ſenſit Brigidam ſeſe quieti dediſſe, ſurrexit è lecto, *& libidinis accenſa flammis*, cœpit miro quodam cogitationum æſtu agitari; at tamen præpotentis Dei & S. Brigidæ timore retenta, obnixè Dominum precabatur, ut in tanto diſcrimine ſibi opem ferret. Incidit tandem menti ſalubre conſilium, accenſoque igniculo, illi pedes admovit, *ignibusq́, extinxit ignem*, ait auctor. Nil verò horum latebat S. Brigidam, cui divinitùs erant omnia revelata; tacuit autem ut puellæ conſtantiam probaret. At illa mane S. Brigidæ aperuit, audivitque ab illâ: quandoquidem hâc nocte egiſti viriliter, & pedes tuos aduſſiſti, neque libidinis ignis in hâc vitâ nocebit tibi, neque *gehennæ flammis* combureris; mox ejus pedes ita ſanavit, ut nullum aduſtionis veſtigium in eis appareret. At quod caput eſt, dum pedes aduſſit, totum corpus ab gehennæ incendiis vindicavit. Præceptum, & receptum illud ſupremi medicorum eſt: *Expedit tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam*; quod probè norat Martinianus ille, qui vitam ſolam agere cœperat, dum dæmon ut virum decipiat, denuò mulierem ſubornat: adeſt hæc panniculis involuta; & velut à viâ aberraſſet, magnis ejulatibus ne in pabulum feris cedat, id noctis hoſpitium orat; aperit Martinianus, à feris fœminam defenſurus, ſe lupæ objecturus; penitioribus tamen adytis clauſus pernoctabat. Sed mane mulierem ecce tibi mundo omni ad miraculum ſuperbam. Videt hanc, & Baſiliſcum videt; audit, & ſirenem audit, & dæmonis victorem prope mulier vicit. Experrectus tamen velut è ſomno, ignes fecit inſignes, pedibuſque inſultans age, inquit, lubeat peccare, ſi vel has flammas lubet ferre. extinxit hic rogus Veneris ignem, tum præcipuè cum meritriculâ, jam Venere damnato, lachymas effudit. Cæterùm Martinianus

Novarini Adagia pag. 86.

Matth. 5.

13. Febru.

Martinianus in rupem medio mari eminentem ſeceſſit; hîc quoque dum charybdim fugit, in ſcyllam minimo minùs incidit, & venerem planè regnare in mari didicit: ecce enim naufraga puella, & ad pernicem oculorum pulchra, in rupem enatat. Hîc verò Martinianus illud Greg. fortè recolebat: *Ignis ſtipulæ propinquus parum tuta res eſt, nihil tutius ô monache tibi fuerit mulierem contubernalem habere.* Quare ſe in mare præcipitat; ſed & hanc virtutem novit amare mare, delphines tergo excipiunt & ſalvum littori reddunt.

Greg. in ſtnt.

Simile quid in ſe auſus Jacobus, de quo Surius 14. Januarii. Salubriter, ut ait Auguſtinus: *Ignem palea timet.* Et M. Greg. *More ignis libido ſuccenditur, adjacens ſtipula velociter inflammatur.* Quod incendium Martinianus in mari fugit, in terrâ igne extinxit. Sed nihil in hoc genere illuſtrius, quàm quod S. Dominicus, magni, Patriarchæ filius, vir morum integritate celebris, poſteris reliquit. Hic Rege Caſtellæ connivente, per quoſdam ad flagitium pellectus fuit: qui pellicem adornarunt; quæ cùm ſalaciter ac alacriter inſtaret, ei tempus, locum, opportunitatem omnem condicit. Adeſt illâ nocte concubiâ, à monacho clàm intromittitur; ſed clam ipſo, teſtes ex inſidiis rei eventum operiebantur. Dum ecce ad cubile venit, in medio pavimento, ex ſuccenſis carbonibus ad menſuram corporis ſui, flammeum ſtratum exhibet; nec mora, ſuper illud ſenudũ coniicit, ſic eam compellãs: veni, hic lectus dignus, ubi libidinem expleas. Accurrunt ex inſidiis proceres, hominem attollunt, ſed citra aduſtionem, & ni hic interceſſiſſet, ipſam pellicem ignibus addixiſſent; ſed ſuffecerat ſibi ignem ignibus extinxiſſe, & in medio ignis, potiſſimùm libidinis, ne æſtuatum fuiſſe. At dicet aliquis hoc antidotum nimis violentum, *ignem eſſe omnium ſuppliciorum ultimum.* Quare ſi lubet aliud vobis mediũ ſuggero, remedium lene ac leve, ut ſolâ recordatione ignis infernalis, cujus intuitu omnis hîc noſter ignis pictus & fictus eſt, mentem ac animi ſenſus inflammare

Auguſt. in Pſalm. 49. Greg. in 1. Reg. c. 15. Cantip. l. 2. c. 3. n. 45. Spinellus de Deip.

Curt l. 4. c. 12.

velitis, ubi hic libidinis ignis afflarit; & ilicò *ignibus ignes* extinxeritis. Occurſet animo identidem illud Hieronymi: *O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula, cujus flamma ſuperbia, cujus ſcintillæ prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus finis gehenna.*

Hieron in c. 30. Prov.

Pauſanias in Photicis Græcorum, inventum fuiſſe ait, ut in templo Apollinis appenderent tabulas, in quibus enormia ſupplicia, quibus impii apud inferos miſerè cruciantur, exhibebantur, ut ſic à flagitiis deterrerentur. Si vel nuda imago ſupplicii, ſi ignis pictus, ſi noſter ignis, qui teſte Auguſtino, ad infernalem comparatus verè pictus eſt, ſic valet ſceleratos cõpeſcere, quid non aget ignis ille æternus? Si ignis hic luxuriæ, hoc noſtro igne purgandus eſſet, quàm repentè ardentiſſimi juvenes frigerent! Lajus Rex Thebarum licèt gentilis in emaſculatores tanquam naturæ jura pervertentes, ignis ſupplicio animadvertendum cenſuit, ut docet Plato apud Cælium, *lib.* 15. *cap.* 1.

Gen. 38. Thamar adultera cùm fœtu trimeſtri jam animato, igni adjudicatur: *Producite eam ut comburatur.* Inceſtus igne punitus Levit. 20. *Qui ſupra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, ſcelus operatus eſt, vivus ardebit cum eis*, cum filiâ & matre. O ſi omnes qui hoc fœdo igne correpti igni adjudicarentur, ſi vel pedem vel manum vel digitum flammis immittere cogerentur, quot ubique rei uſtularentur! quot pueri, quot teneræ puellæ! quæ domus immunis ab hâc flammâ? hoc expendens S. Auguſtinus in Pſalm. 49. *Ignis in conſpectu ejus exardeſcet*, ſic exclamat: *non erit iſte ignis ſicut focus tuus, quo tamen ſi manum tuam mittere cogaris, facies quidquid voluerit, qui hoc minatur. Si tibi dicat, ſcribe contra caput patris tui, ſcribe contra capita filiorum tuorum; nam ſi non feceris, manum tuam mittam in focum tuum, facies ne ardeat manus tua. Minatur ergò inimicus tam leve malum, & facis malum: minatur Deus æternum malum, & non facis bonum.* Dum campanæ aut tormenta ænea funduntur, vel ad conſpectum liquati metalli, & ignei fluminis colliqueſcimus; ſed picti ſunt ad vivos, ad veros

V. Cornel. in Geneſ. pag. 149.

illos fluvios, ac fornaces inferni. Has mente volvamus, dum tentationis flamma ſubrepit, ne iis involvamur.

§. III.

Exempla eorum qui vel ſolâ recordatione ignis infernalis, ignem libidinis vicerunt.

CHryſoſt. hom. 10. in Epiſt. 2 ad Cor. *Si libidinis igne flagras, ignem illum appone* (inferni) *atque hîc confeſtim extinguetur & evaneſcet.* Ea propter optimè Propheta apprecatur, dum optat, *ut deſcendant, in infernum viventes, ne deſcendant*, inquit Bernardus, *morientes*. Deſcendant nunc cogitatione, & in meditatione hic ignis inferni exardeſcat; quo conſpecto Tereſa ad Divinum accenſa eſt. Hunc ignem ita vivaciter P. Barradius in meditatione ſibi propoſuerat, ut de ſe fateatur, ni deſtitiſſet, mortuus concidiſſet. S. Franciſcus ad conſpectum ferri candentis horrebat. Deſcendant in infernum viventes, & illud Hieron. expendant: *In uno igne omnia ſupplicia ſentiunt in inferno peccatores* tantaſq; vires habet, ut vel eo in diſtans agẽte, nullum remedium ſit præſentius, ut rectè Iſidorus Peluſiota lib. 1. Epiſt. 433. *Si carnis tua cupiditas adverſum te furit, & rapido impetu fertur, eamq; inertia ac deſidia æſtu inflammaſti: ignis futuri memoriam ipſi refrica, & extinguetur: ſi quidem libidinoſum hujus vitæ incendium, ad fornacem illam tendit.*

Bern. de ſolit. vita.

Bourgeſius de æternit. cap. 8.

Recueil des hommes illuſtres.

Epiſt. ad Pammach.

Joſaphat filius Albenner Regis Indiarum, induſtriâ Barlaami anachoretæ ad orthodoxam fidem converſus, meretriculæ cujuſdam formâ & blanditiis captus fuiſſet, niſi divina miſeratione ſubitò obdormiſcens, in ſpiritu ad ſtagna ſulphuris & ultrices flammas raptus fuiſſet; ubi hoc ſibi horrendum ingeminari audivit: hîc ſceleratorum carcer eſt, hi cruciatus, qui fœdis voluptatibus ſeipſos contaminarunt. Ut ad ſe rediit, in lachrymas effuſus, omnes libidinis faces reſtinctas ſenſit. Nónne experimento didicit veriſſimum illud: *Convertantur peccatores in infernum, & erubeſcant valdè velociter.* Hoc ſuis aſſiduò inculcat Joannes Climacus: *Importunum cordis incendium, gravioris & nunquam finiendi incendii metu extinguamus.* cui obſcœna ſubrepit cogitatio, deſcendat in infernum, ſi cui laſciva forma proponitur, deſcendat in infernum, ne in molli lecto laſcivias, ſubeant animum ignei & ferrei lecti inferorum. Quod ſaluti fuiſſe Bernardinus de Buſto commemorat. Etenim cùm proſtitutæ nequitiæ adoleſcentem, è Dominicanâ familiâ Religioſus conveniret, admiſſus eſt, ſed eâ lege ne de Religione aut vitâ monaſticâ mentionem faceret, ſtatuiſſe ſe carnis vinculo obſtrictum in ſæculo vivere. Hoc pacto Religioſus exceptus, unum abiturus pro aculeo injecit, ut decubiturus recordaretur, quo lecto, quibus ſtragulis, quo cubili apud inferos, uſurus eſſet. Atque hic uno veſpere ita inhorruit, ut benè mane ad monaſterium advolarit, omnem venerem animo excuſſerit, & caſtitatem profeſſus ſit, experimento illud Iſidori conteſtans: *Sicut clavus clavum expellit, ita ſæpè recordatio* ARDORIS *gehennæ*, ARDOREM *extinguit luxuriæ.* Quare ſi quis ſcelus audeat, Iſaiam audiat: *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* Quis ex vobis molliculi ac delicatuli adoleſcentuli habitare poterit cum igne devorante? *Digito ignem modicum tangere horremus*, teſte Caſſiano, *& quomodo non formidamus in ignis rogum ligatis manibus & pedibus iniici?* Quæ ex vobis ô comptæ puellulæ, tenellulæ, quæ ne puncturam acus, nec ſcintillam ignis ferre valetis. Quis ex vobis Clariſſimi, Ampliſſimi, Nobiliſſimi Domini, habitare poterit *cum ardoribus ſempiternis*? ubi, magno teſte Gregorio, *edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit.* Recogitate quòd pinguedo & libido carnis vertetur in picem, & in pabulum flammarum. Intonat hoc Petrus Damianus Ep. 6. *Veniet profectò dies, imò nox, quando libido iſta tua vertetur in picem, quâ ſe perpetuus ignis in tuis viſceribus inextinguibiliter nutriat.* Quiſquámne libidinis flammas ſenſit, dum Antverpiæ Petrum Martens piceâ togâ indutum, medio in aëre inter flam-

Damaſc. in hiſt. Barl. cap. 20.

Pſal. 9.

Gradu 2.

Valadier. in Adu. Sabb. 2 hebd.

S. Iſid. l. 2. de ſummo bono c. 39.

Iſa. c. 33.

Greg. 9. Mor.

flammas pendulum ſpectavit? Et quid hęc ad inferna, & nunquam finienda incendia? ubi ut Religioſus Doctor expendit: *Luxurioſi & voluptatum amatores, ardenti pice, & fœtido ſulphure perfundentur.* Idipſum Cyprianus confirmat: *Immortales miſeri vivent inter incendia, in proprio adipe frixæ libidines bullient, & inter ſartagines flammeas, miſerabilia corpora cremabuntur.* Hunc, vos rogo, aſſiduo animo rogum volvatis, & omnia blādimenta carnis proſpero eventu ſuperaſtis. Fecit hoc celeberrimus Magiſter ſententiarum Guilielmus Pariſiēſis, cujus hæc ſaluberrima doctrina eſt: dico „quod maximè mihi minetur hoſtis, inferni carcerem, mortem, & tormēta. Ego „ignem & gladium contra eum in armaturas fortiſſimæ protectionis, & tutiſſimum refugium verto; imò arcem inexpugnabilem ipſum infernum mihi facio: „*quoties quippe ignea tela carnalium concupiſcentiarum, aut ſecularium deſideriorum mittit, ut ne traiiciat, ipſum infernum ante oculos meos pono, & illum velut Clypeum jaculis illis obtendo, eoque me tueor & protego.* Quis habens ante oculos infernum læditur? in „eum velut in domum refugii quotieſcūque ſemper fugiens in tuto ſum. Ex illo „velut arce fortiſſimo, hoſtium tela deſpicio; velut armatura, impenetrabili & ineffabili circumdatus, & munitus, omnia „hoſtium tela elido & tundo, & quod eſt „mirabilius, *in illo igne ſempiterni ardoris, ardores concupiſcentiarum mearum extinguo.* Non alio hîc quàm D. Proſperi utar teſtimonio, qui ſic ait: *Exundantis incendii terribiles crepitus pati, barathriis fumātis amarâ caligine oculos obcæcari profundo gehennæ fluctuātis immergi, edaciſſimin æternum dilaniari vermibus, nec finiri: hæc & ſimilia multa cogitare, nihil eſt aliud, quàm vitiis omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnis refrenare.* Hoc uſus fræno Hieronymus in vaſtâ illâ eremo, hæc de ſe ipſe fatetur: *O quoties ego ipſe in eremo cōſtitutus, & in illâ vaſtâ ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardoribus horridum monachis præſtat habitaculum, putabam me Romanis intereſſe deliciis. Sedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant ſacco membra deformia, & ſqualida cutis ſitum Æthiopiæ carnis obduxerat. Quotidiè lachrymæ, quotidiè gemitus, & ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſit nuda humo vix oſſa hærentia collidebam.* Et ut noris illum ignē ignibus reſtinxiſſe, exclamat: ILLE IGITUR EGO QUI OB GEHENNÆ METUM *tali me carcere ipſe damnaveram.*

Thomas à Kempis lib. 1. c. 24.
Cyprian. ſerm. de Aſcenſ.
Bellarm. lib. de morib.
S. Proſper lib. 3. de vitâ contemp. c. 12.

Adeò Hieronymus exhauſto in corpore, extrema in ſenectute, in ſpiranti cadavere, quaſi ſub cinere ſopitos hoſce ignes, aliquando excitandos formidabat; tu verò qui indies oleum addis camino, qui inter incentiva vitiorum, inter ignea tela cupidinis medius volutaris, ab hâc flammâ te illæſum arbitraris? nunquam effugies, quin totus inardeſcas, niſi exemplo Hieronymi tartaream illam libidinem (ſic eam Auguſtinus lib. 3. Conf. cap. 1. appellat) tartarei incendii recordatione reſtinguas. Precorque illud Poëtæ:

——— *Ardoris ſit rogus ille tui.* Ovidius.

EMBLEMA XXXIV.

Gratias agens. Marc. VIII.

AGIT GRATES. *3. Metam.*

DOMINICA SEXTA POST PENTECOSTEN.

Grates Deo agendæ pro acceptis beneficiis, ſigillatim à menſâ poſt refectionem: in hoc gallinam imitantes, quæ poſt quamque refectionem, caput in cælum ſuſtollit, quaſi gratias datori referens.

§. I. *Sacrificium laudis ſeu gratiarum actionis, Deus à nobis jure poſtulat.*

§. II *Perpetua gratiarum actio Deo tribuenda, ut Apoſtolus monet:* Gratias agentes ſemper. *Epheſ. 5.*

§. III. *Gratiarum actio pro incolumitate tum corporis, tum animi.*

§. IV. *Commendatur religioſiſsimus ritus agendi gratias, poſt refectionem.*

DOMI-

DOMINICA SEXTA. POST PENTECOSTEN.

Gratias agens. Marc. VIII

MEDICORUM Princeps Galenus in corpore humano ſe comperiſſe aſſeverat oſſa ſuprà ducenta: quorum ſingula ad quadraginta ſcopos, ſeu requiſitos uſus complectantur; adeò ut facilè octies mille ſcopi, ſeu operationes perquam diverſæ in ſolis oſſibus adducendis, explicandis, commovendis, dimovendis conſiderari queant. Quid? quòd longâ rerum experientiâ docta poſteritas, longè plures adinvenit, dum clariſſimus Doctor Viringus aſſerere non dubitavit quodque oſſiculum quantumvis exiguum, functiones octoginta ſupra ducentas exercere, quæ illius calculo univerſim ad 56000. id eſt quinquaginta ſex millia excreſcerent.

Galen. lib. de format. fœtus. Leſsius de providentia lib. 1. c. 2. num. 66.

Muſculos verò idem Galenus, longos, breves, latos, anguſtos, craſſos, tenues, rectos, curvos, acutos, obtuſos, teretes, planos, anguloſos; figurâ ſimplici, multiplici, alios ſuper alios, juxta alios, in directum, in obliquum, in tranſverſum, ſtupēdo prorſus artificio diſpoſitos, quorum beneficio ſingula membra ſuum motum obtinent, ad 600. enumerat, quorum ſinguli 10. ſcopos habeāt, ac proinde in nudis muſculis, ſex millia variarum functionum ſeu operationum reperire eſt. Quibus tandem hæc ſubdit: *Eadem ars circa omnia viſcera exiſtit, & omninò circa quamlibet partem; adeò ut ſi quis ſtructuræ ſcopos conſideret, in aliquot myriades eorum multitudo excreſcat.* Quæ omnia ubi experti ſſimus hic Doctor in anatomiâ corporis humani attentiùs contemplatus eſt, uſque eò omnium membrorum ſymmetriam, oſſium compagem, muſculorum ac nervorum commiſſuras, totiuſque hujus fabricæ ſtructuram admiratus eſt, ut attonito ſimilis exclamarit: Laudent alii Deos ſuos thure & victimis, ego hujus tam ſtupendi operis auctorem, laudabo ſtupore & admiratione.

Gal. cit.

§. I.

Ejuſmodi ſacrificium laudis ſeu gratiarum actionis, Deus à nobis jure poſtulat.

ISaiæ 49. *Numquid manducabo carnes taurorum aut ſanguinem hircorum potabo?* Minimè verò. *Sed immola Deo ſacrificium laudis.* Noſtis quod iſtud ſacrificium? cujuſmodi hoſtia immolanda ſit? non alia, teſte Auguſtino, quàm gratiarum actionis: *Quod eſt ſacratius*, inquit, *laudis ſacrificium, quàm in actione gratiarum?* Et libro de Spiritu & littera cap. 11. *Cultus Dei in hoc maximè conſtitutus eſt, ut anima ei non ſit ingrata. Vnde in ipſo veriſſimo & ſingulari ſacrificio, Domino Deo noſtro gratias agere admonemur,* A quo ſacrificio gratiarum, nemo hominum expers, nemo offerendi immunitatem, nemo hoſtiæ defectum in excuſationem adferre poteſt. Philo ille Alexandr. lib. de Plantatione Noë: *Omnis,* inquit, *virtus ſancta eſt, gratitudo verò ſanctiſſima:* & ſtatim monet eam non in externo apparatu, ſed interno affectu exhibendā: *Quam non legitimè Deo exhibent, quotquot putant eum placari ædificiis, donariiſq; ſacrificiis: nam ne totus quidem mundus ad templum in honorem ejus ſufficerit. Sed præſtat eum laudibus, hymniſq; colere.* Et ſtatim ſubdit quādā cedro digniſſimā (ut Mēdoza noſter loquitur) relationē: Deum nempè cùm abſolutiſſimum illud orbis univerſi opus molitus eſſet, interrogaſſe quendam è Prophetis num deeſſe quid videretur? eumque ſolerter reſpondiſſe, deſiderari *laudatorem*, qui opera à Deo facta vel enarrando ſufficienter laudaret: *Ipſam enim enarrationem operum Dei, laudem eſſe ſufficientiſſimam, nullo*

Auguſt. lib. 1. contra adverſarium legis & prophet. c. 18. to. 6.

Mendoza lib. 1. Reg. c. 2 annot. 14 ſect. 1.

egentem auctuario. Quod per cæleſtes illos choraulas diſertè factitatum ex illo Jobi colligere eſt: *Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ, & cùm me laudarent ſimul aſtra matutina, & jubilarent omnes filii Dei?* ſeu ut eſt in Hebræo, *omnes turbæ Angelorum?* quibus Angelorum matutinas pſallentium choris, ut ne abeſſet is qui luctabatur cũ Jacob, dixit: *Dimitte me jam enim aſcendit aurora.* Ut notat Liranus, *tempus eſt ut cantem Dei laudes cum aliis Angelis, & ideò non debes me ampliùs tenere, & impedire à laude Dei.* Quos hîc in terris æmulantur Religioſorum chori, qui in horas ſingulas plus vice ſimplici decantant *Deo gratias*, nil aliud corde, nil ore verſant quàm *Deo gratias.* Hunc ſacratiſſimum ritum cùm quoſdam ſugillare adverteret Auguſtinus, ſic in eos invehitur: *Vtinam illi milites Chriſti eſſent, & non milites diaboli, à quibus plus timetur* DEO GRATIAS, *quàm fremitus leonis. Hi etiam nobis inſultare audent, quia fratres cùm vident homines, dent* DEO GRATIAS. *Quid eſt, inquiunt,* DEO GRATIAS? *an non debet frater* DEO GRATIAS *agere quando videt fratrem ſuum? an non eſt locus gratulationis quando ſe invicem vident, qui habitant in Chriſto?* An non debet Pater Deo gratias agere, quoties videt uxorem ac liberos chariſſimos? quoties videt filias naturæ & cæleſtis gratię donis locupletatas? quoties videt filios ingenio pollentes, in gymnaſiis præcellentes? Ad dignitatis apicem contendentes? an non debent liberi Deo gratias agere, quoties vident parentes, quibus nunquam pro beneficiis acceptis, & quæ indies ex omni eorum curâ, labore, ſudore percipiunt, ſolvendo ſunt, ut rectè Ariſtoteles dixit: Deo, parentibus ac preceptoribus nullæ unquam ſufficientes gratiæ reddi poſſunt. Unde monet D. Baſilius: *Si quando lætius arridet vita inſtitutum, illam depromamus Davidis vocem: quid retribuam Domino? ex nihilo effecit ut eſſemus, & produxit. Quid retribuam Domino?* parentibus Chriſtianis naſci fecit. *Quid retribuam Domino?* victui ac veſtitui neceſſaria ſuppeditavit, *quid retribuam Domino?* Hæredem regni cæleſtis conſtituit, *quid retribuam Domino?* nihil quidquam, inquit Doctor mellifluus, præter actionem gratiarum: *Verus benevolus ampliùs non requirit. Danti rependi quidquam gratius ab accipiente non poteſt, quàm ſi gratum habuerit, quod gratis accepit.* Hoc præ cæteris homo ab homine, in quem beneficium contulit, quaſi jure naturæ poſtulare videtur, ut ſe gratum exhibeat: *Nos quoque*, docet Chryſoſtomus, *à pauperibus nihil aliud requirimus quàm laudẽ & gratum animum & accepit memorem beneficii.* Quòd ſi nos ſolâ gratitudine beneficia vendimus, quantò magis Deus, qui bonorum noſtrorum non eget; quod cùm divino ſpiritu edoctus eſſet regius pſaltes, profuſam illam in ſe Dei munificentiam expendens, anxius hæſit quid pro immenſis in ſe collatis beneficiis, referre poſſet. Pedum in ſceptrum, caulam in aulam ruſticum in Regem converterat, quid retribuet Domino? *Laudabo Dominum in vitâ meâ, pſallam Deo meo quamdiu fuero.*

Iob. 38. *Gen. 32.* *Auguſt. in Pſal. 132.* *Baſil. hom. 5. in Iulittam martyrem.* *Bern. Ep. 181.* *Chryſoſt. Pſalm. 4* *Pſalm. 14*

§. II.

Perpetua gratiarum actio Deo tribuenda, juxta illud Apoſtoli: Gratias agentes ſemper. *Epheſ. 5.*

PRæclarum illud quod à Religioſis S. Columbani in Luxovienſi monaſterio uſurpatum fuiſſe comperio, in quo ea Religioſorum multitudo fuiſſe perhibetur, ut continuò ſibi invicem ſuccederent chori, nullo die noctuque intervallo à divinis laudibus relicto. Ercitavit hic Deo laudes continenter decantantium ordo, Albertum & Erneſtum Saxoniæ Principes, qui Eccleſiam Miſnenſem ſic inſtituerunt, ac annuis reditibus dotarunt, ut perpetuus diurno nocturnoque tempore chorus haberetur, cæleſtium ſpirituum concentum, qui nunquam à divinis laudibus ceſſant, proximè referendo. Quod ut quęque Religio præſtare par non ſit, Eccleſia certè cæleſtem illam harmoniam jugi gratiarum actione æmulatur, in quod Thereſia & Ignatius collimaſſe videntur, qui dum diem noctemque

ctemque concinendis Deo laudibus ab aliis Religioſis ordinibus ſanctè diſpartitam intelligerent, hæc horam decimam dumtaxat veſpertinam, ille quartam matutinam à nullis occupatam, avidè arripuerunt. Imò in hac minima Societate noſtra animadverſũ eſt, quòd omni hora diei noctiſque, Deo ſacrificet.

Ita horo-gium in pagine 1. cul. pag. 9.

Olim Deus ad Moyſen Levit. 6. *ignis in altari ſemper ardebit.* Quem locum Philo Alexand. libro de victimas offerentibus expendens: *Meritò*, inquit, *ut equidem arbitror: nam quia perennes Dei gratiæ non deficiunt, nec intermittuntur, ſed interdiu noctuque fruendas ſe præbent nobis hominibus, gratiarum actionem hæc ſacra flamma figurat, ſemper inſtaurandam, ne quando extinguatur;* Ut quàm perennis eſt in homines divinarum gratiarum largitio & profuſio, tam perennis ſit in Deum humanarum gratiarum actio & redhibitio: & ſicut illa nunquam interquieſcit, ita & hæc nunquam intermittatur. Quod in ſoliloquiis ſecum expendit divinus Auguſtinus, dicens: *ſicut nulla eſt hora vel punctus, quo tuo beneficio non utor, ſic nulla debet eſſe hora, quâ te non habeam ante oculos*, quâ non jugiter cor & lingua tibi grates refundat. Quoties halitum ducimus, toties ad Deum, cujus munere fruimur, reſpirare debemus, *in omnibus*, ut Paulus hortatur, *gratias agentes.* Dum mane ſalvi & incolumes cum omni familia expergiſcimini, vel cantus aviũ ad concinendas Deo laudes vos inſtiget, ut Joannes Baptiſta Vitellius Fulginas piè obſervavit: erat is octogenario major, nudo aſſere cubare ſolitus, tãto tamen charitatis ardore æſtuabat, ut lodicẽ non ferret. Accidit ut aviculam voces humanas conantem audiret in hæc verba: *laudetur Deus:* hic enimvero exclamavit: *O nos ingratos! alites laudant, homines injuriis afficiunt.* Ejuſmodi ſuaviſſimos monitores indies ſub auroram habemus, ut Ambroſius loquitur: *ſurgente & occidente die ſuos cantus inſtaurare conſuerunt, ut decurſi vel adoriendi temporis laudes, ſuo referant creatori.* Dum domus veſtræ penuaria, omniq́ue copia, abundantia luſtratis, *in omnibus gratias agentes.* Solaria hordeo, tritico referta videtis: *in omnibus gratias agentes?* arcas auro & argento oppletas intuemini, *in omnibus gratias agentes.* Nam ut rectè Seneca: *ſi pecuniam tibi aliquis donaverit, in arcam tuam (quoniam id tibi magnum videtur) impleverit, beneficium vocabis. Tot metalla defodit in uſus humanos*, quorum tot millia in ſinus tuos effudit, & nec beneficium agnoſcitis. Atria periſtromatis, aulæis, aliaq; pretioſa ſupellectili adornata ingredimini, *in omnibus gratias agentes*. Etenim ut idem Philoſophus arguit: *Si domus tibi donetur* (aut fundus hæreditate obvenit) *num mediocre munus vocabis. Et cùm iſta quæ habes magno æſtimes, quod eſt ingrati hominis, nulli debere te judicas. Vnde tibi iſtum quem trahis ſpiritum? unde iſtam, per quam actus vitæ tuæ diſponis atque ordinas lucem? unde ſanguinem cujus curſu vitalis continetur calor? unde iſta palatum tuum ſoporibus exquiſitis ultra ſatietatem laceſſentia? unde hæc irritamenta jam laſſæ voluptatis? unde iſta quies in qua putreſcis & marces? nónne ſi gratus es, dices:*

Aug. Soliloq c. 18.

Ad Coloſſ 3.

P. Rho exempla virtut. l. 1. c. 1. 5. 3.

Amb. l. 4. exam. c. 12.

Seneca l. 4. de benef. cap. 6.

——— *Deus nobis hæc otia fecit:*
Namque erit ille mihi ſemper Deus, illius aram
Sæpe tener noſtris ab ovilibus imbuet agnus. *Virg. Eccl. 1.*

Si peregrè profecti, prædium ſuburbanum; campos armentis, horrea frumento referta contemplemini, *in omnibus gratias agentes. In qua referenda* (ſi modò Tullio credemus) *imitari debemus agros fertiles, qui plus multò adferunt, quàm acceperunt.*

Cic. lib. 1. de offic.

Hanc nos in omnibus natura ipſa docet gratitudinem: cœlum pluviam & rorem in terram diffundit, quem terra rurſus per vapores remittit. Sol amœniſſimis viridariis calorem impertit, derepente flores ac herbæ, *ſoli panduntur amori.* Paſtor oves paſcit ac tuetur, at ipſe ab illis paſcitur, & veſtitur. Mare omnibus fluviis aquas affluenter ſuppeditat, & rurſus ut Eccl. ait: *omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. Ad locum unde exeunt revertuntur flumina ut iterum fluant.* Quò alludens Chryſoſtomus: *Deus*, inquit, *exigit à nobis gratitudinem, non quòd noſtra celebratione opus habeat; ſed ut quidquid eſt lucri iterum ad nos redeat, & dignos*

Eccl. 1.

Chryſoſt. hom 8. in epiſt. ad Coloſſ.

nos

nos faciamus majoribus ſubſidiis; ita boni omnia quæ à Deo exeunt, ad eundem per gratitudinem referre conſueverunt: Si è Magiſtrali cathedra implexa Theologiæ argumenta dilucidè explicarint, ſiè ſacro ſuggeſtu aptè diſſeruerint. Si doctrinâ ſuâ heterodoxos ab errore, improbos in viam virtutis reduxerint, ſi quid in ſe ingenii, eloquentiæ, aut gratiæ elucere deprehenderint, id totum ilico in auctorem refundunt, quo fit ut uberiùs fluenta gratiarum ad eos revertantur, ut expertus loquitur Bernardus: *Si copiæ aquarum ſecretis & ſubterraneis recurſibus inceſſanter æquora repetunt, ut inde rurſus ad viſus, uſuſque noſtros jugi & infatigabili erumpant obſequio; cur non etiam ſpirituales rivi ut arva mentium rigare non deſinant, proprio fonti ſine fraude, ſine intermiſsione reddantur? ad locum unde exeunt revertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Qualiter inquis? qualiter dicit Apoſtolus: in omnibus gratias agentes. Quidquid gratiæ, quidquid te virtut. habere confidis, Dei virtuti & Dei ſapientiæ deputat* ac tandem concludit: *Felix ille qui ad ſingula dona gratiæ, redit ad eum in quo eſt plenitudo gratiarum.* Hęc hactenus de gratitudine generatim ac univerſim Deo referenda: nunc de quibus ſpeciatim ac ſigillatim grates agendæ ſint, videamus.

Bern. Serm. 13. in Cant.

V. Migron. aſcetica trac. 7.

§. III.

Gratiarum actio pro incolumitate tum corporis tum animi.

Tympii alcedonia c. 23.

OPtimè Tympius ſubnotavit, tot in corpore humano membra cenſeri, quot dies in anno ſunt, id eſt, 365. idque non abſque ſingulari numinis providētiâ, ut pro ſingulis, minimum in dies ſingulos Deo gratias agat, & cum Pſalmiſta exclamet: *Omnia oſſa mea dicent, Domine quis ſimilis tibi?* ex Galeno diſcere poteſtis ſtupendam corporis fabricam innumeris venis, arteriis, muſculis, oſſibus, nervis compactam, in eaque ut Leſſius docet, *nihil fruſtra; nihil redundās, nihil minus quàm oporteat, nihil non neceſſarium, vel maximè expediens ad ſuum finem*; Adeò ut ſi vel minimum huic abeſſe contigerit, tota machina diſturbari ac collabaſcere videatur. Ubi hoc mirandum & indignādum occurrit, quamdiu homines firma corporis valetudine perfruuntur, nihil dum ſibi beneficii à Deo impertiri æſtimant, imò ne accepti meminerunt; at verò ſi febri hectica, ſi diuturnâ quartanâ; ſi podagræ, calculi, colicæ, capitis doloribus, ſi mortis faucibus eripiantur, mille vota, mille voces in laudes, in gratiarum actionem reſolvunt, quaſi pluris ſit poſt acerrimos eoſque diuturnos morbi dolores, ſanitatem ægro reſtituere, quàm eandem integram illibatamque per annos complures conſervare; & non magis innocens ad actionem gratiarū, quàm pœnitens teneatur ut D. Th. & Leſſ. *de jure l. 2. cap 47. dub. 2* Fuit qui elegantiſſimum horologium amico ſuo ſingulari dono dedit, à ſe perquam perito artifice adeò concinnè elaboratum, ut nuſquam uſquā adhæreſcat, aut in minimo exorbitet: alterū verò alteri familiari ſuo donavit, ſed quod artificio non parū priori concedat: unde hanc ſuam benevolentiā plenā operam addixit, ut quoties hærere aut hallucinari contingeret, ſuo ſumptu ac impēdio, omninoque gratis ſe correcturum Hîc nunc quæritur uter horum majus ac præſtantius munus acceperit? indubiè prior cujus horologium omnis vitii & erroris prorſus expers fuiſſe comperitur. Et tu minoris feceris ſi ſummus ille rerum omnium opifex Deus corpus tibi inſtar horologii tam ſcitè effinxerit, ut per omnē vitam omnia in eo ita decurrant ac devolvantur, ut nec in dente, nec in nervo, nec vertebra aut parte minima vel leviſſimè hallucinari deprehendātur. Ubi tamē vel levis ſpiritus interclusus, vel exigua gutta, aut arenula, omnem omnium partium curſum ſufflaminare poſſe in cōperto eſt. Sunt tibi triginta duo dentes, nec ullus hactenus corroſus, nullus unquam doluit. manus conſtant oſſiculis vicenis, totidemque pedes, nec ullum hactenus contortum aut contuſum fuiſſe, artifici

Pſal. 34.

Leſſ. de provident. l. 1. c. 2. n. 65.

Leſſ. de provident. l. 1. c. 2. n. 65.

Galen. in introd. tifici acceptum referre dedignaris; in uno oculo Galenus centum & duodecim morbos computat, nec unum te uſque antehac incurriſſe, divini muneris eſſe non agnoſcis. Intolerandam hanc mortalium ingratitudinem incuſat Bernardus: *Si quis*, inquit, *oculorum lumen amiſſum tibi reddidiſſet ſi uſum aurium, ſi quis manuum reſtituiſſet. Si quis pedem tibi præpeditum reparaſſet, ſi quis ſopitam in te excitaſſet rationem, quomodo non quicumque tibi vehementiſsimè ſuccenſeret, ſi quando fortè beneficij hujus immemorē aut benefactori deprehendiſſet ingratum.* Ecquis æſtimet hæc ſibi erepta non eſſe, ecquis grates referat per annos complures nullo corporis membro quemquam in numeroſa familia affici, neminimo morbo aut dolore conflictari? cùm è contra cruciatus graviſſimus ſit, filios morbidos, epilepticos, luſcos, fatuos genuiſſe, mortuos in lucem effudiſſe. Sed fit ut Oleaſter queritur: *Non niſi miraculoſa Deo damus, neque illi accepta ferimus beneficia naturæ.* Si quis odontalgiâ laborat, in qua medicorum parum valet induſtria, quod votis, & ſacris anathematis D. Apolloniam obteſtatur? opem ejus expertus, quotannis profeſtum jejunio, diem ipſum pietatis exercitiis conſecrat, nec unquam beneficij memoria obliteratur. Si quæ mulier pectus exeſum habeat, & D. Agathæ patrocinio integritati priſtinæ reſtituitur, quanta in animo exultatio, quæ gratulatio, quanta gratitudinis in Virginem ſignificatio. Ita & cætera corporis animiq; bona, magis carendo quàm fruendo æſtimare ſolemus *Vt enim oculi*, inquit Baſilius, *quod juſto propius admotū eſt, non vident, ſed opus habent moderatâ diſtantiâ, itidē animos minus gratos videmus ſenſu attingi præreptæ gratiæ, dū privatos ſe intelligunt prærogativâ bonorum.* Ex his ſanctiſſimi Patriarchæ Franciſci diſcipulus, Frater Ægidius cujuſdam ſæcularis ingratitudinem convicit: incidi, inquit is, in hominem manibus & pedibus truncum & oculis orbatum, quem benignè percunctatus ſum, ſi quis ea tibi reſtitueret, quid tu illi reponas? ſervum, inquit, perpetuum me illi conſecrarem. Tum ad hunc divitem converſus, Deus tibi oculos & manus & pedes, cæteraque corporis

Bern. ſerm. 14. ſuper Pſal. Qui habitat.

Oleaſt. in Gen. c. 4. v. 1.

Baſil. hom. 5 in Iulittam Mart.

membra integra ac illæſa tot annis ſervavit, & iis abuteris in contemptum Creatoris, O ingratitudinem non ferendam! ô inhumanitatem barbaram! refert Seneca de beneficiis militem quondam Philippo Macedonum Regi percharum ac ſtrenuum, ſed ſordidum, naufragio ejectum in agrum cujuſdam Macedonis, à quo gratis & humaniſſimè acceptus eſt homo, cæterùm ignotus, miſer peregrinus. Nam Macedo in villam ſuam eum tranſtulit, lectulo ſuo fovit, affectum ſemianimemque recreavit diebus 30. impenſis ſuis curavit, refecit, viatico inſtruxit, ſubinde dicentem ac promittentem: *Gratiam tibi referam, videre mihi tantum Imperatorem meum contingat.* Cùm ergo abjiſſet, narravit Philippo naufragium, auxilium tacuit, & protinus petiit prædium hoſpitis ſui, illius, inquam, ipſius à quo tam benignè habitus fuit, nec petiit ſolùm ſed & impetravit. Tulit injuriam tacitus vir, ſed Philippo per epiſtolam ſuggeſſit, ſe eum eſſe qui naufragum illum militem hoſpitio accepiſſet. Quo intellecto irâ exarſit Rex, & ſtatim Pauſaniæ mandavit, ut bona priori Domino reſtitueret. Cæterùm improbiſſimi militis dorſo ſtigma hoc inſcriberet: *Hic ingratus hoſpes es.* Si hodierna die hæc nota ingratitudinis iis omnibus inureretur, qui benigniſſimâ Dei manu naufragio, igni, morbis, morti erepti, per nova flagitia ſervatorem ſuum, quod longè crudelius eſt, in crucem rapere non verentur, profectò complures hoc infami ſtigmate inſignes notarentur. Quam fœdiſſimam notam ne & nos incurramus conſilio Bernardi: *Nulla Dei dona debitâ gratiarum actione fruſtrentur, non grandia, nō mediocria, non puſilla. Iubemur colligere fragmenta ne pereant: id eſt; nec minima Dei beneficia oblivisci.* Ad quod conducet ea in brevem elenchum ex Leſſio contrahere: qui ſic ait:
„ Conſideranda ſunt Dei dona in ſeipſis
„ quàm magna, quàm varia, quàm innumerabilia, ſive quæ ad animam, ſive quæ ad
„ corpus pertinent. Omnes enim creaturæ
„ vel conditæ ſunt propter hominem, vel
„ benignitate conditoris ſerviunt homini,
„ ut eum dirigant ad ſalutem. Et hæc omnia

Seneс. l. 4. de Benef. c. 37.

Bern. ſerm. 51. in Cant.

Leſſius de iure l. 2. c. 47. dub. 2.

 externa

„externa ſunt. Jam interna omnem æſti-„mationem ſuperant : præter enim inte-„gritatem corporis & ſenſuum , quorum „nullum vel cum regno ampliſſimo com-„mutare velis , dedit animam immortalem „capacem vitæ æternę ; dedit vim intelli-„ligendi , quâ totum mundum & ipſum „Deum pulcherrimè in te depingas : & vim „amandi , quâ omnes virtutes atque adeò „Dei amicitiam omnis boni ſupernaturalis „fontem conſequaris. In filium , in hęredem regni coaptavit. Adhæc jacentem in peccatis & reum æternæ mortis , gratiâ ſuâ excitavit & erexit. Hoc autem beneficium remiſſionis peccatorum tantum eſt , quantum malum eſt mors æterna. Eadem gratia ab innumeris peccatis ſervavit , nam ut rectè Auguſtinus : *Non eſt peccatum quod facit homo , quod non poſſit facere alter homo , ſi deſit Rector , à quo factus eſt homo. Vt adulterium non committeres , ſuaſor defuit, ut deeſſet ego feci. Non defuit ſuaſor, ſed locus; ſed tempus defuit? ut deeſſet ego feci , ut non conſentires ego feci.* Sic non eſt morbus corporis quo laborat homo , quin & te corripere poſſet , ni Deus ſervaret , hoc cogita quoties miſerum vides. Denique quod omnem vincit admirationem , reliquit nobis corpus & ſanguinem cum anima, dotibuſque ejus omnibus, cum unione hypoſtaſtica, & divinitate, Euchariſtiæ Sacramento contenta. *Hæc,* inquit, *ſi quis attentè conſideret & expendat , abyſſum beneficiorum inveniet.* Potiſſimùm ubi hæc omnia præſtita indignis, ingratis & ſupplicio dignis agnoverit. Laudatur in eo gratus animus Alphonſi regis Aragonum, de tribus maximè ſibi à Deo collatis, inceſſanter gratias agentis: *Quod hominem, quòd Chriſtianum, quòd inter Chriſtianos regem fecerit.* Et Plato ille gentilis, gratias agebat naturæ ſeu Deo , quòd homo, quòd mas, quòd Græcus, quòd Athenienſis, quòd tempore Socratis, natus eſſet; An minoris hoc fortè ducendum eſt quòd te Catholicum, quòd Religioſis Magiſtris tradiderit, peccatorem æterno incendio eripuerit, ſacra ſynaxi toties refecerit, civem ſanctorum, hæredem regni cōſtituerit? & quod inſtar omnium eſt, ſua morte, te vitâ donarit? quare, *memento jam te etſi de nihilo factum , non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia & te inter omnia : at verò per totos triginta annos operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ.* Vnde idem Bernardus Serm. 20. loquens de opere Redemptionis: *Hoc,* inquit, *eſt quod noſtrā devotionem & blandiùs allicit, & juſtiùs exigit, & arctiùs ſtringit, & afficit vehementiùs.* Hæc enim omnia, ut jure Leſſius concludit, tanta ſunt, ut ſi quis ea diligenter „expenderit , infinita quadam obligatio-„ne & immenſo debito ſe obſtringi Deo, „tum ad perpetuam & humillimam *gratia-„rum actionem* , tum ad vitam ſuam divino „obſequio penitus conſecrandam , & hono-„rem ipſius omni induſtriâ promovendum, „fateatur neceſſe eſt. Etſi enim tantum labo-„ravit pro gloria Dei , quantum Apoſtolus, „Paulus , nondum tamen milleſimam divi-„norum beneficiorùm partem exæquarit.

Æneas Sylv. de dictis Alphon. — *Bern. ſerm. 11. in Cant.* — *Leſſ. de iure l. 2. c. 47. dub. 2. V. de perfect. divin. l. 12. c. 18. & 19.*

§. IV.

Commendatur Religoſiſſimus ritus agendi gratias, poſt refectionem.

Fida narratione accepi Albertum Belgarum Principem cuidam viro nobili, quem inaudierat Martis infortunio ad extremam penuriam redactum , indies è menſa duas treſve lances optimis eduliis inſtructas , per ſervum peregrinum deferri curaſſe : cui hoc in mandatis , ne unde cibi ſubmitterentur indicaret: hæſit vir nobilis ad primos miſſus attonitus; at dum die inſequenti, & tertio, & hebdomadis, & menſibus, & annis , quibus vixit, deferrentur , incredibile quale hominem tenuerit deſiderium , munificum illum largitorem cognoſcendi; id unum veritus ne ingratus moreretur : norat ſiquidem probè illud Aurelii Antonini Imp. *Ingratum mori, eſſe mortem maximè infamem.* Quis noſtrûm hoc veretur ? quis non ingratus in Deum moritur ? nullum ferculum menſæ infertur, quod non à regiâ ejus menſâ , & munificâ manu ſubmittatur : panis , piſcis, coro, condimenta , quibus veſceris, Dei munus ſunt: Cerevisia, vinum, potus omnis quo reficeris, affluenter ab eo ſuſpeditantur; quod vel gentilis præclarè expendit : *Neque enim neceſſitatibus noſtris proviſum eſt , uſque in delicias ama-*

Senec. l. 4. de Benef. c. 5.

amamur: tot arbuſta non uno modo frugifera: tot herbæ ſalutares : tot varietates ciborum per totum annum digeſtæ. Iam animalia omnis generis, alia in ſicco ſolidoque, alia in humido innaſcentia, alia per ſublime dimiſſa; ut omnis rerum naturæ pars, tributum aliquod nobis conferret. Pro quibus omnibus unam à nobis gratiarum actionem, jure ſuo Deus poſtulat. Vbi ipſi barbari nobis ruborem incutiunt: Turcæ imprimis bene longas orationes cænis ſuis admiſcent varijs cum geſticulationibus & ritibus. Calacutenſes non prius accumbunt, quàm ſacrificuli quaterni precibus fuſis cibos ſacrarint idolo ſuo, ut teſtatur Ludovicus Romanus. De Hebræis res manifeſta eſt, & probata exemplo Samuelis 1. *Reg.* 9. & alibi : de antiquis Chriſtianis Tertul. *Non prius diſcumbitur, quàm oratio ad Deum præguſtetur. Æquè oratio convivium dirimit.* Ad hoc nos exemplo volucrum hortatur Ambroſius : *Aves*, inquit, *propter viliſſimas eſcas gratias agunt, tu pretioſiſſimis paſceris & ingratus es* : gallinæ hîc nobis & columbæ ſcitum gratitudinis ſymbolum referunt: videre enim eſt ubi granum, guttamve roſtro admiſerint, ilico caput in cælum ſuſtollere, quaſi largitori grates acturæ, cui quis, ut putavit non incongruè, illud Pſalmiſtæ ſubnotavit. *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput.* Cujus rei veritatem Hebronenſis Præſul illuſtravit, expendens illud Cantici : *Oculi tui columbarum: columbæ oculi denotant grati animi ſignificationem: velut enim columba,* (aut Gallina) *ad ſingula tritici grana quæ deglutit, oculos in cælum levat : ſic nos ad ſingula Dei beneficia, oculos mentis in Deum attollere debemus, in omnibus*, ut Paulus monet, *gratias agentes.* Quod & altera dilucida ſimilitudine declarat : ſolares radij ſpeculo repercuſſi majorem calorem refundunt ; ita & nos Dei beneficia in nos collata, in ipſum referamus. Quod quàm Deo gratum ſit ex illo Chryſoſtomi colligere licet : *Opus eſt nos & menſam petentes, & deſiſtentes Deo gratias agere: fructum attendite : menſa namque ab oratione ſumens initium, & in orationem deſinens, numquam deficiet, ſed fonte largius, omnia nobis afferet bona.* Atque hanc unam gratiarum actionis orationem : *Retribuere dignare Domine omnibus nobis bona facientibus vitam æternam*, pro quantumvis opipara refectione abundè ſatis pretii eſſe, luculento teſtimonio comprobatum eſt : accidit enim ut Bernardinus Pallius Capuccinæ familiæ columen olim, & præſidium ingens, quum ab hoſpite meritorio, ſatis benignè acceptus, quid perſolveret, non haberet, precaturum ſe ſolenni Eccleſiæ carmine dicebat: *Retribuere dignare Domine omnibus nobis bona facientibus vitam æternam.* Ad has voces nihil de ſuo jure remittere caupo, ſed iraſci, furore : Bernardinus ubi accurrere turbam vidit, haud dubio divinitatis inſtinctu, ipſum precationis carmen deſcriptum cauponi tradens, jubet cum argento, quod poſcebat, appendere in bilance præponderaturum; quod quamvis caupo ut vanum irrideret, multis demum precibus tenuit, ut faceret. Mira fides, depreſſit lancem brevis chartæ plagula, ſublato ultro argento, ac ſæpius ad examen ſuſpenſa & revocata, idem conſtanter fecit. Tum caupo ſacro quodam perfuſus horrore, ſanctè vovet, ſe ab iis qui eodem carmine à cænâ uterentur, hoſpitii aut epularum mercedem non accepturum. Pluſculi abierant dies, nec quiſquam tam religioſus eò diverterat, qui hominem voti reum faceret. Cùm fortè fortuna purpuratorum Patrum unus, cum tota dignitatis ſuæ mole illac iter habens, apud hoſpitem meridiari, ac prandere voluit. Enimverò homo qui hæreditatem obveniſſe putabat, diſcurrere, omnia lautè atque dapſiliter parare, convivium largiter inſtruere. At ubi exempta fame Cardinalem ſolemni more notaque precatione cum ſuis *Deo gratias* agentem audivit, tum ſe naufragium feciſſe credidit, damnavitque ſero intempeſtivam lautitiam. Stetit tamen ſententia voti fidem non frangere, itaque mox œconomo argentum numerare volenti; quamquam mœſtus, pretium omne remiſit, neque ullis precibus ut vel obolum acciperet, potuit expugnari. Admonitus Cardinalis hominem ad ſe accitum diligenter interrogat, ac paucis totius rei geſtæ ſeriem audit, voti hunc religione, ab accipiendo pretio impediri. Obſtupuit inſolitâ hominis hujuſmodi pietate ſa-

Tertull. Apolog. c. 39.

Amb. ſer. 43.

Pſal. 109.

Cant. 1.

Fornerus in Miſerere *con.* 71.

Ad Coloſſ. 3. 1. *Theſſ.* 5.

Chryſoſt. hom. 79. *ad popul.*

Rho variæ virtutum hiſtoriæ de Religione l. 3. *c.* 11. §. 4.

ſapientiſſimus princeps, & collaudatâ conſtantiâ, neque Deum illi defuturum, neque ſe beneficio velle vinci pollicetur: quod cumulatè præſtitit, nam in urbem reverſus, opimum hoſpitis filio, beneficium curavit, ex quo aliquot centena aureorum annua ad illum jure quàm optimo redirent. Simile quid & jam vulgatum de S. Antonino legere eſt. Quis nunc ambigat veriſſimũ illud Hipponenſis Præſulis pronuntiatum: *Quid melius animo geramus, & ore promamus & calamo explanemus, quàm Deo gratias? hoc nec dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructuoſius poteſt.* Hauſerat hoc Patriarcha noſter Ignatius qui dum menſæ benediceret, aut ea ſublata gratias ageret, ita accendebatur interius, ut quodammodo facies eius igneſceret. Vnde mirũ non eſt, inquit Lancicius P. Mutium Generalem à 1620. 19. Decemb. dediſſe grauiſſimas literas ad omnes Societatis Prouinciales, quibus, eius commendat exſtirpationem quorumdam in Dei cultu defectuum, quos inter ut preces, quæ in benedictione, menſæ, & gratiarum actione dicuntur attentè, diſtinctè pieque recitentur.

Aug. epiſt. 5.
Ribad. in vita l. 5. c. 8.
Lancic. opuſ. 5. c. 7.

Interim quid oſcitantius jam, quàm grates perſolvuntur? Qui Religioſiores habentur adhunc, inter confabulandum ſigno crucis ſe muniunt, & in promptu has breves formulas quaſi deridiculo proferunt: *Qui ſedet ſupra pinnaculum, benedicat hoc jentaculum. Deo gratias qui nos ſic ſatias, cras iterum facias. Hæc & plus benedicat Dominus. De tali eſu, laus ſit* IESV. Atque hæc de millibus unus, *plurimi, enim, de genere mundanorum,* ut Athanaſius ait, *ut amentes & ut bruta animalia pabulum capiunt.* Qui à menſa referri ad lectum, velut ſus ad volutabrum ſe recipiunt; in hos inſurgit Chryſoſtomus: *Tempus poſt menſam, tempus agendi gratias eſt. A menſa* (à cœna) *non ad lectum, ſed ad deprecationem verſamur, ne brutis animantibus ſimus magis bruti.* Similitudinem alibi non ineptam à porcis deſumere videtur. In quibus non ſemel animadverſum eſt, dum ſub quercu glandes colligunt, in paſtorem ſuum ne ſuſpicere, tum ad ſuos converſus: *Audiant quicumque velut porci ſimpliciter manducantes, cum ebrietate ſurgunt, cùm deceret gratias agere, & in hymnum, menſam deſinere.* Quam conſuetudinem gratiarum, quo Eccleſia ſuaviter induceret, ſtatuit concilium Moguntinum, & deinde Honorius Papa, indulgentias iis impertiendas, qui poſt actionem gratiarum biberent, ut vel ſic mos ille rurſus in animos hominum influeret. Hinc apud quoſdam illud ventilatur: *Beuvons une fois apres la grace pour les pardons du Boniface.* Quamvis inter Chriſtianos lex illa ſupremi legiſlatoris ſufficere deberet Deut. 18. *Vt cùm comederis & ſatiatus fueris benedicas Domino Deo tuo,* protulit S. Paulus 1. ad Corinth hoc præceptum: *Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Ex quo teſtimonio Dominicus de Sancto Geminiano celeberrimus Iuriſconſultus infert, *Quòd non benedicentes menſam, & poſt prandium gratias non agentes, videntur peccare mortaliter.* Sylveſter, Angelus, Nau. ut minimùm veniale putant. Quos conſule: ego, *Ne,* ut Seneca ait, *in aliam diſputationem ex obliquo abeam,* unam in documentum tragœdiam induco, & concludo: Exemplum, inquit Delrio dabo, quod etſi recenti fere memoria multis notiſſimũ, ſine horrore tamen nequit commemorari. Loci nomen taceo. In Flandriæ comitatu fatalis locus viſitur. Tres illic degebat, re ganiones: ſua cuique erat: quadam die in ſeram noctem compotatione protracta, unus cui mica religionis ſupererat: ſit, ait Baccho, ventrique datum, *Deo gratias,* ſaltem; ego verò ſubinfert alter procacior, cacodæmoni gratias ago, & agendas cenſeo, cui operamur. Et cũ riſu menſâ relictâ, ruitur in cubilia. Singuli cum ſcorto vix decubuerant, ecce tibi in triclinium vi januâ reſeratâ, dæmon magni & atri & trucis viri ſpecie, habitu venatorio & cum eo coci duo parvuli, obambulat & lectos circumſpicit torvo vultu, deinde horrenda voce: ubi qui mihi gratias egit? adſum referam, lecto abſtrahit pavitantem, & ferme præ metu animam efflantem. Traditum cocis jubet infigi veru, & luculento igne probè aſſari. Parent promptè, aſſatur infelix, emoritur planiſſimè, ceteri ferè præ formidine; corporis nidore cubiculum impletur.

S. Athan. reg. de conſ. n. vir.
Chryſo. ſerm. 2. de Lazaro.
Chryſo. hom. 83. in Matt.
Lorichius in ſumma theolog. V. benedictio.
P. Nicolaus de S. Theres, quæſt. curieuſes c. 15. q. 4.
Nigron. aſcet. tract. 7. num. 5.
Seneca l. 4. benef. c. 8.
Delrio diſq. Mag. l. 3. part. 1. q. 7.

Demum

Demum venator ad ſuperſtites, ſub ſtragulis trepidantes vix vivos, digni vos etiam ait pari ſupplicio, nec deeſt voluntas mihi, vetor vi majori, invitus abeo & moneo reſipiſcite, aut manent terribiliora. Diſparent larvæ, nec tamen his aliis animus rediit vel vox, niſi clara jam luce. Vbi ſurrexêre, collegam inveniunt mortuum, & ne viſum inane putes, plenè aſſum. Scio, inquit, locum, ſed ſilentio involvo. Adeò in ingratum, non in alios ganiones, divina nemeſis horrendè animadvertit.

Iſa.c.5. Hi ut Iſaias queritur: *Ebrietatem ſectantur potant uſque veſperam, vino æſtuant, & opus Domini non reſpiciunt, & opera manum ejus non conſiderant*, priuſquam in manus Domini incidant. Nec Moſem audiunt monentem

Deut.8. & dicentem: *Poſtquam comederis & ſatiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo.* Quare ne graviſſimas ingratitudini debitas pœnas incurramus, aſſiduo in nos à munifica Dei manu collata beneficia, animo volvamus, quo fiet ut numquam non ampliſſimas ei grates referamus: cui ut celeberrimus

Leſſ. de perfect. divin. l. 12. c. 19. n. 168. Theologus Leonardus Leſſius docet, nos „debemus gratiarum actionem infinitam, „nempè infinito tempore in futurum, infi„nito effectu & ſignificatione gratitudinis, „& infinitâ cum animi demiſſione. Quia be„neficia ejus & ſempiterna ſunt, & infinitæ „æſtimationis, tum in ſeipſis, tum ratione „modi, quo nobis ſunt collata; & nos illis „infinitè quodammodo indigni. Simili mo„do debemus illi infinitam laudem & be„nedictionem, infinitum amorem & obſe„quio, benedictione & laude ob infinitam „ſuam perfectionem in ſe digniſſimus eſt; „tum quia ipſius beneficia ex parte ſua hanc „infinitam compenſationem poſtulant, quã„vis ex parte creaturæ, ea præſtari non poſ„ſit. Infinitè itaque in omnibus abſumus ab „eo quod ipſi eſt debitum. Vt tamen ex par„te noſtra præſtemus quod poſſumus, ani„mos noſtros ad laudes divinas crebrò exci„temus, & cum Propheta dicamus: *Benedic* *Pſal.102.* „*anima mea Domino, & omnia quæ intra me* „*ſunt, nomini ſancto ejus. Benedic anima mea* „*Domino, & noli oblivisci omnes retributio*„*nes ejus. Qui propitiatur omnibus iniquita*„*tibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas;* „*qui redimit de interitu vitam tuam, qui co*„*ronat te in miſericordia & miſerationibus.* „*Qui replet in bonis deſideriũ tuum.* Et alibi, *Pſal.144.* „*Exaltabo te Deus meus rex, & benedicam no*„*mini tuo in ſæculum & in ſæculum ſæculi.* „*Per ſingulos dies, benedicam tibi & laudabo* „*nomen tuum in ſæculũ, & in ſæculum ſæculi.* „Tandem concludit, non eſſe inutilem aut „fœmineam devotionem, ſi deſideres ut „univerſa natura tecum & pro te Deum lau„det, gratias agat, benedicat, aut ut tu ipſe „tantum Deum ames & laudes, quantum „ſimul omnes beati in cœlo, vel ſi optes ti„bi mille vitas, mille corpora, quæ in hono„rem Dei expendas, ut ejus beneficiis, aliquo „modo reſpondeas. Sunt enim hujuſmodi „affectus, etſi inefficaces, & rei impoſſibilis, „ſummi meriti & ſigna ſummi in Deum „amoris ac gratitudinis; quia ex quadam re„dundantia amoris ſequuntur, animo in hu„juſmodi vota, præ affectus ardore, exæ„ſtuante. Sicut enim ſummæ malitiæ eſſet „tales affectus aſſumere in malum; ita maxi„mæ charitatis & meriti eſt excitare in bo„num. Quare valde expedit iis, qui pietati „ſunt dediti, ut in hujuſmodi affectus, & pia „vota mentem exerceant. Verùm, ad hunc „non pervenitur niſi attentâ divinæ bonita„tis, & divinorum beneficiorum conſidera„tione. Cui laus & benedictio & gratiarum *V. Leſſ. l.12. c.21.* „actio in ſæcula ſæculorum.

EMBLEMA XXXV.

Non omnis qui dicit *mihi, Domine, Domine, ſed qui* facit. Matth.7.

NON OPVS EST VERBIS, CREDITE REBVS. *Ovi.2.Faſt.*

DOMINICA SEPTIMA
POST PENTECOSTEN.

Non verba requiri, ſed opera juxta illud Joan.3. *Non diligamus verbo neque lingua, ſed opere & veritate.*

§. I. *Cuiuſque ſolertia non verbo, ſed opere explorari ſolet.*
§. II. Eſtote factores verbi, & non auditores tantùm. *Iac. c.* 1.
§. III. *Sacros Eccleſiaſtes, exemplo Chriſti debere priùs facere, quàm docere.*
§. IV. *Magnanimitas non thraſonicis verbis, ſed factis comprobatur.*
§. V. *Amor in opere, non in verbis conſiſtit.*

DOMI-

DOMINICA SEPTIMA
POST PENTECOSTEN.

Non omnis qui *DICIT* mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui *FACIT* voluntatem patris mei. *Matt.* VII.

Apoph. Lycoſt.

LYSANDER invictiſſimus Dux Lacedæmonum, illud non rarò uſurpare ſolebat: duo mihi ſunt rari boves, & ambobus tacentibus bobus, certò perſpectum habeo uter eorum ignavus, uter ſtrenuus ſit. Haud aliter hominem non ex verbis ſed ex operibus cognoſci, an ſtrenuus ſit, ſubindicare volebat. Pervulgatum porrò eſt, ut Doctor Angelicus, bos mutus audierit; ſed opera illius doctiſſima, & actus ſanctiſſimi, ſatis eo tacente, loquuntur.

§. I.

Cujuſque ſolertia non verbo, ſed opere explorari ſolet.

QVisque domi filiorum, famulorum, & ancillarum ſolertiam aut ſocordiam manifeſtò deprehendit, ex opere, non ex linguâ, ut rectè Cyprian. *Habent opera linguam ſuam, habent facundiam ſuam, etiam tacente linguâ.* Ancillas garrulas, in diverticulis hærentes, obvios appellantes, quis non ignavas duxerit? quid quòd cæleſtis ille paterfamilias & famulos & ancillas ſibi delegerit, non qui verbo, ſed qui opere valebant. Mitto Martham & Mariam, quorum hæc internis, externis illa actibus nunquam non diſtenta fuerit: Ancillam Domini Mariam induxiſſe ſufficiat, de qua dilectus ejus Bernardus: *In omni textu quatuor Evangeliorũ, ſi benè meminimus, non niſi quater Maria loquens auditur.* 1. ad Angelum, magnum illud *fiat.* 2. ad Elizabeth, excelſum illud *Magnificat.* 3. ad filium perditum, illud triſte quæſitum: *Fili quid feciſti nobis ſic.* 4. in nuptiis, ſolicitum illud monitum: *Vinum non habent.* Hæc paucis dicta, ſed quis facta commemoret? quis demiſſionis, Religionis, amoris actus numero comprendere poſſet? qui volet Suarem conſulat, quid etiam dormiendo egerit. Iam verò famulos delegit & dilexit balbos, & propè mutos, ac elingues. Inter quos Ieremiam ad functiones ſublimes ſuffecit; *& Prophetam in gentibus dedi te*: ait Dominus. At qualis hic legatus magni Dei? qualis præco, quis orator? non celat infantiam ſuam, dicens: *A, A, A, Domine Deus, ecce neſcio loqui*, parvuli in morem balbutit, nec valet verba formare. Sed facta virum probarunt: Ieremias Sacerdos, Doctor, Propheta & Apoſtolus, immediatè à Deo miſſus, ſub 5. regibus ad annos quinque & quadraginta prophetavit, à rebellibus Iudæis perpeſſus probra, alapas, verbera, famem, inſuper & vincula & carceres, ac tandem lapidibus obrutus, martyr in purpura triumphavit. Adhæc qualem ducem præfecit Deus electo populo ſuo, in quo ad ſexcenta millia virorum, demptis fœminis & parvulis cenſebantur? qualem Imperatorem exercitus contra potentiſſimos hoſtes? qualem legatum ad principes & reges terræ? attendite

Cypr. libello de dupl. mart.

Bern. Serm. in verba Apocalyp. Signum magnum.

Suares p. 3. in vita Chriſti diſput. 38. ſect. 2.

Ierem. c. 1.

Cornel. prolog. in Ierem.

tendite quâ facundiâ præditus Moyſes, qui ad Pharaonem â Deo miſſus, hanc provinciam ſic excuſat: *Obſecro Domine non ſum eloquens ab heri & nudiuſtertius: & ex quo locutus es ad ſervum tuum, impeditiores & tardioris linguæ ego ſum.* Audebat Moyſes loqui Deo & non regi, quia norat Deum non attendere elegantiam ſermonis, ſicut homines ſolent: agebat hic balbus cum Domino familiariſſimè, *ſicut ſolet loqui homo ad amicum ſuum*, eique à ſecretis intimis eſſe videbatur. Linguâ quidem præpeditæ, ſed manu Moyſes expeditâ erat. Hæc manus mirabilia illa opera patravit in Ægypto. In manu hac forti equum & aſcenſorem dejecit in mare. Quando hæ manus extenſæ, vincebat Iſraël. Quid multa? hæ manus portentoſæ, manus prodigioſæ, manus omnipotentes exſtitêre: opera manuum ejus diſertè Pentateuchus teſtatur, ex his, non ex verbis, virum ſecundùm cor Dei fuiſſe cognoſcetis.

Exod. 4.

Exod. 33.

Refert Plinius dum Rhodi degeret Protogenes, eò Apellem appuliſſe ut opera ejus perſpiceret, qui cùm domo abeſſet, vetula Apellem novum hominem ac ſibi ignotum interrogat, à quo quæſitum herum diceret? ab hoc, inquit Apelles, arreptoque peniculo per tabulam illic conſpectam tenuiſſimam lineam duxit. Reverſus Protogenes, ſubtilitatem contemplatus, fertur ex opere ilico dixiſſe Apellem adveniſſe; tum alio colore tenuiorem lineam induxit, præcepitque abiens ſi hoſpes rediret, oſtenderet hunc eſſe, quem quæreret. Atque evenit: reviſit enim ad eum Apelles, ſed vinci erubeſcens, tertio colore lineas ſecuit, nullum relinquens amplius ſubtilitati locum; at Protogenes victum ſe faſſus, in portum devolavit, hoſpitē quærens. Mirentur alii pingendi artificium, jactent illud Maronis:

Plin. lib. 55. c. 10.

In tenui labor eſt; at tenuis non gloria.

4. Georg.

Ego interea demirabor inventum ingenioſiſſimum, utrique placuiſſe, ſe prodere non verbis, aut dato nomine ſed exhibito opere; quo quiſque ſine errore & certiſſimè cognoſcitur: nam ut veriſſimè Chryſoſtomus: *Hic ſyllogiſmus certiſſimus, qui per opera efficitur.* Rei teſtimonium Athenis petamus: decreverant Athenienſes templum Palladi exædificare, cui operi duo primarii artifices adhibiti ſunt: quorum alter multis verbis artem ac peritiam ſuam commendavit: vidi, inquit, Romæ templum Pantheon, conſpexi Epheſi templum Dianæ, luſtravi Delphis Fanum Apollinis, hoc opere Dorici, illud Corynthiaco aliud Phrygio elaboratum. In talem molem tantum calcis, tantum marmoris, tantum Alabaſtri, columnas tantæ altitudinis ſtriatas, lævigatas, tortas; capitellis ſic cælatis, atque his affinia, plurima congerebat. Quem tandem Domini rogabant, ut opus leviter delinearet, & ſaltem rude ſchediaſma molis exſtruendæ exhiberet, in qua nuda delineatione cùm multum hallucinaretur, in proportione, menſura ac ſymmetria digerenda: alter, qui hactenus hominem diſſerentem tacitus audierat, paucis carbone arrepto rem omnem ſcitiſſimè delineavit, hoc unum addens: *Ego faciam quod ille dixit.*

Chryſoſt. in 1. ad Cor. ho. 30

Cuique noſtrum, templum aliquod exſtruendum, artificioſum juxta ac pretioſum, non Dianæ non Palladi, aut Apollini ſed vero Deo! *Templum enim Dei ſanctum eſt quod eſtis vos*; verùm complures hodierna die reperire eſt, qui hunc primum artificem æmulentur, linguâ valeant non manu, de ſpirituali hoc ædificio copiosè diſſerant, integras conciones referant, quàm appoſitè hoc à ſacro Eccleſiaſte inductum, quàm graphicè deſcriptum, hoc vitium quàm fervidè exaggeratum, injuſtos, adulteros regnum Dei non poſſeſſuros. Cæterùm ut reſtituant, ut complicem dimittant, ut manum operi admoveant, nihilo minus agunt. Hos commonet Apoſtolus:

1. Cor. 3.

§. II.

Eſtote autem factores verbi, & non auditores tantùm. *Iac. 1.*

QVam doctrinam hac ſubtili ſimilitudine illuſtrat: *Quia ſi quis auditor eſt verbi & non factor, comparabitur viro conſide-* Iac. c. 1.

ranti

ranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo: conſideravit enim ſe & abiit & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Cornelius hîc Refert, quòd Romæ vir quidam peritus hanc ſibi quæſtionem moverit: an ſpeculum vim aliquam habeat inducendi oblivionem ſui potiùs, quàm alterius objecti in eo viſi? id videri hîc ab Apoſtolo innui; at nihil tale ſubeſſe Angelicus Doctor dilucidè oſtendit: *Verbũ Dei*, inquit, *comparatur ſpeculo: quia ſicut nihil prodeſt homini vidiſſe in ſpeculo maculam vultus ſui, ſi illam non abſtergit; ſic nihil prodeſt homini audire verbum ſcripturæ vel prædicationis, niſi illud quod audit aure, impleat* OPERE. Illud modò uſitatiſſimũ eſt, à concione pro fructu quem opere referre deberent, dicendi ac geſtiendi elegantiam collaudare, quàm aptè, quàm copioſè, quàm ornatè, quàm fervidè dixerit: quantæ memoriæ, quantę eruditionis, facundiæ quantæ deprædicare. Quod tam ſtolidum tam ſtultum eſt, atque ſi æger poſt medici diſceſſum, cum adſtantibus inciperet admirari, Doctoris expertiſſimi prudentiam, peritiam, dexteritatem, facundiã: quod omnia quaſi acu tetigerit, naturã morbi vivè deſcripſerit, ex Hippocratis & Galeni placitis tam aptè diſſeruerit. De cetero, quę in remedium præſcripſiſſet, de iis ne verbum fieret, nec cura tangeret. An talis convaleſceret? non equidem, ſi omnes medicos orbis ſic audierit. Etenim divinos animi medicos ſic indies audimus. Mors & vita pendet à præſcripto medici, ut illud opere exequatur, vel non Quæ ſi lubet ad animum referamus: Prov. 18. *Mors & vita in manibus linguæ* Quid hoc? lingua concionatoris manus non habet. Appoſitè rem exponit Hugo Carenſis. *Mors & vita in manibus linguæ*, id eſt, *in operatione ſermonis*, mors & vita animæ in eo, ut opere exequaris quod ad ſalutem tuam conducere per tot Doctores audiviſti. Ubi ſummus ille paterfam. per concionatorem te admonet, ut reddas rationem villicationis: dic cum villico iniquitatis, *Quid faciam?* celebris Doctor hic: *non dixit, quid dicam, ſed quid faciã, ſciens quia apud Deum plus valent opera virtutis quàm verba facunda*, *juxta illud Apoſtoli, non in ſermone eſt regnũ Dei*; *tum* enim, ut Thomas Kempenſis ait, *plus valebunt ſancta opera, quàm multa pulchra verba*: ut enim terreſtris, ita nec cæleſtis: *replenda eſt curia verbis*.

D. Thom. in c. 1. Iac.

Nyſſ. Dom. 3. poſt Pen. 3. diſc.

Ipſi publicani nos inſtruant quid facere debeamus: *Lucæ* 3. Publicani quodam die convenerunt Joannem, & interrogaverunt eum: *Magiſter quid faciemus?* Hugo Cardinalis aptè obſervat: *Non dicunt quid dicemus, vel quid intelligemus, ſed quid faciemus*, Ideò dicit Iſaias: *Diſcite benè facere. Non dicit: diſcite benè dicere, vel benè intelligere, quia licet bonum ſit, non tamen ſufficit.* Multi porrò plures conciones, quin imò quadrageſimas complures à tali Eccleſiaſte ſe audiente factas allegant, cùm interim nihil factũ probant. Cujus dicti teſtem Veridicum Davidem induco, qui narrat matremfamilias ex ancilla quæſiviſſe quò excurriſſet? unde veniret? quæ cùm reponeret ſe ex templo venire, concionem factam eſſe, inſtitit hera, an concio facta eſſet? illa affirmante, ſe ei interfuiſſe, & audiviſſe, ſubſumpſit hera, dicta eſt, inquit, & auribus excepta, ſed nondum facta nec in opus redacta, ſupereſt ut manum operi admoveas: nam verbum Dei fiſtulæ aut tibiæ ſimile eſſe perhibetur, cui non ſatis eſt os applicare vel aurem, ſed potiſſimùm modulantem & moderantem manum, aliàs erit, quaſi *æs ſonans & cymbalum tinniens*.

Thomas à Kemp. l. 1. c. 24.

Virg. l. 11. Æneid.

Iſa. c. 1.

Veridicus P. David. c. 97.

§. III.

Sacros Eccleſiaſtes exemplo Chriſti debere prius facere, quàm docere.

FRater Ægidius rogatus, an præſtaret verbum Dei populo prædicare, an reipſa exequi? ſubridens reſpondit: dic mihi quem è duobus plus mereri arbitraris, qui vadit Compoſtellam in S. Jacobi, an qui viam alteri demonſtrat? innuebat tale diſcrimen eſſe inter prædicatorem verbi, & factorem operis. Concionatorres reperire eſt, quorum dictio tanquam facula ardens, accedit corda auditorum, eloquium habet ignitum, ſed ipſi frigent, ſpeculis cauſticis conſimiles, quæ in ſe frigidiſſima, objecta incendunt juxta illud *Pariunt quoque frigida flam-*

Beyerlinck. apoph. p. 13.

flammas; Chryſoſtomus in illa verba: *Cœpit Ieſus facere & docere: nihil*, inquit, *Doctore frigidius, qui verbis dumtaxat philoſophatur, qui dicunt & non faciunt.* Campanis, coti, fabricatoribus arcæ ſimillimi, verbis & doctrinâ prælucent auditoribus, ſed non factis: imitantur famulos & ancillas, quę lucernam ſeu facem præferunt ſequentibus, cùm ipſi in tenebris & in luto ambulent: *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine.* Pedibus auditoris, ſed non præconis. Qua ſuper re, ſapienter ſtultus quōdam Pariſiis interpellans Theologorum conſeſſum, ſciſcitatus ab eis palam eſt: *Quid melius, facere quod quis ſcit, an diſcere quod neſcit?* Multis hinc illinc altercantibus, concluſum fuit. *Melius eſſe facere quod quis ſcit*: Si enim Cyprianus lib. de patientia aſſerat: *Philoſophi factis, non verbis ſumus*, à fortiori Chriſtiani, *factis non verbis*, eſſe debemus, ne Oratores apud nos ut apud Ethnicos explodantur, de quibus Lactantius Firmianus: *Apud Græcos majori in gloria philoſophi quàm oratores fuerunt: illi enim rectè vivendi Doctores æſtimati ſunt, quod eſt longè præſtantius: quoniam bene dicere ad paucos pertinet, bene autem vivere ad omnes.*

Pſal. 118. — *Raynaud. Iord. oculus myſt. c. 6. n. 26.* — *Lactan. Firm. l. 1. divin. inſtit. c. 1.*

Nunc autem perpauci bene vivendi, bene dicendi ſtudium plurimi ſectantur: *Rari quippe boni*, quibus illud Salvatoris competit: cœpit *facere & docere*, ardere & lucere, lucere enim ſolùm vanum eſt. De quo Divum Proſperum audiamus.

Iuv. Sat. 13. — *l. Epig. n. 7.*

Non prodeſt cuiquam ſolis bona dicere verbis,
Vt pia mens habeat, quod bene lingua ſonat.
Nam fari rectè miſerum eſt, & vivere pravè,
Damnat nota malum regula juſtitiæ.

Hoc graviſſimis verbis Eccleſiaſticos monet diſertiſſimus Orator & Doctor Ambroſius: *Quod ſumus profeſſione, actione potiùs quàm nomine demonſtremus; ne ſit nomen inane, crimen immane: ne ſit honor ſublimis & vita deformis: ne ſit deifica profeſſio & ILLICITA ACTIO: NE LOCUTIONEM ſimulemus columbinam, & mentem habeamus caninam*: ne domi in fratres, amara & fellea, è ſuggeſtu placita & mellea propinemus. Ecquis ferat oratorem de jejunio & temperantia prolixam paræneſim pertexere, eundem verò per primatum menſas diſcurrere, & nunquam niſi potum divertere? in libidinoſos Philippicas, & Catilinarias diras congerere, domi verò ancillam minus honeſtæ famæ alere. In quos aptè cadit illud Hieronymi ad Nepotianum: *Non confundant opera tua ſermonem tuum, ne cùm in Eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpondeat: cur ergo hæc quæ dicis, ipſe non facis? delicatus Magiſter eſt, qui pleno ventre de jejuniis diſputat: accuſare avaritiam & latro poteſt, Sacerdotis Chriſti os, mens, MANUSQUE concordent.* Hæc præclarè concordare fecit B. Frãciſcus Borgias Dux Gandiæ, qui jam in Societatem adſcitus, dum Eboræ feria 3. cum aliis Patribus collationem inſtitueret ſententiam ſuam ac ſymbolum rogatus, quid ad perfectionem plurimum conferret? hoc tantùm reſpondit: *opera verbis præſtant.* Enimverò opere pręſtitit quod dixit, cùm de eo Ribadineira referre non dubitarit: ubi Joannes Luſitaniæ Princeps Borgiam de rebus divinis diſſerentem audiſſet, templo egreſſum dynaſtis ſuis affirmaſſe: *Talis certè Eccleſiaſtes mihi placet, qui reipſa exequitur, quæ verbis aſſerit*: Hauſerat id fortaſſe ex Joanne Abbate uno de priſcis aſceris, ad quem jam moribundum dum ſeniores conveniſſent, monitum ſupremum ab eo excepturi, id unum cedro dignum pronuntiavit: *Nunquam aliũ docui, quod prius ipſe opere non explevi.* Hoc ſimplici cãdore & candida ſimplicitate nõ ita pridem confeſſus eſt Ipris P. Ludovicus Roeffius viro, qui ex ore ejus retulit: *Se nunquam quid pro concione dixiſſe, quin in ſe practicaſſet.* Quorum cuique eorum, hoc illuſtre ex Nicolao S. Bernardi Notario competit elogium: *Scio illum eſſe beatum, cui pulchro ſermone, vita ſit pulchrior.*

Amb. l. de dignit. Sacerdotis. c. 3. — *Beyerlinck apophth. p. 1.* — *Beyerlinck prompt. feria 2. Paſcha.* — *Ibid.* — *Epiſt.* 39.

Accedit quòd ad animos permouendos nihil potentius, quàm vita dicentis: *Hæc eſt*, enim teſte Chryſoſtomo, *ratiocinatio, cui contradici non poteſt quæ fit per facta*, adeò efficax ut etiam barbaros convicerit.

Chryſoſt. hom. 3. in c. 1. Cor.

Certa feram certis auctoribus.

Tibull. l. 4. el. 1.

Cùm magnus Indiarum Apoſtolus cum ſociis ſuis jam menſes aliquot crudum aridumque novale tractaſſet, ac nullo dum fructu, divini verbi ſemina projeciſſet; tandẽ è proſciſſo ac ſæpius iterato ſolo, Chri-

ſtianæ

Maffeius hiſt. Ind. l. 4. hiſt Soc. l, 11. n. 104. ſtianæ fidei germen emicuit. Germinis ejus origo fuit ejuſmodi. Concionanti ut ſolebat in publica via P. Joanne Fernando, præteriens Japonum unus aliquis cæteris petulantior attractâ præpingui ſalivâ, repente in mediam inſpuit faciem. Ille ſine perturbatione, ſputo ceu nube deterſo, ſereno animo vultuque ne verbo quidē reddito, cœptam orationem eodem prorſus tenore proſequitur. Id contemplatus ex auditoribus quidam haud imperitus rerum æſtimator (ex quo, inquit Maffeius, facilè intelligas ad permovendos ad virtutē animos, *Facta dictis quantò antecellant*) cœpit cogitare apud ſe; profectò nobiliſſimum atque adeò divinum philoſophiæ genus eſſe, quod homines ad tantam æquitatem animi conſtantiamque perduceret. Dimiſſâ dein concione, domum ad Fernandum venit; præcipua Chriſtianæ fidei capita legeſque probè cognoſcit: poſtremò certis precationibus, Moſiſque decalogo, ac ſymbolo Apoſtolorum è catechiſmi formulis memoriter hauſtis, Amangutianorum omnium primus, anteactæ vitę deteſtatus peccata, ſacro fonte renaſcitur. Hunc alii deinceps divino impulſu imitati, quorum ad quingentos brevî pervenit numerus, nunc in meſſem Chriſtianorum maximam, hoc uno dicentis heroico opere excrevit, ut non injuriâ Zeno Stoicus (ſi Clementi Alexandrino credimus) olim dixerit: *Clem. Alex. l. 2. ſtrom.* *Malle ſe unum Indum videre, qui ſe ſponte flammis abſumat, quàm omnes de patientia audire & diſcere probationes*: facta enim dictis, immane quantum diſcrepant: nec quiſquam noſtrûm eſt, qui hîc à Zenone non ſtet, & pluris faciat concionatorem qui abſtinentiæ, demiſſionis ac obedientiæ heroicis actibus palam exercitus, minus aptè de virtutibus diſſerat, quàm eum qui leviter ejuſmodi virtutum coloribus tinctus, linguæ peniculo eas in animis aliorum elegantiſſimè effingere ſtudeat: nam ut rectè Auguſt. *Aug l. 4. de doct. Chriſt. c. 27.* *Quantacumque granditate dictionis, majus pondus habet vita dicentis*: in quo argumento, ut vetera taceam, ad id delabor, quod, quia recentioris eſt memoriæ, lectori benevolo, ut ſpero, nihil accidet antiquius. P. Michael Govierno veteranus jam miles Chriſti, & eximius concionator, cùm ſemel ad noſtros verba facturus eſſet, tunicam ſuam (ſotanā vocant) diruptam tradiderat reſuendam ſartori, diu exſpectaverat illam, cumque ſero jam eſſet, quodam humano pudore ſe affectum ſentiens, argumento de contemptu ac demiſſione ſui arrepto, quo verbis, opere vim adderet, exiliit in mediam Patrum ac fratrum coronam cum thorace ſolùm & femoralibus, *Hoc eſt*, (ut inquit Bernardus) *dare voci ſuæ vocem virtutis, cùm quod ſuades, prius tibi cognoſceris perſuaſiſſe.* Sed de his ſatis ad ſacros Eccleſiaſtes. *Nierenbergii aſcet. l. 5. doct. 2. c. 24 pag. 227.* *Bern. ſerm. 59. in Cant.*

Naviget hinc aliâ jam mihi linter aquâ. *Ovid. l. 1. Faſt.*

Et externos reviſamus.

§. IV.

Magnanimitas non thraſonicis verbis, ſed præclaris factis comprobatur.

D. Cyrillus apologum non inficetum refert: Leonem ſocius aſinus antecedens, cùm de longè luporum turmam aſpiceret, eminus cœpit vocem emittere, ut ejus granditate ventosâ, grex inimicus diſcederet perculſus. At verò cùm hoſtes à clamore hunc eſſe aſinum cognoſcerent, fixi ſtantes cœperunt ridere: ſcientes tantum ſonitum pectoris, minimè reſpondere virtuti cordis? Tunc Leo percepta voce ſtatim accurrit, ac dixit: amice, quid tibi eſt quòd clamaſti? cui ille, mi frater, grex luporum apparuit, quem grandi voce perterrui, nec ſe movet, ſed mox ad odorem tuum, nō ſine admiratione mea, diſparuit. Ad hæc Leo prudenter ſubridens. Si noſti, inquit, nequam lupus eſt & callidus, clamorem deridet; at virtutem tantùm timet; latratum canis ſubſannat dommodo morſum effugiat, nimirum expertus miles tubam bellicam non paveſcit ſed gladium, & eruditus Philoſophus nubis tonitruum non veretur ſed fulgur: quid enim eſt clamor niſi pectoris evacuati & oris ſonus effuſus? nempe vacua magis ſonant ventoſaque concrepant; quapropter chariſſime, qui clamoribus utitur, à ſapiente minimè timetur, *Cyrill. l. 1. apol. mor. c. 16.*

metur, quoniam ventoſus ac vacuus ſine virtutis ſoliditate ferè cognoſcitur. Hactenus Cyrillus, viribus non verbis in hoſtem ſæviendum demonſtrans, eoſque ſubobſcurè cavillans, qui tibicinum more tubam in ore habent, ut alios ad prælium inſtigāt, at ipſi manum à conflictu continent. Canes latrantes non valentes mordere. Ubi illud apophthegmatis loco ſerviat: Cleomenes audiens quendam de fortitudine plenis buccis crepantem, interrogabatur ab adſtante quid de eo ſentiret? Reſpondit: *ineptum eſſe quemquam magnificè de fortitudine loqui, qui nihil vnquam fortiter ipſe geſſerit.* Ita multi glorioſi milites urbem ocreati & chalybe accincti obambulant, de bello, de ignaviâ militum, de imprudentiâ ducum copioſè diſſerunt, cùm ipſi pro campo cubilia terant, pro tubis cytharas audiant, pro nidore tormentorum paſtillos redoleant, nunquam niſi cum gallinis & perdicibus decertare ſueti. Aſino illi perquam ſimiles qui rugitu ſolo, & ventoſo ore, hoſtes diſflare ſe poſſe putabat. De quibus illud vulgo ventilatur: **kloeck in de kaken / ſlap inde ſaken.** Qualem Vlyſſes pro armis Achillis decertans, ſe contra Aiacem præbuit, cuius oris jactantiam ſic Aiax compeſcuit:

Beyerlinck prompt. feria 2. paſcha.

——— *Quantum ergo Marte feroci*
Inque acie valeo, tantum valet iſte loquendo.

L. 13. metam.

Thraſones hos ut imbelles ac inertes præclaris factis celeberrimus Imperator Carolus explodere ſolebat, quin ſemel accidit ut in Epitaphium Martini Ianes Alcantaræ militiæ magiſtri incidens, qui ſepulchro incidi iuſſerat:

Hic ſitus eſt Martinus Ianes, in cuius pectore numquam metus intravit. Hæc legens Carolus ridendo dixerit: *credo equidem, quia nunquam candelam ardentem digito attigit.*

Epidorp. Ens. lib. 1.

Intrepidum enimvero militiæ ducem, quoſvis timoris arceſſere ſolitum, quando tot cædis acervos Teucrorum ejus dextera dedit. Alium profectò, alium illuſtriſſimus ille heros comes Antonius de Grobendôcque, factorum non verborum æſtimator ſeſe patriæ probavit, cujus illud inter heroica facinora, generoſę indolis exſtat teſtimonium, dum in conſilium bellicum adſcitus, ut prudentiâ militari valebat, ea in rem adferebat, quę nemo ſanus improbare potuiſſet, nihil tamen ſuper his de facto decerneretur, ſed unus dumtaxat hæc calamo annotanda diceret: ille pro animi ſui magnitudine liberè pronuntiavit, capulo manum admovens: Hic enſis, inquit, mihi calamus eſt, quæ modò ſuggeſſi non calamo exaranda, ſed ferro executioni mandanda: comperietis enim à 12. & amplius annis ejuſmodi plura à me propoſita, ab omnibus probata, ſcripto ſimiliter conſignata nec quidquam effectum. *Melior mihi dextera lingua eſt.* Hanc provinciam mihi depoſco & dicta factis comprobabo. Legerat hic fortè qui Romanos animo æquabat, Equitem Thebanum quondam rogatum quid de Romanis, quid de Græcis ſentiret: hoc reſponſi dediſſe: *Græcos gloriam ſuam in linguis & calamis: Romanos in haſtis & mucronibus collocare conſueviſſe.*

Ovid. 9. Metam.

Sed ut tandem ad hoc quod primariò hîc mihi tractandum deſumpſi aliquando veniamus, quod militiæ, id domi, id in civilibus ac politicis rebus ſpectatur, plures verba quàm opera præſtare.

§. V.

Amor in opere non in verbis conſiſtit.

1. IOan 3. hoc amicum protrepticon ad nos habetur: *filioli mei non diligamus verbo neque linguâ, ſed opere & veritate.* Quæ ſic D. Thomas exponit: *hic monet diligere veraciter. Verbo tantùm diligit, qui tantùm promittit & non ſolvit.* Ut Mercatores, cauſidici, conſiliarii quidam, ac ficti amici, tali die ſolutionem faciendam, litem dirimendam, beneficium conferendum. Tum ſubdit idem doctor: *multi autem oſtendunt verbo amorem ſed opere nihil.* Quàm multos Philologos jam reperire eſt, qui tenent ſexcentas formulas offerendi obſequium, per ſe ſuoſque diu noctuque, reipſa nihil dum præſtant, de quibus Petrus Bleſenſis, vox quidem vox Jacob, ſed manus, manus ſunt Eſau; ejuſmodi ſimulatus amicus inquit, *bene*

Pet. Bleſen. epiſt. 141.

bene eis loquitur, ſed vocem nullum ſequitur opus, quia vox ejus, vox Iacob, manus autem, manus Eſau: leviuſque profectò extorques clavam de manu Herculis, quàm denarium ex manu ipſius. Fuit qui familiarem ſuum conſpexit in puteum prolapſum, hunc multis rogare inſtitit: quomodo in hoc præcipitium deciſiſſet? quàm pridem iſtic hæſiſſet? quò pergerè decrevitſſet? ad hæc alter non quæſieris quemadmodum hîc conciderim, ſed quomodo me hinc erepturus ſis, funem protende, manum adhibe, hanc depoſco non verba, quia illa nec ſaccum nec puteum replent, ſi pro veteri noſtra conſuetudine te amicum probare volueris, opem & operam elargire. Sic vivitur: amicus propinquus tuus in voraginem miſeriarum, inopiæ, morbi, calamitatis extremæ dejectus eſt, ſi verè amicus es, illud Gregorii in promptu erit: *Probatio dilectionis, exhibitio eſt operis*, non ſuffecerit afflicto aſſidere, verbis illi neceſſaria deferre, ſed de facto ſic oportet conſolari ut proſis: ſi quid ægrotus cupediarum, electuarii appetat, totum illi penum pandere. Si pernoctandum, ſi familiæ invigilandum, ſi medicus invocandus, potio adhibenda quibus inpræſentiarum pecunia deſit, de tuo conferas, hic ſaltus, ut te germanum amicum præbeas. Qui naufragio, ceſſione fori, infortunio, bellis ad incitas redactus, opem tuam affinis ſui, contubernalis, fratris ſui ſupplex implorat: manum porrige, ne verba dederis, ne vanis promiſſis circumveneris. Faceſſant voces illæ: libenter tibi præſto eſſem, ſed parum mihi nummorum in arca eſt, in hac cauſa operam meam deeſſe non ſinerem, ſed obruor nunc mole negotiorum, ut meus non ſim, rogo habe me excuſatum, hoc tamen conſilii do, iſtum convenias, bona illa oppignores, ſi talem in partes traxeris, res in vado eſt. Bonum conſilium, ſed

Greg. hom. 30. in Euãg.

Quod peto da Cai, non peto conſilium.

Mart. l. 6. Ep. 9.

Mos ſalutandi amicum in Germania uſitatiſſimus, manum advenienti porrigere. Eundem hoſpitio, menſa, hauſtu, non verbis dumtaxat excipere, hoc germanè, manum dediſſe eſt. Talem ſe, tres hoſpites exceptúrus, Abram prębuit ilico manus præſto ad abluendos pedes, menſam ſuam verbis extenuat quaſi frugi eos habiturus: *Ponamque*, inquit, *buccellam panis & confortate cor veſtrum; poſtea tranſibitis.* Interim ipſemet vitulum occidit lautamque cœnã apparavit, ubi Oleaſter: *Plura iuſti ſemper exhibent ex bonis quàm promittant.* Plurimum ſinceri amici rebus, parum verbis præſtant. Invitant ad merendam, ad lactucas, ad communem, ut aiunt, ſui refectionem & dapſile convivium exſtrüunt. Hoc diligere eſt *non verbo neque linguâ, ſed opere & veritate.* Quod ipſum apud Evangeliſtam expreſſum legimus, redit prodigus, nil Pater auditur dixiſſe filio, non mille ſalutationes, non gratiſſimum adventum verbis gratulari, ut ſimulati amici peregrè adventanti ſolent, cæterùm ne tecto dignantur; at hic paternum animum in filium opere comprobavit, dum in collum involat, ſtolam novam induit, annulum digito inſerit, lautiſſimas epulas inſtruit, citharœdos adhibet, omnia quæ ingenioſus amor excogitare poterat, in opus redegit.

Gen. 18.

Luc. 15.

Hoc ſiquidem ſanctiſſimus Patriarcha noſter Ignatius proverbio Hiſpanico pervulgatum dicebat: *amor ipſe ab operibus magis quàm à verbis pendet*, quod ſcitè expreſſit, qui amorem igni comparavit. Etenim ignis ſemper agit, numquam quieſcit; otioſa erit terra, ſi nulla ei mandes ſemina, otioſus aër, otioſa aqua, ut ignis otioſus eſſe nequit, ſemper aliquid comburat neceſſe eſt, aut ignis non eſt. Idem de amore D. Gregorius ſenſit: *amor Dei non eſt otioſus, operatur enim magna ſi eſt, quod ſi operari renuit, amor non eſt.* Dilexit Davidem Ionathas non fuit amor otioſus, non multis verbis alter ad alterum uſus eſt, ſed *expoliavit ſe* (Ionathas Princeps) *tunicâ quâ erat indutus, & dedit eam David & reliqua veſtimẽta ſua vſque ad gladium & arcum ſuum & uſque ad balteum.* Quiſquis verum diligit Davidem Chriſtũ, amore ejus omnibus ſe reipſa ſpoliat. Dilexit multum Magdalena, ſed amor minimè otioſus in pectore, mille præſtitit obſequia, lachrymis pedes rigavit, capillis terſit, unxit, deoſculata eſt. Profudit omnia, expo-

S. Ignat. in contemplat. de amore Dei.

Greg. hom. 30. in Euãg.

1. Reg. 18.

expoliavit ſe omnibus, &c. ad hæc omnia inquit Ambroſius: *non invenio quid dixerit.*

Amb. l. 10. in Lucam.

Satis lepidum eſt quod Herodotus ſcriptis ſuis poſteriorum memoriæ commendavit. Rex Lacedæmoniorum Ariſtodemus, cùm regina gemellos uno partu edidiſſet, & ab ea, nulla arte extorquere poſſet, uter primogenitus eſſet, tandem ut de hærede regni, quid certi ſtatueret, ſenatu coacto patrum ſuffragia exquirit, quorum ea fuit ſententia, ut certi ex inſidiis arbitri apponerentur, qui clam obſervarent, uter filiorũ à regina primus lactaretur, uter primus ulnis exciperetur, ac oſculis, amplexu, maternis blanditiis præ altero foveretur: affirmabant enim quod regina verbo ſimulabat, alia ratione dignoſci nõ poſſe, quàm luculento geſtorum ac operum teſtimonio. Ut elinguis & infans divinus amor in cunis vagierit, tamen panni & præſepe ſatis clamabant. Verbum patris non otioſum fuit, filius Dei *operatus eſt ſalutem in medio terræ.* Nocte illa ſuprema non multa dixit, ſed quid non egit, quid non pertulit, quot vulnera tot ora amorem loquuntur. In veteri quidem lege (inſtar Magiſtri Matheſeos qui verbis & figuris demonſtrationes exprimit) amorem ſuum per ſcripturas & figuras teſtatus eſt, at tandem demonſtrationem ad experientiam oculis ſubjecit. Quin & Ioannis 5. amorem Patris ſui minimè otioſum commendavit dicens: *Pater meus uſque modò operatur & ego operor.* Et ſi quæ verba protulit, non fuerunt inania, ſed dedit voci ſuæ vocem virtutis, & ut Philo ait: *Quæcumque Deus dicit non verba ſunt ſed opera.* Utinam hanc virtutem homines darent verbis ſuis, quàm Deum proximè æmularentur. Ad hunc amorem actuoſum in cordibus noſtris inflammandum vult nos S. P. Ignatius conſiderare Deum in omnibus operantem, ut & nos amorem noſtrum opere conteſtemur; erit enim aliquando ille dies in quo non quàm bene diximus, ſed quàm religioſè viximus apparebit; ubi, ut Bernardus monet, dicetur: *Ecce homo, & OPERA ejus.* Ubi plus valebunt *ſancta opera quàm multa pulchra verba.* Ubi illud unà obſervandum occurrit, Theologos non ſecus ac Aſtrologos vera prædicere, ſed è diverſis omnino principiis: aſtrologi ex operibus & motibus qui fiunt in cęlis, prædicunt futura in terris; contrà Theologi ex operibus quæ fiunt in terris longè certiùs prædicunt futura in cælis. Aruſpices hi manum inſpiciunt ut proſpera vel adverſa denuntient, & manus & aruſpices fallunt; ſed opera manuum noſtrarum ſequentur nos, hinc in æternum proſpera vel adverſa, felicem aut infelicem exitum, prima veritas tunc augurabitur, nobiſque accidet quod 4. Reg. c. 10. refertur: cùm Jehu rex Iſraël ad deſtruendum Baal ejuſque Sacerdotes pergeret, obvium habuit Jonadab, dixitque ei: *numquid eſt cor tuum rectum ſicut cor meum cum corde tuo.* Reſpondit Ionadab *eſt. Si eſt,* inquit, (Jehu) *da manum tuam, & rex levavit eum ad ſe in currum ſuum.* Pro Jehu, Ieſus noſter eſt, qui ad judicium veniet ut perdat peccatores terræ, ubi nos omnes ei obviam ibimus; ipſe verò interrogabit quemque noſtrûm, utrum ex corde dilexerimus eum? ſed haudquaquam ſola voce contentus erit: quia non omnis, qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, manus poſtulabit, opera requiret, quibus amorem teſtati ſumus. Etiam cæca juſtitia manus palpabit, molles ac delicatulas reiiciet. Calloſis ac obduratis reddet Deus mercedem laborum ſuorum.

Herodot. in Erato.

Philo lib. de chacord.

S. Ign. libel. exerc. contempl. de amore Dei.

Bern. in med. c. 2.

EM-

EMBLEMA XXXVI.

Diffamatus eſt apud eum. Luc. XVI.

TELAQVE IN HVNC OMNES VNVM
MITTVNTQVE FERVNTQVE 12. *Metam.*

DOMINICA OCTAVA
POST PENTECOSTEN.

Detractores, maledicæ linguæ jaculis, eos potiſſimùm impetere, qui in ſublimi honoris apice poſiti ſunt, *quaſi ſignum ad ſagittam.* Thren. 3.

§. I. *Tela linguarum in Deum ac divos virulenter emiſſa.*
§. II. *Quivis in dignitatis & virtutis apice ſitus, ut ſignum ad ſagittam ponitur.*
§. III. *Sacro Eccleſiaſtæ tum cuivis viro gravi, maximè cavendum, ne quem linguæ telo impetat.*
§. IV. *Detractio vulnus propè incurabile, juxta illud:* Telum immedicabile torſit. 12. *Æneid.*

DOMI-

DOMINICA OCTAVA POST PENTECOSTEN.

Diffamatus eſt apud eum. LUC. XVI.

Imago 1. ſæculi pag. 565. EXSTAT eleganti emblemate expreſſa quorundam inſania, qui lippis ac cæcutientibus oculis, ſolis radios ferre non valentes, pleno die cum arcu & ſagittis in campum progreſſi, ſummo niſu ſolem petebant, & ſagittis configere ſatagebant; ſed quàm irrito conatu ſubjectum lemma indicat: *Solem nulla ſagitta ferit.* quin in proprium caput tela reciderent.

Conſimile eſt quod de Philippo Macedone referunt, qui etiamnum puer noctu ſcintillantes ſtellas, ſagittis impetebat, è quibus illi, quandoque una,

Ovid. 2. Metam. *Quæ ſi non cecidit potuit cecidiſſe videri.*

Verùm has dum inceſſit, à ſtella ſeu Aſtere milite, altero oculo orbatus eſt.

§. I.

Tela linguarum in Deum ac divos virulenter emiſſa.

EJuſmodi phanatici jaculatores complures reperti ſunt, & indies reperiuntur, qui non modò viros ſanctimoniâ & doctrinâ quaſi ſtellas firmamenti ſcintillantes, ſed & ſolem ipſum lucidiſſimum, redemptorem noſtrum, linguæ telis laceſſere auſi ſunt. Quod jam pridem deploravit Pſaltes: *Intenderunt arcum rem amaram, ut ſagittent in occultis immaculatum.* *Pſal. 65.* Auguſt. hîc, *immaculatum* intelligit Chriſtum, qui ne tantum habuit maculæ, quantum poſſet figi à ſagitta; & nihilominus quot non tela in hunc ſolem juſtitiæ? nunc ſeductorem populi; nunc blaſphemum, nunc vinolentum, & ut acervatim omnia dicam: malefactorem, energumenum, quinimo omnium dæmonum archiſtrategum, qui in Beelzebub principe dæmoniorum ejiceret dæmonia, cōpellare non veriti ſunt. Quid verò illuſtrius quàm quod Joannis 9. ubi cæcum ſanaſſet, & divinitatis ſuæ radio lucem reſtituiſſet, hoc virulentum telum in eum ejaculati ſunt: *Non eſt hic homo à Deo qui Sabbathum non cuſtodit.* Adeò ut nil tam ſanctum, tam excelſum, quod maledica lingua non impetat. Vt manifeſtò comprobatur Pſal. 72. *Iniquitatem in excelſo locuti ſunt, poſuerunt in cælum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terris.* Ambr. legit *in excelſum* Hieronym. *Calumniam de excelſo loquentes,* Apollinarius, *Altiſſimum calumniis feriebant.* Auguſt. hîc, *Iniquitatem in altum locuti ſunt.* Ex quibus ſic breviter Lorinus: Contra ex„celſum & altiſſimum Deum blaſphe„mant, neque cæleſtibus aliis, ſuperiſque „parcendo, ſed os maledicum & venena„tum in utroſvis linguā exercendo atque „ejaculando.

Quod autem & ſtellas noctu ſagittis impetant audi eundem Prophetam: *Paraverunt ſagittas ſuas in pharetra, ut ſagittent in obſcuro rectos corde.* *Pſal. 10.* Jam divis adſcriptos, vel inter homines degentes, virtutum ac doctrinæ radiis ſtellarum inſtar conſpicuos, dum alios voce, ſtylo, exemplo erudiunt laceſſere inceſſanter pergunt, cujuſmodi tela, ſuâ tempeſtate veritus Hieronymus, hanc cauſam adfert cur tam invitus libros ſuos luci dederit: *Nam aliquid in publicum dare,* ait, *eſt confodientium linguis ſe prodere, & omnium maledicorū tela in ſe detorquere.* Ea propter dicit Pamphilum numquam induci potuiſſe, ut quidquā ſtylo vulgaret.

Nec

Nec quiſquam Eccleſię Doctor, aut quantumvis celebris Eccleſiaſtes adeò excelſus ſtetit, ut nullum jaculum acceperit. Quod graviſſimè queſtus Nazianzenus exclamat: *O ſtellas cæleſtes, dignitatis ſplendore infelices!* O qui in faſciculum colligeret tela omnia, convitia, inquam, jactataſque primo ſæculo in Societatem contumelias atque calumnias! nimirum tranſmiſſa ex hoſtili acie tela ſervantur inter monumenta paternæ fortitudinis, & exornant atria: quantò magis ſi adverſo fuerint excepta pectore, ſi loricam perforarint, ſi galeam ruperint caſſo vulnere? denſius ruente pluviâ aut hibernâ grandine jacula iſthęc incubuêre. Quæ enim rerum noſtrarum pars manſit intacta: exploſa nova hæc Religio tam ſuperbo Ieſu nomine. Contempta votorum ſimplicium vincula, quæ ſolvi poſſent. Irriſa paupertas, tam ſumptuoſis ſcilicet nixa templorum ædificiis, & tam ſplendido ſacrorum apparatu. Tyrannica dicta eſt cæca obedientia, comparata à Polycarpo Turcicæ Moſcoviticæque parendi neceſſitati. Gratuita ſacramentorum aliarumq; functionum adminiſtratio, appellata turpiſſimus quæſtus. Sæpiùs in ſuſpicionem hæreſeos doctrina adducta. Tota regendi ratio dicta polytica, perſimilis Machiavelli inſtituto, atque iſtiuſmodi è fontibus petita. Hæc aliaque id genus ſexcenta acri dignâ Philippicâ, & libelli famoſi, & cavilli & paſquilli ad pila, ad diverticula platearum, ad valvas publicas affixi ſatis loquuntur. Accedit quod olim Tertullianus ait in Chriſtianos, idipſum vatiniano odio in Societatis homines, quoſdam comminiſci: *Chriſtianum hominem*, inquit, *quoties omnium ſcelerum reum; Deorum, Imperatorum, Regum, morum, naturæ totius inimicum exiſtimarunt? prætexuere ad odii defectionem illam quoque vanitatem, quòd exiſtimarent omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi, Chriſtianos eſſe cauſam: ſi Tiberis aſcendit in mœnia, ſi Nilus non aſcendit in arva, ſi terra movit, ſi fames, ſi lues, ſtatim Chriſtianos ad leonem.* An non ſimilia hoc ſæculo in Jeſuitas jactata? ſi bello arſit Germania, ſi claſſicum inſonuit in Gallia, ſi Regem amiſit Luſitania, ſi afflicta Catholica religio in Tranſſilvaniâ, ſi decreta in Catholicos ſupplicia in Angliâ, ſi motus in Scotiâ, ſi turbæ in Poloniâ, in Sueciâ, in noſtro Belgio: nónne ſtatim Jeſuitas in exitum, in malam crucem? hos bellorum omnium incentores, omnium turbarum auctores, incendiorum, populationum, publicarum omnium calamitatum architectos. Eoque progreſſa dementia ut tartarei cacodæmonis ſobolem, magiæ, artiumque damnatarum magiſtros inſimulare non ſint veriti, aſſeruerintque noſtros tirones necromanticis imbui diſciplinis. Eſtne telum quod adhuc pharetrâ concluſum aſſervarunt? verùm poſtquam ſolem ferire attentarunt, quid mirum in ſtellas collimari? *Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quantò magis domeſticos ejus.* Improborum convitia, ne divina quidem ſapientia evaſit: Mira ejus ſtupendaque facta in præſtigias verterunt, virtutes in manifeſta probra. Cæſari pendendum vectigal ſuaſerat, & ipſe penderat; reus tamen agitur contemptæ Cæſareæ Majeſtatis. Fugâ ſe ſubduxerat ne Regem facerent: accuſatur nihilominus affectati regni reus. Deum inter & homines, pacis arbiter venerat, ipſe Princeps pacis, factioſus tamen, ſeditioſus, turbulentus dicitur. Ex obſeſſis corporibus abigebat dæmones; ore blaſphemo ipſe vocatur dæmonum anteſignanus, maleficus, magus occupatus à dæmone. Dicto factoque temperantiam docebat, & frugalitatem; non effugit tamen, quin helluo, & ebrioſus, & vini potator haberetur. Et miratur aliquis ſtellas noctu peti, dum in meridie videt ſolem tot ſpiculis obumbrari. Ut Societatem ejuſque parentem, ſic ſanctiſſimos Religionum fundatores Benedictum, Norbertum, Dominicum, Franciſcum, eorumq; cœtus Religioſiſſimos, contumaces linguæ, pro ſcopo habuêre, ut ex D. Thomâ ac D. Bonaventurâ, doctiſſimo commentario Gretſerus noſter oſtendit.

In hiſtoriâ Ordinis Ieſuitarum pag. 44. & 151. apud Stevartium.

Tertull. in Apol. c. 2. & cap. 40.

Matth. 10. *Ioan. 6.* *Ioan. 19.* *Luc. 23.* *Matth. 12.* *Luc. 12.* *Ioan. 7.*

Refert Plutarchus dum Leonides exercitum ſuum in campum duxiſſet, quendam è Barbaris ei inſultaſſe dicendo: *Tan-*

tas eſſe copias Barbarorum ut telis ſuis ſolem obſcuraturi eſſent. Ad quem Leonides Laconicè reſpondit: *Ergò ſub umbrâ pugnabimus.* Si quis calumniantium tela attendat, quibus ſoles Eccleſiæ, viri ſanctiſſimi, Franciſci, Dominici, Borromæi, Ignatii, impetiti fuerunt, ac ſacri Ordines indies impetuntur, facilè videbit tam densâ telorum nube obſcuratos fuiſſe, ut per luſtra & ſæcula ſub umbrâ decertandum fuerit. Sed de his ſatis alibi.

V. Imag. 1. ſæculi ib. 4.

§. II.

Quivis in dignitatis, & virtutis apice ſitus, ut ſignum ad ſagittam ponitur.

MUltis in locis confraternitas D. Sebaſtiani viget, in quâ adſcripti, qui artem jaculatoriam profitentur. Hi quandoque per annum in campum prodeunt, & amœno certamine contendunt. Infigitur altiſſimæ perticæ pſittacus, in quem omnes collimant:

Ovid. 12. Met.

Telaq; in hunc omnes unum mittuntq; feruntq;.

Hâc ut honeſtâ occupatione etiam primates quoque ſeſe exercent. Sed hoc ludicrum eſt, & ligneam avem configunt. Hoc luctuoſum certamen eſt, quo homo hominem vivum, & ſpirantem, verborum jaculis ſæviſſimè ſauciat. Hunc ludum (lanienam veriùs dixero) plerique ludunt; nemo quiſquam in alto honoris faſtigio collocatus, nemo doctrinâ aut virtute conſpicuus, quin ilicò quaſi ſignum ad ſagittam poſitus videatur. Ubi quis in ſenatorum numerum adſcribendus ad ſubſellia prima erigendus, in dignitatem ſæcularem aut Eccleſiaſticam meritò extollendus, continuò tanta telorum ſeges exurgit, ut ſolem ipſum obſcurare perhibeantur.

Virg. 12. Æneid.

——— *obumbrant æthera telis.*

Hanc avem omnes laceſſunt, in hanc unam omnes collimant. Hunc ineptum, ſtolidum, ſatis notum, nothum, progenitoribus heterodoxis; iſtum ad talem ordinem ubi nullus ordo, ubi meri templarii,

Qui Curios ſimulant & bacchanalia vivunt.

Illum ad talem præbendam, ad paſtoratum! O egregium cuſtodem ovium, lupum! ita fit:

Telaq; in hunc omnes unum mittuntq; feruntq;.

Quodque mirandum magis, hæc confraternitas, hæc gulda, ut dicitur, copioſiſſima eſt, omne genus hominum huic inſcriptum reperies. Teſtatur Chryſoſtom. *Hoc vitio neque ſæcularium, neque monachorum, ullum facilè invenies liberum.* Et. Hier. ad Cælantiam: *Pauci admodum ſunt qui huic vitio renuntient: tantaq; hujus mali libido mentes hominum invaſit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis receſſerunt, in iſtud quaſi in extremum diaboli laqueum incidant*; nec quiſquam adeò probus, ſanctus, ſolitarius, abditus quin hoc telo impetatur. Deplorat id Jerem. cap. 9. *Extenderunt linguam ſuam quaſi arcum*: quæ verba expendens Scribanius: „Velox, inquit, ſagitta eſt, velocior lingua. Fuge, aſſequetur fugientem: abde „te in reconditiſſimas ſpeluncas terræ, penetrabit illas; tranſmitte maria, enavigabit eadem, ſcribe, involabit in libros. „Doce, tranſcendet cathedras. Nec mortuos patietur immunes, non cælo jam „adſcriptos, vulnus illatum perennat, ad „mulierculas virus diffundunt, quò celeriùs per hæc avida detrahentium inge„nia, malum ſerpat, vireſque acquirat „eundo. Perambulat urbes, tranſvolvat „etiam provincias, & jam vulneribus no„tiſſimus eſt, qui ne capillo notus eſt: ne„ſcimus vultum, cujus mademus ſangui„ne. Quoque latiùs venenum diffundant, virulento calamo famoſas litteras emittunt. Quod inventum Paraſinus in obſidione Rhodi narrat uſurpatum fuiſſe, ubi proditor quidam Andreas de Maraillo eques Luſitanus, ſimulans ſe excubias luſtrare, litteras in urbem ejaculatus eſt, telo alligatas. Nemo quiſquam extra teli jactum poſitus. Terrâ, marique, cæloque receptus, impetitur. Feſtivum eſt, quod Poëta luſit, uno jaculo piſcem in aquis, hirundinem in aëre, leporem in campis trajectum fuiſſe.

Scribanius in Ep. MS. de detract.

Trans amnem viſus lepus eſt, contenditur arcus
Ocyus, & celeri miſſa ſagitta manu.

Fortè

Fortè ſalit piſcis, Progne prætervolat: hærent
Tres uno in telo; piſcis, hirundo, lepus.

Ita ſæpè unius linguæ telo abſentes qui mari, qui terrâ, qui cælo degunt, configi videmus. Hæc felleo ſtylo mellifluus Doctor jure exaggerat: *Numquid non vipera eſt lingua iſta? ferociſſima planè, quæ tam læthaliter tres inficit flatu uno. Numquid non lancea eſt lingua iſta? profectò acutiſſima, utique tres penetrat ictu uno.* Hoc illud Joabi Imperatoris triplex ſpiculum eſt, quo Abſalonem à quercu pendulum incurſans, confodit. Hoc triplici ſpiculo, & detractor & detractoris auditor, & is cui detrahitur miſerè confodiuntur, hoc tamen diſcrimine: ille in quem detractio incurrit ferè omnium minimè læditur: nec enim majus facere poteſt diſpendium quàm famæ: ſed detractor & auditor detrimentum patiuntur animæ & quidem maximum.

Bern. ſerm. de triplici cuſtodia.

Detrahis? auditor cadit, & cadit hoſtis, & auctor
Quod caput eſt: ſic vox tres ſimul una necat.

D. A. Burgundia de vitiis ling. pag. 187.

E monumentis Lotharingicis rem prorſus miram, ter miram commemorant in hunc modum. Virtutem & fortunam Lotharingicæ familiæ teſtantur avita gentis inſignia, tres nimirum alites ſagittâ transfixi. Origo rei hæc eſt: laudatiſſimus ille heros Godefridus Boullionius Dux Lotharingiæ Hieroſolymarum urbem obſidens, in turrim Davidicam ejaculatus eſt telum, quo tres ſimul alites confixit.

Paradin. in ſymb. Heroi. pag. 3.

——laudem caſúſve Deúſve
Attulerit ——

Virg. l. 12. Æneid.

Quæri poterat: Regii ſaltem faſtigii præſagium fuiſſe eventus docuit. Et hoc etjamnum tam in monetis, quàm in inſignibus ſtirpis Lotharingiæ videre eſt. Quiſquis de altero detrahit, ignitum jaculum emittit, quo tres unà configit, ſeipſum, auditorem, hoſtem. Imò triplicem committit cædem, cùm triplex nobis ſit vita: eſt enim vita velut cæleſtis, divinæ gratiæ dono; altera corporis, animantibus communis; tertia civilis, famæ præſidio. In hanc triplicem vitam immaniſſimè ſævit detractor. Illam enim gratiæ cæleſtem in ſe, ſuoque auditore extinguit; civilem in eo cui detrahit. Adeò potens ac omni fulmine triſulco penetrabilior lingua detractoris. Hęc ut immania ſint, illud tamen longè graviſſimum, uno linguæ telo non tres dumtaxat, ſed 20. ſed 100. ſed mille crudeliſſimè configi: dum integra collegia, integri cœtus, magiſtratus civiles & Eccleſiaſtici, integræ religiones ſacrorum hominum, in convivio, in foro, & quod peſſimum eſt; è ſuggeſtu in confertâ concione lancinantur.

§. III.

Sacro Eccleſiaſtæ, tum cuivis viro gravi maximè cavendum, ne quem linguæ telo impetat.

SUarez de Religione *l.* 9. *c.* 1. de miniſterio prædicandi verbum Dei *nu.* 3. Hieronym. ſic concionatores inſtruentem inducit: *Neminem ſpeciatim ſermo meus pulſavit, generaliter de vitiis diſputatio eſt, qui mihi iraſci voluerit, ipſe quòd talis ſit confitebitur.* D. verò Bonaventura: *Correctioni & ædificationi tantùm debet intẽdere doctor fidelis, non confuſioni vel infamationi alicujus præſentis aut abſentis.* Et infrà: *Quem confundendo exaſperas, hunc tardiùs ædificas, & ſermonis aculeo vulneras.* At modò quàm paucos divini verbi præcones reperire eſt, qui illud Hieronymi uſurpare poſſint: *Neminem ſermo meus pulſavit, generaliter de vitiis diſputatio eſt.* Sagittas in aërem ejaculatus ſum, neminem læſi. Quin jam paſſim ii plerumque frequentantur, qui in dicendo liberrimi ſunt, & elegantiam quandam, parrheſiam ducunt; dum præſentes perſtringunt, abſentes configunt, integras Religiones diffamant. Eſt qui è cathedrâ (quod ut publicum ſit *non audeo dicere nomen*) eſt, inquam, qui dixit Jeſuitas Urbanum PP. in ſuburbanum ſuum invitaſſe, atque adeò genialiter habitum, ut ebrius bullam pro fidelibus defunctis ſubſignarit. *Parcius iſta viris,* potiſſimùm Religioſis, in quos vaticana fulmina evibrata ſunt: Clementina 1. §. 1. de privil. Religioſis omnibus in virtute ſanctę obedientię & ſub interminatione maledictionis æternæ, diſtrictiùs præcipitur ne in ſermonibus ſuis Eccleſiarum

Iuvenal. Sat. 1.

prælatis detrahant. Hîc verò prælatorum capiti & toti Religioni; in Concilio autem Lateranenſi ſub Leone X. univerſis prædicatoribus dicitur: *Pacem ac dilectionem mutuam à redemptore noſtro tantopere commendatam ubique foventes, non ſcindant veſtem inconſutilem Chriſti, ſed ab Epiſcoporum & prælatorum ac aliorum ſuperiorum, eorumq; ſtatus ſcandaloſa detractione, quos coram vulgo & laicis non modò incautè, ſed etiam intemperatè reprehendunt & mordent, & ab eis malè geſtorum expreſſis quandoque nominibus apertâ & manifeſtâ redargutione abſterreant.* Has detrahentium linguas extremè oderat Franciſcus Aſſiſias, de quo Bonaventura hæc narrat: Audit Franciſcus cùm unus è ſuis multa diceret in alium, eumque variè accuſaret. Igitur vicario ſuo id demandans, ſurge, inquit, pater, ſurge & rem probè diſcute. Quod ſi accuſatus ſit inſons, ita ſeriò puni accuſatorem, ut is omnibus ſit exemplo, ſentiatque ſe puniri. O utinam hæc pœna talionis vigeret, quot inſontes reſpirarent, quot ſontes jure ingemiſcerent! Imò verò putabat Franciſcus veſtem Religioſam ei detrahendam, quiſquis alteri hoc famæ pallium ſubtraxiſſet, ut quod ille aliis, hoc alii facerent illi, eaque ratione detractor ad reſtituendam famam adigeretur.

Verumenimverò ab his graviſſimis cenſuris & comminationibus ſe indemnes arbitrantur, dum ſub cortice fabulæ vel apologi, virulenta tela recondunt, & hoc præfantur ſe neminem velle ferire. Atque hi verſipelles, ſub fabula de corvo & vulpe ita rem exponunt, ut digito tangantur quos deſignant, ac ut Juvenalis ait:

Juv. Sat. 1. *Nota magis nulli domus eſt ſua.*

Quod ſolerter diſertiſſimus & integerrimus ille concionator Franciſcus de Sales obſervavit, dum ait: quidam in eo jaculatorem imitantur, qui quò magis ad ſe adducit, hoc validiùs ſagittam emittat. Ita ad ſe detractionem attrahunt, profitendo ſe neminem lædere velle, quin vel maximè prævie laudando, ut validiùs dein feriant. De his Propheta ait: *Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula.* Puella iſta, inquiunt, ſpecioſa, prudens, opulenta, *ſed.* Iſte advocatus vir intelligens, bono ingenio, conſilio, *ſed.* Ille medicus princeps urbis habetur, plures conclamatos ſanitati reſtituit, *ſed.* Ille dux exercitus animoſus, vigilans, ſtrenuus, *ſed.* Ille monachus, illa Religio erudita, temperans, caſta, integra, *ſed.* De his intelligi poteſt illud Oſeæ: *facti ſunt quaſi arcus doloſus.* Quos ſcitè deſcribit Scribanius: magnus vir eſt, inquit, & „quem omnes admirentur, ament; ſed „quis in tantam virtutem, prudentiam arbitretur hæc cadere? ad ſumma planè „hic natus, niſi, non audeo totum dicere. „Doleo in tanto viro neſcio quæ obſervari. Quantus exurgeret niſi illum deprimerent non ſatis commodi mores. Unum plerumque alterumque in eo obſervant, cæterà bonus. Doctus & qualem deſideres, quantus foret niſi laboraret hoc nomine. Nihil in eo obſervavi „quo minus cum primis provinciæ contendat, ſunt tamen qui dicunt aliquid „notari, & niſi hoc haberet &c.

Sales praxi ſpirit. l. 3. c. 3. — *Pſal. 54.* — *Oſeæ c. 7.*

Si niſi non eſſet, quàm felix quilibet eſſet;
Sunt pauci viſi, qui caruêre niſi.

Ejuſmodi linguam doloſam pergit Bernardus inſectari: *Alii autem quodam ſimulato verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt adumbrare conantur. Videas præmitti alta ſuſpiria, ſicque quadam cum gravitate & tarditate, vultu mœſto, demiſſis ſuperciliis, & voce plangenti egredi maledictionem; & quidem tantò perſuaſibiliorem, quantò creditur, ab his qui audiunt, corde invito & magis condolentis affectu, quàm malitioſè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo quod diligo eum ſatis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. Et alius: mihi quidem benè compertum fuerat de illo iſtud, ſed per me numquam innotuiſſet; at quoniam per alterum patefacta eſt res, veritatem negare non poſſum; dolens dico, revera ita eſt.* Atque hæc eſt lingua illa doloſa à qua propheta petit liberari, hæc ſunt tela quæ à ſe averti maximopere rogat: *Domine libera animam meam.* Quid eſt quod ardenter expoſcit? non ab inſidiis Saulis, ab exercitu Abſolonis, ab hoſtium inſultibus expediri expetit? *Domine,* inquit, *libera*

Bern. ſerm. 24. in Cant. — *Pſalm. 119.*

libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Quid reſponſi? *quid detur tibi, aut quid opponatur tibi ad linguam doloſam?* qui in aliis rebus dicit ſe exauditum: *clamavi & exaudiſti me*: hîc repulſam patitur. Hîc vulnus quaſi immedicabile denuntiatur: *quid detur tibi,* quid remedii? *aut quid apponatur tibi,* quod emplaſtrum, quod malagma mederi poterit? *ſagittæ potentis acutæ*, quæ plagam inferunt immedicabilem. Puerili manu jaculum emiſſum irritum cadit: *Telumque imbelle ſine ictu* abjicitur, de ſimilibus Propheta canit: *ſagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum.* At potenti brachio, valido niſu, medullam & cordis ſinum penetrat. Tale telum linguarum, ubi potentes, Eccleſiaſtici, Religioſi concionatores, prælati, primates, ſacrilego ore in Chriſtos Domini, calumnias ac probra ejaculantur. *Hoc validius*, inquit illuſtriſſimus præſul Genevenſis; *quò pila ferrea emiſſa machinis bellicis, exſuperat pilam laneam manu pueri percuſſam.*

Virg. 2. Æneid.
Pſal. 63.
Sales prax. ſpirit. part. 3. c. 29.

Sed hoc fortè rariùs ex ore Eccleſiaſtico ferreas glandes emitti, ſuffecerit ſi inani bombo terruerit aut pilas laneas emiſerit. At quid ſi vel has vel leves noxas, vel pueriles calumnias non modò à viro gravi, ſed in virum gravem prolatas, ſagittas potentis acutas atque adeò læthales eſſe oſtendero. Hæc è Theologorum placitis, Navarri, Reginaldi, Salonii, Aragonii, Bonacinæ, Leſſii ſi placet eruamus, qui docent, ſi quis virum honoratum, Religioſum prælatum, dixerit mendacem, inanis gloriæ cupidum, nugis & ſimilibus deditum, mortalis noxæ reum teneri. Hæc enim ſagitta, ut inquit Bernardus: *leviter volat, leviter penetrat, ſed dico tibi non leve vulnus infligit*, nec mediocre damnum, plerumque inducit: rem, in hac palæſtra verſatiſſimus elucidabit Martinus ab Azpilcueta Doctor Navarrus. *Novi*, inquit, *virum inſigniter eruditum & probum, ab adipiſcendo egregio quodam munere impeditum, per culpas veniales vanitatis & iracundiæ falſas.* An quis levius detrimentum duxerit, ſi quis integram Religionem avaritiæ & lautitiæ inſimularit, quo lautiſſimas eleëmoſynas traducat? quid exiſtimandum de eo qui cytreorum carcheſia, oſtreorum conchilia, perdicum oſcilla, turdorum cerebella, intempeſta nocte ante valvas Domus Religioſæ ejecerit, *ut ſagittet in obſcuro rectos corde.* In quo illud propè noviſſimum eſt quod à R. P. Vivero accepi. Cùm legatus unus aliquis pro dignitate à Rege noſtro Hiſpaniarum regiâ menſâ excipiendus eſſet; fuit è primatibus, apud quem Societas jam pridem laborarat, qui ſuam Catholicam Majeſtatem certiorem fecit, potiſſimum ferculum defuturum, perdices omnes fori Madritenſis à Theatinis (ſic noſtros appellant) coëmptas eſſe. Quod ut peregrinum Regi videbatur, ita pro prudentia mandavit ei, qui à ſecretis ſibi erat, ut unà cum hoc accuſatore, ubi ad prandium in collegio ſignum daretur, extemplo Rectorem accederent, & amicè ſe ejus hoſpites declararent; benevolè admiſſi, dum frugali menſâ Religioſorum, ſe paſci velle dictitarent in commune triclinium deducti, ubi omnes juſculo, tum fruſto vaccinæ, ac tandem ficu recenti refectos hic animadvertit, à ſocio falſæ calumniæ convictus, ante Rectorem in genua provolutus, culpam faſſus, jamque aulâ eliminandus erat, niſi hunc interceſſorem nactus fuiſſet. Quaſi verò iſthæc è Chriſtianorum ſcholis & hominum mentibus eliminata doctrina, quam celeberrimus olim in Toletana univerſitate profeſſor, & Auguſtiſſimæ imperatricis Mariæ etiamnum concionator Joannes de Caſtillo impreſſit, gravitatem peccati detractionis, ſumendam ex auctoritate detrahentis, & qualitate perſonæ, cui detrahitur, & dignitate illius apud quem detrahitur; fœminam, inquit, honeſtam aut virum gravem veniali laſciviâ ſive ignominioſâ levitate *aſpergere, venenatæ linguæ telum lethale eſt.* Valetque hîc illud Maronis:

Bonacina Tom. 2. pag. 615.
Bern. Serm. 5. in Pſal. Qui habitat.
Navar. cap. 8. n. 25.
De Caſtillo de jure & juſtitia l. 2. t. 2. diſp. 12. n. 105.

TELUM IMMEDICABILE TORSIT.

Virg. 12. Æneid.

§. IV.

Quiſquis detraxit, plagam propè incurabilem inflixit.

ECquid mirandum? ſagittæ veneno tinctæ ſunt: *intenderunt*, inquit regius vates, *arcum rem amaram.* Ubi Paraphraſtes: unxerunt ſagittas ſuas veneno mortifero, eum in morem quo venatores, teſte Ambroſio, *plerique ſagittis venenatis transfigunt cervos, & ejuſmodi velocia animalia.* Quæ ſemel ſaucia, vulnus alunt venis, nec ulla medicina malo eſt. Idipſum in flagitio uſuvenit: plagam incurabilem, morbum immedicabilem, peccatum irremiſſibile inducit. Eccleſiaſticum audi: *Attende ne fortè labaris in lingua, & ſit caſus tuus inſanabilis.* Si quis ebrietatem, fornicationem, adulterium, homicidium non unum admiſit, per unum *abſolvo*, id omne inducitur: at quantacumque confeſſarius auctoritate polleat, ne quidem ipſe vicarius Chriſti, ſecundùm omnem omnium doctorum ſententiam abſolvere valet detrahentem, niſi famam ei reſtituat, quam injurioſè ſuffuratus eſt. Hoc Sapientis pronuntiatum eſt: *Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futurum obligat.* Et quod Auguſt. de furto: *non remittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum*: hoc enimvero hîc potiſſimùm vim obtinet. Hæc autem reſtitutio quàm gravatè fiat, & quàm impoſſibiliis quibuſdam viſa ſit, libet uno alterove ſingulari exemplo declarare. Memini, inquit, celeberrimus ille prædicator Joannes Baptiſta de Lanuza, dum inciperem ſtudere Salmanticæ in conventu S. Stephani, me audiviſſe à Patribus ſenioribus, virum nobilem Alcanæ conveniſſe eximium Patrem Magiſtrum Alphonſum de Caſtro Franciſcanum, eique hunc caſum ſuum, quo lingua præceps ruerat, expoſuiſſe: in conſeſſu ſcilicet honorato, jactaſſe ſe matronam aulæ principem, quam nominarat, à ſe corruptam, idque falsò ſe commentum fuiſſe. Cui id reſponſi Magiſter à Caſtro dedit: Domine mi, *caſus tuus inſanabilis*, nec ullum plagæ remedium, de ſalute tua conclamatum eſt. Hic ſtetit attonito ſimilis, nec plura locutus, iſto tam infauſto oraculo ſe interdiu noctuque excruciabat; donec tandem Salmanticam profectus, in P. Franciſcum de Victoria Dominicanum, Doctorem egregium incidit, qui hominem cogitabundum ultro aggreſſus, ilico ulcus tetigit, & detexit, æternæ damnationis ſententiam jam in hunc, à celeberrimo Doctore P. Alphonſo de Caſtro, latam, ob peccatum detractionis, quod irremiſſibile affirmarat: ad hæc Pater de Victoria benignè verbis hominem ſolari, rationibus ſolidare, ut quis in ſe omnium flagitia admiſerit, viam reſipiſcendi minimè præcluſam eſſe: hîc ille reſpirare, & quaſi ex faucibus orci, ſibi redditus, age, inquit, & quam decreveris libens pœnam ſubibo, quo hoc reatu me exolvam. Non alia ait, P. Victoria medecinali opus eſt pœnitentiâ, quàm ut viros illos primates, apud quos perhoneſtæ illi matronæ detraxiſti, convenias, ac ingenuè fatearis, ſi opus eſt etiam juramento addito, te falsò illam tanti flagitii inſimulaſſe. Quod ubi reus ſe cum gemitu & fremitu numquam facturum affirmaret, idque ſibi in dignitate conſtituto, impoſſibile eſſe dictitaret, rectè ſubjecit Victoria: compertum jam manifeſtè habeo, veriſſimum dixiſſe P. Magiſtrum de Caſtro, plagam tuam inſanibilem, ac æternæ mortis te reum eſſe. Quod profectò nemo quiſquam demirabitur, qui attenderit, quàm homini ingenuo ac honorato moleſtè accidat, ſeipſum mendacii ac falſæ criminationis apud alios arceſſere, ut complures ſint, qui mori mallent, imò æterno incendio ſeipſos perdere, quàm hanc notam inurere, in quo genere ut cum Juvenale loquar:

——— *accipe noſtro*
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.

Litteræ R. P. Joannis Briſſelii Roma 6. Junii 1626. & Pater Joannes Rho ad Conſtantinum Cajetanum variis teſtimoniis rem diſcuſſam ac comprobatam ſic commemorant: Mirus caſus accidit Florentiæ

Ambr. lib. de Noë & arcae, 25.
Eccli. c. 28.
Prov. 13.
Aug. Ep. 54. ad Macedon.
Lanuza hom. 23. §. II.
Eccl. 28.
Iuven. ſat. 15.
P. Rho p. 170.

rentiæ 29. Maii 1626. Adoleſcens quidam Joannes Antonius Merlus, id illi nomen, infamaverat magiſtrum quendam è noſtris Beliſarium Taſſonum turpi ſuſpicione; res planè falſa erat, agebaturque de honeſtate cujuſdam adoleſcentis è nobilioribus Florentinis. Quare graviter actū fuit cum infamatore, qui cùm adductus eſſet, ut errorem agnoſceret, coëgerunt eum noſtri, ut ad collegium veniret, & ſcripto calumniâ revocatâ, famam noſtram reſtitueret: venit, ſed perinuitus, cùm ſubterfugere honeſtè non poſſet; vocatus etiam fuerat parens infamatoris, ut adeſſet palinodiæ, qui dum diutiùs tardat, relictus eſt infamator in cubiculo quodam ſolus, ubi neſcio quo furore, levius etiam mortem æternam, quàm hanc talem ducens, pectus ſibi duplici vulnere, non procul à corde confodit, & gulam propè ſecuit, corruit exanimis, & paulò pòſt deprehenditur à noſtris in ſuo ſanguine volutans, ſine voce, & mortuo quàm vivo ſimilior; interim adeſt pater vulnerati, & filii miſerâ lanienâ conſternatus, arguit noſtros filii percuſſores, qui rumor cùm per urbem univerſam increbreſceret, tumultuaria plebs collegium irrumpere & diripere parabat, effeciſſetque, niſi vim Magiſtratus ſubmiſſo ſatellitio ſtitiſſet. In hoc flagranti delicto cùm nil conſilii humani ſuppeteret, quo innocentiam ſuam adverſus tam atrocem calumniam, tamque gravibus indiciis nixam tuerentur, viſum eſt filiis ad parentem ſuum Ignatium recurrere, cui voto facto famam ſuorum commendant; mira res, extemplò juveni loquendi uſus eſt reſtitutus, & cunctis qui aderant, qui erant certè complures, voce ſatis intelligibili dixit, ſe ſibi vulnera intuliſſe, veritus ne patres evocaſſent ſatellites, qui vinctum in carcerem ducerent, pœnaſque ſumerent de crimine; quæ omnia à notariis publicis, ab Epiſcopis, Archiepiſcopis, Magiſtratibus juridicè diſcuſſa invenies loco citato.

Quàm meritò hic exclamare poterat: Miſericordia Domini, quia non ſumus cōſumpti! Calumniam revocaſſe, animam ſervaſſe, & ab inferis revocaſſe fuit. Hanc ipſam reſtitutionem famæ pro ſuggeſtu docuit Vincentius Ferrerius, cujus ardorē dicentis ex eo intelligas, quòd Judæorum viginti quinque millia, totidem Saracenorum Chriſto, ejus operâ conciliata, Chriſtianorum centum viginti millia eidem reconciliata conſtet. Divini hujus præconis pro viri reverentia, verba fideliter adnumero: *Sicut enim fur*, inquit, *tenetur ad reſtitutionem, ſic qui furatur famam proximi ex malitia, etiamſi ſit verum quod dixit, & erat ſecretum, tenetur ad reſtitutionem famæ, aliàs non poterit intrare paradiſum.* Quantò magis ſi falſum, ſi confictum, ſi ne cogitatum quidem. Quare admonet & obſecrat magnus ille Apoſtolus Jacobus: *Nolite detrahere alterutrum fratres mei.* Quia ut optimè Salomon dixit, *abominatio hominum detractor.* Nec minus in famæ violatorem, quàm in furem, quàm in falſarium, in homicidam ab hominibus animadverſum fuit. Detractores & delatores falſos flagellis ac fuſtibus cædi, in exilium pelli Veſpaſianus imperavit. Vivos etiam exuri Auguſtus mandavit: nervis cædi Mauritius imperator juſſit. Capitali pœna affici M. Antonius Pius voluit; quæ omnia levia, ac infra delictum cenſenda ſunt, ſi cum iis, quę divina Nemeſis eis intentat, conferantur. Nam *detractores* non hominibus tantùm, ſed & *Deo odibiles*, ut non unico eventu, prorſus tragico comprobatum eſt.

Vincent. Dom. in Albis ſerm. 1. prope finem.

Iac. 4.

Prov. 24.

Rom. cap. 1.

Triennio poſtquàm Patres Societatis Monte-politiano civium injuriis variè vexati, exceſſerant: quidam civium ſatis antea bene ab re domeſtica conſtitutus, „poſt ingentem calamitatum ſeriem, eò „demum adductus eſt, ut complures dies „præter omnem vim naturæ, trahens miſeram animam, nullum inveniret ſæviſ„ſimæ mortis finem. Quo malo ad animi „ſui curam per Dei bonitatem conver„ſus, intelligenſque ſupplicium id divini„tùs ſibi immiſſum, acciri jubet multos è „civibus, inter hos Bellarmini patrem „alioſque, quibus lecto circumfuſis, mo„ribundus ſummo cum doloris ſenſu, „intermortuis ſingultibus hæc palàm „profi-

Hiſt. Societatis Tom. 2. an. 1563. n. 25.

„profitetur: ego miſer ac perditus is fui, „qui habitu hominis J. ſuitæ ementito, ad „infamiam Patribus conflandam ut co-„gerentur Monte-politiano abire, quod „prô dolor accidit, quaſi unus ex iis fur-„tim noctu meretricis domum ingreſſus „ſum. Unde iniqua in Patres diſſipata in-„famia eſt: & propter hoc immane faci-„nus evidenter ſentio Deum eſſe, qui „tanto in agone, uti videtis, detinet me, „nec ſinit mori. Jam igitur vobis coram „omnibus aperio, & confiteor indigniſ-„ſimum ſcelus meum, vos obteſtor ut „Deum pro me precemini, ut tantam in-„juriam mihi condonare velit, damnum-„que ac detrimentum remittat, quod ego „exceſſu illorum Patrum univerſæ huic „civitati peperi. Hęc ritè conteſtatus, non „multò poſt omnibus admirantibus, tam-„quam ſolutis, quæ ad id tenerent, vin-„culis, è vitâ migravit 15. Kal. Sept. 1566. „hoc uno felix, quod hîc vindicem Dei „manum expertus, ſcelus revocavit. Cæ-„teris ferè omnibus, qui infamiæ Patrum „auctores ac ſuccenſores fuerant, miſerè „pereuntibus. Quibus annumerandus alter è clericorum numero peſſimus detractor, qui neminem non maledico dente impetebat. Hic morbo correptus, à ſocio monebatur rem ſuam ageret, & vitæ maculas elueret. At ſurdo fabula canebatur, ſaltem, inquit alter, inter nos fœdus ineamus, etiam poſt mortem duraturum. Si tu me præceſſeris moriendo, obſecro, intra triginta dies, te mihi cernendum ſiſte (niſi Deus obſiſtat) & alterius orbis arcanum edoce. Promiſit temerarius ſe id facturum, in gratiam tam conſtantis amici. Neque verò id Deus fieri prohibuit. Itaque paucis poſt mortem diebus, ille ab orco emergens, flammis undique opertus, in conſpectum ſe dat ſuperſtiti ſodali. Hic agnito ſocio defuncto, ita tremore concuſſus eſt, ut nec vocem expedire, nec oculos in flammeam larvam figere potuerit. At umbra illa diſertè hominem compellans: Ego, inquit, ſum ille ſocius tuus, æternùm damnatus. Nam ipſo mortis momento ad judicem ductus eos omnes

Ioan Major Societ. Ieſu Theol. ſpec. exemp. pag. 264.

accuſatores habui, quos detractionibus infamavi, & eheu judex ſententiam tulit, eheu tremendam æternùm! in æternum obtrectatores ſagittis igneis configendi, imò telorum faſcibus quæ acervatim in innocentes ejaculati ſunt, comburendi. Ut rectè ſubdat Propheta: *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus deſolatoriis.*

Pſalm. 119

In obſidione Chalcedoniæ ubi ad 50. millia hominum occubuerunt, Turcarum exercitus tantam ſagittarum copiam in urbem immiſit, ut cives eas colligendo, & in faſciculos colligando, ſe ad menſem calefecerint. Illæ ſagittæ dabant carbones quæ frigus ſolabantur; at ſagittæ calumniantium linguarum, dabunt carbones deſolatorios, quibus non ad menſem, ſed in immenſum ævum comburantur. Si tale detractores ſupplicium manet, non injuriâ, cæterùm manſuetiſſimus David conſimiles inſectarur: *Detrahentem*, inquit, *ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar.*

Hiſt. Turcarum Perard. feſto S. Sebaſtiani

Pſalm. 100

Horum hoſtium ſatis eſt ubique, perſequimini, nec deſiſtite dum comprehendatis; ſed, quæſo, & vos ipſos hîc comprehendite, néve erubeſcite detrahenti in os obſiſtere, ad hoc egregiè adhortante Chryſoſtomo: *Non ſolùm autem maledicentes, ſed & aliis detrahi audientes admoneo aures obſtruere, & Prophetam imitari dicentem: detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar: dic proximo: habes aliquem quem laudes, quem commendes? aures aperio ut unguenta ſuſcipiam. Si verò malè velis dicere, verbis ingreſſum obſtruo: non enim ſtercus & cœnum accipere ſuſtineo. Quid mihi lucrum, ſi deſidero quod ille improbus? maximum igitur nocumentum ex hoc, & extrema jactura. Loquere ad ipſum, curemus noſtra. Si detractoris os ita retundas* (ut Chryſoſtomus ſuadet) *aut ſilebit detractor, aut laudabit, quem antè carpſerat.* Auguſtinus ille Præſulum gemma, tam non ferre poterat obtrectatores, ut ad proximum menſæ parietem appenderit tabellam, quâ omnes illic accubituros moneret, his verſibus:

Chryſoſt. hom. 3. ad pop Antioch. circa medi...

Quiſquis amat dictis abſentum rodere famam,
Hanc menſam vetitam noverit eſſe ſibi.

En menſæ leges præclariſſimas, quæ utinam

nam obſervarentur, & omnium menſis & mentibus appenderentur, non toties humanas carnes maledici ſuper menſam dilaniarent; à quibus epulis abhorrere monet Sapiens: Prov. 23. *Noli eſſe in conviviis potatorum, nec in comeſſationibus eorum, qui carnem ad veſcendum conferunt. Quid eſt hîc carnes comedere*, quærit peracutè Richardus Victor? *niſi aliena infirma, maledico dente lacerare? qui enim alienam vitam libenter rodunt, qui derogationibus ſtudiosè ſerviunt, qui proximorũ infirmitatem delectabiliter carpunt, quid aliud quàm carnes comedunt, ut* Pſalm. 26. *ille querebatur: Appropriant ſubter me nocentes ut edant carnes meas.* De quo & Paulus Galatas monet; *Si invicem mordetis, & comeditis, videte ne ab invicem conſumamini.* Cujuſmodi menſas ut ſtudioſiùs vitetis, dictum Hipponenſis præſulis conviviis veſtris proponite. Quod ſi deſit, religioſiſſimi viri Franciſci Suarii exemplum in hoc genere illuſtre æmulamini. Suarium convivio exceperat Ulyſſiponenſis antiſtes, & forte ſolitâ convivis hilaritate, jucundi miſcebantur ſermones. Eos inter, eò paulatim dilapſus eſt non-nemo, ut abſentis nomen arroderet: grave primum ſilentium dejecto vultu habuit Suarius. Mox aſſurgens aut iſte præſcindendus eſt ſermo, aut veſtrâ cum veniâ, hinc ego abeo. Defixit alios in Principis convivio, magnorumque virorum corona libera privati hoſpitis denuntiatio; verùm Archiepiſcopus Chriſtianâ candidiſſimi atque ſapientiſſimi ſenis captus libertate, hominem complexus, macte, inquit Franciſce, non alium ego amicum pervelim, qui abſentis amici famam adeò liberè tuearis, quo meruit ſupra infinitæ ſapientiæ laudem, hoc etiam nomine, ſuæ ætatis alter Auguſtinus nominari.

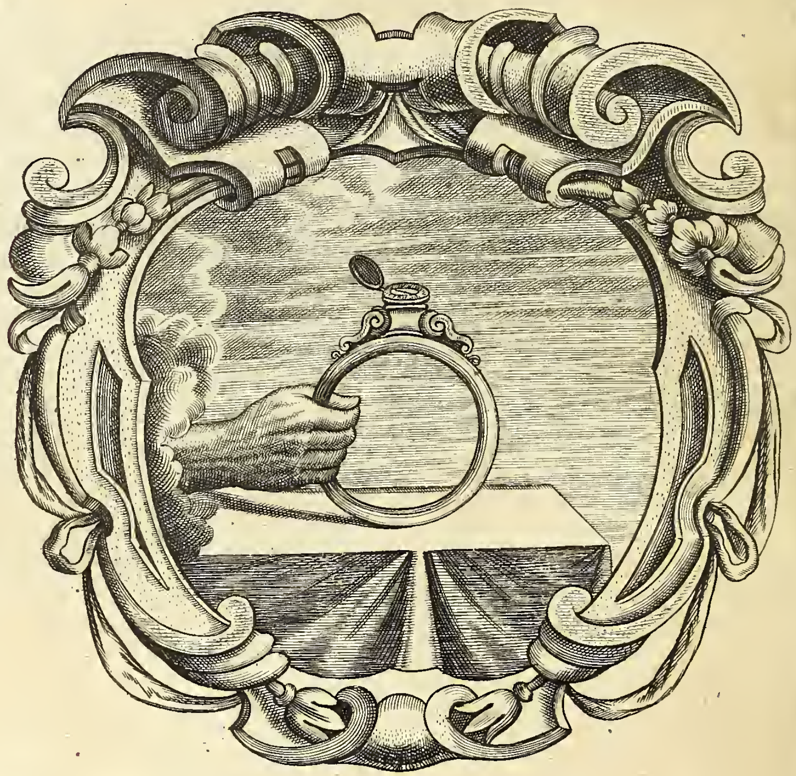
P. Rho exempla virtut. pag. 15. & plura ib.

Ita prorſus alter alterius famam tueamur, & omnem vel umbram detractionis, velut anguem peſtiferum horreamus: Hieronymus hoc ſuadens: *Si quem*, ait, *alicui detrahentem audieritis, procul fugientes dimittite, velut ſerpentem: ut verecundiâ victus diſcat de aliorum factis ſilere.* Quod ſilentium ſi induxeris aut indixeris, omnem oratorum facundiam meritò ſuperaſſe cenſendus es.

Hieron. in Reg. Monaſt. cap. 22.

EMBLEMA XXXVII.

Eò quòd non cognoveris tempus. Luc. xix.

MAGNO STET PRETIO. *Horat. ſat.* 2.

DOMINICA NONA
POST PENTECOSTEN

Pretium temporis, ſuper omnem lapidem pretioſum, exprimitur per horologium, quod Carolus V. pro adamante, annulo inſertum geſtabat.

§. *I.* Nihil pretioſius tempore. Et heu! nihil hodie eo vilius invenitur. *Bern. Serm. ad Scholares.*

§. *II. Iactura temporis ſerò defletur.*

§. *III. Dum tempus habemus, eo quàm ſedulò utendum.*

DOMI-

DOMINICA NONA
POST PENTECOSTEN.

Eò quòd cognoveris tempus. Luc. 19.

PRetioſum id omne dicitur, quod exiguum, alterius multum exæquat, ſeu quod exiguâ ſui mole, paſſim apud omnes ſummi momenti, ac magno in pretio eſt: cujuſmodi inter omnia Cimelia eſt Adamas, de quo Plinius: *non ſolùm inter gemmas; at in rebus humanis maximum pretium habet Adamas*; qui tamen tantillus, ut, teſte Iſidoro lib. 16. c. 13. nullus unquam repertus ſit, qui quantitatem nucis avellanæ excederet. Fuit Cardinalis in Galliis, qui habebat gemmam, quam ob mirificum ſplendorem ad centum millia aureorum æſtimabat, dedit aſſervandam homini fido, è famulitio ſuo, qui eam nulli arcę, aut loco fidebat, ſed ſemper ſecum diu noctuque ſub axillâ, ad cor ſuum circumferebat, illamque æquè ac cor, & vitam ſuam cuſtodiebat: pretioſum profectò monile, quod tantillum, tot millibus væniebat, ac meritò tantâ curâ aſſervabatur. Sed neſcio quid in exiguo, his omnibus pretioſius, magnus ille Carolus V. reperit, dum non Achatem, uti Pyrrhus à naturâ artifice elaboratum; non gemmam aliquot millium aureorum, ſed omni adamante pretioſius, exile horologium cùm omnibus ſuis libramentis, currentibus & recurrentibus rotulis, tempus metientibus, annulo ſuo incluſit, cui hanc Epigraphem ſubjicere placuit: *Gemmâ pretioſius omni.* vel, *Magnum temporis exigui pretium.* Hauſerat hoc nempè à doctore gentium, qui momento *æternum gloriæ pondus comparari* aſſeverat. Quod Bernard. Serm. ad Scholares expendens, hoc illis pronuntiatum tradere non dubitavit: *nihil tempore pretioſius.* Joſephus Venetus legatus, miſſus ad Uſuncaſſenum regem Perſarum, narravit regem ſibi oſtendiſſe inter cætera monilia carbunculum tantæ pulchritudinis, ut à rege rogatus quanti eum æſtimaret? reſponderit, nullum pretium pecunię, iſti poſſe adæquari, integro regno vænire. *Gemmâ pretioſius omni,* momenti maximi vel unicum momentum eſt, in quo Petrus veniam, Paulus gratiam, latro regnum ac gloriam comparavit æternam. Quæ ſcitè expreſſit S. Bernardinus: *Vide peccator temporis pretioſitatem; quia modico tempore poteſt homo lucrari veniam, gratiam & gloriam.* Plus dicit idem Eccleſiaſtes: *Tempus tantum valet, quantum Deus; quippe in tempore benè conſumpto comparatur Deus.* Ut non injuriâ horologia aureis litteris horas ſignent, cujus vel momentum in pretio habendum eſt. Sed ô perverſum mortalium judicium! cum gemitu Bernardus ingeminat:

Chreſol. antolog. par. 2. pag. 204.

Cauſſinus in ſymb. l. 12. §. 68.

Ad Gal. 6.

Feria 4. poſt Domin. 1. Quad. c. 4.

§. I.

Nihil pretioſius tempore, Sed heu! nihil hodiè vilius æſtimatur.

Bern. declam. ecce nos reliquimus omnia.

HOc unicum mortalium ſtudium; diem comburere, horas fallere, otio aut certè nullo negotio tempus perdere. Domitianus Imperator quotidie horas aliquot in cubiculum ſe abdebat; quaſi de rebus magnis conſulturus, cùm verò miniſtri aliquãdo per rimam, quid intus ageret curioſiùs indagarent, viderunt Imperatorem muſcas acuto ſtilo configentem. Hinc percunctantibus, num quis intus eſſet cum Imperatore? *ne muſca quidem* reſpondebant. Hartabus Hircaniæ Rex talpas capiebat. Eropus Macedoniæ Rex, laternis conficiendis capiebatur: Bias Rex Lydiæ,

Epulum Philo Gaſp. Enſp. 102.

lydiæ, filo ranas colligabat. Ptolemæus omnium artificum tabernas obambulabat. Valentinianus Imperator picturæ & cælaturæ deditus, totus erat in fictis & pictis lineamentis corporis: ſic interim dies & annos traducebat, queîs non lineam animæ duceret. Fuit qui quadrigas cælabat, quæ ſub muſcæ alâ abſcondebantur: in quem meritò Ælianus exclamat:

Lib. 1. c. 17. Varia Hiſt.

Quid hoc aliud quàm temporis vana perditio? Alexander ille, re & nomine magnus ſuccenſuit ei potiùs, quàm ut ſperatum præmium largiretur, qui grana ciceris per ocellum acus, quoties vellet eminus trajiceret; quod nimirum non tam laudandam hominis induſtriam, quàm damnandam inutilem pretioſi temporis jacturam cenſeret. His accenſeri poſſunt prima orbis ingenia, quæ in deſcribendo paſſere, cane, fele, rana, muſca, culice, pulice, pediculô, elaborato opere deſudarunt. Otioſi hominis & illa occupatio cenſeri poteſt, qui calculum inivit quot vicibus ſex convivæ vario ſemper ordine accumbere poſſent. Invitarat quiſpiam ſex convivas variæ dignitatis, hinc cùm accumbendum, lis ingens, & delitiæ ac cæremoniæ plurimæ: alter alteri principem locum cedere, ille non accipere, hic urgere, ille denuò tergiverſari. Iſte iterum blandiri, & rogare, & priorem accubitum deferre. Hîc paterfamilias & modimperator partes ſuas interponere: & quæſo, inquit, num hodie ſtantes prandebimus? proximum quiſque locum occupet, aut ego vos toties adhibebo menſæ, quoties ſeſſionis locus poterit inter vos mutari. Otioſè hoc prorſus, & temere dixit; nam ſi leges arithmeticæ ſpectemus, poſſunt ſex convivæ ſeptingenties vicies diſcumbendi ordinem commutare. Si jam anno uni trecentos ſexaginta quinque dies aſſignemus, debuit paterfamilias ille ſex convivas duos totos annos quotidie ad menſam vocare, exceptis quinque ultimis diebus hebdomadæ ſanctæ. In quo ad longum numero ſupputando quantum temporis expenderit, lector otioſus ex adjecta tabula facilè colliget. In qua literas pro convivis, nunquam eodem ordine collocatas reperiet.

Raderus in Mart. p. 89.

Drex. phaeton de otioſa lingua c. 41. §. 5.

abcdef	abedcf	acbfde	acfbde	adcebf	adfebc	aedbcf	afbdce
abcdfe	abedfc	acbfed	acfbed	adcefb	adfecb	aedbfc	afbdec
abcedf	abefcd	acdbef	acfdbe	adcfbe	aebcdf	aedcbf	afbecd
abcefd	abefdc	acdbfe	acfdeb	adcfeb	aebcfd	aedcfb	afbedc
abcfde	abfcde	acdebf	acfdbe	adebcf	aebdcf	aedfbc	afcbed
abcfed	abfced	acdefb	acfedb	adebfc	aebdfc	aedfcb	afcbde
abdcef	abfdce	acdfbe	adbcef	adecbf	aebfcd	aefbcd	afcdbe
abdcfe	abfdec	acdfeb	adbcfe	adecfb	aebfdc	aefbdc	afcdeb
abdecf	abfecd	acebdf	adbecf	adefbc	aecbdf	aefcbd	afcebd
abdefc	abfedc	acebfd	adbefc	adefcb	aecbfd	aefcdb	afcedb
abdfce	acbdef	acedbf	adbfce	adfbce	aecdbf	aefdbc	afdbce
abdfec	acbdfe	acedfb	adbfec	adfbec	aecdfb	aefdcb	afdbec
abecdf	acbedf	acefbd	adcbef	adfcbe	aecfbd	afbcde	afdcbe
abecfd	acbefd	acefdb	adcbfe	adfceb	aecfdb	afbced	afdceb

afdebc

afdebc	bafedc	bdcaef	bedafc	bfecad	cbaefd	cdbfae	cedfba
afdecb	bcadef	bdcafe	bedcaf	bfecda	cbafde	cdbfea	cefabd
afebcd	bcadfe	bdceaf	bedcfa	bfedac	cbafed	cdeabf	cefadb
afebdc	bcaedf	bdcefa	bedfac	bfedca	cbdaef	cdeafb	cefbad
afecbd	bcaefd	bdcfae	bedfca	cabdef	cbdafe	cdebaf	cefdab
afecdb	bcafde	bdcfea	befacd	cabdfe	cbdeaf	cdebfa	cefdba
afedbc	bcafed	bdeacf	befadc	cabedf	cbdefa	cdefab	cfabde
afedcb	bcdaef	bdeafc	befcad	cabefd	cbdfae	cdefba	cfabed
bacdef	bcdafe	bdecaf	befcda	cabfde	cbdfea	cdfabe	cfadbe
bacdfe	bcdeaf	bdecfa	befdac	cabfed	cbeadf	cdfaeb	cfadeb
bacedf	bcdefa	bdefac	befdca	cadbef	cbeafd	cdfbae	cfaebd
bacefd	bcdfae	bdefca	bfacde	cadbfe	cbedaf	cdfbea	cfaedb
bacfde	bcdfea	bdface	bfaced	cadebf	cbedfa	cdfeab	cfbade
bacfed	bceadf	bdfaec	bfadce	cadefb	cbefad	cdfeba	cfbaed
badcef	bceafd	bdfcae	bfadec	cadfbe	cbefda	ceabdf	cfbdae
badcfe	bcedaf	bdfcea	bfaecd	cadfeb	cbfade	ceabfd	cfbdea
badecf	bcedfa	bdfeac	bfaedc	caebdf	cbfaed	ceadbf	cfbead
badefc	bcefad	bdfeca	bfcade	caebfd	cbfdae	ceadfb	cfbeda
badfce	bcefda	beacdf	bfcaed	caedbf	cbfdea	ceafbd	cfdabe
badfec	bcfade	beacfd	bfcdae	caedfb	cbfead	ceafdb	cfdaeb
baecdf	bcfaed	beadcf	bfcdea	caefbd	cbfeda	cebadf	cfdbae
baecfd	bcfdae	beadfc	bfcead	caefdb	cdabef	cebafd	cfdbea
baedcf	bcfdea	beafcd	bfceda	cafbde	cdabfe	cebdaf	cfdeab
baedfc	bcfead	beafdc	bfdace	cafbed	cdaebf	cebdfa	cfdeba
baefcd	bcfeda	becadf	bfdaec	cafdbe	cdaefb	cebfad	cfeabd
baefdc	bdacef	becafd	bfdcae	cafdeb	cdafbe	cebfda	cfeadb
bafcde	bdacfe	becdaf	bfdcea	cafebd	cdafeb	cedabf	cfebad
bafced	bdaecf	becdfa	bfdeac	cafedb	cdbaef	cedafb	cfebda
bafdce	bdaefc	becfad	bfdeca	cbadef	cdbafe	cedbaf	cfedab
bafdec	bdafce	becfda	bfeacd	cbadfe	cdbeaf	cedbfa	cfedba
bafecd	bdafec	bedacf	bfeadc	cbaedf	cdbefa	cedfab	dabcef

dabcfe	dbceaf	dcebfa	defcab	eabfdc	ebdacf	ecfadb	efacbd
dabecf	dbcefa	dcefab	defcba	eacbdf	ebdafc	ecfbad	efacdb
dabefc	dbcfae	dcefba	dfabce	eacbfd	ebdcaf	ecfbda	efadbc
dabfce	dbcfea	dcfabe	dfabec	eacdbf	ebdcfa	ecfdab	efadcb
dabfec	dbeacf	dcfaeb	dfacbe	eacdfb	ebdfac	ecfdba	efbacd
dacbef	dbeafc	dcfbae	dfaceb	eacfbd	ebdfca	edabcf	efbadc
dacbfe	dbecaf	dcfbea	dfaebc	eacfdb	ebfacd	edabfc	efbcad
dacebf	dbecfa	dcfeab	dfaecb	eadbcf	ebfadc	edacbf	efbcda
dacefb	dbefac	dcfeba	dfbace	eadbfc	ebfcad	edacfb	efbdac
dacfbe	dbefca	deabcf	dfbaec	eadcbf	ebfcda	edafbc	efbdca
dacfeb	dbface	deabfc	dfbcae	eadcfb	ebfdac	edafcb	efcabd
daebcf	dbfaec	deacbf	dfbcea	eadfbc	ebfdca	edbacf	efcadb
daebfc	dbfcae	deacfb	dfbeac	eadfcb	ecabdf	edbafc	efcbad
daecbf	dbfcea	deafbc	dfbeca	eafbcd	ecabfd	edbcaf	efcbda
daecfb	dbfeac	deafcb	dfcabe	eafbdc	ecadbf	edbcfa	efcdab
daefbc	dbfeca	debacf	dfcaeb	eafcbd	ecadfb	edbfac	efcdba
daefcb	dcabef	debafc	dfcbae	eafcdb	ecafbd	edbfca	efdabc
dafbce	dcabfe	debcaf	dfcbea	eafdbc	ecafdb	edcabf	efdacb
dafbec	dcaebf	debcfa	dfceab	eafdcb	ecbadf	edcafb	efdbac
dafcbe	dcaefb	debfac	dfceba	ebacdf	ecbafd	edcbaf	efdbca
dafceb	dcafbe	debfca	dfeabc	ebacfd	ecbdaf	edcbfa	efdcab
dafebc	dcafeb	decabf	dfeacb	ebadcf	ecbdfa	edcfab	efdcba
dafecb	dcbaef	decafb	dfebac	ebadfc	ecbfad	edcfba	fabcde
dbacef	dcbafe	decbaf	dfebca	ebafcd	ecbfda	edfabc	fabced
dbacfe	dcbeaf	decbfa	dfecab	ebafdc	ecdabf	edfacb	fabdce
dbaecf	dcbefa	decfab	dfecba	ebcadf	ecdafb	edfbac	fabdec
dbaefc	dcbfae	decfba	eabcdf	ebcafd	ecdbaf	edfbca	fabecd
dbafce	dcbfea	defabc	eabcfd	ebcdaf	ecdbfa	edfcab	fabedc
dbafec	dceabf	defacb	eabdcf	ebcdfa	ecdfab	edfcba	facbde
dbcaef	dceafb	defbac	eabdfc	ebcfad	ecdfba	efabcd	facbed
dbcafe	dcebaf	defbca	eabfcd	ebcfda	ecfabd	efabdc	facdbe

facdeb

facdeb	faedcb	fbdaec	fcadeb	fcdeba	fdbaec	fedbca	febdca
facebd	fbacde	fbdcae	fcaebd	fceadb	fdbcae	fdecab	fecabd
facedb	fbaced	fbdcea	fcaedb	fceabd	fdbcea	fdecba	fecadb
fadbce	fbadce	fbdeac	fcbade	fcebad	fdbeac	feabcd	fecbad
fadbec	fbadec	fbdeca	fcbaed	fcebda	fdbeca	feabdc	fecbda
fadcbe	fbaecd	fbeacd	fcbdae	fcebad	fdcabe	feacbd	fecdab
fadceb	fbaedc	fbeadc	fcbdea	fcedba	fdcaeb	feacdb	fecdba
fadebc	fbcade	fbecad	fcbead	fdabce	fdcbae	feadcb	fedabc
fadecb	fbcaed	fbecda	fcbeda	fdabec	fdcbea	feadbc	fedacb
faebcd	fbcdae	fbedac	fcdabe	fdacbe	fdceab	febdca	fedbac
faebdc	fbcdea	fbedca	fcdaeb	fdaceb	fdceba	febacd	fedbca
faecbd	fbcead	fcabde	fcdbae	fdaebc	fdeabc	febcad	fedcab
faecdb	fbceda	fcabed	fcdbea	fdaecb	fdeacb	febcda	fedcba
faedbc	fbdace	fcadbe	fcdeab	fdbace	fdebac	febdac	

Horum omnium ſtudia miramur, cùm nihilo ſecius imò nequius tempus tranſigamus. Rationem quiſq; vitę ſuæ diligentiùs reſpiciat è 30. 50. 80. ann. quos vixit, quot horas ludo, quot inani ſtudio, quot prandio, quot ſomno? quantulũ animæ ac Deo per pias occupationes inſumpſerit! & in his quid non evagationis? Recens Poëta cùm ſolem aliquando in theatrum induxiſſet ſublimi quadrigâ ſplendentem: fecit eum à 12. horis trahi; horas autem velut nymphas per quam eleganter adornavit alis & ſagittis, in ſignum celeritatis inſignes. Cæterùm diſſimili habitu, moleque corporis; quaſdam enim proceriſſimas, alias breviuſculas, nonnullas minimâ ſtaturâ exhibuit. Hanc varietatem cùm obvius Mercurius vidiſſet, ex ſingulis intelligere voluit quænam eſſent? breviſſimæ igitur nymphæ dixerunt ſe eſſe horas orationis; mediocres verò ſe eſſe horas negotiorum; at longiſſimæ reſponderunt ſe horas ſomni eſſe, prandiorum, ludorum, compotationum. Quâre Poëta ingenioſus ſignificare voluit, ab hominibus horas plerumque contrahi divinis rebus deſtinatas; extendi autem liberiùs ac liberaliùs, quæ impenduntur faciendo lucro, alendæ familiæ, ſuſtentationi comparandæ. Illas demùm prolixiſſimas eſſe, quas ſympoſia, ſpectacula, otia, ſcelera abſumunt. Ut nihil dicam de ſupervacuis vaniſque colloquiis, dum

ęngelius in Labyrintho 13. nu. 23.

Garrula cum blandis ducitur hora jocis. *Tibull. lib. 3. Elęg. 22.*

Bernard. audite. *Nemo veſtrûm*, inquit, *parvi æſtimet tempus, quod in verbis ſumitur otioſis; volat verbum irrevocabile, volat tempus irremediable; nec advertit inſipiens quid amittat. Licet fabulari dicunt donec hora prætereat. O! donec prætereat hora, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam miſericordia conditoris indulget. Donec tranſeat tempus quo divinam propitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam ſocietatem, ſuſpirare ad amiſſam hæreditatem, excitare remiſſam voluntatẽ, flere commiſſam iniquitatẽ.* *Serm. de triplici cuſtodiâ.*

Quod ſi tam grande piaculum eſt unam horam alterámve inter officioſas ridiculaſque confabulationes perdere; quantum crimen erit dies, menſes, annos, maximam totius vitæ portionem in popinis inter pocula, inter libidines, & iniqua lucra comburere: aut cum nummis & arculâ, aut cum

cum ventre & cuticula negotium eſt. Ii verò honeſti ac probi habentur, qui ad abacum volvendis teſſeris, vel luſoriis paginis tempus & curas fallunt, imò & ſeipſos, nunquam magis ſerii quàm in hiſce illuſoriis nugis. Quos ludiones ſeveriori ſupercilio perſtringit Seneca Philoſophus: *Nullum temporis pretium eſt; re omnium pretioſiſſima luditur.* Alexander dux Lithuaniæ, ex illuſtri Jagellonidum familiâ, ludens cum Margarito ſeu pretioſo unione, eundem ſæpè auriculæ immiſerat & exemerat: altiùs tandem inſerens extrahere non valuit, & paulò pòſt ulcere exorto interiit. Re tam pretioſâ dum ludit, luditur, & vitam amittit. Plures dum re omnium pretioſiſſimâ, id eſt, cum tempore ludunt, animam perdunt, dum tempus, quod vitę meliori, imò æternæ impendere poſſunt, luſibus ſi non inhoneſtis, damnoſis certè dilapidare contendunt, quaſi tam ubere illius copiâ opprimantur, ut perditos ſe exiſtiment niſi tempus perdant; cùm tamen Cittæus ille Zeno olim dicere ſit ſolitus, nullius rei penuriâ magis homines laborare quàm temporis. Cui Democritus, Theophraſtus & Varro conſonant, dum ajunt: Nihil temporis impendio pretioſius, nihil jacturâ ejus gravius reperiri. Fuit qui quadragenis H.S. in punctum luderet, id eſt, uno jactu ducentorum quinquaginta millium florenorum jacturam faceret, hac tamen gravior jactura temporis. Suffragatur his auctoritas, quâ major non eſt in terris: variis enim de rerum ſuarum jactura apud ſanctiſſimum Patrem noſtrum Clementem VIII. conquerentibus, reſpondiſſe fertur, *eam jacturam rei graviſſimam eſſe, quæ ſemel amiſſa recuperari non poteſt.* Si veſtis ſciſſa eſt, reparari poteſt, domus incenſa eſt, reædificari poteſt, exercitus cæſus eſt, novis copiis inſtaurari poteſt, civitas perdita eſt, recuperari poteſt, at tempus perditum, recuperari non poteſt, ut eleganter in re ſeria luſit Poëta:

Damna fleo rerum, ſed plus fleo damna dierū,
Rex poterit rebus ſuccurrere, nemo diebus.

Seneca de brevitate vitæ cap. 8.

Michael Picart. tom. 3. dec. 7. c. 6.

Beyerlinck in apoph. tit. Tempus.

Hoc ſcilicet expendunt comptuli adoleſcentes, ſponſi Penelopes, Veneris proci, qui quot horas in periſcelide explicanda inſumunt. Hæc nempè cura ſive temporis jactura puellas ſollicitat, quæ quot horas ad cryſtallum idolum ſuum venerantur, nec quidquam teſte Hieronymo illis antiquius eſt quàm: *polire faciem purpuriſſo, & ceruſſâ ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere.* Hæc & ejuſmodi Bernardum graviſſimè lamentantem audiamus: *Conſidera quàm multi* moriuntur (quot hoc momento agonizent) *quibus ſi hæc hora* (dum tu ad ſpeculum, tu ad abacum luſorium) *ad agendam pœnitentiam concederetur, quæ tibi conceſſa eſt, quomodo per altaria, & quàm feſtinantes currerent? & ibi flexis genibus, vel certè toto corpore in terram proſtrato, tamdiu ſuſpirarent, plorarent & orarent, donec pleniſſimam peccatorum veniam à Deo conſequerentur. Tu verò comedendo, bibendo, jocando & ridendo tempus otioſè perdis, quod tibi indulſerat Deus ad acquirendam gratiam, & ad promerendam gloriam. Cogita etiam quot animæ in inferno nunc cruciantur, ſine ſpe veniæ ac miſericordiæ.*

Hieron. ad Demet. de virg. c. 5.

Bernard. de interiori domo. c. 63.

§. II.

Iactura temporis ſerò defletur.

NIHIL quidquam damnatos graviùs affligit, quàm pauculos vitæ annos, breve merendi ſpatium, non totum in lucrum æternæ beatitatis inſumpſiſſe. Docet illud Humbertus è ſacra D. Dominici familia vir undequaque magnus: homo quidam Religioſus piis aliquando precibus occupatus, ſeriâ futuri ævi conſideratione diſtinebatur: cùm ecce tibi, vocem lugubrem plenamque mœſto ejulatu accepit. Ignarus unde adlaberetur, quæſiit quis gemeret, quid etiam ploraret? ad quem triſtis iterum ſonus: ſum unus ex conclamatâ apud inferos turbâ. Quid verò, inquit, ille, tam luctuosè ſuſpiras? noveris, ait damnatus, me, cæteroſq; averni incolas, nihil acerbiùs lugere, nihil amariùs deplorare quàm inter vanitates ſæculi, breveſq; illecebras, dilapidati temporis jacturam, ſic evanuit. Quid putamus, ô mortales! ſi quis inſtitor vendendi temporis à Deo poteſtatem accepiſſet, atque ad portas inferorum

Humbertus de 7. donis.

rorum conſiſtens, damnatis omnibus copiam faceret emendi; quàm charo putatis vel horam redimerent? damnatos interroga, ipſi tibi pretium temporis ſtatuent. Prodeat in ignea ſua purpura unus epulo, quid daturus pro anno uno, pro die, pro hora hujus temporis? Darem, inquit, mundum univerſum, darem mille mundos ſi haberem. Quid tu ô Herodes ſanguiſuga? Darem delitias omnes, divitias omnes, tormenta omnia ſubirem. Quid tu proditor Juda? O ſi daretur vel momentum reſipiſcendi, pœnitendi, veniam emerendi, illud emerem omnibus laboribus, doloribus, afflictionibus, quas unquam homines tolerarunt aut etiam tolerant in purgatorio vel in inferno, etiamſi illa, etiam centum millia, imò mille milliones annorum durarent. Hæ voces Diocletiani, Neronis, Maxentii. Sic Arrius, Neſtorius, Lutherus, Calvinus, turpes Eccleſiæ abortus loquerentur. Mille mortibus, mille ſuppliciis protractis, in mille milliones annorum, redimerent breviſſimam horulam, vel momentum, quo iterum per ſincerum contritionis actum, cum immenſa illa bonitate in gratiam redire, orcum cælo permutare liceret. Appoſitè B. Laurentius Juſtinianus *Quis mente aſſequatur ut pretioſum eſt tempus? aut quis linguâ caritatem ejus explicet? norunt qui amiſerunt: hi enim grato animo erogarent opes, honores, delicias ac quidquid eſt voluptatis pro unâ horulâ; nam exiguo illo tempore poſſent iram ac furorem divinæ juſtitiæ ſedare, angelos exhilarare, flammis æternis ſe eripere & cæleſte regnum adipiſci.* Ipſe mendacii pater quandoque hanc veritatem confirmare coactus, in corpore obſeſſæ adjuratus, dixit: ſi Deus poſt diem judicii vellet ſibi punctum temporis concedere ad promerendum cælum, plus eſſet ipſe ſolus pro Deo facturus, quàm omnes homines ſimul. Alter interrogatus quodnam eſſet ſummum tormentum, quod apud inferos ſuſtineret? Hoc, inquit, ſummè me cruciat, quòd tam parvam curam habuerim temporis, quod mihi datum ad amandum Deum; & tamen ſecundum communem ſenſum Theologorum, Angeli tantùm unum quadrantem vel ut alii momentum fuêre in ſtatu merendi. *Quæ lingua caritatem ejus explicet? norunt qui amiſerunt. O magnum temporis exigui pretium!* Interroga animas in Purgatorio quanti temporis jacturam redimerent? dicent illæ, ſi poſſemus redire ad tempus merendi & ſatisfaciendi, emeremus illud non auro, non gemmis totius mundi, ſed ſanguine & vitâ & mille mortibus, ac tum reipſa verum illud Auguſtini, eorum quiſque comprobaret, *caro mihi valent ſtillæ temporum.*

Laurent. Juſtin. de vita ſolit. c. 10.

P. Barry ſolitude p. 256

Aug. l. 11. conf. c. 2.

Interroga beatos, dicent illi: O mortales ſi ſciretis quæ merita, quæ lucra gloriæ, quot momentis comparare poſſitis, ea emeretis omni ſudore & labore. Meritum momento acquiſitum, æternum eſt. Id unum vobis invidemus. O ſi ad vos reviſere liceret; emeremus vel horam omnibus eculeis, ignibus, beſtiis, Martyriis, cuperemus illa pati quæ unquam ſancti paſſi ſunt uſque ad diem judicii. O ſi redire liceret, quàm aliter tempus expenderemus: verſamur hîc inter Angelos, hoc ageremus ut inter Seraphinos, Cherubinos inter, adſcribi mereremur, quo ſummo bono arctiùs conjungeremur. O momentum pretioſum ex quo pendet æternum gloriæ pondus! minima portio gratiæ (ut D. Franciſco revelatum proditur) pluris eſt toto hoc mundo aſpectabili, etſi tota terra in aurum, lapides in gemmas, aquæ omnes in balſamum verterentur. Quot hîc momenta in otio deperdis, tot æternitates gloriæ, tot gradus gloriæ tota æternitate duraturos, quos laborando, patiendo, animas convertendo acquirere poteras, perdis & irrevocabiliter perdis, ut ſi in cælo pœnitere poſſes, non alterius rei quàm temporis deperditi aut minus ſtrenuè impenſi te pœniteret. Quare jam dum tempus habemus, ejus nos quammaximè avaros præbeamus. In ſilva non ignotâ Mercator quidam pro ſumma non adeò notabili, emit quercus ea lege, ut tot ſibi proſterneret, ſuaſque faceret, quot uno die ab aurora ad veſperam uſque poſſet ſignare ſylveſtri malleo. Contractus initus eſt. Obſervavit in primis emptor præſtan-

Crombec. de ſtudio perf. l. 1. c 38. pag. 293.

præſtantiſſimas quaſque cum otio, locaque deſignavit, quibus adeundis compendiosè ordinem ſervaret; expectavit dies longiſſimos, & ab aurora ad veſperam uſque, aſcitis aliquot ſociis, quorum nonnullus panem vinique lagenam conferebat, pæne totam ſilvam, quæ longitudine duo milliaria ſuperabat, latitudine non omnino æquali, quercubus ſpoliavit, incredibili domini damno. Ecquis noſtrûm adeò temporis avarus exiſtit? ecquis ita bene mane conſurgit, ut ad veſperam uſque, altas quercus ſuperbiæ, avaritiæ, iræ, luxuriæ, pervicaciæ decutiat atque proſternat; nullius verò damno at noſtro ſummo emolumento cæleſtes ſibi divitias conquirat, quas modò dum tempus habemus quiſque ſibi comparare ſtudeat.

§. III.

Dum tempus habemus, eo quàm ſedulò utendum.

Grego. Naz. in ſent. Optimè S. Gregorius Nazian. *vita noſtra eſt quaſi mercatus, cujus dies cùm abjerit, tempus non erit emendi quæ velis.* Apud mortales in hoc orbe ſolemne eſt, non niſi certos dies nundinis præfigere. Quicumque igitur cogitat pecuniâ res neceſſarias ſibi comparare, tempore debet accedere; finitis nundinis emptionis commoda occaſio non ſupereſt. Eandem cælo mercando legem ponit Deus ſpatium præſentis vitæ, ubi hæc abierit, actum eſt, mercari, nundinari, emere, redimere nulli ampliùs conceditur.

Quid tu de eo negotiatore pronunties, qui unis nundinis centum & ampliùs millium ducatorum fœnus comparare poſſet; eas interim ridendo & jocando malè contereret? ac ut exemplo res planior fiat: fac eſſe Madriti negotiatorem, cui hæc à Rege Hiſpaniæ lex præfigatur, ut proximo die nundinario quidquid totâ vitâ ſibi deinceps comparatum velit, neceſſariò comparare debeat, ita ut eo die elapſo, non obolum, non panis fruſtrum aut prece aut pretio impetrare poſſit; ea tamen conditione ut toto ejus diei ſpatio (modò ſuis non deſit partibus) Rege ita ſuppeditante, ad centum & plura Ducatorum millia lucranda, non deſit occaſio. Quid amabo die tam quæſtuoſa ejuſmodi negotiatorem facturum exiſtimes? nónne à ſummo mane in ſeram veſperam omnibus corporis & animi viribus tam opulentæ negotiationi inſudaret? nónne genium defraudaret ut totus lucro incumberet. Aut ſi imprudens aliquam diei partem ludo aut jocis perderet, quantocyus Sapientis hortatu ad mentem rediret, & neglecti lucri jacturam æſtimare inciperet. Quid ſi totum diem ſic otio ac ludo abreptus prodigeret? nónne jacturam illam graviſſimam ac ſummè dolendam duceret? nundinæ æternitatis vitâ noſtrâ ſtant, quæ dies tantùm nundinaria eſt; diem interim hanc nox excipit, *nox* heu! *in qua nemo poteſt operari,* *Ioan. c. 9.* nemo ſibi teruncium at ne guttam quidem aquæ unicam in æternitate comparare poteſt.

Titus Veſpaſiani filius, ut Hierony. refert, *S. Hierony. in Epiſt. ad Gal. c. 6. v. 10.* *cùm quadam nocte ſero recordaretur, in cœnâ, ſe nihil boni eo die feciſſe, dixit amicis: hodie diem perdidi. Nos non putamus perire nobis horam, diem, momentum, dum otioſum verbum loquimur, de quo reddituri rationem.* Dum calumniis, dicteriis, detractionibus, mendaciis vitam terimus, non cum Tito exclamamus: *amici, diem perdidimus!* quid aliud clamant, dolent, queruntur inferi, quàm illud: amici, diem perdidimus, imò dies omnes, annos, vitam, regnum, beatam æternitatem, omnia. Quapropter ſapienter omnino Dorotheus inculcat: *Doroth. ſerm. 11.* *Videmus quotidie fratres noſtros de medio tolli, rapi, & mori, nec tamen ob id vigilamus, nec aliquam ſalutis noſtræ curam & diligentiam habemus; nec intelligimus ſtupidi, quòd ſenſim & in horas morti appropinquamus. Ecce! ex quo dudum huc convenimus, & ad loquendum conſedimus, duas aut tres horas noſtri temporis conſumpſimus, & morti viciniores ſumus quàm antea. Videmus certè tempus fruſtra conſumi & labi, nec formidamus. Cur, quæſo, memorandæ ſenis illius ſententiæ non ſumus memores, qui dicere ſolebat; aurum & argentum ſi perdiderit homo,*

homo, poterit tantundem invenire & reponere; ſi verò tempus amiſerit, nequaquam illud unquam invenire vel acquirere poterit. Neque aliud pro eo aliquando reficere aut reſarcire. Sanè verò futurum eſt omnino, ut vel horam hujuſce temporis quæramus, deſideremuſque, nec eam habere vel ullis precibus impetrare poſſimus.

Ludovicus XI. Galliarum rex extremo morbo conflictans, in dies ſingulos medico ſuo quingentos aureos donabat ut arte ſua vitæ tempus protraheret, ſed tanto auri impendio pauxillum temporis, ne regi quidem impendere valebat.

Nec potuit pretio vel breve tempus emi.

Ut nec Cryſaorius ille, qui inducias uſque mane ne quidquam depoſcebat ut Grego. memorat.

Non potuit pretio tam breve tempus emi.

Barry ſolitude pag. 248.

Lubet hic in exemplum adducere quod refert R. P. Paulus Barry: Adfui, inquit ille, novitio Societatis morienti, quem dum ſuperior jam animam agentem percunctaretur, Alexander dic ſi qua in re tibi præſto eſſe poſſim, ſi quid à me deſideres? vitam, inquit, pater mi. Vitam Alexander inſtanter rogabat, quam in vere ætatis deponere, & dum Deo vivere cœperat, ſe mori incipere graviter dolebat, ſed heu nec ſuperior, nec ullus mortalium vel momentum vitæ elargiri poterat.

Non potuit pretio tam breve tempus emi.

Libell. de ſtultitia mũdi per patrẽ Soc. Duaci imp. c. 6. in fine.

Atque longè illud præclariſſimum, & hactenus inauditum, aulici illius Carolo V. invictiſſimo perfamiliaris etiam ac intimi: ad quem cum lethali invaletudine ad extrema jam deductum viſendi & conſolandi gratiâ fortè Carolus adiſſet, rogaſſetque peramicè, numquid à ſe eâ horâ ſibi ſuiſque præſtari cuperet? Unam, inquit, Aulicus, unam te Cæſar pro omnibus obſequiis Cęſareæ tuæ majeſtati à me, in omni vita impensè præſtitis, mihi à te gratiam referri poſtulem. Ecquam, inquit, Imperator, ediſſere. An eſt fortè muneris aut dignitatis quidpiam, quod liberis conferri cupias? non liberis, inquit Aulicus, non liberis, inquit, meis quidquam poſtulo: neque verò ipſi te obſequiis obſtrinxerunt ſuis, unicam, inquit, *mihi* gratiam, ô Cęſar, & quam? inſtat rurſus Carolus? ut, inquit, mihi vitam ad duas tréſve horas proroges; cumque ſubjeciſſet Imperator ſua id in poteſtate ſitum non eſſe, rogaret quidpiam quod in manu eſſet; tunc plorans atque ejulans Aulicus, vultu ab Imperatore ad parietem obverſo, heu me, exclamat, miſerum! Heu inſanum! qui tot annos, illius obſequio perdiderim, qui unam alterámve vitæ meæ horam non poſſit adjicere, & in magni illius Domini obſequiis tam remiſſus fuerim, qui vitam hanc momentaneam, non pauculis horis, ſed æternitatis acceſſione ſe cumulaturum promiſit. Hæc ſerò lamentabatur.

Nec potuit pretio tam breve tempus emi.

Nec tot obſequiis per tot annos in ſervitio tam magnifici, tam munifici Imperatoris tantillum impetrare. Quæ cùm ita ſint concluſionem infert infallibilem, Doctor gentium ad Galat. 6. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum*; quæ verba ita cordibus veſtris velim inhęrere, quemadmodum triſtis olim ſpecies, eadem Conrado Hildemenſi Epiſcopo inſculpſit nunquam obliteranda. Hic aliquando ſecundùm noctis quietem cùm ſe ad libros contuliſſet, ſequenti die dicturus ad populum, alienatâ jam à ſenſibus mente, videre ſibi viſus eſt præſulem mithrâ inſignem, ad judicis Dei tribunal rapi. Examinatur continuò cauſa ab aſſidentibus & velut à Patribus conſcriptis; mox lata mortis ſententia, lictores damnatum reum, infulâ, annulo, cæteriſque Pontificiis ornamentis exuunt, carnifici in manus tradunt. Tum deinde qui judicio aderant loco ſurgentes, cum hoc epiphonemate ſeu relicto aculeo recedunt: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Interim vagus extra ſe animus Epiſcopo rediit, & dum ſolicitè indagat, quem triſte hoc ſomnium peteret, adeſt ſervulus qui Dominum ſuum veſpere proximo elapſo ſubitâ morte extinctum nunciat. Porrò hic ipſus erat è mithratorum patrum, Principum quoque Germanorum ſanguine, cæterùm degener vitâ & moribus, præſertim verò rapinis & libidinibus infamis. Indoluit nimirum, Conradus tam lamentabili fato

Cantipr. apũ l. 1. c. 3.

amici; quin & adjectæ clauſulæ memor ſemper illud in corde tacitùs repetebat: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Hoc agamus Mortales, dum tempus habemus, operemur bonum. Et illud aureum Chryſologi documentum ſequamur: *Vivamus Deo paulum, qui ſæculo viximus totum, dedimus corpori annum, demus animæ paucos dies, Tempus eſt ut aliquando domi tuæ provideas.*

Chryſol. ſerm. 12.

Tempus quod vitæ ſupereſt 10. 12. 20. annorum, Deo, animæ ac æternitati beatæ impendamus, qui optimam & maximam vitæ partem corpori, commodis & voluptatibus ac rebus fluxis & caducis impendimus. *Vivamus paululum Deo*, paululum, quia intra paucos annos imò menſes multi ex hoc conſortio bivium illud diſparis æternitatis ingreſſi fuerint; & nox illos occuparit, in qua non potuerunt operari.

Ergo dum tempus eſt operemur bonum. Præcipitant hîc rapidiſſimi temporis momenta, evaneſcunt horæ, occidunt ſoles, tranſeunt dies, effluunt menſes, dilabuntur anni, evolant luſtra, volvitur vita, exſpirat totius vitæ tempus, & ecce poſt primum momentum, quo egreditur, & in domum æternitatis ingreditur ſpiritus, mox audis: *tempus non erit amplius.* O tempus ubi es? nulla ſpes amplius obtinendi bravii, decurſum eſt ſtadium: nec referendæ coronæ, confectum eſt bellum: nec comparandi merces, finitæ ſunt nundinæ: nec intrandi cælum, clauſa eſt janua: *tempus amplius non erit.* Numquam mihi poſthac ſol orietur, ut pro ſalute negotier: nulla deinceps mihi eluceſcet dies, quâ pro æternitate laborem: nullum indulgebitur momentum, quo ſalutem operari queam: *tempus non erit amplius.* Fuit tempus quando unico oris verbo, cordis gemitu, manus planctu, pedis greſſu, oculi ſtillicidio operari poteram æternum gloriæ pondus; ſed tunc *tempus non erit amplius.* Nullum amplius tempus, quo poſſim expiare conſcientiam, deflere ſcelera, ſolvere debita, propitiare Dei juſtitiam, placare iram, agere pœnitentiam, augere gratiam, mereri gloriam. *Tempus non erit amplius* Jubilei, pietatis, miſericordiæ, gratiæ, favoris, amicitiæ cum Deo. Si modò ſub noſtris pedibus terra dederet, ingentique hiatu, ac voragine ad ipſos uſque illætabiles inferorum receſſus ſeſe aperiret, ſic ut ipſorum ejulatus auribus poſſemus haurire, ecquænam voces ex illo cavernoſo ſpecu, & horrifico æternitatis antro reſonarent? non alias perciperemus querelas, quàm illas ipſas, quas Jeremias hoc ſuo oraculo expreſſit: *tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſalvati non ſumus.* Jam nefas eſt ſeminare, non licet occare, non arare, non metere. *Tranſiit meſſis*, nulli licet in æſtate facere meſſem, niſi in vere fecerit ſementem; meſſis tum verò tranſierit finita eſt æſtas. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Prô quanti momenti eſt, quodlibet temporis momentum! ut tota meſſis latet in virtute ſeminis, ſic tota æternitas, in quovis momento temporis. Poſſumus jam emere momenti paupertate, æternum gloriæ pondus, dolore gaudium, labore quietem, vilitate gloriam, morte vitam. Ergo dum tempus eſt operemur bonum, illudque vel momento, æternum.

Apoc. 10.

Ierem. c. 8

E M-

EMBLEMA XXXVIII.

Sicut cæteri. LUC. XVIII.

OMNES EODEM COGIMVR. *Hor. 2. carm. ode 3.*

DOMINICA DECIMA.

POST PENTECOSTEN.

Omnis ſuperbus ſtultus : & hic, & ille, ſe jactat non eſſe : *Sicut cæteri hominum.* Quare helleborum illis ſit mortis meditatio, quæ omnes reddit, ut ſint *ſicut cæteri hominum.* Quod in luſu latrunculorum videre eſt, ubi rex & morio, eques & pedes ſacculum, *in unum, dives & pauper,* conjiciuntur.

Pſal. 48.

§. I *Omnem ſuperbum ſtultum, & omnem ſtultum ſuperbum eſſe.*
§. II. *Hujus maniæ præſens remedium, ex calvariis mortuorum petitur.*
§. III. *Æquat mors omnia.*
§. IV. Momentum ſic dictum, quaſi moneat mentem. *Aug.*
§. V. *Mortui ad vivos perorant, ut ſtultam ſuperbiam deponant.*

Aug. tom. 4. de curâ pro mortuis c. 4.

DOMINICA DECIMA

POST PENTECOSTEN.

Sicut ceteri. LUC. XVIII.

PARADOXVM fortaſſe cuipiam illud Principis oratorum pronuntiatum videri poſſet: *Stultorum plena ſunt omnia.* quaſi ubi, ubi oculi inciderent, nil niſi ſtultos & amentes contemplarentur. Domos, plateas, forum, curiam, templa, monaſteria, urbes, regiones, orbem univerſum ſtultorum plenum eſſe; ſtultos opifices, ſtultos mercatores, ſtultos Philoſophos, ſtultos mathematicos, ſtultos medicos, ſtultos cauſidicos, ſtultos Senatores, ſtultos Theologos, ſtultos Religioſos & Eccleſiaſticos, ſtultorum plena omnia. Quod ipſum vivis coloribus expreſſiſſe perhibetur expertiſſimus quidam Doctor in celebri quadam Academia Germaniæ medicinam profeſſus. Hic cùm ædes ſuas aliquando foris incruſtandas, & expoliendas curaſſet, pictori negotium dedit, ut in exterioribus parietibus & frontiſpicio domus, omnis generis atque ordinis homines, Theologos, juris peritos, medicos, poëtas, morionum habitu depingeret; at ne quis eo nomine fatui expoſtularet, ipſe quoque medius inter fatuos illos pingi voluit, ſic quidem ut rubro Thorace, quem geſtare ſolebat eſſet conſpicuus, ac dextrâ urinale teneret, quod contemplaretur: juxta adſtante Guilielmo Gratarolo Italo, cui parum beuevolus (figulus enim figulum odit) exiſtimabatur; idque etiam Italus ægerrimè tuliſſe fertur. Has ædes plerique non ſine admiratione, imò multo cum riſu præteribant; cùm autem aliquando vir nobili loco natus eaſdem ædes prætervehéretur, cum equo conſiſtens paulisper, Pol, inquit, quàm multi fatui ſunt his in ædibus! Id medicus è ſuperiori parte audiens, verum, inquit, dicis, ſed multò & plures & majores tam prætereunt quàm prætervehuntur; quo certè indicare voluit, veriſſimum illud Tullii: *Stultorum plena ſunt omnia*, quod lemmatis loco, hiſce omnis generis morionibus appoſitè ſubjici poterat. Nullos ergo doctrinâ, litteris, prudentiâ, rerum agendarum experientiâ peritiſſimos reperire eſt? an non opifices artis ſuæ gnari, monumentis longè exquiſitiſſimis, & quàm affabrè expolitis, celebres exſtitêre? an non mercatores in negotiis pertractandis induſtrii & maximè circumſpecti, an non Philoſophi rationum pondere ac ſolido diſcurſu Theſim ſuam comprobantes, an non in hoc conſeſſu complures viri docti, prudentes, ſapientes, ingenio acri, judicio maturo, plurimis laudabiliter perfuncti muniis conſpiciuntur? nónne urbs Sichemienſis hanc laudem tulit, ut præ ceteris tria jactaret. 1. Securitatem, quòd nunquam portas clauderet, cum nullæ ſint. 2. Divitias, quod ne teruncium debitorum haberet. 3. Sapientiam, quia dum ludi exhibendi, Morio è vicino oppido petendus fuit, quod nullus illic ſtultus reperiretur. Quid ergo Tullius omnia ſtultorum plena aſſeruit. Pariſiis quidem domus fuiſſe legitur, ubi omnes liberi ſtulti naſcebantur. Accedit nationes quaſdam eſſe, apud quas omnes infantes fatui gignuntur, atque adeò totas urbes ſtultorum ac fatuorum plena eſſe, ſed hi pauci, & in Inſulis quaſi Anticyris, ab orbe diſcreti. Sic quondam

Epidorp. Ens l. 4. ſub finem.

Binet conſol. ægrot. c. 9. §. 4.

dam nationem quandam inſaniæ taxavit more ſuo facetè Henricus IV. Galliarum Rex, quem dicere ſolitum ferunt quoſdam videri ſtultos & eſſe prudentes, quoſdam videri prudentes, & eſſe ſtultos, quoſdam videri ſtultos & eſſe ſtultos. Quoſdam videri prudentes, & eſſe prudentes. Atque adeò non omnes, ſed quoſdam ſtultitiæ aurâ afflari; aſt nullum nō in orbe fatuum, ac ſtultum eſſe, quis credat, niſi ipſa infallibilis veritas comprobaret, quæ ſic de ſtultis per Sapientem diſſerit: *Stultorum infinitus eſt numerus*, quod profectò nemo quiſquam mirabitur, ſi omnes faſtu turgidos, ſpiritu inflatos, animo ſuperbos, ſtultos ac fatuos eſſe demonſtraro; Chryſoſtomum audite. *Magnum eſt elationis malum, ſtultum eſſe, melius eſt quàm inſolentem, non poteſt eſſe ſuperbus, qui fatuus non ſit; ſtultitiâ verò plenus eſt ſuperbus.* Expende illud: *non poteſt eſſe ſuperbus, qui fatuus non ſit*; quaſi diceret, quot ſuperbos, qui non ſunt ſicut ceteri hominum, tot ſtultos reperire licet. Quod quo manifeſtius fiat.

Eccl, c.1.

Chryſoſt. hom. 39. ad pop.

§. I.

Omnem ſuperbum ſtultum eſſe, & omnem ſtultum ſuperbum comprobabo.

QVis umquam Morotrophium adiit, aut cum ſtultis ſe oblectavit, qui vel unum aliquem Morionem, demiſsè de ſe ſentientem audiit? hic ſe è proſapiâ Farneſianâ Cardinalem, Ducem de Medina: alter è priſcis Cetechis, è primis patriciis, parentem exercitum duxiſſe contra Othomannum, ſe de facto ad ducenta millia ſub ſignis habere: alius perſuaſum habet ſe Papam eſſe, & ideò omnibus grandi crucis ſigno benè precatur, & Iubileum ampliſſimum elargitur: alius ſe Cæſarem dictat, ſancit leges, diplomata mandat obſervari; quæ ſi riſu excipias, baculo pro ſceptro ferit. Graviſſimè indignatur Vaſallos non debitam reverentiam ſuæ Cæſareæ Majeſtati exhibere: nec hiſce limitibus contenti: ſunt qui ſe Archangelos, qui ſe Deos deprædicarunt: quiſque hoc ſuo ſibi cerebro infixum habet: *Non ſum ſicut ceteri hominum.* Fuit Antverpiæ, qui ſe Joannem Baptiſtam dictitabat, in Ergaſtulum concluſum, quia prædicarat Baptiſmum pœnitentiæ. Vultis hujus rei aliud ludicrum exemplum, luculento tamen teſtimonio comprobatum, accidit ut celeberrimus Theologus Gabriel Vaſquez Romam venerit, ubi orbem in urbe miratus, ac quidquid ſacræ ac profanæ religionis, aut antiquitatis ſpectabile luſtraſſet, ductus tandem fuerit, ut ad Pazzarellos ſtultos viſeret. Ædes ingreſſus, incidit in venerabilem ſenem, natione Hiſpanum: qui ut advertit P. Vaſquez extraneum eſſe, omni humanitate patrem ſalutat, utque Hiſpanum eſſe comperit, officioſiſſimè per omnia deducit, exponendo ſingula: hunc, inquit, nimiæ literæ ad inſaniam redegerunt. Hic aſtrorum curſus, & vertigines cælorum dum attentiùs contemplatur, cerebrum ſibi inverti ſenſit. Ille repulſam paſſus à puella, in rabiem incidit. Iſte pangendis verſibus mentem vertit. Inde illud Epitaphium manet:

Garaſſus doct. cur. l. 1. ſect. 8.

Hic ſibi condendo verſus cere comminuit brū.

Audi, audi, ut odas cantet à ſe conditas. Proſequitur Angelinus noſter:

Qui media in aula regio incedit gradu
Sceptrumq́ geſtat ligneum, is rex eſt ſibi,
Et ſe ipſe jactat imperare Canadæ:
Eoq́ naves nauticumque militem
Mittere quotannis, maximo Europæ lucro.
Vt cerebri inanis fieret, fecit ambitus,
Dum Prætor eſſe urbeculæ ſperat ſuæ,
Vbi ſpe miſellus excidit, mente excidit.

Pia hilaria Aug. Gazæi l. 1. p. 242.

Illa referebat Gaſpari vir prudens & catus, canis venerandus: ſic ut è diſcurſu, & modo agendi quàm maturo, Vaſquez hunc dominum domus, cui cura incumberet, hos fatuos aſſervandi, crederet, dum ſub diſceſſum, juvenis venuſtâ facie, mediâ areâ è fonte hauſturus aquam occurrit. Quem Senex conſpicatus, en inquit Pater mi, hic omnium ſtultiſſimus eſt: hic ſibi imaginatur ſe eſſe Michaëlem.

chaëlem Archangelum, aitque nuntiaſſe magnæ Virgini, fauſta quondam ſed merum delirium eſt.

Namque ipſe juro, crede juranti mihi
Per alta cæli ſolia, me Deum Patrem
Eſſe, & fuiſſe id temporis; ſat hinc ſcio
An miſſus à me juvenis imberbis ſiet.
Nec miſſus umquam ab aliis cæleſtibus,
Nec viſus illic uſpiam, aut umquam fuit.
Ni me juventæ tangeret miſeratio,
Ne mox in atrum deſtinarem Tartarum.
Vale hoſpes, abiit Gaſpar attonitus ſenem
Quem prius amica & ſana fari viderat,
Tam derepente, juvene conſpecto, bona
Exorbitaſſe mentis à lyra ſuæ.

Nunc ſi lubet in ſuperbo, conſimilis amentiæ ſpecimen videamus. Abhinc paucis annis Prælatus fuit, qui ſe Dei filium firmiter aſſeverabat, nec quiſquam hominem compeſcere, aut quidquam imperare poterat, donec peritus medicus adhibitus, qui ſe Deum patrem eſſe affirmabat. Cui in omnibus morem geſſit & ad ſaniorem mentem rediit. An non hæc inſania & longè major ſuperbiſſimum Luciferum afflavit? qui ſe omnes ſupra creaturas erigebat: *Non ſum ſicut cæteri.* Iſa. 14. *In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſimilis ero altiſſimo.* Volebat ſe Deum filium facere, credebat ſe Deo Patri parem eſſe, verùm, *arrogantia tua decepit te.* (Ierem. 49.) Ubi rectè Chaldæus vertit, *Inſipientia tua ſeduxit te.* Nónne veriſſimè Chryſoſtomus, *Non poteſt eſſe ſuperbus qui fatuus non ſit.* de ejuſmodi ſtultis Sapiens pronuntiavit, (Eccle. 1.) *Stultorum infinitus eſt numerus.* Cyrill. Alexand. libr. 1. de Adorat. loquens de Lucifero; *Adeò puerili ſtultitiæ laboravit, ut Deus eſſe vellet, & quæ ſupra naturam ſuam erant, demens animo fingeret.* Quàm multi, potiſſimùm qui è vili conditione emerſerunt, quia opulentiùs induti, ſæpè quàm Comites & Barones; ſeipſos ignorant, & hoc animo verſant: *Non ſum ſicut cæteri hominum*; dedignantur vicinos ſalutare, imò & Eccleſiaſticos, neſcii an capite an pedibus ambulent. Quid ſtultius? nam ut rectè mellifluus Doctor lib. 2. de Conſid. *Fortuna quos nimium fovet, ſtultos facit.* Si non Ampliſſimo, Eximio, Illuſtriſſimo, alioque titulo compellantur, non dignantur reſponſo. *Ne manquez pas à mes Tiltres.* Accidit in quadam familiâ ut vir honeſtus marito abſente, cum fœmina agens, ſubinde illam, domicellam vulgò Iouffrouw compellaret: aderat fortè puellula. Quæ vix fari poterat, quæ ſtatim, audi ma, ma audi, ipſe dicit *Iouffrouw.* Quid ſtultius? non alius ſermo quàm de nobilitate avita, ille comes contingit ex parte proavi, ille Marchio ratione uxoris, ille Baro cognatus germanus, filia nupta eſt nobili tali, parens ducit originem ex tam illuſtri familiâ, nulli cedere debeo, *non ſum ſicut cæteri hominum.* Quid ſtultius? nónne hi diſcurſus optimè quadrant, cum iis quos ſuprà commemoravi? *Si ſingula verba,* ait Chryſoſtomus, *arrogantium in medium adduxero, cognoſci non poterit verbáne ſint ſtulti, an arrogantis, ita unum atque idem in utroque vitium eſt.* (Chryſoſt. homil. 20. a Rom.) Sunt qui putant ſe ſolos ſapere, ſe præ cæteris omnia noſſe, cæteri omnes ſyndici, cauſidici, conſiliarii, fungi, ſtolidi, bardi, blenni: quid ſtultius? numquid proverbio ventilatur, quod experientia veriſſimum comprobavit; *ſtultos ſeipſos laudare.* Suffragatur Doctor Gentium, *Dicentes ſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.* (Ad Rom. 1.) Quare dum ſe ex juſtâ cauſâ Paulus deprædicare cogeretur, ſic loquitur: *Vtinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ,* id eſt laudis propriæ, aut quæ ad gloriam meam dicturus ſum. (2. Cor. 11.) Et ſubdit, *Velut inſipientem accipite me, ut ego modicum quid glorier. Quod loquor, non loquor ſecundùm Deum, ſed quaſi in inſipientia.* Anſelmus, Chryſoſtomus, & D. Thomas ſic ajunt, inſurrexiſſe quoſdam Pheudo-Apoſtolos Corinthi qui honori Pauli multum detrahebant, ex quo neceſſitas illi fuit, pro ſuo honore reſpondere: hinc dicit, 2. Cor. 12. *Factus ſum inſipiens; vos me coëgiſtis.* (V. Lanuza tract. 2. p. 1) Adeò ſollicitè Apoſtolus qui omnem ſuperbiam, inſipientiam noverat, laudes proprias refugiebat; appoſitè Chryſoſtomus: (Hom. 66. in Matth.) *Attende & videbis nihil humilitate altius, nihil arrogantiâ depreſſius, nihil ſtultius,* quàm

quàm cum Phariſæo ſe laudare. Et paſſim dum quis ſeipſum laudat, circumſtantes dicunt, Morionem è manicâ proſpicere. Dum ſe omnibus præferunt, meritò ab omnibus ut ſtulti exploduntur; ut ſi homo gregarius in convivio honeſtorum, ſe in capite menſæ collocet. Hinc meritò Judas exploditur, qui ſe Petro ac cæteris Apoſtolis præferebat. Chryſoſtomus homilia 69. in Joannem: *Credibile eſt proditorem ſtultum exiſtentem, ante Petrum recubuiſſe, quod Evangeliſta ſignificavit, cùm dixit: cœpit lavare, deinde venit ad Petrum.* Quid mirum, ſi mulieres inſaniant, & lis olim fuerit inter duas Matronas, quæ (ut fœminæ gloriæ appetentiores ſunt) inter ſe arrogantiâ decertabant, utra nobilitate præcelleret, utra in conſeſſu præcederet: multùm altercatæ, tandem ad Carolum Quintum appellarunt, qui ut ſtatum quæſtionis probè intellexit, Salomonico ſanè judicio, litem decidit, dicens: Quæ ex vobis duabus ſtultior, illa præcedat; hîc ambæ hærere, donec ira in riſum verſa, pacem inierunt, ſapere cœperunt, & contendere deſtiterunt. Ejuſmodi igitur ſtultarum & ſtultorum plena ſunt omnia, talium ut videtis infinitus eſt numerus, hâc maniâ cujuſvis generis ac ſtatus homines laborant.

§. II.

Huic maniæ præſens remedium ex calvariis mortuorum petitur, quæ faciunt ut omnes ſint, ſicut cæteri hominum.

Aſſerunt Medici Epilepticos curari pulvere cranii humani. Mattiolus ait Mumia mederi hemicranio, calculo, gangrenæ, carcinomati & potiſſimùm vertigini; hoc certum calvarias mortuorum & oſſa cadaverum ſeriâ contemplatione, velut commolere, omnes molas inſaniæ prorſus ſiſtere, aut evertere; accedit huc recentior Doctor Schenkius, qui docet oſſa humana contrita, cum potu ſumpta, ſalubre medium contra podagram, eoque plures curatos, ait Galenus. Pes ſuperbiæ hoc pulvere facilè curabitur; ſed quod potiſſimum ac periculoſiſſimum, morbum ſuum omnes ignorant, nec emendare curant. Chriſtus omne genus morborum curavit, quoſvis infirmos ſanavit, at nullos ſtultos aut inſanos, quia ſe ſanos æſtimant: atque hinc ut Medicorum placitum eſt, nullus morbus difficiliùs curatur, omnia hîc communia medicamenta deficiunt, nec ulla proſunt, niſi unum fortaſſe, quod captum Hippocratis & Galeni longè exſuperat, à Sophocle inventum, dum aſſerit, *mors ultimus morborum medicus,* hæc ſola mederi poteſt. Hæc manifeſtò radicem morbi tollit, quæ in eo conſiſtit, quòd ſibi perſuadeant illud Phariſæi: *Non ſum ſicut cæteri hominum,* cùm mors omnes aſſimilet & faciat quales quales fuerint, ut ſint ſicut cæteri hominum. Jam ſana eſt, ſi mens hæc ſemel intrò ſumpſerit, plebeos, Principes, divites, & pauperes, mendicos, Reges, ſtultos, ſapientes, inſignes, & imos mortem æquare, cujus unius defectu omnes ſtulteſcunt, juxta illud Pſal. 71. *Non eſt reſpectus morti eorum, ideò tenuit eos ſuperbia.* Mathematici ut rectè circulum definiant, dicunt: Circulus eſt, cujus lineæ omnes ductæ à puncto ad circumferentiam ſunt æquales. Hunc circulum in pulvere humano pulcherrimè expreſſit Deus, dum dixit: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Hîc omnes lineæ æquales, nemo dicere poteſt: *Non ſum ſicut cæteri hominum,* Sapiente cap. 7. atteſtante: *Unus eſt omnibus introitus ad vitam, & ſimilis exitus.* Nudi & pares omnes naſcimur, nudi & pares in cinerem redimus. Hîc perfectus circulus eſt. Quò ſpectat illud Petri Bleſenſis ſerm. 36. in Dedic. *Cinis eſt memoria circuitus humani, vita enim noſtra quaſi linea eſt circumducta, rediens ad idem punctum. A pulvere incipiens, & per defectus naturales, quaſi circulariter progrediens, ad pulverem revertitur, juxta illud: Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Juſtinianus in Tobiam de ſuperbiæ remediis refert ex Philoſophis quemdam rogatum, in

Lib. 5. obſerv. Med. 140.

Iuſtinian in Tob. de ſuperb. remed. c. 11.

in extremis, ut præclarum aliquod documentum ac ſalutare monitum, monumenti loco poſteris relinqueret: cùm loqui non poſſet, calamo arrepto, expreſſit duo magna OO: variis poſt mortem ſuper his duobus characteribus altercantibus, uno affirmante mortem eſſe omnium oblivionem, ac illud ſignificare voluiſſe; alio aliud afferente, quidam rem acu tetigit: Ego, inquit, exiſtimem per hoc duplex OO, illum ſignificare voluiſſe, corpus & animam ſuum curſum jam perſolviſſe: corpus in cineres redire, animum in cœlum, unde originem duxit, reverti, juxta illud Eccleſiaſt. 12. *Revertatur pulvis in terram ſuam unde erat, & ſpiritus redeat ad Deum qui dedit illum.* Hic circulus omnibus conficiendus, atque utinam omnes, qui circuitum cum rhedis ſuis faciunt, vulgò *Tour à la mode*, hujus circuitus quandoque recordarentur: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris*, non tot inſaniæ ac ſuperbæ ſtultitiæ committerentur. Meminerat id probè Philippus Rex Macedo, qui in hippodromo, ubi equi in gyrum aguntur, equo excuſſus; ſolo adſurgens vidit in pulvere veſtigium corporis expreſſum, & pulveris in quem reſolvendus memor exclamavit: Ecce quàm exigua arena nos capiat, qui totius orbis dominium ſtultè affectavi. *Hæc tanto menſura viro*, hic exiguus locus, Philippum admonuit loculi, qui ſic dictus quaſi parvus locus, qui etiam ſex pedum magnati ac monarchæ orbis maximo ſat capax erit, nec plus dives quàm pauper terræ occupabit. Hoc ſi ditiſſimi mercatores, hoc ſi ornatiſſimi ſcabini, hoc ſi ampliſſimi conſiliarii qui hîc in pulvinis ſedent, recogitarent, non ſic pauperes, orphanos, deſertas viduas deſpicerent. Si recogitarent ſe omnes breui pares futuros, in cinerem pariter redigendos, omnes lineas, ad hanc circumferentiam eſſe æquales, quàm accuratè hanc legem Deut. 1. ſervarent: *Nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis ac magnum.* Seneca aliquam diſtantiam, diſcrimen aliquod aſſignare velle videtur: aliqui enim naſcuntur ex patre nobili, potente Rege, alii ex ruſtico, mechanico, mendico, hic in palatio, alter in mapalibus: hic in ſplendidiſſimo cubili, in molliſſimo ſtrato; alter in caſa, in ſtramine, *impares*, inquit, *naſcimur*; ideò tamen non cogitandum: *Non ſum ſicut cæteri hominum.* Subdit enim, *pares morimur: ſicut cæteri hominum: Conditor*, inquit ille, *juris humani, nos natalium & nominum claritate diſtinxit, niſi dum ſumus*, dum vivimus. Fieri mihi in hoc orbe cum hominibus videtur, velut in ludo ſcaccorum aut latrunculorum, ubi varii varias partes agunt: hi equitum, illi peditum, alii ſtultorum, ille Reginæ, iſte Regis, & quiſque pro ſuo modo tractandus, quiſque ſuâ viâ graditur, Regi omnia cedunt, idque dum luſus durat; at luſu abſoluto, omnes promiſcuè ſuſque deque, in ſaccum *ſimul in unum dives & pauper*, ubi Rex & Regina inter ſtultos, equites cum peditibus commiſcentur, hoc Propheta indicavit, dum dixit: *Parvus & magnus ubi ſunt, & ſervus liber à Domino.* Hîc quis magnus eſt, quia annua aliquot millia in cenſu annuo, quia præclarum officium, pingue beneficium, quia ex nobili & illuſtri familiâ. Ideò ſibi perſuadent quòd non ſint ſicut cæteri hominum, ſed cæteris majores, excelſiores, & ſublimiores, cùm ut, ait Seneca, in hoc ſimiles ſtatuis ſint, quæ non ideò majores, eò quòd altæ baſi inſiſtant, nec nanus ideò major eſt, quia in monte conſiſtit. Mors nos aliâ ulnâ metitur: hæc 1. nobis exuit cothurnos dignitatis & honoris, baſim auream opum & divitiarum; atque his exutos omnes calceat eodem modulo ac muſtriculâ, omnes tondet ſuper eundem pectinem ad calvariam uſque, & omnes metitur eâdem ulnâ 5. aut 8. pedum, quæ omnibus conveniens. Atque adeò, ut Philoſophus ait: *Mors ubi res fortuna malè diviſit, exæquat omnia.* Hîc fortuna partes ſuas egit, & multis malè diviſit. Divitias avaris, formam luxurioſis, honores ſuperbis & faſtuoſis, plurima bona natura peſſimis, dignitates ſtolidiſſimis elargitur; & luſu illo latrunculorum abſoluto exæquat omnia, & ut Poëta recens ait:

Ludente

Sen. Ep. 91.

Pſal. 48.

Iob c. 3.

Sen. Conſol. ad Marciam cap. 20.

Ludente fato ſidit omnis
In cumulum tumulumq́; faſtus.

§. III.

Æquat mors omnia.

COnſimili ludo placuit Philoſopho Cynico Alexandri faſtum ludere, illo enim prætereunte fanum aliquod divorum, Diogenes in cœmiterio inter calvarias mortuorum volutabatur, & nunc unam, nunc alteram cõtemplabatur, nunc hanc arreptam abjiciebat, nunc alteram arripiebat: hunc Alexander intuitus percunctarus eſt, quid illic inter mortuos vivus degeret? reſpondit ſe quærere calvariam Philippi Macedonis parentis ejus, ſed hactenus reperire non potuiſſe, quia nullum inter eas diſcrimen; qui volet tres pyramides conſulat quas exciſâ urbe Damaſci Tamburlanus ex craneis mortuorum erexit, ac iſtic inquirat cujus calvaria ſummo, cujus infimo loco jaceat, ita æquat omnia. Quiſquis ergò apud ſe ſtatuit, ſe non eſſe ſicut cæteri hominum, cum Diogene cœmiterium adeat, illic inquirat, quæ diſtinctio inter cranium ruſtici & nobilis, ſecernat caput Platonis & Morionis, aut Crœſi & Iri, Narciſſi & Therſitis. Ad hoc quemque veſtrûm exhortatur magnus Baſilius: *Contemplare ſepulchra, vide num poßis diſcernere quis ſervus, quis Dominus, pauper, quis locuples.* Edoctus hoc à Barbaro Conſtantinus Imperator, qui Romam ingreſſus, Hormiſdæ Perſæ, magnificentiam urbis oſtendir, petiitq́ue quid ſibi de eâ videretur, cui ille: Romæ æquè ac alibi homines mori, & plura funera in aulâ, quàm in caula eſſe. Conſimile Alphonſi Arragonum Regis reſponſum fuit: rogatus enim quæ res, Reges ac privatos, divites ac pauperes, claros & obſcuros, omnes denique æquaret? reſpondit laconicè *cinis.* Ad hanc arenam, ſiſtunt omnes potentes ſæculi, tumentes fluctus ſuos. Mors pauperem & divitem, dominum & ſervum, iiſdem inſignibus, vili linteo condecorat, Regem & mendicum tunicâ ligneâ ejuſdem formæ induit; quâ omnes varii & multiplices veſtium modi ad antiquum modum rediguntur, hîc fiunt *ſicut cæteri*, quicumque in togâ aut purpurâ præ cæteris excelluêre. Refert in hanc rem hiſtoriam peramœnam, Radzivilius: Cayri in Ægypto templum Turcicum, Moſcheam vocant, hâc ratione ædificatum eſt: Aſſanus Baſſa vir tam vafri quàm avari ingenii, nomen ſuum in orbem vulgaturus, rarum aliquod & magnificum opus excogitavit. Nullis tamen ſuis ſumptibus; ad quod conſilium cœpit plenum ſceleris & amentiæ: ubivis locorum proclamari juſſit, conſtituiſſe ſe ingens Deo templum condere, quod quo felicius exurgeret, omnibus undecumque adventantibus liberaliſſimam ſtipem erogatum iri edixit, dictuſque eſt certus dies ac locus partiendæ eleëmoſynæ. Evocavit hæc res immenſum populum ex Ægypto univerſa, ſed & aliis ex regnis, Cayrum plurimi confluxere; in adventum horum Aſſanus maximum numerum induſiorum & tunicarum ejuſdem generis ac coloris parari juſſit. Eos autem qui ſtipem accepturi venerant, ex ampliſſimo atrio, in aliud æquè amplum per varia oſtiola, & nonniſi ſingulos tranſire voluit. In hoc tranſitu ſingulis ſuæ veſtes ademptæ, & induſium tunicaque nova, vi obtruſa. Hoc eo aſtu factum eſt, ut quidquid à tot millibus hominum, in viaticum fuiſſet aſſumptum, id omne dicto loco relinqueretur: ſolent enim illic locorum pecuniam quam itineri deſtinarunt, induſiis aut pileis inſuere: & quamvis nemo non maluiſſet, ſuum induſium, & tunicam aut longè pretioſiorem aut etiam viliorem aſſervare, cogebantur tamen eodem modo, omnes indui; atque ita per poſticum dimiſſi ſtabant, velut in valle Joſaphat. Ploratus tandem populi ac ululatus coortus, veteres ab Aſſano veſtes poſtulantis, quas ille exſtructo rogo omnes in ignem conjecit. Sed norat qualis Phœnix naſceretur ex iſtis cineribus: tanta enim vis pecuniæ ex iſto buſto ſublata, ut ea ædificio tam nobili ſufficeret. Simillimè nobiſcum mors agit. Veſtem vilem, pretioſam, vel invitis eripit, & novam ſepulchralem ejuſdem for-

Adrichom. in theat. terræ, pag. 84.

Baſil. ſerm. de morte.

V. Corn. in cap. 14. Act.

Radzivilius Epiſt. 3. itin. in Paleſt.

 mæ

mæ ac coloris obtrudit; nos quidem ut Paulus loquitur: *Ingemiſcimus gravati, eò quòd nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri.* Verùm fruſtrà renitimur: velimus, nolimus, omnibus exuendi, uniformiter omnes induendi.

2. Cor. 5.

Sed audite quomodo vaniſſimi hominis crudelitas ſit vindicata: Imperator Turcicus Imbraimum Baſſam ad eum miſit cum litteris, quibus Aſſano ſeriò præcepit, quàm primùm ab Imbraimo litteras accepiſſet, ipſe ſuum caput Conſtantinopolim mox mitteret; fatales ejuſmodi litteras Turcarum Imperator, ipſe ſuâ manu ſolet ſcribere, & Holoſerico nigro obvolvere: harum epiſtolarum ſummarium ſemper eſt: *mitte mihi caput tuum.* Quiſquis es Rex an Cæſar, quando Imperator cœli, nigras ejuſmodi litteras miſerit, reſiſtere non potes, excuſare non licet, deprecari nil juvat; effugere non vales, non auro, non pecuniâ corrumpere, actum eſt. Quicumque in togâ aut purpurâ ſe circumſpiciunt, viri, fœminæ, puellæ, circumornatæ ut ſimilitudo templi, recordentur unam tunicam ſemel induendam ligneam, ſine plicis, *moribus antiquis*, & derepentè uti pavones demittent plumas, longumque firma. Nuperum eſt quod interſero: accidit ut quædam apud ſartorem multis ageret, quemadmodum veſtem confici vellet, tot limbis, tot ſtriis, tot ſciſſuris, tot plicis: cumque illi varias exhiberet formas, nec ulla placeret, quidam hæc curioſè obſervans, vidit in vicinia fabrum lignarium præ foribus expoſuiſſe varia ſarcophaga; hîc ille ad puellam, iſthæc, inquit, tibi tunica optimè conveniet, ſemel induenda eſt, optimæ menſuræ eſt, ac forma antiqua; hæc ſecum mente volutans quærit & queritur David Pſal. 93. *Vſquequo peccatores Domine, uſquequo peccatores gloriabuntur?* noſtis quouſque, quamdiu? *donec fodiatur peccatori fovea*, donec videant ſepulchrum. Rem confirmat Divus Petrus Damianus. *Superbiæ ſpiritus inflat? ſepulchrum ad mentem redeat. Neceſſariò illic rigidæ cervicis tumorem premimus, ubi cinerem nos proculdubiò cineremq; penſamus. Quid ſuperbis terra & cinis?* Sepulchrum ad mentem redeat, nam ut Auguſtinus,

Damian. opuſc. 15. cap. 22.

§. IV.

Monumentum ſic dictum quaſi moneat mentem.

Aug. tom. 4. de curâ pro mortuis gerenda c. 4.

Quòd terra & pulvis ſimus, quare:

Cùm fæx, cùm limus, cùm res viliſſima ſimus,
Vnde ſuperbimus? in terram terra redimus.

Ipſe diabolus ſpiritus ſuperbiæ, qui ipſum Deum aggredi auſus eſt, & ſe adorare præcepit, unde poſtea tam humilis ac demiſſus? Marci 5. in Energumeno, *Videns Ieſum à longè, clamavit & adoravit eum.*

Chryſologus ſermone 17. miratur tantam ſubmiſſionem in ſuperbiſſimo dæmone: *Quid eſt,* inquit diabole, *quid eſt, quem trinâ tentatione provocabas ad lapſum, quem promiſſione regni ut te adoraret ſubdolus ambiebas, nunc tremens & miſerandus prolaberis & adoras?* Cauſam noſtis? ex Evangeliſtâ diſce, *ſemper die ac nocte in monumentis erat.*

Ecce, inquit Chryſologus: *Qui honores omnes regni promittebat & gloriæ, habitare fœtidis corruptione cadaverum reperitur in tumulis.* Sit homo ſimilis ſuperbiſſimo dæmoni; ſi habitet dumtaxat mente in monumento, humiliabitur. Omnia comparata erant, ut Paulo & Barnabæ tamquam Diis ſacrificaretur; ſed quid Paulus? *Mortales ſumus, ſimiles vobis homines*, non Dii immortales. 2. Machab. 9. Antiochus exclamat: *Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.* Ita & optimi & peſſimi à morte ſapere diſcunt. Unde rectè Chryſoſtomus: *Sepulchrum*, inquit, *eſt ſchola humilitatis*, in hâc quiſquis ſe exercuit, ſapere didicit, cum faſtu omnem mundi ſtultitiam exuit.

Act. 14.

Alexander cui parvitas orbis, magni nomen dedit, poſt ingentes victorias, uſque ad ultimos fines terræ *exaltatum eſt & elevatum cor ejus.* Sed ſubitò omnis faſtus reſedit:

1. Mach. 1.

ſedit: *nam poſt hæc decidit in lectum, & cognovit quia moreretur; & vocavit pueros ſuos nobiles; qui ſecum erant nutriti à juventute, & diviſit illis regnum ſuum, cùm adhuc viveret.* Quis credat etiamnum viventem, dum ſpes reſurgendi ſupereſt, adeò animum ab omni honore & divitiis avocare potuiſſe? & ne vetera dumtaxat ſectemur, quid exiſtimatis alterum illum orbis Chriſtiani Alexandrum, Carolum V. impuliſſe, ut ſe ultro in vivis imperio abdicaret, & poſt tot triumphos orbi notiſſimus, ſoli Deo notus viveret, & mundo ſpreto ſecederet? noſtis ubi hæc omnia ſpernere didicerit? hic inter regiam ſupellectilem ſuam, ingentem ciſtam ſemper circumferri curabat, cujus ipſe ſolus clavem geſtabat, & ſub veſperam quacumque diverterat, ſemper ad cubile deferri volebat. Erant qui Theſaurum illic detineri, alii ſingulares libros, raros hiſtoricos hîc abdi arbitrabantur, ad quos Cæſar quandoque ſubridens dicebat, rem ſibi cariſſimam & in uſum maximè neceſſariam illic abditam latere: Sarcophagus enim incluſus erat, quem veſperi dimiſſis aulicis Carolus metiri ſolebat, num tantum Cæſarem caperet, atque hanc ſcholam quinquennio ſic frequentavit, ut tandem humilitatis doctor evaſerit, & ſtultitias mundi riſerit; quoque tenaciùs hæc lectio inhæreret, in ſeceſſu Hieronymiano, ſibi exequias celebrari curavit: quibus vivus omnium lachrymis interfuit, & de ſtultitia mundi triumphavit. Etenim ut rectè Hieronymus ad Paulinum, *facilè contemnit omnia, qui ſe cogitat moriturum.*

Hinc credo morem illum inoleviſſe, ut ubi quis Pontifex & caput orbis creatus eſt, adſit qui incenſâ ſtuppâ exclamet: *Pater ſancte hominem memento te, ſic tranſit gloria mundi.* Quod diſertis verbis Bernardus Eugenium Pontificem docuit, dum dixit. *Quantorum in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis perſpexiſti, quibus ſucceſſiſti in ſedem, ipſos ſine dubio ſequeris ad mortem.* Non infulas, non faſces, non ſceptra, mors veretur aut reveretur:

Bern. Ep. 37.

Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumq; turres, ———
——— & ſceptra ligonibus æquat.

Hinc illud ſymbolum omnibus magnatibus impreſſum vellem, quod Gisbertus Maſius an. 1594. Bruxellis in ſacello palatii coram Erneſto Archiduce Epiſcopali mytrâ inauguratus ſibi ſumpſit: *mors omnia æquat.* Hoc altè in animum dimiſerat Carolus, qui vel hoc ſolo immortalis fuit, quòd ſe mortalem cognovit. Ut ex eo manifeſtum eſt, quod poſtquàm Franciſcum I. Galliæ regem è Ticinenſi prælio captivum abduxiſſet, atque Madriti in pariete celeberrimum Caroli ſymbolum legiſſet, *Plus ultra*, appoſitò per ludibrium cancro, ſubſcripſit *plus citra, hodie mihi, cras tibi*: Non captivo ſuccenſuit ſuperbè victor, ſed ſubmiſsè prorſus ac verè de ſe ipſo ſentiens, ſubjungi juſſit: *homo ſum, humani nihil à me alienum puto.* Matthæi 8. cùm Chriſtus veniſſet Capharnaum: *acceſſit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: Domine puer meus jacet in domo mea paralyticus, & malè torquetur.*

Unde iſta cura & ſolicitudo pro lixa & Calone, ut nobilis decurio ipſe excurrat ad medicum? quin imò ubi Chriſtus dixit: *ego veniam & curabo eum*, omni humanitate ac humilitate reſpondit: *Domine non ſum dignus ut intres ſub tectum meum, ſed tantùm dic verbo & ſanabitur puer meus.*

Unde iſta humanitas, iſta urbanitas, iſta benignitas erga vilem famulum in barbaro milite? quæ enim vita magis inurbana quàm militaris, qui omnia vaſtant, omnia diripiunt, incendunt, mactant, omnia jura humana ac divina violant, ut inter militiam & malitiam, teſte Bernardo, ſumma affinitas ſit. Ubi tota mundi Machina conſternabatur, omnia elementa conjurabant, univerſa terra contremiſcebat, cœlum inhorreſcebat: milites ſub cruce aleis ſuper veſtem ejus ſortem mittebant.

Unde hæc igitur in milite benignitas, clementia, humanitas? rationem manifeſtam ipſemet allegat: *Nam & ego homo ſum.*

Nam & ego ejuſdem maſſæ ſum, morbis obnoxius, nam & ego mortalis ſum ſicut cæteri. Finio & omnibus præſentem medicinam adhibuero, ſi unum mortuum perorantem inducere valuero; hîc enim immotus & elinguis omnem Tullianam longè excedit facundiam, Auguſtino atteſtante: *Verè ſi ipſa oſſa arida audire volueris, tibi prædicare poterunt, & dicere: ô miſer quid ſuperbis? attende ad me, hoc quod tu es, ego fui; & quod ego ſum modò, tu eris.*

Auguſt. ad frat. in Erem. ſer. 66.

§. V.

Mortui ad vivos perorant ut ſtultam ſuperbiam deponant.

SAul ſibi perſuadebat ſe non eſſe ſicut cæteri hominum, ſemel autem brevem concionem audiit mortui Samuelis, qui canâ & promiſſâ barbâ è ſepulchro quaſi in ſuggeſtum aſcendens, hæc pauca ad Saulem verba habuit: *Cras autem tu, & filii tui mecum eritis.* Et ilicò omnes illi elti ſpiritus ceciderunt, *ſtatimq́ue Saul cecidit porrectus in terram, extimuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo; conturbatus enim erat valdè.*

1. Reg. 8.

Non caret myſterio quod Paulus de Abele mortuo ad Hebr. 11. pronuntiavit: *Defunctus adhuc loquitur*, adhuc concionatur, meliùs quàm vivus. Jam quinque millibus annorum mortuus, & defunctus adhuc loquitur. Ille conſiliarius jam tot annis mortuus, ille Præſes, ille nobilis, ille Rex, tot annis mortuus, tot Imperatores, tot Pontifices mortui, ſed quique eorum: *Defunctus adhuc loquitur.* Multi diſerti & eloquentes concionatores in luxum & ſuperbiam invecti, ſed nemo ut defunctus loquitur: hic pro themate ſibi ſumit: *Memor eſto judicii mei, ſic erit & tuum; mihi heri, tibi hodiè.*

Eccli. 38.

Aureæ eloquentiæ flumen Chryſoſtomus plurimas eaſque præclariſſimas ad populum Antiochiæ conciones habuit, ſed noſtis quæ ex omnibus efficaciſſima extiterit, quæ maximos animorum motus concitavit, ad quam frequentiſſimi, ut numquam aliàs concurrerint? illa fuit, quàm mortuus & paucis verbis habuit: ferunt enim Hiſtorici Theodorum Imperatorem ſacrum corpus D. Chryſoſtomi defuncti, theca argentea incluſum Conſtantinopolim delatum, ad ſummum templum, collocaſſe in cathedrâ, in quâ ad populum ſacer antiſtes verba habere conſueverat; at jam mutum & elingue illud os aureum, corpore erecto, numquam diſertius peroravit, numquam frequentiori auditorio dixit; omnes fluentibus ubertim lachrymis à mortui ore pendebant.

Baron. Rader. aula S. cap. 13.

Exiſtimem auditores ſi hodiernâ die in hoc ſuggeſtu aliquem vitâ functum adſpiceretis, me ſilente ſat ille loqueretur; quaſi verò non tot ſuggeſtus quot tumuli, non tot roſtra quòt funera, non tot oratorum ora quot mortuorum cranea, & oſſa? Luc. 16. rogat epulo è flammis talem concionatorem mitti ad fratres ſuos: *Si quis ex mortuis ierit ad eos, agent pœnitentiam.* Si quis, ſi vel unus, & ecce tot millia concionatorum habemus quot funera, ſed ſi unum ob oculos ponatis, indubiè ageris pœnitentiam, abjicietis ilicò omnes inſanias, & vanitates falſas. Hos quandoque adite, & ſepulchra mortuorum contemplamini, illic ſapere diſcetis.

Refert Cæſarius de Liffardo viro nobili qui diu in Religione ſanctè vixerat, ad omnia infima officia ſe ſubmiſerat. Dum tandem à ſuperbiæ dæmone poſſeſſus, hæc ſecum, Liffarde quid agis? abſit à te tuiſque tantum dedecus, ut pecudes paſcas, macte animo Liffarde, ad ea quæ tuo genere digna ſunt enitere, eripe hoc te ergaſtulo aſcetico, in priſtinam libertatem nobilitatemque vindica. Dixit, firmeq́ue conſtituit cucullum excutere, & aſceterio profugere; ſed jam jam abiturum præoccupavit nox, quam cùm duceret inſomnem, ecce tibi ſeſe oculis ejus obtulit vir Auguſtæ Majeſtatis, quem ſequi juſſus, præeuntem ſecutus eſt; januis omnibus ultrò apertis ventum ad cœmiterium, in quo cùm omnia ſepulchra ſubitò vaſto hiatu aperirentur, Liffardus ad tumulum

ductus

ductus eſt, in quo putridum & undique ſcatens vermibus cadaver, haud ita pridem humatum erat, audiitque hanc brevem exhortationem: *Miſer quò vadis? ſi tibi vis parci, noli ſuperbiâ elatus Religioſæ vitæ ſtatum deſerere.* Dixit, at Liſſardus omnis generis ac nobilitatis ſuæ immemor, mortis memor, cum ſummâ vitæ ſanctitate & animi demiſſione in Religione perſeveravit. Veriſſimè dictum & juſtiſſimè à ſummo Juriſta Baldo leg. 3. Cod. de Manumiſſ. *Rex mortuus aperit oculos viventis.* Quot ſunt qui propriam ſtultitiam videre non potuerunt, ſibi perſuadentes ſe Deos eſſe, non eſſe *ſicut ceteri hominum*, donec mortuus aperuit oculos ſtultorum.

ug. ſerm. 8. ad frat. Erem.

Auguſtinus Romæ obambulans cum matre ſua ad oſtia Tyberina, opportunitatem & ventos operiens, redeundi in Africam: incidit in Pontianum præfectum virum clariſſimum, qui urbe egreſſus fuerat ad Auguſtinum videndum ac viſendum, à quo humaniter & perquam officiosè deductus, *ad intuendum diligentiùs magnifica ædificia & opera paganorum*: *Et deductus ſum*, inquit Auguſtinus, *cum ceteris ad videndum cadaver Cæſaris in ſepulchro, & vidi quòd omnino eſſet colore livido ornatum, putredine circumdatum; ventrem ejus diruptum & vermium per illum tranſeuntes catervas proſpexi, diroq; famelici in foveis oculorum paſcebantur, crines ejus non adhærebant capiti, dentes ejus non apparebant labiis conſumptis, & intuens matrem Chriſtianam dixi: ubinam eſt Cæſaris corpus præclarum? ubi capilli ſolares? ubi facies decora? namque venerabantur homines, timebant principes; & reſpondit mater pietate plena: fili omnia ſibi pariter defecerunt, quando defecit ſpiritus ejus, reliquerunt eum captivum in ſepulchro trium brachiorum, plenum fœtore & putredine. Eja ergo,* inquit, *fideles Chriſti conſiderate quid ſumus.* Et ad ſtultos ſæculi: *Quid ergo inflaris ô dives! cur non attendis quæ audis? cur turbaris cùm proſpicis? cur non converteris cùm hæc quotidie experiris.* Profectò magnus ille Dux Franciſcus Borgia viſâ Iſabellâ mortuâ aperuit oculos, quamque paulò antè viderat adeò ſpecioſam in gloria, exclamavit; hæccíne eſt illa Iſabel! uti olim dixerunt: *hæccíne eſt illa Ieſabel?* ecce illa orbis domina! nil aliud ſupereſt, nil venuſtatis, nil majeſtatis, nil gloriæ? hæc attendite & pro Epilogo hoc breve ſed nervoſum magni illius Cancellarii Angliæ Epitaphium cordi inſculpite:

Aug. ſerm. 48. ad frat. in Erem.

HIC NIHIL EST MORI.

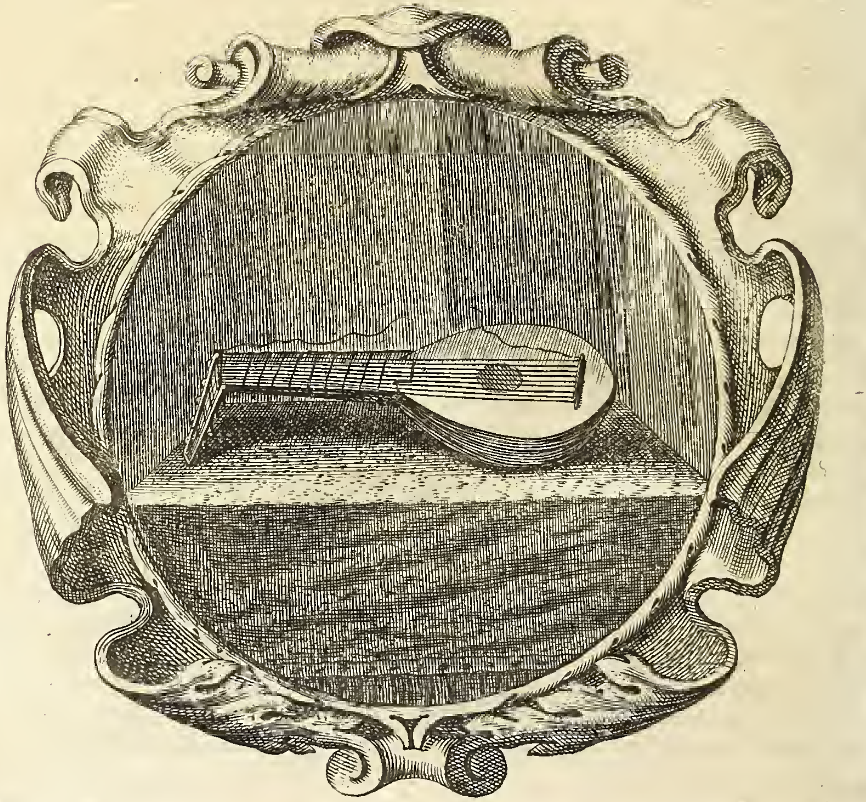
Hîc nihil de tanto viro qui caput Angliæ audiebat, hic nihil prudentiæ, conſilii, officii, dignitatis, nil illius magni Mori: quia mors nihil illi erat, hîc nihil eſt mori, id eſt, ſtulti.

Velaſquez c.1. ad Philip. c.14. n.5.

EMBLE-

EMBLEMA XXXIX.

Omnia benè fecit. Marci VII.

QUI NON VIOLAVERIT UNAM.

DOMINICA VNDECIMA POST PENTECOSTEN.

Ut eum, qui OMNIA BENE FECIT proximè æmulemur, neceſſum eſt omnes animi intendi nervos in hoc unum, ut omnes ſanctitatis numeros, quæ in myſtico decachordo decem mandatorum Dei conſiſtit, expleamus: ne quâ chordâ ruptâ, virtutum pulcherrimus ille concentus interrumpatur.

§. I. Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. *Iac. cap.2.*

§. II. *Bonum ex unâ, integrâque causâ exiſtit: malum autem ex ſingulis, ſingularibuſq; defectibus.* D.Thom.1.2.quæſt.18.art.4. ad 3.

DOMI-

DOMINICA VNDECIMA POST PENTECOSTEN.

Omnia benè fecit. Marc. VII.

STRABO refert Eunomium Cytharœdum Locrenſem cum Ariſtone muſico Rhegino & voce & fidibus certaſſe: dum ecce pernici argutoque pollice fila terens, medio in certamine, chorda abrumpitur, & de palma ipſo ſub plauſu conclamatur. At ut fortè ſubter arborem conſederant cicada eò convolans felici caſu, in Eunomii citharâ requievit, & fractæ chordæ ſonum, vocali gutturis nervo ſupplevit. Hinc Locris in Italia ſtatua viſitur Eunomii, quæ cicadam citharæ inſidentem exhibet. Liceat hæc ad primum humani generis parentem referre, qui in loco deliciarum collocatus, concentum virtutum longè ſuaviſſimum reſonabat, quo Adam velut alter Orpheus omnes animantes ad nutum, quò lubebat, agebat. Dum ecce medio in plauſu, chorda rumpitur, gula diſtenditur, fides frangitur, totius mundi harmonia diſturbatur: jamque conclamatum erat, niſi cœlitus cicada delapſa defectum inſtauraſſet, niſi, inquam, redemptor noſter in crucem diſtentus, cytharam novis nervis reparaſſet.

Mirari quiſpiam poſſet ſi legem Dei citharæ, ac mandata ejus fidibus muſicis comparavero, niſi me irrefragabilis Doctoris commoveret auctoritas: Pſalmo 32. hortatur nos Propheta: *Confitemini Domino in cithara, in pſalterio decem chordarum pſallite ei.* In quæ verba Auguſtinus: *Pſalle,* inquit, *in pſalterio decem chordarum: præcepta enim legis decem ſunt. In decem præceptis legis, habes pſalterium. Perfecta res eſt* (nulla chorda deeſt) *habes ibi dilectionem Dei in tribus, & dilectionem proximi in ſeptem.* Summus ille, qui cœlitum choris præeſt phonaſcus, nos omnes citharœdos eſſe voluit: citharam in manus dedit decem chordis mandatorum concinnè inſtructam. In hac cithara, ſi vel una fides rupta eſt, omnis concentus tollitur, omnis ars & induſtria fruſtra deſudat; ut rectè obſervat Hieronymus, in illud Iſaiæ c.16. QVASI CITHARA SONABIT. *Benedic,* inquit, *anima mea Domino, & omnia interiora mea nomen ſanctum ejus: quomodo enim cithara non emittit vocalem ſonum, atque compoſitum ſi ſaltem una chorda rupta fuerit, ſic ſi una virtutum chorda defuerit, non poterit melos dulce reſonare.* Quid enim prodeſt aliquem caſtitate, juſtitiâ, pietate in pauperes præcellentem eſſe, ſi temperantia defuerit, & homo ebrioſus ſit? quid prodeſt temperantem, jejuniis, orationibus addictum, ſi ſcortator aut adulter ſit. Quid ſi omnia præcepta obſervet, ſed quandoque in res alienas manum injiciat? hac unâ chordâ diſruptâ, perit omnis concentus virtutum, quo nihil eſt ſuavius.

Hieron. l.6. in Iſa. c.16.

§. I.

Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. Jac. c. 2.

HIc locus Apoſtoli quibuſdam obſcurus viſus eſt, & intellectu difficilis, quomodo quis peccando in uno, factus, ſit omnium reus: nam qui furatur, hoc actu non ſcortatur: qui ſcortatur non occidit. Quique unum flagitium committit, non continuò omnia admiſit. Quare S. Auguſtinus ſuper hac ſententia ut implexa, *Aug. epiſt. 29. ad Hier.*

populo tamen profutura, Hieronymum conſulit: *Quæro, & per Deum obſecro ut exponas mihi, quod multis exiſtimo profuturum, quomodo accipiendum quod in Epiſtola Iacobi ſcriptum eſt: Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus ſit omnium reus*; ac primò quidem ſuum ſenſum exponit: *factus eſt omnium reus, quia contra charitatem facit, unde tota lex pendet. Reus itaque fit omnium, faciendo contra eam, in qua pendent omnia.* Quò ſpectat illud Gregorii hom. 27. in Evangel. *Præcepta Domini multa ſunt & unum: multa per diverſitatem operis, unum in radice charitatis.* Porrò charitas per omne mortale excidit, & habitum juſtitiæ diſcindit; Job 29. *Iuſtitiâ indutus ſum, veſtivi me ſicut veſtimento.* Ubi appoſitè Gregorius: *Veſtimento utique cùm veſtimur, omni ex parte circumdamur; ille ergo juſtitiâ ſicut veſtimento veſtitur, qui ſe ubique bono opere protegit, & nullam partem actionis ſuæ peccato nudam relinquit.* Fit enim in hoc animæ veſtimento, quemadmodum in veſtibus Sacerdotum, ac vaſis ſacris, in quibus ſi notabilis pars deſit, totum profanatur. *Greg. l. 9. mor. c. 12.*

Aliam ſimilitudinem ex habitu militari, ſeu panopliâ, adducit auctor operis imperfecti in Matth. cap. 25. Sicut, inquit, miles ſi toto corpore fuerit armis veſtitus, & unam partem habuerit nudam, nihil ei prodeſt, quòd toto reliquo corpore fuerit ferro veſtitus: ſic Chriſtianus ſi juſtitiam fecerit, & in uno peccaverit, ſimiliter peccator ſtatuitur, & lethali ictu ſauciatur. Qui *alta nomina* habent ſemper uno loco ſauciari poſſunt. Achilles toto corpore invulnerabilis, exceptâ pedis plantâ, in qua telo Paridis læſus eſt: Aiax verò Thelamonius toto corpore invulnerabilis, axillam ſi exceperis: quia Hercules cetera corporis membra leonina pelle involverat, axilla intecta ubi pharetram geſtabat; & ecce hæc pars à vulnere intacta non fuit. Quot reperire eſt toto corpore & animo invulnerabiles, qui dumtaxat unico in membro ſauciari poſſunt: alii in oculo, alii in pede, alii in auribus, alii in lingua. *V. Paez hîc in Epiſt. Iacob. c. 2.* *Homerus Iliad. 4.*

1. Reg. 17. Goliath ceterà armatus: *Caſſis ærea ſuper caput ejus, & loricâ ſquammeâ induebatur, & ocreas æreas habebat in cruribus, & clypeus æneus tegebat humeros*; fronte ſolâ nudus, vulneri locum præbuit. Ita multi armati oculis, nil inverecundi aſpiciunt: armati linguâ, nil injurioſi effutiunt: armati manibus, nil alieni ſurripiunt; ſed ſolâ fronte inermes, in capite vulnerabiles, vindictam ſpirant & ſanguinem.

Sunt, quis credat? qui ſolo corde ſauciari poſſunt. Refert Novarinus Spadiatem hanc à Deo gratiam conſecutum, ut nulla parte corporis in bello vulnerari poſſet, excepto ſolo corde, quod ſingulari armaturâ præmunire conſuerat. Hoc indubitatum complures ad ebrietatem, ad fornicationem, ad furtum, ad calumniam invulnerabiles eſſe, qui nec oculis, nec auribus, nec linguâ, ſed ſolo corde ſauciari queunt. De quibus Propheta ait: *Mala autem in cordibus eorum.* Quot ſolitarii, è ſeptis ſuis ſolo corde evagantur, quot ab omni occaſione remoti, ad actus externos ſubverecundi, in corde ſuo flagitium meditantur & corde mactantur, quos non magis juvat cetero corpore virtutem ſpirare, quàm ſi quis omnibus membris valeat, ac in uno graviter ac lethaliter ſaucius ſit. *Novarin. Schediaſm. pag. 261.* *Pſal. 27.*

S. Dionyſius, Richardus Victorinus, aliique, aliter hunc locum exponunt: peccantem in uno, fieri omnium reum, quòd omne meritum amittat, ac ſi totam legem violaſſet, juxta illud Eccleſiaſtes: *Qui in uno offenderit, multa bona perdet.* Quod S. Dorotheus confirmat: *Si decies cuique bene operari contigerit, & ſemel tantùm ex habitu malo, facere malum, id unicum tanta illa bona perdit ac deſtruit.* *Rich. Victorin. l. de incarn. p. 1. c. 14.* *Eccle. c. 9.*

Liranus & alii docent omnium fieri reum, quia eandem pœnam damni, ſcilicet privationem gratiæ & gloriæ incurrit, ac ſi omnia præcepta violaſſet: ubi enim amittitur charitas, ſeu gratia juſtificans, quæ eſt forma omnium virtutum, ceteræ

ceteræ omnes ſquallent, & anima monſtroſa redditur. Monſtrum definitur: individuum habens defectum notabilem toti ſpeciei alienum. Sit quis omnibus membris eleganter efformatus, colore vivido, ore venuſto:

Horat. *Spectandus nigris oculis, nigroq; capillo.*

Si ſtrabo ſit, ſi claudus, ſi balbus, ſi gibboſus, is monſtris annumeratur. Nactus quis ſit hanc aptam corporis ſymmetriam, ut longitudo ad latitudinem ſit ſextupla, ad craſſitiem decupla: ad cubitum quadrupla, ad extenſionem utriuſque brachii æqualis, ad pedem exporrectum ſextupla, omnia denique ad unguem expolita ſint; ſic tamen ut oculum dumtaxat in fronte habeat, lunatas habeat plantas, binos tantummodo digitos, collum anſerinum, jam ab Auguſtino & Damiano hi inter monſtra meritò recenſentur. Uti & ille, cui naſum anteſignanum, tam amplâ porrectum mole Strada deſcribit, ut eum emungere nequiret; quippè major multò erat quàm ut ad eum manus poſſet pertingere. Tantumque ab auribus diſtabat, ut dum ſternueret, non niſi dudum pòſt ſonus ad aures perveniret.

Leſſ. de provid. numinis l. 1. n. 36.

Auguſt. l. 16. de civit. c. 8. Damian. libell. de miracul. Strada proluſ. Acad. piſtor. ſuburr. p. 464.

Quin & illi monſtroſi habendi ſunt, quos Chreſolius & Nierenbergius teſtantur caudatos in lucem prodire, quòd Auguſtinum virum ſanctiſſimum appenſis ad illius togam, neſcio quorum animalium caudis, fœdè illuſiſſent. Pulchrè Lucas Abbas: *Hæc eſt decem membrorum totius corporis mirabilis pulchritudo, quæ in pleno decem præceptorum catalogo, nullam in ſe partem membrorum fœdam relinquit.*

Chreſolii antolog. c. 3. ſec. 2. p. 84. Nierenb. hiſt. nat.

Nyſſ Sermones Dom. 5. poſt Epiph. diſc. 3.

Idem in ſtatuâ aut ſimulachro quopiam videre eſt, quod ut perfectum ſit, omne vitium, omnis exceſſus & defectus abſit neceſſe eſt, cùm juxta Ariſtotelem lib. 4. Phyſicorum: *Perfectum & totum ſit id cui nihil deeſt.* Quod egregiè ad mores Socrates tranſtulit, dum dixit: *In vita perinde ut in ſimulachro, omnes partes pulchras eſſe oportere.* Talis debet eſſe anima, quæ ſponſo ſuo placere ſtudet, quam laudat Cant. 4. *Tota pulchra es anima mea, & macula non eſt in te.* Monet rectè Eccli. 33. *Ne dederis maculam in gloria tua.* Sicut Salomon, qui de ſe ipſe fatetur: *Puer autem eram ingenioſus, & nactus animam bonam.* Et Nehemiæ 13. *In gentibus multis non erat rex ſimilis ei, & dilectus Deo ſuo erat, & poſuit eum Deus regem ſuper omnem Iſraël, & ipſum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.* Et hinc cap. 47. *Dediſti maculam in gloria tua.* Petrus, qui teſte Gregorio, *primus fuit in humilitate*, quem Hilarius *primum Chriſti Confeſſorem*: Chryſoſtomus, omnium *Apoſtolorum fideliſſimum* nuncupavit, *dedit maculam in gloria ſua.* David pius, manſuetus, vir ſecundùm cor Dei, adulterio *dedit maculam in gloria ſua.* Quæ omnia dilucidè confirmat gentilis Seneca, quem cùm ſæpius nomino, juvat de eo Lactantii audire teſtimonium, qui ſic ait: *Qui volet ſcire omnia, Senecæ libros in manu ſumat, qui morum vitiorumq; publicorum deſcriptor veriſſimus, & accuſator acerrimus.* Hunc igitur audiamus: cùm Calliſthenes Philoſophus Alexandro perfamiliaris, eundem à bello Perſico reducem audiviſſet omni populo imperaſſe, ut ſibi divinos honores haberent, & pro Deo venerarentur; modeſtè Alexandrum commonuit, illos honores homini mortali non deberi; quo ita regis animum commovit, ut Calliſthenem auribus, naribus, labiiſque truncatum, cum cane caveâ incluſum circumferri, ac tandem necari juſſerit. Quo barbaro facto, qualem maculam nomini ac gloriæ ſuæ inuſſerit, quamque hoc unum omnes heroicas virtutes obſcurarit, præclarè oſtendit Seneca: *Hoc eſt*, inquit, *Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla bellorum felicitas redimet. Nam quoties quis dixerit: occidit Perſarum multa millia, opponetur & Calliſthenem. Quoties dictum erit, occidit Darium, penes quem tunc magnum regnum erat, opponetur & Calliſthenem. Quoties dictum erit: omnia oceano tenus vicit, ipſum quoque tentavit novis claſſibus, & imperium ex angulo Thraciæ, uſque ad Orientis terminos protulit, dicetur: ſed Calliſthenem occidit. Omnia licet antiqua ducum regumq; exempla tranſierit, ex his quæ fecit,*

Socrates apud Stobæũ Serm. 1. de virtute.

Sap 8.

Greg. in Ezech. hom. 18.

Chryſoſt. Serm. de SS. Petro & Paulo.

Lactant. Divin. inſtit. l. 5. c. 9.

Seneca quæſt. nat. lib. 6. c. 23.

cit, nihil tam magnum erit, quàm ſcelus Calliſthenis. Ita quiſque penes ſe ſtatuat, ſi grave quodvis crimen vel ſemel admiſerit, hic adoleſcens, ille mercator, cauſidicus, Senator, nulla ingenii vel naturæ talenta eluent, omnia rectè facta hoc unum non tollent: nam *quoties quis dixerit*, Adoleſcens ille perhumanus eſt, adoleſcens ille indolis benignæ eſt, *opponetur*, & virginem violavit; *quoties dictum erit*: Adoleſcens ille in cœtu Mariano aſſiduus eſt, *dicetur*, ſed & virginem violavit, &c. *Quoties quis dixerit*, mercator ille, iſte cauſidicus quotidie ſacris intereſt, *opponetur*: & perjurium admiſit. *Quoties dictum erit*: quotannis aliquot millia in pauperes effundit, *dicetur*, ſed & perjurium admiſit. *Quoties quis dixerit*, vir ille Senatorius pupillos & orphanos tuetur, *opponetur*: & alienam corrupit. Quoties quis dixerit, in patriæ tumultu hic non ſemel pro civibus animam poſuit, *dicetur*: ſed & alienam corrupit. Sit vir doctrinâ celeberrimus, prudentiâ in paucis eximius, corporis afflictatione ſingularis, charitate proximi inſignis, ſi uno in tetro flagitio vel ſemel deprehenſus, de fama, de integritate, de probitate actum, & hunc quoties virum conſpexeris, ſive orationi intentum, ſive proximo juvando diſtentum, occurret ſemper animo, ſed & tale flagitium admiſit. Quo fiet, ut omnia quæ fecit, quantumvis illuſtria, unum hoc crimen obſcuret, ac fœdis tenebris obvolvat. Hinc S. Thomas 1. 2. q. 18. a. 4. ad 3. ex Dionyſio Areopagita docet:

§. II.

Bonum ex una integraq́ue cauſa exiſtit, malum autem ex ſingulis ſingularibuſq́ue defectibus.

QUod axioma in ſcholis receptiſſimũ, & perſpicuum eſt in corpore humano, cujus temperamentum faciliùs conſervare, quàm diſturbare aut inſtaurare eſt, quoniam multa eaque ſimul ad ſanitatem requiruntur; at ut quis ægrotet, ſufficit unus defectus, cibus minus ſalubris, potus immoderatus, cruditas in ſtomacho, frigus inſolitum, calor vehementior, unius membri affectio, ſpiritus unius interceptio, unius oſſis contritio, unius nervi contractio hominem inſanum reddit. Vero non abſimile eſt Dionyſium Athenis, ab Ariſtotelis diſciplina, ſuum axioma hauſiſſe, qui libro 2. Ethicorum c. 6. ſic docet: *Peccare multis poſſumus, rectè agere uno verò modo tantùm licet*, atque idcirco illud facile, hoc difficile. Declarat rem Princeps Philoſophorum exemplo ſagittarii, cui difficillimum eſt ſcopum attingere jaculando, quia una recta linea tantùm in ſcopum dirigatur, facillimum & ſexcentis modis aberrare, ſicut rectam lineam ducere difficile, quia nihil curvitatis habet, curvam facere facillimum, quia infinitæ à rectitudine deflectere poſſunt. Aptè Tullius in paradoxis: Virum probum debere eſſe ſimilem verſui ſeu metro poëtico, cui vel ſyllaba deſit aut exerret, totum vitioſum eſt & publico ſibilo ac convitio excipitur. Hoc eſt quod Theologi docent plus requiri ad virtutem, & ut actus bonus ſit, quàm ad peccatum: ut quis bene oret non ſufficit hominem genibus nixum, volvere roſarium, oculos in crucem defixos habere ſi mens aliò evagetur, ad miſericordiam in pauperes, non ſufficit dare lautas eleemoſynas, ſed debent eſſe ex proprio, non ut videantur ab hominibus, &c. hæc doctiſſimi viri doctrina eſt: *Plura neceſſe eſt ad ad virtutem concurrere, quàm ad vitium; imò per defectum unius eorum quæ requiruntur neceſſariò ad virtutem, tranſitur in vitium.*

Phariſæus ille qui in templum oraturus aſcenderat, quantarum virtutum laude præclarus? *Non ſum*, inquit, *ſicut cæteri hominum raptores, injuſti, adulteri, jejuno bis in Sabbatho, decimas do omnium quæ poſſideo*; & tamen unius jactantiæ noxa, totam juſtitiam delevit. Vivè hunc ſtylo ſuo depinxit Gregorius l. 19. mor. c. 12. *Phariſæus namque ille qui in templum oraturus aſcendit, civitatem mentis ſuæ, quanta munitione vallaverit audiamus: Iejuno, inquit, bis in ſabbatho, decimas do omnium, quæ poſſideo. Qui præmiſit, gratias tibi ago, magna certè munimina adhibuit. Sed videa-*

Gerſon tract. 2. de tribus ad peccatum concur. §. de intent.

videamus ubi inſidianti hoſti immunitum foramen reliquit: quia non ſum ſicut Publicanus iſte. Ecce civitatem cordis ſui inſidiantibus hoſtibus per elationem aperuit, quam fruſtra per jejunium & eleemoſynas clauſit: incaſſum munita ſunt cætera, cùm locus unus de quo hoſti patet aditus, munitus non eſt. Ciuitatem cordis ſui extollendo prodidit, quam abſtinendo & largiendo ſervavit: victa eſt per abſtinentiam gula, deſtructa ventris ingluvies: ſuperata eſt largitate tenacia, avaritia depreſſa. Quibus hoc laboribus actum credimus? ſed ô quot labores uno vitio percuſſi ceciderunt? quanta bona unius culpæ gladio ſunt perempta! Incaſſum civitas mœnibus cincta, vallis inacceſſa, propugnaculis & arce munita, ſi unus occultus aditus, viam hoſti viritim in civitatem ſternat: incaſſum quis ſub noctē omnes feneſtras obſtruit, triplici ſerâ fores occludit, peſſulis ac vecte ferreo præmunit, ſi in cellā furi foramen pateat; incaſſum quis cōtra impetum aquarum denſum aggerem exſtruxerit, ſi vel rimam habeat, dabit illa ruinam. Ita & incaſſum ceteras ſenſuum portas firmâ cuſtodiâ muniri, ſi vel per aures detractio irrepat, aut per oculos fœdum ſpectaculum ſe inſinuet &c. Chryſoſtomus hom. 19. ad prop. *Niſi totum emendaſti, nondum te quidquam feciſſe puta: hoc enim exiguum neglectum, & omne reliquum deſtruit, ſæpius namque domos ædificantes homines & tectum imponentes, unius tegulæ excuſſæ curam non gerentes, totam domum perdiderunt.* Ædificium quantumvis amplum, aptiſſima ſymmetria ad amuſſim perfectum & abſolutū ſit, modò tegula deſit ut ſenſim ſtillicidiis trabes cōputreſcāt, inopinatò ruinā dabit. Adeò in ędificio ſpiritali nō ſat eſt, ſi paupertatis murus, humilitatis fundamentum, obedientiæ tectum, ſartum integrumq; ſervetur, ſi pro tegula, regula vel una deſideretur. Longū eſſet vel recenſere quot munitiſſimę civitates annonâ in plures annos copioſiſſimè omni bellico apparatu inſtructiſſimæ, præſidio militari confertiſſimæ, paucis menſibus imò diebus, in hoſtium poteſtatem venerunt, unius rei defectu: vel quia pulvis, vel glandes, vel fomites, vel medicamenta, vel ſal, vel aqua, vel aliud quidpiam, ubi cætera abundè ſuppetebant, deſiderabatur. Teſtis Bethulia, de quâ ſacræ paginæ teſtantur, tantam in eâ fuiſſę aquæ penuriam, *Vt non eſſet intra civitatem, unde ſatiarentur vel una die, quoniam ad menſuram dabatur populis aqua quotidie*; quare nemo quiſquam mirabitur, ſi hujus unius defectu de civitate tradenda in manus Holofernis, actum ſit: ſtratagemata denique non pauca momenti maximi unius ſæpè leviſſimæ rei defectu, feliciſſimo ſucceſſu caruêre. Ex quibus omnibus quis non concludat veriſſimum illud axioma: *Bonum conſtat ex integra cauſa, malum, ex ſingulis ſingularibuſq; defectibus.* Confirmat idipſum S. Thomas 2. 2. q. 5. ar. 3. *Sicut peccatum mortale contrariatur Charitati, ita diſcredere unum articulum contrariatur fidei; ſed Charitas non remanet in homine poſt unum peccatum mortale, ergo nec fides, poſtquam diſcredit unum articulum fidei.* Sic ut nulli dubium eſſe poſſit, quin formalis hæreticus cenſendus ſit, & omnium reus, qui vel uni articulo fidei, vel uni apici in ſacris paginis veritatem derogarit. Tales exſtitêre Nicolaitæ, qui Pſalmos Davidicos habuêre ut profana cantica, poëticos æſtus ac deliria. Caſtalion repudiavit Cantica Canticorum, quaſi æſtro quodam impotentis libidinis conſcripta. Porphyrius Danielem impugnavit. Ebion & ipſe impius hæreticus ſolum Matthæum ex Evangeliſtis probavit. Cherintus ſolum Marcum. Marcion Lucam, eumque unum. Denique Valentinus Joannem tantùm admiſit. Ebionitæ D. Pauli Epiſtolas damnarunt. Calvinus libros Machabæorum eraſit. Lutherus epiſtolam D. Jacobi, & Judæ in ſacris admittere renuit, quia iis vidit ſe ſuaque dogmata exanimari. Qui omnes perperam jactant in cæteris irrefragabili ſacrarum literarum auctoritati ſeſe adhæreſcere, ſi vel in uno ab infallibili regula deflectant. Quo ſolo efficitur ut anathemate percuſſi, tanquam hæretici & ſchiſmatici fugiendi ac execrandi ſint. Quare ſicut qui diſcredit uni articulo fidei, perdit totam fidem, & verè hæreticus eſt; ita qui tranſgreditur unam legem, perdit charitatem & verè peccator eſt, in utro-

Iudith c. 7.

que enim, ut docet D. Thomas, deſtruitur, totaliter objectum formale: *Manifeſtum eſt*, inquit, *qui inhæret doctrinæ Eccleſiæ, tanquam infallibili regulæ, omnibus aſſentit, quæ Eccleſia docet; alioqui ſi de his quæ Eccleſia docet, quæ vult tenet, & quæ non vult, non tenet: non jam inhæret Eccleſiæ doctrinæ tanquam infallibili regulæ, ſed propriæ voluntati.* Ex quo patet hæreticum habere aliud objectum formale, & tendendi modum fallibilem: quia eodem modo credit vera myſteria, ſicut ſuos errores; ſed errores non credit ob idem objectum formale, ob quod fidelis, ergo. Nec obeſt quòd aliis firmiter adhæreat, id enim fit ex imperio voluntatis, quo etiam pertinaciter adhæret erroribus. Haud aliter, qui unam legem tranſgreditur, quæ eſt violativa amicitiæ Dei, nequit ex eodem motivo ullam aliam velle ſervare; qui enim deteſtatur vinum Rhenanum præcisè quia veneno mixtum, & præſentiſſimæ mortis cauſa eſt: debet ſimul averſari Creticum, Maſſicum, Phalernum, Chium, & quodvis aliud, quod eodem veneno tinctum eſt.

Chriſtus Matthæi 28. hoc ſuis inculcat: *Euntes ergo docete omnes gentes, docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobis.* Baſilius ad hæc in prolog. Regul. *Non hæc quidem obſervare, illa autem negligere; ſed omnia ſervare, quæcumque præcepi vobis. Quid prodeſt alicui data à plerisq; libertas, ſi is vel uni modo ſerviat: qui enim peccatum facit, ſervus eſt peccati.* Quid confert captivo ſi primam, ſecundam, tertiam cuſtodiam tranſgreſſus, portas ac ſeras perfregerit, ſi ad ultimam portam ferream hæreat? quid juvat reliquo corpore liberum eſſe, ſi pes vel manus in vinculis ſit? quam doctrinam eleganti ſimilitudine confirmat S. Dorotheus: *Si Aquila quæ reliquo corpore, à laqueo omninò libera eſt; unicâ autem ungulâ detenta fuerit, omnem vim ſuam ex ea modica particula, quâ præpeditur, amittit. Idipſum*, inquit, *in anima eſt: quæ ſi unicam paſſionem tantùm habituatam habuerit, ex ea ſubjecta jam hoſti, horâ etiam minimâ in captivitatem ducetur.* Eſt qui à calumniis & blaſphemiis abſtinet, ſed avaritiæ vinculis adſtrictus eſt. Alius juſtitiæ tenax eſt, ſed fœdo adulterii nexu colligatur. Alter ad cætera Religioſus, niſi quòd rei alienæ picea manus adhæreſcat. Ut ergo quis liber ſit, omnia vincula diſſolvat, neceſſe eſt. Iſque modus excogitandus eſt, quo aptè & ſecurè ſe expediat, alioqui ſi unum alterúmve fefellerit, ubi ſe explicatum iri confidit, ſe novis vinculis implicatum ſerò ingemiſcet. Dictum in rem conferam: Montignius frater Philippi Comitis Hornani anno 1566. in Hiſpaniam profectus eſt, ſuam comprobaturus regi innocentiam. Verùm cùm aures regias æmulorum voces penitus obſediſſent, cuſtodiæ mancipatur. quo nuntio accepto, uxor hanc rationem mariti liberandi, ut novam, ſic ingenioſiſſimam excogitavit. Quatuor ablegantur Belgæ, linguarum periti, qui peregrinationis Compoſtellanæ prætextu in Hiſpaniam proficiſcantur, ſtipis emendicandæ ſpecie, chelym quiſque ſeu violam ſecum ferentes, in quorum inſtrumentorum maximo, quod baſſum vocant, omnis generis ferramenta ad perfringendos carceres opportuna, affabrè concluſa erant. Ubi ad arcem ventum eſt, in ſubjecto vico ſpecimen artis edunt. Admirantur omnes peregrinorum ingenium. Præfectus arcis eos advocari jubet, dominum Montignium muſices amantem, exhilarandi cauſâ. Vocati parent, nec modò fidibus, ſed & voce, Gallicè, Italicè, Hiſpanicè ſuaviſſimè modulantur: ad extremum etiam linguâ Belgicâ, quàm ut exploratum habebant, nemo cuſtodum intelligebat. Hac autem cantilenâ Belgicâ decantant cujus rei cauſa advenerint, modum exponunt, quo è carcere ſe expedire queat, emeret nempè hæc artis muſicæ inſtrumenta quovis pretio, ipſis diſſimulanter reluctantibus, in baſſo reperturum fabrilia, quibus carceris clathros perfringat. Hactenus omnia feliciter, nec ſurdo canebant; at unum defuit, neſcio quo errore factum ſit, ut verſum illum, quo baſſum citra læſionem, arcano ſtylo aut clavo exempto aperire & claudere poſſet, ne perfacto eo fraus deprehenderetur, concinere omiſerint. Montignius ad voces has animum advertens, ſed vultu probè

V. Nyſſ. ſerm. Dom. 5 poſt Epip. diſc. 3.

Beyerlinck theat. tit. prudentia pag. 805.

probè diſſimulans, ad Præfectum arcis converſus: Egregios mehercle muſicos, inquit: contendere tamen auſim, vel te judice, cantionis Belgicæ harmoniam, præ ceteris longè ſuaviſſimam fuiſſe. Adſtipulante itaque præfecto, cantilenam de induſtriâ repeti juſſit. Sed idem error, qui prius contigit. Dimiſſis peregrinis artem illorum laudare, inſtrumenta muſica imprimis extollere cœpit: ejuſque adeò precibus motus præfectus, ea tandem à peregrinis, diu multumque reluctantibus, obtinuit. Peregrini jam digreſſi, erroris memores, novo aſtu eum emendare ſtudent; obſervant puerum à vicino piſtore in Comitis uſum panes petere, ſchedam cum verſu illo inſerunt. Incommodum autem accidit, tum temporis Præfectum cum Montignio prandere, in cujus manus hic fatalis panis incidit, ac dolo detecto ſpes omnis libertatis Montignio inciſa eſt. Quid autē evenerit, loquuntur Hiſtorici. Vide quàm paulò è momento maxima rerum pondera pendeant, quàm omnibus ad libertatem comparatis, uno deficiente, homo in exitium & exitum fatalem prolabatur. Ita & levi impendio, qui liberè ſubvolare poſſet, adſtricta hæret anima. Cui veritati adſtruendæ utinam teſtes prodirent, qui ceterùm probi, ad captivitatem illam diabolicam damnati ſunt, & quantumvis temperantiâ, caſtimoniâ, aliaque virtute eximii exſtiterint, uno ſcelere admiſſo, audire meruerunt: *Clauſa eſt janua*. Quæ aureo Chryſoſtomi concludam eloquio: expendens hic illud Matthæi: *Neſcio vos*, ſic ait: *Quoniam igitur & magna res erat,* (virginitas) *ac de eâ apud multos magna erat exiſtimatio; ne quis ea perfecta, ſe totum perfeciſſe putaret ac cetera negligeret, hanc parabolam propoſuit, ut oſtenderet virginitatem, quamvis cetera habeat, ſi miſericordiæ bonis caruerit (quæ per oleum deſignatur) cum fornicatoribus ejici.* Et ſubdit: *Ideò etiam fatuas appellavit, quoniam majori certamine ſuperato, in faciliore totum perdiderunt.* Ad ſudorem quis & ſanguinem, in vitiorum hydram decertarit, niſi omnia capita demeſſuerit, vel unum, perniciem mortemque adferet: quemadmodum vir nobilis documento reliquit, dum in gentilitiam teſſeram, ſibi lerneam hydram adlegit, in cujus ſeptem virulenta capita, veriſſimè luſit hoc brevi lemmate ſubjecto: *aut omnia, aut nullum.* Hoc ſibi quiſque ſalutis ſymbolum adlegat hortor & moneo, ne uno neglecto, quod plurimi apud inferos ſerò ingemiſcunt, æternum animæ exitium incurramus. Unicam mortalem noxam ſubiiſſe, æternum periiſſe eſt: *Numquid enim*, ut Baſilius ait, *ex omnibus rectè factis, ſi unum aliquod alicui tantum obfuerit, is propterea ſalutem non adipiſcatur?* & reſpondet: *Cùm multa ſint tam in veteri, quàm in novo teſtamento, ex quibus planiſſimè quæſtionis hujus veritatem poſſimus intelligere, ſatis eſſe arbitror homini fideli, vel illud unum de Petro judicium: qui cùm ei talium ac tantorum rectè factorum teſtimonium à Domino fuiſſet datum, atque eo modo appellatus, ac beatus laudatus, ubi una tantum in re, ab obedientiâ viſus eſt diſcedere, atque hoc ipſum non ex negligentiâ, ſuperbiâve, ſed ex reverentiâ, honoreq; adverſus Dominum ſuum; propter hoc ipſum tantùm, ei dicitur: niſi lavero te, non habebis partem mecum.* Hoc eſt, ſalvus non eris. Adeò ut in unius læthiferæ noxæ piaculo, infelicis æternitatis cardo verſetur, & omnis optatæ felicitatis ſpes evertatur.

Chryſoſt. hom. 79. in Matt.

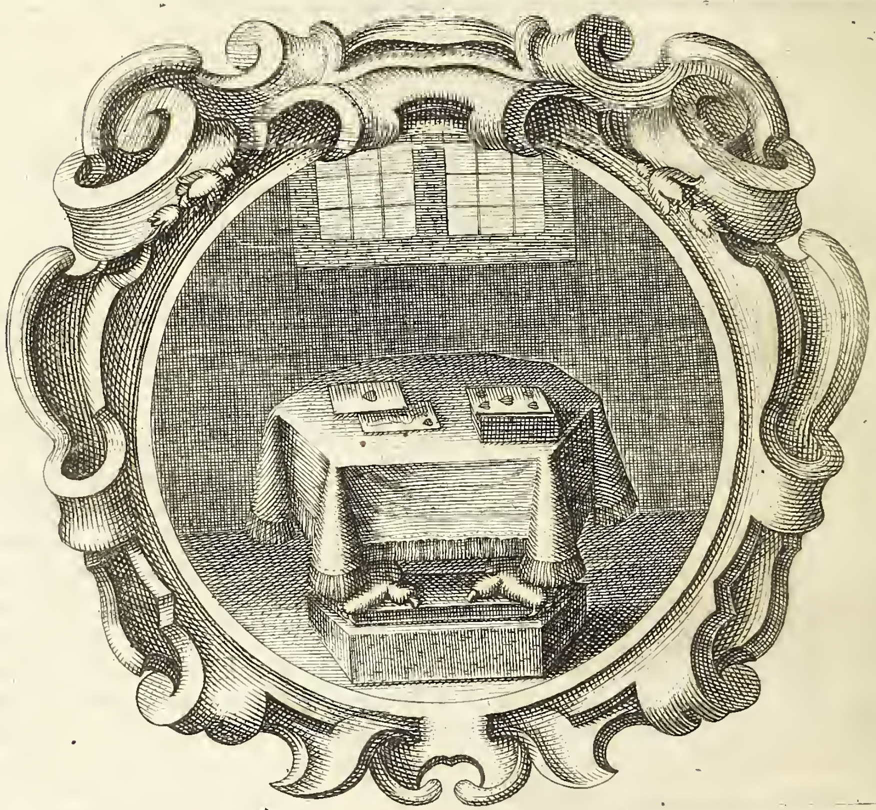
V. Nyſſ. Sermones Dom. 5. Quad. diſcur. 3.

Baſil. in reg. brevi. interrog. 233.

EMBLE-

EMBLEMA XL.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Matth. XXII.

IN HOC SIGNO VINCES.

DOMINICA DVODECIMA POST PENTECOSTEN.

Prov.23. Deus cordis noſtri hoc unum ſuo ſibi jure poſtulat: *Præbe fili mi cor tuum.* Quo fit quemadmodum in luſu chartarum accidere conſuevit, ut cordis teſſera *herten aes*, rapiat hoc unum ſibi; *Herten heer.*

§. *I. Deus cordis hoc unum ſibi; cor noſtrum vendicat.*
§. *II. Quid ſit ex toto corde Deum diligere.*
§. *III.* Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. *Matth.6.*
§. *IV. Quorum cor longè eſt à Deo.*

DO-

DOMINICA DVODECIMA POST PENTECOSTEN.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Luc. 10.

PHILIPPVS Rex Macedo in ſolē-ni convivio, ad quod inter viros Principes, complures Philoſophi ingenio & doctrinâ præcellentes adhibiti, quo animum ſuum oblectaret, eorumque ſcientiam exploraret, hanc illis quæſtionem ſeu problema diſceptandum & diſcutiendū propoſuit: *quid in rerum natura maximū eſſet?* hîc omnes arrectis auribus & animis; quidam montē Olympum, qui teſte Plutarcho, decem ſtadijs altus eſt, & de quo Poëta canit: *nubes excedit Olympus.* Quē, inquit, alter ſi de montiū ſublimitate controverſia eſt, longè Atlas exſuperat, qui non modò primam regionem aëris, ſed hoc *toto vertice ſupra*, Solino teſte, in vicinam lunaris circuli educitur, & cælum ipſum firmamenti fulcire dicitur:

Lucan. l. 2. de Pharſ.

Virg. 7. Æneid.

——— *ubi maximus Atlas*
Axem humero torquet, ſtellis ardentibus aptū.

Virg. 4. Æneid.

Tertius, quid maius excogitavit totâ terrâ, nempe aquam, quæ terram omnem primò circumdedit & ambivit. Tandem quartus ſe lucem allaturum ratus, omnium rerum maximum ſolem declaravit, utpote qui 166. orbem univerſum magnitudine excedit. Sed quintus propiùs ad veritatem acceſſit, dum *cor* hominis omnium rerum maximum, & capaciſſimum pronuntiauit: quod in Alexandro Philippi filio comprobatum eſt: Etenim cùm aliquando Ariſtarchum dicentem audiſſet, plures mundos eſſe, à lachrymis temperare non potuit, quod nondum unum occupaſſet; adeò ut neceſſe fuerit Magiſtrum ejus Ariſtotelem, librum conſcribere de uno mundo, quo tamen, iam ſubacto, cor ejus univerſo capacius, pluribus mundis inhiabat.

Lipſij exempla pol. de magnitudine animi in fine.

Vnus Pelleo juveni non ſufficit orbis.

Iuven. ſat. 10.

Nec, mille mundi cor humanum exſaturare poſſunt capacitatis quippe hoc infinitæ eſt: diſertè Hugo Vict. *Cor parvum eſt, & magna cupit: vix ad unius milvi refectionem ſufficere poſſet, & totus mundus ei non ſufficit.* Et paulò pòſt: *plura machinatur cor meum uno momento, quā omnes homines perficere poſſent uno anno*; nullæ divitiæ, nullæ deliciæ, nullæ res creatæ valent capacitatem ejus explere. Rationem dat Auguſt. *feciſti nos ad te, & inquietum eſt* COR *noſtrum, donec requieſcat in te.* Feciſti *cor* noſtrum triangulare, capax immenſæ illius triados, quid mirum ſi orbis triangulum complere nequeat. Inquietum eſt cor noſtrum. Avarum interroga an quieſcat & ſatietur pecunijs, libidinoſum percunctare an expleatur brutis voluptatibus; ebrioſum ſciſcitare an tot cantaris ac diotis exſiccatis acquieſcat? quiſque ſi liberè profiteri voluerit, cum Auguſtino dicet: *inquietum eſt cor noſtrum: donec, requieſcat in te*; ſicut acus nautica, quæ in aſſiduo motu eſt, nec quieſcit niſi polarem reſpiciat. Quò ſpectat illud Bernardi: *Ad imaginem Dei facta anima rationalis, ceteris omnibus occupari poteſt, repleri non poteſt: capacem enim Dei, quidquid Deo minus eſt, non implebit.* Quid hoc eſt *occupari poteſt, repleri non poteſt*. Quandoque homo voluptatibus & delicijs humanis totus occupatus & immerſus videtur, ebrioſus dum vino oppletus eſt, avarus dum lautam hæreditatem adit; ſed repleri non poteſt: ſimiles ſunt ollæ ferventi quæ ſuperabundare & effluere videtur; at ubi calor reſedit & deferbuit, vix ad dimidium plena eſt. Quare cùm cor noſtrum imago ſit SS. Triados, & capax ſit boni infiniti ad quod creatum eſt, quid ni illud totum ſibi vindicet, qui creavit illud ad ſe? quid ni omnem affectum, omnem amorem, totum cor noſtrum, in nobiliſſimum anathema, *in monumentum & pignus amoris* appendamus: *in omni namque creatura, quæ ſub ſole vanitatibus mundanis occupatur* (inquit Hugo Victorinus) *nihil humano* CORDE *ſubli-*

Hugo Vict. 3. de anima.

Aug. l. 1. Conf. c. 1.

Bern. ſerm. in Dedic.

ſublimius, nihil nobilius, nihilque Deo ſimilius reperitur, quapropter nihil aliud quærit à te niſi COR *tuum.*

§. I.

DEVS CORDIS, *hoc unum ſibi cor noſtrum vendicat.*

SEneca lib. 1. de beneficijs refert : dum Socrati multi multa munera deferrent, Æſchines pauper auditor : nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi poſſum, invenio; itaque dono tibi quod unum habeo, meipſum : hoc munus rogo, qualecumque eſt, boni conſulas, cogiteſque alios, cùm multum dederint, plus tamen ſibi reſervaſſe. Cui Socrates, quid ni tu magnum munus dederis, niſi fortè parvo te æſtimes; curabo ego ut te meliorem tibi reddam, quàm acceperim. Tu te Deo munus acceptiſſimum conſecra, & meliorem longè te tibi reſtituet, hoc eſt, cor tuum ei totum deferas, qui unus tibi cordi eſſe debet.

David poſt innumera à Deo in ſe collata beneficia, ne ingratus moreretur ſecum expendit: *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?* tu magne Deus è campo ad regnum, è caſa ad ſolium, ex caula in aulam vocaſti, pedem in ſceptrum, petaſum in diadema, ſagum in purpuram commutaſti. *Quid retribuam Domino?* tu mihi vires dediſti in urſos & leones, auſpicijs tuis gigantem immanem proſtravi, *quid retribuam Domino?* tu me toties ex hoſtium inſidijs, è Saulis manibus liberaſti, *quid retribuam Domino?* An victimas arietum? an divitias regni mei? non, quia bonorum meorum non eges, tuus eſt enim orbis terræ. Ille tamen qui nullius eget, unum à nobis poſtulat, nempe cor noſtrum : *præbe fili mi cor tuum mihi*, præbe mihi amorem tuum, hoc præcipio, *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Hoc præceptũ David ſervavit, & cor ſuum ita Deo tradidit, ut omne dominium cordis ſui in eum contulerit, hinc eum alloquitur Pſal. 72. *Deus cordis mei*; non divitiarum, non regni, non exercituum, *ſed cordis mei.* Hoc David duxit donum egregium & regium.

Pſal. 115. *Prov. 23.* *Luc. 10.*

An. 1599. Philippus II. miſit regi Nangaſaci *cor aureum*, ut ſuum erga illum amorem declararet, illumque ad orthodoxam fidem pertraheret; quod munus adeò acceptum fuit regi barbaro, ut cor illud, cordi ſuo apprimens, idiomate ſuo exclamarit: *Maha ſanto ſcam! maha ſanto ſcam!* id eſt ô quam gaudeo! ad hoc munus totus raptus eſt, hoc corde Philippus totum ſibi regem Nan agaſaci vicit & devinxit; non quòd auro in eſcari poſſet, quoniam bonorum eorum iſtic non egent, ſed quia cor *monumentum & pignus amoris eſſe*, probè teneret. Hoc & rex regum, & Deus cordis noſtri rapit. Inter chartas quippe luſorias Dominus cordis eſt, *herten heer* qui ut omnia ad ſe trahat, eum tamen unum cor rapit, *Herten aes*, vincit & trahit ad ſe, *in hoc ſigno vincit.* Ita dilectus cum dilecta ſua Lutgarde luſit ut perdendo vinceret, dederat illi gratiam curationum, quam omnibus undique ad ſe concurrentibus deprecata, commutare maluit cum ſcientia & interpretatione pſalmorum, quo ut ſpiritum intepeſcere ſenſit, dixit Domino: quorſum attinet me idiotam & rudem monialem ſcripturæ arcana noſſe? ait illi Dominus, quid igitur vis? volo, inquit, cor tuum: & Dominus, quin ego potiùs cor tuum. Facta eſt autem ab eo die quædam permutatio cordium, ut Dominus cordis, ab eius corde raptus ſit, & ad Lutgardem tranſierit. Quare ſi & tu Deũ cordis in amorem tui rapere deſideres, totum cor tuum in eum jacias, hoc unum is qui omnia donavit à te poſtulat.

Perard. Dom 16. poſt Pent. *Surius in vita. 16. Iun.*

Paulus Iovius refert non longè à Neapoli in Campania, legiſſe ſe hanc inſcriptionem ænigmaticam:

Dimidium Spheræ, Spheram cum principe Roma,
Poſtulat à nobis divinus conditor orbis.

Quod Iovio interprete nil aliud ſignificat, quàm Deum cor noſtrum ſibi depoſcere. Conſimile ænigma olim diabolus magno Antonio propoſuit : cùm enim in Mauri ſpecie laqueis onuſtus ac retibus ad venationem feſtinaret, ſanctus hic Abbas cum percunctatus eſt, quò tenderet? ad venationem, inquit: dum ulterius ſciſcitaretur prædam quam indagaret? reſpondit, lunam

Fõſeca theatrum amoris c. 19.

nam dimidiam, ſolem (vel ut alij bovis oculum) & rotæ quartam partem. Quæ manifeſto *cor* indicabant. Hoc *cor* humanum diſpares omnino venatores ſectantur, caro & ſpiritus, diabolus & Deus. Quando hanc arcem divus amor occupavit, ſtatim dæmon claſſicum ſonat, mundus & caro ad arma proſilium; ubi dæmon occupavit, cælum, terram, morbos, bella, omnia Deus movet, ut ſibi cor ſubdat, & ad has voces peccatorem compellat: *cor meum conturbatum eſt in me.* Vt quid hoc? ut revertatur ad Dominum *in toto corde.* Quo facto divus amor triumphat, vexilla explicat, ponendo *ſignaculum ſuper cor*, vel ut alij vexillum. Hanc arcem cordis, legitimus Dominus cordis, ſibi tradi poſtulat: *fili præbe mihi cor tuum*, quia pater dedit nobis ſuum cor, id eſt, Filiũ & Spiritum ſanctum, *dedit*, inquit D. Thomas, *Spiritum ſanctum, id eſt* COR *& amorem ſuum, dedit filium, qui erat in ejus ſinu, in viſceribus patris.* Tot inſuper divini amoris tela, quot in nos contulit beneficia: tot jacula quot vulnera: tot ſagittas, quot ſpinas, quas è cruce quaſi arcu jaculatur. Lorinus in Pſal. 44. *Chriſtus dici poteſt ſimilis Cupidinis: nudus eſt denudans eximium amorem erga nos. Pro velamine oculorum, ipſimet ſunt oculi excavati inediâ, lachrymis, verberibus, præterea ſanguine, ex coronâ ſpineâ & ſputis; quæ omnia demonſtrant nimium, ſed ſine amentia, amorem. Arcus ipſa crux eſt vel humana natura, cuius ut arcus æreus brachia. In cruce autem quot tormenta, tot ſagittas concipe charitatis.* Hiſce telis ſaucius exclamat Auguſt. *Sagittaveras tu* COR *noſtrum charitate tua.* His ſaucia Tereſa, cor ſuum ab amato & ſibi raptum gaudebat; Etenim ſi beneficia ſint furta, quæ *corda rapiunt*, ut olim quidam accepto munere ab Ageſilao teſtatus eſt, dicens: *furtum illud Ageſilai eſt:* cauſam rogatus, ita planè, inquit, quia munera *corda rapiunt*; profectò *cor* noſtrum iam pridem ſuo ille ſibi iure rapuit, cuius *cor* amore noſtri transfixum eſt. Non erat opus, Deum optimum eſſe ut amaretur, ſufficiunt quæ contulit, abſque eo quòd ipſe eſt. Si veriſſimum fuiſſet mendacium omnium maximum, delirium Marchioniſticum blaſphemans Deum malum, adhuc diligendus eſſet: ſua de nobis benefacta merentur benevolentiam & gratiam, totque telis amoris cor percuſſum, etiam ſiliceum ſcintillas abſiſtere faciet; imò totum exardeſcet ubi viderit quòd poſt omnia dederit & ſe. Servo Dei ferventiſſimo Antonio Martinio apparuit cupidineo habitu puer JESVS, arcu & pharetrâ armatus, inque ſuum cor jaculatus ſagittas, negotians amorem plagis. Parũ hoc, ſed ut fictè apud Anacreontem, ita hîc verè conſumptis miſſilibus, ſeipſo pro ſagittâ uſus, in amatum conjecit, ut ſic cominus arcem cordis noſtri expugnaret, ut omne obſequiũ & amorem in eum conferamus.

Pſal. 37.

V. Cornel. Prov. 23. verſ. 26.

Aug. l. 9. conf. c. 2.

Nieremb. de arte volunt. pag. 339.

§. II.

Quid ſit ex toto crode Deum diligere.

S. Bernardus in Epiſtola reſponſoria ad quendam percunctantem, quid à nobis Deus requirat? reſpondet, *cor* noſtrum, nihil dignius producere poteſt, quàm ut ei reſtituat, à quo factum eſt; hoc ardentiſſimum ſui deſiderium Chriſtus declaravit dum dixit: *Ideo dedi homini cor ut in eo me Deum ſuum, qui ubique ſum, & incomprehenſibilis concluderet, & ut cogitando, in me eſſet delectatio ſua.* Tum ſi quidem cor hominũ Deo datur, quando omnis cogitatio terminatur in eum, gyrat, & circumflectitur ſuper eum, & nihil vult penitus poſſidere præter eum. Nec aliud dixerim *cor* dono dare, quàm ipſum captivare in obſequium eius, & ita voluntati eius ex toto ſupponere, ut nihil aliud velit: qui ſic cor ſuum Domino dederit, cantabit melodicè, & dicet cum Propheta: *paratum cor meum Deus*, in proſperis & adverſis. Hæ aliquando voces auditæ ſunt B. Henrici Suſonis ordinis Prædicatorum, qui cùm arderet amore divinæ ſapientiæ, illa ſeipſam ſpectandam exhibuit, illique arridens dixit: *præbe fili mi cor tuum mihi*, ille humi proſtratus in has voces prorupit: ego toto corde, ſenſibus & animo, te inexhauſtam omnium deſiderabilium abyſſum, *ardentis cordis mei ſinu complector.* Sed amabo, quid Deum toto corde complecti, quid ex toto corde

L. 5. revel. Brigitt. interr. 3. reſ. 5.

Pſal. 107.

corde diligere, quid totum cor noſtrum ei deferre eſt? Praxim modumque duæ germanæ ſorores non ſolùm carne ſed & Religione SS. Gertrudis & Mechtildis tradiderunt. Audierat aliquando Mechtildis inter divinas laudes concini illud Dauidis: *reges munera offerent*, & ſic paucis ſponſum ſuum compellat: Ecquid eſt ô dilecte cordis mei, quod tibi munus offeram, cùm nihil ſuppetat, dignum majeſtate tuâ Reſpondit Chriſtus: quinque modis præbebis mihi cor tuum, & longè gratiſſimum munus obtuleris. 1. illud mihi offeres velut arrham deſponſationis cum omni fidelitate cordis tui, inceſſanter me deprecans ut igne amoris mei conſumam quidquid per infidelitam deliqueris, cuius olim hic typus fuit Levit. 16. *ignis autem in altari ſemper ardebit*, ubi Greg. *altare Dei* COR NOSTRVM *eſt, in quo iubetur ignis ſemper ardere: quia neceſſe eſt ex illo ad Dominum, charitatis flammam indeſinenter aſcendere.* 2. Offeres velut murænulam aut monile amatorium, cum abnegatione omnium terrenarum voluptatum, quæ cor tuum occupare poſſent. 3. Offeres mihi cor tuum velut regium diadema, cum abnegatione omnis honoris, quem in hoc, vel etiam in futuro ſæculo obtinere poſſes. 4. Offeres mihi cor tuum inſtar phialæ, ex qua ipſe bibam meam dulcedinem. 5. Vt vas electum, in quo omne meum oblectamentum. Ita Mechtildim ſuam erudivit Dominus, in cuius corde inſcriptum fuiſſe legitur: *mallem mori quàm minimâ noxâ à te ô bone Ieſu ſeparari.* Quod, quid eſt aliud, quàm illum præ omnibus voluptatibus, honoribus, divitiis, ſolum Dominum cordis habere? quod eſt ex toto corde diligere.

Greg. l. 21. mor. c. 7.

L. 3. gratiæ. c. 7.

Hanc methodum callens Gertrudis: Ecce, inquit, Domine, *cor* meum abſtractum ab omni creatura, integra voluntate tibi offero, orans ut abluas illud aquâ ſacratiſſimâ lateris tui, & exornes illud purpurâ ſanguinis, dulciſſimi *cordis tui*; ac tibi per amorem coaptes & unum tecum efficias, ut ſim tecum *cor unum* & anima una, uti cera liqueſcens una fit cum alia liquefacta, ut cum Propheta dicere queam: *factum eſt* COR *meum tanquam cera liqueſcens.* Haud aliter præoptabat S. Luthgardis animam liqueſcere inſtar ceræ ante conſpectum Domini. Quorſum hoc? aptam rationem reddit Richard. à S. Laur. *Anima mea liquefacta eſt per incendiū charitatis, parata videlicet inſtar metalli liquefacti decurrere in omnes modulos divinæ voluntatis.* Vt fiat conformis ſigillo aut imagini illius *qui finxit, ſigillatim corda eorum.* Ita Bonaventura refert S. Franciſcum in ſe Chriſti imaginem expreſſiſſe, *tanquam ſi ad ignis liquefactivam virtutem præambulam, ſigillativa quædam eſſet impreſſio ſubſecuta.* Vt qui hoc ſigillum ſuper cor ſuum geſtant, aut corda ſua effuderint in formam illam dilecti ſui, jam toti in eum transformati exclamare poſſint: *Vivo ego jam non ego, vivit verè in me Chriſtus. Quid* enim, inquit Bernardus, *tam cordium vita, quàm Dominus meus Ieſus Chriſtus?* Veriſſimè dictum eſt, cor & animus plus eſt ubi amat, quàm ubi animat. Scire vis ubi cor tuum eſt? vide ubi amor tuus eſt.

Pſal. 21.

Pennequin amour div. P. 169.

Rich. à S. Laur. l. 4.

S. Bonav. in vita Sancti Franc. c. 13.

Gal. 2.

Bern. Serm. 75. in cant.

§. III.

Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Matt. 6.

Recte Euſebius Emiſſ. COR *quod amat, in eo ſe figere ſolet*, guloſi cor ſuum habent in patinis, ebrioſi in poculis: *vinum quippe & ebrietas auferūt cor.* Avari in loculis, laſcivi in ſcortis, ut disertè Hieronym. *Guloſus, inquit, cor habet in ventre, laſcivus in lumbis, ſuperbus in capite, avarus in pecunia.* Huius rei veritas prodigio non ſemel ſtabilita: Antonius de Padua dicturus orationem funebrem in morte uſurarij, pro themate ſibi delegit: *ubi eſt Theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum* Matt. 6. Demortui tandem panegyrim hac terrifica peroratione concluſit: *mortuus eſt hic dives, & ſepultus eſt in inferno.* Feralis huius ſententiæ veritatem quæritis? arcam effringite, theſaurum ejus luſtrate, illic cor ejus, corpore jam humato reperietis. Abierunt ergo parentes & propinqui, & cor palpitans in medio nummorum conſpexerunt.

Oſeæ 4.

V. Cornel. c. 4. Prou. verſ. 23.

Affine refert Gabriel Inchimo *conc. de munditia cordis*, auarum quemdam repentina morte exſtinctum, cujus cadauer

cùm

cùm amici ſe cari iuſſiſſent, ut conſtaret quo malo tam ſubitè oppreſſus fuiſſet, medici cor ejus minimè reperire potuerunt, amici interim ad arcam in qua theſauri ejus aſſervabantur, confugientes, cor illius illic reperierunt ungues diaboli, qui in ſpecie Draconis illud miſerè diſcerpebat. Auari cor diabolus poſſidebat. Quod præclarè de quovis ſcelerato docuit Gregorius, dicens: *Reprobi corda ſua non habent, quia ea diabolus poßidet. Quotieſcumque ergo graviter delinquimus, cor noſtrum nos non habemus. Quare & Hieremias Iudæo populo graviter delinquẽti improperans, ait: Audi popule ſtulte & non habens cor.* O viri opulenti! ô potentes ſæculi! *divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Vbi Aug. admonet: *certè vel hoc time, divitiæ ſi fluant, non vides quia ſibi cor poſueris & tu flues?* Vt hinc à terrenis, quibus cor in puncto inſiſtit, & totum cælo patet avocemus, ut ſurſum corda habeamus, atque illic fixa ſint corda, ubi vera ſunt gaudia, veræ divitiæ, verus theſaurus, ubi fur non appropiat. Religioſiſſimus vir Ioannes de Zumarraga Minorita, primus Archiepiſcopus Mexicanæ urbis, in Epiſtola ad ſui ordinis congregationem habitam Toloſæ an. 1532. refert quòd in ſola illa civitate Mexicana, cùm diabolus illic à gentilibus coleretur, quotannis pluſquam viginti millia cordium puellorum & puellarum ſolita erant ipſi offerri. Quis hîc non ingemiſcat, quis non exclamet cum Propheta: *poſt idola enim cor eorum gradiebatur.* Sed hoc magis deplorandum, inter Chriſtianos etiamnum tot millia reperiri puerorum ac puellarum, virorum & mulierum, qui cor ſuum dæmoni conſecrare non verentur. Quot excordes ſine corde ambulant, quorum cor ad amaſias avolavit, quorum cor reperietur inter centones *onder de vodden.* Quid amantibus familiarius quàm amatam cor ſuum vocitare, *mon cœur:* illic, cor laſcivi habitat in fœtido ſcorto, in putida carne quam amat, cor ſuum cum amatæ corde unire ſatagit, ut ſit cor unum & anima una. Audiſtis Guiſcardum Palatinum à Tancredo principe Salernitano deprehenſum in flagitio cum Sigiſmunda filia ſua, obtruncatum fuiſſe, & exſectum pene adhuc ſpiranti cor, in aurea phiala filiæ ſubmiſſum, quo illa conſpecto quaſi munere læta: ſapienter, inquit, *cor aureum,* aureo pater tumulo donat. Et mox in lachrymas ſoluta, velut unionibus hoc cor perpluebat. Interim venenum hauſit, & ſe in lectum reclinans, cor cordi apprimens in hoc animam ſuam exhalabat. Serò accurrente ac ſolante Tancredo, quem hoc unum rogavit, ut amaſius & cor eius, uno tumulo, ubi theſaurus eius erat, ſecum componatur. O amentes amantes! alio nobis tumulo cor noſtrum condendum eſt, nobiliori longè cordi, cor noſtrum jungendum eſt. Noſtis ubi theſaurus integerrimæ cæli reginæ fuerit? hunc illa, quondam Brigittæ revelavit, quam ſic affata eſt; *Verè dicere poſſum quòd ſepulto filio meo, quaſi duo corda, in uno ſepulchro fuerint. Numquid non dicitur: ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum? ſic in ſepulchro filij mei ſemper cogitatio & cor meum verſabatur.* Pudorem nobis incutit cordatè amantium inſania, quam Gallia Narbonenſis ſpectavit. Sallianus potens dynaſta ægrè ferens alterum virum nobilem, Cabellanum dictum, uxorem ſuam deperire, ſtatuit Cabellanum è medio tollere, ſed atroci ſupplicio; hominem enim clam trucidat, & excecto corde, eoque in fruſta conciſo, illud aſſatum porrexit uxori ſuæ, quæ facinoris ignara, eo edulio avidè ſe refecit. Cui Sallianus: ô mulier ſapuitne palato cibus ille quem tam avidè devoraſti? ita ſanè, inquit illa, nunquam lautiùs epulata ſum. Ad hæc maritus, è vicino conclavi Cabellani caput delatum, ad pedes ejus abjecit; en, inquit, cuius cor intra viſcera tua ingeſſiſti, ſatiare adhuc ſi lubet ſanguine & carne ejus. Ad quod immane ſpectaculũ hæc vociferatione ædes cõplevit, perijſti amoris mei causâ Cabellane! non morieris inultus, cor vivum pro mortuo reddo, ut cùm tecũ vivere nequeã, unà moriar, atque inter has voces prolapſa præ inſano amore expiravit. Non minorem tragœdiam Iulietta nobilis puella Veronenſis excitavit, quæ amore Romei ſibi cor confixit, ut videre eſt in Moro-

Greg. l. 2. in c. 2. l. 1. Reg.

Hier. c. 5.

Ezech. 20.

Beyerlinck Theat. c. 592.

L. 2. Revelat. c. 21.

In hiſt. Gall. Narb. ann. 1207.

Moroſophia, id eſt ſtulta ſapientia Gaſparis Ens. Nónne hi omnes excordes ? & in amantum corpora corda migrarant ? quid mirum eos eſſe ut Propheta queritur : *Sicut columba ſeducta; non habens* COR. (*Oſeæ. 7.*) Narrat Appianus Alexandrinus Iulium Cæſarem eo die quo in curia occiſus fuit, de more feciſſe, & apertâ victimâ, cor deſideratum eſſe : augure ſuper ea re de obitu Cæſaris viticinante, irriſit Iulius & aliam victimam admoveri iuſſit ; ſed & hæc corde caruit. (*Barry l'Année S. part. 1.*) Feliciori certè remigio avolarat cor illius Sacerdotis, qui ante aliquot annos Romæ obiit, tanta teneritudine in Chriſtum paſſum ferri ſolitus, ut oculi & cor eius, cruci jugiter inhærerent a morte, dum neſcio qua de cauſa cadaver à medicis apertum ſine corde repertum fuit. ad hoc cunctis ſtupore defixis ac reſpectantibus, vnus eorum videt cor ad pedes Crucifixi quod in Oratorio defuncti erat: exclamantque omnes miraculum! miraculum! nempe eo convolarat, vbi theſaurus erat. Compello vos, ſi omnium pectora ſcrutari contingeret, quot ſine corde reperirentur? quorum corda avolaſſent ad popinas, ad pecunias, ad puellas. Vti aliquando avolavit cor Dauidis ad Bethſabeam : tunc iure illud uſurpare poterat: COR *meum dereliquitme.* In quæ verba D. Greg. (*Greg. l. 4. in c. 9. l. 1. Reg.*) COR *noſtrum derelinquit nos ; quando ſic à concupiſcentijs carnalibus vincimur; ut intentionem cordis in terrenis & ſpiritualibus ponamus.* Quiſquis is eſt, cum regio Propheta clamet : (*Pſal. 50. Pſal. 118.*) COR *mundum crea in me Deus, fiat cor meum immaculatū,* quod ſponſo virginum, qui paſcitur inter lilia, dignum ſit. Quale fuit illud quod Ludovicio XI. (*Piſe tom. 2. in feſto S. Ioſephi pag. 379.*) Galliarum regi oblatum eſt : qui cûm prævalidas regni ſui arces luſtraret, & tandem Tornacum diverteret, effuſa eſt urbs in occurſum regis, interque alia amoris ac venerationis teſtimonia, virginem obviam habuit ſpecie præcellentem ac regiâ pompâ ſtipatam, agglomerante exordine civium agmine : hæſit Ludovicus in virginem defixus, cui puella, ſemota pectorali, protulit *cor aureum*, quo aperto lilium promicabat, ac tum tandem ſic regem affata : illibatum ſe ſuum virginitatis florem regi Galliarum, cui Lilium regalis teſſera eſt, in perpetuum devovere. Huius unius virginis exemplo nos omnes *cor caritate aureum*, virginitatis lilio, quaſi illibati amoris flore redimitum, regi noſtro offeramus.

§. IV.

Quorum cor longè a Deo.

DEnique cor noſtrum derelinquit nos, dum orationi intentos evagando deſtituit & ad exteriora longiùs avolat. Hoc ſanctiſſimi viri aliquando queſti ſunt, hoc moniales inter clathros concluſæ; cor ſuum longiſſimè avolaſſe queruntur, quod olim de ſe Bernardus: *Nihil eſt in me corde meo fugacius.* (*Bern. lib. Med. c. 9.*) *Cor meum, cor vanum, vagum & inſtabile: ſicut enim molendinum velociter volvitur, & nihil reſpuit, ſed quidquid imponitur molit, ſi autem nihil apponitur, ſeipſum conſumit, ſic cor meum ſemper eſt in motu, & ſicut molendinum, arena ſi imponitur exterminat, pix inquinat, palea occupat: ſic cor meum cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquitat & fatigat. Per multa diſpergitur & huc illucq́; quærit ubi requieſcere poſſit, & nihil invenit, quod ei ſufficiat, donec ad Deum revertatur; à cogitatione in cogitationem ducitur, & per varias occupationes & affectiones variatur, ut ſaltem varietate ipſarum rerum impleatur, quarum qualitate ſatiari non poteſt; cumq́; ad ſe revertitur, & diſcutit quod cogitavit, nil reperit, quia importuna fuit cogitatio, quâ componit multa de nihilo. Sic deniq́; decipit imaginatio, quam dæmonum format illuſio. Imperat mihi Deus ut præbeam illi cor meum, & quia imperanti Deo non ſum obediens & ſubditus, mihi ſum rebellis & contrarius.* At tandem concludit: *Idcircò plura machinatur cor meum uno momento, quàm omnes homines pręficere poſſent uno anno. Cum Deo non ſum vinctus, & ideò in meipſo ſum diviſus.* Cor enim, corpore in ſella quieto, luſtrat exercitus hoſtium, pervagatur amœnitates nemorum, perambulat atria regum, & per ſpatia imaginaria quaquà patent, liberrimè exſpatiatur. In

quos

Matth. 15. quos illud rectè convenit: *Cor autem eorum longè eſt à me.* Quoties accidit unum aliquem ſacris intereſſe, etiam operari, divinis laudibus concinendis occupari, genibus nixum in ſella, in æde ſacra conſedere, de quo tamen meritò Chriſtus queratur: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* Quod non minus ingenioſè quàm artificioſè pictor quidam ita oculis ſubjecit: Chriſtum è cruce pendentem expreſſerat, & ut fit, parerga quædam, hinc nemora, illinc prædia, infernè civitatem aliaque appinxerat, propter crucem duo ſubmiſſo poplite precabantur. Ex corde primi unica linea recto in Chriſti latus ducebatur: ex corde alterius plures lineæ protendebantur, una quidem in campos ubi meſſis, venatus, agricultura occurrebat. Altera in prædium. Tertia in cellam vinariam deſcendebat, alia in culinam. Vna etiam in muſeũ producebatur ad ſyngraphas, codicillos, nummarias teſſeras, aliaſque literas luſtrandas Hoc admiratus non modò Africani, ſed totius orbis lumen & Eccleſiæ columẽ Aug. exclamat: *Tolerat Deus tot* CORDA *precantiũ, & diverſas res cogitantium; omitto dicere & noxias, omitto dicere aliquando perverſas & inimicas Deo.* Occurrat tritum illud: Aug. in Pſal. 85.

Ante Deũ ſtantes, ne ſitis CORDE *vagãtes,*
Si COR *non orat, incaſſum lingua laborat.*

Quare monet nos ſanctiſſimus Antiſtes, ut cum Propheta cor noſtrum quæramus: *Attendat unuſquiſque & videat quanta aguntur in corde humano; quemadmodum ipſæ plerumq́, orationes impediantur vanis cogitationibus, ita ut vix ſtet cor ad Deum ſuum, & vult ſe tenere ut ſtet, & quodammodo fugit à ſe, nec invenit cancellos, quibus ſe includat, aut obices quoſdam, quibus retineat avolationes ſuas & vagas quoſdã motus. Vnde aiebat David:* QVONIAM INVENI DOMINE COR MEVM, *ut orarem ad te. Invenire ſe dicit cor ſuum, quaſi ſoleret ab eo fugere, & ille ſequi, quaſi fugitivũ, & non poſſet comprehendere, & clamare ad Dominum, quoniam cor meum dereliquit me.* In quo certè Davide major videri poſſet, beatiſſimus noſter Aloyſius, qui ſuperiori, inter cætera interiorem hominem ſpectantia percunctanti: ecquid inter orandum, cogitatione interdum, ad alias res abſtraheretur? reſpondit ingenuè: ſi cordis evagationes omnes alienæ, quæ ſex illis menſibus unquam precantis, meditantis, conſcientiam diſcutientis, mentem remoratæ eſſent, in unum cogerentur, eam omnem moram, ſpatium quo ſalutatio Angelica recitari poſſet, non æquaturam. Vnde quod fieri conſuevit, ſingulorum conclavia indices luſtrentur, ut exploratum ſit omnéſne ſtatis horis, precibus vacent: Aloyſius quamdiu in religione vixit, numquam ad ſe quemquam inſpiciendi gratiâ, veniſſe ſenſit. Quid mirum ſi cor non longè avolarit, cùm ſibi orationis tempore evenire dictitaret, quod homini pro obſeratis foribus ſtanti, qui neque ingredi poſſit, neque alio digredi velit. Hoc vel tacitè inſinuando, omnem cordis evagationem præcludi, externis ſenſuũ portis, in quo ſolertiſſimus erat, probè obſeratis. Hoc tibi ſolicitè agendum: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ab ipſo vita procedit.* Optimè cordi proſpexit provida rerum natura, nam teſte Plinio: firmo opertũ eſt membranæ involucro, munitum coſtarum & pectoris muro, ut pateat præcipuam vitæ cauſam & originem eſſe. Sed quantumvis à natura munitum ſit, nimis multis undique telis impetitur & ſauciatur, hæc cauſa tot eſſe *mortuos à corde*; imò qui cæteris membris cataphracti & armati ſunt, ſolo corde inermes & vulnerabiles comprobantur, talis Spadiates ille, de quo ſuprà meminiſtis hanc à Deo gratiam acceperat, ut vulnerari in bello nullum eius membrum poſſet, ſolo corde excepto, quod ea propter ſingulari cuſtodiâ in prælio obarmabat. Multi toto corpore cataphracti, inter ſepta religionis degunt, nulla objecta oculorum, aurium: linguam ſilentii clauſtro vallant, ſolum cor vulneri patet, & quandoque telis invidiæ, iræ, luxuriæ impetitur. Sed cor Deo fidum, cor ſincerum omnia hæc tela ignea ſtygij tyranni retundit, in eum unum dumtaxat intentum, cui infinitis benevolentiæ illiciis obſtrictum eſt. Vt quod olim Orangio factum eſt, dum anno 1577. 29. Decemb. Bruxellis Gandavum cum fratre ſuo Naſſovio ingreſſus, atque incredibili pompa Prov. 4. Plin. l. 11. c. 37. Nevarinꝰ ſchediaſm. pag. 262. Haræus to. 3. pag. 272.

1. Reg. 7.

exceptus eſſet, inter alia corde aureo adaperto cum inſcriptione *ſinceritas* donatus eſt; ita & nos Deum cordis noſtri ſincero corde diligamus, ut dum *ſpiritus hos reget artus*, nemo cor noſtrum à charitate Chriſti valeat ſeparare. Hunc ſinceriſſimum amorem etiam poſt fata, in corde & corde locutus eſt inclytus è Societate IESV Martyr, P. Rochus Gonzales: excoluerat ille ſumma cum opinione ſanctitatis & labore indefeſſo barbaras illas nationes, à quibus tandem totis cervicibus ferrum hauſit & vitã pro dilecto poſuit; ſed quod in eo mereris, *fortis ut mors dilectio*, imò fortior: reſecto quippe jam capite per ipſum cor eloqui auditus eſt, & clarâ expeditaque voce abire in Dei laudes: truncum erat corpus, ab eoque revulſum caput illud, quod fuerat officina altiſſimarũ de Deo cogitationum, muta atque emortua conticeſcebat lingua; at cor ipſum minimè mutum & ſilens dilectum ſuum Ieſum diſertè loquebatur & ignes amoris quos olim ſincero pectore foverat, etiã poſt fata emittebat, imitatus illius amorem, cujus cor uſq; in finem dilexit nos. Cujus cor ubi Dominus expiraſſet, apertum amorem ſatis declaravit, cui hoc unum inſcriptũ pius cõmẽtator legit

A morte ſuperſtes, amorem corde loquor.

Nec tibi cor tali reſpondet amori? quod *ſplẽdidum cor & bonum*, eſt ſiquidem id omni argento purius, omni auro carius, omni adamante rarius. *Ideo viri cordati audite.* Celebratur illud regij amoris pignus, quod Eliſabetha regina Angliæ, Mariæ reginæ Scotiæ miſſitavit: Adamas erat in duas partes æquales diviſus, cum promiſſo, quamprimum, quacumque circumventa neceſſitate ſemiſſem ad ſe miſſura eſſet, ſtatim ſe eâ viſâ auxilio ipſi advolaturam. Cui muneri ut quid condignum referret Maria, Adamantem cordis effigie ſculptum, annuloque inſertum Eliſabethæ dono miſit, adjunctis hiſce Georgij Buchanani verſibus:

Pſal. 32.

Lobbet. de fortit. Chriſt. pag. 185.

Eccl. 30.

Iob 34.

Florimond Remond. de orig. hæreſ. l. 6. c. 16.

Non me materies facit ſuperbum,
Quod ferro inſuperabilis, quod igni,
Non candor maculâ carens, nitoris
Non lux perſpicue, nec ars magiſtri
Qui formam dedit hanc, datam loquaci
Circumveſtijt eleganter auro:
Sed quod cor Dominæ meæ figurâ
Tam certâ exprimo, pectore ut recluſo,
Cor ſi luminibus queat videri,
Cor non lumina certius viderent.
Sic conſtantia firma cordi utrique,
Sic candor maculâ carens, nitoris
Sic lux perſpicui, nihil doli intus
Celans: omnia denique æqua præter
Vnam duritiem. Dein ſecundus
Hic gradus mihi ſortis eſt faventis,
Talem Heroida quod videre ſperem,
Qualem ſpes mihi nulla erat videndi,
Antiqua Domina ſemel relicta.
O ſi fors mihi faxit, utriuſque
Nectam ut corda adamantina catenâ,
Quam nec ſuſpicio, æmulatiove,
Livorve aut odium, aut ſenecta ſolvat!
Tam beatior omnibus lapillis,
Tam ſim clarior omnibus lapillis,
Tam ſim carior omnibus lapillis,
Quàm ſim durior omnibus lapillis.

Quis neget amantiſſime Ieſu, cor tuum veri eſſe Adamantis? quod omnes omniũ amãtiũ amores, vel me ſolum amando, infinitò antecellit intervallo? unde recens poëta luſit:

Qui nos ſic Adamas, cor adamantis habes.

Experta huius amores & favores, conteſtatur B. Mechtildis, quę mentis oculis abrepto ſpiritu pretioſiſſimum theſaurũ conſpexit ex lignis cedrinis, intus miro candore argenteis laminis inductum, in cuius medio cæleſtis ſponſus conquieſcebat. Aureo hic peſſulo pandebatur. In hoc contemplando dum hæret defixa, cælitus edocta eſt, hunc pretioſiſſimum theſaurum eſſe, cor Domini Ieſu. De quo ut non ſemel audita eſt referre, tanta cæleſtium bonorum copia in ſe profluxit, ut ſi vel enumerare vellet, in volumẽ orbis maximũ excreſceret. Perſpexerat illud pridem Doctor mellifluus, unde exclamare, noſque ad amorem huius præſtantiſſimi cordis inflammare non dubitat: *Bonus theſaurus*, inquit, *bona margarita cor tuum bone Ieſu, quam foſſo agro corporis tui inveniemus. Quis hanc margaritam abijciat? quin potius dabo omnia, omnes cogitationes, & affectus mentis commutabo, & comparabo illam mihi, jactans omnem cogitationem, in cor Domini mei Ieſu.* In quo ſecurus dormiam & requieſcam.

l. 2. gratiæ c. 29.

Barry La faveur de Ieſus c. 5. devot. 8.

l. 2. gratiæ c. 16.

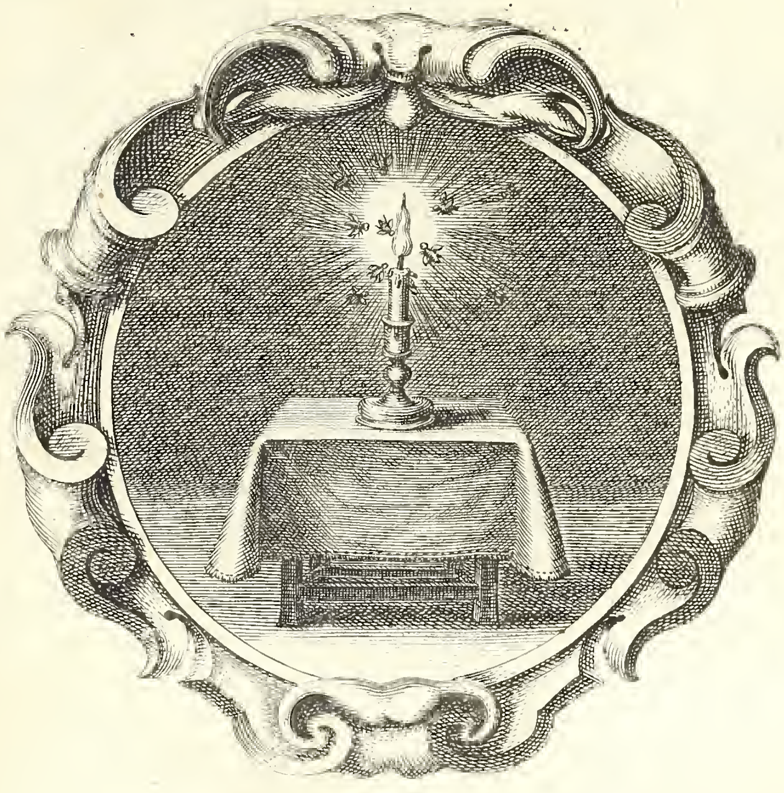
Bern. ſerm. 2. de Paſſ. c. 3

V. Dom. Quinq. §. 2.

EMBLE-

EMBLEMA XLI.

A longè. Luc. 17.

TETIGISSE, PERISSE EST.

DOMINICA DECIMA-TERTIA POST PENTECOSTEN.

Longè peccandi occaſio fugienda eſt: ne culicum in morem lucernam circumvolitantium, præſens periculum incurramus.

§. I. Qui amat periculum, in illo peribit. *Eccli. 3.*
§. II. *Longè à periculis recedendum.*
§. III. *Peccandi occaſiones reſcindendæ.*

DOMINICA DECIMATERTIA POST PENTECOSTEN.

Steterunt à longè. Luc. 17.

AUDISTIS quandoque Carolum Navarræ regem ad morbum, quo miſerè conflictabatur, pellendum, linteo inſutum, quod vino aduſto omnino intinctum erat: cui dum candela, ut filum abrumpatur, propiùs admovetur, flammam concipit, & Rex penitus uſtulatur. Præſentiori multò in diſcrimine omnes verſamur: etenim cujuſque animus corporis, hujuſmodi velut linteo inſertus, concupiſcentię fomitem quaquaverſum diffuſum circumfert, ut vel levi manus, vel articuli attactu, ignem concipiat: quo non unus deflagravit,

Rapuitque in fomite flammam, *Virg. l. 1. Æneid.*

dum imprudens ad eam nimiũ appropinquat. De Maria Stuarta Scotiæ regina referri ſolet, quod & ad ſpeciem illuſtre, & ad exemplũ efficax: eduxerat illa ſecum, & in aula ſua foverat adoleſcentem nobilem, quem propter eximia naturæ dona carum habebat in paucis. *Cauſſin. aulæ S. tom. 4.* Is ſibi conſcius de reginæ gratia ac favore, nocte quadam illius cubiculum ſubiit, ſuſpenſo gradu tacitoque pede, ne fortè evigilaret illa. Dum lecto regio fit propinquior, advertit ex eo pendere reginæ manum, brachiumque aliqua parte nudum. Et modeſtè accedens, manumque prenſans, eam ſemel oſculatus eſt. Hîc excuſſo ſopore, ſeu ſolo tactu ſeu etiam horrore tam impudentis audaciæ, exclamavit ilico regina, irrepſiſſe in cubile unum aliquem. Ad regias voces, exciti vigiles irruunt in conclave, & ſubito impetu miſellum adoleſcentem tranſfodiunt, ſolo exanimem inſternunt; & nudam manum *tetigiſſe, periſſe fuit.* Quot juvenes, quot proci puellarem manum tangunt, & mentem perdunt, culicibus perſimiles, qui circum candelam volitant, & ſplendorem ejus admirantes, dum propius ac propius accedunt, tandem alas, ſeque ipſi comburunt: nam flammam *tetigiſſe periſſe eſt.* Haud aliter adoleſcentes qui nictus, nutus, occurſationes, colloquia cum ea habere conſuevêre, cujus formam ambiunt, ii profectò ardentem cereum circumvolitant, & ut Poëta canit:

Cupiuntque ſuum reperire periclum. *Ovid. Metam. lib. 8.*

§. I.

Qui amat periculum in illo peribit. Eccli. 3.

FRanciſcus de Sales Genevenſis antiſtes, elegantem ſimilitudinem adducit inter hominem peccata quidem averſantem, ſed non ſatis pericula declinantem: *Sales prax. ſpirit. part. 1. c. 7.* ait enim quoſdam abſtinere à peccatis quemadmodum ægri à melonibus, aliiſque crudioribus fructibus, quos ut medicus ſub certa morte interdixit, nequeunt tamen ſibi temperare, quin eos manu teneant & odorentur; quo fit, ut dum ſaliva movetur, ab odore nonnumquam ad ſaporem procedant.

Geneſis 2. poſuit Deus *lignum in medio paradiſi*, cujus fructum ſub mortis interminatione delibare nefas; utque omnem occaſionem præſcinderet, poſuit eam in medio paradiſi aliis arboribus abditam, ne, ut rectè Procopius, *dum frequenter eam cernerent, quaſi quibuſdam irritamentis illecti, in datam legem committerent*, & manifeſtum *Nyſſ. Dom. 12. poſt. Pent. diſt. 3.*

exitium

exitium incurrerent. Quod ut induceret, ſuggerebat malignus ſpiritus, arborem hanc Eva attentiùs contemplaretur, fructum videre minimè vetitum eſſe: *Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuq́ delectabile.* Tum perſuaſit, non morituram, ſi legeret fructum, ac manu geſtaret, odorem exploraret. *Tulit de fructu illius.* O Eva! tetigiſſe, periſſe eſt. Mox enim ſequitur; *comedit*, & ecce omnes morimur. Ita dum ſuo temerè appropinquat periculo, & ſe & ſuos perdidit. Ejuſmodi ſuggeſtiones cacodæmonis, complures in certam perniciem, quaſi culices, in ardentem cereum quotidiè inducere ſolent: dum ut indubitatum habetur, in familiari conſuetudine, primùm nil periculi honeſto cuipiam juveni imminere, ſi in ingenuam puellam, oculos conjiciat, ſi perhumaniter ſalutet, ſi iterum iterumque eam conveniat, prolixiores cum eâ ſermones miſceat. Tum prenſare manum quid ibi mali! oſculum figere, quid ibi peccati? & tandem, *tulit de fructu illius*, tulit fructum virginitatis & periit, Unde ſcitè recens Poëta:

Poſt viſum, riſum: poſt riſum venit ad uſum;
Poſt uſum, tactum; poſt tactū venit ad actum,
Poſt actum, factum: poſt factum pœnitet actū.

Ita ſcintilla quæ in fomitem decidit, ilicò in favillam erumpit. Teſtis Ambroſius, qui *lib. 2. de Pœnit. cap.* 8. cauſam perquirens, quî fieri potuerit ut innocens anima fœdiſſimè lapſa ſit, occurrit: *Fortè adoleſcentula capta ſit occaſionibus, quæ delictorum* FOMITES *ſunt.* Hinc caſtam fœminam flammas incurriſſe, turpis Poëta decantat:

Mart. l. 1.

Caſta, nec antiquis cedens Levina Sabinis,
Et quamvis tetrico triſtior illa viro:
Dū modò Lucrino, modò ſe permittit Averno,
Et dum Bajanis ſæpè fovetur aquis,
Incidit in flammas, juvenemq́ ſecuta, relicto
Conjuge, Penelope venit, abit Helene.

Hieron. l. 3. Epiſt. ad Galat.

Scintilla, inquit Hieronymus, *res parva eſt, & pæne dum cernitur, non videtur; ſed ſi fomitem comprehenderit, & nutrimenta ſui, quamvis parvus ignis invenerit, mœnia, urbes, latiſſimos ſaltus, regionéſque conſumit.* Patuit in primariâ urbe Cypri Nicoſia à Muſtapho expugnatâ: ubi tota claſſis, fomite à puellâ pulveri bellico admoto, omnibus gazis ac hominibus hauſtis, fœdè lacerata eſt, ut refert Famianus noſter. Non ſemel, teſte Ambroſio, puella ignibus fomitem ſuppeditavit: hic enimverò *lib. 2. de Pœnit. cap.* 8. cauſam perquirens, quî fieri potuerit ut innocua anima fœdiſſimè lapſa ſit, hanc adinvenit: *Fortè adoleſcetula capta ſit occaſionibus, quæ delictorum* FOMITES *ſunt.* Quis turrim aut caveam pulvere nitrico inſtructam, quis officinas ſtuppâ, quis horrea ſtramine aut fœno oppleta, cum candelâ, aut fomite incenſo tutò ingrediatur? hæc perhorreſcimus, & incendium animæ; cæleſtium opum deflagrationem non formidamus. Cautè Job *ſtipulam ſiccam* hominem vocitavit, talemque ſe Martinianus dictitavit, qui per mare fœminam fugit, ut ſuprà diximus, hoc unum inclamando:

Strada proluſion Acad. lib. 2. proluſ. 3.

Iob c. 3.

Surius 13. Febr.

Nec tantùm eſt ſtipulā rapidæ committere flāmæ, *Nazian.*
Nec benè cum ſolo clauditur agna lupo.

Stupam ſe Jacobus ille ſerò agnovit, qui poſtquam anachoretam quadraginta omninò annos egiſſet, à fœminâ triumphatur, è quâ cacodæmona ejecerat: huic infelix primò pudorem, mox vitam extorſit. Quare quantumvis ſanctus ac ſolidus tibi videare, quantumvis cilicio pro loricâ munitus ab his edoctus, flammas fuge. Aliàs *erit fortitudo veſtra ut favilla ſtuppæ, & opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccendetur utrumque ſimul, & nō erit qui exſtinguat.* Talis fortitudo Sampſonis, cujus exitium graphicè depinxit Ambroſius: *Sampſon validus & fortis leonem ſuffocavit, ſed amorem ſuum ſuffocare non potuit: vincula ſolvit hoſtium, ſed ſuorum non ſolvit nexus cupiditatum; meſſes incendit alienas & unius ipſe mulieris accenſus igniculo, meſſes ſuæ virtutis amiſit.* De quo ille:

Surius in vita 28. Ian.

Amb. l. 2. de pœnit.

Lenam non potuit, potuit ſuperare leenam:
Quem fera non potuit vincere, vicit hera.

Quantumvis invictum & infractum fœmina enervat. Milo Crotoniates tanti roboris, ut nemo pomum pugno extorquere valeret. Tentavit id quoque imbellis, quam deperibat muliercula, quæ facili

negotio id effecit. Ex quo concludit Ælianus, perſpicuum eſt Milonem corpore pluſquam virum, animo pluſquam fœminam exſtitiſſe, taleſque redduntur viri, ubi fœminis appropinquant. Talis fortitudo Davidis, talis ſoliditas Salomonis fuit. Ferreus ſis, cùm *mulier magnes* ſit, flecteris, attraheris; ſic Simon Magus ab Helenâ, ſic Montanus à Priſcâ, Donatus à Luciliâ, Elpidius ab Agapiâ, alius ab aliâ, neſcio quo magnetico lenocinio attractus, à ſoliditate virtutum, à rectitudine fidei turpiſſimè deſcivit, oſtenditque eventus veriſſimũ illud Sapiẽtis: *Mulieres apoſtatare faciunt ſapiẽtes.* In quo genere viri fortiſſimi caſum acerbiſſimum S. Macarius commemorat, qui tempore perſecutionis corpus ſuum tyranno excarnificandum tradidit, in equuleo diſtentus, inter ardentes faces infractum animum ſervavit. Inde in carcerem retruſo Chriſtianæ pietatatis officium mulier ultrò impendit, quicum familiari jam conſuetudine contracta, rigor omnis in eam mollitiem degeneravit, ut ſtuprum inferre non dubitarit. Ejuſmodi plures fortiſſimos Chriſti athletas fœminæ ſuccubuiſſe, diſertè queritur Cyprianus: qui *poſt confeſſionum victoriarumq; calcata certamina, poſt magnalia & ſigna mirabilia, noſcuntur in his omnibus naufragaſſe, cùm volunt in navi fragili navigare.* Ac tandem Epiphonematis loco ſubjungit: *Quantos leones domuit una infirmitas delicata?* Exemplo ſit lapſus ille viri magni, quem ut alios omittam, ætate ſuâ accidiſſe refert Thomas Cantipratanus magni Thomæ cõdiſcipulus; is cùm canonicatum præpinguem, in curam animarum converſiſſet, ut eas Deo lucrifaceret; ſeptuagenariam virginem, quæ cilicium ejus lavare ſolebat, deperire cœpit, & opportunitate pellectus, vitiavit. Quo ſcelere admiſſo, illa quidem pœnitens reſipuit; at ille infixus limo profundi, miſerè periit. Et erit qui rigori, qui virtuti ſuæ, qui animi robori confidat? D. Auguſtinus ſic omnes terret: *Experto crede, coram Deo non mentior: cedros Libani, duces gregum, ſub hâc peſte cecidiſſe reperi; de quorum caſu non magis ſuſpicabar, quàm Hieronymi vel Ambroſii.* Hæc dum audimus, nihil nobis ab hâc peſte periculi, nihil diſcriminis impendere exiſtimabimus? ſi fragili aut ruinosâ cymbâ turbidum mare trajicere tentemus? *Nimiùm præceps eſt, qui tranſire contendit, ubi alium conſpexit cecidiſſe.* Profectò ut duces gregum prudentiâ, cedros Libani conſtantiâ, ut invictiſſimos martyres Chriſtianâ fortitudine, Doctores Eccleſiæ ſcientiâ antecellas, ſi igni appropinques, diſſolveris: hæc S. Iſidori doctrina eſt: *Ante ignem conſiſtens, etiamſi ferreus ſis, aliquando diſſolveris: proximus periculo, diu tutus non erit.* Tu verò adoleſcens *cereus in vitium flecti*, voſque amatores mundi, quos Paulus *molles* appellat, *ſicut fluit cera à facie ignis*, ita diffluere ac colliqueſcere poſſe non exiſtimatis.

Ælian. l. 2. variar. hiſt. — Sales praxi ſpirit. p. 3. cap. 6. — Aretin. part. 6. pag. 588. — Eccl. 19. — Cyp. de ſing. cleri. — Cantip. lib. 2. apum c. 30. §. 47. — Cyp. de ſing. cler. — S. Iſid. lib. 2. ſolit. — 1. Cor. 6. — Pſal. 67.

Marius Regulus Dux Romanorum, victor ac triũphabundus urbem ingreſſus, voluit effigiem ſui ex cerâ effingi, & ad faces, undique collucentes propiùs collocari, quarum ardore cerea hæc ſtatua ſenſim colliquata eſt. Quò propius ac propius ceram igni admoveris, hoc ocyùs colliqueſcit. Eſt qui ex candidâ cerâ elegantem virgunculam efformatam igni applicavit, & derepentè imago virginis in nihilum redacta eſt. Ad eum planè modum Angelici juvenes, integerrimæ virgines occaſioni expoſitæ, quaſi igni admotæ, in deterrima monſtra reſoluti ſunt.

Barry Pannée ſainte part. 4. pag. 92.

§. II.

Longè à periculis recedendum.

SI lepra, ſi calida febris, ſi peſtis ædes invaſerit, quàm ſtudioſè domum, cubiculum, hominem correptum devitamus, quàm longè, quàm procul à contagione abeſſe conamur. Doctores Eccleſiæ, animarum medici, alios nobis morbos, calidiſſimas febres multò cautiùs declinandas deſcribunt. Bernardus imprimis peccatum fœdiſſimam lepram compellare non dubitavit. Idem Doctor de interiori domo cap. 29. *Hæc peſtis*, libidinis,

Bern. ſerm. de Reſurr.

nis, *eò ad nocendum proclivior, quò ad repellendum difficilior: Subtiliter intrat & mentem occupat, & niſi ſubitò repellatur, allicit & incendit.* Quantumvis maritus uxorem, proles parentem, frater ſororem, procus ſponſam perditè amet & depereat, ſi quempiam eorum peſtilens virus invaſerit, ni unà perire velit, longè fugiat neceſſum eſt. Quod peſſimus Poëta optimè monuit in remedio amoris *lib.2.*

Si quis amas, nec vis: facito contagia, vites,
Hæc etiam pecori, ſæpè nocere ſolent.

Facito commercia vites, facito conſortia vites, & colloquia cum iis, qui fœtentem ac peſtilentem animam afflant. Quod ad vitia mentis rectè traduci voluit Seneca: *Sumuntur* enim *à converſationibus mores: & ut quædam in contactos corporis vitia tranſiliunt, ita animus mala ſua proximis tradit.* Aliter inter ſpirituales medicos, clariſſimus Doctor Ambroſius, varias animi febres omninò calidas ac malignas recenſet, dicens: *Febris noſtra libido eſt, eò quòd ignitæ ſunt cupiditates, febris noſtra luxuria eſt: febris noſtra ambitio eſt. Febris noſtra invidia eſt, &c.* Hiſce calidiſſimis febribus non unus aut una, lecto tenetur: cujus conſortium, colloquium, conſuetudinem omnem, ſtudioſè devitabis, ſi animę perniciem, ſi integritatis lanienam incurrere reformides.

Sen. lib. 3. de irâ c. 8.

Leo ſenio confectus, cùm ſibi cibum venari nequiret, ſtatuit penes ſe dolo victum quærere. Itaque in antrum quoddam ſe recepit, ibique morbum ſimulans, decubuit. Animantes verò, cùm in eum locum officii gratiâ ſe conferrent, correptas ilicò, ille devorabat. Has technas vulpes edocta, ad eum ſe quoque contulit, ne inhumana Regi ſuo videretur, ſed foris à longè ſtans, ſciſcitabatur: quî ſe haberet? Leoni reſpondenti, malè omninò ſecum agi, cauſamque roganti cur pedem non inferret, graviter ſe audire, propiùs accederet, nil contagionis verendum; ſubjecit vulpes: unum me terret, quòd omnia veſtigia antrorſum, & nulla retrorſum aſpiciam. Quo ſanè apologo docuit nos, loca ac conſuetudinem eorum cavendam, qui in periculum præſens, in diſcrimen & crimen ſuos inducunt. Unde rectè monet parœmia: procul à Jove, procul à fulmine, eaſque orbis plagas fugiendas, ubi plagæ cadunt. Rem breviter deſcribit Horatius:

Bern. ſerm. de Reſurr.

Olim quod vulpes ægroto caula leoni
Reſpondit, referam: quia me veſtigia terrent
Omnia ſe adverſum ſpectantia, nulla retrorſum.

O quot hodiernâ die leones ac lupæ decumbunt; quorum febris, teſte Ambroſio, libido eſt. Talis illa lupa exſtitit quæ Andream Moguerium Dominicanum, ſimulata corporis ægritudine, ſed vera animi, obſervantibus ex inſidiis inimicis, ad flagitium pellexit; is cùm ſe expediendi viam non inveniret, dixit ſe reliquiarum religione teneri, velle ſe eas ſocio tradere; quem dum advocari permittit, ejus præſentiâ jam ſecurus, pellici valedixit.

P. Rho exempla virtutum, pag. 738.

Talis illa quæ Claudii Aqua vivæ, talis illa, quæ Oliverii Manaræi, & famam, & integritatem dilaniare ſatagebat. Utque alias omittam, talis illa nobilis adoleſcentula, quæ dum noſtrum arderet, corporis ad extremam valetudinem ſimulans, hominem per ſpeciem arcanæ confeſſionis excipiendæ jubet advocari. Pręſentem interminata eſt ni pareat, ſublato clamore ut violatorem ſe accuſaturam. Quid faceret, ſitim cauſatur, & comiter, quaſi ſe ad ſcelus componens, ab hauſtu auſpicari placuit, dum famuli, dum una mater ſubintrat, blandè ſermonem cum illis miſcet, & filiam meliuſculè conſtitutam, & confeſſioni, ut in hoc tanto æſtu laborioſæ, ſuperſedendum eſſe, itaque deceſſit. Quis jam miretur, ut omnis peccandi occaſio tollatur, ſeveram adeò ſocietatem, ne ſuos ſolos cum ſolâ deſtituat.

Pag. 744.
Pag. 743.

Sanciverat Ignatius ne noſtri matronas incomitari, aut adire aut alloqui auderent, eam legem, cùm bonus ſenex ſupinâ violaſſet ſimplicitate, ſanctus Ignatius coactis in unum ſeptē aut octo patribus, hominem productum in medium tamdiu flagellis in ſe animadvertere juſſit,

Rho pag. 410.

 donec

donec à quinquageſimo ſinguli unum pſalmum recitaſſent. Nec ſine cauſa ea cautio adhibetur, quæ ſi ubique vigeret, non tot hoc ferali igne corriperentur; nam ut rectè Philoſophus: *omnia nobis mala ſolitudo perſuadet.* Luculentiùs hîc Angelici doctoris teſtimonium eſt, qui conſuetudinem Religioſorum de ſocio ſecum retinendo adeò collaudavit, ut eum dicere ſolitum ferant: *Monachum ſolum, eſſe dæmonem ſolitarium.* Quod ejuſdem venerabilis ordinis beatus Antiſtes veriſſimum comprobavit, dum hæc palam faſſus eſt: quàm vera ſit hæc ſententia *væ ſoli* Eccl. 4. ego novi, qui 30. annis & eo amplius vices Epiſcopi in diverſis provinciis & diœceſibus habui, qui in hoc articulo quo Religioſi vel ſoli vadunt in viis, vel ſoli manent in curiis, horrenda mala, horrenda ſcandala, horrenda pericula frequenter audivi, quæ nunquam ſuſtinuiſſent adjuncto ſocio, vel feciſſent. Plura in hanc rem Nigron. reg. 43. nu. 15. & 26. *nam maxima pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtat.* Compello vos conjugatos, ſi ſoli cum aliena, an quandoque non occaſio ad flagitium invitet. Uxor Putiphari, infamis lupa, ſpecioſum ſed & integerrimum Joſephum deperibat, & niſi hic fugam cogitaſſet, actum erat. Quam hiſtoriam dum pictor in tabula expreſſiſſet, hoc morale documentum ſubjecit: *plures eſt invenire tales dominas, quàm tales ſervos.* Quoties accidit, ut ancillam cum famulo, ſolam cum ſolo, domi relinquas? quoties materfam. ſe cubitum recipit, & ancillam filium potum, concubiâ nocte reducem operiri jubet, quoties ſinis filiam clauſo oſtio cum proco confabulari: toties columbam accipitri, ovem lupo committis.

Seneca Ep. 25.

Nigron. reg. 43. n. 21.

Cantip. l. 2. Apum §. 1.

Senec.

Cyprianus de ſingularitate cleri: *nunquam ſecurus cum theſauro latro tenetur incluſus, nec intra eandem caveam habitans cum lupo, tutus eſt agnus.* Ligata ſit aut libera, ancilla ſit aut hera, dives an paupercula; occaſio furem facit, adulterium facit, ſacrilegium facit. Ex omni ligno etiam curvo Diabolus telum facit. Abbas quidam omnes ancillas & lotrices monaſterii ſeptis amoverat, non ſine incommodo Monachorum ut illi querebantur, dictitantes ut ſi quæ ab his ſiniſtra ſuſpicio oriri potuiſſet, vetulas ſubſtitueret, à quibus nil timendum. Abbas quo & in his contagionis malum ſerpere poſſe ſuis demonſtraret, hoc ſtratagemate uſus eſt: in cœnam, carnem probè ſalitam appoſuit, potu utcumque modico adhibito, atque ita ii cubitum conceſſère. Dum noctu fortè à matutinis decantatis, ſiti urgente, nec uſquam quidem frigida reperta, è limoſo ſtagno turbidam potare coacti ſunt; quod ut abbas ex inſidiis obſervarat, poſtero mane hæc pauca ad ſuos verba habuit: dùm ſitis urget, etiam turbida bibitur. Ita nec à vetulis ſatis cautum fore, quare omnem occaſionem longè ſemovendam ſtatuit.

Sed erat, qui in hac parte nos nimiùm Religioſos rati, opponere audeant; quid mali ſit agere cum fœmina? quid periculi pediſſequam, ancillam ſoli cohabitare? viros ſanctos hîc anſam præbuiſſe, nec has ut occaſiones vicinas declinaſſe. Hoc olim ſibi Cyprianus objectum ſcribit: *ſed ajunt ſi de hac conjunctione* (cum altero ſexu) *Clerici denotantur, notandi ſunt etiam ſancti plerique nobiſcum. Sicut Helias qui manſit apud viduam: ſive Apoſtoli, qui mulieres ſecum comites circumducebant: ut Ioannes, qui matrem Domini aſſumpſit, eodem Domino delegante; aut ipſe dominus, cui de ſuis facultatibus alimenta præſtabant aliquæ mulieres religioſæ, cui etiam Martha miniſtrabat ad menſam.* Maria verò aſſiduò ab ore ejus pendebat. Athanaſius in perſecutione Ariana ſe abdidit in ædes cujuſdam filiæ devotæ, quæ miraculum pulchritudinis habebatur; Chryſoſtomus ſummam conſuetudinem inierat cum Olympia, S. Paulus cum Tecla; Petrus cum Petronilla, ſpiritali ejus filia, ut Baronius ait. Hieronymus cum Paula, Euſtochio aliiſque matronis Romanis, ad quas non unas literas deſtinavit; uti Joannes ad electã nobilem filiam, Franciſcus de Sales plurimas & quàm familiares ad varias. Hæc illi; audite nunc reſponſum Carthaginienſis

Cyp. de ſing. cleric.

Sozomenus l. 5. c. 6.

Præſulis:

Cyp. ibid. Præſulis: *Callidi argumentatores, & juriſperiti fallaces. Revera magni homines, qui ſe comparant ſanctis, & eximia converſatio noſtra, quæ Prophetis vel Apoſtolis videatur æqualis. Video planè ſic apud vos calcari avaritiam, ſicut Apoſtoli propria cuncta dimiſerunt; video crapulam & ebrietatem ſic veſtris conviviis abeſſe* &c. Ac tandem concludit: *qualem ad viduam habuit Helias introitum, cui fames dedit hoſpitiũ? quiſquis es, qui te vis Heliæ de commoratione viduæ vocari diſcipulum, prius ſolitudinis afflictiones, & quadraginta dierum tolera jejunii exitum.* Vos verò cupediis diſtenti, vino madidi, imò deliciis enutriti, certiſſimum illud Bernardi pronunciatum accipite: *habitare cum fœmina, & non cognoſcere fœminam, plus eſt quàm mortuum ad vitam ſuſcitare. Quod minus eſt non potes, quod majus eſt vis?* ollam ignitis carbonibus impoſitam non effervеſcere, non ebullire, non humanæ, ſed altioris potentiæ eſt. Sic Chryſoſtomus divinæ virtuti adſcribit, juvenem inter illecebras carnis inviolatum tranſire: *non tam admirabile*, inquit, *tres pueros in fornace Babylonis manere illæſos, ut admirabile & rarum, quod admirabilis ille juvenis retinetur veſtimentis à pollutâ illâ & laſcivâ, nec illi cedit.* Quæ admiranda cùm nemo ſibi præſumere audeat, hæc naturalis via ſuppetit; ſi olla ferveat, ſi ebulliat, ab igne longiùs remove aut ligna ſubtrahe, id eſt, occaſiones reſcinde.

Bern. Serm. 65. in Cant.

Chryſoſt. hom. 44. in Gen.

§. III.

Peccandi occaſiones reſcindendæ.

GUilielmus dux Normandiæ, dum in Angliam cum ſuis trajeciſſet, omnibus navibus ignem injici juſſit, ne qua anſa redeundi eſſet. Idem ſtratagema ſecutus Ferdinandus Corteſius cum ſuos expoſuiſſet in nova Hiſpania: ita nobis remoræ à portu ſalutis reſecandæ, occaſio omnis remeandi ad vetera flagitia generosè præſcindenda eſt. Hoc ſervator noſter præcepiſſe videtur: ſi oculus, aut pes, aut manus, ſcandalizet te; *abſcinde eam & projice abs te*; ubi Chryſoſtomus imprimis per dexterum oculum, & manum; accipit mulierem amicam, quæ aſpectu, vel voce, vel geſtu, ad libidinem inſtigat. Auguſtinus intelligit amicum vel neceſſarium; Hilarius, Athanaſius, & alii accipiunt parentes & propinquos, quorum conſuetudo & conſortium reſecandum, ſi ad peccatum invitent, ut multis hìc Cornel.

...eri polit. l. c. 17.

Mat. 5. & Marc. 9.

Chryſ. hom.

Aug. l. 1. de ſerm. Dom. in monte.

Ancillam in officinâ habes induſtriam, gnaram; in omnibus tibi ad manum eſt, & quaſi dextera tua; famulo, filio, imò hero familiarior eſſe animadvertitur, *abſcinde eam, ejice ancillam.* Imitare hìc Reverendiſſimum Antiſtitem, Gropperum qui cùm Bonnæ per diem comperiſſet ancillam, in cubili lectum ſuum ſternentem, ancillam cubiculo, & unà lectum per feneſtram in plateam deturbavit. Ejice & tu ancillam, ejice pediſſequam, omnem peccandi occaſionem reſcinde; ne pereas: *Quid* enim, ut rectè monet Hieronymus, *tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe habeas quotidie aut perire aut vincere? quis unquam mortalium apud viperam ſecurus ſomnos capit? quæ etſi non percutiat, certè ſolicitat.* Hac quotidianâ luctâ, ut ſe expediret, procul urbem ac omnes matronas Romanas fugiens, inter feras ac luſtra vitam egit. Unde à Vigilantio reprehenſus, quaſi iners miles ſtationem deſereret, quærenti cur in eremum confugiſſet? Reſpondit: *Vt te non audiam, ut tuo furore non movear, ut tua bella non patiar. Ne me capiat oculus meretricis: reſpondebis hoc non eſt pugnare, ſed fugere; fateor imbecillitatem meam, nolo ſpe pugnare victoriæ, ne perdam aliquando victoriam.*

Raderus in vita Caniſii l. 1. Tylingen. parad pag. 184.

Hieronym. Ep. 47.

Chriſtus zelò accenſus pro modo Dei, templum ingreſſus menſas nummulariorum evertit, columbas verò & oves è templo aſportari juſſit, quæ tamen ſervire poterant ſacrificiis, dicens: *auferte iſta hinc.* Cardinalis Toletus hanc rationem adducit: *Prudenter Chriſtus hominibus ejectis, oves eorum & boves etiam ejecit, ne redeundi relicta videretur occaſio: tunc enim malo ſubvenitur perfectè, quando etiam mali occaſio amputatur.* Accedat quis millies ad confeſſionem cum dolore, cum lachrymis, ſi occaſionem non reſcindat, ſi domi malum foveat,

foveat, ſi ancillam, ſi concubinam non ejiciat, ſi nudas picturas, ſi libros impuros ex oculis tollere, & auferre illa hinc detrectet, ſi à colloquio cum tali, cui conſuevit, non deſiſtat, omnis abſolutionis incapax eſt, nec talis ſincerè dolet, aut reſipiſcere ſtatuit.

Præcipuum argumentum, quod adfert Toſtatus, Salomonem damnatum, nec verè pœnituiſſe, ex 4. Reg. 23. deſumit: *excelſa quoque deſtruxit* Rex Joſias, quæ erexerat Salomon; quem ſi pœnituiſſet, inquit, deleviſſet omnia templa, & altaria, quæ exſtruxerat; unde concludit: *non pœnitet aliquem verè, cùm permanet in peccato, nec aliquis verè dolet de fornicatione, dum tenet concubinam in domo.* Quare hæc communis doctorum ſententia eſt, facilè 100. auctorum, inquit Sanchez, non abſolvendum, qui occaſionem proximam vitare neglexerit. Nam, ut ait D. Thomas: *Qui vult cauſam ex qua neceſſariò vel regulariter ſequitur effectus, cupit virtualiter effectum.* Conſtat ex cap. *Legatur* 24. quæſt. 2. ubi Gelaſius Papa admonet Fauſtum: *abſolvendos non eſſe qui in errore & occaſione peccandi ſuâ culpâ immerſi ſunt.* Quod ipſum confirmat Aug. *ſatiſfactio pœnitentiæ, eſt peccatorũ cauſas exſcindere.* Quod quamdiu facere detrectant, amdiu manifeſto in ſcelere verſantur, & animæ ſuæ ruinam incurrunt. Eo ipſo enim quo quis ſe periculo propinquo peccandi exponit, etſi actu exteriori peccatum non compleat, jam peccatum mortale admiſit, quòd manifeſto periculo ſe expoſuerit, Dei amicitiam ejuſque gratiam amittendi. Unde ex communi peccat mortaliter: uti enim qui ſe exponit periculo amittendi vitam, temere & ſine ratione ædes infectas adeundo, tenuem glaciem ſcandendo, cum leonibus ludendo, &c. is vitam ſuam vilipendere dicitur, ita & Deum & animam is vilipendit ac contemnit.

D. Tho. 1. 2. q. 6.

Aug. l. de dogmate Eccl. c. 54.

Sed avidos hîc omnes cognoſcendi video quandonam, & quod periculum aut occaſio propinqua cenſenda ſit, quam ſub mortali quiſque vitare teneatur? an ſub mortali teneatur quis abſtinere à legendis impuris auctoribus, aut etiam heterodoxis, à contuendis nudis tabulis? &c. Lud. Lopez hanc *quæſtionem perplexam appellat.* Navarrus in ſumma c. 3. n. 10. dicit; *ſe malle ab aliis hanc reſolutionem audire, quia nemo quem vidi id pro dignitate definit, & ſufficiens ejus determinatio eſt difficilis.*

Cardinalis Lugo ſic ſtatuit: Periculum propinquum ex ſuo genere tale eſt, ut frequenter homines ſimilis conditionis ad mortale inducat, vel experientiâ conſtat, in hoc homine talem effectũ habere, ſic ut fere ſemper in novum peccatum inducat, qui ipſius magni Gregorii ſenſus fuiſſe videtur, qui occaſionem proximam ſic definit: *quâ non poſſumus, vel certè non poſſumus ſine difficultate uti, abſque peccato.* Occaſio remota, quæ talis non eſt, ſic dicta, quòd non ita videatur conjuncta cum peccato, ſed major libertas mediet. Sic periculum remotum cenſeri poſſet, tranſire per plateam in qua ædes aliquot infectæ; propinquum, ædes, cubiculum ingredi, ubi æger decumbit. Remotum, parva febris, propinquum, aſſidua. Quibus poſitis ut tandem finem imponam, illud Senecæ altè imbibamus: *quantum poſſumus nos à lubrico recedamus, in ſicco quoque parum fortiter ſtamus.*

Lugo de pœnit. diſp. 14 ſec. 10.

Greg. in c. negotium d pœnit. diſt.

Seneca Epiſt. 116.

EMBLE-

EMBLEMA XLII.

Nolite ſoliciti eſſe, dicentes: quid manducabimus? Matt. 6.

VNICE
SECVRVS. *Horat. l. 1. carm. ode 26.*

DOMINICA DECIMA-QVARTA POST PENTECOSTEN.

De fiducia in Deum: omnem ſolicitudinem conjicientes in eum, quia ipſi eſt cura de nobis, argumento ſumpto à volatilibus, quorum implumes pullos, etiam nido ſubductos, mater non deſtituit.

§. I. Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cœleſtis paſcit ea.

§. II. *Variis ſacrarum literarum teſtimoniis, Dei providentia comprobatur.*

§. III. Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes: quid manducabimus?

§. IV. *Exempla eorum, in quibus ſingularis Dei providentia, in ſumma rerum humanarum penuria eluxit.*

DOMINICA DECIMA-QVARTA
POST PENTECOSTEN.

Nolite ſoliciti eſſe, dicentes: quid manducabimus? Matth. 6.

EXERCITUM ſexcẽtorum millium virorum, in locũ deſertum, in ſterile ericetum, deductum: illicque per totos quadraginta annos, caſtra metatos, omni bellico apparatu, omni militari annonâ, omni commeatu deſtitutos, nec quidquã tam numeroſis militum copiis, in ſummâ humani omnis ſubſidii inopiâ defuiſſe, *à* Ioan. 9. *ſeculo non eſt auditũ*: ac prima fronte commenta cenſeri poſſent, quæ ſacris literis conſignata ſunt. Etenim Numerorum 1. Moyſes ait: *Fueruntque omnis numerus filiorum Iſrael, qui poterant ad bella procedere, ſexcenta tria millia virorum, quingenti quinquaginta*; quibus ſi mulieres cum parvulis annumeres, conficiet populus Hebraicus, Salian. an. mundi 2545. n. 165. ut Salianus ſupputat, facilè tricies centena millia hominum. Quis tantæ hominũ multitudini per annos complures de commeatu proſpiciet? *numquid poterit Deus parare menſam in deſerto?*, Pſal. 77. Quo regius pſaltes profuſa Dei in Iſraelitas beneficia complexus, appoſitè ab hoc verbo, *Attendite*, auſpicatus eſt. *Attendite* porrò hîc mecum divinam in mortales providentiam, & veriſſimum illud comprobaPſal. 39. bitis, quia *Dominus ſolicitus eſt* noſtri. Hæc argumento eſſe poſſunt: *pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis.* Quis unquam, aut uſpiam panes pluiſſe accepit? quod Exodi 16. factitatum legimus: Pſal. 77. *Ecce ego pluam vobis panes de cœlo*; quâ viâ nullus hoſtium incurſus, commeatum valeat intercipere. At cùm flumina deſiderarentur & fontes, unde potus ſuffecit? Hebræi apud Genebrardum, dicunt hunc panem offæ inſtar, unà potui ſerviiſſe; quod non ſimile vero, cùm diſertè propheta aſſerat: *& eduxit aquam de petra, & deduxit tanquam flumina aquas.* Tenuis hic videri poſſet commeatus, milites ſuſtentari ſolo pane & frigidâ, nullo alio condimento adhibito. Sed rurſus *attendite*, cujuſmodi hic panis fuiſſe tradatur: *angelorum eſcâ nutriviſti* Sap. 16. *populum tuum, & paratum panem de cœlo præſtitiſti illis, ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem.*

Quòd ſi in hoc uno edulio, cujuſvis obſonii ſapor, pro voto, reſpondit palato, certè nec his aquis, mellis dulcedinem abfuiſſe, credendum eſt. Quid? cùm jam cupedias cæleſtes nauſeantes, carnes ex-
,,poſcerent, ait Moyſes: Coturnices non
,,ſolùm demiſſas in caſtra fatigatas, ne lõ-
,,giùs auferrentur, ſed undequaque in cir- Salian. an. mundi 2545. n. 165.
,,cuitu caſtrorum, itinere unius diei diffu-
,,ſas, adeò ut quacumque ex parte caſtro-
,,rum, quis iter facere vellet, ſpatio diei
,,unius, conferta coturnicum agmina re-
,,periret: quarum immenſam multitudi-
,,nem expreſſit David, cùm has aviculas
,,pluviæ guttis, & pulveri terræ, & arenæ
,,maris comparavit: *& pluit ſuper eos ſicut* Pſal. 77.
,,*pulverem carnes, & ſicut arenam maris vola-*
,,*tilia pennata: & ceciderunt in medio caſtro-*
,,*rum eorum, circa tabernacula eorum.* Adeò
,,ut ſi ſingulis familiis attribuas decem
,,coros, in unius menſis cibum, evadet
,,ſumma ad quatuor millia millionum co-
,,turnicum.

Attendite hîc præter illam copiam, teſtè divinæ liberalitatis & poteſtatis, multiplicem Dei benignitatem, in populum querulum, & pervicacem; non dedit piſces, ſed carnes quas petierant: *non*

(enim)

(enim) *ſunt fraudati à deſiderio ſuo.* Nec dedit oves aut boves, ut Moyſes ſuſpicabatur, ſed aves pingues, & deliciis idoneas, ſaporis novi ac jucundiſſimi. Nec in unum diem, ad unicam cœnam, ut in deſerto Sin; ſed ad integrum menſem, donec verterentur ingurgitatis in nauſeam: boni autem iis affatim delectarentur. Denique aucupium dedit non laborioſum, ſed facile ac jucundum: volabant enim in aere: duobus cubitis altitudine ſuper terram, ut pueruli hâc venatione recrearentur. Ita Salianus.

Sed parum hoc, de victu abundè proſpectum fuiſſe, inſuper omnia neceſſaria ſuppeditavit. Non opus, ut per familias hîc fieri aſſolet, in longas hyemes proſpicere de candelis, aut facibus: *Deduxit eos in nube diei, & totâ nocte in illuminatione ignis.* Pſal. 77. Ad cæleſtem hanc facem noctu incedere, legere, ſcribere valebant. Nulla ſecum hic copioſiſſimus exercitus impedimenta trahebat: non currus, non pontes, non cymbas, aliave adminicula, quibus foſſas aut flumina trajicere poſſent; at ubi eò ventum eſſet: *Interrupit mare, & perduxit eos, & ſtatuit aquas quaſi in utre,* ſicco pede omnes tranſierunt.

Si quis militares copias luſtret, quæ ad 40. annos in campo, ſub dio nunquam veſtes ponendo, pernoctarunt, vixdum centone, aut laciniâ tectos, nudos humeris, capite, pedibus, Adamitas dixerit; aliter benigniſſimus parens filiis ſuis proſpexit, quorum non veſtimenta modò, ſed ne pilus conſumptus eſt. Deuter. 39. *Adduxit vos quadraginta annis per deſertum: non ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec calceamenta pedum veſtrorum vetuſtate conſumpta ſunt.* Quid quod amplius eſt, accreſcebant veſtes & calcei cum illis, & cum parvulis eorum. Addit Hieronymus, capillos & barbam in deſerto non creviſſe lib. 2. ad Jovin. *Gomor,* inquit, *manna univerſis ætatibus, una in cibo menſura eſt. Veſtitus pariter non deteruntur: capilli ſimul non augentur, barba in commune non creſcit.* Unde nullis opus tonſoribus, imò nec chirurgis aut medicis aut medicamentis, quia *non erat in tribubus eorum infirmus.* Ubi hæc tanta, tamque luculenta divinæ providentiæ ac munificentiæ in contumacem populum teſtimonia ſpectamus, etiamnũ anxii hærebimus, quibus vitam & ſanguinem dedit, quos corpore ſuo paſcit, tot ſacros gratiarum fontes aperuit, ne fortè aliquid deeſſe patiatur? poſt hæc tam larga inexhauſtæ bonitatis in nos flumina, nonne jure meritiſſimo commonet: *Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis: neque corpori veſtro quid induamini; omnem ſolicitudinem proiicientes in eum, quoniam ipſi eſt cura de vobis:* Matth. 6. 1. Pet. 5. Etenim ſi argumentum à minori rectè concludat, cùm de bobus, de corvis & paſſeribus, cura ſit ei: quomodo eos, quibus hæc omnia ſerviunt, quoſque vitâ ſuâ chariores habet, deſtituere velle formidamus? *Si volatilia* (inquit Hieronymus hîc) *Dei providentiâ aluntur, quæ hodiè ſunt, & cras non erunt: quantò magis homines, quibus æternitas promittitur?* Quibus anima immortalis eſt, quos ad imaginem ſuam condidit, quos capaces fecit gloriæ ſuæ, quos tam carò redemit. Cujus vim argumenti expendamus.

§. I.

Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cæleſtis paſcit illa.

P. Baltazar Alvarez, non obſcura beatiſſimæ Thereſæ declaratione, omnium mortalium, qui tum in terris degebant ſanctimoniâ vitæ præcellentiſſimus: In vitâ P. Alvarez cap. 11. hic vir, hic eſt qui omnem ſolicitudinem in Deum conjecerat, divinâ hâc nixus ratiocinatione: ſi quem fidum nactus eſſes neceſſarium, qui eo te amore complecteretur, ut tuos omnes famulos ac familiares, byſſo & holoſerico pretioſè cõveſtiret: non modò de neceſſariis proſpiceret, ſed & ſplendidè, indulgenterque eos haberet, idque in tui gratiam, quia tui ſunt. Etiamnum aliqua ſuboriri poſſet

dubitatio, quin majora benevolentiæ argumenta, amicus ille ubi potuerit, potiſſimùm neceſſitate quapiam urgente; tibi exhibiturus eſſet, Deus non modò integerrimus amicus, ſed & benigniſſimus pater, in noſtri gratiam candore ſuo veſtit lilia, hortos floribus, arbores fructibus, feras pellibus, volucres plumis: quæ omnia in ſervitium noſtrum condita ſunt. Et dubitamus adhuc, de paterna Dei cura in nos, ne fortè deſtituamur? ipſa ſapientia æterna hoc quemvis, niſi à ratione alienum, argumento convincit: *reſpicite volatilia cœli.* Quæ aureè illuſtrat Antiochenus Antiſtes: *ſi illorum quæ propter nos creſcunt, tantam Deus curam gerit, quantò potiùs noſtri, quos dominos fecit.* Quoque manifeſtius fiat, juvat ſingularem in ipſas volucres cœli, Dei providentiam penitiùs rimari & admirari. Nidulos ſuos in deſerto, in ſilvis, in cava arbore, in exeſis rupibus, loco ut maximè arcano, & ab omni hominum cætu remoto, defigere conſuevêre: quis illic nudo palumbi, aut implumi paſſerculo, ita proſpectum arbitretur, ut nihil angoris aut ſolicitudinis eos teneat? pluit, grandinat, tonat, fulminat, pulli tuti ſunt. Nulla ſolis ſiccitas, nulla ſoli ſterilitas, nulla frumenti calamitas, volatilia cœli ſuo alimento deſtituit, *quia pater veſter cœleſtis paſcit ea.* Unde nec famem, nec ullam temporum iniquitatem queri norunt. Et populum electum ac prædilectum, in deſerto velut volatilia, à paternâ Dei manu educatum fuiſſe, demirabimur? Elias fugiens perſecutionem Jeſabellis, errabat per deſertum, longè à civitatibus & conſpectu hominum: quis illi de victu proſpexit? quæro & ego cum propheta: *Quis præparat corvo eſcam ſuam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes eò quòd non habeant cibum?* Peculiare quid eſt in pullis corvorū, quod à parentibus ſuis deſtituantur. S. Thomas docet, *ſeptem diebus negligi à parentibus.* Ex mente Chryſoſtomi: *dicitur corvus propter ingluviem ſuos non alere filios; illos verò penuriâ oppreſſos, naturali quâdam apud Deum voce uti.* Aliam cauſam adlegat Gregorius quòd ovo excluſos, cùm nigredine careant, eos pro ſuis non agnoſcant: *editis pullis,* inquit, *eſcam plenè præbere diſſimulant, priuſquam plumeſcendo nigreſcant.* Quis ergo deſertos à parentibus paſcit pullos corvorum? aut unde vivunt? S. Hieronymus: *Philoſophi dicunt, quòd rore vivant, pulli corvorum.* S. Chryſoſtomus dicit: *parvis quibuſdam, quæ intra nidum procreantur beſtiolis, nutriri.* Vel ut alibi: *expoſitis ad aerem pullis, obvolitant animalcula quædam, divinâ providentiâ ſuppeditata, quæ captantes illi, creſcunt & aluntur.* Vt ut ſit, conſtat eos nutriri, creſcere, plumeſcere, non alia, quàm munificâ Dei providentiâ, *qui dat eſcam pullis corvorum, invocantibus eum.* Vnde hanc D. Lucas concluſionem infert: *Conſiderate corvos, quia non ſeminant, neque metunt: quibus non eſt cellarium, neque horreum, & Deus paſcit illos; quantò magis vos?* Quare nemo quiſquam demirabitur, ſi Eliæ in deſerto exiſtenti, dixerit Deus: *præcepi corvis ut paſcant te.* Cujus imperio, *corvi* quoque deferebant ei panem & carnes mane: ſimiliter panem & carnes veſperi: hæ rapaciſſimæ aves, omnem hunc commeatum dubio procul abſumpſiſſent in viâ, niſi illi eſſet cura de nobis.

Chryſoſt. hic. — *Iob 38.* — *V. Pinedam. hic.* — *Pſal. 146.* — *Luc. 12.* — *3. Reg. 17.*

Parum hoc per volucres hominem paſci, adjiciam & majora: ipſos cælites ad miniſterium noſtrum deſtinavit, etenim dum Elias egeſtatem ſuam, ſecuro ſomno ſolaretur, adfuit angelus è cælo dapifer, panem & fontem adferens. Nunc è ſilvis in urbem principem Babylonem, pedem referamus, ibique Danielem in lacu ferocium ac famelicorum leonum reviſamus, quorum vt potens Dei manus ora frænarit, potuiſſet vel ſolo metu, vel etiam inediâ emori, niſi omnem ſolicitudinem ſuam conjeciſſet in eum, cui Daniel curæ ac cordi erat, ut cælitem adminiſtrum miſerit, qui Abacuc portantem cibos meſſoribus, arrepto vertice, Danieli ſtitit; quod divinæ munificentiæ prodigium, ne animo excideret, Philippus Boncompagnus Bononienſis, Cardinalis S. Xiſti, pro ſymbolo adlegit, hoc lemmate adjecto: *ſi Deus nobiſcum, quis contra nos.*

Ex muſæo Octavii Stradæ.

Libro Judicum capite 15. ubi Sampſon mandi-

mandibulâ aſini mille viros trucidaſſet, defeſſus, *ſitienſq; valdè, clamavit ad Dominum, & ait: Tu dediſti in manu ſervi tui ſalutem hanc maximam, atque victoriam, en ſiti morior.* Unde illi, ubi *ſitis, ardor, arenæ*, hauſtum frigidæ, ad manum fuiſſe arbitramini? *Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxillâ aſini, & egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hauſtis, refocillavit ſpiritum, & vires recepit.* Vnde & loco nomen fontis ſtupẽdò ſanè prodigio opportunè ſalientis, inditum eſt.

Hæc dum in Iſraëlitis, in Sampſone, in Eliâ, in Daniële obſtupeſcimus, occurrat animo, quia non eſt abbreviata manus Domini; non pauciora, nec minùs illuſtria; in lege novâ Redemptor noſter providentiæ ſuæ ſigna monſtravit. Marci 8. *Cùm turba multa*, quinque millium hominum, citra parvulos, *nec haberent quid manducarent*, procul ab urbibus, *in deſerto*, ubi nihil ſuppetebat; *nec habent quod manducent hi*: jamque ad extremam famem redacti, *quia ecce jam triduò ſuſtinent me, & ſi dimiſero eos jejunos, deficient in viâ*. Quin ut

Pſalm. 77. olim Iſraëlitæ: *Nunquid poterit nobis parare menſam in deſerto?* Ita in præſenti: *Vnde illos*

Marci 8. *quis poterit hic ſaturare panibus in ſolitudine?* Et Philippus Joannis 6. *Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque modicum quid accipiat.* Ejuſmodi anxia ſolicitudo hodiernâ die complurium animos ſubit, quorum hac miſerâ bellorum tempeſtate, familiares querelæ ſunt: quid confert me talis locitoparcham, tot prædiorum dominum nuncupari, tot jugera terræ numerare, cùm ex iis nulſus, aut certè exiguus cenſus redundet: cùm ex viginti, ex quadraginta millibus annuis, vix centum recipiam? & quid hæc inter tantos? inter tot liberos? inter tot famulos? inter familiam adeò copioſam? ſi cives, ſi mercatores audieris, hi miſeriarum Iliadem pertexunt: commercia ultrò citroque intercidi, aut certè merces militum direptioni proſtitui: debita in annos plurimos produci, à paucis perſolvi, jacturam maximam, emolumentum minimum: numeroſam prolem, parum in ſpe, nihil in re, nihil in penu, nihil in ſolario, nihil in caveâ, niſi fortè lecythus olei, pauxillum farinæ: & quid hæc inter tantos? ita anxiè exagitentur, qui ignorant, quàm prodigè, quàm prodigaliter Redemptor noſter miſertus ſuper turbam, in deſerto omnes affatim refecerit, paverit ad ſaturitatem. Hinc rectè Chryſoſtomus commonet: *Niſi voluiſſet conſervare, quod erat, non creaſſet; quod autem ſic creavit, ut per eſcam ſervetur, neceſſe eſt, ut det ei eſcam, quamdiu vult eſſe, quod fecit.* V. Depọnte in Matth. c. 6. v. 25.

Maria illa Ægyptiaca poſt admirabilem converſionem, cùm vocem hanc cæleſtem obaudiviſſet: *Si tranſieris Iordanem invenies requiem*: quinque panes ſecum in deſertum aſportavit, ubi quadraginta ſeptem annis, hoc exiguo pabulo, ut Abbati Zoſimæ ipſa ingenuè faſſa eſt, vitam toleravit; non tam gulę illecebris, quàm animę deliciis. Quid mirum, inquit Hugo? *Qui dedit animam quæ magis eſt, dabit eſcam quæ minus eſt. Anima enim plus eſt, quàm eſca.* Qui volet, rariſſimi portenti inſtar habeat, Eliam olim à voraci volucri paſtum, quaſi non talia ac uberiora in lege gratiæ beneficia Paulo præſtita: ad quẽ dum corvus 60. annos dimidium panem attuliſſet, ubi Antonius Paulum conveniſſet, integrum attulit, & ut Hieronymus: *Militibus ſuis Deus duplicavit annonam.* Jam verò quis divinæ providentiæ diffidat, qui Joannem præcurſorem Domini locuſtis & melle ſilveſtri: qui alterum Joannem ſolitudinis inquilinum, quatuordecim omninò annos, à nemine mortalium viſum, cervæ lacte (quod & Ægidio accidit) educatum, S. Rochum quotidiè à cane panem excepiſſe, attendat. Hęc & ſimilia expendens Theophylactus: Chriſtus *potuiſſet afferre in exemplum Eliam, & Ioannem, & meminit autem; ut admoneret nos etiam illis magis brutos eſſe*, ſi adhuc de providentiâ Dei erga nos, anxii ſuſpicari velimus; qui fide eaque divinâ quâ nulla certior, aſſeverat, quia ſolicitus eſt noſtri. Et irrefragabili veritati fidem denegamus; cujus rei indignitatem ut Deo injuriam, hiſce verbis exaggerat

 Sal-

Salvianus lib. 2. de Eccl.

Salvianus: *O perverſitas! homini ab homine creditur, & non creditur Deo; omnia in rebus humanis ſpes futurorum agunt: ideò terris frumenta credimus &c. Solus Deus eſt, de quo deſperatur.* Homo committit litem ſuā cauſidico: ſanitatem & vitam medico: munus obtinendum potenti aulico: cœcus ſe ſinit regi à puero, à catello, & homo non fidit nec ſinit ſe regi à Deo: enim verò dubitabit an rectè dirigatur, an decipiatur, an à benigniſſimo patre deſtituatur. Valet hîc illud Petri Chryſologi: *Homo homini exigua chartulæ obligatione conſtringitur. Deus tot ac tantis voluminibus* (ſacrarū litterarum) *cavet, & tamen debitor non tenebitur?* ne quis authenticas ejus ſyngraphas requirat:

Chryſolog. ſerm. 25.

§. II.

Variis ſacrarum litterarum teſtimoniis comprobatur.

August. de orat. Dom.

Congerit hæc D. Auguſtinus, expendens illud: *Panem noſtrum quotidianum: Non poteſt*, inquit, *quotidianus cibus deeſſe juſto, cùm ſcriptum ſit: Non occidet Dominus fame animam juſti.* Et iterum: *Iunior fui etenim ſenui, & non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem.* Et iterū: quærentibus regnum Dei & juſtitiam ejus, omnia promittit apponi; & cùm ſint Dei omnia, habenti Deum nihil deerit, ſi Deo ipſe non deſit. Et Chriſtus ipſe veritatis teſtimonium à diſcipulis ſuis perhiberi vult, dum eos percunctatur: *Quando miſi vos ſine ſacculo, & perâ, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? at illi dixerunt, nihil.* In his vos ad interpretes remitto. Vni Iſaiæ loco paululum inhærebo: *Numquid obliviſci poteſt mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? etſi illa oblita fuerit, ergo tamen non obliviſcar tui.* Arctiſſimum naturæ vinculum, quo proli parentes adſtringuntur, quod ſumma illa Dei benignitas ſępiùs in captis etiamnum avium pullis oſtendit: experientiâ enim non ſemel deprehenſum eſt, paſſerculos nido ſubductos, vimineæ caveæ incluſos, à parentibus eſcam accipere & enutriri, nec in vinculis derelinqui. *Multis paſſeribus pluris eſtis vos.* Et quoniam vult nos Redemptor noſter volatilia cæli reſpicere, inauditum matris in prolem, amoris exemplum capite: an. 1580. Francofurti cùm incendium ortum eſſet, Flāma afflavit nidum ciconię: mater cum eſca reverſâ, ut nidum ardere conſpexit, ilicò ad flumen vicinum ſe proripuit: roſtrum aquâ oppletum in flammas evomit; ſed cùm nil efficeret, ſupervolitare, unguibus ac roſtro ligna decerpere, tandem alis ſuper expanſis, ut vel ſic flammas ſuffocaret, ſe illo & amoris igne, unà cum pullis tumulavit. Is animus, is amor brutis animantibus, eo affectu ſuis ſuccurrere proprio ſuæ vitæ diſpendio ſatagunt; temerarius ſit qui ab his benigniſſimum Redemptorem noſtrum, qui animam pro nobis poſuit, ullo modo vinci poſſe in animum inducat. Incendium paupertas eſt, incendium omnium bonorū vaſtatio eſt, & dubitabimus fonti miſericordiæ aquas deeſſe, quibus illud largiſſimè reſtinguat? Fuit non ita pridem unus aliquis captivus inter Angliæ martyres, qui ardentiſſima ſiti urebatur, jamque extinguendus erat, ni quâ potus ſubveniret. Humanâ ſpe omni reciſâ, pater miſericordiarum, qui dat omnibus affluenter, in vinculis non dereliquit eum; ſed derepentè uſque eò ſenſus cœlo imber ingruit, ut eum per clathros, galero excipiens, abundè ſitim levarit. Certè viſcera parentum commoventur ut neceſſitati filiorum ſubveniant, & ut mali ſint, *Norunt bona data dare filiis ſuis; quantò magis pater veſter cæleſtis.* Unde ſolerter obſervat Chryſoſtomus: *Scit enim pater noſter, quia his omnibus indigetis; non autem dixit, ſcit Deus, ſed ſcit pater veſter, ut eos in majorem ſpem ducat: ſi enim pater eſt, non poterit deſpicere filios, cùm nec homines patres hoc ſuſtineant. Dicit autem, quoniam his omnibus indigetis: qualis enim eſt pater, qui ſuſtinet etiam neceſſaria filiis deeſſe?* Hanc paternam in ſe miſericordiam expertus regius Pſaltes exclamat: *Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe.* Tandē ut pater, imò & mater, in quibus affectus tenerior obliviſci poſſit infan-

Prov. 10. Pſal. 36. Luc. 2. Luc. 22. Iſaia 49. Matth. 10.

Camerarius hiſt. c. 66. cent. 3. Sainct Iure lib. des Elus cap. 13. Fabri auctar. Dom. Sexageſ. pag. 58. Luc. 12. Chryſoſt. hom. 23. in Matt. Pſalm. 102.

infantem ſuum, *ego tamen*, inquit Dominus, *tui non obliviſcar*. In parentibus hoc accidere poſſe, Propheta teſtatur, dicens: *Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.* (Pſal. 26.) Et manifeſtò patet in Agar, quæ puerum in deſerto deſeruit: *Cùmque conſumpta eſſet aqua*, omni humano auxilio Iſmaël deſtitutus videbatur, ſed minimè divino; *exaudivit autem Deus vocem pueri*, (Gen. 21.) quam aſſumens Chryſoſtomus: *Nullam*, inquit, *ſalutis ſpem jam habenti, ſuam miſericordiam exhibuit, pueri curam gerens.* Quid puero à parentibus inter luſtra ac feras depoſito, ſubſidii ſperandum erat? niſi fortè patris fidem hîc profuiſſe, & promiſſo ſuo Deum teneri velimus. Sed quid de ſubulco illo ſentietis, de quo mirum illud exſtat prodigium: Comates opilio in Siciliâ pecora paſcens, ab hero cavæ arbori includitur; (Gaſp. Ens. Moros. l. 1. cap. 13.) qui ex acto jam anno reverſus, arborem rimatur, Comatem vivum ac validum reperit, atque unà advertit ex arbore favum mellis supernè ſtillare, quo ille id temporis victitarat.

Eò neceſſitatis nemo quiſquã veſtrûm redactus eſt; ut tamen alicui obtingeret, nec ſic de Dei bonitate diffidere, ſed rectè ſentire deberet: in omni penuriâ, opulentiſſimum divinæ providentiæ penu fiducia pandit; quantum ſperamus, tantum tenemus, ut rectè Bernardus in illa verba: omnem locum quem calcaverit pes veſter, veſter erit, ſic ait: *Pes veſter, ſpes veſtra eſt: quantũ illa proceſſerit, obtinebit.* (...rn. ſerm. ... in Pſal. ...ui habi-t...) Quin imò contra ſpem in ſpem, & ſi non habet quod ſperet, deſperet nihil; illud Maximiliani II. Imp. ſymbolum ſibi uſurpet: *Dominus providebit*, qui non deſerit ſperantem in ſe. (...exel. ...p. 1. ...565. ...l. 54.) Quare *jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet.* Sed dicet aliquis, quomodo hoc verum, cùm multi è fidiſſimis Dei amicis, quos inter Paulus, fame & ſiti miſerè divexati ſint? objectioni occurrit Aug. in illa verba: *Quærite primum regnum Dei*; (Auſt. de ...Dom.) ipſum audite: *cùm autem legamus in fame & ſiti Apoſtolum laboraſſe, non exiſtimemus hîc Domini promiſſa titubaſſe; quandoquidem iſta ſunt adjutoria, medicus ille, cui nos totos commiſimus, novit quando apponat, & quando detrahat ſicut nobis judicat expedire.* Quod D. Thomas confirmat: *Sicut medicus abſtrahit ab infirmo cibum & potum, ut curet eum, ſic Dominus, qui habet providere, permittit hominem pati, ut curetur.* Quam rerum humanarum inopiam, quis non videat uberrimam cæleſtium donorum copiam? quæ cùm ita ſint rectè concluditur:

§. III.

Nolite ergò ſoliciti eſſe quid manducabimus.

Quæ cùm perperam à quibuſdam intelligantur, errorem paucis evolvam. Ergóne, inquiunt, in otio deſidendum? an mercator non ſolicitus de negotiis; famulus & ancilla non ſoliciti de miniſteriis? opifices abſque ſolicitudine complicatis manibus, omnia de cœlo, à munificâ Dei manu operiri debent? quemadmodum Anabaptiſtæ qui deſides, à ſolo Deo ſibi omnia in os ingerenda arbitrantur, ut apud Cornelium videre eſt. (Corn. 1. Pet. 5.) Quem errorem ab Euchitis mutuati videntur: *Dicuntur enim Euchitæ quidam hæretici, opinantes monacho non licere ſuſtentandæ vitæ ſuæ causâ, aliquid operari* (quod tamen Apoſtolum feciſſe legimus) *atque ita ſe ipſos profiteri, ut omninò ab operibus vacent*; (Auguſt. de hæreſibus c. 57. tom. 6.) hoc ſupremi magiſtri monitò perversè abutentes: *Reſpicite volatilia cæli, quia non ſerũt, neque metunt, neque cõgregant in horrea.* Quę verba Hipponenſis Præſul ſanè exponit: (Matt. 6.) *Quidam ſe dicunt propterea operari non debere, quia nec volucres cœli ſeminant, neque metunt; cur ergò non attendunt quod ſequitur, neque congregant in horrea? cur ergò illi manus otioſas, & plena repoſitoria volunt habere? cur denique molunt & coquunt? hæc enim aves non faciunt.* (Auguſt. de operib. Monachi c. 25. tom. 3.) Ad quæſtionem verò reſpondet: (S. Thom. in catena cap. 6.) *Servis Dei valentibus manibus ſuis victum trãſigere, ſi ex Evangelio moveris quæſtionem de volatilibus cæli, quæ non ſeminant, neque metunt; facilè reſpondebimus ſi nos per aliquam infirmitatem, vel occupationem non poſſumus operari, ille nos paſcet, ſicut aves, quæ nihil operantur.*

rantur. „Imò, ut Cardinalis Cajetanus, vo„latilia paſcuntur à Deo, faciendo quod „in ſe eſt: ſcilicet eundo ad locum, ubi „cibus eſt, & omittendo officia exceden„tia vires ſuas, ut eſt ſerere, & metere. Ita homini facienti quod in ſe eſt, nihil quidquam deerit. Adnectit Doctor Angelicus in catenâ ſuâ verè aureâ hanc Auguſtini ſententiam: *Cavendum ne cùm viderimus aliquem ſeruum Dei, providere ne iſta neceſſaria deſint, vel ſibi, vel eis, quorum cura ſibi commiſſa eſt: judicemus eum contra Domini præcepta facere, & de craſtino eſſe ſolicitum* (dum vides aliquem de ligno, caſeo, butyro, frumento ſibi in copiâ proſpicientem) *nam & ipſe Dominus, cui miniſtrabant Angeli, propter exemplum loculos habere dignatus eſt. Et in actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt, ea quæ ad victum ſunt neceſſaria, procurata eſſe in futurum, propter imminentem famem. Non ergò hoc Dominus improbat, ſi quis humano more iſta procuret; ſed ſi quis propter iſta non militet Deo.* Si quis propterea ad fraudes & dolos, ad injuſta lucra ſe convertat: ſi quis propterea in irã excandeſcat: in diras & blaſphemias exſurgat: in puſillanimitatem aut deſperationem deveniat. Eadem maximeque ad mores congrua D. Thomæ doctrina eſt: *Cùm Dominus ait, nolite ſoliciti eſſe: non hoc dicit, ut iſta non procurent, quantum neceſſitatis eſt, unde honeſtè potuerunt vivere; ſed ne curâ temporali retrahamini ab æternis.* Ut Gloſſa habet. Ne ita ſoliciti pro divitiis fluxis, ut amittamus æternas: ne mercatores ita in officinis, negotiis tractandis: nobiles prædiis ac ſuburbanis excolendis inhæreant, ut Feſtis ac Dominicis ne ſeſqui horam ſacrificio tribuant. Nihil concioni, nihil frequentationi ſacramentorũ temporis ſuppetat: ne opifices ita pro familiâ alendâ ſoliciti, ut ſervilia opera, iis etiam diebus exerceant. Hi autem non ſperant in Domino, ſed in opere manuum ſuarum. Hi non jactant ſuper Dominum curam ſuam, ſed ſuper divitias & fundos ſuos; & ideo confunduntur & pereunt. Utinam hi aureo illo Hieronymi monito edocti, omnem ſpem, omnem cogitationem, omnem ſolicitudinem in Dominum conjiciant: *Sicut in promiſſis veritatis nemo dubitet. Sit homo qui eſſe debet, & mox addentur ei omnia propter quem facta ſunt omnia.* Quod ne gratis conſuluiſſe videamur, verba factis commonſtramus.

D. Thom. in Cant.

Hieron. in cap. 6. Matth.

§. IV.

Exempla in quibus ſingularis Dei providentia, in ſummâ rerum humanarum penuriâ, eluxit.

PAuca è pluribus delibabo, ac imprimis illuſtre divinæ providentiæ monumentum in S. Franciſco oſtenſum eſt, tum aliàs ſæpè, tum maximè in generali conventu fratrum, quem is primùm Aſſiſii habuit: quò, cùm ad quinque millia confluxiſſent, ſeverè omnibus interminatus eſt, ne de rebus ad corpus pertinentibus ſoliciti eſſent, illud Pſalmi, quod identidem in ore habebat, ſuis ingerens: *Iacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet.* Aderat Franciſco hæc dicenti S. Dominicus, eique hoc nimio plus viſum eſt, cùm vereretur, ne quodammodo Deus tentari videretur, ſi non tantæ multitudini alimenta pararentur. Nec multò pòſt, ecce ex omnibus finitimis urbibus & pagis cõcurſus hominum, & jumentorum, omnis generis commeatum, ſupellectilem, & vaſa deferentium. Quis nunc miretur ſeraphicum Patrem dum ſuos peregrinatum mitteret, non alio viatico inſtruxiſſe, quàm illo Davidis verſiculo: *Iacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet.* Nónne hic meritò Pontifici ſciſcitanti, qui ſuos aleret, fiduciâ plenus reſpondit: *Matrem quidem habemus pauperem* (Religionem) ſed patrem *divitem in cælis.*

Platus de bono ſtatus Relig. l. 1. cap. 33.

Pſal. 54.

Platus l. 3. cap. 27.

Pſalm. 54.

Drexelius tom. 1. pag. 568.

Simile quid Dominico accidiſſe legimus: dum Romæ duo ſtipem emendicaſſent, nec micam retuliſſent, juſſit nihilominùs omnes ad menſam vacuam convocari: cui ut accubuêre, duo juvenes, panes miri candoris ſingulis appoſuêre, incipiendo ab eo qui infimo loco conſederat, & vacuo è dolio juſſit vinum promi.

Platus l. 1. cap. 33.

Itaque dilectiſſime (hortor & te cui res anguſta domi eſt, verbis Damiani) *Noli diver-*

Damian. l. 7. Ep. 17.

diverſorum caſuum muliebriter infortunia formidare, ſed ſpera in Domino, & fac bonitatem. Sæpè nimirum, ubi magis ex humana ratione diffiditur, illic propenſiùs supernâ clementiâ ſubvenitur & ubi ſolatium deſperamus humanum, divinum plerumque cernimus adeſſe præſidium.

P. Rho exempla l. 2. c. 3. Hac in Deum fiducia adeò fretus erat SS. Patriarcha noſter Ignatius, ut cùm nonnemo ei diceret, miraculum eſſe, quòd tantis temporum anguſtiis, tot ſocii alerentur: hominem incuſavit Ignatius dicens: hoccine miraculum tu appellas? miraculum eſſet, ſi res ſe aliter haberet. Ab eodem fonte, tanti parentis filii, quoſdam ſibi rivos arceſſere non dubitarunt; ac primus quidem in Italia ſub Bernardino Realino emanavit, vir qui ita de Dei bonitate ſecurus acquieſcebat, ut cùm Lupienſe Collegium regeret, monente non ſemel Miniſtro, nihil eſſe domi, quod ſociis cœnaturis apponeret: ſubridens, conſuetâ horâ ſignum dari juſſit, numquam falſus; nam in ipſo rei articulo, quod ſatis eſſet ad religioſam refectionẽ ex inſperato ſubmittebatur.

id. Alterum in Belgium rivulum derivavit Scribanius: hîc dum venditor rei frumentariæ pretium violentius à Scribanio extorqueri vellet, & Heribertus diceret, actum de fide noſtra eſſe, ſi ſolutio differatur: dixit Heriberto, tu abi & Deum ora, ego itidem ad preces abeo, Deum exorabimus. Falſus ſpe ſua non eſt. Paulò pòſt, oblatum ab amico argentum, quantum Creditori compeſcendo ſatis erat. Et adhuc reperire eſt puſillanimem, qui in domo Dei, ſibi aliquid defore ſubveretur? Hunc modicæ fidei ſalubriter incitat Auguſtinus: *Tu*, inquit, *Chriſtiano, tu Dei ſervo, tu bonis operibus dedito, tu Domino ſuo caro, aliquid exiſtimas defuturum? an putas terrena deerunt, quibus cæleſtia & & divina tribuuntur? unde hæc incredula cogitatio? quid faciet in domo Dei perfidum pectus?* Quod tanta, tamque luculenta, ac tot divinæ in nos liberalitatis non convincunt teſtimonia: quæ ſi ſingula vel recenſere voluero, infinitus ſim. Ne quid tamen intactum reliquero, Deum non tantùm neceſſitatibus ſuorũ proſpicere, ſed & quod matris ardentiſſimè amantis eſt, delicias ac cupedias ſtudiosè ſuis ſubminiſtraſſe, ex uno alterove colligite.

[...] lib. de [...] m.

Iſraëlitis cælitus volatilia pennata, coturnices in abundantia immiſſas, ſuſpicimus, nec recordamur ſimile quid Chriſtianis in perſecutione Maximini contigiſſe: qui, ut ſcitè refert Gregorius Nazianzenus, dum ad ſolitudinem Ponti confugiſſent, ac ibidem ſeptennio ſub dio degentes, algoribus pluviiſque divexarentur, longè ab amicis, à conſuetudine hominum: cùm eos inter, non pauci generis nobilitate clari, numeroſo famulitio ſtipari, omni commodo ac honore frui conſueviſſent, jam herbis & radicibus victitabant; non tamen in querimoniam Iſraëlitarum prorupêre, ſed fiduciâ pleni dicebant: ſi Deus populo peregrino, & fugitivo, adeò copiosè in deſerto opitulatus eſt, & aves ſapidiſſimas ſuppeditavit, idem & nos quoque pietatis, ac veræ Religionis indefeſſos athletas, lautioribus obſoniis paſcere poteſt: multæ feræ, quibus olim venando fruebamur, in his montibus deliteſcunt: innumeræ aves ſupra nos volitant, quarum omnium te Dominum agnoſcimus. Hæc eorum in Deum, orationis jacula, quibus non exiguam prædam conſecuti ſunt: è veſtigio enim cervi ſummâ in copiâ ultro ſe ſiſtebant: nemine cogente, ac inſectante, in militum manus ſeſe ingerebant. Quæ amœniſſima venatio, non equis, non canibus, non cornuum clangore aut juvenum clamore, ſed orationis fiduciâ plenæ adminiculo, confecta eſt. *Quis*, inquit Gregorius, *vel noſtra, vel omnium quæ unquam fuerunt memoria, talem venationem ad prædam cognovit? O rem admirandam! ipſi prædæ ſui arbitri erant. Quantum dumtaxat voluntas ferebat, detentum eſt: quod ſupererat, ad ſilvas, in ſecundam menſam relegatum. Coci extemporales, cœna parata; convivæ grati,* &c.

Naz. orat. 20. in funere Baſilii.

Appoſitè Rabanus: Quis rex devotis militibus debitam non procurat annonam? quis Dominus ſervis non miniſtrat

cibaria? quæ mater filiis non porrigit electuaria? noli homo exacerbare Deum, pro te aliter cogitando: dabit regnum, ſuſpiras panem: induet immortalitatis gloriam, plangis corporis indumentum. Denique quid non reſervat in patria, ſi hîc in exilio, vel gentili teſte: *Vſque in delicias amamur.*

Sen. lib. 4. de Beneſ. cap. 5.

Ita Thomæ Aquinati recentes piſces ſuppeditavit. P. Caniſio jam decumbenti aviculam in cubile immiſit, quæ ſe ultro capi, ut palato ejus inſervire poſſet permiſit. Iſraëlitis milliones coturnicum è cælo dimiſit. Hæc benigniſſimus pater dilectis filiis, ſuſpiciendum magis, exquiſitiſſimas cupedias graviſſimis peccatoribus, à munifica ejus manu indies erogari. Quæ cùm ita ſint, quis adhuc diffidat, ne ſibi neceſſaria defutura ſint. Quis pauperum ſpe non prægeſtiat, ſi in eum virum incidit, cujus neque liberalitas mendicitate fatigari, neque donando divitiæ queant exhauriri, eamque certiſſimam impetrandi quidvis, cauſam ducat, quidvis ſperare? *Hæc una*, inquit Bernardus, *mihi omnium promiſſionum cauſa, hæc tota ratio meæ exſpectationis. Prætendat alter meritum, ſuſtinere ſe jactet pondus diei & æſtus, jejunare bis in ſabbattho dicat, poſtremò non eſſe ſicut cæteros hominum glorietur: mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Denique quando in ſe ſperanti deſit illa majeſtas, quæ tam ſtudiosè monet in ſe ſperari? plenè non derelinquit ſperantes in ſe. Adjuvabit eos, ait, & eruet à peccatoribus, & ſalvabit eos. Quare? quibus meritis? audi quod ſequitur: quia ſperaverunt in eo. Dulcis cauſa, attamen efficax, tamen irrefragabilis. Ecce numera tribulationes* (pauperiem, famem, infamiam) *ſecundùm multitudinem earum, conſolationes ejus lætificabunt animam tuam: dummodo ad alium non convertaris, dummodo clames ad eum, dummodo ſperes in eum, nec humile aliquid, vel terrenum, ſed altiſſimum ponas refugium tuum. Quis ſperavit in eo, & confuſus eſt?*

Bernard. ſerm. 9. in Pſal. Qui habitat.

EM-

EMBLEMA XLIII

Ecce defunctus. Luc. VII.

FALLIT IMAGO. *Lib. 3. Metam.*

DOMINICA DECIMA-QVINTA POST PENTECOSTEN.

Mors animæ è mortifero peccato, quaſi è fulmine, illæſo corpore, exiſtit, quo perſtrictus, putatur vivere, & mortuus eſt.

§. I. *Peccatum inferre mortem animæ, luculentis argumentis convincitur.*
§. II. *Peccator etſi vivere videatur, quovis lethifero peccato admiſſo, verè mortuus eſt.*
§. III, *Mors animæ flenda, præ morte corporis.*

DOMINICA DECIMA-QVINTA POST PENTECOSTEN.

Ecce defunctus. LUC. VII.

STupendos fulminis effectus, ſagaces rerum naturalium indagatores tum curioſè, tum ſtudioſè obſervarunt: in quorum claſſe L. Annæus Seneca facilè primas obtinere viſus, utpotè quem magnus ille Plinius *Principem Eruditionis*, invidēdo elogio appellavit. Hic in quęſtionibus naturalibus, *Mira*, inquit, *fulminis ſi intueri velis, opera ſunt: nec quidquam dubii quin divina inſit illis, & ſubtilis potentia. Loculis integris ac illæſis conflatur argentum.* Experientiæ, Plutarchi accedit auctoritas, aſſerentis ſuo tempore accidiſſe militi Romano excubias agenti, ut omni argento colliquefacto, burſa integra remanſerit.

Seneca qu. nat. l. 2. c. 31.

Plut. l. 4. Symp. q. 2. Sen. cit.

Alterum huic affine idem Philoſophus Romanus ſubnectit: *Manēte vagina, gladius liqueſcit*; quod à ſe Romæ conſpectum M. Antonius Muretus commemorat: Mihi hoc contigit, inquit, ut fulmen in palatium Hippolyti Cardinalis Ferrarienſis decidens, ad mea uſque cubicula pervenerit: ibi gladii, qui ad lectum unius è famulis meis pendebat, mucronem ipſum ita colliquefecit, ut in globulum converterit, vaginâ prorſus illæſâ. Plinius in hac materiâ nulli ſecundus, dolia fulmine exhauriri tradit, vaſe omnino intacto, ne afflato. Vnde Lucret.

Muret. in notis ad l. 2. Senec. c. 31.

> *Curat item ut vaſis integris, vina repentè diffugiant.*

Lucret. l. 6.

In quibus omnibus advertere eſt extimis illæſis, intima penitus conſumpta fuiſſe. Cujus rei rationem Conimbricenſes ex Theophraſto & Damaſceno allegāt: quia in iis quæ reſiſtunt, dum eorum contumaciam fulmen vincat, aliquam in iis moram facit, atque adeò vim ſuam exerit, cùm rara ac tenuia, ſubtili igni per poros viam præbeant, nec reſiſtant. Sed hæc fulminis in res prorſus inanimatas potentia; nunc ea quæ nos propiùs tangunt, & quid in homines valeat videamus. Titelmanni in naturali hiſtoria hæc doctrina eſt: fulmē *intacta veſte, hominem conſumit, & carnibus illæſis, ſæpè oſſa adurit.* Illud verò longè admirabilius, quod Cardanus lib. 8. c. 43. variarum hiſtoriarum adducit. Meſſores in Lemno inſulâ, ſub quercu cœnantes, fulmine percuſſi, eadem imagine quâ diſcubuerant, exanimati reperti ſūt: ut unus comedere, alter poculum prenſare, tertius canere videretur; cùm interim omnes fulmine intus conſumpti, extus vivorum imagines repræſentarent.

Conimb. in meteor. tract. 2 cap. 6.

Titelm. l. 7. nat. hiſt. cap. 10.

Hæc qui volet ebrioſo, laſcivo, avaro, aliiſque ſceleratis peccati mortalis fulmine contactis, cōferat: facilè reperiet, peccatum ut fulmen intacto corpore mortem inferre animæ: ubi enim Luc. 10. habetur: *Videbā Satanam, ſicut fulgur è cælo cadentem*, diuinus ille Tullius, ad rem noſtram hæc traducit, dum ait: *Quod fulmen in gladium illæsâ vaginâ, hoc dæmon per peccatum in anima illæſo corpore*; cùm haud abſimiles effectus ſortiatur, niſi fortè hoc efficacius quòd fulmen metalla, medullam, oſſa cōſumat, peccatum verò robur animi meritum, gratiā, vitam ipſam tollat, ipſumque peccatorem interitus ſui ignarum, quaſi in nihilum redigat; quemadmodum de ſe Propheta percuſſus queritur: *Ad nihilum redactus ſum, & neſcivi*, haud aliter

Hieron. Lanuza hom. 29. §. 5.

> ——— *quàm qui Iovis ignibus ictus,*
> *Vivit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.*

Ovid. l. 1. Triſt. eleg. 3.

Vbi ignea libidinis tela, ubi inane ambitio-

Chryſoſt. hom. 5. de manſuet.

bitionis fulgur, ubi *ira* quaſi *fulmen* ut cùm Chryſoſtomo loquar, animam afflarit, meritò quiſquis ille eſt, illud Davidis uſurparit: *Ad nihilum redactus ſum, & neſcivi:* illud Poëtæ aptius invertero:

Mortuus eſt, mortis neſcius ipſe ſuæ.

Aug. ſerm. 28. de verbis Apoſt.

Quemadmodum enim pleroſque in admirationem, imò in ſtuporem raperet, videre hominem peregrinum, craſſum, obeſum, optimè indutum, ſub arbore cantharum manu tenentem, & tamen fulmine percuſſum, corpore & veſtibus intactis mortuum conſidere; ita & Auguſtinus de peccatore: *Quia pedibus ambulat, quia manibus contractat, quia oculis videt, & audit auribus, officiis ceteris membrorum talis utitur, vivẽtem putas: vivit; ſed corpus ejus; mortua eſt autem anima ejus, mortuum eſt quod melius eſt: vivit habitaculum, mortuus eſt habitator.* Ubi totius hujus quæſtionis cardinem vellit: *Quomodo, inquies, cùm vivat corpus, mortua eſt anima, cùm corpus non viveret niſi vivificatum ab anima? quomodo ergo mortua eſt anima, de qua vivit corpus.* Doctè & dilucidè clariſſimus Doctor: *Audi ergo & diſce: de anima Deus vivificat carnem, ipſam item animam vivificat de ſeipſo, non de ſeipſa. Vita ergo corporis anima eſt, vita animæ Deus eſt. Moritur corpus cùm recedit anima, moritur ergo anima ſi recedit Deus,* quod cùm fiat per omne peccatũ.

§. I.

Peccatum inferre mortem animæ luculentis argumentis convincitur.

Peccatum mortale inde nomẽ ſortitur, quòd mortem animæ adferr, ut ſacræ paginæ teſtantur: Ezechiel c. 8. *Anima quæ peccaverit ipſa morietur.* & Sap. 16. *Homo per peccatum occidit animam ſuam.* Illud verò Geneſ. 2. *In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris;* intelligi de morte animæ, ex illo patet, quòd poſt eſũ illius arboris, triginta & nongentos annos

Pererius hîc.

Adã vixerit. Unde multi, inquit Pererius, & imprimis nobiles ſcriptores; cenſuerunt morté animæ tũc illum incurriſſe: ut Philo docet, quem propter admirabilem eloquentiam Platonem Judæorum veteres appellarunt. Eandem ſententiam confirmat Eucherius, Eugubinus; & ut alios mittam, fidem & auctoritatem adſtruit vel unus Gregor. Magnus, cujus hæc doctrina eſt: ,, Si Adæ qui primus peccavit anima in peccato mortua nõ eſt, quomodo ,,de ligno vetito ei dictum eſt: in quacumque die comederitis ex eo morte moriemini? & ecce comedit Adam & Eva de ,,ligno vetito, & tamen in carne ſua ultra ,,nongentos annos poſtmodum vixerunt. ,,Conſtat itaque quia in carne nõ eſt mortuus. Si ergo in anima mortuus non eſt, ,,quod dici nefas eſt, falſamque ſententiã ,,de illo protulit Deus, qui dixit, quia quâ ,,die comederet, moreretur. Sed abſit hic ,,error, abſit à vera fide: nos enim primum ,,hominem quâ die peccavit, animâ mortuum dicimus. Quocumque die comedendo, jejunii præceptum violas, te *mortuum dicimus*, Quocumque die perjurium profers, te *mortuum dicimus.* Quocumq; die gravem calumniam in proximum jacis, te *mortuum dicimus*, Quocumq; die furaris, mœcharis, te *mortuũ dicimus.* Sic ut rectiſſimè ſenſerit, qui omne peccatũ mortale, Semiramidi perſimile eſſe dixit, quæ cùm delectum formoſiſſimum quemque invitaret ad flagitium, nulli copiam ſui fecit, quem non ſubitò necãdum traderet. Quare Tertullianus peccatum egregiè vocat: *Devoratorium ſalutis.* & David Pſal. 139. *Virum injuſtum mala capient in interitũ.* Quod ſe expertum jam pœnitens ipſe fatetur: *Poſuerunt me in obſcuris, ſicut mortuos ſæculi.* Præclarè Chryſoſtomus: ,, In peccatis miſerã ,,vitam agentes, nihil à mortuis differunt; ,,imò verò maximè differũt, cùm ſint illis ,,multò deteriores. Nec enim mihi dices ,,clauſiſſe hunc oculos, nec ſepulchro jacere, nec inſtitis ligatum detineri, nec poſtremò vermibus eſſe projectum, cùm ,,multò pejoribus hic, quàm qui obierunt, ,,vexetur. Non devorant ſceleratum hominẽ vermes, ſed perturbationes animi, ,,omni feroci bellua truculentiùs exagitãt ,,atque dilacerãt. Quod ſi aperti ſint oculi, id multò deterius eſt, quàm ſi clauſi ,,eſſent:

Gregor. ad Euleg.

Chryſol. antol p. 1. pag. 86.

Tert. lib. de Idol. c. 1.

Chryſoſt. hom. 28. in Matt.

„eſſent: clauſi enim mortuorum oculi nihil mali vident; hic verò mille ſibi morbos, oculis cernendo quotidie cõtrahit. „Ille jacet in monumento ad peccandum „jam immobilis, hic in ſepulchro mali, à „ſeipſo intruſus, ingẽti peccatorum mole „obruitur. Sed corpus, dicet quiſpiam, „hujus pingue ac floridum, non tabe corruptum videmus. Magna verò res corpore integro, jam pridẽ anima corrupta „atque deperdita, ac multa putredine opleta. Quodque decentius eſt, nemo putreſcentem cernit; ſed tegitur urna diſſolutum corpus; hic autem fœtentem animam, quaſi in ſepulchro circumagit.

Antonin. 4. part. ſumm. tit. 14. c 6. ex vitis Patrum.

Cujus fœtorem ſuper omnem cloacam ac putens cadaver, graviorẽ eſſe, cæleſtis genius Anachoretam edocuit: accidit enim, ut S. Antoninus refert, angelum, aſſumptâ ſpecie humanâ, unà cum anachoreta profectum, pertranſiiſſe locum, in quo horrẽdum in modum fœtens cadaver projectũ erat, ubi hic advertit Anachoretam nares obturare; cauſam ſciſcitanti reſpondit, ſe fœtorem ferre nõ poſſe. Subticuit angelus & perrexit. Non ita multò pòſt laſcivus iuvenis ſuperbè & ſplendidè indutus, paſtillos olens, gratiſſimum longè lateque ſpirans odorem, in via occurrit, ad cujus præſentiam angelus vultum avertit, & nares occluſit, hanc pio aſcetæ rationem ſubjiciens: iuvenis iſte laſciuus & ſuperbus, incõparabiliter plus fœtet coram Deo & angelis, quàm quodvis putidiſſimũ cadaver coram hominibus.

Amb l. 6. in Luc.

Hinc nemo mirabitur D. Ambroſium in miſero illo homine à dæmone oppreſſo, & in ſepulchris commorante, typum agnoſcere animæ peccantis, corporis tumulo incluſæ: *Siquidem talium*, inquit, *animæ, in quibuſdam habitare videntur ſepulchris peccatorũ: quid enim ſunt corpora perfidorum, niſi quædam defunctorum ſepulchra*? E quibus mephitis intolerabilis exhalet.

Mezentius Tyrannus tormenti genus inuſitatum & prorſus barbarum excogitavit, vivos homines mortuis ac fœtidiſſimis cadaveribus colligando; tu minus fortaſſe ac mitiùs duxeris, corpus vivũ mortuæ animæ intimè devinciri? horreſco dumtaxat recolens, quod ſcribit Auguſtinus de iis, qui quondam inciderunt in manus Hetruſcorum prædonum, quorũ ſæviſſima immanitas referri ſine animi cõmotione non poteſt: Etenim viatores quos expoliarant, tollebant è medio, & ad exſaturandam crudelitatis rabiem, viva corpora mortuis colligabant, in hunc modũ ut ſingula viventis membra, cadaveri cõgruerẽt. Quid tam durum aut dirum? quid tam immane aut inhumanum? tam belluinum ac barbarum? nihil ſanè, niſi quod peccatoribus contingit, quorum mortuæ animę vivis corporibus infeliciſſimo nexu copulantur.

Aug. l. 5. contra Petilian. c. 15.

Quod quò potentius peccatorem terreat, hiſtoriam in hãc rem maximè tragicam & hactenus fortè inauditam attexã: Vir illuſtris Pedemõtanus, ubi uxorem in quodam caſtro ſuo, cum adultero in flagrãti delicto deprehẽdiſſet, ita exarſit, ut equorũ loris infami mœchõ manus & crura conſtringi præceperit, & quoniã juxta ſacram parœmiam: *Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ*, quam mox clavos trabales adferri, eoſq; poſti polluti cubilis infigi jubet: tum ſcalis applicitis, carnificis vices cõjugem ſuam ſubire, & collo amaſii, quod paulò ante amicis brachiis conſtrinxerat, fatalem funem iniicere cogit; cui adeo triſti miniſterio cùm ſola nõ ſufficeret, pediſſequam pellicem complicem præſto eſſe, ac obſecundare voluit; atque ambæ pariter ſceleratum procum in ſublimem raptum, ſuſpendio necarunt. Quo ſupplicio peracto, nobilis hic lectũ, ſtragula, veſtes, quidquid denique adulteros attigerat, aut attinebat, flammis abſumi, reliquam verò omnẽ ſupellectilem è cubiculo tranferri aliò fecit, nihil in eo relicto, niſi tãtillo ſtraminis, quod canino nido ſufficeret; continuoq; omnes feneſtras cæmentario adhibito, lapide & calce unà cum oſtio occludi, infamẽ conjugẽ ſuam cum pellice ſocia iſtic vivas apud mortuũ deſtituens, panem & aquam per anguſtam rimam ſuppeditabat: donec putreſcẽtis cadaveris intolerabili fœtore, poſt dies aliquot morte ſęviſſima ambę extinctę ſunt.

P. Balinghem triomphe de chaſteté Iournee 4. cap. 7.

Prov. 6.

Ad

Ad hæc audita perhorreſcimus, nec perpendimus vivo corpori mortuam animã per mẽſes, per annos longè fædiùs colligatam teneri. *Reſpõde, quæſo,* ait Chryſoſtomus, *ſi quis cadaver putridum circumferens per civitatem vagaretur, nónne omnes eum fugerent? hoc de te cogita, qui animã peccatis obrutam atque mortuam circumducis.* Mentis oculos in hunc miſerrimum peccatoris ſtatum conjice, & mortem animę, præ omni morte corporis, per quoſvis cruciatus inferendâ, deteſtare. In quo integerrimam matronam ac fortiſſimam heroinam Suſannam ſequi non pudeat, cui inter proſtitutæ nequitiæ ſenes conſtitutæ, aut peccandũ aut moriẽdum erat. Quid agat? *Anguſtiæ,* inquit, *ſunt mihi undique*: ſi peccatum admittam, *ſi hoc faciam, mors mihi eſt.* Quid hoc? ſi ſcelus admittat, mortem effugiet, ſed corporis; ſubit verò animum, peccatum mortem animæ eſſe, quam ne incurreret, mortem corporis minimè reformidabat: quam ducem tot millia purpuratorum Martyrum ſecuta ſunt, qui illud Chriſti altè imbiberant: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere*: Quantum enim vita corporea & brutalis, à vita animæ ſupernaturali diſtat, tantum mors animæ differt à morte corporis; attamen ut graviſſimè queritur Auguſtinus: mortem corporis ſummâ curâ ac ſolicitudine, quiſque devitare; & à ſe propulſare ſatagit; in mortem verò animę pronus, ac ſpõte proruit. *Mortem carnis*, ait, *omnis homo timet, mortem animæ pauci. Pro morte carnis, quæ ſine dubio quandoque ventura eſt; curant omnes ne veniat; inde eſt quod laborant. Laborat ne moriatur homo moriturus, & non laborat, ne peccet homo in æternum victurus. O ſi poſſemus excitare homines mortuos, & cum ipſis pariter excitari, ut tales eſſemus amatores vitæ permanentis, quales ſunt homines amatores vitæ fugientis.*

Chryſoſt. hom. 74. in Matt.
Daniel. 13.
Matt. 10.
Aug. tract. 49. in Ioan.

§. II.

Peccator etſi vivere videatur, quovis peccato mortali admiſſo, verè mortuus eſt.

Ambroſius, quẽm Auguſtinus veneratur ut patrem, & ſuæ regenerationis cognoſcit auctorem, quoſdam mortuos vivis commixtos, ac conſepultos aſſeveravit, dum l. 2. de Cain & Abel c. 9. ſic avaros perſtringit:

Impii etiamſi videantur vivere, miſeriores tamen ſunt omnibus mortuis, carnem ſuam ſicut, tumulum circumferentes, cui infelicem infoderunt animam ſuam: quid enim aliud eſt quàm ſepulta, quæ intra humum volvitur, & terrenæ avaritiæ cupiditatibus, ceteriſq; vitiis includitur, ut gratiæ cæleſtis auram ſpirare non poſſit? Infelix prorſus anima, quæ non ſecus ac cadaver quod loculo incluſum à vermibus corroditur, ita eorum animus loculis ſepultus, non uno verme conſcientiæ corroditur; hoc ſolùm diſcrimine, quòd hic vermis amariſſimo ſenſu peccatorem, illi inſenſibiliter cadaver configant. Graviter nec minus graphicè Seneca: quoties per villã Servilii Vacciæ ſordidiſſimi hominis tranſibat, eam vivi hominis ſepulchrum nuncupabat: ſic enim Epiſtola ad Lucilium ſuum ſcribit: *In hac ille prætorius dives: nullâ aliâ re, quàm otio notus conſenuit, & ob hoc unum felix habebatur. Exclamabant homines: O Vaccia ſolus ſcis vivere: at ille latere ſciebat, non vivere. Nunquam aliter hanc villam Vaccia vivo præteribam, quàm ut dicerem* VACCIA HIC SITUS EST. Hoc funebre quaſi vivo ſepulto Annæus Epitaphium condidit. Ita velim ſentias, dum ædes, officinas, prædia, ac villas avari nobilis, mercatoris, Euclionis præteris, hîc hominem divitiis ac vitiis abditum vivum ſepultum eſſe, & hoc Senecæ adjicias: *hic ſitus eſt*, vivus ſepultus. Quod mortis genus quàm acerbum ſit, ex his colligere eſt, qui vivi tumulis illati ſunt. Quod Avenione accidiſſe legimus in illuſtri familia de Rhodes; ubi ipſa materfamilias habita pro mortua, delata eſt ad ædem Patrum Minimorum in monumentum majorum ſuorum, cùm ecce nocte intempeſtâ Religioſis ad Matutinum cõvenientibus, horribilem vociferationẽ exaudierunt, accurrunt ad monumentum, recludunt & etiamnũ ſpirantem ac vivẽtem luci reddunt. At nemo quiſquam angores,

Aug. contra Iulian. c. 7.
Avaritia mors animæ.
Sen. l. 7. Epiſt. 56.
Valadier. Advent. pag. 362. V. vitam Camilli de Lellis l. 4. cap. 1.

gores, ac dolores, quos iſtic concluſa perpeſſa ſit effari poterit. Subtilis Doctor Scotus hos univerſo orbi ſolus declaravit, qui ut auctores ferunt, apoplexiâ correptus, nimis feſtinato funere, pro mortuo tumulatus, fruſtra ad implorandam opem miſerabili mugitu edito, pulſatoque ſepulchri lapide, ambeſis manibus, eliſo tandem capite periit. Cui ferale hoc epithaphium rectè inſcriptum quis neget? *hic ſitus eſt vivus ſepultus.* Ejuſmodi funera, ejuſmodi è ſepulchris tumulatorum ululatus ab avariis, ab uſuraris, à fœneratoribus indies exaudiri, diſce ex Ambroſio: *nihil intereſt inter funus & fœnus: nihil inter mortem diſtat & ſortem: perſonat funebrem ululatum fœnoris uſura.* Cui Leo magnus, quem ex ungue noſſe potes, ſubſcribit, dicens: *fœnus pecuniæ, funus eſt animæ.*

Beyerlinck Theat. M. pag. 651. Valadier. cit.

S. l. de Tobia c. 10. S. Leo ſerm. 6 de iejunio ſeptimi menſis.

Quare illud Chriſti te exſtimulet monitum: *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos,* quos Auguſtinus peccatis mortuos apud Maldonatum exponit, & marmoreis palatiis ac auratis laquearibus, ſub quibus latiùs quàm lætiùs degunt, conſepultos. *Nam quanti indies diu vivendo* (inquit Hieron. byſſo & purpurâ induti) *portant funera ſua, & quaſi ſepulchra dealbata, plena ſunt oſſibus mortuorum.* Unde ad hæc verba Petrus Chryſologus: *quomodo mortui ſepeliant mortuos ſuos? fratres, ipſe dixit: ego ſum vita Ioan. 14. Quod eſt anima corpori, hoc eſt animæ Chriſtus. Sine anima corpus non vivit, non vivit anima ſine Chriſto & fit in corporis ſepulchro vivo, funus animæ jam ſepultum.* At illud paradoxum multis videbitur, homines lucro inhiantes, divites hujus ſæculi, indutos ſplendidè: mortuos dicere, uſurarios eorumque filias in damaſcena cyclade quaſi columbas, aut pſittacos aut pavones ad feneſtras in atriis domus conſiſtentes, mortuas dicere. Veriſſimè tamen mortuas eſſe, in ſimili videre eſt: moris hîc in patria, præ officinis eorum qui artocreas ac placentas pinſunt, picas, columbas, pſittacos, pavones, exponant, eo membrorum totiuſque corporis ſitu, ac plumarum nitore, ut nihil à vivis differre videantur, cùm interim omni vitâ prorſus deſtitutæ ſint. Ita & de quibus hactenus egimus: *vivere quidem videntur in corpore, ſed mortui probantur in corde*, nullaſque viventis animæ functiones exercent: aures enim ad preces pauperum occluſas habent; manus quaſi inſtitis colligatas, ne eleemoſynas erogent; pedes ſimiliter conſtrictos, ne templa adeant; quemadmodum unum aliquem avarum nihil à mortuo differre, Chryſoſtomus ait: *Conſideremus potentem hominem, & imprimis hujus caput, quaſi ebrioſi, opertoriis pluribus, atque vinculis alligatum, ſic undique obrutum, ut ſenſibus extinctis nihil audiat, nihil prorſus ſentiat. Deinde manus inſpicite, videte ventri annexas ſicut mortuorum, non quidem inſtitis, verùm quod turpius eſt, duriſſimis avaritiæ vinculis. Vultus & pedes humiliter irretitos videte. Videte eos variis curis alligatos, ac idcirco non poſſe Dei Eccleſiam adire.* Et hæc de morte animæ, quæ per avaritiam infertur. Hinc ſi ad aliud non minus vulgare mortis animæ genus procedamus, occurrent vndatim ebrioſi; quos qui mortuos negat, is merſos vivere affirmare poterit. Quid, quod quidam noſtrorum Poëtarū, de his rectiſſimè judicarunt, dum Polyphemus ebrius,

Matth. 8.

Hieron. Ep. 13.

Chryſol. Serm. 19.

Aug. lib. de decem plagis.

Chryſoſt. hom. 28. in Matth.

Ebrietas mors animæ.

Dapibus vinoque SEPULTUS.

Excubitores Troiani

——— *ſomno vinoq; ſepulti,*

Virg. 3. Æneid. 9. Æneid.

ab iis decantátur. Paccuvius Tiberii Cęſaris procurator in Syria, *cùm vino & illis funereis epulis ſe ſepeliſſet, quaſi parentaret, ſic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur: vixit, vixit: Nullo non ſe die extulit.* Sed his longè plus ponderis, ſacri Eccleſiæ præſules, Auguſtinus, & Chryſoſtomus addere cõſueverunt; quorum prior: *Ebrietas,* ait, *eſt quædam vivi hominis ſepultura.* Alter verò: *Ebrius dæmon, eſt voluntarius mortuus animatus.* Cujus terribiliſſimæ mortis vel nuda umbra, inſignē potatorem ad ſobriā mentem reduxit. Rem narrat Angelinus Gazæus in piis hilaribus, mulierē Belgicā ſtratagema adornaſſe, quo maritum vino ſepultum,

Sen. epiſt. 12.

V. Cornel. in Prou. part. 2. pag. 254.

ſepultum, in mortui ſpeciem poſtridie tumulandi, ſuper ſtramen deponit:

Senſim illa vinclis ebrias manus ſtringit,
Corpus & amicit linteo ſepulchrali:
Lentéque nudum volvit in pavimentum,
Et huc & inde ſtare funebris lampas.

Tũ illa, viciniâ omni concitâ, in lamenta & muliebres ejulatus prorupit:

Heu mi marite, mi marite, vitales
Nec opinus auras morte tam citò linquis?

Hic experrectus, ut ſe conſpexit tali ſitu inter quatour cereos, affuſam flentium liberorum turbam

Quid cogitaſſe cogitatis hoc vivum
Cadaver? ——

At illa: *Papæ reclamat, ô marite mi vivis?*
Vivo, inquit, atri è faucibus redux lethi.
Redúxne lethi faucibus, redux orco?
O mi anime pergit illa, redditus vitæ,
Qui modò fuiſti mortuiſſimus, purum
Putum cadaver, moxq; moxq; humo dandũ!
Per ille rimas linteas, ſono cœco
Bona uxor, inquit, expedi, expedi vinclæ.
Ad aſtra palmas ille ſubrigens, votum
Ter & ter altum vovit: omne per vitam
Inſtar Mephitis execrarier vinum,
Inſtarque mortis oſtium tabernarum;
Morique timidus vixit, & ſtetit voto.

hoc quæ volent fœminæ in viris ebriis uſurpent; at ego pervelim ut nemo non ebrius, ubi ad ſobriam mentem rediit, luctuoſam mortem ac miſerum ſtatum animæ vivaciùs ſecum expenderet, atque ita inhorreſceret, ut ebrietatem omni morte corporis, concepto etiam voto, deteſtabiliorem duceret. Etenim ſi tragicum omnino ſit, quod antecineralibus diebus in ſcenam dari conſpexi, Zenonem Imperatorem temulentum, ab Areadna uxore ſua, ſarcophago incluſum, vivum tumulari, jamque experrectum tumultuari, horrendùm mugire, ac tandem tumulo recluſo, ſuos ipſe lacertos devoraſſe & fame enectum compertum fuiſſe, *certè*, inquit, Chryſoſtom. *ſi poſſes animam hominis, peccatis* (gulæ & ebrietatis) *involutam oculis cernere, non dubitares multò melius in ſepulcro jacere* vivum corpus, quàm jacere animam in vivo corpore ebrietate ſepultam. Hæc pro ludo à pueris tragœdia populo propoſita, ingentes animorum motus concitabat, & quos indies dapidus vinoque ſepultos, animoque mortuos videmus, ridemus. *Certè ſi poſſes animam hominis* (ebrii) *cernere*, ſi ſpecies animæ temulentæ vel momento oculis obverſaretur, eum mentibus veſtris hujus mortalis ſceleris horrorem incuteret, ut longè graviùs ebrietatis potum, quàm venenatum poculum quiſque veſtrûm averſaretur. Mitto hîc mortis genus longè atrociſſimum, & maximè infame eſſe, ſibi deliberato animo, veneno vitam auferre, aquis præfocare, gulam ſibi præcidere, aliove violentæ mortis ſupplicio ſibi manus inferre, quam barbariem peccator omnis in animam ſuam exercere conſuevit juxta illud: *Homo per peccatum occidit animam ſuam.* Sed ad alteram mortem luxuriantis animæ, ex olla ebrietatis paſſim prodientem feſtino. Hanc incurrerat filius ille prodigus, ubi in lupanar pedem intulerat, *tunc enim*, ait glorioſus doctor, erat *pejus mortuus luxurioſè vivens, quàm moriendo luxuriam finiens.* quod & proprii parentis convincitur teſtimonio, qui ad natu maximum: *frater tuus mortuus erat & revixit. Mortuus erat* dum inter puellarum greges, choreas duceret. *Mortuus erat*, dum inter pocula laſcivos ſermones commiſceret. *Mortuus erat* dum omnem ſubſtantiam abliguriebat. *Mortuus erat* dum ad incitas redactus, diras in Deum, & blaſphemias evomebat: *Mortuus erat* dum inter ſcorta computreſcebat. Unde aptiſſimè quiſquis ille eſt vir magnus, hunc juvenem in flore ætatis vegetum, vividum, bibentem, laſcivientem, & animo mortuum, arbori majali comparavit, quæ tota virens, frondens, florens, coronis redimita, ante prætoris ædes collocatur: ſed ut à radice, ſimul à vitâ præciſa eſt. Quod & iis omnibus competit, qui *in charitate radicati* non ſunt. Ut non injuriâ laudandus ſit, qui non ita pridem, ut olim filium prodigum parens mortuum dixit, ſic ille maturo judicio filiã ſuam cum juvene in ſcelere præoccupatam, verè ut mortuam luxit & duxit: omnia enim domus atria quaſi ad

Marginalia: *Zonaras Cedren, Baron.* — *Chryſoſt. hom. 28. in Matt.* — *Sap. 16.* — *Luxuria mors animæ.* — *Aug. in Pſal. 37.* — *Epheſ. 3.* — *I.C. Trauринckoſte proeſſteen pag. 420.*

ad pompam funebrem inſtrui juſſit, ac in ipſo domus veſtibulo ſandapilam pullâ veſte inſtratam collocari: tum amicis ad exequias adhibitis, ſuper morte filiæ quam unicam habuerat, triſtes ſermones inſeruit, menſiſque remotis affines ſuos hæredes inſtituit, omnemque portionem ac dotem filiæ inter illos diſpertit. Hoc corruptiſſimo ſæculo ſi parentes filias ac filios tales pro mortuis lugerent, exequias iis inſtituerent, quot in privatis familiis funera, quot in hac urbe mortuos numerare contingeret? Et tamen, ô laſcive adoleſcens! magnus ille è cœlo ſpiritus intonat: Apocalypſis 3. *Novi opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Hoc eſt, ad ſpeciem externam vivens probus ac pius appares, reaptè occultum peccatum foves, quod mortem animæ adfert. Rupertus de vitio carnis occulto, intelligit, dicens: *datur autem conjici quod mortui hujus, quam dicit, mors, fuerit peccatum carnis*; ejuſmodi enim homines vel ipſis confeſſariis vivere videntur cùm fœtidiſſimum funus circumferant, cui Cacodæmones etiamnum in vivis, exequias apparaſſe compertum eſt. Dictis fidem facio: Adoleſcens inſaniens amore virginis Deo conſecratæ, eò jam pellexerat, ut nocturnum tempus & fugæ & libidini implendæ decerneret. Ad horam condictam nocturnus hic Veneris miles ad monaſterium pergit, & ecce templum apertum reperit: ingreditur, omnia lugubri cantu reſonare, in ipſo templi umbilico funus conſiſtere, circum funalibus collucentibus advertit. Hinc illinc protenſis ſuper faciem cucullis conſedebant monachi officium defunctorum terrifico vocis ſono perſolventes; anxius & ſollicitus hic ſpectator, unum aliquem de his ignotis Religioſis trahit, & cujus hæ tam intempeſtivæ exequiæ ſint percunctatus? talis Domini, reſpondit alter, ipſum ſuo nomine compellãdo. Attonitus, alterum vellicat, qui idem illi reſpondet. Hic ad nomen ſuum, & feralem pompam totus tremore perculſus, ſe ex-templo illico proripuit, quò vix pedem extulerat, duo ingentes iique nigerrimi moloſſi in eum inſiliunt, & moniali opportunè è muro ſpectante miſerrimè diſcerpunt. Nónne hic ſe mortuum jam dudum ignorabat, & populo paſſim vivere videbatur, cujus animæ jam infernales larvæ parentabant. Ut in hunc hominem jam è vivis ſublatum aptè quadret illud, quod olim de Claudio Imperatore jam vitâ functo acutè dixit Seneca: *deſiit videri vivere*; quaſi diceret, ut notat Velaſques, jam diu mortuus reipſa fuerat, cujus vita ob peccata & turpitudinem mors erat; unde non tam vitâ, quàm ſpecie vitæ functus eſt. Omnis ergo anima, *quæ in deliciis eſt*, ut Apoſtoli verbis utar, *vivens mortua eſt.* Quod quo manifeſtius fiat, fortè quiſpiam cum magno Auguſtino ſic ſecum ratiocinatur: *Interrogo corpus an vivit? reſpondet mihi vides ambulantem, vides operantem, audis loquentem, cernis appetentem & fugientem, & non intelligis corpus vivere? per hæc opera animæ intus conſtitutæ intelligo corpus vivere. Quæro utrum anima vivat? pedes iſti ambulant, ecce de uno motu, de vita interrogo, & corpus & animam.* Hîc precor ſummi præſulis doctrinã attende: *Ambulant*, inquit, *pedes, intelligo corpus vivere; ſed quò ambulant? ad adulterium*, inquit, *ergo mortua eſt anima: ſi enim veraciſſima ſcriptura dixit: mortua eſt vidua quæ in deliciis vivit, cùm multum interſit inter delicias, & adulterium, quomodo poteſt anima quæ in deliciis mortua dicitur, in adulterio vivere?* Vides virum cum aliena uxore in campo ſpatiantem: *ambulant pedes.* Vides alterum ſub veſperum ad ædes laſcivæ puellæ properantem, *ambulant pedes.* Vides juvenem proſtibulum intrantem, *ambulant pedes*, intelligo *corpus vivere; ſed quò ambulant? ad adulterium*, ad fornicationem, *ergo mortua eſt anima.* Pergit porrò idem ſanctiſſimus præſul: *Loquentem audio, vivit corpus: non enim lingua in ore moveretur & percuteret quibuſque locis articulares ſonos, niſi intus habitator eſſet, & quaſi ad hoc organum muſicus, qui linguâ ſuâ uteretur; prorſus intelligo, hoc modo corpus loquitur, corpus vivit; ſed interrogo utrum & anima vivat? ecce loquitur corpus, vivit: quid loquitur? mendacium loquitur, ergo mortua eſt anima. Unde & hoc probamus?* ipſam

Antonio de Torquemado en ſu jardin des flores curioſas colloq. tercero. Balingem triomphe de Chaſteté pag. 233. journée 2. cap. 13.

Senecâ in morte Claudii.

1. ad Tim. 5.

Auguſt. ſerm. 13. de Mart. in fine ſermonum tom. 10. & ſerm. 28. de verbis Apoſtoli.

1. Timot. 5.

Auguſt. ibid.

Sap. 1. *ipſam veritatem interrogemus, quæ ait: Os quod* V. Auguſt. ſerm. 28. de verbis Apoſt. *mentitur occidit animam.* Os quod pejerat, os quod calumniatur, os quod blaſphemat, occidit animam.

Quæ cùm ita ſint, ſi omne peccatum, ut jam vidimus, mors animæ eſt, ſi omnis peccator verè mortuus cenſendus eſt, quotieſque peccamus, toties moriamur, Virg. 3. Æneid. *animamque ſepulchro condimus,* profectò, tot inter mortes ac mortuos quotidie vivere poſſe, artis eſt maximæ & cautelæ ſingularis, Bern. ſerm. 1. in feſto Petri & Pauli. quod ſcitè Bernardus obſervavit: *Putas,* inquit, *parva res eſt ſcire vivere? magnum aliquid, imò maximum eſt. Non vivit qui ſuperbiâ inflatur, qui luxuriâ ſordidatur, qui cæteris inficitur peſtibus, quoniam non eſt hoc vivere, ſed vitam confundere, & appropinquare uſque ad portas mortis.* Si quę filia vana ac garrula eſt, hoc *ſcire vivere eſt.* Si quis juvenis levis, puellæ gratiam captare novit. Hoc *ſcire vivere eſt.* Si quis politicus, intus Nero foris Cato, hoc *ſcire vivere eſt.* Si quis cautè ſi non caſtè ancillæ conſueſcere, hoc *ſcire vivere eſt.* Si quis faſtu vel aſtu pupillos opprimere, hoc *ſcire vivere eſt.* Si quis læſus vindictam ſumere, hoſtem peſſumdare aut perimere novit, hoc *ſcire vivere eſt.* Itáne verò, cùm hoc non ſit vivere, ſed *vitam confundere & appropinquare uſque ad portas mortis.* Ubi hoc maximè indolendum ſuccurrit, ejuſmodi homines paſſim catos, prudentes, agiles, gratioſos, vividos audire, cùm vita animæ deſtituti, multo acerbiori luctu, uberioribus lachrymis digni ſint, quàm ſi morte naturali, carnis vinculis ſoluti forent.

§. III.

Mors animæ flenda præ morte corporis.

Hac ſuper re, Auguſtinum ad ſuos perorantem induco: Aug. in Pſal. 37. *Audite me fratres: Chriſtiani ſumus, & tamen plerumque ſi filius cujuſquam moriatur, plangit illum: ſi peccet non illum plangit, tunc erat plangendus, tunc pejus mortuus luxurioſè vivens, quàm moriendo luxuriam finiens. Tunc quando faciebat illa in domo tua, non ſolùm mortuus erat, ſed & putebat, hæc dolenda ſunt.* Si gentiles, ſi Athei, ſi Epicuræi hominem, peccato mortuum non plangant, tolerabile videri poſſet, cùm mortem animæ, privationem gratiæ & gloriæ, mortem in cruciatibus æternam non apprehendant. At nos *Chriſtiani ſumus,* vitam gratiæ, vitam gloriæ, vitam animæ æternam, ſummum bonum eſſe, quo unico mortali deſtituimur, fide certâ tenemus, nec plangimus. Filius aquis ſubmerſus plangitur, & homo vino ſepultus ridetur; frater cruenta cæde trucidatus plangitur, & *frater qui odit fratrem,* cùm homicida ſit, quia teſte divo Thoma, *occidit animam ſuam,* non plangitur. S. Thom. in 1. Ioan. 3. Filia calidâ febri modò defuncta plangitur, & Veneris incendio unica anima exſtincta non plangitur. Plorat Jephte & omnis populus nō uno die, ſed multis annis mortem filiæ unigenitæ, & mortem animæ non ploras? hoc quàm indignum ſit, dignè exaggerat Cyprianus lib. de lapſis, ubi fœminam è caſtitatis faſtigio prolapſam alloquitur: *ſi quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidiſſes, ingemiſceres dolenter & fleres: facie inculta, veſte mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto, indicia mœroris oſtenderes: animam tuam miſera perdidiſti: & ſpiritualiter mortua funus tuum portare cœpiſti* (ad barathrum inferni) *& non acriter plangis, & non jugiter ingemiſcis?* hæc gemitibus inenarrabilibus, hæc perpetuis digniſſima lachrymis. Ubi inſaniam ſuam verè miſerandam incuſat Auguſtinus, dum ait nihil ſtultius eſſe quàm *plorare Didonem mortuam, quia ſe occidit ob amorem, cùm interea meipſum in his à te morientem, Deus meus, vita mea, ſiccis oculis ferrem miſerrimus; quid enim miſerius miſero, non miſerante ſeipſum? & flente Didonis mortem, quæ fiebat amando Æneam, non flente autem mortem ſuam, quæ fiebat non amando te Deus, lumen cordis mei.* Aug. lib. 1. conf. c. 13. Hâc inſaniâ hodiernâ die plures laborant, qui plus plorant mortem amaſiæ, quàm animæ, quæ amanda unicè. Quare licet Deus ſummè glorietur, & toto orbe maximè extollat ſacrificium Abrahæ ſervi fidelis, qui unicum filium ſuum immolare paratus fuit, cùm alterum filium gignere, aut cogitare poterat, ut Paulus ait, *quia ex mortuis ſuſcitare* ad Heb. 11. *eſt*

eſt potens Deus; potiori tamen jure, ut ita dicam, gloriari poteſt dæmon, qui tot ſibi ſervos fideles reperit, comparatos pro filio unigenito, unicam animam Diabolo immolare, in uno montium, quem monſtraverit illis. Unum immolant in monte ambitionis, alterum in monte perfidiæ, tertium in monte luxuriæ, & cùm de morte peccatorum peſſimâ, dæmon exultet, *non eſt reſpectus morti eorum*, nec eſt qui de ſempiterno interitu eorum, vel ingemiſcat. Aliter profectò regius pſaltes mortali ruina obrutam luxit unicam ſuam, dum fontes lachrymarum, & exitus aquarum deduxerunt oculi ejus. Aliter luxit mortem non corporis, ſed animę, inceſtuoſi fili ſui Ammon, quia magno teſte Ambroſio: *Luxit ergo David filium mortuum cunctis diebus, ut ſcias verum eſſe quod aſſero, inceſtuoſum filium Ammon flevit occiſum.* At illud quibuſdam mirum videbitur Davidem multis lachrymis Deum rogaſſe pro incolumitate parvuli, quem ex adulterio conceptum perditè amabat; mortuo tamen puero, ſtatim ſumpſiſſe cibum, & lachrymas ſtitiſſe, imò ut Auguſtinus loquitur: *pro quo ægrotante affligebatur, moriente lætatus eſt.* At inaudita morte Abſalonis, extremo dolore confectus, à lachrymis temperare non potuit, nec quidquam conſolationis admiſit, quin vitâ ſuâ mortem filii millies redimere præoptabat, aſſiduò ingeminando illud: *fili mi Abſalon, Abſalon fili mi! quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Abſalon fili mi, fili mi Abſalon.* Quis hîc non obſtupeſcat parvulum, delicium parentum, qui nullam offenſæ cauſam præbuerat, ſiccis oculis efferri, hunc verò contumacem, rebellem, fratricidam, parricidam mille lachrymis defleri? quiſquis hujus luctus penitiorem cauſam inveſtigarit, facilè reperit mortem Abſalonis paternis lachrymis digniſſimam fuiſſe, utpote qui mortem animæ æternam incurrerat, & hæc lachrymarum cauſa, inquit Gregorius: *Iuſtè flevit filium parricidam, qui alium parvulum, quia ſciebat non peccaſſe, non flevit.* Hoc à Davide hauſit Eccleſiaſticus, ac cuique noſtrûm documento reliquit: *modicum plora ſuper mortuum, quoniam requievit; at peccatorem ſemper luge.* Ita regium pſaltem in veteri, ita Petrum in novâ lege mortem animæ ſemper luxiſſe leges; ſeque, ac alios Paulum fleviſſe, Baſilius aſſerit, dicens: *flet ſuper peccato, peccatum animæ eſt ægritudo, peccatum mors eſt animæ, alioqui immortalis, peccatum & implacabilibus lamentis dignum.* Hoc non loquendo, ſed flendo liquidiſſimè teſtatus eſt Origenes ille Adamantius, de quo id fertur, multis fortè incredibile, niſi divi Epiphanii accederet auctoritas. Narrat hic l. 2. hæreſi 64. cùm Idololatræ Alexandriæ Origenem cogerent, vel thus idolo offerre, aut per ſcortum libidini exponendum: ut caſtitatem ſervaret, fidem perdidit & diis thura adolevit. Chriſtianis exoſus, ludibrio ac odio habitus, deceſſit in Palæſtinam ad terram ſanctam, terram miſericordiæ, adhuc rubentem Chriſti ſanguine, ut mortem animæ ſuæ ſolus plangeret. At dum Jeroſolymam advenit, tota urbs, & potiſſimùm illi de clero, famâ viri jam pridem divulgatâ, obviam proceſſêre, & obnixè rogarunt, è ſuggeſtû paucis ad populum diceret, non permiſſuros ſe talem concionatorem elinguem abire: ſufficere ſi vel ſpectandum ſe in cathedra exhiberet, de quo tanta inaudierant, aliquod doctrinæ ſuæ veſtigium ac ſalutare monitum filiis Sion relinquẽdo. Aſcendit cathedram, totâ Jeroſolymâ confluente, ſilentium ingens, exſpectatio mira. Promit Biblia, aperit; ſive conſilio ſive caſu, incidit in illud pſalmi 49. *Peccatori autem dixit Deus; quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? tu verò odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum.* Ad hæc ſubitò obmutuit, nimirum vocem intercluſit dolor, & clauſo codice, nihil præter crebros anhelitus, alta ſuſpiria fatiſcentis animi, & ingentem lachrymarum imbrem, qui in genas, in ora depluebat, cernebatur, nemo ſic mortuũ, ut iſte ſe omninò luxit, quia ut coævus ejus dixit: *mortuus eſt, qui non eſt Chriſtianus.* Ingens erat auditorum turba, quæ ad flumen ipſius eloquentiæ confluxerat, ſed cùm præter rivos lachrymarum nihil dum cernerent,

Pſalm. 72.
V. Lanuza hom. 20. §. 15. 17.
Aug. l. 3. de doct. Chriſt. c. 21.
2. Reg. 18.
Lanuza cit.
Eccli. 22.
Baſil. hom. de Mart. Iulitt.
V. Binet. Origene ſauvé c. 11.
Tertull. lib. de carne Chriſt. c. 2.

cernerent, & ipſi toti in lachrymas effuſi ſunt, adeo,

Ovid. *Interdum lachrymæ pondera vocis habent.*

Confiſi plures nubem diſſipandam, avidè viri eloquentiam præſtolabantur. Sed cùm è lachrymis, in ſingultus prorueret, finem non dicendi ſed flendi fecit, aut ut veriùs dicam, nullum flendi finem fecit. O homo! qui mortuam habes animam, unicam tuam, plora ſicut plorari ſolet in morte unigeniti. Timanti artes & colores defecerunt, quibus dolorem exprimeret in morte Iphigeniæ; quid ni verba & voces Origeni, in morte animæ? *quam* (ut cum Hieronymo loquar) *ſi totus vertar in fletum, & non guttæ ſint lachrymarum, ſed abundantia fluminis, non ſatis fievero?* Jure mirabatur doctor Aquinas quomodo poſſet aliquis lætari, & non potiùs deduceret fontes lachrymarum in peccato mortali exiſtens, cùm in funere charorum non pauci (ut Valerius, aliique commemorant) mortui conciderint. Quare, ô peccator, flere juvat, ſi beatus eſſe deſideras: ſalutares tibi lachrymas flens ipſe Auguſtinus excutiat: *tu quidem*, inquit, *Rex gloriæ & omnium virtutum magiſter, docuiſti nos verbo & exemplo, gemere ac flere, dicens: Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Tu fleviſti defunctum amicum, & lachrymatus es valde ſuper perituram civitatem. Rogo te, bone Ieſu, per illas pretioſiſſimas lachrymas tuas, da mihi gratiam lachrymarum, quam multum deſiderat & appetit anima mea, ut plangam me in omni vita mea*, ut plangam mortem animæ meæ, ut tibi vivat in æternum.

Hieron. in c. 9. Hierem.

Aug. medit. c. 36.

EM-

EMBLEMA XLIV.

Qui ſe exaltat humiliabitur. LUC. XIV.

—— TOLLUNTUR IN ALTUM.

VT LAPSV GRAVIORE RVANT. *Claudian.*

DOMINICA DECIMA-SEXTA POST PENTECOSTEN.

Quiſquis altum ſapit, hoc divino eruditus oraculo ſapiat: *Qui ſe exaltat humiliabitur.* ac proinde proſpiciat, dum ad ſumma rerum faſtigia enititur, ne reorum exemplo, qui trochleis in ſublime attolluntur, ilicò graviori lapſu ſe collidat.

§. I. *Sacrarum litterarum teſtimoniis Theſis comprobatur.*
§. II. *Profanis hiſtoriis propoſitum ſtabilitur.*
§. III. *Quinam ab altitudine diei timuerunt.*

DOMINICA DECIMA-SEXTA.

POST PENTECOSTEN.

Qui ſe exaltat humiliabitur. LUC. XIV.

Herod. l. 7.

CHILO Philoſophus ille Lacedæmonius, unus de ſeptem Græciæ ſapientibus, olim arcanam hanc quæſtionẽ rogatus: quid ſummus ille Deorum Jupiter, dies totos ageret, quibus ſeſe occuparet ac oblectaret? Laconicè reſpondiſſe fertur: *Humilia exaltat, excelſa humiliat.* Veriſſimum illud è Tripode oraculum, ſacra juxta ac profana hiſtoriarum ſatis ſuperque monumenta teſtantur. Si lubet ab ipſis mundi naſcentis incunabilis, & altiùs rem repetamus.

§. I.

Sacrarum litterarum teſtimoniis Theſis comprobatur.

Baſil. in conſt. monaſt. c. 25.

LUciferum primò in lucem ſuis profert Baſilius, qui expendens, quemadmodum ſumma illa intelligentia, inſtar fulguris è cælo corruit, illuſtri hoc exemplo, ceu fulgure ſuos terret, dicens: *Si ſemetipſum pietatis cultor in altum extulerit, habet qui graviter ac potenter illum affligat, & ad inferos uſque poſſit deprimere. Exemplum habemus illius ſuperbi, qui dum exaltari voluit, humiliatus ad inferos eſt.* Poëtæ doctas fabulas, ab hâc primâ veritate, commenti ſunt, dum gigantomachiam inducunt, quam veris coloribus, nec uſitatâ pennâ Joannes Aquila depingit: *Factum eſt prælium magnum in cælo*, & contra ſuperbos Deus ipſe armatus in arenam deſcendit, teſte Ambroſio: *Scriptura dicit: Dominus ſuperbis reſiſtit, tanquam ſuæ cõtumeliæ propulſator; veluti quoddam ſuſcepit adverſus ſuperbiam ſpeciale certamen. Vide*, inquit, Hieronymus, *quale malum ſit, quod adverſarium habet Deum.* In ipſo mundi exordio, primus humani generis parens, à Conditore ſuo in loco voluptatis ſummo in honore, ac Dominus omnium conſtituitur: *Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cæli, &c.* Sed qui ſub nonam matutinam, ſi ſancto Ephrem credimus, à Deo formatus, terreſtris Deus exiſtebat: ad tertiam pomeridianam paradiſo expulſus, è principatu ſuo, in omnium miſeriarum abyſſum repentè præcipitatus eſt. In promptu cauſa eſt, ait Ambroſius: *Maximum peccatum in homine ſuperbia eſt: nam niſi homo ſerpentis perſuaſione deceptus, ſicut Deus eſſe voluiſſet*, numquam à dignitate dejectus, innocentiæ veſte exutus ferarum pellibus amictus, quaſi in belluã degeneraſſet. Quò ſpectat illud Pſalmi 48. *Homo cùm in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Videtis, ut opinor, quã Deus excelſa humiliando occupetur. Sed pergo porrò: *eádem horâ*, quâ Nabuchodonoſor ſpiritu elatus, in hęc verba prorupit: *Nónne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi, &c.* ſibi gloriam conditæ urbis arrogando, *cumq; ſermo adhuc eſſe in ore Regis*, nõ ſolùm ſolio, ſed famâ & formâ exutus, ad beſtias, beſtiam ipſe indutus, projectus eſt. *Eádem horâ* quàm ſubitò omnis ille regius ſplendor evanuit! quàm repentè ex ſummo ad imum dejectus eſt! *Dejeciſti eos*, inquit David, *dum allevarentur.* Ubi acutè obſervat Gregorius, non dixiſſe Pſalmiſtam; dejeciſti eos poſtquàm elevati ſunt, ſed dum allevarentur: *Quia hoc ipſum*, inquit *fit ſuperbis interitus dejici, quod eis à falsâ contigit gloriâ exteriùs elevari.*

Apoc. 12. — Ambroſ in Pſal. 118. — Hieron. Epiſt. 45. ad Ant. — Geneſ. 1. — Ambroſ. in Pſalm. 118. — Daniel. 4. — Pſalm. 71. — Greg. 31. Mor. c. 7.

Actorum 12. *Statuto die Herodes veſtitus veſte regiâ, ſedit pro tribunali, & concionabatur*

tur

tur ad eos, qui convenerant ex Tyro & Sidone: erat dies perquam feſtivæ ſolennitatis, quem Syrus *percelebrem* vocat; Joſephus *lib.* 19. *Antiq. cap.* 7. ait fuiſſe diem ludorum, pro Cæſaris incolumitate. Herodes verò veſtem regiam induit, totam, ut Joſephus ſcribit, ex auro & argento, mirabili opere contextam, quæ adverſis Solis radiis percuſſa, divinum quendam fulgorem & venerationem cum ſacro horrore ſpectantibus incutiebat; *Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis*, id eſt, cœperunt ei divinos honores, nec non apotheoſim, quæ id temporis, in more erat, decernere, & Deum inclamare; ipſo verò loquente, adſtantes verba pro oraculis avidiſſimè excipiebant.

Cornel. hic.

Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eò quòd non dediſſet honorem Deo, & conſumptus vermibus exſpiravit. A tam parvo milite, inflatus ille Deus conſumitur, & in terram confeſtim dejicitur.

Sol in Auge momento ſtat, continuò declinat: potentes ſæculi in ſolio, in apice honoris, ſolſtitii inſtar, momento conſiſtunt, & ilicò decidunt. Præclaram hinc apoſtrophen deſumit Bernardus: *Age ergò feſtina multiplicare præbendas; inde ad Archidiaconatum evola: demùm aſpira ad Epiſcopatum, ne ibi quidem requiem habiturus, quoniam ſic itur ad aſtra.* Hæc ubi ironicè inſultavit, ita hominem aculeatâ voce melleus Doctor perſtringit ac pungit: *Quò progrederis miſer? an ut ab altiori ſit caſus gravior? neque enim ſic paulatim decides, ſed tanquam fulgur in impetu vehementi, quaſi alter ſatanas,* SUBITÒ *dejiciêris?* Facilis deſcenſus averni; ut fulgur diſrupto nubis ſinu, in terras diſſilit, ſic illi ſciſsâ tandem, diſruptaque corporis nube, in ima terræ, in abyſſum inferni præcipites deſcendunt, nihilque mortalium oculis, niſi inanem fulgoris ac fulguris imaginem relinquunt. Affinem flammæ ſimilitudinem, à fumo Propheta adducit: *Deficientes quemadmodum fumus deficient.* Ubi Gregorius: *fumus aſcendendo deficit, & ſeſe dilatando evaneſcit; ſic videlicet fit cùm peccatoris vitam præſens felicitas comitatur, quia unde oſtenditur ut altus ſit, inde agitur ut non ſit.* Egregiè nonnulla fortunæ ſimulachra cum novaculâ efficta cernuntur, quæ velociſſimâ ſectione utatur, nec tantùm tondeat, ſed radat. Celerrimè Amani gloria ſublata eſt, & omnis proles ac familia eraſa, ut ne pilus fuerit reliquus. Sic argutus Poëta in re ſeriâ ludit:

Bern. in declam.

Pſalm. 26. Greg. l. 1. Regiſt.

Nierenb. Stromate 14. lib. 2. cap. 24.

Ludente cælo ſidit omnis
In cumulum, tumulúmque faſtus.

Sic exitus magnorum exitium eſt, & ut ſcitè Stoicus: *Hujus eminentis vitæ exitus, cadere eſt.* Bernardus ille in humili, ac proinde clarâ in valle conſiſtens, humilitatis ſemitam Eugenium calcare docet, & idipſum identidem inculcat: *Conſidero gradum, & caſum vereor; conſidero faſtigium dignitatis, & intueor faciem abyſſi jacentis deorſum; attendo celſitudinem honoris, & è vicino periculum reformido.* Quibus verbis non obſcurè inſinuat, quantis caſibus exponantur, qui ad altiores honoris vertices efferuntur. Et paulò pòſt: *Aſcendiſti in altum, noli altum ſapere, ſed time, ne fortè contingat miſerabilem illam emittere vocem: à facie iræ & indignationis tuæ, elevans alliſiſti me. Altiorem quippè locum ſortitus es, ſed non tutiorem; terribilis prorſus, terribilis eſt locus ille,* quo nemo ſecurus, aut diu ſtetit. Per gradus honorum ſcanditur, arduus aſcenſus eſt, ſed compendio deſcenditur, *& eminentis vitæ exitus, cadere eſt.* Sed noſtratia videamus.

Sen. Ep. 8.

Bern. Epiſt. 237.

Sen. cit.

§. II.

Profanis hiſtoriis propoſitum ſtabilitur.

SOlet aquila ſolertiâ innatâ teſtudinem fortè humi deſpectam, in altum ſecum ſuſtollere, ac tandem ad ſubjectam rupem allidere; fatalem hunc caſum experientiâ comprobavit Æſchylus, ad cujus incautè calvariam, velut ad cautem alliſa, & ipſa & ipſe contritus obiit. Complures certè

certè exemplo teſtudinis *tolluntur in altum, ut lapſu graviore ruant.* In quos illud Pſalmi aptè cadit: *elevans alliſiſti me.* Multos ex imo ſublimes fortuna extulit, qui ex caulâ in aulam, ab aratro ad clavum Reipublicæ, à ligone ad ſceptra, à ſago ad purpuram, à raſtris quaſi ad aſtra evolarunt: quos ſublatos graviſſimè ad terram colliſit. Recentia adhuc ob oculos verſantur, & altiùs animo inhærent.

Pſal. 101.

Comitem Eſſexium Elizabetha Angliæ regina, ob nimiam familiaritatem, primùm aulicis formidabilem, inde in carcerem perduellionis titulo conjectum, an. 1601. ſupplicio affecit, eiuſque calvariam illa in pretio habuit, & Duci Bironio ad ſe è Gallijs miſſo, inter aliam regiæ ſupellectilis gazam, ceu monile pretioſum exhibuit, hoc eum dicto compellans: *en hominis, quem ad tantum honoris faſtigium evexeram, craniū, quò tandem devenit!* diſcant familiares ſummorum principum, fortunam ſuam moderatè ferre, & expendant,

——— *non unquam tulit,*
Documenta ſors majora: quàm fragili loco
ſtarent ſuperbi!

Senec. Troas

Dicitur Bironius ad ferale hoc ſpectaculum exhorruiſſe, capiti ſuo timuiſſe, ac ocyus in Galliam conceſſiſſe. Ceterùm fatalis illa monitio Bironio fuit, ut cui proximus deinde annus mortem intulit, non diſſimilem Eſſexio: quippe conſpirationis in regem (cui intimus fuerat) accuſatus, & per literas, quas ad Fineum quendam arcani conſilij ſocium, mox delatorem dederat, convictus, ſenatus Pariſienſis calculo, capitis condemnatus fuit ultima Iulij, ut ait Beyerlinck in opere chronon. ad annum 1601.

In eodem regno, Garaſſus curioſè obſervat, per quos gradus Thomas Volſæus, filius lanionis ad dignitatis apicem conſcenderit, ac è veſtigio deturbatus ſit, ut ſuprà vidimus. Quid hîc Berneveltios, Ancræos, alioſque ſexcentos commemorem, qui quod caput altiùs extuliſſent, eo imminuti ſunt. Joannes quidem Berneveltius conſilio ſuo 40. annos fœderatorum Hollandiæ ordinum rem firmaverat, eamque molem, ut alter Atlas ſuſtinuerat; tandem aſtu Mauritij circumventus in palatio Hagienſi, capite plexus, altum verticem depoſuit. Ancræus verò cui regina mater innixa, dum ſemel velum capitis vento evolaſſet, perquam familiariter ludebat Ancræus, dicens: *non eget velo, firmata anchorâ.* Sed ipſa anchora minus firma, adverſis fluctibus jactata, dominum perdidit. Ipſa autem integerrima Regina, trium regum mater, quò deciderit, plures Mercurij divulgarunt.

Garaſſus ſect. cur. l. max. 4. l. 7. Dom. 4. p. Pent.

Carnificinæ quoddam genus eſt, quo reus per trochleam in altum attractus, cælo pendulus, laxato repente fune, compendio deſcendit, &

——— *vacuos dat in aëre ſaltus,*

Ovid. l. 1. Metam.

Ut vel lapſu ſuo lumbi fragium, ac oſſium luxationem patiatur. Hoc tormenti genus, fortunæ ludus eſt:

Quidquid in altum fortuna tulit,
Ruitura levat.

Nieremb. Stromata pag. 398.

& quidem ſtruit ut ruat, luſibus aptus orbis eſt,

Pax nulla folli, nulla potentibus:
Pompejus, orbis cui fuerat pila,
Hic ſortis eſt pila: in duello
Carnifici data præda ferro.
Vento replevit gloria Cæſarem:
Cæſar replevit ſanguine curiam.
Quot bellicis notus trophæis,
Tot celeber Marius ruinis.
Fortuna Crœſum turgida prodidit,
Victorque Crœſi Cyrus: & ultimis
Formido, deinde riſus oris,
Fæmineas ſatiavit iras.
O Mœſta diræ ſcena tragœdiæ!
Tot clara regum nomina, tot ducum,
Dum ſorte ventoſa tumeſcunt,
Sanguineo periêre ludo.

In hoc ludo, tragediæ ducem ſpectavit Francia Guiſium; hic Primas aulæ Gallicæ, imò regnum ipſum regere, jamque in honoris apice conſiſtere videbatur, cum feſta S. Dagoberti luce, in aulam vocatus, dum animum exomologeſi & ſacra Synaxi refeciſſet, ad regem contendit: & ecce tibi octo armati, ubi pedem atrio, periſtromatis conveſtito imponit è latebris proſiliunt,

Guiſiumque multis vulneribus confoſſum, truculentè interimunt. Plures eum ad faſtigiũ ſecuti, *Ex quo*, conſimili fato; *non potuerũt niſi cadendo deſcendere.* Diceres eos ab infido mundo, à vafro dæmone deludi, ſicut ab Heliogabalo paraſiti, de quo Lampridius in ejus vita: Paraſitos ad rotam aquaticam ligabat, & cum vertigine ſub aquas mittebat, eoſque Ixionis amicos vocabat. Potentiùs moneat moveatque illud magni Gregorij: *elevatio ipſa ruina eſt: quia dum gloriâ falsâ ſubnixi ſunt, à gloria vera evacuantur.* Et neſcio quo pacto *altum*, etiam *profũdum* ſignificet (nam & *puteus altus* dicitur) niſi quòd faſtigio, ruina proxima, & principatus omnis, vicinum habeat præcipitium. Nec ſacras infulas fortuna veretur, ac reveretur, aut potiùs numinis providentia quæ quandoque ex altiſſimâ illâ orbis cathedrâ, potẽtes depoſuit. Documento nobis ſit Joannes XIII. qui poſt quartum indepti pontificatus annum, cùm in Concilio Conſtantienſi damnationem ſuam confirmare, & Tricoronidem infulam deponere coactus eſſet, jamque annos, ut minimum tres, per ſummam ignominiam, in rerum omnium neceſſitate, in carcere exegiſſet, coemptâ demum magno auri pondere fugâ, Florentiam petiit, ubi Martinus V. erat, ejus in pontificatu ſucceſſor. Hic in fugitivi hominis formâ ſupplex, eorum genibus cum lachrymis advolvebatur, quos nè pedũ oſculo olim dignatus fuiſſet. Videtis, ut opinor, ex tam alto culmine, quàm altùm ceciderint. Plures Icaros nunc orbis numerat, qui ſibi non timentes ab altitudine diei, id eſt, ut Hugo interpretatur, ab humana proſperitate, dum in luce ac ſolis æſtu verſantur, ſubitò præcipitati ſunt. Quot Nepotes, quot affines fictis pennis, quibus commendatitiæ conſcriptæ, & pauxillo ceræ pro ſigillo ad fidem faciendam, evolarunt, jam ſui, & Dei oblitis altiùs & altiùs cum Icaro enitendo, miſerrimè prolapſi ſunt! Appoſitè, Bernardus: *Magnus, cui præſens felicitas, ſi arriſit, non irriſit: hæc enim incautis ad diſciplinam relaxandam eſt, quod ignis ad ceram, quod ſolis radius ad nivem, vel glaciem.* Temerario auſu, nimis altùm volavit Hugolinus ille Girardeſcus, in Hetruria dynaſta nobiliſſimus, Guelfarum partium princeps: qui Nino, adverſario pulſo, eò potentiæ pervenerat, ut patrię univerſę Dominus, & eſſet, & haberetur. Dum in natalis ſui geniali cõvivio, fortunam ſuam cælo æquat, auſus eſt quendam ex intimis familiaribus Marcum, quid tandem beatitudini ſuæ abeſſet, interrogare! liberè hic: *ſola*, inquit, *ira numinis procul, diuque ab animo tã elato, abeſſe nõ poteſt.* Gibellini interim ductu Rogerij Vbaldini Archiepiſcopi Piſani, armis correptis ædes ejus cingunt, oppugnant, invadunt, unum è filijs, alterumque nepotem vim arcere conatos, trucidant; ipſum & duos præterea filios, ac tres nepotes comprehenſos, in arctam turrim concluſêre, obſeratis foribus, clavibuſque in Arnum propinquum flumẽ dejectis, extremâ illic fame (neceſſitatum duriſſimâ, ut Quintill. ait) in oculis, in gremio ſuo cariſſima pignora parens moriens, morientia vidit, & quod caput, vociferanti, jamque inediâ deficienti, ſacri viatici pabulum denegatum, ac exomologeſeos poteſtas neutiquam facta eſt, quo corpus unà cum anima periclitaretur. Adeò verum nunc illud experientia comprobavit, quod Artabanus olim Xerxi, ut altos ejus ſpiritus reprimeret, inſpiravit: *Gaudet Deus eminentiſſima quæque deprimere, quia neminem, quàm ſeipſum ſinit magnifica de ſe ſentire.* Pleni ſunt tam ſacri quàm profani annales ejuſmodi eventis tragicis; ſed finio ubi unum addidero, quod veriſſimũ illud pronuntiatum: *qui ſe exaltat, humiliabitur,* conteſtetur: narrat B. Petrus Damianus in Burgundia fuiſſe clericum ſuperbiâ tumidum, qui dum Eccleſiam S. Mauritij bene opulentam ſibi uſurpaſſet: altero viro nobili, ſui iuris eſſe aſſerente, armis rem dirimere decrevit. Utrimque miles cogitur, omnia in apertum prælium comparantur. Ipſo conflictus die, Nobilis exploratorem mittit, qui copias adverſarij luſtret; qui reperit clericum cum ceteris ſeditioſis, miſſę ſacrificium audientem, advertitque, ubi ſub finem Evangelij legeretur: *omnis qui ſe exaltat, humiliabitur*, extemplo clericum in has blaſphemas voces prorupiſſe: hæc ſententia vera non

Sen. de trãq. animi nu. 205.

Greg. l. 1. regiſt. Ep. 5.

Fulgoſus l. 6. c. 11.

A Burgũd. veritas pag. 201.

Bern. l. 3. de conſid. ad Eugen. c. 11.

Æmil. l. 8.

Platina in Nicolao IV.

Ioannes Villanus l. 7. hiſt. c. 120. Beyerlinck Theat. F. pag. 230.

Herod. lib. 7.

Damian. ad Deſiderium Abb. Epiſt. 16. c. 6.

non eſt, etenim ſi ipſe me adverſarijs ſubmiſiſſem, non tam amplas poſſeſſiones, nec tam copioſum militem numerarem. Reverſus explorator, non modò belli apparatum, ſed & hiſtoriam hanc fideliter retulit. Quo alrer ſpe erectus, probè ſciens, quòd Deus ſuperbis reſiſtat, in impium caput congreditur, confligitur, & ecce equus, quem clericus inſcenderat, aquam fortè intuitus, ſe cum Domino ſuo, iſtic proripuit, nec prius è ſtagno equum deducere valuit, quàm ab inſequẽtibus hoſtibus impudens illud os gladio transfixum eſt. Itaque ad letheas aquas, elatus hic Icarus præcipitatus eſt; qui caſus omniũ graviſſimus eſt, nam, ut Baſilius loquitur: *Dum exaltari voluit, humiliatus ad inferos eſt.* Quis nunc ambigat, quid Iupiter totos dies agat? quis cùm hęc videat, apicem honoris etiamnum cupiam invideat? Quis non veriſſimum hoc Bernardi documentum ducat? *aſcendiſti in altum, noli altum ſapere, ſed time: ne fortè contingat miſerabilem illam emittere vocem: à facie iræ, & indignationis tuæ, elevans alliſiſti me; altiorem quippe locum ſortitus es, ſed non tutiorem; terribilis prorſus, terribilis eſt locus iſte.* Bis terribilis, ter rerribilis, quia corpus & animam præcipitat in gehennam. Cujus apud eundem Doctorem exſtat teſtimonium: cùm enim S. Bernardus oblatum ab Eugenio pontifice epiſcopatum Iamfrido monacho, admittere cogeret, reſpondit ille: potiùs ſe fugitivum monachum fore, quàm Epiſcopum. Revelatione autem dein innotuit, eum æternam damnationem evaſiſſe, fugiendo hanc dignitatem.

Baſil. in cõſt. Monaſt. c. 25.

Bern. Epiſt. 237. ad Eug.

Nierenbergij aſcet. l. 3. Docum. 2. c. 25.

§. III.

Quinam ab altitudine diei timuerunt.

VEre & ſeverè Sapiens minatur: *Iudiciũ duriſſimũ hıs, qui præſunt, fiet.* Quod Laurentius Iuſtinianus expendens ait: *Si quis pro ſeipſo rationem reddere nequaquam ſufficit, quanto minus pro ſe, ſibiq; commiſſis.* Hinc Pius V. vir piiſſimus in Pontificem electus, ad purpuram erubuit, faſtigium faſtidivit, & prope exanimis concidit. Cauſam rogatus, modeſtè reſpondit: *cùm eſſem Religioſus ordinis S. Dominici optimè de ſalute mea ſperabam, creatus verò Epiſcopus, cœpi de ea formidare, nunc verò electus Pontifex ferè cœpi deſperare.* Et cauſam ſubdit: *Quomodo enim ego Deo rationem tot millionum animarum, quot ſunt in mundo reddam, qui vix vnius animæ meæ rationem reddere valeo?*

Sap. 6. Iuſtin. de inſtit. & Reg. ral. c. 1.

Cornel. in c. 12. Luca.

Hinc nemo quiſquam mirabitur, Si Adrianus rogatur, quod ſupplicium capitali hoſti imprecaretur? reſponderit; Pontificatum. Quod ejuſmodi celebre Epitaphium confitmat, ut Platina refert:

Beyerlinck Apoph. pag. 477.

Hadrianus ſextus hic
Situs eſt
Qui nihil ſibi infelicius
Quàm quod imperavit
Duxit.

Nec aliâ mente, alius ſummus Pontifex fuit, nempe Leo XI. is enim ad extremum vitæ redactus, ei qui ſibi confitenti aures præbuerat, dixit: *Quàm melius fuiſſet mihi ſi Monaſterij, quàm ſi cæli claves tenuiſſem.* Tum enimvero animum ſubit illud Sapiẽtis: *Iudicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet.* Vultis hæc morientium ſana quàm maximè iudicia, pluribus confirmari? Paulus III. Pontifex, animam agens ſanctè aſſeverabat: *Mallem me ſubjeciſſe coco familiæ Capuccinorũ, quàm hanc Deo proximam; idque decem annorum curriculo, dignitatem ſuſtinuiſſe.* Ita Jovius in vita. A quo non diſſenſit Card. Alexandrinus, Pij V. nepos, qui jam moriturus, hæc noviſſima verba protulit: *Quàm in hac hora optarem, totam vitam in Religione mea* (fuerat enim Ordinis Prædicatorum) *ætatem tranſegiſſe! ſanè jam mallem me totâ vitâ ſervijſſe coco Monaſterij mei, quàm Cardinalem egiſſe.* Idipſum moriens ſapuir Conradus Cardinalis, dum dixit: *utinam in Villario meo* (Monaſterio Ciſtercienſi) *inter fratres ſemper ſcutellas abluiſſem.* His tamen non obſtantibus, quot reperire eſt, qui dignitatibus inhiant, qui ad infulas aſpirant, purpuram ambiunt; tum ſe beatos in terris arbitrantur, non recogitantes quàm hęc brevî deſerenda, poſſeſſores ſuos, infanda miſeriarũ abyſſo, ſæpe involvant. Hoc experti in dignitate ſæculari ac reges Principes teſtati

Idem ibid.

Sap. 6.

Cornel. in c. 3. Apoc.

ſunt, ipſiuſque imprimis Iſraelitarum regis hic animus eſt: *Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei* (Hebræi legunt , tanquam janitor ad portam ſedere) *magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorũ.* Quod noſtro demũ ſæculo, Philip. III. Hiſpaniarũ rex, cũ in morte graviſſimis animi, corporiſque agoribus cõflictaretur, Patri Hieronymo de Florẽtia ſincerè expoſuit, dicens: *Meminiſtin' die cinerum te è ſuggeſtu Auditores commonuiſſe , ex ijs fortè unum , ad finem quadrageſima non ſupervicturum! me tum deſignari, in animum induxi, & verum vaticinatus es. Quare hæc nunc, meo nomine è cathedrâ omni populo conteſtare, nihil quidquam prodeſſe regem eſſe, niſi quod in morte cruciet fuiſſe. Illudq; unicum mihi in votis eſſe, totos viginti duos annos in Thebaide potius Anachoretam, quàm regem egiſſe: ſiquidem, heu me! periculo æternæ damnationis proximus ſum.* Ita hic piiſſimus in morte Monarcha ſapuit.

Pſal. 83.

P. Bened. Fernand. in c. 35. Gen. ſec. 12. P. Tylingen. parad. pag. 335.

Tutior profectò ille, beatiorque, qui procul negotijs ac aulæ ſtrepitu, ſibi vivit, ſibique moritur. Ut quondam rectè cenſuêre, nec non exemplo ſuo docuêre viri magni. Ita ab infulâ pedoque pedẽ repreſſit Ammonius monachus, qui in Præſulem à ſuis adlectus, conceſsâ ſibi capiendo conſilio die, Deũ ſuperoſque obſecrat, ac obteſtatur, ut eo ſe onere eximant : annuit votis Deus, & vita curiſque exſolvit. Idem animi propoſitum ſancto Goari fuit, quem cùm rex Galliæ Sigebertus ad infulas evocaſſet, triginta dierum inducias petijt, quibus Deum rogavit, ut ſibi potiùs infeſta morborũ cohors , quàm onus honoris incumberet. Ita porrò factum ; morbo correptus eſt, ſibique ac cælo redditus , divinos adeptus. Sexcentos alios afferre poſſem, qui ab alto honorum die ſibi metuerunt. Sic Ambroſius, Auguſtinus, Malachias , Bernardus , Aquinas Epiſcopatum fugerunt. Sacerdotiũ Chryſoſtomus, Diaconatum Martinus , Papatum Gregorius, ac primi ferè in Eccleſia, erubuerunt ad nomen purpuræ, inquit Scribanius.

Scriban. Superior Relig. l. 1. c. 23.

Quid? quod Marcus ſibi pollicem præſecuit, ne Sacerdos fieret. Antonius eremita aurem præſcidit ne in epiſcopum eligeretur. Sed ut complura ejuſmodi ſilentio involvam, illud præterire nõ poſſum, quod de B. Petro Damiano narrant hiſtorici: latuerat ille in obſcura ſolitudine, cùm ecce à Gregorio X. evocatur in ſolem, inter purpuratos Eccleſiæ Patres adſcribitur; parendum fuit ; ſed ex eo tempore Damianus Gregorium ſuum perſecutorem appellare ſolitus. Ita purpurâ, pileoque donare, perſequi eſt , neque ab illa perſecutione reſpiravit, donec ab Alexandro miſſionem petijt, & impetravit. De S. Brunone hic verſus exſtat :

Lobbetij vita & mors p. 5.

Renuit oblatum ſibi Bruno Pontificatum ;
Cernens eſſe ſtatum magnatum, raro beatum.

Beyerlinck Apoph. pag. 477.

Quid ad hęc honorum cupidi mortales? an hos omnes cæcutiiſſe putandum eſt , nec diſpicere potuiſſe, quàm ancipiti loco orbis præſules conſiſtant, veros honores non terris , ſed cælo quærendos eſſe. *O perverſitas! ô abuſio filiorum Adam !* exclamat Bernardus , *quia cùm aſcendere difficillimum ſit, deſcendere autem facillimum , ipſi & leviter aſcendunt, & difficiliùs deſcendunt, parati ad honores & celſitudines graduum Eccleſiaſticorum, ipſis etiam angelicis humeris formidandos.* Hæc abundè ſufficere duxi, & dixi.

Bern. Serm. 2. in Aſcenſione.

EMBLE-

EMBLEMA XLV.

Quod eſt mandatum magnum. Matt. 22.

SINE PONDERE, HABENTIA PONDVS. *Ovid. l. 1. Met.*

DOMINICA DECIMA-SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Mandata Chriſti adeò non eſſe impoſſibilia ſervatu, ut etiam levia ſint amanti: ut nec alæ volucrum gravant, ſed levant.

§. I. *Mandata Chriſti non eſſe ſervatu impoſſibilia.*
§. II. *Amanti nihil eſt difficile, nedum impoſſibile.*
§. III. *Non modò Præcepta, ſed & Conſilia adeò non gravant, ut inſtar remigij alarum ſuſtollant,* ſine pondere habentia pondus.

DOMINICA DECIMA - SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Quod eſt mandatum magnum. Matt. XXII.

NEMINEM quemquam veſtrûm ignorare arbitror, crebras Judaici populi, ſub graviſſimo legum jugo ingemiſcentis querelas, dum *onera gravia, & importabilia*, in humeros ſuos imponi lamentantur. *Matt. 23.* Quas unus aliquis fortaſſe juſtas dixerit, ubi inaudierit, quantum legum ac præceptorum multitudinem patribus noſtris Deus obſervandam tradiderit, quæ Cornelius noſter enumerans, refert præcepta legis affirmativa ad ducenta & octodecim, *Cornel in Acta c. 15. v. 10.* tot, inquit, quot ſunt membra in homine, ut veriſſimè eorum quiſque affirmare poſſet: habeo legum numerum in membris meis. At verò præcepta negativa trecenta ſexaginta quinque, tot ſcilicet, quot ſunt dies in anno. Unde meritò Auguſtinus vocat: *Sarcinam innumerabilium obſervationum.* *Aug. ſerm. 9. de verbis Domini.*

§. I.

Mandata Dei non eſſe ſervatu impoſſibilia.

NUllum præceptum quantumvis grave, quantumvis magnum, & arduum; obſervatu impoſſibile eſſe, ſacrarum litterarum & Eccleſiæ Doctorum evincunt teſtimonia: ipſo imprimis veritatis auctore atteſtante; *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt*, *Deut. 3.* ut poſſis te excuſare & dicere, non poſſum illud attingere, aut adimplere; quod de facto tot illuſtres veteris teſtamenti heroës comprobarunt, qui mandata omnia ex amuſſi obſervarunt. Inter quos Joſue, de quo cap. 11. *Sicut præceperat Dominus Moſi ſervo ſuo, ita præcepit Moſes Ioſue, & ille univerſa complevit: non præteriit de univerſis mandatis vel unum quidem verbum, quod juſſerat Dominus Moyſi.* Idipſum de Abraham, Moſe, Samuele, Helia, Heliſeo Jſaia, Jeremia, aliiſque Prophetis cenſet Bellarminus. De Zacharia & uxore ejus manifeſtè Lucas cap. 1. *Erant ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & juſtificationibus Domini ſine querelâ.* *Bellarm. tom. 3. Cont. pag. 1208.* E quibus, ſi argumentum ab actu ad potentiam quid concludat, certò conficitur, præcepta illa minimè impoſſibilia fuiſſe; quare cum ſubtiliſſimo gratiæ defenſore Auguſtino, *Aug. ſerm. 191. de Tem.* quo in hac materia, contra perversè eum traducentes plerumque utemur: *Execramur blaſphemiam eorum, qui dicunt impoſſibile aliquid homini à Deo eſſe præceptum.* At contrà, *Aug. lib. de nat. & gratia c. 69.* inquit, *firmiſſimè creditur Deum juſtum & bonum impoſſibilia non potuiſſe præcipere*; niſi eũ quovis Tyranno longè truculentiorem affirmare non vereamur.

Nunc verò in lege gratiæ, ſub qua *apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri*, *Ad Titũ 3.* qui omnia illa cæremonialia & judicialia veteris teſtamenti antiquavit, adhuc non-neminem reperiri, qui ipſas leges dilectionis, tum Dei, tum proximi, decalogo contentas, quas & ipſa ratio, ac natura ſervandas tradit, impoſſibiles, & onus Etnâ gravius, cum Calvino audeat aſſeverare, eum enimvero oportet omnino gnaviter eſſe impudentem; cùm prima & infallibilis veritas aſſerat. *Iugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve; & mandata mea gravia non ſunt.* *Matt. 11. 1. Ioan. 5.* Huic tamen falſitatis Doctor Lutherus auſus eſt opponere: *Tot ſcripturæ teſtimonia probant mandatum eſſe impoſ-* *Lutherus in confut. rationi. latom.*

impoſſibile nobis, ut nihil ſit manifeſtius. Et in Pſal. 51. *Decalogus numquam poteſt plenè ſervari.* Septimum & nonum præceptum illis Veneris puellis potiſſimùm impoſſibile videbatur. Mali corvi malum ovum

Melanch. in Apolog. tit. de Votis Monaſticis.

Melanchton : *Extrema impietas eſt ſentire, quòd decalogo ita ſatisfaciant, ut merita ſuperſint; cùm hæc præcepta omnes Sanctos accuſent, diliges Dominum,* item, *non concupiſces.* An ergo Joſephum Patriarcham, & Suſannam qui tam fortiter pro caſtitate depugnarunt, quis adulteros fuiſſe cenſebit. An Apoſtolos fures, qui etiam propria reliquerunt? Evangeliſtas falſos teſtes, qui teſtandæ veritati deputati, eamque teſtati ſanguine ſunt? ſed ad hominem ſic potiùs arguendum: ſi decalogum obſervari impoſſibile eſt, manifeſtò conſequitur, ut rectè Becanus noſter docet, omnes eos falſitatis aſſertores, homicidas, fures, adulteros, falſarios eſſe. Rectiùs fortaſſis eos cenſiſſe arbitraris, qui legem diligendi inimicum, ut impoſſibilem & naturę repugnantem abjecerunt: eſt enim cuique à natura inditum ut odio inſectetur quæ ſibi inimica ſunt: ſic ovis lupum, pullus milvum, columba accipitrem quando dilexerit? unde Auguſtinus fatetur,

Aug. in pſal. 118 ſerm. 7.

in omnibus juſtificationibus Domini, nihil mirabilius & difficilius eſt, quàm ut ſuos quiſque diligat inimicos. Et S. Hieronymus rem tam difficilem inimicorum amorem eſſe aſſerit, ut quidam crediderint, illum eſſe impoſſibilem; huic tamen contrarium & ipſe & D. Auguſtinus, (cujus hoc cornutum & acutum dilemma) apertò convincit:

Hier. in c. 5. Matt. l. 2. cont. Pelag.

Aug. ſerm. 61. de temp.

In omnibus ſcripturis Deus tibi dicit quia potes, tu verò è contrario reſpondes non poſſe; conſidera nunc utrum Deo, an tibi debeat credi. Et ideò quia veritas mentiri non poteſt, nunc vanas ſuas excuſationes, relinquat humana fragilitas: quia nec impoſſibile aliquid potuit imperare qui juſtus eſt, nec damnaturus hominem pro eo quod non potuit vitare, qui pius eſt. Nunc & Auguſtini libros perversè traducens, hanc ejus doctrinam eſſe falsò inſimulat. 1. præcepta ſecundum ſtatum, & vires in quibus homo conſtitutus, impoſſibilia. 2. Impotentia implendi præcepta, reperitur in juſtis. 3. gratia non ſemper adeſt, quâ præcepta illa implere ſufficiamus. Et his ſimilia, quæ quantum ab heterodoxis ſententiis ſuprà allatis differant, & ab illa Monhemii perverſiſſimi hæretici dialogo 3. *Nemo quantumvis perfectus præſtare poteſt quod lex jubet*, facile videre eſt. Imò ſi Deus gratiam deneget, ſine qua præceptum impleri nequeat, perinde eſſe, ut ait Melanchton, *cùm mandat lex diligi Deum, atque ſi præcipiat nobis transvolare caucaſum; quod ni feceris ad flammas nos damnet ſempiternas.* O tempora! ô mores! viros doctoratus laureâ, ſacrâ ac profanâ dignitate conſpicuos, hæc tueri, hanc deterrimam maculam Eccleſiæ ſoli Auguſtino, dum eum ſe maximè propugnare venditant, impingere non erubeſcant! quos ne quidquam bullæ Pontificum, nec vaticana fulmina terrent; niſi etiam eò temeritatis quidam abripiantur, ut & ſacrorum Conciliorum auctoritatem eludant, aut elidant, *Nemo*, inquit, Tridentinum, *temeraria illa, & à patribus ſub anathemate prohibita voce uti debet: Dei præcepta homini juſtificato, ad obſervandum eſſe impoſſibilia.*

Trid. ſeſſ. 6. c. 11.

Idem confirmat can. 18. & cap. 11. *Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.* Arauſicanum idipſum inculcat can. 25. quæ Eccleſiæ, & germana D. Auguſtini doctrina eſt, ut videre eſt l. 2. de peccatorum meritis & remiſſione cap. 3. *Nec præciperet Deus aliquid, quod eſſet humanæ impoſſibile voluntati.* Et ibidem cap. 6. *Dubitare non poſſum*, inquit, *nec Deum aliquid impoſſibile homini præcipiſſe, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum, quo fiat quod jubet, impoſſibile aliquid eſſe.* Hæc pleniùs & uberiùs ut labem illam ſanctiſſimo Patri Auguſtino eluam, & in viam reducam, qui cæcum cæci ſecuti, nec auctorem legerunt, nec doctrinam plerique intelligunt quam profitentur.

Nunc verò onus præceptorum omninò leve eſſe, nedum importabile, aut impoſſibile, ex illo Auguſtini comprobabimus.

§. II.

Amanti nihil eſt difficile, nedum impoſſibile.

Aug. manual. c. 24.

QVod ex profano amore ad divinum idem ille Hipponenſis Præſul dilucidè demonſtrat, expēdens illud Matt. 16. *Si quis vult venire poſt me, &c.* Sic ait: *Iugum meũ lene eſt, & onus meum leve eſt: quidquid enim durum eſt in præceptis, ut ſit leve charitas facit.* Ac tandem ad moralia ac moderna procedens ſubjungit: *Novimus quanta ipſe amor faciat, plerumque etiam ipſe amor reprobus, atque laſcivus: quanta homines dura perpeſſi ſunt, quanta indigna & intolerabilia pertulerunt, ut pervenirent ad id quod amaverunt: ſive ſit amator pecuniæ, qui vocatur avarus; ſive ſit honoris amator, qui vocatur ambitioſus, ſive ſit corporum pulchrorum amator, qui vocatur laſcivus* Tum demum concludit: *& quis poſſet enumerare omnes amores? conſiderat tamen quantum laborent omnes amatores, nec ſentiũt quòd laborant; & tunc ab eis plus laboratur quando à labore quiſque prohibetur.* Conſiderare itaque lubet quantum laborent omnes amatores, nec ſentiant quòd laborent, quod in laſcivo & verè inſano libidinis amore imprimis videre eſt.

Aug. in c. 16. Matt. tom. 10. pag. 1519.

Amabo vos, quid unquam laſcivus procus arduum duxit, pro ſponſa exanthlare? membra, ſanguinem, vitam, animam prodigere, hoc ſibi lucro, hoc voluptati reputat, per mille diſcrimina amores ſuos ſectatur. Juvenis in Hollandia ob formæ venuſtatem & morum elegantiam intemperanter puellam ardebat, ſed perexigua potiundi ſpes affulgebat, dum ut iſtic moris eſt, rigenti hyeme eam ſuper glaciem in chalepodis compertam manu arripuit, ac ambo pariter è turba & conſpectu adſtantium gliſcunt. Et ecce diſrupta glacie, uterque concidit: aquis ſe ilico ipſe proripuit, jamque omni niſu illam ſemel iterumque ſubſidentem, prenſare ſatagebat, inclamans non te deſeram, ut vel una pereundum eſſet. Nec pluribus uſus, cùm aliud nil ſuppeteret, præſentiſſimo vitæ ſuæ periculo, rurſus inter confractas glaciei teſtas inſiliens, eam extraxit, quo facto votis potitus, quas in ſicco non potuit, in glacie amoris conjugalis faces incedit. Quid ſi cum ejuſmodi vitæ diſcrimine, proximo periclitanti ſuccurrere præceptum ſit, arduum videri poſſet, ſed ut Abulenſis ait: *Nullus labor magnus videtur amanti, ignes non timet, niveſq; ſpernit* (& glaciem) *gladiis ſe opponit, & omnia pericula ſibi grata reputat.* Matth. 14. Vt vidit Petrus prædilectum magiſtrum ſuper aquas ambulantem, quantumvis tempeſtas eſſet valida, & navis jactaretur fluctibus, in procelloſum mare proruit, ut Chriſto occurreret. Ubi rectè Ambroſius vim amoris expendit: *Non videbat*, inquit, *Petrus ubi pedum veſtigium poneret, videbat autem ubi figeret veſtigium charitatis: in navi enim poſitus conſiderat Dominum, & amore ejus ductus deſcendit in mare. Non cogitat labentes aquas, non fluenta currentia, & dum Chriſtum reſpicit, non reſpicit elementum.* Sed *omnia pericula ſibi grata reputat.* Hinc ad amorem veſanum & inſanum velificando, cùm in aquis verſemur, occurrit Leander juvenis nobiliſſimus ex Abydo Aſiæ oppido, amator non ignavus: hîc plus vice ſimplici ſummo vitæ diſcrimine, noctu tranavit mare, ut amores ſequeretur; nam cum in oppoſito Helleſponti littore, Hero puella civitatem Seſton inhabitaret, ſæpius tranando intempeſta nocte, per aquas ad ignes ſuos properabat, quos cùm aquæ multæ non potuiſſent extinguere, nec flumina obruere, amoris æſtu abreptus, cælo turbido & mari tumido ſe commiſit, jamque vi ventorum fluctuumque obruendus clamaſſe dicitur.

I. C. Traurinck pag. 236.

Abul. in c. 29. Gen.

Amb. Serm. 16. de Sanctis.

Parcite dum propero, mergite dum redeo.

Adeò omnia pericula amanti levia, & ipſa vita vilis habebatur. Has qui fabulas ducit, hiſtoriæ fidem habeat: Galeatius Mantuanus, vir ſanè impiger, Papiæ cùm hybernaret, fortè in ponte puellam quam

Boteri polit. l. 9. c. 3. Pontan. l. 2. c. 25. de fortit.

quam unicè amabat, obviam habuit. Ea ut per blandam aliquam jocandi ſpeciem, amantem ad colloquium invitaret, quin tu, inquit, belliſſime amator, qui tantum tibi armatus in acie places, è ponte in amnem, amoris gratiâ deſilis? hoc ille audito, concitato repente equo, ſeſe in flumen præcipitat, quo exanimato, vix Ticinio natabundus emerſit. Cui nihil aliud tanto quæſitum periculo, quàm ut mulierculæ, & quidem jocanti ſatisfaceret. Intimo pectore nos pudeat, præcepta Dei ardua dicere, quæ nihil hujuſmodi cogunt. Faciliora longè poſcimur & recuſamus: in promptu cauſa eſt, quia quod mandatur, non amatur, atque adeò ut impoſſibile amandatur. Sed redeat illud Auguſtini: *Amanti nihil eſt difficile, nihil impoſſibile.* In cujus rei probationem Origenes fœminam inducit Magdalenam, quæ dilectum ſuum etiamnùm mortuum tam vivo amoris ſenſu proſequebatur, ut nullæ etiam moleſtiæ, nulla pericula, nullæ inſidiæ deterrerent: Origenem audiamus: *Quid eſt hoc etiam, ô bone Ieſu, quod dicit ad te de te? & ego eum tollam. Ioſeph timuit, & non fuit auſus tollere corpus tuum de cruce, niſi de nocte, & niſi hoc peteret à Pilato. Maria verò noctem non poſtulat, nec Pilatum reveretur, ſed audacter promittit, dicens: Et ego eum tollam. O Maria, ſi corpus Ieſu fortè poſitum eſt in atrio Principis Sacerdotum, quid factura es? ego eum tollam. O mirabilis mulieris audacia! ô mulier non mulier! & ſi ancilla oſtiaria interrogaverit te, quid factura es? ego eum tollam. O ineffabilis hujus mulieris amor!* En quàm omnia difficilia & ardua neſcio quo artificio amor levia ac facilia efficit, juxta illud Gregorii: *Machina cordis, vis amoris eſt.*

Origen. tom. 3 hom. de Magd.

Greg. apud Hug. Card. in Pſal. 24.

Quis enarrare aut mente complecti valeat laborem, ſudorem, moleſtias, vigilias, curas, quas Patriarcha Jacob pro Rachele totos quatuordecim annos exantlavit, ipſe de ſe loquatur: *Die, noctuque æſtu urebar & gelu, fugiebatq; ſomnus ab oculis meis.* Et poſt hæc omnia, tot anni *videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.* Quia ut veriſſimè Bernardus ſerm. 14. *Vbi amor eſt, labor non eſt.* Abjectiſſimam hîc graviſſimamque ſervitutem pro Rachele ſuâ libens ſubibat, poteratque Jacob jure longè meritiſſimo illud nomen *ſervitcur*, ſibi uſurpare, quod procis familiare eſt: qui totas noctes inſomnes ducunt, rigidiſſimâ hyeme ſub Jove frigido ad fores amaſiæ teſtudine modulantur, cùm ſæpe ſurdis cantent, & poſt omnia beneficia, poſt rara ac pretioſa munuſcula, referant probra: quæ fortis amor etiam concoquit, & in delicias vertit. Achilles ab Aiace rogatus quos in vita graviſſimos labores toleraſſet, eos ſubjecit alter quos pro amicis ſubivi; urgebat eum Achilles quos jucundiſſimos exiſtimaſſet? eoſdem, inquit, ſiquidem jucundiſſimum amanti graviſſima pro amato perpeti: quia *ubi amor eſt, labor non eſt.* Quod quò attentiùs conſideremus, invitat hiſce verbis Auguſtinus: inhoneſtos amatores oſtendite: *Si quis amore fœminæ laſciviens veſtit ſe aliter quàm amaſiæ placet, & illi dixerit, nolo te habere tale byrrhum, non habebit, ſi per hyemem illi dicet, in laſciniâ te amo, eliges tremere quàm diſplicere, nunquid illa tamen damnatura eſt? nunquid adhibitura tortores? nunquid in carcerem miſſura? hoc ſolùm ibi timetur, non te videbo, faciem meam non videbis.* Graviora Deus comminatur, qui longè inferiora præcipit, & impoſſibilia jactamus. Quid ſi Redemptor noſter tales tam ferreas leges, quales mundus ſui amatoribus imponit, præſcripſiſſet? Quid ſi tenerrimis puellis aperto pectore nudiſque brachiis aſperrimâ hyeme procedere, ſi omni vino, aromatis, ſexcentis condimentis abſtinere, papyrum ambuſtam, ſalem, carbones edere: frigidam imò acidam bibere ſi præcipiſſet, tyrannicum imperiũ, carnificinæ quoddam genus cenſeri poſſet, cùm tamen amatores ſæculi hæc aliaque atrociora alacriter & ſponte ſua ſibi aſſumant, membra, ſanguinem, vitam pro amante prodigere non dubitent.

Gen. 29.

Aug. ſerm. 19. de verbis Apoſt.

Facta canam, ſed erunt qui me finxiſſe loquentur.

Ovid. lib. 6. Faſt.

Proterva quædam filia adoleſcentis nuptias detrectabat ob claudicantis vitium, quod è crure confracto non ita pridem contraxerat. Quam cauſam ut hic inaudiit,

diit, imperterritus à peritiori chirurgo ſibi denuò crus acerrimo doloris ſenſu confringi ac recta confingi curavit. Et quiſquam mirabitur Chriſtianũ amore Chriſti, ſe pede vel manu imminuere, cùm eadem & longè majora Veneris proci, in gratiam ſponſæ, generosè attentarint. Fuit Bruxellis Comes, hoc facto parum illuſtris, qui digitum auricularem ſibi præſcidit, eumque litteris inſertum, in pignus amoris ad amaſiam deſtinavit. Alter prænobilis viri Gandenſis filius ſuper puellæ quam deperibat pectus, fortè acum conſpexit, quam ſublatam ori inſeruit, dicens tanto ſe in eam amoris ferri œſtro, ut hanc acum in ſui gratiam libens deglutiret. Dixit & fecit, cumque jam conclamatum eſſet, nequidquam medicus inclamatur, ex quo totam hujus tam inſanæ mortis ſeriem plenè edoctus ſum. Minus fortè diſcriminis ſe adire exiſtimarit, qui ſuper ſanitatem amaſiæ ſuæ potitans, non modò vitrum ad unguem exſiccavit, ſed inſuper omnes margines dentibus comminuit, atque ore toto largè ſanguinem deſpumans, ea vitri fragmenta inſtar ſacchari avidiſſimè devoravit, quibus viſcera miſerè corroſa, libidinis ignes cum vitâ extinxerunt. Unum adderem, ſed vereor ne ſimplici ſtylo eleganti auctori injurius ſim, qui Rhamaſis generoſi adoleſcentis animos collaudans, eum deſcribit in arenam proſilientem, ut Roſtelanam leonibus, inermis eripiat. Unde Chryſoſtomus ſerm. 40. *Quod ferrum, quæ vulnera, quæ pœnæ, quæ mortes, amorem valent ſuperare perfectum? amor impenetrabilis eſt lorica, reſpuit jacula, gladios excutit, periculis inſultat, mortem ridet, ſi amor eſt, vincit omnia.* Ecquis jugum gravius, ſervitutem duriorem excogitarit quàm ad triremes damnari? ne hîc tamen *ſi amor eſt, labor eſt. Remigant omnia* (inquit Auguſtinus) *quæ in hoc mundo ſunt, ac ſi eſſent in triremi, ſolus amor non laborat, quia nulla res amanti difficilis.* Ipſos conjuges percunctare quantum laborent, quantum tædii, ſolicitudinis, tribulationis carnis, ut cum Apoſtolo loquar, perpetiantur. An non monachorum vigilias adæquent, hinc

Poirters larva embl. de falſ. amicis: **Al bloedt vrinden geen noodt vrinden.**

V. Iuſtinian. in Tobiam cap. 2. v. 3. docum. 1.

puerorum lachrymantium vociferationes, inde matrisfam. aut nutricis ad ſomnum conciliandum, in morem chori nocturni cantus. Atque his graviora cum viro quàm cum puero, uxori dirigenda ſunt, ſic tamen ut connubialia vincula licèt ferrea ſint, amor aurea reddat: *Ament,* inquit Auguſtinus, *& aurea erunt.* Solus amor eſt qui tribulationis jugum inter conjuges leue reddit, ut vel recenti hiſtoriâ manifeſtum erit, quam auctor memorabilem deprædicat: Clara Cerventa matrona Brugenſis nupſerat Bernardo Valdauræ, qui cùm in graviſſimum morbum incidiſſet (erat is morbus Gallicus) illa perdia & pernox lecto ejus adhærere, ita ut ſex hebdomadis nunquam ſe exuerit, & quâvis nocte, non ſupra duas horas quieverit, nequidquam diſſuadentibus medicis ne propiùs accederet. Infima marito propè depoſito exhibere obſequia; nec in morbo dumtaxat, ſed & omni anteacto conjugii tempore, jamque cadaver in eo vivum maritus referebat, quod morborum omnium hoſpitium eſſet. Incredibilia ſunt, quæ interea temporis illa præſtitit, obligando & contrectando ejus ulcera, fœtorem ſuſtinendo, jurabat ſibi mariti anhelitum ſuaviſſimum, quem alii intolerabilem affirmabant. Ipſa demùm annulos, armillas, torques aureos, mundum muliebrem omnem in conjuge curando conſumpſit. Qui mortuus uxori tantùm ſui deſiderium reliquit, ut illum ſolum ſuſpirarit. Et *quis poſſet enumerare omnes amores?* qui volet Doctorum magiſtrum conſulat ſerm. 48. de tempore: iſtic inveniet, quibus mercatores in mari, venatores in campo, pueri in ludo, periculis, laboribus, lucubrationibus, quis credat, cum voluptate perfungantur, cujus hanc unicam cauſam ſubdit: Quia *omnia ſæva & immania prorſus facilia & propè nulla efficit amor.* Juvat id concinno purpurati Patris ſymbolo colluſtrare: Eminentiſſimus Staniſlaus Hoſius pro gentilitia teſſerâ venatorem deſumpſit, de cujus humeris ingens, quem ceperat, cervus dependebat, hoc ſcito lemmate ſubjecto: *Onus meum leve eſt.*

Auguſt. in Pſalm. ad alligandos eos in compedibus.

Vives lib. 2. de inſtitut. Chriſt. fœmina tit. 3.

Auguſt.

Euclio-

Euclionem quandoque vidiſtis nummorum ſacco gravatum ſub onere fatiſcentem, illud tamen Matthæi, illi quarto modo proprium: *onus meum leve eſt.* Achilles humeris grandævum parentem, fœminæ
Æneil. l. 7. Winſpergēſes maritos, mater plerumque genuinam prolem è collo pendentem leve ac dulce onus ducit. E quibus omnibus manifeſtò evincitur, *ubi amor eſt, labor non eſt.* Et ut compendio dicam, quidquid amor imperat, promptiſſimè impetrat. Hoc de Chriſti jugo Auguſtinus pronuntiavit: *Quomodo etenim grave*, inquit, *cùm ſit dilectionis mandatum? aut enim quiſquam non diligit, & grave eſt, aut diligit, & grave non eſt*; nedum impoſſibile, ut adoleſcens illa docuit qui Matth. 19. Chriſtum percunctatus eſt: *Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? quid dixit ei, ſerva mandata. Dicit illi adoleſcens, omnia hæc cuſtodivi à juventute meâ.* Quem ne mēdacii
Marc. 10. coarguant hæretici, ſubdit Marcus: *Ieſus autem intuitus eum, dilexit eum.* Cumque ulterius inſtaret: *Quid adhuc mihi deeſt? ait illi*
Matth. 19. *Ieſus, ſi vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* Invitat & nos: *venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Tollite jugum meum ſuper vos, jugum enim meum ſuave eſt, &
Serm. 9. de verb. Dom. onus meum leve. Quod *quibuſdam mirum videtur*, ut more ſuo ſubtiliter Auguſtinus: *Ait ergò aliquis quomodo jugum lene eſt, & ſarcina levis, quandoquidem illud jugum, & ſarcinam ferre nihil eſt aliud quàm piè vivere in Chriſto?* Qui omnes ſecundùm Apoſtolum, perſecutionem patientur. *Et quomodo dicitur: Venite ad me qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos, ac non potiùs dicitur, venite qui vacatis* (qui otiamini) *ut laboretis* in vineâ, ut jejuniis, vigiliis graviſſimiſque afflictationibus carnem dometis?

§. III.

Non modò præcepta, ſed & conſilia adeò non gravant, ut inſtar remigii alarum ſuſtollant: ſine pondere habentia pondus.

Emblemati conceptum ſuppeditavit Doctor Mellifluus, dum ait: *Libet admirari quàm leve ſit onus veritatis: nam verè leve eſt quod portantem non gravat, ſed levat. Quid eo levius onere, quod non ſolùm non onerat, ſed & portat omnem cui portandum imponitur.* Ubi inquit: *Occurrit mihi de pennis avium, mirum opus naturæ, unde groſſeſſit materia, inde ſarcina levigatur, & quantum creſcit in maſſa, tantum decreſcit in pondere. Hoc planè in pennis Chriſti, oneris exprimit ſimilitudinem, quod & ipſæ ferunt, à quibus feruntur.* *Bern. Epiſt. 72. ad Remaldum, Fuſmaceſem Abbatem.* Prægrandium alæ volucrum, grave in ſe pondus habent, eo tamen Ciconiæ, Ardeæ, Aquilæ pernici feruntur per aëra volatu. *Ipſa ferunt à quo feruntur: ſine pondere habentia pondus.* Quot pondo linea vela Myoparonis appendere exiſtimatis? illa tamen rectè Maro alis comparat, dicens:

——— *Velorum pandimus alas.* *Virg. l. 3. Æneid.*

Quibus alis quantumvis onuſta navis, inſtar avis:

Radit iter liquidū, celeres neque commovet alas. *Virg. l. 5. Æneid.*

Quæ ſi ad mores traduxeris, nil adeò ſegne ac iners reperies, cui amor non addiderit alas, etenim *aſcendit volando, qui attendit amando,* ut appoſito ſymbolo expreſſit *Aug. in Pſalm. 121.* felix Princeps Salernitanus, qui tardioris *Typot. in Symb.* aliàs ingenii, ubi ſenſit amoris aculeos, factus alacrior, omnem exuit inertiam, de qua à Principe fœmina inſimulatus, militiæ ſe dedit, unde non ſine ſanguine & vulnere cicatricibus inſignis rediit, ut amoribus potiretur, in cujus rei teſtimonium pinxit teſtudinem alis ſurſum connitentem cum hoc lemmate:

——— *amor addidit alas.*

Paulinum hoc oraculū eſt: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit.* Sed paulò majora canamus, qui raptus in tertium cælum illud uſurpare jure poterat, corpori corruptibili:

——— *amor addidit alas.*
Idipſum Dominici, Franciſci, Ignatii, corpore & animo in cælum rapti ingeminare poterant,

——— *amor addidit alas.*

Bern. ſuprà cit. Altera ejuſdem Bernardi elegans ſimilitudo eſt, dum ſic proſequitur: *Quid & de quadriga dicam? hæc nimirum admoto jumento, ſarcinam, quæ ab ipſo moveri non poterat, auget quidem, ſed portabiliorem facit. Onus oneri additur, & minus onerat.* Mirum quibuſdam videri poſſet, onus oneri addi ad ſublevandum. Rotæ ac fulcra quæ machinis bellicis provehendis ſufficiuntur, ingentis molis ac ponderis ſunt; abſque his tamen eſſet, quis tormentum 6000. librarum vulgo *cartau*, per invia devehi poſſe arbitretur? Unde tamen concludit: *ſic & oneri graviſſimo legis, accedens quadriga Evangelii, & auxit perfectionem, & difficultatem minuit.* Quis pejerare, fornicari, adulterari, furari, aliaque lege divinâ vetita, obſervatu impoſſibilia ſibi ducat, cùm ſexcentos numerare ſit, qui virginitatē illibatam, paupertatem ſpontaneam, omnium humanarum rerum contemptum ultrò profiteantur. Unde Auguſtinus: *Non grande onus impoſitum eſt virginibus: major amor impoſuit majus onus. Tanquam dicerent, quid jubes? ne adulteræ ſimus, hoc præcipis amando te: plus facimus quàm præcipis.* Idipſum tot millia Religioſorum factis teſtantur, qui non modò Feſtis ac Dominicis uni ſacrificio intereſſe, quandoque per annum à cibis vetitis abſtinere; ſed & perpetuis jejuniis, noctu diuque concinendis Dei laudibus vitam conſecrarunt, atque in hâc tantâ rerum omnium deſpicientiâ, unum amorem omnia levia ac ſuavia reddere, S. Thomæ Theologorum Principis doctrina eſt: *Anima quæ amat operatur magna & reputat parva: operatur multa & reputat pauca: operatur diu & reputat breve.* Scribit Joſephus illos qui cantando, pſallendo, fides pulſando præibant arcam, quamvis totam diem eo labore inſumerent, nullam tamen defatigationem ſenſiſſe: amor enim quo illi divino oraculo famulabantur, vires ſuppeditabat, ut in ſingulas horas vegetiores redderentur, quod & Religioſis accidit, qui noctes & dies pſallendo non defatigantur, ſi vi amoris roborentur. Propterea crediderim ſervos Dei à S. Bernardo illis verbis excitatos: *Delectationes non perdimus, ſed mutamus: de corpore ad animam, à ſenſibus ad conſcientiam.* Declaravit hoc aliquando Reginaldus ex illuſtri Dominicanorum familiâ, & ex ipſius B. Dominici ſociis inter primos ac præcipuos: hic enim cùm in ſæculo dives & opulentus eſſet, vitæque molli ac ſybariticæ aſſuetus, poſteà laborioſum illud, & in ſe grave inſtitutum ſuſcepiſſet, qui eum priùs cognoverant, ſæpe cum admiratione quærebant ab eo, num magnâ afficeretur moleſtiâ? quibus ille & animo & vultu alacri reſpondere ſolebat: ſcitote ita mihi hæc omnia jucunda & ſuavia videri, ut ſæpe ex animo doluerim, quòd nimis molliter viverem; & certè nullum me in hac vita meritum conſequi arbitrarer. Hic ſenſus ac conſenſus cujuſvis germani Religioſi eſſe ſolet, qui & D. Bernardi fuit, cujus in flore ætatis ſeſe in Religioſum clauſtrum abdentis, inter perpetuas corporis afflictationes, vigilias, inediam, hæ liberrimæ voces erant: *Labor meus vix eſt unius horæ, & ſi plus eſt, non ſentio præ amore.* Conſimiles voces Thereſiæ fuêre: ſi per fidem non ſciret aliud cælum à Deo conditum, inter ſepta monaſtica, ſe illud inhabitare, & cum Bernardo cellam cælum exiſtimaret. Plura de veris Religionis deliciis, quibus paradiſo conferatur, ſuggeret Platus de ſtatu Religioſo, *lib. 3. cap. 4. & ſequentibus*, è quo illud Hieronymi enotaſſe ſufficiat, omnem hanc jucunditatē ac facilitatem ex amoris ac charitatis efficaciâ oriri, ſic enim diſertè docet: *Sine ſpirituali charitate clauſtra ſunt tartara, & habitantes in eis ſunt dæmones; cum charitate verò ſunt paradiſus in terra, & habitatores ſunt Angeli.* Mortificationem ac amaritudinem omnem amor reddit lenem ac ſuavem, hinc Doctor ille mellifluus in illud Cant. 1. *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi: non faſcem ſed faſciculum dilectum dicit, quod leve præ amore ipſius ducat, quidquid laboris*

Aug. ſerm. 18. de verb. Apoſt.

S. Thomas opuſc. de dilig. Deo.

Hieron. in Reg.

Bern. ſerm. 43. in Cant.

boris immineat & doloris. Et paulò pòſt: *An non faſciculus cujus jugum ſuave & onue leve? non quia leve in ſe(nec enim levis paſſionis aſperitas, mortis amaritudo)ſed levis tamen amãti. Et ideò non ait tantùm faſciculus dilectus meus, ſed mihi, inquit, quæ diligo, faſciculus eſt.* Quid ſi amore fœminæ quis opibus, familiâ ac mundo ſpreto, vitam anachoreticam cum Antonio aut Paphnutio tranſigat, & quidquid hîc moleſtiæ eſt, faſciculum & quaſi amantis encarpium reputet, an fidelis anima æternæ pulchritudinis amore flagrans vitam monaſticam arduam ducat? audite quò inſanus amor compulerit. Francus quidam primariæ vir nobilitatis, captus fuit amore conjugis, nobilis cujuſdam Belgæ, quæ viciſſim illius amore ardere cœpit. Cùm intellexit amaſiam ſuam à conjuge viro in Belgium reductam obiiſſe, ipſe ſibi quoque violentas manus inferre ſtatuit; ſed famuli obſtitêre. Nihilominùs ille ex Picardia Antuerpiam properat, ubi tumulata erat, quam ſtultè deperibat. Poſtquam crebris ſuſpiriis & lachrymis parentavit Amaſiæ, Ægypti ſolitudinem ſibi elegit ut Eremitam ageret. Duplicem Icunculam Amaſiæ ſuæ defert, viventis & mortuæ. Cæterùm itineris tempore quotidie bis mane ac veſpere pronus utramque effigiem adorabat, miſcebatque varia amantium colloquia. Famulo item imperarât, ne alios quàm de amaſiâ miſceret ſermones. Deinde alteri ſervo imperârat, ut ſæpius ſe ſalutaret nomine amaſiæ: præterea ut quoties menſæ accumberet, ſemper ei propinarent hauſtum ad ſanitatem amaſiæ jam defunctæ. Poſtquam cum utroque famulo in Ægyptum appulit, exſtructo ſacello, appendit utramque icunculã inter effigiem Chriſti crucifixi. Quam etiam tunc quotidie tanquam divam cælis illatam adoravit. Tandem vi doloris exhauſtus hic confeſſor Veneris & Martyr diaboli vitam finiit. Hæc qui legit, intelligat majores vires divini amoris eſſe, quæ tenerrimas filias deliciis mundi ſpretis, ad ſolitudinem, ad clauſtrum, ad pœnitentias auſterrimas compellat, quas omnes amores ſponſi ſui Chriſti longè generoſiùs quàm hic laſcivus anachoreta, perpeti conſueverunt, ut non ſemel exclamaſſe auditæ ſint: *O jugum ſancti amoris! quàm ſuaviter capis, glorioſè illaqueas, ſuaviter premis, delectanter oneras.* In quo graviſſimè falluntur parentes & propinqui qui ſuis condolent, quos in exteriori hâc auſteritate contuentur, hoc unum ſolatio fore rati, ſi Religionis ſeptis effugerint. Hos paucis confutat Auguſtinus, agens de ſarcinâ, quæ charitatis remigio portatur: *Hæc ſarcina,* inquit, *non eſt pondus onerati, ſed ala volaturi: habent enim & aves pennarum ſuarum ſarcinas. Portant illas & portantur: portant illas in terrâ, portantur ab illis in cælo. Tu ſi miſericordiam velis præbere avi, præſertim æſtate, & dicas miſeram iſtam aviculam onerant pennæ, & detrahas onus hoc, in terra remanebit, cui ſubvenire voluiſti.* Ex quibus rectè concluditur, ſi graviſſima Religionis ſarcina penna ſit, ſi ſervitutis Chriſti jugum ſuave ſit, ſi duriſſimum Religionis jugum leve eſt, nullum Dei præceptum impoſſibile cenſeri poſſe.

Zehenthner in promont. malæ ſpei lib. 2. § 3.

Bern. ſerm. de dilig. Deo.

Aug. ſerm. 24. de verb. Apoſt.

EMBLEMA XLVI.

Ecce quidam de ſcribis. Matt. IX.

STVDIA IN CONTRARIA. 2. *Æneid.*

DOMINICA DECIMA-OCTAVA

POST PENTECOSTEN.

Scriba doctus & cauſidicus Juſtitiæ tenax, in paucis laudandus, à quâ qui deflectunt, omnem pauperum clientum ſuccum, in contrarias artes & partes ſe contorquentes, extorquent.

§. I. *Scribarum & Cauſidicorum brevis panegyris.*
§. II. Cavete à ſcribis, qui devorant domos viduarum. *Marc.* 12.
§. III. Abſtine te à lite, & minues peccata. *Eccli.* 28.

DOMI-

DOMINICA DECIMA-OCTAVA POST PENTECOSTEN.

Ecce quidam de ſcribis. Matt. 9

IAm pridem illud per terras volat, Volaterrani Poëtæ: *Perſius ſat. 5.*

Vatibus hic mos eſt: centum ſibi poſcere voces,
Centum ora, & linguas optare in carmina centũ.

At ipſe, ut ſcribarum mores, nec non vitam deſcribam, illud pſaltis mihi potiùs exoptaro; *Pſalm. 44.* ut fiat *lingua mea calamus ſcribæ velociter* Juriſprudentum laudes, eorumque fraudes *ſcribentis*; æquorum Cauſidicorum enarrando encomia: iniquorum exaggerando opprobria, quemadmodum ſcribarum (quos & legiſperitos vocant) antitheſes & antiphraſes ſacræ paginæ manifeſtas contulerunt: Scribas enim viros literis eruditos, & ut Hieronymus, *Hieron in c. 23. Mat.* *in lege doctiſſimos* fuiſſe, vel ipſius doctoris gentium *1. Cor. 1.* comprobatur ſuffragio, dum quærit: *ubi ſapiens, ubi ſcriba*? innuens, ut Cornelius exponit, ſicut Græci ſapientes ſuos vocare Philoſophos: Chaldæi Magos: haud aliter Iudęi viros perquam literatos, *ſcribas* vocare conſueverunt. Unde Hieronymus in illud: *Matt. 13. 52.* *omnis ſcriba doctus in regno cælorum*, ſic ait: *ſcribam vocat* (Matthæus) *quem paulò ante literatorem dixerat.* Nec deſunt, qui Apoſtolos hîc *ſcribæ docto* conferri voluêre. Altiùs in laudem ſcribarum exſurgit Euthymius; *Maldon. hic.* qui iſticloci Matt. 13. *exiſtimat Chriſtum ſeipſum ſcribam vocare.* Compendio Sapiens: *Eccl. 10.* *ſuper faciem ſcribæ impoſuit Deus honorem ſuum.* Nunc verò quæ legiſperitos (qui ſcribæ apud veteres dicebantur) quę Advocatos & Cauſidicos noſtros, laudum maneant præconia.

Iul. l. 3. ep. 16. *Hæc ego non humili referã memorãda cothurno.*

§. I.

Legiſperiti & Advocati brevis panegyris.

REgium comprimis Theodori apud Caſſiodorum occurrit elogium: *Caſſiod. l. 2. variar. ep. 12.* *Advocationis officio, ſi purè impendatur, nihil ornatius* pondus ac momentum duorum Imperatorum Theodoſii & Valentiniani huic addit teſtimonium, qui ſic de Advocatis ſentiunt: *Theod. & Valent. novell. de poſtul.* *digni omnibus honoribus habentur, qui* ADVOCATI *eſſe meruerunt: cui enim honori*, ut rectè ſubditur, *impares eſſe credamus eos, qui vitâ & eloquentiâ Reipub. & privatorum commodis ſervierunt?* Quòd ſi eo Advocati apud Reges & Imperatores loco ſunt, quis mirabitur ſi ad ſenatorum ſubſellia, ad equeſtrem dignitatem, ad conſulares faſces evehantur? Atque ſic fieri conſueviſſe, Sidonii Apollinaris confirmat auctoritas: *Roma enim tam facilè*, inquit, *dignitates linguâ & calamo, quàm ferro & armis acquirebant.* *Sidon. Apoll. l. 1. ep. 11.* Accedit illud Lipſii: *Caroli M. ævo paſſim in oppidis & pagis etiam* COMITES *ſive* GRAVIORES *communiter jus dicebant.* *Lipſ. monit. pol. l. 2, c. 9.* Quod nemo quiſquam inficiabitur, qui Theodoſianum illud expenderit: *non ſolos imperio noſtro militare credimus, qui gladiis, clypeis & thoracibus nituntur; ſed cauſarum patronos, qui glorioſæ vocis munimine vitam & fortunam hominum defendunt.* *Theod. & Valent. cap. unico inſtit.* Qui plus Reipublicæ incolumitati conferunt, dum inteſtina bella, privata odia, & ſicas inter latera verſantes, compoſitis inter ſe partibus, conquieſcere faciunt, quàm ſi aperto campo cum hoſte dimicarent. Tales ſe

les ſe præbent cauſarum diſceptatores, ac diribitores; qui non prius à circo æquitatis, quàm ſol ab Ecliptica ſua recedant. Qui propoſitum habent indignè ac vafrè à potentibus oppreſſos, laboribus ſtudiiſque ſuis defendere. Qui divino numine ad id muneris ut ſint patres orphanorum & judices viduarum, electi videantur.

Quare fatendum eſt hoc genus hominum, qui tuendæ Juſtitiæ præficiuntur, ſingulari dono à ſummo numine orbi eſſe conceſſum, ad ſalutem hominum, ad nationum & Rerumpublicarum tranquillitatem. Abſque his eſſet, quis diſſidentes componeret? quis oppreſſos vindicaret? quis Innocentes diſcerneret? dum quiſque aliena invadere, ſuo jure tueri, ſuo judicio ſtare, evincere voluerit: quid aliud ſperandum, quàm ut mutuis odiis ac cruentis cædibus Reſpub. omnis fœdè dilanietur. Cui malo ut ſuccurreret ſupremus ille rerum arbiter Deus, populo ſuo duos patronos præfecit Exod. 29. *Habetis Aaron & Hur vobiſcum: ſi quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos.* Divinum id inſtitutum fuiſſe, poſteri omnes comprobarunt; è quibus unum Juſtinianum audiſſe ſufficiat, qui Juriſprudentiam adeò ex omni parte ſacram eſſe voluit, ut ipſum juris corpus, *templum juſtitiæ* compellarit. Ulpianus verò, Jureconſultos, *juris Sacerdotes* nuncuparit. Imò divinitatem in iis quandam eſſe, majores noſtri putaverunt, qui jus adminiſtrarent: cui probationi, argumento eſſe poſſent Juriſperiti, quos Cyrillus inter deos indigetatos commemorat, quos tamen multis paraſangis, tutelaris omnium Patronorum Patronus, Redemptor noſter Chriſtus exſuperat, de quo Joannes veriſſimè aſſeruit: *Advocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum juſtum.* Cui quàm proximè accedunt ii, qui pupillis & orphanis ſuccurrendo, eorumque cauſis patrocinando, quo nihil eſt divinius, ſe totos conſecrarunt. Id autem officii, illis proprium eſſe vel ex eo collige, quod, *jus,* ut Galeolus Martius obſervat, à juvando dictum ſit; unde & ille Juriſconſultorum Phœnix *Ivo à Iuvo* nomen ſibi deſumpſiſſe

Vlpian. de juſt. & jur.

Cyril. l. 2. glaphyr.

1. Ioan. 2.

V. Elogia 50. SS. Iuriſperitorum in Dedic.

à quibuſdam piè creditus eſt. Sed dum Ivonem nomino, & Phœnicem compello uni hîc vulgari calumniæ occurrere debeo, quâ non niſi unam ex hac claſſe conſimilem avem reperiri, jamque receptum illud deblaterant.

——— *Scalas Ivò retraxit.*

quaſi verò ex ejus cineribus non plures pullulaſſent, ac viam monſtraſſent, quâ complures alii ſecuti ſint. Hinc rectiùs illud Maronis Ivoni in cælos conſcenſuro accinuiſſent:

——— *Extrema per ipſum,*
Iuſtitia excedens terris veſtigia fecit.

Virg. Georg. 2.

Unum enim Ivonem dumtaxat, ex omni Juriſconſultorum numero, beatum deprædicare, hominis eſt aut in divos impii, aut in ſacris annalibus imperiti. Qui volet conſulat *ſanctorum 50. Iuriſperitorum elogia, contra populare commentum de ſolo Ivone Publicata Leodii anno* 1632. Quare ad cavillum hunc:

Cauſidicum in cælis unum, inquit Paulus habemus
Præter eum num alii; ſunt ibi cauſidici?

Ad Heb. 7. v. 25. & 6. 9. v 24.

nolim altiùs repetere, quid Bernardus de Moyſe ſenſerit, dum dixit: Fidelis Advocatus, *qui quoniam quæ ſua ſunt non quærit, facilè id omne obtinet, quod petit.* Noſtis Danielem pudicitiæ patrocinatum: ſed hæc vetera. Recentiora & Europæa dabimus: Carolum Imperatorem Romanorum, quem majores noſtri meritò magnum, rectiùs maximum ſeu potiùs Triſmegiſtum appellaſſent; hunc *Romani elegerunt Advocatum S. Petri, contra reges Longobardos.* Et pedem priùs aulâ quàm efferamus, en alterum Advocatum ſanctimoniâ vitæ celeberrimum, Elzearium comitem, qui petiit & obtinuit à Duce Carolo, filio Roberti, Regis Neapolitani, ut liceret ſibi agere *Advocatum* pauperum. Ac ne putes humanitatis tantùm & charitatis fuiſſe eam Advocationem, quæ juris ſcientiam non requireret: addit auctor ſolitum pauperum quorumlibet cauſas agere, ſummâ eloquentiâ, quâ jus omninò obtinebat, ſi jus à cliente ſtabat.

Bern epiſt. ad Suggerium D. Dionyſii abbatem.

Ongoliſmenſis in vita Caroli M.

Binet. in vita c. 14.

ſtabat. Ne verò hujus S. Juriſconſulti, partes omnes, omnia munia & actiones, quæ ſe certatim offerunt, ambitiosè quæramus unum, in ea cura, ejus facinus non ſilendum adducam. Offerebantur illi quotidie à mendicabulis libelli ſupplices, principi porrigendi, aut obtrudebantur potiùs ſine modo, ſine numero. Eos ille libellos quo diligentiùs aſſervaret, ordine quo offerebantur, ſtudiosè compoſitos, in prægrandi perâ è ſerico confectâ circumferebat. Fuit aliquando, qui manus abluentem Comitem, ac jam menſæ accubiturum (ut importuna eſt egeſtas) opprimeret, & tu quidem, inquit, menſam & delicias cogitas: at ubi interea libellus meus ſupplex? atqui hodie expediendum, eras pollicitus; Indignatus alius quilibet fuiſſet. At Elzearius comiter, rectè mones, inquit, ô amice; neque hic mihi abierit dies, quin pollicitationi meæ fecerim ſatis. Itaque prandio ac ſociis relictis (admirentur & æmulentur Juriſconſulti) feſtinus palatium adit, miſelli negotium confici petit, obtinet, offert, tradit: ac tum demum frugali cibo, attenuatum corpus, de more refecit: addebat ſe numquam ſuaviùs epulatum. Litaniæ prolixæ ſatis texendæ eſſent, ſi Boëtios, Symmachos. Theophylos, Moros, alioſque attexere voluero, qui omnes hîc ita cauſas pauperum egerunt, ut & ſuæ cælites patrocinantes habuerint, & ad curiam illam curis vacuam, ſed dignitate conſpicuam evocati ſint: *Quorum*, ut cum Sidonio Apollinari concludam, *cùm finiuntur actiones, incipiunt dignitates* in cælis. Audiſtis hactenus præclara laudum encomia, quæ Juriſconſultis, viris æquitate ac probitate præſtantibus, jure debentur. Unde ut Perſius canit:

Sidon. l. 1. ep. 11.

Illa prius cretâ. At quæ ſequuntur: *mox hæc carbone notabo.* Iniquorum Scribarum vitia, & convitia, vel ipſo ſpiritu Dei dictante audiamus.

Perſius Sat. 5.

§. II.

Cavete à Scribis, qui devorant domos viduarum. Marc. 12. & Luc. 20.

Scribæ ſeu Legiſperiti, ut Cornelius ſcribit, *licet paſſim doctiſſimi, ſanctiſſimi & juſtiſſimi haberentur, tamen à vera juſtitia multum deficiebant.* Quod in cauſidicos & legiſperitos noſtri temporis, aptiſſimè quadrat: inter quos vel ii doctiſſimi exiſtimantur, qui plures lites protrudere, tum protendere dexterrimè norunt, reſtionum more, qui quo prolixius funem ducunt, hoc plus lucri faciunt, ut vulgò fertur.

Corn. hic.

Den draper gaende achterwaerts/
Gaet dã in winſt meeſt voorwaerts/

Inſignem ex hoc reſtionum numero Galeaceus Mediolanenſium Dux in reſtim egit: hic enim cùm aliquoties audiſſet de vafro quodam cauſidico, qui lites ſerere, producere, alereque etiam in liquido jure poſſet, hominem ad ſe accerſitum ita alloquitur: *Debeo paſtori meo centum aureos, ſolvere non lubet, tu ecquid tueri me jure, & rem protelare potes?* annuit ille largiter, tum Dux, fraudis priùs increpitum, laqueo publicè juſſit necari. Ipſæ leges huic lucro fertiliſſima ſeges ſunt; nam ut ocellus Belgii acutum vidit: legum copia, *ut imputata vitiis, latè ſe ſpargit*, & in propagines protenditur. Eſt qui ad calculum reduxit in ſolis Pandectis 9198. leges cenſeri. in Codice 4554. atque in novellis 168. præter Gloſſas, commentarios, conſuetudines, ſtatuta, decreta, oppidatim, pagatim, populatim ſine numero congeſta. Ad hæc, quot capita, tot opiniones: quas inter, ut cum Seneca loquar, haud multò faciliùs, *quàm inter horologia conveniet.* Ex quo neceſſe ſit innumeras altercationes ac lites, alias ex aliis ſeri & ubertim progerminare ut nuper vates cecinit:

Lipſ monita Polit. l. 2. c. 10.

Iuſtitia vulnerata p. 2. tit. 2. c. 2.

Vernulei Polit. p. 250.

Sen de mor. te Claudij in initio.

Lis genuit litem, legum lis filia: vivi
Non ſine lite ſolet, nec ſine lege poteſt.

Queſtus id olim apud Eugenium D. Bernardus: *Quotie*, inquit, *perſtrepunt in palatio leges, ſed Iuſtiniani, non Domini; hæ autem non*

Bern. l. 1. conſid. ad Eug. c. 4.

tam leges, quàm lites ſunt, & cavillationes: Nã „quæ tam clara cauſa eſt, ut clariſſimus ille „Iuſtus Lipſius, quæ non aliqua lege, lege? „imò interpretatione obſcuretur? quę tam „improba, cui non dent colorem? nec finis „eſt litis, niſi alter litigantium ceſſerit mor- „te vel mendicitate. Politicè ac politè idem „Lipſius: leges in Repub. ut medicamenta „eſſe debent: atqui nec hæc multa, aut va- „ria probentur: non item illæ. Quò illud „Platonis conducit: *Vbi plurimæ leges, ibi & lites, itemque mores improbi*. Deus bone, quàm rem tetigit! & uſus ubique gentium, aut temporum hoc affirmabit. Tot millia legum jam recepta ſunt, quo fructu? hîc loquantur qui ne tacere ſine pretio norunt. *Fora litibus omnia fervent*. „Europam vide, „& mentior, niſi maxima ejus pars circa „cauſas occupatur: alij judicant, alij in- „ſtruunt, alij agunt (quorum votum ait „Seneca, litium eſt numerus) & qui mi- „ſerrimi ſunt, eas habent. Obſtupuit quó- dam Romanus Philoſophus, Cauſidicorum *tot millia ad forum prima luce properantia*. De quibus hoc iudicium ferri voluit: *cùm videris forum multitudine refertum hoc ſcito: iſtic tantundem eſſe vitiorum, quantum hominum. Inter iſtos quos togatos vides, nulla pax eſt. Alter in alterius exitium levi compendio ducitur: nulli niſi ex alterius damno quæſtus eſt.* Nec ulli eorum bene eſt, quod & medicis convenit, niſi compluribus malè ſit. Hinc, ut opinor, divinũ illud Platonis monitum promanavit: *Vbi lites, eæ breviſſimæ & pauciſſimæ ſint*. Vult non paucas ſolùm, ſed & breves. Nunc ubi ſumus?

Lipſ. monita polit. l. 2. c. 10.

Mart. l. 2. Ep. 64.

Seneca de ira l. 2. c. 7.

Plato V. de legibus.

Dixerit ô mores! ô tempora Tullius olim.

Mart. l. 9. Ep 52.

Una aliqua lis, Methonis an patria Homeri, annos tenet. De aſini umbra, de ramo arboris è vicino viridario adverſum parietem inumbrante: de aſini proſpectu, de feneſtrâ quâ in impluvium proſpectus eſt, aut ut Martialis in Poſthumum,

Non de vi, neque cæde, nec veneno,
Sed lis eſt mihi, de tribus capellis.

Mart. l. 6. Ep. 16.

Quid ni dixero de tribus capillis: de lanâ caprinâ, deque iſtiuſmodi quis altercatur, dum æs, res, ſpes omnis conſumpta ſunt. Memini, inquit Boterus in politicis: Lutetię litigatum pro ſex coronatis, in quos adverſa pars ſexaginta florenos inſumpſerat. Quod quid aliud eſſe fateare, quàm teſte Auguſto, aureo hamo piſcari, aut ob gobionem rete perdere. Id eſt, centuplo plus in frivolâs expenſas periclitari, quàm capital ſit. At riſum teneatis amici, dum litem commemoro, quam civis Gandenſis aucupi indixit ob aviculam Cannarienſem aureo emptam; quæ cùm domi ſuæ taciturna conſederet, ac nihil dum caneret, avem ſuppoſititiam, cauſatus eſt: altero affirmante illam ipſam eſſe, quam modulantem audierat, & emerat, jam fortè oblitam, in annos res protracta eſt & ſuprà cẽtenos florenos expenſum. Ut rectiſſimè ſenſerit, qui litigantibus, tribus opus eſſe dictitavit: ſacco chartarum, ſacco pecuniarum, & ſacco patientiæ. Vnde illud proverbium Italicum dimanavit:

Boteri polit. l. 1. c. 17.

Iuſtitia vulnerata pag. 518.

Litiget, ædificet qui vult citò pauper haberi.

Vernulei polit. pag. 85.

Satius profectò ducit poëta exordio litis cauſa cadere & vinci, quàm tanto impendio exiguam ſummam lucrari. Hunc audi,

Ah miſer, ac demens, viginti litigat annis
Quiſquam? cui vinci Gargiliane licet.

Mart. l. 7. epig. 64.

Fit involucris legum, fit ſordibus advocãtium. Et comperẽdinationes iſtę ad quęſtũ & lucellum eunt: Per ſymplegadas navigatur Colchos ad vellus aureum. Quò gravis illa Annęi ſpectat cenſura: *turpes lites, quantò turpiores advocatos habẽt*; Qui tot, in litibus, quærũt diverticula, tot dilationes; tot provocationes, ut in labyrinthum & anfractus inexplicabiles induxiſſe videãtur. Ideo Iſocrates Nicoclẽ regem Cypri monebat, *Vt eas ferret leges, quæ vel nullius litis haberent ſeminarũ, vel exortas cõtrouerſias ſtatim dirimerẽt*. A quo Tullius Serviũ Sulpitium cõmendat, quod litium anfractus tollere ſemper maluerit nec ad eas actiones conſtitueret. Nec immeritò etiam laudatus Pompejus, quòd de ineũda ratione lites citò cõponẽdi ſopiendiq́ue, legem tulerit. Et quoniam plura in hanc rem exempla nervosè congeſſit Eruditiſſimus Vernuleus, hiſtoriographus regius, nõ alio auctore, cùm in eo ſint omnia, mihi opus eſt: collaudat hic inter cætera iſtud Domitiani edictum, quo perpetuo

Seneca l. 2. de ira ca. 7.

Vernulei inſtitution. polit. pag. 85.

petuo exilio Romæ mulctavit, qui litem unam ultra annum protraxiſſet. Poſterioribus verò temporibus Carolus V. cùm plurimæ de litibus querelæ deferrentur, nihil ſibi gratius futurum declarabat, quàm ſi quis modum citò lites definiendi inveniret, & ad hoc ſuam auctoritatem promittebat. Idipſum ſuo filio Philippo II. Hiſpaniarum regi commendavit. Quam ob cauſam, is ad ſenatum Mediolanenſem literas dedit, quibus gratiſſimum ſibi & officium & obſequium futurum declarabat, ſi quis breviorem expediendi lites formam proponeret; nam ut ait Ammianus Marcellinus lib. 30. *Cùm rectè procedunt judicia, delubra ſunt æquitatis; cùm depravata, foveæ fallaces, & cæcæ, in quas ſi captus ceciderit quiſquam, non niſi poſt multa exiliet luſtra, ad vſque ipſas medullas exſuctus.* Documento nobis Claudus erit, qui ita cum cæco convenerat, ut hic ſibi ſuccollaret, & à pedibus eſſet, ipſe verò cæco ab oculis, & quà eundum in aurem diceret. Dum ecce, ut fortè ad littus profecti, claudus cæci humeris innixus, oſtreum conſpexit, quod ad pedes cæci jacere indicabat, qui ſe inclinans, manum porrexit, & oſtreum ſuſtulit. Quod cùm Claudus ſibi vindicaret, quia prius viderat, alter verò ſuum dictitaret, quia manu ceperat, eos inter, lis exorta eſt, quæ longiùs protrahenda, niſi vafer Cauſidicus ſic diremiſſet: poſt procula, ſummâ, hinc illinc à partibus, æquali depoſitâ ac oſtreo prolato, de hoc, inquit, controverſia eſt: tu tuum eſſe ais, quia primò intuitus es? aio inquit. Tu verò tuum eſſe aſſeris, quia manum injeciſti? aſſero inquit. Tum Cauſidicus, oſtreo aperto, illud exſorbuit & ex æquo cuique parti conchilia diſtribuit. Atque ambo hi exſucti, fabula fuerunt, utinam ſoli! utinam non integras domos, hi ſcribæ devorent! id enim verò, quot familiæ ad incitas redactæ, teſtantur, legiſperitis ac cauſidicis noſtris familiariſſimum eſſe, pauperes, orphanos ac viduas emungere, omnemque ſuccum ac ſubſtantiam exprimere ut in appoſito Emblemate videre eſt, ubi in contraria torquentes, omnia extorquent. *dadatim* hîc luditur, & tam qui pro, quàm qui contra, crumenam emulget: ut olim Demonactes obſervavit, *non videtur vobis*, inquit, *alter horum mulgere hircum, alter ei cribrum ſupponere?* Hoc omne ſtudium, huc omnis eorum deſudat prudentia, ut ſcitè Poëta:

Iuriſprudentes prudentes jure vocantur,
Tam bene cùm ſtudeant, prouideantq; ſibi.

Valet hîc reſponſum quod olim Academicus Athenienſibus dedit, à quibus rogatus cur veteres Athenienſes tam literati fuiſſent, moderni verò tam ſtupidi ac ſtolidi? non minus argutè, quàm acutè reſpondit: quia antiqui flagrabant deſiderio ſciendi, *De ſçavoir*, vos verò deſiderio habēdi *d'avoir*; illi ſtudebant ſcientiæ, vos opulentiæ. Ita & ſcribæ noſtri, *omnes auaritiæ ſtudent*, hoc unũ agunt, & tunc ſat-agunt, ubi crumenam expilarint. Hoc eorum ſtudium Pius II. Pontifex aucupio rectè comparavit, dum Clientes aves, forum, aream: judicium, rete: aucupes cauſidicos vocitavit. Ex his unus Pariſijs ſub Ludovico rege in agricolam incidit, qui ut litem civi indiceret, Cauſidicum convenerat: hic ut civem opulentum modeſtè noverat, clam adit, quid ei cudatur exponit, ac unà tempori præcaveat patrocinium addicit, cui civis arridens, quo in partes ſuas traheret, pugnum aurei opplevit. Poſtliminio agricolæ ad ſe viſenti, alijs ſe diſtentum dixit, eumque ad propinquum ſuum ablegavit, hoc brevi inſtructum epiſtolio: in caſſes meos, duæ præpingues volucres delapſæ, pinguiorem mihi aſſervabo, alteram tibi deſtino, plumemus eas egregiè: ars enim facta eſt Cauſſidicina & qui peritè novit captare aut capere, laudem habet: quo genere aucupij, facilius enumeraro:

Quot Themiſon ægros autumno occiderit uno,

quàm quot aves irretiverint, & oſſatim deplumarint. *Non* enim, ut Sapiens ait, *iniuſtè tenduntur retia pennatis.* Quod in rem noſtram ſic vertit Salazarius: *Per iniuſtitias & fraudes tenduntur retia pennatis.* Vultis fraudes eorum cognoſcere? Matt. 8. accedens unus ſcriba ait ad Chriſtum: *Magiſter ſequar te quocumque jeris.* Ad quem Servator noſter: *Vulpes foveas habent.* Noſ ſubi,

Perard. Dom. 6. poſt Paſcha.

Hierem. 6.

Platina in vita.

Boyerlinck Theat. tit. advocatus frat. Mal. liardus conc. feria I. Dom. Adu.

Lipſ. cit.

Iuv. ſat. 10.

Prou. I.

D.Thom. in catén.hic. Doctorem ſummum D.Thomam audite: *Vulpes foveas habent in corde tuo ô ſcriba, quia doloſus es.* Quid autem ab eo recti exſpectandum in cujus corde vulpes nidificant, iuvat diſcere ex Ludovico de Rebolledo Concionatore celeberrimo Hiſpalenſi ordinis S.Franciſci,qui hæc refert.

Rebolledo orat.funeb. pag.35.

Sub tempora Caroli V.Romæ cavillus, alii paſquillum vocant,affixus eſt,ubi Pontifex effictus, Imperatori manum porrigens; ad quorum pedes agricola ſubſtratus,qui genu ſuo Cæſarem inſiſtentem,humero verò Pontificem innitentem fulciebat, ſubjecto lemmate: *Io ſoſtento los dos.* A parte Cęſaris,mercator cernebatur, cum hac epigraphe: *Io robo los tres,* ex latere verò Pontificis cauſidicus depictus erat, cujus hoc ſymbolum: *Io engaño los quatro*, gradu inferiori conſiſtebat medicus cum hoc elogio: *Io mato los cinquo.* Omnibus verò manu protenſa, quaſi abſolutionem imperciturus viſebatur idiota Eccleſiaſticus, cui ſubſcriptum: *Abſolvo los todos.* Sed & Eccleſiaſticos, & medicos, cæteroſque omnes cauſidicus circumvenire conſuevit, adeoque poteſt illud jure uſurpare: *Io engaño los todos*, interque cæteros ſeipſum. Niſi enim apud ſupremum illum judicem cauſa cadere velit, communi Theologorum ſuffragio, in cauſidico deſideratur primariò iſthæc fidelitas: ut non adducat falſas leges, aut antiquatas, novas non receptas. nullas pravè detorqueat: clientem nō moneat, aut moveat ad perjurium, ad falſos teſtes, adulterinas ſyngraphas: quod de ſcribis Ieremias queritur: *Mendacium operatus eſt ſtylus ſcribarum.* Quorum legiſperitorum *patrocinium*, Columella veriùs *latriocinium* nuncupavit. Cui accedit Auguſtini, viri divini (ut eum Lipſius compellat,) teſtimonium, qui ait, *remota juſtitia* (ut fit per fraudes) quid *ſunt regna, niſi magna latrocinia.*

Ierem.8.

Columel.in procem. li.1. de re ruſt. Lipſ.civil. doct.l.2.c. 10. Aug.de Ciu. l.4.

Lepidum eſt, & dignum authore à quo profectum, quod ſubjicitur: altercatio inſtituta erat coram Franciſco Sfortia Mediolanenſium Duce: an medicus advocato præferendus eſſet, num contra ille medico? dum argumenta ultro citroque diſcutiuntur, ſic ut ambigua penderet ſententia, Morio qui fortè intererat, prolatâ voce: non videtis, exclamat, ſi quando latro ſupplicio afficiendus eſt, ipſum præcedere, carnificem verò ſubſequi conſueviſſe? inurbano hoc ioco Advocatum latronis nomine,quod latenter nummos emungat & devoret pauperem in abſcondito; medicum verò quod per incuriam aut imperitiam multis vitam eripiat, vel accîdat, omnibus arridentibus, tortoris nomine notavit. Et cur diſſimulem, jure exclamat Lipſius: *Peſtis Europæ* CANINVM *hoc ſtudium: quod haud temerè quiſpiā conceſſum* LATROCINIVM *dixit.* Quare meo quidem judicio in hos fures & latrones, operæ pretium eſſet in omni foro collocare Marſyam, cujus ſtatuam olim in ſuo poſuerunt Romani ſic effictam,ad monendos & docendos intuentes, ut longum funem manu protenderet, quo improbis litigatoribus ſuſpendia minitabatur. Quamquam hæc jam cauſidicorum rabies (excipio ſemper eos qui juſtitiæ nomen venerantur, & numen verentur) ut trecenti Marſyæ non ſufficerent, ad juſtum metum furioſis iſtis canibus incutiendum. Hoc eos jam olim nomine compellatos D. Iſidorus aſſerit: *Antiqui*, inquit, *forenſem eloquentiam* CANINAM.*facundiam nuncupabant*: *eò quòd cauſidici in certaminibus cauſarum, omiſſis quæ agunt, veluti* CANES *alterutrum lacerant.* Nec mordere, nedum latrare deſiſtunt, niſi offam auream in fauces conjeceris. Tales apud Plutarchum Stratocles & Democlides,non cauſidici ſed ut eos alio nomine Apuleius appellat: *Togati vultures, quorum ſi nares afflaverit cujuſquam rubiginoſa aura marſupii, confeſtim videtis illic oculos Argi, & manus Briarei, & Sphyngarum ungues. & pejuria Saomedontis, Vlyſſis argutias, Sinonis fallacias, fidem Polymneſtoris*, & quidquid uſpiam improbitatis eſt, compendio in eos Caſſiodorus congerit. Idem de Procuratoribus judicium eſt, quos Plato: *Accipitres pecuniæ, & mures aliena rodentes vocat.* Bartholus: *Canes curiarum, & devoratores.* Seneca: *Venale genus, clamoſi rabioſa fori jurgia vendens.* Lipſius, *Corvos fori.* Sed eſt

Carrozetus in facetiis Beyer.theat. tit.advoc.

Lipſ. civil. Doct.l.2. c.11.

Plinius l.10. Chreſolii myſtag pag. 313.

Iſid.l.3.de ſumm.bono.

Caſſiod.ſup. pſal.73.

Vernulei Polit.p 282.

ſan-

qui ſanguiſugis & etiã muſcis cõferre non dubitauit: Prov. 30. *Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ dicẽtes affer affer.* Has ſanguiſugas Caietanus intelligit iniquos iudices, præfectos, procuratores, cauſidicos, qui pauperum ſanguinẽ inſugunt; quo circa Tiberius Imp. cũ eos non facilè mutandos, aut officio dimovendos putaret, hoc vſus eſt apologo, ut Joſephus teſtatur: muſcæ turmatim advolantes, ſaucii cujuſdam ulcera contererant; quem fortè quidam prætericns miſeratus, operam ei ſuam in muſcis abigendis
Ioſeph.l.18. antiq.c.8. obtulit. Orat ſaucius ut ſe ita ſineret. Mirante altero quid eſſet, quod hac moleſtiâ liberari nollet, reſpondit ille: imò his depulſis majore afficiar moleſtia & cruciatu; aliæ enim his ſuccedent recentes muſcæ & famelicæ, quæ me jam ante malè habitum perdent. At illæ quæ mihi nunc inſident, jam nonnihil remiſſiùs ſugunt ſanguinem, quia prope inſaturatæ ſunt. Sic ergo, inquit Tiberius, ego quoque provincialibus conſulere cupio, ne multorum præſidum rapinis, nimium vexentur & deglubantur. Malo itaque ditatos rapinis relinquere, quàm novos ſubſtituere.

Quod enimvero de cauſidicis longè veriſſimũ eſt. Sed quod teterrimum eſt, magnus ille Præſul Nyſſenus, ejuſmodi homines, *calumniæ patronos, diaboli oratores*, dicere auſus eſt. Vulgò enim ferunt Advocatorũ, ſicut & medicorum, tres eſſe facies, unam *Angeli*, neceſſitatis tempore: Alteram *hominis*, remiſſiùs agente morbo vel lite. Tertiam, *cacodæmonis*, finita lite vel febri: quando omnes ſumptus ac expenſæ perſolvendæ ſunt. Hinc motâ aliquando quæſtione coram Ludovico XII. Galliarũ rege: *Quidnam oculis potiſſimùm prodeſſet?* Illud auguris illius vſurpabat: *Si pragmaticum, Cauſidicumque nunquam videris.* Huc credo ſpectavit Matthias Corvinus, qui ut ejuſmodi monſtra ex oculis tolleret, *vniuerſa Hungaria expulit, vbi ſine Iuriſperitis vivebant, non tamen ſine Iure.* Quid quod detecta recèns America, libellus ſupplex regi Luſitaniæ oblatus eſt, ut decem millia Advocatorum in novũ orbem ablegaret. Cumque rex perquireret, quid tanta Cauſidicorum copia illic ageret, Reſponſum fuit, quod numerus ſuperſtes adhuc ſufficeret ad devorandam Portugalliam: nam ut Tertullianus ait, *plus togæ læſere rempublicam, quàm loricæ.* Quæ ſi ita ſint, quis non videat jure illud væ divinũ vindicem illis interminari: *væ vobis ſcribæ?* væ legiſperiti, væ cauſidici iniqui, qui iram nõ modò hominum, ſed & Dei in vos provocatis. Quod hac infallibili ratiocinatione probat Doctor Aquinas, dum ſic docet: 2. *Paralip.c.19. dicitur, impio præbes auxilium, & idcirco iram Domini merebaris; ſed Advocatus defendens cauſam iniuſtam, impio præbet auxilium, ergo peccando iram Domini meretur.* Ex quo conſequitur viſionẽ illam Joannis Parei Iuriſconſulti veriſſimã exſtitiſſe qui non procul Florentia obambulans vidit ſubulcum porcos in haram cogentem, quibus renitentibus ac aliò divagantibus, tandem devoviſſe ingrederentur haram, ut iniqui cauſarum iudices infernum: ſtatimque omnes gregatim involaſſe. Quo ſpectaculo quamvis ludicro, ille ſeriò reſipuit, & cauſis valere juſſis, Florentiæ in S. Franciſci familiam ſe recepit, in qua primus ordinis Generalis dein exſtitit. Sed hæc hactenus de iniquis patronis. Quid de clientibus, de partibus inter ſe diſſidentibus? in iis pervicacia eſt, & ſæpe impoſtura, ut plurimum ſumma improbitas, *neque enim bona conſcientia* (ait ſcitè Celſus) *ſed victoria litigantibus eſt præmium*; quâ ut potiantur, nulli fraudi, nulli perjurio parcunt. Quare non ſolùm *cave à ſcribis* hiſce, verùm etiam ut ſolerter monet Sapiens:

Greg.Nyſſ. ·rat.de S. ·teph. — *ernulei olit.ibid.* — *Emilius in ita Lud.* — *eyerl. Apop . advoc.* — *rnulei po- .cit.* — *archantij rtus poſt .2. trac. ec.14.*

Tertull. de pallio. — *Marc.23.* — *S.Tho.2.2. q.71.a.3.* — *VVadingi ann.Min.a. Chr.1.2.11. to.1.p.84.* — *Lipſius monita polit. c.10.* — *Marc.12.*

§. III.

Abſtine te à lite, & minues peccata,
Eccli. 28.

CAjetanus Cardinalis Theologus, alterutrum litigantium ſemper delinquere, ex eo comprobat, quod alterutra partium, ſemper iniuſtam cauſam tueatur, niſi ignorantia excuſet, quæ ſæpe in decurſu eluceſcit, nec deſiſtitur. Auguſtinus, verò lites etiam juſtas, vix ſine peccato inſtitui arbitratur: *jam quidem omnino*, inquir, *de-*

Corn.in 1. Cor.6. quare non magis iniuriam patimini. — *Aug.ench. in c.78.*

lictum eſt inter vos, quia iudicia habetis vobiſcum. Nec excuſat ſi dicat, *juſtum ſe habere negotium.* Lites enim omnium malorum ſeminaria eſſe perhibentur: hinc odia, perturbationes, rixæ, calumniæ, cædes, fortunarum omnium, & animę jactura. Unde inter duodecim mundi abuſus, Tholoſanus recenſet *Chriſtianum litigioſum.* Parum hoc Chriſtianos inter ſe litibus diffidere:

Vernulei polit. pag. 85.

——— *Non hoſpes ab hoſpite tutus,*
Non ſocer à genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Quæ ſic Seneca de ira perſtringit: *alius judicia Patris accuſat, quæ mereri ſatius eſſet. Alius cum matre conſiſtit.* Alius in matrem inſurgit. Quæ quàm deteſtanda barbaries ſit, docuit illuſtre factum Regiumque S. Ludovici, quem Francia & parentem dilexit, & regem ſuſpexit. Inter Comitem Flandriæ matremq; exorta lis eſt; cujus arbiter factus Ludovicus: eam porrò diremit, ac ſopivit non minùs regiè, quàm piè. Pro eâ quâ pollebat auctoritate, Comiti Flandriæ injunxit ut pro ſcuto & inſignibus geſtaret leonem, ſine linguâ & vnguibus: ut oſtenderet, filio neque linguam eſſe debere, quâ verbo matrem lædat; neque vngues, quibus ejus bona ſurripiat.

Sen. de ira l. 2. c. 7.

Menochius Loboll. de peccato l. 3. Emblem. 2. pag. 312.

Huic malo ut cautum eſſet, apud Patavinos, ut teſtis eſt Anton. Blancus I. C. Patavinus, ſtatutum eſt ne conjuncti, vel affines in controverſiis adeant alios judices, quàm arbitros, coram quibus ex æquo & bono res terminetur. Quæ lex, utinam inde ad partes noſtras deduceretur, non toties propinquorum ſanguine, & fratrum cædibus reſpub. cruentaretur.

Fertur de geminis fratribus Liminæis, antiquiſſimâ familiâ oriundis: cùm per æſtatem ruri ſero veſpere à cœnâ inter ſe ſub dio germanè confabularentur, vt cælum ſudum erat, delapſos eſſe in admirationem tot innumerabilium ſtellarum; atque inde per jocum, eorum alter optare dixit, tot boves ſibi forent, quot cælo ſtellas conſpiceret, cui alter deredículo non minus aptè ſubjecit, optarim ipſe tam vaſtum campũ, quàm regio cæli, qua oculis patet. Cõmodum hoc effatus, cùm frater opportunè ſuos boves illic paſcendos affirmavit. Quod cùm alter ſe minimè permiſſurum jactaret; illo etiam reluctante ac repugnante ſe id facturum alius reſpondit. Atque hac levi altercatione, riſu in rancorem, in rixam ac ſerium furorem converſo, dum alter alteri cedere neſcit, exertis gladiis, quibus fortè ambo infeliciter ſuccincti erant, mutuis cædibus conciderunt. Adeò etiam lis, & vis ſibi affinia ſunt. Recentius eſt quod Petrus Juſtinianus commemorat: Joannes generoſæ indolis adoleſcens Coſmi Florẽtiæ ducis filius, ad venationem, unà cum duobus fratribus Hernando & Garſia, aliiſque proceribus profectus; canes leporem aſſecuti, morſu feram comprehenderant: hic inter fratres exorta ea controverſia, ut quiſque ſuis canibus captæ prædæ palmam deberi aſſereret, unde in verba dicacia prorupêre. Joannes probri impatiens, ut elato erat animo, Garſiam fratrẽ, cum quo verba habuerat, colapho percuſſit, quam iniuriam ille non ferens, educto gladio, fratri læthale vulnus inflixit, quo paucis poſt horis interiit: Garſias verò ab heri trucidati famulo ſaucius, exiguo tempore ſupervixit; patrique Coſmo, è venatione hæc ſanguinolenta præda delata eſt. Quæ ut levi de cauſa exorta diſſidia, graviſſima ſint, quia tamen præfervidè proruperunt, minora cenſeri poſſent, inveteratis ac vatinianis odiis, quæ ex amariſſimis multorum annorũ litigiis, altiùs in animo radicarunt, & in mutuam lanienam deſtinato procedunt. Super hac re:

Bernardin. Scardeonius Beyerlinc. F. pag. 238.

Camerarius in operibus ſubſecivis.

Eſt olitor quondam verba opportuna locutus; me, inquit auctor, præſente, hic rogatus: *Quid eſſet lis?* reſpondit eſſe *pulvinar diaboli,* ubi enim hic inter duos litem concitavit, jam illis inter ſe diſſidentibus, ac mutuis calumniis inſectantibus, diabolus ſecurè conquieſcit: creſcit porrò inter illos:

Iuſtitia venerata p. 518.

Immortale odium, & nunquam ſanabile vulnus.

Iuv. Sat.

Quod cum exulcerato animo, ut plerumque litigantes ſolent, ad ſupremum Dei tribunal conferunt, causâ infiniti illius

boni

boni potiundi excidunt, & æternæ damnationis ſententiam in ſe accerſunt, ubi æternum væ, & odia in omnem æternitatem perennatura. Ubi lis perpetua, numquam dirimenda.

Quare ut tandem mihi dicendi finem, partibus diſſidendi ſtatuam, hoc unum rogo, æternæ

Ne litis horror inſonet,
Extingue flammas litium.

Hoc noctu diuque tot pijs votis, tot Religioſis vocibus, decãtat Eccleſia. Si pacem, ſi tranquillitatem, ſi fortunas, ſi famam, ſi vitam incolumem ſervare deſideras, *Abſtine te à lite & minues peccata,* minues privata odia, minues publica diſſidia, minues, ut dictum eſt, innumera corporis animique damna. Cum *litigare* ſecundum Tholoſanum nihil aliud ſit, *quàm occaſionem dare ori ſuſpirandi, oculo plangendi, linguæ querulandi, menti ſe affligendi, pedibus ſe inquietandi, famulis imperandi, marſupio ſe exenterandi: Inde in noſocomium deferri, & deſperatè mori,* id eſt, in æternum mori. Æternum ſuſpirare, plangere, queri, affligi, quod quo altiùs in animum dimitteret Henricus III. Imp. hoc ſibi ſymbolum delegit: *Qui litem aufert, execrationem in benedictionem mutat.* Idipſum Turcæ ſectati, qui meritò Chriſtiano ruborem incutiunt, dum ſine litibus vivunt. Quòd ſi Barbaros ſequi pudeat, Eccleſiam monentem audiat:

Diſſolve litis vincula,
Adſtringe pacis fœdera.

Neque enim cum lite pax ullo modo ſtare poteſt. Ea propter Cicero ad Atticum nihil bono viro & quieto magis convenire pronuntiavit, quàm longè abeſſe à litibus, & civilibus controverſiis. Quod vel Poëta vidit, dum inter conditiones beatæ vitæ poſuit: *Lis numquam.* Hanc beatam vitam in terris, perennaturus in cælis, inter paucos duxit Abrahamus Ortelius, vir integerrimus & peritiſſimus Coſmographus, cui vitâ functo & Antuerpiæ ſolo patrio in D. Michaelis tumulato, adſcripſit Epitaphij Mnemoſymon Juſtus Lipſis, cujus hæc omnis energia eſt:

Caruit vxore, prole, & lite.

Cui ritè ſubſcriptum: *requieſcat in pace,* qui vixit in pace. Huic tu, & hæc tibi apprecare.

Eccli. 28.

Vernulæi polit. pag. 85.

I. Lipſ. monita pol. l. 2. c. 10.

Martial.

EMBLE-

EMBLEMA XLVII.

Pauci verò Electi. Matt. 22.

EX MILLIBVS VNVS.

DOMINICA DECIMA-NONA POST PENTECOSTEN.

E millenis millibus ſol ille Iuſtitiæ perpaucos excepit, uti è millenis conſitis, vix unus melopepo ematureſcit.

§. I. *Paucitas ſalvandorum expenditur, comparatione infidelium, hæreticorum &c.*

§. II. *Inter fideles ſeu Catholicos longè plures damnari, quàm ſalvari.*

DOMINICA DECIMA-NONA
POST PENTECOSTEN.
Pauci verò electi. Matt. XXII.

Dionyſ. de 4. noviſſ. art. 49. Vincent. &c.

TONDALUM Equitem auratum quaſi admotis calcaribus, in Divi Brunonis Carthuſiam, velut ad metam, incito curſu properantem, nemo mirabitur, qui audierit, quæ illi per viſum non inanem oblata fuêre. Jacuerat is in mortuum, à feriâ quartâ, uſque in ſabbathum: quo die ut ſibi redditus, quæ animus in iſtâ regione vaſtæ ſolitudinis, in umbrâ mortis viderat, domeſticis circumfuſis cum omnium ſtupore expoſuit: deſcenderat enim per ſpiſſam caliginem, in præruptam ac profundam vallem, per cujus planitiem ferrea in immenſum, ſubſtructis carbonibus lamina, tota candens protendi: ſuper quam ingens hominum turba miſerrimè torreri, & quaſi in ſartagine confrigi, acerrimoque doloris ſenſu configi videbatur. Inde in montem arduum conſcendere juſſus, ex cujus unâ parte fornax ſulphureis flammis exundans; ex alterâ paludes glacie concretæ, acervi nivis, & grandinis. Ubi ex ardentiſſimis rogis, ad acerrimum frigus innumeræ animæ ultrò citroque præcipites agebantur. Tandem ad vaſtiſſimum ac profundiſſimum ſtagnum devenit, ſuper quod anguſtiſſimus pons inſtratus: palmum ſi lubet latum, ſexcentas leucas longum, ducentas ſexaginta altum imaginare. Hac illi tranſeundum erat, nec ſoli, ſed unà ſecum jumentum, quod in vivis furto ſuſtulerat, trahere cogebatur. Hîc enimverò jumento reluctante, ac recalcitrante, quàm illa arctiſſima ſemita, mille angoribus, terroribus, cruciatibus miſerum Tondalum contuderit, cuique veſtrûm cogitandum relinquo. Sed erunt qui hæc omnia, ut ſomnia elidant, aut eludant: ii profectò ſi mentis oculos in viam quæ ad cæleſtem patriam ducit, conjiciant, ipſius primæ veritatis teſtimonio deprehendent, eam omnino arctam, quâ non niſi ſoli, & ſine comite incedendum. Quâ quàm pauciſſimi inſiſtunt, quâ omnes ebrii fluctuantes, omnes divites onuſti, omnes amatores cæci, omnes peccatores excidunt: ut vix *è millibus unus* per anguſtum hunc angiportum, anguſtâ ſalutis portâ, in latitudinem paradiſi introeat, ipſo ſuffragante ſacro codice: *Anguſta porta & arcta via eſt quæ ducit ad vitam, &* PAUCI *ſunt qui inveniunt eam.* *Matt. 7.* Quàm pauci hîc ſtantes, quàm rari nantes, quàm multi aberrantes expendemus.

Sic tamen ut pias ac teneras mentes in paucis electas, illud Salmeronis monitas velim. Ne ex hâc ſalvandorum paucitate (quam non ego, ſed viri graviſſimi adſtruunt) in puſillanimitatem, & exitialem horrorem inducantur, quaſi hoc exiguo electorũ numero excludendi forent, cùm ex hâc Chriſti Doctrinâ: viam arctã eſſe, potiùs nos animos ſumere, quàm deſpondere debeamus. Nam ut ille ait: *Conſolatio eſt non modica, quòd Chriſtus Dominus agnoverit anguſtias portæ, quâ ingrediendum eſt, & arctam viam, quâ ambulandum*, unde certiſſimum reputo, cùm noverit figmentum noſtrum, eum mille auxiliis & gratiis non defuturum. *Salmeron. in c. 7. Matt.* *V. Deaponte in matt. c. 7. verſ. 13.*

§. I.

Paucitas ſalvandorum expenditur comparatione infidelium, &c.

VAnus ille, ſed nimiùm verus juſtitiæ præco Noë, (ut eum Princeps Apoſtolorum indigetavit) *2. Pet. 2.* centenos omninò annos orbis eluviem concionatus eſt; at omnibus in ſcelere obfirmatis, PAUCI, *id eſt, octo animæ, ſalvæ factæ ſunt*: *1. Pet. 3.* reliquos omnes mortales, juvenes & ſenes, puellas & anus, opulentos ac inopes, non modò pelagus, ſed & tartarus abſumpſit: *Omnis* *Gen. 6.*

quippe caro corruperat viam ſuam, & ut Pererius in cap. 6. Gen. lib. 9. diſp. 3. num. 63. docet, atque ex Auguſtino confirmat, omnes adulti, qui in diluvio perierunt, in peccatis mortui, æternùm damnati ſunt. Sic ſimul & ſemel communi cataclyſmo univerſus orbis, paucis exceptis, ad inferos præcipitatus eſt. Nunc porrò mentis oculos per latiſſima terrarum ſpatia circumfer, negare mihi non potes (inquit Religioſus ſcriptor) ex centum hujus terrarum orbis partibus, vix unam eſſe Chriſtianam, & ex hâc, perpaucos quidem eſſe ſalvandos: compertum enim eſt innumeros, Aſiæ, Africæ, Americæ, populos (puſillum gregem electorum, Europæ finibus contentum ſi exceperis) graviſſimis errorum tenebris involutos, non ſemel omnem omnium mortalium, quos diluvium hauſit, multitudinem exequaſſe. Quod S. Vincentius Ferrarius è S. Dominici familiâ, vir in paucis religioſiſſimus & verè igneus Eccleſiaſtes palàm è ſuggeſtu aſſerere non dubitavit: tanti auctoris verba mutare Religioni duximus, ea fideliter adnumerata hæc ſunt: *Antequam Chriſtus veniret in hunc mundum in humanâ carne, tranſierunt ultrà quinque millia annorum, & totus mundus damnabatur, exceptis paucis de populo Iſraël, qui ibant ad lymbum SS. Patrum.* Quin etiamnum celebriores Aſiæ urbes Damaſcum, Antiochiam, Angorum, Trebiſondam, Burſiam, Hieroſolymam in lucernis ſcrutare, perpaucos juſtos repereris:

Ludd. Gran. in duce peccat. lib. 1. cap. 27.

Vincent. Dom. Sept. ſerm. 6.

Boterus de orig. urbium lib. 2. c. 11.

Rari quippè boni, numero vix ſunt totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Iuvenal. Sat. 13.

In Africâ capaciſſimæ urbes Alcairum regni Metropolis, Thremiſe quæ ſexdecim millia familiarum numerat: Tunetum novem millia. Marocco centum millia. Feſſa, ubi Africæ Regis potentiſſima aula eſt, ſexaginta millia ædificiorum complectitur. Nunc qui volet & valet, in iis capita cenſeat, is facilè ſentiet omnem hanc multitudinem grandinis aut denſiſſimæ nivis inſtar, ad inferos turmatim deſcendere. Adeò non inanis aut in aëre conficta viſio, quæ refertur in libro de ortu Carthuſienſium, quod Innocentius VI. Papa, patriâ Lemovicenſis, canoniſta præcipuus, cùm adhuc Cardinalis eſſet, ſanctum quendam Eremitam viſitare ſolebat: qui dum quâdam die cum ſuis ad eum veniſſet, viri Dei oſtium pulſari fecit; ſed cùm neque vox, neque ſenſus aliquis percipi potuiſſet, irruentibus tandem aulicis in cellam ejus, ac ipſum exſtimulantibus, & quaſi mortuum excitantibus, clamavit ille voce magnâ: ô! ô! vidi mirabilia! vidi horribilia! ſciſcitâti verò Cardinali diligenter quæ viderat, reſpondit: ductus ad infernum vidi decidere animas ſicut nives denſiſſimas, aërem obnubilantes: ad purgatorium verò ſicut nivem rariſſimam: ſed ad paradiſum tantùm tres introire vidi animas, illius ſcilicet Epiſcopi, & illius Prioris Carthuſienſis, ac iſtius viduæ Romanæ, ſingulas ſuo nomine compellans perſonas. Cardinalis igitur vir prudens, veritatem ſcire volens viſionis, miſſis hinc inde nuntiis, comperit animas illas eodem tempore, corpore ſolutas fuiſſe. Hujus rei veriſſimum typum expreſſit Iſaias cap. 17. ubi Damaſcenos ſalvandos à ſtrage Chaldæorum, comparat paucis ſpicis poſt meſſem, & paucis uvis reſiduis poſt vindemiam, imò duabus aut tribus olivis poſt excuſſam oleam.

Boterus ibid.

Speranſa de orat. punct. 142. pag. 270.

V. Corn. hic.

Ampliſſimum Chinenſium regnum, quo nullum toto terrarum orbe capacius, potentius, populoſius urbes plurimas complectitur, quævis Europeâ, Gandavo, Pariſiis, Ulyſſipone capaciores, è quibus ne inter maximas numerantur, quæ ſeptuaginta millia ædificiorum habent. Et ut paucis abſolvam, unica China ſupra ſexaginta milliones hominum continere creditur. Ad hæc indubitatum eſt Comorinenſes, oræ piſcariæ ac Travacoridis incolas, Manarios, Japhanapatanios, Macazarios, Ceilanos, Amboinos, Molucenſes, Malabares, Paravas, Ternatinos, Melindeos, alioſque populos, numero propemodum infinitos, eorumque Reges ac ſacerdotes idololatras, per ſex, & ſupra annorum millia, nullum unquam niſi per Xaverium orthodoxæ fidei radium perſenſiſſe.

Boterus de orig. urbium lib. 2. c. 11.

ſenſiſſe. Inſula Mexico, ubi centũ viginti millia magnarum ædium, ferunt triginta fuiſſe dynaſtas, quorum quilibet ſub ſe cẽſeret centum millia hominũ, & tria millia Toparcharum. Quodque dictu horrendum eſt, mille plerumque homines in dies ſingulos dæmonibus immolabãtur, id eſt, quot annis tercenties ſexagies quinies mille hominum. Hæc qui audit nónne ſanam illam Cancellarii Pariſiẽſis quæſtionem Guilielmo ejuſdem urbis Præſuli propoſitam arbitrabitur: qui ann. 1238. ab inferis redux, ſe ei exhibens, percunctatus eſt, *utrum mundus adhuc ſubſiſteret?* annuente cum admiratione Epiſcopo, ſubdit ille: ne mirare quod hoc interrogem: *tantus enim numerus damnatorum deſcendit ad infernum quamdiu in eo ſum, ut nunquam crediḍiſſem tot homines inveniri in mundo.* Vnde veriſſimè Eſdras: *hoc ſæculum fecit Deus propter multos, futurum autem propter paucos.* Et infrà: *multi quidem creati ſunt, ſed pauci ſalvabuntur,* qui liber ut Canonicus non ſit, habet tamen magnam auctoritatẽ ait Suarez. Opſtupuit, imò inhorruit omnis poſteritas duas florentiſſimas civitates Sodomam & Gomorrham, omnemque regionem vicinam, quæ erat *ſicut Paradiſus Domini*, igne & ſulphure cum ſuis habitatoribus conflagraſſe, & in tanto incolarum numero, ne denarium juſtorum reperiri potuiſſe. Nunc verò ſi urbem Cayrum, ſi Babylonem hiſce contuleris, an majorem juſtorum numerum te reperturum exiſtimas? Cayrum quidem octodecim millia virorum continet, qui noctu ferreis portis clauduntur. Incolarum, inquit hiſtoricus, non poteſt iniri numerus, ſed vel ex eo colligere eſt, quod peſtis illic nunquam ceſſet, verùm ſeptimo quoque anno adeò invaleſcat, ut niſi ad trecenta hominum millia abſumantur, vix peſtem aut luem appellare dignentur. Una autem Babylon cocos ſeu abſonatores ſupra triginta millia numerat ut refert Ortelius, alios homines plebejos ad ſexcenta, vel ut alii, ad ſeptingenta millia. In quæ quoque triennio peſtilẽs lues inſtar tertianæ febris vehemẽtiori paroxiſmo deſævire conſuevit, & de tot millibus hominum queri poteſt illud: *Domine ſi* PAUCI *ſunt qui ſalvãtur?* Et veriſſimũ: *omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt; non eſt, qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* Cùm Joſue civitatem Jerichó circumeundo & clamando expugnaſſet, quidquid & hominum & jumentorum in ea fuit, flamma gladioque conſumpſit: urbs ipſa quaſi unius cadaveris buſtũ in altiſſimo cinere deflagravit. Vna ſolũmodò domus à cæde urbiſq; incendio ſervata eſt immunis. Quid ego hîc urbes commemorem, integra regna, ac regiones, ubi non dico familiam, ſed ne hominem à tartareo incendio immunem reperiri licebat. Teſtis Japonia, in qua urbs Amaguci centum millia foculorum habet, Meacus altera, centum octoginta millia, magno & irrefragabili teſte Xaverio in literis ſuis ann. 1553. quid de urbe Zaiton exiſtimatis? ubi tanta hominum frequentia, ut in uno cœnobio, Idololatrarum numerata ſint tria millia monachorum. Exſtabant verò undecim ingentium idolorum millia, quorũ minimum, hominis altitudinem ſuperabat, & eheu tot retrolapſis annorum millibus, ne unicam illic domum nanciſci licuit, fidei luce colluſtratam. Adnectit his Marcus Polus rerũ Indic. l. 2. c. 68. urbem Quinſai ſub ditione magni Cham, centum paſſuum millia in ambitum complecti, pontes in ea cenſeri ad duodecim millia, foculorum verò mille ac ſexaginta millia, ut ſi quinque homines per ſingulos focos adnumerentur, una illa urbs octuagies decies centena hominum millia cõtinuiſſe viſa ſit. Qui omnes cùm tot ſæculis extra Eccleſiam fluctuarint, quot ex tot millibus, ſalvos fuiſſe, credendum eſt? nam ſicut extra arcam ,,Noë tempore diluvii, nullus conſervatus ,,eſt; nec extra domum Raab, in civitate ,,Hierichuntina: ita nemo ſalvus fiet, qui ,,extra domum Dei, quæ eſt Eccleſia, de,,prehenditur. Quæ cùm ita ſint nónne horrendum inclamare poſſumus: *Lata porta, & ſpatioſa via eſt quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam:* contra verò: *quàm anguſta porta, & arcta via eſt, quæ*

Cantip. l. 1. apum l. 10. — *l. 4. Eſd. c. 8.* — *Suar. de prædeſt. lib. 6. c. 3.* — *Gen. 13.* *Gen. 19.* — *Boter. cit.* — *Luc. 13.* *Pſal. 1.* — *Ioſue 2. & 6.* — *Bott. cit. pag. 892.* — *Granat. dux pecc. l. 1. c. 27.* — *Matt. 7.*

ducit ad vitã, & PAUCI ſunt qui inveniũt eam. Verùm enimverò ut ad ea quæ nos propiùs concernunt veniamus, quæ hactenus dicta ſunt, quibuſdam adeò non ſacrum horrorem, & ſummam ſolicitudinem incutere, ut potiùs incuriam ac pravam ſecuritatem concitare poſſe videantur, dum quò major infidelium, Paganorum, Judæorum pereuntium numerus eſt, hoc manifeſtiùs conſequatur veriſſimum fore illud ſalvatoris pronuntiatum, paucos electos ſalvandos, etſi nemo quiſquam Catholicorum periret. Qui quàm toto cœlo aberrent; gravis auctor monet, ac eorum quemque his verbis hortatur: „partem „eam quæ Chriſtianorum nomine celebris „eſt intuere, & vide quo loco res Chriſtianorum hoc exulceratiſſimo ſæculo ſint „conſtitutæ: & fateberis in hoc corpore „myſtico, à planta pedis ad verticem capitis, vix aliquod membrum ſanum reperiri. Perverſum hunc ævi ſtatum variamque morum corruptelam contemplare, ſenties Noëmi rediiſſe tempora: nam *ſicut erant ante diluviũ comedentes & bibentes, & nuptui tradentes* &c. Ita vivunt Chriſtiani qui licet habeant fidem, tamen ſunt ſuperbi, avari, luxurioſi, & ſic de aliis peccatis, ut docet S. Vincentius; & probat exemplo Archidiaconi Lugdunenſis, qui per quadraginta annos fuit in eremo magnâ pœnitentiâ, poſtquam reſignavit ſua beneficia: qui poſt mortem apparuit Epiſcopo Lugdunenſi, qui quæſivit ab eo ut diceret ſibi aliquid de alio mundo? qui reſpondit, quòd in die qua ipſe obiit, mortui fuerunt in mundo triginta millia, de quibus ſolùm quinque fuerunt ſalvati, ſcilicet ipſe & B. Bernardus, qui etiam illa die obierat, & ſine purgatorio aſcenderat ad cœlum, tres verò deſcenderant ad purgatorium. Alii omnes deſcenderunt ad infernum, propterea dicit Chriſtus: intrate per anguſtam portam; anguſta porta paradiſi, voluntas Dei eſt, ad iſtam oportet ſe reſtringere, qui paradiſum vult intrare; lata porta eſt, voluntas propria. Via ſpatioſa inferni; converſatio mũdanalis, bene comedere, bene bibere, luxuriari, delectari, vindicare ſe de injuriis &c. Hinc pauci ſũt electi, hæc cohortatio B. Vincentii, cui alium addimus Evangelicum Oratorem.

Lud. Gran. l. 1. ducis pecc. c. 26.

Matt. 24.

S. Vinc. Dom. ſept. ſerm. 6. Trithemius. Lorin in c. 14. Num. v. 29.

Bertoldum memorant è D. Franciſci familiâ, diſertum ævo ſuo per Germaniam concionatorem, cùm pro ſuggeſtu certum quoddam vitium graviſſimis verbis inſectaretur, fœminam ejus ſibi conſciam, tantis animi doloribus oppreſſam, ut in mediâ circumſtantis populi coronâ exanimis repentè conciderit; mox tamen ad preces populi ad ſe redierit, recenſueritque quæ ad Dei tribunal vidiſſet, illud cum primis: adducta illuc ſexaginta millia, vario mortis genere defunctorum ac tres dumtaxat animas ex ingenti hoc numero ad purgatorias pœnas relegatas, cæteras ignibus addictas æternis. Sed in promptu hîc reſponſum habent, hanc multitudinem prope conflatam ex gentilibus, Saracenis, Perſis, aliiſque infidelibus, qui inter ſe fortè conflixerant: quemadmodum ſub auſpiciis Caroli Martelli trecenta Saracenorum millia delata, ad inferos deſcendiſſe legimus, ſed ulteriùs probare aggredior.

Anton. 3. part. hiſt. tit. 24 c. 9. §. 2. Platus de ſtatu relig. l. 1. c. 5.

Boteri polit. l. 2. c. 13.

§. II.

Inter fideles ſeu Catholicos, longè plures damnari, quàm ſalvari: demptis parvulis baptizatis, qui ante uſum rationis moriuntur.

Filii Iſrael populus electus, tot ac tantis à prodigâ, ut ita dicam, Dei munificentiâ, beneficiis cumulatus, typum haud obſcurum fidelium Chriſtianorum expreſſit. Vbi in rem noſtram expendendum occurrit, Moyſen ſexcenta millia virorum abſque parvulis & mulieribus eduxiſſe Ægypto, qui ut minimũ vigeſies centena millia, ſeu duos milliones æquabant; *Præter vulgus promiſcuum innumerabile,* quod ſubſequebatur: verùm è tanto, tamque innumerabili exercitu filiorum Iſrael. duos ſolummodo Joſue & Caleb in terram promiſſionis perveniſſe, cæteris omnibus eremũ pro capaciſſimo tumulo fuiſſe. Quod, ut Auguſtinus, non Barbaros; ſed ſuos commo-

Num. 14.

Exod. 12.

Aug. ſerm. 32. de verb. Dom. ſuos commonet, *Non tranſitoriè vel negligenter, ſed ingenti tremore conſiderandum eſt, quia de ſexcentis millibus duo tantùm terram promiſſionis ingreſſi ſunt.*

Ex quibus concludit: *Hoc ergò audiant, qui ita Deum miſericordem eſſe volunt, ut juſtum eſſe non credant.* Hoc ergò audiant, qui utrum inter paucos numerandi, parum laborant. Hoc ergo audiant, qui hæc ad Chriſtianos ſpectare diffitentur. *Audite me pauci. Scio quia multi auditis & pauci obaudiтis.* Duas piſcationes Chriſtus inſtituit, alteram Lucæ 5. ubi cùm totâ nocte diſcipuli laborantes, nihil prendidiſſent, juſſit in altum conſcendere, ac iſtic retia jacere, *Non dixit vel in dexteram, vel in ſiniſtram. Et* Aug. 148. de temp. *cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam. Rumpebatur autem rete eorum.* Alteram piſcationem refert Joannes c. 21. ubi Salvator noſter poſt Reſurrectionem, in littore manifeſtus apparuit, & ſuis piſcationi intentis non promiſcuè, ſed deſtinatò, *in dexteram navigii* rete ſuum mittere præcepit. Et ecce Simon Petrus, *traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tribus: & cùm tanti eſſent non eſt ſciſſum rete.* Has duas piſcationes expẽdens doctorum antiſtes, & antiſtitum Aug. ſerm. 148. de temp. Doctor: *Recolamus ergò vobiſcum* (inquit) *duas illas piſcationes diſcipulorum factas eſſe jubente Domino Ieſu Chriſto: unã ante paſſionem, alteram poſt reſurrectionem: in his ergò duabus piſcationibus tota figuratur Eccleſia* (non paganiſmus aliæque ſectæ) *& qualis eſt modò, & qualis erit in reſurrectione mortuorum: modò enim habet ſine numero multos & bonos & malos; poſt reſurrectionem autem habebit certo numero ſolos bonos.* Quantâ verò multitudine prior piſcatio poſteriorem exceſſerit, tanto numero bonos ab improbis ſuperari ex eo comprobatur, quod ſecundam piſcationem electorum eſſe disertè doceat, dicens: *Iam modò poſt reſurrectionem qualis erit Eccleſia, audite, diſcernite &c. jam dexteri capiuntur, nulli mali timeantur. Certus eſt numerus. Capiũtur piſces magni: quis enim ibi parvus, quando erunt æquales Angelis Dei. Capiuntur ergò, piſces magni centum quinquaginta & tres. Dicet mihi aliquis, & tot erunt ſancti.* Si quis proportionem ſpectet hujus numeri, ad multitudinem piſcium primæ piſcationis, ex eodem Doctore concludet, pari modo paucitatem electorum ad numerum reproborum ſe habere. Sic enim lib. 3. contra Creſconium cap. 66. diſſerit, *Ipſi boni veriq; Chriſtiani, qui per ſeipſos multi ſunt: comparatione malorum, falſorumq;, pauci ſunt.* Ubi alteram ſimilitudinem adducit: *Sicut multa grana quibus horrea complentur, pauca diſcimus reſpectu palearum.* Imò ſine comparatione longè plura folia quàm fructus, ſpinę, quàm roſæ, longè plures flores in arbore, quàm fructus. Fateor non injucundum ſpectaculum verno tempore pomarium aliudve frugiferis lignis conſitum viridarium, deambulantium oculis exhibere, non tam frondium, quàm florum ex omni arbore turgeſcentium copia; at verò quis nõ experientiâ compertum habet, uti minimus turbo aut nebula irruerit, vixdum milleſimum florem in fructum concreſcere ac matureſcere. Ut aureo Petrus Chryſologus ſtylo exaravit: *Flores multi multitudinem fructuum pollicentur, ſed exanimati ventorum flabris, ad fructum pauciſſimi perſeverant. Sic credentes in Chriſto multi.* Chryſolog. ſerm. 97. Sic in primâ ętate pueri ac puellæ probi ac integerrimi multi; aut ubi vanitatis aura ubi tentationis turbo afflarit, omnis flos primi candoris, omniſque fructus vitæ maturioris evaneſcit. Idipſum certo quoque exploratum habent, qui melopepones in hortis ſuis conſerere, & excolere, & excoquere conſuerunt; ex mille qui florent, & turgeſcere incipiunt, quantumvis & irrigentur & irradientur, vixdum milleſimum ad maturitatem excreſcere, unde quidam nomen illi inditum vult *milluna*, quaſi ex *millibus una*, quorſum hæc? ergò ex Chriſtianorum *millibus unum*, vix ſalvum fore credendum eſt? Non à meo ſed ab aureo Chryſoſtomi ore pendete; qui de populo Antiocheno primitias ſpiritus habente, vix è millibus unum ſalvari palàm è veritatis cathedrâ pronuntiavit. Nam *quot eſſe putatis* (inquit) *qui in civitate noſtrâ ſalvantur? infeſtum quidem eſt, quod dicturus ſum, dicam tamen: non poſſunt in tot mil-* Chryſ. hom. 40. ad pop.

 libus

Corn. in Matt. c. 7. verſ. 14. *libus* (facilè Antiochiæ erant centum millia & plura) *centum inveniri, qui ſalventur, quin & de his dubito.* Et cauſas ſubdit: *Quanta enim in juvenibus eſt malitia! quantus in ſenibus torpor, &c.* quot eſſe putatis in civitate noſtrâ Antuerpienſi, Bruxellenſi, Brugenſi qui ſalvantur? Cajetanus exponens parabolam de virginibus, docet etiam ex illis qui in Eccleſiâ mediocriter vivunt, & aliquam curam habent conſcientiæ ſuæ, dimidiam partem damnari. Rationem hanc Suares aſſignat: *Suar. lib. 6. de præd. cap. 3.* nam ſine dubio plures ex Chriſtianis malè vivunt, & rarò perſeverant in ſtatu gratiæ, & veroſimile eſt ita mori ſicut vivunt. Quare videte an non illa verba Chryſoſtomi hîc uſurpare poſſim: *Quanta in juvenibus laſcivia?* quanta in fœminis ſuperbia? quanta in viris perfidia, & infeſtum eſt quidem dicere, in iis urbibus, ubi ea vitia dominantur, vix è millibus unus ſalvatur. Quot eſſe putatis in hâc civitate ex mercatoribus & potentibus & divitibus, qui ſalvi fiant? refert Lucas, *Luc. 10.* cùm Chriſtus dixiſſet: *Dives difficilè intrabit in regnum cælorum. Et iterum dico vobis, facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum cælorum. Auditis his diſcipuli mirabantur valdè dicentes: quis ergò poterit ſalvus eſſe!* quam concluſionem rectè inferebant, *Iſai. 56.* *quia omnes avaritiæ ſtudent, & à minimo uſque ad maximū.* Hinc S. Hieronymus moribundus in exhortatione ad ſuos de divitibus & potentibus hujus ſæculi, ait: *Refert. Euſeb. Epiſt. ad Damaſcum de morte Hieronymi Ruiz de prædeſt. pag. 597.* *Si Chriſtus verax eſt, hujuſmodi hominum* VIX UNUS *aptus regno Dei invenitur de* MILLE. Ecquis unquam potentius in aures & animos hominum penetravit, quàm divinus ille Eccleſiaſtes Chriſtus? verùm è tot divitibus & avaris Hierichuntinis civibus, è tot onuſtis camelis, unicus Zachæus depoſitâ gibbi ſarcinâ (ſic Beda loquitur) *Beda lib. 5. cap. 77. in Lucam.* & per anguſtam portam ingreſſus, rem injuſtè partam reſtituit. E telonio unicus Matthæus Chriſtum ſecutus eſt. Quot eſſe putatis juſtitiæ adminiſtros, ſenatores, judices, cauſidicos, juriſperitos, quæſtores, ærarios qui ſalvi fiunt? qui ante mortem reſtituant damnum quod Reip. quod privatis intulerunt, iniquis ſuffragiis, vectigalibus, perverſis judiciis?

Pauci quos æquus amavit Iupiter, *Virg. l. 6. Æneid.*

Plurimi verò, qui ut Joannes Pareus ſpectavit, qui haud aliter quàm porci in haram, ita hi gregatim in barathrum ruunt. *VVading. annal. Mini. an. 1211.* Flebili queſtu Hieremias ex his juſtorum paucitatem deflet: *Hierem. c. 15.* *Circuite vias Hieruſalem, & aſpicite, & conſiderate, & quærite in plateis ejus, an invenietis virum facientem judicium?* quot eſſe putatis in hâc civitate amatores laſcivos, fœdis libidinis flammis accenſos? infeſtum quidem eſt dicere, quod ex S. Remigio plenius commemoravi: *V. Dom 5. poſt. Pent.* *Demptis parvulis propter carnis vitium pauci ſalvantur.* Confirmat idipſum Hieremias Drexelius, *Drex Nicetars. l. 2. c. 13* ſe ex præceptore ſuo olim audiviſſe: *Si centum juvenes damnentur, è centum 99. ob vitium carnis damnari.* At ſaltem ſi omnes fideles conjugati ſalvi fiant, verè pauci erunt? *Infeſtum eſt quod dicturus ſum, dicam tamen*, quod Franciſcus de Sales refert, Catharinam virginem Senenſem inter damnatos, multos conjugatos conſpexiſſe, *Sales praxi ſpirit p. 3. cap. 12.* propter violatum matrimonium, & quia in hoc peccantes nullum ſibi ſcrupulum faciunt, inquit ille. Cui accedit gravis Prophetæ cenſura: *Adulteris repleta eſt terra.* *Ierem. 24.* Quot eſſe putatis in civitate Sacerdotes, quot Religioſos? at hi ſaltem electi, hi verè reſpectu ſæcularium, numero pauci ſunt. De his, abſit ut meum ſenſum depromam, quia nimis infeſtum, quod dicturus ſum. Sed ipſos ſanctiſſimos Eccleſiæ Patres & graviſſimos auctores in cautelam audite: Gregor. hom. 17. in Evang. *Per nos quidē fideles ad ſanctum baptiſma veniunt, noſtris precibus benedicuntur, & per impoſitionem noſtrarum manuum à Deo Spiritum ſanctum percipiunt: atque ipſi ad regnum cælorum pertingunt: & ecce nos per negligentiam noſtrā deorſum tendimus. Ingrediuntur electi, Sacerdotum manibus expiati cæleſtem patriam, & Sacerdotes ipſi per vitam reprobam, ad inferni ſupplicia feſtinant. Cui ergò rei, cui ſimiles dixero ſacerdotes malos, niſi aquæ baptiſmatis? quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cælorum mittit, & ipſa poſteà in cloacas deſcendit.* Quam doctrinam horribili hiſtoriâ con-

Dion. Carthuſ. l. de 4. noviſſ. a. 13. de pœn. inf. Salianus de timore Dei lib. 2. c. 38. V. Aug. l. 12. de Gen. ad lit. cap. 32. tom. 3. Molin. de ſacerd. l. 1. cap. 17.

confirmat Dionyſius Carthuſianus vir eximiæ ſanctitatis atque doctrinæ, viſum quoddam enarrans Religioſi cujuſdam Angli, quem extra ſe in ecſtaſi poſitum S. Nicolaus per varia purgatorii loca circumduxit. Ait ergò Dionyſius Religioſum illum, ubi ad ſe rediit, hæc inter cætera narraſſe: vidi ibi ſacerdotes immenſis cruciari tormentis, ardoreſque ferre intolerabiles, qui cùm criminum culpas confeſſione deleviſſent, pœnis divinæ juſtitiæ non ſatisfecerant. Cumque vehementer admirarer tam paucos ſacerdotes illis fornacibus purgari, comperi veriſſimum illud Chryſoſtomi: *Non arbitror inter ſacerdotes multos eſſe qui ſalvi fiant, ſed multò plures qui pereant.* Nam reſponſum eſt mihi ideò perexiguo numero illic verſari ſacerdotes, quòd vix quiſquam eorum, qui pravam vitam duxerunt, verum animi dolorem concipiunt de peccatis ante mortem, proptereaque pœnè omnes addici ſuppliciis ſempiternis. Valet hîc illud D. Auguſtini, quo ſuos religioſiſſimos viros ad ſalutarem timorem permovit: *Hæc ſi humili & contrito corde aſſiduè cogitare volumus, ſalubrem nobis metum incutientes, medicamenta nobis de alienis vulneribus facimus, & aliorum mors proficit ad noſtram ſalutem.* Nec immeritò ſuos anxios & ſolicitos eſſe deſiderat, ut inter paucos numerentur, cùm dicat: *Vidimus multos Domine ex patribus noſtris (quod utiq; ſine magno tremore non recolo) aſcendiſſe primitùs quodammodò uſque ad cælos, & inter ſidera nidum ſuum collocaſſe, poſtmodùm autem cecidiſſe uſque ad abyſſos: Vidimus ſtellas de cælo cecidiſſe, ab impetu ferientis caudæ draconis.*

Chryſoſt. in Acta cap. 1. hom. 3.

Aug. ſerm. 102. de temp.

Aug. ſolil. cap. 29.

cap. 20.

Divus verò Bernardus ex illo Apocal. *Libri aperti ſunt, & alius liber apertus, qui eſt vitæ:* ingentes tomos, in quibus nomina reproborum conſcripta, exiguum verò libellum, quo nomina electorum contenta, fortè attentiùs conſiderans, anxius hæſit, num ſuum, ſuorumque omnium nomina eo conſcripta eſſent: ſic enim Religioſos ſuos alloquitur: *Quis ſcit ſi omnium veſtrûm, quos hîc video, ſcripta nomina ſunt in cælis, & in libro prædeſtinationis annotata? quanto putas gaudio replerentur omnia oſſa mea, ſi id ſcire contingeret.* Hæc de Monachis ſub ſanctiſſimi Patris diſciplinâ degentibus, qui mundo nuntium remiſerunt, hæc de viris ſanctitate & auſteritate vitæ conſpicuis: & vos inter ſæculi delicias laſcivientes, inter paucos hos conſcriptos exiſtimatis? Quidni vos iis verbis compellem, quibus idem Doctor ſuos compellavit: *Quis poteſt dicere ego de electis ſum? ego de prædeſtinatis ad vitam? ego de numero filiorum? quis hæc, inquam, dicere poteſt reclamante Scripturâ: neſcit homo utrùm amore an odio dignus ſit.* At ſaltem in hoc paucorum numero cenſebuntur omnes Eccleſiæ Rectores, Religionum primates, prælati, ſuperiores, doctores. Malim hîc hiſtoriam tragicam in Spondano Apamcenſi Epiſcopo videri quàm à me recenſeri. Ut verò & omnibus Eccleſiarum Rectoribus ac moderatoribus Antiochenus præſul curam ſalutis ſuæ, ſuorumque commendet, onus eorum adeò grave eſſe ducit, ut dicere non dubitarit: *Miror ſi poteſt ſalvari aliquis Rectorũ.* Ad quem locum refert Salianus exemplum ex Antonio Senenſi Dominicano, Doctore Theologo, quo neſcio, inquit, an formidabilius afferri poſſit, contigit Neapoli in quodam cœnobio, Triclinii curatorem ſub veſperam, expleto divino officio, cœnaculum intrare, & totum circumquaque conceſſum à fratribus ſuperiore veſte indutis, occupatum cernere, quaſi ad ſumendam cænulam paratis. Iſte eo ſpectaculo timore perculſus, curriculo ſuperiorem adit, & viſa nunciat. Superior cùm nuncio non haberet fidē, quaſi fallaci quadam rerum imagine deluſo, cum illo cœnaculum adit, ubi ſuis ipſe oculis nuncii veritatem agnovit. Eâ re vehementer perturbatus præcipuos cœnobii Patres adit ac conſulit, quid facto ſit opus. Omnium ſententia fuit, ut ſuperior ſacerdotalibus indutus veſtibus, totoque fratrum conventu comitante, ſacroſanctam Euchariſtiam in triclinium deferret, ibique eum qui inter cæteros eminere videbatur & præcedebat loco, rogaret, ejus quem deferebat auctoritate compulſum, ut fateretur

Bern. ſerm. de Aſcenſ.

Bern. ſerm. 1. Dom. Sep. tuag.

V. Ruiz. de prædeſtinat. pag. 592.

Chryſ. hom. 34. ad Heb. col. 2.

Salian. de timore Dei l. 2. c. 38. Anton Senenſis lib. de ſelectis Ord. Præd. miraculis, c. 5.

tur quinam eſſent, & qua de cauſa illuc conveniſſent? cùm ſententia placuiſſet, venit in triclinium cum toto illo apparatu ſuperior: qui ubi primùm cum ſanctiſſimo ſacramento apparuit, omnes in ſignum venerationis conſurrexêre, demiſſiſque capitibus, etiam caputia ſinguli, ne agnoſcerentur attraxere, eoque facto rurſum omnes conſedere. Tum juſſi à ſuperiore dicere quinam eſſent, & quid requirerent, omnes capita inclinarunt. Denique qui præcipuus inter illos videbatur, omnium nomine dicere cœpit, omnes ejuſdem ordinis religioſos fuiſſe, magnaque ex parte doctores, ſuperiores, Baccalaureos, lectores, aliorumque officiorum curatores, omneſque propter ambitionem, ſuperbiam, invidiam, aliaque id genus vitia, ſententiam damnationis accepiſſe. Divinitùs etiam juſſos comparere eo loco ut monerent eos, cæteroſque ejuſdem ordinis Religioſos, ut beneficio vocationis reſponderent, quando ipſi eo neglecto, æternis nunc flammis arderent. Ejus dicti veritas ut omnibus innoteſceret, monuit eos ut oculos in ipſos conjicerent: quo dicto omnes ſuperiore veſte diducta, ardore flammæ conflagrare viſi ſunt. Tunc ille primarius, menſam manu in ſignum diſceſſus percutit, & ilicò omnes evanuêre, relictis omnibus ut par eſt, ingenti horrore perculſis. Quæ ſi ita ſint: ſi inter integerrimos ſacerdotes, inter viros Religioſos, inter integerrimos variorum ordinum ſuperiores, inter ſanctiſſimos Eccleſiæ optimates, non unus, ut vidimus, perverſus repertus eſt, quid de ſæcularibus ſentiendum eſt? quis ſincerum magni Chryſoſtomi de civibus Antiochenis judicium, ut ſeverum incuſabit, ſcilicet ex millibus unum vix ſalvari? Cùm fatendum ſit complures urbes hoc corruptiſſimo ſæculo reperiri, quæ perverſis ſuorum moribus, ac vitæ licentiâ Antiochiæ nihilo concedant. Quod quo „perſpectum habeas cape quamcumque „vis ex civitatibus celebrioribus, in quibus „puræ & ſinceræ Religionis atque doctri„næ exſtent adhuc veſtigia. Perambula „porro, non dico tabernas & loca publi„ca (ea enim ferè mendaciis, impoſturis, „ebrietatibus ſunt dicata) ſed domos vici„norum, & audies undique murmura, „mendacia, execrationes, juramenta, bla„ſphemias &c. adi aulas, tribunalia, officinas, nundinas, militiam, fora, naves, currus, privatas ædes, & ibi puerorum, adoleſcentum, puellarum, virorum, ſenum corruptiſſimos mores intuere. Perjuria, fraudes, convitia, odia, temulentiam, laſciviam obſerva, profectò ſenties ſententiam Chryſoſtomi, ſcilicet milleſimum vix ſalvari, à quibuſdam ut benigniorem ac laxiorem meritò reſtrictam fuiſſe, qui è decem millibus, unum dumtaxat ſalvandum aſſeverant. Tenuit hoc mordicus B. Nilus vir miræ ſanctitatis, qui floruit ante ſexcentos annos, fuitque fundator monaſterii Criptæ ferratæ juxta Tuſculum, in quo, inquit Cornelius, ejus tumulum vidi & colui. Hic cùm viſitaretur à primoribus Conſtantini Imp. codicem quem præ manu habebat aperit, & fortè fortuna incidit in illud divi Simeonis: quod *ex decem millibus vix reperitur una anima his temporibus, quæ ſalvetur.* Quibus conſternatis dixit: ſi demonſtravero vobis magnum Baſilium, & Chryſoſtomum, & Ephrem beatiſſimum, & Theodorum Studitam, ſed & Apoſtolum ipſum, nec non S. Evangelium, eadem ſentientes, & dicentes, quid patiemini vos, qui Spiritui Sancto adverſamini? monuitque *niſi virtute & magna virtute præditi fueritis, nullus vos liberabit à pœnis inferni.* Hæc ad Theophylactum, alioſque viros principes ac literatos fideles. O verè pauci electi! è decem millibus unus. Hoc *terribile eſt valdè, clamat* (Gregorius) *multi ſunt vocati, pauci verò electi, quia ad fidem plures veniunt, & ad cæleſte regnum pauci perducuntur.* Infallibili id ipſum ſyllogiſmo probat præclarus Theologus Didacus Ruiz de prædeſt. *diſp.* 54. *ſec.* 3. & *ſect.* 6. ubi & pauciores viros quàm fœminas, ſalvari, variis argumentis deducit. Unum hîc, ut quorundam petitioni ſatisfaciam, addendum fuit. Si tam immenſus futurus eſt damnatorum numerus: quis locus eos capere ſufficiat, cùm inferorum carcer, in

centro

Lud. Gran. dux pecc. l. 1. c. 26.

Baron. a. 986. Corn. in Iſa. c. 17. v. 5.

Greg. hom. 19. in Evang.

centro terræ anguſtiſſimus ponatur. Ad ,,quod Reſpondeo cum Leſſio, etiamſi ,,ſingulis corporibus damnatorum demus ,,ſex pedes quadratos (qui abundè ſuffi-ciunt, cùm ſint qui velint compingi ſicut haleces in vaſe, igne pro ſale mediante) ,,tamen una leuca, id eſt, menſura viginti ,,millium pedum cubicè ſumpta, capere ,,poterit pluſquam octingenta millia mil-,,lionum corporum. Octingenta millia ,,millionum!

Leſſ. de perfect. l. 13. cap. 24.

Corn. in Matt. 7. v. 14.

O verè *lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, multi ſunt qui intrant per eam.* Octingenta millia millionum, verè multi: inter quos, ne & vos numeremini, *contendite intrare per anguſtam portam,* ut inter electos, eoſque paucos inter, æternum beatos adſcribi, cum paucis in æternùm Deo, ſummo bono frui valeatis: quare hoc verbulum *pauci* numquam recedat à corde, quod velut horrendum & inauditum tonitru, magnam orbis partem è vitiorum veterno excitavit: ex urbibus in antra, in diſertas ſolitudines non paucos expulit: hoc verbum *pauci* tot invictiſſimos Chriſti Athletas in cataſtas, in equuleos, in rotas, in rogos, in cruces, & beſtiarum fauces, in armatas tortorum manus egit, in paucis conſtantes: quorum una ominum vox erat; mori nobis facile eſt, modò demum inter paucos & electos vivere contingat. Ludat gladius in jugulis noſtris, modò paucis illis ſed beatis annumeremur. Hæc vox *pauci* tot proſtitutæ nequitiæ mortales, è vernantibus luxuriæ pratis, in domum luctus & pœnitentiæ compegit, quibus ſatius erat inter paucos ſalvari, quàm cũ multis perire. Ecquis veſtrûm hoc anguſto tramite ſibi portum ſalutis non quærat? Ecquis veſtrûm non liberè profiteatur? ſi unus ego, vel mille cruces veſtiri poſſim, non abnuam; ſi vel mille cervices ſecuri ſubiicere, nullam ſubtraham, ormenta pro fomentis habebo, modò ad illam paucorum in paradiſo ſocietatem admitti queam.

Matt. 7.

Luc. 13.

EMBLEMA XLVIII.

Erat quidam regulus. Ioan. IV

IMPERET ILLIS. *Ovid. 2. Metam.*

DOMINICA VIGESIMA POST PENTECOSTEN.

Quatuor animi ferociores paſsiones, velut effrænes equos domare regium eſt.

§. I Imperare ſibi maximum imperium eſt. *Seneca Epiſt.* 113.

§. *II. Quatuor animi paſsiones frænare, regium eſt.*

§. *III. Infelices exitus eorum qui ab hiſce quatuor affectibus abrepti aut diſcerpti ſunt.*

§. *IV. Quoniam paſsiones frænando, earum perfectum dominium ac imperium obtinuerint.*

DOMI-

DOMINICA VIGESIMA
POST PENTECOSTEN.

Erat quidam Regulus. Ioan IV.

Hiſt. Turc. *Bern. in Epiph.* Vbi eſt qui natus eſt Rex Iud.

FEROX ille Turcorum Imperator Mahumetes, in regia ſibi inſignia delegit quatuor characteres Græcos, inſolentis animi haud obſcuros indices: præferebantur ei in ſcuto aureo de picta quatuor Betha, B. B. B. B. quibus hæc paucis exprimere volebat: Βασιλεύς, Βασιλέων, Βασιλεῦσι, Βασιλέυων. REX, REGUM, REGENS REGES. Fuit, qui effrænem hominis arrogantiam ferre non ſuſtinens, quatuor hiſce Græcis elementis ſubſcripſit:

BELLUA, BELLUARUM, BELLUATIM BELLUANS:

Plato lib. 7. de legib. Omni enim belluâ, ut divinus Plato ait, intractabilior homo eſt, qui iræ, qui cupiditati, qui libidini, qui arrogantiæ fræna laxarit; eos verò effrænes animi motus frænare, hoc verè imperare, hoc regnare eſt, ut rectè Seneca Philoſophus:

§. I.

IMPERARE SIBI, MAXIMUM IMPERIUM EST. *Sen. Epiſt.* 113.

HUc concinit, ac conſonat Tragœdus:

Sen. chor. 2. Thyeſt.

Regnum non faciunt opes,
Non veſtis Tyriæ color.
Rex eſt, qui poſuit metus,
Et diri mala pectoris:
Qui tuto poſitus loco,
Infrà ſe videt omnia.

Non alto ſolio conſedere, non ampliſſimos exercitus ſub ſignis numerare, non jura populis dare, & ad ultimam Thulen ſibi regiones ſubjugare, regnare aut imperare eſt:

Latiùs regnes avidum domando — *Horat. lib. 2. Ode 2.*
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Ita quondam Syneſius de Rege cenſuit: *Illud profectò primarium ac ſummè regium eſt, ſui ipſius Regem eſſe, mentémque domeſticæ belluæ, quaſi moderatricem præficere: neque cum infinitis propemodum hominibus dominari velis. ipſum turpiſſimum, dominis ſervire voluptati, dolori,* (ſuperbiæ) *& quæcumque his affines belluæ, ſuum in animali domicilium habent.* Vultis vel ex nominis Etymo hujus rei veritatem pleniùs eruamus? Auguſtinus lib. 5. de civit. cap. 12. quærit, unde Reges ſibi nomen uſurparunt, & ait: *Non Reges, aut Domini, à regnando atque dominando; cùm & Reges utiq; à regendo, dicti meliùs videantur.* Cur autem *à regendo*, dilucidè exponit S. Iſidorus: quia *Reges, à rectè agendo, vocati ſunt.* Ex quo conſequens eſt, viros juſtos qui nullis, nec amoris, nec rancoris, doloris, aut timoris, affectibus abripiuntur, aut tentationum motibus ſuccumbunt, verè Reges eſſe, & nuncupari. — *S. Iſid. lib. de ſummo bono.*

Luc. 20. Sanctus Lucas: *Multi Prophetæ & REGES voluerunt videre, quæ vos videtis.* Matthæus verò c. 13. ait: *Multi Prophetæ & juſti.* Ven. Beda: *Quos Lucas multos prophetas & REGES dicit, Matthæus apertius Prophetas & juſtos appellat: ipſi enim ſunt REGES magni, qui tentationum ſuarum motibus non conſentiendo ſuccumbere, ſed REGENDO præeſſe noverunt.* — *Beda lib. 3. cap. 43 in c. 20. Lucæ num. 24.*

Sanctus Leo ſerm. 1. Quad. *Si cupiditates corporis fuerint fortiores, turpiter animus amittet propriam dignitatem, & perniciosum erit eum ſervire, quem decuerat imperare; ſi autem mens rectori ſuo ſubdita; & ſupernis muneribus delectata, terrenæ voluptatis incitamenta calcaverit, in ſuo mortali corpore re-*

gnare peccatum non ſiverit, ordinatiſſimum tenebit ratio principatum. Hoc regnum ambire, invadere, occupare, ipſumque tyrannum, qui contra jus & fas id nobis præripuit, ſubjungare, jure quivis meritiſſimo poteſt: S. Eucherius Epiſcopus Lugdunenſis illud Lucæ 14. *Quis* REX *iturus committere bellum adverſus alium Regem.* ſic ad mores traducit: *Rex eſt unuſquiſque fidelis, qui ſeipſum, & virtutum exercitum, qui in eo eſt, benè regere novit. Hîc autem adverſus alium Regem bellum committit: per quem diabolum intelligimus.* Peccatum Apoſtolus intelligit ebrietatem, luxuriam, iram &c. dicens: *Non ergò* REGNET *peccatum in veſtro mortali corpore ut obediatis concupiſcentiis ejus.* Indolendum hoc graviſſimè, quod ut Euſebius Emiſſenus queritur: *Tyranno dominatu malitia in nobis regnat*; cùm tamen ea ſimus origine nati, ut omnes Reges eſſe valeamus. Quod vel Ethnici ſuis inculcarunt. REGIUM *eſt*, inquit Tullius, *non modò homini nemini, ſed ne cupiditati quidem ulli ſervire.* Sic Catonem majorem dixiſſe meminit Plutarchus; *Eum demùm optimum, & laude dignum* IMPERATOREM, *qui propriis affectibus* IMPERARET. Quare ſi vis regno ampliſſimo dominari, *ſi vis*, ut gentilis Philoſophus loquitur, *Omnia tibi ſubiicere, te ſubiice rationi. Multos reges, ſi ratio te rexerit*, multos affectus, deſideria, anxietates, perturbationes reges, *ſi ratio te rexerit.* Quin ut Poëta canit.

S. Eucherius hom. in commem. unius Mart.

Ad Rom. 6.

Euſeb. Emiſſ. hom. 4. in Epiph.

Cic. orat. pro Sylla.

Sen. Epiſt. 37.

Claudian.

——— *tunc omnia jure tenebis,*
Cùm poteris REX *eſſe tui.*

Tunc tot Regibus imperabis, quot paſſiones ſubegeris. Tunc quod ſtolidè Mahumetes ſibi aſſumpſit, tibi debito encomio adſcribetur: *Rex Regum, Regens Reges.* Gregorius in Pſal. 101. *Reges ut ſerviant Domino.* Per Reges eos intelligit, *qui animorum ſuorum motus, ſecundùm Dei voluntatem dirigunt, eiſq; Regum more dominantur: dum in rationis eminentia quaſi in regali ſolio præſidentes, repugnantia quæque ſervituti ſubiiciunt, & placatis omnibus, æquitatis leges, & innocentiæ jura in ſeipſis diſponunt.*

Præſtantiſſimus quibuſdam videri poſſet, Seſoſtris Regis Ægypti triumphus, qui Reges quatuor à ſe ſubactos, jumentorum in morem, currum ſuum protrahere coëgit. At nimium quantùm omnem hujus inanem pompam exſuperarint, qui quatuor potentiſſimas paſſiones, in homine prædominantes, frænarint, ac rationi ſubjugarint. Tunc verè Reges præ Seſoſtre, longè in cælum efferendi. Auguſtinum audite in Pſal. 2. *Et nunc Reges intelligite: nunc*, inquit, *intelligite, jam Reges, id eſt, jam valentiùs regere, quidquid in vobis ſervile aut beſtiale.*

Fugit Chriſtus, & abſcondit ſe cùm vellent eum facere Regem, ac palàm conteſtatus eſt regnum ſuum non eſſe de hoc mundo, ſed regnum ejus & imperium quod in te, omneſque humanas paſſiones (ut jam videbimus) exercuit, adeò non fugiendum nobis eſſe perſuaſit, ut hoc ſummis votis in dies implorandum ac impetrandum contendat: *Adveniat regnum tuum.* Noſtis quale illud regnum ſit? *Præſidet unuſquiſque ſibi quâdam poteſtate regali, ſi coerceat in ſe corporis luxus, & ſervituti redigat carnem ſuam. Ideoq; dictum eſt regnum Dei intra vos eſt.* Hoc regnum conſequuntur ii, *qui carnis concupiſcentiis edomitis regnum fiunt Dei, in quo mens imperat non reluctantibus famulis corporis ſenſibus.* Quod quo in pretio habendum quamque omni terreno dominatu antecellat orator aureus eloquatur: *Non ita veneratione dignus eſt Imperator in regio ſedens ſolio, diademate redimitus, atque homo qui rationi in ſolium dominatus ſervilium paſſionum ſubjectarum & imperio, quod in illas exercet, tanquam ſplendido quodam revinctum caput habeat diademate. Quid enim, quæſo, prodeſt purpurea veſtis, & corona gemmata, quando paſſionum captiva fuerit anima?*

Amb lib. de Iſaac & anima c 4.

Aug. l. 1. de ſerm. Dom. cap. 2. Beati pacifici.

Chryſoſt. tom 3. ſerm. Si eſurierit inimicus tuus.

§. II

Quatuor animi paſſiones frænare ac ſubjugare regium eſt.

SApit hîc illud Ambroſii, cujus verbum *dulci dulcius ambroſia*, qui ubi cor humanũ quadrigæ comparaſſet, ſubdit: *Sunt autem ejus velut quatuor equi, quatuor affectiones: ira, cupiditas, voluptas, timor.* Cui mel-

Catul. Eleg. 100.
Amb. lib. 3. de Virg.

Bern. de jejun. ſerm. 2.

melleus Doctor accedens, ſic quemque commonet: *attende ſolerter quid diligas, quid metuas, unde gaudeas aut contriſteris: totum enim cor hominis in his quatuor affectionibus eſt.*

Bern. ſerm. 85. in Cant.

Unde alibi idipſum inculcans ait: *Iram, metum, cupiditatem & gaudium, veluti quendam animi currum, bonus auriga.* Hunc currum prudentiſſimè Carolus Scribanus & rexit, & ſuos regere docuit: hoc argumẽto ſit, ex cognomine Martini Hardy petito, quem olim monebat, ſi tranquillam in Societate vitã ames: *Soyez touſiours Hardy.*

P. Rho virtutum hiſt. tit. prudent in fine p. 550. D. Thom. 1. 2. qu. 25.

Eam porro fortitudinem *hac alba veluti quadriga feliciter invehi: ſi nihil ſperaret, timeret nihil, nihil unquam peteret, aut recuſaret nihil*, ad quod S. Thomas illo Boëtii nos hortatur.

Gaudia pelle, pelle doctor timorem:
Spemque fugato, nec dolor adſit.

Hi quatuor effrenes equi, quatuor hæ feroces animi belluæ, frænandæ ac ſubjugandæ ſunt, ne hominẽ crudeli lanienâ horrendùm diſcerpant ac dilanient.

V. Fabri Dom. 5. poſt. Pent. conc. 2.

Carolus V. Invictiſſimus Imp. Neapolim ingreſſus, fortè ſuper urbis portas indomitum equum, ſine fræno ſcitè depictũ contuitus, intellexit hunc equum urbis ac libertatis Neapolitanæ ſymbolum eſſe, ac proinde ilico ſubjecit: rectè ſe habet, faciam brevî frænum habeat. Quod impoſuit, dum munitiſſimã arcem urbi imminentem, exſtrui curavit, quam *la Briglia*, id eſt, frænum vocitavit. Homo velut equus raptatur indomitus, niſi rationis fræno, quam Deus in capite quaſi in arce locavit, compeſcatur; quod Iſidorus commonet: *rationem iræ & cupiditati, aurigæ in morem inſidere oportere.* Quod vel gentilis agnovit, dum dixit: *nihil virtute fortius, omnes honeſti ac decori habenas immittens, aurigæ munere fungitur, duratque quo lubet.*

Iſid. l. 3. epiſt. 10.

Seneca l. 3. epiſt 318.

Equi quantumvis feroces ac bellicoſi, arte tamen exercitioque domandi & percolendi ſunt: his (ut olim equiti) ſcholæ etiam datæ & Magiſtri. Schola erant hippodromus & campi: hîc primum vitia dedocebantur, deinde docebantur bonos mores, inceſſus, ſaltus, flexus, curſus, inſuper & ingeniculare, menſæ accumbere, choreas ducere. Ut jam quaſi poſitâ feritate, humanitatem induiſſe videretur. Ne poëtarum hæc cenſeatis, Trajano Imperatori (ut Dio Caſſius refert) cum exercitu Armeniam ingreſſo, terræ illius Reges ac ſatrapę obviam pro ceſsêre, inſtructi muneribus, quibus vel bellatoris iram flecterẽt, vel victoris felicitati quaſi litarent. Et agebat horum munerariorum partes præcipuas equus, qui inter ea dona pretio non infimus, gratiâ certè ſummus eminebat; doctus ſcilicet & domitus flexis poplitibus Cæſarem veluti numen quoddam adorare, & ſubmiſſo ad pedes ejus capite, favorem illius brutæ, ut ſic dicam, humanitatis officio eblandiri, quod apud Italos & Hiſpanos dein vulgare fuiſſe comperio. Pergit hîc porro Juſtus Lipſius dicens: quid, „quòd geſticulari, ſaltare, cõvivari, & decumbere, pyrrhicas edere, & quæ ipſi „homines ægrè exprimant, in theatris „olim ſunt viſi. Plutarcho moroſè hoc accredat aliquis: ſed quis non Julio Cęſari „Scaligero, novello & oculato teſti? equũ „puſillum, inquit, deformem circumduce„bat agyrta quidam cujus juſſu, atque et„iam ſolo interdum nutu, mira ille face„ret. Ambulare, ſuccuſſim properare, cur„rere, ſaltare vel quadrupes vel bipes. Vi„num bibere, inquit, vidimus, poſteriori„bus inſidentem anteriores pedes ad pa„teram ferre. Pelvim ſive malluviũ cru„ribus ſuſtinere, quaſi à tonſore lavaretur.

Strabo l. 3. Dio Caſſ. l. 49. V. Herm. Hugo de milit. equeſt. lib. 1. c. 1. Lipſius epiſt. ad Belg. cent. 3. epiſt. 56.

Aliud non leve docilitatis argumentum eſt: narrat Gregorius Toloſanus Epiſcopo cuidam præſtantem fuiſſe equum, quẽ Epiſcopi frater, homo militaris, tam vehementer ambiebat, quàm Epiſcopus amabat. Is homo cùm ſciret Epiſcopum (dum iter equo faceret) ſolitum canonicas preces recitare, clanculum ſæpius equũ Epiſcopi inſcendit, aſperaque voce identidem repetens exordium illud canonicarum precum, *Deus in adjutorium meum intende*, ſimul equum calcaribus ſtimulabat adeò, ut equus aut calces excuteret, aut in pedes ſe erigeret, ad excutiendum vectorem. Id ergo cùm feciſſet frequẽtiùs, equum tandem eâ precum præfatione admoni-

L. 13. de Repub. c. 13. §. 4. Herm. Hugo de milit. equeſt. l. 3. c. 3.

monitum territumque aſſuefecit calcitrare. Epiſcopus fraternæ Sycophantiæ ignarus, preces (fortè equo vehens) cùm de more ordiretur, ecce tibi equus, ſolitâ precum inchoatione auditâ erigit ſe, excutitq; ſeſſorem. Tum Epiſcopi frater „(qui hanc ſcilicet anſam dudum captarat) equum ſternacem ut ſibi Epiſcopus „daret per inſignē aſtum impetravit. Ridere vos video: audite & hiſtoriolam cū „riſu pariter. Sybaritæ olim deliciis & „luxu perditi, vel proverbio locum fecêre. Inter alia, iſti equos adſuefaciebant „in convivium venire, ſaltare ad tibiam, „pedes anteriores tollere, iiſque vice manuum geſtus certos edere, velut peritos „quoſdam cheironomantas. Quibus tandem, aliiſque pluribus ſubnectit Lipſius, „hujus animantis, *mira promptaq; obedientia effecit, ut in ipſis ſacris libris* EQUI ET EQUITATUS *piorum animas ſignificent: quæ Dominū videlicet ſeſſorem rectoremq; accipiunt, neque ex ſuâ libidine, ſed ejus arbitrio flectuntur.* At longè efficacius illud Hipponenſis præſulis monitum: *Domas equum; quid daturus es equo tuo cùm te cœperit portare, manſuetus ferre diſciplinam tuam, obedire imperio tuo eſſe jumentum, hoc eſt adjumentum infirmitatis tuæ? quid ei retribuis? quem nec ſaltem ſepelis cùm mortuus fuerit, ſed diſcerpendum volatilibus proiicis. Domito tibi Deus hæreditatem ſervat, quod eſt ipſe Deus.* Hâc ſimilitudine uſus Apoſtolus, ait: *Equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.* Et hominem reperire erit, qui ſe à ſuis brutis paſſionibus abripi ſinat? in ejuſmodi meritò inſurgit Philoſophus Romanus: *Quid prodeſt equum regere, & curſum ejus fræno temperare, affectibus effrænatiſſimis abſtrahi,* nunc inſperatâ victoriâ efferri, nunc inopinato nuntio geſtire, nunc improviſo infortunio deiici, nunc repentinâ injuriâ exſtimulari. Qui affectus ut potentes ſint, ratione tamen, haud aliter quàm generoſiis equus domari poſſunt. Ita Tullius de officiis ſuos docuit. „Equos „propter crebras contentiones, præliorū „ferocitate exultantes, domitoribus tradere ſolent: ut iis facilioribus poſſint uti; „ſic homines ſecūdis rebus effrænatos, ſibi „præſidentes, in gyrum rationis & doctrinę duci oportet, ut perſpicaciùs rerum „humanarum imbecillitatē, varietatemque fortunæ ferre queant.

V. Interpretes.

Aug. ſerm. 4. de verbis Domini.

Iac. 3.

Sen. Epiſt. 88.

Tempore paret equus lentis animoſus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos. *Ovid. l. 4. Triſt. El. 5.*

Homo verò quò provectior, hoc motus animi magis efferatos, ſi domare negligit, experiri conſuevit. Hinc in quibuſdam elati animi inſolens faſtus, in aliis projecta libido, in nonnullis ſubiti terrores ac metus, in compluribus leviſſimâ de causâ vehemens effervescens ira. Quæ omnia ut feritate ſuâ, & equos & tauros, & elephātos, & leones, immaniſſimas belluas adæquent, nihilominus ubi has ratione domari poſſe oſtendero, & in illas ſibi imperiū eſſe fateantur, neceſſum eſt. *Ratione ſumus fortibus fortiores, tauros domamus ut arēt, equos frænamus.* Et Chryſ. hom. 29. in Acta: *In Indiâ magna illa beſtia & terribilis elephantus, puero 15. annor. cum magnâ alacritate cedit & ſubditur. Si elephantos & equos feroces ſtudiis conſtringimus, multò magis poſſemus affectiones à quibus trahimur.* Inter ſacras parœmias hæc Sapientis narratur: *Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pavebit occurſum.* Hunc tamen homo domare, cum hoc tanquam cū agno ludere viſus eſt. Talem, inquit, diſertiſſimus Orator Lanuza vidi annis prȩteritis cicurem & manſuetum: quem quātumvis canes inconditè allatrarent, ne oculos contorſit. Talem circumducebat hiſtrio, de quo ſuprà, qui ut populum inuſitato ſpectaculo cogeret, in leonis rictum caput ſuum ingerere conſuerat. Quæret hîc fortaſſis abs te quiſpiam cum Auguſtino: *Vnde beſtias tam immanes domare potuiſti? nunquid eis æquaris viribus corporis? quâ ergò virtute ingentes beſtias domare potuiſti? fremit leo, quis non timeat? & tamen vnde te intelligis fortiorem? non corporis virtute, ſed mentis ratione interiore.* Joan. Paulus Chiezia Card. in ſymbolum ſibi delegit leonē capiſtratum, hoc lemmate ſubjecto:

Baſil.

Proverb. 30.

Garſias to. 1 pag. 512.

Aug. ſerm. 4 de verbis Domini.

——— *Dies & ingenium.*

Alludens ad illud Poëtæ:

Longa dies homini docuit parere leones.

Cicu-

1. C. Scat der gheiont-heydt. *Eccle.* 10.

Cicurem leonem duxit ex Africâ Joãnes Auſtriacus; in eadem primus mortalium leonem ſubjugavit Hanno Carthaginenſis: M. Antoninus ad currum jungi vidit. Tu verò es *in domo tuâ ſicut leo* rapiens & rugiens, *evertens domeſticos tuos.* Fuit leo Barcinone, qui ut iram cohiberet tanto animoſe compreſſit, ut ſubitò exanimatus conciderit. O pudor! exclamat auctor aſceticus, cùm æſtiment feræ, virtutem pretio vitę. Chryſ. ſerm. 2. in Gen. *Subigendæ ſunt ac domandæ à ratione alienæ ac belluinæ cogitationes, ferociores & immaniores, earumque dominatus rationi committendus. Et quomodo fieri poteſt dicet aliquis ut belluinam cogitationem quis ſubigat? quid ais mi homo? leones ſubigimus, eorumque animos cicures reddimus, & dubitas an cogitationum feritatem ad manſuetudinem poſſis traducere? tametſi leoni naturalis eſt feritas, præter naturam verò mãſuetudo; tibi verò contra, naturalis eſt benignitas, feritas verò præter naturam. Ergóne qui id expellis quod eſt naturale & animæ belluæ inſeris, quod præter naturam eſt in tua ipſius anima. quod naturale eſt non poteris conſervare? quis hoc ſummæ non tribuat nequitiæ? nam in leonis animâ præter hanc, difficultas eſt altera; eſt enim expers ratiocinationum anima belluæ; at in anima tua eſt ratio, eſt Dei timor, multumque ex multis partibus auxilium oſtenditur: ne igitur prætextus & excuſationes prætendas.* Sed ratione quâ in omnes, etiam efferatiſſimas feras dominaris, tibi ipſi indomitos animi motus ſubigere ac ſubjugare ſtude. Ac paſſiones contrariis virtutibus ſubjugare ſtude: *nobile* porro *regnum poſſidet qui in corde ſuo deditus ſervitutibus vitiorum, præſidet vrbibus; ſolus is regnat qui diſpoſito cordis imperio, ad leges rationis ordinat totam familiam motuum interiorum & exteriorum. Si inſurgit rabies leonina, premitur per patientiam; Si petulantia hirci, per abſtinentiam; Si ferocitas apri, per manſuetudinẽ; Si ſuperbia unicornis, per humilitatem.* Aliàs homo velut equus raptatur indomitus, & in certiſſimum præcipitium abripitur, aut certè ab hiſce quatuor affectibus, velut à quatuor equis miſerè dilaniatur.

Nieremb. hiſt. nat. pag. 7.

Bern. de interiori domo, c. 24.

§. 3.

§. III.

Infelices exitus eorum qui ab hiſce affectibus abrepti, aut diſcerpti ſunt.

Lucianus in Cynico refert equitem furibundo ac ſternaci equo conſcenſo, præcipiti curſu per devia & avia abreptũ; cùm fortè ab obvio rogatus, quò tam cõcitatè pergeret? equum demonſtrans, reſpondit: *quò illi libitum eſt.* Ita ſi quis à vobis ſciſcitari voluerit, quò pergatis, quò feramini? nil aliud reſpondere poteritis, quàm quò ira, quò libido, quò cæteræ affectiones animi impulerint. Quibus certè longè gravius, quàm hujuſmodi equiti exitium imminere, nemo quiſquam inficiabitur. Cecinit hoc olim Pelignus vates:

Aldrov. de quadrup. pag. 11.

Vt rapit in præceps durum ſpumantia fruſtra
Ora retentantem, durior oris equus.

Ovid. l. 2. am.

Haud aliter *inferni raptoris equi*, quos meritò belluinas paſſiones dixero, animum & corpus in altiſſimum miſeriarum præcipitium abripiunt. Et quoniam, ut Lipſius ſcitè notavit, ingenium equorum, penè ad hominis eſt, imò & vetuſtas adeò adſidere noſtræ naturę voluerit, ut etiam jungi poſſe & miſcere in Centauris docuerit, ab equis documenta petamus. Ac primùm quidem inducit, idem Lipſius ex Plinio Antiochum Regem, cùm prœlio Gallos fudiſſet; Contaretii ducis, qui ceciderat, equum inſigni ſpecie conſcendiſſe: atque hunc indignatione accenſum, ſpretis lupatis, in abrupta iſſe, ſeque & equite unà afflicto. Alterum de Carolomanno refert Æmilius, filius is erat Ludovici Balbi Regis Galliarum; qui impetu effrænis equi, intra humile oſtium illatus, corporis compagem ſolvit, & miſerandum interiit. Ea re prudenter magnus ille Sfortia præcepit Franciſco filio: *ne unquam indomiti oris equo uteretur*, doctus periculo ſuo, ait Jovius: memorabat namque ſe ab equo (cui ob oris contumaciam draconi nomen erat) in foſſam aliquando præcipitatum, nequidquam retinentem fræna, cùm Braccianus hoſtis ex inſidiis ſibi immineret. Habetis & ſtupetis, imò & doletis hanc rabiem in equis longè ſuperiorem

Lipſius epiſt. ad Belgas cent. 3. epiſt. 56.

Hugo de mil. equeſt. pag. 164.

riorē in vobis ipſi cognoſcite. Inter aulicos Rudolphi II. Cæſaris fuit è Magnatibus Imperatorii cubiculi, qui mane frigidā allaturus ſuo Cæſari ad lavandam faciem, vitrum ferebat cryſtallinū; ſed quia operculum excidit incauto, præ rabie totum poculum humi alliſit cum dicto: habeat diabolus & equum qui rapuit exphippiū. Sic uno jactu quadringentos Philippeos abjecit, tanti enim cryſtallinum illud æſtimabatur. Xenophon ferociam in equis, ſimilem eſſe iracundiæ hominum pronūtiavit; & vulgari parœmia ubi quis irâ excandeſcere incipit, equum inſcendere dicitur. Quàm verè attendite: unus Seneca totis tribus libris de ira plures nobis commemorat, quos ira conflixit, quàm quos equus contrivit: *parum agilis eſt puer; aut tepidior aqua potui, aut turbatus torus, aut menſa negligentior poſita &c. in rabiem agit verſus calix.* Egit Pollionem, qui ob calicem vitreum confractum, famulum murænis devorandum objecit. Calamus à regio dynaſta minus benè aptatus, Conſtantino ſtomachū adeò commovit ut ilicò trucidari præceperit. Alius ob capum non benè aſſum, cocum veru affixum torreri juſſit. Alius puerum vivum comburi, quia ſtato tempore ſe à ſomno non excitaſſet, ut ſuprà commemoravi. Wenceſlaus quia prægustator minus ſapida pocula propinarat, ab effræni iracundiâ vivis ereptus eſt. Baptiſta Mirandulanus Ferrariæ in duello adverſarium equitem eques aggreſſus, territum in fugam verterat, cùm è veſtigio ipſe victor in equo nutare, exanimari, corruere, & ſine vulnere exſpirare, attonitâ ſpectantium coronâ, nimiáne irâ, gaudiúmve, hominem extinxiſſet, ita ſe & ſuos perdunt ac perimunt. Ex quibus rectè concludit Baſilius: *Non eſt igitur culpandum corpus iis, qui rectè de illo ſentire volunt: quemadmodū enim bonus eſt equus, & quantò naturâ ſuâ velocior, & ferventior, tantò melior; & tamen auriga, & gubernatore opus habet, utpotè expers rationis: qui ubi aſcenſorem ſenſerit, illo in ſuum commodum utetur; ſi verò malè ducet, in præceps aliquando cum ipſo ſeſſore auferetur.* Quis nunc miretur Eccleſiaſten ab equo ſimilitudinem petere: *Equus indomitus evadit durus, & filius remiſſus evadet præceps.* Si equus dum ætas tenera & docilis eſt non flectatur, non monſtretur greſſus gloremare ad nutum domitoris, ſi calcaribus non ſubigatur, ſi lupatis non infrænetur, intractabilis evadet, franget frænos, & ſeſſorem innatâ proterviâ in præſentiſſimum exitium præcipitem aget. Idipſum hominibus uſu venit ſi ſuæ libidini, iræ, avaritiæ, arrogantiæ relinquantur. Nam ut rectè Plato & Polybius teſtātur: nullum ex reliquis animantibus atrocius fit homine atque efferacius, ſi ſibi relinquatur, & ſuæ libidini, iræ, dolori, amori fræna laxarit. Quid enim aliud de hujuſmodi imperito aut phanatico aliquo auriga expectandum eſt, quàm quod Phaëtonti aut Hippolyto accidit, ut quatuor hiſce equi in diverſa abrepti, dominum ſuum perdant ac miſerè diſcerpant? ſupplicii genus perquam truculentum ſemper habitum fuit, à quatuor equis hominem in partes diſcerpi. Ita Metius Suffetius, ut Livius teſtatur, ob proditionem & defectionem, regiis omnibus ornamentis exutus, quadrigis in diverſa nitentibus alligatus eſt, ejuſque corpus agētibus lictoribus, & vi equorum trahentium, utroque ſpectante Romanorum & Sabinorum exercitu, in partes diſcerptum eſt: ita ſub Carolo Magno dum Ganalonus Dux exercitus magnâ militum manu ad hoſtes defeciſſet, iis debellatis, Ganalonum proditionis convictum ferociſſimis quadrigis diſtractum fœdè laniavit. Sanè in re obſcurâ ſi conjecturam adhibere licet, cauſam non reperio, cur perfidi vulgò ac proditores ſoleāt quater equis diſcerpi, niſi ut acerbiùs recordentur, ſe à ſuis cupiditatibus abreptos fuiſſe. Unde Mediolanenſis Antiſtes: *Currus,* inquit, *eſt anima habet equos bonos vel malos; boni equi virtutes ſunt animæ: mali equi, paſſiones ſunt corporis. Bonus ergò rector malos equos reſtringit, & revocat; mali equi* IRACUNDIA, CONCUPISCENTIA, TIMOR, INIQUITAS. *interdum ipſi equi inter ſe diſſident, & aut iracundia protendit aut timor, & ſe invicem im-*

pediunt

Drex. gymnas pat p. 3. c. 1 §. 3.
Aldrov. de quad. p. 112.
Sen. l. 2. de irae. 25.
Sen. l. 3. de ira c. 20.
V. Dom. 6. poſt. Epiph. §. 2.
Binet agrorum ſchola cap. 13.
Drexel. Tribun. lib. 1. cap. 3. §. 3.
Baſil. conſt. monaſt. c. 3.
Eccl. c. 30.
Livius lib. 1 Dec. 1.
Sabel. l 8. cap. 8.
Amb. lib. de Iſaac. cap. 8.

pediunt & curſum retardant in cælum; hominem verò hi Plutonis equi ad inferos devehunt. Qui ſi domiti fuiſſent, non ſecus ac equi illi ignei Eliæ ſic dictus, quaſi ἥλιος, ſcilicet Sol, nos pariter ad ſuperos pernici curſu tranſtuliſſent.

§. IV.

Quinam paſsiones ſuas frænando, earum perfectum imperium, ac dominium obtinuerint.

Chriſtum Servatorem noſtrum paſſiones habuiſſe, ſed & perfectiſſimũ in eas imperium, compertum eſt.

3. pa. q. 15. art 4. D. Thomas: *Propriiſsimè dicuntur paſsiones animæ, affectiones appetitus ſenſitivi, quæ in Chriſto fuerunt, ſicut & cætera quæ ad naturam hominis pertinent.* Quod ibidem Auguſtinus confirmat, & Bernardus: *Quia veram humanæ carnis & animæ ſubſtantiam ſuſcepit, veram utriuſque naturam, nec corporis illi defuerunt, nec animæ paſsiones. Sciendum tamen,* inquit, *quod hujuſmodi paſsiones aliter fuerunt in Chriſto quàm in nobis quantum ad tria. Primò quidem quantum ad objectum, quia in nobis plerumque hujuſmodi paſsiones feruntur ad illicita, quod in Chriſto non fuit. Secundò, quantum ad principium, quia hujuſmodi paſsiones frequenter in nobis præveniunt judicium rationis. Sed in Chriſto omnes motus ſenſitivi appetitus oriebantur ſecundùm diſpoſitionem rationis. 3. Quantum ad effectum, quia in nobis quandoque hujuſmodi motus non ſiſtunt in appetitu ſenſitivo, ſed trahunt rationem. Quod in Chriſto non fuit, in quo ratio nullo modo impediebatur facere, quæ conveniebant.* Et ſecundùm illa tria in Chriſto, inquit, fuit dolor, triſtitia, timor, ira, aliæque paſſiones. Sic Lazarum, ſic videns civitatem, flevit. Sic in horto timuit, & triſtatus eſt. Sic gaudebat, amabat, dolebat, iraſcebatur. Pro arbitrio ſuo iis fræna laxando. Unde Bernardus in ſuſcitatione Lazari: *infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum: non conditionis neceſsitate, ſed ſuæ beneplacito voluntatis.*

Bern. ſerm. de verb. orig. 3. q. 18. a. 2. Art. 5. 6. 7. 9. Bern. Serm. 1 de S. Andrea.

Potentiſſimus Perſarum Rex Aſſuerus hoc perfectiſſimum in omnes ſuos habebat imperium, ut nemo quiſquam ſubditorum *non vocatus*, ſe in conſpectum regis dare præſumeret. Aſſuerus hic deſignat Chriſtum, & ut gloſſa interlinearis: *Chriſtum Dominum oſtendit nomine, & dignitate.* Longeque perfectiùs ille in paſſiones ſibi ſubjectas exercuit imperium. Quarum ne minima ſe præter ejus nutum efferre aut mutire valebat, ſed ut Auguſt. loquitur, *hos motus certiſsimæ diſpenſationis gratia, ita cùm voluit Chriſtus ſuſcepit animo humano, ſicut cùm voluit factus eſt homo.* Ad ejuſmodi tam excelſum, tam divinum paſſionum noſtrarum imperium Lactantius Firmianus nos fortiter hortatur, dicens: Animum vincere, iracundiam cohibere fortiſſimi eſt: hæc qui faciat, non modò ego eum ſummis viris (regibus) *comparo, ſed Deo* (Chriſto noſtro) *ſimillimum judico.* Hoc autem auguſtiſſimum in paſſiones noſtras imperium obtineri poſſe, à majore ad minus, vir in hac ſpirituali palæſtra exercitatiſſimus, probat argumento: „ Aſſecuti „ſunt aliqui ſervi Dei dominium paſſio„num ceteris magis rebellium, & quæ dif„ficiliùs frænari poſſunt, etiam à viris „ſanctiſſimis; ergo multò magis acquiri „poteſt dominium paſſionum, ut ita di„cam, mitiorum, quæ non tam vehemẽ„ter inquietant hominem, uti illæ aliæ tur„bulentiores & potentiores, & crebrio„res; ergo poteſt acquiri dominium paſ„ſionum omnium. Hæ autem inter om„nes paſſiones ſunt præcipuæ judicio S. „Thomæ: *Gaudium, triſtitia, Spes, Timor.* „Tũ maximè paſſio *amoris, timoris, gaudii* „*& juſtitiæ, in quibus.* quatuor, teſte Bern. „*totum cor eſſe c*onſuevit, expugnatu dif„ficiliores ſunt; expugnatas autem eas eſ„ſe, & ſubjugatas docent hiſtoriæ, omni „fide dignæ, etiam jurejurando confir„matæ.

V. Cornel. Bonaert. Aug. l. 14. de civit. c. 19. S. Thom. cit. art. 4. Lactant. Firm. l. 1. c. 6. Lancicius opuſc. Spirit. 4. c. 12. p. 276.

Quid eſt homini difficilius quàm non lætari in ulla re humana & ſenſibili? tamen Eſther præfidenter Deo dixit: *Tu ſcis quòd nunquam ſit lætata ancilla tua ex quo huc tranſlata ſum, uſque in præſentem diem, niſi in te Deus Abraham.* Eſth. 14.

S. Zeno Serm. 1. de Abram.

Fortis quidem ut mors dilectio, ſed & in hâc & illam imperiū habebat Abram, de quo Zeno Veronenſis: *A filio ad agnum tranſtulit dexteram, ſemper lætus, & gaudens. Nec mutatus eſt vultus ejus, cùm eſſet victima commutata.*

Potentius quis fortè duxerit frænare paſſionem turpis amoris, & honoris proprij: ab utroque tamen affectu S. P. N. Ignatius, & quidem primo ſuæ converſionis anno, perfectè liberatus fuit. De priore ſic ſcribit Maffeius: quòd viſa B. Maria Virgine cum puero Ieſu, tantum repente odium faſtidiumque cōcepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præſertim in ea quæ cum inhoneſta voluptate conjuncta ſunt; ut omnes rerum illarum, quamvis diuturno uſu ac vetuſtate corroborratas imagines, ex hominis memoriâ, conſpectus ille deterſerit.

Maff. l. 1. c. 10. Ribad. l. 3. c. 3.

De ſuperato verò ab Ignatio inanis gloriæ vitio, ita ſcribit: Eum tum aliis mediis, tum denique divino præſidio deteſtabile hoc vitium ita debellaſſe, evulſiſſeque radicitùs, ut poſtea quotieſcumque ſalus animarum, aut Dei gloria poſtularet, ſua non minus bona, quàm mala, *ſine ulla prorſus cenodoxiæ titillatione; palam & ingenuè expromeret.* Ribadineira verò de eo ſic ait: Illud Dei miſericordiâ conſecutus eſt, ut per multos annos, antequam de vitâ decederet, nullam inanis gloriæ cogitationem habuerit. Imò uſque adeò luce divinâ erat perfuſus, ſuique perfectè cognitor, atque contemptor, *ut nullum ſe vitium diceret minùs extimeſcere, quàm vanitatis & gloriæ inanis.* Conſimile de S. Ambroſio breve exſtat elogium: *Ambroſius non ſcit inflari.*

In Vita.

Enarravimus ſuprà quàm vehemens ira malum ſit, eam tamen quàm potenter frenarint ac ſubjugarint reges ſui, ſacræ ac profanæ hiſtoriæ teſtantur.

Greg Nyſſ. diſp de anima & Reſurrect.

Moyſem ſic laudat Gregorius Nyſſ. de eo audivimus, quòd nec ab ira, nec à concupiſcentia, vinci, & ſuperari poſſet. Vtriuſque ei perhibente teſtimonium hiſtoria, quod & lenis mitiſque eſſet ſuprà omnes homines. (Per lenitatem autem & clementiam iræ vacuitas, & ab iracundia animus alienus oſtenditur) & quòd non concupiſceret quidquam eorum, circa quæ in pleriſque hominibus concupiſcendi vim occupatam eſſe videmus.

An non hoc magis in SS. Patriarcha noſtro Ignatio ſtupendum, qui præ Moyſe bilim in ſe ex natura efferveſcentem habuit, adeò tamen compeſcuit, ut genio ſuo phlegmaticus ac mitis palam judicaretur & ſtomachum ſibi movere quantum vellet & cōponere pro arbitrio poſſet. *Vidimus perſæpe*, inquit oculatus teſtis Ribadeneira, *illum effabiliter hilariterque & magna animi æquitate colloquentem cum ſuis, accerſere aliquē, quem objugare vellet, primoq; illius aſpectu commutare vultum, ad ſervitutē componere, & quaſi iratus eſſet graviter hominem corripere & caſtigare, ſtatim tamen atque ille exceſſerat, ne puncto quidem temporis interjecto ad ſuam illam tranquillitatem, jucunditatemque ſermonis, ſereno vultu, explicata fronte rediiſſe: perinde ac ſi numquam aut ille interveniſſet, aut quemquam ipſe objurgaſſet. Itaque apparebat nihil animo fuiſſe commotum, ac ſeveram illam objurgationis perſonam & ſuſcepiſſe cùm vellet, & depoſuiſſe. Quod in reliquis ejus actionibus videre fuit, ut ex illis perluceret moderatio animi, & trāquillus ſecuræ mētis ſtatus.*

Ribad. l. 5. c. 5.

Ruffin l. 3. num. 21. Roſweyd. p. 500.

Tales erant duo illi fratres Monachi, quos cùm vir Sanctus explorare vellet, hortum eorum ingreſſus. apprehenſo baculo cœpit omnia olera confringere, *ita ut nihil omnino remaneret. Videntes autem dicti fratres nihil penitus dixerunt, ſed nec vultum triſtem nec turbatum habentes. Et rurſus ingreſſi cellulam, veſpertinas orationes complentes, adorantes eum dixerunt: ſi præcipis Domine, ibimus ut eum qui remanſit caulem coquentes, guſtemus, quia jam hora eſt, ut cibum ſumamus.*

Erit qui hęc eorum eſſe jactitet qui mūdo ſpreto, omnibus carnis lenociniis nūtium remisêre, jamque in apice perfectionis conſtituti, infra ſe vident omnia. ab his homines inter delicias enutritos, inter honoris typhum elatos, quàm longiſſimè abeſſe. Quaſi hîc exempla deeſſent; lege & erubeſce. Domeſtica Philippi II. manſuetudo, cum incredibili gravitate, mores illius

illius reddidit amabiles. Nil tam præpoſterum accidebat ut excandeſceret, in ſe iramque ſuam primariò imperium exercens. Vigilaverat ad multam noctem, literaſque ad Pontificem de graviſſimis Chriſtianæ Reipublicæ negotiis dederat, cùm abſolutam epiſtolam aulico ab Epiſtolis dedit, ut complicatam obſignatamque ſigillo, inſcriberet: ille ſemi-ſomnis epiſtolam recentem ab atramento pulveraturus, haud ſatis attentus, pro arenario atramentarium invergit, totamque corrumpit; exanimaverat hominem caſus inopinus, *cui, ſerena fronte Philippus: huc, inquit, aliam chartam, iterumque ſcribere orſus epiſtolam, de integro compoſuit.*

P. Rho virtutum hiſtoria l. 7. de temp. c. 8. §. 8. pag. 816.

Progreſſurus in publicũ leviores ocreas ut indueret aſſederat, cum unâ indutâ, alia diutiſſimè fuit quærenda; neq; tamen unquam adminiſtris iratus eſt, aut aſperiori verbo quemquam læſit. Non levis injuria Philippo illata cenſeri poſſet, dum in ipſa ſolemniſſima ejus inauguratione, imprudens quis, ut confertam multitudinem compeſceret, oblonga pertica in tres cryſtallinas lampades, quæ ſupernè regis & reginæ vertici impendebant, confregit, quo cùm urbertim oleo defluente regales amborum veſtes delibutæ, adeò non exarſerunt, ut rex ſereno vultu regina etiam arridente ab hoc pingui imbre complutus, augurium ceperit, ſub ſe unctionem pacis, abundantiam, omnemque proſperitatem hoc infortunio deſignari palam ediceret. Sexcenta hujuſmodi narrantur, regiæ argumenta manſuetudinis, quæ tantò regibus magis eſſe debet commendata, quantò ira illis gravior, & ſubita, atque aſpera verborum, mortis fulmina pleriſque ſemper fuerunt.

Cauſſin. court ſainte tom 4. Paſſion. de la colere ſect. 5.

In hoc pariter laudandus Albertus Belgarum Princeps, quẽ iratum aliquando fuiſſe negant, qui ejus res geſtas compoſuerunt: alios adferre poſſem, qui timoré, dolorem, amorem ſui, ſuorumque ſubegerunt, ſed inſtitutę brevitatis memor totum dixero, ſi eos induxero, qui non unius aut alterius, ſed omnium paſſionũ perfectiſſimum dominium conſecuti ſint.

P. Rho cit. §. 5.

Quod in magna Dei matre fuiſſe nulli ambigendi locus relinquitur, tum quia numquam illam ad ullum peccatum perduxerunt, tum quia numquam invitam perturbarunt; tum quia (ut etiam in Chriſto) numquam illam impediebant in bono, nec per gravedinem corporis ex illis ortam, nec per obfuſcationem rationis in conſiderationibus piis, nec per reſiſtentiã ullam, operum ejus bonorum inchoationem vel continuationem impedientem, aut ejus in bene operando promptitudinem & fervorem minuentem.

Lancicius opuſc. ſpirit. pag. 267.

Sed & in aliis extitiſſe comperio; ac primum quidem in Moyſe qui, *Homo erat ſimilis nobis paſſibilis*, omnium tamen paſſionum Dominus, Deo ſimilis ab Ambroſio nuncupatur, qui ponderans illa Dei ad Moyſen verba: *Poſui te Deum Pharaonis: Etenim*, inquit, *victor paſſionum omnium, mentem regens, carnem ſubiiciens, & regia quadam auctoritate caſtigans, nomine Dei vocatus eſt.*

Iac. 5. Amb. lib. de Cain. & Abel. c. 2.

Hoc titulo in cælum extollit Martinũ Severus Sulpitius: *Nemo unquam Martinum vidit iratum, nemo mœrentem, nemo ridẽtem: unus idemque ſemper, cæleſtem quodammodo lætitiam vultu præferens, extra naturam hominis videbatur.*

Dial. I.

De S. P. N. Ignatii in ſuas paſſiones imperio, ſcribit teſtis juratus Ribadeneira libro 5 capite 5. & luculentiùs S. Rotæ auditores in Relatione pro ejus Canonizatione, data, ut moris eſt, in ſcripto, Paulo V. examinatis depoſitionibus ſexcentorum & ſeptuaginta quinq; teſtium juratorum, ſtatuerunt aliquot, *illum habuiſſe pacem interiorem* ET DOMINIUM OMNIUM SUORUM MOTUUM ET PASSIONUM: *idque peperiſſe admirationem aliis, quod ſemper fuerit in eadem animi diſpoſitione, nec unquam ſe turbaſſe de aliqua re*, & Cardinales ſacrorum rituum, animi ejus magnitudinem collaudantes dixerunt: *quoniam commotionum ſuarum & perturbationum, ut diximus, dominatum obtinuit perfectiſſimum*

Lancicius opuſc. ſpirit. pag. 281.

De S Franciſco ſcribit Bonaventura: *Ad tantam pervenerat puritatem, ut caro ſpiritui, & ſpiritus Deo, harmoniâ mirabili concordarẽt.* Hoc autem imperium & fœminas tenuiſ-

C. 5. vitæ n. 8.

 ſe,

ſe, habes in vita Catharinæ Senenſis, de qua B. Raymundus ei à confeſſionibus ſcribit: EXPERS ERAT OMNIUM PASSIONUM HUMANARUM, *aliis virtuoſis communibus conſuetarum, nec per inſtans poterat à fervore charitatis, quoquo modo remitti, & ideo nec vanæ gloriæ vento, nec unquã irrationabili appetitu locus, in mente illa poterat reperiri.*

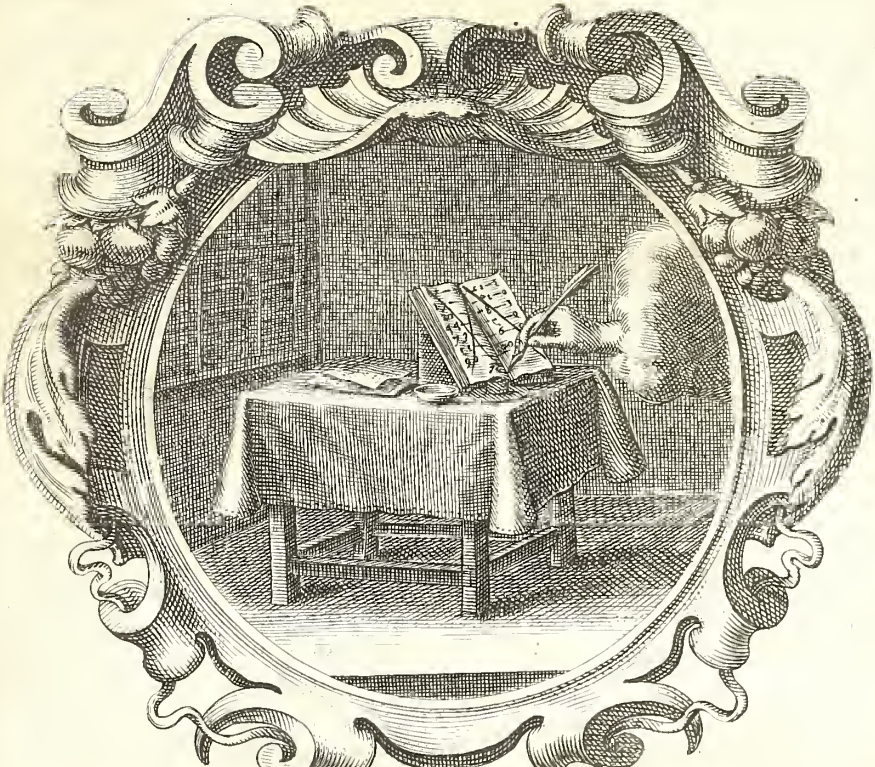
[In præfat. vitæ.] De B. altera Catharina Genuenſi refert Tannerus: *humanam fidem excedere videtur, B. Catharinam à triceſimo ætatis ſuæ anno, uſque ad finem vitæ* (ſcilicet per plures quàm 30. annos) *omni ad malum, ſeu vitium inclinatione caruiſſe.*

Meritò itaque Rex noſter, & Dominus dominantium olim Magdalenæ de Pazzis, & in illa nobis omnibus hanc perfectionis regulam tradidit: [3. Part. vitæ c. 9.] SIS DOMINATRIX TUARUM PASSIONUM *petẽdo talem gratiam à me, qui ſum dominator omniũ creaturarum.* Quo fiet ut his paſſionibus quaſi equis domitis ſuper eos aſcendentes, viã nobis in cælum dirigamus, accinente Propheta: [Habacuc 3.] *Aſcendes ſuper equos tuos & quadrigæ tuæ ſalvatio.* Unde S. Macarius viſionem [Hom. 1.] Ezechielis de animalibus, animæ paſſionibus applicans ait: *Quemadmodum animalia illa ſpiritualia, non pergebant quocumque liberet, ſed quò noverat, & volebat is qui ſeſſor erat, & dirigebat:* Sic *& in hac vita cohibet ipſe & impellit dirigens ſpiritu ſuo, ita ut proficiſcantur (non arbitrio ſuo)* ſed quò impetus ſpiritus impellebat. Ut in variis viris perfectis jam vidimus: „hic enim aurigam [S. Diodochus c. 62.]
„ſenſuum hominis exercitatum habere
„cernitur; ille verò ſemper in equis vir-
„tutis certandi ſtudio fervens, vehitur in-
„ter medias dæmonum copias, quadrigã
„continentiæ in timore Dei omni tem-
„pore exercens. Quam quidem, currum
„Iſraël apud ſcripturam, cùm Elias ille in
„ſublime ſublatus eſt, dictam eſſe legi-
„mus; ſi quidem Judæis primum de qua-
„tuor virtutibus excellenter locutum eſſe
„videmus Deum. Idcirco totus, & in cur-
„ru ignis ſublatus eſt ille tantus, ac tam
„admirandus ſapientię alumnus, tanquam
„equis, ut mihi videtur, uſus virtutibus in
„Domino, qui illum, in aura ſpiritus ignis
„rapuit. Quiſquis ergo cum Elia, ſolis inſtar niveis quadrigis in cælum ſubvolare nititur, equos in promptu habeat: *boni equi,* teſte Ambroſio, *volant, & à terris ad ſuperiora ſe* (dominiumque ſuum) *ſubrigunt.* [S. Amb. l. 1. de Iſaac c. 1.]

EM-

EMBLEMA XLIX.

Omne debitum dimiſi tibi. Matt. XVIII.

OBLITERENTVR. *Sen. med.*

DOMINICA VIGESIMA-PRIMA POST PENTECOSTEN.

Amore Chriſti, qui Chirographum noſtrum affixit cruci, omnia debita inimicis remittenda, quemadmodum in libro rationum, quibus dum crux inducta, omnia debita delata cenſentur.

§. I. *Chriſtus delevit Chirographum cruce, quod per primum parentem contraximus.*

§. II. OMNE DEBITUM DIMISI TIBI, QUONIAM ROGASTI ME, NONNE ERGO OPORTUIT ET TE MISERERI CONSERVI TUI? *Matt.* 18.

§. III, DIMITTE, ET DIMITTEMINI. *Luc.* 6.

DOMINICA VIGESIMA-PRIMA POST PENTECOSTEN.

Omne debitum dimiſi tibi. Matth. XVIII.

Cauſſin. Court. S. remarques ſur la colere.

LUDOVICUS XII. Rex Chriſtianiſſimus, cùm adhuc eſſet Aureliæ Dux ſub Carolo VIII. gravia perpeſſus, etiam vincula & carceres: à quibus tandem ad regium ſolium evaſit, in quo dum ſublimis conſidet, ei neſcio quis paraſitus in aurem inſuſurravit, jam tempus vindictæ eſſe, in manibus hoſtes eſſe, quos opprimere & perimere poſſet. Sed importuno monitori, ad primum objecit: nequaquam ſpectare ad regem Franciæ, Ducis Aurelianenſis injurias ulciſci, tum ut reipſa id comprobaret, petiit offerri ſibi deſcripta ſuorum hoſtium nomina, quæ deinde ipſe propria manu inducta, cruce ſignavit; ubi id ex aula in vulgus manavit, paſſim & hi & illi citatis equis regno excedere, rati ſe in malam crucem eâ notâ peti: quod ubi ſubintellexit rex pius, & ſiſtere omnes, & bono animo eſſe juſſit: vel propter hoc unum ſymbolum crucis, quæ ſingulorum nominibus inducta erat, non ut eſſet ſignum ultionis, ſed potiùs arrha remiſſionis notaque illius indulgentiæ, quam in cruce Servator noſter hoſtibus ſuis exhibuerat, juxta illud Pauli: *Delens quod adverſus nos erat Chirographũ decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio,* AFFIGENS ILLUD *cruci.* Ubi alludit ad ſyngraphas creditorum & debitorum. Sic ut Chirographum hîc nihil aliud ſit, quàm obligatio reatus, & debitũ pœnæ æternæ, quod per injurias Deo illatas cõtraximus, & quaſi manu noſtra ſubſignavimus, ut ait Auguſt. & D. Thom. apud Cornel. hîc. Et diſertè Orig. *Illud quidem quod dicit Chirographum, peccatorum noſtrorum cautio fuit: unuſquiſque etenim noſtrûm in his quæ delinquit efficitur debitor, & peccati ſui literas ſcribit.*

Ad Col. 2.

Orig. hom. 13. in Gen.

§. I.

Chriſtus delevit Chirographum cruce, quod per primum parentem contraximus.

PRimum quidem debitum per parentem noſtrum Adamum contraximus, cui cùm ſolvendo non eſſemus, fœnus in immenſum auctum eſt, & per quotidiana ſcelera multiplicatum, ut rectè Chryſoſt. advertit. *Venit, inquit, Chriſtus, & invenit noſtrum paternum Chirographum, quod cõſcripſit Adam, ille initium contraxit debiti, nos fœnus auximus poſterioribus peccatis.* Et noſtis quantum ſumma excreverit? unum debitorem duntaxat attendite: *Cùm cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.* Talentum Atticum teſte Budæo *l. 1. de aſſe,* valebat ſexcẽtos aureos, unde centum talenta, valent centies ſexcentos aureos, id eſt, ſexaginta millia aureorum, quare decem millia talẽta facient ſummam ſexagies centena millia aureorum, id eſt, ſex milliones aureorum, ut ait Ianſſenius & Maldonatus.

Chryſoſt. hom. 1. ad Nep.

Talentum verò Hebraicum, de quo videtur hîc Chriſtus agere, cùm non Græcos, ſed Hebræos alloquatur, longè majus eſt: hoc enim facit duodecim millia aureorum, ſeu coronatorum Francicorum, ergo decem millia talenta, ſunt 120. milliones aureorum.

Quis

Quis ſervus contrahat debitum 120. millionum auri? niſi vel ærarium regis expilet, aut incendat, aut integrum regnum prodat vel perdat. Quare hæc debiti magnitudo propriè peccatum mortale indicat, ut paſſim SS. Patres & expreſsè Amb. l.5. de Sacramẽtis, c.4. in illud: *Dimitte nobis debita noſtra. Et quid eſt*, ait, *debitum, niſi peccatum?* quod longè graviorem injuriam Deo infert, quàm regi aut ulli mortalium, per quodcumque damnum temporale: per unicum enim peccatum infinitum debitum contraximus, & ipſi diabolo chirographum noſtrum tradidimus: nemo erat ſolvendo, omnes perpetuis carceribus mancipandi niſi debita noſtra, & Chirographum noſtrum benigniſſimus redemptor noſter, per crucem ſuam deleviſſet. *Vides*, inquit Chryſoſt. *quantum potuerit ſtudium ut deleretur Chirographum; utpote eramus omnes obnoxii peccato & pœnæ, ipſe penitus ſolvit, & peccatum & pœnam: punitus autem fuit in cruce, illic ergo ipſum affixit tanquam qui haberet poteſtatem, ipſum diſrupit.* Non modò nomina debitorum per tot ſanguineas cruces delevit, quot vulnera & cruciatus tulit, ſed & diſrupit ac dilaceravit, teſte Chryſoſtom. Alii volũt ex illo Pauli: *affigens illud cruci*, alludi ad ſyngraphas mercatorum, quæ ſoluto debito inducuntur, ac unco affiguntur; Amb. in Pſal. 118. *Aſcendens illud patibulum Dominus noſter Ieſus Chriſtus, peccatorum noſtrorum Chirographum crucifixit, & totius orbis peccatum ſuo ſanguine mundavit.* & Chryſoſt. ſuprà: *ergo ipſum affixit*, & tantum ac tam ingens debitum condonavit, dum *cruci fixit*, ſeu cruce induxit: *cautionem tuam tenebat inimicus, ſed eam Dominus cruci fixit, & ſuo cruore delevit*, quare faceſſant profani qui cum Satyrico:

Hom.7.

Aug. de verbis Dom. ſerm.28.

Iuv. Sat.13.

Vana ſupervacui dicunt CHIROGRAPHA *ligni.*

Unum alterumve in exemplum traham erga debitores profuſum, ſed qui longè Deo concedunt. Commemorandus ab eo imprimis Pragenſis civis, qui auri nummum centum millia recepto chirographo, Carolo IV. Imp. mutuo dederat: quem poſtridie ad prandium ſolicitavit convocatis regni dynaſtis; convivium more Bohemio ſplendidiſſimè exſtructum. Cùm verò potioni & caſeo, ut illi conſueverunt, locus eſſet) neque enim ſacchareis utuntur) chirographum in catino aureo juſſit inferri. Admirantibus convivis, & quid hoc ſibi vellet exquirentibus? cætera, inquit fercula, Cæſar, communia tibi cum hiſce optimatibus fuere, hoc tui ſolius erit: nam aurũ omne, quod nudiuſtertius mutuavi, tibi dono, ac totum debitum remitto. Exſuperat quod Spartianus in Adriano: illum ad aucupandum populi gratiã, hoc luculenti triumphi genus excogitaſſe; infinitam vim pecuniæ (erant viginti ſeptem milliones aureorum) quæ fiſco debebãtur, remiſiſſe privatis debitoribus, ac in foro Troiani, exſtructo igne, verè triumphali, omnium debitorum ſyngraphas cõbuſſiſſe. Quin & ætas noſtra hujus munificentiæ exemplar æmulata eſt; fuit Antverpiæ mercator Ioannes Doens, qui ad centena millia Carolo V. mutuarat. Hunc in patriam reducem, domo ſua (quam luſtravi in Hoboken,) excepit, & ut quid dignum tali hoſpite exhiberet, ſe profectò prodigialiter prodigum oſtentavit: ignem exſtrui juſſit ex odoriferis cinnamomi lignis, quem apocha ſeu chirographo omnium debitorum incendit, gratis hanc ſummam gratiſſimo hoſpiti remittẽs. Sed longè nobis plura per Chriſtum remiſſa, cùm teſte Auguſt. in hæc verba: *Vnus debebat decem millia talenta*: dicit, *quoſdam eſſe quibus Deus remiſit pluſquam decem millia peccatorum.* De his omnibus tamen ſua immenſâ liberalitate ac munificentiâ triumphavit, delens chirographum noſtrum, & ut ſubdit Apoſtolus: *Palam triumphans illos in ſemetipſo*, dum in ligno crucis, igne charitatis omnia debita noſtra extinxit. Talis debitor exſtitit Ioannes Baptiſta Faventinus, homo facinoroſus, qui cùm à Bernardino Senẽſi in cœtum Capuccinorum admitti ardenter expoſceret, conſtantiam ejus ut Bernardinus exploraret, experimenti causâ rei in morem, Faventiam peteret, jubet, ſic hominem aggreſſus: hac in urbe, ô Baptiſta, tu tot hominum

Æneas Sylv. in comm. panorm. l.4. c.42.

Petra S. metaph. 46. Novarini electa S. tom. 5. l.9. n.89.

2. ad Coloſſ.

Flores Seraphici p.373.

num ſanguinem effudiſti, ex quo graviſſimas atque innumeras tibi inimicitias concitaſti; ea propter curandum eſt, ut ante ordinis ingreſſum, veniam humiliter, fune in collum injecto ab inimicis tuis impetres. Promptum ſe Baptiſta exhibet, funem ſibi collo alligat, ad urbem pergit, ac primum quidē viduæ cujuſdam ædes petti, cujus conjugem non ita pridem trucidarat, cui ſupplex, quas voles, inquit, de me pœnas exige, en reum, en confitentem: hæc attonita collachrymari, ac ex animo injuriam remittere. Hoc pacto ceteros quoque placavit, ſibique viam in Religionem ſtravit. Ubi tyro variè exagitatus, ſemel ut naturâ præfervidâ erat, commonitionem publicam peracrem; tantâ vi ſibi illatâ compreſſit, ut venam ipſe pectoris ruperit. Quare cùm deinde ſolus in Eccleſia ante Chriſtum è cruce ſuffixum oraret, ebulliente ſanguine ingentem copiam exſpuit, quem mane exceptum: en, inquit, Domine Jeſu, qualia tui amore patior. Repentè Chriſtus in lignea imagine dextera manu revulſa, lateris vulnus oſtentans: vide, inquit, Baptiſta, qualia ego pro te in cruce ſuſtinui, quàm immania tua ſcelera, totiuſque mundi delicta meo ſanguine longè largiùs fuſo delevi. Ex quibus

Leo ſerm. 10. de Paſſ.

rectè concludit S. Leo: *Evacuatum eſt igitur illud generale venditionis noſtræ & lethale chirographum; & pactum captivitatis in jus tranſiit redemptionis.*

§. II.

Omne debitum dimiſi tibi, quia rogaſti me: nónne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui? Matt. 18.

TV in regem regum, in Deum tuum injurius, idque non ſemel, ſed ſæpius fuiſti, homo tibi, vili mancipio, levem injuriam intulit, verbo

1. Æneid.

læſit, & *manet alta mente repoſtum*, nec ex corde dimittere potes 100. qui decem

Aug. in Pſal. 145.

millia petis tibi à Deo remitti. Auguſt. *Tu Deum alloquens dicis, dimitte mihi, Deus dicit ad te, dimitte proximo tuo, aliquid & contra te teneo, aliquid & tu contra alterum tenes. Dimitte & dimitto. Aliquid petis à me, aliquid peto à te, da & do.* Quid enim indignius, quàm quod Eccleſiaſt. ſubdit: *Homo*

Eccli 28.

homini reſervat iram, & à Deo quærit medelā. Æqualis ad æqualem venit ad veniam, & ſervas offenſam, & à Deo petis veniam. *In hominem ſibi ſimilem non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur.* Honoratior illo ſis qui injuriam intulit, quis tu ad Deum? quæ in parabola hodierna manifeſta ſunt; in hac enim primò expendenda diſtantia perſonarū, ex una enim parte erat, dominus & ſervus, ex altera ſervus in conſervum, 2. diſtantia inter debitum; ſervus debebat domino decem millia talenta, at conſervus debebat tantùm ſemel ſervo centum denarios. 3. modus agendi, nō enim miſertus eſt ſupplicis, ſed &c. Inferiores certè erāt qui in Ludovicū XII. conſpirarant, inferiores longè qui Card. Borromæum trucidare decreverant; hic tamen Carolus cùm ab Epiſcopo de Savona per nobilem literas accepiſſet, in quo auctor conſpirationis detegebatur, bajulo inſpectante, obſignatas in ignem conjecit, dicens ſibi jam ſacris operandum, cui hanc hoſtiam libens immolabat. Quid, quòd ſceleratus quiſpiam in Carolum ante Chriſti imaginem, precabundum exploſit; ſed dum ad pedes ejus glans devolveretur, & ad ſtrepitū domeſtici accurrerent, præcepit ne quis ſe ædibus proriperet, aut maleficium requireret; doctus ab eo quem intuebatur, injurias cruce delere. *Sed dicit aliquis*, inquit Aug.

Aug. ſerm. 5. de S. Steph.

non poſſum diligere inimicum meum, quem quotidie velut hoſtem patior crudeliſſimum. O quicumque ille es, attendis quid tibi fecerit homo, & non conſideras, quid tu feceris Deo. Hoc certo motivo Alphonſus Aragoniæ Rex,

Beierlinck in Apop. pag. 334.

graviter offenſus à quopiam, in quem plurima beneficia contulerat, iræ temperavit, ſic ſecum reputans: *Quare ego iſti ſuccenſeo, cùm Deus ampliora in me beneficia contulerit, & ego longè Deo ingratior ſim, quàm ille erga me?*

Viloſq. in pſ. 100. p. 349.

Regium & illud fuit ac egregium facinus, quod Henricus IV. Caſtellæ Rex poſte-

poſteris reliquit: habebat hic inter plures infidos familiares, unum quem à puero educatum regiæ arci Madritenſi præfecit; is fidem cum tempore mutans, & rebellium partibus ſe adjungens, regi in ſummo diſcrimine conſtituto, & ad arcem confugienti, aditum tantâ pertinaciâ præcluſit, ut non niſi expugnatâ arce, & vi foribus effractis valuerit intrare. Tum ille ad regios pedes advolutus veniam poſtulare, frendentibus aulicis hunc de venia ſperare, qui tam apertum proditionis ſcelus admiſerat. At clementiſſimus Rex jacenti libens pepercit, & ſuos exemplo Chriſti ſic affatus eſt: quid me hominem huic proditori parcere indignamini? cùm mihi indubitatum ſit Chriſtum redemptorem ſceleratiſſimo Iudę adhuc proditione peractâ, veniam libentiſſimè conceſſurum fuiſſe, ſi infelix ille, ſupplex poſtulaſſet. Quid, quod ipſi Barbari ac Turcæ nobis exprobrant legem noſtram verè Chriſtianam? narrat Baron. ann. 1071. cùm Romanus Diogenes pugnaret adverſus Turcas, Sultanum victoriâ potitum, ipſum Diogenem captivum cepiſſe, quem benignè habuit & die quodam ſuâ menſâ illum dignatus quæſivit ab eo: quid mihi feciſſes ſi me in tua poteſtate habuiſſes? liberè & citra ſimulationem reſpondit: multis plagis tuum corpus confeciſſem; at ego, inquit, Sultanus, tuam crudelitatem non imitabor, *veruntamen audio veſtrum vobis præcipere Chriſtum pacem & oblivionem malorum*, hoc ego, inquit, tibi præſtabo, & leges crucifixi veſtri ſervandas monſtrabo, ipſumque per ſuos legatos deduci juſſit, amplexatumque dimiſit. Quid ad hoc Chriſtiani? invidus unus aliquis in nomen famamque tuam unguem immiſit aut dentem, læſus es & quaſi multo vulnere ſaucius, agedum oculos & animum in crucem erige, & non tam è calumniis quàm flagris Chriſtum lacerum ſuſpice, & quas minas in hoſtem intentet audi, quam vindictam ſpiret intellige, Chriſtus in cruce ſolam linguam liberam habebat, hanc ſolvit in patrocinium inimicorum. Auguſt. ſerm. de temp. 170. *Nunquid tunc Dominus pro rogantibus rogavit & non potiùs pro inſultantibus & interficientibus? nunquid deſeruit medicus officium ſuum, quia phreneticus ſæviebat? ignoſce*, inquit, *quia neſciunt quid faciunt. Attende ubi hoc fecit, in cruce, non in cælo, ubi ſe imitandum præbuit omnibus, pro te emiſit ipſam vocem, ut ab omnibus audiretur: nam potuit orare pro illis in ſilentio, ſed tu non haberes exemplum.*

Exemplum hoc ad vivum expreſſit Robertus Rex, qui cùm detexiſſet conſpirationem 12. nobilium, qui in regis necem conjurarant; die Iovis ſancto omnes comprehendi juſſit, & pro carcere aſſignavit illis ædes Caroli Calvi, ubi regiè ac exquiſitis epulis illos haberi juſſit. Tum die Paſchę ritè diſpoſiti ſacram ſynaxim ſumpſêre, itaque quaſi modò geniti infantes, de ſcelere rogati & convicti communi judicum calculo ad mortem damnati ſunt, at Rex omnes donavit libertate & vitâ, amore Chriſti, qui vitam & omnia ſibi donarat. Hoc motivo mellifluus Bernardus omne injuriarum fel in dulcedinem convertit: accidit enim ut à quodam Clerico regulari, qui in eum ordinem admitti importunè poſtulabat, pugno graviter percuſſus ſit, quod placidiſſimè B. Abbas tulit dicens: oportet eum aliis ignoſcere, cui toties ignoſcitur à Deo. Eadem vox fuit Caroli verè magni, qui monitus ut ingratos & ſeditioſos ab aula ablegaret, nec diutiùs toleraret, reſpondit: *Et qua charitate nos hactenus tulit pater cæleſtis.*

Perard. Dom. 21. poſt Pent.

In vita l. 5. cap. 9.

In regno Mexicano Hiſpanus tale odium in alterum, à quo damnum paſſus, conceperat, ut juramento ſe obſtrinxerit, nec barbam radere, nec ungues reſcindere, nec ſacra exomologeſi mentem expiare, quàm vindictam de hoſte ſumpſiſſet; idque duos omnino annos animo fovit. Jamque inaudierat inimicum ſuum appuliſſe in quandam urbem viginti duabus leucis à ſe diſſitam: tum rurſus perfidò ſacramento ſe obſtringit, nec cibum nec potum ullamve refectionem admiſſurum, priuſquam ejus ſanguine ſe ſatiaſſet. Admiſſo itaque equo totam noctem & diem proficiſcitur, dum intelligit capitalem hoſtem ſuum per forum deambulare:

P. Pennequin amour divin part. 1. cap. 6. in fine.

lare: armis inſtructus eo ſe è vegiſtio confert; ſed cùm huc illuc eum oculis nequidquam perquireret, commodum accidit, ut quendam è Patribus Societatis in trivio ut iſtic gentium fieri conſuevit, catechizantem, magnâ hominum turbâ cinctum viderit: accedit hic luſtraturus num illic fortè inimicum conſpiceret. Interim Patrem præfervidè de miſericordia Dei, ac profuſa in peccatores clementia diſſerentem auſcultat, rigor animi ad hæc remittere cœpit, tandem etiam in uberem fletum reſolvi: opportunum hunc monitorem abeuntem conſequitur, ad pedes ſe adſternit, cumque jam animum ſincerâ ſcelerum cõfeſſione expiaſſet, perſtitit eodem animi propoſito, nil refectionis admittere, donec in eum incidiſſet, cujus ſanguinem tam ardenter ſitierat, hac fini, ut eum ſibi conciliaret: tandem intelligens eum ob gravia debita carcere detineri, ad captivum viſit, proſternit ſe ad pedes, ſupplex veniam poſtulat affectumque effectu conteſtans, equum ſuum ac arma dividit, quorum pretium ad ducentas libras annumeravit ut debita expungat, & creditori ſatisfaciat, nil aliud in hoſtimentum requirens, quàm ut qui dudum hoſtis, deinceps inter amicos ejus numerari poſſet. Audierat hic ſiquidem per tranſennam: *Qua charitate ſe pater cæleſtis tolerâſſet.* Nos ſemel ab homine læſi vindictam ſpiramus, ſanguinem ſitimus, nec ſatiari niſi eo effuſo poſſumus; nos toties Deum offendimus, qua fronte veniã ſperamus? Chryſol. ſerm. 19. *improbus petitor eſt, qui quod aliis negat ſibi poſtulat.* Impudens qui mille poſtulat, & decem alteri negat. *Animam ſuam pro te Dominus dedit* exclamat Chryſoſt *& tu inimicus conſervo perduras.* (*Chryſoſt. de prodit. Iudæ.*)

Certus eſto, ſi dimiſeris quòd tibi dimittetur.

§. III.

Dimittite, et dimittemini. *Luc. 6.*

Deum ſuo teſtimonio convincere potes, inquit Gregor. Nyſſ. *Domine ille meus eſt debitor, ego ſum tuus, ſolvi, ſolve, dimiſi, dimitte.* Et quàm fidelis ſit, ex his diſce. Fuit qui viri nobilis fratrem fraudulenter trucidarat, cuius manus cùm ſe nuſquam ſatis tutò effugere poſſe conſideret, facti pœnitens; S. exomologeſi homicidium expiavit, ac tandem ſalutare conſilium Deus menti injecit: die Veneris ſancto, fune è collo pendulo, nobili obviam ivit, ad pedes inſperatò accidit, veniam rogat homicidii, amore Jeſu Chriſti, qui eo die in cruce omnes injurias remiſiſſet. Alter conſternatus hac tanta ſubmiſſione & Chriſti paſſi recordatione, hominem complexus, vitâ & pacis oſculo dignatus eſt. *Sed qui dixit*, inquit Aug. *ſi dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cæleſtis peccata veſtra.* Nocte inſequenti illi Chriſtus apparuit dicens: quoniam heri amore mei condonaſti inimico tuo, noveris me animam fratris tui occiſi hac hora è Purgatorio liberaſſe, & inſuper animam patris tui: & ne qua merces eum deſtitueret, addidit: te invito poſt 8. dies, ut cum illis æternâ gloriâ perfruaris, qui octavo die piè exceſſit è vivis. (*Nyſſ. de orat. Dom.*) (*Kearneus con. 2. in feſt. S. Steph.*) (*Aug ſerm. 5. de S. Steph.*)

Ecce & culpam & pœnam & omne debitum remittit Dominus, quod & Chryſoſt. teſtatur, dicens: *Non eſt poſſibile quòd homo qui dimiſerit proximo non accipiat plenam remiſſionem à Deo, quia incomparabiliter magis Deus miſericors eſt. Dic toto corde, dic totâ fiduciâ, dic ſecurus; dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* (*Chryſ. hom. 26. in Acta.*)

Anaſtaſius Sinaita refert de religioſo qui moribus diſſolutior & vitæ plurimum per otium & torporem exegerat, hic cùm ad extremum veniſſet, imperterritus, & ſummâ animi tranquillitate ad cæleſtem patriam anhelavit; quod cùm mirarentur qui aderant, aſſidentium patrum unus: perſuaſum, inquit, tibi habeto mi frater & putaſſe nos & vidiſſe, ſummâ negligentiâ animique remiſſione vixiſſe te ad hoc uſque tempus, unde igitur tibi nunc tanta ſecuritas? ad hæc moribundus: ita eſt omnino Patres, ſed Angeli hac horâ peccatorum meorum chirographum ad me attulerunt, cumque omnia peccata legiſſem, hoc unum objeci, *poſtquam renuntiavi ſæculo, neque judicavi quemquam, neque factam mihi ab ullo injuriam vindicavi, ſed libens remiſi,*

itaque

itaque Domini verba dicentis : nolite judicare & non judicabimini , dimittite & dimittetur vobis, ad me quoque pertinere exiſtimavi. Quod poſtquam dixi, illi ſubitò chirographum conſciderunt, & exinde nunc ſummâ fruor lætitiâ. Omnem hic ſuam fiduciam in perfectiſſimo charitatis actu collocarat. Quẽadmodum B. Baptiſtam Veranam feciſſe legimus ; quæ ſolita exclamare : ô Deus meus! ſi mihi reuelares omnia arcana SS. cordis tui; & ſi mihi indies oſtenderes omnes Hierarchias angelicas , & ſi quotidie mortuos ſuſcitarem, propter hoc non crederem me à te amari amore infallibili; ſed quando me ſentiam ex corde benefacere, mihi mala facientibus, bene loqui de mihi maledicentibus & iniuriam irrogantibus, tunc pater æterne credam per hoc ſignum infallibile quod tibi ſim vera filia.

Chron. S. Franc. part. 4. l. 7. c. 26.

Probè id norat S. Eliſabetha Hungariæ Regis filia, à Chriſto magiſtro edocta, Deũ orare ſolita, ut ſingulos qui ſe injuriâ affeciſſent, afficeret Deus ſingulari aliquo beneficio. Unde cælitus reſponſũ accepit acceptiſſimũ: nunquam totâ vitâ ſuâ gratiorẽ Deo orationem perſolviſſe , ac proinde & minerval reſpõdere, hac unica oratione ſic peroraſſe , ut totius vitæ delicta delerit.

Oſorius fer. 6. poſt Cin.

Cui non abſimile eſt, niſi quod ſtupendum magis, quod refertur de vidua , quæ unicum filium ſibi chariſſimum , ubi per ſummum ſcelus occiſum intellexit, & cadaver ſanguinolentum, domum delatum intuita, dolori temperare non potuit, ſed nec furori, dum in flagranti delicto, ſicarius latebras quærens, imprudens ad ædes viduæ confugit; quid hîc illa agere? ſatellites inſtant , homicidam quærunt, eò confugiſſe audiunt. Nunc cadaver, nunc latebras occiſoris, nunc cælũ, & fortè crucem cadaveri appoſitam intuita, radius divinæ charitatis mentem transfixit : ſimulavit apud juſtitiæ adminiſtros abs re eſſe, eò homicidam cõfugere, quæſitũ texit, & perſonatum equo filii exanimis , burſamque auro gravem condonans, dimiſit. Dum ecce filius matri ſeſe exhibuit multa luce circumfuſus, ac ſic matrem affatur: eſt quod tibi domina mater gratias habeam immortales , nunc duplici nomine mater : dum enim inimico meo & tuo veniam dediſti, mihi omni reatu inducto, cælũ aperuiſti, quod ad annos plurimos clauſum erat, quo dicto in conſpectu matris cælum aſcendit. Nónne veriſſimum, *dimittite & dimittetur vobis?*

Lobbet. de Fortit pag. 269.

Ad vos igitur qui inveterata odia corde fovetis, è crucis cathedra clamat piiſſimus redemptor, & per ſalutem animæ vos orat & obſecrat, ut remittatis: quid enim eſt injuria tua, reſpectu injuriarum quas tu Deo intuliſti, quas ille in cruce pertulit? flagellis cæſus eſt, inquit Bern. ſpinis coronatus, clavis confoſſus, affixus patibulo, opprobriis ſaturatus ; omnium dolorum tamen immemor ignoſce ait, & ſubdit : *mira res, ille clamat ignoſce, Iudæi crucifige.* Chriſtus è cruce pro te clamat ad patrem, *ignoſce*, tu iram fovendo , *crucifige*, quæ pro rei indignitate ſic exaggerat Auguſtinus: *tu ô Chriſtiane de aduerſario tuo æſtuas, anhelas, feſtinas vindicari; attende Chriſtum medicum ægritudinis tuæ. Propter te pependit in ligno & nondum eſt vindicatus: & tu vindicari deſideras , & non potiùs talem ac tantum Magiſtrum imitari? ideo pati voluit, vt tibi patientiæ ſuæ monſtraret exemplũ. Vide pendentem, & tibi languenti de ſuo ſanguine medicamentum conficientem. Vide pendentem & tibi de ligno tanquam de tribunali præcipientem vt audias precantem: Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.* Si hæc vox Chriſti perorantis, pectus veſtrum non moveat, quid movebit ? nil efficacius certè reperit P. Benedictus Palmius , qui Sebaſtianum Anſalonium virum nobilem ac opulentum hoc aſtu vicit : ſeptennium illi capitale odium interceſſerat cum alio cive nobili Papardo, ob interemptum fratrem. Papardus jam dudum datus in carcerem, ſæpeque tortus , ſupplicium in dies ultimum expectabat. Accidit Anſalonium Palmii concioni feria 6. majoris hebdomadæ intereſſe: poſtquam ad 7. horas prope peroraſſet , cùm de more crucifixi effigiem populo pararet oſtendere , jamque paululùm detexiſſet, repente haud ſine divino inſtinctu obvolvit , & accenſas faces jubet extingui , magna voce conteſtans, nequaquam ſe ei populo Chriſtum Dominum,

Bern. de Paſſ. fer. 4.

Aug. ſerm. 2. de SS.

Hiſt. Soc. l. 11. n. 27.

minum, quem ſuis peccatis in crucem egerint, oſtenſurum, niſi numquam ejus majeſtatem violaturos, in loco ſponderent. Cunctante hîc multitudine & attonita, convertitur ad Crucifixum Palmius, atque ita ut erat nigro velo obtectum, arctè amplectitur, cum lachrymis ac voce lamentibili exclamans: En Domine mi JESU! nónne verum eſt, populus hic labiis me honorat, en ſervos tuos profiteri ſe nolunt. Continuò gemitus & comploratio, ac voces omnium, *volumus, volumus, crucifixum revela.* Anſalonius interim qui tota concione multum profuderat lachrymarum, æſtuabat, angebatur, & quia fletus linguam præpediebat; animo *volo* iterabat, quin famulum ad concionatorem miſit, Anſalonium quæ ille vellet facturum, ſed antequam famulus ad ſuggeſtum penetrarat, ipſe exclamat: En Domine faciam quod voles, qui clamor populum & concionatorem ita perculit, ut vix ſui compos, latinè quæreret, quis es tu? cui ille ego ſum Sebaſtianus Anſalonius. Quod ut populus audiit, cui pertinacia hominis nota, in plauſus publicos effuſus eſt. P. Benedictus reaccenſis facibus, faciem Salvatoris omnibus exhibuit. Operitur Anſalonius deſcendentem è cathedra, ruenſque in amplexus; negat ſe à Collegio diſceſſurum niſi pace firmata. In eandem ſententiam dat literas ad propinquos, advocatur publicus ſcriba, res tota componitur. Papardus qui ad ſupplicium ſe jam compararat, è carcere liber dimittitur, exules revocantur, tota civitas gaudio geſtit. Anſalonius verò totus jam alter, in Cappucinorum ordinem ſe recepit, ibique vitam tantæ converſionis celebritate dignam peregit. Si tantum valuit vox Palmij perorantis, quid non poterit Chriſti judicantis? à peccatore vultum ſuum in æternum avertentis? jam nos ad oſculum pacis amicè invitantis. Varij Patrum varias cauſas allegant cur *inclinato capite* IESUS emiſerit ſpiritū. S. Athanaſius dicit cùm jam omnia eſſent conſummata, Chriſtum nutu capitis morti annuiſſe, & dediſſe ſignum ut accederet. S. Bernar. in ſignū obedientiæ & ſubmiſſionis. Contēplatiuus quidam piè meditatur, inclinaſſe caput quaſi declinans hoc geſtu glorioſum titulum cruci ſuperimpoſitum. Vel ut Onuphrius quidā: ad nomen IESU honorandum. Alius aſſerit, fuiſſe actum adorationis & gratitudinis ad patrem, quod dederit, pro hominibus mori. Eſt qui cauſam inclinationis fuiſſe docet, deſiderium videndi matrem, ut nutu extremum vale daret, cujus dolorem videns exſpiravit: alius dicit Chriſtum ſuam nuditatem ac paupertatem vidiſſe, ac conteſtatam voluiſſe, *Qui non habet ubi caput ſuum reclinet.* Alius ſcribit inclinaſſe caput, ut amicis ſuis extremam benedictionem impertiretur, cùm manu non poſſet. Alius quòd ingrato mundo hoc nutu valedixerit. Concionator quidam hanc populo piam rationem propoſuit, inclinaſſe caput, ut videret, ſi in toto corpore pars aliqua ſine vulnere: & videns in latere locum vulneri, capite quaſi ſignum dediſſe, illic adhuc plagā infligendam. &c. propriiſſimam ac genuinam aſſecutus videtur cauſam, Laurent. Juſtin. *Caput ſuum inclinavit mediator ad indulgentiam,* ad oſculum pacis. Ita vivo ſigno teſtatus, uti S. Ioanni Gualberto contigit, cùm in fratris ſui interfectorem incideret loco adeò anguſto, ut non poſſet de viâ deflectere, alter videns mortem præſentem, veniam ſibi dari amore crucifixi petiit; nec ſolùm impetrat, ſed unà amplexum tulit. Sub hæc in templum Ioannes pergit, & ecce icon crucifixi, capite annuens, gratias agit, hodieque viſitur S. imago capite à ligno remoto & dimiſſo, quaſi amicum ſalutans & ad pacis oſculum nos omnes invitans.

Barry Pãnée S. die Mercurii S. devot. 43.

Athan. q. 76. ad Antio.

Bern. ſerm. de paſſ.

12. Iulij.

EMBLE-

EMBLEMA L.

Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Matt. 22.

—— REDDAT
DEBITA. 2. *Æneid.*

DOMINICA VIGESIMA-SECVNDA
POST PENTECOSTEN.

Res malè partæ æquo jure reſtituendæ, & quas quis ſpongiæ in morem, iniqua auri ſiti opes hauſerit, jure compreſſus, in Domini ſui ſinum refundat.

ob 20. §. I. *Probatur illud Iobi*: DIVITIAS QVAS DEVORAVIT, EVOMET: ET DE VENTRE ILLIVS EXTRAHET ILLAS DEVS.

§. II. *Plurimos damnari defectu Reſtitutionis, quæ iniquo poſſeſſori difficillima eſt.*

ug. Epiſt. §. III. NON REMITTITVR PECCATVM, NISI RESTITVATVR ABLATVM.

Maced. §. IV. *Sacris ac profanis hiſtoriis Reſtitutio facienda ſuadetur.*

DOMINICA VIGESIMA-SECVNDA POST PENTECOSTEN.

Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari. Matt. XXII.

VESPASIANVS Romanos inter Imperatores longè clariſſimus extitiſſet, niſi avaritiæ ſordibus famã obſcuraſſet; eò quippe inſatiabilis auri cupido animum exſtimularat, ut non modò in uſuris & rapinis connivêre ſolitus, ſed & eos potiſſimùm quæſtores, ærarios, theſaurarios, dardanarios, urbium ac Provinciarum prefectos conſtitueret, quos in nummis extorquendis, in vectigalibus corrogandis, novis exactionibus excogitandis prudenter impudentes perſpexerat: quos deinde, ubi oves degluberant, omnem ſuccum imbiberant, omnem ſanguinem emunxerant, velut ſpongias pretioſo rore gravidas, exprimere conſuerat; unde ſpongia Veſpaſiani in proverbium abiit, ut Alciatus canit:

Exprimit humentes, quos jam madefecerat ante.
Spongiolas, cupidi priiscipis arcta manus.
Provehit ad ſummum fures, quos deinde coercet:
Vertat ut in fiſcum, quæ malè parta ſuum.

Complures ejuſmodi ſpongias reperire eſt, quæ pupillorum ac viduarum ſanguinem ſugunt, imò avidiſſimè bibunt: dum dolis malis, iniquis lucris, & injuſtis contractibus pecuniam emungunt. Vt enim rectè Stobæus obſervat: *argentum hominibus ſanguis & anima* eſt. Et ipſe Hipponẽſis Preſul. *Tantum amas pecuniam tuam, ut eam appelles ſanguinem tuum.* Vindicis Dei manus hodierna die protenditur, ut illum ſanguinem è cruentis ſpongiis exprimat, dum in hac vitâ cogit evomere & regerere, quæ malè ingeſta ſunt, ſic ut malè parta malè dilabantur; vel in alterâ, tradendo tortoribus, ut reddant noviſſimum quadrantem.

Aug. ſerm. ſ. ex 40.

§. I.

Probatur illud Iobi: DIVITIAS QVAS DEVORAVIT EVOMET, ET DE VENTRE ILLIVS EXTRAHET ILLAS DEVS, *Iob* 20.

ANn. 1620. die 8. Sept. Dom. 22. poſt Pentecoſten, quâ illud Matthæi ab eccleſia proponitur: *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari* &c. Ferdinando II. Regiones ac Regna, quæ Palatinus cum aliis Rebellibus devorarat, celeberrimâ victoriâ Pragenſi reſtituta ſunt: divini enim numinis inſtinctu Maximilianus dux Bavarus, cum comite Buquoio & Tillio, totoque exercitu, decrevit hoſtem, qui ante Pragam munitus erat aggredi, quodque humanis viribus impoſſibile videbatur, militem intra valla ſua degentem, fortiſſimâ civitate à tergo munitum, caſtris exuere, ac funditus delere: teſſerâ ad hoc militari ſumptâ, nomine Mariæ. Quo quaſi auſpicatiſſimo ſigno dato, Cæſariani iis animis pugnam aggreſſi ſunt, ut relictis in campo cæſorum ſex millibus, aliis mille aquâ præfocatis, quingentis captivis, interque illos primatibus plurimis, omnibus impedimẽtis relictis, fœdiſſima clade omnes fuſi fugatique ſint; è Cæſarianis paucis ſupra ducentos deſideratis. Palatinus qui tum Pragâ morabatur ac anno proximè ſuperiori ut hoc Chronicon indicat,

Spõdan. tom. 3. a. 1620. Roſwey. hiſt. Eccl. pag. 1358.

Fræ-

FræDIrICVs antI reX BoheMIæ, conſalutatus erat, cladis nuntio percepto, jamque Cæſarianos urbi imminere ratus, unà cum uxore gravidâ, ac alterâ prole, cęteriſque proceribus, fugâ elapſus, in Sileſiam ſe recepit: eâque urbis plateâ præpropere ac ſummâ conſternatione excedere coactus, quà uſque ante hac uxor ejus tranſire detrectarat, ob effigiem Chriſti Crucifixi eâ viâ in publico propoſitam, quam hæretici ſeu ob artis elegantiam, ſeu ob majorum venerationem aboleri minimè patiebantur. Atque è veſtigio, ut Spondanus refert, univerſa Bohemia ad Cæſarem redijt, Auſtria coercita, Moravia reducta, Sileſia repreſſa, Hungaria recuperata, univerſa Germania ſtabilita, religio catholica in libertatem aſſerta, reddita *quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.* In quo ſcitè typis expreſſum, & apto cælo excuſum vidi Palatinum omnes urbes ac Provincias, quas avidè devorarat, ſimul cum peſtifero hæreſeos veneno, quo infectæ erant, evomentem; quod ipſum de iniquo poſſeſſore, ac alieni direptore aptiſſimè Propheta
Iob 20. pronuntiavit, dicens: *Divitias quas devoravit evomet, & de ventre illius extrahet illas Deus.*

Boteri polit. l. 7. c. 3. Unde non injuriâ Tiberius Græcorum Imp. aurum cum lachrymis & querelis ſubditorum collectum, adulterinum, & venenoſum dicebat: venenum autem alioſque cibos noxios cum optimis ingeſtos evomere ſolemus. Quod Nicetas porrò rectè obſervat oratione 65. *De avaro*, inquit, *ſcriptura, divitias quas congregavit evomet. In quo verbo ineſt emphaſis quædam: ut enim qui noxium aliquem cibum ſumpſit, unà cum eo, probos etiam evomit, ſic qui iniquè congerendis opibus ſtudet, non ſolùm ipſas, ſed eas etiam quas prius jure poſſidebat, plerumque amittit.*

Sidon. l. 1. Epiſt. 7. Cui Sidonij viri literatiſſimi accedit teſtimonium, dum Arnaldum helluonem ſecundarum rerum affluentiâ ebrium, quodam quaſi vomitu nauſeẫtis fortunæ, cum ſuis exſputum proponit. In eadem claſſe,
S. Greg. Turon l. 1. de gloria cõfeſſ. c. 109. conſimili tempeſtate jactatus ille de quo Gregorius Turonenſis Antiſtes commemorat: in urbe Lugdunenſi tenuis fortunæ homo, quibus pauci aſſes in marſupio erant, modum excogitavit, quo tam exiguo lucello, per fas vel nefas, ingentem queſtum faceret: lotum itaque vini ſatis generoſi coëmit, illudque aquâ dilutum potatoribus vendidit. Eo jam pretio conduplicato, congium emit, ac tantundem aquæ affundens, rurſus alterum tantum lucratus eſt: idque felici eventu frequentabat, donec ſummam centum ſolidorum ſibi comparaſſet, quibus ad vicinum vini emporium profectus, in via fortè oppido laſſus, ſub arborem conſedit, ibique crumenâ cum ſcipione depoſitâ, vix dum paſſus aliquot, ſe in tabernam è regione ſitam, panem petiturus intrarat, cùm ecce accipiter burſam ex rubro corio, partem carneam ratus, unguibus abſtulit, atque illo nequidquam inclamante, perque devia & avia inſectante, evolat; uſque dum fluvio imminens, crumenam diſruptam, unà cum nummis in aquas abjecit; atque ita quæ ex aquis injuſtè colliquarat, in aquam, unà cum vini pretio refudit: ita malè parta malè dilabuntur. Quapropter, inquit Philo lib. de creat. princ.
Philo Iudæus: *præcipitur cauponibus, negotiatoribus, & cæteris hujuſmodi, ut juſta pondera menſuraſque habeant, ſic cogitantes quòd iniqua lucra ſint damnoſiſſima.* Miraris non ſemel quiſquis es œnopola, propola, aut mercator quivis, te omni induſtriâ ac ſolertiâ nihil dum emolumenti facere, non diteſcere, ne hilum proficere: pondera, menſuram, ſtateram expende, an non doloſa, & in regio vate hanc cauſam cognoſces. 3. Reg. 1. *Cùm operiretur veſtibus non caleſiebat*, quod ut Liranus in rem noſtram Liran. 1.
obſervat, *fuit in pœnam peccati, quia abſciderat* Reg. 24.
partem chlamydis Sauli. Tu ulnâ breviore tot particulas telæ, panni ſerici ſuffuratus es, hanc noveris pœnam peccati eſſe, alios debitores urbe, alios foro cedere, undique jacturam terrâ marique ingruere, paupertatem ut virum armatum in officinas, in arcas, in conclavia irruere, nec te unquam poſſe diteſcere, ſed ſenſim ad incitas redire. Quales indies non paucos offendimus qui antea byſſo & auro conſpicui, paulò pòſt pannis obſiti omnibus deſpectui

deſpectui ſunt; qui magnâ comitante catervâ pluribus velut umbris ſtipati in ſole gradiebantur, derepente nubilo ingruente, ſoli & ab iis quos aluerant deſerti. Itaque aliis riſui, aliis commiſerationi, omnibus exemplo ſunt, quò tandem dilabantur qui ex facultatibus pauperum ſuggeſtum ſibi ad honores ſtruere ac ſtabilire ſatagebant. Uſuvenit illis quod de vulpe, calidiſſimo animali, quidam commentus eſt: hoc enim ubi gracili ventre per anguſtum penuariæ cellæ foramen ſeſe penetraſſet, ibidemque furtivis eſcis ſeſe diſtendiſſet, effugere connitens, ſe ventriculi craſſitie impediri animadvertit, quod ut alia, illac fortè traſiens vulpecula, conſpexit, iſtic tibi, inquit, manendum eſt, donec rurſus inediâ extenueris. Mutato nomine de iis fabula narratur, qui poſſeſſiones, fundos alienos ærarium regis ingreſſi, dilatant philacteria ſua, qui macri ac marcidi in aulam irrepunt, dein equis & rhedis invecti, denuo ad noviſſimum quadrantem extenuandi ſunt.

Mariana de regis inſtitutione l. 3. c. 7. Fecit hoc Henricus, eo nomine III. Caſtellæ Rex, cui excelſus animus fuit, majori ætate prudentia: ærarium publicum à proceribus expilatum memorabili exemplo inſtauravit. Burgis quæ urbs in veteri Caſtella eſt, minor annis morabatur, ſeque aucupio coturnicum oblectare ſolitus erat. Accidit ut ad multam diem aliquando in aulam laſſus rediret, nihilque obſonij apparatum eſſe. Compellatus de ea re regius obſonator, renuntiavit liberè non tantùm pecuniam regiam, ſed fidem etiam conſumptam. Rex in præſenti, dolore diſſimulato, oppignerato pallio arietinas carnes emi jubet. Ex iis & captis coturnicibus prādium omnino parari. Audit inter prandendũ meliori conditione proceres agere, quotidie inter ſe lautiſſima convivia frequentare, exquiſitiſſimis ferculis ventrem diſtendere, certare luxu & ſplendore menſarum; fortè ea nocte apud Toletanum Archiepiſcopum Petrum Tenorium cœnabatur: adeſt involuto capite Rex, omnia videt lætitiis & lautitiis redundare, peractâ cœnâ pro ſe quiſque narrare quantum redituum ex paternis opibus, quantum ex regiis vectigalibus quotannis perciperet. Poſtera die Rex vindictæ avidus fingit gravi ſe morbo dejectum teneri, ſuprema mandata velle dare. Ea denuntiatione proceres feſtini ac avidi, diverſi in arcem conveniunt. Omnes excluſis famulis, ut erat juſſum, admittuntur, conſiſtuntque ad multam in cœnaculo diem, moræ cauſam mirantes. Rex tandem (en ſpeciem moribundi) ad proceres ferro tectus, diſtricto enſe ingreditur; cùm pavefactis eo aſpectu omnibus, aſſediſſet: irato ſimilis, torvo vultu quemque ex proceribus percunctatur; quot ſinguli reges in Provinciâ vidiſſent? quibuſdam duos, aliis tres aut quatuor, ut cujuſque erat ætas reſpondentibus, ecqui, inquit, verum eſt quod dicitis? cùm ego hac ætate viginti nihilominus in Caſtellâ reges noverim. Mirantibus dicti cauſam, atque ſuſpenſis animis, quorſum res evaſura eſſet, exſpectantibus, *vos*, inquit, *omnes, vos reges eſtis, regni arcibus & copijs occupatis, mihi inane nomen, ſordes & egeſtatem reliquiſtis. An idonea cauſa videatur cur nos ludibrio habeatis? ſed ne amplius faciatis veſtris omnium capitibus ſanciam*, ſimulque ad ſupplicium poſtulabat, parari, afferrique jubet. Contentâ voce lictores evocat, militeſque ſexcentos, quos arcano paratos habebat. Aliis attonitis metu, Toletanus Archiepiſcopus ut erat magno animo, in genua procumbens, lachrymis toto ore manantibus, veniam precatur; idem ejus exemplo ceteri faciunt. Mortis metu perculſis & ſupplicibus, vitam donat, eos tamen captivos detinuit, donec fraudulenter & vulpino more congeſta, legitimo Domino ad noviſſimum quadrantem reſtituiſſent; nec alia his vulpeculis, niſi adeò extenuatis, evadendi via patebat. Iure longè meritiſſimo horum cuique inſultat Auguſtinus: *Quid rapias vides, à quo rapias non vides, præda illa quam vis rapere in muſcipula eſt, tenes, & teneris.* Alienis eſcis inhias, ſed de *ventre* tuo *extrahet illas Deus.* *Aug. in Pſal. 61.* *Iob 20.*

Pineda in hæc prophetæ verba, iniqui poſſeſſoris ędes, humano ſtomacho inſatiabili

bili ingluvie alienas opes abligurienti componit, ſic ut quidquid hîc auri in clauſis domus penetralibus, in obſeratis multiplici clave arcis, in capſis ferreis reconditur, quaſi in ventriculo abſtruſum aſſervetur; quod ad vivum expreſſit civis ille Conſtātienſis, qui ne malè partas relinqueret alienis divitias ſuas, jam morti vicinus ſorbitiunculam ſibi coqui juſſit, in quam argenteis ac aureis nummis ceu pretioſis bolis conjectis, avidiſſimè illos devoravit, adeò ut auro præfocatus, morte exigente, divitias quas devorarat, evomere coactus ſit, & quę per lites, aliamve jacturam in vivis nō egeſſerat, hęredes de ventre etiam demortui extraxerunt. Uſque adeò violentè, avari ſtomacho renitente ac reſtringente, malè admiſſum evomitur.

Valadier in adventu 2. hebd. die luna.

§. II.

Plurimos damnari defectu reſtitutionis, quæ iniquo poſſeſſori difficillima eſt.

Ionvil. in vita c. 94.

LVdovicus Galliarum Rex, quem religionis amor Pium indigetavit, hoc pronuntiatum elocutus eſt: *Moleſtiſſimum eſſe res ablatas juſto Domino reſtituere:* Haud aliter quàm ſi pars à corpore avellatur. Quemadmodum uſuras perſtringens Novarinus contigiſſe memorat: fuiſſe Iudęum Conſtantinopoli, qui Chriſtiano gravi penuriâ laboranti quingentos ducatos concredidit, eo pacto ut in uſuram duas uncias carnis ſuæ cum pecunia rependeret; tempore devoluto hic gravis exactor cenſum annuum non ſine ſenſu debitoris ſibi poſtulabat. Haud paulò moleſtiùs iniquus poſſeſſor aliena Domino ſuo reſtituere coactus, illud Poëtæ uſurpat:

Novarini ſchediaſm. l. 10. n. 105.

Et pars abrumpi corpore viſa meo eſt.

Idipſum ſacræ paginæ confirmant: ubi enim Michæas ait: *& carnem eorum deſuper oſſibus eorum,* Chaldæus paraphraſtes vertit: pecuniamque *eorum pretioſam ab eis tollentes,* ac ſi æquè vivo ſenſu pecunia, quàm caro auferatur; ecquis porrò ingentes opes per plura luſtra poſſeſſas, quotannis copioſos cenſus ex eis partos, quibus familiam amplificavit, ſibi, liberiſque ad dignitates gradum ſtruxit, & omni poſteritati luculenter proſpicere paravit, Confeſſarij ſententiā ad omnium reſtitutionem damnatum, tot millia refundere, ſtatum imminuere, ſtringere vento nimiùm ſecundo turgida vela, liberis ſuis omnes fundos, ac facultates eripere poſſe, ſine graviſſimo ſenſu arbitratur? ſi cui frons eſt pectuſve inanis laudis capax, potiùs vivus ad inferos ſe adigi patietur. Cujus rei teſtem, S. Antoninum audiamus: uſurarius, ut refert ille, de ampliſſimis fortunis utrique filio proſpexerat, cùm tandem ad extrema deductus, animi ſui latebras Sacerdoti aperiens, intelligit omnem ſalutis aditum ſibi interclusum, niſi quę per uſuras ſibi ac ſuis iniquè corraſerat, omnia refunderet: circumfuſi ad hoc cohortabantur liberi, qui jam jam non tam corpori, quàm animę ejus parentare verebantur. At ille nec viri religioſi monitis, nec filiorum in cauſam ſuam pijs lachrymis movebatur, ſed infracto animo id unum objecit: fata ſi vitam negant, filiis meis in hoſpitali ſummo cum dedecore moriendum erit, fata ſi vitam dabunt, mihi oſtiatim mendicandum erit. Ad hæc ſenior, curam omnem pro me, mi pater ſepone: miſerere animæ tuæ placens Deo, eumque placa alienorum reſtitutione. Hunc ſeverè increpitum faceſſere juſſit, dicens: miſericordiam Dei magnam, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus, qui ad talem tantamque neceſſitatem neminem compelli vult, atque inter has voces ſordidam animam efflavit. Hîc inter fratres orta contentio, altero alterum incitante, nequid ex poſſeſſione ſibi relicta contingerent, ſed quæque ſuo legitimo Domino reſtituerēt; verùm altero bonis inhiante & aſſeverante, nil ſe ex eo culpæ contraxiſſe, filium non portare iniquitatem patris, natu major portionem ſuam in pauperes diſpartiens, ſpreto ſæculo ad religionem confugit. Interea frater ejus germanus genio indulgere, laſcivire, & malè parta prodigere feſtinabat. Dum ecce immaturâ morte præoccupatus interiit. Nunc ſi lubet funeſtæ

Mich. 362.

Antonin. 2. part. ſumma c. 7. §. 3. tom. 1. Peraldus to. 2. tract. 4. c. 15. p. 3.

rei cataſtrophen attendite: ad fratrem religioſum mortis nuntio perlato, nihil ille habuit antiquius, quàm ut fuſis precibus animæ piacularibus fortè flammis diſtentæ, ſubveniret. Et ô horrendum viſu ſpectaculum! dehiſcente repente terrâ, inter inferorum rogos, parentem unà cum fratre volutantem conſpexit, atque has execrandas blaſphemias intonantem audivit: Maledicta hora quâ te genui! ter maledicte fili! cui ut fluxas divitias congregarem, mihi æterni incendii flammas cumulavi. Ingeminabat ad hæc blaſphemo ore filius: *Maledicta dies in qua natus ſum! dies in qua peperit me mater mea, non ſit benedicta.* Maledictus pater, maledictæ opes, quæ me ad hæc tormenta demerſerunt! hæc ſecum tum, & in omnem æternitatem miſerè lamentabuntur. Ex quo illud rectè conſequitur quod probandum ſuſcepi, plurimos hujus unius reſtitutionis defectu, ad inferorum carceres æternùm damnari. Ea propter S. Vincentius ſic ſuos auditores „hortatur: ſi vis ſalvari, fac ut ſerpens, „oportet tranſire per arctum foramen; va„de per arctum foramen reſtitutionis uſ„que ad ultimum obolum: ſic enim depo„nitur pellis dura avaritiæ. Si dicatur, ſi „ego reſtituam, uxor mea & filii mei „quid facerent? ſi uxor ſit bona, & vult „ſalvari, debet dicere viro: Domine re„ſtituatis, quia ego laborabo. Dica„tur de illa uxore, de qua dicit Vin„centius de Longobardia, cui vir voluit „facere unam tunicam quingentorum flo„renorum in quodam feſto; quæ reſpon„dit: Domine, ego ſum bene induta, ſed „amore Dei reſtituatis. Ad quam vir, ſi „omnia haberem reſtituere, oportet me „mendicare, quia omnia quæ habeo ſunt „de uſuris. Et ipſa dixit, Domine ego fa„ciam tibi partem de dote mea, quæ non „eſt de uſuris: dabo vobis quinque millia „florenorum, & quinque millia pro me „reſtantia ad victum noſtrum ordino, his „vivere poterimus. Iſta erat bona uxor. „Sed modò oportet, quòd viri faciant „uſuras ut ſatisfaciant vanitatibus uxorum. Quibus profectò in regnum cælorū per anguſtam portam, non patet aditus, niſi onere hoc depoſito.

Ierem. 20.

S. Vinc. Dom. 7. poſt Trinitat. conc. 5.

Refert Pelbartus energumenum ad virum ſanctimoniâ vitæ celebrem deductū, ab eoque multis exorciſmis dæmonem compulſum nomen ſuum profari, demum dixiſſe, tres malignos ſpiritus hunc hominem infeſtare, & cùm nomen quærat, ego inquit, vocor *claudens cor*, collega meus vocatur, *claudens os*, tertius, *claudens burſam*, qui id agit, ut ſi quis confeſſus fuerit, ne injuſtè acquiſita reſtituat, & ille inquit, *plures nobis acquirit*. Hoc veritatis teſtimonium à patre mendacii prolatum, utinam quotidianâ experientiâ non veriſſimè comprobatum eſſet, multos quidem defectu contritionis, plures defectu confeſſionis, at longè plurimos defectu reſtitutionis damnari: hujus ſententiæ fuiſſe perhibetur, vir longâ rerum tractatione & difficillimis in mercaturâ quæſtionibus exagitandis verſatiſſimus Carolus Scribanius: qui liberè pronuntiare auditus eſt: Tria potiſſimùm flagitia homines in perniciem trahere: ſuperbiam, luxuriam, & avaritiam, ſic tamen ut per ſacramentum pœnitentiæ ex 100. ſuperbis facilè ad 50. ex 100. luxurioſis ad 80. ex 100. verò avaris vix tres ſalventur, idque ob annexam reſtitutionem, quæ difficillima accidere ſolet. Vultis è millibus unam vobis in exemplum proponi? B. Maria Ogniacenſis, animis, quæ purgatorii flammis expiantur, ut tenerrimo ſenſu afficiebatur, ita pro matris defunctę manibus impensè Deū multis precibus ac eleemoſynis ſupplicabat; dum tandem cupido inceſſit intelligere, quo in ſtatu anima parentis verſaretur, idque Deum rogans, conſpexit tetrum & horribile monſtrum in eccleſiâ juxta aram conſiſtere: utque cognovit matrem eſſe, ac æternis ignibus addictam, cauſam ſciſcitanti reſpondit: ob injuſta lucra & uſuras, quas reſtituere neglexiſſet, ad has ſe flammas damnatam eſſe. Hoc tam ferale ſpectrum utinam ſemper obverſetur oculis eorum, qui filiis ac filiabus ſuis, congregant mammonam iniquitatis, ſibi verò theſaurizant iram Dei, & æternum conſcientiæ detrimentum: *Nemo,*

Cantip. lib. apum 2. c. 54. n. 18.

enim

Aug.ſerm. 215.de temp. enim ut graviſſimè Auguſtinus, *habet injuſtum lucrum ſine juſto damno: ubi lucrum, ibi & damnum: lucrum in arcâ, damnum in conſcientiâ.* Heu damnum animæ æternum, numquam inſtaurandum! heu *væ* æternum, qui *congregat non ſua!* quod ut inſigni ſtratagemate cuidam fœneratori ad ſenſum propoſitum fuit, tempori reſipuit; ſic ſe res habet: Homo *alienorum appetitor* extremo morbo cum morte colluctans, eum quem à confeſſionibus habebat, nihil de reſtitutione movere præceperat, de ea nihil audire volebat. Quare hoc ſalubri aſtu confeſſarius uſus eſt: medicum adornavit, qui ut verè conclamatum erat, quo ſpem vitæ longioris, quam unicè anhelabat, moribundo injiceret, præſentiſſimum remedium, ſi adipe ex uno aliquo filiorum, aut ſanguine propinquo, ſe inungeret, præſcripſit. Ad has voces æger reſpirare, omnem familiam cogere, beneficia iis præſtita ac ingentes theſauros, quos illis tantâ ſolertiâ comparaſſet, exaggerare; proindeque horum ſe intuitu hoc poſtremum ab illis efflagitare, guttam unam aut alteram adipis non denegarent, ut parentem vitâ donarent. Eum in finem cereus accenſus, cujus flammulæ nunc unus, nunc alter filiorum, digitum inſeruit; at eorum nemo tantillo temporis detinere valebat, dum vel gutta difflueret; quod in medelam ægri, ſanè traducens confeſſarius, ſic paucis infirmum aggreſſus eſt: Fierine poteſt, ut tu filiis tuis tantam hæreditatem tranſcribas, teipſum æternis incendiis tradas? cùm illi ne digitum pauxillo temporis, tu pro illis te totum, in omnem æternitatem in horrendos gehennæ cruciatus conjicias: quâ brevi, ſed nervosâ parænesi, cæleſtis menti lux ſuborta eſt, & quidquid injuſtè conquiſiverat, ſuis dominis reſtituens, ſalutem æternam conſecutus eſt. Quiſquis ære alieno obſtrictus jaces, hoc doctus exemplo ſape, illudque perſuaſum habe, quidquid virtutum ac bonorum operum exercueris, fruſtraneum eſſe, quàm diu aliena poſſederis: nam ut rectè Auguſtinus.

Aacucb 8.

1.Pet. 4. Petrus de Palude enar. 2. Dom. infra octa. Epiph. P. le Roy paterſ. pag. 301.

§. III.

Non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

Aug. epiſt. ad Maced.

HOrrendum eſt vel cogitare hominem læthali noxâ obſtrictum, imperitiâ medici, aut incuriâ parochi ſacramentis deſtitui: quorum defectu complures in bello trajecti, in mari obruti, aut etiam terrâ, in flagranti delicto repentinâ morte oppreſſi, æternùm periêre. Deteſtandum illud magis, quoſdam reperiri, quibus confeſſarius in promptu eſt, quibus ſalus in portu eſt, nihilominùs naufragari, & occulti flagitii pondere, quod manifeſtare erubeſcunt, ad ima demergi. Hoc tamen maximè deplorandum videtur, unum aliquem ſummo animi ſenſu, uberrimis lachrymis integrè confeſſum, æternis ignibus addici. Singultatim confitetur ſe bona aliena tot annis poſſediſſe, in mercaturâ ejuſmodi fraudes adhibuiſſe, tot millia injuſto lucro collegiſſe, hominem vi, vel fraude ab officio obtinendo dimoviſſe, ad tale damnum proximi, conſilium, auxilium præbuiſſe, inſuper omnem ſe deinceps injuſtitiam execrari firmiſſimè in animum induxiſſe. Audit is ſibi impertiri verba ſalutis: *Ego te abſolvo.* Interim ligatis manibus & pedibus traditur tortoribus: quia ut ſubtili magiſtro, Theologorum claſſis ſuffragatur: *Non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.*

Quis ſe millies in ſacrâ exomologeſi incuſet, peccavi, defraudavi, injuſtè egi, ſanguineis lachrymis ſcelus expiare videatur, millies ſacerdos ingeminet: *Ego te abſolvo,* quia reſtitutionem verbis ſpondes. Si res aliena te nimio affectu teneat, ſi reipſa non reſtituas, *non remittitur peccatum,* lachrymæ crocodili, dolor fictus, pœnitentia ſimulata cenſetur. Rectè quippè S. Auguſtinus ratiocinatur: *Si res aliena propter quam peccatum eſt reddi poſſit, & non redditur: pœnitentia non agitur, ſed ſimulatur.* Quare ſi indies ſacrificio Miſſæ decenter interſis, quâque ſextâ feriâ pane & aquâ te maceres, corpus

aſſiduo cilicio domes, ſacram ſynaxim quot hebdomadis frequentes, lautas eleemoſynas in ſinum pauperis effundas, nihil tibi proderit, niſi aliena domino reddantur. Adeò ut inter errores Græcorum computetur, quòd Sacerdotes ipſorum non jubeant reſtituere ablata per furtum & rapinam, ſed raptores ac fures abſolvant, modò partem ſibi, & eccleſiæ in eleemoſynam tribuant, quaſi ad ſalutem neceſſaria non ſit reſtitutio: qui error, ut bene Molina obſervat, manifeſta eſt hæreſis: etenim quibuſvis flagitiis quantumvis gravibus & reſervatis unus aliquis, ſaltem vicarius Chriſti, abſolvere poteſt; at verò à reſtitutione immunem reddere, nullius poteſtatis eſt, quidquid egeris, abſque hac ſalvari non potes. Hinc communis Doctorum ſententia eſt, reſtitutionem eſſe de neceſſitate ſalutis, ut rectè D. Thomas 2.2. q. 62. a. 2. in corp. ubi docet: *Cùm ergo conſervare juſtitiam ſit de neceßitate ſalutis: conſequens eſt, quòd reſtituere id quod injuſtè ablatum eſt alicui, ſit de neceßitate ſalutis.* Ubi unum obſervandum occurrit, non ſat eſſe, ſi citra culpam & bonâ fide rem alienam poſſederis, aut caſu inveneris, aut certò perituram ſervaris, v. g. ſi ovem lupo, equum incendio eripueris, res Domino valere incipit, eique reſtituenda eſt.

Molina de Iuſtitia to. 3. tract. de Reſtit. diſp. 716. n. 1.

De inventis verò graphicè graviterque ſcribit Origenes: *multi putant ſine peccato eſſe, ſi alienum quod invenerint teneant, & dicunt, Deus mihi dedit, cui habeo reddere? ſed diſcant peccatum hoc eſſe ſimile rapinæ ſi quid inventum non reddant.* ſi nempè Dominum norint, aut inveſtigare detrectent. Cùm ut Theologi docent, non minùs illicitum, & injuſtum ſit retinere alienum, quàm ab eo accipere. Ii verò qui poſt diligentem inquiſitionem rei inventæ dominum conſequi non poſſunt, etſi communior ſententia in pauperes vel in cauſas pias erogandum doceat, cum aliis tamen nonnullis Leſſius probabile aſſerit, eos rem inventam ſibi aſſervare poſſe, quod jure naturæ fiat occupantis, ſicut theſaurus & alia quæ nullius ſunt. Quam naturæ legem vel à barbaro comprobatam legimus: Nam olim cùm Tamberlanus Tartarorum tyrannus per Syriam iter faceret, in agricolam incidit qui fortunâ favente in theſaurum aratro impegit; continuò omnes, qui regi aderant, hoc regis aurum vel jure fiſci dictitare. At rex monetam ad ſe deferri jubens, proceres percunctatur, num hiſce aureis, parentis ſui effigies impreſſa eſſe videretur, quod cùm negarent, ſed Romanorum Cæſarum eſſe aſſererent, reſpondit rex: *Si ergo hæc pecunia majorum meorum non fuit, aratori eam relinquamus, ad quem Deus eam detulit.* Alios caſus & circumſtantias, quæ à reſtitutione excuſent, ne à propoſito abeamus, qui volet claſſicos conſulat, nos pro inſtituta brevitate, eos commemorare pergimus, qui non ignari reſtitutionem ad ſalutem neceſſariam eſſe, hæroico juſtitiæ actu, aliena bona legitimo Domino refuderunt.

Leſſ. de jure l. 2. c. 14. dub. 7.

Fulgoſus l. 4

§. IV.

Sacris, ac profanis hiſtoriis reſtitutio facienda ſuadetur.

Liber *ſancti patris Tobiæ* (ut Beda loquitur) *cum maximis vitæ moralis & exemplis abundet & moribus*, vel hoc certè æquiſſimi viri luculentum teſtimonium adfert, quod cap. 2. commemoret: ut vocem hœdi balantis audivit, dixit, *videte ne fortè furtivus ſit. Reddite eum dominis ſuis: quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere*: omnis res, ut tradunt Doctores, clamat & balat reſtitui domino ſuo. Quare quiſque angulos domus ſuæ diſcutiat, & attendat, an non hœdum aliquem balantem audiat: an non de profundis fundus agri mugiat: an non ex officinâ pars panni, alteriuſve mercis, an non ex arcâ aurum & argentum pupillis ac orphanis ſubtractum vocem ſanguinis emittat? Tobiam imitare, de quo illud Auguſtini exſtat elogium: *clamabat Tobias propter hœdū ne de furto eſſet: nolebat ſonum furti audire in domo ſua.*

Syndici, cauſidici, conſiliarii attendite cum Tobiâ, & videte ne fortè quid furtivum, aut inuſtum per lites conquiſitum

ſit.

ſit. Videte an nullam cauſam injuſtam defenderitis, juſtam vi vel fraude eviceritis, produxeritis, aut etiam injuriâ aut imperitiâ neglexeritis. Ad iniquas ſtipulationes partes induxeritis, ad ſententiam ex æquo ferendam pretium acceperitis, de quota evictæ litis pacti ſitis, è quibus ſi quid vobis emolumenti, ſi quid clienti aut alteri detrimenti accidit, communi Doctorum ſuffragio ad reſtitutionem tenemini. Vidit hoc jã annis & judicio maturior Raphael Fulgoſus Iuriſconſultus celeberrimus, qui cùm junior eſſet, à conſultore partem litis evictæ, ſalarii nomine acceperat. Dein ætate & prudentiâ provectior, cum in *l. ſumptus ff. de pactis* incidiſſet, quo loco advocatis diſertè inhibetur de quotâ litis paciſci, quæcumque acceperat, cum omni fœnore reſtituit. Ita hic Raphael Tobiæ veſtigiis inſiſtere geſtiit. Sed paulò majora canamus: principes ac reges jura ſacra ac humana condemnant, non modò terras injuſto bello occupatas domino reddendas eſſe, ſed & omnia damna reſarcienda. Heu quis his ſatisfaciendo? quis non quæ vel proditione, vel armatâ militum manu cepit, quaſi mancupium ſuum, ſibi jure belli tuetur? unum in hoc invictiſſimum Imperatorem Carolum V. tacitus prætertire nequeo. Is dum Franciſcum, Galliarum regem, bello laceſceret, quod is oppida quædam ſibi violentè occupaſſet, dixiſſe fertur: *etiamſi totum Franciæ regnum debellaſſem, reſtituerem illud regi ſuo, dummodo quod meum eſſe contendo, mihi relinqueret*, imò tam magno & excelſo erat animo, ut ſi orbem occupaſſet, ſuum cuique domino regnum & regionem reddidiſſet. Quàm paucos Carolus ſectatores numerat! quàm paucos reperire eſt, qui non regnum, ſed ne agellum, non pedem terræ, non ulnam panni, non par calceorum reſtituere velint; cùm tamen non naturæ modò, ſed & jure gentium, ut gentilis Philoſophus ait, teneantur: *æquiſſima vox eſt*, ut docet Seneca, *& jus gentium præ ſe ferens, reddere quod debes*. Quam vocem non aliter quàm hœdi balantis vel Ethnicus execratus eſt: calceos fortè Pythagoricus à ſutore coëmerat: poſtero die pretiũ omne annumeraturus, ad officinam pergit, eam clauſam, ac ſutorem mortuum percipit, lætabundus quaſi jam à ſolutione immunis, abſceſſit: ſed conſcientiâ ſtimulante, & clamante, ad officinam rediit, & pecuniam per rimam in ædes ingeſſit dicens: *Ille tibi vivit, tu redde quod debes.* Nefas eſt ex alieno diteſcere, dominus rei ablatæ ignarus ſit, morte ſublatus ſit, vivit in hærede, vivit dominus univerſorum, qui cuique ſuum reddi præcepit. Suas quiſque animi latebras diſcutiat, diſpiciat ne fortè quid furtivum ſit, attendat an vocem balantem non exaudiat. Zachæus in ſtultam arborem conſcendit, ſed attendite quàm ſapidos illic fructus legerit. *Hæc, ſiquidem, eſt ſapiens illa ſtultitia*, ut venerabilis presbyter ſcribit, *quam de ſycomoro Publicanus, quaſi vitæ fructum legerat: rapta videlicet reddere, proprium relinquere, viſibilia contemnere.* Omne lucrum injuſtè conquiſitum, omnes cenſus perceptos, omne damnum proximo illatum, quod ut quidam in quadruplum excreverat, totum rependit, dicens: *Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Luc. 19. in hoc ſolem imitatus, qui ſalſas maris aquas, in nubem attractas, dulciores depluit, *æquorq; refundit in æquor*, multò ſuaviùs quàm acceperat? alterum hîc morale Theophylactus obſervat dicens: non ſolùm promittebat, ſed faciebat: non ait dabo medietatem bonorum, & reſtituam quadruplum, ſed do & reddo. Complures dicunt confeſſariis reddam, reſtituam, ſed nequeunt avelli, differunt cum Juda, dum ſeriùs, dum pupilli & viduæ penuriâ conſumpti, & ad incitas redacti: tum cum Judâ quandoque referunt 30. argenteos, qui illis jure cedunt in perditionem: quomodo enim ejuſmodi poſt tantam dilationem lucrum ceſſans, damnum emergens, lachrymas, anguſtias, extremam pauperiem toleratam compenſare queunt? quod pia juxta ac prudens regina meritò appendit: nam cùm Uladiſlaus Rex Poloniæ commeatum exercitui ſuo, à capitulo Greſnenſi poſtulaſſet, nec impetraſſet; more barbaro, bona fiſco addixit. ejus inju-

V. Molin. Leſſ. Lugo de jure & juſt.

Beyerlinck theat. tit. reſtitutio.

Beyerlinck ſacra apoph. tit. reſtit.

Senec. l. 3. de Benef. c. 14.

Senec. ibid.

Hierony. Ziegl. de illuſt. Germ. viris c. 89.

ſtitiæ à S. Hedwigi conjuge ſuâ acriùs reprehenſus, omnia reſtituit, ſed hoc tum ſagax regina ſubjecit: *pignora quidem reddimus agreſtibus, cæterum lachrymas eorum quis reddet?* quis famem, quis miſerias, quis damna reddet? hanc cauſam quidam tradunt, legem illam à Deo latam Levit. 5. *Ipſumq́; quod intulit damni* reſtituet, & *quintam partem ponet ſupra.* Ubi Cornelius quinta pars in compenſationem cedit injuriæ, quam præter damnum irrogavit. At verò ſi ut Navarrus & Navarra cum aliis juriſtis apud Leſſium docent: *cicatricem hominis liberi, pecuniâ compenſari non poſſe*, certò eorum anguſtiis ac lachrymis non erit ſolvendo, niſi lachrymas pœnitentiæ inſuper refuderit. Optarem hoc corruptiſſimo ſæculo, quo ſummi dynaſtæ aliquot millibus in punctum ludunt, & miſeris piſtoribus, ſutoribus, lanionibus, quibus jure ſtricto millia debent, nec teruncium perſolvunt, optarem, inquam, quis in eo celeberrimum concionatorem imitaretur: vir religioſus Ferdinando regi à confeſſionibus & concionibus, ſummâ in veneratione erat. Liberrimè hic è ſuggeſtu aulicorum licentiam carpere, & inſectari. Quo factum ut primates, acrimoniam ejus concoquere non valentes, ſecum agitare cœperint, quâ viâ eum commodiſſimè aulâ eliminarent. Decreto conſilio regem adeunt, eccleſiaſten collaudant, in tam præclarè de omnibus meritum, aliquid gratiæ & beneficii ut conferat rogant, ſeu prælaturâ ſeu epiſcopali infulâ digniſſimum pronuntiant. Ad hanc gratiam referendam ſe Rex promptiſſimum quidem præbebat, ſed compertũ ſibi affirmabat, fore ut dignitatem omnem excutiat; fuit tamẽ ex adſtantibus qui in ſe ſuſcepit monachum inducere, ut Epiſcopatũ capeſcere velit, proindeque rege annuente, concionatori aulæ amicè conſalutato, quemadmodum provinciam ampliſſimam impetrarit, in qua Deo ac ſaluti proximorum vacare poſſit enarrat. Vir religioſus Epiſcopatum olfaciens, ſe ad eam dignitatem ineptum, ac tanto oneri humeros impares profitetur. Inſtat princeps & multis urget, dum tandem ſentiens hunc ludum ſibi fieri, ut ſe aulâ amoto, importuno monitore carerent, ſalubri dolo condeſcendere viſus eſt, hoc unum objiciens, vitam hactenus ſe tranquillam duxiſſe, nunc verò in curas & moleſtias potiſſimùm ob æs alienum, quo Epiſcopatum obæratum ſubindicabat, conjiciendum. Hoc audito princeps quaſi voti compos, hanc quidem ob cauſam nihil eſt, inquit, quod detrectes, hodie antequam ſol occumbat, quatuor ducatorum millia tibi ſubmittam: atque ut dixerat ante veſperam annumerata. Interea Monachus per omnes officinas creditores, quorum gemitus, & lachrymæ haud dubiè non ſemel ejus animum pupugerant, omnes ad ſe convocat, & rationes ſingulorum, quibus princeps debebat expendens, quatuor illis ducatorum millibus omnia debita expunxit & lachrymas abſterſit. Poſtero die cum de more in aulam regem cõveniſſent, mille plauſibus, & gratulationibus exceptus, omnes de facili eluſit, debitorum ſyngraphas proferendo, ac exhibendo in quos quatuor illa millia ducatorum inſumpſerat, de reliquo nihil ſibi cum Epiſcopatu negotii eſſe; quo facto publicum acroama exauditum eſt, & ſuper omnes infulas nomen non in aulâ modò, ſed & apud eos potiſſimùm quibus ſuum cuique reddiderat, immortale comparavit. E quibus diſerto oratori facile erit epilogum attexere, ſi omnium dumtaxat brevem anacephaleoſin inſtituere placuerit.

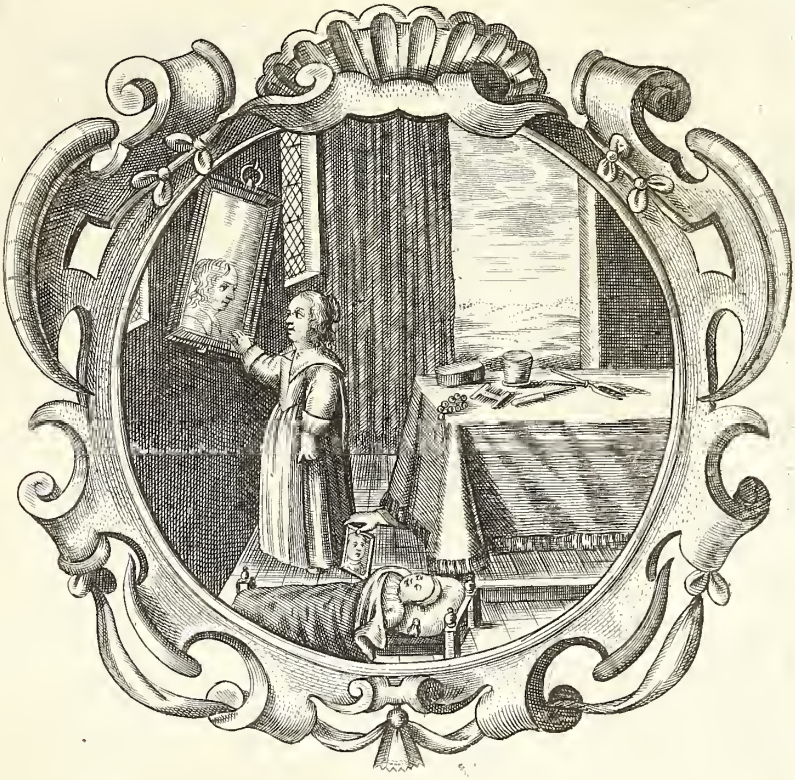
Leſſ de jure l.2.c.9. dub.23.

Pontanus Attica bell. part.2.auct. ad hiſt.§.7.

EMBLE-

EMBLEMA LI.

Filia mea modò defuncta eſt. Matt. IX.

EX FRAGILI TE NOSSE POTES.

DOMINICA VIGESIMA-TERTIA POST PENTECOSTEN

Fragile vitrum, fragilior homo, & hominis forma; ô ſi eam fragilitatem & juvenes & puellæ ad fragilem cryſtallum contemplentur!

§. I. *Hominem vitro fragiliorem eſſe, comprobatur.*

Aug. ſerm. 2. de verb. Dom. §. II. *Habemus theſaurum in vaſis fictilibus, ideò ut monet Auguſtinus, cautè agendum.*

DOMI-

DOMINICA VIGESIMA-TERTIA.

POST PENTECOSTEN.

Filia mea modò defuncta eſt. Matt. IX.

Cic. l. 1. Tuſc. ARCHIMEDES vir *divino,* ut Tullius ſcribit, *ingenio,* *Tertul. l. 1. de Animæ.* inter portentóſas, quas Tertullianus deſcribit machinas, ſpheram vitream effinxit, in qua omnes omnium cœlorum revolutiones, nec non ſiderum errantium diſſimillimos motus concinnavit: eo artificio, ut orbis Saturni annis 30. Iovis 12. Martis propè duobus, Solis uno, Lunæ verò 27. diebus & 8. horis, quemadmodum in cœlis fieri aſſolet, in hoc vitreo mundo devolverentur. Hic conſtellationes prædominantes, hîc ſiderum altitudines, hîc ſolis lunæque Eclipſes, hominum oculis dilucidè proponebantur. Iuvat cernere quàm non vulgaris poëta Claudianus in hoc vitreo mundo luſerit:

Iupiter in parvo cùm cerneret æthera mundo
Riſit, & ad ſuperos talia dicta dedit:
Huccine mortalis progreſſa potentia curæ?
Iam meus in fragili luditur orbe labor.
Iura poli, rerumque fidem, legemq; virorum,
Ecce Syracuſius tranſtulit arte ſenex.
Incluſus variis famulatur ſpiritus aſtris,
Et vivum certis motibus urget opus:
Percurrit proprium mentitus ſignifer annum,
Et ſimulata novo Cynthia mente redit.
Iamq; ſuum volvens audax induſtria mundũ,
Gaudet, & humana ſidera mente regit.

Caſſiod. l. 1. epiſt. 45. Altiori & acriori ſtylo Caſſiodorus: *Archimedes,* inquit, *parvam machinam, gravidam mundo, cælum geſtabile, compendium rerum, ſpeculum naturæ, ad ſpeciem ætheris, incomprehenſibili mobilitate volutavit.* At verò ſummus ille rerum omnium artifex Deus, longè abſolutiſſimum opus, ipſam fabricam humanam molitus eſt: in qua cùm quidquid uſpiam aut cujuſpiam perfectionis eſt, intelligere cælitibus, ſentire brutis, vegetare plantis, ſingulari quadam ratione contineatur, meritò homo microcoſmus indigetatur; cui aptius quàm ſpheræ Archimedis illud Caſſiodori convenire: *parvam machinam, gravidam mundo, cælum geſtabile, compendium rerum, &c.* nemo veſtrûm inficiabitur. Potiſſimùm ubi & hanc tantæ elegantiæ machinam vitream agnoverit, quam Deus ipſe, quaſi vitrarius conflans ex fragili argilla aut cinere, & ſpiritu oris ſui (quibus vitrum fieri conſuevit) conflaſſe perhibetur. Unde argutè Poëta Francus cecinit:

La faveur de la vie, eſt la ſphere du verre *Pierre Matthieu tablettes de la vie & la mort n. 13.*
Où Archimede met les aſtres & les cieux:
Autant belle, que freſle, un leger coup de pierre
Oſtoit tout le plaiſir, qu'elle donnoit aux yeux.

Humanæ fragilitatis argumentum filia modò defuncta, perſpicuum omnibus oſtentat, ac repentino caſu, & formam fragilem, & naturam vitream repræſentat: huic enim mihi accidiſſe videtur quod de nobili Hiſpano hiſtoriæ commemorant: *Merveilles du monde par P. Boitel.* eum inter varia ſpectati nitoris & induſtriæ ſpecula, unum præ ceteris mirandum efformaſſe, quod nunc ſpeciem ſpeculantis venuſtam ac vividam: nunc eandem horridam ac cadaveroſam, in mortui formam referret; quam ſpeciem ſi quolibet in ſpeculo vani ſpeculatores expreſſam cernerẽt, non toties, nec tot horas ad illud ſe excolerent & perpolirent. De facto autem eam virtutem omni ſpeculo ineſſe, ex eo perſpicuum eſt, quòd qui moribundo circumſtant, dubii num animam exhalarit, num quis ſupererret ſpiritus ore, ex ſpeculo ſeu fragili cryſtallo vultui applicitâ, ſpiritum

diſruptâ

diſruptâ corporis machinâ avolaſſe manifeſtò deprehendant. Atque idipſum quod toties rubicundas genas, corallina labra, vividos ac vitreos oculos vitrum expreſſerat, nunc os pallidum, contractas genas, oculos fractos, monſtrum demum ferale referre videatur. Hæc, quiſquis formæ & fragilis vitæ ſtudioſus, ſpeculare: & quoties ſpeculum contemplaris, ex ipſa vitri naturâ, fragilitatis humanæ memor,

Ex fragili te noſſe potes.

§. I.

Hominem vitro fragiliorem eſſe probatur.

Ariſt. probl. ſec. 11. q. 61. Plinius l. 36 c. 26. S. Iſidor. l. 16. Orig. c. 15.

QVærit Ariſtoteles in problematis, an ulla arte vitrum non fragile, & flexile confici poſſit? quod ipſe ob nimiam meatuum anguſtiam fieri poſſe disertè negat; Plinius tamen & cum eo S. Iſidorus, ſub Tiberio artificem fuiſſe aſſerunt, qui eam vitri materiem adinvenerat, jamque in maſſam colliquatam adeò attemperarat, ut vitrum ex ea flexile, ac omnino ductile conflaret: cujus experimenti causâ ad Cæſarem adſcitus, phialam illi vitream porrexit, quam Cæſar attentiùs contemplatus, ad terram alliſit; ſed artifex vas vitreum attollens, illud integrum, inſtar metalli dumtaxat contuſum oſtentans, malleo quem in promptu habebat, ad priſtinam formam redegit. Quod ut Tiberius conſpexit, quæſivit an præter illum, quiſpiam ea arte polleret, quod dum negaret, è veſtigio Cæſar eum capite plecti juſſit, ut ne argentea & aurea præ vitriis vileſcerent. Haud aliter Deus primò hominem vitreum, ſed non fragilem condidit: excogitavit ſi quidem divinus artifex vitri temperamentum, ut in ſtatu innocētiæ flexile eſſet, & ductile. Cecidit in terram & violatum non eſt: cecidit in peccatum & confractum eſt, ac omnem maſſam corrupit, fragilemque, id eſt, mortalem effecit, ut meritò impoſtor cenſendus ſit, de quo Nicolaus Trigautius noſter, regem Sinenſem ſenſuum deliciis irretitum, ingentem auri vim ſapientibus regni ſui obtuliſſe, qui ſe immortalem & fragilitatis humanæ expertem redderet. Fuit qui hoc ſtudio ac ſolertiâ ſe effecturum adpromiſit, jamque hujus impoſtoris arte, nectar illud ſeu ambroſia parata erat, nec per intimum amicum ſuum, ab eo potu immortalitatis hauriendo ullis rationibus aut conſiliis detererre poterat. Cùm igitur rex fortè vultum avertiſſet, ille poculum clam arripuit, & impigrè exhauſit. Excanduit extemplo rex, & jam ſtricto mucrone mortem illi intentabat, quòd ſibi immortalitatis poculū eripuiſſet. Cui amicus intrepidè hoc dilemma objecit: vel hic potus me immortalem reddidit, vel non. Si immortalem, fruſtra me tentas perimere, ſi non, nullum crimen admiſi, ut qui tibi non immortalitatem eripuerim, ſed impoſturam detexerim. Veriſſimè hic, cùm mortalem eſſe, & finis & definitio ſit, in quo omnium propè philoſophorum concurrunt ſententiæ, qui hominem fortunæ luſum, inconſtantiæ imaginem, corruptionis ſpeculum, temporis ſpolium, mortis mancipium, verſatile ſepulchrum ac denique *fragile ſimulachrum* vocitarunt. Quis hæc de ſe, qui nūquam chirurgi manum ſenſit, nullam medici potionem guſtavit? quis hæc de aliis, quos ut arbores videt ambulantes, quaſi ex robore cæſos, quaſi coloſſos æneos aut columnas marmoreas, vera eſſe & vitro fragiliores fateatur? pauliſper attendite. Clemens Alexandrinus l. 7. recognitionū, rem ſcitu digniſſimam poſteris tradidit: dum ſanctus Petrus Simonem Magum cum magno hominum cœtu conviciſſet, poſt hæc, inquit, unus ex adſtantibus Petrum rogare cœpit, ut die craſtinâ maturiùs ad inſulam proximam, quæ ſex, non amplius ſtadiis aberat, Aradum nomine pergeremus, vidēdi in ea gratiâ aliquod opus, *columnas vitreas* magnitudinis immenſæ, cui Petrus ut erat in Neophytos clementiſſimus, acquievit, ſed monuit nos, ut cū navim exſcēdiſſemus, non unà omnes concurrere ad videndum, nolo enim, inquit, vos notari à turbâ. Cùm ergo die poſtera, navi veniſſemus ad inſulam, continuò ad locum, in quo erant columnæ mirabiles properamus; erant autem in æde quadam poſitæ, in qua Phidiæ opera permagnifica habebantur, quibus intento unuſquiſque

Trigaut de Chriſt. exped. apud Sinas l. 1. c. 9.

Pontan. Bellaria part. 2, hiſt. c. 16.

Ariſtot. Triſmeg. Plato. Sophoc. Pind. Senec.

noſtrûm detinebatur aſpectu: *Petrus verò ubi ſolas* COLVMNAS *miratus eſt* VITREAS *nequaquam raptus picturæ gratia, egreſſus eſt.* Suffecerat quippe Petro, ut Clemens oculatus teſtis adſtruit, vidiſſe materiæ tam fictili ac fragili univerſam templi molem incumbere nec ſuccumbere. Vnum hîc vobis inducam, quem viribus ac robore valentem, columnam cenſere poſſes, niſi vitam vitro fragiliorem vitrum prodigioſo euentu docuiſſet: novi ego familiariter inquit auctor hiſtoriæ. Stengelius, in Alſatia nobiliſſimi nominis & familiæ dominum, cui mos erat meridiari, atque idcirco remotis menſis, in tumultuario lecto recumbebat. Lectus erat humilis, ſtragulis ruſſei coloris inſtratus, pendebant circumſecus cortinæ holoſericæ eiuſdem coloris: ſed & menſa oblonga propter lectum ſtabat punico tapete tecta. Nec excedebat hic apparatus opes. Ex eadem arce, in qua habitauerat, novem in ambitu ſuo vicos ſeu pagos conſpiciebat, tam vicinos vt omnes prope tangere poſſet glande plumbea, qui pagi omnes ad dominium illius pertinebant. nihil præterea deerat, quod poſſet à tali viro optari, *niſi quod fragile vitrum fuerit.* Nam ecce ſive quia in pauperes ac Religioſos beneficus, ſive quia in divos pius erat, bonus genius hunc in vitro docuit, quam fragilis eſſet vita humana.

P. Stengelius in ovis paſc. emb. 74 Fabri feſto S. Ioann.

Cùm ſe à meridie in lectum reciperet, jubebat in menſa ſtatui cryſtallinum calicem vino rubro punicantem, vt à ſomno ſe reficeret, qui mos illi erat quotidianus. Integris igitur ſentibus & valitudine prorſus vegeta decubuit. Ubi neſcio quæ hominẽ ſubiit cogitatio de ęternitate, quę eum non ſivit obdormiſcere; cum hac cogitatione dum luctatur, atque ante oculos poſitum vitreum calicem attentiùs contemplatur, calix repente nullo attingente, velut ictus ſonat & ſponte ſua medius diſſilit, vinũque in menſam effundit. Territus inexſpectato ſpectaculo dominus, tintinnabulo, quod pone ſtabat, dat ſignum: adſunt famuli, quærunt quid velit? quibus trepida voce rem vt euenerat, recenſet, additque *ita vitam ſuam, quemadmodum vitrum rumpendam,* animamque vini inſtar effundendam. Solantur illi, triſtem cogitationem abjicere jubent, vitium in vitro fuiſſe, caſu crepuiſſe, atque ut mentem illi aliò divertant, ſcyphum remouent ex oculis, aliumque eius loco ſubſtituunt, perinde Bacchi ſanguine repletum, ut priorem, herumque ſe quieti reddere ſuadent, quò ſe rurſus cubitum recipiente, abeunt. Non abiit tamẽ cum illis triſtis ſolicitudo. Ecquis ſcit ait, an non & mihi omni fortuna pleno, ſic repente interitus immineat? quid ſi genius meus bonus hoc mihi ſignum dederit inſtantis mortis? multis talia contingere, vt ante obitum monerentur. Hæc fortè ſecum tacitus dum agitat per mediam horæ partem, ecce tibi rurſus etiam alterum hoc vitrum cum ſonitu claro ſponte medium rumpitur, nemine lædente atque purpureum vinum in mẽnſam effundit. Maior ergo quam prior hominem inuadit conſternatio; vocat famulos, vocat vxorem, mandatque ut actutum Bruntruto advocent animæ ſuæ medicum, nam de corpore actum eſſe, non ſecus atque de vitro iam altero prodigioſè diſrupto, neque aliud indicante, quàm vitæ ſuæ fragilitatem ac interitum repentinum. Hoc viri ſermone vxor magis, quàm ipſo vitri prodigio perculſa, cùm diu laboraſſet in perſuadendo marito ne ſomniis crederet, aut triſtitiam delirantis vanitati, tandem adpromittit ſe Patrem Societatis conſuetum advocari curaturam.

Interim ut ſedaretur mentis tumultus in marito, tertium iubet ſcyphum reponi, priuſque bene inſpici. Ita maritus ſe denuo ad ſoporem componit; vxor quia inanem viri arbitrata eſt eſſe imaginationem, mittere pro confeſſario omittit. Interea (quis digitum Dei non agnoſcat?) rumpitur tertium quoque vitrum. Tum demum nihil amplius dubitare dominus, tum per ſuperos advocatam coniugem & ſeruos obteſtari, ut confeſſarium quantocyus accerſant, modicum ſibi temporis ſupereſſe, quo ſaluti ſuæ proſpiciat, illud ſe negligere nolle, ſed obſequi cupere angelo monitori, itaque feſtinent, volent. Omnia mundus

facilius

facilius credit, quàm ſua pericula. Quare tum quoque inſanire dominum, familia omnis credidit. Ita dies à prandio vſque in ſerum veſperum iit, nec quiſquam miſſus, qui Confeſſarium Bruntruto advocaret. Crepuſculum diei fuit, & crepuſculum vitæ. Nam ad primam facem mirificè cœpit pallere, ſegnius & vena micabat, ac vires in momenta ſingula deficiebant. Ergo tum demum vxor mittit equos expeditos, & quanta poſſit contentione iubet famulũ celerare. O quàm occulta ſunt judicia Dei! itinere non admodum longo, neque erroribus expoſito pergit citatis equis famulus, & in modica ſilvula, quę interiacet tota nocte vagatur, cum interea media iam nocte herus funus fuit. Itaque ſerò adductus Confeſſarius mortuum invenit; ſatis tamen occupationis reperit circa vivos conſolandos, qui ſuâ dicebant negligentiâ, aut incredulitate potiùs, herum ſine diuinis Sacramentis è vita diſceſſiſſe. Quo autem diſceſſit? ah! Deus novit. De ſalute illius nolim deſperare. *Spes tamen robuſtior eſſet ſi ſicut ipſe, ita & familia eius, eandem & vitri & hominis agnoviſſent fragilitatem.* Et quiſquam hominem quantumvis validum ac robuſtum his vitreis columnis fragiliorem inficiabitur? quem taletrum, pilus, filum, gutta, acus, acinus citò frangit & comminuit: jam ſæpius decantatum, Tarquinium ſpinâ piſcis, Fabium pilo cum lacte hauſto, Carolum Navarræ regem filo incenſo, Luciam ſororem Aurelii Imp. acu, Anacreontem acino, ſexcentos alios catarrho, levi calculo fragilitatis humanæ teſtimonium perhibuiſſe: quoſque indies ut columnas Reipublicæ, curiæ, regni, Religionis ſuſpicimus, citò corruunt ac colliduntur. Audis virum Religioſum doctrinâ & ſanctimoniâ conſpicuum obiiſſe, columnam ordinis cecidiſſe doles; ſed unà cogita vitream fuiſſe & fragiliorem quàm eæ, quas D. Petrus ſuſpexit. Filium unicum jam maturum, ſcipionem ſenectuti ſolidum, morte fractum lamentaris, expende ſcipionem iſtum vitreum fuiſſe, cui innitebaris. Amicum potentem, Atlantem ſeu Chriſtophorum tuum corruiſſe ploras, quia vitreum fuiſſe non recordaris. Probè hoc notat totius Suecici regni columna & columen Guſtavus rex, proſpero rerum ſucceſſu ac victoriis clarus, ubi urbes in conſpectum ſui effuſas & quaſi Deo ſupplices conſpexit, hoc puniceis literis, pergamena aurea apophthegma exarandum protulit: *ſe animum ferreum in* CORPORE VITREO *circumferre*, ut brevi exitus edocuit. Quare rectè monet Petrus Bleſenſis: *Specialiter in hoc tempore unicuique veſtrûm dicitur: diſpone domui tuæ, tanquam* VITREÆ AMPVLLÆ, *ſuper quam ſi ciderit lapis, vel ipſa ſuper lapidem, confringetur.* Nemo itaque robori, nemo viribus, nemo valetudini fidat: prę maturam mortem amici, uxoris, liberorum nemo quiſquam intemperanter ferat, ſed vitreos & fragiles, id eſt, mortales eſſe recordetur. Conſilio ac conſolationi hîc eſſe poterit, quod vir litteratiſſimus Lælius Biſciola in horis ſubſecivis in laudem Ferdinandi Imp. adducit: Prudenter, inquit, ætate noſtra Religioſiſſimus Imperator Ferdinandus, cùm eximium Venetorum donum, *vitream*, ſcilicet, *arcem*, ſeu caſtellum, honoris gratiâ principibus quibuſdam viris, qui ad eum ipſius ſalutandi causâ advenerant, juſſiſſet oſtendi, ac timidè admodum reſponderent familiares, effractum fuiſſe. Quid hîc exſpectatis? leniſſimè hoc ſolùm effatus eſt: *Vitreum erat*; quaſi diceret nihil mirandum, ne indignandum, fuiſſe confractum. Huic nunc ſi Anaxagorę intellectâ morte filii reſponſum contuleris: *ſciebam eſſe mortalem*, vel ab Ethnico diſces, non plus ob mortuum, quàm ob vitrum fractum commoveri. Chriſtianum hoc eſſe, olim docuit Bernardus, ad illud Proverb. 23. *Ne intuearis vinum quando flaveſcit, cùm ſplenduerit in* VITRO *color eius*: VITRVM QVIPPE EST VITA PRÆSENS, inquit, *quæ citò frangitur & perit deliciarum vinum.* Intueris filiolum geminis oculis velut ſtellulis renidentem ſed vitreis, morte franguntur *& perit deliciarum vinum.* Intueris uxorem omnibus gratiis conſpicuam, filias venuſtas vel ſolâ formâ ſatis dotatas, grando variolarum, peſtilens turbo irruit, & hæc omnia vaſa vitrea

Comes Gualdo Venetus in hiſt. Suecica.

Pet. Bleſenſis ſerm. 26. hebd. Sanct.

Biſciola l. 2. c. 22.

Val. Max. l. 5. c. 10.

Bern. ſerm. 5. in Dom. Oliv.

vitrea confringit; advertit benigniſſimus Dominus nos vitreis ac fragilibus præ æternis oblectari, unde ut affectum noſtrũ ab his avocet, morbos & mortes quaſi famulos immittit, qui hęc vaſa conterant. In quo vices ſubire videntur gentilis illius, de quo hæc Plutarchus, Gotys herus quidam cùm naturâ eſſet ferocior, & acer ſervulorum, qui in miniſterio deliquiſſent, caſtigator: *vaſa vitrea*, cælaturis ſculpturiſque politè ad omnem elegantiam elaborata, cùm ſibi ab hoſpite oblata eſſet, omnia mox ut acceperat confregit; ut vel ſic affectum immoderatiorẽ, quo in ea ferebatur, frãgeret, & ſibi graviùs iraſcendi anſã præſcinderet. Quod ipſum Seneca in Auguſto collaudavit. Cœnabat aliquando Cæſar apud Pollionẽ amicum ſuum, fregerat tum caſu unus è famulitio cryſtallinũ calicẽ. Rapi eum Pollio juſſit, nec vulgari quidem moriturum morte: Murænis (marini piſcis genus eſt) objici mandavit, quas ingens piſcina continebat. Grandis ſævitia erat. Evaſit è manibus puer & cõfugit ad Cęſaris pedes, nihil aliud petiturus, quã ut aliter periret, nec eſca fieret. Motus eſt novitate crudelitatis Cæſar, & illum quidem mitti ac vita donari, CRYSTALLINA *autem omnia corã ſe frangi juſſit.* Quod Cęſar hîc ſemel in convivio Pollionis, hoc Deus optimus maximus in dies, in momenta, nõ in convivio modò, ſed ubiq; locorum ac terrarum agit, vaſa vitrea confringendo: dũ paſſim ſenes, pueri, innuptęque puellę ſternuntur letho: quâ repentinâ confractione, non unum vanitati intentũ, æternæ morti deſtinatum, vitã animæ donavit. Vbi ut alios plurimos mittã, Ducem Borgiam, *humani generis delicium*, ut eũ auctor compellat, præterire nequeo: viderat hic Iſabellæ Auguſtæ cadaver omnino deforme, ac ingemiſcens cùm ſecum tacitus præſentem formã priſtinæ conferret; tandẽ erupit: ô rerũ humanarũ viciſſitudinẽ! *nunc* FRAGILE *illud formæ bonum demirare*. Atque in hoc ſpeculo ita fragilitatis humanæ conſideratio animũ movit, ut deinceps de interiori ac incorruptibili animę forma cogitaret. I nunc laſcive Paris, & in calvaria Helenã demirare, veriſſimũ hîc illud vel proſtituti Naſonis invenies: *Forma bonũ fragile.* Quod illuſtri ſymbolo, vir perilluſtris in lucẽ dedit, dum in menſa & abaco vicino varia artis & formæ elegantiſſima vitra expoſuit, cum hoc lemmate supernè: *filia formoſa*; infernè: *bonũ fragile.* Quo, quid aliud expreſſit, quã quot indies funera, tot vitra fracta exhiberi, quæ ubi ceciderint in cinerem, in nihilum rediguntur. confirmat id olitor aut agaſo, aliquando verba opportuna locutus: aſinus clauſis clitellis utrimque vitra geſtabat, agaſo rogatus quid portaret, nihil inquit; altero illum falſitatis inſimulante, adjecit: *nihil ſi ceciderit.* Quantumvis eleganter ſtriatum, effictum, pictũ, pellucidum ſit vitrum, ſi ceciderit nihil eſt. Hoc omnis forma eſt, hoc omnis homo eſt: quantumvis formoſus, dives, doctus, diſertus, ſi ceciderit, nihil eſt.

Plut. in apoph. — *Seneca l. de Ira c. 40.* — *Beyerlinck theat. tit. forma. Ribad. in vita.* — *Ovid. l. 2. de arte amandi.* — *D. Aburgundia veritas.*

Ad omnes caſus humanos moderatè ferendos extendit id Lælius noſter, optatque omnes omnino mortales in quocumque eventu, quantumvis licet adverſo & ſævo, cogitarent, quod eleganti verſiculo Mimus Liberius pronuntiavit:

FORTVNA VITREA *eſt, quæ dum ſplendet frangitur.*

Lal. Biſciola. l. 2. b. 42.

Dum ex alto divitiarum, voluptatum, dignitatum apice ad terram alliſi, in nihilum rediguntur hoc utinam expenderent, FORTVNA VITREA EST. Dum inter Senatorum ſubſellia, inter regum atria ſublimes conſident, hoc utinam volverent:

Quam fragili loco, & ut Maro ait,
Vitreiſq; ſedilibus, conquieſcant.

Sen. Troas. Virg. 4. Georg.

Cũ ut in dies videmus quos evehere *cepit* VITREA *fama* (ſic eam aptè Horatius cõpellat) eadem invidorum calumniis confracta, infami caſu ſuos præcipitet. Ecquid mirum ſi & ipſi frangantur, cauſam diſce ex Cardinale Damiano: humanam mentẽ, *ſuperbia* VITREAM *reddit*, VITRVM *nempè dicitur, quia viſu penetratur: atque ideo ſi robur haberet ſoliditatis, ceteris potuerat eminere metallis, ſed quia citiùs rumpitur, vili pretio taxatur. Mentẽ* VITREAM *reddit, quia viſu penetratur.* Ejuſmodi enim omnia opera ſua faciunt ut videantur ab hominibus. *Matt 13.*

Horat. ſerm. l. 2. Sat. 3. — *A Pet. Damian. epiſt. 97. ad Gilizonem Abb.*

Hæc ad mores brevis velificatio, ubi & humana

humana omnia vitrea prætervecti ſumus. Nunc inſtitutũ curſum, hominẽ vitro fragiliorem proſequamur, in quo ne longior ſim unius Auguſtini convincit auctoritas: qui libro homiliarũ, hom. 28. *Nónne fragiliores ſumus quàm ſi* VITREI *eſſemus?* VITRVM *enim etſi fragile eſt, tamen ſervatum diu durat, & invenis calices ab avis & proavis in quibus bibunt nepotes & pronepotes. Tanta fragilitas cuſtodita eſt per annos, nos autem homines, & ſub tantis caſibus quotidianis* FRAGILES *ambulamus.* Hæc diviniſſimè Auguſtinus: in quo cùm ſint omnia, ei ſoli inhærendo, ſingula enucleatiùs expendam. Fragiliores nos vitro eſſe ex eo probat, quod VITRVM *ſervatum diu durat*, in arca repoſitũ, ut alibi ait, *durat per ſæcula.* Domicellæ verò ut domi cellam ſervent, obſervẽt quâ ventus ſpiret, cælũ ſudum an udum ſit: nõ exeant nebulâ, non veſcantur bubulâ, non bibant frigidã, nil crudum ſapiant, omnis ſapor, omnis vapor exquiſitum quid redoleat, ſemper clauſæ, ſemper fotæ, ſemper fœtæ, adde & fœtidæ. Eæ plerumque præ agreſtibus macidæ, pallidæ, morbidę ac vel ſic breviùs morituræ, fragilitatis vivum ſimulachrum, vitroq; fragiliores eſſe cõſueverunt, ut in matrona Principe Veneta B. Damianus oſtendit, & nos experientiâ edocti ſumus veriſſimũ illud Auguſtini: inveniri vitreos *calices ab avis & proavis in quibus bibũt nepotes & pronepotes*, quibus perdurãtibus, illos abiiſſe & obiiſſe fatemur. Si vacet, vetuſtas principum ędes, & prima Belgii templa contemplare, leges iſtic in feneſtris vitreis ſub teſſeris gentilitiis an. 1519 in aliis a. 1312. alibi a. 1200. quid quod reperiatur in vitro depictum: a. 1022. quod vitrum jam ad 600. annos perduraſſe conſpicuum eſt. Hic tamen dum feneſtras vitreas luſtratis, omnes vos Davos aut Oedipos pervelim. Millenas in una feneſtrâ, vitreas teſſellas cernitis, variis excuſſis, novæ recèns inſertæ ſunt, quæro utra primũ petenda & confringenda, an quę per annos illæſa perſtitit, an quæ de novo repoſita eſt? eadem ſuper convivium controverſia inſtitui poteſt, ubi varia vitrorum genera conſpexeris, percunctare quod primum, an cereviſiæ, an vini, an quod recèns è fornace fuſum, an quod aliquot luſtris ſervatum? & comperies ut in vitris, ſic in hominibus, & hæc & illos inopinatò ac inſperatò concidere: atque uti nullo diſcrimine vitra recèns conflata, ita & mortales vixdum natos in cineres redire, tot gobios quot aſellos, tot vitulos quot boves, tot pueros, quot ſenes interire. Ex quibus omnibus ſolidè concludit idem Auguſtinus, ſerm. 1. de verbis Domini: *Quid fragilius* VASE VITREO? *& tamen ſervatur & durat per ſæcula: nos ergo* FRAGILIORES *& infirmiores ſumus.* Supereſt nunc alterum & poſtremum ejuſdem ſanctiſſimi Præſulis documentum.

Aug. ſerm. 1. de verbis Domini.

§. II.

Cautè agendum eſſe, quia ſub caſibus quotidianis fragiles ambulamus.

Aug. ibid.

QVàm fragile bonũ ſit ſupellex vitrea, norunt, ſed non niſi damno ſuo edocti, propolæ omnes qui refertas hac merce capſulas ex urbe petunt, quàm plateæ non lapide, ſed aquis ſtratæ nobilitant: ut enim fragile bonũ hoc, adverſus exitium fœno chartaq; præmuniant, plura tamen paſſim recipiunt fragmenta, quàm vaſa: quodque Sapiens de cacabo & olla, hoc de uno vitro ad alterum dixero: *Quando enim ſe colliſerint, confringetur*, hominem verò vitro fragiliorem, inter contactus mutuos integrũ arbitraris, rem ſcitè expreſſit, qui pudicitiam vitro comparavit hac epigraphe adjectâ: *ſi tangas frangas.* Quare rectè Apoſtolus commonet, *ut cautè ambuletis*, ac ſi verè vitrei eſſetis, eamque cautelam in animæ, quam homo vitreus in corporis integritate collocavit, impendatis. *Eccl. 13.* *Ad Eph. 5.*

Thomas Rotarius totum ſe vitreum vivaciſſimè imaginabatur: ea propter ſi quos ſibi appropinquantes cerneret, horrendùm inclamabat. Semel ab amicis quò phantaſiam diſturbarent, inopinatò quàm arctiſſimè compreſſus, poſt horribilem ejulatum in eas anguſtias radactus, ut animo deficiẽs, multum temporis in mortuum jacuerit. Ut ad ſe rediit, per omnia ſacra & profana obteſtabatur, ne deinceps tam durè ſe cõtrectarent, aliàs confringendum, ne verò aſpero nimis aut arcto veſtitu, fragile, ut aiebat,

Gaſpar Ens Pauſilypus pag. 56. Binet agrorum ſchola.

aiebat, corpuſculum rumperetur, cantum eſſe voluit gauſipio aliave molli materiâ, quâ omnis veſtis interiùs fulciebatur. In ſumendo cibo hanc rationem obſervabat: à carnium & piſciū eſu totus abhorrebat, ſolis fructibus veſcebatur, qui ei in vaſe vitreo ex oblongâ perticâ eminùs porrigebātur. Potu nō utebatur niſi frigidâ. Per urbē incedens plateарū medium tenebat, ne tecti tegula vel ſcandula fortuitò in caput decideret, tempore ęſtivo ſub dio excubabat; hiberno horreum adibat, ubi ſtramini (quo nihili homini vitreo congruentius) capite tenus abditus jacebat. Cælo tonante totus cōtremiſcebat. Cæterùm ingenio claro & diſcurſu prudenti pollebat, quo factum, ut cùm ejus fama per Hiſpaniam increbuiſſet, fuerit è primaribus aulæ, qui hunc hominem videndi tenebatur deſiderio, cui ut ſatisfieret, faſciculis ſtramineis hîc phantaſio-cratumenos ſeu homo vitreus involutus, non aliter quàm vitra aſſolent: quorum enim nonnulla eidem ſarcinæ inter ſtramen inſerta, curruique impoſita, Salamanticâ Valliſoletum cum homine devecta ſunt; ubi auriga ſub noctem onus in magnatis ædibus deponit qui confeſtim advolans Thomam ſtramineis vinculis ex peditū amanter ſalutat, ac ſano cæterùm, præclaroque vitrei hominis diſcurſu ſe mirum oblectavit. Hanc Rotarii phantaſiam & ſe conſervandi ſtudium, ſtultitiam ducimus, quæ pro integritate animæ ſervanda, ſapientia eſt apud Deum: pluribus hæc periculis expoſita, quàm ſi vitrei eſſemus. Magnum Auguſtinū hîc rurſum in teſtem advoco ſerm.1. de verbis Domini: *Si* VITREI *eſſemus minus timeremus*, quàm jam parenti pro filiis & filiabus, marito pro uxore, ſuperiori pro ſubditis, omnibus denique juvenibus, puellabus, cuique pro ſe timendum ſit: quia, inquit, *inter caſus ambulamus.* eoſque graviſſimos: ea enim vitri natura eſt, ut ubi confractum eſt, nulla arte refici, aut inſtaurari poſſit, ita Poëta docet:

Lapſa pudicitia eſt, deperit illa ſemel & ſemper, (Ovid. epiſt. Oenod. ad Pand.)
inſtar vitri, *nullâ reparabilis arte.* Pomum decorticatum ubi ſemel ruborem amiſit hoc extremum, inquit Sales, ne putreſcat, condiatur & vitreo vaſe condatur, de filia agit cujus integritas violata, cui verecundia adempta, intra religionis ſepta claudatur. Pulchrè Chryſoſtomus diſcrimen obſervat inter vas figuli & vas fictile ſeu vitreū, expendens illud Pſalmi: *tanquam vas figuli confringes eos. Non dixit Propheta ſicut vaſa fictilia, ſed ſicut vas figuli (quod dū molle reparari poteſt) nam illa nulla emendatione corriguntur.* Quod ſolum motivū ſufficere deberet, ut in quotidianis congreſſibus cautè ambulemus, in feſtivis cōviviis cautè agamus, quæ uti rarò celebrantur quin aliquot vitra frangantur, ita frequentiùs pudicitię & animæ integritas violatur. *Habemus autem,* Paulo atteſtante, *theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*, id eſt, animā Chriſti ſanguine aſperſam in fragili corpore. Vaſis quidem vitreis, quia poris carere dicuntur, pretioſiſſimi liquores aſſevantur, & ipſum tempus cujus jactura momenti maximi vitreis clepſydris cōtinetur, ſed longè præſtantiſſimum theſaurū melleus Doctor à nobis quā ſtudioſiſſimè ſervari vult: *Si ſtillantem,* inquit, *in cruce Domini ſanguinem collegiſſem, eſſetq; repoſitus penes me in* VASE VITREO, *quod & portari ſæpius oporteret: quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? & certè id ſervandum accepi, pro quo mercator non inſipiens (ipſa utique ſapientia) ſanguinem illum dedit. Sed & habeo theſaurum iſtū in vaſis fictilibus, & quibus multò plura quā* VITREIS *imminere pericula videantur.*

(Pſal. 20. — Chryſoſt. hom. ad baptizandos. — Bernard. ſerm. 3. Advent.)

Ad hunc theſaurum appretiandum, ad pericula exaggerandum linguas Eccleſiaſtarum percuperem eſſe diſertas. Nobis hoc inculcaſſe ſufficiat, hunc theſaurum ſi ſervaverimus, ſi vas vitreum mundum, intactum, illæſum cuſtodierimus, erit aliquādo ut in cæleſti illa Ieruſalem in menſa ſupremi regis inter vaſa electa reponamur: ubi nullus caſus, nulla ruina timenda, quādo utique corruptibile hoc, ut Paulus loquitur, induerit incorruptionem: quando corpora noſtra inſtar vitri aut puriſſimæ cryſtalli pellucida, non tamen fragilia, perfectiſſimam illam ſummi illius opificis ſymmetriam oſtendent. Non me, ſed magnum ſuper ea re Gregorium audite, qui exponens illud Jobi: *Non adæquabitur ei aurum*

(1. Cor. 15. — Greg. l. 18. in Iob c. 27.)

aurum vel VITRVM. *Quid aliud in auro vel* VITRO *accipimus niſi illam ſupernam patriam, illam beatorum civium ſocietatem? quorum corda ſibi invicem & claritate fulgent, & puritate tranſlucent, quam Ioannes in Apocalypſi conſpexerat, cùm dicebat ipſa verò civitas aurum mũdum, ſimilis* VITRO *mundo. Vt deſignetur* (inquit) *auro clara, vitro perſpicua.* Memorabilis quidem fuit Æthiopum conſuetudo, qui cadaver aromatibus conditum & induratũ *cippo vitreo* incluſum, alto in loco exponebant, ut per *vitrum,* defuncti corpus videri poſſet, ut ait Herodotus. Alius de corporibus beatorum, Theologorum, ac SS. PP. ſenſus eſt: Aug. l. 22. de civit. c. 30. *Omnes illi qui nunc latent harmoniæ corporalis numeri, nõ latebunt intrinſecus. Sed cũ cæteris rebus quæ ibi magnæ & mirabiles videbuntur, rationales mentes in tanti artificis laudem rationalis pulchritudinis delectatione ſuccendent.* Leſſius verò de ſummo bono l. 3. c. 5. *Cogitandum eſt corpora beatorum cum omnibus ſuis partibus interioribus & exterioribus fore inſtar* CRYSTALLI *puriſſimæ.* Quod & Suares cũ aliis quàm plurimis docet, ut iſtic videre eſt.

Apoc. 21.

Ex Herod. Diod. Sic. l. 2. Chreſolii antol. part. 1. l. 1. p. 27.

Suares part. 3. tom. 2. q. 54. a. 4.

Quare ſi hujus tanti ſplendoris, omniſque incorruptionis participes eſſe velimus, ſervemus nunc corporis vas illæſum, per gratiam, quemadmodum futurum eſt per gloriam, ac omnia humana, ut ſuprà diximus, verè fragilia ac vitrea, præ æternis contemnamus. Ubi poſtremum illud Hieronymi ad Lætam vos monitos velim: *Si tanti* VITRVM, *quare non majoris ſit pretii margaritum?* Si mortales hiſce perituris & fictilibus conquirendis tã impensè occupentur, cur non ad pretioſiſſimum margaritum, cui regnum cælorum comparatur magis inardeſcant? ſtultos eos, ut minimùm ſtolidos rerũ æſtimatores ducimus, qui vitrum auro & gemmis commutant. Ad Indos ubi vitrum primò delatum, rebus omnibus prælatum permutatumque inæſtimabili pretio, ita ut pauci vitrei calices, & quidem ruſticiores, ſupra ęſtimationem ſolidorum aureorũ ducentorum permutati memorentur. Stupendum magis Neronis principatu duos vitreos calices HS. ſex millibus venditos fuiſſe. Rurſus hîc illud Hieronymi ingeminandum: *Si tanti viliſſimũ vitrum, quanti pretioſiſſimum margaritum?* quanti calix pretioſus in manu Domini, è quo torrente voluptatis ſuos potabit? fidem propè excedere videtur, quod refert P. Matthæus Riccius, & ſcriptum reliquit P. Trigautius: cùm P. Matthæus graviſſimo morbo expeditus eſſet, amico, in grati animi teſſeram, inter cetera munuſcula vitrum trigonũ donavit, quod ille tanto in pretio habuit, ut in argenteam thecam recluſerit, & aureas catenulas in extremis nodis illigarit. Hoc vitrum multorum cupiditatem incitavit, nam non ita multò pòſt quingentos aureos in pretium unus aliquis dicitur obtuliſſe, & gravatè extorſiſſe, quia donum regium æſtimabatur. O mortales ſi tanti vitrum trigonum, quanti ſpeculum illud ſine maculâ, auſim dicere trigonum, in quo perſpicuè ſacroſanctæ Triados arcanum conſpicitur: qui filius à patre genitus, ſpiritus ab utroque proceſſerit: qui una divinitas, una ſapientia, una potentia, unum ſed interminatum ab æterno lumen, tres tamen perſonæ in uno Deo refulgeant. In quo non vanos & phantaſticos colores, ut in hoc vitro fit, ſed res omnes creatas, prout olim fuerunt, nunc ſunt & erunt, eorum magnitudinẽ, proportionem, pulchritudinem, naturam, vim, vires, proprietates, motum cernent: atque hæc non paulatim aut gradatim, ſed ſimul omnia, idque diſtinctè, clarè, firmiter, obtutu immutabili. Hinc eorũ nullus ab hac divinitatis picturâ, ab hoc viſo in omnes æternitates avelli poterit: poſt decies centena millia, poſt centies centena millia, poſt millies millena millia annorum, hæc viſio tam recente tantaque voluptate perfundet omnes, quantâ perfuſi ſunt primo omnium momento. Immutabilis eſt voluptas cæli, & gloria ejus ſemper innovatur. Beatus profectò qui hæc videt, qui, ut Bernardus ait: *ibi illa videt, ubi longè melius ſunt quàm in ſeipſis,* quia non vanæ nec inanes ſpecies, ſed in ipſa vita erant-

V. Caſium de Mineral. l. 3. c. 9. ſec. 3

Plinius l. 36 cap. 26.

Hieron. ad Salvinam.

Caſius cit.

Trigau. l. 4. de Chriſt. exped. ad Sinas c. 4.

Ber. l. 5. de conſid. c. 1. med.

EMBLE-

EMBLEMA LII.

Mittet Angelos ſuos cum tubâ. Matt. XXIV.

NON CANIMVS SVRDIS. *Eclog.* 10.

DOMINICA VIGESIMA-QVARTA POST PENTECOSTEN.

Tuba noviſsima ſurdos excitat: quâ reſurgentes,

§. I. *Congregantur ad concilium judicii.*
§. II. *Ad prælium: quo orbis terrarum pugnabit contra inſenſatos.*
§. III. *Ad feſtum æternæ ſolennitatis.* Ita D. Thomas. *D. Thom. in 4. diſt. 43. q. unica art. 2. in corp.*

DO-

DOMINICA VIGESIMA-QVARTA POST PENTECOSTEN.

Mittet Angelos ſuos cum tubâ.

Ælian. l. 2. c. 44.

EXSTAT illud Æliani de Theone pictore celeberrimo: inter artis pingendi præclara monumenta, illud momenti maximi fuiſſe, quo furtiſſimum belli ducem, Martis furore correptum, minaci fronte, ſcintillantibus oculis, ſpumanti ore, toto corporis habitu cædem anhelantem, flammas ſpirantem, ſcitè expreſſit. Hoc tamen ſolertiæ adhibito: non prius tabulam ſpectandam propoſuit, quàm argutum poſt mutam tabulam tubicinem collocaſſet, qui ad pugnam animaret; nec prius ſiparium dimovit, quàm hic tubam inflare cœpiſſet. Hoc ſiquidem peniculo exprimere nequiverat, quemadmodum tubarum clangor ſoleat duces exercitus concitare,

6. Æneid. ——— *Marteműq; accendere cantu.*

Ita mihi ſtatutum eſt, non prius imperatorem noſtrum juſto vindictæ dolore inflammatum procedentem in campum attonitis oculis ad terrorem ſubjicere, quàm horrificum illum tubæ fragorem auribus, animiſque veſtris inſonantem exceperitis. Hujus verò feralis tubę uſum, D. Thomas, quem auctor noſter Ignatius, ſuis magiſtrum præfecit, triplicem aſſignat: *Propter convenientiam ad uſum* TVBÆ, *qui erat in veteri teſtamento:* TVBA *enim congregabantur ad prælium, & vocabantur ad feſtum. Reſurgentes autem* 1. *congregantur ad concilium judicii.* 2. *ad prælium, quo orbis terrarum pugnabit contra inſenſatos.* 3. *ad feſtum æternæ ſolennitatis.*

D. Thom. in 4. diſtinct. 43. q. unica art. 2. in corp.

§. I.

Quàm tuba illa noviſſima terribilis, quâ CONGREGANTVR AD CONCILIVM IVDICII.

IOannes Damaſcenus elegantem narrationem ingreſſus: Rex magnus, inquit, aureo curru, regio ſatellitio ſtipatus iter fecerat. Hunc viri duo Religioſi, veſte lacerâ, macie confecti, ore pallidi fortuitò tranſibant. Conſtabat autem regi hæc eſſe auſterioris vitæ, & aſſiduæ in divinis obſequiis intentionis argumenta. Quamprimum igitur eos vidit, curru deſiliens, & humo affuſus, ſupplici geſtu eos veneratus eſt; dein conſurgens, illos complexus amiciſſimè ſalutavit. Ægrè id tulerunt regis proceres, demiſſionem regiâ majeſtate indignam rati. Cùm autem nemo eſſet, qui de eo regem commonere auderet, regis fratrem inſtigarunt, moneret ſuum germanum, ne diadema & ſceptrum contumelioſâ ſubmiſſione ad mendicorum pedes deprimeret. Paruit frater & regem intempeſtivæ abjectionis ſimulavit. Rex ei reſponſum breve ac obſcurũ dedit. Atqui moris erat illic locorum, ut ſi quem morte mulctaturus rex eſſet, ad ipſius ædes præconem cum tubâ mitteret, ut è ferali tubæ clangore, reus diſceret, ſibi moriendum eſſe. Idcirco *tubam mortis* appellarunt. Rex ergo ſub veſperam miſit, qui ad fratris domum tubam inflaret, ferretque mortis nuntium. Ubi regis frater fatalem hanc tubam audiit, de vitâ jam actum eſſe cenſuit. Ita proximam noctem inſomnis inter familiæ luctus exegit. Sequenti manè cum

Damaſc. in vita Barlaam & Ioſaphat.

conjuge, liberis, & familiâ omni atratus venit ad regii palatii fores, auditurus quam capite dependeret ſententiam. Iam omnium oculi natabant lachrymis, nec aliud quàm gladius & mors exſpectabatur. Rex fratrem accerſitum ſic allocutus eſt: Itáne, inquit, extimeſcis iram fratris cum quo tibi ſanguis & genus idem eſt? Itáne feralis tuba te mactat nullius facinoris conſcium? cur, quæſo, mihi vitio vertebas, quòd eos qui mihi occurſu ſuo judicis adventum denuntiabant, ſubmiſſiùs ſalutaverim: præſertim cùm egomet mihi plurimorum criminum ſim conſcius, quibus meum judicem læſi. Hanc tubam formidemus, quæ mortem indicit ſempiternam. Hæc volui ut inſtruerem te, non ut occiderem, ita eruditum à ſe dimiſit.

Summus Imperator noſter Chriſtus non unum Præconem, ſeu præcentorem ad nos deſtinat, qui exaltant velut tuba vocem ſuam, ut hunc tam horrendum, tam feralem noviſſimæ tubæ ſonum, in aures, & animos noſtros immittant, & ex profundo vitiorum veterno excitent. Ad rem Auguſtinus: *Sicut* CANENTIBUS TUBIS *muri Iericho ceciderunt, ita & nunc oportet ut civitas mundi*, id eſt, *ſuperbia cum ſuis turribus, avaritia ſcilicet, invidia, atque luxuria, ſimul cum populis*, id eſt, *omnibus concupiſcentiis, malis, aſſiduâ Sacerdotum prædicatione deſtruatur atque diſpereat.* Polidorus de rerum inventione tradit Dictæum Poëtam primò tubam adaptaſſe; quoniam is, cùm Lacedæmones, Juſtino teſte, bellũ adverſus Meſſenios gererent, diuque producerent ancipitem Martis eventum, reſponſum acceperant ab Apolline, ſi vellent vincere, Athenienſi Duce uterentur. Dum ecce Dictæum ab Athenienſibus ad partes ſuas deficientem, exercitui præfecerunt: qui uſum inflandi tubas in caſtra induxit, quarum inſolenti clangore, equi equiteſque Meſſenii conterriti, fuſi, fugatique ſunt, & luculentâ victoriâ Lacones potiti ſunt. Nobiliorem enimvero vitiorum ac cacodæmonum victoriam ſpondet tuba illa noviſſima, ſi ejus auram ſive ſuavem piis, ſive impiis gravem auribus noſtris identidẽ hauſerimus.

Aug. ſerm. 106. de temp.

Verùm hoc graviſſimè indolendum eſt, hos ſacros Dei præcones dum avaritiam, luxum, libidinem, temulẽtiam, aliaque ſcelera inſectantur: eos paſſim ſurdis canere. Cui appoſitum emblema quod per tubam docet ſurdis loquendum, mederi poterit: TUBA *itaque*, inquit, *peccatoribus neceſſaria eſt, quæ non ſolùm aures eorum penetret, ſed & cor concutiat: nec delectet cantu, ſed caſtiget auditu.* Lamæ Sacerdotes Roſaria geſtabant ex oſſiculis mortuorum, potabant ex craniis, è tibiis humanis buccinas ſibi & tubas conficere ſolebant, cui populo congruit illud Propertii:

Aug. ibid.

Nierenb. hiſt. nat. l. 6. c. 71.

Et ſtruxit querulas rauca per oſſa tubas.

Propert. 4. eleg. 3.

Cauſam rogati à P. Antonio Andrada, reſponderunt ſe oſſa mortuorum in tubas conflare, iiſque clangere, ut mentionem ad properantis mortis, quam tremendum illud judicium ſubſequitur, nuntiarent. *Hæc tuba itaque peccatoribus neceſſaria eſt.* Ut quoties oſſa mortuorum viderint, toties mortis imminentis, & noviſſimæ illius tubæ recordentur. Toties occurrat animo, quod Antiochenus Antiſtes aureâ tubâ nobis inſonat: *Quando audierimus* TUBAM, *quando vocem illam Archangeli, quavis* TUBA *terribiliorem, quis tunc nobis animus erit?* Plutarchus in vita Gracchorum, poſtulatos rei capitalis *vocari* TUBA *ad judicium* declarat. His vos paucis compello, *quis tunc illis animus*, dum tuba mortis, auribus inſonat? num ſalire, & laſcivire, num epulari & pergræcari lubuerit? enimverò tantum abeſt ut peccare delectet, ut nemo quiſquam ſit qui hujus tubæ clangorem, vel mẽtis auribus exceperit, quin ceteros omnes ſenſus in ſtuporem induxerit. Hic ſenſus fuiſſe videtur, qui rectiſſimè ſenſit, & cui portæ inferi non prævalebunt, ipſius Petri, referente Clemente Romano: hoc eum aliquando oraculum pronuntiaſſe: quis peccare poterit, ſi ſemper ante oculos ſuos Dei judicium ponat. Si auribus ejus ſemper feralis tuba inſonet? quis dum tubam præ foribus audit, quo ad judicium cogitur, de capite accepturus ſententiam, genio perget indulgere? quis non è ſtrato ſe proripiat. Quis non muſicam omnem in

Aug cit.

Chryſoſt. hom. 8. in 1. ad Theſſ. 4.

in luctum convertat? quis non voluptati omni nuntium remittat? perilluſtris in Hiſpania, vel eo etiam nomine familia eſt, quæ *de Ron* indigetatur, pro gentilitia teſſera in inſignibus expreſſam gerens tubam, hoc lemmate ſubjecto: *Los de Ron ſiempre comen a eſte ſon.* More enim majorum receptum erat in iſta familia, domeſticos omnes per tubam ad menſam cōvocare. Utinam, feralem illam tubam ſuper menſam nobis occini attentâ parumper mente volveremus, quàm frugi viveremus, quàm ſobriè appoſitis frueremur, quàm crapulam omnē & ebrietatem incurrere formidaremus? quod magnum illum Hieronymum apud D. Thomā uſurpaſſe legimus, de quo illud exſtat: *Quoties diē illū conſidero toto corpore contremiſco: ſive enim comedo, ſive bibo, ſive aliquid aliud facio, ſemper inſonare videtur auribus meis* TUBA *illa terribilis: ſurgite mortui, venite ad judiciū.* Equidem fateor principes menſæ ſuæ tubicines adhibere ſolitos, ſed voluptatis adminiſtros, malim ipſe ut fertur D. Hieronymi judicio funeſtam illam tubam ad omnes gulæ illecebras, horribili ſuo fragore expugnandas, opprimendaſque, circumferri. Siquidem ſi audiamus auguſtam illam Eccleſiæ tubam Auguſtinum: cujus hic clangor. *Scitis quòd tuba non tam oblectationis eſſe ſoleat quàm terroris, non tam delectationem proferre, quàm inferre formidinem*; qualem Bogori Bulgarorum regi ſalubriter incuſſit, qui ubi ceperat Methodium virum Religioſum picturæ perquam peritum, ab eo expetiit, ut quod maximè formidandum oculis animoque ſubjiceret, Pinxit ille terrificum illum judicii apparatum, & in eo à quatuor ventis tubas mortuos è ſepulchris excitantes: ad cujus tabulæ aſpectum ſic inhorruit, ut muta tuba jam Chriſti militem è ſolio, in religioſi clauſtri latebras compulerit, quo ad veræ tubæ ſonitum, ſecurum ſiſtere vadimonium poſſet. Prô Deum immortalem! ſic terribilium omniū terribiliſſima tuba auribus animiſque mortalium excidat, ut nō ad omne forum, ad omne pulpitum, ad omnem menſam, ad omnem thalamum, ubique gentium ac locorum illud pavidis ſemper auribus inſonet: *ſurgite mortui, venite ad judicium.* Prodite in campum, deſcendite in prælium. Etenim ut Cyrillus Alexand. monet: *Audio eos qui in palæſtricis certaminibus præſident, ubi rei ipſius initium facturi ſunt, tubâ quidem denuntiare* certamen. Quæ tunc militum trepidatio, quis pavor, quæ trepidatio & quanta? *At tuba* (magni illius prælii) *terribilem ſonitum procul excitat horrida.*

Iac. Nyſſen. ſerm. 1. die Lunæ quad. diſc. 5.

S. Thom. opuſc. 58. c. 5

Aug. ſerm. 106. de temp.

Hom. 4. de feſt. Paſcha.

§. II.

TUBA *convocabuntur ad prælium, quo orbis terrarum pugnabit contra inſenſatos.*

S. Thom. in 4. diſt. 43. q. 1. a. 2. in corp.

De Romana militia Juſtus Lipſius docet antiquitus, & quotidianâ experientiâ comprobatum eſt, ſignum tubæ ciere milites, & caſtra movere. Hinc numer. 10. ULULANTIBUS TUBIS *in profectionem*, Haud aliter:

> TUBA *mirum ſpargens ſonum*
> *Per ſepulchra regionum*
> *Coget omnes.*

Sed quò? *Si incertam vocem det tuba, quis parabit ad bellum?* quapropter cæleſtes illi præcentores noviſſimâ tubâ articulatè inſonabunt: *Surgite mortui, venite ad judicium.* Ut Chryſoſtomus, Theophylactus, aliique. Mirum eſt quod inter Julii Cæſaris geſta ſcribit Suetonius: conſtiterat ante Rubiconem flumen, anceps animi & in diverſas diſtrahebatur ſententias, de bello hoſtibus inferendo, cunctanti, ait Suetonius, oſtentum tale factum eſt: quidam eximiâ magnitudine, & formâ in proximo ſedens repente apparuit arundine canēs; ad quem audiendum, cùm præter paſtores plurimi etiam ex ſtationibus milites accurriſſent interque eos nonnulli æneatores, ſeu tubicines, procerus hîc gigas ereptâ tubicini tubâ, proſiluit ad flumen, & ingenti ſpiritu claſſicum exorſus in alteram ripam contendit. Tunc Cæſar: eatur, inquit, quò deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat, jacta eſt alea. Hæc tuba Cæſari mentem injecit ad progrediendum, ad per-

1. Cor. 14.

Cornel. in 1. Theſſ. 4. v. 15.

pergendum in hoſtes, & confligendum. At verò *ubi in tuba Dei*, Imperator noſter, *deſcendet de cælo*, & mittet ſuos undique *ad reges totius terræ, congregare illos in prælium, in diem magnum omnipotentis Dei*, ubi porrò hoc claſſicum militare, ut Anſelmus loquitur, inſonuerit: terrâ marique in campum cogentur omnes qui demerſi in aquis, qui in aëre penduli, qui igne abſumpti, terrâ obruti, congregabuntur *à quatuor ventis, à ſummis cælorum uſque ad terminos ejus*. Univerſale armiluſtrum inſtituetur in valle Joſaphat. Joëlis 13. *Ecce in diebus illis, & in tempore illo congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Ioſaphat, & diſceptabo cum eis.* Hunc ſe exercitum in ſpiritu aliquando prævidiſſe narrat Ezechiel: *Dimiſit me in medio campi, qui erat plenus oſſibus. factus eſt autem ſonitus prophetante me: & ecce commotio, & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam, & vidi, & ecce ſuper ea nervi, & carnes aſcenderunt, & extenta eſt in eis cutis deſuper, & ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt, ſteteruntq; ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis valde.* Has tam immanes, tam immenſas militũ copias nemo demirabitur, qui legerit ſub noviſſima tempora exercitum Antichriſti apud Joannem: *& numerus equeſtris exercitus vicies millies dena millia.* Græcè δύο μυριάδες μυριάδων id eſt, duæ myriades myriadum. Myrias autem eſt decem mille, duæ ergo myriades myriadum, ſunt vicies mille decem millia, id eſt, ducenties millena millia, ſive ducenti milliones. Quibus ſi copias pedeſtres paſſim longè ſuperiores, addideris, *exiſtet exercitus grandis nimis valde.* Inſuper jungentur illis omnes mortales, qui ſunt, erunt, & fuerunt. Qui quanto numero futuri ſint, ex hoc colligere eſt quod refert P. Trigautius: in ſolo regno Chinenſi numerari ad ducentos quinquaginta milliones hominum. Adde, inquit, Cornelius totidem ex Æthiopia, ex Tartaris, totidemque ex India. Numeret Zara Rex, *decies centena millia* ſuorum Æthiopum, contra regem Aſa. Ante illum Semiramis contra Indos & Bactros decies ſexies centena millia. Xerxes verò cui nullæ unquam numeroſiores copiæ, quinquagies centena millia, terra marique contra Græciam educat: at quantus & qualis exercitus colligendus, qualis concurſus & occurſus ad ultimæ tubæ ſignum futurus eſt? ubi ſupra ducentos quadraginta ſub ſacris infulis Pontifices: ſupra centum quadraginta auguſto ſub titulo Imperatores: innumeri ſub variorum regnorum coronis regum populi, omnium principum, procerum, totiuſque nobilitatis nemine hoc ſe campo ſubducente, frequentiâ? Quis tandem in numerando ſit finis hoc in ultimo orbis excidio ac triumpho, ſi complectaris ſex millium ſæculorum revolutionibus natos & denatos mortales, nunc ad hanc tubam in ictu oculi in auras prodire ad beatam vel miſeram æternitatem rurſus naſcituros, quovis è genere hominũ, ſexu, ætate, conditione, qui omnes in hunc campum, in quo ultimũ de ſumma rerum decertatur, concurrent. Ex quibus immenſum, quem vix terra ſuſtineat exercitum conflari neceſſum eſt. Nunc ſi lubet hac in valle caſtra metamur, & in legiones centurias, ac turmas varias hunc tam ingentem exercitum dividamus. Ac primum quidem, quoniam *mittet Angelos ſuos cum* TUBA *& voce magna, & congregabunt electos ejus*, beatorum copias obiter luſtremus. Stat ergo in procinctu Eccleſia olim militans, jam triumphans, ut *caſtrorum acies ordinata.* Duces ac primipilos antiquâ in lege contueor Patriarchas & ſacros vates, quorum ſub ſignis, is militum numerus, ut maris arenis, & cæli ſtellis queat comparari. At verò nova in lege Chriſti auſpiciis longè copioſior Chriſtianorum multitudo & victoria illuſtrior. Veriſſimè Joannes hunc mentis acie exercitum intuitus, exclamat: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.* Unam procedentem militum purpuratorum, duce fortiſſimo heroë Stephano lectiſſimo legionem induco; quæ quot capita, & ea quidem laureata cenſeat, ex eo colligas, quòd ſub uno Diocletiano cæſa ſint quot menſibus, ſeptemdecim millia Martyrum: multiplica hunc numerum, ait Cornelius, per decem annos, quibus ea perſecutio duravit, invenies vicies

cies

Marginalia: 1. Theſſ. c. 4. Apoc. 16. — Matt. 24. — Ezech. c. 37. — Apoc. 9. v. 16. — V. Con. — P. Trigaut. lib. de expedit. Sinenſi. — Cornel. in c. 9. Apoc. v. 16. — 2. Paral. c. 14. — Matt. 24. — Cant. 6. — Apoc. 7. — Cornel. in Apoc. c. 7.

cies cētena millia, ſive duos milliones martyrum; ut non modò fidem excedere videatur quod Hieronymus affirmat in quemlibet anni currentis diem, ſuo tempore ad decem millia aſſignari potuiſſe, ſed ad noſtra uſque tempora non levi calculo, ad triginta millia martyrum coronatorum in cælis, ab Eccleſia in dies ſingulos poſſe honorari, ut Genebrardus ſupputavit in Pſal. 78. & Franciſcus Arias de Imitatione Chriſti l. 3. c. 35. quod nemo mirabitur, qui uno die quandoque ſex millia ſexaginta ſex, totam legionem Thebæorum; quandoque undecim millia virginum deleta legerit; mitto parvulos ab Herode occiſos ad quatuordecim millia, aut ut alii, ad quadraginta quatuor millia, ut apud Deaponte videre eſt, quæ omnia divinitus comprobata reperies in Revelationibus Birgittæ, quæ ſic habent: In una urbe Roma quolibet die anni ſeptem millium martyrum poſſe feſta celebrari. Et alibi: *Si menſurares terram centum pedum in longitudine, & totidem in latitudine, & ſeminares eam plenam puris granis tritici, quodlibet verò granum daret fructum centuplum, adhuc eſſent plures Martyres, & Confeſſores Romæ à Petri tempore, uſque ad Cæleſtinum.* Quæ ergo & quanta juſtorum caterva ab Adam uſque ad hæc tempora, nec tantùm in una urbe Roma, ſed orbe univerſo? Gen. 22. *Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam, quæ eſt in littore maris.* Auguſtinus hîc alludens: *Comparatione cæleſtium ſtellarũ mihi magis promiſſa videtur poſteritas cæleſti felicitate ſublimis.* Teſtis cælo petendus Elias qui noviſſimis diebus è monte Carmeli, ſuos commilitones in vallem deducet. Huc tu Paule: ille primus ſolitudinis incola, ex umbra in ſolem & pulverem prodit, tot cinctus ſanctiſſimis commilitonibus, quot Ægypti ſolitudines ſub Africo arenas volvunt.

Beyerlinck theat. tit. Martyrium.

Deaponte in Matt. c. 2.

Cornel cit. l. 3. Revel. c. 35.

l. 3. c. 37.

Aug l. 16. de civ. c. 23. Lancicius in opuſc. ſpir. 1. c. 19.

Nec te præteream Benedicte, cui & ipſum nomen titulus eſt ſanctimoniæ. O quales & quantæ beatorum mentium acies te circumſtant? quid enim numero comprehendere refert, quot in bibliotheca Caſſinenſi reperire eſt ſanctos, ſub regula Benedicti in canonem relatos eſſe quadraginta quatuor millia viginti duos. Quorum quinque millia quingenti quinquaginta quinque, in uno Caſſinenſi monaſterio vixêre, ibidemque ſepulti ſunt.

Beyerlinck theat. tit. Martyrium. Lancicius opuſc. ſpir. 1. c. 19. pag. 73.

Ex ordine S. Auguſtini homines ſanctitate clari juxta Ticinenſem ducenti ſupra ſexdecim millia numerantur. Norbertus candida ducet agmina, quæ ab Adriano IV. tam copioſa quàm *luminaria in firmamento* aſtruuntur. SS. Patriarcha Dominicus eum beatorum exercitum coget, qui campum latiſſimè patentem occupent: in quo uti S. Thereſæ cælitus declaratũ eſt, hi generoſi pugiles, in hęreſeos anteſignanos, & erebi furias decertarunt, quorum nomina & numerus vaſtum volumen eidem virgini exhibitum ſatis ſuperque teſtatur. Ubi vel unus Vincentius ſupra viginti millia Iudæorum, ad 8. millia Saracenorum inducet, In Seraphico ordine Sanctos enumerare, nõ humanæ, ſed ſeraphicæ eſt intelligẽtiæ, quę Seraphinorum ordinem & numerum ſola complecti poſſet. Adducet hîc ſuam quoque Franciſcus de Paula maximam Minimorũ catervam; & ne ducẽ noſtrum Ignatiũ ad bella natum prætergreſſi videamur, omnes eas beatorum copias in campũ triumphaturus inducet, quę hîc in terris ſub ejus ſignis conſtanter militarunt, ex quibus omnibus ut divinis teſtimoniis comprobatum eſt, nõ perdet quemquam. Mitto jam Barbarorum phalanges ad undecies centena millia ſub Xaverii auſpiciis in aciem prodeuntia. Quadraginta millia, quæ ab impiis hæreſum præſidiis, ad Chriſti caſtra P. Augerius revocavit. Tandem ubi nullus militum numerus, quæret aliquis quomodo in hoc campo, in hac valle omnes colligendi ſint, cùm iuxta cõputum Leſſii, ſoli damnati, futuri ſint ad nonaginta novem, ſeu centum mille milliones hominum? Reſpondet Cornelius, juſtos cum Chriſto judice, quaſi in clivo per modum amphitheatri futuros in nubibus, cum novem iſtis legionibus velitum, qui tanto numero ſunt, ut Daniel deſcribat: *millia millium, & decies millies centena millia*, hoc eſt, ut Chryſoſtomus exponit:

V. Stellartium fundamina ordinum pag. 1. tabula 1. Lancitius ibid.

V. Lancicius pag. 78.

Imago 1. ſæculi pag. 393.

Leſſ. de perfect. l. 13. c. 24.

Daniel. 7.

millia Angelorum innumerabilia. ut vel ex eo manifeſtum eſt; quod certa revelatione conſtet, infimum chorum plures Angelos complecti, quàm unquam mortales fuerint, ſint, & erunt. S. Bernardin. Senenſis in teſtem adducit Dionyſium Areopag. lib. Hierarchiæ docentem, quòd Angeli in Paradiſo exiſtentes, ſint plures, quàm ſint ſtellæ, quàm ſint arenæ, quàm ſint folia & herbæ, quàm ſint omnia creata, quæ fuſiùs Bubalus de Angelis. Ut jure merito Job exclamet: *Numquid eſt numerus militum ejus?*

Revel. Birgitt. l. 4. c. 11.

Iob 25.

Tunc igitur cùm Dominus in campum prodierit, *accipiet armaturam zelus illius, & armabit omnem creaturam ad ultionem inimicorum, & pugnabit cum illo orbis terrarum, contra inſenſatos.* Tunc, ut Cornelius ait, prodibit 1. acies & phalanx innumerabilium Angelorum, *qui ex illo tonitrua, quaſi bombardas horriſonas & igneas explodent, & ejaculabuntur in impios.* Hæc potiori jure legio fulminatrix nuncupanda, quàm illa Chriſtianorum ſub M. Antonino, quæ ſaxa & fulmina in hoſtes cælitus impetravit. Tunc cum Imperatore ſuo procedent agmina ſanctorum, ſtabunt in magna conſtantia adverſus eos qui ſe anguſtiaverunt, tunc ſcilicet in die illo prælii, ſtabunt juſti, *tanquam milites victores & triumphatores cum immobili & inſuperabili fortitudine ait Dionyſ.*

Sap. 5.

Cornel. in c. 5. Sap.

Cornel. hic

§. III.

Tunc tuba canet receptui, & beati vocabuntur ad feſtum æternæ ſolennitatis.

D. Thom. cit.

TVnc, inquit Hieron. *Ad tubæ vocem pavebit terra cum populis, & tu gaudebis?* Tunc ad ſingulare certamẽ provocabunt, *Iuſti perſecutores ſuos & ſancti Martyres tyrannos qui eos adduxeruut in anguſtias.* Petrus & Paulus Neronem: Sebaſtianus Diocletianum: Laurentius Valerianum: Cæcilia Almachium: Vincentius Dacianum: Campianus Elizabetham: Xaverius præfectum Malucenſem, qui cupidine auri victus, iter ejus in Sinas, & conſequenter Sinarum converſionem impedivit: ſic enim tum hominem perſtrinxit Xaverius: *Ego numquam poſthac illum, neque ille me viſurus eſt in hâc vita, niſi cùm apud ſummum illum judicem, in valle Ioſaphat, eum accuſaturus ſum, quòd improbiſſimâ turpiſſimâq; cupiditate occæcatus, tantam animarum impediverit meſſem.*

Hieron. ad Hliodor.

Turſel. l. 5. c. 7.
V. Cornel. in Ioël c. 3. v. 2.

Tunc nudi & inermes tyranni concutientur horrore terribili, & fugę locum nequidquam circumſpecturi ſunt. Nulla paciſcendi ſpes, nulla fœderum ineunda conditio, non induciæ. Sed ſigno dato irruent undique truculentæ cacodæmonum phalanges & miſeros mortales captivos ſecum ſine ulla ſpe libertatis, litri, aut commutationis, in tenebras illas horribiles, in igneũ illud ergaſtulum abripient. Quis hîc ploratus, quis ejulatus, quæ & vociferatio? Ubi illa ſtrages tot millionum acciderit, ubi receptui canetur in æternum?

Hîc quiſque veſtrûm compellat poſtremùm Hieronymus: *Quid facis in paterna domo delicate miles? ubi vallum, ubi foſſa, ubi hyems acta ſub pellibus? ecce de cælo* TUBA *canit: ecce cum nubibus debellaturus orbem imperator armatus egreditur: ecce bis acutus gladius, ex regis ore procedens obvia quaque metit.* Infelicia illa damnatorum agmina ſpiritu oris ſui ſubruet. Quis hic ploratus? quis ejulatus? quæ vociferatio? ubi illa tot millionum ſtrages beatorum oculis ſpectanda, mox in imam ardentis orci voraginem devolvenda procumbet? Defuncto Vitellio Romæ tãta clades accidit, ut uno die quingenta hominum millia cæſa ſint. Et ſub Proclo Imp. trecenta millia Germanorum uno conflictu perempta ſint. Unum bellum Punicnm ſecundum quindecies centena millia hominum aſſumpſit. Bellum civile Cæſaris & Pompei, ad trecenta millia.

Ad Heliod.

Julius Cęſar in bellis ſuis occidit hominum undecies centena nonaginta duo millia; quo tamen major etiam hac parte illo, magnus Pompeius, qui in delubro Minervæ inſcripſit, fuſa, à ſe fugata, occiſa, in deditionem accepta, hominum vicies centena, octingenta tria millia. Sed hi omnes brevi fato mortales occubuerunt, plurimis quandoque fugâ elapſis; at nulla clades cum hac comparanda eſt, quæ numquam inſtau-

inſtauranda eſt, ubi ex centum millionibus hominum, nulli pateat effugii locus; omnes (quod hîc adeò milites reformident, *priſonniers de guerre*) in horrendos illos inferorum carceres detruduntur, nullo litro eximendi, quia *in inferno nulla eſt redemptio.*

Tunc cæleſtes illi præcentores canent tubis ſuis æternum Epinicium, & feſto concentu, Imperatori ſuo, totique beatorum exercitui, illud ſolenne, *Te Deum laudamus,* plenis buccis concrepabunt.

Etenim ſi olim Deus præceperit in figura: *Quando habebitis epulum, & dies feſtos & calendas, canetis tubis ſuper holocauſta, & pacificas victimas,* nunc potiſſimùm inſolentem peana concinent, dum vocantur, *ad feſtum æternæ ſolennitatis.* Lutetias quidem lætitia ingens inceſſit, ubi a. 1559. ſub Henrico II. per compita platearum viginti quatuor tubicines, urbi Pariſienſi optatiſſimæ pacis felicitatem denuntiarunt. Porrò quis fando explicet, qualis & quantus in cæleſti illa Jeruſalem concentus è *tubis ductilibus*: non vicenis dumtaxat, ſed centenis, millenis, tot millenis millibus, quot *tunſionis malleo productis & preſſurarum plagis* (ut Auguſtinus loquitur) extenſi martyres, quibus ora, non aëra reſonabunt pacem illam ſempiternam, nullâ temporum injuriâ interituram, nullo hoſtium incurſu infringendam, nullo rerum adverſarum impetu evertendam. *O quæ erit, fratres chariſſimi, illa juſtorum gloria, quàm grandis ſanctorum lætitia! cùm ordinibus diſtinctis, populum ſuum Dominus in regno patris ſui cœperit recenſere, & meritis, atque operibus ſingulorum præmia promiſſa reſtituere: pro terrenis cæleſtia, pro temporalibus ſempiterna, pro modicis magna præſtare? effugit omnem ſermonē, atque ſenſum humanæ mentis excedit.* Quare cùm vos ipſi & ſoli hæc canere valeatis, me tacente, *Laudate Deum in ſono* TVBÆ: *Buccinate in neomenia* TVBA (ubi corpus lunæ, animus ſolis inſtar refulget) *in inſigni die ſolennitatis veſtræ.*

Numer. 10.
D. Thom. cit P. Bulengerus hiſt. l. 10. *pag.* 316.
Aug. in Pſal. 32. & 97.
Aug. ſerm. 6. *de Mart.* 37. *de SS.*
Pſal. 150.
Pſal. 80.

IN-

INDEX
TOTIVS OPERIS.

IN STRENAM.
Annulus æternitatis.

ANNVLVS æternitatis, non tam manu quàm mente volvendus, in annulari horologio effingitur.

§. I. *Annulus æternitatis apprehendi poteſt, comprehendi non poteſt.*

§. II. *Curſus vitæ noſtræ ad annulum Æternitatis dirigendus.*

§. III. *Præ annulo Æternitatis omnia humana, ut vana ac momentanea deſpiciuntur.*

§. IV. *Annulus Æternitatis contra omne lethale virus, præſens amuletum.*

Dominica I. Adventus.

De Iudicio, in quo oſtenditur ſummum tormentum fore, manifeſtationem occultorum ſcelerum, per cortinam in die revelationis aperiendam.

§. I. *Tormentum gehennâ gravius, revelatio occultorum ſcelerum in judicio.*

§. II. Illuminabit abſcondita tenebrarum. 1. *Cor.* 4.

§. III. *Simulatæ juſtitiæ, ac perſonatæ virtutes detegentur.*

§. IV. *Orbi quoque innoteſcent, occultiſſima opera juſtorum.*

Dominica 2. Adventus.

De inconſtantiâ humanâ, quæ per arundinem à ſapientiâ æternâ figuratur; unde tu illud inconſtantiæ ſymbolum, ne commune dixeris.

§. I. *Arundines in fide inſtabiles.*

§. II. *Virga juſtitiæ arundinea.*

§. III. *Fidere amicitiæ humanæ, eſt niti baculo arundineo.*

§. IV. *Quàm aptè Poëtæ finxerint puellam in arundinem converſam.*

§. V. *Vacua, & inanis arundo eſt.*

Dominica 3. Adventus.

Præſtantiſſimam ſcientiam eſſe cognitionem ſui: quâ homines ad dignitatem evecti recordentur, qui fuerint: exprimitur per truncum informem, in ſtatuam effictum.

§. I. *Qui ſui cognitione neglectâ, inutili, ac futili ſcientiæ ſeſe dediderunt.*

§. II. *Cognitio ſui, ut ſcientia longè præſtantiſſima præ ceteris commendatur.*

§. III. *Compertum eſt, qui è vili emerſerunt, nec ſe, nec ſuos agnoſcere.*

§. IV. *Exempla eorum, qui ſuæ ſortis, ac conditionis memores, illud* γνῶθι σεάυτον *obſervarunt.*

Dominica 4. Adventus.

Vias Chriſto venturo planandas, purgandas, & exornandas. Ut (quemadmodum Ambroſius ſerm. 65. monet) *Superveniens Dominus nil offendat in nobis.* Ad quod conducet primum, ſerrâ pœnitentiæ, aquâ lachrymarum ſupernè adſtillante, aſpera æquare.

§. I. *Aſpera in vias planas æquanda.*

§. II. *Regi venturo via mundandæ, juxta illud:* Intelligam in viâ immaculatâ quando venies ad me. *Pſalm.* 100.

§. III. *Vario ſplendore, ac ornatu, viæ inſtruendæ: quia* viæ ejus, viæ pulchræ. *Proverb.* 3.

Domin. infra octav. Nativitatis

Semper in virtute, & gratiâ creſcendum; non modò ut glandes in robora, pueri in virum perfectum, ſed celerrimè, ut ſol creſcit, uſque ad perfectam diem.

§. I. *Quomodo Chriſtus creviſſe dicitur ſapientiâ, & gratiâ.*

§. II. *Mortales creſcere volunt in perituris, & fluxis bonis. Creſcendum magis in æternis, & cæleſtibus.*

§. III. *Creſcendum in virtute, ut ſol, uſque ad perfectam diem.*

§. IV. *Deiparæ, aliiq; ſancti, qui ſemper in gratia & virtute creverint.*

Do-

Dominica I. poſt Epiphaniam.

Pœnam damni, quæ ſummi boni jactura eſt, animus corporis exuviis ſolutus, quovis ſupplicio acerbiorem in ſe experitur. Cujus rei ſymbolum, vide ſis falconem, qui jam liberâ oculorum acie, quò acriori impetu in prædam fertur, eò graviori violentiâ vinculis attinetur.

§. I. *Animæ corpore ſolutæ, quàm grave accidat, ad breve tempus complexu ſponſi arceri.*

§. II. *Sanctis adhuc in corpore degentibus, quā grave non poſſe diſſolvi.*

§. III. *Tormenti genus graviſſimum conſpectu Dei, æternùm privari.*

Dominica 2. poſt Epiphaniam.

De ebrietate, quę potiſſimùm incurritur per infames ritus bibendi, ſuper ſanitatem. Exponitur per cucumeres, & melopepones laciniis appoſitis, quæ guttâ jugiter manante, eos humectent.

§. I. *Quot hauſtus, moderni pro more habeant.*

§. II. *Ritus bibendi ſuper ſanitatem, minimè ſanus corpori, & animæ.*

§. III. *Ab hoc infami ritu bibendi hæreſim ortam eſſe, liquidò demonſtratur.*

§. IV. *An, & quale peccatum ſit, cogere ad æquales hauſtus.*

Dominica 3. poſt Epiphaniam.

Omne bonum, & malum, præmium, & pœnam à voluntate eſſe. Cùm Deus habeat voluntatem pro facto, ut in ſacrificio Abrahami oſtenditur.

§. I. *Vtrum actus exterior aliquid ſuperaddat bonitatis vel malitiæ, ſupra actum interiorem.*

§. II. *Oſtenditur malitiam omnem ex ſola voluntate ſpectari.*

§. III. *Omne bonum ac meritum in ſola voluntate ſitum eſſe.*

§. IV. *An ſola voluntate quis martyr habendus?*

§. V. *Quomodo voluntas ferri poſſit in impoſſibilia, & per conſimiles actus mereri.*

Dominica 4. poſt Epiphaniam.

Vanum omnem timorem mittendum: ut ne vanè conturbetur omnis homo, pueri in morem, ad ſui umbram trepidātis.

§. I. *Panicus timor in caſtris pernicioſiſſimus.*

§. II. *Rumores vani, terrores veros incuſſerunt.*

§. III. *Dæmon vanâ ſpecie rigoris, à virtute & religione deterret.*

§. IV. *Vaniſſimus metus eorum, qui omnia in tenebris metuunt.*

Dominica 5. poſt Epiphaniam.

De tormentis inferni, quę anima in corpore, inſtrumento peccati & ſordidiſſimo porco patietur. Hęc paucis ex illo Chryſoſtomi complectemur.

§. I. Nec oculus vidit.

§. II. Nec auris audivit.

§. III. Nec in cor hominis aſcendit quæ præparavit Deus odientibus ſe. *Chryſoſt. lib. de reparat. lapſis.*

§ V. *Horum tormentorum conſiderationem utiliſſimam eſſe.*

Dominicia 6. poſt Epiphaniam

Malitiam peccati venialis, ejuſque vires ad ſubruendas animas, in grano pulveris nitrici, quod eſt minimum omnibus ſeminibus, juvat contemplari.

§. I. *Minima culpa venialis excedit omne malum pœnæ, & aliud quodvis malum.*

§. II. *Noxa venialis, quæ minima putatur, quantam pœnarum vim inferat.*

§. III. *Quàm horrendè purgatorio in igne expietur.*

§. IV. *Probatur ex cauſis naturalibus, plura venialia ad mortale diſponere.*

Dominica Septuageſimæ.

Minima opera juſtorum quàm ampliſſimâ mercede Deus compenſet, vel inde colligas: minori laboris impendio cæleſte regnum (quod aptè margaritis confertur) acquiri, quàm urinatores in mari ſibi uniones comparent.

§. I. *Quæ hîc pili ſunt, apud Deum pro magno æſtimari.*

§. II. *Maximum parvæ operæ pretium, ex illo Iobi probatur.* Tu quidem greſſus meos dinumeraſti. *Iob 14.*

§. III. *Quanti Deus filum, vel fuſum ducat.*

§. IV. Quod in præſenti momentaneum eſt, & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. *Cor.* 4.

§. V. *Qui oratione brevi, aut verſiculo levi, imò*

imò vel verbo, ingens minerval retulerunt.

§.*VI. Regnum cœlorum hauſtu frigidæ, venale eſt.*

Dominica Sexageſimæ.

Inauribus confertur verbum Dei, quod copiâ concionatorum viluit. Ubi agitur, omne carum, quod rarum. Unde *ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis.* 1.Reg.3.

§.*I. In pretio verbum Dei habendum, non ſecus ac pretioſiſſima inauris.*

§.*II. Quemadmodum non margaritum, ſed vitrum quædam pro inauribus geſtant: ita & quidam potius fucum verborum, quàm rei veritatem appendunt.*

§.*III. Vt gemmis, & auribus, ita & verbo Dei raritas pretium facit.*

Dominica Quinquageſimæ.

Dum mundus bacchanalibus vacat, & cacodæmon accipitris inſtar circumvolitat; animam Chriſtus invitat ad vulnera ſua: *Veni columba mea in foraminibus petræ.* Cant.2.

§.*I. In foraminibus petræ paſſerem, ac columbam, tutos ab accipitre.*

§.*II. In foraminibus petræ columbam dulces nidos reperire: paſci ac omnibus deliciis affluere.*

§.*III. Nil Deo acceptius, quàm jugi meditatione mentem hîc nidificare.*

§.*IV. Praxes, quibus quis vulneribus Chriſti, ſemper queat inhærere.*

Dominica 1. Quadrageſimæ.

De corruptela munerum, quibus virga juſtitiæ, inſtar arundinis piſcatoriæ, à rectitudine ad prædam ſe inclinat.

§.*I. Auri vi, arces & urbes quantumvis munitas, everti.*

§.*II. Arcem pudicitiæ auro expugnari.*

§.*III. Virgam juſtitiæ auri pondere à rectitudine deflectere.*

§.*IV.* Dona excæcant oculos judicum *Eccl.*10.

§.*V. Munerum corruptela graviter punita.*

§.*VI. Quinam judices incorrupti, ſerviq; fideles Deo ac regi extiterint.*

Dominica 2. Quadrageſimæ.

De ſecreto ſervando: ne arcana, alto pectore premenda, lingua feræ inſtar rotatilis, ullo umquam verbo divulget.

§.*I. Sub quo peccato lex naturæ, & jura obligent, ſervari ſecretum.*

§.*II. Qui taciturnitate celebres, & tenaces ſecretorum extiterint.*

§.*III. An ſecretum naturæ, cum vitæ diſpendio, celandum ſit:*

§.*IV. Quàm viro indignum, ſecretum mulieri pandere, vel etiam amico.*

§.*V. Quod incommodum privatis familiis, etiã Religioſis, ex ſecreti revelatione accidat.*

Dominica 3. Quadrageſimæ.

De Dæmone muto, qui in confeſſione facit homines obmuteſcere, dum pudore *obſtructum eſt os.* Pſal. 61. Haud ſecus quàm machina bellica clavo obturata.

§.*I. Dæmon reddit verecundiam pœnitenti, quam abſtulit delinquenti.*

§.*II. Quemadmodum vitia corporis, ita & animæ manifeſtanda ſunt.*

§.*III. Exempla eorum, qui peccati virus occultantes, malè perierunt.*

§.*IV. In foro externo crimen fateri fatale eſt, in hoc ſaluti & honori.*

§.*V. Ad pudorem ſuperandum, ſigillum confeſſionis arctiſſimum comprobatur.*

Dominica 4. Quadrageſimæ.

De cuſtodia oculorum, quorum vel unico jactu, ſæpe fit jactura animæ, confertur cum jactu aleæ, quo non pauci bonorum ac vitæ jacturam fecêre.

§.*I. Iactus aleæ & oculorum confertur.*

§.*II. Iactus hujus jactura exponitur illo Ieremiæ,* oculus meus deprædatus eſt animam meam. *Thren.*3.

§.*III. Oculorum jactus in templis perniencioſiſſimus.*

§.*IV. De jactu oculorum in obſcœnas tabulas.*

§.*V. Exempla eorum, qui à jactu oculorum, ſibi temperarunt.*

§.*VI. Feliciſſimus jactus, quo oculi abjiciuntur.*

Domi-

Dominica Paſsionis.

De mendacio. Quàm pauci veritatem, quàm multi ſectentur mendacium, horologio perverſo conſimiles, quod aliter ſonat, quàm ſignat.

§. I. *Omne mendacium peccatum, nec ullo caſu licitum eſſe.*

§. II. *Qui mori maluerit, quàm mentiri.*

§. III. Mendacium ſine honore. *Eccleſiaſt.* 20. *& vitium maximè infame, potiſsimùm in viro principe.*

§. IV. *Mendacium quàm graviter punitum, quia odibile Deo & hominibus.*

§. V. *Qui omni vita nunquam mentitus ſit, quis eſt hic & laudabimus eum.*

Dominica Palmarum.

Gaudia mundi plus fellis quàm mellis habere, ac tandem in luctum recidere: vivum hujus ſymbolum habes in bove coronato, qui ad victimam ducitur. Ubi duo illa Salomonis proverbia exponuntur:

§. I. Riſus dolore miſcebitur. *Proverb.* 14.

§. II. Extrema gaudii luctus occupat. *ibid.*

Dominica Reſurrectionis.

De recidiva, quam ii omnes incurrunt, qui quidem reſurgunt, ſed non quemadmodum Chriſtus, cui mors ultra non dominabitur, at illi repetunt tumulum, & thalamum libidinis, redeunt ad pocula: avium in morem, quæ in poculis nidificant, à quibus abactæ, ilico revertuntur, *ſolitoſq; reviſere nidos* gaudent.

§. I. *Multi reſurgunt cum Chriſto: ſed non quemadmodum Chriſtus.*

§. II. *Idipſum appoſito Emblemate exprimitur.*

§. III. *Recidiva nimio plus noxia in morbis animæ, quàm corporis.*

§. IV. *Recidivam peccatorum paſſi, quàm horrendè puniti.*

Dominica 1. poſt Paſcha.

Omnibus in medio ſtandum: velut centrum in medio circuli, omni affectu ſepoſito, ut *non ſit diſtantia perſonarum.* Deuter. 1.

§. I. *Magiſtro ſtandum in medio diſcipulorum.*

§. II. *Præſes, Prætor, omniſq; judex reſideat in medio Doctorum.*

§. III. *Prælato ac ſuperiori omni Eccleſiaſtico, ſemper in medio ſtandum.*

§. IV. *Paterfam. conſiſtat in medio domeſticorum.*

Dominica 2. poſt Paſcha.

Per adverſa ad Deum compellimur, quemadmodum ovis errabunda per glebam à paſtore revocatur.

§. I. *Paupertas ad Deum confugere cogit.*

§. II. *Deus per bella & temporum anguſtias, homines ad ſe redire compellit.*

§. III. *Idem præſtat per infamiam, juxta illud,* imple facies earum ignominiâ & quærent nomen tuum Domine. *Pſal.* 82.

§. IV. *Morbos & mortem quaſi larvas immittit, ut ad ſinum ſuum homo confugiat.*

Dominica 3. poſt Paſcha.

Vitam noſtram comœdiam eſſe, in qua omnia modicum ſunt, hoc tantùm quiſque ſatagat, ut partes ſibi à Deo datas rectè agat.

§. I. *Omnes hîc ſunt in comœdia, ad modicum parent.*

§. II. *Suas quiſque partes ac ritè agere ſtudeat.*

§. III. *Peractâ ſcenâ, ut quiſque geſſerit & geſtierit, plauſum ac palmam feret.*

§. IV. *Quinam benè partes ſuas egerint.*

Dominica 4. poſt Paſcha.

Per infeſtationes & ariditates Deus quaſi abſens, non arctiùs ſibi adſtringit, uti nodus tum maximè conſtringitur, quo inter ſe ſtringentes longiùs recedunt.

§. I. *Deus intimis amicis ſeſe quandoque ſubducit, ut ardentiùs ament.*

§. II. *Abſentia Chriſti confert ad maius meritum, & robur virtutum.*

§. III. *Fidelitas amantis, in abſentia amati, maximè comprobatur.*

Dominica 5. poſt Paſcha.

Oratio ad omnia efficax, ſi quid in Chriſti nomine petieris: uti purâ chartâ, Regis ſubſcriptâ nomine, poteſtas fit quidlibet impetrandi.

§. I. *Oratio ut omnipotens ſit, in nomine ejus facienda.*

§. II. *Ars oratoria forenſis potens eſt, ſed præpotentior*

tentior cæleſtis,ad quidlibet impetrandum.

§.III. *Divini oratores, qui impetrarunt, quidquid rogarunt.*

§.IV. *Quemadmodum pecunia, ita à fortiori, orationi obediunt omnia.*

§.V. *Quemadmodum pecunia nervus belli dicitur, ita & in bello omnes vires, victorias vni orationi deberi.*

Dominica 6. poſt Paſcha.

De ſcandalo, quod ut D. Thomas docet, potiſſimùm conſiſtit in malo exemplo. Vivum ejus ſymbolum habes in cancro marino,qui parvulos ſuos de diſtorto ac enormi greſſu coarguens, rogatur à ſuis ut præeat,illis longè enormiùs incedens, peſſimo exemplo fuit.

§. I. *Filios inſiſtere veſtigiis parentum.*

§. II. *Regis ad exemplum totus cõponitur orbis.*

§.III. *Vis exempli exemplis manifeſtatur.*

§. IV. *Quàm grave ſit peccatum ſcandali.*

§. V. *Pœnæ in eos, qui ſcandalizaverint unum de puſillis.*

Dominica 1. poſt Pentecoſten.

De judicio temerario: quo graviſſimè delinquitur, dùm ex levibus indiciis perversè de proximo ſentimus, recta curva, ut baculum in aqua confractum judicãtes.

§. I. *Hoc judicio quàm graviter peccetur, & quàm malum illud fugiendum ſit.*

§. II. *Iudicia maximè temeraria de viris ſanctiſſimis quandoque habita.*

§.III. *Quemque paſſim pro affectu judicare, appoſito emblemate exponitur.*

§.IV *Efficax SS. Patrum ad judicium temerarium vitandum, paræneſis.*

Dominica 2 poſt Pentecoſt.

Eos qui indignè accedunt ad ſacram cœnam, judicium ſibi manducare, ac panem vitæ illis veneno eſſe, uti accipitri, teſte Auguſtino,eſſe conſuevit.

§. I. *Nihil adeò ſanum,quod abutenti non cedat in venenum,nil tam ſacrum, quod ſuum non habeat ſacrilegium.*

§.II. *Quàm immane ſacrilegium, ſacram ſynaxim à ſcelerato ſumi.*

§.III. *Qui indignè accedunt, judicium ſibi manducant,& vindictam Dei accerſunt.*

Dominica 3. poſt Pentecoſt.

Fit perfecta *peccatoris converſio*, dum membra quæ fecit ſervire iniquitati & vanitati,facit ſervire juſtitiæ & veritati: mutaturque in virum alterum, haud aliter quàm arbor ſilveſtris,in frugiferam.

§.I. Inſiliet in te ſpiritus Domini, & mutaberis in virum alterum. 1. *Reg.*10.

§.II. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ,& iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ, in ſanctificationem. *ad Rom. 6.*

§.III. *Omne corporis ornamentum ad animum referendum,exemplo mulieris peccatricis.*

Dominica 4. poſt Pentecoſt.

Humana omnia,opes,honores, voluptates ſapienter, ſapiens *nihil eſſe duxit.* Quare qui hæc prece vel pretio ſectantur, iis paſſim,ut in ſortilegio, *nihil omnibus* obtingit.

§. I. Divitias nihil eſſe duxi. *Sap.*7.

§. II. *Honores ac dignitates nihil eſſe.*

§.III. *Voluptates denique, ac omnia quæ in mundo ſunt, nihil eſſe.*

Dominica 5. poſt Pentecoſt.

Viva recordatio ignis infernalis, præſens remedium ad reſtinguendum ignem libidinis: quemadmodum in caminum incenſum bombarda exploſa, ignem extinguit.

§.I. *Ignis libidinis urbes, & orbem depopulatur.*

§.II. *Præſentiſſimum remedium, ignes ignibus reſtinguere.*

§.III. *Exempla eorum, qui vel ſola recordatione ignis infernalis,libidinem vicerunt.*

Dominica 6. poſt Pentecoſt.

Grates Deo agendæ, pro acceptis beneficiis, ſigillatim à menſâ poſt refectionem: in hoc gallinam imitantes,quæ poſt quamque refectionem,caput in cælum ſuſtollit,quaſi gratias datori referens.

§.I. *Sacrificium laudis, ſeu gratiarum actionis, Deus à nobis, jure poſtulat.*

§.II. *Perpetua gratiarum actio Deo tribuenda, ut Apoſtolus monet*: Gratias agentes ſemper: *Epheſ.* 5.

§.3.*Gra-*

§. III. *Gratiarum actio pro incolumitate tum corporis, tum animi.*

§. IV. *Commendatur religioſiſſimus ritus agendi gratias poſt refectionem.*

Dominica 7. poſt Pentecoſten.

Non verba requiri, ſed opera juxta illud Ioan. 3. *Non diligatis verbo neque linguâ, ſed opere & veritate.*

§. I. *Cujuſque ſolertia non verbo, ſed opere explorari ſolet.*

§. II. Eſtote factores verbi, & non auditores tantùm. *Iac. c.* 1.

§. III. *Sacros eccleſiaſtes, exemplo Chriſti debere prius facere, quàm docere.*

§. IV. *Magnanimitas non thraſonicis verbis, ſed factis comprobatur.*

§. V. *Amor in opere, non in verbis conſiſtit.*

Dominica 8. poſt Pentecoſten.

Detractores, maledicæ linguæ jaculis, eos potiſſimùm impetere, qui in ſublimi honoris apice poſiti ſunt, *quaſi ſignum ad ſagittam.* Thren. 3.

§. I. *Tela linguarum in Deum ac divos virulenter miſſa.*

§. II. *Quivis in dignitatis & virtutis apice ſitus, ut ſignum ad ſagittam ponitur.*

§. III. *Sacro eccleſiaſtæ, tum cuivis viro gravi, maximè cavendum, ne quem linguæ telo impetat.*

§. IV. *Detractio vulnus propè incurabile, juxta illud:* telum immedicabile torſit. 12. *Æneid.*

Dominica 9. poſt Pentecoſten.

Pretium temporis, ſuper omnem lapidem pretioſum, exprimitur per horologium, quod Carolus V. pro adamante, annulo inſertum geſtabat.

§. I. Nihil pretioſius tempore, & heu! nihil hodie eo vilius invenitur. *Bern. ſerm. ad Scholares.*

§. II. *Iactura temporis ſerò defletur.*

§. III. *Dum tempus habemus, eo quàm ſedulò utendum.*

Dominica 10. poſt Pentecoſt.

Omnis ſuperbus ſtultus: & hic, & ille, ſe jactat non eſſe, *ſicut ceteri hominum.* Quare helleborum illis ſit, mortis meditatio, quæ omnes reddit, ut ſint, ſicut ceteri hominum. Quod in luſu latrunculorum videre eſt, ubi rex & morio, eques & pedes ſacculum, *in unum dives & pauper* conjiciuntur.

§. I. *Omnem ſuperbum ſtultum, & omnem ſtultum ſuperbum eſſe.*

§. II. *Hujus maniæ præſens remedium, ex calvariis mortuorum petitur.*

§. III. *Æquat mors omnia.*

§. IV. *Monumentum ſic dictum, quaſi moneat mentem.* Aug.

§. V. *Mortui ad vivos perorant, ut ſtultam ſuperbiam deponant.*

Dominica 11 poſt Pentecoſten.

Ut eum, qui omnia bene fecit, proximè æmulemur, neceſſum eſt omnes animi intendi nervos in hoc unum, ut omnes ſanctitatis numeros, quæ in myſtico decachordo decem mãdatorum Dei conſiſtit, expleamus: ne qua chorda rupta, virtutum pulcherrimus ille concentus interrumpatur.

§. I. Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. *Iac. cap.* 2.

§. II. Bonum ex una, integraque cauſa exiſtit: malum autem ex ſingulis, ſingularibuſque defectibus. *D.Thom.* 1. 2. *quæſt.* 18. *art.* 4. *ad* 3.

Dominica 12. poſt Pentecoſt.

Deus cordis noſtri, hoc unum ſuo ſibi jure poſtulat: præbe fili cor tuum: quo fit quemadmodum in luſu chartarum accidere conſuevit, ut cordis teſſera, *herten aes*, rapiat hoc unum ſibi; *herten heer.*

§. I. *Deus cordis hoc unum ſibi: cor noſtrum vendicat.*

§. II. *Quid ſit ex toto corde Deum diligere.*

§. III. Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt cor tuum. *Matt.* 6.

§. IV. *Quorum cor longè eſt à Deo.*

INDEX.

Dominica 13. poſt Pentecoſt.

Longè *peccandi occaſio fugienda* eſt :ne culicum in morem lucernam circumvolitantium , præſens periculum incurramus.

§. I. Qui amat periculum , in illo peribit. *Eccli.* 3.

§. II. *Longè à periculis recedendum.*

§. III. *Peccandi occaſiones reſcindendæ.*

Dominica 14. poſt Pentecoſt.

De fiducia in Deum : omnem ſolicitudinem conjicientes in eum,quia ipſi eſt cura de nobis,argumento ſumpto,à volatilibus, quorum implumes pullos , etiam nido ſubductos, mater non deſtituit.

§. I. Reſpicite volatilia cæli,quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea ; & pater veſter cæleſtis paſcit ea.

§. II. *Variis ſacrarum litterarum teſtimoniis, Dei providentia comprobatur.*

§. III. Nolite ergo ſoliciti eſſe , dicentes, quid manducabimus ?

§. IV. *Exempla eorum, in quibus ſingularis Dei providentia , in ſumma rerum humanarum penuria eluxit.*

Dominica 15. poſt Pentecoſt.

Mors animæ , è mortifero peccato , quaſi è fulmine,illæſo corpore,exiſtit, quo perſtrictus,putatur vivere,& mortuus eſt.

§. I. *Peccatum inferre mortem animæ, luculentis argumentis convincitur.*

§. II. *Peccator etſi vivere videatur , quovis lethifero peccato admiſſo, verè mortuus eſt.*

§. III. *Mors animæ flenda , præ morte corporis.*

Dominica 16. poſt Pentecoſt.

Quiſquis altum ſapit, hoc divino eruditus oraculo ſapiat: *Qui ſe exaltat humiliabitur.* Ac proinde proſpiciat , dùm ad ſumma rerum faſtigia enititur , ne reorum exemplo,qui trochleis in ſublime attolluntur,ilicò graviori lapſu ſe collidat.

§. I. *Sacrarum litterarum teſtimoniis theſis comprobatur.*

§. II. *Profanis hiſtoriis propoſitum ſtabilitur.*

§. III. *Quinam ab altitudine diei timuerunt.*

Dominica 17. poſt Pentecoſt.

Mandata Chriſti adeò non eſſe impoſſibilia ſervatu, ut etiam levia ſint amanti: uti nec alæ volucrum gravant , ſed levant.

§. I. *Mandata Chriſti non eſſe ſervatu impoſſibilia.*

§. II. *Amanti nihil eſt difficile , nedum impoſſibile.*

§. III. *Non modò præcepta , ſed & conſilia adeò non gravant, ut inſtar remigii alarum , ſuſtollant,* ſine pondere habentia pondus.

Dominica 18. poſt Pentecoſt.

Scriba doctus cauſidicus juſtitiæ tenax, in paucis laudandus, à quâ qui deflectunt, omnem pauperum clientum ſuccum, in contrarias artes & partes ſe contorquentes, extorquent.

§. I. *Scribarum & cauſidicorum brevis panegyris.*

§. II. Cavete à ſcribis , qui devorant domos viduarum. *Marc.* 12.

§. III. Abſtine te à lite , & minues peccata. *Eccli.* 28.

Dominica 19. poſt Pentecoſt.

E millenis millibus ſol ille juſtitiæ perpaucos excepit , uti è millenis conſitis, vix unus melopepoematureſcit.

§. I. *Paucitas ſalvandorum expenditur , comparatione infidelium, hæreticorum, &c.*

§. II. *Inter fideles ſeu Catholicos longè plures damnari, quàm ſalvari.*

Dominica 20. poſt Pentecoſt.

Quatuor animi ferociores paſſiones,velut effrænes equos domare regium eſt.

§. I. Imperare ſibi maximum imperium eſt. *Seneca epiſt.* 115.

§. II. *Quatuor animi paſſiones frænare regium eſt.*

§. III. *Infelices exitus eorum , qui ab hiſce quatuor affectibus abrepti, aut diſcerpti ſunt.*

§. IV. *Quinam paſſiones frænando, earum perfectum dominium ac imperium obtinuerint ?*

Do-

Dominica 21. poſt Pentecoſt.

Amore Chriſti qui chirographum noſtrum affixit cruci, omnia debita inimicis remittenda, quemadmodum in libro rationum, quibus dum crux inducta omnia debita deleta cenſentur.

§. I. *Chriſtus delevit chirographum cruce, quod per primum parentem contraximus.*

§. II. Omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me, nónne ergo opportuit & te miſereri conſervi tui? *Matt.* 18.

§. III. Dimittite, & dimittemini. *Luc.* 6.

Dominica 22. poſt Pentecoſt.

Res malè partæ æquo jure reſtituendæ, & quas quis ſpongiæ in morem, iniqua auri ſiti opes hauſerit, jure compreſſus, in Domini ſui ſinum refundat.

§. I. *Probatur illud Iobi*: Divitias quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet illas Deus.

§. II. *Plurimos damnari defectu reſtitutionis, quæ iniquo poſſeſſori difficillima eſt.*

§. III. Non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

§. IV. *Sacris ac profanis hiſtoriis reſtitutio facienda ſuadetur.*

Dominica 23. poſt Pentecoſt.

Fragile vitrum, fragilior homo, & hominis forma; ô ſi eam fragilitatem & juvenes & puellæ ad fragilem cryſtallum contemplentur!

§. I. *Hominem vitro fragiliorem eſſe, comprobatur.*

§. II. *Habemus theſaurum in vaſis fictilibus, ideò ut monet Auguſtinus, cautè agendum.*

Dominica 24. poſt Pentecoſt.

Tuba noviſſima ſurdos excitat: quâ reſurgentes,

§. I. *Congregantur ad concilium judicii.*

§. II. *Ad prælium: quo orbis terrarum pugnabit contra inſenſatos.*

§. III. *Ad feſtum æternæ ſolemnitatis.* Ita D. Thomas.

INDEX

In totam Quadrageſimam.

FERIA 4. CINERVM.

ECce *nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* 2. Cor. 6. De pretio temporis. Embl. XXXVII. per totum. *Memento homo, quia cinis es, & in cinerem reverteris.* Gen. 3. Homo fragilior vitro, quod è cinere conflatur. Embl. XI. per totum. *Cùm jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ.* Matth. 6. De iis, qui ſimularunt auſteriorem vitam, quorum hypocriſis in die judicii revelanda. Embl. 2. §. 3. *Quaſi tuba exalta vocem tuam.* Jſa. 66. De tuba judicii, quæ auribus hominum inſonanda. Embl. LII.

FERIA 5.

Acceſſit ad eum Centurio. Matt. 8. Morbi calamitates, adverſa omnia nos ad Deum recurrere compellunt Embl. XXIV. per totum. *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meū.* ibi. Chriſtum in Euchariſtia nemo indignè ſuſcipiat. Embl. XXX. *Nam & ego homo ſum.* ibid. Meminit quòd ſit ſicut ceteri hominum. Embl. XXXVIII. *Non inveni tantam fidem in Iſrael.* ibid. Qui confidit in Domino, non derelinquetur. Embl. XLII. *Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores.* ibid. De pœna damni. Embl. VII. *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* ibi. De tormentis inferni. Embl. XI.

FERIA 6.

Diligite inimicos veſtros. Matt. 5. De remiſſione injuriæ. Embl. XLIX. per totum. *Pluit ſuper juſtos & injuſtos.* ibid, Magiſter diſcipulos, pater filios exemplo Chriſti, pari amore complectatur. Embl. XXIII. *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* ibid. Hanc menſuram perfectionis ſtatuit, ut ſemper in virtutibus creſcere niteremur, nec unquam nos perfectionem conſecutos arbitraremur. Embl. VI.

SABBATHO.

Putaverunt phantaſma eſſe, & dixit eis confidite: Ego ſum, nolite timere. Marci 6. Timorem panicum mittendum. Embl. X. per totum. *Confidite ego ſum.* ibid. de fiducia in Deum, in omni rerum penuria. Embl. XLII.

DOMINICA 1. QVADRAGESIMÆ.

Tibi dabo. Matt. 4. de corruptela munerum. Embl. XVI. per totum. *Oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.* ibid. Lucæ c. 4. addit: *In momento temporis.* Omnia humana ut vana ac momentanea, præ æternis, contemnenda. Embl. I. §. 3. Omnia hæc regna erant phantaſtica, & ut vera fuiſſent, omnia humana nihil ſunt, & nihili facienda. Embl. XXXII.

FERIA 2.

Cùm venerit filius hominis in majeſtate ſua, & omnes Angeli cum eo. Matt. 25. De innumerabili exercitu Angelorum, qui extremo die ad prælium cogetur: Embl. LII. §. 2. *Congregabuntur ante eum omnes gentes.* ibid. Tuba mirum ſpargens ſonum, coget omnes ante thronum. Embl. LII. §. 1. & 2. *Sitivi & dediſtis mihi bibere.* ibid. Pro hauſtu frigidæ dabit regnum. Embl. XIII. §. 6. *Diſcedite à me maledicti.* ibi. Damnati in valle Joſaphat hac ſententiâ perſtricti, corruent ad inferos. Embl. LII. §. 3. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.* ibid. De tormentis inferni. Embl. XI. per totum. Cùm venerit ad judicandum, ſummum tormentum erit, manifeſtatio occultorum ſcelerum. Embl. II. per totum.

FE-

FERIA 3.

Domus mea domus orationis vocabitur. Matt. 21. De attentione in oratione, ne cor extra templum vagetur, Embl. XL. §. 4. *Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.* ibid. Peccata quę in templis committuntur. Emb. XIX. §. 3.

FERIA. 4.

Quidam de Scribis. Matt. 12. De Scribis & cauſidicis æquis ac iniquis. Em. XLVI. per totum. *Generatio mala & adultera ſignum quærit.* ibid. Quod ponunt quaſi ad ſagittam, linguæ calumniantis Embl. XXXVI. *Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* ibid. De recidiva peccatoris peſſima. Embl. XXII. per totum.

FERIA 5.

Non eſt bonum ſumere panem filiorum & mittere canibus. Matt. 15. Quod fit quando Euchariſtia ab indignis ſumitur. Em. XXX. *Nam & catelli comedunt de micis.* ib. Hiſtoria Senatoris Veneti, qui pelle canina indutus, ſub menſam Pontificis ſe ſupplex abjecit. Embl. XXXI. §. 3. *O mulier magna eſt fides tua.* ibid. Qui confidit in Domino, non confundetur. Embl. XLII. *Fiat tibi ſicut vis.* ibid. Oratio omnipotens. Embl. XXV. per totum.

FERIA 6.

Vis ſanus fieri. Joan. 5. Salus & perditio noſtra ex propria voluntate. Embl. IX. per totum. *Ecce jam ſanus factus es, noli amplius peccare.* ibid. Recidiva in peccatum maximè fugienda. Embl. XXII. per totum.

SABBATHO.

Faciamus hîc tria tabernacula. Matt. 17. Vnũ in pedibus Chriſti, unũ in manibus, aliud continuũ in latere, ut docet. Bonav. Emb. XV. §. 2. vel memoriæ unum, intellectui alterum, voluntati tertium. ib. *Nemini dixeritis.* ibid. De ſecreto non revelãdo. Embl. XVII. per totum.

DOMINICA 2. QRADRAGESIMÆ.

Omnia ut in Sabbatho præcedenti.

FERIA 2.

Ego vado & quæritis me. Ioan. 8. Deum perdere, jactura ſumma. Emb. VII. per totum. Vbi de pœna damni. *In peccato veſtro moriemini.* ibid Mors peccatoris longè acerbiùs flenda, quàm mors corporis. Emb. XLIII. per totum, *Ego vado & quæritis me.* ibid. Per infeſtationes & ariditates, Deus quaſi abſens, fidelitatem noſtram probat, & ad majus meritum parat. Embl. XXVI. per totum. *Tu quis es?* ibid. Hoc ſeipſum quiſq; interroget, ut ſeipſum noſcat. Emb. 4. *Qui me miſit, verax eſt.* ibid. Solus Deus verax, omnis homo mendax. Emb. XX. de mandacio per totum. *Quæ placita ſunt ei facio ſemper.* ibid. Non modò præcepta ſed & conſilia Chriſti, facilè obſervantur, & qui, ne minimũ tranſgreſſi. Em. XLV. Non ſemper facere placita Dei, ſeu in unum præceptum peccaſſe, hoc eſt omnium reum fieri. Emb. XXXIX.

FERIA 3.

Dicunt enim & non faciunt. Matt. 23. Diligamus non verbo & linguâ, ſed opere & veritate. Embl. XXXV. per totum. *Alligant enim onera gravia & importabilia.* ib. Quot & quàm gravia præcepta Iudæorum. Embl. XLV. ſub initium. *Qui autem ſe exaltaverit humiliabitur.* ib. Tolluntur in altũ, ut lapſu graviore ruant. Embl. XLIV. per totum. *Quæcumque dixerint vobis facite.* ib. Eſtote factores verbi & non auditores tantùm. Emb. XXXV. §. 2.

FERIA 4.

Filius hominis tradetur ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum. Matt. 20. Ne homo inducatur ut Deo per peccatum illudat, & rurſus crucifigat invitat ad vulnera ſua. Em. XV. *Tertia die reſurget.* ib. Imitetur peccator reſurgentem Chriſtum,

qui nunquam amplius mortuus, ita nec ille denuò moriatur peccato. Embl. XXII. De recidiva, per totum. *Petens aliquid ab eo.* ibid. Qui honores, divitias ac res perituras petunt, nihil petunt, quia humana omnia nihil ſunt, & nihili ducenda. Embl. XXXII. *Neſcitis quid petatis.* ibid. quia honores hominem perdunt. Embl. XLIV. per totum, Petit mater ut filii in hac orbis comœdia, habeant partes primarias, Embl. XXV.

FERIA 5.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. Divitias Salomon rectè nihil eſſe duxit. Emb. XXXII. §. 1. Divitiæ hominem inquietant, & excruciāt. Em. XXI. §. 1. *Induebatur purpurâ & byſſo.* ibid. De luxu in varietate, & ſplendore veſtium. Embl. III. §. 4. Quinam veſtes ſuas, ad aras & cultū Dei contulerint. Embl. XXXI. §. 3. *Mortuus eſt autē & dives, & ſepultus eſt in inferno.* ibid. Extrema gaudii luctus occupat. Embl. XXI. *Crucior in hac flamma.* ibid. De tormentis inferni. Embl. XI. per totum. *Si quis ex mortuis ierit ad eos pœnitentiam agēt.* ibid. mortui ad vivos perorant. Embl. XXXVIII. §. 5.

FERIA 6.

Peregrè profectus eſt. Matt. 21. Fidelitas domeſticorum in abſentia patrisfam. comprobatur, uti & amantis abſente amato. Embl. XXVI. § 3. *Homo erat paterfamilias.* ibid. paterfamilias ut pacem habeat, debet ſtare in medio domeſticorum, nullum præ ceteris amore ſingulari complectendo. Embl. XXIII. §. 4.

SABBATHO.

Da mihi portionem ſubſtantiæ. Luc. 15. Divitiæ quas ille ſubſtantiam vocat, potiùs accidens ſunt imò merum nihil. Embl. XXX. §. 1. *miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos.* ibid. Peccator vitam porcinam ducit, ut porcus æternis flammis comburendus. Embl. XI. per totum. *Ego autem hîc fame pereo, ſurgam & ibo ad patrem.* ibid. Paupertas ad Deum confugere cogit. Embl. XXIV. §. 1. *Pater peccavi in cælum & coram te,* ibi. De converſione peccatoris. Embl. XXXI. *Filius meus mortuus erat, & revixit.* ibi. Peccatum mors animæ. Embl. XLIII. per totum.

DOMINICA 3. QUADRAGESMÆ.

Erat JESUS *eiiciens dæmonium, & illud erat mutum.* Luc. 11. De dæmone muto, qui in confeſſione homines facit obmuteſcere. Embl. XVIII. per totum. *In Belzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia.* ibid. Calumniis Deum ac Sanctos graviſſimè impeti. Embl. XXXVI. *Fiunt noviſſima hominis illius, pejora prioribus.* ibid. Quàm homini noxia recidiva in peccatum. Embl. XXII. per totum.

FERIA 2.

Medice cura teipſum Luc. 4. Sacros Eccleſiaſtes debere prius facere, quàm docere. Embl. XXXV. §. 3. *In veritate dico vobis,* ibi. Homines omnia in falſitate, & mendacio. Embl. XX. *Et repleti ſunt omnes in Synagoga irâ.* ibid. Quinam iræ fræna laxarint, quinam *eam paſſionem frænarint.* Embl. XLVIII.

FERIA 3.

Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Matt. 18. Non vult Chriſtus illum infamari, quantò minus innocentes: quod peccatum tamen latiſſimè vagatur. Embl. XXXVI. per totum. *De omni re, quamcumque petierint, fiet illis.* ibid. Oratio omnipotens, quidvis impetrat. Embl. XXVI. per totum. *Dimittam ei uſque ſepties? dicit illi* JESUS, *non dico tibi uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties.* ibid. Sæpius nobis Deus remittit, unde oportet & nos remittere inimicis noſtris. Embl. XLIX. per totum.

FERIA. 4.

Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Matt. 15. Quorum cor in oratione evagatur, longè à Deo. Emb. XL. §. 4.

FERIA 5.

Omnes qui habebant infirmos, variis languoribus, ducebant illos ad eum. Luc. 4. Morbi aliaque adverſa nos ad Deum ire compellunt. Embl. XXIV. *Detinebant eum ne diſcederet ab eis.* ibid. Sermo Domini erat pretioſus in diebus illis, nunc viluit. Embl. XIV.

FERIA 6.

Mirabantur quia cum muliere loquebatur. Joan. 4. converſationem cum fæminis cavendam. Embl. XLI. *Qui metit, mercedem accipit.* ibid. Maxima merces pro opere minimo. Embl. XIII. *Non ſitiet in æternum.* ibid. Qui biberit ex latere Chriſti. Emblem. XV. §. 2.

SABBATHO.

Omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos. Joan. 8. De ſiti audiendi verbum Dei. Embl. XIV. *Iam amplius noli peccare.* ibi. Recidiva in peccatum maximè cavenda. Embl. XXII. per totum.

DOMINICA 4. QVADRAGESIMÆ.

Cùm ſublevaſſet ergo oculos. Joan. 6. De cuſtodia oculorum. Embl. XIX. per totum. *Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos & duos piſces, ſed hæc quid inter tantos?* ibi. Jacta cogitatum tuum in Domino, & ipſe te enutriet. Si volucres paſcit, quantò magis vos. Embl. XLII. per totum. *Vt cognovit quod facerent eum regem, fugit.* ibid. Honor onus, meritò fugiendum. Embl. XXI. §. 1. Honores hominem extollunt, ut lapſu graviore ruat. Embl. XLIV. per totum. Quinam exemplo Chriſti honores fugerint. ib. §. 3.

FERIA 2.

Omnes ejecit de templo. Joan. 2. Potiori jure eiiciendi laſcivi juvenes, qui in templo oculis fornicantur. Embl. XIX. §. 3. *Zelus domus tuæ comedit me.* ibid. Chriſtus iræ fræna laxabat pro arbitrio, habens perfectum paſſionum dominium. Embl. XLVIII.

FERIA 3.

Hic verax eſt. Joan. 7. Solus Deus verax, omnis homo mendax. Embl. XX. *Injuſtitia in illo non eſt.* ibidem. De iniquis Scribis & cauſidicis. Emblem. XLVI. Judices pecuniâ corrupti. Emblem. XVI. §. 3. 4. 5. 6. *Dæmonium habes.* ibidem. Graviſſimæ calumniæ in Chriſtum, alioſque viros Sanctos conjectæ. Emblem. XXVI. *Gloriam propriam quærit.* ibidem. Is ſtultus eſt, quia omnis ſuperbus ſtultus, ſicut omnis ſtultus ſuperbus. Embl. XXXVIII. *Vnum opus feci, & omnes miramini.* ibidem. Vulgus nihil miratur, niſi novum & rarum. Emblem. XIV. §. 3. *Totum hominem ſanum feci.* ibidem. Bonum ex integra cauſa. Ita & anima omni morbo curanda, aliàs qui peccat in uno factus eſt omnium reus. Embl. XXXIX. per totum. *Nolite judicare ſecundum faciem.* ibid. De temerario judicio. Embl. XXIX. per totum.

FERIA 4.

Præteriens vidit hominem cæcum. Joan. 9. Qui oculos ſibi eruerint, ut cæci Deum viderent. Embl. XIX. §. 6. Plures ſi cæci fuiſſent ſalvi fuiſſent, cùm ſumma jactura, à jactu oculorum. Embl. XIX. per totum. *Me oportet opera operari ejus, qui miſit me, donec dies eſt.* ibidem. Dum tempus habemus, operemur bonum. Emblem. XXXVII. De pretio temporis per totum. *Non eſt hic homo à Deo, qui Sabbathum non cuſtodit.* ibidem. Calumnia in Chriſtum alioſque Sanctos. Embl. XXXVI. De temerario judicio. Embl. XXIX. per totum.

FERIA 5.

Ecce defunctus. Luc. 7. Peccatum mors animæ, lugenda præ morte corporis. Embl. XLIII. per totum. *Et magnificabant Deum.* ibidem.

ibidem. De Gratiarum actione. Emblem. XXXIV.

FERIA 6.

Infirmitas hæc non eſt ad mortem. Joan. 11. Infirmitas corporis ad Deum compellit, & ſæpè ſalutem animæ confert. Embl. XXIII. §. 4. *Infremuit ſpiritu & turbavit ſeipſum.* ibid. Chriſtus pro arbitrio laxat fræna paſſionibus. Quinam earum quoque perfectum dominium conſecuti. Embl. XLVIII. *Quomodo amabat eum.* ibid. Major eluxit amor in paſſione erga nos. Emblem. XV. §. 2. *Jesus autem elevatis ſurſum oculis.* ibidem. Quoties, & quàm gravi de cauſa Chriſtus oculos ſuſtulerit, quos tam temerè nos cum jactura animæ undique jactamus. Embl. XIX. *Pater gratias ago tibi.* ibidem. De gratiarum actione. Embl. XXXIV.

SABBATHO.

Qui ſequitur me non ambulat in tenebris. Joan. 8. Chriſtus nobis reliquit impreſſa veſtigia, ut ſequamur. Emblem. V. §. 1. in fine. *Vos ſecundum carnem judicatis: ego non judico quemquam.* ibid. De temerario judicio cavendo. Embl. XXIX. per totum.

DOMINICA PASSIONIS.

Si dixero quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis mendax. Joan. 8. Omnis homo mendax, quàmquàm illud peccatum deteſtandum. Emblem XX. per totum. *Quis ex vobis arguet me de peccato.* ibidem. Hoc illius eſt, qui nunquam deliquit, ſed omnia benè fecit. Eo connitendum eſt. Emblem. XXXIX. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit.* ibid. De pretio verbi Dei. Embl. XIV. *Dæmonium habes.* ibid. Calumniæ in Chriſtum & Sanctos. Embl. XXXVI. *Non quæro gloriam meam.* ibid. Quinam exemplo Chriſti gloriam fugerint. Embl. XLIV. §. 3. Honos onus grave Embl. XXI. §. 1. *Gloria mea nihil eſt.* ibidem. Mundi gloria, divitiæ, voluptates, omnia nihil. Embl. XXXII. per totum.

FERIA 2.

Vado ad eum qui miſit me. Joan. 7. Chriſtus quandoque per infeſtationes & deſolationes quaſi abſens, ut exploret fidem, & conſtantiam ſuorum. Embl. XXVI. *Quæretis me, & non invenietis.* ibid. De pœna damni graviſſima. Embl. VII. per totum. *Si quis ſitit, veniat ad me.* ibid. in latere Chriſti, cellam vinariam reperiet. Embl. XV. §. 2.

FERIA 3.

Diſcipuli tui videant opera tua. Joan. 7. Opera requiri, non verba. Embl. XXXV. per totum. *Non poteſt mundus odiſſe vos* ibid. Sed hoc mirum vos non odiſſe mundum, qui adeò ſuos excruciat. Embl. XXI.

FERIA 4.

Si mihi non vultis credere, operibus credite. Joan. 10. Opera verbis præſtant. Hæc teſtimonium perhibent. Emblem. XXXV. *Oves meæ vocem meam audiunt.* ibid. De verbo Dei. Emb. XIV. *Non rapiet eas quiſquam de manu mea.* ibid. Ne qua ovis aberret, virga ſeu baculo adverſitatis reducit. Embl. XXIV. *Ego vitam æternam do eis.* ibid. Quanto ſolatio futurũ eſt inter paucas oves Chriſti numerari, & in vitam ingredi, ubi innumeri hœdi ad mortem æternam adjudicandi. Embl. XLVII.

FERIA 5.

Mulier quæ erat in civitate peccatrix. Luc. 7. De converſione animæ peccatricis, exemplo Magdalenæ. Emblem. XXXI. per totum. *Lachrymis cœpit rigare pedes.* ibid. Mors animæ flenda, præ morte corporis. Embl. XLVIII. per totum. *Ait intra ſe dicens: hic ſi eſſet Propheta, &c.* ibid. De temerario judicio. Emblem. XXIX. per totum.

FERIA 6.

Iam non palam ambulabat. Joan 11. Plurimi jam non palam ambulant, quorum occulta

ulta opera bona & mala revelabit Deus in die noviſſimo. Embl. II.

SABBATHO.

Benedictus qui venit. Ioan. 12. Vti hic triumphus Chriſti in luctum recidit, ita omnia mundi gaudia. Embl. XXI. per totum. *Noli timere filia Sion.* ibid. Timorem vanum mittendum, Embl. X. *Ecce rex tuus venit.* ibid. Verè rex, qui imperat paſſionibus. Embl. XLVIII. per totum.

DOMINICA PALMARUM.

Omnia ut in Sabbatho præcedenti.

FERIA 2.

Vnxit pedes Iesu, *& exterſit pedes ejus capillis ſuis.* Ioan. 12. Inſtrumenta nequitiæ, & vanitatis, convertenda in inſtrumenta juſtitiæ & pietatis. Embl. XXXI.

FERIA 3. & 4.

De Paſſione Domini. Embl. XV.

FERIA 5.

Cœna facta, cùm diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Iudas. Ioan. 13. Qui indignè ad S. cœnam accedit, judicium ſibi cum Iuda manducat. Embl. XXX. *Exemplum enim dedi vobis.* ibid. De efficacia exempli boni & mali. Embl. XXVIII.

FERIA 6.

De Paſſione Domini. Emb. XV.

SABBATHO.

Pra timore autem ejus, exterriti ſunt cuſtodes. Matt. 28. Timorem omnem mittendum. Embl. X. *Non eſt hîc, ſurrexit enim.* ibid. Reſurgendum quemadmodum Chriſtus, qui rurſus non moritur, ita nec homo per recidivam peccato. Embl. XXII.

INDEX
In omnia Feſta.

FESTO CIRCUMCISIONIS.

KAl. Januarii, in ſtrenam annulus æternitatis. per totum. Embl.I.

FESTO EPIPHANIÆ.

Vbi eſt, qui natus eſt Rex. Matt. 2. Verè regem eſſe, qui ſibi ac paſſionibus novit imperare. Emb. XLVIII. per totum. *Offerebant ei munera, aurum, thus, & mirrham.* Matt.2.Regi nato pro auro, offerendum cor charitate flagrans:pro thure,cor inſtar virgulæ fumi, per orationem aſcendens : pro myrrhâ, cor contritum.Embl.XL.per totum.

FESTO CONVERSIONIS S.PAULI.

Domine quid me vis facere. Act.9. De efficacia voluntatis. Embl.IX. *Centuplum accipietis.* Matt.19. De mercede maxima,pro re minimâ .Embl.XIII.per totum.De converſione peccatoris.Embl.XXXI.per tot.

FESTO PVRIFICATIONIS. B.VIR.

Secundum legem Moyſi, tulerunt illum in Ieruſalem. Luc. 2. Omnes Dei leges Maria ſervavit.Embl.XXXIX. Leges ſeu mandata Dei,amanti,qualis Maria, obſervatu facilia.Embl.XLV.per totum.*Homo iſte juſtus & timoratus.* Luc. 2.De ſancto timore.Embl. X.*Venit in Spiritu in templum.* ibid. Quinam in templum veniant in ſpiritu maligno,ut oculis fornicentur.Embl.XIX.§.3. *Viderunt oculi mei ſalutare tuum.* ibid.Ardens deſiderium videndi Deum.Emb.VII.per totum.

FESTO S. MATHIÆ APOST.

Cecidit ſors ſuper Mathiam. Act. 1.De ſortilegio mundi. Embl. XXXII. *Iugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Matt. 11. Onus mandatorum Dei leve eſt. Embl. XLV.per totum. *Ego reficiam vos.* Matt. 11. Ducendo in cellam vinariam vulnerum ſuorum.Embl.XV.§.2.*Diſcite à me quia mitis ſum.* ibid. Qui manſuetudine præſtantes. Embl. XLVIII. *Invenietis requiem animabus veſtris.* ibid. Requies animi ex dominio paſſionum.Embl.XLVIII.

FESTO ANNUNTIATIONIS B.V.

Ave gratiâ plena. Luc.1. Quomodo Maria ſemper gratiâ creverit, & quo incremento. Embl.VI. *Cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.* ibid.De verbo Dei, quod retinebat in corde.Embl.XIV.*Fiat mihi ſecundum verbum tuum.* ibid.De Incarnatione Verbi in utero matris.Embl.VI.§.

FESTO RESURRECTIONIS DOM.

Surrexit non eſt hîc. Marc.16. Reſurgendum cum Chriſto, & quemadmodum Chriſtus, ne iterum moriamur peccato. Embl.XXII.per totum.de recidiva.

SECUNDO FESTO PASCHÆ.

Potens in opere & ſermone. Luc.14.Opera ſpectari non verba. Embl. XXXV. *Mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos.* ibid.De timore panico. Embl.X.per totum. *Qui ſunt hi ſermones?* ibid. Loquebatur ad invicem de Paſſione, cujus recordatio illi gratiſſima. Embl.XV.

TERTIO FESTO PASCHÆ.

Stetit Ieſus in medio. Luc. 24. Cuique ſemper in medio ſtandum. Embl. XXIII. per totum. *Nolite timere.* ibid. Timorem vanum mittendum.Embl.X.per totum.

FESTO ASCENSIONIS.

Nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. Act. 1. Nubes tentationum,adverſitatis quandoque gratos ſolis radios ſubducit, ad majus meritum.Embl.XXVI.per totum.

FESTO PENTECOSTES.

Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Joan.14.Mandata Dei, amanti obſervatu facilia ſunt Embl. XLV. per totum. *Pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat.* ib. Mundus ſuos in omnibus excruciat.Emb. XXI.

SECUNDO FESTO PENTECOST

Sic Deus dilexit mundum. Joan.3.Colligere eſt ex ardenti corde Jesu. Embl. XV.§. 2. *Qui malè agit odit lucem.* ibid. Qui malè agentes in tenebris,die revelationis deducentur ipſi & opera eorum in lucẽ? Embl. II.§.2.& 3.

FE-

FESTO SS. TRINITATIS.

Quaſi in ſpeculo trigonio, creata omnia eminenter elucent. embl. LI. ſub finem.

FESTO CORPORIS DOMINI.

Probet autem ſeipſum homo, aliàs judiciũ ſibi manducat. embl. xxx. per totũ.

FESTO SS. PHILIPPI ET JACOBI.

Dicit ei JESUS *ego ſum via.* Ioan. 14. De triplici via perfectionis. embl. V. per totum. *Non turbetur cor veſtrum.* ibid. Omnem metum qui turbare poſſit, mittendum. embl. x. Vel mentis tranquillitas ex dominio paſſionum. embl. XLVIII. *Oſtende nobis patrem & ſufficit nobis.* ibid. De ardẽti deſiderio videndi Deum. embl. VII. per totum. *Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam.* ibid. embl. XXVII. per totum. *Propter opera ipſa credite.* ibid. Chriſtus docuit non tantùm verbo ſed opere. Vultque diligi non linguâ, ſed opere. embl. XXXV. per totum.

FESTO INVENTIONIS S. CRUCIS.

In arbore crucis nidificandũ. embl. XV. per tot. Cruces graviſſimæ quas mundus ſuis imponit. embl. XXI. *Niſi quis renatus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.* Ioan. 3. De reſurrectione animæ à peccato. embl. XXII. De converſione peccatoris. embl. 31. Adverſa compellunt, ut ſub arbore crucis umbram captemus & ad Chriſtum recurramus. embl. XXIV.

FESTO NATIVITATIS S. IOANNIS BAPTISTÆ.

Apertum eſt autem ilicò os ejus. Luc. 1. Os aperiendum in confeſſione. embl. XXIII. per totum. *Quis putas puer iſte erit?* ib. Qui crevit uſque ad perfectam diem. embl. VI. per totum. *Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos.* ibid. embl. x.

FESTO SS. PETRI ET PAULI.

Tu es Chriſtus Filius Dei vivi. Matt. 16. Quantum meruerit hac brevi confeſſione, embl. XIII.

FESTO S. MAGDALENÆ.

Mulier quæ erat in civitate peccatrix. Luc 7. De converſione animæ peccatricis exemplo Magdalenæ. embl. XXXI. per totũ. *Lachrymis cœpit rigare pedes.* ibid. Mors animæ flenda, præ morte corporis. embl. XLIII. per totum. *Ait intra ſe,* dicens: *Hic ſi eſſet Propheta, ſciret utique, quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.* ibid. De temerario judicio. embl. 29. per totũ.

FESTO S. IACOBI.

Petens aliquid ab eo. Matt. 20. Multi nihil petunt. embl. XXXII. *Neſcitis quid petatis.* ibid. Quia honores hominem perdunt. embl. XLIV. per totum. Petit mater, ut filii in hac orbis comœdia habeant partes primarias. embl. XXV.

IN FESTO S. LAURENTII.

Qui amat animam ſuam, perdet eam. Ioan. 12. Mors corporis præ morte animæ contemnenda. embl. XLIII.

FESTO ASSUMPTIONIS B. VIRGINIS.

Quaſi aurora conſurgens. Cant. 6. Quomodo Maria creverit in gratia uſque ad perfectam diem. embl. VI. *Audiebat verbum illius.* Luc. 10. De pretio verbi Dei. embl. XIV. per totum. *Maria optimam partem elegit.* ib. De deſiderio videndi Deum. embl. VII. per totum. Maria amore mortua.

FESTO S. BARTHOLOMÆI.

Multitudo copioſa, &c. qui venerant ut audirent eum. Ioan. 6. De pretio verbi Dei. embl. XIV. per totum. *Quod in præſenti momentaneum eſt & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum,* &c. 2. Cor. 4. Aut, ſi Deus maximam mercedem pro minimo opere decreverit, qualem daturus, pro graviſſimo Martyrio. embl. XIII. §. 4. & per totum.

FESTO NATIVITATIS B. VIRG.

Quaſi aurora conſurgens. Cant. 6. Quomodo Maria creverit in gratia uſque ad perfectam diem. embl. VI.

FESTO S. MATTHÆI.

Miſericordiam volo & non ſacrificiũ. Matt. 9. De remiſſione injuriæ. emb. XLIX. per totum. *Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.* ibid. De converſione peccatoris. embl. XXXI. per totum. *Multi Publicani & peccatores venientes diſcumbebant cum* IESU. ibid. Iudicium ſibi manducat, qui audet in peccato ad cœnam Chriſti accedere. embl. XXX. per totum.

FE-

FESTO S. MICHAELIS.

Niſi converſi fueritis & efficiamini ſicut parvuli non intrabitis in regnum cœlorum. Matt. 18. Converſio peccatoris exhibetur in arbore ſil veſtri, quæ vertice imminuta, & ſurculo inſerto, inſtar parvuli accreſcit, & profert fructus pœnitentiæ. emb. xxxi. *Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis.* ibid. De ſcandalo. Embl. xxviii. per totum. *Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum & proiice abs te.* ibid. embl. xli. §. 3. & per tot. *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum & proiice abs te.* ibid. Quinam oculos ſibi eruerint. embl. xix. §. 6. *Bonum tibi eſt unum oculum habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam.* ibid. De jactura animæ ex jactu oculorum emb. xix. per totum. De igne gehennæ embl. xi.

IN FESTO S. SIMONIS ET JUDÆ.

Vidi turbam magnam. Apoc. 7. De innumerabili exercitu Beatorum. embl. lii. §. 2. *Beati mundo corde.* Matt. 5. Qui ſingulariter certarunt ad caſtitatem illibatam ſervandam. embl. xxxii. *Merces veſtra copioſa eſt in cælis.* ib. De mercede maxima, quam Deus pro opere minimo daturus eſt. emb. xiii.

IN DIE ANIMARUM.

Mortui audient vocem filii Dei. Joan. 5. De tubâ noviſſimâ. Embl. lii. per totum.

2. De malitia peccati venialis, & tormentis purgatorii. embl. xii. per totum.

3. De pœna damni. emb. vii per totũ.

IN FESTO S. MARTINI

Si oculus tuus fuerit ſimplex. Luc. xi. De præſtantia oculi ejuſque cuſtodia. embl. xix. *Si ergo totum corpus tuum lucidum fuerit non habens aliquam partem tenebrarum.* ibid. Omnia benè fecit, in quo nullæ tenebræ, nec defectus. embl. xxix. *Super candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant.* ibid. Quantæ efficaciæ exemplum. em. xxviii. §. 2. & 3 *Lucerna lucens & ardens.* ib. Lucere ſermone, ardere opere, hoc eſt, Deum diligere non verbo tantùm, ſed opere & veritate. Embl. xxxv. S. Martinus qui chlamyde Chriſtum texit, quãta mercede donatus, ſi calix frigidæ apud Deum in æſtimatione eſt. Emb. 13. §. 6. & per totum.

IN FESTO S. CATHARINÆ.

Quinque autem ex eis erant fatuæ. Matt. 25. Omnes ſuperbos fatuos eſſe. embl. xxxviii. *Surrexerunt omnes Virgines illæ, & ornaverunt lampades ſuas.* ibid. Quæ generoſæ pro virginitate decertarunt. embl. xxxiii. *Domine, Domine aperi nobis.* ibid. Non omnis qui dicit Domine, Domine, ſed qui facit &c. embl. xxxv. per totum. *Neſcitis diem neque horam.* ibid. De pretio temporis, eoque ſolerter utendum. embl. xxxvii.

IN FESTO S. ANDREÆ.

Momentaneum & leve tribulationis noſtræ immenſum gloriæ pondus operatur. embl. xiii §. 4.

FESTO S. NICOLAI.

Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui. Matt. 25. De mercede maxima, pro re minima. emb. xiii. per totum. *Ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.* ibid. Nicolaus à prima ætate ſemper talenta multiplicavit, crevitque ſemper in gratia & merito apud Deum & homines embl. vi.

FESTO CONCEPTIONIS B. VIRG.

Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Cant. 4. Bonum ex integra cauſa. embl. xxxii. Primo inſtanti conceptionis gratiâ plena. embl. vi. §. 5.

FESTO S. THOMÆ APOST.

Venit Jesus *& ſtetit in medio.* Joan. 20. Semper ſtandum in medio. embl. xxiii. per totum. *Noli eſſe incredulus, ſed fidelis.* ib. De fiducia in Deum. embl. xlii. *Vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum.* ibid. Cum Thoma nidificandum in vulneribus Chriſti. embl. xv. per totum.

FESTO NATIVITATIS CHRISTI.

Pax hominibus bonæ voluntatis. Luc. 2. Omne bonum & malum, ſalus & perditio ex voluntate. embl. ix per totum. *Et dixit illis Angelus nolite timere* ibid. Vanum timorem mittendum. Em. x. *Non erat ei locus in diver-*

diverſorio. ibid. Chriſto naſcituro hoſpitium parandum. Embl.5. per totum.

FESTO S. STEPHANI.

Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Act.7. Remittenda injuria. Embl. XLIX. Lapides Stephani quanto in pretio, ſi Deus pro opere minimo, maximam mercedem decreverit. Embl. XIII.

FESTO S. JOANNIS EVANG.

Vidit illum diſcipulum, quem diligebat Jesus. Joan.21. De affectu particulari. Embl. XXIII. §.3. *Recubuit in cœna ſuper pectus ejus.* ibid. Qui paratus accedit ad cœnam Domini, fugit inde mel, atqui in peccato, ſimilis eſt Judæ, cui menſa illa fuit in laqueum. Embl.30.

IN FESTO SS. INNOCENTUM.

Quo numero fuerint. Embl.52.§.2.

IN DEDICATIONE TEMPLI.

Quærebat videre Jesum. Luc. 16. De deſiderio videndi Deum. Embl.7. per totũ. *Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplũ.* ib. De reſtitutione, Embl.50. per totum.

IN COMMUNI MARTYRUM.

Truculenta Martyrum ſupplicia. Embl. 11.§.1. *Stabunt juſti in magna conſtantia.* Sap. 3. In die judicii, adverſus tyrannos, qui ſe anguſtiaverunt, quàm innumerabilis SS. Martyrum exercitus futurus eſt. Embl. 52. §.2. *Quicumque potum dederit uni ex minimis,* &c. *non perdet mercedem ſuam.* Matt.10. Maximam Deus mercedem pro opere minimo rependit, quantam martyribus, non pro hauſtu frigidæ, ſed ſãguine fuſo. Emb 13. *Nihil opertum, quod non revelabitur.* Matt.10. Occulta opera juſtorum, uti & peccatorum, revelanda. Embl.2. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus.* ibid. Ne mortẽ animæ incurrerent, martyres graviſſima corporis ſupplicia ſubierunt. Embl. 43. *Multis paſſeribus meliores eſtis vos.* ibid. Si illos paſcit, quantò magis vos. Embl. 42. *Quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.* Joan.15. Oratio juſti omnipotens, quidvis impetrat. Embl.27. *Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa in cælis.* Matt. 5. Quia momentaneũ ac leve tribulationis, æternum gloriæ põdus operatur. Emb.13. §.4. *Iugum enim meum ſuave eſt & onus meũ leve.* Matt.11. Nihil amanti difficile, amatores mundi & martyres diaboli ardua quæque alacriter tolerant, quid ni martyres Chriſti? Embl. 45. Amatores mundi, & martyres diaboli. Embl.21.

IN COMMUNI DOCTORUM.

Humana omnis ſcientia nihil eſt. Embl. 32. §.2. Quinam inutili ac futili ſcientiæ ſeſe dediderunt, contra ac SS. Doctores, qui ſe, ac Deum noſſe, ſtuduerunt. Emb.4. §. 1. & 4. *Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Matt. 5. Doctores Eccleſiæ non tantùm verbis, ſed & operibus maximè claruerunt. Embl. 35. *Iota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* ibid. Ille verè perfectus, qui ne iota aut apicem violarit. Embl. 34.

IN COMMUNI CONFESSORUM.

Quantus exercitus SS. Confeſſorum noviſſimo die cogendus ſit. Emb. 52. §. 2. *Spectaculum facti ſumus.* 1. Cor. 4. Vita noſtra comœdia, in qua SS. partes ſuas benè egerunt, & pulcherrimum ſpectaculum præbuerunt Embl. 25. *Et vos eſtote parati, quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.* Luc.12. Temporis magna ratio habenda. Embl. 38. *Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.* Luc.12. Alii cor habent in loculis, alii in poculis, alii in ſcortis, SS. in Chriſto. Embl. 40. *Negotiamini dum venio.* Luc. 9. Semper in virtute & gratia creſcendum. Embl. 6. *Ecce nos reliquimus omnia.* Matt.19. Exiguam Petrus ſupellectilem reliquerat; ſed voluntate omnia. Hæc pro opere à Deo ſpectatur & probatur. Embl. 9. *Centuplum accipietis, & vitam æternam poſſidebitis.* ibid. De mercede maxima, pro opere minimo. Embl. 13. *Homo peregrè proficiſcens.* Matt.25. In abſentia patrisfam maximè probatur fidelitas domeſticorum, & Chriſtus per tribulationes quaſi abſens, explorat fidem ſuorum. Embl.29. *Ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.* ibid. Quinam ſemper in gratia creverint. Emb. 6. §. 5. *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam.* ibid Merces maxima reſpondet iis, qui fideles etiam in minimo. Embl. 1. *Si*

oculus tuus nequaquam fuerit. Vide in Feſto S. Martini.

IN COMMVNI VIRGINVM.

Vide in Feſto S. Catharinæ.

Quinam pro virginitate tuenda generosè decertarint. Embl. 33. *Quæſivit lanam & linum*, Prov. 31. Quanti Deus fuſum vel filum ducat. Embl. 13 §. 3. *Fallax gratia, & vana pulchritudo*. ibid. Forma vitrea, uti & homo. Embl. 51. *Simile eſt regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas*. Matt. 13. Minori laboris impendio cæleſte regnum (quod aptè margaritis confertur) acquiri, quàm urinatores ſibi in mari margaritas colligant.

FA-

Facultas Provincialis.

EGo infraſcriptus Societatis Iesu per Flandro-Belgicam Præpoſitus Provincialis, poteſtate mihi factâ ab admodum R. P. Vincentio Carraffa Præpoſito Generali, facultatem concedo, ut *Lux Evangelica ſub velo ſacrorum emblematum recondita, auctore* P. *Henrico Engelgrave*, à viris aliquot eruditis lecta & probata typis mandetur. In quorum fidem has manu noſtrâ ſubſcriptas, ſolito officii ſigillo munitas dedimus Brugis, 8. Maii. 1648.

IOANNES BAPTISTA ENGELGRAVE.

Approbatio.

LVx Evangelica ſub velum ſacrorum emblematum recondita, à R. P. Henrico Engelgrave *S. I. nullis obfuſcata tenebris fidei, aut bonis moribus contrariis, erit Chriſtianis animis tum illuminandis tum accendendis perutilis. Actum* 2. *Septemb.* 1648.

Guil. Bolognino S.T.L.
Can. & Lib. Cenſor Antverp.